74-3-7

SUMMARIUM
DE
FASCINAT...

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
10 G
27

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE
Digitized by Google

Digitized by Google

TRACTATUS
DE
FASCINATIONE
NOVUS ET SINGULARIS,

In quo

Faſcinatio *vulgaris* profligatur, *naturalis* confirmatur, & *magica* examinatur;

hoc eſt,

nec viſu, nec voce fieri poſſe Faſcinationem probatur;

Faſcinatio naturalis non per contagium, ſed alio modo explicatur;

Magos de ſe nec viſu, nec voce, nec contactu, nec alio modo lædere poſſe roboratur,

THEOLOGIS, JURISPERITIS ET MEDICIS,

præſertim animarum Sacerdotibus provincialibus, quibus cum variis ſuperſtitionum monſtris ſæpè eſt pugnandum, imo omnibus hoc ſeculô corruptô, quo non tantum pravus circa faſcinum ſenſus ſimpliciorum ingenia faſcinat, ſed & præſervatio & curatio morborum verbalis (ad quam per occaſionem hic fit digreſſio) ad ἀκμὴν tendere videtur,

lectu utilis:

AUTORE

JOHANNE CHRISTIANO Frommann D.

Medico Provinciali Saxo-Coburgico & P.P.

NORIMBERGÆ,

Sumtibus Wolfgangi Mauritii Endteri, & Johannis Andreæ Endteri Hæredum.

ANNO M. DC. LXXV.

19-10-G-27

Digitized by Google

Erklärung deß Kupffer-Blats.

HJer iſt gewiſſer Grund / was von der Zauberey
zu halten / auch was nicht / und was Beruſſen ſey.
Es red' ein altes Weib / und ſeh' auch was es wolle /
ſo kömmt es (an ſich ſelbſt) nicht in die Hexen-Rolle /
durch Reden / Taſten / Sehn: Die Augen / Händ und Mund
die würcken nichts durchaus. Das hat gewiſſen Grund.

Das aber kan wol ſeyn / daß widerſame Dünſte
deß Leibes Schaden thun / doch ſonder Hexen-Künſte /
nur aus Verborgenheit / da Menſchen und das Vieh
was Böſes an ſich ziehn / das aber muß man nie
benennen Zauberey: das kan / gleich wie bey Alten /
ſo wol bey Jungen ſeyn. Wer wolte dafür halten /
daß darum das / ſo von deß Menſchen Leib und Mund
ausdunſt / ſey Zauberey? Nein. Das hat keinen Grund.

Geſetzt / die Unholdin thät Schaden andern Leuten /
wie auch dem armen Vieh / ſo muß mans doch nicht deuten /
ob käm es durch die Red' / durch Sehen und Figur /
Character / Gauckeley / ſo ſolche Teuffels-Hur
dazu gebrauchen mag: beſondern ohne Zweiffel
würckt das der böſe Geiſt / der losgelaſſne Teuffel /
ſo weit Jhm GOtt verhängt / bey welchem unſer Glück
und unſer Unglück ſteh't. Diß zeigt der Himmels-Blick
von oben her gethan. Der Satan iſt der Ehren
nicht werth. Das will uns hier der werthe Frommann lehren.

M. C. E. N. D.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Google

FAMILIÆ SPLENDIDISSIMÆ,
VIRI
GENEROSI MAXIMEQUE STRENUI
DOMINI
JOHANNIS HARTMANNI,
ab & in Erffa, auf Helmershauſen/Aſpach/
Nider-Lind und Rodach/
Ducalis quondam Conſiliarii, nec non Caſtelli Coburgenſis & Redituum Provincialium Præfecti Supremi;
Gente ac Mente, Arte & Marte fulgidis
FILIIS:
DOMINO
JOHANNI HENRICO,
ab & in Erffa, auf Helmershauſen/2c.
Sereniſſimi Ducis Saxo-Gothani Conſiliario Aulico Excellentiſſimo:
DOMINO
HARTMANNO FRIDERICO,
ab & in Erffa, auf Helmershauſen/2c.
Legato Legionis bellicoſiſſimo;
DOMINO
GEORGIO HARTMANNO,
ab & in Erffa, auf Helmershauſen/2c.
Militiæ Colonello digniſſimo;
DOMINO
JOHANNI FRIDEMANNO,
ab & in Erffa, auf Helmershauſen/2c.
Sereniſſimi Ducis Saxo-Cizenſis Equiti aulico ſpectatiſſimo.

)(GENE-

GENERIS:

DOMINO

JOHANNI AUGUSTO à Leitſch/

in Marck Vippach & Tielsdorff/ ꝛc.

Reverendiſsimi & Sereniſsimi Ducis Saxo-Hallenſis Chiliarcho Fortiſsimo, Caſtri Heldrungenſis ac Querfurtenſis Gubernatori Laudatiſsimo, nec non diſtrictus ejusdem Præfecto Provinciali Supremo.

DOMINO

JOHANNI à Bibra/

in Irmeltshauſen & Aubſtett/ ꝛc.

Liberæ Imperialis Nobilitatis in Franconiâ Directori Eminentiſsimo, nec non Diſtrictus Rhœnenſis & Vierrenſis Præfecto Solertiſsimo.

DOMINO

JOHANNI GEORGIO à Rotenhan/

in Eyrichshofen/Rentweinsdorff/Sendelbach/ & Hermansberg/ ꝛc.

Imperialis Eccleſiæ Bambergenſis Sub-Camerario Hæreditario, & in Feudali ejusdem Judicio Adſeſſori nominatiſsimo.

DOMINO

WILHELMO LUDOVICO ab Harſtall/

in Mühla/Creutzberg & Schreckebach/ ꝛc.

Toparchæ Florentiſsimo.

Salutem & Felicitatem!

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE VITTORIO EMANUELE

ILluſtria Nobilitatis ſplendore capita, quæ divina clementia ſubditis præter cætera dona ditavit, munus hoc cœleſte gratô excipiunt animô, magníq; æſtimant; pretium ejus & excellentiam ex impreſſô divinitatis charactere, qui Anima eſt, divinæ auræ, ut quibusdam loqui placet, particula, pretioſiſſimo Filii Dei ſanguine redempta, æſtimantes, munus ipſum ad laudatisſimorum Regum & Principum exemplum eò curioſiùs asſervant, & religioſiùs curant, quò gravius aliquando ex ratione divinæ Majeſtati reddenda gravi,

ob

ob depoſiti jacturam, iisdem imminet periculum. Suæ enim ſalutis fuerit prodigus, qui, quod divinô adjutus & fretus auxiliô cavere poteſt, omni animô avertere negligit æternum animæ exitium. Quod proinde Rex optimus in Regno, Princeps in Principatu ſuo, id quoq; Nobilis in ſuorum ſubditorum, quibus Rex Regum & Princeps Principum præficere eum voluit, ſolo, compoſitis ad divinas ſanctiones moribus, agit, &, veluti iſti, ſuaviſſimum pariter Patris Patriȩ nomen meretur, ſic, ut inter ſuos Pater ſubditorum, non adulatione vanâ, ſed jure optimo audiat, datamque ſibi poteſtatem patriam, quæ, Senecæ eloquio, eſt temperatiſſima, li-

beris conſulens, ſuáq; poſt illos ponens, exerceat, animo & ingenio ſolerti Nobilis ſtudet. Feliciori ſidere ut iſtud efficiat, hoc conſequatur, connatum & translatum in ſe à Majoribus Nobilitatis ſplendorem virtute optimâ, & animi bonis perficit, Sapientiæ ſtudium, quod ſolum ex Plutarchi mente perfectum habitum revera apponit, quo ſine, ſapientisſimi Philoſophi, Platonis judicio, nullus gubernationi locus, excolit, &, quod potisſimum, illuſtrisſimam verbi divini facem actionibus ſuis ſemper præfert. Sic ſplendidis Nobilitatis veræ radiis ſuos etiam novercantis fortunæ injuriis preſſos, fovere; ſic gratioſo & velut occultô in ſuorum

pectora influxu eadem ſibi devincire; ſic quæ Cacodæmonis malitia machinari ſolet, molimina repellere à ſuis novit. Emendatisſimum horum, quæ expoſui, VOS ipſi, VIRI GENEROSI, & vitæ & Strenuæ Nobilitatis, mentis & gentis ſplendore illuſtres! ſpeculum exhibuiſtis, neque, ut exhiberе deſiſtatis, innata generoſæ mentis indoles, virtutum pietatisque exercitio perfecta permittet unquam. In hoc quoties & ego contuendi accepi copiam, ſimul ingentem animo peperit admirationem tum lectisſima ſplendidæ FAMILIÆ corona, membris virtutum nobilisſimarum, Naturâ, Arte & Marte partarum ſingula-

ribus parata,&amicitiæ vinculo firmata, tum perennans in ſingulis membris, queis illa conſtat, virtutum vigor, gratiam præſenti & gloriam huic, ac, ſi quod erit, ſecuturo ſeculo, ferens. Magnum magnam FAMILIAM indies amplificandi & laudatiſſimis factis ampliùs nobilitandi amorem, ſuperſtitiones, quę ſubditorum pectora faſcinare queant, repellendi fervorem, conſtantem ad gloriæ metam per aſpera contendendi tenorem, & cunctis animum virtutibus exornandi verum exemplar exhibendi in ſingulis adverti. Honoratisſima Veſtrûm præſentia, quoties eâ vel ingruente morborum tempeſtate mihi conſilii conferendi gratiâ advocato,

cato, vel aliàs in congreſſibus, malô corporis affectu non infauſtis, frui fuit datum (datum autem fuit apud omnes, uno excepto, quem, ne truncata hîc florentiſſimæ FAMILIÆ corona videretur, omittere nolui; nihilominus eundem conſpiciendum, ſi non oculis corporis mei occaſio unquam, tamen mẽtis aciei exhibuit ſæpius celeberrima ejusdem fama) nunquam nõ iſtą omnia oſtendit, atque oſtendendo ſimul animo meo inſpiravit vigorem, eumque non tam propenſus veſter in me affectus & favor, quàm veſtri ſermones pietatis & prudentiæ ſale conditi, teſtes reconditorum in pectore nobili verę NOBILITATIS theſaurorum locupletiſſimi,

excitarunt. Dulcis & tenax iſtorum, ne dicam (non autem omni ſilentiò ſupprimam) beneficiorum memoria, ut publicum conceptæ ex iis & acceptæ lætitiæ teſtem hîc, velut oblatâ occaſione, gratò animó proferam; ſuadet: nec proferre auderem, niſi ea ipſa, quæ illius cauſa eſt, pectorum veſtrorum nobilitas humanitatis gratiâ temperata, mihique ſatis perſpecta, ad bene de gratâ hujus, quod è Charitum gazis & Pieridum ſcriniis depromptum, jam NOMINIBUS VESTRIS officioſâ mente manuque dedico & conſecro, receptione ſperandum animaret: fixam nihilominus in eâ ſpem precibus inſuper

fulcio, & ne Tractatui ejus, qui NOMINUM & VIRTUTUM VESTRARUM ſplendorem veneratur, cumq́ue devinctisſimæ gratitudinis memoriâ beneficia & favorem veterem recolit, faventem oculum animumq́ue invideatis, eâ, qua par eſt, devotione peto. Permittite, rogo, ut STRENUITATIS VESTRÆ fulgor has operas illuſtret. Ἀρχομένου ἔργου πρόσωπον χρὴ θέμεν τηλαυγές: Græcorum vox eſt, hoc eſt, *incipiente opere frontiſpicium oportet ponere præfulgidum.* Et NOMINA VESTRA huic Tractatui præfixa ejus frontiſpicium reddunt præfulgidum, ut, ſi vel maximè non ex ſe, tamen ex frontiſpicio, Liber placere queat. Continet Liber

hic

Digitized by Google

hic ea, quæ quidem, ne ullibi dictorum in eo fundamentum, hoc eſt, ſuperſtitiones, mala & ludibria varia ex ingenii lapſu, naturæ abuſu, & Satanæ aſtu nata reperirentur, vosmet ipſos in votis habuiſſe novi. Votorum lenimen quoddam, utut tenue, præſentes, quas ingenii mei tenuitas procuravit, paginę ſiſtunt; hoc nomine, ut ſpero, vobis non ingratæ. Votis divina Clementia annuat, &, quod itidem animitùs voveo, faſcinum omne non modò à NOBILISSIMA VESTRA FAMILIA, ſed & omnibus iis, quibus vos præeſſe voluit, & ab omni humanæ ſocietatis membro abeſſe jubeat ſummus rerum omnium arbiter. Nullum licet Vobis *Vulgi* Faſcinum; quia nul-

lum

Digitized by Google

lum eſt, ſit metuendum, quod tamen ex ſuo gremiò lege certà inferre *Natura* valet, quodque infenſiſſimus Dei hominumque hoſtis *Cacodæmon*, ut, ſive per ſe, ſive per ſatellites ſuos, animæ & corpori, modis infinitis, immittat, nullo non temporis momento quærit, cavendum. Quod omne, ne veſtræ proſperitati & ſaluti immineat, vel imminens aut jam præſens FAMILIÆ ſerenitatem turbet, ut omnipotens Divinæ Majeſtatis manus præcaveat, calida ſunt pectoris VOBIS devinctiſſimi ſuſpiria. Quam verò ex placitò ſuo Dux Vitæ & Necis NOBILISSIMÆ FAMILIÆ, juxta Naturæ leges cuique mortalium ſervandas,

):():():(fune-

Digitized by Google

funeſtam nuper induxit caliginem per inſperata, eaque ultima, aſt beata fata, MATRONÆ MAGNÆ, Veſtræ MATRIS & SOCRUS deſideratiſſimæ, ANNÆ SOPHIÆ ab ERFFA, natæ à SCHEIDINGEN, quæ ſexùs ſui in verè Nobilium ordine decus fuit & ornamentum, ut honeſtiſſimum, ita laudatiſſimum, Patrona mea honoratiſſima (cujus piis manibus ego beneficiorum memor hanc gratitudinis aram hoc loco conſecro) eam cœleſtis gratiæ Serenitate commutet, &, quæ ejus FAMILIÆ derelictæ agenda eſt, vitam (Neſtoream velit DEUS!) pulſis ſemper difficiliorum temporum nubilis Felicitatis ſo-

le

le illuſtret, campumque VOBIS amplisſimum ſemper concedat, in quo GENEROSUS VESTER animus virtute & benè agendi conſuetudine confirmatus ſine faſcinô cum magnô NOMINIS & FAMILIÆ incremento plus ultra excurrat, & genere ac ſanguine digna ad DEI OPT. MAX. gloriam & proximi ſalutem gerat. Tandem, quod ultimum & præcipuum votorum omnium punctum eſt, poſt vitam nobiliter in hoc mundi theatrô actam divina MAIESTAS VOS ad cœleſte regnum evehat, & in Filios ſuos, in quos hîc potentiâ meriti FILII ſui æterni VOS adoptavit, ibi reipſa gloriâ omni mundanâ majore,

 con-

Digitized by Google

confirmet, & ſibi cœlitibusque aſſociatos æternùm habeat. Datum Coburgi, Calendis Novembris, A. O. R. M. DC. LXXIV.

GENEROSARUM MAXIMEQUE STRENUARUM DIGNITATUM VESTRARUM

obſervantiſſimus

Johannes Chriſtianus Frommann D.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

LECTORI

Digitized by Google

LECTORI BENEVOLO ET CANDIDO Salutem!

PRaſentem de Faſcinatione laborem aliquot quaternionibus abſolvere, MUSIS ISSIACIS ſaltem è Cathedrâ diſputatoriâ offerre, & tantum non intra Patriæ limites continere, animus, fateor, primum fuit, veniam ſic, quæ eâ ratione in lucem prodeant, licet properante vel ſimplici Minervâ ſint elaborata, facilius impetrare ratus. Neque enim à tenuitate meâ proficiſci poſſe, quod prurienti jam orbi, qui nullo, niſi novum, rarum, curioſum & exaſciatum ſit, mulcetur, acceptum eſſe queat, ego in meipſum deſcendendo facilè cognovi. Sed neſcio quo faſcino perculſus in ſpacioſiſſimum devenerim campum, ita ut, qui breve iter meditabar, opinione longius illud invenerim, quod tamen bonis avibus, quanquam non ſine labore, per difficilia loca feliciter, ſi non ad hominis votum, tamen ad Numinis fatum, tandem abſolvi. Amicorum autem quorundam humanitati partim, partim inſtinctui itineris hujus literarii prolixitatem tribuo. Mihi namq; in variarum circa Faſcinum opinionum conſideratione, quæq; eò ſpectant, remediorum enumeratione occupato, materia hujus, non, ut in ore, ita & in ſcriptis, ubiq; obvia gratiâ quidam invitati, Pa-

ſtores præſertim provinciales, qui Faſcini nomen frequens in ore, & ſuperſtitiones multas in pectore multorum deprehenderunt, ut conatui meo velificarentur, varia communicarunt, &, quod teſtudineo gradu per diſputationes tractatus prodiret, ſeroq; ita ad umbilicum in frequenti Reſpondentium defectu deduceretur, ut totius Tractatus editionem continuo prali fervore maturarem, ſuaſores fuerunt, ex quibus præcipuè Viros tàm ſolidæ eruditionis decore, quàm pietatis fervore Reverendos DN. THOMAM Schmidt Paſtorem & Adjunctum in Scherneck digniſſimum, Compatrem meum honoratiſſimum, & DN. PETRUM Franck Paſtorem in Gleuſen vigilantiſſimum, amicum integerrimum, nomino. Locum ſuaſioni amicæ dedi, eamq; tractatûs partem, quæ jam per diſputationes fuerat typis excuſa & elaborata, novis curis ſubmiſi, eam in meliorem ordinem ad certa capita & ſectiones redegi, atq; ad elaborandam partem reliquam ingenii vires accinxi. Qui autem me Præſide editam in primis 24. quaternionibus partem in Illuſtriſſimo hoc Athenæo, defendere & Reſpondentium munere voluerunt fungi, Studioſi fuerunt tum temporis Adoleſcentes Gymnaſtici, (jam Juvenes ſunt Academici) ſequentes:

Balthaſar Frommann Coburgo Francus.

Joh.

Joh. Laurentius Seelmann Coburgo Francus.
Joh. Adamus Zinck Salzunga Thuringus.
Johannes Brockmayer Torgâ Miſnicus.
Johannes Starck Cygneâ Miſnicus.
Johannes Reſch Turnaviâ Francus.
Joh. Conradus Hagelgans Coburgo Francus.
Joh. Caſparus Güttich Romhildâ Francus.

Inde reliqua, ut dixi, quæ elaboranda reſtabant, boni publici cauſa aggreſſus ſum, & ſuperatis, quæ remoram injiciebant, difficultatibus, colophonem tandem opellæ impoſui. Rerum varii generis mixturam, occaſionem ita objecti tractatione ſubminiſtrante (non tamen confuſum chaos) deprehendes. Theologica nonnunquam, materiâ ita poſtulante, inſerta vides, ſed judicium de Theologicis proprio Marte non dedi. Allegatione autem rerum Theologicarum falcem in alienam meſſem non immiſi, ſed quod Theologi falce ſua meſſuerunt, quaſi mutuô ſumtô pace eorum collegi, & in horreum meum, ut Lectoris animum forſan iſtorum avidum eò citiùs & certiùs paſcam, comportavi, eodem jure, quo iſti titulo mutui, quæ Medici vel Philoſophi falce propriâ in agris ſuis meſſuerunt, alienos fructus accommodatô nonnunquam percipiunt, & in proprium uſum convertunt. Si hæc & alia, ea præſertim, quæ controverſa ſunt, non ad omni-

um

um erunt palatum, non indignabor. Nam ſecundùm Vatis Megarenſis effatum οὐδὲ Ζεὺς Κρονίδης θνητοῖς πᾶσιν ἁδεῖν δύναται. *cumq́ʒ obortâ controverſiâ duæ dentur partes contradictoriè diſsidentes, niſi* τὸ ἐπέχειν *arripias, & Neutralitatis medium tuearis, quamcunqʒ certè in literariô bellô partem elegeris, habebis quibus displiceas. Neqʒ ipſe mihi (ingenuè fateor) ex aſſe ſemper, ne ulli dubitationi relinqueretur locus, ſatisfacere, & quo curioſum animum ubiqʒ tranquillarem, invenire potui. Diſſenſum Palladis, non Martis, filii ferunt, isqʒ ſalvâ amicitiâ ſtare poteſt, modò verborum aculei & ſagittæ, quæ animum & nomen lacerant, non rem ipſam refutant, pharetræ Satanæ relinquantur. Optimus quisqʒ ſuccenſere veretur ei, qui partes eorum, quos juſtiſsimâ diſſentiendi cauſâ niti exiſtimat, ſequitur. Avocatoria autem à Sacrâ Veritatis Majeſtate ipſâ per evidentes rationes promulgata qui legit, & parti, quæ hactenus placuit, non renunciat, contumaciæ reus meritò habetur. Eſt quippe* Veritas, *ut Plato ait*, res divina omnium bonorum & diis & hominibus principium. *Tanta autem Majeſtatis, ut non omnes, nec ſemper in ſui conſpectum ſui cultores admittat: proinde ſi & mihi auguſta ejus facies & præſentia fuerit quandoqʒ negata, fati iniquitati pluribus communi, & ingenii tenuitati*

quam

Digitized by Google

quam agnoſco, id erit tribuendum. Interea debitum veritati litandi ſtudium ſemper paratiſſimum non modò altâ mente repoſtum, ſed & literato orbi teſtatum maneat. Veritati dum lito, DEI, qui veritas ipſa eſt, gloriam, & commodum proximi, qui in veritate eſt diligendus, quæro. Superſtitiones & præſtigiæ, quæ genuina ſunt mendacii ſeu Patris mendaciorum, Dæmonis nimirum ſoboles, veritati contrariantur, & quod non eſt, eſſe conantur perſuadere. Obviam iſtam opinione ſæpius mihi factam in hoc etiam tractatu ſiſto, &, ut vides, jam pietatis pigmento, jam ſimplicitatis fuco & facilitatis ſpecie; jam ridiculo abſurditatum apparatu, & turpiſſimis impietatis nævis conſpicuam ſe exhibet. Sub iſto habitu ſimpliciores & incautos Cacodæmon decipit: ſub hoc deceptos & Magorum albo adſcriptos in ſui conſuetudinem trahit, eò quidem curioſiùs, quò certiùs animæ periculum inde hominum ſaluti imminere novit. Neq; veteratoris ſpem & conatum falli experientia teſtatur, quæ ſuperſtitionem ubiq; vigere prodit. Malum enim, ut Maximè Reverendi Dn. D.Geieri ore loquar, & commune eſt, & ſubtiliter infeſtans, & extremè periculoſum. *Et ſanè mihi in hoc de Faſcinatione ſolâ occupato tot & tanta ſuperſtitionum monſtra occurrerunt, ut horror animo non ſemel fuerit incuſſus, gemitusq; ob id expreſſus:*

Digitized by Google

& ingemiſcent mecum probi omnes, quibus liberorum, poſterorumq́ ſalus curæ, cordiq́ eſt: nec tam ſuperſtitionum pluralitas & ſubtilitas, quàm earundem in animis multorum radicatarum profunditas & fertilitas, omnem eorum, qui ſtrenui ſalutis & juſtitiæ ſunt Sacerdotes, laborem eludens, dolorem juſtum creat. Tanta nimirum eſt Dæmonis oculos mentis, quæ ſecura eſt, faſcinandi potentia! Securitatem circumſtantiarum, quæ Magiam craſſam comitantes produnt, abſentia parit, quâ abſurda excuſari poſſe rudiores ſibi perſuadent, parum vel minimè curantes, quem iſta habeant autorem, ut ſunt præprimis ſuperſtitioſi verborum cultores, realem iis virtutem (uti vetulæ benedictionibus ſuis) tribuentes, quorum gratiâ potiſſimum hunc laborem ſuſcepi, & latentem ſub hac herba anguem infernalem manu philoſophicâ extraxi, juxtaq́ oculorum radios à vulgo fruſtra & credi & metui in primo Tractatûs hujus Libro docui. In ſecundo an & quæ ſint Naturæ in inferendo faſcinô partes expoſui. Tertius Liber de Faſcinatione Magico-Diabolica agit, qui tantò reliquis major, quanto major in immittendo faſcino Dæmonis, quàm Naturæ labor & vulgi circa iſtud error. Decorum ſi prolixitate fuiſſe læſum objicis, tu lapſum tuâ humanitate, reſpiciendo materiæ tum dignitatem, tum fertilitatem, quæ men-

Digitized by Google

mentem manumq; ita ſeduxit, excuſes rogo. Faxit divina clementia, ut quem intendi, laboris effectus voto, pulſo omni Satanæ faſcino, reſpondeat, mecumq; cordatiores quiq; ſuperſtitionum monſtra ſocio labore prudenter, citra proximi innocentis periculum, proſternant, Satanæq; technas & fraudes veritatis luce repellant. Auguror tamen, fore, qui Magiæ notam ſibi per verborum, τȣ Abracadabra & aliarum ineptiarum ſuperſtitione pleniſſimarum uſum ſibi imprimi iniquè ferant, quos ego parvi æſtimo. Prævideo ſcriptum hoc lapidem nonnunquam fore offenſionis, in quem quæ impingent, limata doctiorum ingenia forſan invenient, quæ diſplicent, quibus amicè diſſentientibus amicè reſpondere, &, ſi meliora edoctus fuero, aſſentiri ſemper ero paratus. Aſt & idem fore ominor prædam malignantium linguarum ac rapinam mordacium calamorum, ſudemq; in oculis eorum, qui ſocietatis humanæ ſunt excrementa, Atheiſtas, Magos & Magas intelligo, qui, quod apertò Marte aggredi nec audent nec poſſunt, occultò rancore per calumnias & falſitates, imitati Ducem infernalem, aggrediuntur, bonos proſcindere & diris devovere ſatagunt. Sed hi animum ſuum movebunt, non meum, injurias quaſcunq; intra privatos cordis parietes ſine turbatione decoquere hactenus aſſuetum. IN SPE ET SILENTIO FORTITUDO MEA. *Vale.*

CARMINA
GRATULATORIA ET VOTIVA.

I.

FElix, qui potuit magicas cognoſcere cauſas,
 & quæ Tartareo murmure fingit anus.
Intima naturæ rimari, & faſcina quæ ſint,
 non eſt intimiùs gloria noſſe minor.
FROMMANNI Scriptum doctus mirabitur orbis,
 &, quæ ſint, noſcet, faſcina, quæve minùs.
Vivet in æternum nomen, nec faſcina clarum
 turbabunt ullis exitioſa modis.

Nobiliſſ. Dn. Auctori, honoris & amicit. ergò facieb.

Georgius Wolffgangus Wedelius D. Prof. Publ. & Medicus Ducalis Saxonicus, h. t. Academiæ Jenenſis RECTOR.

II.

FAſcina divinum lædunt vehementer honorem,
naturæq; piæ ſatagunt inferre parenti
infandum ſtuprum. Quando ergò quæris, Amice,
vanam impoſturam communi exponere luci,
& ſcelus, unde ortum eſt, immane remittere in orcum,
gloria cœleſtis, dum vindex aſſeris illam,
& natura ſuo puro ſervata decori
multa tibi debent, nec deerunt præmia utrinque.

Excell. Dn. Autori, Affini ſuo Honoratiſſimo ex animo gratulatur, & laboribus ejus, ut publica commoda illis præclarè juventur, bene precatur

Philippus Jacobus Spenerus, SS. Theol. D. Paſtor Eccleſ. Mœno-Francofurt. atque Miniſt. Senior.

III. Faſci-

Digitized by Google

III.

FAſcina; præprimis Satanæ, mortalia lædunt
Pectora, ſed paucis Faſcina noſſe datur.
FROMMANNUS doctâ docet hæc, traditque Minervâ:
Jam meritô BELLE! jungit Apollo Tuum.

His Affini ſuo honoratiſſimo gratulatur
Georgius Heublein D. Reipubl. Coburg. Syndicus.

IV.

HUc *ades: hunc verſa, vulgi plebs credula! Librum;*
Ex hoc errorem noſcere diſce tuum.
Nil, nil ſola Sigilla *valent: nil* Verba: Character
Nil virtutis habet: Littera *muta manet.*
Solus non infert Oculus, *non faſcina* Tactus:
Nec Vox *ore malo lædere miſſa poteſt.*
Philtris: Mercurii Virgæ: Stilliſque cruentis
Interfectorum *quæ ſit habenda fides:*
Spectra *quis intus agat genius: de* Traduce morbi
Quid duce credendum ſit ratione tibi:
Conſenſus rerum *unde ſit: &* Contagio morbi:
Incubus *unde: & quâ vi* Periapta *juvent:*
Hoſti *vis* Stygio nobis *ſit quanta* nocendi:
Ac ſuccurrendi *quanta parata* Deo:
Et contra Magicas *quâ* mens pia *polleat* artes:
Omnia FROMMANNI, pluraque, tradit Opus.
VIR PIUS hæc tradit, doctus, bonus, atque peritus;
Huic ut majorem fas ſit habere fidem.
ILLE eſt Theiologus, Medicus, Juriſta, Sophusque,
Hæc igitur cunctis quis placitura neget?
At Momos, quibus hunc taxare lubido laborem,
VIR PIUS haud curat, moris id eſſe ratus.
Ergò valete, valete malæ mala faſcina linguæ;
Hic valet adverſus Faſcina quæque Liber.

Non tàm Poëtico, quàm cultum, amorem & affectum erga Excell. Egregii hujus Operis Authorem conteſtandi ſtudioſiſſimo ſtylo fec.
D. Georg. Abraham. Merclinus Jun. Med. Noriberg. ord. Ejusdemque Collegii Med. Socius.

V.

CArminibus quid gens non fecit? Carmine ſanat
Prœtides ac herbis natus Amythaonis.
Direptam cœlo vult alter carmine lunam.
Vah! quàm Faſcinii quàm dolus invaluit!
Faſcinii FROMMAN dum ſcripta reliquit ad unguem
Carminici, multis, lector Amice, leges.
Utilis euge labor! Vicit labor improbus annos
Poſt paucos. VIR eô Macte Machaonie!
Grande Chori Decus Aonii! Sanos ne placebat
Sic Animis homines reddere, ſicque PROBOS?
Penelopes telam multus ſcribendo retexit
Saxaque Scriptor amat volvere Siſyphia:
At labor exhauſtus nunc iſte bonoque futurus
Eſt tuus. Hinc omni major es invidiâ.
Conſuluiſſe Juventuti modò pergito ſcriptis,
Ac prodeſſe Tuis, atque favere mihi!

Nobiliſſ. ac Ampliſſ. Tuam Excell. omni honoris genere proſequenti

M. Matthiæ Gravio, in Univerſitate Erfurt. Prof. Publ.

VI.

I Liber, ac orbi docto te publicus infer,
eximie ſpargens utilitatis opes.
Faſcina dum curâ ſolerti tradita ſiſtis,
non eſt, hinc lingua faſcina quòd metuas.
Quæ natura facit, quæ fingit faſcina vulgus,
quæ patrat Satanas, nũ didiciſſe juvat.
Tuq; libri ſalve Pater ingenioſe, perennis
cui fama ex fœtu ſtet ſuperetvè ſuo.
Euge bonum factum! Macte hac virtute! Merentem
tàm pulchrè perpes laudis agalma manet.

Adfectui in Virum πολυμαθέστατον, Collegam atque Compatrem Honoratiſſimum, teſtando L. M. Q. faciebam Coburgi

M. ISRAEL CLAUDERUS,
Hiſt. Eloq. Poët. Prof. Publ.

VII. Be-

VII.

FAſcina derides, VIR decantate, maligna
Putasque mera ſomnia,
Quæ cenſet orbis omnia.
Producis Satanæ glaucomata, vana ſagarum
Canentium dicteria
Sperantium ludibria.
Non pipere & ſcombris hæc eſt meditatio digna
Potius benedicto elogio,
Sapientiæ præconio.
Rumpat ut ile ſuum dæmon, ſtygiæque phalanges
Fremant, minentur faſcina
Vetulæ quieti craſtinæ.
Erigis hôc ſignum tibi, crede, perennius ære
Non imbribus, nec Japygi
Obnoxium, nec pulveri.

VIRO Excellentiſſimo atque Experientiſſimo ſcrib. gratul. calamo ſimul & cum voto omnigenæ felicitatis Gothæ
memoriamque abituriens ſui vivam exoptans
M. Theodorus Schneider, Seren. Alb. Duci Sax. à Conc. Aul. & Apodem.

VIII.

DE Faſcinatione *quando diſſeris*
pereruditè, Doctor incluti ſſime,
& multa falſa providenter deſtruis,
quæ vera Vulgus infrunitum judicat;
& multa vera congruenter adſtruis,
quæ falſa Vulgus imperitum clamitat,
Factum, profectò, laude dignum perpetras,
quod ore pleno prædicetur adfatim.
At ne veneno Lingua lædat improba,
aut Livor atrox torvitate luminum
infeſtet iſtud elegans Opuſculum,
Frontem notemus candidam: Præfiſcini!
Procul hinc abeſto tetra vis Calumniæ,
Morſusq́ Sycophantioſi Zoili;

procul

procul hinc Auus volatica ſputamina,
& Laus abeſto vilior Plebecula,
cui diplicere Laudis eſt faſtigium.
Hæc ſcripta ſunt & exarata naviter,
ut Optimates arbitrentur, cenſeant.
Illi huc & illuc curioſa *lumina*
vertiginantes denotandum nil vident
carbone nigro, vel ſtylo deletili
quod aboleatur induatve ſpongiam.
Tu perge ſis proinde, Vir Clariſſime,
ex IngenI fœcundiore fabricâ,
Cœlo favente, plura ſic procudere
linenda Cedro, digna Mæcenatibus,
quos defuturos heic tibi non ſuſpicor,
ſint rariores hocce quamvis ſeculo.
Quin (ecce! promtus audeo promittere)
Hæc Laudis atque Gloriæ felicitas,
exinde quæ, Vir Ample, conſurget tibi,
nullo ſubinde faſcino *mordebitur.*

De ſuperato doctiſſimi Tractatus labore gratulabundus
Imque appoſ.

Petrus Francus, Siluſio-Henneberg. Paſtor
Saxo-Gothanus in Gleuſſen & Herreth.

IX.

INnumeras laudes, Mæcenas, inde mereris,
Tam benè dum tractas FASCINA, laudis opus.
Illas, qui potis eſt, cantet, pro viribus ornet;
Ejus namque mihi copia nulla datur.
Lætor honoribus, ingeminans ex pectore votum:
Neſtoris annoſi ſecla ſuperſtes agas.
Ut ſcriptis docto jam nunc Clariſſimus Orbi
Clarior evadas, dum vehet æquor aquas.

Ita Dn. Evergetæ atque Adgnato ſuo filiali cultu
perpetim proſequendo adclamare voluit,
debuit

Balthaſar Frommann / SS. Theol.
jam Lipſiæ Stud.

INDEX

Digitized by Google

INDEX GENERALIS.

Præloquium. Pag. 1

EXERCITATIO PRÆLIMINARIS DE FAſcinatione in genere agit, ejusq; Nomen, Deſcriptionem & Diviſionem exhibet. pag. 3

LIBER I.

De

FASCINATIONE VULGARI SEU POETICA.

PARS I.

SENTENTIAM DE FASCINATIONE VULGARI VULGAREM PROPONIT.

SECTIO I.

De

FASCINATIONE VISUALI.

CAPUT I.

Cur Poëtica & Vulgaris dicatur, exponitur. Faſcinatio viſualis probari ſolet. (I.) Autoritate *tum ſacrâ tum profanâ. Loca Scripturæ enumerantur. Profani quidam Scriptores citantur.* pag. 9

CAPUT II.

(II.) *Ad* Rationes, *quæ pro Faſcinatione viſuali proferri ſolent, fit progreſſus.* Prima *& præcipua à viſionis modo, quem veteres Platonici oculis ineſſe, radiosq; in invidia & ira vitiari, ex eorum ſententia, oſtenditur, iſtorumq; affectuum natura traditur.* pag. 13

CAPUT III.

Secunda *pro Faſcinatione viſuali* Ratio *à mulieribus menſtruatis viſu ſpecula inficientibus petitur* Tertia *ab Amore.* Quarta *à Baſi-*

liſci (cujus etiam exemplum recitatur) viſu maligno & Lupi hominibus raucedinem inferentis noxio. Quinta à Charadrio *Ave viſu ſanitatem ictericis reſtituente.* Sexta *à Lippientibus viſu ſimilem affectum proximo inferentibus.* *pag. 17*

CAPUT IV.

Tandem experientia, *quam nonnulli ſe habere jactant, pro confirmatione viſualis faſcinationis ſubjungitur.* *pag. 20*

SECTIO II.

De

FASCINATIONE VOCALI.

CAPUT I.

Poſt tranſitionem (I.) Autoritas, *quæ opponitur, tum ſacra tum profana adducitur. Loca Scripturæ pariter recenſentur: item profani nonnulli citantur Viri. Incantare quid? Empſalmiſtæ. Salomon incantationes compoſuit. Poëtæ carminibus multum tribuerunt. Theſſalæ voces & Thyeſteæ preces quid? Paracelſus verborum & characterum Patronus. Exempla brutorum incantatorum.* *pag. 22*

CAPUT II.

(II.) Rationes *pro Faſcino vocali adducere orditur. Earum* prima *ſumitur à Curatione morborum, quæ verbis fit. Exempla varia tum aliorum, tum noſtratum proferuntur.* *pag. 28*

CAPUT III.

Rationem Secundam *ab imprecationum & execrationum efficacia ſumtam; &* Tertiam *à Muſica vi petitam cum hiſtoriis, exhibet. Siquidem Muſicâ moventur 1. inanimata. 2. bruta. 3. Homo. 4. Spiritus. 5. Morbi eâdem ſanantur, & qui à Tarantulâ ſunt percuſſi, Muſicâ ſanantur.* *pag. 31*

CAPUT IV.

Ratio quarta *datur à clamore militum in præliis magno, quo hoſtes terrentur, volucres in terram decidunt. Vociferantium vox olim Alala. Sonô ſpecus Smellen horridô hoſtes ſunt proſtrati.* Quintam *rationem ſubminiſtrat Oratoriæ poteſtas. Exemplum adducitur.* Sextam *ominoſa nominis impoſitio & Relatio. Pompejus id expertus eſt.* *pag. 40*

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT V.

Septima *ratio Nominum & Verborum, præcipuè linguæ Hebrææ, facultatem extollit. Hebræa lingua prima. Cuncta habuerunt nomina ſua, antequam ab Adamo appellarentur, & hæc à rerum natura ſunt petita. In Hymnis quædam Hebraica nomina ob majorem eorum vim Eccleſia retinere creditur. Verbis Hebraicis Judæus quidam incendium hîc reſtringuit.* Ultimam *Rationem ſcripti verbi in curatione morborum vis & poteſtas parit. Domeſtica quoq; noſtratum obſervationes, verba vim habere teſtari videntur. Tandem* (*III.*) Experientia *pro Faſcinationis vocalis confirmatione opponitur.* pag. 42

SECTIO III.

Utrique Faſcinationi, viſuali & vocali, communia tradit.

CAPUT I.

DESCRIPTIONEM FASCINATIONIS vulgaris, ejusq; ſubjectum, modum & Efficientem cauſam proponit. pag. 48

CAPUT II.

Opinionis de Faſcinatione originem eruit. Quomodo verba vim & facultatem acquirant, exponitur. Sententia prima *Aſtrologorum eſt, qui ab Aſtris eam derivant.* Secunda *Avicennæ & aliorum, qui ab Imaginatione arceſſunt.* Digbæi, *Fracaſtorii & aliorum in eo conſentientium rationes adducuntur.* Tertia *Pomponatii eſt, qui varias hîc comminiſcitur cauſas.* pag. 51

CAPUT III

Signa Faſcinationis tum ex mente quorundam Medicorum, tum ex ſententiâ Vulgi recenſet. pag. 58

CAPUT IV.

Curationem tradit: & quidem ex mente Veterum inter remedia præſervativa occurrit primo Priapus. Cur Hortis Satyrica ſigna addita, exponitur. Coccinea licia etiam faſcino avertendo fuiſſe, creditum. Vox ἀβασκάνως, *præfiſcinè faſcini alexiterium, item aliæ plures formulæ. Verſus Feſcennini unde dicti? Adoratione etiam faſcino occur-*

occurrerunt; item deſpuitione, luto, fortunæ ſecundæ occultatione, caſu adverſo, rutâ, alyſſo &c. *pag. 59*

CAPUT V.

Remedia ad Faſcinum recentiorum, ut & noſtratium varia recenſentur. Hiſtoria mira Faſcini curati. Herba Sideritis faſcinatorum eſt aſylum. Suffumigationes etiam faſcini gratia fiunt: item Benedictiones. *pag. 66*

CAPUT VI.

Præſervativa Faſcinationis vulgaris remedia monſtrat. *pag. 73*

PARS II.

JUDICIUM AUTORIS DE VULGARI FASCINATIONE PROPONIT, ET QUIDEM.

SECTIO I.

De

FASCINATIONE VISUALI AGIT.

CAPUT I.

Ubi ad loca Sacræ Scripturæ pro Faſcinatione ſuprà ſect. 1. cap. 1. allata reſpondetur. Primùm autem recolitur, cur hæc vulgaris rectè dicatur? *pag. 75*

CAPUT II.

Profana profanorum Virorum autoritas colenda, ſed ad aram uſq;, quorundam hîc nævus tangitur. Ad locum Ariſtotelis ſect. 20. problem. 34. & Æliani lib. 1. de Animal. cap. 35. reſpondetur. De Plinii autoritate variorum judicia. De Triballis, Illyriis. De binis nonnullorum in oculis pupillis. Plinii lapſus. *pag. 82*

CAPUT III.

Virgilii autoritas adducitur, cujus ſalvandæ gratia varii varia afferunt. Pro eodem etiam Borellus pugnat, & radios defendit, ſed infeliciter. Ovidius, Horatius, A. Gellius & Plutarchus producuntur. *pag. 88*

CAPUT IV.

(II.) Ad Rationum *pro Faſcinatione viſuali allatarum ſolutionem fit*

fit tranſitus. Prima, *quæ & præcipua eſt, à viſionis modo ſumta, fuſiùs explicatur & examinatur. Viſionem non per emiſſionem radiorum, ſed ſpecierum receptionem fieri oſtenditur. Mercurialis lapſus. Temperamentum oculorum inveſtigatur.* *pag.* 91

CAPUT V.

Ratio prima uberius explicatur. A præſentiâ luminis ad ejuſdem pro viſu emiſſionem colligere non licet. Platonicorum ſententia magis examinatur. *pag* 95

CAPUT VI.

Varia diverticula eorum, qui radios defendunt. Cui quidam de noctu omnia viderint. Filii de Kackerlack producuntur. Homo ſolus inter animalia oculorum varietate notatur, ex qua etiam viſûs in eadem ſpecie varietas colligitur. *pag.* 99

CAPUT VII.

Invidia nihil facit ad Faſcinationem. Invidia quid? Item Triſtitia, Odium, Deſperatio, ex quibus invidia oritur. Oculorum ſtructura non admittit radiorum invidi virulentorum profiſionem. Radii ad objectum dirigi nequeunt. Struthiocamelum ſolô viſu pullos ex ovis excludere falſum eſt. *pag.* 102

CAPUT VIII.

Ad Rationem Secundam *à menſtruatis ſpecula oculis inquinantibus deſumtam reſpondetur, & locus Ariſtotelis explicatur. Menſtruus ſanguis ſuâ naturâ vitioſus non eſt.* Ratio tertia *ab Amore petita, ſolvitur. Amor quintuplex. Oculi non ſunt in amore Duces, ita ut ab ejus , quæ amata erit, radiis ardentibus amans amorem contrahat, id quod aliquot rationibus probatur; ſed potiùs miniſtrorum officio funguntur. Plutarchus, & Valleriola notantur.* *pag.* 108

CAPUT IX.

Ratio quarta *à virulento Baſiliſci viſu diſcutitur. Baſiliſcus datur. Hiſtoria cujusdam Baſiliſci, à circumforaneo quodam huc allati. Impoſtorum in fingendis Baſiliſcis fraudes. Baſiliſcus non viſu, ſed halitu necat, ſicut & alia venenata animalia, quod hiſtoriâ confirmatur; item antra & cavernæ nonnullæ. Ad conſpectum ſuæ in ſpeculo imaginis non emoritur. Quintò de Catoblepæ viſu idem*

Digitized by Google

ſertur judicium. A Lupo hominem, prævisſum raucum fieri falſùm. Lupi halitus non eſt venenatus. Sextò de Galbula, quæ narrantur, falſa ſunt. Lippientes non viſu, ſed effluviis contagioſis afficiunt alios. pag. 115

CAPUT X.

Experientia (III.) examinatur, & fallaciam cauſæ ſæpe ſubeſſe oſtenditur. Ut ſubitaneus lapſus, ita & morbus ſubitaneus varias ob cauſas evenire poteſt. Ad exempla Idelphonſi reſpondetur. Quid de Sene illo Hetruſco ſentiendum, traditur. Zeileri exemplum ponderatur. In Scrutinio ratio non negligenda. pag. 124

SECTIO II.
FASCINATIONIS VOCALIS EXAMEN SISTIT.

CAPUT I.

De Vocis, Soni & Verborum formatione ac naturâ. Vox unde dicatur? Vocis inſtrumenta quæ? Verbum unde dicatur? Verba vel ſunt ſignificantia, vel non ſignificantia, & hæc vel ſimpliciter vel ſecundùm quid talia Ἐφέσια γράμματα *quid? Deinde verba vel bona ſunt, vel mala; vel clarâ voce pronunciantur, vel obmurmurantur, vel ſcribuntur: vel in enunciatione vel extra eam ſpectantur: in iis occurrunt materiale & formale. Verba hominis de ſe non habent vim* ἐνεργητικὴν, *bene autem ratione alterius.* pag. 130

CAPUT II.

Verba (ut & ſonum) nullam habere virtutem naturalem, rationibus probatur. quia 1. omnes, qui eadem verba pronũciarent, idem efficerent. 2. verba quoad materiale ſonus ſunt, adeóq; accidens: nullum autem accidens eſt principium principale productivum accidentis. 3. ex aëre diverberato facta mox pereunt. 4. ſunt ſigna pura. 5. Verba unius rei varia nec unam nec plures poſſident virtutes. 6. Arbitraria ſunt. 7. non habent vim vel ſupernaturalem, vel artificialem vel naturalem. 9. Non ſunt agentia quod vel quo. 9. nec eadem repetita graviùs afficiunt. 10. Non poſſunt conjungi cum patiente. 11. non agunt in diverſi generis contraria. 12. Non habent ob varias combinationes vires varias. 13. ad quantitatem ſpectant,

ſpectant, cujus nulla vis. 14. *incantatio legibus divinis & humanis non interdiceretur, ſi naturalis eſſet verborum poteſtas. pag.* 139

CAPUT III.

Vocis Incantatio, natalia & varia acceptio. Excantatio apud Joſephum quid? Item Ἐπῳδός. Ἐπῳδὴ *unde? Carmen maleficum. Incantatoris & malefici ſecundùm Hieronymum differentia. Hebræis ut dicatur incantator. Talmud cis incantatio vel magna eſt vel parva. Synonyma Vocis Incantator, tam græca quàm latina. Incantatio quomodo definienda. Vox Germanica* Beſchwerung *voce Incantatio eſt latior. Adjuratio quid? Ejus & Incantationis objectum. De voce* Ἐξορκισμός. *Adjurationis & Incantationis differentia. Adjurationis effectus eſt à Deo: Incantationis non à Deo, nec Angelis bonis, ſed à Diabolo. pag.* 148

CAPUT IV.

Cur cantandi vox ad flagitia magica denotanda ſit traducta? Incantationum modi varii: continent maledictiones vel benedictiones. Necromantica incantamenta variis ritibus fiunt. Voci incantatoriæ ſcripta etiam verba junguntur & characteres. Pontificiorum exorciſmi magis incantamentis ſunt affines. Quid in exorciſmo baptiſmali Evangelicorum verbis imperativo modo factis indicetur. Saniores Ethnici nullam verbis ineſſe virtutem intellexerunt. Seneca & Plinius conciliantur. Incantationes legibus & divinis & humanis ſunt interdictæ. pag. 155

CAPUT V.

Autoritas ſacra *pro Faſcinatione vocali allata examinatur. Locus Pſ.* 58. *explicatur. Sive Faſcinatio ibi propriè ſive impropriè ſumatur, non obſtat. Satanæ fraude ſerpentes exuuntur. Incantatio quoq; apparenter fieri poteſt. Locus Jerem* 8. *exponitur. Per regulos ibi hoſtium crudelitas, qui flecti nequeunt, indicatur. Verba execratoria juxta Zelotypiæ leges prolata ſuam à Deo acceperunt vim & virtutem. pag.* 163

CAPUT VI.

Autoritas profanorum *Virorum hoc in loco eſt vana. Lumine revelationis deſtituti divina ſua & ſæpe mira dogmata communicarunt Barbari Græcis. Græcis Barbari qui? Doctrinæ gratia in* Ægy-

Ægyptum Græci profecti ſunt, unde Magiæ ſemina retulerunt, quod ſcripta eorum teſtantur. Græci ſemper pueri. Magiæ præbuit fomentum Medicina præſertim Ægyptiorum. Hi quoq; à Diis ſuis, h. e à Dæmonibus pellibus incubantes per ſomnia remedia in fanis capiebant. De incubandi nomine & ritu etiam adhuc hodie in Italia durante. Qualitatum occultarum & cœleſtis influxus nomine multa magica ſunt contecta, præſertim apud vulgum, qui Sacerdotum ſuorum placita conſtanter credere tenebatur. pag. 172

CAPUT VII.

Poëtarum, præſertim Græcorum, ut & Hiſtoricorum Græcorum autoritas vilis eſt pretii. Ariſtoteles verborum vim non tradidit, neq; Hippocrates, Galenus & Plinius eam agnoverunt. Goëtia publicè quibusdam in locis propoſita. Salutatores verbis curare falſum eſt: impoſtores ſunt & fraudulenti. Per verbi divini abuſum via Satanæ ſternitur ad perficiendum curationis opus. pag. 176

CAPUT VIII.

De Incantationibus Salomonis variorum judicia. Tralliani ſuperſtitioſum ad Colicam remedium. Carmina poſſe cœlo deducere Lunam error eſt, quem gentiles etiamnum in Africa & utrâq; India errant: ſed Aſtrologia hunc rejicit, eundemq; jam olim Ethnici deprehenderunt. Carminibus ſolis & nudus Circe nihil effecit. pag. 181

CAPUT IX.

Theſſalæ voces. Thyeſteæ preces. Theſſalica mulier. Romani tutelares Deos carmine evocare ſuperſtitioſè & fruſtra laborarunt. Th. Paracelſus ſe Magum eſſe verbis ſuis ſeipſum prodit, produntq; viri docti. Rationes ejus ſolvuntur. Verbis Oſii, &c. Serpentes incantari negatur. Crocodili, Tauri, Serpentes & alia cum incantantur, non verbis ipſis, ſed Dæmonis concurrentis opera hoc patratur. p. 187

CAPUT X.

Tranſitus ad Rationum *ſolutionem fit. Ratio* prima *à verbali morborum curatione ſumta eſt lapis offenſionis, cur fuſiùs ea examinetur. Verbis non fieri curationes oſtenditur. Deum Satanas ut ſimia in curando æmulatur, & quidem triplici modo. 1. occulto modo. 2. verbo. 3. verbis & rebus. Sæpe etiam ad rerum abſurdarum*

Digitized by Google

darum uſum citra Verborum additamentum concurrit. Per ſomnia etiam remedia ſuggerit. Rete & verborum & rerum abſurdarum quibus ponat? Mendax ipſe cum ſit, cur vera quandoq; dicat. Omnia exemplis illuſtrantur. pag.187

CAPUT XI.

Verbalis curationis exempla varia tam veterum, quàm recentiorum & noſtratium examinantur. Lunæ vis Medica hac occaſione conſideratur. Diabolum etiam rebus & verbis abſurdis, quorum autor ex pacto non eſt, præſentem eſſe, & quæſitum in iis effectum occultè largiri exemplis declaratur. pag.201

CAPUT XII.

Autor à verbali cura verborum curatores dehortatur. Qui magica ſacris verbis jungunt, Commodo Antonino ſunt ſimiles. Tractatio materiæ præſentis non ad forum Theologorum, ſed Phyſicorum pertinet: nihilominus autoritate graviſſimorum Theologorum probatur. Magis eſſe annumerandos, qui per verba certa curant, aut alia mira efficere videntur. Hiſtoria mulieris verbis ſolis morbos curantis ad lapides damnatæ. Cauſæ malorum noſtrorum ex Seneca. pag.212

CAPUT XIII.

Ratio ſecunda *pro Faſcinatione vocali ab Imprecationibus & execrationibus deſumta diſcutitur. Thyeſteæ preces unde dictæ? Imprecationum effectus non à verbis, ſed à Deo pendet, quod nec Ethnicos latuit. Per imprecationes etiam Diabolus immittitur. Wiero neganti reſpondetur. Prædicta omnia exemplis confirmantur. Verborum efficacia eorum, qui ad Judicem ſupremum alios ſtato tempore, ut ſequerentur, provocarunt, & ſequaces habuerunt, unde?* pag.217

CAPUT XIV.

Ratio tertia *à Muſica petita examinatur. Muſica unde dicta? Hac inanimata Orpheum moviſſe, à quibusdam Ethicè intelligitur, à nonnullis magicè explicatur. Muri Hierichuntini non ſono buccinarum ſunt collapſi. Bruta Muſica delectantur. Orpheus magus vel fanaticus. De Arione à Delphino ad litus deportato. De piſce Xiphia voce allecto, quæ referuntur, nihil facere pro verborum*

Digitized by Google

poteſtate phyſica oſtenditur. An certis verbis piſcis ille allectus detineatur, & Græcorum idioma intelligat, inveſtigatur. pag. 222

CAPUT XV.

Muſicæ vis uberiùs, & quidem quoad Hominem conſideratur. Cur Homo Muſica delectetur & afficiatur? Variæ Variorum ſententiæ. Rectiùs à phantaſia depromitur cauſa. Sonus inconcinnus mirè ſæpe phantaſiam & per hanc corpus afficit, quod Hiſtoriis illuſtratur. Agrippa notatur. Phantaſiæ & auditus excellentia in Homine major eſt. Muſicæ inſtrumentalis, quando vocalis jungitur, vis eſt major. Græcorum exempla in dubium vocantur. Alexandrum quomodo Muſica ad iram commoverit? Muſica noſtræ ætatis veterum præfertur, & contra Pancirollum vindicatur. Modorum Muſicorum, quos, ſed non omnes, veteres uſurparunt, nomina, proprietates &c. recenſentur Hiſtoria de Citharœdo apud Ericum Daniæ Regem examinatur. Sirenes Poëtarum ad fabulas ſpectant. Dari autem Sirenes probatur. Quadruplex Sirenum, quarum Poëtæ mentionem faciunt, expoſitio: moralis recenſetur. pag. 227

CAPUT XVI.

Muſica Spiritus non afficit. Qualis Spiritus Saulem turbarit? An Saul fuerit obſeſſus? Lutherus Muſica Dæmonem fugat. De Davidis cithara Saulem à Spiritu maligno agitatum demulcente. Muſica animi & corporis affectibus per accidens medetur, neque hoc ſemper. Antiquorum cantiones ſæpe incantationes fuerunt. De Thalete & Græcis Muſica peſtem mulcentibus. Sonum Muſicum virtutem ab inſtrumentis capere negatur. Tarantatos quomodo Muſica ſublevet. Phantaſiam hic ab ideis veneni tarantulæ corrumpi dicimus, ſalvoq; aliorum judicio liberè ſentimus. pag. 235

CAPUT XVII.

Ratio quarta ſolvitur. Clamor magnus cum terret, phantaſiam auditoris afficit. Deus tamen quandoq; concurrit, quod Hiſtoria quadam confirmatur. Oratoria, à qua quinta ratio ſumitur, incantatrici arti aſſimilatur. Ejus vis ad Phantaſiam alterius pervulſam reducitur, non ad poteſtatem quandam Phyſicam. Vox una magnam quandoq; vim habet, non Phyſicam, ſed moralem, id quod exem-

exemplo confirmatur. Rationis ſextæ *fundamentum, quod eſt ominoſa nominis impoſitio & recitatio, lubricum eſt, quia votivi nominis impoſitionem ſæpè ſperato eventu carere, hiſtoriæ teſtantur.* *pag.* 244

CAPUT XVIII.

Ratio ſeptima, *quæ eſt Cabaliſtica nominum interpretatio, & Hebrææ linguæ commendatio, ventilatur. Hebrææ linguæ encomium. Ab efficaci ejus ſignificatione ad realem ejus virtutem non licet colligere. Hebrææ linguæ palma ab aliis in dubium vocatur. Voce Schemhamphoras Chriſtum miracula non feciſſe, contra Judæos probat Lutherus. De impoſitione nominum ab Adamo facta: in ea non ſemper ad naturam rerum reſpexit. Vires rerum ad ſenſus hominis procedere negatur Ficino & Agrippæ. Cur Hebræa nomina Halleluja, Amen, Hoſanna, Sabaoth &c. in Eccleſia retineantur? Talmudhicis triplex Amen, quibus vires magnas tribuunt. Vox Cabbala explicatur. Verbis Cabbaliſticè ſpectatis nulla ineſt virtus realis. Chriſtiani hic Judaizantes notantur. Ex nomine* יהוה *Judæis opinio Cabbalæ nata. Hanc Pererius nervosè refutat. Judæi illius, qui oborto aliquoties Coburgi incendio ignem literis Hebraicis reſtinxit, examinatur.* *pag.* 250

CAPUT XIX.

Ratio octava *& ultima à verbo ſcripto, Amuletis & Characteribus ſumta cur fuſius examinetur.* Verbum ſcriptum non impropriè, ſed propriè hic capitur. *Duabus rationibus verbi ſcripti vis infringitur. Amuleti nomen & diviſio. Naturalium Amuletorum varia exempla recenſentur: quomodo iſta operentur? hæc licita ſunt: illicita indicantur. Ludicrorum exempla: ſunt illicita; horum virtus, niſi ab imaginatione magica ſit, à poteſtate magica deducitur: jocoſa quo ſenſu admitti queant. Magica quid ſint? omnia ſunt fugienda.* *pag.* 268

CAPUT XX.

Nomina, Character, Imago, Sigillum *explicantur. Ægyptiorum & Chaldæorum amuleta. Taliſman quid? Paracelſus verborum, Characterum, imaginum & ſigillorum Patronus, ut & Agrippa. Jam olim annuli characteribus fuerunt inſigniti. Noſtro ſeculo* cha-

characteriſticam Philoſophiam & curam defendit Goclenius junior. Periaptis quantum ſecundum Galenum tribuendum. Characteres cœlitus vires non accipere, aliquot rationibus probatur. pag. 278

CAPUT XXI.

Paracelſi autoritas rejicitur, ut & Agrippæ: an hic fuerit Magus? Cardanus fluctuat. Characteres habent defenſores varios. D. Goclenius à D. Roberto refutatus. Anonymo cuidam Mago reſpondetur. Lotichius non omnes ſignaturas, verba, & characteres rejiciendos eſſe contendit. Rationes ejus adducuntur & examinantur. Amuleta verbis, characteribus, figuris & imaginibus inſignita damnantur. In originem opinionis de characterum & figurarum virtute inquiritur. Triplex ſcribendi ratio Ægyptiis uſitata. pag. 290

CAPUT XXII.

Amuleta particularia enumerantur, ut in cauſa juventus de ſimilibus judicium ferre diſcat: ſed mutila, non tota dantur. Inter magica milites variis ad impenetrabilitatem ab armis utuntur: non tamen omnia, quæ ſanguinis impetum reprimunt, magica eſſe probatur. Ægyptii permulta habuerunt amuleta. Amuleto Ægyptiaco ſimile Autor quoq; nuper vidit. Q. Sereni Abracadabra examinatur. Alia quoq; huic ſimilia adducuntur & damnantur. p. 301

CAPUT XXIII.

Evangelium pro Amuleto ſuſpendunt Pontificii freti autoritate Auguſtini, ſed fruſtra: ſicut & Chryſoſtomi autoritate Baronius & Bonartius abutuntur. Delrio reverentiæ cauſa ejuſmodi amuleta geſtanda eſſe contendit, quod altiùs expenditur. Simpliciores facilè tota fide in amuleta ipſa ruunt, inſtar cuſtodis cujuſdam porcorum Caſp. à Rejes & Delrio notantur: item Virungus. Verbalibus Medicis opponitur ſanum judicium Simonii Epiſcopi Iprenſis, quod tulit de Oratione quadam Salutatorum. Domeſtica experimenta notantur, nempe de lepore domeſtico & pullis in nido repertis, quibus verba eorum mentionem inter edendum facientia fatalia eſſe creduntur: item reliquæ nugæ excutiuntur. pag. 310

CAPUT XXIV.

Experientia, quæ pro Faſcinatione vocali adducitur, excutitur. Ite-

rata

Digitized by Google

rata ablactati infantis lactatio faſcinatricem qualitatem inferre nequit. Ad exempla allata reſpondetur. Reiterata lactatio ab alia infamia liberatur. pag. 321

SECTIO III.
FASCINATIONI VISUALI ET VOCALI COMMUNIA RECOLIT.
CAPUT I.

Faſcinationis vulgaris non datur Definitio, ſubjectum, &c. quia non ens eſt. Eutelidam & Narciſſum ſeipſos faſcinaſſe negatur. Circa objectum, quod faſcino creditur obnoxium notamus, Dæmonis fraudes. Ludionis fortunam verba non variant. Fortuna in luſu inveſtigatur. Verba nec ab aſtris, nec ab imagine, nec aliunde vires acquirere oſtenditur. De Pomponatio Mirandulani & Gobdelmanni judicium. pag 323

CAPUT II.

Signa vulgaris Faſcinationis rejiciuntur, eaq; aliud ſignare per ſedulam cauſarum inveſtigationem docetur. Variare autores in ſignorum enumeratione oſtenditur. Signa, quibus vulgus noſter in faſcini dignotionem perveniri credit, examinantur. pag. 328

CAPUT III.

Curatio Faſcini licet nulla detur, remedia tamen ad examen revocantur. Priapus *quis? Orientalibus Baalphegor dictus. Turpitudo remedii vix oculos faſcinatores repuliſſe creditur. Cur Priapum Faſcini fugatorem antiquitas ſtatuerit? Sua veteribus & aliis relinquuntur; noſtratium ad Faſcinum remedia hic ventilantur. Superſtitionem quid gignat & foveat apud mulieres? Erroribus, qui ſuperſtitionem & vanas obſervantias augent, reſiſtendum eſt.* pag. 333

CAPUT IV.

Quæ noſtratium ad Faſcinum remedia ſuperſtitionis arguantur, ſummariter enumerantur. Superſtitionis nomen, efficiens principalis ac inſtrumentalis. Differentia inter religioſitatem & ſuperſtitionem. Superſtitionis aliquot exempla. Cautione tamen hic maxima opus, propter exempla, quorum ratio dari nequit. Remedia ad Faſcinum noſtratium ſuperſtitione laborare monſtratur. Exem-

plum mulieris ſuperſtitioſum medium peſſimo conſilio uſurpantis. Hiſtoria Faſcini in pago Merzpach *à Zingara curati ventilatur. Silentii Nomen. Divinitatis aliquid Silentium habere traditur, non tamen poteſtatis particeps eſſe, oſtendi poteſt. Cur Eliſæus Famulo ſuo Silentium injunxerit? Cur Dæmon in magicis exercitiis Silentium ſuis imponat? Faſcini ſuffumigatione ab Empirica curati hiſtoria examinatur.* *pag.* 338

CAPUT V.

Benedictio anilis rejicitur: præmittitur Nominis conſideratio: Benedictionis veræ cauſa, ſubjectum, materia, objectum, Forma, Finis. Benedictionis anilis paradigmata, Deſcriptio. Benedictionem anilem à vera longè abeſſe probatur. De Benedictione Sacerdotis in populo Iſraëlitico. Pſeudobenedictionis ſubjectum exagitatur. Efficacia ejus unde? Finis quis? *pag.* 351

CAPUT VI.

Benedictiones aniles ſunt 1. Superſtitionis plenæ non tantum in genere ſpectata, ſed etiam in ſpecie Papiſtica 2. Magicæ. 3. Fruſtraneæ ſæpè, quod exemplis illuſtratur. 4. ſunt reipſa maledictiones. Formulæ quædam examinantur. Malleolus notatur, ejusq; rationes pro curatione morborum per verba ſacra diſcutiuntur. M. Viſcheri laus in confutanda benedictione anili. *pag.* 362

CAPUT VII.

De remediis noſtratium præſervativis: quo ſenſu formula, ut Deus te cuſtodiat, *admitti queat? reliqua omnia exſibilantur. Feſtivo Cæl. Calcagnini apologo vanitates omnes excipiuntur. Ratione, cur prolixa ſit libri primi tractatio, & dicto quodam Platonico idem hic liber clauditur.* *pag.* 376

LIBER II.

De

FASCINATIONE NATURALI SEU PHILOSOPHICA.

CAPUT I.

Faſcinatio hæc cur Philoſophica dicatur & naturalis? Quidam vulgarem cum naturali malè confundunt. Quomodo communiter definiatur.

Digitized by Google

finiatur. Faſcinatio hæc impropriè ita dicitur, propriè autem contagium eſt. pag. 378

CAPUT II.

An alia ratione detur Faſcinatio naturalis, inquiritur. Negant hoc nonnulli Galeni autoritate freti, & quia in eadem ſpecie humana antipathia non occurrit. Huic autem experientia repugnat, atq; exempla in contrarium adducuntur. Ad Galeni locum reſpondetur. Antipathia ſimilitudinem inter ejuſdem ſpeciei individua non tollit: ſubjectum ſuum non denominat morboſum; neq; effluviorum in actione antipathetica exſpiratio contagium infert: requiſita Contagii. Codroncho & Birmanno dubia moventibus ſatisfit. pag. 381

CAPUT III.

Faſcinationis hujus ratio ulterius confirmatur, cujus gratia plura enodantur. Magna datur temperiei in eadem ſpecie humana varietas: diverſa inde effecta manant: non tantum naſcendis ſed & natis temperamentorum varietas obtingit. An, qui venenum in ſuam naturam per conſuetudinem vertit, & alteri præſentia ſua nocet, contagio, an rectius faſcino afficere dicatur, inquiritur. Varia in gratiam materiæ præſentis colliguntur §. 4. Effluviorum profluxus datur in antipathia, non tamen in omni. Communicatio effluviorum mutua eſt vel non mutua. Natura ſui conſervatrix eſt. Pororum corporis uſus. Tranſpirationis neceſſitas. Sueta faſcinum ex vulgi mente curandi methodus ſententiam noſtram confirmat, & Hiſtoria notabilis probat. Antipathetica effluvia magnam alterationem inferre nemo miretur, cum & ea, quæ ſympatheticè & amicè conſentiunt, idem præſtent, quod experimentis docetur. Hominem etiam bruta faſcinare poſſe colligimus. De Marſorum & Pſyllorum, qui ſerpentum morſus non reformidarunt, natura. pag. 386

CAPUT IV.

In cruentatione cadaverum faſcinatio naturalis locum habet, non tamen in omni. Cruentationis cauſæ naturales eruuntur. Antipathiam inter hominem vivum & mortuum locum habere contra Gutierium aſſeritur. Ab aliis, qui adventitiam antipathiam hic agno-

agnoſcunt, autor, qui ingenitam ponit, diſſentit eosq; impugnat. Libavius cum autore conciliatur. Calor & Spiritus in ſanguine occiſi ad tempus reliqui manent. Libavius vindicatur. Variorum circa cruentationem iſtam ſententiæ. Cauſam tamen ſæpè ſupernaturalem adeſſe, autor cum aliis ſentit. pag. 399

CAPUT V.

Faſcinandi virtutem ab aſtris conferri gratis Carthaginenſis adſtruit. Venenatorum animalium malignitas non eſt ab aſtris, ſed à forma eorundem ſpecifica. Siderum influxus in ſe non eſt malignus. Si ratio iſta locum haberet, plures darentur faſcinatores. Gutierrius Carthaginenſem non æquo Marte impugnat. In qualitatibus occultis quæ occurrant. Langius notatur. Cœlum non confert faſcinandi virtutem. pag. 407

CAPUT VI.

Quantum Imaginationi in Faſcinatione tribuendum. Imaginationis natura docetur. Actiones ejus ſunt vel primariæ vel ſecundariæ. Quomodo ſuum ſubjectum afficiat? Apprehenſa ſpecies nec à cognoſcente facultate virtute reali imbuitur: neq; ſi reali qualitate eſſet prædita, imbui poſſet. Per accidens quomodo imaginatio corpus alteret. Virtus imaginationis in quinque potiſſimum obſervatur. pag. 411

CAPUT VII.

Sennertus ab inſultibus Gutierrii vindicatur, & hunc infelici ſidere prælium conſeruiſſe oſtenditur. pag. 415

CAPUT VIII.

Imaginationis vires juſtò longiùs alii extendunt. Anima hominis cum intelligentiis malè confertur. Anima extra corpus de ſe nil operatur, adeoq; nec imaginatio. Corn. Agrippa, Helmontius & alii notantur. Imaginatio verba virtute naturali impregnare nequit. Imaginatio unius realiter in aliam non agit. Objectiones diluuntur. Homines melancholicos ſui ſimilem diſpoſitionem per ſpiritus in alios transfundere negatur Verulamio propter rationes in contrarium præſentes. pag 419

CAPUT IX.

Per Imaginationem homo ſine matre, Utero & Semine generare nequit,

ut

Digitized by Google

ut ſtatuit Avicenna, qui aſſeclas in Galliis inveniſſe videtur, ubi mulier ſine viro fœtum per imaginationem concepiſſe & genuiſſe dicitur, quod publico Parlamenti Gratianopolitani ſcripto confirmatum. Sed pro figmento habet Patinus. Imaginatio quomodo fœtum immutet. Animam fœtus nonnihil ab Imaginatione matris immutari oſtenditur. Vitia matris etiam in fœtum per Imaginationem propagantur. Verba gratiæ & iræ quomodo Imaginationem afficiant; item confidentia de Medico & medicamentis, quomodo ſanitatis cauſa. Imaginatio non omnem tollit morbum. *pag.* 426

CAPUT X.

Non, quia remedium faſcinum tollere videtur, faſcinum ipſum certò inferendum. Impedita tranſpiratione infantes ſæpiùs morbis corripiuntur, qui malè faſcinationi viſuali vel vocali adſcribuntur, cùm frequentiùs infantes ita corripiantur. Recens nati infantes cur non ſudore madeant. Vaporoſa excrementa retenta morbos pariunt; quod cùm aniculæ ignorent, inde facilè faſcini opinio in iis ſurgit, etiam lethalis, cujus tamen ratio alia eſt. *pag.* 433

CAPUT IX.

In herba, quæ Sideritis Beruffkraut *vocatur, naturam & vires inquiritur. Sordium in ejus decocto poſt balneum cauſa: ex iſtis faſcinum inferre vulgare non licet. Herbæ illius decoctum non ſoli tranſpirationi prohibitæ, ſed & aliis cauſis ſuccurrere poteſt. Commendatio balnei aquæ dulcis calidæ. Adſtringens herbæ vis non obeſt: non omnem eam tollere morbum, licet ſordes detergat, hiſtoria confirmatur. An decoctum pro potu datum conferat, non conſtat. Mucilago non eſt ab ipſa herba. Cur poſt lotionem ſanorum ſimilis in decocto reperiatur mucilago?* *pag.* 436

CAPUT XII.

Suffumigia pietatis, voluptatis & ſanitatis gratia fiunt. Medicinalis eorum uſus oſtendit. Superſtitioſa circa horum uſum notantur. *pag.* 441

CAPUT XIII.

Ruta, Alyſſum, Baccharis, radix Satyrii, &c. quid & ad quod fa-

ſcinum conferant, & quas vires habeant. Cur Baccharis corona faſcini ſit remedium. De gagate. pag.444

CAPUT XIV.

Conſilium pro infantibus, in quo ſigna faſcini ſic dicti vulgaris comparent. Propter eorum voracitatem ad cacochymiam eſt reſpiciendum. Si malum eſt in principio & nondum ſatis cognitum, ad ſudorifera, balnea calida & ſuffumigia confugere licet, modo non adſint prohibentia: hæc oſtenduntur. Quid intus exhibendum? pag.448

LIBER III.

De

FASCINATIONE MAGICA ET DÆMONIACA.

PARS I.

FASCINATIONIS DIABOLICO-MAGICÆ NOMEN, EXISTENTIAM ET DEFINITIONEM INDAGAT.

CAPUT I.

Autor è foro Philoſophorum ad Magorum forum progreditur: hoc iſto eſt longè majus. Cur Faſcinatio hæc diabolica & magica dicatur? Vocis, Magus, derivatio, quid ſignificet? A nativa ſignificatione in alienam abiit. Nomen Diabolus explicatur. Faſcinatio hæc Dardania appellari poteſt. Dardanus Magus. Magi olim Dardanii dicebantur; non ita hodie. Nomen, faſcinatio Magica, hic in ampliori ſignificatione capitur. Faſcinatio Magica & Diabolica quomodo differant? Magi, non ut tales, etiam lædere poſſunt. Ad veneficium quid requiratur? pag.451

CAPUT II.

Faſcinationem Diabolicam & Magicam dari probatur. Reginaldus Scotus eam negavit: Voetius autem rationibus 10. probat. Gutierrio Faſcinationem Diabolicam, & quidem non rem, ſed nomen ejus impugnanti reſpondetur, & nomen vindicatur. Faſcinatio pro diverſo reſpectu diverſimodè definitur: id quod materiam præſentem diverſimodè tractandi anſam præbet. pag.455

Digitized by Google

PARS II.

De

FASCINATIONE MAGICA RATIONE PRIMITIVÆ ET STRICTÆ VOCIS, FASCINUM, SIGNIFICATIONIS.

CAPUT I.

Magos viſu faſcinandi poteſtatem habere, autoritate, ratione & experientia videtur poſſe probari. Sed impoſſibilitas in contrarium remonſtratur. Quæ viſu inferri putantur maleficia, à Dæmone fiunt. Sagæ in Perſia corda hominibus devorant. pag. 459

CAPUT II.

Verbis non poſſunt Magi faſcinare. Friderico I. Barbaroſſæ Magus quidam verbis non potuit nocere. Verba virtute à Dæmone non poſſunt impragnari, ipſe occultè operatur. Hiſtoria muris, qui verbis cujuſdam natibus immiſſus credebatur. Varia ex abſceſſibus prodire quandoq; obſervatum. pag. 462

CAPUT III.

Tactus efficaciam nonnulli probant exemplo Regis Pyrrhi, mulieris, quæ Adriani Imperatoris genua oſculata eſt: Petrus Borellus exemplo ſcribæ, N. Remigius aliis exemplis, videntur confirmare. Reges Galliarum, Angliæ & Hiſpaniæ ſolo tactu ſtrumas ſanare dicuntur. Amuleta, manus humani cadaveris, ſeptimus fœtus maſculinus, torpedo, Echeneis, item exempla duarum perſonarum tactus efficaciam adſtruunt. pag. 465

CAPUT IV.

Tactus qua talis eſt per ſe nihil, at per accidens materialiter ſpectatus, aliquid efficit. Exemplum Pyrrhi alii ad fabulas, alii ad fiduciam, alii rectius ad fraudes Diaboli referunt: naturalis non fuit illa virtus, ut Borellus fruſtra pro hac laboret. Tactus hominis ſani nihil præſtat. An plantæ vel mineralis vires ab ortu homini inſint indagatur. Delrio & alii hoc minus accuratè refutant, quibus Gaſp. à Reies fruſtra ſuccurrit. Exempla Borelli & Remigii examinantur. p. 468

CAPUT V.

Reges Franciæ, Angliæ & Hiſpaniæ ſtrumoſos ſolo tactu curare, cur in dubium vocetur? Gutierrius pro Rege ſuo infeliciter pugnat.

Nullum, licet vera iſta ſint, exinde ſubſidium pro tactus efficacia procuratur. Exempla de Comitibus de Habsburg & Balliolis notantur. pag. 475

CAPUT VI.

De contactu Amuletorum, manus cadaveris humani, ſeptimi fœtus maſculini: de Torpedine, de Echeneide & reliquis cap. 3. in oppoſitum prolatis, agitur, omniaq; fuſius examinantur. pag. 479

CAPUT VII.

Pro halitus efficacia licet proferantur rationes & exempla, halitum tamen de ſe noxium non eſſe probatur 1. ab ejus materia 2. indifferentia 3. ab exſpirationis fine. Halitus impuritatem habet vel ab extra vel ab intra. Ea quæ Borellus in medium adduxit, examinantur. pag. 483

PARS III.

De

FASCINATIONE MAGICA IN SENSU GENERALIORI SPECTATA.

SECTIO I.

De

CAUSA EFFICIENTE PRINCIPALI FASCINATIONIS MAGICÆ.

CAPUT I.

Actiones Magicæ ad Dæmonem tanquam cauſam principalem reducuntur. Multa in ſacris Dæmon habet nomina. Dæmones unde dicantur? Omniscii non ſunt, ſed multiſcii. Triplex datur in iis ſcientia: Idem nomen tribuitur etiam Angelis; item animæ à corpore ſeparatæ. Diaboli etymon. Item vocum Satan, Belial. Beelzebub unde & cur dicatur? Cur Diabolus Deus vocetur? Varia Dæmones ſibi ipſis nomina imponere ex Actis Judicum punctum veneficii concernentibus legere eſt. pag 487

CAPUT II.

Diaboli omnium hoſtes. Eorum poteſtas magna eſt. Poteſtas ea vel eſt Phyſica vel moralis, & hæc vel poſitiva, vel negativa. Dæmon amiſit dotes gratiæ, non naturæ. Poteſtas ejus non eſt infinita vel illimitata.

mitata. Cur Dæmon, cum per ſe faſcinare & lædere queat, Magorum ſagarumq; requirat conſenſum? *pag.* 487

SECTIO II.

De

INSTRUMENTALI FASCINATIONIS MAGICÆ CAUSA.

CAPUT I.

Cauſa inſtrumentalis homo eſt, qui non eſt purum inſtrumentum. Synonyma Magorum & Magarum. Venefici & veneficæ cur dicantur? Veneni vox in bonam & malam partem ſumitur. Malefici, maleficæ. Maleficium ſumitur hîc ſtrictè. Sortilegi & ſortilegæ. Lamiæ unde dicantur? In ventre piſcis Lamiæ Jonas fuit. Lamia Regina in Libya crudelis. Fera in Africa Lamiæ nomine. Voces ſagæ & ſtriges explicantur. An ſtrix, avis nocturna ſit fabuloſa? Suctionem ſanguinis adoleſcentis Ficinus ſuadet ſenibus, cujus tamen autoritate & ratione ſanguinis Transfuſores fruſtra nituntur. Magæ etiam dicuntur Tegulariæ, Veratrices, Alrunæ. Appellationes Magorum & Magarum Germanicæ variæ adducuntur & explicantur. *pag.* 496

CAPUT II.

Primas Magicas ſuperſtitionis inventor Zoroaſter: unde dicatur? Zoroaſtres plures fuerunt, ex quibus famoſus fuit Cham filius Noæ. Quis primus ante diluvium fuerit Magus, incertum. Cum idololatria quaſi eodem ovo prognata videtur. A Cham & ejus filio Miſraim orta, in Ægypto & Perſia radicata. Ab Ægyptiis non tantum Hebræi ſed & Græci, & ab his Romani labem iſtam contraxerunt. Sponte non nullis in locis Magiæ zizania ſuccreverunt. In omni Hierarchia Magos fuiſſe ſcriptura monſtrat. Bileamus Magus. Radiante Evangelii luce à Magia etiam doctos, quin & Sacerdotes quandoque infici mirum. Cur noſtra ætate in medio Eccleſiæ Chriſtianæ ſinu tot reperiantur faſcinatores & faſcinatrices? *pag.* 505

CAPUT III.

Inſtrumentalis cauſæ ſubjecta quædam particularia in ſequentibus enume-

Digitized by Google

numerantur. Moſen Plinius & Apulejus pro Mago habuerunt. Unde perſuaſio orta, Atheiſtis quibusdam in cœtu Chriſtiano ea quoque inſedit perſuaſio. Vannini mors. Moſen non fuiſſe Magum probatur, licet fuerit in Scholis Ægyptiorum enutritus. Regis Perſarum filio quatuor præfecti ſunt. Moſi Magiæ notitia fuit, non uſus. Non, quia ad dividendum mare & dulceſcendam aquam rebus abſurdis Moſes uſus, hinc Magiæ eſt accuſandus. Plinii lapſus triplex. Jannes & Jambres Pharaonis Magi. Unde eorum nomina reſciverit Apoſtolus? Fuerunt Sacerdotes. An eorum opera mira præſtigiatoria fuerint, an verò quoad hypoſtaſin vera? quomodo fuerint producta? pag. 509

CAPUT IV.

Magos Chriſtum adorantes verè Magos, & inſtrumenta Satanæ fuiſſe, multi, etiam ex Patribus, ſtatuerunt. Eorum fundamenta. Contrarium alii ſentiunt. Buntingus eos in libro & natura & ſcriptura verſatiſſimos fuiſſe probat. Vocantur ab aliis reliquiæ Scholæ Danielis. Vocis, Sibylla, etymon & homonymia. Varia eaſ, ſacra oracula Sibyllæ ediderunt. Naturalis cauſa Prophetiæ fruſtra aſſignatur. Sibyllinos libros ſuppoſititios eſſe Caſaubonus probat. An Cyprianus fuerit Magus? Quia & negativa & affirmativa ſententia patronos habet magnos, deciſio quæſtionis in medio relinquitur. pag 515

CAPUT V.

Simon Magus Faſcinator celebris pro Deo habitus. Ejus opera mira. Ex aëre, in quo à Dæmonibus vehebatur, in terram Petri precibus præcipitatus perit. Ob id Petrus ſupplicio à Nerone afficitur. Circe venefica famoſa, ejus parentes, regnum, exilium; homines transmutavit in beſtias. Inter fabulas Circe refertur. Joh. Trithemius Magus. Caroli Bovilli de Steganographia judiciū. Eum Naudæus & Tannerus fruſtra abſolvunt. Ignatius Lojola Magus. Item Wierus, quod rationibus è Bodino deſumptis probat D. Tabor. Cingari Magi. Eorum nomen & origo inveſtigatur. Sunt faſcinatores, fures, mendaces. Hiſtoria virginis molam extra uterum in abdomine gerentis: Cingari autem clavos & pilos eſſe falsò edixerant. Carnifices

nifices plerumq; Magi. Obſtetrices veneficæ Diabolo accepta ſunt organa, quia infantes vel necant, vel clàm Diabolo conſecrant. pag. 521

CAPUT VI.

Numerus Sagarum Magorum numerum ſuperat. Cauſa generalis eſt ſexus illius fragilitas: ſpecialis, curioſitas & credulitas, vindictæ cupiditas, libido, egeſtas. Fœminæ in augendo complicum numero viris ſunt potentiores. Sagæ ſunt allectatrices, & ſuperſtitioſa ac abſurda varia ad Dæmonis mandatum ad alios propagant, quorum formulæ quædam proponuntur. pag. 531

SECTIO III.

CAUSAM SINE QUA NON ET IMPULSIVAM FASCINATIONIS MAGICÆ TRADIT.

CAPUT I.

Cauſa ſine qua non Faſcinationis Magicæ eſt Dei permiſſio. Ad actionem magicam Deus concurrit mediatè & immediatè. Concurrit etiam permittendo. Ex non-impeditione nulla in Deum recidit culpa. Deus non ſemper permittit. Permiſſio Dei non nuda eſt, ſed cum praxi & operatione aliqua conjuncta. Deus etiam faſcino limites ponit; probatur exemplo Jobi. Actuoſitatem permiſſionis divinæ probat ejus in certum finem directio. Actionibus ſuis limites à Deo poni, Dæmon ipſe quandoq; fatetur. Exemplum horrendum. Permiſſionis divinæ limites jam ſunt contractiores, jam ampliores. Cur Deus magis Pharaonis prodigia exercere permiſerit. pag. 535

CAPUT II.

Cauſa impulſiva Faſcinationis Magicæ datur ex parte & Dæmonis, odium nimirum & invidia; & Magorum, Sagarumq;, eſtq; vindicta cupiditas, infernalis Ducis mandatum & voluntas famæ & exiſtimationis dignitas, egeſtas, & tenacitas, voluptas, metus. pag. 540

PARS

PARS IV.

De

OBJECTO FASCINATIONIS MAGICÆ.

SECTIO I.

De

PRIMARIO EJUS OBJECTO.

CAPUT I.

Objectum Faſcinationis variat: Quod Agrippa ligationis nomine per exempla indicat. Objectum primarium homo eſt, quem Dæmon per ſe etiam, Magus autem non ſine Dæmonis concurſu faſcinare poteſt. Dæmonis Chriſto in alto monte omnia regna oſtendentis actio faſcinatoria quidem fuit, Chriſtum autem non faſcinavit. Spiritus non faſcinatur, ipſe ſponte captivatus poſſeſſores ſuos captivat. Perditionis & infelicis poſſeſſionis exempla. Spiritus hominem faſcinat. Hominis præ ſpiritu excellentia. De poteſtate Dæmonis potiſſimum circa hominem agitur. Magi conſenſum ad omnem faſcinationem Dæmon non requirit. Faſcinat Dæmon totum & partes, animam ſcilicet & corpus. Anima ratione eſſentiæ non faſcinatur, ſed ratione facultatis propriæ & officii, ut eſt forma hominis informans. Obſeſſio ſpiritualis quid? Corpus faſcinatur vel totaliter vel partialiter. Transformationem à Dæmone non fieri poſſe, probatur. *pag.* 542

CAPUT II.

Intellectum hominis Dæmon faſcinat. Phantaſmatum falſitas unde? Dæmonem immediatè & directè in intellectum hominis agentem agere & ſpecies intelligibiles imprimere poſſe probatur: Dæmon mancipia ſua ſcientiæ, prudentiæ, artiumq; notitia imbuere poteſt, non tantum præceptorum externa traditione, ſed & luminis intelligibilis præformatione. In hoc ſtatu homo non, ut in obſeſſione, purè paſſivè ſe habet. Dæmon per cauſam naturalem ſcientiam non poteſt infundere. Dæmon ſubſtantialiter non implet animam intelligentis, ſed ſolus Deus. Diverſimode Deus & Dæmon ſpecies intelligibiles menti imprimunt. Voluntas faſcinatur. Quæ intellectum movet non effectivè, ſed moraliter, Pro qualitate objecti ab intel-

lectu

lectu apprehenſi qualificatur etiam voluntas. Hæc per appetitus etiam ſenſitivi impetum faſcinatur. Riſus faſcinatur, item ſermo. Hiſtoriæ fœminæ à furibus, ne loqueretur, faſcinatæ. Dæmon obſeſſorum lingua abutitur: non hominis ſolùm, ſed & brutorum vocem exprimit. Obſeſſi imperiti Græcè & Latinè locuti; ſed propter notitias congenitas ab humoribus ſuſcitatas id contigiſſe negatur. pag. 551

CAPUT III.

Inter inferiores animæ rationalis facultates primo cognoſcentis facultatis faſcinatio explicatur. Fit ea in ecſtaſi Diabolica. Ecſtaſis quid? Ecſtaſis vel naturalis eſt, cujus exempla adducuntur, vel ſupernaturalis, eaq; divina vel diabolica. Sopor Adami ecſtaſis fuit. Ecſtaſis diabolica quid? ejus exempla. Bodini & aliorum error, ſtatuentium, animas [illegible] verè emigrare refutatur. Cardanus ſe ſuſpectum reddit. Ecſtaſis diabolica fit ex [illegible] Dæmonis. Lycanthropia, Horum, qui Lycanthropia laborant non unam eſſe rationem, exemplis docetur. Plinius transformationem negat, cui tamen Thomaſius diſtinctione ſuccurrit. pag. 560

CAPUT IV.

Senſum communem faſcinari poſſe probatur. Senſus per ſe non errant, ſed per accidens. Requiſita ſenſus. Phantaſiam ſæpius faſcinat Dæmon, & in eam agit vel immediatè vel mediatè. Lamiis transportationis opinionem impreſſurus ſomno eas ſepelit, & per inſomnia fallit. Hiſtoria. Lamias tamen etiam corporaliter quandoq; ad conventicula transferri conceditur. Conſultatores Coburgenſes adverſus D. Taboris inſultum vindicantur. Exemplum phantaſticæ deluſionis & realis transportationis. Memoria bifariam faſcinatur. Memoria etiam aliquid luminis intellectualis à Dæmone accipere poteſt, Studioſi Patavini memoria naturalis in dubium vocatur. Ars memorialis ſubſidia magna naturali confert: hujus exempla traduntur: non tamen ita eam perficit, ut aliquot millia nominum ſemel audita vel lecta reddere queat. pag. 655

CAPUT V.

Faſcinum ſomni & vigiliarum. Somnia vigilantium. Somniis diabolicis Turcæ fugitivos vigilantes retrahunt. Dormientes faſci-

nan. ur partim ſopore profundiſſimo, partim inſomniis variis. Exempla illius. Maleficium taciturnitatis. Dæmon ſomniis lucidis potens reſponſa etiam in ſomniis dedit. Ephialtes quid? eſt balneum quoq; Dæmonis. In Ephialte Dæmon hominibus illudit. Fauni & Satyri Ephialtes dicti. Ephialtes vel naturalis vel præternaturalis. Hujus exempla duo, quorum alterum ridiculum. pag. 574

CAPUT VI.

Viſus frequentiſſimè & variè per varios organi morbos faſcinatur. Excuſſionis oculi exempla duo. Objecti ratione quomodo fiat faſcinatio. Res viſibiles inviſibiles per faſcinum diabolicum fiunt. Objectum viſibile alia forma comparens variat itidem, & quidem vel ratione figuræ, ſeu totius, ſeu partium: vel ratione quantitatis tum continuæ, tum diſcretæ: vel ratione coloris: vel ratione motus & quietis: vel ratione horum omnium, aut plurimorum. Viſibile corpus Dæmon ſæpe induit, quod vel phantaſticum vel verum, vel partim phantaſticum, partim verum. Samuelem à Pythoniſſa in Endor evocatum non fuiſſe verum Samuelem, ſed larvatum ſpectrum, probatur. Valleſius, qui aſſerit animam Samuelis permiſſu Dei veniſſe, & aſſumto corpore aëreo Sauli reſpondiſſe, notatur. Dæmon ſubeundo bruta verum corpus induit. Dæmones non omnibus, ſed quibus volunt, ſui videndi copiam faciunt. Prædicta omnia maximam partem hiſtoriis illuſtrantur. pag. 580

CAPUT VII.

Auditum Dæmon faſcinat, mutando vel organum, vel objectum; faſcinat etiam vocis, quaſi propriæ formatione. Dæmon fiſtula puerorum & murium Hammelenſium auditum faſcinat. Hiſtoria iſta recitatur. Olfactus, Guſtus, & Tactus ſimiliter faſcinantur, præcipuè ex parte objecti, & quidem in guſtu id ſæpe phantaſticum eſt, & ſola opinione tantum ſibi veſci videntur faſcinati. Lamiæ veſcuntur humana carne. Maleficium taciturnitatis: hujus hiſtoriæ. Tactus faſcinatur, cùm cutis induratur, ut ignis & omnem acutorum, item globulorum impetum exploſorum eludat. Ars Paſſavienſis: hujus nomẽ & origo. Alia etiam per hancartem indurantur.

Tactus

Tactus faſcinatur etiam, ut ſentiat ea, quæ non ſunt. Exemplum faſcinati tactus & viſus. pag. 288

CAPUT VIII.

Facultas appetens faſcinatur mediante facultate cognoſcente; hanc quomodo Dæmon faſcinet? Amor vel naturalis eſt, qui hîc non attenditur; vel ſenſualis, vel rationalis: & hic & iſte faſcinatur. Cor hominis ab amore non vacat: hic Deo debetur; ſed Dæmon eum ſeducit, & quidem in iis potiſſimum, qui ſenſuum ductum magis ſequuntur. Faſcinum amatorium magicis artibus inferri antiquitatem non latuit. Faſcini amatorii exempla. Judicum favor faſcino procuratur. Odii faſcinatorii exempla. Odium erga Deum Dæmon tempore tribulationis excitare ſtudet. Exemplum odii faſcinatorii mulierum erga viros. Dæmon ſe reliquis affectibus faſcinandi ſtudio immiſcet. pag. 596

CAPUT IX.

Hominis ſecundum Facultatem vegetativam faſcino ſubjecti conſideratio. Vita quid? Dæmonem morbos tum per ſe, tum per Magos immittere, ex ſacris & profanis probatur. Hiſtoria Duffi Regis maleficio læſi. Eam in dubium Cardanus & Wierus vocant, quod mirum videri nequit. Morborum faſcino injectorum quidam Catalogus è Chirlando. Realiter morbos inferri probatur & hiſtoriis confirmatur. Objectio quædam pro lamiis pugnans diluitur. Res per faſcinum immiſſæ atrociſſimos dolores creant, quod per exempla oſtenditur. Dæmon peſtem quoque immittit, & modum etiam Magos docet. Ita non tantum morbos, ſed & mortem infert, quod hiſtoriis & Lutheri autoritate confirmatur. Nutritionem Dæmon quoq; faſcinat phantaſticum alimentum ſubminiſtrando; quandoque tamen verum porrigit. Faſcinum lactationis. Augmentativam facultatem Dæmon faſcinat. An arte Magica fieri poſſit, ut gigantes & pygmæi generentur? illud negatur, hoc conceditur. pag. 602

CAPUT X.

Facultatis genetricis faſcinatio frequens eſt; fit in utroque ſexu. De nodatione ſeu ligatione ligulæ. Viri frequentius impotentes fiunt,

quàm fœminæ. Exempla. Fœminæ faſcinantur, ut juſto velcitius, vel tardius, vel nunquam, aut cum difficultate, ſeu perpetua, ſeu temporaria pariant, aut pariant id, quod non parere debent, nimirum monſtra, vel fœtus diabolicos, vel corpora aliena, vel fœtus mortuos. Ad monſtrorum productionem quandoque Diabolus concurrit. Non omne monſtrum eſt fœtus diabolicus: ad hujus productionem quomodo Dæmon & fœmina concurrant? De Erucis, quos die Elbe *vocant: de fratris Lombardorum generatione: ex ſemine humano & ſanguine menſtruo iſtum oriri negatur. Per faſcinum diabolicum produci ſtatuitur. De cambionibus. Diabolus ſobolem quandoq; ſuffuratur & aliam ſupponit. Omnia exemplis illuſtrantur.* pag. 515

CAPUT XI.

Homo ratione accidentium ſpectatus non eſt à faſcino immunis. Non pii, ut Jobi exemplum teſtatur. Lutherus idem confirmat. Limites tamen Dæmoni ſunt poſiti. D. Simonem Pauli minæ ſagarum non terruerunt. Faſcinantur perſonæ Magiſtratus, rariùs tamen. Saga quædam Judicem fruſtra per diabolum lædere conatur. Qui è lecto mane precibus non muniti ſurgunt, facilius faſcinantur, cujus hiſtoria adducitur. Omnes ætatis & ſexus homines faſcinantur, mortui & vivi, item abſentes. Magus Magum faſcinat. Faſcinantur, qui fidem in matrimonium datam temerè violant. Temerarii, & qui limites officii transgrediuntur: item jejuni, cujus ratio datur: pleraq; antedicta hiſtoriis illuſtrantur. pag. 629

SECTIO II.

De

SECUNDARIO FASCINATIONIS MAGICÆ OBJECTO.

CAPUT I.

Objectum ſecundarium faſcinationis Magicæ ſunt res homini inſervientes, quæ vel naturales ſunt, vel artificiales: Naturalium ſubdiviſio. Dæmon univerſum hoc ejusq; leges, cœlum & aſtra faſcinare nequit; item elementa integra, benè autem eorum partes. De Dæmonum generibus variis. Magna eſt Dæmonis in elementa poteſtas.

teſtas. Bodini error. Deo non permittente, nihil Dæmon poteſt operari. pag. 638

CAPUT II.

An Sagæ pluvias & tempeſtates ciere queant? Seneca negat, cui Wierus adſtipulatur. Plinius affirmat. Conciliatio. Sagæ per poteſtatem Dæmonis iſta efficiunt. Cur Dæmon princeps aëris dicatur? Cur Sagas in ſua perſuaſione relinquat? Cur ſe ſubjici ſimulet? Magos & Sagas, ubi, quoties, & quando libet, data licentia, tempeſtates, ciere poſſe, exemplis probatur, & ratione confirmatur. Non tamen ſemper licentiam habent, ut nec Dæmon, qui tunc fruſtrati effectus cauſam in ſagas ipſas rejicit. Venti apud Finnos & Lappones venales. Judæi & Cingari ignem faſcinant. pag. 743

CAPUT III.

De Mineralium Faſcino. Jonſtoni promiſſum. Lapidis mirabilis hiſtoria. Mineralia Dæmonis fraude ſine dubio oculis hominum quandoque ſubtrahuntur. Vegetabilia faſcinant & perdunt ſagæ: fructus aliò traducunt, omnia Deo permittente. Bruta faſcinantur, ut jumenta, canes, feles. Hiſtoria Crocodili faſcinati carnificis munere fungentis: item porci à ſagis excarnati. pag. 648

CAPUT IV.

De Artificialium Faſcinatione. Cereviſia faſcinatur, ne benè vel coquatur, vel ferveat, aut cùm auſertur. Sagæ in ea opera, quibus dies dominica profanatur, aliquam habent poteſtatem. Faſcinantur & arma, ne lædant; ædes, ut incendantur; lintea cùm auferuntur; molendina, ne volvantur; naves, ne moveantur. pag. 652

PARS V.

DE MATERIA FASCINATIONIS MAGICÆ.

CAPUT I.

Materia Faſcinationis. Vox iſta hîc non ſtrictè, ſed latè ſumitur, uti & vox faſcinatio: Materia eſt vel ſpiritualis vel corporalis. Corporalis eſt vel vera, vel putatitia, utraque vel purè naturalis, vel mixta. Artificialis vel ſacra, vel profana. Materia faſcinationis Magicæ eſt ampliſſima. Inter naturalia dantur quædam, quorum

effectus purè naturalis eſt, ut venena. Exemplum. Quando venena ad materiam magicam referantur. Sagæ quandoque materiam nullam, ſed conſenſum ſaltem præbent, quandoque nudas ceremonias & ritus adhibent, ad quæ magicus effectus ſequitur: quæ exemplis confirmantur. Dæmon etiam res naturales faſcinationis ergò ſuadet: ſed & inter naturalia abſurda veniunt, quæ talia ſunt, non abſolutè, ſed reſpectivè. Abſurditas unde colligatur? Quandoque quædam abſurda videntur, quæ tamen non phyſicè, ſed hieroglyphice ſunt intelligenda, quod exemplo probatur. Inter naturalia venena primò collocantur. Venena veneficæ vel propria manu colligunt, vel à Satana accipiunt: pulveres variant. Cur venenum, quô Magi utuntur, non ipſum Magum inficiat. Pulveres & unguenta Sagarum ſæpè innoxiè ab aliis attrectantur, quod indicio eſt, virtutem eorum à Dæmone eſſe. pag. 655

CAPUT II.

Ad materiam magicam venit Mandragora. Hujus & vocis Alraun *etymologia. Ejusdem deſcriptio: vis præcipua quæ? Commentum de ejus radice.* ἀνθρωπόμορφα *in regna vegetabili opera. Alruni impoſtorum fraude quomodo ſculpantur & fiant? Alius modus recitatur. Anile circa radicem Mandragoræ commentum aliquot rationibus confutatur. Mandragora quomodo fœcundare queat? Dudaim Rachelis Mandragoram fuiſſe dubitatur: eam conceptionis juvandæ gratia Matriarcham expetiiſſe negatur. Effectus Mandragoræ ſpurii refutantur, eosq; à Dæmone manare docetur. Hiſtoria de Alruno.* pag. 866

CAPUT III.

Homo materia faſcinationis Magicæ. Cur infantes præſertim nondum baptizati expetantur? Etiam proprios infantes olim Molocho Phœnices & Iſraelitæ conſecrarunt. Gnoſticorum circa infantes inceſto concubitu natos crudelis error. Veneficæ infantes potus & maleficii gratia expetunt. Initiationis & promotionis magicæ ritualia. Ad uſum magicum adhibentur cineres cadaverum uſtorum, caro, caput mortui. Teraphim quid? Hiſtoriæ horrendæ. Expetunt etiam Sagæ ſpinas demortuorum, manuum, pedumq; digitos pro magico lumine, excrementa, lac maternum. Platea Coburgi die Juden-

gaß dicta, unde nomen habeat? Uſneæ vires magicæ. Cur iſta ab homine deſumenda Dæmon ſuadeat? Abſurda iſta vim magicam, Deo non permittente, non exerere, hiſtoria quadam confirmatur. Serpentes, bufones, anguillæ &c. ad magica opera adhibentur. Bufones ſub limine defoſſi & pulveriſati non faſcinant. Hydropicus pulvere bufonis uſti reſtituitur. Inſecta in corpus immiſſa verum effectum edunt. pag. 677

CAPUT IV.

*An virgula divinatrix ad materiam Magicam ſpectet? diverſæ hîc ſententiæ. Rationes eorum, qui Dæmonis commercium hîc latere ſuſpicantur. Autorum circa materiam, tempus collectionis, præparationem &c. inconſtantia. Sed propter cauſæ obſcuritatem Magiæ notam virgulæ divinatoriæ non eſſe imprimendam oſtenditur. Metalla virga è corylo detracta ſcrutari illicitum non eſt: nec virga ipſa illicitum medium. Sententiarum diverſitas, quid arguat? Cur varius ſæpè ſit circumſtantiarum apparatus? Superſtitiones circa virgulæ illius amputationem recitantur & refutantur. Tempus amputationis & collectionis obſervare diverſo reſpectu, eſt & non eſt ſuperſtitioſum. De Fraxini ligno (*Wundholtz*) ſimile fertur judicium. Autorum diverſitas hîc quoque notatur. Hiſtoria. Superſtitioſis ritibus lignum hoc infamatur. Chamæleontis pes ſiniſter, item heliotropias lapis, ut quis inviſibilis fiat, ſuperſtitioſè commendantur. Lapides materia magica in Scopelismo. Scopelismus quid? ejus exempla. Voetius magicum quid fuiſſe dubitat. Contrarium vindicatur. Varii dantur Scopelismi. Exempla eorum* pag. 688

CAPUT V.

Verba & voces magicis operationibus inſerviunt. Vox à natura, articulatio ab arte eſt. Lingua nulla naturalis eſt. Cur variæ formulæ adducantur. Pſalmo 109. tanquam magico incantamento quidam malè utuntur: in eo finis Spiritus S. oſtenditur. Imprecatio iſta Prophetæ non eſt in exemplum trahenda. Anathema Adelberti: judicium de eo. Exempla verborum ſcriptorum magicè uſurpatorum. Ad ſomnia vera impetranda Cardanus libros cervicali ſubdere, abſurdè commendas. pag. 700

CAPUT

CAPUT VI.

Artificialia etiam materia magica fiunt. Vocis, Teraphim, natalia, quid ſint? Tilſemanum exempla. Gaffarellus fruſtra ſculpturas Taliſmanicas & Teraphim defendiſſe conjicitur. Crucifixi Chriſti imago pro materia magica uſurpatur; exemplum. Cereæ item imagines quomodo faſcini cauſa tractentur? Hiſtoria puellæ per imaginem ceream miſerè faſcinatæ. Sagittæ, bombardæ, inſtrumenta magica fiunt. Solennia conſecrationis. Tragicus ſæpe eſt iſtorum ſagittariorum eventus. Panis euchariſtici ad maleficia abuſus. Induſium neceſſitatis quomodo conficiatur? Gladii magici Imperatoris Maximiliani præparatio & vires; quæ in dubium vocantur. Armorum magicè faſcinatorum exemplum. Specula, veſtimenta, acus, amuleta & ſigilla ad materiæ magicæ cenſum venire poſſunt. Ex characteribus duos præcipuè Paracelſus commendat. Artificialium magicorum differentia. Materia magica mixta. Res omnes homini inſervientes quatenus materia Magica fiant? pag. 715

PARS VI.

De
MODO FASCINATIONIS MAGICÆ.

CAPUT I.

Modus eſt nodus, hoc eſt, explicatu difficilis. Nodi Caſſiotici. Si modus in phyſicis ſæpe ignoratur, quantò magis in metaphyſicis? Is quomodo decepit Wierum, ut hiſtoriam Regis Duffi in dubium vocaret. Diabolorum opera tribus modis efficiuntur: pleraq; ſine naturæ adminiſtra ope efficere neſcit. Actio Dæmonum ab ipſo effectu diſtinguenda: iſta ſemper vera, hic ſæpe apparens eſt. Corporalis obſeſſio quomodo fiat? Quomodo per imprecationes immittantur Dæmones. Obſeſſio ſpiritualis quomodo fiat? Satanam cor intrare, cor implere quomodo intelligendum? Obſeſſio hæc ſuos habet gradus. Satanæ in ea technæ. Suggeſtio quomodo fiat? Intellectus faſcinatio. Quomodò Dæmon artes & ſcientias doceat? Exempla. Ars notoria. Non cujusvis intellectum Dæmon ſcientia & arte illuſtrat: illuſtrat usq; ad aram religionis: bona animi confert, ut animam

Digitized by Google

animam ipſam lucretur. Hiſtoria. Scientiæ per res naturales momento non acquiruntur. Hiſtoria de Craca anguium tabe ſcientiarum copiam ingenerante privigno. Abſurdum quidem medium, malè tamen hiſtoriam ipſam negat Wierus. Quomodo ipſam ſedem intellectus Dæmon perficiat? Mediatè etiam per phantaſiam intellectus faſcinatur. Modus, quo ſe anima rationalis ad ſpecies objectas applicare poteſt. pag 731

CAPUT II.

Voluntatem Dæmon faſcinat, non phyſicè, ſed moraliter: item inſpirationibus: ad vitia temperamento congrua homines ſolicitat. Riſus faſcinum: Riſus quomodo fiat naturaliter & ſupernaturaliter? Sermonis faſcinum. Organa vocis & Sermonis quæ? ea Dæmon faſcinare poteſt. Sagæ cujusdam equuleo impoſitæ Dæmon linguam in forma ſciuri comprimit, ut taceat. Varias voces novit formare. Lingua abutitur energumenorum, ut blaſphema effutiat, abſentia indicet, ignota & futura prodat. Quorum futurorum Dæmon habeat cognitionem? Omniſcius non eſt. Chriſtianorum in ſylvis Juliani tempore degentium locum ignoravit: item Lutheri Pathmum. pag.745

CAPUT III.

Facultas ſenſitiva quomodo faſcinetur, & quidem in ecſtaſi diabolica? in Lycanthropia? Datur etiam Lycanthropia ex morbo: item ob phantaſiam in ſomno faſcinatam. Modi, quibus accidit vigilantibus, ut ſe in beſtias transformatas eſſe credant, & aliis etiam tales videantur, exponuntur. Dæmon ſe in beſtias ſagarum loco transformans, quæ accipit vulnera, ſagis alibi dormientibus infligit. Exempla hujus. Senſus communis & phantaſiæ faſcinatio quomodo fiat? Dæmonem ſpecies novas phantaſiæ ſubminiſtrare poſſe, confirmatur rationibus & experientia. Vigilantium phantaſiam Dæmon faſcinat privativè & poſitivè, & quidem mediatè: eam confortat & confirmat: quomodo hæc fiant? Diſpoſitionem ad phantaſiam & memoriam requiſitam Dæmon melius, quàm homo ullus novit. Depravatæ imaginationis exempla: ea Dæmon novit, & hinc intermedia naturæ ope ipſe phantaſiam faſcinare poteſt. Vir-

tus memoriæ: eam Dæmon exemplis edoctus Medici inſtar confortare poteſt modo vel naturali vel ſupernaturali. pag. 749

CAPUT IV.

Vigilia & ſomnus quomodo per faſcinum magicum oriatur? quandoq; difficulter cognoſcitur. Somni cauſa: eam Dæmon procurare poteſt. Non oritur ſomnus à digitis infantium, aut ſpinis humanis accenſis, niſi forſan ab inuncto oleo. Vaporibus narcoticis poteſt Dæmon ſomnum inferre: item narcoticis cibo clam admiſtis. Narcotica quæ? ingrediuntur ſine dubio unguentum ſagarum. Hoc ipſo ſomnum inferri negat Bodinus, ſed malè. Narcotica non omnia frigida ſunt. An Epimenidis ſomnus fuerit diabolicus? Quomodo Dæmon phantaſiam ſomniis imprægnet? De mediata ſomniorum productione, eorumq; varietate, quæ Dæmoni in faſcinandis ſagis inſervit. pag. 761

CAPUT V.

Viſus faſcinum cognitu difficile. Oculus faſcinatur cùm excutitur. Ex modis aliquis examinatur. Quomodo oculus faſcinetur, ut non videat ea, quæ ſunt, vel videat ea, quæ non ſunt. Etymologia vocis Præſtigiæ. Præſtigiator quid? Ad oculos mentis vox iſta transfertur metaphoricè. Præſtigii inventum Mercurio tribuitur. Cauculator, Gauckler/ *unde? Ars cauculatoria quid? Okos Bokos unde dicatur? Cauculatores quandoque incantatores. Diabolus Cauculator peritus. Quomodo Dæmon ad præſtringendum ſe accingat, Pſellus per falſam hypotheſin explicat. Aëre cur potiſſimùm Dæmon utatur? Coloris natura. Ex aëre Dæmon novit coloratum corpus formare. Opticæ ope* Drebbelius *mira perfecit: ita & Dæmon. Specula dantur naturalia & artificialia. Nubes ſpecula naturalia fieri poſſe oſtenditur. Dæmon ſpecula aëre varia fabricare, & per ea hominibus illudere poteſt. Ad hoc in phantaſia adminiculum quærit per imaginationem falſam, cujus exemplum traditur Ex ſolo aëre Dæmonem phantaſticum corpus formare negat Delrius, cui reſpondetur. Inſignia præſtigiarum ſpecimina per exempla oſtenduntur.* pag. 767

CAPUT

CAPUT VI.

Dæmon viſum faſcinat ſubtrahendo objectum tum ſimpliciter, cùm impedit, ne objecti ſpecies ad oculum deferatur, vel delata recipiatur, vel recepta in tunica retina pingatur: tum ſecundum quid. Quomodo viſum faſcinet, ut alia forma viſibile, & quidem ratione figuræ appareat. Corpus viſibile, quod Dæmon induit, vel verum eſt, vel phantaſticum, vel partim verum, partim phantaſticum. Mortuorum corpora à putredine præſervare novit, edoctus à natura. Talis mixtura exemplis probatur. Inanimata ad præſtigiarum fucum trahit. Phantaſticum corpus pro finis varietate variat. In Chriſti figura Martino, in Angeli forma Ludovico Regi Germanorum Dæmon apparuit. Apparet in forma bona, ut fallat. Alia ratione Dæmonem ſe in Angelum lucis transformare oſtenditur. Wierus & Reginaldus Scotus, qui Dæmonem cum Lamiis paciſci negant, notantur. pag. 781

CAPUT VII.

Hominis ſpeciem Dæmon induit ſub variis exemplis confirmatur. Non tantum autem hominis in communi, ſed certarum perſonarum, & mortuarum, & adhuc viventium formam aſſumit. De ſpectro quodam fœminæ vivæ imaginem hic Coburgi referente. Dæmon etiam futurorum, ut ita loquar, hominum ſpeciem exprimit. Cur hominis ſpeciem libentiùs aſſumat? an ſemper turpitudine quadam notatus appareat: an verum ſit, Dæmonem pedes ſuos nunquam obtegere? Moraliter hoc explicatur. pag. 786

CAPUT VIII.

Brutorum formas Dæmon aſſumit. Viri etiam ignei forma apparet. Unde ille ignis? Hirci formam in conventu Sagarum aſſumit. Dæmonibus hirci forma apparentibus Judæi ſacrificarunt. De voce לשעירם*, Levit. 17. v. 7. Gentiles etiam Satyros coluerunt. Jupiter Hammon in arietis forma cultus: Pancaprina facie, hircinis cruribus. Cur ſuperbiſſimus ſpiritus hirci fœdi formam exhibeat? Ratio Delrii, Urſini, Authoris. An verum ſit, Dæmonem*

Lucii, Ovis & Columbæ effigiem non poſſe repræſentare? Affirmantium rationes diluuntur. pag 793

CAPUT IX.

Faſcinum Auditus quomodo fiat, obſcurum. Soni natura eſt abdita. Organum, quod eſt auris, quomodo faſcinetur? Sonus quid? is variat: ubi ſubjectetur, quomodo diffundatur. Dæmon de ſe ſonum, non efficit, ſed mediante corpore, aëre ſcilicet. Vox Dæmonis non propria, ſed mutuatitia ſaltem eſt. E fiſtulis & organis pneumaticis novit, quæ ad ſonum formandum requirantur, quomodo is formandus? ἐγγαστρίμυθοι & πύθωνες? Pythoniſſa in Endor ex obſcœnis oracula edidit. Cathedram divinatricem Dæmon ubiq; formavit. Dæmonis vox qualis? Phantaſiam Dæmon ſpeciebus ſonoris imprægnare poteſt. Ex parte objecti & medii quomodo fiat faſcinatio Auditus. pag.797

CAPUT X.

Quomodo reliqui Senſus faſcinentur? & quidem Odoratus ex parte ſubjecti, objecti & medii. Guſtus ex parte ſubjecti & objecti. Hominis omnivoracis exemplum. Pica quid? Ejus exempla. Quomodo ſaporem certis proprium in inſipidis & alienis Magorum lingua cum gratia percipiat? Magi anthropophagi: horum (ſcilicet anthropophagorum) exempla plura. pag.804

CAPUT XI.

Quomodo Tactus faſcinetur? Cur ſenſus pereat illæſo motu? Stuporis univerſalis exempla. Cauſa in membranis cerebri inveſtigatur. Objectio diluitur. Stuporem univerſalem etiam Dæmon inducere poteſt, ut cauſa mediata, per membranas cerebri læſas per narcoticos corporis humores & cibos, item per externa narcotica. Lapis Memphites: media ſtupefacientia. Quomodo ſtigmata Sagis impreſſa fiant inſenſibilia? Quomodo ab ignis injuria Magi reddantur immunes. Ignes, qui non urunt, dantur. De cutis induratione, ut impenetrabilis ab armis fiat: eam herba Victorialis non efficit, nec pulvis Ægagropili. Cutis induratio naturalis non ſatis validè impugnatur: quæ per verba acquiritur, non à Deo, vel bono Angelo eſt, ſed

ſed à Dæmone : quomodo Dæmon eam efficiat ? Quomodo Tactus faſcinetur, ut ſentiat ea, quæ non ſunt ? Tactum faſcinat Dæmon etiam per dolorem. pag. 807

CAPUT XII.

Quomodo Appetens faſcinari queat ? Quomodo Dæmon affectus juvet ? De faſcino amatorio. Nomen Philtrum conſideratur. An amor philtris conciliari queat ? Nonnulli negant : quidam affirmant. Horum conciliatio. Cognitio triplex. Senſus duplex. Amor naturalis quomodo actuetur ? C. à Reies rationes ſolvuntur. Amorem per philtra naturalem conciliari poſſe probatur autoritate, ratione & experientia. An Magicis artibus & philtris amor conciliari poſſit ? An & quomodo Dæmon in voluntatem noſtram agat ? quomodo amorem excitet ? Pulchritudo faſcinatis oculis quandoq; ſpectata amorem parit, qui philtris adſcribitur. Philtra abſurda. Hippomanes. Pernicioſi philtri exemplum. Philtra jam olim damnata. Damnantur naturalia malè præparata, item magica. Annulo magico Carolus M. ad amorem faſcinatus. A philtrorum naturalium uſu cur abſtinendum ? Jeſuitæ interrogando philtra confitentes puellas docent. pag. 816

CAPUT XIII.

Affectuum reliquorum faſcina inferendi modus in genere indicatur. Affectus quid ? Tria ſunt, quibus ad mala facienda impellimur. Faſcinum odii inducitur per ſuggeſtiones, & per naturalia. Abſurda etiam Dæmon ſuadet. Odium naturale cum maleficio odii non confundendum. pag. 827

CAPUT XIV.

De Faſcino facultatis locomotivæ. Id Dæmon mediantibus cauſis naturalibus infert, motum naturalem vel inferendo, vel depravando. Violentum motum quomodo inferat ? eundem in Strigiportio confert. Unguenti Sagarum ingredientia. Unguentum motum non confert. Quidam per artem volarunt. Corpora deportare ſpiritui non repugnat. Exempla. In velociſſimo iſto motu Sagæ aliquid violenti patiuntur. pag. 829

Digitized by Google

CAPUT XV.

Vegetativæ facultatis faſcinum. Cauſa morbi remota quadruplex eſt. Morbus triplex. Dæmon omnis generis morbos poteſt inferre. Modos venena applicandi varios Dæmon novit. Sagas naturaliter non per Satanam faſcinare ſcribit Helmontius. Ex univerſalitate effectus cautè de cauſa ejus eſt dijudicandum. Sagas per ideas faſcinare Helmontius operosè probare laborat; quæ ſententia examinatur & profligatur. pag. 832

CAPUT XVI.

Injecta morbos pariunt. Dubitatur tamen, an ea, quæ è corpore rejiciuntur, revera in corpore fuerint, & verè ejiciantur: quidam affirmant, alii negant. Rationes pro negativa Wieri, quas tamen non adeò firmas eſſe oſtenditur. Author quædam revera, quædam autem præſtigiatoriè fieri ſentit. Vias ordinarias Dæmon mediante ſenſuum faſcino legit. Quomodo materialia in partes externas Dæmon immittat? Sententia Delrii & Helmontii: hic citra dimenſionum penetrationem materialia non à Satana, ſed à Saga immitti ſtatuit, & exemplis è natura petitis confirmare ſatagit: idem ad ſuas ideas recurrit: quæ omnia examinantur & refutantur. Hiſtoria pueri, cui venefica femoris os, & os tibiæ ſurripuit. Modus morbos inferendi prodit etiam modum mortem inferendi. Lamias quandoq; per ſomnia deceptas credere, ſe homines verè occidiſſe, hiſtoria quadam confirmatur. pag. 841

CAPUT XVII.

De Nutritionis faſcino. Nutritionis cauſa tum efficiens, eaq; triplex, principalis, inſtrumẽtalis & impulſiva, tum materialis. Quomodo in his faſcinatio fiat? Alimentum Dæmon clam ſubtrahere, & clam ſubminiſtrare poteſt. Herba Scythica, Tabacum, Coca famem ſedant, ſed ad tempus non adeò longum. Faſcinata nutritiva facultate augmentativa faſcinatur. Quidam ex liberis ſuis arte Pygmæos effecit. Catellos pygmæos efficiendi ars. Homo procerioris quidem;

ſed

Digitized by Google

ſed non gigantea quantitatis per artem fieri poteſt: Sic & diabolico faſcino. pag. 851

CAPUT XVIII.

Genetricis facultatis faſcinum tradere difficile eſt. Ligatio ligulæ eſt actio magica. Debiti conjugalis ſolutionem Dæmonem decem modis impedire poſſe oſtenditur. Hiſtoria de juvene, qui ob phantaſma interjectum ſe ſociæ jungere non potuit. Herodis Zelotypia inſana. Hiſtoria de Dæmone, qui inviſibiliter ſuccubus factus ſemen viri provocavit. Partium genitalium ablatio fit vel verè vel phantaſticè. An Dæmon ſexum mutare queat? mutationis naturalis exempla. Vera ſexus mutatio non datur, ſed apparens. Cauſa apparentiæ & erroris eſt 1. luſus naturæ, quæ vel partes viriles aliquandiu occultat, vel clitoridem longiorem producit, vel Androgynos parit. 2. error quorundam, ſtatuentium, partes genitales virorum & mulierum ſolo ſitu differre. pag. 855

CAPUT XIX.

Faſcinum abortus Dæmon internè & externè infert. Abortum promoventia vera & abſurda. Faſcinum difficultatis partus. Faſcina generationis læſæ. Quomodo Dæmon monſtrorum productionem promoveat; fœtus diabolicos producat? hujus exempla; verum hominem, licet cum homine verè congrediatur, generare nequit Diabolum prolem nec ex ſe, nec mediante alterius ſemine producere poſſe probatur. Wierus Thomam malè refutat. Quid de exemplis, quibus ex Dæmonis incubi cum mulieribus commixtione homines fuiſſe productos probatur, ſentiendum? Dæmones cum viris & fœminis verè commiſcentur. Probatur hoc ex Auguſtino, quem Wierus malè in eo reprehendit. Datur etiam commixtio phantaſtica, quæ per ſomnia fit. pag. 866

CAPUT XX.

Uterus aliena ſæpe parit. Mola volatilis. Quomodo aliena in utero generentur? Sententia Marci refutatur: cui aſſenſus præbetur, ſi mediante ſemine aſſumpto fieri dicatur. Exemplum de ſerpente. Dæmonis fraude etiam aliena in utero oriri poſſunt. Conſideratio ſpecia-

ſpecialior ratione fœminæ, uteri, partus, Diaboli. Alterius ſpeciei ſemen homo magico auxilio concipere, & propria virtute generare nequit. Hiſtoria mulierum, quæ ova pepererunt. Judicium de iis. Hiſtoria ruſtici, qui ova peperit, ſic & canes. Id per actionem magicam & præſtigiatoriam factum eſſe probatur. De ovi à gallo productione. Ova, quæ ruſticus & canes ediderunt, celeritate & fraude Dæmonis fuerunt ſuppoſita. An Dæmon uterum ita faſcinare queat, ut fœtum immaturum non per viam ordinariam, ſed aliam v. g. per os, umbilicum, ilia &c. pariat? Affirmativa poſt relationem hiſtoriæ de fœmina, quæ conceptum ter per os peperit, ſtatuitur. pag. 877

CAPUT XXI.

Faſcinationis modus in ſubjecto ſecundario cur hic negligatur? Tempeſtates Dæmon poteſt excitare. Pluvia artificialis quomodo exhibenda? Dæmon breviori labore pluviam efficit. Animalia domeſtica præcipuè Dæmon faſcinat, & inter ea vaccas, lacte eas ſpoliando, quod ipſum ad varia inſtrumenta ridicula, vel ad ſagarum vaccas occultè defert. Exemplum ridiculum. pag. 889

PARS VII.

De

FINE, ITEM LOCO ET TEMPORE FASCINATIONIS MAGICÆ.

CAPUT I.

De Fine Faſcinationis magicæ. Finis eſt in genere bonorum: at bonitas ibi vera nulla, ſed malum, cujus principium Dæmon. Finis ille conſideratur vel ex parte Dæmonis efficientis, qui vel primarius, vel ſecundarius, vel ex parte Magi conſentientis, vel Dei permittentis. Cauſa permiſſionis ex mente D. Thummii, qui docet, Deum hominum corpora & fortunas Satanæ lædendas tradere 1. propter ſeipſum 2. propter hominum utilitatem. 3. propter hominum peccata. 4. propter ipſum Satanam. 5. propter Sagas. pag. 892

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT II.

De Loco & Tempore Faſcinationis magicæ. Locus ubiq; datur; ne ſacer quidem eſt immunis. Tempus omne eidem inſervit, præcipuè nocturnum. Pavoris nocturni cauſa. Vocis Strix ſynonyma Hebraica & Græca. Lilis quid? A Dæmone nocturno Hugon dicto, Hugonoti nomen habent. Meridie etiam Dæmon operoſus eſt. De Dæmonio meridiano ex Pſalm. 91. v. 6. Interpretatio vulgata & LXX. non reſpondet fontibus. Explicatio illius dicti. Dæmones meridie eſſe infeſtos credidit vetuſtas. Obſtetrices etiam norunt. Hiſtoriis id confirmatur. *pag 896*

PARS VIII.

De

SIGNIS FASCINATIONIS MAGICÆ.

SECTIO I.

De

SIGNIS DIAGNOSTICIS.

CAPUT I.

Signa Faſcinationis magicæ calamo breviore hic conſignantur. Rerum faſcinatarum omnium ſigna tradere difficile eſt. Signum, per quod diſcrimen effectus naturalis à ſupernaturali cognoſcitur. Exempli loco ponitur pluvia verè ſanguinea: ex cauſis merè naturalibus non oritur; hiſtoria illuſtratur. In dijudicandis autem effectibus naturalibus prudenter agendum eſſe, exemplo pluviarum ibidem confirmatur. Vitulo, pileo, lapidibus &c. pluere naturaliter poteſt. Agentis ſupernaturalis veſtigia in rebus artificialibus facilius deprehenduntur. Exemplum rerum arte factarum cruentarum. *pag. 899*

CAPUT II.

Signa Faſcinationis magicæ in homine tradere difficile eſt. Signa obſeſſionis ſpiritualis. Corporalis obſeſſionis ſigna propria & infalli-

):():():():():():():():():():(*bilia*

Digitized by Google

b lia non dantur. Diſpeſcuntur in primaria & ſecundaria. Iſta ſunt rerum occultarum revelatio & notitia, linguarum peregrinarum ſcientia & potentia præternaturalis: ſed eadem nec omni, nec ſoli Dæmoni obſidenti competunt. De obſeſſis ex ſignis non ſingulis, ſed al quot conjunctis judicandum. Signa ſecundaria quæ? An faſcinatio ſit obſeſſio, & faſcinati obſeſſi ſint dicendi? Non ſemper Dæmon, ubi operatur, αὐτοπροσώπως eſt. Ad obſeſſionem requiritur Dæmonis ſæviendi facultas à Deo impetrata. Ratio tractationis limitatur arctiùs. Regula generalis pro faſcini mentis & corporis dignotione. pag. 904

CAPUT III.

Faſcinatio corporis difficillimè cognoſcitur. Cauſæ difficultatis 1. morborum quorundam facies admiranda. Horum exempla. 2. Cauſarum in quibusdam morbis obſcuritas. Τὸ θεῖον *Hippocratis in morbis quid? Exempla. Vulgus, cùm morbi cauſam non comprehendit, ad faſcini opinionem labitur. 3. Morborum naturalium & ſupernaturalium quandoque affinitas. 4. Dæmonis verſipellis calliditas. Exemplum utriusq. Signum, quod omnibus morbis è faſcino ortis conveniat, non datur Sennertus tria eorum ſigna tradit, quæ evolvuntur. Capitis diſtorſio affectus mirus & rarus. Ejus exemplum. Certiſſimum faſcini illati ſignum quod? Faſcini infantium præcipuè macies ſignum. Ligaminis ſigna. Signa morborum magicorum ſuperſtitioſa. Unde pili in decocto verbenæ poſt lotionem?* pag. 909

SECTIO II.

De

SIGNIS PROGNOSTICIS FASCINATIONIS MAGICÆ.

CAPUT I.

An morbi à faſcino orti ſint curabiles. Quidam affirmant, quidam negant. Affirmantes rationibus & experientia ſe tuentur: ſic & negantes. Sententia definitiva Codronchi, Sennerti, Autoris Suarezii, qui diſtinguit inter morbos, qui à Magica dependent & non dependent. pag 919

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT II.

Medicamenta faſcino opponere Medicus non deſiſtat, niſi ipſe deſiſtere cogatur. Prognoſis in faſcino eſt difficilis. Prognoſtica generalia traduntur. pag. 924

PARS IX.

De

PRÆSERVATIONE.

CAPUT I.

Immunis à faſcinationis periculo nemo eſt; etiam primos parentes Dæmon faſcinavit, & adhuc animas faſcinare laborat. Corporale faſcinum certò præcavere poteſt nemo. Precibus tamen inſiſtendum, quæ optimum præſervativum, quod hiſtoriis confirmatur. Sagarum commercium vix vitare poſſumus, quia earum ſigna non habentur. Signa afferuntur falſa, ut ſunt fletus ſine lachrymis. Nam quidam flere nequeunt, ob conſtitutionem naturæ ſingularem, & ſtuporem in malo atroci peculiarem, quod exemplis probatur. Sprengeri & Bodini error. Voſſii judicium de Bodini Libro de Dæmonom. Signa plura alia examinantur, Probatio per aquam rejicitur. Magica Sagas explorandi remedia. pag. 926

CAPUT II.

Naturalia Faſcini præſervativa nulla dantur. Dæmon à rebus naturalibus non afficitur. Sententia Thoperi, qui cenſet, Dæmones habere potentiam videndi, audiendi, odorandi, &c. examinatur. Rebus fœtidis cur Dæmones fugentur? De radice Baaras. Hiſtoria Eleazari ventilatur. Jecoris piſcis ſuffumigium in Libro Tobiæ quomodo Dæmonem fugarit? Præſervativa faſcini remedia veterum. Herbas & gemmas incantationes & faſcina depellere, quomodo intelligendum? Ex abſentia effectus præſervativum non poteſt certò ſtatui. Experientia, quæ obvertitur, examinatur. Cur quandoq; rebus ſenſibilibus alliciantur Dæmones? Sanguini humano indirectam vim ad faſcinum & Dæmonem ineſſe negatur. pag. 932

CAPUT III.

Recentiorum ad faſcinum remedia. Hypericum & Antirrhinum præcipuè commendat Carrichterus: de hoc Autore Helmontii judicium. Hypericum & Ruta faſcinatis & obſeſſis cur proſint? Ratio J. Bapt. Portæ à Sim. Pauli eluditur. Hiſtoria mira de Hyperici contra Dæmones virtute examinatur. Hydrargyrum ad faſcinum commendatum. pag. 938

CAPUT IV.

Peculiaria ſunt Pontificiis remedia præſervativa, de quibus 1. in genere judicatur 2. in ſpecie de ſignaculo crucis. De *Uſu ſigni crucis in primitiva Eccleſia. Cur hodierni Chriſtiani eo utantur? Non crucem, ut talis eſt, ſed propter fidem, cujus crux teſſera eſt, fugit Dæmon. Crucis inefficacia probatur. Virtus ejus accidentaria juvandi unde? Thyræus notatur. Aquæ luſtralis ad Dæmonem fugandum futilitas probatur. Pro reliquiarum Sanctorum virtute gratis Thyræus & Schottus laborant, quorum objectiones diluuntur. Satanæ, conquerenti ſe imagine B. Mariæ fuiſſe fugatum, Pontificii credunt. Nec cruce, nec aqua luſtrali, nec reliquiis* Dæ*monem depelli hiſtoria quadam confirmatur. Agnum* Dei *Pontificii commendant ad ſuperſtitionem usq;, ad impietatem & falſitatem usq;. Pronuntiatio nominis Jeſu an, & quatenus ſit præſervativum? Lojoliticum præſervativum. Salem cur Dæmon abhorreat, ratio Bodini, quæ rejicitur: nec ratio Delrii ſatis probat. Lotio manuum matutina malè inter præſervativa refertur: error ex lotionis apud Judæos & Ægyptios uſu ortus. Præſervativa alia ſuperſtitioſa, præſertim Judæorum recenſentur.* pag. 940

PARS X.

De

CURATIONE FASCINATIONIS MAGICÆ.

SECTIO I.

De

NATURALI EIUS CURATIONE.

CAPUT I.

Faſcini curatio triplex. Divina neceſſitas. Naturalis non in omni locum

cum habet. Etiamſi faſcini à Dæmone in conſervari dependentia ignoretur, non tamen remedia naturalia ſunt negligenda. Medicamenta ſunt vel evacuantia, vel alterantia. Inter iſta præferuntur mineralia vegetabilibus. Alterantia ſimplicia enumerantur. Omnia ſecundum methodum medendi ſunt uſurpanda. Alterantia pro faſcino univerſalia duo Codronchii. Emplaſtrum fœtidum Mynſichti. Carrichteri duo unguenta ex viſco corylino (quod Horſtius & Henric. ab Heer commendant) & tiliaceo. pag. 953

CAPUT II.

Ad Paralyſin crurum & brachiorum ſine macie ex faſcino remedium Carrichteri: ad maciem corporis: ad contracturam. In motibus quaſi convulſivis profuit oleum hyperici compoſitum Goleri: hujus deſcriptio. De Cataplasmate ad faſcinum, quod ex aſa fætida & allio paratur, judicium Authoris. Hiſtoria de puella faſcinata proprio ſanguine externè uſurpato curata. Juniperi ad faſcinum uſus. Pro faſcino per imaginem ad ignem in orbem motam remedium Carrichteri. Ad dolores eo modo illitos. Hydrargyri ad faſcini curam uſus. pag. 958

CAPUT III.

Ad ſterilitatem ex faſcino & ligatione remedia ex variis Authoribus. Corallia commendantur. Hiſtoria Salmuthi de Coralliorum ad faſcinum uſu. Eum in dubium vocat Schockius. Autor diſtinguit. Hiſtoria Salmuthi ſuſpecta eſt. Franciſc. Joelis methodus curandi faſcinatos. Hiſtoriæ duæ ridiculæ. In amoris faſcino & philtro quid agendum? Naturæ motus eſt obſervandus. Appropriata in hoc faſcino. pag. 964

CAPUT IV.

In Curatione bufonum, lacertarum, & inſectorum aliorum, item abſurdorum & inſolitorum per faſcinum immiſſorum evacuantia ſunt exhibenda: item ſpecifica, quorum quædam per obſervationes hiſtoricas recenſentur. In curatione faſcini remedia ſunt continuanda & varianda; Deiq; auxilium primo limine implorandum. pag. 972

SECTIO II.
De
MAGICA MAGICÆ FASCINATIONIS CURATIONE.

CAPUT I.

Magica faſcini curatio quæ? Dæmon non tantùm morbos, quos intulit; ſed & eos, quos non intulit, curare poteſt, ſed non ſemper, nec omnes. Curandi notitiam habet. Curare eum poſſe Saludadores probant, & incolæ provinciæ Arcladam. Diaboli auxilium non eſt implorandum, ob ſeverum Dei mandatum: promiſſum in baptiſmo datum: inimicum hoſtis jurati conatum: Satanicarum fraudum apparatum. Dubia & periculoſa eſt apud eum morbi cum ſanitate commutatio. Nec à Magis faſcini ablatio petenda eſt. Jure quidem civili id conceditur, non autem divino & Canonico. Caſus tamen excipitur. pag. 974

CAPUT II.

An ſigna faſcini liceat deſtruere? & negativæ & affirmativæ ſententiæ Autores graves nominantur. Autor in affirmativam inclinat: Rationes pro affirmativa. Negativæ ſententiæ rationes quædam ſolvuntur. Signa anxiè non ſunt quærenda, ac ſi in eorum deſtructione ſpes ſola ſit collocanda. Faſcinum etiam tollitur, ſigno non deſtructo. Anxia cura eſt diffidentiæ index. Signa caſu inventa deſtruere licet. Exempla faſcinorum, ſigno invento, repente ſublatorum. Dei circa ſigni poſitionem & inventionem non ſunt partes nullæ. pag. 978

CAPUT III.

Curatio magica etiam frivolis, ſuperſtitioſis & abſurdis peragitur. Hæc curandi ratio etiam Ægyptiis fuit uſitata, quorum Dii mali genii fuerunt. Cur laudata olim Ægyptiorum remedia hodie nihil valeant? Quomodò intelligendum illud, in verbis, herbis & lapidibus magna eſt virtus. De Scypho vitreo per certum humanæ vocis ſonum rupto D. Morhofii relatio. Experimenti ratio in aëre fundatur:

datur: propterea vocis & verborum efficaciam non confirmat, nec Magos juvat. pag 983

CAPUT IV.

Amuleta characteribus & verbis inſignita ſuperſtitioſa ſunt & magica remedia. Monſtroſæ ſuperſtitionis paradigmata Papatus parit. Exempli loco producitur Crux, Numiſma S. Patriarchæ Benedicti, cui vires ſupra modum ſuperſtitioſa attribuuntur, id quod & Jeſuita Kircherus agnoſcit & fatetur. Amuleta duo è Barono notantur. Naturalia quandoq; ſuperſtitioſis junguntur, ut hæc per illa excuſari quodammodo queant. Nonnunquam ſola naturalia Dæmon ſuadet, quæ tamen & ipſa abſurda ſunt ad effectum producendum, quod exemplo de lotio in Rege Therone confirmatur: & veterum herbæ multæ ſuperſtitionis ſaltem ſigna fuerunt, propterea voto hodie non reſpondent. Non tamen ſemper Magi ſuperſtitioſa & vana ſuadent ac uſurpant. pag. 987

CAPUT V.

Maleficium maleficio non licet tollere: at de facto id frequenter fieri dolendum: ſed falluntur iidem. Exemplum maleficii, diſpenſante Papa, ſublati, in quo tres homicidas notat Bodinus. Quo animo hîc magica remedia tradantur. Medicaſtræ cujusdam methodus, qua in macie puerorum curanda utitur, examinatur. Experientia quatenus locum inveniat. Magicum ad incubum Dæmoniacum remedium, ut & futilia alia. Magica ad impotentiam conjugalem per faſcinum inductam varia recenſentur. Exempla maleficii maleficio vaccis ovibus illato oppoſiti. Lactis ablationem magicam ſtercore humano tollere, magicum non eſt. Sententia Auguſtini, in Deo, non in Dæmonibus ſalutem eſſe quærendam. pag. 992

QUÆSTIO UNICA.

An Transplantatio morborum ex uno ſubjecto in aliud ſit Magica? pag 1002

APPEN-

Digitized by Google

APPENDIX.

I.

Magnum eſſe ubique Dæmonum numerum. pag. 1049

II.

Magnum etiam Magorum & Magarum eſſe numerum, pag. 551

III.

Diabolum eſſe infeſtiſſimum Dei & humani generis hoſtem. pag. 1054

IV.

Diabolum Dei ſimiam eſſe. pag 1056

BIBLIOTECA VITTORIO EMANUELE

ΘΕΟΣ!

Digitized by Google

ΘΕΟΣ! ΘΕΟΣ!

ITa laudatisſimô Veterum ſub rerum, quas aggrederentur, auſpicium, velut bonæ ſcævæ gratia & celevsmatis inſtar exclamantium, Heſychiô & Euſtathiô ad *Homeri Iliad. β.* teſtibus, exemplô nos quoque ſummum DEUM noſtrarum de re, ſuperſtitionum, fraudumque infernalis Ducis aſtu concitatarum pleniſſimâ, Diſſertationum conſtituimus initium: vel Ἰησῦς! Ἰησῦς! in cujus nomine omnia facere Apoſtolus ſacrô DEI omnipotentis inſtinctu impulſus *Col. 3.* præcipit. Suam itaque Cyro teſſaram, ζεὺς σύμμαχος καὶ ἡγεμὼν, *Juppiter auxiliaris & dux*, relinquimus. Noſtra eſto: Ἰησῦς σύμμαχος καὶ ἡγεμὼν, *JESUS auxiliaris & dux.* JESUS ad dextram Patris ſui cœleſtis ſedens victor glorioſiſſimus auxiliatrices potentiſſimasq; omnipræſens cunctis auxilium ardentiſſimâ mente implorantibus manus porrigit. JESUS Dux Sereniſſimus & Potentiſſimus errantibus & ſuô exemplô ſanctiſſimô, & verbi divini face clariſſimâ viam, quâ pergendum ſit, monſtrat. Monſtrat autem? imò ſub vexillô divinæ Majeſtatis charactere conſpicuo poſt actum ex inimicis noſtris triumphum juſtiſſimum tutos, comitibusque, qui cœlites ſunt, ſanctiſſimis ſtipatos ad auguſtiſſimam Patris cœleſtis, & clariſſimam Veritatis ſedem ducit. Sed ſuos ducit, fide ſcilicet in JESUM conſtantiſſimè perſeverantes. Suâ verò culpâ pereunt, qui perditiſſimi Satanæ inſtinctum ſecuti in meridianâ veritatis Chriſtianæ luce in devia abeunt, & ſacramentum Stygio duci dicunt. Abeunt, quicunque ſuperſtitionibus & impietati, ſpretis religioſiùs ſentientium monitis, animum ſecuri aperiunt. Et quid mirum? Eſt quippe inanis, dolor! multorum perſvaſio, exiſtimantium, modò in Eccleſiæ veræ, quæ Evangelica eſt, ſinu velut in ſecuritatis portu degant, ſe omne ſalutis punctum obtinuiſſe, qui tamen non advertunt, morô ab advenâ incolis bellô etiam in ſecuritatis portu tranquillitatis ſerenitatem perire. Et ſanè DEO in Eccleſiæ ſinu movent bellum, quicunque ad ſuperſtitiones ſanctiſſimo Numini ſemper abominabiles, & veriſſimæ do-

Digitized by Google

ctrinæ ſemper contrarias deflectunt. Apprimè, quod J. Lipſius *lib. 1. Monit. & Exempl. Polit. cap. 3.* tradit, jam ſuccurrit. Verba ipſiſſima, quia præliminari huic ſermoni quadrant, adducere placet: *Religio*, inquit, *igitur laudabilis, ſed ſita velut inter duos ſcopulos, ſuperſtitionem & impietatem, quem utrumq; ſvademus & opus eſt vitare. Subit miſerari humanam conditionem, ſive, ut Plutarchi verbis efferam*, ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν, ὅρον οὐκ ἔχουσαν, ἀλλ' ἐκφερομένην, ὅπη μὲν εἰς δεισιδαιμονίαν καὶ τῦφον, ὅπη δὲ εἰς ὀλιγωρίαν τῶν θείων καὶ περιφρόνησιν, humanam imbecillitatem, quæ finem aut modum non habet, ſed aliàs abripitur in ſuperſtitionem & vanitatem, aliàs in neglectum rerum divinarum aut contemtum. *O utraq; magna peſtis! Sed illa crebrior, hæc deterior: atq; illa Pietatis ipſa imagine ſe commendat. Sed imagine; neq; aliud eſt, quàm humanarum mentium ludibrium ſuperſtitio.* Quot ſuperſtitionum monſtra, quæ pagellæ noſtræ ſiſtunt, Faſcini opinio in animis credulorum peperit? ut & hic miſeram illorum finem modumque neſcientium conditionem mirari ſubeat, eoque magis, cùm, quod de genere barbaricô, annotante ibi eod. Lipſiô, Plutarchus dixit, καὶ εὐάλωτον εἰς δεισιδαιμονίαν φύσει τὸ βαρβαρικὸν, *Pronum naturâ ad ſuperſtitionem genus barbaricū*, de Chriſtianô idem ferè (ſed obſtat vox Natura) affirmare liceat. Tolle vocem iſtam, & ſermonem experientiæ, ſi modò hanc curioſiùs conſulas, non difformem eſſe, mecum affirmabis. Dolendū certè in Chriſtianorum orbe tacitum cum infenſiſſimo DEI hominumq; hoſte per varia faſcini remedia, ne alia dicam, pactum frequentari, neque ſe frequentare multitudinis capita intelligere, neque, quod ex librô tum Scripturæ, tum Naturæ in contrarium ſolidè producitur, vel quæ ſubſint Satanæ fraudes, velle intelligere. Aſtutus ille animis in fide languidis verba ſacra pro remediis faſcino & malis aliis opponendis ipſe, ſed ad abuſum, ſubminiſtrat, quibus velut ſeſamô & papavere ineſcati in ſecuritatis ſomnum incidunt profundiſſimum. Omnia iſta majorem ex iis, quæ ad DEI in cœlis regnantis gloriam, & proximi in terris errantis commodum elaborata publicæ deinceps diſquiſitioni ſubmittemus, lucem accipient. Quod ut feliciter fiat, denuò exclamamus: Ἰησοῦ! Ἰησοῦ! Ethnicæ conſuetudinis fuiſſe, vota ſua & preces in tabellâ conſcriptas cerâ obſignare, atque ita Deorum ſtatuis affigere, annotat Scipio Gentilis *in Apolog. Apul. pag. 275.* Ego & votum & laborem meum in chartaceis his tabellis ſinceræ veritatis ſtudiô conſignabo, atque ita JESU CHRISTI ſtatuæ, h.e. membris

Digitized by Google

membris ejus, nimirum diſcipulis noſtris ſanâ doctrinâ egentibus affigam. Tu verò J E S U auxiliaris & dux potentiſſime, de Sanctuario tuo auxilium mitte, &, qui Spiritu tuo ſanctiſſimo tuorum intellectum perficis, meum quoque hoc eodem, quæſo, illumina, ut, quomodo latentem in Faſcini opinione Charybdin, quæ multorum animos abſorpſit, evitare queant incauti, dextrè edoceam, & Te Duce aliis in hoc fretô nataturis à periculosô flexu viam ad veritatis portum apertam monſtrare queam. Fiat, ô JESU! fiat!

EXERCITATIO PRÆLIMINARIS

De Faſcinatione in genere agit,

ejusque

Nomen, Deſcriptionem & Diviſionem exhibet,

§. 1. JESU itaque auſpice Tractationis noſtræ naviculam mari immittentibus, & ſub expanſis velis pergentibus nobis ipſum Nomen, *Faſcinum*, mox primô omnium locô ſpectandum occurrit. Superabimus hoc: ſiquidem ἀρχὴ παιδεύσεως ἡ τῶν ὀνομάτων ἐπίσκεψις, *principium eruditionis eſt intelligentia verborum*, ſecundùm Socratem, qui, Xenophonte teſte, diſputationes à definitione vocularum inchoavit, qua intelligeretur, quid quæque ſignificarent, id quod etiam Galenus *lib. 1.* περὶ κρίσεων *cap. 7.* his præcipit: Χρὴ πρότερον ὑπὲρ τῶν ὀνομάτων διελέσθαι τῶν ἐμπιπτόντων ἐξ ἀνάγκης μελλόντων εἰς τὸν ἐφεξῆς λόγον. *Decernere prius de nominibus oportet, quæ in habendo nobis ſermone incident.*

§. 2. Natales autem vocis *Faſcinatio*, *Faſcinum*, variæ Autorum ſententiæ obſcurant; ſiquidem 1. à *Faſce* vel *Faſciis* natalia id trahere quibusdam videtur, quaſi id genus incantationis vox ſignificet, quod certis ligaturis, quas καταδέσματα & περίαπτα Græci dixerunt, obligamenta Eutropius *lib. 3.* vocat, perficitur; aut quòd quaſi ligentur ii, quos faſcinum læſit, quia & Hebræi incantatorem vocant חֹבֵר q. *congregantem*, quòd magicis nexibus & adjurationibus congreget & ſociet animalia magna & parva, ne noxam ullam afferant; vel quòd ipſe conſortium cum Dæmone quærat; vel addat venenis verba non iſtis minùs metuenda, ut Dionyſ. Voſſius *in notis ad R. Moſ. Maimonida de Idololatr. lib. p. m. 77.* conjicit. 2. *à fando* Feſtus originem deducit, quam illa veterum perſuaſio, cre-

dentium verbis, fando tum ab invidis malevoliſque, imò & benevolis impenſiùs laudantibus, tum à laudaturis faſcini avertendi gratiâ factis invexiſſe videtur. Hæc derivationis ratio Germanicis etiam verbis, **beruffen/ beſchreyen/ verſchreyen/** quæ fando à faſcinatoribus fieri putantur, januam aperit. Verbum, **Beſchreyen** tamen Germanis idem quandoque eſt, ac præcoci linguâ aliquid impenſiùs, ſine faſcini quidem, attamen ſub contrarii eventûs metu laudare. V. g. cum infans ſine ploratu dies aliquot & noctes quietè traduxit, dicere ſolent: **Das Kind iſt GOtt Lob frem̃/doch will es ich nicht beſchreyen/** i. e. **doch will ich nicht zu frühzeitig frolocken und es zu ſehr loben/** quia nimirum contrarium facilè ſequi & laudis ſummam evertere poteſt. 3. A Græcô βάσκανον Faſcinum dictum putat Cloatius Verrius in libris, quos inſcripſit verborum à Græcis tractorum, Aul. Gellio *lib. 16. cap. 12.* annotante, hujusque judicio commodè & conducenter; eamque ſententiam longè ſimpliciorem veriorem que eſſe ſcribit Voſſius *Lexic. Etymolog. pag. 205.* Facilis autem eſt B in F, & A in I tranſitus. Ita à βρέμω eſt *fremo*, à πατάνη *patina*, à κάτινος *catinus*; Scaliger *in fine conject. ad 5. Varron. de Lingu. Latin.* Βάσκανος autem à βασκαίνω *faſcino, invideo, liveo*, venit, & βασκανία *faſcinatio*, invidia eſt. Invidere quippe ſecundùm Ciceronem eſt nimis alterius bona intueri. Atqui & hoc faſcinatores agunt. Βάσκανον φύσει τὸ αἰγυπτιακὸν καὶ τὰς τῶν ἑτέρων εὐπραγίας ἰδίας ὑπελάμβανον εἶναι κακοπραγίας. *Ægyptii rumpebantur invidiâ, quod ipſis eſt nativum vitium, & alienam felicitatem ſuum interpretabantur infortunium.* Philo *in Flaccum pag. 750.* Hinc ἀβασκάντως λέγειν eſt, cum votô aliquid boni dicere, ne propterea nobis alii invideant, & invidendo lædant. Sed unde βασκαίνω deducemus? Fortè, inquit Matth. Martinius *Lexic. Philolog. pag. 786.* eſt originis Chaldææ à פסק *ſcindere, rumpere.* Eò enim ferè faſcina referebantur, ut alienæ integritatis ſtatum rumperent. Idem tamen præſtare ait, vocem propiùs referre ad βάσκειν, quod Heſychius exponit non tantum πορεύεσθαι & ἀνίστασθαι (quando ſcilicet eſt à βάω, βαίνω) ſed & λέγειν, κακολογεῖν *maledicere:* quum ſcilicet βάσκω eſt pro φάσκω, à φάω *loquor.* Faſcinatio autem variè fiebat, geſtibus oculorum, malâ linguâ &c. Scapula verò *Lex. Lat. Græc.* illud Grammaticis plerisque dici ſcribit quaſi φάεσι καίνω, *luminibus*, h. e. oculis ſive adſpectu *occido.* Atque hæc Etymologia, quam etiam Etymologus & Theocriti Scholiaſtes tradunt, quia perſuaſione, quantumvis inani,

veterum

veterum nititur, nobis quoque arridet, quamvis iſta primitivam vocis acceptionem, ſecundùm quam læſio etiam verbis facta intelligitur, exprimat.

§. 3. His autem natalibus ortum Nomen hoc variô *Homonymiæ* habitu indutum jam ſpectabimus; ſiquidem teſſaræ inſtar eſt, quam in ſuis Medici & Philoſophi aleis variè motam aliam atque aliam faciem exhibere norunt. Nam 1. Fascinatio pro *læſione* capitur, quam ſolo *viſu* vel *laudatione* inferri ſuperſtitioſa antiquitas credidit, & cum vulgô multi etiamnum ſibi perſuadent. 2. Fascinatio eſt *vaporis virulenti à corpore noxio natura ab iis diſſidente* ἀπόῤῥοια i. e. defluvium, ut ait Langius *lib. 2. Epiſt. Medic. pag. 723.* quamvis verba, quæ ibi ſubjungit, hanc cum præcedente acceptionem confundant, quo de infra. 3. Fascinatio *ludificationem ſenſuum* & læſionem à Magô per Dæmonem ex pactô cum eô illatam ſignificat, & Magica audit. Adi Dn. D. Sennertum *lib. 6. Pr. Med. part. 9. cap. 1.* Ita verò Fascinatio pro actione, qua noxa infertur, & Fascinum pro actionis effectu capitur, quo ſenſu illi, qui noxam ſuſtinet, faſcinum tribuitur, & ablatâ noxâ fascinum ablatum eſſe dicitur. Sed hæc nominis ἀκρίβεια apud Autores non ſemper viget. 4. Fascini voce etiam veteres uſi ſunt pro *Veretro* & *Priapo*, quem eo nomine, quod grande αἰδοῖον haberet, pagana cæcitas coluit. Sic Enothea Priapi Sacerdos apud Petronium Encolpii adoleſcentuli pertentavit fascinum *tam rigidum reddere quàm cornu.* Ita quoque Horatius *8. Epod.*

Illiterati num minus nervi rigent?
Minusve languet faſcinum?

Per fascinum virile membrum, quod faſcia tegi ſolet ſive campeſtribus, hîc intelligi Commentator & Cruquius dicunt. Fascinum autem vocarunt partem illam, quoniam fascinandis rebus hæc membri deformitas apponi fuit ſolita. Cœl. Rhodiginus *lib. 4. antiq. lection. cap. 6. pag. 123.* rationem nominis hujus veriorem ex hiſtoriâ eliciendam cenſet & ait: Lectum ſiquidem apud Varronem eſt, in Italiæ compitis Liberi Patris ſacra ſolita celebrari tantâ turpitudinis licentiâ, ut in ejus honorem virilia colerentur pudenda, palam exultante nequitiâ. Nam Liberi membrum per dies feſtos magna celeritate ploſtellis per agros priùs, mox & in urbem vectabatur. Lavinii integer menſis Libero dicabatur. Quibus diebus unusquiſque ſpurciſſimis abutebatur verbis, donec per forum id

tranſveheretur membrum. Cui, inſpectantibus omnibus, matrem familiâs honeſtiſſimam coronam neceſſe erat imponere. Sic DEUS is propitiabatur ad ſeminum eventus, ſic ab agris Faſcinatio averruncabatur. Unde, opinor, turpi membro impoſitum nomen ab eo, quod præſtabat. *Hæc ille.* Vid. quoque Auguſtinus *lib. 6. de Civit. DEI, cap. 9. p. m. 356.* ex quo etiam Johannes Baptiſta Pius *Annotat. Poſterior. cap 146.* apud Gruterum *Theſaur. Critic. tom. 1. p. 351.* deteſtandum iſtum veterum ritum refert. Huc ſunt, ſubdit, qui trahunt illa Epigrammatici verba:

Schemate nec dubio, ſed apertè nominat illam,
Quam recipit feſto menſe ſuperba Venus.

Cur autem ingenti Priapum mutone effinxerint, ejusque Faſcino inequitarint nupturæ, vide ſis apud Voſſium *de Orig. & progr. Idolol. edit. Amſtelodamenſ. in fol. tom 1. pag. 172. & tom. 2. pag. 182. 208.* 5. Faſcinum etiam *Artem Rhetoricam* vocarunt Lacedæmones, qui civitatem ſua oratores expuliſſe traduntur, eò quod præſtigiis orationis populum, quò vellent, pertraherent, & veluti faſcinarent. Adoleſcentem, qui ad diſcendam Rhetoricam Athenas conceſſerat, ablegarunt, adjectâ causâ, quòd rediret inſtructus arte Faſcinandi, annotante M. Georg. Draudio *ad C. Jul. Solin. memorab. part. 1. cap. 3. in fin.* 6. Faſcinum in genere dici poteſt omne, quod excellente in aliud agendi vi præditum illud ita quaſi cogit, ut non facilè aliò permoveatur. Sic Turnebus *Adverſ. lib. 20. cap. 35. Neſcio quomodo me effaſcinant libri antiqui, & ad inſaniam propè me adigunt.* Eundem ſenſum Viri longè Eloquentiſſimi Dn. Val. Thilonis, *mei quondam in Acad Regiomont. Patroni & Præceptoris honoratiſſimi*, verba *Panegyr. Academ. 1. pag. 23.* ferunt. *Neſcio*, inquit, *quo gratô quodam Faſcinô fiat, ut tam pertinaci pacis amore teneamur.* 7. Aliter vocem, Faſcinum, *in Theatr. Sympathetico auctô* Sylveſt. Rattray *adit. ad Sympath. & Antipath. p. 58.* & Helmontius *de Magnet. vuln. curat. p. 464.* accipiunt. Ille, convenientiam & diſconvenientiam inter Magnetiſmum, Electriciſmum, amorem & odium, faſcinum & ligationem, ſympathiam & antipathiam ibi exponens, dicit, Faſcinum fieri inter ea, quæ ſe mutuò amant vel oderunt. Cùm tamen ſecundùm communem de Faſcinô ſententiam Faſcinatio ibi etiam obtingat, ubi nec mutuus amor, nec odium mutuum viget: neque enim infans Faſcinatus Faſcinantem ſemper redamat vel odit. Helmontius, ut, quomodo Faſcinum à Sympathiâ, & utrumque

trumque à magnetiſmo diſtinguatur, doceat, ſequens ponit exemplum. *Canis*, inquit, *antipathiam cum galliná habet, hanc nempe vorat ille, & hæc canem fugit. At ubi noviter pullos excluſit, hæc canem fugat, quamvis generoſum, Faſcino nempe animâ gallinæ canis animum ligante. non obſtante antipathiâ priore, diſpari armorum præſidio & robore inæquali, nunquam tamen in his magnetiſmus eſt.* Verùm præterquam quòd antipathiæ vox nimis amplectur, canem gallina, licet pro pullorum ſalute ex amore pugnans id conetur, non ſemper experientiâ teſte fugat, ſed contra ab iratô cane ipſa nonnunquam fugatur. Neque Gallinæ anima, cùm qualitatibus alteratricibus de ſe careat, animum canis ullô modô ligando Faſcinare vel lædere poteſt, niſi terrorem alteri incuſſum inter Faſcina contra communem ſententiam abuſivè referre velimus. 8. Aliam vocis Faſcinum acceptionem legimus apud Petronium *lib. 2. Satyric.* ubi *Enothea ſcorteum Faſcinum, ut oleô & minutô pipere atq; urtica trito circumdedit ſemine, paulatim ano inſeruiſſe dicitur.* Nonnulli equidem per ſcorteum Faſcinum mentulam vel penem coriaceum, ſive è coriô fabricatum hic intelligunt. Sed hos refutat Joh. Petr. Lotichius *Comm. in h. l.* & *glandem* potius vel *ſuppoſitorium* remedii genus in re Medicâ uſitatiſſimum eſſe intelligendum, ex requiſitis omnibus, quæ ad unguem usque ſortitum fuerat iſtud remedii genus, quod Petronius ſcorteum Faſcinum appellat, ſolidè probat.

§. 4. Ea verò ſignificationis diverſitas facit, ut, quamvis ultimas demas acceptiones, Catachreſi & Metaphoricâ ſignificatione conſpicuas, priores tamen tres ob uſûs diverſitatem & vanitatem unâ falce ad unum Definitionis ſeu Deſcriptionis cumulum ægrè congeri queant. Tentabimus tamen, quod per artem non licet, & pro viribus qualem qualem colligemus. *Faſcinatio eſt actio, quâ corpori noxa viſu, verbis, contactu aut effluviis malis occultô modô agentibus per vim ſeu naturalem ſeu ſupernaturalem inferri putatur.* Singulis Deſcriptionis hujus verbis ut hoc in locô inhæreamus, eademque enucleemus, quia inferiùs docenda iſtis claritate ſuâ prælucebunt, operæ pretium eſt nullum.

§. 5. Ad Diviſionem, præmiſſâ iſtâ, proniori jam pede tendimus. Dividitur à nonnullis Faſcinatio in *Vulgarem* ſeu Poeticam, in *Philoſophicam* ſeu Phyſicam, & in *ſuperſtitioſam* ſeu Dæmoniacam. Ita, Mart. Delrio *Diſquiſ. Magic. lib. 3. part. 1. quæſt. 4. Sect. 1. edit. Mogunt. 26.* Fr.

Torre-

Torreblanca *Dæmonolog. lib. 2. cap. 27. pag. 327.* Rodericus à Caſtro *Medic. Politic. lib. 4. cap. 1. pag. 211.* Sennertus *l. c.* Henr. Nicolai *de Mag. Action. Exerc. 8. p. 184.* Sprengerus *Mallei Malefic. part. 1. quæſt. 2. p. 29.* eam quoque diviſionem, ſed non ſatis appoſitè, tradit. *Faſcinatio*, inquit, *capitur tripliciter: uno modò dicitur ludificatio ſenſuum, quæ fit per artem magicam &c. Secundo modo poteſt dici invidia, ut ibi Apoſtolus dixit: Quis vos faſcinavit, i. e. tanto odio perſecutus eſt. Tertiò, quod ex tali odio fiat immutatio ad malum in corpore alicujus per oculos alterius inſpicientes eum.* Membrum quidem primum faſcinationem Dæmoniacam, & tertium Poëticam exprimit, ſecundum verò verò Phyſicam minus dextrè; & ſunt, quæ in ultimo deſiderari poſſunt, ut patebit inferiùs. Paulus Zacchias *Quæſt. Medico-legal. lib. 2. tit. 2. quæſt. 13. num. 10.* ex Huchero tradit diviſionem Faſcinationis in *naturalem* vel *ſubſtantialem*, quæ ex contrarietate quadam ac idioſyncraſiâ naturali dependet: *in accidentalem*, quæ ex accidentali causâ, ut ex tetris ac malignis vaporibus originatur, & *in voluntariam*, quæ ex intuitu inimico cum odio, irâ, invidiâ aut malâ voluntate pullulat. Aliam faſcinationis diviſionem tradit Cardanus *lib. 1. de venen. cap. 17.* ubi tres faſcini ſpecies ſupponit. 1. quæ à metu oritur, mala quæpiam timendo aut imaginando, 2. quæ à modo agendi, tractandi, percutiendi, aut intenſiùs reſpiciendi, 3. quæ imaginibus fit & ſuffoſſis ſub limine quibusdam rebus. De Faſcino etiam Vairum & Guil. Perkinſum ſcripſiſſe dicunt alii: ſed iſti ad manus noſtras non venerunt.

§. 6. Nos primam retinebimus Diviſionem, quia Diviſionis tenorem magis quàm reliquæ, quarum membra ſibi invicem exactè non opponuntur, ſervare videtur. Ut verò, quod illius ſit pretium, conſtet, cuivis ſpeciei ſuum dabimus locum, & ſingulis ἐπίκρισιν noſtram ſubjiciemus, atque ad Lydium ex Philoſophiæ fundo productum veritatis lapidem membra ſingula revocabimus.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LIBER

LIBER I.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

De

FASCINATIONE VULGARI SEU POETICA,

PARS I.

SENTENTIAM DE FASCINATIONE VULGARI VULGAREM PROPONIT.

SECTIO I.

De

FASCINATIONE VISUALI.

CAPUT I.

Cur Poetica & vulgaris dicatur, exponitur. Faſcinatio Viſualis probari ſolet (1) Autoritate tum ſacrâ tum profanâ. Loca Scripturæ enumerantur. Profani quidam ſcriptores citantur.

§ 1. VUlgaris & Poetica prima Faſcinationis ſpecies ſalutatur. *Poetica* quidem, non quòd ψευδολόγους habeat autores vel favitores ſolos Poetas, qui, ut Ariſtoteles *lib. 4. Metaph. cap. 2.* loquitur. κατὰ τὴν παροιμίαν πολλὰ ψεύδονται, *& ex libelli de moribus Catonis nomine inſcripti lib. 3.*

---- miranda canunt, ſed non credenda Poeta.

Eraſmus *Adag. pag. 1694.* cùm & Philoſophorum nonnulli Faſcinationis hujus fuerint Patroni: ne tangam ex Scholis Philoſophorum Poetas ipſos

Digitized by Google

prodiiſſe, & Philoſophiam per fabulas propoſuiſſe, quo de eruditè M. Thurmius *in Diſp. peculiari Lipſiæ habitâ*: ſed quòd Poetarum doctrinam, quæ vulgi judicio figmentis ſimillima, referat. *Vulgaris*, quia vulgus illam antiquorum opinionem per manus quaſi traditam etiamnum tuetur. Neque mirum, cùm vulgi cor cœcum, ingenium varium, judicium temerarium.

Τυφλὸν δ᾽ ἔχει
ἦτορ ὅμιλος ἀνδρῶν ὁ πλεῖστος,

cæcum habet cor turba hominum maxima, ut ait Pindarus *Nemea od. 7. p. m. 281.* Faſcinationem *vocalem* Germani, ut ſupra §. 2. vidimus, vocant das Beruffen / Beſchreyen / Verſchreyen. *Viſualem* quo nomine exprimant, neque audivi, neque legi, niſi apud all. Bernh. Albrecht *Concion. de Sagis 4.* ubi ait: Zu ſolcher ihrer Beſchädigung brauchen ſie (die Hexen) mancherley Mittel. Entweder thun ſie es mit dem Geſicht / wenn ſie die Leute / ſonderlich ſchwangere Frauen und kleine Kinder mit ihren feindſeligen zornigen Augen ſtarck anblicken. Dahero man ſagt: Das Kind iſt überſehen.

§. 2. Dari autem Faſcinationem per Viſum & Vocem, h. e. Viſione ſeu aſpectu faſcinantis vel etiam ſolâ laudatione aliiſque verbis, homines & animalia faſcinari poſſe, operosè nonnulli probare laborant. Et quidem

§. 3. I. *Faſcinationi, quæ Viſu* fieri putatur, Autoritas, Ratio & Experientia ſuccurrere videntur.

§. 4. (I.) *Autoritas* tum ſacra tum profana eſt. *Sacra* Sacræ Scripturæ eſt. 1.) Deut. 28. v. 54. ***Homo delicatus in te & luxurioſus valdè invidebit fratri ſuo & uxori, quæ cubat in ſinu ſuo.*** In textu habetur תֵּרַע עֵינוֹ, ***malignabit oculo ſuo.*** תֵּרַע eſt fut. Niph. à Rad. רָעַע malum eſſe vel videri. Sicut & Hiph. הֵרַע ***malum facere, malè agere, malè facere, malo aut damno afficere*** notat. Hoc in loco faſcinatio, quæ oculo faſcinatore fit, apprimè videtur confirmari. Oculus enim faſcinator is eſt, qui, quod intuetur damno afficit, quod cum Poetis vulgus queritur. Pagninus locum hunc ita vertit: *Viri teneri apud te, & delicati valdè malignus erit oculus in fratrem ſuum, & in uxorem ſinus ſui &c.* LXX. autem Interpp. ſic habent: ὁ ἁπαλὸς ἐν σοὶ καὶ ὁ τρυφερὸς σφόδρα βασκανεῖ τῷ ὀφθαλμῷ αὐτοῦ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ &c. *Faſcinabit oculo ſuo fratrem ſuum*, cùm expreſſis verbis hîc dicatur, faſcinatio, quæ viſu fit, ſtatuminatur,

§. 5. 2.)

§. 5. 2.) Sapient. 4. v. 12. Βασκανία γὰρ φαυλότητος ἀμαυροῖ τὰ καλά. *Faſcinatio nugacitatis obſcurat bona.* Ita quidem antiqua verſio. Sed φαυλότης ſignificat etiam *improbitatem, pravitatem*, nequitiam. Verbum ἀμαυρόω, *obſcuro, ad nihilum redigo, exſtinguo, infuſco, labefacto*, ſignificare Lexicographorum fide conſtat. Itaque ſi verborum, quæ ſensûs omnis ſunt incunabula, ductum ſequi velimus, faſcinatione viſu improbi & pravi factâ labefactari bona & pulchra dicendum. Nam bonitatis & pulchritudinis laude præprimis quæ ſunt conſpicua, faſcinationi ſunt obnoxia. 3.) Eccleſiaſt. 14. v. 8. *Nequam eſt oculus invidi.* Ubi LXX. Interpp. ita: Πονηρὸς ὁ βασκαίνων ἰδίῳ ὀφθαλμῷ, quæ certè verba oculum faſcinatorem pariter produnt.

§. 5. 4.) Paulus ad *Galat. 3. v. 1.* ſcribit: Ὦ ἀνόητοι Γαλάται τίς ὑμᾶς ἐβάσκανε τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι. *O ſtulti Galatæ, quis vos faſcinavit, ut non crederetis veritati?* De oculo invidente Chryſoſtomus h. l. intellexit. Sed in univerſum puto accipi poſſe de faſcinatione, quæ & oculô, & malâ linguâ, & præſtigiis fieri ſolebat, ſcribit Urſinus *Analect. Sacror. lib. 3. pag. 300.* Quamvis poſtea de præſtigiis μεταφορικῶς ferè malit explicare, quibus & viſum & ſenſum communem ſolent mali artifices corrumpere, ut faſcinatus putet ſe videre, quæ tamen non ſunt.

§. 6. *Profana* eſt Ariſtotelis, Æliani, Plutarchi, Plinii, Virgilii, Ovidii, &, quos iſti in opinionis ſocietatem traxerunt, plurium aliorum. Ariſtotelem *Sect. 20. probl. 34.* cùm quærit: Qua de causâ ruta βασκανίας remedium dicatur? faſcinum ſupponere videmus. Ælianus *lib. 1. de Animal. cap. 35.* περὶ βασκανίας varia faſcinationum remedia, quibus aves faſcinantium oculos cavent, recitat. Plutarcho in ſcenam prodeunti infrà vacivas dabimus aures. Plinius *lib. 7. Nat. Hiſt. cap. 2. In eâdem Africâ*, inquit, *familias quasdam effaſcinantium, Iſigonus & Nymphodorus tradunt, quarum laudatione intereant probata, areſcant arbores, emoriantur infantes. Eſſe ejusdem generis in Triballis & Illyriis, adjicit & Iſigonus, qui viſu quoque effaſcinent, interimantque quos diutiùs intueantur, iratis præcipuè oculis: quod eorum malum præcipuè ſentire puberes. Notabilius eſſe, quòd pupillas binas in ſingulis oculis habeant. Hujus generis & fœminas in Scythia, quæ vocantur Bithyæ, prodit Apollonides, Philarchus, & in Ponto Thibiorum genus, multosque alios ejusdem naturæ, quorum notas tradit in altero oculo geminam pupillam, in altero equi effigiem.* Et paulò

 poſt

poſt, fœminas omnes ubique viſu nocere, quæ duplices pupillas habent, ait. Quo de etiam Ovidius *lib. 1. Amor. Eclog. 8.*

— —. oculis quoq; pupula duplex
Fulminat, & geminum lumen ab orbe venit.

Telchinas quoque Rhodi inſulæ populos viſu omnia vitiare idem *7. Metamorph. v. 364.* prodidit hisce:

Phœbeamq; Rhodon & Ialyſios Telchinas,
Quorum oculos ipſo vitiantes omnia viſu
Jupiter exoſus fraternis ſubdidit undis.

Virgilius *Eclog. 3.*

Neſcio quis teneros oculus mihi faſcinat agnos.

De oculo faſcinante loquitur etiam Horatius *lib. 1. Epiſt. 14.*

Non iſtic obliquo oculo mea commoda quiſquam
Limat; non odio obſcuro morſuq; venenat.

Solinus quoque ex Apollonidis auctoritate refert, fuiſſe in Tartariâ mulieres, quæ viſu præſertim iratæ interficerent eos, in quos attentius conſpexiſſent, & in Hiſpaniâ etiam quibusdam in locis familias eſſe ſcribit Covaruvias, quæ nocendi infamiâ maximè notentur. Gaſp. à Reies *Elyſ. jucund. quaeſt. camp. q. 24. n. 3. & q. 63. n. 22.*

§. 7. Avicennæ ex regiâ, ut ferunt, Cordubenſium Principum ſtirpe oriundi, Medici celeberrimi, Cornelii Agrippæ & aliorum verba diſcurſus noſter infrà dabit. Veteribus iſtis A. Gellius (ſeu, ut Lipſius *lib. 4. Epiſtolic. quaeſt. 8.* eum vocat, Agellius) quoque erat jungendus, & cùm *l. 9. c. 4.* habeat, quæ legi merentur, audiendus. Scribit autem ſe in portu Brundiſii inclyto libros venales Græcos plurimos ære pauco emiſſe, & quidem ſcriptores veteres non parvæ autoritatis, qui fuerunt Ariſtæas, Proconneſius & Iſigonus Nicæenſis, & Cteſias, & Oneſicritus, & Polyſtephanus & Hegeſias. Id, inquit, in iisdem libris ſcriptum offendimus, quod poſtea quoque in lib. Plinii Secundi naturalis hiſtoriæ ſeptimo legimus, eſſe quasdam in terrâ Africâ familias hominum, voce atque linguâ effaſcinantium: qui ſi impenſiùs fortè laudaverint pulchras arbores, ſegetes lætiores, infantes amœniores, egregios equos, pecudes paſtu atque cultu opimas, emoriantur repentè hæc omnia nulli aliæ cauſæ obnoxia. Oculis quoque exitialem faſcinationem fieri in iisdem libris ſcriptum eſt: traditurque eſſe homines in Illyriis, qui interimant videndo, quos diutius

iraci

irati viderint: eosque ipſos mares fœminasque, qui viſu tam nocenti ſunt, pupillas in ſingulis oculis binas habere.

CAPUT II.

(II.) *Ad Rationes, quæ pro Faſcinatione viſuali proferri ſolent, fit progreſſus. Prima & præcipua à viſionis modo, quem veteres Platonici oculis ineſſe ſtatuerunt, petitur. Lumen & radios oculis ineſſe, radiosq; in invidiâ & irâ vitiari ex eorum ſententiâ oſtenditur, iſtorumq; affectuum natura traditur.*

§. 1. PRo Faſcinatione viſuali (II.) *Rationes* plures, ſed diverſiſſimi valoris, ſolent afferri, quarum tamen maximam partem eos, qui, rejectâ hac, naturalem faſcinationem admittunt, ſibi vendicare, hic ipſe liber, & qui ſequitur, docebit. I. Præcipuam & quæ vulgi errori primam dederit occaſionem & originem eam eſſe conjicimus, quòd viſionem luminis ſeu radiorum ex oculis ad objecta ejaculatione fieri jam olim Plato ejusque aſſeclæ, & qui in horum ſententiam deſcenderunt, ſtatuerint, ut apud Cœl. Rhodiginum *lect. antiq. cap. 2. & 3. p. m. 548.* videre eſt. Inde ſi radii oculorum ſunt vitioſi, objecta à vitioſis radiis affici, viſuque lædi ſeu faſcinari poſſe, facilè illis fuit colligere. Iſtud autem Plato in Timæo p. m. 1056. expreſſiſſimis verbis prodidit: Τῶν δὲ ὀργάνων πρῶτον μὲν φωσφόρα συνετεκτήναντο ὄμματα, τοιᾷδε ἐνδήσαντες αἰτίᾳ. Τοῦ πυρὸς ὅσον τὸ μὲν καίειν οὐκ ἔσχε, τὸ δὲ παρέχειν φῶς ἥμερον, οἰκεῖον ἑκάστης ἡμέρας, σῶμα ἐμηχανήσαντο γίγνεσθαι. τὸ γὰρ ἐντὸς ἡμῶν ἀδελφὸν ὂν τούτου πῦρ εἰλικρινὲς, ἐποίησαν διὰ τῶν ὀμμάτων ῥεῖν λεῖον καὶ πυκνὸν, ὅλον μὲν, μάλιστα δὲ τὸ μέσον ξυμπιλήσαντες τῶν ὀμμάτων, &c. h. e. interprete Marſil. Ficino: *Sed ex omnibus faciei partibus primi luciferi oculorum orbes coruſcant, hac cauſa dati. Ignis certè illius, qui non urit quidem, ſed illuminando ſuaviter diem invehit mundo participes oculorum orbes dii fecerunt. Intimum ſiquidem noſtri corporis ignem hujus ignis germanum ſyncerumq; per oculos emanare voluerunt, in quibus levis congeſtusq; ubique ignis hujusmodi ſit, ſed per eorum duntaxat ſolidiorem anguſtamq; medietatem ignis purior evolet, craſſior verò cohibeatur. Itaq; cum diurnum lumen applicat ſe viſûs radio, tunc ea duo inter ſe ſimilia concurrentia atque commixta, quò oculorum acies diriguntur, ibi in unius jam domeſtici corporis cohærent ſpeciem, ubicunq; videlicet tam intimi quàm externi luminis ſit concurſus. Totum igitur hoc propter ſimilitudinem paſ-*

ſionem eandem ſortitum, cum quid aliud tangit, vel ipſum ab alio tangitur, motum hujusmodi ad corpus omne, perq; id ad animam usq; diffundens ſenſum efficit, qui viſus vocatur. At poſtquam in noctem duceſſerit cognatus ignis, viſionis radius evaneſcit. Videatur & Ficinus ipſe *Comment. in Conviv. Platon. Orat. 7. cap. 4.* Chryſippus quoque apud Plutarchum *IV. de placitis Philoſ. cap. 15.* his conformia tradit, dicens: Προχεῖται ἐκ τῆς ὄψεως ἀκτῖνες πύρινοι *profunduntur ex oculo radii ignei.* Germani etiam hanc radiorum evibrationē præſertim in torvo & irato vultu conſpicuam his exprimunt: Er ſihet mich an/ als wolt er mich mit den Augen durchſtechen.

§. 2. Lumen autem aliquod oculis ineſſe fidem faciunt multa. Noctu, quòd copioſius lumen haberent, omnia viderunt Tiberius Cæſar, Aſclepiodorus Philoſophus, Cardanus, Jul. Cæſar. Scaliger, Coel. Rhodiginus & alii. Tam lucidos Auguſtus Cæſar habuiſſe fertur oculos, ut in quos paulò attentiùs oculos intuitu defixiſſet, hos tanquam ad Solis fulgorem oculos connivere cogeret. In ultimâ terra, cui Albaniæ nomen eſt, incolas in pueritiâ caneſcere, & noctu acutius, quàm interdiu, cernere, Gellius l. c. habet. Experientia pro Platonicis ſurgit hæc: θλιβομένου γὰρ καὶ κινουμένου τοῦ ὀφθαλμοῦ φαίνεται πῦρ ἐκλάμπειν, *cum conſtringitur & movetur oculus, videtur ignis lucere*, inquit Ariſtoteles *lib. de ſenſu & ſenſili cap. 2.* ubi contra Platonem concertatione aſſurgit. Atque hoc argumentum Excell. Dn. D. Bartholinus Præceptor quondam meus honoratiſſimus in exaſciatô ſuo *de Luce Hominum & Brutor. Tract. lib. 1. cap. 14. & 15.* fuſè perſequitur. Hîc nonnulla alia, quæ ibi non occurrunt, præſentis argumenti gratia adducuntur. Olaus apud Majolum tom. 1. dier. canicular. *pag. 84.* in Aquilonaribus regionibus homines nonnullos reperiri teſtatur, quibus tanta acies viſiva ſit, ut noctu omnia videant atque internoſcant. Phil. Salmuth *cent. 1. obſ. Med. 58.* ſcribit, ſe virum noviſſe, cui, quò magis ſobrietati ſtuduit, eò frequentiùs per noctem à primò vel ſecundô ſomnô hoc evenit, ut, quoties oculos aperuit, toties fruſta quaſi ignis ex oculis eruperint, ita quidem, ut lectum, veſtes & alia viciniora agnoſcere potuerit. Literatus quidam, quod obſervatione iſtam præcedente notat idem, ſi inebrio genio indulſiſſet, percoctâ quodammodo crapulâ, quoties nares interdiu emunxit, totū ambientem aerem ſcintilllis refertum vidit, & quidem ſummâ cum moleſtiâ, cum per quartam partem quadrantis horæ pro unâ vice moleſtia illa perduraverit, quippe aliis

quaſi

Digitized by Google

quaſi objectis cum obliteratis. Conſumtâ verò planè erapulâ rectus ſenſuum uſus rediit. Malacca homines Hollandis filii de Kackerlack dictos ſuſtentat, quibus obtuſa interdiu eſt oculorum acies, ſed noctu & in tenebricoſis locis acuta, ut propterea negatam de die, quem quieti & ſomno conſecrant, mercaturam noctu faciant, fila torqueant, & ad ſueta ſole occaſo (loqui ita mihi autoritate Legum XII. Tab. liceat) mox in crepuſculô redeant. Hoc Eraſmus Franciſci, Vir politioris doctrinæ, in ſpeculô ſuo politiſſimô prudenti induſtriâ elaborato, ſive, ut ipſe inſcripſit, **im ausländiſchen Kunſt und Sitten-Spiegel** pag. 759. **aus Jurgen Anderſen Orientaliſchen Reisbeſchreibungen** recitat. Adi præter Celeberrimum Bartholinum, Elegantiſſimum Voſſium *de Idolol. tom. 1. p. m. 426.* ubi credibile cenſet, in vulgo ſic affectos eſſe non paucos, ut cunque ipſi ea, ferè de ventre duntaxat ſolliciti, negligant referre, vel ſaltem iſta non pervenirent ad aures eruditiorum, quibus ferè placet illud, *Odi profanum vulgus & arceo:* Gaſp. Schottum *Phyſic. curioſ. pag. 564. & 1434.* Goth. **Voigt in Phyſicaliſchen Zeit-Vertreiber** *cent. 2. quaſt. 65.*

§. 3. Lumen hoc pro affectuum varietate in ipsâ etiam oculorũ ſuperficie variat. *Gaudente* animo gratũ cum gratiâ ſplendorem oculi emittunt, quẽ amittunt, *mœrore* pectus pungente, motusq; tarditate ſuum produnt languorem ſpirituumque torporem. Invaleſcente *metu* ſub palpebris turbidi refugium quærunt. *Irâ* efferveſcente ſub rubore vigorem cum lumine abundantiore igneum acquirunt, qui *in manſuetudine* remittit. Mente *cogitationibus* preſsâ hærent & ſub modicô lumine quieſcunt. *Invidiâ* ſi animus cruciatur, torvum characterem quaſi internâ vi coacti cum lumine ſat copioſo exprimunt. Internum verò lumen ſeu radii naturalem diſpoſitionem ſervantes læſionis culpam non merentur: ſed ſi vitioſi ſunt, quod ab oculis manantes attingant, afficere credunt. Vitium in corporibus vitioſis animo affectuum, præſertim Invidiæ Iræque, Auctibus turbato contrahere non humores tantum; ſed & ipſos, quibus vitæ theſaurum Natura concredidit, Spiritus, licet ſubtiliſſimi ſint, teſtatur celeberrimus Ienenſium Æſculapius Dn. D. Rolfinck *Medicin. Special. lib. 2. ſect. 3. cap. 3. Morboſâ*, inquit, *diſpoſitione Spiritus inquinari ſimile vero, tum illos, qui ſanguini juncti à tenuiore ejusdem parte realiter non diſtinguuntur, tum illum, qui in medulloſâ cerebri ſubſtantiâ ex arterioſô ſanguine productus animalibus inſervit functionibus.* Alia Ratio ſuccurrit, ſiqui-

ſiquidem Spiritus ſubſtantias mixtas eſſe cum Kypero *Medicin. contract. pag. 367.* ſalvâ doctiſſimorum Virorum illos ſimplices eſſe pronunciantium autoritate, affirmare licet. Radix autem corruptionis mixta materia eſt.

§. 4. *Invidia* cœcis ignibus μᾶλλον δαπανῶν τὴν καρδίαν, ἢ ὁ ἰὸς τὸν σίδηρον, ut loquitur Froſſardus *lib. 1. magis conſumens cor quàm rubigo ferrum*, hoc ipſo malum corpori inducit ſtatum, & ut M. Palingenius canit:

> *—— —— improba peſtis*
> *Diffundens ſeſe totos contaminat artus,*
> *Præſertimq; oculos angit.*

Ira, ſecundum Plutarchum, τῶν παθῶν κατασπορία, ut omnium animi perturbationum, etiam invidiæ ſemina, in eam confluant, humores & Spiritus turbat, exagitat & depravat. Itaque lumen, radii ſeu Spiritus characterem qualitatis iniquioris ſibi à corpore vitioſo impreſſum inde ad objectum ferunt, idque cum ſubtiles, agiles & maximè penetrantes ſint, ſubeunt, immutant ſeu faſcinant. Cùm Spiritus Faſcini vehicula tam confertim ad oculos confluant, & in objecta ejaculentur, ſi ex impuro ſanguine procreati fuerunt, nihil certè mirum eſt, homines effaſcinari, inquit Langius *lib. 2. Epiſt. Medic. 36.* Tantam autem Invidiæ ad nocendum vim antiqui putarunt, ut eam ſolâ voluntate & ipſo afflatu ac contagione maleficam & venenatam eſſe, & hominibus, quibus malè vellet, graviter obeſſe cenſuerint, Turnebo *lib. 9. cap. 28. pag. 280.* annotante. Ovidius quoque in Invidiæ Deſcriptione, quam 2. Metam. tradit, malum Invidorum ſtatum indigitat, quando canit:

> *Pallor in ore ſedet, macies in corpore toto,*
> *Nusquam recta acies, livent rubigine dentes,*
> *Pectora felle virent, lingua eſt ſuffuſa veneno,*
> *Riſus abeſt, niſi quem viſi movère dolores.*
> *Nec fruitur ſomno, vigilantibus excita curis:*
> *Sed videt ingratos, intabeſcitq; videndo*
> *Succeſſus hominum.*

§. 5. Invidia malum cum ſit commune, frequentem eſſe Faſcinationem quis mirabitur? Τίς ἐκ οἶδε τῶν πάντων, ὅτι τοῖς μὲν ζῶσι πᾶσιν ὑπεςί τις ὁ πλείων, ἢ ἐλάττων φθόνος. *Quis omnium mortalium neſcit vivos omnes invidiâ*

diâ aliqua laborare, alios majore, alios minore? inquit Demoſthenes *pro Cteſiphonte.* Cùm ergò, ut oſtenſum, à Spiritibus viſivis noxiâ qualitate præditis viſibilia objecta lædi queant, eadem ita Faſcinari, atque adeò Faſcinationem, quæ Viſu fiat, dari arguunt.

CAPUT III.

Secunda pro Faſcinatione viſuali Ratio à mulieribus menſtruatis viſu Specula inficientibus petitur. Tertia ab Amore. Quarta à Baſiliſci (cujus etiam exemplum recitatur) viſu maligno, & Lupi hominibus raucedinem inferentis noxio. Quinta à Charadrio Ave viſu ſanitatem ictericis reſtituente. Sexta à Lippientibus viſu ſimilem affectum proximo inferentibus.

§. 1. Ratio II. pro Faſcinatione Viſuali hæc eſt: Si mulieres menſtruatæ lucidiſſimâ Specula, quæ inſpiciunt, inquinant, ſequitur viſu fieri poſſe Faſcinationem. Atqui illud Ariſtoteles *lib. de inſomn. cap. 2.* tradit. *In Speculis*, inquit, *valde nitidis cum menſtruis advenientibus mulieres inſpiciunt in Speculum, fit ſuperficies ſpeculi, ut nubes ſanguinea.* Cauſam ibidem ſubjungit, quoniam non ſolùm viſus patitur aliquid ab aëre, *καὶ γὰρ ποιεῖ τι καὶ κινεῖ, ſed & facit aliquid & movet.* Plinius quoque *lib. 7. cap. 15.* ſcribit, menſtruo laborantium ſuperventu aceſcere muſta, flacceſcere tactas fruges, mori inſita, exuri hortorum germina, & fructus arborum, ſpeculorum fulgorem ipſo aſpectu hebetari. Pet. Texera, citante Caſp. à Reies *Quæſt. 54 n. 13.* Goæ arborem vidit, in horto cujuſdam vicini pulcherrimam, quæ brevi tempore exſiccata fuit, ex eo ſolùm, quia in illâ lintea ſanguine menſtruo infecta ſuſpenderentur. Quin & lapidem bezoar magnæ virtutis & pretii ab ancillâ menſtruatâ manu leviter tractatum ſtatim diſſolutum fuiſſe ait. Chirurgos propterea à vulnerum conſpectu & linteorum contactu menſtruatas fœminas arcere, vulgo etiam notum eſt. Ea cum ſit malitia Sanguinis menſtrui, oculorum aciem inde quoque inquinari poſſe exiſtimant.

§. 2. III. Amor ex aſpectu mutuo conciliatus opinioni patrocinatur: quo de Marſil. Ficinum *Comment. in Platon. conviv. cap. 4.* quod inſcribitur: *Amor vulgaris eſt Faſcinatio quædam*, loquentem audiemus: *Quid mirum, ſi patefactus oculus & intentus in aliquem radiorum ſuorum*

 aculeos

aculeos in adſtantes oculos jaculatur, atq; etiam cum aculeis iſtis, qui Spirituum vehicula ſunt, ſanguineum illum vaporem, quem Spiritum nuncupamus, intendit? Hinc virulentus aculeus transverberat oculos: cumq; à corde percutientis mittatur, hominis perculſi præcordia, quaſi regionem propriam repetit, cor vulnerat, inq; ejus duriori dorſo hebeſcit, reditq; in Sanguinem. Valleriola *Obſ. 7. lib. 2.* poſteriora hæc verba ita exponit: *Hic Spiritus incenſus, & jam amatæ rei ſpecie agitatus cor exagitat, inflammat, uritq; nimiô motu, atq; caloris æſtu, dum vehementer potiri re amatâ amans deſiderat, dumq; viciſſim illa nitentes in illum oculos convertit, adeòq; mutuo aſpectu amantes viſorios utrinq; manantes radios complicant & commiſcent, annon aſpectu amatorio præcordia ſpiritali telo vigent, & unà cum aſpectu mutuô alter alterius amorem combibet?* Hæc Apulei exemplo, quod Marſilius ibi ponit, confirmari dixerint. *Causa*, inquit, *omnis & origo præſentis hujus doloris etiam medela ipſa & ſalus unica mihi tute ipſe es. Iſti enim tui oculi per meos oculos ad intima delapſi præcordia acerrimum meis medullis commovent incendium.* Tale incendium ſenſit juvenis ille, cujus Cornax Medicus *lib. 1. conſult. cap. 3.* ut teſtis oculatus mentionem facit. Huic, cum inſanus præ amore nobili & honeſtæ cuidam fœminæ, cujus nuptias ambiebat, temporisque progreſſu conſecutus eſt, aſſideret, & cum eâ in prandio verba miſceret, vena in temporibus prope aures ſponte eſt aperta, & copioſus profluxit ſanguis, quem ſtrophiolô compeſcere conatus eſt. Vid. quoque Plutarchus *l. 5. Sympoſiac. quæſt. 7.* Joh. Baptiſta Porta *Mag. Nat. lib. 8. cap. 14.*

§. 3. IV. Baſiliſcus viſu & alios & ſeipſum faſcinat. Aſpectu enim venenum excitat, & radiis virulentos infigit ictus, cum ſpeculo autem reciproco jaculatu in ſui authorem retorquentur, verba ſunt J. B. Portæ *l. c. p. 157.* aliorum, quos apud Geſnerum *lib. 5. de Serpent.* legere eſt, ſententiæ conformia. Confirmare ea videtur Baſiliſcus ille, cujus hiſtoriam è J. Pincier prolixè recitat Sennertus *Nat. Scient. l. 7. cap. 10.* quem Warſoviæ, in Poloniâ A. 1587. quidam mortis candidatus coriô toto corpore indutus & ſpeculis undique munitus cum duobus perſpicillis, quibus oculi fuerant obligati, unâ manu ferreum rutabulum, alterâ facem ardentem tenens in cellâ exanimatum invenit, reciprocâ ſcilicet in Speculis ſui imagine faſcinatum & peremtum. Plinius *lib. 8. cap. 21.* narrat eſſe apud Heſperios Æthiopas fontem, Nigris nomine, ut plerique exiſtimarunt.

Juxta

Digitized by Google

Juxta hunc, ait, fera appellatur Catoblepas, modica alioquin, cæteriſque membris iners, caput tantum grave ægrè ferens: id dejectum ſemper in terram, aliàs internecio humani generis, omnibus, qui oculos ejus vidére, confeſtim expirantibus. Fracaſtorius *lib. 1. Antipath, cap. 1.* catoblepam hominem ad mille paſſus conſpectum interficere ait. A Lupo quoque hominem præviſum raucum fieri, quin & obmuteſcere, & contra, ſi homo prius lupum conſpexerit, eum elinguem fieri, perſuaſum fuit antiquis. Plinius *lib. 8. cap. 22.* ait: In Italiâ quoque creditur luporum viſus eſſe noxius: vocemque homini, quem priores contemplentur, adimere ad præſens. Ita Lupos, quod Mœrim priores vidiſſent, vocis facultatem ei eripuiſſe ſcribit Virgilius *Eclog. 9.*

Nunc oblita mihi tot carmina: vox quoque Mœrim
Jam fugit ipſa: lupi Mœrim videre priores.

Ubi Servius addit: *Hoc etiam Phyſici confirmant, quod voce deſeratur is, quem prior viderit Lupus. Unde etiam Proverbium hoc natum eſt: Lupus eſt in fabulâ. Quoties ſupervenit ille, de quo loquuntur, & nobis ſui præſentiâ amputat facultatem loquendi.* Mantis, locuſtæ genus, quæ in ſtipulis enaſcitur, ſi quod inſpexerit animal, protinus illi quippiam producit mali. Hinc Proverbium: *Mantis te vidit.* Cœlius Rhodiginus *antiq. lection. lib. 30. cap. 22.* Quæ omnia jam adducta, mirum quantum faſcini poſſibilitatem adſtruere, putantur.

§. 4. V. Si viſu in objectum certum fixo Sanitas poteſt conciliari, ſequitur multò magis læſionem ſeu faſcinationem poſſe aſpectu inferri. Prius verum eſſe probari poteſt exemplô Charadrii avis, quæ & Galgalus, Galbala dicitur, de quâ Ælianus *lib. 17. de animal.* hoc prodit: (*Charadrius avis eximiô naturæ beneficiô affecta eſt, nam ſi quis icteritus acerrimè in eam intuetur, illa contra oculis fixis, tanquam viciſſim ei ſuccenſens reſpiciat, ſic affectum hominem ſuo obtutu ad Sanitatem reducit.* Cùm ergò viſu ſanitatem icterico avis paret, quantò magis homo viſu morbum inferet & faſcinabit, ſiquidem læſio in rebus ad interitum ſua naturâ pronis faciliùs, quàm redintegratio procurari poteſt. Eadem avis ſecundum Heliodorum *lib. 3. Hiſtor. Æthiop.* ictericum intuentem refugit & averſatur oculis connivens, non propter invidiam remedii, ut quidam volunt, ſed quia contagione ſe affici ſentit tranſeunte in ipſum per obtutum alterius affectionis ceu fluxu quodam. Plutarcho *lib. 5.*

Digitized by Google

Sympoſiac. cap. 7. idem eſt traditum. Referunt inſuper autores, ſub velamine, ne antè remedii particeps fieret licitator, quàm emeret, venditionem fuiſſe factam: atque inde adagium in eos, qui rem utilem celant, natum: *Charadrii æmulus.*

§. 5. VI. Lippitudine qui laborant, oculorum intuitu & radiô ſimilem alterius reſpicientis oculis affectionem imprimunt, quia radius emiſſus ab oculis vaporem ſecum ſpiritualem noxiâ qualitate præditum vehit. Hinc illud Poetæ *lib. 2. de remed. Amor. v. 219.*

Dum ſpectant oculi læſos, læduntur & ipſi:
Multaque corporibus tranſitione nocent.

CAPUT IV.

Tandem (III.) *Experientia, quam nonnulli ſe habere jactant, pro confirmatione viſualis faſcinationis ſubjungitur.*

§. 1. His Rationum momentis (III.) *Experientiam* jungunt. Expertum ſæpius eſſe opponunt, homines, qui pancraticè vixerant, cum à vetula, vel alio quopiam faſcinandi virtute prædito fuiſſent conſpecti, ſubitò in morbos incidiſſe. Joannes Idelphonſus apud Gutierrium *dub. 3. num. 29. pag. 37.* urget 1, hoc, quia ſæpe homines, mulieres vel pueri viſuntur, usque adeò manè conſumpti, ut de eorum vitâ ſummum poſſit haberi diſcrimen; quibus tamen nec Doctorum Medicorum cura profuit, neque remedia, ut par erat, debitè adhibita ſatis fuerunt, ſed potius perſeverante affectu, imò ingraveſcente ſæpiùs ad vetularum ſuffitus Pſalmiſtarum ſeu Empſalmiſtarum orationes & ſignacula, accedendo ipſos ægrotos, Pancreaticè exinde habere animadverſum eſt. Et paulò poſt: Sæpe etiam expertum eſſe ait, certos homines inveniri, in quibus habitus ille Athletarum nequaquam ineſt, qui tamen, cum vetula (de qua non levem de faſcinatrice lue ſuſpicionem vulgus habet) malâ eorum ſorte intuetur, in morbos incidunt, in capitis ingentes gravitates, dolores ac cruciatus, ciborum averſionem ac febres. Idem teſtatur memoriæ fide omni dignæ proditum eſſe, inventos fuiſſe, qui ubi attentâ mente marmora aſpicerent, dextrâ formâ ac ſpecioſâ elaborata, illicò illa in partes diviſa admirationi adſpicientibus maximè fuiſſe. Atque hoc de lapide Gagate expertum ſæpe haberi, dum ad infantium collum aut humeros ſub ficæ forma in faſcini tutamen advehitur, notat. Notiſſimam, ait, eſſe

historiam

hiſtoriam cujuſdam Valentini Equitis, qui, cùm ex gravi morbo convaluiſſet, patinas in menſâ appoſitas ſolo aſpectu in partes ſubitò diviſit, viſivæ ſolùm actionis virtute novitatem admirandam inferens. Inſuper jurejurando affirmat, ſe obſervaſſe, quendam convaleſcentem, cùm à mulierculâ de vi faſcinandi ſuſpectâ aſpiceretur, illicò in cibi faſtidium & alia ferè lethalia accidentia incidiſſe, nec ab illis liberari potuiſſe, niſi per antidota ad faſcinum adhiberi ſolita: alium verò, & quidem honorificum quendam Sacerdotem ex gravi ægritudine adeò impurum ac infectum fuiſſe, ut omnes ſibi approximantes, niſi robuſtæ fuerint complexionis, ſtatim malô affectu infecerit.

§. 2. Hetruſum oculis faſcinantem ſenem Marcus Hieronymus Vida *lib. 2. Bombyc.* ſequentibus verſibus inducit:

Quandoquidem memini Tuſci altâ in rupe Viterbi
Ipſe ſenem vidiſſe ferum, cui dira rigebant
Ora, graveſq; oculi, ſuffecti ſanguine circum,
Fronſq; obſcena ſitu, hirtiq; in vertice cani.
Ille truci (ſcelus!) obtutu genus omne necabat
Reptantum, teneras animas, parvaſq; volantes.
Quin etiam, ſi quando hortos ingreſſus, ubi annus
Exuit expleto turpem novus orbe ſenectam,
Floribus & paſſim per agros incanuit arbor,
Ille hortis ſtragem dedit, arboribuſq; ruinam,
Spemq; anni agricolæ mæſti flevere caducam.
Nam, quocunq; aciem horribilem intendiſſet, ibi omnes
Cernere erat ſubitò afflatos langveſcere flores.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

§. 3. Zeilerus in der Reis-Beſchreibung durch Hiſpanien *cap. 2. pag. 314.* exemplum Excellentiſſimi cujuſdam Baronis, à Gubernatoris civitatis Gibraltar uxore faſcinati, verbis Germanicis, hîc in Latinum translatis, recitat. Germanorum Nobilium iter facientium ſocietatem præſentem ubi intellexit illa, ut illorum convivandi rationem, ſi grave non foret, corâm intuendi ſibi daretur venia petiit. Qua impetratâ magno ſtipata comitatu acceſſit, & ad contubernii januam pedem figens, moram ſat longam ibi traxit. Domum verò reverſa è Gynæceô quandam illicò hoc inſtructam nuncio remiſit, illum ipſum Dominum, quem ad menſam è regione accumbentem fixis oculis reſpexiſſet, certò certiùs in gravem

Digitized by Google

morbum delapſurum, ni ſuffitum è pulvere transmiſſo (fuerat ille è roremarino paratus) ſibi pararet. Quamvis verò riſum hoc ſodalibus moverit, ſubitò tamen ille morbum incidit graviſſimum, ita ut reliquorum ſuaſu ancilla demum eum ſuffumigaret, ipſe verò nullum ſanitatis incommodum ex hoc deinceps ſentiret. Neque mirum fuiſſe ſubdit Zeilerus, quòd paucos formæ gratiâ ſibi ſimiles habuerit Baro.

§. 4. Itaque an & quomodo viſu faſcinatio fiat, ex his, quas poſuimus, rationibus & experimentis, præſertim primâ ob id fuſiùs expoſitâ, elucere colligi poſſet. Difficiliùs verò & majori labore ſe expedire conatur verbalis cohors verbis inhærens, quomodo verbis faſcinatio fieri queat? Ad hanc jam tendimus.

SECTIO II.

De

FASCINATIONE VOCALI.

CAPUT I.

Poſt tranſitionem (1) Autoritas, quæ opponitur, tum ſacra tum profana adducitur. Loca Scripturæ pariter recenſentur: item profani nonnulli citantur Autores. Incantare quid? Empſalmiſtæ. Salomon incantationes compoſuit. Poetæ carminibus multum tribuerunt. Theſſalæ voces & Thyeſtéæ preces quid? Paracelſus verborum & characterum Patronus. Exempla brutorum incantatorum.

§. 1. OCulos ergò claudimus, & ori curioſiùs attendimus, præprimis, quia verba potius, quàm viſu faſcinationem fieri, & ad eam inducendam iſta naturali facultate pollere vulgo eſt perſuaſum, id quod trita vox ex tempore de infante in deteriorem ſtatum delapsô data vielleicht iſts beſchrien worden/ prodit.

§. 2. II. *Faſcinationem per Vocem* dari & verba vires naturales habere, Autoritate, Ratione & Experientiâ pariter confirmare laborant. Loquuntur autem de λόγῳ προφορικῷ ſeu verbis ore pronunciatis, non manu ſcriptis. Scriptis enim verbis faſcinationem (Magicam hîc excipio) fieri nec à vulgo audimus, nec apud Autores legimus.

§. 3. (I.) *Autoritatem* itidem tum ſacram, tum profanam opponunt. *Sacram* 1.) *Pſalmus* 58. ſubminiſtrat, ubi Regius Propheta David ita loquitur: *Furor illis ſecundum ſimilitudinem ſerpentis, ſicut aſpidis ſurdæ & obturantis aures ſuas, quæ non exaudiet vocem incantantium & venefici incantantis ſapienter.* Incantatio autem ἐπῳδῇ carminibus & verbis conſtat. Et ἐπῳδὸς, ut Heſychius & Suidas annotant, ἡ ἐπάδουσα τοῖς νοσοῦσι παισὶ, i. e. mulier dicebatur, quæ pueris à lamiis aut ſtrigibus faſcinatis nocturniſque lemuribus laceſſitis carmine medebatur. Langius *lib. 1. Epiſt. 33.* Dicendum ergò Regium Prophetam oraculô iſtô & incantatoris voce ſerpentem domantis ſcientiam & ſerpentis ad vocem aures ſibi obturantis calliditatem, adeoque naturalem verborum potentiam, quam irrationalis etiam beſtia agnoſcit, & inſtinctu naturali declinare laborat, confirmare. 2.) *Jeremias cap. 8.* Dei juſsu hæc eloquitur: *Ecce ego mittam vobis ſerpentes regulos, quibus non eſt incantatio.* Regulos velut animô regiô verborum potentiam eludere, nec eandem, ut cæteri ſerpentes, formidare, his ſignificatur. Huc 3.) Adjuratio zelotypiæ Moſis *Numer. 5.* refertur, ad cujus recitationem adulteræ oculi proruebant, venter intumeſcebat, & femur ejus concidebat. Eâdemque horâ, qua ipſa moriebatur, adulter quoque, qui cum eâ rem habuerat, moriebatur, quæque illi acciderant, ipſi quoque accidebant. Quem ritum Hieroſolymis uſitatum ex Hebræorum ſcriptis Paulus Fagius *in Thargum Onkels*, & ex hoc J. J. Speidelius *Specul. Var. Jurid. Polit. Hiſtor. Obſerv. & Notab.* prolixè refert. Videatur quoque Joſephus *Antiquit. Judaic. lib. 3. cap. 10.*

§. 4. *Profana* eſt itidem *Plinii*, *Tralliani*, *Q. Sereni Sammoniaci*, *Virgilii*, *Ovidii*, *Aetii*, *Myrepſi*, *Catulli*, *Tibulli*, *Lucani*, *Senecæ Tragici*, *Horatii*, *Claudiani*, *Nemeſiani*, *Lucii* & aliorum, quibus *Arabes* ferè omnes; item *Origenes*, *Picus & Ficinus*; inſuper Cabaliſtæ & recentiores *Judæi*; ut & *Pomponatius*, *Cornelius Agrippa*, *Paracelſus* & alii pollicem premunt. Verbis autem præprimis ad carminum ſimilitudinem compoſitis tantum tribuit ſuperſtitioſa antiquitas, ut iis Dæmones elicere, & cum iis verba miſcere, tonitrua, tempeſtates & pluvias ciere, ventos pellere, naves figere, ſegetes perdere, ſerpentes domare, arma obtundere, morbos curare, ſenectam levare, amorem conciliare, & hujusmodi infinita alia, etiam contra naturam ſe præſtare poſſe crederet. Hinc factum, ut actus, quo

dictis

Digitized by Google

dictis carminibus ac verbis ea perpetrarentur, incantatio ſeu incantamentum diceretur, à cantando, quia cantando ille quandoque peragebatur. Quare incantare ſecundùm Nicol. Perottum *in Cornucop. ſuper Martial. col. 515.* apud Gaſp. Schottum *Mag. Univerſ. part. 2. pag. 207.* propriè eſt verbis ſolis vel etiam rebus quibusdam adjunctis aliquid ſupra naturam moliri: & ſecundùm Joh. Lazar. Gutierrium *Opuſc. de Faſcino pag. 5.* incantamentum preſsè ſumptum quodvis opus verbis ſolis naturaliter (ut vulgus credit) patratum notat. Eidem incantatio ſeu incantamentum *Empſalmus* dicitur, & incantatores propterea *Empſalmiſta*, à Pſalmis, quia frequentiùs ex Pſalmorum verbis, ſeu ad illorum inſtar verba incantatoria componunt, vocantur. Quem morem ad Davidis citharâ cantando perfidum ac Diabolicum Melancholici Saulis animum demulcentis exemplum ſic compoſitum invaluiſſe cenſet, ut cœcum vulgus eos impoſtores, qui Pſalmorum verbis abutuntur, malas ac morboſas hominum diſpoſitiones ſuis empſalmis ſeu incantationibus fugare poſſe opinetur. Quid? quod Sapientiſſimus Iſraelitarum Rex Salomon teſte Flav. Joſepho. Antiquit. Judaic. *lib. 8. cap. 2. p. m. 212.* incantationes compoſuerit, quibus morbi pelluntur, & conjurationum modos ſcriptos reliquerit, quibus dæmones ita fugantur, ut in poſterum nunquam reverti audeant. *Atque hoc ſanationis genus*, inquit Joſephus, *nunc usq; plurimum apud noſtrates pollet. Vidi enim ex popularibus meis quendam Eleazarum in præſentia Veſpaſiani & filiorum & Tribunorum reliquorumq; militum, multos arreptitios percurantem. Modus verò curationis erat hic: Admotô naribus dæmoniaci annulo, ſub cujus ſigillo incluſa erat radicis ſpecies à Salomone indicata, ad ejus olfactum per naſum extrahebatur dæmonium: & collapſo mox hòmine adjurabat, id, ne amplius rediret, Salomonis interim mentionem faciens, & incantationes ab illo inventas recitans.*

§. 5. Verba igitur, ſive ad carminum ſimilitudinem ſint compoſita & decantata, ſive à compoſitionis lege tali immunia & recitata, ſive ſacra ſive profana, ſignificativa vel non ſignificativa, efficaciam, adeoque etiam faſcinandi virtutem verba certa habere, qui crederent, antiquis temporibus fuerunt, & hac noſtra ætate in vulgi circo reperiuntur. Plinius loco jam ante *Sect. 1. cap. 1. §. 6.* citato ex Iſigono & Nymphodoro refert, in Africâ familias quasdam eſſe effaſcinantium, quarum laudatione

inter-

intereant probata, areſcant arbores, emoriantur infantes. Alex. Trallianus *lib. 11. cap. unic. de Podagr. in fine p. m. 314.* ad Podagram & omnem fluxionem ſequens commendat: Herbam ſacram, quæ eſt altercum, quum Luna eſt in Aquario aut Piſcibus, effodito ante Solis occaſum, radicem non attingens: ubi effoderis ipſam duobus ſiniſtræ manus digitis, pollice & medio, dicas: Loquor tibi, loquor tibi herba ſacra: cras voco te in domum Philiæ, ut ſiſtas fluxionem pedum & manuum hujus viri vel hujus mulieris. Sed adjuro te per nomen magnum Jaoth, Sabaoth: Deus qui terram firmavit, & fixit mare fluviis abundans fluentibus, qui exſiccavit uxorem Loth, & fecit eam ſtatuam ſalinariam, accipito ſpiritum matris tuæ terræ, & vires ejus, & ſiccato fluxionem pedum aut manuum hujus viri aut mulieris. Craſtino die ante exortum Solis, acceptô oſſe cujuſcunque animalis mortui, effodito radicem & acceptâ ipſa dicito: Adjuro te per ſancta nomina, Jaoth, Sabaoth, Adonai, Eloi: ac in ipſam radicem ſalis pugillum conjicito, inquiens: Ut ſales hi non augebuntur, ſic neque affectus hujus viri aut hujus mulieris. Item extremam radicis partem agro alligato, cavens ne madeſcat, reliquum verò ſuſpendito ſuper cruſtam diebus tercentum ſexaginta. *Hac ille.*

Virgilius *Eclog. 8.*

> *Carmina vel cælo poſſunt deducere Lunam,*
> *Carminibus Circe ſocios mutavit Ulyſſis.*
> *Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.*

Idem *lib. 7. Æneid.*

> *Quin & Marrubia venit de gente Sacerdos*
> *Fronde ſuper galeam, & felici compt:us oliva,*
> *Archippi Regis miſſu fortiſſimus Umbro.*
> *Vipereo generi & graviter ſpirantibus hydris*
> *Spargere qui ſomnos cantuq; manuq; ſolebat.*

Ovidius *lib. 2. Amor. Eleg. 1.*

> *Carmina ſanguineæ deducunt cornua Lunæ,*
> *Et revocant niveos Solis euntis equos.*
> *Carmine diſſiliunt abruptis faucibus angues,*
> *Inq; ſuos fontes verſa recurrit aqua.*

Lib. 14. Metamorph. de Carmente ſeu Canente Pici Regis uxore ſic canit:

Digitized by Google

Rara quidem facie, ſed rarior arte canendi
(Unde Canens dicta eſt) ſylvas & ſaxa movere,
Et mulcere feras, & flumina longa morari
Ore ſuo, volucreſq; vagas retinere ſolebat.

Quæ paulò poſt de Circe referat, legantur ibidem. Catullus ad Lesbiam:

Tam te baſia multa baſiare
Veſano ſatis & ſuper Catullo eſt,
Quæ nec pernumerare curioſi
Poſſint, nec mala faſcinare lingua.

Tibullus *lib. 1. Eleg. 2. & 8.* audiatur: Ibi ita canit:

Hanc ego de cœlo ducentem ſidera vidi,
Fluminis hæc rapidi carmine vertit iter.
Hæc cantu finditq; ſolum, maneſq; ſepulchris
Elicit & tepido devocat oſſa rogo, &c.

Lucanus ita *lib. 6.*

Carmine Theſſalidum dura in præcordia fluxit
Non fatis adductus amor, flammiſq; ſeveri &c.
Mens hauſti nullâ ſanie polluta veneni
Excantata perit.

Seneca *Med. act. 4.*

---- - -- tracta magicis cantibus
Squammea latebris turba deſertis adeſt.
Hic ſera ſerpens corpus immmenſum trahit,
Trifidamq; linguam exſertat, & quærens: quibus
Mortifera veniat: carmine audito ſtupet &c.

§. 6. Theſſalæ voces & Thyeſteæ preces quid aliud apud Horatium *Epod. od. 5.* quàm verba incantatoria notant? ubi etiam commentator per Thyeſtéas preces graves & noxias, imprecationes duras intelligit, qualibus Thyeſtes uſus eſt contra Atreum fratrem, qui ejus filium coctum illi appoſuit edendum. Ode ult. Canidia canit ita:

An quæ movere cereas imagines,
Ut ipſe noſti curioſus, & polo
Deripere Lunam vocibus poſſum meis?
Poſſum crematos excitare mortuos,
Deſideriq; temperare poculum.

Plura

Plura Poetarum loca adducere ſuperſedemus. Addimus autem & hoc, arcanum & multis ignotum Romanorum morem fuiſſe, ut, cùm obſiderent urbem hoſtium, ante omnia Romani Sacerdotes certô carmine evôcarent tutelares Deos, ſicque abſentibus Diis urbem tandem devincerent, ſicut Virgilius *Æneid. lib. 2.* canit:

Exceſſere omnes adytis, ariſq; relictis
Dii, quibus impertum hoc ſteterat.

Quo de Plinius *lib. 28. cap. 2.* & Macrobius *lib. 3. Saturnal. c. 9.* Propterea, teſte hoc, ipſi Romani & Deum, in cujus tutelâ Urbs Roma erat, & ipſius urbis Latinum nomen ignotum eſſe voluerunt. Atque eam ob cauſam Valerium Soranum neci fuiſſe traditum, quòd arcanum hoc nomen propalare fuiſſet auſus, ex Solinô & Varrone refert Pierius *in hieroglyph. lib. 36.* Macrobius è Sammonic. Sereni *lib. 5.* reconditar. rerum ſequentem evocationis formulam tradit: *Si deus, ſi dea eſt, cui populus civitasq; Carthaginenſis eſt in tutelâ, teq; maxime ille, qui urbis hujus populiq; tutelam recepiſti, precor, veneror q;, veniamq; à vobis peto, ut vos populum civitatemq; Carthaginenſium deſeratis: loca, templa, ſacra, urbemq;* [illegible] *relinquatis, absq; his abeatis: eiq; populo civitatiq; metum, formidinem, oblivionem injiciatis, proditique Romam ad me meosque veniatis: noſtraque vobis loca, templa ſacra, urbs acceptior probatiorq; ſit: mihi quoque populoque Romano militibusque meis prapoſiti ſitis, ut ſciamus, intelligamusque. Si ita feceritis, voveo vobis templa, ludosque facturum.*

§. 7. Theoph. Paracelſus verbis ac characteribus nimiùm addictus *Philoſoph. Sagacis lib. 1. cap. 6. pag. 70.* ita ſcribit: Die dritte Species (Magicæ) lernet machen Wörter / die da alle die Krafft haben / ſo vom Himmel in den Kräutern ſind / als ein Exempel: Alles das der Artzt vermag aus der Artzney zu bringen / ſolches vermag ſolche Species durch Wörter zu vollenden / denn was die natürliche Ordnung gibt von ihr ſelbſt / das gibt auch die Kunſt. Und dieſe Species heiſſt mit ihrem rechten Namen CHARACTERALIS. Et pag. 113. daß ihr mich weiter verſtehet / was die Natur vermag in einem fremden Corpus zu vollbringen / daß vermag auch der Menſch / daß er dieſelben Operationes dahin mag bringen / da die Conception mag hingebracht werden / alſo daß ein Bild / daß weder Fleiſch noch Blut hat / einem Cometen gleich iſt und wird / daß auch die Wörter und Characteres Krafft haben ſo wol als Artzney. Idem verba & characteres non eſſe viribus deſtituta, non tantum incan-

tatorum ſerpentum, ſed & cantharidum, & alcedinis vitâ carentium exemplis probat. Iſtæ enim exteriùs applicatæ nocivam veſicæ vim communicant. Hujus verò pelli continuâ multorumque annorum ſerie plumæ ejusdem coloris novæ abjectis prioribus accreſcunt. Ipſe quoque ſerpentes in Helvetiâ & Sueviâ incantari docet *Archidox. Magic. lib. 1. pag. 69.* tribus his vocibus, Oſii, Oſia, Oſii, quæ Græca eſſe dicit. Si enim ſerpentibus admurmurentur, eos aures mox obſtruere ait: at ſi audiant, innoxios ſtatim & mitiores reddi, ſic ut manibus citra periculum omne contrectari queant. Hoc ipſo exemplo permotus Lotichius *l. c. p. 111.* verba atque characteres non ἀσυμβόλως eſſe aut virium omninò expertes cenſet.

§. 8. Crocodilos à piſcatoribus incantari è Villamontiô refert Gaſp. Schottus *Mag. Univerſ. part. 2. lib. 4. cap. 2.* qui ipſe ſe vidiſſe ait, quosdam è Nilo eos vocare, & ſecum venales ad forum abducere. Grillandus apud Delrium *lib. 2. p. m, 136.* de taurô incantatô idem narrat hunc in modum: *Et ego alias vidi Romæ quendam Magum excellentiſſimum Græcum tempore Hadriani VI. antequam perveniret ad urbem ipſe Pontifex: quod ſolis verbis compreſſerat vires cujusdam fortiſſimi tauri, exiſtentis in armento in loco Sylveſtri: quem ſic affixum, ut ita dixerim, & humiliatum apprehendit per cornua & chordulâ quadam ſatis debili, arte tamen magicâ fabricatâ, taurum ipſum ligatum, quo voluit, adduxit mediâ nocte circiter quatuor aut quinq; milliaribus, quæ viſa fuerunt per ducenta & ultra viros.*

CAPUT II.

(II.) *Rationes pro Faſcinô vocali adducere orditur. Earum prima ſumitur à curatione morborum, quæ verbis fit. Exempla varia tum aliorum, tum noſtratium proferuntur*

§. 1. (II.) Rationes jam, quibus verborum vocumque vim & efficaciam Faſcini Patroni, ut ex diſcurſibus tum publicis tum privatis collegi, confirmare ſolent, vel poſſe videntur, adducemus. Sit I.) Si verbis fieri poſſunt curationes, verbis etiam læſiones, adeoque etiam faſcinationes fieri poſſe, vero magis eſt ſimile: quia læſio in rebus, ſuâ naturâ corruptibilibus, paratu eſt facilior, quàm redintegratio. Antecedenti autem fidem faciunt præſtantes Medici & Philoſophi. Plinius *lib. 28. N. N. cap. 2.*

cap. 2. Dixit, inquit, Homerus, profluvium ſanguinis vulnerato ſemine Ulyſſem inbibuiſſe carmine: Theophraſtus iſchiadicos ſanari. Cato prodidit luxatis membris carmen auxiliari, Marcus Varro podagricis. Idem ex Attali ſententiâ narrat, Scorpione viſo, ſi quis dicat *Duo*, cohiberi nec vibrare ictus. Cardanus apud Weckerum *lib. 5. de ſecret. pag. 149.* ſibi contigiſſe ait, ut ſanguis nulla arte potuerit cohiberi, tandem, præcantione illâ, quæ à paſſione Domini ſumitur, illicò ſanguinis profluvium ceſſaſſe, neque eo loquente vel comedente ſanguinem apparuiſſe, etſi locus egregiè cum doluerit, & vulnus apparuerit. Verba ter repetita fuiſſe hæc: *Sanguis mane in te, ſicut Chriſtus fecit in ſe. Sanguis mane in tua venâ, ſicut Chriſtus in ſuâ pœnâ. Sanguis &c.* Verba ſingula, ut & formulas alias, quarum farraginem Myrepſus *Sect. 2. antidot. 298. 405. 419.* & alibi, Cœlius Aurelianus *in Chron. c. 1.* Cardanus *lib. 2. tr. Contract. Medic. 7. & de rer. variet. lib. 8. cap. 44. ac lib. 17. cap. 92.* Simon Majolus *dier. canic. tom. 2. colloq. 3.* Fernelius *lib. 2. de abdit. rerum cauſ. cap. 16.* Franciſc. Valleſius *Philoſoph. Sacr. cap. 3.* Wierus *de præſtig. lib. 5. cap. 8.* Camerarius *cent. 2. cap. 76.* Delrio *Diſq. Mag. l. 3. p. 2. q. 4. ſect. 8.* Freitagius *Noct. Medic. cap. 39. pag. 139.* D. Sachs. *Gammarolog. pag. 868.* tradunt, referre nolumus.

§. 2. Ad Sanguinis è naribus profluvium ſequentem ſibi ab amico formulam indicatam refert Voetius *Diſp. Select. part. 3. pag. 567. Max, Haks*, Lyack Jeſus &c. ita ut cum trinâ pronunciatione orationis Dominicæ & τῦ Ave Maria, verba iſta ter dicantur, digitusque cartilagini imponatur, & linteum aquâ frigidâ humectatum cervici applicetur. Oſtenſos ſibi etiam verſiculos rythmicos memorantes *Jobum*, *Chriſti clavos* &c. quibus virum cœtera probum ſecundùm traditionem majorum equos, quorum ungula à clavô ferreô læſa (vernagelt) curaſſe ſcribit. Riolanus Pater ap. D. Bartholinum *cent. 2. Hiſt. Anat. 78.* ſæpe ſe expertum affirmat, Epilepticos reſurgere, ſi ter in aurem vulgati verſiculi inſuſurrentur:

Gaſpar fert myrrham, thus Melchior, Balthaſar aurum,
Hæc tria qui ſecum portabit nomina Regum,
Solvitur à morbô Chriſti pietate caduco.

§. 3. Fontecha ſequentia verba ter in aurem patientis epileptici devotè recitata profuiſſe obſervavit: *Purget & mundet & muniat nos titulus triumphalis Jeſus Nazarenus Rex Judæorum &c.* referente Caſp. à

Reies *quæſt. 22. n. 1.* Sequens tanquam grande arcanum ad phthiſin ſibi fuiſſe transmiſſum ſcribit M. Caſp. Rothius *in explic. Evang. Joh. 4.* Patiens matutinâ trium dierum horâ ante Solis ortum , & eorundem veſpertinâ poſt Solis occaſum malum accedat, eamque ſic alloquatur:

Apfelbaum ich thue dir klagen/
Die Schwindſucht thut mich plagen
Der erſte Vogel der über dir fliegen thut/
Benehme mich der Schwindſucht gut/ ꝛc.

§. 4. Quid monſtri verò noſtrates hîc alunt? Ex infinitis pauca tantum, quæ Lectorum oculis & auribus faſcinandis ſufficiant, adducere placet. Sed

Vos lectum admiſſi riſum teneatis Amici.

Ad Phthiſin aquæ fontanæ potum in lecto manè, antequam pedibus terram æger contingat, hauſtum ruſtica annoſa mihi bene nota maximè commendat, ſed verba hæc inſuper pronunciare ægrum jubet:

Trinck Leibs mag (ſine dubio ita pronunciandum : Trinck deß Leibs Macht.)
Deinem Hertzen eine Krafft/
Deiner Lungen ein Blut/
Das ſey dir für die Schwindſucht gut ꝛc.

Cauponem enim ſenem in pago G. cui olim fuiſſet ancillata, infinitis phthiſi laborantibus ita ſuccurriſſe etiamnum affirmat. Ut Ganglium (Uberbein) & verrucæ tollantur, nonnulli, ubi duos uni equo inſidentes conſpiciunt, mox partes iſtis laborantes tangunt, manum verſus equitantes vergendo, & ternâ vice ſucclamando: Nehmt den dritten mit ꝛc. Unicum hoc ſub quatuor thalerorum pretiô fruſtra adhibitis aliis, ſibi remedio fuiſſe, quædam non infimæ conditionis fœmina fatetur. Srumas, gibbos, verrucas & ganglia abigenda Lunæ radiis opponunt, manuque aliquoties palpant, dicendo: Was ich ſehe / nehm zu: was ich greiff / nehm ab/ ꝛc. Ganglium cuidam, quòd ter manu illud tergendo toties dixerit: Stehts mir an / ſo laß ſtehen / ſtehts mir übel / ſo laß weg gehen ꝛc. ſenſim evanuit. Alia poſtquam clauſis oculis manus verrucis refertas, inque ſemipugni formam contractas ad invicem affricuiſſet, & hæc pronunciaſſet: was ich ſehe / das laß ſtehen/ was ich aber nicht ſehe/ das laß weggehen/ ꝛc. à verrucis fuit liberata. Commendant & operculi caput die Veneris fortuna reper-

repertum, quo, ubi manè ſurrexerunt, verrucas per octiduum tundunt, dicentes: Fahr hin in das weite Holtz/ ꝛc. Fuit, quæ datô conſilio cœmiterium tribus trium ſeptimanarum, ut vocant, Veneris diebus ſilentio ingreſſa, aquâ in cippô quodam collecta vel hac deficiente, communi ſilentiô infuſa, poſtquam aliquandiu ſtetiſſet, verrucas decreſcente Lunâ lavit, & his, quæ adjecit, verbis profligavit: Dieſe Wartzen waſch ich ab / mit dem Waſſer / welches Krafft hat / wovon mir meine Wartzen gehen ab / ꝛc. Bubonis doloribus ſub axillâ olim correpta virgo (jam marita) pia, hoc tanquam expertum à quadam accepit quidem, ſed, quod atrociſſimos corporis dolores conſcientiæ ulcuſculo piô conſiliô præferret, uſurpare noluit. Ad fluvium laborantem Magiſtra accedere, novo crinali verriculô pretio, quo liceat, redemto, bubonem ſine aquâ verrere & ſequentia profari juſſit:

Der Schlier und der Drach
Gehen miteinander zum Bach/
Der Drach iſt ertruncken/
Und der Schlier verſchwunden ꝛc.

ꝛc &c. formulis ſingulis hactenus adjecto me verba quædam ſtudiô ſuppreſſiſſe indico, idque factum, ne temerariô auſu cum animæ periculo periculum faciundo vanitatibus fraudibusque his Diabolicis (quarum exempla plura ceu proba & experientiæ ſigillo roborata multitudinis ſuperſtitioſa capita ad inſaniam usque jactant & commendant) incauti implicentur.

CAPUT III.

Rationem ſecundam *ab imprecationum & execrationum efficaciâ ſumtam;* & tertiam *à Muſicæ vi petitam cum hiſtoriis exhibet. Siquidem Muſicâ moventur 1. inanimata, 2 bruta. 3. homo 4. Spiritus. 5. Morbi eâdem ſanantur, & qui à Tarantula ſunt percuſſi, Muſicâ curantur.*

§. I. II.) CUm *Imprecationibus* & *Execrationibus* tam privatis, quàm publicis, quæ à perſonis privatis & publicis fiunt, pondus ineſſe experientia teſtetur, etiam verbis faſcinandi vim ineſſe poſſe exinde concludere licet. Tragicas execrationes Diogenes Philoſophus ſibi occurriſſe

ille jam olim dixit, quòd viveret ἄοικος, ἄπολις, ἄπατρις, ἀχρήματος καὶ ἐφημέριος, i.e. *carens domo, civitate, patriâ, pecuniâ, nullam habens certam ſedem & in diem vivens*, Eraſm. *Adag. pag. 567.* Imprecationum non vanarum exempla vide ſis apud Camerarium *oper. ſubciſiv ar. cent. 1. cap. 86. & cent. 3. cap. 23.* Zvvingerum *in Theatr. vit. hum.* Titium *in locis Theol. Hiſtoricis* Speidelium *Specul. Var. Jurid. Polit. Hiſt. obſ. & Notab.* ex quo hoc unum, quod habet *pag. 344.* adducam. Mediolani contumax & impius filius, porrectis digitis oreque obliquè diſtortô contumelioſè matrem irridebat. Mater graviter filio ſuccenſens: *Utinam*, inquit, *in malâ cruce os ſic intorqueas.* Diebus parum elapſis filius iſte in furtô deprehenſus crucis ſupplicio damnatur, ubi, cùm per ſcalas ſubveheretur à carnifice, viſus eſt pari modo, quo matrem irriſerat, os ſuum intorquere. Nihil de iis dicendum, qui ſani & incolumes à mortuis ad DEI tribunal provocati provocatores ſuos ſtato tempore ſunt ſecuti, ac de verborum pondere teſtati, ut tragica itidem exempla apud Sim. Majolum, Camerarium Voetium, Delrium, Juſt. Lipſium, Harsdorfferum, Drexelium, quæq; in ſtatu Eccleſiaſtico potiſſimùm occurrerunt, apud Virum deſideratiſſimum Dn. D. Joh. Erneſt. Gerhardum *p. m. Diſp. pecul. de Appellatione tali* probant.

§. 2. III.) *Muſica* ipſa & harmonicus inſtrumentorum muſicorum ſonus admirandâ, qua pollent, inaminata, bruta, homines, ſpiritusque movendi & corpora morboſa ſanandi virtute, verborum, vocum, ſonique vim ac efficaciam confirmant. (1) *Inanimata* moviſſe Muſicâ Orpheum canendi peritiâ excellentiſſimum teſtatur Horatius *lib. 1. carm. od. 12,* ſic canens:

Aut in umbroſis Heliconis oris,
Aut ſuper Pindo gelidove in Hæmo,
Unde vocalem temerè inſecuta
Orphea ſylva.
Arte maternâ rapidos morantem
Fluminum curſus, celeresq; ventos,
Blandum & auritas fidibus canoris
Ducere quercus.

Et *Epiſt. 3. ad Piſones* de Amphione:

Dictus

Dictus & Amphion Thebanæ conditor arcis
Saxa movere ſono teſtudinis, & prece blandâ
Ducere quò vellet.

Sonô buccinarum muros Hierichuntinos, Duce Joſuâ, Iſraelitæ, poſtquam Jordanem tranſiviſſent, Chananæam expugnaturi, ſuccuſſerunt & dejecerunt. *Joſ. cap. 6.* (2.) Bruta moviſſe Orphea Horatius locô jam citato ait:

Sylveſtres homines ſacer interpresq́; Deorum
Cædibus & victu fœdo deterruit Orpheus,
Dictus ob hoc lenire Tigres, rabidosq́; Leones.

Virgilius *4. Georg.* eum deprædicat

Mulcentem Tigres & agentem carmine quercus.

Arion cantûs ſuavitate ab Ovidio *lib. 2. Faſtor.* his inducitur

Quod mare non novit, quæ neſcit Ariona tellus?
Carmine currentes ille tenebat aquas.
Sæpe ſequens agnam lupus eſt à voce retentus,
Sæpe avidum fugiens reſtitit agna lupum.
Sæpe canes leporesq́; unà jacuere ſub umbrâ:
Et ſtetit in ſaxo proxima cerva leæ.

Et, ut ibidem habet, Arion à Delphinis, quos ſibi conciliarat, demerſus in litus ſoſpes fuit deductus. Hiſtoriam Herodotus, & ex eo A. Gellius *Noct. Attic. lib. 16. c. 19.* aliique tradunt. Delphinus enim non homini tantùm amicum animal, verùm & Muſicæ arti, mulcetur Symphoniæ cantu, & præcipuè hydrauli ſonô. Plinius *lib. 9. cap. 8.* Elephas cantu devinctus non ampliùs ad priſtinos mores à conſuetudine deficit. Ælianus *lib. 12. de Animal. cap. 44.* Cervas fiſtulis demulceri accepimus & in laqueos inter venandum cantu duci à venatoribus. Equis autem coeuntibus veluti quidam hymenæus tibiâ canitur: id autem ab incitandis equis Muſici appellarunt ἱππόθορον, inquit Clem. Alexandrin. *lib. 2. pædagog. c. 4.* Paguros Muſicâ capi, dum piſcatores latenter calamos inflant, & tibiis ludunt, narrat Geſnerus *Hiſt. aquatil. pag. 121.* Conſtat quoque apud Septentrionales, Urſos, Delphinos, Cervos, oves atque vitulos, imò & agnos delectari Muſicis Melodiis, rurſusque horriſonis cornibus ſeu tubis ab armentis arceri Lupos & Urſos. Itaque Paſtores bicornibus fiſtulis (Sackpipas illi vocant) ludentes, aliquando per Urſos rapti continuò lu-

Digitized by Google

dunt, donec fame urgente urſus diſcedat, alimonium conquiſiturus. Tunc accepto caprino cornu, interdum vaccino ſonum horridum excitant, & feram à reditu terrent. Mich. Prætorius *Syntagm. Muſic. tom. 1. cap. 15.* Piſcis Xiphia, Latinis Gladius, quia roſtrô gladium quaſi præfert, dictus, in freto inter Siciliam & Scyllæum tractum Mamertino verbis ſingularibus cantu & notâ nautis iſtius loci uſitata capitur. Nam ſimul ac verba percepit, mox iis veluti allectus è latebris erumpit, ac præſentem ſe ſiſtit non multũ infra aquas ſubſiſtens, qui poſtea ab haſtato in prorâ piſcatore capitur. Verba autem, quibus piſcem alliciunt, ſunt ſequentia:

Mamaſſu di pajanu	*Pale la ſtagneta*
Palletiu di pajanu	*Mancat a ſtigneta*
Majaſſu ſt' igneta	*Pronaſtu varitu preſſu du viſu*
Palletu di pajanu	*è da terra.*

Verba hæc Athanas. Kircherus oculatus & auritus teſtis ab ipſis piſcatoribus, cùm aliquando venationi prædictæ intereſſet, ſibi dictata notavit, ex cujus relatione hæc & alia plura ex ejuſdem arte Magnet. & Muſurg. *lib. 9. part. 2. c. 7.* Schottus *Mag. Univ. part. 2, pag. 213. & ſeqq.* habet, ubi addit, licet verba ficta videantur Linguæ Siculæ gnaris, ficta tamen non ſunt, ſed vera & verè ſignificativa, ita tamen ſucceſſu temporis corrupta ut ἀσήμαντα videri poſſint. Dicti nautæ ſenſum eorum ſciunt, ſed utrum Græca ſint & corrupta, an antiqua Sicula, ignorant. Sed quod è Thom. Fazelli *Decad. 1. rer. Sicul.* notat, admirationem parit. *In eorum captura,* inquit ille, *malo navigii homo ſuper impoſitus Græco ſermone ac edita voce piſcatores (qui in frequentibus ſcaphis manent in ſtatione) naviculas, ut ad loca piſcium clavô dirigant, appellat. Eâ græcâ voce Xiphii illecti ac ferè confirmatiores facti navigio ac vadis appropinquant, ſtatimq; telo à venatore icti capiuntur. Quod ſi ſpeculator aut quivis alius ſermonem Italicum temerè effuderit, ſimul atq; illum Xiphii audierint, ac ſi lethi malum eis portenderet, repentè diffugiunt. Ita Græcorum idioma ab Italico diſtinguere videntur.*

§. 3. (3.) *Hominem* Harmonicas voces Sonosque afficere & movere qui neſcit, rerum humanarum eſt neſcius. Atque ideò Muſica eſt inventa θεραπείας ἕνεκα τῶν ἀνθρώπων τῶν παθῶν, καὶ μάλιστα δὲ μεταστρέφειν ψυχὰς ἀπηνῶς καὶ ἀγρίως διακειμένας *ad curandum humanos affectus, & potiſſimum, ut in rectum poſſit reducere ſtatum mentes ſævitiâ & feritate affectas*, autore Dione

Dione Chryſoſtomo *orat. 32. ad Alexandrin.* Prout autem tum Muſica organa, tum harmonici iis expreſſi ſoni, tum temperamenta, mores & affectus hominum variant, ita & Muſicæ effecta. Variant Muſicæ inſtrumenta, & , ut loquitur Majolus *Tom. I. dier. canic colloq. 23. pag. 583.* in tot varias formas modulationesque confecta novimus, ut nulla ſcientia latiùs in omne hominum genus effudiſſe ſeipſam videatur. *Quædam*, inquit Clem. Alexandrinus l. c. *vel ad cupiditates inflammant, vel amores incendunt, vel animum iramq; irritant. In bellis itaq; ſuis tubâ utuntur Hetruſci, fiſtulâ Arcades: Siculi autem inſtrumentis, quæ appellant* πηκτίδας, *Cretenſes Lyrâ, Lacedæmonii Tibiâ, cantu Thraces, Tympano Ægyptii & Arabes Cymbalo.* Noſtra ætas inſuper Pandoras, Teſtudines, Thiorbas, Violas, Cheles, Citharas, Spinettas, Clavicymbala, Tubas marinas & alia plura pruriginis arma, ut vetus quidam Poeta apud Salmuch *Comment. in Panciroll. lib. 1. pag. 136.* organa illa Muſica vocavit, oſtentat. Pro modorum autem ratione alios atque alios animi motus olim vel excitatos vel ſedatos eſſe, in antiquorum monumentis reperimus. Lucianus id in *Harmonide* tradit: Καὶ ἑκάστης ἁρμονίας διαφυλάττειν τὸ ἴδιον, τῆς Φρυγίου τὸ ἔνθεον, τῆς Λυδίας τὸ βακχεῖον, τῆς Δωρίου τὸ σεμνὸν, τῆς ἰωνικῆς τὸ γλαφυρὸν, id eſt: *Uniuscujusq; harmoniæ ſervare proprietatem. Phrygia divinum impetum* (quod Apulejus *Florid. cap. 4.* vertit religioſum) *Lydia bacchanalem furorem ſive licentiam, Dorica ſeveritatem* (Athenæus *lib. 14.* τὸ ἀνδρῶδες, καὶ τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ τὸ σφοδρὸν, i. e. virilitatem, majeſtatem ac vehementiam) *Ionica jucunditatem* (quod Apulejus reddidit varium) Caſſiodorus *lib. 2. Epiſt.* apud Camerar. *Cent. 1. oper. ſubciſiv. cap. 18. Dorius*, inquit, *prudentiæ largitor eſt & caſtitatis effector: Phrygius pugnas excitat, votum furoris inflammat: Æolius animi tempeſtates tranquillat, ſomnumq; jam placatis attribuit: Jaſius intellectum obtuſum acuit & terreno deſiderio gravatis cæleſtium appetentiam bonorum operator indulget: Lydius contra nimias curas animæ tædiaq; repertus remiſſione reparat & oblectatione corroborat.* Pythagoram animi perturbationes lyrâ compoſuiſſe ſcribit Seneca *libr. 3. de Ira, cap. 9.* Clinias Pythagoreus, quando ad iracundiam ſe impetu ferri ſenſit, τὴν λύραν ἁρμοσάμενος ἐκιθάριζε, *lyram aſſumptam pulſavit.* Rogatus cur id faceret, reſpondit: πραΰνομαι *mitigor*, teſtibus Æliano *Varior. lib. 14. cap. 23.* & Athenæo *lib. 14. cap. 5.* Canus apud Philoſtratum *lib. 5. cap. 7.* ætatis ſuæ tibicinum præſtantiſſi-

Digitized by Google

mus roganti Apollonio reſpondit, ſe, quicquid vellet, Muſicâ ſuâ præſtare poſſe, *facturum ut mærenti à tibia mæror ſopiatur , lætus verò ſeipſo reddatur hilarior, & qui amat, calidior, & qui ſacris addictus eſt, in Dei cultum & laudes fiat pronior.* Alexandrum M. Antigenide tibicine modulante, usque adeò velut lymphatico impetu incitatum exarſiſſe, ut ſono bellicô illectus concuſſis armis è mediis epulis proripiens manus in adſtantes intenderit, ſed molliori cithararum ſonô ab armis ad epulas revocatum refert Plutarchus *lib. 2. de Fortun. Alex.* Mirabilem Muſicæ effectum ſenſit Ericus II. Daniæ Rex, cujus hiſtoriam Saxo Grammaticus *lib. 12. Daniæ*, & ex hoc Nicolaus Cauſſinus *de Eloq. Sacr. & human. lib. 8. cap. 7. pag. 468.* ſequentibus verbis recitat: Apud Ericum, cognomine bonum, Daniæ Regem citharœdus quidam haud ignobilis, admirabiles & propè ſtupendos artis ſuæ commendabat effectus, maximeque illud ipſum, quod in humanos ſenſus mentesque obtineret imperium. Rex verborum novitate perculſus, qui neque tantam vim Muſicæ arbitraretur, continuò hominem artis ſpecimen edere jubet, & torpentes animos ad furorem Martium, ſi poſſet, accendere. Annuit ille, &, ne qua nocendi anſa daretur, arma ex aula omnia efferri præcipit, cuſtodesque in atrio collocari, quo furentes, ſi qui fortè in inſaniam agerentur, compeſcerent. Dictum factum. Tum ille, qua plurimum pollebat cantandi peritiâ, primum quidem inuſitatæ ſeveritatis concentum edidit, quo, ſtupore quodam & mœrore, omnium quotquot aderant, auditorum mentes cernebantur oppreſſæ: deinde adeò ſuaves & mellitos cantus effudit, ut totius jactatione corporis intemperantem proderent lætitiam. Tandem verò, ubi acrioribus modulis intonare cæpit, continuò totis tectis fremere, tumultuari, arma & gladios inclamare. Nec mora, accurrunt cuſtodes, ut Regem cum aliis furentem contineant. Sed ille effractis atrii foribus, arrepto enſe, quatuor transfodit, & ut actus in rabiem taurus, totis bacchatur ædibus. Vix tandem pulvinarium & lectulorum mole undique oppreſſus contineri potuit. Poſtquam menti reſtitutus eſt, relictô procuratore regni filiô, Hieroſolymam expiandorum homicidiorum, per pios cruciatus, gratiâ profectus eſt, atque in Cypro defunctus.

§. 4. Sirenes ab Hebr. שיר, *canticum* dictas, mirabili cantûs ſuavitate aures prætemavigantium olim faſcinaſſe quis neſcit? Antiquitatum

tum

tum Secretarios ſi conſulimus, tantam fuiſſe percipimus, ut ſui ipſorum Auditores obliti non modò vacivas aures non potuerint non præbere, ſed & ipſiſſimam in cædem ſe trahi permiſerint. Teſtis hujus rei αὐτόπτης eſt Orpheus in Argonauticis, qui, quòd artem arte profligaſſet, ſalvus Sirenum loca ſuperavit. Nam cùm Minyæ per ea loca Ancæo navem gubernante navigarent, ſe Citharam ſumpſiſſe ſcribit Orpheus, ſuoque cantu Sirenum cantum retudiſſe, cùmque Deorum certamina caneret, minimè fuerunt auditæ Sirenum cantilenæ. Cujusque verò genio ſe conformabant illæ, & quibus maximè audiendis quisque delectabatur, ſuaviſſimô ore pronunciarunt. Ad captandos gloriæ cupidos res ab illis præclarè geſtas canebant, ad libidinoſos demulcendos res modulatæ ſunt amatorias, ad captandos plurimos cum præteritorum cum futurorum omnium revelationem promiſere mirificam. Quæ omnia è veterum ſcriptis hauſta Nat. Comes *Mytholog. lib. 7. cap. 13.* fuſiùs proponit.

§. 5. (4.) *Spiritus* Symphoniacos, quos Muſica parit, concentus afficere ſacro codici *1. Reg. 16. v. 16. 17.* credimus dicenti: *Spiritus autem Domini receſſit à Saul, & exagitabat eum ſpiritus nequam à Domino. Dixeruntq; ſervi Saul ad eum: Ecce ſpiritus Dei malus exagitat te. Jubeat Dominus noſter, ut ſervi tui, qui coram te ſunt, quærant hominem ſcientem pſallere citharâ, ut quando te arripuerit Spiritus Domini malus, pſallat manu ſuâ, & leviùs feras. Et ait Saul ad ſervos ſuos: Providete ergò mihi aliquem bene pſallentem, & adducite eum ad me &c. Adductusq; fuit David. Igitur quandocunq; ſpiritus Domini malus arripiebat Saul, David tollebat citharam, & percutiebat manu ſuâ, & refocillabatur Saul, & leviùs habebat; recedebat enim ab eo ſpiritus malus.* Spiritus igitur nequam, aut ut LXX Interpretes habent, malus, qui Hebræorum Regem Saulem exagitavit, toties Citharæ virtute fuit expulſus, quoties Citharam pulſavit David. Mart. Delrio quidem *l. c. pag. 50.* Dæmonem exagitaſſe Saulem per atram bilem ſcribit; cui Valleſius *de Sacr. Philoſ. cap. 28.* naturalem cauſam cum divina conjungens, & admirandum illum effectum in utramque referens adſtipulatur, productis in medium quibusdam Avicennæ verbis *ex cap. 18. fen. 1. tract. 4. quod eſt de Melancholia.* Sed hos Schottus *l. c.* deſerit, & cum aliis, quos citat, cenſet ſpiritum illum nequam & malum, qui exagitavit Saulem, fuiſſe Diabolum, qui non tantum exteriùs vexaverit ipſum, uti vexavit Job, ſed etiam interiùs eum poſ-

Digitized by Google

ſederit, eumque diris phantaſmatibus, triſtitiâ, mœroribus, anxietatibus, doloribus afflixerit, & per vices exagitaverit; hic enim propriè eſt & vocatur ſpiritus nequam & malus.

§. 6. (5.) *In Morbos* etiam dominatum Symphoniam exercere, cum antiquis ſentit J. Porta *lib. ult. Mag. Natur. cap. 7.* è quorum monumentis, quod Dn. D. Rolfinck *Med. Spec. lib. ult. cap. 19.* curioſiùs collegit, adjiciemus. Iſchiadicis inprimis Muſicam mederi tradit Theophraſtus *in lib. de Divin. error.* referente Athenæo *lib. 14.* notans: ἰσχιακοὺς ἀνόσους διατελεῖν, εἰ καταυλήσοι τις τοῦ τόπου τῇ φρυγιστὶ ἁρμονίᾳ. *Qui vexantur coxendice, eo cruciatu liberari, ſi quis dum dolor urget, tibiis Phrygiam modorum harmoniam canat.* Peſtis ferociam muſico concentu manſuefieri, hujusque curationis ſpecimen exhibuiſſe tradunt Thaletem Cretenſem, Pythii Apollinis oraculo à Lacedæmoniis accitum, Muſicâque peſtem tunc graſſantem ſedaſſe. Homerus Græcos peſtem muſicis concentibus depuliſſe tradit *Iliad. 1.* Quin etiam vim certam in certarum infirmitatum curatione Muſicam obtinere exiſtimarunt, ſi fiſtulæ plantarum morbos naturali ſympathiâ reſpicientium conjungantur. Ex thyrſis Hellebori fiſtulæ confectæ ſonitu Lymphaticos curabant veteres, hoſce enim helleborus ſumtus ſanat. Fiſtula ex caule Ricini purgat hydropicos. Ex cortice populi arboris confecta fiſtula iſchiadicos dolores ſonitu mitigare cenſebatur: populeum enim unguentum maximè prodeſt coxendicum doloribus. Oſſa animalis craſſiſſimi & à Muſis alieni os præbere tenue & maximè ſonorum mirandum eſt. Tibiæ exinde paratæ maximè ſonoræ ſublevant arthriticos & podagricos. Ad Venerem incitabat auditorem, è thyrſi ſeu caulibus ſatyrii conſtructa fiſtula. Deliquium animi ex cinamomi cortice conſtructum inſtrumentum muſicum depellere credebatur. Vigilias contumaces ſanabat paſtoria fiſtula ex ſex caulibus cicutæ artificioſè more veterum paratæ. Hæc Vir laudatus.

§. 7. Mirabiliſſimum verò, ut veriſſimum, à Tarantulâ, quæ eſt araneæ ſpecies, à Tarantô Urbe in ea Italiæ parte, quam Apuliam vocant, dicta, morſos nullâ ratione, perfectè ſaltem, niſi per Muſicam, curari poſſe. Percuſſi ſtuporem primò exitialem incurrunt, aut ſi qui fortè vitæ damnum evaſerunt, velut abalienati mente & ſemivivi continuò ſtupore & hebeti ſenſu oculorum auriumque affecti vitam miſerabilem ægerri-

gerrimè ducunt. Huic peſti & tam præſenti malo, quantum provideri humanâ diligentiâ valuit, unum hoc ſalubri remedio eſſe compertum eſt, ſi protinus tibicen aut citharista varios concinat modos. Tunc enim morbô ejusmodi percuſſus, qui moribundus & ſermonis & oculorum ſenſus amiſerat, quique nec ingredi nec fari, nec aliquo ſenſu frui valuerat, mox ubi tibiam aut citharam admotam propiùs audit, illo miti ſono & concentu captus & demulſus, velut è gravi ſomnô excitus oculos attollit parumper, mox ſe in pedes erigit, ac ſeſe recipiens, paulatim pro modulô & pulſu ſonorum, ſervatâ pſallendi lege, ingreditur. Tunc enim inaugeſcente ſonô, quaſi permulſis animis & confirmatis exultabundus maximo niſu atque impetu in ſaltus geſtusque, nec indecoros, neque à pulſu citharæ diſſonos erumpit: ita ut etiam rudes, ignavi, pſallendi modos docti in ludo videantur. Ita Alex. ab Alexandro *Genial. dier. lib. 2. cap. 17. pag. 81.* Non autem quivis concentus, ſed is, qui individui temperamento ac complexioni individua quadam ac peculiari ratione convenit, auxilium confert. Obortâ enim inter modos harmonicos diſſonantiâ infecti genio contraria, ſive ſtudiô, ſive ex errore citharœdorum id fuerit factum, ægerrimè ſe id ferre, miris variisque ac inuſitatis animi & corporis geſtibus ſignisque, produnt: mox verò, ubi ad amicam harmoniam fit regreſſus, veluti magnô malô liberati, ad priores ſaltationes agillimo motu, amico modulamini auribus oculisque admotis veluti applaudendo revertuntur. Nec quovis ſonô quilibet tarantati moventur ad ſaltandum, ſed quidam tympano quodam plectris ligneis utrâque parte pulſari ſolitô afficiuntur. Nonnulli cantu recreantur, cui auletarum ſive tibicinum ſtrepitoſa muſica conjungitur. Aliis & quidem delicatioribus teſtudines, lyræ, citharæ, clavicymbala ſimul concordata ſonantur. Sunt, qui nullis aliis inſtrumentis præterquam ſtrepitu tympanorum, bombardarum exploſione, tubarum clangore, ſimilibusque inſtrumentis vehementem ſonum excitantibus ad ſaltandum invitantur. Id quod, & plura alia fide ferè majora Vir exquiſitiſſimè doctus Athan. Kircherus, ejusque paraſtata Gaſp. Schottus, ille *in lib. de Magnet.* hic *in Tract. de Magiá* præ omnibus aliis ſtudioſiſſimè tanquam oculati & auriti teſtes tradunt & docent. Eadem etiam Kircheri verbis in patriam linguam eleganter translatis fusè proponit Erasm. Franciſci in ſeiner luſtigen Schau-Bühne / vielerhand Curioſitäten pag. 673.

CAPUT

CAPUT IV.

Ratio quarta *datur à clamore militum in præliis magno, quo hoſtes terrentur, volucres in terram decidunt. Vociferantium vox olim Alala. Sonô ſpecus Smellen horrido hoſtes ſunt proſtrati.* Quintam *Rationem ſubminiſtrat Oratoriæ poteſtas. Exemplum adducitur.* Sextam *ominoſa nominis impoſitio & relatio. Pompejus id expertus eſt.*

§. 1. OPinione diutiùs nos detinuit argumentum de eo ſumptum, quod per aurium ſenſus, quaſi per animæ veſtibula, ſi quando potentius eſt illapſum, delicatô titillationis lenociniô mentem ſurripit, & miti quodam dominatu vendicat. Jam IV.) novum, ſed ab eo, quod iſti, auribusque ad mollitiem natis, ſi quando potentiùs per eadem repagula illabitur, contrarium, mentemque velut diſtorquet, deſumtum ſequatur, inconditus ſcilicet & horriſonans clamor. Ingratus cùm hîc ſit auribus, breviores etiam hîc erimus. Hoc verò confirmatum eunt, cùm metûs vinculis hoſtium pectora clamor altus conſtringat, Sociorum verò ad animoſitatem liberet, ſonum in animos dominatum, & vim, quam Faſcini autores quærunt, obtinere. Clamorem militarem in præliis magnam efficaciam ad terrendos hoſtes habere, inſcriptio Capitis 77. quod Camerarius *oper. ſubciſivar. cent. 1.* habet, prodit. Atque Iſraelitis, Macedonibus, Perſis, Hibernis, Germanis antiquis & aliis clamorem iſtum non tam ad excitandos, quàm ad perterrefaciendos ante prælium & in ipſo conflictu hoſtes, fuiſſe olim, & nunc quoque Turcis uſitatum eſſe, idem ibidem oſtendit. C. Jul. Cæſar *de bello civil. lib. 3. p. m. 193.* hanc in rem ita commentatur: *Neq; fruſtra antiquitùs inſtitutum eſt, ut ſigna undiq; concinerent, clamoremq; univerſi tollerent, quibus rebus & hoſtes terreri, & ſuos incitari exiſtimaverunt.* Vociferabantur autem ante pugnam *Alala*, quod erat quaſi præludium, & incitamentum ad manus conſerendas. Ita Athenæus *lib. 1. Audi, Alila, belli filia, votis prævia.* Plutarchus de gloria Athen: *Audi Alala belli ſoror, haſtarum hoc exordium*, annotante ita Joſepho Laurentio *lib. 2. Polymath. diſſert. 39.* Clamore militum etiam volucres, ut corvos & columbas, velut turbine motas in terram decidiſſe, ex Livio, Plutarcho, Tyr. Æmilio & rerum Bel-

gicarum

gicarum Scriptoribus refert l. c. Camerarius. Sonum Septentrionalis ille ſpecus Smellen dictus, projecto in ipſum animali vivo, tam horridum edit, ut ſuâ excellentiâ, aures propè poſitorum ſuffocet, ne audire, aut loqui, vel ſtare poſſint. Quò caſu evenit, ut, qui armis & viribus à bellico furore reprimi non potuerunt, ſolo terrore mugientis naturæ tabeſcant, priſtinum vitæ robur vel nunquam recuperantes. Ita Olaus Magnus *in Hiſtor. Gentium Septentrion. lib. 11. pag. 323.* Quantum Leonis rugitus terrorem incutiat, norunt, qui rugientem audiverunt, mihique etiam procul, nedum propè, conſiſtenti Leonis Pragâ Holmiam in Sueciam deducti rugitus An. 1650. ibi, quamvis nullum à captivô mihi immineret periculum, non levi fuit terrori.

§ 2. V. Oratoriæ vis & in animos hominum poteſtas admiranda eſt. Axioma hoc eſt & effatum honore dignum, quod etiam Excell. Dn. Kirchmajerus *Eloq. in Acad. Witteb. Prof. celeberr. Fautor Amicus* in prooemio Medullæ ſuæ oratoriæ quartum eſſe voluit. At verba oratoris miniſtri ſunt paratiſſimi, capiendis alligandisque animis ſufficientiſſimi. Datô nutu per aperta auſcultantium repagula ad animæ regiam penetrant, iſtamque faſcinant & ligant. *Oratoris animus in ipſa auditorum pectora influit, & gratiſſimâ omnium ſervitute ſibi mancipat, quæ ſimul atq; ingreſſa eſt, quid non efficit? Inflammandi ſunt animi? In ignem accenditur; pungendi? in ſtimulos acuitur; illuſtrandi? funditur in lucem; conſolandi? ſpargitur in Nepenthes; compeſcendi? frenum eſt, ſanandi? Panacea eſt; deliniendi? fit Sirenula; dici non poteſt, quot ſunt lenocinantis facundiæ mites præſtigiæ, quot & quam admirabiles effectus*, verba ſunt elegantiſſima Eloquentiſſ. Cauſſini *l. c. lib. 1. cap. 4.* Verùm per verba fit iſte animæ influxus, per verba fiunt præſtigiæ illæ mites, effectusque admirabiles. Prælaudatus Kirchmajerus in reſolutione prædicti axiomatis adnotat de *Vincentio*, quodam ſuorum Collegarum, Ludovicum Granatenſem gloriatum fuiſſe, quòd profligatiſſimorum in orbe hominũ ſeptuaginta tria millia (Bellarminum grandi numero diffiſum eundem ad viginti quinque millia contraxiſſe) ſermonis vehementiâ eò adegerit, ut publicè terga flagellis cæciderint: & non rarò velut verborum ejus fulmine icti adeò fuerint ſtupefacti, ut in medio auditoriô, ſublatô clamore, graviſſima profiterentur crimina. Jure hunc dixerimus *δημαγωγὸν populi ductorem*, quo nomine Oratores ſuos Athenienſes appellaſſe, teſtis eſt Gellius *lib. 33. c. 13.*

Aſt nullâ aliâ re, quàm verbis capiuntur, ſicque ab aure revincti ducuntur.

§. 3. VI. Verbis ineſſe efficaciam, ex antiquis ſenſerunt illi, qui ex nominibus ſuis boni malive quidpiam hominibus contingere ſtatuerunt, quaſi vi naturæ occultâ & geniô quodam nomina ſortiantur homines, quæ futuræ ipſis aut adverſæ aut proſperæ fortunæ quædam velut præſagia ſint, notante, & varia ex illis hujus argumenti exempla colligente Joh. Brodæo *Miſcell. lib. 7. cap. 5.* apud Gruterum *Tom. 4. Theſaur, Critic. pag. 3.* Quare etiam omni ſtudio, ut inſignia liberis imponerentur nomina, veteres ſunt conati. *Exemplo*, inquit Scaliger *exerc. 266. ſunt nationes integræ, argumento ritus. Hebræi enim & Græci nunquam ſine aliquo ſignificatu. Sic & veteres Arabes. Romani verò non ſine Deorum conſenſu nomina videntur indidiſſe. Quippe nunquam niſi factis ſacris. Oppidorum quoq; nomina ominis cauſa vel indita, vel mutata: ut Maſſilia, Beneventum.* Bonis proinde verbis, cùm ad ominis ſiniſtri averruncationem facere putarent, vacivas aures proni, malis verò obtuſas inviti etiam præbuerunt. Pompejus exempli loco adeſto. In acie Pharſalicâ à Cæſare hic victus, fugâ quærens ſalutem, curſu inſulam Cyprum (ut aliquid in ea virium contraheret) claſſem direxit: appellensque ad oppidum Paphum, conſpexit in littore ſpecioſum ædificium, gubernatoremque interrogavit, quod ei nomen eſſet: qui reſpondit, κακοβασιλεία vocari. Quæ vox ſpem ejus, quantulacunque reſtabat, comminuit. Val. Maximus *lib. 1. cap. 5.*

CAPUT V.

Septima *Ratio nominum & Verborum, præcipuè linguæ Hebrææ, facultatem extollit. Hebræa lingua prima. Cuncta habuerunt nomina ſua, antequum ab Adamo appellarentur, & hæc à rerum natura ſunt petita. In Hymnis quædam Hebraica nomina ob majorem eorum vim Eccleſia retinere creditur. Verbis Hebraicis Judæus quidam incendium hîc reſtinguit.* Ultimam *rationem ſcripti verbi in curatione morborum vis & poteſtas parit. Domeſticæ quoq; noſtratium obſervationes, verba vim habere, teſtari videntur. Tandem* (III.) *Experientia pro faſcinationis vocalis confirmatione opponitur.*

§. 1. VII. **V**Erborum efficaciam efficax ipſorum nominum facultas, quam Paracelſus, Agrippa, Platonici & recentiores Cabaliſtarum

ſtarum fundamentis freti extulerunt, confirmat. Tantum autem Nominibus, ſanctioris præprimis quæ ſunt linguæ, ut Hebrææ, & quæ res ſanctiores ſignificant, tribuunt, ut per ea Moſen, Joſuam, Samuelem, Eliam, Eliſæum, Iſaiam, Danielem, imò Salvatorem noſtrum per vocem שמהמפרש *Sembammephoras* tot & tanta feciſſe miracula, ſcribant. Hebræa enim lingua (ab Heber abnepote Seth ideò dicta, quia in ejus familiâ diviſis per alias linguas cæteris gentibus remanſit) prima omnium, qua primi parentes fuerunt locuti, lingua fuit, ut habet Auguſtinus *lib. 16. de C. D. cap. 11. & lib. 18. cap. 34.* adeoque nominibus ejus linguæ Adam appellavit cuncta. *Omne enim, quod vocavit Adam anima viventis, ipſum eſt nomen ejus. Appellavitq; Adam nominibus ſuis cuncta animantia, & univerſa volatilia cæli, & omnes beſtias terræ. Gen. 2.* Cumq; ſuis nominibus appellaverit Adam cuncta, nomen ante habuerunt, quàm appellarentur. Quod ſi verò ante appellationẽ ſua habuerunt nomina, nõ ex appellatione & uſu, hominumque voluntate, ſed ex rerum naturis ſunt nata, nominaque ea rebus ab Adamo impoſita ſecundum uniuscujusque vires, quaſi cum nominibus vires & officia quædam diſtribuiſſet, ut nominibus obedirent. Plato *in Cratyl. vel de rectâ nom. rat.* quaſi huc digitum intendiſſet, ita loquitur & docet, quod quisquis nomina ſcit, & res itidem ſciat, quandoquidem nomini res eſt ſimilis. Qui autem nomen poſuit, ſcientem fuiſſe illum neceſſe eſt. Si male ſenſiſſet, nequaquam ſibi ita omnia conſonarent. Inſuper, qui res ipſas percipit, per id percipit, quod conſentaneum eſt ac decens, per mutuam illarum communionem ſcilicet, ſi quo modo invicem cognatæ ſunt, & per ſeipſas maximè. Quod enim aliud eſt ab illis, aliud quiddam, non illas ſignificat. Nomina verò, quæ rectè poſita, ſunt ſimilia illorum, quorum ſunt nomina, proindeque res per nomina percipiuntur, & nomina res ipſas ſignificant, vimque naturali quadam ratione obtinent. Atque hæc ex verbis, quæ Hermogenes, Cratylus & Socrates ibi miſcent, ſunt extracta. Marſ. Ficinus autem *in argum. in Cratyl.* ſpecialiùs hæc expreſſurus; *Nemo*, inquit, *mirabitur, tantam in veris nominibus vim latere, ſi modò conſideraverimus ipſam rei vim naturalem, quando verè cognoſcimus pervenire ab objectis ad ſenſus, ab his ad imaginationem, ab hac quodammodo & ad mentem. Deinde à mente concipi quidem primum, deinde per vocem exprimi quaſi per partum.*

Atq; in hac ipsâ voce ſuis quibusdam articulis conſtituta vim ipſam rei ſub ſignificationis formâ quaſi vitam latere : vitam inquam ab ipsâ mente per ſemina rerum conceptam primò , deinde per voces editam, poſtremò per ſcripta ſervatam. Eodem tibicine, quem à Ficino mutuatus eſt, utitur Corn. Agrippa *lib. 1. de occult. Philoſoph. cap. 70.* ubi hæc inſuper tradit : *Hinc dicunt Magi propria rerum nomina eſſe quosdam radios , ubiq; ſemper præſentes rerumq; vim ſervantes , quatenus eſſentia rei ſignata in ipſis dominatur & dicernitur , atq; res per illa tanquam per proprias & vivas imagines agnoſcuntur. Sicut enim ex cœlorum influxibus & elementis cum virtutibus planetarum ſummus opifex producit diverſas particulares ; ſic ſecundùm eorundem influxuum & influentiarum proprietates propria rebus nomina reſultant, & impoſita ſunt ab eo, qui numerat multitudinem ſtellarum, omnibus eis nomina vocans.* Inde nomina in unâ linguâ producere effectus, quos nequeant in aliam translata, ſcripſit Origenes *lib. 1. & 5. contra Celſum.* Quare in ſuis characteribus eſſe conſervanda ſtatuit. Mars. Ficinus ſimili hoc utitur : Quemadmodum in corpore certâ ratione compoſito vita permanet, quo vel aliter compoſitô non permanet : Sic vitalis quædam divinis nominibus certo divinitùs modo compoſitis ineſt virtus, quæ illis permanentibus perſtat. Eam ob cauſam in Hymnis verba quædam Hebræa, ut Halleluja, Oſanna, Sabaoth, Eccleſiam retinere, quòd vis quædam & efficacia naturalis illis inſit, conjiciunt. In Latina autem, ut alia, iſta etiam verteret, niſi ſignificationis valor & virtus periclitaretur.

§. 2. Solæ itaque Hebraicæ literæ ipſis ſunt ſignificativæ (quod præcipuum totius Cabalæ fundamentum) & illius rei nomen habent , quam ſignificant, aliarum verò nationum literæ nil ſignificant, ſed tantùm imitantur nomina Hebraicarum. Quid autem ſignificent Hebraici Alphabeti literæ, Gaſp. Schottus *Technic. Curioſ. lib. ult. cap. 4.* ex Euſebio, Hieronymo, aliisque, item, quem ibi citat, Ath. Kircherus *in Oedip. tom. 2. claſſ. 4.* docent. Magnam verò Cabalæ Hebræorum Rabini, & qui eos ſequuntur, attribuunt virtutem, patrandi ſcilicet miracula, divina omnia atque humana myſteria cognoſcendi, Spiritus bonos ad ſe vocandi, malos abigendi , creaturas mutas in obſequium trahendi. Specimen hujus egregium edidiſſe Judæum quendam concivium meorum ex vulgo multi credunt. Obortô enim ante triennium ad Turrim in Urbe hac lapideam, à plateâ lapideâ ita dictam, incendiô , Judæus quidam verba quædam Hebraica

Digitized by Google

braica in tribus domus flammis proximæ januis inſcripſit, quibus ignem in obſequium ita traxit, ne præter duas, quas jam devoraverat, ædes plures abſumeret. Idem ille, ſi benè memini, ſurgentis ante portam Judaicam Vulcani furorem pane, verbis quibusdam Hebraicis inſignito, quem in flammam conjecerat, ſedaſſe creditur.

§. 3. VIII. Si verbo ſcripto ineſt efficacia, majorem certè voci ore prolatæ ineſſe dicendum erit; quia hæc virtutis ab imaginativâ facultate imprimendæ magis eſt capax. Iſtud autem inde confirmatur. Nam Q. Serenus autor non infimi commatis, Gordiani Junioris, qui Seculô III. vixit, Præceptor, hanc ad Hemitritæum medelam commendat *lib. de Medicin. cap. 53.*

Inſcribes charta, qua dicitur Abracadabra,
Sæpius, & ſubter repetes, ſic detrahe ſummam,
Ut magis atq; magis deſint elementa figuris,
Singula quæ ſemper rapies & cætera figes,
Donec in anguſtum redigatur litera conum.
His lino nexis collum redimire memento.

Atque etiamnum ad Febres quoque amygdalis inſcriptam vocem quidam, etiam emunctioris naris Viri, commendant & exhibent. Fernelius *lib. 2. de abd. rer. cauſ. cap. 16.* vidit ſcriptâ chartulâ collo ſubnexâ univerſi corporis icterum ſanari. M. Servilium Nonianum Principem metu lippitudinis chartam duabus literis Græcis P. & A. inſcriptam collo ſubnexuiſſe ſcribit Plinius *lib. 28. cap. 2.* Ab ipſis Apoſtolorum temporibus Evangelium pro amuleto ſuſpendere uſitatum fuiſſe, referunt Baronius & Bonartius apud Voetium *loc. cit. pag. 114.* Inter amuleta etiam verſus ſequentes, nocendi cupiditatem adimere, ut in loculis pecunia periculô careat, tradunt apud Majolum *Tom. 2. colloq. 3. p. 201.*

Imparibus meritis pendent tria corpora ramis,
Dismas & Geſmas, medio divina poteſtas.
Alta petit Dismas, infelix infima Geſmas:
Nos & res noſtras conſervet ſumma poteſtas:
Hos verſus dicas, ne tu furto tua perdas &c.

Quidam cùm à rabidô cane morſus eſſet, transfixo pollice, panis cruſtam ut à latere vides, inſcriptam, tribus ſumpſit: quinquiesque dicta ſingulis

F 3 vicibus

Digitized by Google

S	a	t	o	r
a	r	e	p	o
t	e	n	e	t
o	p	e	r	a
r	o	t	a	ſ

vicibus jejunus precem dominicam dixit pro quinque vulneribus Chriſti quæ moriendo accepit, nec non pro clavibus, ut dicunt: ſervatusque eſt immunis à maximô periculô. Ita Cardanus *lib. 8. de variet. rer. cap. 43.* Eidem malo hæc verba pani azymo inſcripta, *Affra, Gaffra, Gaffritan &c.* prodeſſe dicuntur, annotante Sam. Haſenreffero *Noſodoch. lib. 3. cap. 7.*

§. 4. Tandem, ut domeſtica etiam ſubjungamus, verbis vim ineſſe plurium noſtratium eſt opinio, inter prandendum vel cœnandum verba de lepore, ſi quem domi alunt, item de avium in nido degentium pullis, quos quis invenit, facere caventium. Eorum enim factâ cum mentione, fatali præprimis, mortis ſequenti die ſubeundæ neceſſitatem exprimente, leporem vitam cum morte inopinatâ certò commutaturum, formicas verò avium pullos in nidis ſuis (niſi panis, quem præſervativum mali eſſe dicunt, inferatur) devoraturas experientiâ edocti omninò ſtatuere non dubitant. Lupum ruſtici non appellativô nomine den Wolff / ſed das Unthier / den Grauſtiel indigitant, metuentes ne ob appellationem iſtam majora lupus domeſticis animalibus damna inferat. Mulierculas dentientibus pueris ad hoc vix adducas, ut dicant: Das Kind kriegt Zähnlein; ſed ajunt, das Kind kriegt Hackerlein / Wölflein. Cùm germanicâ dentis appellatione in dentitione dolores augeri credant. Sunt, qui Acidulas ſimplici nomine das Waſſer appellare recuſant, ſed rationem petenti reddere neſciunt, communi iſta ſe excuſantes. Es ſoll nicht gut ſeyn. Cum de mulieribus magiæ ſuſpectis vel ſagis loquuntur, hæc, factâ ejus diei, quo loquuntur, denominatione adjiciunt, v. g. heut iſt Montag / iſt Wein und Brod feil. Ita enim præcaveri cenſent, ne ſermonem inſtitutum Sagæ reſciſcant.

§. 5. (III.) *Experientiam* multam vulgus jactat eorum, infantium inprimis, qui poſt laudationem nimiam, in deteriorem delapſi ſtatum, faſcinationis cum certiſſimâ ſanitatis, imò vitæ jacturâ conjunctâ ſenſerunt effectum in nullam aliam cauſam referendum. A poſteriori quoque ex ſanitatis, remediorum faſcinationi ſacrorum ope, facta recuperatione ceu effectu colligit & experientiam crepat idem. Ipſe ego, ſi vera fatendum, inficias ire nolo, me non ſemel obſervaſſe infantes optimè

optimè valentes garrulorum, geſtatricum teſtimonio, objectaque fixioribus oculis uſurpantium conſortio admotos, domumque deportatos de ſubitò valetudinis læſæ ſenſiſſe incommoda, ſed ex uſu remediorum ad faſcinum commendatorum ſanitatem recuperaſſe.

§. 6. Ex ore & manu Paſtoris cujusdam conſcientioſiſſimi fideque digniſſimi nuper accepi, fœminam quandam homines & animalia inſciam & ἄνευ προαιρέσεως faſcinaſſe (habe Leut und Vieh beſchrien) ut vicinis hoc nomine fuerit infeſta, & fugerint, quotquot connatam faſcinandi facultatem cognoverunt, ejus præſentiam incolæ. Id mœrorem & quendam conſcientiæ ſcrupulum peperit fœminæ. Confeſſionarius facti hujus iniquitate, quam fuerat queſta illa, cognita, verborum cum vicinis miſcendorum brevitatem, precum ad Deum fundendarum continuitatem, & ex ædibus egreſſuum raritatem ſuaſit, prudenter ratus, ſi teſtudinis domiportæ inſtar domi ſe pia contineret, fato illius duriori ſic fore conſultum. Bona illa alias, quòd piam & inculpatam inter ſuos ſemper egiſſet vitam, fama frui ſolita, hoc ſolo, quòd faſcinatrice lue eſſet prædita, famæ nævum, naturæ tamen, non voluntatis nævo, contraxit. Nullam naturalis mali cauſam aliam alii excogitare potuerunt, præterquam, quòd poſt ablactationem ſemel factam eidem infanti deinceps ægrotanti, ſolitoque vehementiùs ploranti mammas mater reddiderit, eumque denuo lactarit. Hæc dum ſcribo, in pagum urbi huic vicinum avocatus, puellam infantes & anſerculos faſcinandi virtute præditam, ibi degere, bonâ fide narrant plures. Anſerculos præſertim ejus viſu & voce perire dixerunt. Was es anſehe und begäckere / das ſterbe: ut propterea parentes liberiorem filiæ egreſſum negent; atque vicini ejus præſentiam caveant, & ab anſerculorum grege arceant. Faſcinationis, quæ invita etiam puellâ fit, cauſam pariter in ejusdem ægrotantis ad mammas regreſſum denuò poſt ablactationem factum referunt.

SECTIO

SECTIO III.

Utrique Faſcinationi, viſuali & vocali, communia tradit.

CAPUT I.

DESCRIPTIONEM FASCINATIONIS

Vulgaris, ejusq; ſubjectum, modum & Efficientem cauſam proponit.

§. 1. His ita, quæ pro faſcinante ore & oculo, ſeu Faſcini vulgaris Exiſtentiâ, ejus ſectatores partim obvertunt, partim obvertere poſſunt, præmiſſis, *Deſcriptionem* Faſcini vulgaris ſubjungemus. Roderic. à Caſtro *Medic. Politic. lib. 4. cap. 1.* hanc ad eorum mentem fabricat: *Faſcinatio Vulgaris* eſt, qua ipſa viſione ſeu aſpectu viſivo faſcinantis, vel etiam invido aliquo laudante, eo ſolo, quod malignè & malitiosè aſpicit vel laudat alium, à quo eſt averſo animo, læſio fit. Ut ſi ex invidiâ affecti oculos infigunt, & quaſi veneno tincto telo homines impetunt. Valleſius ſic definit: Faſcinatio eſt paſſio oculis illata & concepta, profecta ex quadam affectione animi ejus, qui intuetur. Corn. Agrippa *lib. 1. de occult. Philoſ. cap. 50.* ita: Faſcinatio eſt ligatio, quæ ex ſpiritu faſcinantis per oculos faſcinati ad cor ipſius ingreſſa pervenit. Sed hæ poſteriores anguſtiores ſunt definito ipſo, quia ſub definito non continetur faſcinatio vocalis, quæ tamen ad vulgarem ſpectat.

§. 2. *Subjectum*, ſeu id, quod faſcinat, ratione *ſpeciei* Homo & animantia bruta ſunt, v. g. Baſilicus & Catoblepa, quæ viſu faſcinant. Voce autem bruta faſcinare nemo aſſerit. Sed in ſpecie humanâ ratione *Sexûs*, ajunt, plures faſcinantes fœminæ ſunt, quàm viri, quòd fortiori lapſu à temperamento decedant, plurimisque noxiis veſcantur, indeque ſingulis menſibus ſuperfluitatibus expleantur & ſanguis ebulliat melancholicus. Ratione *ætatis* inter fœminas maximè vetulæ faſcinant, quia menſes in illis per ætatem & abſentiam caloris promtiùs vertuntur in venenum, & menſtrua purgatio ſuppreſſâ & venenata reddita, in corpus omne redundat, & Spiritus inficit, eos potiſſimum, qui ab oculis foràs exiliunt, hi verò aerem contaminant, pueros & tenellos faſcino lædunt. Rod.

à Caſtro

à Caſtro *l. c pag. 209.* *In ſexu maſculino aſpectus adoleſcentis faſcinat ſeniorem*, inquit Marſ. Ficinus *l. c.* *Quoniam verò Senioris humor frigidus eſt atq; tardiſſimus, vix dorſum cordis attingit in puero, & ineptus ad tranſitum, cor, niſi propter infantiam ſit molliſſimum, parum admodum commovet. Hæc ideo levis faſcinatio eſt: illa verò graviſſima, per quam junior transfigit præcordia ſenioris.* Ratione *temperamenti*, ſanguinei & melancholici potiſſimùm fiunt faſcinatores: illi propter leviſſimos, quibus gaudent, ſpiritus, qui ad caput facilè devenientes, & per oculos procidentes igneam quandam vim exerunt: hi propter vitioſam naturam ſpiritus & radios viſivos habent vitioſos. J. B. Porta *l. c. lib. 8. c. 14.* ait de ſanguineis, ex parte quadam de cholericis, & iis, qui oculos habent amplos, nitentes & glaucos, caſteque vivunt (ne frequenti coitu humorum ſuccus exhauriatur) eos frequentiſſimô intuitu, diutiſſimâ imaginatione, cum aciem aciei dirigunt, radios radiis, & lumina luminibus conjungunt, fortaſſè amorem accendere poſſe.

§. 3. Ratione *accidentium & circumſtantiarum* aliarum homo non modò invidus, iratus, malignus & malitioſus, ſed & benevolus, ſcilicet amici, familiares & parentes fiunt faſcinatores. *Haut ſanè ignoras, quòd & amicis, & familiaribus & parentibus nonnulli oculum faſcinantem eſſe exiſtimant: usq; adeò, ut mulieres non oſtendant illis pueros, nec diutiùs ab hujusmodi hominibus inſpectari ſinant.* Plutarchus *5. Sympoſ. cap. 7.* Item qui impenſiùs laudant. Atque hinc Virgilius *Eclog. 7.*

Aut ſi ultra placitum laudarit, baccare frontem
Cingite, ne vati noceat mala lingua futuro.

Quin & idem ſeipſum faſcinare poteſt, quod apud Plutarchum ibidem de Entelida Patrocleas recitat, qui, cùm ſibi in flumine pulcher eſſet viſus, propria ſpecie captus, lethale ſibi ipſi faſcinum intulit, habitumque nitidiorem cum formâ perdidit, Narciſſi exemplô, quem ſimili fato fata ultima ſibi acceleraſſe Ovidius *3. Metamorph.* narrat. Nimirum refluxionibus, aquis, ſpeculô vel fonte reſilientibus in videntem imaginem retorquentibus ſibi faſcini perniciem intulit ille, ut ſenſit J. B. Porta. *Sic*, inquit idem, *ſe propriò pueri faſcinant faſcinatu, parentes verò veneficiis & faſcinatoribus cauſam adſcribunt.* Noſtratium plurium animis ea inſidet perſuaſio, eos, qui capitiô nocturno induti diutiùs juſtò matutino tempore incedunt; & qui jejuni caſeum vel piſa maſticarunt; item infantes ſemel

ablactatos, ſi ad lactationem denuò invitantur, homines ac bruta deinceps faſcinare.

§. 4. *Objectum*, ſeu id, quod faſcinatur, eſt non tantum homo, ſed & bruta, ut pecora paſtu, cultuque opima, equi, agni, canes, gallina, pulli gallinacei, anſerculi &c. Item flores, plantæ arbores & ſegetes lætiores. Imò etiam inanimata, ut ſpecula, vaſa pulcriora & utenſilia quæque lignea, argentea, aurea. Animatorum autem ea præcipuè, quæ pulchra ſunt & ætate minora, quia tenuiorem, adeoque ad ſuſcipiendas malignorum characterum impreſſiones aptum habent ſanguinem, periculum incurrere perhibent. Vid. Alex. Aphrodiſeum *liq. 2. probl. 50.* Hinc ad illud Virgilii: *Neſcio quis teneros &c.* Servius hæc habet: *Dicit cauſam maciei, & per tranſitum pulchrum ſe habere pecus ſignificat, quod utiq; meruit faſcinari.* Faſcinô promtiùs infantes in linteis & induſiis nunquam lotis corripi noſtrates ſentiunt: & eſt in urbe hac, quæ infantis ſui, quòd induſiô à ſuſceptrice datô, non lotô eum induiſſet, ad mortem ita, ut ſibi perſuadet, faſcinati obitum etiamnum deplorat, mater. Fœminas, cujus caput duæ aliæ comunt & capillos componunt, facilius eo die faſcinari ferunt. Deformiſſimos quoque à faſcinatione non eſſe tutos plebeii cenſent, aculeatis verbis deformitatis vitium nimis reprehendentibus iſtam procurari ſentientes. Homines etiam faciem à faſcinantis ore averſam tenentes, nihilominus tamen à tergô faſcinari & lædi poſſe, iidem affirmant.

§. 5. Modus, qui formalem rationem continet, fit vel viſione ſeu aſpectu & oculô fixô, quem ὀφθαλμὸν φάσκανον Plutarchus, Cœl. Rhodiginus *antiq. lect. lib. 36. cap. 22.* faſcinatorem oculum vocat; vel impenſiori laudatione, ſeu verbis blandiſſimo ore prolatis his vel ſimilibus: Ey iſt das nicht ein ſchönes Kind! Je hab ich doch mein Lebtag kein ſchöner Kind geſehen! Stehet dem Kind nicht alles ſo ſchön an / ꝛc. ita faſcinari, inque tabem & malum ſtatum infantes conjici credunt, niſi adjiciantur verba: Daß dich GOtt behüt: GOtt behüt und bewahr es / quæ faſcinum amoliri putant. Es ſitzt einer und ſpielt / und gewinnet. Der ander ſagt: Ey wie gewinneſt du alſo ſehr? Bald wendet ſich das Glück / und dieſem wird geſagt; du haſt mich beſchrien. Zuvor gewann ich / nun kan ich nicht mehr gewinnen. Joh. Agricola in Teutſchen Sprichwörtern pag. 271. Eſt & modus, cum reprehenſore oculo gravioribus verbis deformitas nimia notatur.

§. 6. *Effi-*

§. 6. *Efficiens proxima* faſcinationis ſpiritus ſunt viſorii. *Vid. Sect. 1. cap. 2. ſ. 3.* & verba à faſcinante ore prolata. *Remota* Imaginatio per odium, iram aut invidiam ſuſcitata & defœdata, qualitatem noxiam iſtis imprimens. Sed quæ ratio in benevolis, amicis, parentibus, qui ab affectibus pravis immunes præſumuntur? Reſpondet Plutarchus *loc. cit. c. 5.* his verbis; Audacter dico, univerſas quidem animi affectiones, quibus diu inſunt, in iis melancholicos habitus ingenerare. Hi cum naturæ vim cœperunt, qualibet ex cauſâ moti ſæpe etiam invitos homines in jam proprias & conſuetas perturbationes deferunt. *Et paulò poſt:* Nulla itaque admiratione dignum, ſi, qui invidendi & faſcinandi habitum contraxerunt, etiam adverſus familiares ex proprietate moventur; aſt ubi moti fuerint, quod natura ſolet, efficiunt, non quod volunt. Quemadmodum enim ſphæram ſphæricè moveri, & cylindrum in modum cylindri neceſſe eſt; ita & hominem ſic invidiâ affectum invidenter adverſus omnia moveri.

§. 7. Langius *lib. 2. Epiſt. Medic. 36.* & Fracaſtorius *de Sympath. & Antipath. cap. 23.* ita ſe in hoc negotio explicant. *Nec oculi tantum*, inquit ille, *ſunt hujus execrandi mali organum, ſed & vox, & quorundam hominum maledica lingua, quæ non corpus modo, ſed animam quoque inquinat.* Et paulò poſt: *Nec temerè id fieri Philoſophi tradunt. Laudatio nempe lætitiam in corde parit, & ſpiritus vaporulentos: quos turbulentos in faciem & oculos calor diſpergit, per quos faſcini virus ejaculatur.*

CAPUT II.

Opinionis de Faſcinatione originem eruit. Quomodo verba vim & facultatem acquirant, exponitur. Sententia prima Aſtrologorum eſt, qui ab aſtris eam derivant. Secunda Avicennæ & aliorum, qui ab Imaginatione arceſſunt. Digbæi, Fracaſtorii & aliorum in eo conſentientium rationes adducuntur. Tertia Pomponatii eſt, qui varias hîc comminiſcitur cauſas.

§. 1. UNde verò ipſa hæc de Faſcinatione opinio nata ſit: quærenti reſpondet Valleſius *Sacr. Philoſ. cap. 68.* præſupponendo 1. pueros ſolitò nitidiores & craſſiores eſſe. 2. Solere ſæpiſſimè occurrentes & viros & mulieres eos admirari, laudare, atque attentè intueri, & ulnis geſtare, motitare, ac denique cum illis ludere. 3. habitum (ἕξιν) qui ad ſum-

ſummum bonitatis attingit, periculoſum eſſe juxta Hippocratem *lib. 1. aph. 3.* & ſecundùm Celſum *lib. 2 cap. 2.* qui nitidiores ſolitò ſunt, ſuſpecta bona ſua habere debent. Periculum exponit prudentiſſimus Senex ibi; *Neq; enim poſſunt in eodem ſtatu* (qui ad extremum venit) permanere: quia ut *2. aph. 20.* dicitur, *omne nimium eſt naturæ inimicum.* Hippocrates alter Galenus fusè periculum idem exponit *cap. 37. de optimâ ſectâ ad Thraſyb.* & in libr. *περὶ εὐεξίας ac 2. Epid. 2.* Concisè Heurnius *comm. ad aph. 3. lib. 1. Sed cauſam*, inquit, *jam videamus, cur habitisſima hæc conſtitutio tanti periculi ſit? Inprimis metus eſt, ne tenellula illa vaſa (in quibus fervet ſanguis) partium ſpirabilium ac hepatis dehiſcant: vel ne extincto calido nativo nimiâ ſanguinis ab ubertate præcipiti virium lapſu rapiantur homines: vel ne interceptis carotidum viis ſpiritus vitalis aditu ad cerebrum prohibeatur.* Præter habitum ad ſummum bonum nos alias infra *lib. 2.* dabimus cauſas. Interea verum manet, quod Valleſius ibi ſubjungit, cum puſilli ob naturalem habitum non raro ſoleant, cùm viderentur optimè habere, in magna pericula repentè incidere, vulgus cauſam non intelligens in laudatorum, quales illi quotidiè habent quàm plurimos, oculos & invidentiam rejicit. Illos ſecuti ſunt Viri alioqui erudici, &, ut eſt talium ignorantia diſerta, proceſſit paulatim res ad agnos, ad gallinas, ad equos, ad ſegetes, ad arborum fructus, ad ipſa metalla, ad ſpecula, ad lapides; cùm rubigine obducuntur, hebetantur, franguntur, comminuuntur. Primos autem hujus de Faſcinatione vulgari opinionis autores & patronos inter Ethnicos ſurrexiſſe, Tertullianus teſtatur. *Eſt aliquid*, inquit, *etiam apud Ethnicos metuendum, quod faſcinum vocant, infeliciorem laudis & gloriæ eventum.*

§. 2. Jam unde & quomodo verba vim & facultatem acquirere credantur, explorabimus. Nodus hic eſt Gordius, in quem ſolvendum ingenii aciem multi, ſed fruſtra, intenderunt, nec, qui hunc ſolvat, Alexander erit unquam. Cardanus *lib. 2. tr. Contr. Medic. 7. pag. 500.* tres hac in causâ opiniones fuiſſe ſcribit, primam Aſtrologorum, ſecundam Avicennæ, tertiam Pomponatii.

§. 3. (I.) Aſtrologi dicunt, cauſam eſſe ab aſtris: utque illa perpetuò miracula in herbis ac animalibus pariunt, ſic etiam in hominibus & in aëre: unde Albumaſar in Sadan dixit: quòd ſi quis Jove cum capite in cœli mediô junctô aliquid à DEO petat, eum impetraturum, ſeque petiiſſe ſcien-

ſcientiam Conciliator affirmat, vilumque ſibi profeciſſe petitionem. Ptolomæus verò in 4. quadripartiti dicit, eum, qui habuerit Lunam dominam artis in genitura in Sagittario vel piſcibus, convocaturum dæmones ac mortuos, illosque ei parituros. Hactenus Cardanus. Anton. Carthaginenſis apud Gutierrium *loc. cit. p. 30.* aliquibus virtutem faſcinandi ineſſe contendit à malevolô aſtrorum influxu, cœlique peſſimô aſpectu concurrente eo punctô momentove, quo quiſpiam hominum uterô egreditur, aeremque experitur, ipſeque ab eo inſpiratur, tunc, ait, infelix ille infans, cœleſti illâ, ſed malevolâ configuratione ſigillatus, inficiendi, ſeu faſcinandi potentiâ inſignitur, qua plantas & animalia, homines potius, ſed & petras etiam, deſtruere valeat. Idem infert, quemadmodum animalia ſunt, quæ cœleſti quadam vi aliis ſunt noxia ac venenata: ſic homines aliis hominibus noxii ac malefici faſcinatoresque ſupernâ aſtrorum virtute exiſtere poſſunt. Inſuper contendit & aſſerit mixtionis modum aliquem requiri, ut aſtra illas & ſimiles qualitates in homines influant: tales autem venenoſos dici non poſſe, quia non habent principium intrinſecum neceſſarium venenandi: propterea faſcinationem etiam à manifeſtâ qualitate evenire poſſe, ſcilicet ab humore venefico putridô. que in habitum converſo, qui, per oculos transmiſſus, adſtantem puerum teneramve mulierem, inficiat. Corn. Agrippa *lib. 1. occult. Philoſ. c. 71.* totus etiam & laborioſus eſt in eo, ut oſtendat, qua ratione virtus ab aſtris in carmina ad eorum nomen compoſita derivari queat.

§. 3. (II.) Avicenna (Cardano iterum auſcultamus) *lib. 8. de Animalib. cap. 7.* in fine dixit, quòd cauſa horum omnium ſit Imaginatio. Atque ibi varia pro confirmandâ Imaginationis & conſenſûs communis efficaciâ adducuntur exempla, ut oſcitante uno, oſcitat & alter, mingente uno, mingit & alter: cùm aliquem torqueri, uri, ſecari conſpicimus, ejus dolemus vices, cum videmus aliquem edere, quæ obſtupefaciunt dentes, in dentibus & nos ipſi ſtuporem patimur. Quin & hæc ejusdem fuit ſententia, referente Chriſtoph. à Vega *Art. Med. lib. 2. Sect. 6. pag. 307.* Ficino *tr. de Virib. Imagin. quæſt. 4.* & ex hoc Deuſingio *exam. pulv. Sympath. pag. 538.* animam humanam per fortem imaginationem non ſolùm proprium corpus, ſed etiam externum realiter transmutare, poſſe corpus ſanum (non modò proprium, ſed & alienum) ad ægritudinem, & ægrum ad ſanitatem convertere, corpora faſcinare, grandines, nives, ventos, ex-

Digitized by Google

citare, & ſiderum virtutes à cœlis depromere, hominem longè remotum & equo inſidentem dejicere, & in puteum proſternere. Et *4. 6. natural. cap. 4.* dicit Avicenna, mirum id non eſſe, quandoquidem Anima ſit forma ſpiritualis, & corpori non neceſſariò cohærens, adeoque congenea ſupernis intelligentiis: quas uti abſolutam in corpora ſublunaria poteſtatem habere, & per ſe formas in materiam eorum inducere poſſe putat; ita quoquè cenſet, animam eorum naturam imitari, in tantum, ut agere poſſit ſine contrariô; operari in diſtans ſine mediô; & tantam in res omnes materiales exercere poteſtatem, ut plus ab eâ, quàm ab ipſis agentibus naturalibus valeant alterari: ſic, ut poſſit hominem ſine matre, uterô & ſemine, & plantam ſine ſemine generare. Atque hæc ita certa eſſe credit, ut 201. ſuæ Philoſophiæ ineptos omnes eſſe dicat, qui hæc non credunt. Montanus *comm. in 2. fen. 1.* & Avicenna apud Marcellum Donatum *lib. 2. cap. 1.* ſe hominem quendam vidiſſe ait, qui ex ſolâ forti imaginatione, quoties volebat, in factô circulo plus quàm centum ſerpentes convocabat, quòd, etſi verba quædam ſuſurraret, non virtute verborum ſed & fortis imaginationis præſtitiſſe contendit: ſic & nonnullos ex forti imaginatione, non ex verborum virtute, extrahere ſagittas & vulnera curare, tradunt. Corn. Agrippa *loc. cit. cap. 65.* animam fortiter elevatam ac vehementi imaginatione accenſam mutare ſanitatem vel ægritudinem non ſolùm in corpore propriô, ſed etiam in corporibus alienis ſcribit.

§. 4. Ut autem in hoc Faſcinationis negotiô Imaginationis vires, ad quas ſæpè confugiunt, quantum tractationis noſtræ ratio permittit, pluribus exponamus, videmus Avicennam, ſi efficiendi modum attendamus, ſtatuere Imaginationem, ea omnia præſtare ſolo animæ imperiô: quamvis D. Thomas loco §. ſeq. indicando Avicennæ mentem aliter hîc interpretari conetur. Avicennæ veſtigia legunt alii, etiam hac noſtrâ ætate. Helmontius *loc. cit. pag. 504.* ait, in homine ſitam eſſe energiam, qua ſolo nutu & phantaſiâ ſuâ queat extra ſe agere, & imprimere virtutem, aliquam influentiam, deinceps per ſe perſeverantem & agentem in objectum longiſſimè abſens. Atque hoc ingens myſterium appellat, quod propalare hactenus diſtulerit, dicit ibidem. Alii imaginationem ipſam verba virtute imprægnare ſine probatione aſſerunt. Illuſtriſſimus Comes Kenelmus Digbæus Eques & Reg. Angliæ Cancell.

cùm

cùm *Orat. de Pulv. Sympath. pag. m. 107.* fortem hominis alicujus imaginationem in imaginationem alterius debiliorem, & magis paſſivam mirè agere dicat, & probet, etiam in aliena corpora, atque multò magis in proprii corporis verba agere eaque alterare poſſe imaginationem, inferre licet. Probat autem Illuſtriſſ. Comes ſuum inſtitutum ita: Singulis fermè horis videmus, quòd oſcitante uno oſcitet & alter. Quando fortè fortuna in homines effuſiſſimè ridentes incidimus, vix ac ne vix quidem riſum continere poſſumus, licet cauſam, ob quam alii rident, ignoremus. Si intramus domum, ubi omnes contriſtantur, melancholici evadimus: nam ſicuti dicebat ille:

---- ---- ---- *ſi vis me flere, dolendum eſt*
primùm ipſi tibi.

Fœminæ & pueri, quippe qui multâ humiditate ſcatent, & flexilis admodum animi ſunt, omnium maximè faſtidioſo huic imaginationis contagio ſubjecti ſunt. Novi mulierem, complexionis admodum melancholicæ, & uterinis affectibus plurimùm obnoxiam, quæ ſe à dæmone obſeſſam credebat, & admirandas actiones, quæ ab hominibus parum circumſpectis pro ſupernaturalibus & dæmoniacis propriis habebantur, edebat. Erat autem fœmina nobilis, & in hæc mala ſolummodò ob acerbiſſimum dolorem, quem ex morte mariti ſuſceperat, inciderat. Hæc ipſa ſecum habebat quatuor vel quinque virgines, quarum aliæ ipſi cognatione conjunctæ erant, aliæ verò ut pediſſequæ famulabantur. Hæ ſimul omnes æquè ac ea obſeſſæ videbantur, atque non minus prodigioſas operationes exercebant. Separabantur itaque ab eâ hæ puellæ, ejuſdemque conſpectui ac convictui ſubductis (malum enim apud eas nondum tam altas radices egerat) ſola dominæ abſentia in præſens remedium ceſſerat: quin imò illa ipſamet, atrâ bile è corpore ſuo, opem ferentis Medici interventu, eductâ, reſtitutôque in integrum uterô priſtinam valetudinem recuperavit. Hæc ille. Imaginatione, ut habet Chriſtoph. à Vega l. c. ferunt homines, quos alexicacos appellant Hiſpani, ſalutatores ſagittas & ſpinas evellere, & per focum aut diſtrictos enſes ſine noxâ incedere.

§. 5. Alii autem imaginationis vim per Spiritus ex imaginantis corpore expulſos explicant. Hier. Fracaſtorius *de Sympath. & Antipath. cap. 23.* in ſpiritibus his à faſcinante ejaculatis pedem figit & dicit, phantaſiam

ſiam intentam poſſe etiam faſcinum inferre, non quidem ab unoquoque hominum, ſed à certis ſolùm, quorum humores & ſpiritus adeò remoti ſunt à naturâ aliorum, ut pene venena ſint. Ii igitur conceptô in infantem odiô intenſiſſimè intuentes, ſpiritus quosdam ex oculis, & totâ è facie ejaculantur, qui ad teneros infantis ſpiritus appliciti eos, uti venena ſenſim abſumunt: ex oculis autem & è toto corpore evaporare inſenſibilia corpuſcula monſtrant ſpecula, in quæ menſibus laborantes mulieres inſpectant; ſpurca enim & ſqualore quodam ac ſitu obſita redduntur. Legimus & familias quasdam fuiſſe in Cretâ, qui laudando faſcinum inferebant. Quod certè uti poſſibile, recipiendum eſt. Exiſtente enim naturâ quorundam perinde ac venenosâ & ejaculatis ex oculis eorum ſpiritibus pernicioſis, nihil prohibet, non infantes ſolùm, ſed & grandiores faſcino affici, laudando autem maximè: quoniam laus propria lætitiam parit, lætitia autem dilatationem tum cordis, tum & totius faciei, & præcipuè oculorum, unde aditus quodammodo aperitur veneno, quod è faſcinatore ejaculatur. Hactenus Fracaſtorius. D. Thomas *lib. 3. contr. gentes c. 103.* apud Majolum *tom. 1. dier. canic. colloq. 3.* huc quoque inclinat, inquiens: *Quod autem de faſcinatione inducit Avicenna, ita accidit, quia mediante motu cordis immutatur corpus conjunctum; cujus immutatio provenit ad oculum, à quò infici poteſt aliquid extrinſecum, præcipuè ſi ſit facilè immutabile, ſicut etiam oculus menſtruata inficit ſpeculum. Habent igitur hujusmodi mulieres eſſ aſcinatrices tantam cordis, ſimul quoq; corporis ſui infectionem, ut facilè inficiant naturalis imaginationis vi, quæ tantum poteſt, ut vel etiam exanimest ſeipſos ii, qui acriùs imaginando mente aliquid concipiant.* Majolus ibi exemplum ſubjicit ſponſi cujusdam, qui cùm ipsâ inſciâ furtivâ quadam familiaritate adoleſcentulam ſponſam deoſculatus eſſet, ea intra unius horæ intervallum, tametſi ſummâ, optimaque valetudine periit. *Tanta*, inquit, *ſeſe affecerat vi imaginationis velut admiſſæ turpitudinis.* Sed laſcivæ cupiditatis petulantiam virus ad oculos emiſiſſe, ait Torreblanca *loc. cit. pag. 331.*

§. 6. Eundem mediantibus ſpiritibus afficiendi modum in Imaginatione agnoſcit Dn. D. Libavius *Tract. de Cruent. cadav. ſ. 194. Nam,* inquit, *certâ ferè conſtat experientiâ poſſe aliquantulum dirigi expirationes per fortem imaginationem & aſpectum ejus, à quo expirant, ſicut in faſcino & contagioſis morbis.* Et *Tom. 3. Alchym. tr. de impiet. Magiæ Paracelſ.*

racelſ pag. 83. Morbos aliquos, ait, imaginando it duci in corpora propria aliquando contigit, ſed non ſine affectu & diſpoſitione. Ita matres ſibi cohærentes fœtus poſſunt depravare. Cum faſcinantur equi, agni, tenelli, pueri &c. fit ſpirituum & habituum venenatorum in paſſibilia corpora, mediantibus ſpiritibus eorundem, impreſſio. Spiritus valens ſpiritum imbecillem, maximè quà patet, ut in oculis, facilè inficit. Iſti ſpiritus intendi poſſunt cogitatione directâ. Sic & Petr. Apponenſis in *comm. & Probl. 6. Sect. 7.* Ariſt. referente Gutierrio pag. 161. cauſam cruentationis daturus dicit, interfectorem virtute fortis ſuæ imaginationis impreſſiſſe per viſum Spiritus inimicitiæ ſuccenſos in interfectum tempore interfectionis, qui ad præſentiam interfectoris moveantur ex interfectô ſuo ad interfectorem ſuum, unde exiverunt, propter quod cauſatur motus in corpore interfecti, & vulnera ſic ſanguinem emittunt. Paracelſus, dum *fragment. lib. Philoſoph. de virt. Imaginat. pag. 304.* dicit, imaginationes noſtras ad cœlos usque elevari, eos inficere, & *lib. 3. de orig. morb. inviſib. pag. 274.* ut magnes viſibiliter trahit ferrum, ita & imaginationem trahere inviſibiliter corpora, imaginationis vim non per animæ imperium explicare poteſt, quia nudum illud aſtra inficiendi virtute caret; nec per ſpiritus & expirationes, quia devenire eò nequeunt; ſed per radios, quos, ut loquitur Delrio, nonnulli velut Alkindus *lib. de Imag.* ſomniant.

§. 7. (3.) Pomponatius, ut ad Cardanum revertamur, præmiſſis quibusdam præſuppoſitis omnia ejusmodi experimenta in quatuor cauſas refert; ſcilicet in operationem rerum ipſarum dolô diſſimulatam: in Hominis propriam naturam; in Imaginationis vim, ut reliqua immutat manifeſtè; & in Aſtra. Verùm quia nihil, quod uberiorem mereatur declarationem, hic occurrit; ad alia properamus. Hoc ſaltem ex eo annotamus, ſtupenda ab homine fieri poſſe, non vi incantationis, ſed incantatoris, idque occulta hominis proprietate. Quemadmodum enim lapides & herbæ cœleſti virtute mirandas ſortiuntur vires: ita cœli influxu unum præ alio accipere virtutem mirifica patrandi ait.

H CAPUT

CAPUT III.

Signa Faſcinationis tum ex mente quorundam Medicorum, tum ex ſententiâ vulgi recenſet.

§. 1. AD veritatem per *Signa* Faſcinationi propria ſe devenire poſſe cum vulgo autores cenſent. Quæ autem ea ſint, non eadem omnium eſt ſententia. Cardano *lib. 2. de Venen. cap. 7.* Faſcini indicia ſunt color mutatus, oculi triſtes & demiſſi cum lachrymis aut nimium ſicci, ſuſpiria, cor triſte, vigilia, inſomnia multa, macies in corpore toto, & inprimis pallor. Item Hyacinthus rubens & corallia rubra in faſcinô impalleſcunt, nitoremque amittunt, & ſi annulum digito immiſeris ex aſini ungulâ, ſitque latior poſt aliquot dies, faſcinô vel veneficiô affecti eſt indicium. Carthaginenſis apud Gutierrium faſcinationem ſigna cum veneni infectione & lactis corruptione habere communia tradit: tandem Pathognomonica quædam faſcini ſigna, quibus effaſcinati pueruli ab illis, qui ob lactis corruptionem, Epilepſiam, aut aliud damnum torquentur, dignoſcantur, dummodo conſtet, puerum convenienti lacte in qualitate & quantitate uti, ſubjungit: ſuntque 1. vitalis virtutis defectio quæ ex debili pulſu, rarò tardoque deprehendatur. 2. convulſivus motus membrorum, ille ſcilicet, qui in Epilepſiâ correptis apparet. 3. appetitûs alimenti dejectio cum nauſea aut vomitu. 4. terror à ſomno, fletus, inquietudo, quibus nec nutricum lactiferæ mammæ, nec dulcis cantilena, nec parentum mulcebris delicia proſunt. 5. Dejectiones lotiaque aut viridi, aut lucido colore infecta.

§. 2. Perſæ, eodem autore, quo faſcinum propalent, ſolent apponere capiti patientis, linteum, lotio ejusdem imbutum, & ſuper caput exſiccari permittunt: inde conſiderant in linteo, an maculæ quædam appareant, tunc maculis viſis patientem prædicant faſcinatum; aſt pannum lineum requirunt omni ſorde expertem. Carrichterus à Joh. Hiskiâ Cardilucio editus pag. 491. cœruleum circa oculos colorem, inquietudinem & ploratum faſcini (wenn die Kinder beruffen ſind:) ſigna conſtituit. Mercurialis *l. de morb. puer. cap. 3.* ex macie remedia naturalia omnemque artem eludente faſcinum concludit, præſertim, ſi extenuationis illius nulla alia ſit cauſa neque interna neque externa, nec ex parte nutricis, neque infantis.

§. 3. Vulgus noſtrum ex inſanâ credulitate Faſcino nimiùm addictum, ut faſcinum exploret, prunas tres quercinas in pelvim aqua fluviali plenam, cunisque ſubditam, ſilentio injicit. Ex earum ſupernatatione faſcini abſentiam; ex earundem verò deſcenſu præſentiam colligit. Sunt qui panis ſegmentum cultro tribus crucibus inſignito trajiciunt, atque ita trajectum panem cum cultrô pulvinari, cui infans indormit, per noctem relinquunt. Cultri à rubigine infectionem ſequenti die repertam faſcini; puritatem autem immunitatis à faſcinô indicem eſſe proclamant. Salſus ſapor in infantis fronte lambendo deprehenſus ſignum etiam faſcini mulieribus noſtris eſt indubitatum. Periculoſius autem eos decumbere qui impenſius, præſertim à tergo, laudantur; ſi terram inſimul reſpicit laudator, lethalem fieri faſcinationem exiſtimant.

CAPUT IV.

Curationem tradit: Et quidem ex mente Veterum inter remedia præſervativa occurrit primò Priapus. Cur hortis Satyrica ſigna addita, exponitur. Coccinea licia etiam faſcino avertendo fuiſſe, creditum. Vox ἀβασκάντως, præfiſcine, faſcini alexiterium, item alia plures formulæ: Verſus Feſcennini, unde dicti? Adoratione etiam faſcino occurrerunt; item deſpuitione, luto, fortunæ ſecundæ occultatione, caſu adverſo, rutâ, alyſſo &c.

§. 1. UT tandem ex his turbis, quibus impliciti hactenus fuimus, nos aſſeramus, ad *Curationis* portum concedemus, remedia, quæ tum Veterum, tum recentiorum fontes ad Faſcinum commendant, viſuri. *Veteres* obſcœnæ religionis ſqualore faſcinati obſcœna quæſiverunt faſcino remedia curativa & præſervativa. II. Inter hæc *Faſcinus* DEUS ſeu *Priapus*, *Mutinus* à mutone, *Tetinus* à tenſione etiam dictus, primô limine occurrit, quem pudendi maſculi formâ repræſentatum ceu faſcini fugatorem & propulſorem è collo pueris, velut amuletum, ſuſpendebant, ut intuentium oculos ſic depellerent, & omne faſcini genus averruncarent. Omnia enim turpia, teſte Plutarcho *Sympoſiac. lib. 5. probl. 7.* malos invidorum oculos avertere, crediderunt. Verba hæc ſunt: *διὸ καὶ τὸ τῶν προβασκανίων γένος οἴονται πρὸς τὸν φθόνον ὠφελεῖν ἑλκομένης διὰ τὴν ἀτοπίαν τῆς ὄψεως ὥςε ἧττον ἐπερείδειν τοῖς πάσχουσι*, i. e. *idcirco etiam faſcini genus putant ad tabem condu-*

Digitized by Google

cere exſerto ad incommodum viſu , ita ut imbecilliùs ſuſtineant dolores. Iſaac Hortibonus *lection. Theocrit. cap. 5. pag. m. 308. hic notat* προβασκάνιον *vocare Plutarchum , quod Latini amuletum vel mutinum , rectéq; Gloſſarii autorem mutinum explicare* προβασκάνιον *ſeu* προβασκάντιον. Sic Varro *lib. 6. de LL. Quare turpe id obſcænum, quod niſi in ſcænâ palam dici non debet. Poteſt vel ab eo, quod puereis turpicula res in collo quædam ſuſpenditur, nequid obſit bonæ ſcævæ cauſa.* Joh. Scaliger *in conject. in hunc Varronis locum p. m. 152.* ſcribit ita : *Faſcinus vel Faſcinum dicitur veretrum. Horatius:* minus velangvet faſcinum. *Videtur ita dictum, quòd depelleret faſcinationes, ut ex hoc loco cognoſcimus. Itaq; pro amuleto è collo pueris ſuſpendebatur.* Eadem Priapi imago Triumphantium Romanorum curribus, quod invidiæ & faſcino gloria, quò major, eo magis eſſet obnoxia, pendebat. Utrumque Plinius *lib. 28. cap. 4.* tradit : *Faſcinus,* inquit, *Faſcini depulſor Deus erat Imperatorum quoq;, non ſolùm infantium cuſtos, qui inter Sacra Romana à Veſtalibus colitur, & currus triumphantium ſub his pendens defendit Medicus invidia.*

§. 2. Ex quo patet cauſa ejus, quod idem *lib. 19. cap. 4.* habet, ubi hortos & fores contra invidentium effaſcinationes dicari, inque remedio Satyrica ſigna eſſe ait. Ubi per Satyrica ſigna intenta Satyrorum Veretra Voſſius in Lexic. ſuo contra Scaligerum in quinto Conjectaneor. hoc Plinii adductô, legentem Saturnia (quamvis in prima duntaxat editione; in poſterioribus enim Satyrica habet) intelligit. Veretri autem ſalacitate inſignes fuerunt Satyri, unde & nomen (à Σάθη, quod eſt genitale Viri membrum, ut eſt apud Scholiaſten Theocrit. *Idyll. 4.* Salmuth *in Panciroll. lib. 1. pag. 216.*) acceperunt. Confer, quæ ex Cœl. Rhodigin. ſupra *pag. 5. §. 3.* adduximus.

§. 3. Priapum hortorum habere curam, Virgilius quoque *lib. 4. Georg.* prodit:

> *Et cuſtos furum atq; avium, cum falce ſalignâ*
> *Helleſpontiaci ſervet tutela Priapi.*

Non dicit, inquit Servius ad h. l. Priapum illic eſſe debere, ſed præcipit tales eſſe hortos, ut mereantur Deum habere cuſtodem. Ibidem patriam Priapi denominat. *Hic autem Priapus,* inquit, *fuit de Lampſaco civitate Helleſponti , de qua pulſus propter virilis membri magnitudinem poſt in numerum Deorum receptus meruit numen eſſe hortorum.* Voſſio tamen

tamen parum veriſimile videtur *lib. 2. Idol. cap. 7.* aliquem, quia eſſet æquò membroſior, propterea patriâ pelli. Quare ex Iſidoro emendat, copulâ inſertâ: *de qua pulſus, & propter virilis &c. Coccinea licia* etiam faſcino avertendo fuiſſe creditum; quo nonnulli trahunt factum obſtetricis ſeu Aſſæ apud Thamarem Geneſ. 38, 28. *Atque in ipſa effuſione infantium unus protulit manum, in qua obſtetrix ligavit coccinum.* Urſinus *3. Anal. 29.* Hoc autem in bulla incluſum fuiſſe, & ſic geſtatum à pueris unà cum aliis adverſus invidiam remediis, quæ Amuleta dicebantur, credit M. J. Weitzius *Tract. Philoſ. Theol. cap. 10. num. 6.* idque colligit ex verbis Macrobii *lib. 1. cap. 6. Saturn. Sicut prætexta Magiſtratuum, ita bulla geſtamen erat triumphantium, quam in triumpho præ ſe gerebant, incluſis intra eam remediis, quæ crederent adverſus invidiam valentiſſima: hinc deductus mos, ut prætexta & bulla in uſum puerorum nobilium uſurparentur ad omen & vota concilianda virtutis: ei ſimilis, cui primis in annis munera iſta ceſſerunt.* Licet Macrobius diverſas rationes afferat, cur triumphantes, cur infantes bullam geſtarint, eandem tamen eſſe, quòd utrumque horum faſcino crediderint obnoxium, utrique ergo remedium adverſus id quæſiviſſe cenſet.

§. 4. Faſcini etiam alexiterium eſſe vocem ἀβασκάντως Græci, *Præfiſcine* Latine crediderunt, quam vel ſe vel alios laudaturi, ut faſcinum amolirentur & deprecarentur, præfari ſolebant. Vox hæc *Præfiſcine* fit ex *præ* & *faſcino*, ut ad verbum ſonet, *præter faſcinum*, ἀβασκάντως citra invidiam. Apulejus *in Florid. Igitur, quod difficile factu erat, quodque reverà arduum nobis exiſtimabatur, gratum eſſe populo, placere ordini, probari magiſtratibus & principibus, id præfuſive* (præfiſcine legit Muretus *variar. lection. lib. 9. cap. 3.* præfaſcine Florentinus apud *Elmenhorſtium pag. 382.*) *dixerim, jam quodammodo mihi obtigit.* Veterator ille Leonida apud Plautum *in Aſinaria Act. II. ſcen. 4. v. 84.* invidiam à ſe propulſurus ait:

> --- ---- *ſequere hac ergo.*
> *Proficiſciu? hoc nunc dixerim, nemo etiam in me accuſavit*
> *Merito meo.*

Scaliger loc. cit. *Præfiſcini hoc nunc dixerim*, legit ex mente Criticorum rectiſſimè. Eodem, ut notat Voſſius, uſus Titinius Setina, apud quem Paula laudante immodicè, perſona altera metu faſcini interrumpens ait:

Paula mea, amabo, pol tu ad laudem addito præfiſcini,
Ne puella faſcinetur.

Quanquam tria ultima verba non Titinii eſſe, ſed Chariſii, qui locum citat, Voſſius ſuſpicetur, licet Turnebo & Scaligero aliter viſum. Dicitur autem & *præfiſcine* & *præfiſcini*, quia ut Macrobius *lib. 1. Saturn. cap. 4.* ait, conſuetum id veteribus fuit, ut his literis plerumque in fine indifferenter uterentur, ſicut priſtinè & priſtini, proclivè, proclivi. Sic &, eodem annotante, modò dioquinti, modo diequintè pro adverbio copulatè dixerunt, cujus indicium hoc eſſe ait, quod ſyllaba ſecunda corripiatur, quæ naturâ producitur, cum ſolùm dicitur de die. Vide quoque A. Gellium *lib. 10. cap. 24.*

§. 5. Aliis etiam formulis invidiam & faſcinum ſolebant amoliri, quas ex Ritterſhuſio collegit Magirus Vir doctus juxta ac laborioſus in laborioſo opere, quod inſcripſit *Polymnemon, Tit. Invidia*, ſuntque: Pace hæc veſtra dixerim; abſit invidia dicto; quod citra invidiam dictum velim; venia ſit dicto, ut inquit Plinius *lib. 5. Epiſt. 6.* Bonâ venia dixerim; ut Mamertyn. panegyr. ad Maximia. Bona hora hoc exaudiat, ut Querolus. His addit Magirus & alias à ſe obſervatas: φθόνος ἀπέςω. *Æſchylus in Agamn. v. 900.* φθόνος ἢ μὴ γένοιτό τις θεῶν. Invidia verò nulli Deorum adſit. *Euripid. in Alceſt. v. 1135.* Dii propitii ſine invidiâ, quæ Cleo dixit, audierint. Calliſtenes apud *Q. Curt. lib. 8. num. 5. pag. 332.* Nunc quoque nuncio, ſi dictum nullus fortunæ livor effaſcinet, in concordiam mecum ſanitatem redire. *Symmach. lib. 6. Epiſt. 77.* Τοῦ λόγου δ' οὐ χρὴ φθόνον. Sophocl. *in Trag. v. 253.* quod ita Livius: abſit verò invidia *lib. 28. cap. 39.* ἀπέστω φθόνος. *Ariſtænetus lib. 1. Epiſt. 12.* ubi Notator, nunquam verbis ac laudibus elata humanitas à veteribus, niſi invocatâ pace Adraſtreæ, quam, ſi præteriretur, ulciſci credidére. Hæc ille. E Savarro *ad Sidon. lib. 1. cap. 6.* ſequentia inſuper porrigit Johan. Laurentius *Polymath. lib. 5. pag. 385.* Faſcini repellendi gratia, cum uvæ legebantur, aut vina diffundebantur, ſolemne verbum effatum, *Multa*; cum fruges coacervabantur, aut recondebantur. Grandia farra; cum confabulabantur de meſſe, quantum collegiſſent, dicebant: *Quantum ſatis eſſet oppidò.*

§. 6. Ad Faſcinum avertendum *Feſcenninos verſus* mollicie ac laſcivie diffluentes maximâ, novis nuptis domum tendentibus convivæ nuptiales decantabant, contentione inter ſe quadam ſuſcepta probrorum & tur-

Digitized by Google

& turpium verborum, ex quo victoriam is, qui verborum obſcœnitate alterum ſuperaſſet, reportavit. Roſinus *Antiq. Roman. libr. 5. pag. 609.* Lud. Vives *ad lib. 6. Auguſt. de C. D. pag. m. 360.* Conr. Rittershuſius *ſacr. lect. cap. 14. pag. 295.* Inde etiam verſus illos dici quidam exiſtimarunt. Doctiſſimus autem Voſſius in Lex. Etym. à Feſceniâ Hethruriæ civitate vocem iſtam derivare mavult, minimè putans, veterum fuiſſe opinionem, verborum laſciviâ, qualis in Feſcenninis erat verſibus, faſcinum arceri. Verùm major facto ipſo exprimitur laſcivia in Priapi formâ, quam tamen ad faſcinum avertendum veteres adhibuiſſe conſtat: imò in ſacris Dionyſiii propitiato Priapô mulier ſuper membrum, ut à frugibus faſcinum averteretur, ſedere jubebatur. Lud. Vives *loc. cit.*

§. 7. *Adoratione* etiam peculiari Faſcinationibus occurrunt, Græcam Nemeſin invocando, ut conſtat ex Plin. *lib. 28. cap. 2.* Item Neptunum. Τῷ Ποσειδῶνι καὶ ἄλλοις τισὶ θεοῖς, Φθόνῳ τε ἔθυεν, μὴ καὶ βασκανία τις αὐτῷ ὡς ἔφασκε, γίνηται. Cajus Caligula ſacra Neptuno ac Diis aliis faciebat, & Livori etiam, ne qua invidia, ut ajebat, premeretur. Dion Caſſius *lib. 59.* Deæ Cuninæ facit mentionem Lactantius *lib. 1. divin. Inſtit. cap. 20.* atque à cunis dictam ait, eò quòd infantes in cunis tueatur, & faſcinum ſubmoveat.

§. 8. *Deſpuitione* quoque repercuti Faſcinationes crediderunt. Plinius *lib. 28. cap. 4. Deſpuimus*, inquit, *comitiales morbos, h. e. contagia regerimus. Simili modo & faſcinationes repercutimus.* Ternæ mentionem facit Theocritus Idyll. 6. p. m. 49.

Ὡς μὴ βασκανθῶ δὲ, τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον.
Ne verò faſcino læderer, ter ipſe in gremium meum inſpui.

Vid. Ælias Schedius *de DIS German. cap. 45. pag. 437.* ubi ex Theocriti Scholiaſte hæc refert: Εἰώθασι αἱ γυναῖκες ποιεῖν, ὡς μὴ βασκανθῶσι, εἰς τὸν κόλπον ἐπτύειν τρὶς, τὸ νεμεσητὸν ἐκτρεπόμεναι, i. e. *conſueverunt mulieres facere, ne faſcinarentur, in ſinum ter exſpuere invidioſum amolientes.* Tibullus *lib. 1. Eleg. 2.*

Ter cane, ter dictis deſpue carminibus.

& circa finem ejuſdem Elegiæ:

Hunc puer, hunc juvenis turbâ circumſtetit arcta,
Deſpuit in molles & ſibi quiſq; ſinus.

Aul.

Aul. Perſius *Satyr. 2.*

> *Ecce avia, aut metuens divum matertera, cunis*
> *Exemit puerum, frontemq; atq; uda labella*
> *Infami digito, & luſtralibus ante ſalivis*
> *Expiat, urentes oculos inhibere parata.*

Uda labella vocat, quia pueris edentulis ſaliva continuò fluit. *Infami digito*, i. e. medio, qui & impudicus, item Verpus dicitur, quia cæteris contractis extendi ſolet in cinædorum & mollium notam, quòd penem repræſentet. *Luſtralibus Salivis* i, e. expiatoriis, nam luſtrare, expiare, & purgare ſignificat, unde feſta Luſtralia, quæ quinto quoque anno celebrabant veteres, ad quam puerorum luſtrationem Perſium alluſiſſe ſentit Foquelinus *comm. in h. l. pag. 90.* Saliva autem Virgo i. e. quæ ſtomachô jejuno manavit hic intelligitur. Eam enim faſcinationes repercutere, ſerpentes necare, autor eſt Plinius. *Urentes oculos*, i. e. lumine & radiis faſcinantes, quos *inhibere*, i. e. ſiſtere & avertere mater altera ſeu matertera potuit.

§. 9. *Lutum* etiam è balneô nutrices & ancillæ averruncandi faſcini gratia acceperunt olim, eoque digitô ſuô frontem pueri inunxerunt, quod ex Chryſoſtomi verbis *Homil. 12. in 1. Corinth. cap. 4.* ab Urſino *Analect. Sacr. pag. 25.* & Geverh. Elmenhorſtio *emendat. ad Apuleji Florida pag. 303.* citatis habeo. Ita ille: Εἴπω τί τούτου καταγελαστότερον ἕτερον &c. *Dicamne, quod riſu majore dignum ſit? Atat nemo accuſet nos intempeſtivitatis, ſi eo usq; ſermo nobis procedat. Certè qui ſordes velit expurgare, non gravabitur ſuas prius ipſius inquinare manus. Quid verò illud adeò ridiculum, mihi ſanè non tale videtur, nam & ideò ingemiſco. Eſt autem principium amentiæ & ſtultitiæ extremæ.* Pergit ibi ita: Βόρβορον αἱ γυναῖκες ἐν τῷ βαλανείῳ λαμβάνουσαι τροφοὶ καὶ θεραπαινίδες, καὶ τῷ δακτύλῳ χρίουσαι κατὰ τοῦ μετώπου τυπῶσι τοῦ παιδίου. Κἂν ἐρωτᾷ τις τί βούλεται ὁ βόρβορος, τί δὲ ὁ πηλός; Ὀφθαλμὸν πονηρὸν ἀποστρέφει, φησὶ καὶ βασκανίαν καὶ φθόνον, i. e. *Lutum è balneo nutrices & ancillæ accipiunt, eoq; digito ſuo frontem pueri inungunt. Si roges, cui bono lutum? cœnum? averruncando, inquient, malo oculo, invidiæ, faſcinationi.*

§. 10. Invidiam adeoque & faſcinum *fortunæ ſecundæ occultatione* quoque præcaviſſe veteres notavit Vincentius Alſarius *Tract. de Invid. & Faſcin.* ejusque exemplum è Catullo *Carm. 5. ad Lesbiam* adducit:

Dein

Dein cum millia multa fecerimus,
Conturbabimus illa, ne ſciamus.
Aut ne quis malus invidere poſſit.

Invidiæ enim livorem facilè evitari poſſe intelligit, & quidem, ut ait, ſi nec venditemus, nec ambitioſè nimis jactemus, minimèque cæteris nos præferamus. Inter omnia namque æqualitas maximè conciliat amicitiam & tuetur, oſtentatio autem ubique invidioſa. In cœtu enim amicorum minimè nobis plauſores, & noſtrarum buccinatores laudum appareamus. Hoc enim ita odioſum ſemper exiſtimatum eſt, ut jactata ſit apud Græcos ſententia: *Latendum eſſe dum vivimus, ut feliciter vivamus.* Paulò poſt ad citatum Catulli locum notat, *multum* dici ideò, quia multum non eſt numerus præfinitus: eam namque fuiſſe veterum ſuperſtitionem, ut finitum numerum obnoxium faſcino crederent. Unde cum in culleum primam vini urnam indidiſſent, dicebant *multa.* Hoc enim & ad faſcinum debellandum faciebat.

§. 11. Porro *caſu aliquo adverſo ſuſceptô atque contractô* invidiam extingui, annotante eodem, ſenſerunt. Exemplum casûs adverſi petitur ex Herodoto de Polycrate in Thaliâ, cui nihil acciderat, quod nollet, niſi quòd annulum, quo delectabatur, in mare ſua voluntate, de Amaſis conſiliô, abjecerat, ut Deorum invidiam (ſic Herodotus) exſtingueret.

§. 12. Inſuper Ariſtoteles *Sect. 20. probl. 34.* rutam, Dioſcorides *lib. 3. cap. 89.* alyſſum, Virgilius *Eclog. 7.* Baccharem herbam, Plinius *lib. 26. cap. 10.* radicem Satyrii, quod Orchis fœmina dicitur, & *lib. 28. cap. 8.* corium frontis Hyænæ faſcini amuleta eſſe poſteritati reliquerunt. Virgilius ita canit:

Aut ſi ultra placitum laudarit, Bacchare frontem
Cingite, ne vati noceat mala lingua futuro.

Etiam monilia conſerta ſacris conchis & lucifugæ meles, & vivi lapides cum corallis juncti, & herbæ magicô cantu adjutæ, ut inquit Gratius, ad depellendum faſcinum proſunt.

Nam ſic affectus, oculiq; venena maligni
Vicit tutela pax impetrata Deorum. Turnebus *l. c. p. 281.*

Plurima tamen ex his, quæ recenſuimus, Wierus ad faſcinationem Dæmoniacam, quam ſolam agnoſcere videtur, refert de *Præſtig. Dæmon c. 21 p. 411.*

I CAPUT

Digitized by Google

CAPUT V.

Remedia ad Faſcinum recentiorum, ut & noſtratium varia recenſentur. Hiſtoria mira faſcini curati. Herba Sideritis faſcinatorum aſylum. Suffumigationes etiam faſcini gratiâ fiunt; item benedictiones.

§ 1. RECentiorum omnia ad faſcinum remedia paſſim in Vulgi circô decantata, quis cognoſcet? Superſtitioſa pleraque cùm ſint, ne Sacerdotum vel Magiſtratus ſentiant rigorem faſcini curatores, arcana ſilentii fide obſignare jubent, omnemque aliis innoteſcendi occaſionem, niſi faſcini tollendi neceſſitas eam imperet, præſcindunt. Priapi imaginem in forma manus pollice ſub indice miſſo infantium thoraci etiamnum in Hiſpania appendi tradit Gutierrius Hiſpanus *de Faſcino pag. 9. & pag. ſeq. n. 3.* antiquam ac præſentem gentis ſuæ conſuetudinem refert, manus melis infantium humeris appendendi, quibus mediis, ait, nutrices faſcinum puerorum præcaveri religioſè opinantur, ſacrilegumque habent, illo vel ſimili amuleto tam grandi malo, quale faſcinum ipſis eſt, non ſubvenire: idque in brutis huc usque obſervari refert, quibus ruſtici pellem melis appendunt, ne, ut ſuſpicantur, veneficus illis oculus nocumento ſit; id animadverti in equo, mulo, aſinoque, quorum collis bonam pellis ejus animalis partem ruſtici apponunt in viſus faſcinatorii tutelam. Gagates etiam puſillis ibi ſuſpenditur, referente Valleſio, & quidem ut habet Delrio *lib. 1. cap. 4. quæſt. 4. & lib. 3. part. 1. quæſt. 4. Sect. 1.* manus ex eo lapide, item ex ebore vel argento in deriſum inſerto intra digitos primores pollice conformatur. Imò ſi ſummô mane ſurgenti quis ita digitos intendat, id ipſum quoque amuleti loco ibi haberi, ſcribit idem. Talpæ pedem ſincipiti applicatum faſcinationi reſiſtere notat Sylv. Rattray *de Sympath. & Antipath. p. m. 18.* Sed cui reſiſtat faſcinationis ſpeciei, non exprimit. Lupi roſtrum, cervicem & caudam Ronſæus *in venat.* affert. Faſcinationibus reſiſtere putant alii faſciolas vel teniolas rubras alligatas equorum frenis vel ephippiis, quod Sileſiis ac Moravis uſitatum ſcribitur, fermè ut apud Græcos Romanosque pueri puellæque faſciolis præcingebantur ruſſeis. Ita Adm. Rever. Dn. D. Geierus *diſquiſ. Theol. de Superſtit. cap. 3. §. 47.*

§. 2. Vul-

§. 2. Vulgus noſter, præcipuè mulierculæ, quæ curam puerperarum & infantium recens natorum gerunt, Pharmacopœam variis & miris inſtructam medicamentis faſcinô laborantibus aperiunt. Iſtorum jam major, jam minor, utendi modum & materiam ſi reſpicias, eſt copia & apparatus, & plurima ex his ſacrum religionis odorem devotionis piſtillo agitata naribus ferunt, corporisque ſalutem promittere videntur, ſed quæ ſi veritatis cœleſtis luci admoveamus, graviora animæ mala furtim parare deprehendimus. Sunt, qui aquâ fluviali ſilentio pertinaci, nulloque ſermone, licet ab obviis hominibus ad verba invitentur, fracto, faſcinati corpus tribus vicibus deorſum lavant. Quidam venerandæ Triados, ejusque perſonalia nomina inſuper recitant. Nonnulli aquâ, ſuper quam ſponſus & ſponſa è pago filiali in Parochiam ſuam ambulare, & defunctorum corpora vehi ſolent, per ſilentium bis hauriunt, & bis iterum effundunt: tertiâ vice hauſtam domum referunt, eâque homines & jumentorum capita lavant, ſicque faſcino medentur. Ex horreô vel domiciliô hæreditariô tres fœni manipuli ſilentio & ſine reprehenſione allati, cunisque vel lecto impoſiti etiam inter præſentia faſcini remedia referuntur. Et eſt in hac urbe, quæ non exiguam quotanis fœni jacturam in ædibus ſuis hæreditariis patitur ab hominibus faſcini gratiâ ſilentio illud auferentibus: hos tamen, quia ſacrum furti hujus finem eſſe cenſet, reprehendere velut asſueta jam ſuperſedet. Alias infantium frontem faſcini tollendi ergò lambere primâ quidem vice ſurſum, alterâ & ſic in modum crucis ſecundùm latitudinem, tertiâ ibidem ſurſum, poſtea ſputum poſt infantis tergum ex ore projicere, compertum tuli. Nonnullæ faſcinum ramô pinu arbore deſumtô, quo caput & faciem deverrunt, depellere laborant. Faſcinatum etiam linteo contectum humique jacentem terræ ſub ſtillicidio effoſſæ, ternâque unius horæ ſpatio vice allatæ manipulis tribus in modum crucis conſpergunt. Ad idem ſtramentum fimi hæreditarii faſcinato, ut indormiat, ſubdunt. Ceſpitem vivum ſilentio è puelli ſepulchrô effoſſum, cunisque inditum, puero faſcinô laboranti; è puellæ tumulo tractum puellæ faſcinatæ ſuccurrere, ita ut vel vita, vel mors acceleretur, genus fœmininum, maſculino in hoc ſemper peritius, docet. Suſceptrix etiam brachialia lintea, quibus induta infantem in ſacro baptiſmi fonte ſuſceperat, ſilentio contubernium ingreſſa, faſcinato ſubdit, & ſilentio mox diſcedit, brevi regreſſa ſolitâ loquendi licentiâ fruitur. In-

Digitized by Google

fanti cuidam nullum è lotionibus emolumentum percipienti raſuram tribus ductibus è quatuor contubernii parietibus calce incruſtatis detractam, & linteo, quo totum infantis corpus fuerat contectum, inſperſam, remedio fuiſſe, alia quædam fidem fecit, cui tamen, quæ fuerint adjecta, verba memoriâ exciderant. Panis ſegmentum fœminas cultrum tribus inſignitum crucibus trajicere& trajectum cum pane pulvinari per noctem ſubdere inter ſigna dedimus *cap. 3.* §. *3.* hîc curationis ratio eſt habenda & indicanda. Datâ itaque in cultrô rubigine, ceu faſcini ſigno, panis ſegmentum poſt tergum in aquam fluvialem facie ab hac aversâ projiciunt. Si cani nigro devorandum offeratur, eum in rabiem actum iri ferunt. Tritum, inquit Joh. Freitagius *Illuſtrium Aularum Oſnaburgenſis & Tecklaburgicæ olim Medicus Noct. Medic. cap. 39.* vulgoque familiariſſimum eſt apud noſtrates pueris faſcinatis tria lactis cochlearia ter per podicis foramen transfuſa & quaſi colata exhibere, vel laqueum ſuſpendioſi in cinerem crematum propinare. (Delicata meherele ſuperſtitio! quàm lautas epulas ſuis credulis apponit Diabolus! exclamamus nos cum eodem.)

§. 3. Mirus eſt ille curandi modus, quem mihi olim narravit Hans Schmidt / incola pagi Merzbach tribus hinc milliaribus diſtantis. Filiolus hujus biennis boni habitûs & elegantioris formæ maceſcere incepit, ut ſola cutis tandem viduata carnibus oſſa tegeret.

Pallor in ore fuit, macies in corpore toto.

Adeò extrita fuit valetudo, ut huic reſtituendæ nullum, quantumvis multam in hoc operam contuliſſent, remedium præſens invenerint parentes. Jam in Dracunculos (Miteſſer) quos puellum infeſtare quidam exiſtimarant, arma direxerant: jam affectui herbam faſcino ſacram obverterant: jam contra alia mala, quorum ſuſpicionem animis curioſis credulitas impreſſerat, domeſticorum paratu facilium aciem verterant; ſed mali atrocitas omnem Parentum curam & medicaminum virtutem eluſerat. Tandem mulieri cuidam Hebrææ forte fortuna accedenti mater filiolum ſpectandum offert, ſed iſta ad mortem usque puellum faſcinatum eſſe edicit. Das Kind ſey auf den Tod beſchrien. Dicto tamen mox ſpem curationis pretio quatuor baciorum redimendæ ſubjicit, quam infantis proprii in deteriori longè ſtatu conſtituti, ſed à Zingarâ quadam optimè curati exemplô adauxit. Curandi modum,

dum, quem Zingara edocuiſſet, eò die, quod Sabbaticus eſſet, exponere Judææ fuit religio: ſequenti verò die reverſa his eum expoſuit: Tres cinerum manipulos è tribus ædibus furtim, cavendo ne te ullus interpellet, collige: ſub ingreſſum verò hæc in ſingulis tecum loquaris: Ich will in dein Haus gehen / will ein Hand voll Aſchen heraus nehmen vor mein francken Kind / es ſoll niemand ſchaden / und ſoll mich niemand beruffen. Hoc iniquioribus illis temporibus, quibus Martis furor ſuis incolas ſedibus & ædibus expulerat, factu fuiſſe perfacile ajebat. Recipe deinceps è panis primi, quem ſignare ſolent, ſegmine medullam, eamque cum cineribus furtivis permiſce: ex his permixtis & linteolo collectis nodulum para. Inſuper cum ſole oriente aquam fluvialem, ſuper quam ſponſus & ſponſa pergere, defunctorumque cadavera vehi ſolent, accede, & ſecundum flumen bis aquam ſitulâ extrahe, iterumque effunde. Aquam tertia vice extractam domum ubi deportaveris, dimidiæ ejus parti nodulum ad elixandum, & iſtum poſthac fornaci ad exſiccandum impone. Reliquâ aquæ parte alterius aquæ fervor frangatur, in qua faſcinatus infans eſt lavandus. Lavandus autem eſt tribus, ut ajunt, Veneris diebus proximè inſequentium ſeptimanarum. A balneo lotus & deterſus in lectulô reponendus eſt. His ita tribus vicibus peractis aqua omnis confuſa cum nodulo ad aquam, è qua fuerat hauſta ante deportatur & infunditur, quàm Sol ad Horizontem reverſus radios effundat. Secundùm hæc facta priſtinam valetudinem ſenſim recuperaſſe filiolum Parens coram mihi narravit.

§. 4 Commune faſcinatorum Aſylum herba eſt Sideritis Heraclea, Gliederkraut / Camerario *Herbar. lib. 4. cap. 33.* Zeißkraut / Auſtriacis Fußbeerkraut / referente Höfero, *Hercul. Medic. lib. 5. cap. 4.* noſtratibus Beruff-Kraut / weil es wider das Beruffen und Beſchreyen dienen ſoll; item Suchtkraut / weil es wider mancherley Geſüchte gut ſey / alibi, Ziſche dicta, quam vel cunis infantium imponunt, vel decoquunt, & in decocto faſcinatum ter (quidam numerum negligunt, atque ita ſine numero) lavant, & poſt quamcunque lotionem decocti hauſtum quendam præbent. Sed ut in patinâ ſtanneâ vel ligneâ hæreditariô jure partâ lotio fiat, religioſè obſervant. Poſthac è mucilaginis & impuritatum in fundo præſentiâ vel abſentia faſcini præſentiam vel abſentiam colligunt. Poſt lotionē infans non deterſus ſed madidus, linteoque, vel ex ſuperſtitioſâ aliarū

curioſitate, maris cujusdam indusio illotô ſeu immundo totus obvolutus lectulo ſuo redditur, & ad ſomnum invitatur. Si curationis ſucceſſus ægrum deſtituit, vel lethalem eſſe faſcinationem, vel occultô quodam eoque graviſſimô morbô ægrum laborare, vel ſagarum artibus (magicam enim faſcinationem à vulgari vulgus etiam diſtinguere novit) perculſum ſanitatis jacturam pati, parato ore reponunt. Wittebergenſes fœminas aliam herbam, nimirum conyzam cæruleum, inde etiam ipſis Beruffs Kraut / Tabernæmontano *lib. 2. p. m. 532.* Blaw Dürrwurtz dictam, infantium cunis contra faſcinum imponere, autor eſt Sennertus *Tract. de Infant. curat. cap. ult.* & *lib. 6. Medic. pr. part. 9. cap. 1.* Aliam, quæ Senecio eſt, ad hoc forum confert Dn. D. Rolfinck *Medic. Special. lib. 9. ſect. 2. cap. 11.* *Crebrò,* inquit, *hujus herbæ mentionem facit Paracelſus. Mulierculæ noſtrates vocant quartam ſpeciem à Dodonæo propoſitam* Beruffs Kraut. *Cum vident infantem ἀτροφίᾳ laborare, nimiâ commendatione formæ faſcinatum, lavacrum ex hac herbâ conficiunt. Et certè ſordes mirificè abſtergunt.* Anicula quædam ſibi olim, quod ſe faſcinatam crederet, pro lavacrô decoctum ex reſtâ bovis (Hauhechel / Huthechel) paravit. Deprehensô errore, quòd aliam, loco decantatæ in his oris ad faſcinum herbæ, recepiſſet, ſe quidem adſtantibus riſum concitaſſe, nihilo tamen minus ſanitati fuiſſe redditam narravit.

§. 5. Suffumigationes etiam ad Faſcinum vulgus plurimi facit, varias ex variis paratas, ex cyperô, caryophyllis, cinamomô, lignô aloes, frequentiſſimè thure. Vid. Zacut. Luſitanum *Medic. Princip. Hiſtor. lib. 3. quæſt. 31. pag. 510.* Noſtratibus ſequens frequens eſt: Recipe tres particulas abſinthii, tres particulas corticum baccarum lauri, tres pariter herbæ Sideritis particulas, & his commixtis totum ſuffumigetur corpus. Raſurâ etiam quatuor menſæ extremitatum acuminatarum & primi liminis cum ſiderite faſcinatum ſuffumigant. Linteolum detritum tempore natalitiorum Salvatori noſtro ſacrô ſub diô ſuſpendunt, eoque pro ſuffumigiô utuntur. Mulierculæ etiam pilis, neſcio quibus (pudor nominare prohibet) vel è quibus corporis patris & matris partibus (quædam triplicis ſortis pilos præcipiunt) evulſis, & pro ſuffitu combuſtis infantes faſcinô laborantes curant. Carrichterus *loc. cit.* hoc habet: Nim Beerwinckel / daß iſt / Ingrün / Dorant / Johanneskraut / leg es ihm ins Bad / darinn bade das Kind neunmal. Darnach nim Lindenmiſtel / Eibiſchholtz / das auf den

Weiden gewachſen iſt/ Oel-Kuchen Wabn/ damit räuchere das Kind Abends und Morgens/ ſo wird ihn bald geholffen. Vir quidam πολυμαθὴς, qui parem pietatis ardorem cum eruditione copulavit, ſequentem mihi communicavit hiſtoriam: Matris cujusdam infantem in Urbe quadam patriæ viciná, incunabula olim inhabitantem carnis & pinguedinis apparatus omnis, quo antea fuerat conſpicuus, ſic tandem deſtituit, ut inteſtina ipſa oculorum aciei quadantenus conſpicienda ſubmitterentur. Sceleti figuram in eo expreſſam dixiſſes. Nullam defectui reſarciendo ex omnibus, quæ curioſiùs & copioſiùs conquiſiverant & applicarant, Medicinam ſalubrem invenerunt parentes. Matrona quædam nobilis, Empiricæ Medicinæ peritiſſima, tandem Urbem, & ad parentum petitum ædes ingreſſa ex primô intuitu faſcinum ſtatim legit, ac dixit, neque officinarum thecas omnes, neque Doctores, licet in conſilium omnes adhiberentur, laboranti puello, quòd ad extremum eſſet faſcinatus, fore auxilio. Id verò conſilii dedit, ut reciperetur novemplex lignum, undecunque illud, ex ſepibus etiam, ſit collectum, & ſeminum ſeu florum fœni manipulus unus, hisque mixtis infans bene munitus ter ſuffumigaretur. Suffumigationis actu tribus vicibus peracto ſenſim priſtinæ valetudini infans fuit reſtitutus.

§. 6. Audias, qui remediis benedictionis verba jungunt, ſeu inſimul trium Deitatis perſonarum nomina recitata, ut ad varia morborum genera, ita etiam ad faſcinum, commendant, rem ſe præclarè egiſſe, omneque animæ periculum evaſiſſe exiſtimantes, ſi non impuriſſimi Dæmonis ſemper deteſtandum, ſed ſanctiſſimi DEI nunquam non adorandum nomen, in quo etiam omnia ſua Chriſtiani facere jubentur, adjecerint, malô præſertim arte medicâ majori corpus infeſtante: tum locum habere illud *Sapient. 16. v. 12.* cenſent: *Neque herba, neque malagma ſanavit, ſed tuus, Domine, Sermo, qui ſanat omnia.* Sic plebeja quædam hoc ſibi faſcinatæ remedio fuiſſe jactavit: Aquæ ſilentio allatæ prunam candentem in nomine Patris &c. injecit, qua ad fundum prolapsâ crura deinceps aquâ iſtâ deorſum, manumque extrorſum vergendo lavit: reliquam aquam poſt tergum tribus vicibus crucis in modum profudit, ſicque à faſcinô ſeipſam liberavit. Gallinam quandam faſcinatam ſimili ratione fuiſſe curatam, narravit eadem. Quin faſcinationis periculum à faſcinatô in faſcinantem conceptis benedictionis verbis transferunt, ita

ut

ut inſimul tres carbones ignitos (alii non ignitos) ſeu prunas in aquam injiciant, & inter hæc ſequentia clarâ voce verba enuncient:

Hat dich beſchrien ein Mann/
So komm es ihm ſelber an/
Hat es gethan ein Weib/
So fahr es in ihren Leib
Das zehl ich dir zur Buß im Namen ꝛc.

Alia quædam ſibi religioſior viſa iſtam formulam , quòd peccati nævô eſſet deturpata, reprehendit & hanc ſubſtituit: Hat es gethan ein Mann oder Weib/ eine Magd oder Knab/ ſo kehr ich dirs ab/ das zehl ich dir zu gut im Namen ꝛc. Quid? quòd adulciores faſcini à ſe tollendi gratia ſeipſas alloquantur v. g. Margret hat es gethan ein Mann oder Weib / ſo fahr ꝛc. Si prunæ fundum petunt, cujus habuerunt, ſuſpicio augetur: Si verò ſupernatant, ſuſpicio cadit. Proinde ut ex faſcinatoris veſtimentis particulam quandam capiant, anxiè curant, qua pro ſuffumigiô uſurpatâ faſcini periculum tolli ajunt. Alii verò neglectô illo apparatu ſolum veſtimenti ejus, cujus habent ſuſpicionem, particulam clam ſurripiunt, eâque faſcinatum ſuffumigant, aut ſub cunis ſuffitum in certiſſimum auxilium parant. Ex Cartagena refert Gaſp. à Reies *Elyſ. jucund. quæſt. camp. quæſt. 23.* remedium idem: nimirum quædam Hiſpaniæ vetulæ ex faſce faſcinantis, ipsô inſciô, fruſtulum incidunt, quo igne combuſto faſcinatum ſuffumigari jubent. Formulam benedictionis ſequentem alibi ad faſcinum commendari accepi: Biſt du beſchrien über Zungen und Zahn/ iſt es ein Mann oder Frau/ oder Knecht oder Magd/ der es hat gethan/ ſo komm es ihm ſelber an/ das ſey dir genannt im Namen ꝛc. Ad vaccarum præſepia etiam confugiunt, quibus faſcinatum reponunt, benedictionis verba certis rhythmis incluſa adjicientes:

Der Mann der für dich gelitten/ der helffe dir/ ꝛc.
Der Mann der dich beſchrien komme ꝛc.

Rhythmos nec ſcio, nec ſcire aveo, neque iſtos, quæ hanc medendi methodum mihi narravit, mulier tenuit, niſi fortè ſe neſcire ſimulaverit. His verò faſcinationis autorem ipſum quaſi faſcinatum non poſſe non acceſſum maturare, & ſi hujus veſtimenti particula, quæcunque ea ſit, quam furtim detrahere occaſio permiſit, ægrotus deinceps fuerit ſuffumigatus, faſcinum fumo ſublatum iri dicunt. Plura alia ad faſcinum commen-

Digitized by Google

commendata paſſim audias & legas, ſed quæ ad tertiam magis, quàm ad hanc primam ſpeciem ſpectant, quæ eò erunt remittenda.

CAPUT VI.

Præſervativa Faſcinationis vulgaris remedia plura monſtrat.

§. 1. VErùm quia turpius ejicitur, quàm non admittitur hoſtis, ne quis vel invitus aut inſcius per laudationem nimiam, viſu vel voce malum inferat, Græcorum Latinorumque more certas verborum formulas ceu faſcini alexiteria, ſermonibus vel præmittit vel miſcet vulgus, ſicque omne ſe periculum præcavere poſſe autumat. v. g. Daß dich GOTT behüt. GOtt behüt es: Unbeſchrien; Daß ich es zur guten Stund rede / ꝛc. Atque eam non tam faſcini, quàm ſuſpicionis malæ metus invexit, conſuetudinem, ut ferè nullus, qui in familiarem conſpectum infantes admittit, præſervativas iſtas formulas jam negligat, ne, ſi fortè ex naturali causâ ex apparatu morboſô in ægritudinem pronus, infans morbo brevi poſt corripiatur, vulgi & ſuperſtitioſarum fœminarum inclementiam ſentiat & artis, neſcio cujus, ſuſpicionem, quod nonnullis eveniſſe novimus, inſons in ſe derivet.

§. 2. Etiam ad utenſilia puerperarum ac infantium recens natorum, cujuscunque ea ſint ſortis, lintea, lignea, ſtannea &c. in conſpectum & ad uſum prolata, mox tritum hoc, GOtt behüt es / in infimæ multitudinis ædibus (ædium ſuperiorum Matronæ iſtas ſuperſtitionum ineptias rident) enunciatur & frequentatur. Si hæc faſcini antidotus negligatur, ne faſcinô infans corripiatur, metuunt. Clavem domeſticam lectô appenſam, vel cunis impoſitam faſcinum præcavere, ex noſtratibus quæ credunt & ſuadent, ſunt mulierculæ. Panis etiam fruſtula infantibus apportatis contra faſcinum largiuntur, cumque horum geſtatrices plures ſubeunt ædes, plura quandoque domum fruſtula referunt, quæ cunis poſtmodum imponunt. Imponunt etiam, ut faſcinum præcaveatur, chalybem, ſeram clauſam, ſpeculum, faſciculum filorum crudorum à virgine quadam tractorum. Similia refert Theologus & Paſtor Norībergæ quondam conſcientioſiſſimus Joh. Saubertus *Tom. 2.* ſeiner Gemähl Poſtill *pag. 260.* Sie legen unter die Wiegen deß Kindes ein Meſſer / einen Creutz-Schlüſſel / einen Strennen Garn / ein Stück Brod / einen Spiegel / ein

Digitized by Google

Geißſtirn / und was dergleichen mehr iſt / zu dem Ende / daß es dem Kind wider das Verſchreyen / wider Unholden / und wider andere Geſpenſt helffen ſoll.

§. 3. Corallia quoq; ſacrô regenerationis fonte unà cum infante rigata, ſeu, ut cum vulgo loquar, baptiſata, item ſemen nigellæ, & parum caſei ac panis (ſchwartzen Kümmel / Käs und ein Bißlein Brods) collo appenſa commendant ſic, ut in publicum ſine his infantem deportare vetulis ſit religio. Cùm in illotis indumentis faciliùs faſcinô infantes corripi credant, ex iſtis particulam quandam, antequam geſtatrices exeunt, humectant, & ſic faſcinum præcaveri perſuaſum habent. Audita prætereuntis infantem impenſiùs laudantis voce, ne noceat, hæc ſecum vetulæ admurmurant & repetunt verba: Lecks in A. ſo ſchads nicht. Apud Italos, Hetruſcos potiſſimum, multis ſeculis inolitum, adhuc perdurare hodie proverbium, ſcribit Wierus *p. m. 262.* ut ſi quando hominem impenſiùs laudantem aliquem audiant, ſtatim objiciant: *Di gratia non glidiate mal d' occhio:* h. e. *precor, ne oculi malum ei concilies, vel ne viſu lædas.* Paulus Zacchias *Quæſt. Medico-Legal. lib. 7. tit. 4. quæſt. 4.* ſcribit, hinc illud emanaſſe, ut alicujus ſanitatem bonamque valetudinem laudantes manus oculis admoveamus, ut ſi quis malignus ſpiritus in laudatum hominem à nobis emanare poſſit, is motu manus diſſipetur, vulgum autem ad naſum manu recurrere, ignorantem, quid ſibi velit illa manus admotio. Aliqui ſunt, qui dum laudantur, faciem avertunt, non tantum, ut indicent, moleſtam ſibi eſſe laudationem, ſed ut à faſcinô caveant. Fracaſtorius *loc. cit.* Valleſius, quod ſit edacium præſervativum, docet. *Alii,* inquit, *faſcinationis timorem ad alios etiam quascunq; invidentiæ cauſas extendentes, ſi quid comedunt avidè, quod alium quempiam vident intueri, metu percuſſi, partem iſti ſtatim porrigunt, ne faſcinentur.* Hoc verò etiam Ariſtoteles tradit *Sect. 20. probl. 34.*

§. 4. Ægyptiorum contra diverſorum morborum violentiam, faſcinationesque amuleta, periapta, periammata varia variisque modis, ritibus & ceremoniis conſecrata, atque ex obeliſcis, velut ex archetypis codicibus decerpta, quæ ceu ſacra quædam phylacteria in collô, manibus aliisque corporis partibus, etiam ſecretioribus geſtarunt, ſcire deſiderantem remittit Schottus ad Athan. Kircheri Oedipum Ægyptiorum. Sed quia iſta & ſimilia faſcino magico potiſſimum opponuntur, intacta hîc maneant.

maneant. Tædium, quod ex variarum ſuperſtitionum enumeratione cepimus, nos ad alia properare, idque veritatis nectare temperare jubet. Si quædam ex his, quæ enarravimus, ad tertiam ſpectant ſpeciem, materiæ, quam nonnulli confusè tractarunt, obſcuritatem & lubricitatem nobis impoſuiſſe fatebimur. Quisquis autem pietatis ſenſum habet, his bene expenſis, non poterit non mecum, vel cum Lucretiô, exclamare:

O miſeras hominum mentes, o pectora cæca!
Qualibus in tenebris vitæ, quantisq; periclis
Degitur hoc ævi, quodcunque eſt.

PARS II.

JUDICIUM AUTORIS

De

VULGARI FASCINATIONE PROPONIT;

& quidem

SECTIO I.

De

FASCINATIONE VISUALI AGIT.

CAPUT I.

Ubi (I.) ad Loca Sacræ Scripturæ, pro Faſcinatione Viſuali ſupra Sect. 1. cap. 1. allata reſpondetur. Primum autem recolitur, cur hæc vulgaris rectè dicatur.

§. 1. DIu ſatis inter denſas ſuperſtitionum nebulas & multiplices contradictionũ fluctus Tractationis noſtræ navicula jactata: ut tandem rectam feliciori ſidere viam ingreſſi ad veritatis portum provehamur, ingenii vela latius jam explicabimus, ac ventô ſanæ rationis ſecundô ſuperisque faventibus navigabimus.

§. 2. Et primò primam hanc Faſcinationis ſpeciem vulgarem, & anicularum fabulis perſimilem etiam à graviſſimis putari annotat Cœl. Rhodiginus *lib. 20. cap. 20.* quibus & noſtrum ultrò adjicimus calculum. Φαῦλος γὰρ κριτὴς παντὸς καλοῦ πράγματος ὄχλος, *malus enim honeſtæ rei judex*

eſt vulgus. Malè multa apprehendit, apprehenſa, præſertim ſpecie quadam decora, falſo dijudicat, dijudicata pertinaciter tuetur, proindeque receptam de Faſcinô opinionem indoctis magis quàm doctis, ſenibus magis, quam juvenibus, mulieribus quàm viris probari miretur nemo. Indoctis quidem, quia cùm doctrinæ & eruditionis rore cælitus delapsô (quo Hieroglyphicarum rerum Secretarii iſtam indicant) careant, obdurata ad diſcretionis ſemina fovendum pectora gerunt: *Senibus*, quia ut Donatus *ad Terent. Andr.* loquitur, *ſenes vel anus ætate multis ſuperſtites delirant: unde & ſuperſtitioſi, qui DEOS timent nimis, quod ſignum eſt deliramenti: mulieribus, quia omnis ſuperſtitio eſt imbecillis animi atq; anilis*, ut ait Cicero *de Divinat.* Mulieres autem ſunt σκεῦος ἀσθενέστερον *vas imbecillius*, *1. Petr. 3.* Strabo quoque *lib. 7. Geograph.* non dubitat aſſerere hoc, ἅπαντες τῆς δεισιδαιμονίας ἀρχηγοὺς οἴονται τὰς γυναῖκας, h. e. *ſuperſtitionis autores eſſe mulieres.* Et Servius ad *lib. 8. Æneid. pag. mihi 564. Superſtitio eſt timor ſuperfluus & delirus, aut ab aniculis ſuperſtitio, quæ multis ſuperſtites per ætatem delirant, & ſtultæ ſunt. Tametſi verò*, ut ait Valleſius loc. cit. ubi de Faſcinatione agit, *video in ipſis etiam doctis eſſe quosdam, qui quadam ambitione omnia, quæ vulgus miratur, tueri curent, ſubtilitatis magis, quàm veritatis amore: unde judiciarii, Magi, præſtigiatores, & ſecretorum periti haberi volunt, quorum ingenia ego nunquam faſcinabo:* pleraque tamen multitudinis & vulgi capita, licet à doctoribus, piisque ſinceræ religionis cuſtodibus ſpurium hunc phantaſiæ fœtum cum ſuis involucris, Chriſtianis manibus indignum, & propterea exponendum audiant, ſpreto nihilominus rationum pondere, & pertimeſcendo inde ſalutis periculô humaniter iſtum amplexantur, & poſterorum ſinui, ut aquilæ inſtar inibi rejuveneſcere queat, tradunt. Citiùs clavam Herculis manibus eripias, quàm iſtam de Faſcinô opinionem creduli vulgi pectoribus impreſſam expungas. Sacra nimirum vitulina à Jeroboamô ſemel introducta ſucceſſores ſtrenuè tutari non deſiſtunt, & quò pluribus poſterorum annis coronantur, eò majori antiquitatis ſplendore poſteros dementant, eoque difficiliùs abrogantur & expugnantur. Expugnaturis inpræſentiarum iſta faſcini nobis argumenti difficultas nulla, præfiſcine! h. e. citra invidiam, dixero! creat metum. Sublevat laborem amor, &, quam meditamur, gloria DEI, proximique, cui inſervire ſtudemus, commodum. Qui faſtidioſô noſtram medici-

medicinam aſpernantur ſtomacho, ſacrô prius jejuniô & meditationum fervore, opinionis ſuæ cruditates conſumant, quàm accedant.

§. 3. *Faſcinationem Viſualem* Autoritate, Rationibus & Experientiâ confirmari, parte anteced. vidimus. Singulatim unumquodque ſpectabimus. (1.) *Autoritas* opponitur & ſacra & profana. *Sacra* Sacræ Scripturæ, quia eſt infallibilis & Deum habet autorem, manet autoritas: ſed ſacris, i. e. puris, & præconceptæ opinionis lutô non pollutis manibus volvatur, ſenſusque ad bonæ Interpretationis normam efferatur, non inferatur. Primus ex *Deut. 28. v. 54.* deſumtus eſt locus, qui ſecundum Pagninum ita habet: Viri teneri apud te & delicati valdè malignus erit oculus in fratrem ſuum. βασκανεῖ τῷ ὀφθαλμῷ αὐτοῦ, ut habent LXX. Interpp. ℞. Locus hic nullum parit adverſæ cauſæ patrocinium, ſive verbum תֵּרַע, quod in Hebraico textu habetur, 3. Fut. Niph. Radicis רָעַע, ſive 3. Fut. Kal. Rad. יֵרַע dicatur, quorum illud paſſivam, hoc verò activam ſignificationem obtinet. Non enim faſcinationem, quæ vitioſis oculorum radiis, ſenſu poetico ſeu vulgari fit, & læſionem infert, hîc intelligi, contextus prodit, quem ut inſpiciamus, æquum eſt, ne, quod in ſuo foro JCTI dicunt, *incivile eſſe, de verbis quibusdam legis velle judicare, non inſpectâ lege totâ*, idem nobis in ſimili negotiô objiciatur. Moſes autem ad DEI mandatum Iſraelitas propoſitis præmiis & ſuppliciis, quorum utrorumque magnum ibi catalogum recitat, ad legum cuſtodiam & devitationem prævaricationis earum excitat. Inter calamitates impios ſecuturas Famem numerat, quam tantam fore prædicit, ut fructum uteri & carnes filiorum ſuorum & filiarum ſuarum Iſraelitæ, in anguſtiâ & vaſtitate ab hoſtibus immittendâ, ſint devoraturi. Sequitur jam locus citatus, ut habet vulgata: *Homo delicatus in te, & luxurioſus valde invidebit fratri ſuo.* [Arias Montanus verſ. interlineari rigorem verbi Hebraici ſecutus reddit: *Malignabit oculus ejus in fratrem ſuum.*] *& uxori, quæ cubat in ſinu ſuo, ne det eis de carnibus filiorum ſuorum, quos comedet: eò quòd nihil habeat in obſidione & penuriâ, quâ vaſtaverint te inimici tui, intra omnes portas tuas. Tenera mulier & delicata, quæ ſuper terram ingredi non valebat, nec pedis veſtigium figere, propter mollitiem & teneritudinem, invidebit* [Arias Montanus itidem: *Malignabit oculus ejus.*] *viro ſuo, qui cubat in ſinu ejus ſuper filii & filiæ carnibus.* [Nic. de Lyra *in Comm.* i. e. abſcondet, ne inde accipiat partem.]

& illuvie ſecundinarum, quæ egrediuntur de medio feminum ejus, & ſuper liberis, qui eadem horâ nati ſunt: Comedent enim eos clam propter rerum penuriam: Lutherus bene vertit: Ein Mann wird dem Weibe und dem Sohn zu geben vergönnen (mißgönnen.) Eleganter Conr. Pellicanus *Comment. in Geneſ. cap. 2. pag. 5. fol. 6. Nulla*, inquit, *tam arcta erit amicitia & affectio naturalis parentum ad filios, fratris ad fratres, uxoris quoque ad maritum, quin ob famis calamitatem diſſolvenda ſit, & unus alteri cibum invidebit, abnegabit, & ſubtrahet ad ſibi ſuccurrendum in tanta mortis neceſſitate & anguſtiâ*. Invidus ergò oculus per malignum, non faſcinator ibi intelligitur, quicquid ſit, quòd per invidiam maligna oculo & hujus objecto qualitas communicari vulgò ſtatuatur; quàm bene, patebit inferius. Verbum βασκαίνω §. ſeq. 5. videbimus.

§. 4. *Secundus*, qui opponitur, locus *Sapient. 4. verſ. 12.* habetur: βασκανία γὰρ φαυλότητος ἀμαυροῖ τὰ καλά: *Faſcinatio nugacitatis obſcurat bona*. ℞. Faſcinationis hîc quidem fit mentio, ſed non ſequitur: Ergò Faſcinatio vulgaris ſeu poetica, quæ ſcilicet viſu & voce fit, datur. Quid ſi allegoricus à vulgi opinione ſumtus ſit ſermo? Si enim in ſacris quædam veniunt intelligenda tropicè, ἀνθρωποπαθῶς, allegoricè & mythologicè; ut in libris Judicum ligna ſibi Regem, atque ad ficum vitemque ſermonem feciſſe, fictâ quidem narratione, attamen veraci ſignificatione dicuntur, quidni etiam abſurdæ, à vulgô receptæ opinionis mentione verax ſignificatio exprimi queat? Quid ſi Faſcinatio Dæmoniaca intelligatur? aut deſumptam ab hac metaphoricam loquendi rationem verba foveant? Atque hanc ea fovere oſtendo verbis D. Conr. Dieterici, quæ concion. 2. ſuper iſtud caput facit, pag. 408. Das erſte ſind die böſe Exempel böſer und verkehrter Leut/ welche der Griechiſche Original-Text nennet βασκανίαν φαυλότητος, faſcinationem nugacitatis, wie es der gemeine Lateiniſche Interpres verdolmetſchet/ aber es beſſer geben wird/ improbitatis ſive malitiæ, Zauberey und Verblendung der Bosheit. Denn ob wol manchmal junge Leut Chriſtlich und tugendlich auferzogen/ ihren Catechiſmum ſtudirt/ daraus die Fundament ihres Glaubens und reiner Evangeliſchen Religion gelernet/ auch ſonſten in moribus, Zucht und Erbarkeit ſich fein ſittſam und erbar zu verhalten wiſſen: Wann jedoch ſie die Exempel der böſen Welt ſehen/ gerahten zu Rotten/ Sectirern und Irrgeiſtern/ zu leichtfertiger böſer Geſellſchafft/ da machen die mit ihrem Ketzer-Schwarm und Schand-Weſen ein βασκανίαν, ein

Blendwerck für ihr Hertz/ daß ſie anders nicht / wie die Augen durch eingegebenes Spiegelfechten verblendet/ daß ſie meinen/ ſie ſehen diß oder jenes / da es doch nicht iſt / alſo daß ſie durch ſolche böſe ärgerliche Exempel bethöret und verblendet/ dadurch vom rechten Glauben zu falſcher irriger Lehr / vom Guten zum Böſen verleitet und verführet werden. Eben wie auch der Apoſtel Paulus das Wort ἐβάσκανε in der Epiſtel an die Galater 3. v. 1. brauchet. Turpe quidem eſt ex Commentariô ſapere, ſapientis Senecæ *Epiſt. 33.* teſtimonio: ſiquidem, ut acutiſſimus Theologus Dn. D. Danhauerus *Idea Boni Interpr. & Malitioſ. Calumn. part. 1. ſect. 2. art. 3.* loquitur, Commentariô intellectus μεταχηματίζεται, σφάλλεται, καὶ ἀμαυροῦται, & videt non mentem Auctoris, ſed Commentantis. Verùm quia propriam falcem in alienam miſſem mittere, æquitas prohibet, & eodem D. Danhauero ibid. *pag. 223.* autore, magni eſt ſupercilii & arrogantiæ, nihil aliorum tribuere laboribus, ad ſacrarum rerum Antiſtites, abditâ falce, abimus, ſpectaturi, quos in agro proprio, propriâ dexteritate peragunt labores, eosque caritatis pretio venales, poſitâ per contradicentes neceſſitudinis lege comparaturi.

§. 5. Ad *Tertium* locum *Eccleſiaſt. 14. v. 8.* *Nequam eſt oculus invidi.* Πονηρὸς ὁ βασκαίνων ἰδεῖν ὀφθαλμῷ. ℞. Nullam itidem eſſe ſequelam: Malus eſt faſcinans videre oculô. Ergo datur faſcinatio vulgaris. Siquidem verbum βασκαίνω, non ſolùm faſcinare, ſed etiam invidere ſignificat. Atque invidi etiam oculus eſt nequam vel malus, πονηρὸς, ut habetur *Matth. 20. v. 15.* Ratione Etymologiæ equidem, annotante cum Grammaticis Henr. Stephano *Theſaur. Græc. Ling. Tom. I. pag. 1883.* dicitur βασκαίνω quaſi φασκαίνω, i. e. φάεσι καίνω *oculis lædo*, i. e. adſpectu: affirmat tamen etiam invidere ſignificare verbum idem. Sic Plutarchus *lib. de Invid. & Od.* Τοῖς δοκοῦσι χρηστοῖς βασκαίνουσι μᾶλλον, ὡς δὴ τὸ μέγιστον ἀγαθὸν τὴν ἀρετὴν ἔχουσι. *Magis invident iis, quos bonos putant, utpote virtute bonarum rerum optima præditis.* Quin vox βασκανία faſcinationem quidem, ſæpius autem invidiam ſeu invidentiam, interdum etiam obtrectationem notare, pag. ſeq. notavit idem H. Stephanus. Joan. Benzius *Theſaur. Eloc. Orator. Græco-Lat. Loc. 29. pag. 161.* in eadem claſſe locat hæc: φθόνος, *invidia, invidentia, obtrectatio*, βασκανία, *invidia, odium*, ἐπιχαιρεκακία, *voluptas ex malô alterius*: ut & verba φθονέω, βασκαίνω, ἐπιχαίρω, ad eandem revocat. Exempla è Demoſthene ibi allata huc trahere ſuperſedemus.

Luthe-

Lutherus etiam, invidiam ibi intelligi, verſione ſuâ eleganti indicavit: Das iſt ein böſer Menſch/der nicht ſehen mag/ daß man den Leuten Guts thut. Vid. Hieronymi verba jamjam citanda.

§. 6. *Quartus* nodus, quem Paulus *Galat. 3. v. 1.* nectere putatur, jam dicta recolenti ſolutu eſt facilis. Recurrit enim eadem argumentationis imbecillitas. Paulus faſcinationis mentionem facit. Ergo faſcinatio vulgaris datur. Datur ſanè, ſcilicet in vulgi opinione, non autem in re, quod eſt in quæſtione. Iſtud autem D. Hieronymus etiam circa locum iſtum occupatus non obſcurè prodidit. *Dignè Paulo*, inquit, *qui etſi imperitus eſt ſermone, non tamen ſcientiâ, debemus exponere: non, quòd ſcierit eſſe faſcinum, qui vulgò putatur nocere, ſed uſus ſermone ſit trivii: &, ut in cæteris, ita & in hoc quoque loco, verbum quotidianæ ſermocinationis aſſumſerit. Legimus in Proverbiis: Donum invidi cruciat oculos. Qui apud nos invidus, in Græcò ſignificantiùs ponitur, faſcinator: & in ſapientiâ, quæ Salomonis inſcribitur: Faſcinatio malignitatis obſcurat bona. Quibus docemur exemplis, quòd vel invidus aliena crucietur felicitate; vel is, in quo bona ſint aliqua, alio faſcinante, id eſt, invidente, noceatur. Dicitur faſcinus propriè infantibus nocere & ætati parvulæ: & his, qui necdum firmo veſtigio figant gradum. Unde & quidam è gentilibus: Neſcio, quis teneros oculus mihi faſcinat agnos. Hoc utrum verum nec ne ſit, Deus viderit: quia poteſt fieri, ut & Dæmones huic peccato ſerviant: & quoſcunque in Dei opere vel cæpiſſe, vel perfeciſſe cognoverint, eos à bonis operibus avertant. Nunc illud in cauſa eſt, quod ex opinione vulgi ſumtum putamus exemplum, ut quomodo tenera ætas noceri dicitur faſcino, ſic etiam Galatæ in Chriſti fide nuper nati & nutriti lacte, & non ſolido cibo, veluti quodam faſcinante, ſint nociti, & ſtomacho fidei nauſeante, Spiritûs Sancti cibum evomuerint.* Hieronymi judiciô ſtat B. Lutherus *Tom. I. Altenburg. pag. 186.* ubi pariter à faſcinatione vulgari ad Magicam abit, id quod etiam verſione prodidit: O ihr unverſtändigen Galater/wer hat euch bezaubert/daß ihr der Warheit nicht gehorchet? Non tamen negamus, eidem vulgarem etiam, quam viſu & voce naturaliter fieri antiquitas credidit, idiomate noſtro Zauberey dici, id quod nominis, tractationem noſtram concernentis, gratiâ, indicamus. Ita ille: Und eben das zeiget auch an das Wörtlein Bezaubern/ dieweil man ſaget/ und der Hieronymus auch der Meinung iſt / daß Zauberey zuvor den Kindern und

der Jugend ſchadhafftig iſt. Bezaubern aber [Faſcinatio vulgaris] geſchicht/ wenn man durch vergifftes und bezaubertes Angeſicht beſchädigt wird/ als der Poet Virgilius daſſelbe Wort brauchet in ſeinem Bäuriſchen Gedicht: Jch weiß nicht / welches Auge meine zarte Lämmer bezaubert hat. Ob aber das wahr iſt/ weiß GOtt wol/ ſpricht Hieronymus. Denn es kan geſchehen/ daß die Teuffel dieſem Ubel [ita ad Faſcinationem vulgarem etiam Dæmoniacam accedere poſſe ſentit.] auch dienen und verhelffen. Jch glaube/ daß das die Kranckheit der jungen Kinder ſey/ welche unſere Weiber pflegen zu nennen die Elbe/ oder das Hertzgeſpan/ durch welche wir ſehen/daß die Kinder gantz verſchmachten und verdorren/ und erbärmlich gepeinigt werden/ und zu Zeiten ohn Unterlaß ſchreyen und weinen. Man hat auch geglaubt/ daß ſolche Ding werden zugerichtet von den neidiſchen Zäuberinnen [faſcinatrices ex invidia viſu & voce juxta veterum ſententiam lædentes hoc loco intelligit.] wañ eine gegen der andern Haß und Neid trägt / darum daß eine ein hübſcher Kind hat. Dahero auch das Griechiſche Wort βασκαίνω nicht allein bezaubern/ſondern auch neidiſch ſeyn / bedeutet nach der Meinung Hieronymi. Et paulò poſt: Aber hie entſteht eine ſolche Frage: Ob zu glauben ſey / daß deß Apoſtels Meinung ſey geweſen/ als wäre ſolche Zauberey etwas? [Faſcinum vulgare Lutherus ibidem intelligit.] S. Hieronymus hält davor / daß er geredt habe nach dem gemeinen Brauch/ und habe aus dem Wahn deß Pöbels ein Gleichniß genommen/ nicht als hätte er gewuſt oder gehalten / daß Zauberey [faſcinum vulgare] etwas wäre/ wie man pflegt auch viel andere Dinge aus den Fabeln der Heiden in der Schrifft zu brauchen / als da iſt in dem Hiob der Wagen / Orion / Plejades / und im Eſaia die Sirenen und Oenocentauri. Jch/ wie geſagt/ glaube gäntzlich / daß ſolche Zäuberinne durch deß Teuffels Hülff und Göttliches Verhängniß [hic cum Hieronymo ad faſcinationem magicam inclinat] warlich den Kindern Schaden zufügen / und das zu einer Straff den Unglaubigen/ und den Gläubigen zu einer Verſuchung; So doch viel andere Ding (wie die tägliche Erfahrung lehret) Schaden bringen den Menſchen/Vieh und allen andern Dingen / und die Dinge ſind dem Apoſtel nicht unbekandt geweſen. Siquidem *Paulus non negat faſcinum eſſe aliquid, aut non poſſe fieri, quia infra cap. 5. recenſet inter opera carnis etiam veneficia, quæ eadem ſunt cum faſcino:* verba ſunt ejuſdem Lutheri *Comm. in Epiſt. Paul. ad Galat. ex prælect. ejus collect. pag. 144.* B. Balduinus quoque *Comm. in Epiſt. Pauli pag. 796.* & ab opinione vulgi, & ab invidiâ vo-

cis iſtius translationem ad res ſacras factam eſſe doctè exponit. Dn. D. Winckelmannus Prof. Giſſenſ. celeberr. *Comment. ſuper eund. loc.* deluſionem, deceptionem ac ſeductionem Pſeudo-Apoſtolorum metaphoricè faſcinationem quaſi incantationem hic appellari ſcribit. Et Rauppio *Bibliothec. Portat. lib. 1. pag. 143.* videtur Paulus voculâ hac uti generaliùs, & notare præſtigias, quibus præſtigiator oculos alterius perſtringit, ut pro veris rerum ſpeciebus falſa apprehendant, Verblendungen. Ab oculis autem ad mentem hîc eſſe translatam ait. Sic & Biblia Erneſtina: Wer hat euch bezaubert? (durch irrige Lehr die Augen eures Hertzens verblendet?)

CAPUT II.

Profana profanorum Virorum autoritas colenda, ſed ad veritatis aram usque. Quorundam hîc nævus tangitur. Ad locum Ariſtotelis Sect. 20. probl. 34. & Æliani lib. 1. de Animal. cap. 35. reſpondetur. De Plinii autoritate variorum judicia. De Triballis & Illyriis. De binis nonnullorum in oculis pupillis. Plinii lapſus.

§. 1. A ſacris ad profana. Profana cæteroquin doctorum virorum autoritas eſt profana i. e. vana, reſpectu Scripturæ, quæ infallibilis eſt. Infallibilitatis autem privilegium neutiquam ſibi arrogare poteſt ullus, cum res ſint multæ difficiles, hominum naturæ inexplicabiles. *Eccleſ. 1. v. 8.* propterea que ἐν βυθῷ ἡ ἀλήθεια, in profundo veritas demerſa, à Democrito dicatur. Sed ob id contemtui habenda non eſt antiquorum autoritas; ſed eò magis, quia omnium confeſſione Atlantes fuerunt, ſapientiæ & doctrinæ ſphæras ſtupendas menti impoſitas geſtantes, ſuſpicienda. Verùm non adoranda, quod illi facere videntur, qui vel nudâ antiquorum autoritate immotè nituntur, vel convicti Ciceronis *l. Tuſcul. Quæſt.* ore ajunt, *ſe malle cum Platone* (vel Ariſtotele) errare, quàm cum reliquis vera dicere. Mancipia iſta paganis, quos Lactantius reprehendit, ſunt ſimilia, qui falſas religiones & ſacra publicè ſuſcepta atque à majoribus tradita pertinaciſſimè tueri ac defendere olim perſeverarunt, adeòque ſcelus eſſe duxerunt, in eam inquirere, quòd clamarent, ſufficere debere autoritatem vetuſtatis & majorum, hos ſciviſſe, quid crederent, quid colerent, quare ſic unumquodque in religione ordinarent. Ritterſhuſius *Sacr. lect. lib. 2. cap. 4.* Major Ariſtoteli Philoſophorum Principi inſedit

candor,

Digitized by Google

candor, qui *lib. 1. Eth. ad Nicom. cap. 4.* præſtare ait, ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς ἀληθείας καὶ τὰ οἰκεῖα ἀναιρεῖν ἄλλως τε καὶ φιλοσόφους ὄντας. ἀμφοῖν γὰρ ὄντοιν φίλοιν, ὅσιον προτιμᾶν τὴν ἀλήθειαν. Quæ verba Scaliger *exerc. 6. ſect. 4.* divini pudoris pleniſſima appellat. Toto verò animo iſtorum inſolentiam ſemper execror, qui, cum antiquos à veritatis januà aberrare vident, aculeatis eos verbis, ſpretâ omni humanitatis lege, graviter pungunt & conviciantur, errorumque monſtra enumerando & exaggerando regiam ad aſtra viam ſibi parare laborant. Pygmæi iſti omnes ex imô ſolô Gigantum iſtorum humeris comiter impoſiti, quia plura quàm gigantes ipſi proſpicere potuerunt, cernunt, ſe tanquam oculatiſſimos jactant, immemores, quod, inſuper vident, iſtorum ſe levamini debere.

§. 2. Profanos itaque ſupra citatos Autores jam ſequimur, ſed usq; ad aram veritatis. Principem locum Principi Philoſophorum *Ariſtoteli* de universâ humanâ ſapientiâ præter ſupraque cæteros omnes mortales, Scaligeri l. c. teſtimoniô, bene merito aſſignamus. Quid ille de Faſcino? *Sect. 20. probl. 34.* quærit ita: Διὰ τί τὸ πήγανον βασκανίας φασὶ φάρμακον εἶναι; *Qua de cauſa Rutam faſcinationis remedium eſſe ajunt?* Reſpondet: An propterea, quia tum effaſcinari ſe credunt, cum aut voraciter edunt, aut incommoditatum aliquarum tenentur ſuſpicione, aut cibum habent ſuſpectum, quem capiunt: itaque cum de menſâ eadem, qui privatè ſibi aſſumunt, participem intuentem quempiam faciunt, aſſanturque, ne me faſcines: ergò cibum cum perturbatione ſument, nec quid bibent aut edent, ſine turbatione & flatu, qui unà hauriatur & ingeratur. Quamobrem flatu ipſo, vel cum extrudendus effertur, cibus quoque unà elatus ejicitur, vel cùm interclusus per humorem tenetur, tormina moventur & cruciatus. Igitur ruta præſicata vi ſua & poteſtate calfactoriâ vas, quod recipit cibos, elaxat, & reliquum corpus itidem afficit: ex quo fit, ut flatus ille interclusus transmitti atque ſecedere poſſit. Verùm verba *ajunt, credunt*, quæ in reliquis ejuſdem ſectionis problematibus non reperiuntur, produnt, non ex propriâ, ſed ex vulgi ſententiâ Ariſtotelem ibi loqui, & in problematibus populariter Philoſophum loqui, ac ſæpe aliorum opiniones ſequi advertit Zabarella *de Viſu lib. 2. cap. 6. pag. 906.* Ad vulgi autem mentem reſponſionem affert, qua tamen non ipſam faſcinationem probat, ſed tacitè potiùs refutat, & opinionem vulgi ſuperſtitioſam taxat, ſentientis, intuitu faſcinum inferri, & ſi inter edendum à ſpectato-

ribus metuatur, cibo de menſâ his dato, præcaveri : cum tamen læſio, quam ex faſcino inferri credunt, vel voracitati nimiæ, vel dubio corporis ſtatui, vel ipſi cibo potius ſit adſcribenda. *Voracitas* cruditatum & hinc ortorum flatuum eſt mater: hos autem ruta vi ſuâ & poteſtate calfactoria conſumit. *Dubius eſt corporis ſtatus* eorum, tum qui ad ſummum bonitatis pervenerunt, juxta Hippocratem *lib. 1. aph. 3.* tum qui apparatu inſtructi ſunt morboſô. Utrique incommoditatum aliquarum ex voracitate nimiâ oriundarum tenentur ſuſpicione: illi, quia, ut Hippocrates ibidem loquitur, εὐεξία iſta in ſuo ſtatu manere nequit, & quidem, ut ſupra ex Heurniô annotavimus, propter affluxûs & effluxûs perennitatem: hi verò, quia ob apparatum morboſum à voracitate ductum jam in morbum ſunt procliviores. Cibus vel flatuoſus vel venenatus, vel alia quadam præditus eſt qualitate infenſâ. At flatus ſuo calore rutam conſumere dictum eſt. Inſuper teſte Dioſcoride *lib. 3. cap. 43.* Plinio *lib. 20. cap. 13.* lethalium medicamentorum ruta antidotus audit, eoque nomine & propter alexiteriam hanc poteſtatem Ruta, quam Bernhardo Saxoniæ Duci, filio Ottonis Aſcanii pro fratrum diſcrimine Imperator Fridericus Barbaroſſa dedit, rutaceâ, qua per æſtum fuerat coronatus, coronâ ex obliquo ſupplicantis clypeo injectâ, (vid. Max. Rever. Dn. D. Spenerum *de Inſign. Famil. Saxonic. pag. 7.*) Sereniſſimis Saxoniæ Ducibus etiamnum eſt accepta, & inſigne in inſignibus eorum hieroglyphicum, quia Saxonia efficaciſſima malignarum Romanenſium traditionum ſemper fuit Antidotus, ſalutari poteſt. Iſtis autem cauſis jam enumeratis jungi poteſt metus, ob quem cauſarum verarum ignari μετὰ ταραχῆς cum perturbatione cibum ſumunt. At metus cum corporis perturbatione ortus ſuffocando calorem vitalem cruditatum & hinc flatuum, imò & graviorum malorum fit autor. Sufficientes cùm hæ ſint cauſæ, quis ad faſcinum velut viſu patratum, ſi qui poſt intuitum per accidens ſequentur, effectus cum indocto vulgo referat?

§. 3. *Ælianus* genere Romanus, ſcriptor politiſſimus Caſauboni *Comm.* in Ath. *lib. 15. cap. 3. pag. 949.* elogio, egregia multa in ſuis de animalium libris annoravit. *Lib. 1. cap. 35.* quod περὶ βασκανίας inſcripſit, ait: βασκάνων ὀφθαλμοὺς καὶ γοήτων φυλάττεται τὸ τῶν ζώων τὰ ἄλογα φύσει τινὶ ἀπορρήτῳ καὶ θαυμαστῇ, &c. *Faſcinantium oculos etiam rationis expertes beſtiæ naturâ quadam arcanâ & mirabili cavent.* Pergit ibi & probat ſic: *Nam Palumbi, ut*

Digitized by Google

bi, ut audio, faſcinationis amuletum laurinos ramulos tenues primùm colligunt, deinde ad cuſtodiam pullorum in nidos imponunt. Milvi autem rhamnum, Circi cichorium ſylveſtre, Turtures iridis fructum, Corvi viticem, upupæ adiantum, quod & Callitrichum aliqui vocant, Cornix ariſtereona, Ardeola cancrum, Perdices harundinis comam legunt. Turdi ramo myrti, gramine Alauda ſe tuentur: Aquila gentili ſuo lapide aetite: quem & mulieribus commodum eſſe, & abortibus adverſari prædicant. ℞. per ὀφθαλμοὺς βασκάνων καὶ γοήτων *oculos faſcinatorum & præſtigiatorum* non oculi radiis viſivis noxam inferentes, ſed in genere πονηροὶ, malevoli, maligni intelliguntur, qui malignitatis in corde latentis ſunt proditores, & in malis patrandis duces. Prout & invidi, oculis invidiam exprimentes ob effectûs malignitatem maligni dicuntur. Confer. *cap. præced. §. 2. & ſupra part. 1. Sect. 1. cap. 1. §. 3.* Vocibus autem iſtis ex libertate quadam & ex ore vulgi mutuatis Ælianus utitur, iisdem malitiam naturalem, h. e. mirabiles in diverſæ ſpeciei animalibus & vegetabilibus antipathias notat, & contra noxia animalia, contrariis qualitatibus prædita, præſervativa, quibus animalia à naturâ edocta utuntur, recitat. Imò ex recentioribus Sylv. Rattray ſupra pag. 6. citatus, cum ligationem & faſcinum ſcribit fieri inter ea, quæ ſe mutuo amant vel oderunt, ad Ælianam vocis Faſcinum acceptionem accedit, quem tamen vulgarem viſivâ facultate promtam faſcinationem ſtatuere non cenſemus. Quibus verò iſtam pertinaciter urgere placet, id reſponſi, quod Voſſius *lib. 3. Idol. p. m. 585.* in ſimili dat materiâ, à nobis ferat. Ita ille: *Magna eſt pavonis ſagacitas, ſi lini radicem inquirit, ac ſub alâ geſtat, ut faſcini amuletum, quod Æliano traditum lib. 10. de animal. cap. 18. Sed Graculum eſt commentum.* Iſta quidem ab Æliano enumerata à dictis avibus in nidos imponi negare nolumus, ſed, ut faſcini, quod vulgare & propriè quibusdam dicitur, amuleta imponi, hoc commentum redolet. Tutiùs certè ad naturales contrarietates, quas natura animalia omnibus opponere docuit, recurrimus. Sic verbenacam ſupinam cornices nidis imponunt, ut blattas aliasque beſtiolas ab iisdem abigant. Turtur nidis contra lupi incurſus ſquillæ folia, quæ iſti fugere conſueverunt, imponunt. Hirundines blattas ovis infeſtas apio fugant. Quæ ex alia plura naturalium rerum ſcriptoribus conſtant.

§. 4. Plinius Naturæ Bibliothecarius Langio *Orat. pro Ital. p. 846.* dictus,

dictus, Naturæ conſultos quidem ſiſtere videtur, ſed quia ipſe in præſenti negotiô Naturæ conſultus & αὐτόπτης non eſt, fidem omnimodò non meretur. Quam vero Iſigonus, Nymphodorus & Apollonides Philarchus, quos Plinius citat, mereantur, aliis penſitandum relinquimus. *Ex diverſis Autoribus* (verba ſunt Salmaſii Exercit. Plin. pag. 383.) *Plinius opus magnum conſarcinavit; diverſas etiam ſuper eadem re ſententias plerumque retulit.* Philologorum & Criticorum θαῦμα Th. Reineſius apud Dn. Boſium *in Append. Epiſt. Reineſio-Daudianar. cap. 4.* ait: *Non adhibuit* (Plinius) *in excerpendis Autoribus diligentiam competentem, & narrationes ſæpè ſuas è diverſis, etiam pugnantibus, incertis, fabuloſis, ſuperſtitioſis contexuit; unde nonniſi inconditus cinnus ſententiarum & falſimoniarum conſtrui potuit.* Certè Plinius tantam fidei jacturam hac parte ſubivit, ut jam ab antiquô de illo in parœmiam abierit: *Mentitur ſicut Plinius*, inquit Caſp. à Reies *quæſt. 1. n. 17.* Nihil proinde mirum, ſi in Pliniano agro adverſa nobis zizania

— — *interq; nitentia culta*
Infelix lolium & ſteriles dominantur avenæ.

Liberius pariter de eodem Martinius *Lex. Philol. pag. 1173.* fert judicium, inquiens: *Plinius multa habet fabuloſa & ſuperſtitioſa, majore diligentiâ quàm judiciô congeſta.* Riolano certè apud Draudium *loco ſupra pag. 6. alleg.* iſta, quæ de Triballis & Illyriis in hiſtoriam Plinius retulit, fabuloſa videntur, fabulæque hoc dediſſe locum ſtatuit, quòd fuerint aſpectu ferô & truculento. Nam ex oculis iratorum veluti ſcintillæ micant. Ut enim Arimaſpi crediti ſunt monoculi, quòd ad cynoſuram collimando (erant enim inſignes ſagittarii) oculum unum clauderent, & Pſylli crediti ſunt reſiſtere ſerpentibus, quod uſu confirmata audacia venenum ſuctu mox retraherent, Theſſali, quia primi ex equo pugnarunt, falſam de Centauris opinionem invexerunt: Ita Triballi & Illyrii crediti ſunt faſcinare, quòd viſûs ferocia aſpicientes terrerent. Hæc Riolanus. Idem ferè Henr. Nicolai *de Magicis Action. Exerc. 9. pag. 212.* ſentit, ubi inter cauſas, quæ faſcinum inferre creduntur, & hanc refert, perſuaſionem nimirum, & imaginationem teneri timidique animi vetulam deformem & quandoque horridâ notâ, ut Triballi & Illyrii, geminâ pupilla conſpicui, inſignem intuentis. Verùm ut nos Plinium hic deſeramus, prægnantem cauſam nondum habemus. Familias quaſdam laudatione effaſcinantes

in

Digitized by Google

in Africa fuiſſe, nos Plinio ex Iſogono & Nymphodoro referenti, quia Gellium, quamvis & hunc pari autoritatis robore munitum habet conſentientem, credimus. Fuit enim terra illa, & præcipuè in ea Ægyptus Magiæ ſedes, è qua ſuperſtitionum monſtra in alias migrarunt regiones, ut dubium ſit nullum, familias quaſdam Dæmoni magis addictas, veneficio magico, quæ faſcini monſtra ediderunt, produxiſſe, Dæmone ex pacto nocere volentibus cooperante. Atque ad hoc ipſe D. Henr. Nicolai ante citatus *Exerc. 6. pag. 184.* ubi de Faſcinô Magicô agit, iſtarum in Africa familiarum, Triballorum item & Illyriorum facinora refert, ut & Delrio *libr. 3. D. M. part. 1. quæſt. 3.* Sennertus *libr. 3. Pr. Med. pag. 382.* Hieron. Jordanus *lib. de eo, quod divinum in morbis, cap. 13.* Sed Wierus *de Lamiis cap. 34. pag. mihi 262.* Zacutus Luſitanus *loc. cit.* & Gaſp. à Reies *quæſt. 63. num. 12.* in occultè connata, adeoque in cauſas naturales ſuperiùs dicta referunt. Verum quid de hoc ſentiendum, lib. 2. indicabimus. Hic ſuum ſaltem Plinio, quod habet *lib. 8. c. 22.* reddimus: *Nullum tam impudens mendacium eſt, ut teſte careat.*

§. 5. Pupillas binas in oculis ſingulis nonnullos, nonnullos in altero oculô geminam pupillam, in altero equi effigiem, habuiſſe, fidem non meretur. Pupillæ binæ vel veræ fuerunt, vel apparentes. Si veræ fuerunt, monſtroſa fuit oculorum conformatio: qualis & illa Regis Sinenſium prudentiſſimi Xuni fuit, quem binos in quavis orbitâ oculorum bulbos (*in jedem Aug ein par Aepfel*) velut raræ felicitatis indices habuiſſe refert Eraſmus Franciſci in ſuo Speculo *pag. 1287.* Monſtra verò rarò fiunt, neque Anatomicorum, quos legi, ullus oculum pupillis binis inſtructum cultro Anatomico fuiſſe ſubjectum meminit; neque Phyſicorum ullum hoc annotaſſe recordor: At homines binis in uno vel utroque oculô pupillis inſignes non rarò & pro gente fuiſſe Plinii verba produnt. Certè ſecundùm naturam una in oculo reperitur pupilla, idque viſionis naturam requirere Optica docet. Siquidem multiplicatis pupillis multiplicatur in oculo ipſo ſpecies. Una & eadem res extra cameram obſcuram collocata multiplicatur in charta ſecundùm foraminum multiplicationem: & ſi foramina fiant inter ſe ſatis vicina, concurrunt diverſarum ſpecierum partes in eandem chartæ portionem. Sic ergò ex unâ domô oppidulum, ex uno homine cohortem repræſentare poteris. Schottus *Magia Univerſ. part. 1. pag. 76.* Itaque apparentem

alteram

Digitized by Google

alteram in uno oculo fuiſſe pupillam cenſemus, & quidem vel ſtigma, pupillæ ſpeciem exprimens, à Satanâ impreſſum. Stigmata enim Magis & Sagis ſuis Satanam imprimere conſtat, & quidem non carnoſis modò partibus, ſed quandoque etiam ipſorum oculis, teſte Petro de Lancre, Parlamenti Burdigalenſis Aſſeſſore in ſuo *de Arcanis Magor. miris Tract.* ab Anonymo quodam in vernaculam translato *pag. 54.* ubi hæc habet: Er (der Satan) druckt das Zeichen auch ein am alleredelſten und koſtbarſten Ort deß gantzen menſchlichen Leibs/ wo man ſolches unmüglich zu ſeyn beduncket/ als zum Exempel/ in die Augen oder in den Mund. Exemplum tradit *pag. 40.* Vel, ut Voſſius *de Idol. lib. 3. pag. mihi 421.* conjicit, hinc inde fuit, quia circulus iridis exterior nigricante colore alteram retulit pupillam. Idem Plinii lapſum ibidem advertit ſcribentis, quosdam in altero oculo geminam pupillam, in altero equi habere effigiem. Nec enim dubitandum, ut ſcitè cum Dalecampiô ſentit, quin Philarchus, ex quo iſtud Plinius refert, cum de oculorum vitiis ſermo ſit, ἵππον ſcripſerit: Ἵππος autem Medicis Græcis perpetua oculorum nictatio eſt. Sed Plinius ambiguitate vocis deceptus perperam reddidit equi effigiem. Concedamus autem pupillas multis binas verè fuiſſe, quid hoc ad faſcinum? Dualitas pupillarum non novam, & quidem faſcinandi qualitatem, ſed numerum infert. Numerus autem ad Quantitatem ſpectat, cujus nulla vis & efficacia. Formatrix facultas ſive tres, ſive quatuor pupillas per errorem fabricet, non aliam propterea virtutem oculo confert, uti nec novam ſubjecto imprimit, ſive bicipitem, aut quatuor crura, tria brachia, ſex digitos formet. Si dixeris pupillas nocere, non quatenus tales, ſed quatenus pluribus radiis tranſitum concedunt: Conceſſero hoc, modò id, quod ſupponitur, radiorum ſcilicet emiſſio, prius probetur.

CAPUT III.

Virgilii autoritas adducitur, cujus ſalvandæ gratiâ varii varia afferunt. Pro eodem Borellus pugnat, & radios viſivos defendit, ſed infeliciter. Ovidius, Horatius, A. Gellius & Plutarchus producuntur.

§. 1. VIrgilius Poetarum quidem Phœnix Scaligero, multæ antiquitatis homo ſine oſtentationis odiô peritus A. Gellio *lib. 5. cap. 12.* dictus,

dictus, ſed ſi Senecæ & Macrobii judicio ſtabimus, præſens erit, quod ad verſum iſtum: *Neſcio quis teneros &c.* reponi queat. Seneca *Epiſt. 87.* *Virgilius*, ait, *non quid veriſſimè, ſed quid decentiſſimè diceretur, adſpexit, nec agricolas docere voluit, ſed legentes delectare.* Macrobius *Lib. 1. Saturn. cap. 1. Virgilium non minus Oratorem, quàm Poetam nominandum eſſe ſcribit.* Nimirum, ut cum Gutierrio loquar, Maro talia loquitur poetandi ſtylô ductus: nam & his temporibus etiam amantum præcordia venuſtarum mulierum oculis transfixa, neſcio quàm fictitiè, forſan indecentiùs, Poetæ comminiſcuntur. Alii aliter Virgilium abſolvunt. Valleſius dicit, Virgilium non induxiſſe ita loquentem Socratem, aut Ariſtotelem, ſed opilionem, ut debeat meritò ob loquentem perſonam cenſeri id dicere, non ex ſuâ ſententiâ, ſed ex vulgi opinione, quâ nihil incertius. Eandem Chriſtoph. à Vega *de Arte Medend. ſect. 6.* tenet ſententiam: quibus, quia Servium quoque ſibi faventem habent, aſſentiri malo, quàm iis, qui Magicum verſu illo Virgiliano faſcinum intelligunt.

§. 2. Pro Virgilio tamen, omnibusque radiorum fautoribus videtur pugnare Petr. Borellus *Cent. 3. Obſerv. Medico-Phyſ. lib. 1.* ubi ait, D. Le Faucher Eccleſiæ Carentonienſis Paſtorem ſæpiſſimè vidiſſe Lutetiæ ſanctioris ærarii Tribunum, cujus oculorum acies tanta fuerit, ut conſpicilla ſua paulatim perforarit, adeò ut ea ſæpe mutare & renovare fuerit coactus: nec dubitat, idem multis contingere, ſi obſervaretur. Pergit idem: *At ſi vitrum, quod adeò difficilè ſolvitur, radiis oculorum perforatur, cur non in pueros agnosq; tenellos agent; hæc tamen præcipuè in mulieribus obſervata fuêre, unde pleraque pro ſagis habitæ ſunt, quoniam ſic multis noxas inferebant, cùm tamen id naturaliter fieret, & à corruptione menſtruorum, quâ & ſpecula fœdant, & arboribus plantisq; reliquis; & vino acetoq; nocere queunt.* Verùm 1. ſi vel maximè hæc ita fieri concedatur, non tamen radiis ſed vaporibus ea ſunt adſcribenda. Aliud autem radius eſt, aliud vapor. Ille, licèt ponatur, oculos pro viſionis actu perficiendo eum emittere, qualitas eſſet, vapor autem corporeum quid eſt. 2. Ipſe Borellus *Centur. eâd. Obſerv. 67.* ubi aliam hiſtoriam refert, ſuppreſsâ voce illâ vapores nominat. *D. Chalvinus*, inquit, *nobilis Paraſinus adeò acres emittit ab oculis vapores, ut conſpicilla ejus excavent, & tandem perforent, inutiliaq; brevi reddant.*

M 3. Non-

3. Nondum ſatis ex hoc probatur, vapores ex oculis ad conſpicilla acres manaſſe, cùm æquè ex ore, inter quod & oculos conſpicillis medius locus conceditur, fundi queant, & quidem tum copioſiùs, tum commodiùs, quia ſæpè in ventriculo & vicinis locis acerrimi accumulantur humores, à quibus vapores illorum indolem ſervantes adſcendunt; tantáque acidi illi humores ſæpiusculè cauſticâ acrimoniâ pollent, ut è ventriculô ejecti aquæ fortis ſeu ſpiritus mineralis inſtar linteamina erodant, dentes ſtupefaciant, æneamque pelvim arrodant. Imo ſudorem Illuſtriſſimi cujusdam Viri in tantum corroſivum fuiſſe ſcribit Willis *de Morb. Convulſiv. cap. 9.* ut inſtar aquæ fortis lintea, nî ſtatim abluerentur, citò exederet & corrumperet. Quidni ergo effluvia corroſiva inſenſibilia in tranſpiratione & evaporatione, quæ è ventriculo fit, conſpicilla ſenſim in iſto Borelli exemplô eroſerint? Propterea, ut ad radios corroſivos confugeret, & faſcinum vulgare erigeret Borellus, non erat opus. Nullus certè dubito, ſi clauſis etiam oculis vitra vel ori vel naſo eorundem fuiſſent impoſita, quin eandem contraxerint noxam; ut proinde magis faſcinum naturale, quàm vulgare, iſta probent. 4. Mulieres non omnes, ſed quibus menſtrua ſunt corrupta, non radiis viſivis, ſed effluviis ex toto corpore promanantibus ſpecula & alia inficere, infra docetur.

§. 3. Avolet hinc illa Muſarum Luſcinia *Ovidius*, qui, ut Taubmannus *Comment. in Cirin Virgilian. pag. 8.* cum indigitat, ingenioſus fabularum eſt figulus & gerulus. τὸ ψεῦδος ὥσπερ τροφαῖς τὸ φαρμακῶδες ἐγκέκραται: *tanquam in alimentis venenum, ita mendacium admixtum* (opinionibus Poetarum) ait Plutarchus *de Aud. Poet.* Proinde cum granô ſalis, quæ Poetæ apponunt, ſunt ſumenda. Telchines ad idem, quod *cap. præced. §. 4.* Triballis & Illyriis aſſignavimus, prædicamentum referuntur. *Horatius* Poeta omnibus numeris abſolutus, quo elogio Commentator ejus Joh. Bond *in Epiſt. Dedic.* eundem mactat; Romanæ fidicen lyræ digito prætereuntium monſtratus, ut de ſeipſo *Lib. 4. Carm. Od. 3.* teſtatur, poetico modo locutus per obliquum oculum invidum, & per odium obſcurum invidiam, quæ tacitum eſt odium ac maledicentiæ morſu venenat, ſeu lædere intendit, intelligit. *A. Gellius* ſcriptor quidem nobilis, & in perſcrutanda omni antiquitate diligens, ut Petr. Crinitus *de Poet. Latin. lib. 1. cap. 1.* eum commendat, aliorum tamen vitulis, & in iſto, quem monſtravimus, agro, ad Plinii exemplum aravit, propterea idem

ea idem quoque cum Plinio ſortitur fatum. *Plutarchus* quoque, cui *ſect. 3. cap. 1. §. 3. & 6.* vacivos oculos dedimus, accedat. Hic à Trajanô conſulari dignitate ornatus, Decus ſui ordinis eximium fuit, Compendium eruditionis, Prudentiæ theſaurus, Antiquitatum utriusque gentis quidam DELIUS APOLLO Heinſio *Orat. III. de Bibl. pag. 32.* dicitur. Verùm ingenii ſui calamo feliciùs res politicas, quàm naturales expreſſit; & cum in eo liberum de re quaque judicium miretur Bodinus *in Meth. Hiſt. cap. 4.* ubi non tam Hiſtoricus quàm Principum cenſor ei videtur, nos vulgi ſententiâ eum in multis faſcinatum rationis vela non ſemper diligentiùs explicuiſſe, ſed vulgi ductum ſecutum fuiſſe miramur.

CAPUT IV.

(II) *Ad Rationum pro faſcinatione viſuali allatarum ſolutionem fit tranſitus. Prima, quæ & præcipua eſt, à Viſionis modo ſumta fuſiùs explicatur & examinatur. Viſionem non per emiſſionem radiorum, ſed ſpecierum receptionem fieri oſtenditur. Mercurialis lapſus. Temperamentum oculorum inveſtigatur.*

§. 1. SIc ergo ſcopulos autoritate conſpicuos, qui remoram objicere videbantur, tandem navicula prætervecta ad alterum jam latus & ipſum variis rationum lubricarum ſcopulis è ſuperſtitionum fundô paſſim ſurgentibus horridum curſum flectit. Itaque (II.) *Rationes* evolvemus, ut, quæ vulgi opinione firmô talô hactenus ſtare credita, eruditiorum, & hac noſtrâ, quam conferimus, cenſurâ lubricô; imò nullo ſtetiſſe ſuperſtitionem illam Poeticam & vulgarem, pateat. Maximam verò earum partem, ſi ad Lydium veritatis lapidem fuerint revocatæ, non ad poeticam, ſed ad phyſicam, quasdam etiam ad Magicam ſpectare patebit. Primarium autem, quod primo loco tangendum, eſt

§. 2. *Viſionis modus.* Viſu enim cùm faſcinationem fieri poſſe aſſerant, ejus modus præcipuè erit explicandus. Varias autem & diſcrepantes Autores doctiſſimos hîc fovere ſententias experimur. Nonnulli per ſpiritus Viſionem fieri ſtatuerunt: nonnulli per facultatis dignoſcentis ad viſibilia objecta ex oculis translationem; nonnulli per luminis emiſſionem ad objectum, ejusque reflexionem ad oculum; quidam per verberati aëris pupillam contingentis appulſionem ad objectum;

quidam per receptionem quidem ſpeciei, ſed in oculi ſuperficie: alii per luminis oculis connati emiſſi cum extremo lumine, tanquam cognato concurſum & commixtionem; alii per qualitatem quandam cum externo lumine per circumfuſum aërem à rebus ad viſum noſtrum pervenientem; alii per radios viſuales, tanquam per manus, aut capillos animam ſe propagare ac ſenſibilia tangere dicunt: alii non propagari per radios animam, ſed eos, quaſi virgas & objecta ſe extendere, indeque ad animam reflecti & objecta renunciare: alii per ſimulacrorum quorundam continuâ ſucceſſione à corporibus eorumque accidentibus effluxorum ad oculos appulſionem. Quis verò ad omnes ſe demittat? Nos jam Platonicos illos, quorum doctrina faſcinationi favere videtur, convenìemus.

§. 3. Statuunt illi viſionem fieri radiorum emiſſione: Ariſtotelici autem ſpecierum per pupillam receptione. Ad arma venire & in arenam deſcendere nolumus, ſed poſthabitâ, quam Philoſophis Principibus ipſis, ut hîc Platone & Ariſtotele, concertantibus poſthabere decet, autoritate, mox ad Tribunal nobiliſſimæ Scientiæ, quæ Optica vocatur, deciſivam ſententiam audituri confugiemus. Stat ibi ſententia: Viſio fit receptione ſeu immiſſione ſpecierum in oculos. Hanc inclutus Opticorum Senatus unanimi conſenſu approbat, & ita, ne ullus dubitationi locus ſuperſit, roborat ac confirmat. Vide præter eos, quos citat Arnoldus Sengverdus *Introduct. ad Phyſ. Lib. 6. cap. 4.* inſuper Euclidem, Zuchium, Scheinerum, Hevelium, Rhodium, Alſtedium, Ant. de Rheida, Kircherum, Harsdorfferum, Schottum, Kolhanſium, & qui horum caſtra ſequuntur, recentiorum Phyſicorum coronam lectiſſimam: ut nil moremur, quæ pruriencis ingenii laſciviâ & ſolitâ contradicendi libidine Baſſo *Phil. Natur. pag. 512.* pro contrariâ ſententiâ adducit. Experientia optima rerum magiſtra omnem ejus conatum eludit. Hæc autem teſtatur, immitti ſpecies in oculum, velut in ſpeculum. Eſt enim oculus naturæ ſpeculum, ſicut ſpeculum eſt oculus artis, ut ait Cœl. Rhodiginus *Antiq. Lect. lib. 3. cap. 28.*

§. 4. Species iſtæ, effluvia ſeu potius defluvia, exuviæ, idola, ſimulacra, luculæ ab objectis deciſæ, quæ rerum imagines viſui ſiſtunt, dici ſolent, easque Democritus, Leucippus, & Epicurus materiales vocarunt, nos cùm Ariſtotele immateriales eſſe pronunciamus. Illas ipſas autem

tem revera exiſtere ita adſtruimus. In obſcuriſſimâ camerâ, ubi luci nullus, niſi per foramen digiti parvi latitudinem in diametro æquans, ingreſſus patet, rerum omnium externarum foramini oppſitarum ſimulacra & ſpecies genuinæ cum vivis ſuis coloribus in objecta tabula alba ſeſe planiſſimè evidentiſſimèque ob oculos noſtros ponunt, ut diſtinctim res quælibet cernatur & cognoſcatur. Imagines iſtas exuvias jugi fluore à corporibus manantes Epicurus vocat apud Apulejum in Apolog. Has ἀπορροίας canit etiam Lucretius:

Et quamvis ſubitò quovis in tempore, quamq́;
Rem contra ſpeculum ponas, apparet imago
Perpetuò fluere, ut noſcas è corpore ſummo
Texturas rerum tenues, tenuesq́; figuras.

Pro *Texturas* hoc loco Eruditiſſimum Caſaubonum exuvias legere, ait Scipio Gentilis *in Apolog. Apul. pag. 99.* ſed ſibi parem elegantiam & jus in utroque verbo videri rectè ſcribit. Has autem texturas, figuras, ſeu ſpecies ab objectis devehi, & ad Tabulam usque in obſcurâ camerâ protendi quisquis perſpicit, qui quidem perſpicit. Eodem modô id fit, ut in ſpeculô, in quo ea etiam, quæ à tergo ſunt, videmus: id quod inde fit, quia ſpecies in ſpeculum impingunt, indeq́ue repercuſſæ in oculum deferuntur. Ne longiùs evagemur, Vos ſtudioſi Adoleſcentes, ipſimet, quæ in Camerâ ſuâ obſcurâ portatili Vir Cl. Dn. M. Kolhans Profeſſ. hujus Gymnaſii & Opticæ Doctor Celeb. in pratô publicô extra urbē plus vice ſimplici veſtrûm gratiâ collocata vobis oſtendit, in memoriam revocate. Revocabitis, quæ jucundiſſimô oculos ſpectaculô paverunt, imagines prætervolantium & currentium, mobiles, urbisq́ue noſtræ è regione tum ſitæ fixam, colorum varietate jucundam. Cameræ verò ad oculum applicatio quomodo fieri debeat, è Scheinero tradit Vir jam laudatus in elegantiſſim. ſuo *Tract. Optico Lib. 2. Part. 2. cap. 3.* ut ad oculum pateat, viſionem fieri & perfici oculo velut in ſpeculo.

§. 5. Si ergo viſio non fit radiorum emiſſione, ſed ſpecierum receptione, ut probatum dedimus, neque etiam viſu fieri poſſe faſcinationem aſſerendum. Inſignis proinde eſt lapſus Mercurialis, Viri alioquin Doctiſſimi, quando docet: *Si ulla ſit eſſaſcinatio in infantibus ſecundùm Medicos & Philoſophos, ea eſt, quæ fit per oculos; quotiescunq́; ſcilicet mulieres aut viri venenati attentè intuentur ipſos oculos.* Nihil enim, quod

lædere & faſcinare queat, ex oculô, ut viſionis inſtrumento, ad objectum pervenit. Non entis autē nulla ſunt accidentia. Diximus *ex oculo, ut viſionis inſtrumento.* Oculus enim bifariam ſpectatur, vel ut *inſtrumentum viſionis*, vel ut *pars corporis*. Ex oculo, *ut viſionis organô* emanat nihil: ſiquidem virtus viſiva eſt actio immanens, non tranſiens. Nam per actionem tranſeuntem ſemper aliquid, quod actione abſolutâ manet, relinquitur, ut ædificatione perfectâ domus ædificata. Aſt deſinente viſione nihil ſuper eſt. Eſt ergò viſio actio immanens. Dicere autem, virtutem viſivam ab oculis emanare, eſt concedere, virtutem aliquam immanentē à ſuo ſubjecto dimoveri, quod contradictionem implicat. Ex oculo autem, *ut parte corporis*, aliquid (non autem radios viſivos, ſed corpuſcula & effluvia certa, de quibus infra) manare poſſe largimur. Manant autem, ſive quis attente intueatur infantes, ſive oculos ab iis deflectat. Ut adeò ſenſus compoſitus à ſenſu diviſô benè ſit ſeparandus. Ex oculô, qui eſt viſûs inſtrumentum, aliquid emanat. Hæ duæ propoſitiones pugnare neſciunt. Utriusque veritas ſtat inconcuſſa. Profundantur licet ex oculo ἀκτῖνες πέμπωσι ad Chryſippi & aliorum mentem; diſtinguenda tamen eſt acceptio popularis à Philoſophicâ. Vulgo condonamus ſæpè, quod Philoſophis, quos ἀκριβοῦνται ſectari decet, negamus. Si verò liberiori loquendi licentiâ iſti fuerint uſi, etiam libertatis ſuæ, modò eam fateantur, invenient Patronos.

§. 6. *Temperamentum oculi & igneum* Platonicis, & *aqueum* eſſe Ariſtotelicis concedimus, ratione ſcilicet diverſarum partium. Si autem reſpectu potioris quis urgeat determinationem, frigidæ & humidæ, adeoque aqueæ naturæ eſſe oculos, aſſerere malo. *Nam humores, qui potisſimam oculorum partem faciunt, frigidi & humidi ſunt, & ab his interiores partes perpetuò humectantur, ſicut viciſſim forinſecus humores à cerebrò affluentes pariter eosdem humidos faciunt. Et nulla apparet ratio, quare oculi ignei conſtitui debuerunt. Nam quò illi obſcuriores fiunt, eò perfectiùs in illis viſibilium rerum ſpecies depinguntur*, nervosè inculcat Kyperus *Anthropolog. pag. 227.* Quare etiam inter εὐπόριστα viſum confortantia experta oculorum lotio frigidâ manè facta refertur, quia ſimile à ſimili, humor ab humore conſervatur, à contrario verò deſtruitur. Atque optimô Naturam conſiliô oculos igne etiam donaſſe cenſemus, quia multis ad viſionis naturam neceſſariis humoribus oculi turgent, proptereaque frigi-

frigidioris ſunt temperamenti, ad intenſionem ſeu majorem frigiditatem ab externô frigore oriundam proni; ut frigiditas illa quadantenus caſtigetur, partis nobilitas conſervetur, & omne à frigore externô periculum præcaveatur, ſpiritus ad oculos copioſiores, & cum ſanguine ad caput ſemper tendente ſubtiliores Natura ablegat. Spiritus autē ſunt πῦρ σύντροφον Hippocrati; ignis animalis Dn. D. Conringio, ignis ſui generis Dn. D. Mœbio; & Lux Petr. Gaſſendo nihil aliud, quàm tenuiſſimus ignis, imò nihil aliud, quàm rarefacta flamma, quæ parum aut nihil propter raritatem calefacit. Tantò magis autem calefacit & ſplendet, quò minus aliis immerſus ſeu purior fuerit & collectior. Tantò majorem ergò oculi gratiam habent, quantò majorem ſpirituum debitò modô per oculorum ſubſtantiam diſperſorum copiam obtinent: atque hinc oculorum decus eximium, ſplendor, quo per morbi atrocitatem pereunte mortis tenebras inſtare prædicunt. Germani dicunt: Die Augen ſind ihm ſchon gebrochen. Ignis ille vehementi agitatione, & juxta oculi angulos, quos canthos vocant, compreſſione de ſubitò collectior factus, oculi tunicas & humores tenuius ſaltem illuſtrat, ut fulgurum coruſcationes repræſentare videatur. Si verò compreſsô oculô ſpiritus anguſtiori ſpatiô coarctati ex colliſione igneſcunt, ſic quoque eandem luminis phantaſiam oſtendunt. Eâdem de cauſa valida tuſſis quandoque ſcintillas oculis ſiſtit, Alex. Aphrodiſæo *Probl. 55. Sect. 5.* annotante; ſternutatio, Th. Bartholino l. c. affirmante. Copioſiores ſi ſint ſplendores & coruſcationes, præternaturalem corporis vel capitis arguunt conſtitutionem, quod *loc. cit. pag. 53. & 109.* D. Bartholinus exemplis probat, & id, quòd nocturnis horis ſæpius ſcintillæ oculis ſuis obvolutentur, ſparſim exilientes in obſcurô cubili, pro viſûs ſui damnô interpretatur.

CAPUT V.

Ratio prima uberiùs explicatur. A præſentiâ luminis ad ejusdem pro viſu emiſſionem colligere non licet. Platonicorum ſententia magis examinatur.

§. I. NOndum tamen ex hac ignis ſeu luminis in oculô præſentiâ ad ejusdem ex oculô pro viſione celebrandâ ad objecta ejaculationem colligere licet, quia nec ſimpliciter à præſentiâ luminis ad radiorum ejacu-

ejaculationem argumentari licet. Omni miſto ineſt lux, non tantum mineralibus, ſed & vegetabilibus & animalibus, eorumque partibus; ſed in quibusdam ita immerſa, ut ſplendor ſeu radius colorum more ſuperficiem non transgrediatur. *Calida & urens quaſi eſt in finibus cordis, temperata & ſiderea quaſi in cerebro, fulgurans in cute, roſacea in labiis & genis, in unguibus ſpeculi ad inſtar gliſcens, in humore cryſtallino gemmea, in vitreo obſcurè nitens obſervatur*, ait D. Schenckius *Hiſtor. Humor. General. cap. 5.* & ſanguis eodem autore ſplendet; radios tamen ultra ſuperficiem iſta omnia non profundunt. Lucem primigeniam ſtellarum omnium materiam eſſe, Aſtrologia ſana docet; at iſtarum infimam, Lunam, radios de ſe nullos, ſed omnes ſolis favore fundere, adſtruit eadem. Suam ſingulæ oculorum partes lucem habent, reſpectu quidem aliarum partium copioſiorem, in ſe tamen ſatis debilem, quæ, ut ſpirituum vitalium præſentiâ continuô ſuſtentetur, opus habet: illis pereuntibus, glauci mox evadunt oculi, ſplendorque perit. Debilius itaque lumen illud eſt, quàm ut ad objecta porrigi, & longè lateque diffuſum radios ſpargere queat; & ſi ſpargeret, etiam aliis hoc oculorum lumine carentibus illuſtrata objecta videre daretur. Pulchrè Philoſophus Patavinus Zabarella *de Viſu lib. 2. pag. 896. Experientia docet emiſſionem luminis à re lucidâ facere potius, ut ea videatur, quàm ut videat. Illa enim quæ lucent, viſibilia ſunt, quatenus lucent, ideo etiam oculi catorum, quatenus noctu lucent, eatenus viſibiles à nobis eſſe dicuntur, at non videntes; niſi eâ ratione, quâ ſignificatur, illam oculi ſubſtantiam eſſe aliis oculis lucidiorem, proinde aptiorem ad recipiendos & videndos colores. Hoc etiam manifeſtè ſenſui repugnat. Ab omnibus enim oculis illuminaretur nocturnus aër, ſi lumen omnes oculi emitterent, nulla tamen apparet illuminatio facta ab oculis noſtris noctu. At verò ſi tanta ſit adverſariorum pertinacia, ut aſſeverare contendant, emitti ab oculis noſtris lumen, negare id ſaltem non poſſunt, debile admodum lumen eſſe: Cur ergò lumini huic noſtro non evenit id, quod aliis omnibus evenire manifeſtum eſt? Omnia namq; parva lumina à magnis luminibus offuſcantur, idcircò interdiu non lucent, noctu autem lucent, & videntur, quia tunc à nullo majori lumine opprimuntur.* Hactenus Zabarella, cujus reliqua, quæ ibi habet, verba legi merentur.

§. 2. Sed non tam luminis oculi proprii, quàm ſanguinis ipſius ad oculos è corde affluentis radios pro viſione, & hinc pro faſcinatione urgere

urgere videntur Platonici. Marſ. Ficinus enim *loc. cit.* poſtquam ſanguinem in adoleſcentiâ ſubtilem, clarum, calidum atque dulcem eſſe probavit, quærit ipſe: *Quorſum hac?* Et reſpondet: *nempe, ut intelligatis, ſpiritus in hac ætate ſubtiles & claros eſſe calidos atque dulces. Hi enim cùm à cordis calore ex puriori ſanguine generentur, tales in nobis ſunt ſemper, qualis eſt & ſanguinis humor. Quemadmodum verò ſpirituum vapor hujusmodi creatur ex ſanguine: ita & ipſe ſimiles ſibi radios per oculos quaſi vitreas feneſtras emittit: Atque etiam ſicut cor mundi Sol ſuo circuitu lumen, perq; lumen virtutes ſuas ad inferiora demittit: ſic corporis noſtri cor motu ſuo quodam perpetuo proximum ſibi ſanguinem agitans ex eo ſpiritus in totum corpus, perq; illos luminum ſcintillas per membra diffundit quidem ſingula, per oculos autem maximè. Ad altisſimas quippe corporis partes ſpiritus maximè, cùm ſit leviſſimus, evolat; ejusq; lumen per oculos, cùm ipſi perſpicui ſint, atque omnium partium nitidiſſimi, uberiùs emicat. Ineſſe verò oculis & cerebro lumen aliquod, licèt exiguum, animalia multa quæ noctu vident, teſtimonio eſſe poſſunt, quorum in tenebris coruſcant oculi.*

§. 3. Sic ergo Ficino ipſo fatente, 1. oculis & cerebro lumen eſt exiguum, in iis etiam, quorum in tenebris coruſcant oculi. 2. Radios iſtos non oculus, ſed cor fabricat, & fabricatos cum ſanguine ad oculos propagat, per quos, quaſi vitreas feneſtras, radii, ſeu, ut Ficinus loquitur, luminum ſcintillæ projiciuntur. 3. Radii à ſpiritibus ipſis ſunt diſtincti. 4. Radii iſti in ſe ſunt laudabiles, ſed vitioſi fiunt, quando, ut in ſubſequentibus ait, vaporem corrupti ſanguinis ſecum trahunt. Verùm 1. hinc ſequitur, quò ſunt lucidiores, & plus luminis oculi habent (obtinent autem hoc, calidiori qui præditi ſunt temperamento & cerebro) eos etiam de acutiori oculorum acie, ut ſibi gratulentur, habere. Sed experientia in temperamento frigidiori quandoque excellentiorem, quàm in calidiori ſubjectô viſum monſtrat. 2. Sic non oculi ipſi principaliter, ſed microcoſmi ſol, cor puta, quod perpetuo motu cum ſpiritibus radios in univerſum corpus diffundit, faſcinat. 3. Non ſoli oculi, ſed & reliquæ corporis partes faſcinabunt. Quia enim radii cum ſanguine ad univerſa corporis membra diſtribuuntur, hæc autem perſpirabilia pororum ratione ſunt, per eosdem etiam tranſitus concedetur radiis, prout ſolis in macrocoſmo radii terræ poros ad mineralium ge-

N neſin

neſin efficaciter ſubeunt. 4. Hinc ad oculum patet, non radios quâ tales & per ſe, ſed per accidens & quatenus corrupti ſanguinis vapores, qui lippientium & menſtruatarum more inficiunt, ſecum vehunt, lædere & faſcinare, & conſequenter, non ipſiſſimâ viſione (eſto eam radiorum emiſſione fieri) ſed vaporibus pravis, quibus viſio non fit, adeoque per contagium faſcinum inferri. 5. Vaporem radiorum virtute ſubvectum alienum, non proprium ſubjectum faſcinare ac perdere, quis niſi faſcinatæ rationis homo ſibi imponi patiatur? Cùm præternaturaliter malignitatis fomes generetur, proprium citiùs & priùs, quàm alienum ac diſtans ſubjectum, velut in malignarum febrium productione evenit, faſcinabit.

§. 4. Præterea ſatis nondum probatum eſt, iſtos ipſos oculorum radios à veritatis radiis irradiari. Quid enim radius ille? an ſubſtantia an accidens? Si accidens, cui inhæret. Accidentis enim eſſe eſt ineſſe, idque à ſubjectô dependet. An tanti accidens roboris, ut propriâ virtute vaporem, qui eſt ſubſtantia, ſecum usque ad objecti cor, non obſtantibus, quæ intervenire queant, ſubſtantiis, deferre poſſit? Si ſubſtantia ſunt radii, num corporea, num incorporea? Si incorporea ſeu ſpiritus, quomodo hic rei corporeæ poteſt eſſe effectus? An agens naturale effectum ſpecie diverſum & ſic toto genere nobiliorem edere valet? Spiritûs quidem nomen, quod prætereundum non eſt, Medicis & Philoſophis eſt frequens ſed in reſpectiva ſignificatione, obſervatô ad craſſiora reſpectu, ſubtiliſſimo corpori tribuitur. Si corporea; cur diſtincti à ſpiritibus vitalibus & animalibus ſtatuuntur? an iſtis radii ſunt ſubtiliores? Num tantâ copiâ continuatô viſionis actu corporea ſubſtantia effundi poteſt? tantâ dicô, ut, ſi toto die cœlum & totâ nocte ſtellas reſpiciam, non deficiant radii? cur continuam ſubſtantiæ deperditionem non ſequitur inſignis virium languor? cùm tamen actum venereum, & ſudoris pluvias, in quibus fit ſpirituum jactura, inſignis totius languor ſequatur: an oculi ictu, velut inſtanti, corporea ſubſtantia ad aſtra usque conſcendere, & iter ſtupendum abſolvere poteſt? Qua virtute ſubjecti eò feruntur, & cujus vi eò pelluntur? cujus curâ à ventorum injuriis ſalvi & incolumes in itinere manent iſti? cur non eadem ejusdem rei quantitas, etiam quando remota eſt, videtur? An viſio facultatis viſivæ cum re viſivâ non eſt conjunctio, ſed ab ea disjunctio, viſioque extra

 homi-

hominem, non in homine eſt? An cùm alii ſenſus ab objectis ſuis patiantur, ſolus viſus ab hoc eſt immunis? Cui tantus humorum & tunicarum in oculo apparatus, ut nervus opticus ſpiritibus emittendis ſufficere queat? Annon emiſſio luminis è re lucidâ facit potius, ut ea videatur, quàm ut videat? nam quæ lucent, quatenus lucent, ſunt viſibilia. Cur ergò viſio tribuitur iſti? En denſas inconvenientium tenebras! Singulis autem iſtis, & quæ opponi poſſent, omnibus ad ſyllogiſmorum anguſtias redactis, ſi lucidiſſimam Logicæ facem admovere vellemus, ut illa diſſiparentur, hæc illuſtrarentur, quod facile eſſet, quis foret verborum finis?

CAPUT VI.

Varia diverticula eorum, qui radios defendunt. Cur quidam de noctu omnia viderint. Filii de Kackerlack producuntur. Homo ſolus inter animalia oculorum varietate notatur, ex qua etiam viſus in eadem ſpecie varietas colligitur.

§. 1. Difficultatibus jam enumeratis & pluribus aliis preſſi vel ſe premi poſſe videntes diverticula quæſiverunt varia. Proinde quidam non radiis inhærent, ſed ſpiritus, item vapores, halitus, obvertunt. Sic J. B. Portæ *loc. cit.* faſcinum eſt exterminatio quædam ſpiritûs per oculos ad cor faſcinati deveniens, totumque inficiens; quamvis poſtea ad radios, quos ſpirituum vehicula vocat, recurrat. Vid. quoque ſupra *ſect. 3. cap. 2. §. 5.* Langius modò vaporem incuſat, modò ſpiritûs vehicula, modo ſpiritum vaporulentum habet. Sed rimam hanc, ne elabendi detur occaſio, infra obturabimus. Quidam autem Platonis auxilium itidem implorant, dicentis in Timæo, ignem ſeu lumen in oculis contentum extra oculum manare, & cum diurno lumine jungi; atque ex illâ conjunctione & concurſu paſſionem quandam reſultare, quæ ad animam evolet, & ipſam protinus intus moveat, & ſic videndi actionem perfici. Alii autem lumen oculorum emiſſum cum objecti ſpeciebus inſuper copulari, & amicô conſortiô junctâ ad oculos, ubi viſionem fieri fatentur, redire dicunt. Sed, ut taceamus plures difficultates, quibus per id Medicina non datur, redire, hoc unum adducimus, quis uno oculi ſtellas inſpicientis ictu luminis & ſpecierum ab iſtis emiſſarum conjunctionem & ad oculos regreſſum fieri credat? Interea manifeſtè ex

hoc conſtat, viſu non poſſe fieri faſcinationem, quia facultas viſoria objectum non attingit, ſiquidem oculorum lumen extra miſſum & cum divinô conjunctum ad oculum revertitur. At verò inter agens & patiens contactus ſeu corporeus ſeu virtualis requiritur.

§. 2. Exemplis eorum, *qui de nocte omnia viderunt*, radiorum ex oculis emiſſionem ſatis confirmari negamus. Deuſingii autem rationem, quàm *de Senſ. Function. Sect. 2. §. 8.* dat, noſtram non facimus. Scribit ibi, emiſſionem intentionalis luminis ex eorum oculis contingere non tamen viſionem fieri, quatenus lumen intentionali ſuâ ſpecie, ſeu diffuſivo niſu verſus objectum viſibile vibratur, idemque illuſtrat, ſed quatenus intermedia illuminationis *ſigno* modificatur ab objectô, atque per hanc modificationem viſûs organum afficitur, adeòque objecti ſpecies in oculô repræſentatur. Felicius negotium hoc confecit Excell. Dn. Linemannus meus olim *Regiomonti Præceptor Fideliſſimus Diſp. de Viſionis Naturâ, Aſſert. 1. & 6.* ubi ſtatuit, ſpecies viſibiles ad oculum appulſas iſto oculorum lumine illuſtrari, lucidasque in retinâ pingi. *Id quidem*, inquit, *commodiſſimè fit, cùm lux illa interna parti inſita non ſit, ut ſpecies turbaret, prout, in obſcurâ camerâ evenit, ſi lumen inferas: Sed in anteriori uveæ parte habitet, & ſpecies in ipſo aditu pupillæ citra negotium illuminatum eat. Quod ipſum etiam ex oculis felinis, qui pariter in tenebris fulgent, compertum evadit. Species verò in tenebris radiare, cùm rebus omnibus miſtam eſſe lucem certum ſit, extra dubitationis aleam poſitum videtur.*

§. 3. De *filiorum de Kackerlack* Hollandis dictorum, aliorumque viſu tenebricoſis in locis vegetô, ſolari verò lumine claris proſtrato, ut animi noſtri ſententiam aperiamus, dicimus 1. nos deſiderare fuſiorem circumſtantiarum enarrationem, an ſcilicet in tenebris etiam denſiſſimis objecta planè omni luce deſtituta viderint iſti; an noctes etiam mediæ populis illis ſint tenebricoſiſſimæ, an verò quodam, exiguo licet, lumine illas habeant temperatas? an iſti (in reliquis exemplis) de die clariſſimâ & nocte tenebricoſiſſimâ nihil, ſed in crepuſculis demum objecta meliùs, an verò in his, & quæ hæc mediat, nocte obſcuriſſimâ oculorum ſuorum acie viſibilia optimè capere potuerint? quæ fuerit oculorum conformatio? ſiquidem 2. dicimus, oculorum conformationem, adeoque etiam viſum, & in ſpeciebus animalium & in individuis humanis non

Digitized by Google

rarò ratione tum temperamenti , tum ipſius conformationis variare.

§. 4. *Hominem* quod ſpectat , experientiâ edocti cum *Ariſt. Lib. 1. Hiſt. Anim. cap. 10.* aſſerimus, ſolum , potiſſimum animalium hominem *numeroſâ oculorum varietate notari* , cùm cæteris in ſuo ſingulis genere color idem ſit , equis exceptis, qui interdum oculis proveniunt cæſiis. Sunt oculorum alii grandiores, alii parvi, alii conditi, alii modicè ſiti, & aut nimium connivent, aut rigidi, intentique conſtant, aut modicè nictant. *Lib. 5. de generat. Anim. c. 1.* hominum oculos varios verſicoloresque eſſe, ait. Nam alii cæſii, alii fluidi, alii nigri, alii caprini. Horum rationem dum exponit ibi, inſimul viſûs varietatem in iſtâ fundatam exprimit. Aliis palpebræ candidæ ſunt, aliis ad nigredinem vergentes. Memoratu dignum eſt, quod è Phil. Montaldo refert Voſſius *l. c. pag. 420.* hominem fuiſſe oculis glaucis, palpebris candidis, inque pueritiâ melius vidiſſe de nocte, pejus de die, ſed virili ætate id fuiſſe immutatum : Mauros ei capto palpebras tinxiſſe atramento, ac vidiſſe tum acutiùs, ſed rediiſſe vetus vitium , ſi atramentum deterſiſſet. Cauſam à Montaldo præteritam è Plempio adducit, nempe quòd palpebræ candidæ nimium ea diluerent, quæ in tunicâ retiformi pingerentur.

§. 5. Quid ergò in eâ , quæ ſolo in humano genere reperitur, factoque ab ordine ſuetò receſſu notatur , varietate mirabimur nonnullos felium inſtar noctu , & interdiu æquè paratam habere oculorum aciem, cùm iſti inſitum oculis lumen copioſiùs obtineant ? quosdam veluti noctuas in crepuſculis, matutinô & veſpertinô tempore videre, ad Solis autem radios & contra atrâ nocte (nam & hac noctuas non videre , ex hoc probat C. Schottus, quòd tum accedentes ſilentiò non fugiant) cœcutire, cùm ut noctuæ nimis ſiccam & tenuem habeant humorum ſubſtantiam, quæ vim luminis igneam non ferat & facilè diſſipetur ? alios lynceis oculis præditos acutiſſimè (non tamen per aſſeres, ut de Lynce fabulantur) cernere , cùm ratione humorum & tunicarum detur in oculis diſpoſitio optima, ut omnia amicè ad viſûs excellentiam conſpirent ? præſertim cùm tunica retiformis, quæ eſt κυριώτατον viſionis inſtrumentum , denſa ſit, ita ut prohibeat, ne altè ſe inſinuet lumen, quali oculum aquilinum, qui & ſolare lumen rectà intuetur, affectum eſſe, credibile putant Phyſici : alios autem ob humorum craſſitiem ægrè objecta, inſtar piſcium , qui ferè omnes ex coloribus, aut non niſi extremos, aut de mediis non niſi clariſſimos diſcernunt, videre ? *In Cumana regione Peru littorali homines parum*

Digitized by Google

vident : nebula enim in eorum oculis generantur, ſeu ex fluminis naturâ, ſeu ciborum, quibus veſcuntur. Cardanus *de Rer. Variet. lib. 1. cap. 4.* Videant ergò, qui iſta urgent, quomodo cum ſuo duce Platone in gratiam redeant, qui, ut ſupra vidimus, ad videndi actionem perficiendam diurnum lumen, ut extra oculum mananti jungatur, concurrere ſtatuit. Lumine enim diurno deficiente quomodo viſio perficietur?

§. 5. Sic ergò Platone, quem omnium Philoſophorum oculatiſſimum vocat Phil. Mornæus *de Verit. Relig. Chriſtian. cap. 20.* quemque os in Philoſophia purgatiſſimum & lucidiſſimum habere ſcribit Phil. Beroaldus *Oper. pag. 102.* diſcipulus Ariſtoteles in hac de Viſione doctrinâ oculatior fuit, purgatius, lucidiusque os habuit. Eſt enim Viſio reverâ actio planè immanens, ac non emiſſione radiorum, ſed receptione ſpecierum intentionallum peragitur.

CAPUT VII.

Invidia nihil facit ad Faſcinationem. Invidia quid? Item Triſtitia, odium, deſperatio, ex quibus invidia oritur. Oculorum ſtructura non admittit radiorum invidi virulentorum profuſionem. Radii ad objectum dirigi nequeunt. Struthiocamelum ſolo viſu pullos ex ovis excludere falſum eſt.

§. 1. INvidiæ atrocitate, quam exaggerant, Platonici non juvantur, eaque, conceſsâ etiam eorundem hypotheſi, phyſicè ſpectata minor eſt, quàm ut Faſcinum inferre queat. Invidia Ariſtoteli *Libr. 2. Topic. cap. 2.* eſt *λύπη ἐπὶ φαινομένῃ εὐπραγίᾳ τῶν ἐπιεικῶν τινος.* Baſilio M. *Homil. de Invid. triſtitia ex alieno ſucceſſu oriens : ſeu dolor animi ob alterius bonum, non quod ipſe, qui dolet, idem deſideret, ſed quòd eodem carere malit eum, cui benè eſt*, Deiſingius *Exercit. de Motu Anim. & ſenſ. Function. pag. 309. Excellentiſſ. Viro* Dn. M. Johann. Weiß. *Mor. & Civ. Prof. Gieſſæ Celeberrimo, h. t. Pro-Rectori Magnifico, Amico inter multos non poſtremo, Diſp. de Invidia cap. 1. eſt odium ob felicitatem alienam conceptum reſpectu ſuperiorum, quia eis non æquatur, reſpectu inferiorum, ne ſibi æquentur, reſpectu parium, quia ſibi æquantur.* D. de la Chambre, *in de Arte Homines cognoſcendi Tr. p. m. 143. Invidia eſt affectus mixtus ex triſtitiâ & deſperatione, cùm*

quis

quis de bonorum, quæ alios poſſidere videt, acquiſitione deſperat. Certè mixtum eſſe hunc affectum ex triſtitiâ, odio & deſperatione, cui lætitia per accidens accedit, experientiæ ſuffragio conſtat.

§. 2. Invidia Ariſtoteli, ut vidimus, eſt *λύπη triſtitia, dolor.* Propriè quidem dolor in corpore eſt, triſtitia autem in animo. *Odium* in invidiâ præſens eſſe teſtatur illud Horatii *Lib. 3. Carm. Od. 24.*

Virtutem incolumem odimus,
Sublatam ex oculis quærimus invidi.

Invidi ſuis ipſis tormentis occupati nihil cogitant aliud, niſi eorum, quos oderunt, felicitatem, ait Lactantius *Lib. 6. de Verò cultu cap. 4.* *Deſperatio* oritur, quia, ut proximus bonis, quibus gaudet, careat, invidus efficere neſcit. *Lætitiam* invidiæ quandoque accedere, quæ ἐπιχαιρεκακία vocatur, Plato *in Philebo* indicat hisce: ὁ φθονῶν ἐπὶ κακοῖς τῶν πέλας ἡδόμενος ἀναφανήσεται. *Invidus proximorum adverſis lætari deprehenditur.*

§. 3. In Triſtitiâ ſanguinis ſpirituumque circulatio & expanſio languet, ſanguinis moles circa cor præter modum ſubſiſtens hoc aggravat, & ſpiritus, caloremque inſitum ſenſim ſuffocando minuit, propterea temperamentum evadit frigidius & ſiccius, parteſque omnes ſuo debito officiô fungi ceſſant. Hinc pallor in ore ſedet, macies in corpore toto, &, ut Gregor. Nyſſenus *Lib. de Beatit. orat. 7.* loquitur, *oculi aridi intra palpebras tabidas & extenuatas recedentes, ſupercilium contractum, & oſſa loco carnium translucida.* *Odium eſt ira inveterata* Ciceroni *Tuſcul. Quæſt. 4. deſiderium quoddam, quò malè optamus, ſeu à quo triſtamur*, Fracaſtorio *loc. cit. cap. 18.* Si odium inveterata eſt ira, & hæc mitior ſeipsâ recenti, minorum etiam ad nocendum erit virium. Ejusdem odium eſt pretii, ſi ut deſiderium ſpectetur: neque enim in eo, ſicut nec in *Deſperatione* (corporali terrena ſpectante; ſpiritualem, quæ cœleſtia attinet, & ſubtractâ divinâ gratiâ oritur, hic non intelligimus) notatu digna fit humorum alteratio. Nullum autem horum qua tale & per ſe, ſi Phyſicè loqui velimus (Oratores & Poetæ loquendi licentiâ ad ornatum indulgentes ſuô utantur geniô, & Invidiæ virulentiam, quæ Ethicè venit intelligenda, exaggerent) malignum & venenatum corporis habitum, &, qui hujus ſunt ſoboles, malignos morbos gignit. Sanè ſi eâ invidia pollet poteſtate, ut maligni-

tatem

Digitized by Google

tatem in corde gignat, genitam per oculos pariat, & partam alienis corporibus ad nocendum transmittat, invidus Cain Abelem fratrem oculis faſcinatoribus aptiùs, quàm manu trucidaſſet. Cur Haman Mardochæum, quem equo inſidentem invidus & invitus circumduxit, aſpectu non dederit præcipitem, miramur? Cur omnium filiorum Jacobi radii viſivi, quos invidiâ flagrantes in Joſephum multoties vibrarunt, langvidi & ad inferendum faſcinum fuerunt inepti? An levis adeò fuit invidiæ flamma Phariſæorum, ut Chriſtus, quia malevolô eorum intuitu ad mortem faſcinari non poterat, cruci fuerit affigendus? maximè *commune cùm ſit hoc vitium & pervagatum*, ut ait Cicero *de Orator. lib. 2.* præſertim in hac mundi ſenectâ, ubi Ratio Status mater improba, improbam filiam privati Commodi ſtudium dolor! genuit, cujus educandæ gratiâ ſalus publica non rarò, ne periclitetur iſta, periclitari cogitur, & niſi manus puræ DEO, Regi & Legi ſacræ id præcaverent, ſæpè periret illa, cur communiſſimum & morbô quovis frequentius non ſit ſit faſcinationis malum, non immeritò quæritur? Infima, media & ſumma ſubſellia matris proliferæ filiæ occupant, neque cucullô ſe induere verentur. Immaturrima pruna arbore citiùs decutias, quàm privati commodi ſtudium & hujus ſororem invidiam hoc tempore expellas. Adeoque ubique jam imperioſæ dominantur, ut, ſi virulenti invidorum eſſent radii, oculique faſcinum inferendi poteſtate pollerent, omnium ædes brevi forent noſocomia.

§. 4. Sed dabimus nos, quod Natura negat, liberali manu, & ultrò ponemus, per *Invidiam* & *Iram*, cujus motum ſanguini & ſpiritibus nocentiſſimum eſſe, juxta affirmamus, generari malignitatem, aut apparatum in invidi corpore venenatum latitare; (nam venenum in corpore generari poſſe Medici affirmant) largiemur radios viſivos per invidiam motos à malignâ humorum ſaburrâ infici & infectos emitti; quis verò tantam eorum vim fore ſibi perſuadeat, ut agnos, anſerculos, homines, vaſa, imò marmora ſint faſcinaturi? Ipſius oculi ſtructura, radiorumque exeuntium quantitas, &, quæ conſiderandæ occurrunt, conditiones aliæ, ne credamus, ſuadent. Exiguum eſt pupillæ, & quidem tunicæ uveæ foramen, denſâ corneæ membranâ munitum, humores poſt ſe habent triplices. Et 1. hi ipſi liberiorem Spirituum per pupillæ foramen tranſitum negant. 2. negat & tunica cornea denſiſſima, laminis qua-

tuor,

tuor, quibus epidermis imponitur , conſtans. Si poroſam hujus naturam quis velit urgere, parcam nihilominus fore ſpirituum per humores & tunicam illam denſam, transmiſſionem reponimus, ut propterea dubitemus, etſi tanti invidi eſſent oculi, ut idoli illius Chinenſis FE, cujus oculi, aures, nares ac os ad duo milliaria conſpiciuntur, *Artif. & Mirand. Sin, c. 13. p. 256.* an ſufficientes (niſi ſummam virulentiam & Baſiliſci affinem naturam fingere velis) ad faſcinum propagandum radii, ſi emitti poſſint, emitterentur. *Inquis:* Si non per pupillam, tamen per reliquam oculi ſubſtantiam & alias corporis partes virulenti transmittuntur ſpiritus. ℞. 1. Ergò non viſu fit radiorum virulentorum ejaculatio, adeoque nec viſu fit faſcinatio: Sic habemus, quod volumus. 2. Sic cadit faſcinatio vulgaris, & ſtatuminatur naturalis, cui infra aſſignabimus locum. Et ſic intelligendus venit Heliodorus *Lib. 3. Hiſtor. Æthiop.* inquiens: *Hic aër nobis circumfuſus per oculos, nares, halitus alioſq́, meatus ad profundum penetrans , & ex qualitatibus exterioribus eò ſecum inferens, qualis influxerit, talem etiam his, qui excipiunt, habitum ingenerat.* Pergit ibidem & ait: εἶτε. ὁπόταν οὖν φθόνῳ τις ἴδῃ τὰ καλά, τὸ περιέχον τε δυσμενοῦς ποιότητος ἐνέπλησε, καὶ τὸ παρ' ἑαυτοῦ πνεῦμα πικρίας ἀνάμεστον εἰς τὸν πλήσιον διεῤῥίπισε, τὸ δ' ἅτε λεπτομερὲς, ἄχρις ἐπ' ὀστέα καὶ μυελοὺς αὐτοὺς εἰσδύεται. Καὶ νόσος ἐγένετο πολλοῖς ὁ φθόνος οἰκεῖον ὄνομα βασκανίας ἐπιδεξάμενος, i. e. *Itaque ubi aliquis livore percitus res pulchras intuetur , circumſtantem aërem qualitate maleficâ replet , ac proprium ſpiritum acerbitatis plenum in proximum quodq; contorquet. Spiritus autem utpote ſubtilis ad ſpiritum uſq; & medullas ipſas pervadit, & plerisq; morbus fit invidia, & proprium accipit nomen Faſcinationis.*

§. 5. Radios invidi virulentos ſeu ſpiritus viſivos , ut ſecundùm poſita, non à nobis conceſſa, pergamus, ex oculis per auram transmitti itidem ponatur , quid ad objectum ejus dirigit, & ne quaquaverſum diſpergantur, cavet? An oculus, ut Alex. Aphrodiſæus *Lib. 2. Problem. 50.* loquitur, radios velut telum in rem , cujus invidiâ tenetur & deſiderio, vel , ut M. Ficinus ait , velut aculeos jaculatur? Negatur & hoc: ſolida quæ ſunt corpora & gravia, impetum ab externo agente ſuſcipiunt, motuque violento rectà projici poſſunt. Spiritus autem viſivi qualitatum dictarum expertes ſunt, ideoque neque teli vel jaculi inſtar evibrari ſubitò in longum poſſunt. Quandiu in corpore iſti ſunt, animæ regimini

Digitized by Google

ſubſunt: extra corpus verò prolapſi regiminis fiunt immemores & parere ceſſant. Pilam quidem pueri manus ad diſtantem parietem propellit, ſed fumum ſic projicere neſcit. Fumo autem ſpiritus ſunt volatiliores. Inſuper quî vaporoſum nos circumſtantem aërem, ſpiritibus ipſis craſſiorem tranſire integri poſſunt, niſi ſimul radios viſivos intermedium aërem ſecum ad objectum abducere credamus? quî in objectum non proximè adſtans, ſed ſæpè diſtans invidus agere, & faſcinator oculus ſpiritus in id vibrare poterit, *ſi aëris injuria ſagaciſſimum canum odoratum turbare aut ſufflaminare valet; ſi olei illitus aut parva ſaltem diſtantia magnetis notiſſimam qualitatem attractricem impedit*, ut verba, quæ in refutatione Magnetiſmi mumialis occupatus Excell. Dn. Lic. Chriſtianus Frider. Garmannus in elegantiſſ. *de Mirac. Mortuor. lib. 1. tit. 2.* fecit, præſenti negotio accommodem: *Objicis:* Si Solis radii aurâ à validiori ventô agitata non moventur, ſed deſubitò eam tranſeunt, ſalvique ad objectum rectâ tendunt, quidni oculorum radiis contingat idem? ℞. Aere per ventum agitato etiam lumen & radios moveri oſtendit Marc. Schockius *Phyſ. Cæleſt. Diſp. 3. §. 12. p. 180.* & verbis Digbæi ſolidè ibidem confirmat. Quòd autem Solis radii agitari non videantur, dicimus cauſam eſſe eorundem ſummam ſimplicitatem, ſubtilitatem, multitudinem, & continuatum efficacemque è corpore lucidô effluxum. At radii oculorum, (ſi dari etiam concedatur) ex oculô invidi egredientes mixti ſunt, quia malignitatem in maligno corpore contraxerunt, quæ qualitas mixtorum eſt, propterea minus ſunt ſubtiles: ſunt inſuper in exgua copia, & quia efficax eorum protruſio continuari nequit, exeuntes in auram facilè disgregantur & diſſipantur, ut ad certam objecti particulam, velut oculos ejus, cui invidetur, dirigi nequeant. Tantam Catoblepæ oculorum virulentiam eſſe antiquitas ſtatuit, ut, qui oculos ejus vident, confeſtim expirent; propterea non niſi eminùs jaculis beſtiam percuſſerunt venatores. Si ergò virulentiſſimi animalis obtutus, quem ad jaculi jactum aliquò figit, non lædit; quantò minus invidi, qui, quò talis talem malignitatis gradum nunquam contrahit, obtutus in ea vel etiam minori diſtantiâ lædet? Craſſior oris halitus ore ſtrictô ſenſibiliter & violenter expreſſus cibum non niſi propiùs admotum refrigerat; remotiùs diſtantem, quia egreſſus mox diſpergitur, nunquam: quantò magis vaporulenti oculorum ſpiritus inſenſibiliter, nul-

lâque

lâque vi ſed blandè evibrati diſpergentur, & ab objectô viſibili aberrabunt? *Nec neceſſarium eſt*, inquit Gaſp. à Reies *Quæſt. 24. num. 19.* ubi de radiis amoris cauſis agit, *ut ſubſtantia aliqua ex corpore pulchro in aliud transmittatur, nec ſi ita foret, permanentiam potuiſſet habere, quia vel eſſet aliquid in vaporis formâ, vel radii igniti corpus ad illum amorem accendentes.* Cùm inſuper faſcinandus æquè radios, quantumvis puros, emittit, annon in radiorum illius & faſcinantis concurſu fiet eorundem colliſio & infractio? Si autem oculi, quos faſcinum omnium primò recipere cenſent, ſunt averſi, validiſſimi ſint radii requiritur, ut v. g. agni faſcinandi pellem ſubeant: quanta, ut utenſilia, item marmora faſcinentur, vis & virulentia ſtatuenda? Tanta verò ſi agnoſcitur, cur faſcinator ipſe nullas in ſeipſo morborum injurias ſentit, propriæque virulentiæ pœnas luit? Latitare quidem corpore illæſo venenum poteſt, at ſi per affectus ſuſcitatur, hoſpitio ſuo minatur ruinam. Lue venereâ & leprâ qui laborant, ſpiritus habent à materiâ virulentâ virulentos, eorum tamen viſum Medicorum & Chirurgorum nullus metuit. Peſtilentiâ affectorum halitum & contactum, non viſum, fugiunt adſtantes.

§. 6. Ruinoſum itaque & carioſum eſt hoc primum argumentum, in cujus refutatione, quia palmarium eſt, ſtudiô deſudavimus. Antequam invidos linquamus, qui ſibi ipſis & naturaliter & moraliter, aliis autem moraliter ſolùm nocent, Baſilium M. audiamus, *Concion. de Invid.* quam Matth. Dreſſerus *Rhetoric. Part. 2.* inter Orationum exempla refert, præclarè, pag. ibi 646. differentem: *Motus Invidiæ*, inquit, *non eum lædunt, cui invidetur, ſed ipſius invidi carnificina ſunt.* Præclarius ad rhombum noſtrum *pag. 654. Invidos, opinantur nonnulli, ſolo aſpectu nocere, ut bene alioqui habentia corpora & vigore ætatis ad ſummam pulchritudinem evecta, ab invidis colliqueſcant. Unde ſanè moles tota univerſim contrahitur, quæ perniciosius aliquis fluxus ab illis derivaretur, quo homines marceſcerent & corrumperentur. Verùm ego iſta relinquo, utpote quæ fabuloſa, & ab aniculis in gynacéo conficta eſſe videntur. Hoc tamen affirmo, cum mali dæmones animos ſibi conformes in hominibus reperiunt, tunc ſuo arbitrio illis abutuntur: inde fit, ut oculis etiam tanquam adminiſtris pro ſuâ voluntate utantur.*

§. 7. Ex dictis etiam patet error, quem colophonis loco è Cœl. Rhodigino *Var. Lect. lib. 2. cap. 6.* notamus, eorum, qui Struthio came-

Digitized by Google

lum ſolo viſu ex ovis pullos excludere crediderunt, quòd intueri ea avem viderent, nec incubare iis propter gravitatem poſſe ſcirent. Non enim oculis fovet ova, ſed obſervat; calore autem Solis pulli ex ovis in arenâ conditis educuntur, notante ex Alberto & Cardanô Gesnerô *Lib. de Avib. Tit. de Struthioc.* &, quod potiori loco habendum, DEO ipſo *Job. 39. v. 17.* his indicante: *Quando Struthio derelinquit ova ſua in terra, tu forſitan in pulvere calefacies ea?* Quin & in quovis calore ovorum fieri poſſe excluſionem, ad oculum monſtrat D. Bartholinus *Cent. 3. Hiſt. ult. & Cent. 6. Hiſt. 11.*

CAPUT VIII.

Ad rationem II. à Menſtruatis ſpecula oculis inquinantibus deſumtam reſpondetur, & locus Ariſtotelis explicatur. Menſtruus ſanguis ſuâ naturâ vitioſus non eſt. Ratio III. ab Amore petita ſolvitur. Amor quintuplex. Oculi non ſunt in amore duces, ita ut ab ejus, quæ amata erit, radiis ardentibus amans amorem contrahat, id quod aliquot rationibus probatur; ſed potius miniſtrorum officiô funguntur. Plutarchus & Valleriola notantur.

§. 1. RAtio II. pro faſcinatione viſuali à menſtruatis, quæ lucidiſſima ſpecula inquinare dicuntur, petitur. Verùm 1. admittatur, ſpecula, cùm menſtruis ſupervenientibus mulieres inſpiciunt, infici, non tamen ex hoc ſtatim colligere licet, ipsâ viſione, quâ viſio eſt, hoc fieri, quia etiam concomitanter cum vitioſis è materiali viſoriæ facultatis organô emanantibus effluviis fieri poteſt. Equidem *non ſolùm viſus patitur aliquid ab aere*, ut Ariſtoteles loquitur, quia ſpecies viſibiles per aerem delatas oculus recipit: *Sed & facit aliquid & movet*, quia potentia ſenſitiva ſpeciebus iſtis informata actum videndi elicit, unde etiam ſenſitiva potentia non merè paſſiva Philoſophis dicitur: elicit autem ſpirituum animalium per nervum opticum ad oculos miſſorũ beneficio. Spiritibus iſtis motis agitantur & moventur inſimul humores & vapores in vaſis ſanguifluis contenti, exitumque, datâ in poroſis circumjacentium partium locis portâ, quærunt & effluunt, præſertim eo ipſo menſtruorum tempore, quo ſanguis ebullit, & vaſa turgent, ut habet Ariſtoteles ipſe, cum ait: *Oculi igitur rationabiliter, cum fiunt menſtrua,*

menſtrua, afficiuntur, ſicut & alia pars qualibet corporis. [Ideoque non modò oculi, ſed & aliæ partes ſic affectæ effluvia ſubminiſtrant.] *Etenim naturâ exiſtunt pleni venarum. Ideò cum fiunt menſtrua propter turbationem & ſanguineam ebullitionem nobis quidem, qua in oculis differentia incerta eſt* [ἡμῖν μὲν ἡ ἐν τοῖς ὄμμασι διαφορὰ ἄδηλος. Incerta nimirum eſt differentia, an in oculo, in viſionis ſubjecto, an verò ut in corporis parte ſit.] *Ineſt autem. Nam eadem natura ſeminis & menſtruorum. Aer autem movetur ab ipſis* [menſtruorum effluviis, quæ non tantum ex oculis, ſed & naribus, per os & poroſas corporis partes profluunt] *& eum, qui ſupra ſpecula eſt; aërem continuum exiſtentem, qualem quendam facit & talem, velut ipſe patitur, hic verò ſpeculi ſuperficiem.* Miramur proinde, imò cum Gutierrio miſeremur, quòd remiſſiori medio, qualis eſt oculus, efficaciorem vim concedant, quàm pulmonis halitui, innumeriſque pororum effluviis. Lepidè Valleſius: *Mallem*, inquit, *me aſpiciat, qui peſtilenti tenetur apparatu, quàm ſpiritum immittat* i. e. halitum. 2. Admittant alii, & Ariſtotelem Pliniumque ſtatuere, per radios viſivos ſpeculorum fieri conſpurcationem, pertinaciter urgeant, nos tamen meliora edoctos habebunt invitos. Sacra quidem nobis eſt Principum Philoſophorum autoritas, ſed usque ad aram veritatis. *Cum in ſpeculum*, ait, *menſtruatæ inſpiciunt, ſpeculi ſuperficies fit* οἷον νεφέλη αἱματώδης, i. e. *ut nubes ſanguinea*, id quod intelligendum non modò ratione *productionis*, quòd habitus è menſtruatâ egredientes inſtar nubium in ſuperficie ſpeculi ſenſim colligantur & uniantur, ſed & ratione *coloris*: aliàs vox αἱματώδης redundaret; atque ipſe maculam inde ſpeculô novô ortam non facilè abſtergi dicit: maculam autem vapor ſimplex non infert. Verùm & rationi & experientiæ id repugnat. Siquidem, ſi ſpeculis menſtruatarum aſpectus infert nebulam ſanguineam, & nebula ex halitibus oritur, ſudor quoque menſtruatarum talis, h. e. ſanguineus ſit neceſſe eſt, quia & ipſe ſudor nihil aliud notat, quam halituum ſeu vaporum multitudinem, ſed ſub hac differentiâ, quòd ſudor vapor ſit in ſtatu συγκρίσεως; menſtruatarum autem halitus, donec ad ſpeculi ſuperficiem colligantur, in ſtatu διακρίσεως. At ſudor ſanguineus inter rarò contingentia, menſtruatæ verò inter quotidiana veniunt. Taceo 3. Ariſtotelem *lib. 3. Hiſt. Anim. cap. 19.* Pliniumque *Lib. 7. cap. 15. ac Lib. 20. cap. 7.* ſuppo-

 nere,

Digitized by Google

nere, vitioſum eſſe ſuâ naturâ illum mulierum ſanguinem, menſibusque, ut Plinius loquitur, monſtrifica effecta tribui, quæ Aſclepiadea familia negat. Et certè niſi de menſtruô ſanguine præter naturam, vel morboſâ diſpoſitione, vitioſisque humoribus corruptô intelligantur, fide excidunt, eòque magis Theoph. Paracelſus, qui *de Generat. Rer. Natur. Lib. 1. p. m. 262. & de Peſtilit. Tract. 2. p. 95. & 105.* adeò venenatum eum exclamat, ut Baſiliſcum ex eo generari poſſe ſcribat. Sed ſi eâdem, qua pronunciavit, facilitate id probaſſet, fidem dicta mererent. Suâ naturâ ſanguis iſte pravus non eſt, ſed bonus, & talis, ex quo mulier conſervatur, fœtûs verò in uterô corpus formatur & augetur. Superfluus ſaltem eſt, dum fœminæ nondum conceperunt, & propterea, ne oneri ſit, evacuatur. Sennertus *Lib. 4. Prax. Med. Part. 1. Sect. 2. cap. 1. & Quæſt. 2.* Verſamur quotidiè cum menſtruatis citra ullam noxam, à quibus tamen, ſi vera illa eſſent, neque lapides, neque duriſſima metalla illæſa eſſe poſſent, benè inquit Valleſius *de S. P. pag. 392.* Sanguinem benè valentium muliercularum menſtruum florum calendulæ ſpirare odorem notat Petr. Pachequus apud Riverium *Obſ. commun. 30.* At odor ille, qui, ut loquitur Matthiolus, cum gravitate non injucundus eſt, bonitatis, non pravitatis aſt index. Cùm verò in vetulis menſtrua ſupprimuntur, non propterea malignum contrahunt habitum, quia ſuppreſſio illa non eſt vera ſanguinis excludendi retentio, ſed potius defectus ex ætate & naturæ præſcripto ortus, qui nec ipſis nec aliis damnum infert: ut falſum ſit, propter hoc vetulas maximè faſcinare. Eſto etiam, aniculas ſpiritus pro viſione emittere; fieri tamen nequit, ut major in ipſarum, quàm juniorum oculis faſcinandi virtus vigeat, quia cùm parum ac diminutè videant, ſpirituum diminutio & imbecillitas hinc colligitur.

§. 2. Ratio III. ab *Amore* deſumta Marſ. Ficinum, mortui penè Platonis Æſculapium, ut Politianus illum *Lib. 6. Epiſt. 11.* appellat, præcipuè habet fautorem, ſed minus felicem. Suo autem hîc relinquimus loco *Amorem divinum*, qui in Deo & ipſe Deus eſt. *Angelorum*, qui Angelorum eſt puriſſimo divinam Majeſtatem amore indeſinenter venerantium: *intellectualem*, humanæ mentis cum ratione in verum bonum propenſionem: *naturalem*, amicum rerum naturalium intelligentiâ & ſenſu carentium conſenſum: *animalem* hîc expendimus

qui

qui eſt magna in ſenſu ad rem amatam inclinatio, oculis facem clariſſimam prælucentibus, id quod Græci hoc ſuo proverbio, ἐκ τοῦ ὁρᾶν γίνεται τὸ ἐρᾶν indicarunt.

An neſcis oculi ſunt in amore duces?

canit Propertius *lib. 2. Eleg. pag. mihi 204.* Τοῖς ἔρωσι τὰ ὁρώμενα τὴν ἀρχὴν ἐνδίδωσι καὶ οἷον ὑπέκκαυμα διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὰ πάθη ταῖς ψυχαῖς εἰσοξύνονται. *Amoribus objecta viſa initium & anſam dant, & tanquam ſubventaneos affectus per oculos in animas adjiciunt*, inquit Heliodor. *Lib. 3. Æthiop. p. 146.* Atque Ariſtoteles *Lib. 9. Ethic. cap. 12.* ex viſu amorem & maximè exiſtere & oriri ſcribit. Verùm enim verò ſint oculi in amore duces, vel ξύμβυλοι τοῦ ἐρᾶν, non tamen, uti quidem Ficinus & Valleriola commentantur, eo id venit intelligendum ſenſu, quaſi ejus, quæ amata erit, oculi radios viſorios igneo ſpiritu nitentes abs ſe emittant, emiſſos in eum, qui erit amans, dirigant, directos in ejus cor immittant, idque vulnerent, & amoris incendium in eo commoveant. Siquidem 1. amoris ignis, experientiâ teſte, ſæpè prius in amantis corde accenditur, quàm amabile objectum radios viſivos ad amantis oculos ejaculetur. Regem Davidem in domûs regiæ ſolariô ſtantem Bethſabée filiæ Eliſam lavantis pulchritudo corporis eximia, non oculorum ſplendor in amorem traxit. Oculos enim Regiæ Majeſtatis præſentiam ignorans averſos ſinè dubiô habuit, & ſi ſenſiſſet, illam verita, ſeipſam oculis regis mox ſubtraxiſſet. 2. quia auditione tantùm, & ſic citra radiorum viſivorum poteſtatem quidam amore fuerunt capti. Quandoquidem referente Athenæo *lib. 13.* Chares Mitylenæus *Lib. 10. Hiſtor.* Alexandri prodidit, nonnullis quoſdam amatos fuiſſe nunquam antea conſpectos, quorum ſpecies tantùm in ſomnis obſervata fuiſſet. 3. quia etiam ſtatuas iſto amoris incentivo carentes amorem excitâſſe legimus. Exempla Ælianus *Lib. 19. Var. Hiſtor. cap. 39.* Plinius *Lib. 36. cap. 5. Val.* Maximus *Lib. 8. c. 11.* & Cœl. Rhodiginus *Lib. 13. cap. 13.* recitant. 4. quòd beſtiæ homines amaverint, ut anſer, gallus, delphinus, pavo, elephas apud Athenæum, Plutarchum & Ælianum legere eſt. Homines verò bruta radiis ſuis viſoriis, per eorum oculos in eorundem præcordia & ſanguinem tranſmiſſi ad amorem ſic invitaſſe quis dicat? 5. quia mutuum radiorum viſivorum commercium ſine amoris periculô, modò more in Turciâ, Perſiâ aliiſque in Oriente populis ſuetô ſplendidæ

Helena-

Digitized by Google

Helenarum facies velamento tegantur, frequentari poteſt. Tolle velamentum, & oculos amabili pulchritudinis gratiæ prærogativam aliis in amando concedere partibus mox ſenties. 6. Si radii ex oculis in alterius oculos tranſmiſſi provocarent amorem, obtentâ re amatâ amoris igniculi non extinguerentur, ſed majus indies, pluribus aliis de novô receptis, caperent incrementum. Huic autem experientia reclamat. 7. Si ea radiorum viſivorum vis eſſet, ut teli inſtar cordis intima penetrarent, mutuus ſemper foret amor, nec ab amata amantes repulſam ferrent unquam. Nam τοῖς ἐρῶσι τὸ ὁρᾶν ἀγαπητότατόν ἐστι, *amore captis intueri eſt amabilisſimum*. Ariſtoteles *lib. 9. Eth. cap. 12.* Multiplicatis igitur frequentat à viſione radiis viſoriis, & in amatam ab amante vibratis, amatæ demum præcordia amoris telis multoties ſic perculſa non poſſe non ſuperari, per dictam hypotheſin patet. At quoties ſpes mutui amoris perit, ſucceſſu caret, κενὸς ἔρως inde dictus? Quot illud Auſonii ingeminant?

Hanc volo, quæ non vult, illam, quæ vult, ego nolo.

Amare & non redamari facit Diabolum murmurare, Proverbium eſt. Propterea Ἀντέρως olim, ut vel mutuum præſtaret amorem, vel amantem etiam amore ſolveret, orabatur. Fixô in Juditham adſpectu oculos vibrarat Holofernes, tantum tamen abfuit, ut amoris telo cor ejus trajiceret, & in ſuas amatam partes traheret, ut illa affectu prorſus contrariô & animô planè heroicô enſe amoris finem barbaro hoſti faceret. Uxor Ægyptii Potifari laſcivô oculorum fulgore Joſephi intima percellere quotidie ſatagebat, ſed hebeſcebat in animâ timore Dei obdurata radiorum acies, ut fruſtranea per opaca fuerit intentata interiorum illuminatio. 8. Scitè etiam arguit Caſp. à Reies *Quæſt. 24. n. 20.* Si ſubſtantia aliqua ex corpore pulchrô in aliud tranſmitteretur, non poſſet permanentiam habere, quia vel eſſet aliquid in vaporis formâ, vel radii igniti corpus ad illum amorem accendentes, quæ tandem ſubſtantiæ tenuiſſimæ, vel antequam reciperentur, facilè in medio diſſiparentur, quod & receptæ facerent. Sed cùm videamus affectum & deſiderium tantopere non ſolùm permanere, ſed vexare, & amantem cruciare, id mille affectiones movere clarum eſt, quòd concepta pulchri ſpecies imaginationi repræſentata continuò cæteras facultates etiam

movet,

movet, ut in illius ſpeciei objectum aſſidue feratur, illud cogitet, ardenter deſideret, atque potiri exoptet.

§. 3. Hoc itaque tritum de Amore Ficini commentum illud Platonicorum de viſione, quam radiorum emiſſione fieri ſtatuunt, ſupra exploſum redolet, ideòque eodem ſidere natum & denatum deploret nemo. Idem etiam fatum manet Plutarchum, licèt Gellio *Lib. 4. cap. 11.* Homo in diſciplinis gravi autoritate audiat; & Mureto *Variar. Lect. 3. cap. 24.* Autor, quem nemo ſpernere, ut parum idoneum, poſſit. Sequentia ille 5. *Sympoſ. Quæſt. 7.* profert: *Mutui formoſorum obtutus, & quod per oculos excidit, ſive id lumen eſt, ſive fluxus quidam, amatores colliquat, atque perdit dolore voluptati permixto, quem dulcamarum* (γλυκύπικρον) *nominant. Nam neq; tangentes, neq; audientes ita vulnerantur & adficiuntur, ut cùm inſpiciunt & inſpiciuntur. Adeò enim diditur incendium ab oculis, ut neceſſe ſit, planè ignaros eſſe amoris, qui medicam naphtam mirantur ignem ex intervallo ad ſe rapere: cùm formoſorum corporum adſpectu etiam è longinquo reſpicientium ignem in animis amore captorum accendant.* Nos oculos in amore non tam ducum dignitate quàm miniſtrorum officio fungi dicimus. Oblata rerum viſibilium & extra advenientium ſimulacra excipiunt, & Dominæ ſuæ, nimirum facultati ſenſitivæ, intus offerunt. Oculi feneſtræ ſunt, quæ, ut viſibilium omnium, ita & præcipuè rerum pulchritudinis lumine & bonitatis gratiâ ſe commendantium ſpeciebus externis ad interiores domûs partes, & quidem ad ſenſus internos, inprimis ad imaginationem, tranſitum concedunt liberrimum. Decora rei viſibilis & amabilis ſpecies majorem in animô curiosô attentionem ſuſcitat, & admirationem quandam parit: per attentionem firmior fit in imaginatione illius impreſſio, & ſic continua repræſentatio. Imaginativa objectum pulchrum adeòque bonum ſic recolens ſecumque verſans, dignius, quod ametur & expetatur, cæteris cenſet, hinc illud deſiderare & ardenter expetere incipit, ſibique, ut Plato loquitur, adeſſe, imò unire cupit. Multiplicatis objecti grati repræſentationibus, multiplicatur deſiderium, ſicque amor vires acquiret eundo. Ita oculi fiunt in amore duces, non amatæ, ſed amantis; non radios ab amata recipiendo, ſed ſpeciem amatæ elegantem per oculos amantis ad phantaſiam ducendo. Fruſtra itaque eſt Valleriola, qui radiorum oculis emiſſorum potentiam &

P qualita-

Digitized by Google

qualitates confirmaturus ait : *Nec mirum, tenuem radium oculis emiſſum tenuiſſimumq́ ſpiritum tam citò, tam vehementer & perniciosè totum animum inquinare, ſi quis morbos illos, qui contagione inficiunt, ut pruritum, ſcabiem, elephantiaſin, lippitudinem, peſtem, qui vapore noxio, eoq́ ſpiritali emiſſo inquinant, conſideret. Quippe ſpiritalis ille vapor, quem oculus amantis vehementi motu in amatæ ſpeciem ejaculatur, quum clarus ſit, tenuis atq́ calidus: quà clarus, oculorum & ſpirituum claritati rei amatæ maximè congruit ob ſympathiam, atq́ ob id blanditur & allicit, ut avidè hauriatur. Quia ſubtilis, celerrimè meat in præcordia, inde faciliimè per venas & arterias in univerſum corpus. Quia calidus vehementer agit & movet (eſt enim caliditas actuoſiſſima) quamobrem vehementer agens ſanguinem inficit ſimili labe, quâ ipſe infectus eſt, h. e. inſanò fruendi amore. Qua verò ſpiritalis ille vapor à ſanguine elaboratiſſimò genitus, & dulcis quoq́ ipſe eſt, ſanguinis, unde promanat, naturam referens: ea ſanè ratione fit, ut viſcera quodammodo foveat & oblectet. Quo fit, ut amantium deſiderium & cupiditas mira excitetur, quum amans amatæ corpus appetat, ut commixtione collabi in venas alterutrius ſpiritus ille dulcis queat.* Hæc Valleriola, cui benè reſpondet Freitagius *Noct. Medic. cap. 47.* ex hac opinione ſequi, omnem amorem faſcinatione gigni & propagari: & quamvis concedatur, ſpiritus ex ſanguine genitos cum radiis ocularibus efferri, id tamen fieri in tertiâ diſtantiâ, neque tam procul, quam radii oculares efferuntur. *Sic ſcabioſi*, inquit, *& elephantiaſi correpti proximos duntaxat inficiunt, aut per contactum mediatum vel immediatum. Nec enim amor poteſt comparari peſti, uti Valleriola facit. Si enim adeò perniciabile foret contagium, neceſſe eſſet maximam amatarum & expetitarum partem continuò radamare, neq́ tantum ab amante juvene & æſtu ebulliente accenderetur amata puella, ſed & qualibet promiſcuè & cæteri commilitones congerronesq́. Haberet enim illud contagium vim ſimilem affectum in qualibet & maximè in ſimili naturâ progenerandi.* Et paulò poſt: *An ſpiritus viſivi in alienò ſubjecto non ab animâ, cujus inſtrumenta erant, amplius directi, continuitate, à qua dependebant, fractâ, tantam habeant vim, non immeritò dubitatur. Deniq́ ſi id fieret, non tamen certi individui amorem procrearent; ſed laſciviam duntaxat, uti & reliqua pharmaca venerea, excitarent, commovendo partium ſpiritus & calorem, cor in aſſenſum rapientem.*

CAPUT

CAPUT IX.

Ratio IV. à virulento Baſiliſci viſu data ſolvitur. Baſiliſcus datur. Hiſtoria cujusdam Baſiliſci à circumforaneo quodam huc allati. Impoſtorum in fingendis Baſiliſcis fraudes. Baſiliſcus non viſu, ſed halitu necat, ſicut & alia venenata animalia, quod hiſtoriâ confirmatur; item antra & cavernæ nonnullæ. Ad conſpectum ſuæ in ſpeculo imaginis non emoritur. Quintò de Catoblepæ viſu idem fertur judicium. A Lupo hominem prævisum raucum fieri falſum. Lupi halitus non eſt venenatus. De Galbulâ quæ narrantur, fabuloſa ſunt. Sexto Lippientes non viſu, ſed effluviis contagioſis afficiunt alios.

§. 1. A *Baſiliſcô*, ſerpente virulentiſſimo Ratio IV. deſumta nos non terret. Matthioli, qui *Comm cap. ult. lib. Dioſc.* fabuloſa cuncta, quæ de Baſiliſcô fuerunt prodita, exiſtimat, ſi inſiſteremus veſtigiis, parata eſſet reſponſio, ſed ne inſiſtamus, ſacri codicis, Baſiliſci mentionem paſſim facientis, ſacra & probata clariſſimorum virorum autoritas cogit. Hier. Mercurialis *Lib. 1. de Morb. Venenoſ. & Venenis c. 21.* ſe oculatum teſtem ſiſtit, & ſeipſum in Theſauris Imperatoris Maximiliani Baſiliſci cadaver vidiſſe affirmat. Particularia plura Baſiliſcum concernentia refert Hiſtoria, quam ſupra indicavimus. Sed veri Baſiliſci pellem, neſcio quibus infarctam, illam fuiſſe, quam 120. thaleris in Africâ emtam Helvetius quidam, nomine Joh. Baptiſta Bannardin ſuperiori annô ſpectandam in hac urbe circumtulit, ego non credo. Icon ejus habetur *in Anno 3. Natur. Curioſor Obſ. 128.* Magnitudinem quidem Muris majoris ſeu Ratti (ſi caput, alas, & caudam excipiamus) ille non ſuperabat. Dæmonis tamen incarnati prolem bellè referre videbatur: tria in capite habebat cornicula coloris nigri vera, medium inter ea longius, ſic verò efficta ſingula, ut exterius inſtar ungularum, quas laniones mactatis ſuibus detrahere norunt, ab interiori ad placitum detrahi & rurſus applicari potuerint. At Baſiliſcum verum vera in capite habere cornicula nemo autorum in ſuis literarum monumentis conſignavit. *Caput habet acutum, & in eo tres eminentias, authore Aetio: quos Galenus apices, Avicenna coronam, Solinus mitrulam al-*

 bam,

, *Plinius candidam maculam, diadema referentem*, *Andromachus pileos vocat*, annotante Dn. D. Sebizio *Append. Diſcurſ. Med. Philoſ. de Caſu Adoleſcentis cujuſdam.* Ille Warſoviæ repertus criſtam coronæ æmulam partim cæruleo colore reſperſam habuit. Quare Excell. Dn. Kirchmejerus *Diſp. Zoolog. de Baſiliſc. c. 3.* aſpidem criſtatam eum definivit. Criſtatam autem dici ait, non univocè, ut fortè gallus, ſed analogicè, quia aliquid coronæ criſtæve analogum habet, hinc Regulus dictus. Aut deceptus fuit Helvetius ipſe, aut fraudis conſcius alios decipere voluit. Magna eſt hoc tempore impoſtorum lucro inhiantium copia & verſutia, ut nec Oedipi ſagacitas, nec Argi oculi dolis deprehendendis ſemper ſufficiant. Vulgi facili ore eminentias quaſcunque cornua appellantis Baſiliſci illius fabricator ſine dubio deceptus tria cornua vera impoſuit. Er hat hören läuten aber nicht zuſammen ſchlagen / ut noſtrates loquuntur. Impoſtores fictitios ac parvos ex Rajâ piſce exſiccatô effingere & efformare Baſiliſcos ex Aldrovando notat Caſp. à Reies *Quæſt. 65.* qui ejusmodi plurimos ſeipſum Antverpiæ in forô piſcatoriô ſuſpenſos, & in Hiſpaniâ unum apud Pharmacopolam magno pretiô à circumforaneo emtum & in pyxide tanquam rem rariſſimam ſervatum vidiſſe, & Pharmacopolæ totum impoſtorum in hac vafritie componenda artificium ſe detexiſſe ſcribit. Baſiliſcum etiam commentitium ex Rajâ piſce formatum in forô Florentiæ ſe vidiſſe refert Nobiliſſ. Dn. D. Theod. Schenckius in Lit. ad Dn. D. Sachſium, ut in hujus *Gammarol. pag. 305.* videre eſt. *Vidi*, inquit Borellus *Cent. 2. Obſ. Medico-Phyſic. 74. ex mure excoriato & exſiccato baſiliſcum confectum, ex piſce verò Raja exenteratô, collo oblongatô, & coronâ inciſionibus factâ fit draco volans coronatus, qui ab aliis etiam baſiliſci nomine inſignitur.* Ita fictitiâ Baſiliſci ſpecie hominibus imponi novum non eſt. Sed hæc ὡς ἐν παρόδῳ. Baſiliſcum viſu & alios, & ſeipſum faſcinare, atque virulentiam ex oculis ſuis ad objectum inſtar ejus, qui lapidem è manu projicit, vibrare, ut Paracelſus *de Peſte Lib. 1. pag. 159.* loquitur, negamus. Plinius quidem *Lib. 8. cap. 21.* Catoblepæ & Baſiliſci vim eſſe virulentam eandem ſcribit. Illius autem tantam eſſe ait, ut omnes, qui oculos ejus vident, confeſtim expirent. Sed totum hoc in dubium cordatiores vocant meritò. Ut ut verò hoc admittatur, non tamen ex his Plinii verbis colligere licet ita: Qui oculos Baſiliſci vident, confeſtim expirant.

Digitized by Google

rant. Ergò Baſiliſcus viſu nudo intuentes enecat. Inconſequentia hæc eſt ſimilis illi. Sagittarius altero oculo intendit metam. Ergo Sagittarius ſpeciebus viſibilibus ipſam ferit. Falſum hoc, quia globulo emiſſo, non viſu eam ſtringit. Ita Baſiliſcus non radiis viſivis, ſed venenatiſſimis effluviis, quæ ex toto exſpirant, enecat. *Cui viſus eſt unquam* (Baſiliſcus) *ſi ſolo adſpectu necat? quærit* Bodinus *Theatr. Natur. Lib. 3. pag. 300.* Et Voſſius *Lib. 4. Idol. cap. 56.* *Quod ſi eſt*, inquit, *eum viderit nemo. Quomodo igitur deſcribi potuit?* Plinium ut excuſet, ſubjicit, & quomodo Baſiliſcus lædere rectiùs dicatur, inſuper exponit: Vulgarem tamen opinionem ſecutisque aliis ad eam prævivit Plinius *Lib. 8. cap. 21. Et ſanè longè vero ſimilius eſt, è longinquô conſpici: ſed propinquos non viſu, verùm halitu ſuo interimere, vel ſi viſu id fiat, fuerit à ſpiritu veneneſô ex oculis prodeunte: quomodo nocent oculi mulieris menſtruo laborantis, ſaltem ſanguine menſtruo corruptô.* Hoc eſt, quod ſupra diximus, non ex oculis, ut viſionis organo, ſed ut parte corporis, plus tamen ex oris rictu halituque, ut & corporis poris maligna & corrupta effluvia poſſe manare. Atque halitu ejus pernicioſiſſimo ita auram corrumpi ſcribit Solinus *cap. 29.* ut in aere nulla alitum impunè transvolet, infeſtum ſpiritu peſtilenti. Magnus ille in inſulâ Rhodo Draco, quem F. Deodotus de Gozon animô non minus forti, quàm verſuto proſtravit, magnum loci illius, quem Draco inhabitarat, tractum halitu maligno ſic perdidit, ut ſine præſenti vitæ periculô per ea loca iter facere nemini fuerit integrum, Eraſm. Franciſci *dict. Specul. Lib. 1. pag. 1.* Idem etiam ab aliis brutis citra virulentos oculorum radios factitatum legimus. Famoſi cujusdam in hoſpitiô quodam cubiculi, in quo plerique manè mortui fuerant reperti, quòd à venenato bufonis halitu infectum fuiſſet, mentionem facit Salmuth *Cent. 1. Obſ. 59.* proptereaque vitæ genus hoſpitem mutaſſe ſcribit. *Adventat verò miles quidam, & petit hoſpitio ſe ſuſcipi. Denegat ille, ac rem aperit, plerosq; hoſpites inopinatò mortuos aſſerens. Hic verò nihil moratur; inſtat de hoſpitio, & id tandem obtinet. Sub noctem cubitum ſe conferens candelam accenſam propè lectum collocat. Non multum poſt felis in medium pavimenti accurrit, ibiq; dormit. Sub medium noctis bufo ingens ex angulo quopiam prorepit ad felem, qui illum lambit. Miles*

hæc videns & è lectô repente proſiliens bufonem gladiô interfecit. Ex eô tempore ædes illa ſana manſere.

§. 2. Ut verò bruta, ita & antra ac cavernæ halitu peſtiferô, quem non hominem ducere, non feras tutum eſt, lædentes dantur, teſte Seneca *Lib. 3. Nat. Quæſt. cap 21. & Lib. 6. cap. 28.* Item putei, cujus tragicum exemplum recitat Excell. Dn. D. Fehr *Collegii Natur. Curioſ. Argonauta Digniſſimus, Fautor, Amicus, Anchor. Sacr. pag. 161.* Plura *Annus 1. Natur. Curioſ. Obſ. 33. in ſcholiis* recenſet exempla.

§ 3. Ad hoc, quod dicunt, Baſiliſcum, ſi ſuam ipſius imaginem videat, emori, pro me reſpondeat Delrio *Lib. 1. D. M. cap. 3. Q. 4. Quod addunt*, inquit, *ſi ſe in aquâ purâ & limpidâ* (vel ut alii ſentiunt, atque illa, quam è Pincier Sennertus citat, hiſtoria confirmat, in ſpeculo) *conſpiciat, ipſummet emori: dicam verbulo, non credo. Nam ſi ſpiritus iſti ex ejus oculis exirent, ipſi videnti forent connaturales, quare nec interimerent: ſin connaturales non ſint, prius in oculis incluſi debuerant nocuiſſe, ab aqua* (vel ſpeculo) *verò eos inſici & venenari ridiculum.* Sed Gordonius *Lib. de Febr. Partic. 1. cap. 4.* nodum hunc ita ſolvit, dicendo, venenum, quod ab illo exhalat, ſeu ſpiritus reflexos alterius jam eſſe naturæ, quemadmodum ſanguis, cum è venis ſemel extractus eſt. Rationem hanc non contemnendam eſſe ait Caſp. à Reies *Quæſt. 65. n. 20.* quia ſi ſanguis, qui reſpectu ſpirituum corpus habet craſſum & denſum, tam facilè alteratur, extraneatur & corrumpitur, celeriùs & promptius hoc in tenuiſſimis ſpiritibus contingere poſſe, veri ſimile eſſe ait. Si ſolutio hæc non ſatis faciat, mavult dicere cum Fontechâ *Privileg. 10.* & cum Joan. Freitagio *Lib. de Opio, cap. 4.* venenum ipſas beſtias venenoſas non alere, nec lædere, quòd in particulis quibusdam determinatis contineatur innoxiè, quo fit, ut, ſi ad alias accedat, maximam noxam efficiat. Verùm & hanc rationem non omninò ſatisfacere, oſtenſu, ſi operæ pretium hîc foret, eſſet facile. Quid ſi vel nimiâ irâ vel metu velut præſentiâ ſibi inimicorum, qui in ſpeculis multis multiplicati repræſentantur, vel excandeſcat, vel exhorreſcat, ſibique fata extremâ irâ vel metu extremo acceleret. Quæcunque ſanè hîc cauſa lateat, certè viſione ſolâ ſibi non exitium parare, per ea, quæ tradita ſunt, conſtat.

§. 4. V. *Catoblepæ* oculos qui vident, confeſtim omnes exſpirare

rare ſcribit quidem Plinius, ſed hoc non radiis oculorum viſivis ex oculô emiſſis; ſed violentis ex ejus gutture egredientibus, auramque inficientibus halitibus eſt adſcribendum, quod ex Æliano, cui vacivos jam oculos dabimus, diſcimus. Ita ille *Lib. 7. de Animal. cap. 5. Cùm multiplices & varias Africa procreat beſtias, tum Catablepontem ſic nuncupatum parere exiſtimatur. Is tauro ſimilis ſpectatur, magis tamen truculentus, terribilisque aſpectu. Alta ei & denſa ſunt ſupercilia, oculi non perinde quidem magni, ut bubuli, ſubjiciuntur, ſanguine ſuffuſi. Non directè, ſed ad terram verſus intuetur, unde & nomen ei factum eſt. A vertice incipiens juba, equinæ ſimilis, per ejus frontem promittitur; & faciem ejus occupans, formidabiliorem eum reddit. Mortiferas depaſcitur herbas, ac ſimul ut taurino aſpectu conſpexit, ſtatim horret, & jubam erigit. Eâ autem in excelſum excitatâ, atque apertis labris per guttur quiddam vehementer grave & viroſum emittit, ut aër ſupra caput obducatur & inficiatur: animalia autem appropinquantia, quæ hoc cælum hauriunt, graviter affligantur, & vocis uſum amittant, in lethalesque convulſiones incidant. Quod & homini accidere dicunt.* Alexander Myndius quidem apud Athenæum *lib. 15. cap. 15.* & reſpirationem & viſionem conjungit, ſcribens: *Nomades, qui ſunt in Lybia, animal Gorgonem appellant, ubi gignitur etiam Catoblepa.* Et paulò pòſt: *dicunt comam id habere, quæ ex fronte ad oculos demittatur: quam ubi concutiens ob gravitatem vix tandem aſpexerit, illum perimit, qui ab eo viſus fuerit. Non ex ſpiritu quidem, ſed ab exhalatione, quæ fit, oculorum naturali, citoque mortuum facit.*

§. 5. Verùm ex hoc locô nondum ſatis conſtat, Catoblepam oculis, quatenus viſionis ſunt inſtrumenta, interimere. οὐ τῷ πνεύματι, ἀλλὰ τῇ γιγνομένῃ ἀπὸ τῶν ὀμμάτων φύσεως φορᾷ, καὶ νεκρὸν ποιεῖ, inquit Athenæus, quod de oculô, ut corporis parte, æquè intelligi poteſt. Nec mirum, quia hoc animal κάτω βλέπει, ad terram verſus ſemper deſpectat, (unde etiam ei nomen) comamque ad oculos demiſſam, & faciem occupantem gravem habet, fit, ut egreſſi ex ore & oculis (illinc copioſiores, hinc pauciores) halitus in coma denſa colligantur, quos animalibus appropinquans intuiturum, concutiendo comam copioſiùs ſpargit, ſicque graviùs affligit, quòd cùm viſionem mox ſequatur, eidem, qui halitibus collectis erat adſcribendus, effectus adſcribitur. Halitus iidem per auram liberiorem

riorem ſparſi, quia diſperguntur, eminus ſtantes minus lædunt. Sic procul à Jove procul à fulmine. Gesnerus equidem *Lib. de Quadrup. Vivip. Tit. de Catoblepá* dicit, in Athenæi verbis: Ἔχειν δὲ λέγουσιν αὐτὸ τοιαύτην ἀναπνοὴν, vocem ultimam, ἀναπνοὴν latiùs hîc patere & ex hoc conſtare ait, quòd ſpiritus ſive halitus, & oculi, ut oppoſita, poſtea ſubjiciantur. Sed vocem ἀναπνοὴ propriè hîc capi, allegata Æliani verba docent, neque oppoſitionis rationem obſtare antè dicta probant.

§. 6. A *Lupo* hominem prævisum raucum fieri, quin etiam obmuteſcere, commentum eſt, Philoſophorum ore, quia ratione & experientiâ deſtituitur, indignum. Raucedo fit à membranâ laryngem & aſperam arteriam inveſtiente p. n. affectâ, exaſperatâ, & inæquali redditâ. Sed quæ ratio probabit radiorum lupi viſivorum poteſtatem tantam, ut hominis dorſum vel latus transire, faucibus inæqualitatem inducere, aut principium nervorum, vel vocalia inſtrumenta, ut ſermonis uſus pereat, lædere queant? Experientia etiam deeſt, contrariâ autem fretus Scaliger *Exerc. 344. Sect. 1.* gerras iſtas deridet meritò. *Cur*, inquit, *viſis lupis homines obmuteſcunt? Quia in illius oculis vis. Quid ſi ejus oculos non vidi? Num ejus oculi dorſum penetrant & occiput ad linguam? Utinam tot ferulis caſtigarentur mendaciorum aſſertores iſti, quot à lupis viſi ſumus nos ſine jacturâ vocis. Nam ter in venationibus ſcio me à lupô conſpectum: ſemel ab uno inter virgulta latitante: iterum ex montis ſupercilio: tertiò cum puellum rapuiſſet. Ex cannabinâ ſegete jam admodum adultâ caput identidem promoverat ad ſpeculam. Tum quidam ex æqualibus puelli dixit: O ingentem canem! Ego ab illo cum ſociis viſi ſumus, ille à noſtrûm nemine. Tantum abeſt, ut nos obmutuerimus, ut magnis clamoribus primò perterritum compulerimus ad fugam: mox inſecuti prædam, licet ſine vitâ, abſtulerimus.* Vid. quoque Camerarium *Horar. Subciſiv. Cent. 1. cap. 23.* Itaque non eſt, ut cauſa venenatis luporum halitibus adſcribatur, ſiquidem & hoc, ut jam dicta confirmant, experientiæ ſuffragio deſtituitur. Neque etiam venenatus eſt luporum halitus, quia talis in lupo non datur: ſiquidem absque contagionis periculo lupis quis adeſſe, eos tractare atque educare poteſt: & ſi daretur, non ſolùm vocem tolleret, ſed & reliquas corporis partes afficeret. Præterea non tam facilè loquendi facultas ſine neceſſario remedio rediret: quas & plures rationes confert Senguerdus *Exercit. Phyſic. 34.*

ſic. 34. ut propterea cum venatoribus fruſtra venetur Delrio, cui non vana videtur ratio venatorum, nempe lupum, ſi prior hominem videat, ſe ad vindictam recolligere, & ſic noxium quendam illi, ne clamare queat, vaporem quaſi inſufflare, qui cùm venenatus ſit, poteſt raucedinem adferre: cum verò ſe ab homine jam deprehenſum videt, ac viſum fuiſſe, metuere ac fugam meditantem de hoc vapore emittendo non cogitare. Mantis eandem, ut antecedentia bruta, fidei claſſem occupat. Gutierrius *Dub. 6. num. 13.* ex frigidis & adſtringentibus terreſtribusque vaporibus à reſpiratione lupi expiratis vocis raucedinem contingere dicit, gutture ac vocis inſtrumentis illis exaſperatis halitibus. Fidem ei haberem, ſi cum ruſtico & lupô, quos ſequens hiſtoria à Gaſp. Schotto *Phyſic. Curioſ. lib. 8. cap. 48.* allata habet, aliquandiu vixiſſet, idque compertum tuliſſet. ***Paucos ante annos, non procul hinc, ruſticus opulentus lupum habebat, qui cum canibus caulas defendebat, & lupos invaſores ſtrenuè arcebat. Abiit die quodam ruſticus cum reliquis canibus rus, relicto ſolo lupo ad caula cuſtodiam. Irruit interim lupus alius, & repente quatuor aut quinque ſtrangulavit primo impetu oves, antequam à lupô domeſticô compeſceretur. Victus tandem ab hoc fuit atque occiſus, & ovium cadaveribus tectus. Ruſticus ut domum reverſus videt oves occiſas in cumulum conjectas & prope cubantem lupum, ratus ab ipſo occiſas exoneratô ſclopetô trajecit eum glande plumbeâ. Deprehenſô dein errore adeò doluit, ut diceret, maluiſſe ſe dimidium gregem perdere, quàm fideliſſimum lupum.*** Hæc Schottus. Stante ratione iſta ruſticum ejusque domeſticos omnes, ut & vicinos ac advenas ex lupi domeſtici vaporibus ſemper præſentibus raucam contraxiſſe vocem dicendum erit. Mirum ſi cauſam indagavit ille, cur lupi præſentiam ſuſtinuerit, mortemque adeò doluerit.

§. 7. *Charadrius* ſeu Galbala, à qua V. ratio deſumitur, peregrina, ut ait Geſnerus, Germaniæ avis eſt, adeòque ad experientiæ fidem, quam alii in dubium vocant, aditus noſtratibus negatur. Si hoc verum, viſu nimirum avem hanc ſibi mòrbum, ægro ſanitatem afferre, Delrio ad occultam aliquam ſimilitudinem ac ſympathiam morbi & aviculæ, non ad ejus viſionem, quæ alterationis rem perficientis eſt occaſio, referendum eſſe cenſet. Caſp. à Reies l. c. dicit, licet hoc in medicorum ſcriptis ſæpè occurrat, tamen fabuloſum eſſe, quicquid Æ-

lianus & Albertus M. aſſerant, vel ſaltem ad aliquam ſympathiam referendum vel antipathiam. Nos ipſi de fide & experientia, ſi unquam fuit, dubitamus. Vereor, ſi unquam hoc obſervatum, ne effectus planè per accidens fuerit, & in ordine ad cauſam per ſe, ſed abditam, concomitanter ſe habuerit. Una hirundo non facit ver, nec unum exemplum experientiæ punctum meretur. Si verò pluribus exemplis hiſtoriæ hujus naturalis fides conſtat, par ſanè fuiſſet, ut diligentiori circumſtantiarum enumeratione rem miram obſignando propriam fidem veteres liberaſſent. Secretam iſtam ſub velamine factam avis venditionem non moramur; ſicut fabulas ſpecioſo circumſtantiarum apparatu non rarò à facetis indui non miramur. Tantum ſi ab ave iſtâ exſpectandum beneficium, næ Galbalam ſolam Pharmacopolium nutriens ſufficientiſſimô ad icterum remediô eſſet inſtructum. Certè ut Deuſingius *de ſuperſtitioſ. Morb. Orig. & Cur. §. 13.* pulchrè diſſerit, qui intuetur aliquod objectum, non ex intuitu ſimpliciter vel morbum contrahit, vel ſanitatem adipiſcitur. Revera namque ſpecies intentionalis, quæ viſione oculo obtingit, non magis intuenti aliquam mutationem infert, quàm objectum quodvis ſpeculo appoſitum repræſentando ſui ſpeciem in ſpeculo immutat ipſum ſpeculum. Placet ergò, quam Vir Magnus D. Conringius *Hermet. Medic. Lib. 1. cap. 11. p. m. 103.* fert, ſententia: *Similiter*, ait, *vel vanum eſt, vel magicum, quod apud eundem Heliodorum ex ſacris Ægyptiorum libris memorat Calaſiris de curatione icteri per avem charadrium. Neq; enim niſi ab Ægyptiorum fontibus hoc manans, ad alios deinde, ut Ælianum, Plutarchum, Epiphanium, Philem, Suidam eſt derivatum.* Tob. Tandlerus equidem *Orat. de Imaginat.* naturalem illius rationem à phantaſiâ petit, quòd nim. ob frequentem avis illius intuitum phantaſia concitata bilem propter ſimilitudinem & ſympathiam moveat, & ad corporis ambitum eliciat, quæ poſtea propter motum ſubtilior & tenuior reddita citiùs diſſipatur ac reſolvitur. Verùm an phantaſia, licet inferiores ſibi ſervientes potentias ſuſcitet, bilem loco movere, & in circulationis viam transferre queat, nos valdè dubitamus: neque ſi ejusdem coloris res alia phantaſiæ diu fuit oblata, bilem ſic ab ea motam & remotam fuiſſe experientia comprobavit. Nullus itaque, qui vel aſpicit vel aſpicitur, ſanitatis emolumentum aut detrimentum, ex aſpectu nudo refert, ut proinde

Digitized by Google

proinde deridendus ſit R. David Kimchi , qui *part. 11. Milchol libr. radd.* hæc, quæ ex eo D. Saubertus *Diſſert. de Serpente aneo Helmſtad. 1671. habitâ* citat, ſcribere non veretur : *Scripſit Dn. Parens meus f. m. ex ſententiâ doctorum medicorum* (ſed quorum?) *hominem, ſi eum mordeat ſerpens, atq; ille adſpiciat as, repente mori. Proinde dicit Deus Moſi, fac tibi ſerpentem aneum, & omnis, qui morſus fuerit, viſó illo vivet. Contrario ſcil. modo natura hujus ſeculi, quo majus inde evaderet miraculum.* Sanè ſpecies ex ære manans, & ad oculos ejus, qui à ſerpente eſt demorſus, delata, veneni vim augere nequit; cùm purè intentionalis ſit, realis minimè. Iſraelitas autem ab igniris ſerpentibus (ab effectu ita dictis, quod oris ſufflantis ardore incenderint aerem, vel venenum cauſticæ & pyroticæ naturæ morſu intulerint) demorſos erectum in deſerto æneum ſerpentem intuentes miraculosè reconvaluiſſe largimur, remediumque hoc fuit ſupernaturale : neque enim viſu, ſed Dei verbo, cui obtemperarunt, priſtinam recuperarunt ſanitatem. Caſtra Iſraelitarum tria milliaria tam in longitudine quàm in latitudine cùm occuparint, phyſicæ virtutis commercium inter rem viſam & videntem, qui extrema caſtra tenuit, in eâ diſtantiâ vigere non potuit. *Objicis :* Si nullum ex aſpectu rei cujusque vel emolumentum vel nocumentum habetur, cur infantes variolis & morbillis laborantes rubris involvere tegumentis, ſæpiusque oculis illorum res puniceas objicere jubent Practici ? ℞. non colorem, eo in caſu, per ſe quicquam facere, ſiquidem intentionalis cujusque coloris qualitas transmiſſa nihil oculis infert & communicat (ſi inferret, infinitis alterationibus oculi ob continuam realis virtutis receptionem eſſènt obnoxii) ſed per accidens, motâ ita per receptam ſpeciem imaginatione, & per hanc ſanguinis ad cutem maſsâ non nihil uberiùs: quanquam illa imaginationis vis ἄῤῥητος ſit & inexplicabilis, atque accuratè & exquiſitè non ſciamus, quomodo res rubro colore infectæ variolas & morbillos, ut appareant temporiùs, promoveant, fatente etiam Dn. D. Sebizio *Diſput. de Variol. & Morbill. 6. quaſt. 11.*

§. 8. VI. *Lippientes* quoque Marſ. Ficini favore, ut faſcinum hoc probetur, in ſcenam producuntur. Hi enim ejus judiciô ſunt, qui cum radio viſuali vaporem ſpiritualem, in alterius oculum transfundunt. Verùm ut Sennertus l. c. benè diſſerit, *nemo eum, qui hoc modo*

lippitudinem contrahit, faſcinatum eſſe dicit, cùm vitia iſta non per viſum quatenus talis, ſed per contagioſum effluvium fiat. Adnata tunica & præcipuè glandula in majori oculi canthô in Lippitudine laborat, effluente & quaſi deſtillante per vaſa tenuia rarefactô tenui calidoque ſero, quod moram quandam ibi trahens è calore præternaturali putredinem contrahit, idemque ex parte reſolvitur, & in minima per auram diſperſum abit. Effluvia illa putrida ab oculô adſtantis & læſos intuentis ſuſcepta ſimilem in diſpoſitis ſeu oculis naturâ humidioribus & imbecillioribus diſpoſitionem imprimunt. Quærenti: cur effluvia alia putrida lippitudinem non inferunt? dicimus putredinem à parte ſpecificâ ſpecificam rationem ſæpe referre, propter quam effluvia inde manantia putrida, non quasvis, ſed certas, ſimilitudinis ratione affines partes afficiunt. Sic putridum ſcabioſæ cutis ſerum cutem, putridus phthiſici pulmo pulmonem, putrida inteſtinorum dyſenteria laborantium excrementa inteſtina afficiunt. Idem in lippitudine per contagium contractâ contingit, ubi inſuper phantaſia inſolitam oculi laborantis formam intuens ſuſcitatur, portamque effluviis affluentibus aperit, concitatis ad oculum ſpiritibus tunicas ejusdem rarefacientibus.

CAPUT X.

Experientia (III.) *examinatur, & fallaciam cauſæ ſæpe ſubeſſe, oſtenditur. Ut ſubitaneus lapſus, ita & morbus ſubitaneus varias ob cauſas evenire poteſt. Ad exempla Idelphonſi reſpondetur. Quid de ſene illo Hetruſco ſentiendum, traditur. Zeileri exemplum ponderatur. In ſcrutiniô experimentorum ratio non negligenda.*

§. 1. POſt Rationum momenta (III.) *Experientiam*, quam conſulunt, ſpectabimus. Sed vereor, ne fallacia cauſæ in Medicinâ frequens, hîc quoque ſæpè committatur. Nulla certè eſt ſequela: Hic homo, qui pancraticè hactenus vixit, poſtquam ab hac vetulâ, vel iſto, ex vulgi opinione faſcinandi virtute præditô fuit conſpectus, deſubitò in morbum incidit. Ergò viſio fuit cauſa morbi. An quia Luna hactenus ſerena & conſpicua, poſtquam Ptolemæus eam conſpexit, in deliquium incidit, & eclipſin paſſa eſt, viſio ipſa deliquii fuit cauſa? Americanis

Digitized by Google

ricanis ſic imponas, non Europæis. Eadem autem collectionis ratio eſt in utroque: Hic homo, qui dextrè hactenus ambulavit, poſtquam à Conradô fuit conſpectus, deſubitò in plano ſolô, cujus exempla proſtant, lapſus aut apoplexiâ vel epilepſiâ correptus eſt. Ergo viſio fuit cauſa lapſûs aut apoplexiæ vel epilepſiæ; niſi monſtretur, ab ipſa viſione neceſſario lapſum, aut apoplexiam, vel epilepſiam fuiſſe ſecutam. Ut ſubitaneus lapſus vel ob vertiginem, vel ob animi deliquium, vel ob pedum ad clavum alliſionem, vel ob nervi motui inſervientis propter ſubitaneum humorum affluxum debilitatem, vel ob viam lubricam, vel aliam cauſam fieri poteſt: Sic quoque morbus ſubitaneus, & ſæpe lethalis varias ob cauſas naſcitur, vel ob prohibitam ſanguinis circulationem, unde ſyncope, cardiaca: vel ob latentis veneni ſubitò in actum erumpentis ἐνέργειαν: vel ob apparatus morboſi putridi, qui hactenus quievit, jam per motum nimium ſuſcitationẽ: vel ob occurſum auræ ſeu malignæ, ſpiritus vitales proſternentis, ſeu frigidæ, cutis tranſpirationem prohibentis (quo de vide ſis Panarolum *Pentecoſt. 3. Obſ. Medic. 7.*) vel ob materiæ vitioſæ ad partem principalem in ſanguinis viâ ſubitam μετάστασιν ſeu translationem: vel ob denegatum ſpirituum animalium influxum: vel ob gravem catarrhorum ad pulmones confluxum: vel ob fruſtum rupti pulmonis ſuffocationem inferentis (cujus exemplum tradit Annus *1. Natur. Curioſ. Obſ. 41.*) vel ob ruptam venam in cordis ventriculô (quo de ſingularem habet Poterius *Cent. 3. cap. 60.* hiſtoriam) vel ruptam prope cor venam cavam, aut ob polypum cordis, tranſitum ſanguinis retardantem (ut habet Bartholinus *Anno 1. Natur. Curioſ. Obſ. 101.*) vel ob pulmonum ſiccitatem (cujus exemplum rarum idem Bartholinus *Cent. 1. Hiſt. Anatom. 45.* tradit) vel à vapore ignis carbonarii in cubiculô calce recens incruſtato (cujus varia ex variis tradit exempla Piccartus *Decad. 7. cap. 7.*) vel ob excedentem ſpirituum in venere reſolutionem (quo de Marcellus Donatus *Lib. 4. Hiſt. Medic. Mirab.* videatur) vel ob ſanguinis à latente fermentô excitatam fermentationem; vel ob antipathiam præſente objectô à naturâ inimico, ſeu ut alii loquuntur, ob faſcinationem naturalem, vel ob cauſas alias oritur. Deinde Faſcinandi virtus, qua quis prædictus dicitur, de Faſcino vel vulgari, vel naturali intelligitur. Si prius, tali faſcinandi virtute prædictum

ullum reperiri negatur : Si poſterius, à præſenti forô, ubi de faſcinatione viſuali agitur, erit arcenda.

§. 2. Fallaciam itaque cauſæ commiſit Joh. Idelphonſus, quando, ut faſcinum probatum iret, pertinaces morbos probatiſſimis remediis juxta methodum medendi adhibitis non cedentes tandem vetularum ſuffumigiis, & Pſalmiſtarum orationibus, ac afflatibus cedere, ſcripſit. Atque hoc probationis medium etiamnum in vulgo ſæpiſſimè auditur ; quod tamen doctè & nervosè Gutierrius *Dub. 7. c. 2.* refutat, cujus verba recitare malo, quàm meis ſententiam ipſius exponere. Hæc autem diſtinctioni, quam præmittit morbi in acutum & chronicum, ſubjungit : *Conſtat ex his, chronicos morbos quadrageſimo die, tanquam primô breviſſimô decretoriô ſolvi poſſe, velut longiores ſexageſimô, longiores adhuc octogeſimô, centeſimô, centeſimô vigeſimô primô, ad anni dimidium, ad integrum annum, ad plures, ad ſenectutem deniq;, ut ex Hippocrate & Galeno notabam. Omnium ratio eſto, quia materia morbifica craſſæ ſubſtantiæ, lenta, renitentis conditionis rebellis brevi à naturâ ſuperari, concoqui, ſequeſtrari, expelli nequit. Accedit his frequentiùs inſtrumenti naturæ debilitas, aut impotentia, caloris inquam naturalis, adeſt frequentiſſimè alicujus viſcerum grandis aliqua intemperantia in primis, vel potius in ſecundis qualitatibus ; impedit nonnunquam ipſorum ægrotantium, in ſex rebus non naturalibus intemperantia, nolentium præceptis Medicis ſtare, ſed malunt impatientes regularum medicarum naturæ morbum relinquere, in quo, niſi in aliis plurimis errarent, error major non adeſſet, ſed neq; his ſolùm intendunt, ſed vulgi novitate ac credulitate ducti prædicti ægroti ad imponentes vetulas, ad ſenes impoſtores ad ruſticos, ad ignaros confugiunt, & non pauci quo tempore jamjam natura humorem ſuperante, intemperiem corrigente, morbi ſolutionem parat, tunc verò ſalus reſtituta, non potenti naturæ, ſed vetulæ ſuffumiganti attribuitur, ſeni apocrypho datur, qui tamen non ſemel, ſed millies ſuis emplaſtris naturam impedientibus, ſuis ſuffumigiis ipſam alterantibus non ſolùm deteriori damno, ſed & ſubitâ morte ægros cruciarunt. Sed Diabolum iſthæc ſuadere ſemper credidi, ipſe quippe morbi chronici ſolutionem jamjam inſtantem cognoſcit, & ad eas ſuperſtitiones homines convertit, quo ipſis aſſentiant, & ſacri ſpiritus præceptum non auſcultent Eccleſiaſtic. 38. Hæc ille.* Quibus ſi noſtra ante dicta jungantur, fal-

lacia

Digitized by Google

lacia cauſæ magis elucefcit. Calculum quoque merentur, quæ idem Gutierrius ad exemplum primum & ſecundum reponit: *Valleſius*, inquit, *pag. 147. cordatè aliquando dixit: mirabilia audiuntur multa, videntur pauca. Neq; mihi vitio daretur, ſi illorum eventuum teſtimonium optarem, cum Joh. Idelphonſus ex aliis nobis illas dederit hiſtorias, in quibus utriq; credendis facilè decipi poſſumus. At demus comiter caſus illorũ hominum marmoreas columnas viſu ſolò confringentium, non credam id virtute naturali factum; undenam illud probari potuit: non divinâ, ut evidens apparet. Ergò ſi tale accidit, dæmonis operâ accidit. Sic contigiſſe dabo alterius Equitis Valentini hiſtoriam, qua ratione compellar credere diſtantem horum hominum viſionem, marmoream, opulentamq; fabricam naturaliter comminuere poſſe? præcipue cùm actio ſit immanens.* Quæ de lapide Gagate moventur, quòd puerorum collis ſupenſus inopinatè ſæpe frangatur, parum roboris habere ait, propriâ experientiâ confirmatus in filio ſuo brachiis à puella quadam ſuſcepto, & nihil boni vel mali pòſt experto. Gagatis autem fracturam vel ab ejus vetuſtate, vel ſiccitate, vel imprudenti artificis operatione arceſſendam eſſe exiſtimat, quòd rimula forſan in gagate cum crucis formâ ei imprimeretur, temporis tractu increverit, & in partes ſubitò lapidem reduxerit, ſicut terreis corporibus intensâ in eis ſiccitate per naturam accidere obſervamus.

ſ. 3. In tertio exemplo Mulierculam vi faſcinandi præditam, cum juvenem convaleſcentem aſpiceret, in cibi faſtidium & alia ferè lethalia illicò eum præcipitaſſe admittamus, ſed conſpectûs quà talis efficaciâ fuiſſe factum, quis nudè prolatum admittat? Morbo juvenis aut ſemel, aut toties, quoties vetula eum adſpexit, fuit affectus. Si prius, planè per accidens viſus, per ſe autem cauſa in juvene nondum ſanitatis ἀκμὴν obtinente, latens aut ſingularis inter utrumque intercedens antipathia morbum invexit. Si poſterius, non juvenem ſolum, ſed cæteros etiam homines affecerit: Si cæteros etiam homines, aut ſaltem juniores, non juvenis ſolus exempli miri loco fuiſſet adductus. Si autem promiſcuè omnibus vel pluribus noxia fuit ejus præſentia, putredinoſâ ſine dubio cacochymiâ, quæ ultimæ ætati non infrequens, laboravit, & halitibus è corpore profuſis, quæ attigit, vicina, infantium præſertim ac mulierum tenera corpora, infecit. Ad hanc contagioſæ diſpoſitionis

nis claſſem in quarto exemplo Sacerdotem illum, qui gravi ex morbo convaleſcens approximantes infecit, etiam referimus. Per hoc autem non faſcinum vulgare, quod in quæſtione eſt, ſed naturale confirmatum eunt. Hetruſcus ille ſenex apud Vidam, ſi non effluviis maximâ malignitate præditis, Dæmonis tamen ſine dubio ex pacto cooperantis ope ſtragem dedit, id quod Sennertus, Jordanus & alii cenſent. Obtutus certè ſolus, quà talis, dare nequit.

§. 4. Ad ultimum, quod Zeilerus ſubminiſtrat, exemplum dicimus, non ſatis ibi patere, an faſcinatio viſu, an voce facta intelligatur. Adhæc grave eſt, de rebus abſentibus vel præſentibus, quarum totus circumſtantiarum omnium apparatus non conſtat, ferre judicium, cùm una circumſtantia latens vel patens rem totam vel implicet vel explicet. Illa Gubernatoris uxor aut mirâ, ſeu proprii, ſeu alterius genii ſagacitate lubricam Nobilis ſanitatem lapſui vicinam è vultûs colore dubiô cognovit: aut ipſa ſuſpecta fuit, & ut noſtrates molli ore loquuntur: Sie hat mehr geſonnt als Brod eſſen. Radios enim ſolius matronæ viſuales (ſi vel maximè dari concedatur) inter verba multa, quæ convivæ fecerunt, inter halitus, quos dapes fuderunt, inter auræ motus, quos hoſpites & miniſtri concitarunt, inter radios viſivos præſentium omnium varios, incolumes ad ſolius Nobilis oculos, ejusdemque præcordia & ſanguineam maſſam perrexiſſe, totique corpori alterationem induxiſſe quis credat? Confer ſuprà Caput 5. §. 3.

§. 5. Sunt, qui, ut faſcinum vulgare felicius profligatum eant, dubiam infantium valetudinem terrori ex adſpectu vetularum adſcribunt, quarum rationi plenum ego nunquam aſſenſum præbere potui. Terror ſi ullus ex iſtarum aſpectu incutitur, levior eſt, quàm ut ſanitatis periculum ſtatim inferat. Terror panicus, (à Pane Gentilium Deaſtro) Ciceroni concutiens dictus non tanta mox ſanitati virorum in phantaſia malum inſtans exactiùs evolventium incommoda parit, quanta infanti putatitius ex aſpectu vetularum terror inferre creditur. Metum quidem admitto, ſed terror metûs eſt exceſſus, qui ſi ſubitaneus eſt & nimius, mortifer meritò audit. Sed vetularum faciem, turpem licèt, metûs parere exceſſum, mihi non fit veriſimile.

§. 6. Proinde in ſcrutiniô ſimilium experimentorum Ratio non negligenda, imò eidem plus tribuendum, quàm ſenſibus, qui in actionibus

Digitized by Google

bus & effectibus, quorum cauſæ plures ſunt & obſcuræ, ſæpè iis, quæ cum effectu accidentaliter conjunguntur, inhærent, & ſic decepti ipſi decipiunt. A ſingularibus quidem experientia inchoatur, & in ſenſualibus per externos ſenſus ſingularia percipimus, ſed ut in univerſale cognoſcendi principium ad ſcientiam producendam experientia excreſcat, ſufficiens rerum perceptio requiritur. An verò ſufficienter in inveſtigationis viâ perceptio & cognitio ſenſualis ſit facta, rationis eſt dijudicare, & ſi quæ concurrunt, quæ ob ſublimitatem, vel exilitatem, ſenſus apprehendere non potuerunt, eadem producere, & ſic experientiæ veritatem eruere. Eleganter & verè Excell. Dn. Weigelius Profeſſor Jenæ celeberrimus, *Analyſ. Ariſtotelico-Euclid. Sect. 2. cap. 10. §. 3. Quoniam externi ſenſus & imaginatio facilè falli poſſunt, ut ipſi nos quaſi reflexione factâ experimur: ita niſi ſapius aut ita circumſpectè inſtituatur perceptio, ut nihil deſiderari poſſe recta ratio dictitet, nulla erit experientia.* Et paulo poſt: *Unde ratio, licèt ipſa principaliter rei percepta certitudinem non attingat, perceptionem tamen dirigit, ne falſum pro vero, dubium pro certo aſſumatur.*

§. 7. Cecidit ergò Hercules ille, cujus clavâ contradicentium robur enervatum ſperarunt Faſcini cultores, obturataque eſt radiorum viſivorum ſcaturigo; ut proinde cæcutiant, qui vulgi Faſcinum viſuale quæſitum eunt. Viſu enim Faſcinationem non fieri, per ea, quæ non malignô & invidô, ſed veritatis cupidiſſimo oculô vidimus, conſtat. Qui ſe faſcinatum per ea ſentit, agnitâ vocis improprietate, veritatis proprietatem agnoſcat, & per has errorum tenebras proximo imponere, ac Diabolo, qui, quem in iis ad ſuperſtitiones varias, tandemque ad æterni ignis faſcinum trahat, quærit, gratificari deſinat. Eſt viſio perceptio vitalis ſpecierum viſibilium, in retina tunica depictarum. Proinde nihil planè ex oculo, ut viſûs organo, quod lædere ſeu faſcinare queat, egreditur. Quæ verò ex oculo, ut materiali viſus inſtrumento egrediuntur, non radii ſunt, ſed effluvia tenuia, diſſipabilia, pauca: quorum longè majorem, &, ſi maligna illa ſunt, efficaciorem, magisque metuendam copiam pulmones in exſpiratione, corporisque pori in tranſpiratione diſſeminant atque propagant. Partes corporis faſcinantis omnes, pupillis exceptis, ſi exactiſſimè munire daretur, nullum, crede, tibi à virulentiſſimi hominis obtutu metuendum foret periculum; pupillis

R verò

verò clauſis & tegumentorum mole preſſis, te nihilominus ab eo, quem viſu verè faſcinare exiſtimâras, læſum iri certò perſuaſum habeas. Quod qua ratione fieri queat, ſequentia docebunt. Miramur proinde Autores, qui malevolo vetularum aſpectu infantes faſcinari ajunt, partes dictas præterire, & ſolis oculis inhærere, quos tandem non viſione ipſâ, ſed effluviis ex oculis manantibus faſcinare dicunt; ſic, ut primùm ex forti apprehenſione alicujus vetulæ in malicia induratæ cordis & ſpirituum fiat immutatio, quæ ad oculos deinceps proveniens eos inficiat; oculus infectus vicinum aerem, aer autem infectus tenerum infantis corpus inficiat. Plures enim in corpore vias dari effluviis, oſtendimus. Obſignamus hanc ſectionem verbis, quæ fecit Radulfus Ardentius *Sermon.17.* citante M. J. Weizio *Tractat. Philoſoph. Theolog. cap. 9. num. 4.* *Cavete*, inquit, *ab illis fratres, qui divinationibus, obviationibus & auguriis intendunt, cùm lex iſta prohibeat, dicens: Non auſpicemini, neq; auguriis intendatis; cavete quoque ab illis, qui dicunt, quoſdam oculis urentibus alios faſcinare; FASCINUM enim NIHIL EST.*

SECTIO II.
FASCINATIONIS VOCALIS EXAMEN SISTIT.

CAPUT I.

De Vocis, Soni & Verborum formatione ac naturâ. Vox unde dicatur? Vocis inſtrumenta quæ? Verbum unde dicatur? Verba vel ſunt ſignificantia, vel non ſignificantia, & hæc vel ſimpliciter, vel ſecundum quid talia. Ἐφέσια γράμματα *quid? Deinde verba vel bona ſunt, vel mala: vel clarâ voce pronunciantur, vel obmurmurantur, vel ſcribuntur; vel in enunciatione, vel extra eam ſpectantur: in iis occurrunt materiale & formale. Verba Hominis de ſe non habent virtutem* ἐνεργητικὴν, *bene autem ratione alterius, ſive ſit cauſa ſupernaturalis, ſive naturalis, ſive Ars. Verba habent virtutem moralem.*

§. 1. CLaudimus ergò ſecuri oculos, non faſcini metu; ſed ordinis obſervantiâ, & os aperimus, non ut contradicentes incantemus, ſed

ſed veritatis vim in confutandis probationum momentis, quibus vocale faſcinum, ſeu ore per vocem & verba faſcinationem fieri poſſe, probant, decantemus. Ut autem quæ verborum ſipario teguntur, ſuperſtitionum monſtra feliciùs explicari queant, mentis acie illud primò omnium erit reſecandum, h. e.

§. 2. *Vocis, Soni & Verborum formatio ac natura* indaganda & verbis exprimenda. Verba enim recia ſunt, quæ inter varia alia Stygius auceps mortalibus vel auri fame preſſis, vel voluptatum illecebras quærentibus, aut morborum impatientibus ponit, &, ne fraudes pateant, virides ſæpe nominum ſacrorum frondes obducit, ut, cum velut in viridario

mollia ſecuræ traducunt otia gentes,

illaqueare incautos queat. Tantam verba in vulgi auribus tum virium, tum ſimplicitatis nomine inveniunt gratiam, ut gratiam amittat, qui Satanæ colluſionem & fraudem abeſſe negat. Altiùs ergò in hoc faſcinationis negotiô, verborum etiam virtute famoſô, omnia, quæ faſcinationem vocalem ſpectant, erunt repetenda & evolvenda.

§. 3. Vocem, quæ Græcis φωνὴ dicitur, à φάω loquor, German. Stimme à στόμα os, quia vox ſonus ex ore eſt, non homini tantùm, ſed & animalibus dedit natura plurimis, variis varias, affectuum variorum indices. Τῶν δ' ὀρνίθων ἔνιοι πολύφωνοι. *At pleraq; avium vocem coploſè emittunt*, inquit Ariſtotel. *Lib. 2. de Part. Anim. cap. 17.* Siquidem philomela garrit, hirundo trinſat, corvus crocitat, ciconia gloterat, ſicut plurium aliarum, ut & quadrupedum, diſcrimina vocum canit Autor Philomelæ apud Ovidium. Sed inarticulata eſt brutorum vox, hominis verò articulata. Quas per aſſuefactionem & artem aves nonnullæ edunt, articulatæ voces dictis derogant nihil.

§. 4. Multa autem formandæ voci inſerviunt inſtrumenta, pulmo, thorax, aſpera arteria, larynx cum glottide, epiglottis, fauces, gurgulio, palatum, lingua, dentes, labia: è quibus poſteriora quinque ad articulatæ vocis rationem, priora verò ad vocem ſimpliciter formandam faciunt. Aer in pulmones inſpiratus ex iisdem, compreſſis muſculis intercoſtalibus, exprimitur; ex his pulſus per aſperam arteriam ad laryngis rimulam, cui, ne aer totus ſine percuſſione proſiliat, epiglottis incumbit, impellitur, & pro varietate percuſſionum ad voces va-

riandas ipſe quaſi variatur. Lingua autem aerem per aſperæ arteriæ cavitatem in oris amplitudinem vehementiùs impulſum variè frangit, ac inſervientibus labiis pro verborum varietate diſtribuit ac diſpeſcit. De his inſtrumentis ſic loquitur Lactantius *lib. de Irâ Dei cap. 10.* apud Voſſium *de Idol. lib. 3. pag. mihi 481. Lingua intus concluſa vocem motibus ſuis in verba diſcernit, & eſt Interpres animi; nec tamen ſola poteſt per ſe loquendi munus implere, niſi acumen ſuum palato illiſerit: niſi adjuta vel offenſione dentium, vel compreſſione labiorum. Dentes tamen plus conferunt ad loquendum. Nam & infantes non ante incipiunt fari, quàm dentes habuerint; & Senes amiſſis dentibus ita balbutiunt, ut ad infantiam revoluti denuò eſſe videantur.*

§. 5. Itaque *Vox humana* eſt ſonus ab homine ope inſtrumentorum vocis formationi inſervientium editus. *Sonus* eſt qualitas audibilis ex aeris à colliſis corporibus attriti fractione ortus. *Verbum* quaſi verberatum appellatur, quoniam ſcilicet oratio fieri non poſſit, niſi aere verberato, ut loquitur P. Conſentius *de Verbo:* ſeu quoniam in prolatione verbi aer verberatur, *Grammatica Giſſenſ. pag. 160.* ubi etiam varia Vocis Verbum acceptio exponitur, ex quibus ea hic locum tenet, qua loquelam ſive ſermonem ſignificat, ut in illo Poetæ:

Verba puellarum foliis leviora caducis.

Id, quod aerem verberat, Lingua eſt, corpuſculum molle, ut ſe contrahendo, dilatando, producendo, & retrahendo variare & articulare vocem queat: propertereaque & variis etiam coagmentatum eſt particulis, præter carnem ſibi propriam membranâ, frænô, muſculis, venis, arteriis, nervis, ligamentô conſtans. Articulata vox ſeu verba (ſignificantia) conceptuum ſunt, conceptus rerum. Res enim concipimus, conceptus verbis exprimimus, ut res, conceptus, verba, pulchrô cohæreant ordine.

§. 6. Verba autem, quod (1) notamus, ſunt vel *ſignificantia & nota*, ut Deus, homo, cœlum, aer, &c. vel non ſignificantia & ignota, ut Q. Sereni Abracadabra: item Pargemon, Buſlas, Dabi, Heber, Hax, &c. Huc ſpectant ἐφέσια γράμματα, *Epheſia litera*, ab Epheſiis Magiæ characteriſticæ cultoribus dictæ, quæ fuerunt verba obſcura, ænigmatibus ſimillima, neutiquam cohærentia, deſcripta in pedibus, zonâ & coronâ Dianæ, quibus, ut in omni negocio victores evaderent, iſti fuerunt uſi, Eraſm. Roterdam. *Adagior. pag. 751.* ubi etiam ex Suidâ refert, in Olym-

piis

piis Mileſium quempiam cum Epheſiò palæſtra commiſſum, nihil potuiſſe in conflictu, quòd is Epheſius in talo Epheſias haberet literas. Quod ſimulac animadverſum eſſet, ademptis literis Epheſium, qui jam trigintà defatigârat, ſuccubuiſſe. Fuit autem Epheſus omnium quidem clariſſima, ſed magicarum artium mater fœcundiſſima. Et curioſas artes h. e. juxta Commentatores, magicas ibi viguiſſe *Actor. 19.* legimus. Libri, quibus inſcriptæ erant iſtæ artes, quosque converſi à Paulo Græci Epheſi habitantes exuſſerunt, magnæ fuerunt æſtimationis. Supputatis enim pretiis illorum repererunt pecuniæ quinque millia, h. e. quinque millia denariorum, ut rectè vetus tranſtulit interpres, non nummûm, ut Eraſmus vertit interpres. Loſſius *Annot. in Act. Apoſt.* ad iſtum locum.

§. 7. Eſt autem verbum *non ſignificans* tale vel *ſimpliciter & in ſe*, qualia cujusvis intellectus propriò Marte facilè poteſt fingere, quæ cadavera vocari poſſunt, cùm vitæ, quam ſignificatio tribuit, ſint expertia; vel *alteri*, quod quidem v. g. in regno Satanæ & Magorum ex eorum inſtituto & pactô valet, ſuamque habet ſignificationem, quæ tamen, quia inſtitutum latet, alteri non patet, propterea que obſcurum & non ſignificans verbum dicitur. At obſcura ac peregrina verba ex aliorum pactô efficacem etiam habere ſignificationem ſuo damno expertus eſt curioſus ille Corn. Agrippæ Lovanii commenſalis. Agrippa enim aliquando peregrè abiens uxori, quam poſtea repudiavit, claves Muſei ſui, additâ prohibitione, ne quem ingredi ſineret, tradidit. Inconſultus adoleſcens impetratâ à muliere, quam importunâ & inſtanti petitione defatigarat, licentiâ Muſeum ingreditur, & libellum conjurationum, in quem inciderat, legit: en illi pulſatio ad januam, turbatur: ſed pergit legere; pulſat iterum neſcio quis, & nihil reſpondente rudi harum rerum juvene dæmon ingreditur; quærit, cur vocatus? quid fieri jubeat? iſti metus vocem intercludit, fauces dæmon. Martin. Delrio D. M. *Lib. 2. Quæſt. 29. Sect. 1.* Majolus *Tom. I. Colloq. 3. pag. 175.*

§. 8. (2.) Verba vel *bona* ſunt, ut nomen Jehova, Jeſu, Patris, Filii, Spiritûs S. Angelorum bonorum, Pater noſter, Ave Maria &c. vel *mala*, ut Cacodæmon, infernus &c. item obſcœna verba: quæ tamen in ſe mala non ſunt, mala autem fiunt, ad ſenſum malum collata: vel

quia in oratione ſacramentum ſeu teſſara ſunt Dæmonis ex tacitô pactô ad ea præſtanda, quæ poteſtate humanâ ſunt majora, concurrentis. Huc etiam ſpectant imprecationes, execrationes & devotoria carmina, ut Lipſius vocat.

§. 9 (3.) Verba vel *clarâ voce pronunciantur*, aut ſaltem *obmurmurantur*, cùm, ut *Eſaias 29. v. 3.* loquitur, *de humô loquentium muſſitantur: Humiliaberis*, inquit Propheta, *& erit quaſi Pythonis de terrâ vox tua, & de humo eloquium tuum uſſitabit.* Ad quæ verba Corn. à Lapide hæc annotat: *Erit vox tua quaſi Pythonis i. e. exilis & lugubris, qualis eſt Spirituum & umbrarum, quas Python., i. e. necromanticus evocat ab inferis, & facit loqui ſub terrâ, vel ex ventre hominis, aut animalis (quæ proinde & ipſa Pythones vocantur.) Harum enim vox eſt gracilis, flebilis, hiulca, confuſa, gemebunda.* Sic de umbra Remi canit Ovidius *5. Faſtor.*

Umbra cruenta Remi viſa eſt aſſiſtere lecto,
Atque hac exiguo murmure verba loqui.

Vel verba *charta pergamena, pani, amygdalis, metallis aut rebus aliis inſcribuntur.* Incantatorum verba ſubmiſſa voce pronunciata ſuſurri, ſuſurri Zoroaſtræi dicuntur, à Zoroaſtre Indorum Bactrianorum Rege, qui Nini tempore in Perſide primus ſuperſtitionis magicæ ſecundum Plinium fuit inventor, quem Cham Noe filium à patre maledictum fuiſſe, nonnulli putant.

§. 10. (4.) Verbum atque nomen, ſive terminus ſimplex ſit, ſive complexus, ſpectatur vel *in enunciatione* vel *extra enunciationem.* Nominibus utroque modô ſpectatis virtutem tribuit Corn. Agrippa *Lib. 1. Occult. Philoſ. cap. 71.* majorem tamen in orationibus complexis propter virtutem in eis contentam, quæ ut ait, maximam vim imprimendi, immutandi, ligandi & ſtabiliendi habet.

§. 11. (5.) Præterea in verbis duo occurrere notamus: *materiale*, quod in pronunciatis ſonus, in ſcripturis figura & color: & *formale*, quod eſt ſignificatio in verbis quidem ſignificativis (non ſignificativa verborum monſtra eſſe diximus) cujus ratione ſunt ſigna exhibentia conceptus mentis, quæ de rebus per ea ſignificatis nos docent.

§. 12. De verbis ſeu ſignificantia ſint, ſeu non ſignificantia; ſeu bona, ſeu mala, ſeu ſimplicia ſint, ſeu complexa, in oratione vel extra

eam,

Digitized by Google

eam, ſive ore pronuncientur, ſive ſcribantur ; ſive ſpectentur ratione formalis aut materialis, aut utriusque, quæritur : *An verba habeant vim faſcinandi ſeu lædendi ?* Nos negamus, quia nullum hominis verbum de ſe habet vim ἐνεργητικὴν & virtutem quid efficiendi, quare etiam nullius verba faſcinandi.

§. 13. Dico 1. *Hominis*; quia DEI Patris Chriſti θεανθρώπου & Spiritus S. verbum efficaciſſimum eſſe per fidem conſtat, & quidem ſumtum, *non materialiter* pro literis, characteribus & apicibus nudis chartæ aut membranæ in ſcriptis, quibus verbum ſalutis effingitur & ſignatur; vel pro ſono & vocibus externis in aere formatis transeuntibus & evaneſcentibus, quippe quæ ὀχήματα ſunt ſeu vehicula potius ad auditorum aures & corda iſtud deferentia, quàm ipſum verbum DEI: ſed *formaliter*, pro conceptu & ſenſu divino verbis & literis in vocibus & ſcriptione in prædicatione expreſſo & exhibito. Hic conceptus & ſenſus divinus, hoc verbum efficax eſt ad producendum realiter effectus ſpirituales & efficiendum ſalutaria ἀποτελέσματα, ſcil. converſionem, regenerationem & ſanctificationem. Dico 2. *De ſe*, quia per aliud, per cauſam vel ſupernaturalem in alio corpore, vel naturalem, videlicet per imaginationem in eo corpore, cujus eſt, motam, vel per venena & alia, item per artem verba quid efficere poſſunt.

§. 14. *Cauſa ſupernaturalis* Deus eſt & Angeli tum boni, tum mali. Sic verbis Eliæ Prophetæ ignis victimam & milites comburens, cœlitus fuit provocatus *1. Reg. 18. & 2. Reg. 1.* Verbis in nomine Jeſu prolatis varia Apoſtoli ediderunt miracula, ipſo ſcilicet Jeſu per verba ad miracula in doctrinæ Chriſtianæ confirmationem ſolicitato efficaciſſimè iſta operante, *Acta Apoſtolorum* paſſim. Verbis Propheta Eſaias fuit celebris, ſed Angelus labra ejus calculo ignito de altari tracto attrectarat. *Eſa. 6.* Sic & alii Dei viri efficaciſſimâ verborũ virtute inſignes inſignia fecerunt miracula, ſed, ut ore Auguſtini *lib. 10. de C.D. c. 9.* loquar, *ea fiebant ſimplici fide atq; fiducia pietatis, non incantationibus, & carminibus nefaria curioſitatis arte compoſitis, quam vel magicam, vel deteſtabiliori nomine goëtiam, vel honorabiliori theurgiam vocant.* Verbis Sacerdotes hodie etiam potentes impœnitentium corda mortificant, pœnitentiũ vivificant. Sed Spiritûs S. efficaciâ per verba legis & Evangelii ſunt potentes. Siquidem lex accuſat, terret, iram ac damnationem operatur. *Rom. 4.*

Rom 4. Evangelium verò eſt potentia DEI ad ſalutem omni credenti i. e. illa res, qua DEUS in cordibus credentium eſt efficax, eaque ad æternæ beatitudinis gloriam regenerat. *Rom. 2.* Verba Sacerdotum in Sacrô Baptiſmô regenerationem, in ſacrâ cœnâ corpus & ſanguinem Chriſti, in locô confeſſionis ad pœnitentes facta, peccatorum remiſſioně promovent, Sed ad mandatum ſuum facta propter promiſſionem verba rata eſſe jubet Deus omnipotens. Iſta quidĕ Chriſtianis Judæi, efficaciam in verbis & nominibus laborioſè venantes, objiciunt, quibus tamen B. Lutherus *Tom. 8. Jenenſ. pag. 123.* maſculè reſpondet, quem audire juvat, præſertim cùm jam dum non deſint, qui iisdem verborum poteſtatem confirmari, mihi materiam hanc tractanti oppoſuerunt. Ita ille: Hie ſagen ſie (die Jüden.) thut ihr Chriſten doch ſelbſt alſo / ſprecht Wörter über das Waſſer / ſo muß es Tauff ſein / die alle Sünde waſche / und neugeborne Menſchen mache. Item / Brod und Wein macht ihr zu Leib und Blut mit Worten. Item / ihr legt die Hand dem Sünder aufs Haupt und macht ihn mit Worten von Sünden los / ꝛc. Kürtzlich zu überlauffen / ſagen wir Chriſten alſo / daß Waſſer nichts denn Waſſer iſt / Wort nichts / denn ledige bloſſe Buchſtaben ſind / thun und helffen über ihr Natur nichts / viel weniger würcken ſie Göttliche Werck in uns. Denn Waſſer und Buchſtaben machen keine Tauffe / ꝛc. Aber weil GOTT geboten und befohlen hat / daß wir ſollen unſer Hand und Zungen hinzu thun / und das Waſſer über den Täuffling gieſſen mit den Worten oder Buchſtaben / die Er befohlen hat / dazu verheiſſen und uns verſichert aufs aller gewiſſeſt / daß Er ſelbſt mit ſeiner Göttlichen Gnad und Krafft dabey ſein will / und ſolches Wort ſelbſt thun. Hie greiffeſt du / daß wir Chriſten dem Waſſer und Buchſtaben keine Göttliche Krafft geben / auch nicht ſagen / daß unſer Thun ſey / ſondern bekennen / daß es GOttes allein ſey und bleibe / der ſolches will ſolcher Weiſe / die Ihm gefallen hat / nemlich durchs Waſſer und Wort oder Buchſtaben / erzeigen und an uns beweiſen. Das heiſſen nicht ledige Buchſtaben / oder blos Waſſer / das die Kuh ſaufft / ſondern darinn GOtt ſich verbindet / daß Er an uns / und durch uns / als ſein Werckzeug ſeine Gnad und Krafft wolle üben.

§. 15. Fatalia etiam habentur nomina, non quòd nomina ipſa neceſſitatem inferant, ſed quia fatalitas, ut ita loquar, Theologica ſeu divina ſubeſt, Deo ipſo tum nominum impoſitionem, tum harmoniam

nomi-

nominum cum eventu ſeu dirigente (vid. infra *c. 17. §. 8.*) ſeu permittente. Ita Peucerus *Lib. 5. Chronic. p. 30. Gregorius IX nullo odii erga Imperatorem, nullo machinationis genere inferior majoribus, præter adjumenta veſanæ ambitionis & nefandæ malitiæ nomen etiam ad Pontificatum attulit fatale Eccleſiæ & imperio Romano. A Gregoriis enim, Quintô excepto, illata ſunt præcipua & Eccleſiæ Chriſti & Imperio detrimenta, inde usq; à Gregorio Magno.* Qui verò verbis ipſis fatalem influentiam tribuunt, & hinc ex metu nomina mutant, pietatis ſenſum in ſuperſtitionem mutant.

§. 16. Joan. Saresberienſis *Lib. 1. Policratici cap. 13.* referente Voſſio *Lib. 3. Idolol. cap. 9.* quando fulminat, cogitare jubet illa verba: *A ſignis cæli ne metueritis, quæ timent gentes; quia ego vobiſcum Dominus Deus veſter.* Addit verò: *Hæc verba inter tonandum vel audita vel dicta, ſcribuntur à quibusdam noxam fulminis amoviſſe.* Sed rectè ſubjungit Voſſius, ea ſuperſtitioſè non eſſe capienda. *Nulla enim*, inquit, *vis per ſe verbis ineſt, ſed efficacia omnis à precibus dependet, & fiduciâ in Deum, quæ iſtis verbis à Numinis metuentibus indicatur.* Verbis Magos & Sagas Dæmone cooperante multa patrare poſſe, nemo ibit inficias, & uberiùs *Lib. 3. part. 2. cap. 2.* patebit.

§. 17. *Cauſa naturalis* etiam ſubeſſe & latere poteſt, cujus virtutem, quæ in actu verbis celebri occurrit, verbis ipſis incauti deinceps pleno ore adjudicant. Ita quod imaginationi eſt adſcribendum, ad verborum virtutem ſæpenumero referunt indocti. Verbis gratiæ vel iræ à Rege vel Principe factis, aut ſalutis ſpem facientibus à Medico ægrotanti datis, vel rationum pondere gravibus eloquentiſſimô ore prolatis, aut ad harmonicum ſonum artificioſiſſimè accommodatis imaginationem, & huic ſubſervientes facultates inferiores, ac animi pathemata occaſionaliter ita moveri, ut totum ſæpè corpus ad ſanitatem, ad morbum, vel etiam ad mortem mutetur, pluribus dicetur *Lib. 2.* Sic per incantatoris verba ſola, confidente animo ſuſcepta, plurimos ſublevari, teſtatur Autor *Libelli de Incantat.* qui eſt inter Galeno adſcriptos, hiſce: *Quando mens humana rem amat aliquam, licèt naturaliter non juvativam, ſibi eam prodeſſe certificat; ex ſolâ autem mentis intentione corpus res illa juvat. Verbi gratia: Si quis incantationem ſibi prodeſſe confidat, qualiscunq; ſit, eum tamen juvat.* Sic venena ver-

bis quandoque jungi, quorum vim ſuperſtitionis alumni verbis ipſis adſcribunt *Lib. 3.* videbimus.

§. 18. *Arti* nonnunquam tribuendum, quod verbis peragi credunt ſimpliciores. Cùm Telephium ſeritur eo die, qui eſt cognominis patienti, aut natalitio, aut ſaltem cum admurmuratione certarum vocum nominiſque proprii hernioſi, num ſanat hernias? Ita eſt perſuaſum populo. Et perficitur aliquando, ſed abſtinentiâ magis & ligaturâ, inquit Libavius *Lib. de Univ. & Orig. Rer. pag. 349.* Sequens in pullo expertum ſe vidiſſe ſcribit Cardanus *loc. cit. pag. 1079.* *Scribunt*, inquit, *hæc verba*: Gibel got gabel / *imponuntq́; roſtro avis, inde ſtylo præacuto perforant illi caput recta in medio, exilitq́; pullus & vivit, maximè in æſtate. Cauſa hujus eſt, quòd pulli caput cerebrumq́; bifariam eſt oſſe diviſum: os verò ipſum in medio duplicatum ſtylus penetrat, qua facilè poteſt, & ob id illaſô cerebrô vivit. Exiſtimat autem vulgus harum rerum imperitus, vim eam verbis ineſſe. Sed ſi vis eſt in verbis, cur non perforato capite hœdi aut hominis aut canis idem contingit? vel ſi tranſverſim perforetur pulli caput? Ratio omnium eſt magiſtra.* Hæc Cardanus, qui *pag. 1082.* aliud ſuggerit hujus farinæ exemplum.

§. 19. Diximus 3. vim ἐνεργητικὴν h. e. verba de ſe nullam habent virtutem *naturalem*, & actione reali nihil efficiunt, neque influxum phyſicum præſtant. Concedimus autem virtutem *moralem*; ſcilicet ſignificandi, qua movent per influxum ſaltem moralem phantaſiam ſeu imaginationem alterius, quæ, ubi res per verba ſignificatas cognovit, pro re natâ potentias naturales ſic vel ſic excitat & movet, quibus motis humores in corpore diverſimodè moventur, atque ſic alterius verba in corpus hujus, cujus phantaſiam illa ſuſcitarant, realiter non influunt, licèt in genere morum ita ſe habeat is, qui verba dixit, ut ipſi propter verba effectus imputetur. Cùm autem cauſa moralis etiam cauſa ſit & Philoſophis dicatur, ac his ipſis explicatu ſit difficile, qua ratione fieri poſſit, ut nempe cauſa effectûs dicatur, quæ cauſalitate reali ad ejus productionem non concurrit, fatente D. Dn. Slevogt *Diſput. de cauſa Moral. §. 16.* mirum non eſt, ſi vulgus, qui cauſas diſtinguere neſcit, in reddendâ causâ phyſicâ, ſi ea ſit obſcura, cæcô impetu ad moralem ruat, eamque pro phyſicâ acceptet, atque ſic etiam ver-

bis

Digitized by Google

bis adſcribat effectum, qui alii agenti erat attribuendus. Verba autem non ſignificantia, ſimpliciter dicta, nullam planè habent vim nec naturalem, nec moralem. Quæ verò reſpectivè ita dicuntur, vim etiam habere poſſunt moralem, & quidem ex pactô aliis occultô, ut patet exemplô §. 7. propoſitô.

CAPUT II.

Verba (ut & ſonum) nullam habere virtutem naturalem rationibus probatur, quia 1. omnes, qui eadem verba pronunciarent, idem efficerent. 2. verba, quoad materiale, ſonus ſunt, adeòq; accidens: nullum autem accidens eſt principium principale productivum accidentis. 3. ex aere diverberatô facta mox pereunt. 4. ſunt ſigna pura. 5. verba unius rei varia nec unam nec plures poſſident virtutes. 6. arbitraria ſunt. 7. non habent vim vel ſupernaturalem, vel artificialem, vel naturalem. 8. non ſunt agentia quod vel quo. 9. nec eadem repetita graviùs afficiunt. 10. non poſſunt conjungi cum patiente 11. non agunt in diverſi generis contraria. 12. non habent ob varias continuationes vires varias. 13. ad quantitatem ſpectant, cujus nulla vis, 14. incantatio, quæ verbis fit, legibus divinis & humanis non interdiceretur, ſi naturalis eſſet verborum poteſtas.

§. 1. VErba (ut & ſonum) nulla planè naturali virtute, nec in ſpecie ad faſcinum inferendum pollere, ſequentibus rationibus probatur. I. quia ſequeretur, omnes, qui verba iſta pronunciarent, etiam aves domi edoctas, v. g. Pſittacum vel picam loquentem, pari afficiendi adeòque & faſcinandi virtute pollere. Poſitâ enim cauſa naturali, quia non ex arbitrio agit, non poteſt non poni effectus naturalis, v. g. ignis, cujuscunq; manu tractetur, quodcunq; etiam brutum eo utatur, ſemper & ubique calorem, & dato uſtibili, incendium parit. Ita *ſi eſſet in ipſis verbis inſita poteſtas, quiſquis ea & quæcunq; modo, loco, & tempore pronunciaret, voti compos fieret*, uti bene arguit Th. Eraſtus *de Lamiis pag. 14.* Sed experientia huic refragatur. Proferat Petrus vel Conradus eadem, quibus laudator Titius Sempronii infantem faſcinaſſe creditur, & in Pauli vel alterius cujuscunque infantis corpus, quod propter teneritudinem

dinem ad faſcinum recipiendum ſemper eſt capax, fundat verba; nullâ tamen faſcini labe infantem inficiet unquam.

§. 2. II. Quia verba quoad materiale ſonus ſunt, ſonus qualitas, adeoque accidens. *Nunquam autem accidens eſt principium principale productivum accidentis, ſed ſemper inſtrumentale*, ut ait Fonſeca *lib. 5. Metaph. cap. 2. Quæſt. 2. pag. 6.* Soni quidem vehementioris, præſertim inopinatò è bombardarum & tormentorum bellicorum exploſione, tubarum clangore, campanarum pulſu, tonitrui fragore oborti magna vel ad terrendum, vel ad ſurditatem inferendam vis eſt; verùm non ſonus, quà talis, hoc facit, ſed id fit, quatenus vel ſpiritus ob aërem ſibi improportionatum per aures ad cerebrum importunè penetrantem nimis violentam patiuntur illiſionem & diſſipationem: vel quatenus auris tympanum ob impulſum aeris violentum divellitur ac diſrumpitur: vel quatenus imaginatio ex ſono magno malum fugiendum concipit, affectus ſuſcitat, humores movet, & corpus alterat. Unde corporis immutationem per accidens ſonus parit, notante etiam Verulamio *Sylv. Sylvar. Experim. 98. Nihil*, inquit, *efficiunt* (ſpecies viſibiles & audibiles) *ut opus poſt ſe relinquant, ſed mera ſunt energia. Operationes enim earum in ſpeculis & locis echo gignentibus, nihil in hisce corporibus mutant: verùm eadem eſt actio cum primariâ, ſed repercuſſa, quantum ad feneſtrarum motum ex concuſſione; aut rarefactionem aeris ex ingruente grandium ſonorum vi, & calorem ex vitris comburentibus, potius ſunt talia, quæ concomitantur ſpecies audibiles viſibilesq; quàm earum effecta.* Verba ſcripta autem mortuum quid ſunt, actionisque expertia, nec ſive clauſi ſint, ſive aperti incantatorum libri de ſe admiranda, qualia incantatores jactant, edere effecta poſſunt, neque edidiſſe quis obſervavit unquam. Sed nec ab atramento, charta, lapidibus, metallis, cui ſunt inſcripta, verba fiunt activa.

§. 3. III. Quia ſonus & verba ex aere diverberato facta in aere mox pereunt. *Sonus eſt adjunctum evaneſcens multiplicabile per diviſibilem aerem.* D. Libavio *loc. cit. pag. 16.* Ergò & ipſa efficiendi, adeoque & faſcinandi virtus, ſi quæ adeſſe putatur, inſimul perit; quia ſine dubio vis faſcinandi à ſono & verbis in conſervari dependet. Sublatô ergò eo, à quo virtus conſervari debet, tollitur etiam virtus ipſa. Si dixeris, vocis quidem ſonum perire, ſed materiam, quæ aer eſt, à pulmo-

Digitized by Google

ne qualitate faſcinatrice infici; aerem autem illum non perire. Reſp. Fruſtrà itaque verba urgeri, quia jam non vox, quà vox, ſed aer à pulmonibus infectus & per vocem expreſſus faſcinat. Deinde aer exſpiratus extra vocis formationem etiam faſcinum inferret, tantò quidem majus, quantò uberius effunderetur. Sic autem contagium fieret, quod ad faſcinum naturale referunt Autores. De cuculo refert Plinius *lib. 30. cap. 10.* quo quis locô primò audiat alitem illam, ſi dexter pes circumſcribatur, ac veſtigium id effodiatur, non gigni pulices, ubicunque ſpargatur. Sed quis ſanæ rationis homini perſuadeat, cuculi vocem roſtro eliſam evanidamque protinus terræ, quæ ab auditore premitur, imprimere virtutem, ne, ubicunque ſparſa fuerit, pulices generentur? An cum ſonô fit virtutis propagatio, ut ad aures, ita & ad terram, pede non obſtante? quodnam ad virtutis productionem confert pes ſymbolum, ſi reliqua extra pedem terra virtutis non fit particeps? quam pes dexter præ ſiniſtrô habet prærogativam? cur non vis ſimilis terram loco, quo quis ſecundâ, tertiâ, quartâ vice alitem audit, invadit? an qui forſan præterlapſus eſt aures, ſonus primus nihil, ſed ille tantùm, quem aures primò percipiunt, ſuam habet efficaciam? Ergone efficacia ſimul ab auditu? aut à numeri principio, quod animus attentus ponit? Talis in uno hoc ſoni exemplo ſuperſtitioſorum rituum eſt cohæſio, ut craſſum abſurdorum funiculum inde trahant prudentiorum manus. Sed ſeponemus, qui verborum dignitatem obſcurare videntur, ſuperſtitioſos ritus: iſta tamen in ſe ſpectata vim nullam naturâ obtinere probatur porro ex hoc:

§. 4. IV. Quia verba ſunt ſigna pura. Signa autem pura ratione efficientiæ nihil commercii habent cum eis, cujus ſunt ſigna. Signa pura ſunt, quia modò ſignant animi conceptus, qui ipſi ſunt ſigna rerum, quas animo concipimus. Signant autem, prout nempe inter eos, quorum conſuetudo mutua eſt, circa res nominibus deſignandas conſtitutum fuerit. Sicut variâ digitorum motitatione, ſed ad ſignificandum res certas certâ, quæ oculis percipitur, ſua animi ſenſa nonnulli aperiunt & ſignant: ita variâ partium vocis formationi inſervientium agitatione, ſed ad ſignificandum, quod mente conceptum eſt, certâ, quæ auribus percipitur, mutua fit animorum apertio & conceptuum in animo latentium ſignificatio. *Hoc ſolùm intereſt*, ait Valleſius *de S. P. p. 57. quòd*

lingua accommodatiſſima eſt omnium corporis noſtri partium, ad ſignificandum, quod mente conceptum eſt, ob illam mirabilem mobilitatem, & quia in ipſa via ſpiritus, poſitâ ejus diverberatione, ſonitus edit multiplices, auditui hominis etiam eminus occurrentes. Itaque eſt hæc particula paratiſſima ac maximè idonea, cui homines demandent munus innuendi invicem, quæ mente conceperint, quia nulla tot tamque varias motiunculas ſubire poteſt, eaq; ſola voces effingit multiplices, unde & aſpectabiles & audibiles naſcuntur differentiæ. Elementum calidiſſimum, quod ignis vocatur, qui animo concipit, conceptum hunc expreſſurus ſigno vocali, ſeu voce iſta ignis utitur, quæ præter ſignificandi poteſtatem, quam vox ſeu ut ſcripta, ſeu pronunciata exercet, ſive in oratione, ſive ſimpliciter enuncietur, efficiendi virtutem naturalem nullam obtinet, nec calorem vel incendium parit millies etiam dicta, ſive Hebraico idiomate אש, ſive Græco πῦρ, ſive Latinô Ignis, ſive Germanico Feur / ſive alio aliis nationibus proprio, uti nec aqua illius extinctionem. Sic & interjectiones Grammaticis ita dictæ ſoni rudes ſunt & inconditi, qui præter hoc, quòd certum animi affectum ſignificant, v. g. *Io!* lætantis; *Phy*, faſtidientis; *ah! heu!* dolentis; *ha ha!* ridentis, nullam edunt virtutem naturalem, nec affectum ſimilem in animo auſcultantis de ſe, niſi forſan per accidens, phantaſiâ in animo compatibili motâ, ut *Io!* in Democriti; *Heu!* in Heracliti animo, pariunt. Significatio verborum omnis eſt moralis tantùm denominatio ex actu præteritô moraliter perſeverans, præter quam nullus ad effectum realem producendum in iis probari poteſt influxus.

§. 5. V. Si verba habent vim & virtutem naturalem, ſequitur verba unius & ejusdem rei varia aut varias virtutes, aut unam poſſidere. Si *unam*, quæro, unde illa virtutis unitas? *Non à re:* res enim in ſonum ordine inverſo non agit, & cùm ſoni ſint diverſiſſimi, ad eandem vim recipiendam non erunt apti: nec ſono communicatur ſubjectum, à quo virtus in conſervari dependeat: & ſi faſcinandi virtus à re communicaretur, res ipſa, à qua laudis materia ad faſcinum inferendum ſumitur, pravâ qualitate eſſet imprægnata. *Non ab homine*, ejusque vel animâ vel corpore. *Non ab anima*, aut ejus *voluntate*, quia illa, ut ſpiritus, faſcinandi qualitate, quæ alterativa eſt, & in ſpiritus non cadit, caret: hæc autem illius facultas ab iſtâ pariter eſt immunis, verbis verò

per

Digitized by Google

per conſuetudinem receptis edocta utitur. *Non à corpore* ejusque *temperamento* vel *vocis organo.* Non ab iſto, quia gentium diverſarum, ætatum & ſexûs utriusque temperamenta & qualitates, adeoque etiam virtutes, quæ in verba ore prolata derivari creduntur, variant & eædem eſſe nequeunt. Organum quidem ad aeris fractionem, & vocis formationem ac pronunciationem è variis, & ratione figuræ, ſubſtantiæ, ſitûs & usûs diſtinctis partibus conſtat. Unde & Hebræis literæ pronunciationis ratione aliæ *gutturales* dicuntur, quia ſpiritum motâ linguæ radice edunt, & ſunt hæ quatuor, אֲהַחַע *Ahachah* : aliæ *labiales*, quæ per compreſſa labia prorumpunt, totidem בּוּמַף *Bumaph* dictæ : aliæ *linguales*, quia lingua extima palatum feriendo eás profert, & ſunt quinque דְּטְלֶנֶת Dathlænæth: aliæ *dentales*, quæ, cùm ad dentes vel gingivas edenſulorum linguæ extremitas aerem collidit, ſibilant ; זַסְצַרְשׁ *Saſtzeraſch*: aliæ palatinæ, quæ aere mediæ linguæ motu ad palatum repercuſſo formantur, גִּיכַק *Gickak.* מ & נ adjuvantur naribus. Verùm figura & ſitus partium nihil virtutis realis conferunt, quia illa è terminatione quantitatis, materiæ, qualitatis omnis ſuâ naturâ expertis, ſobole oritur : hic autem diſpoſitionem & reſpectum partium ad locum infert, qui phyſicam qualitatem non infert. Subſtantiæ ratione licèt in iisdem notetur diſcrimen, cùm v. g. dentes oſſa ſint, lingua caro muſculoſa, adeòque ratione tum primarum tum ſecundarum qualitatum differant, nihil tamen voci, dum formatur, conferunt, aliàs ſemper & omni voci fieret virtutis communicatio, quòd nemo deprehendit. Neque id fieri poteſt, quia vox in ſe eſt nuda aeris à variis oris partibus attriti fractio, adeòque de ſe ad recipiendam qualitatem inepta. Ideòque ſi ulla ab organi partibus fit infectio, non vox quà talis, ſeu verbum vocale, ſed aer, qui è pulmonibus aſſurgens à variis oris partibus movetur, inficitur. Inficitur autem æquè extra vocis formationem, quàm in ejus productione. Sed ſic infectus aer ſpectat ad faſcinum naturale. Quicquid verò aeri adſcribitur, malè voci, verbo, vel nominibus ore prolatis tribuitur. Varia ejusdem rei nomina *varias non* acquirunt *vires* à re quæ unica eſt, nec ab alio quodam, ut ex dictis colligere eſt.

§. 6. VI. Quia verba arbitraria ſunt, & ex placito *κατὰ συνθήκην*, *ex inſtituto*, ut ait Ariſtoteles *Lib. de Interpret. cap. 4.* imponuntur, nec

nominis

nominis impoſitio, quia denominatio eſt extrinſecus rebus adveniens, rei naturæ ſemper conformis eſſe poteſt. Imò nullam linguam, vel ſermonem homini naturalem eſſe, ſi cum Camerario *Oper. ſubciſiv. Cent. 3. cap. 70. & 71.* & M. Auguſto Pfeiffero *Introduct. in Orient. Diſſert. 1. Quæſt. 4.* dixero, ex hoc arbitraria rerum appellatio ſatis confirmari, efficax verò & nativa verborum virtus deſtrui poteſt. *Si ſermonis vel locutionis conſideretur materia, quæ eſt vox articulata in pulmonis cannâ, & à vocali arteriâ pullulans, locutio hominis quidem naturalis, ſed ut homo hac vel illa loquatur linguâ, id humanæ arti & induſtriæ tribuendum.* Hæc Camerarius. Et ſi naturâ verba ſignificarent, non tanta linguarum varietas, ſed ut omnibus hominibus una eademque eſt natura, ita & omnibus una lingua eſſet. Neque unum verbum diverſa apud diverſas nationes ſignificaret, quale eſt vox *Amen*, quàm ſolam hîc exempli loco è Voſſii *Lib. 1. Idol. cap. 8.* adducere placet: *E Latinis*, ait, *hoc utitur Arnobius in Septimo, cui idem eſt ac amentum;* ut dicitur momen, momentum; fulmen fulmentum; limen limentum; monumen monumentum, *aliaq;*. Eſt verò amen *ſive* amontum *id, quo haſta aut jaculum vincitur, ut mitti poſſit; unde in vett. gloſſis etiam exponitur* ἅμμα τῶν ἀκοντίων, *&* ἀμμαλόγχαι. *Sed* Græcis ἄμης eſt εἶδος πλακοῦντος, *ut interpretatur Heſychius. At quantò aliud eſt Hebræum* Amen, *quo liber quiſq; Pſalmorum terminatur, ut Pſal. XLI. & alibi, quo item crebrò in Evangeliò utitur Chriſtus, quodq; in Eccleſiâ primitiva populus reſpondebat poſt recitatas preces, ut videre eſt 1. Cor. XIV. Hoc* Amen, *idem valet ac* γένοιτο, ut LXX. reddunt: *vel ut alii*, firmetur, ſtabiliatur; ab radice אמן aman, i. e. verax ac fidelis fuit.

§. 7. VII. Verba habent vim vel naturalem, vel artificialem, vel ſupernaturalem. *Non naturalem*, ut ex dictis patet. Non artificialem. Nam quis illa verba docuit? Non homo alius, inquit Scaliger *Exerc. 349.* Nam quis illum? Non cœleſtis intelligentia. Nam quis eam facere audeat autorem faſcini? Ergò malus dæmon, non ut hominem faceret potentiorem, ſed ut ipſum deciperet credulitate. Non *ſupernaturalem*, quia Deum verba ipſa operandi virtute donaſſe, vel ſe donaturum promiſiſſe oſtendi nequit. *Neq; Angelos* ſeu bonos ſeu malos verba ad ſuſcipiendam & deferendam virtutem efficacem poſſe apta reddere, per lumen ſeu gratiæ ſeu naturæ conſtat. Ergò verba

nullâ

Digitized by Google

nullâ gaudent poteſtate. Si verò vim quandam oſtendere videntur, non ex ſe, ſed per accidens planè à ſuperiori & occultiori agente, quod *Dæmon* eſt, eam concomitanter quaſi tenent; *non* ab Angelis bonis habent, qui ea, ad quæ ſupremum agens ſe per promiſſiones non obſtrinxit, quæque non præcipit, nec curant nec adornant.

§. 8. VIII. Quicquid agit, agit vel *ut agens quod*, vel *ut agens quo*. Verbum autem neutro modo agit. *Non priori*, quia eo modo agunt ſolæ ſubſtantiæ primæ ſive ſingulares: unde vulgò dicunt: actiones eſſe ſuppoſitorum, non quòd ſolorum iſtæ ſint ſuppoſitorum (nam & anima in ſtatu ſeparationis agit, quæ tamen ſuppoſitum non eſt) ſed quòd actiones, quæ à ſuppoſitis proveniunt, ipſi ſuppoſito, tanquam principio *agenti quod* deferri propriè debeant. Verba autem ſubſtantiarum claſſe prorſus ſunt exemta. *Non poſteriori*, quia agens ut quo eſt iterum vel *principale*, ut eſt forma in compoſito; ut ſunt accidentia. Principale agens iterum ſubſtantia eſt, cujus dignitatem verba non capiunt. Inſtrumentale autem dependenter agit à principali. Quod autem in λόγῳ προφορικῷ & ſermone vel ſonô ad objectum delato ſit agens principale, à quo agentis inſtrumentalis ad objectum pertingentis, & in eo agentis virtus dependeat, &, donec actionis, quæ in inſtanti non fit, terminum abſolvat, conſervetur, à nullo hactenus demonſtrari potuit unquam.

§. 9. IX. Si verba ipſa, quà talia, & ut ſonus ſunt dearticulatus, habent vim efficiendi, adeòque etiam pro faſcinantis placitô faſcinandi, ſequitur verba faſcinantia eadem ſæpius repetita graviùs afficere, & loca, in quibus iſta formantur, non uni ſaltem, ſed & omnibus præſentibus fieri magis infeſta, præſertim etiam, ubi echo polyphona verba eadem ſexies, octies, decies & frequentius reddit, qualis illa olim Romæ apud portam Capenam fuit, ubi Boiſſardus Virgilianum illud primum Æneidos diſtinctè repeti octies integrum, audivit, & poſtea confusè aliquoties. Qualitate enim phyſicâ multiplicatâ augetur & intenditur virtus & actio ipſa. Sed ſive homo eadem in unô loco faſcinantia verba ſæpiſſimè faciat, ſive echo multiplicata reddat, non tamen ob id loca iſta præſentibus majus periculum creare, periculum facienti patebit.

§. 10. X. In confeſſo etiam eſt, in omni actione naturali agens

 cum

cum patiente quadantenus conjungi: quod ſi planè non fit, pro naturali illam non haberi, cùm in ea aliquid fiat, quòd ſphæram activitatis naturalam tranſcendat. Lingua autem verba activa fabricans usque adeò nonnunquam à patiente, ſeu faſcinator à faſcinando diſtat, ut reapſe, quod agens & patiens uniat, utque agens in hoc, non in illud ſubjectum citra impedimentum agat, non detur. *Quæ voces naturaliter per paſſus 100. exaudiri poſſunt, easdem beneficiò Magia* (Cabaliſticæ) *exaudiri poſſe per 100. milliaria Germanica* ſatis audacter ſcribit Paracelſus *Philoſ. Sagac. Lib. 1. pag. 71.* At agens, quod vocem qualitate phyſicâ præditam per tot milliaria ad aures alterius deferat & conjungat, non nominat, nec vocum efficaciam ſalvam ſic traduci poſſe probat. Itaque qua facilitate Paracelſus dixit, eâdem commentum iſtud nos rejicimus.

§. 11. XI. Alii ſic quoque arguunt: Actio & paſſio eſt inter contraria, & omnis effectus ex contrariis eſt contrarius, teſte Ariſtotele. Hæc verò cùm in eodem genere ponantur, non poſſunt in diverſi generis contraria agere, quare quemadmodum calor in ſaporem, ſapor in odorem vel ſonum, ſonus in figuram non operatur, ita neque verba, nec figuræ in ſubjectum aliud, vel in morbum quidpiam efficient, quia nihil agit ultra ſpeciem. *Excipis* cum verborum Patronis concedendo, actionem & paſſionem eſſe contraria, tum ratione terminorum, tum ratione ſui & in ſenſu compoſito; atque ſic calidum agere in frigidum, non in ſaporem. Sapor enim & frigus ſub diverſo genere continentur: nihilominus poſſe aliquid tum ratione ſui, tum ratione alterius, quòd conjungitur, in aliud diverſimodè conſideratum diverſis modis agere. Sic odor odoratus organum afficit, nihilo tamen minus aeriores exhalationes, quas res odoræ fundunt, poſſunt etiam idem odoratus organum quoad tactum afficere, & naſum exulcerare. Ita & verba afficiunt quidem auditum, ſed id, quod verbis jungitur, non modò aurem, ut auditûs organum, ſed etiam ut corporis partem, & per eam totum corpus afficere poſſunt. Verùm ita verba non de ſe, ſed ratione alterius, quod verbis jungitur, & concomitanter adeſt, habebunt agendi facultatem, ideòque non verbis ipſis, ſed alteri virtus erit activa adſcribenda. Aliud autem eſt verbum, & aliud, quod verbo accedit, nec de eo eſt dubium. Verbis enim ſuperſtitioſis,

Digitized by Google

tionis, Epheſiis & ſpureis Dæmonem ſe ſociare & cooperari poſſe, extra dubitationis aleam ponimus. De eo autem eſt diſceptatio: An verba de ſe, ut ſunt verba, citra alterius connubium poſſint aliquid realiter efficere? Si naturale quid, poteſtate gaudens verbis combinari dixeris, multis denuò te difficultatibus, quas propoſuimus, implicabis. Ecquid eſt illud, quod verbis jungitur? ubi & quando jungitur? nihil ſanè, ſi ad faſcinum naturale vel magicum declinare nolis, quod ſanæ rationi ſit congruum, nominari poteſt.

§. 12. XII. Cùm infinitæ ferè dari poſſint literarum pro verborum formatione combinationes & figurarum delineationes, ergò ne infinita erit verborum & figurarum virtus? Quid literis ante conjunctionem virtute carentibus inter componendum vim tribuit, ut poſt compoſitionem iſtam plenam habeant? Quid figuris, quæ, antequam plenè abſolvuntur, poteſtatem non habent, ſenſim inter delineandum virtutem tribuit, & ubi figura plenè delineata, ſufficienter mox imprægnat? Per artificium anagrammaticum varias vox una quandoque gignit voces ſignificativas, an ergò variis vox iſta imprægnata erit facultatibus? an voces per anagramma editæ vocis originalis virtutem pariter in ſe continent? an verò vocum per anagrammatiſmum natarum virtus antea potentiâ in vocis originalis uterò latitavit, & jam ore vel manu edita in actum mox deducitur? cumque ex eodem nomine contraria provenire videamus; quæ propterea formis vel typis typographicis Taubmannus comparavit, dum canit:

Queis hominem laudant Elementis, carpere poſſunt,
Et culpæ & laudis Nomina ſemen habent.
Æmula chalcographis opera eſt ea prorſus: eodem
Dedecus atq; decus, qui ſtruere ære ſolent.

An contrariarum virtutum mater fœcunda eſt Nomen idem?

§. 13. XIII. Cùm ſucceſſivè fiat ſyllabarum verborumque pronunciatio, & ad quantitatem Orationem, quæ ex ſyllabis & verbis conſtat, Philoſophi referant, quantitatis verò nulla ſit efficacia, patet hinc nec verbis eo reſpectu virtutem eſſe tribuendam. Cùm autem verbum polyſyllabum non totum, ſed ſyllabatim pronuncietur, & ſyllaba quævis virtute totius ſine dubio careat, quid quæſo in triſyllabi pronunciatione, cùm ultima ſyllaba profertur, virtutem adjicit? An prio-

res ſyllabæ ante tertiæ pronunciationem ore elapiæ beneficiô tertiæ virtutem recipiunt? an ſi ſuſpenſio dimidiæ vocis fiat, ſemi virtutis alicubi fit retentio, & totius adjectâ ſyllabâ ultimâ demum completio? Sit litera A initialis, ea cum pronunciatur, ad quamcunque ſecuturam ſyllabam procul dubio eſt indifferens, ut oriri inde poſſit vox aqua, ala, anas, Adam, vel alia. Sed qualem & unde ſyllaba ultima mox accipiat virtutem, quæ non ad ultimam modò ſyllabam, ſed ad literam initialem ſit referenda, nemo indicare poteſt. Idem de Hebraicis verbis, quibus majorem Cabaliſtæ virtutem efficiendi tribuunt, eſto judicium.

§. 14. XIV. Si inſita eſſet verbis virtus & poteſtas efficax, non incantationem ſimpliciter omnem, vel ad minus iſtam, quæ verbis ſolis peragitur, & ſacræ & humanæ leges interdixiſſent. Neque enim earum rerum, quæ vi naturali pollent, uſus de ſe eſt illicitus, ſed ſi Certarum circumſtantiarum ratione fiat abuſus, temerarius & prohibitus cenſetur. Legibus autem & divinis & humanis omnem incantationem interdici, infra oſtendetur *cap. 4. §. 10.*

§. 15. Ita verborum robur verborum robore, emiſsâ (quod dici ſolet) omni voce, deſtruximus, h. e. verbis ore prolatis nullam ineſſe efficiendi, adeòque nec faſcinandi virtutem realem, aliquot rationibus demonſtravimus. Earum nonnullæ etiam verbi cujusque charactere ſive Hebraico, ſive quocunque alio ſcripti, efficaciæ deſtruendæ accommodari poſſunt, quo de tamen inferiùs.

CAPUT III.

Vocis Incantatio natalis & varia acceptio. Excantatio apud Joſephum quid? Ἐπωδὸς quid? Ἐπωδὴ unde? Carmen maleficum. Incantatoris & malefici ſecundùm Hieronymum differentia. Hebræis ut dicatur incantator. Talmudicis incantatio vel magna eſt vel parva. Synonyma vocis, Incantator, tam græca, quàm latina. Incantatio quomodo definienda. Vox Germanica Beſchwerung *voce Incantatio eſt latior. Adjuratio quid? Ejus & Incantationis objectum. De voce* ἐξορκισμός. *Adjurationis &*

Incan-

Incantationis differentia. Adjurationis effectus eſt à Deo: Incantationis non à Deo, nec Angelis bonis, ſed à Diabolô.

§. 1. INcantatio, quæ verbis fit, præprimis urgetur. Proinde, antequam ad S. Scripturæ loca & reliqua, quæ pro Faſcinatione vocali adducuntur, reſpondeamus, de Incantatione, cujus non tantum oppoſita Scripturæ loca, ſed & alii profani Autores crebram faciunt mentionem, agemus, ejúſque ventilationi, ut latentem hac in herba anguem faciliùs protrahamus, & laudatæ in verbis efficaciæ nullitatem detegamus, aliquanto diutiùs incumbemus.

§. 2. Vox *Incantatio*, *incantamentum* ab *incantando* ſeu *cantando* videtur derivari. *Incantare* propriè quidem in loco cantare ſignificat, ut apud Apulejum *lib. 8.* videre eſt. *Paſſerem*, inquit, *incantantem ſepicula conſectatur arripere.* Sed & inſuper veneficiis afficere & quidem frequentiùs notat: Sicut & verbum *excantare.* Apud Joſephum tamen *Antiquit. Judaic. lib. 6. cap. 9.* hoc verbum ſine dubio ratione ſuæ originis venit explicandum, quando de Saule ſcribit: *Nullam aliam opem inveniebant Medici, quàm ſi quis peritus excantator adhiberetur.* Et paulò poſt: *Quoties à Dæmone agitaretur, unicum erat in excantatione remedium.* Neque enim, ut famoſius ſignificatum accipiamus, Davidis, qui Deo fuit gratiſſimus, ſanctitas admittit.

§. 3. Græcis dicitur Incantatio ἐπωδὴ ab ἐπάδειν, *accinere*, *præcinere adcantare*, *admurmurare*, *cantu proſequi*, item *carmine obligare*. Apud Homerum ὀδ. τ. ἐπαοιδὴ Jonicâ dialecto res eſt antiqua & miranda. Ἐπωδὸς veteribus *excantator*, *incantator*, qui fruges excantaſſet, quique malum & maleficum, i. e. magicum carmen incantaſſet. Alias ſignificationes tradit Langius *lib. 1. Epiſt. 33.* ſiquidem ſecundùm Galenum in fine Operis *de Utilit. Part.* Ἐπωδὸς hymnum etiam notat, quo heroum & Deorum præconia ante altaria in ſacrificiis decantabantur, ac lyricorum poetarum στροφὴ & ἀντιστροφὴ dicebantur, & epodium carmen, quo dimidii verſus integris jambicis ſubjiciebantur. Epodos quoque Heſychio & Suidæ mulier dicitur, quæ pueris faſcinatis carmine medetur.

§. 4. *Carmen* autem *maleficum* non tantùm longam cantationem, verùm etiam uno, duobusve ſolùm verbis contentam imprecatio-

nem veteres appellaſſe notat Th. Eraſtus *de Lamiis pag. 17.* imò cereas imagines, characteres & res ſimili curioſitate confectas carmina vocaſſe dicit, quòd plerumque aut verborum muſſitatione, aut ſuperſtitioſâ quadam obſervatione, à qua vires novas adipiſci creduntur, apparentur. *Incanto* verò oritur à verbo *canto*, pro quo cano, i. e. ſonum modulor, frequentiùs dicitur. At cantare etiam magicam operationem exercere ſignificat. Hinc Virgilius *Eclog. 8.*

Frigidus in prato cantando rumpitur anguis.

Et Propertius *lib. 4. Eleg. 4.* carmina magica *magica cantamina muſa* appellat. Res cantatæ dicuntur pro incantatis. *Canere* verò, annotante Martinio *in Lexic.* inter alia eſt divinare, divina loqui. Et hoc, ait, Magos ſibi arrogare, unde & divinos Latinis vocari *fatidicos*, & Apulejo magos *divinipotentes*, tanquam potentes in divinis, qui Deos velut in poteſtate habeant. Idem tamen ex eo potius dici autumat, quod certô cantu aut conceptô carmine, & magicis ſuſurris ſive ad conſecrandum, ſive ad execrandum uterentur, quo ſibi Deos, h. e. Dæmonas obligarent, & certas res obnecterent ad effectus ſupra communem naturam producendum. Hieronymus *Comment. in Daniel. cap. 11.* inter Incantatores & Maleficos hanc ponit differentiam: *Quos*, inquit, *nos Ariolos, cæteri* ἐπαοιδοὺς *interpretati ſunt, i. e. incantatores. Ergò videntur mihi incantatores eſſe, qui verbis rem peragunt, Malefici qui ſanguine utuntur & victimis, & ſæpè contingunt corpora mortuorum.* Paulò aliter Auguſtinus *Lib. de Natur. Dæmon.* hæc proponit. Eidem quidem *Incantatores* dicuntur, qui artem verbis peragunt, ſed *Arioli* ſunt, qui circa aras Idolorum nefarias preces emittunt, & funeſta ſacrificia offerunt.

§. 5. Hebræis incantator dicitur חֹבֵר à Rad. חָבַר *ſociatus, conſociatus, conjunctus fuit.* Rationem ex Dionyſ. Voſſio ſuprà *pag. 3.* dedimus. In ſpecie autem, notante Buxtorfio *in Lexic.* dicitur de eo, qui adjurando & incantando ſerpentes aut alia noxia animalia conſociat, ut ipſorum operâ ſine noxâ utatur. Unde incantans redditur. Incantatio iſta parva eſt. Talmudici enim, autore eodem, duplicem faciunt incantationem, *magnam*, quâ magna animalia, *parvam*, quâ reptilia, ſerpentes, ſcorpii incantando conſociantur. Plato *lib. 2. de Republ.* incantatores ἀγύρτας καὶ μάντεις nominat. Autori *Libelli de Morbo Sacro*,

qui

qui Hippocrati adſcribitur, μάγοι, ἀγύρται, ἀλαζόνες dicuntur. Atque hinc antiquam eſſe incantandi rationem colligimus. Ἀρχαία ἐστὶν ἡ διὰ τῆς ἐπαοιδῆς θεραπεία. *Antiqua eſt, quæ per incantamenta fit, curatio*, ait Etymologus. Ἐνόμιζον γὰρ οἱ ἀρχαῖοι, ταῖς ἐπῳδαῖς ἴασιν καὶ θεραπείαν εὑρίσκειν, inquit Pindari interpres. *Arbitrati ſunt veteres, carminibus curàm invenire.*

§. 6. Latina Incantatorum & Incantatricum ſi expetis Synonyma, damus hæc: *Exorciſtæ, Praſtigiatores, Haruſpices, Venefici, Lamiæ, Sagæ ac Striges, Necromantici.* Doctores enim quocunque modo maleficium tractantes, promiſcuè & indifferenter Magos, Lamias, Striges, Sortilegos, Mathematicos, Incantatores & Incantatrices, Veratrices, & Præſtigiatrices appellitant, ait Celeberrimus JCtus Bened. Carpzovius *Rer. Criminal. Part. 1. Quæſt. 48. num. 9.* Germanis Incantatio dicitur eine Beſchwerung / incantare beſchweren / bannen / Incantator, ein Beſchwerer / ein Teuffelsbanner.

§. 7. Incantationem D. Henr. Nicolai *Exercit. 9. de Magic. Action. pag. 182.* definit, quòd ſit actus magicus, quo vel Scripturæ abuſu, vel blaſphemis à Satanâ hauſtis verbis, vel characteribus, rebus, aut ceremoniis adhibitis animalibus noxa infertur, Magô ex pacto cum Dæmone, quod habet, operante. Sed hæc definitio non eſt adæquata, partim, quia ſuo definito eſt anguſtior: nam vel in incantatione non ſemper Scripturæ Sacræ vel blaſphema verba, ſed quandoque alia, eaque bona, ut in aliquibus benedictionis actibus, adhibentur. 2. Non ſemper noxam animalibus incantator infert, ſed quandoque, præprimis vi, metuve adactus, vel muneribus invitatus, ſanitatem per incantationem ablatam, per eandem reſtituit. 3. Incantationis objectum non animal ſolum eſt, ſed animata omnia, ut & inanimata: partim quia alia ratione definitô latior occurrit. Nam quia incantatio verbis, ut vidimus, peragitur, ſi per res, characteres & ceremonias in ſilentio, ut ſæpè fit, actus quidam ſuperſtitioſus peragitur, ad incantationem, ſalvô hæreditariæ derivationis jure ille referri nequit. Operatio quidem magica eſt, ſed incantatio non eſt. Hac illa latiùs patet.

§. 8. Nos ſpecialem vocis, *Incantatio*, ſignificationem, qua Dn. D. Carpzovio *loc. cit. num. 3.* incantator eſt, qui ſolâ potentiâ carminis vel adhibitis ceremoniis certis aliiſve rebus quid efficere conatur, attendentes,

Digitized by Google

dentes, Incantationem deſcribemus ita: *Incantatio eſt actus magicus, quo per verba certâ lege dicta vel ſcripta, alia rebus qualitas induci & effectus produci putatur, Mago actum inchoante, Satanâ ex pacto, quod cum illo habet, ſi effectus ſequitur, ita perficiente.* *Genus* eſt *actus*, quia de incantatione & aliis in ſpecie actibus tanquam latius in quid prædicatur. Incantatio autem eſt *actus*, quia eſſe ſuum in fieri ſeu operatione aliqua transeunte, non conſtantem aut durabilem eſſentiam, qualis ſubſtantiis, qualitatibus &c. competit, habet. Ubi autem fieri more actionum omnium prætereuntium & transeuntium eſt exactum, etiam ejus eſſe deſinit. Per vocem *Magicus*, ut & per ſequentia vocabula exprimitur incantationis differentia. Magicus eſt autem actus, quia à Magiæ (ſumtâ in malam partem per receptum uſum voce) cultoribus quidem adornatur, ſed à Diabolo perficitur, & effectu, ſi vult, & (Deo non repugnante) poteſt, coronatur. *Diabolus* eſt *cauſa principalis*; *inſtrumentalis Magus*, ſeu homo nefariæ huic arti deditus, ſive verba, quibus utitur, magica eſſe ſciat, ſive per ignorantiam ea adhibeat, neſciens, illa ſuperſtitioſa eſſe & à Dæmone inſtituta. *Materiæ* rationem verba habent, quibus tamen ſæpiùs junguntur characteres, ceremoniæ, ritus & res variæ, tam naturales, quàm artificiales, ut herbæ, radices, lapides, ſerpentes, & demortuorum partes, ſpecula, annuli, cereæ imagines, &c. *Formalis* ratio in verborum certâ lege, quam Magiſter infernalis ſuos vel ipſe, vel per alios edocuit, factâ pronunciatione vel ſcriptione conſiſtit. *Objectum*, quod incantatur, res ſunt, tam inanimatæ, quàm animatæ, tam ſpirituales, quàm corporeæ. *Finis*, ut alia rebus qualitas ſeu bona, ſeu mala inducatur, & intentus effectus producatur, qui tamen nec viribus naturæ, nec artificis ſolertiæ, nec virtuti ſupernaturali in promiſſione Dei fundatæ adſcribi poteſt, v. g. Magnates & Judices dementare ita, ut non poſſint non parti, injuſtam licèt cauſam foventi, favere: fugitivos ligare ita, ut certos terrarum limites transgredi nequeant: Vatiniani & mutui odii ſemina in pectora conjugum diſſeminare: abſentibus varia inferre mala, vel illata ab iis auferre &c. effecta ſunt, quæ artem & naturam ſuperant, nullumque ratione efficientiæ talis à verbis ſperandæ in Scripturæ librô habent fundamentum. Realis quidem eſt effectus, ſed cauſæ ſpuriæ ſpecioſè intervenientis reſpectu apparens, ſi ad ſuam cauſam genuinam refertur, verus. Si autem verba incantatoria effectus

naturæ

Digitized by Google

naturæ & artis poteſtatem non ſuperans, ut venenatio, ſequitur, non verbis, ſed naturalibus, quæ junguntur, ut ibi venenum, eſt adſcribendus.

§. 9. Vox Germanica Beſchwerung / voce Incantatio eſt latior. Siquidem Adjuratio etiam Germanis eo nomine venit. Aliud autem eſt adjuratio, aliud incantatio. Abraham adjurat ſervum, *Gen. 29. v. 3.* Caiphas adjurat Chriſtum, *Matth. 26. v. 63.* Diabolus adjurat Chriſtum, ne ſe torqueat, *Marc. 5. v. 7.* Adjuratio tamen illa non fuit incantatio. Papicolæ adjurant ſpectra, quo de multa Thyræus præprimis tradit *de Loc. Infect. part. 2. cap. 53. pag. 177.* Item Caſp. Schottus *Phyſic. Curioſ. lib. 2. cap. 36.* ſpectrorum tamen adjurationem pro incantatione non habent. *Adjuratio* eſt obligatio alicujus quaſi juramentô facta ad dicendum, an aliquid fecerit, nec ne, vel ut aliquid faciat vel omittat, Balduinus *lib. 3. Caſ. Conſcient. cap. 5.* *Objectum* ejus *homines* ſunt & *Intelligentia:* (ſecundùm Pontificios etiam animæ damnatorum, imò creaturæ quæcunque irrationales, ut pluviæ, fulmina, tempeſtates, venti, aqua, ſal, campanæ, butyrum, oleum, morbi, atque inter eos peſtis &c.) illud allata ex ſacris & plura hîc occurrentia exempla teſtantur: hoc res Apoſtolorum geſtæ, qui Dæmones adjurando obſtrinxerunt, ut ab homine, in quem imperium obtinerent, diſcederent. Diabolus etiam à Strigibus ſub Draconis volantis comparens figurâ, ſe adjurari patitur hac adjurationis formulâ apud Keckermannum *Syſtem. Phyſ. lib. 6. cap 4.*

Ich beſchwere dich Alff / Alff /
Der du Augen haſt wie ein Kalff /
Ein Rucken wie ein Deig-Trog /
Weiß mir deines Herrn Hoff.

Incantationis autem objectum latius eſt, & creaturas alias, imò creatorem ipſum, ut §. ſeq. videbimus, reſpicit. Adjuratio Græcis ἐξορκισμὸς ab ἐξορκίζω, ὁρκίζω, *adjuro, ſacramento ſeu jurejurando adigo, religione jurisjurandi obſtringo*, ab ὅρκος *jusjurandum* venit. Nomen Græcum ἐξορκισμὸς civitate Latinâ donatum *Exorcismus* audit, qui quidem donum ejiciendi dæmones ab obſeſſis in primitiva Eccleſia olim uſitatum notat, hodiè verò κατ᾽ ἐξοχὴν ritum Eccleſiaſticum in Sacramento initiationis illum, quo Satanas adjuratur, & gravi obteſtatione ab infante baptizan-

U dô,

Digitized by Google

dô, quem per peccatum originis ſpiritualiter occupat, cedere, & Chriſto Salvatori locum relinquere jubetur.

§. 30. Et Adjuratio & Incantatio verbis quidem fiunt, ſed diſpari utraque ratione. In *Adjuratione* aliquid per juramentum imperamus, Deumque inſuper, ſi ſecus eveniat, vindicem invocamus. In *Incantatione* ſacrorum Dei nominum, & oraculorum, vel blaſphemarum vocum pronunciatione, vel certorum characterum delineatione alia ſeu bona ſeu mala qualitas ſub certâ loci, temporis, perſonarum, vel aliarum circumſtantiarum conditione ut conferatur, laborant. Ergò qui adjurationem effectus deinde ſequitur, non verbis ipſis, quà talia ſunt, ſed Deo judici & vindici juſtiſſimo, ardentiſſimis precibus ad retribuendum ſolicitato, ſunt adſcribenda. Incantationem verò qui ſequitur effectus, pariter non verbis ipſis, quorum efficaciam inter non entia venire oſtendimus, ſed vel Deo ejusque Miniſtris bonis, vel Satanæ erit adſcribendus. *Non Deo;* quem quidem fucum jam olim, teſte Platone, incantatores facere non erubuerunt. Ita illa: Πείθουσιν ὡς ἔστι παρὰ σφίσι δύναμις ἐκ θεῶν ποριζομένη, θυσίαισί τε καὶ ἐπῳδαῖς ἀκεῖσθαι μεθ' ἡδονῶν τε καὶ ἑορτῶν: καὶ ἐὰν τὸ ἐχθρὸν πημῆναι ἐθελήσῃ, σμικρῶν δαπανῶν ὁμοίως δίκαιον ἀδίκῳ. Βλάψει ἐπαγωγαῖς τισὶ καὶ καταδέσμοις τοὺς θεοὺς, ὥς φασι, πείθοντες ὑπηρετεῖν. *Perſuadent penes ſe eſſe poteſtatem à Diis profectam, quâ ſacrificiis & carminibus quibusdam injuſtè ab ipſis aut majoribus eorum facta expiandi cum voluptate ac diebus feſtis: & inimico, ſiquidem ulciſci velint, juſto pariter & injuſto, minimo ſumto nocendi. Quippe illecebris & ligaturis quibusdam Diis ſe perſuadere poſſe, ut eos habeant obſequentes.* Sed fucus eſt. Nam incantatoria verba limites, quibus divinam Majeſtatem adſtringere piaculum eſt, ratione temporis, modi, loci & aliarum circumſtantiarum præſcribunt. Itaque cùm contra divini numinis placitum & mandatum ea fiant, caveamus, qui ſequi iſta videtur, effectum Deo tribuere. Id autem ſatis conſtat, & verbis inſuper è *Theatr. Diabol. Part. 1. pag. 162. f. b.* petitis, illuſtramus: Die Beſchwerung iſt dem Gebet gantz ungleich. Denn ſie bittet nicht demütiglich/ ſondern gebeut trotziglich / und will ihrer Anforderung kurtzum gewehrt ſeyn/ es ſey dem/ welcher beſchworen wird / lieb oder leid / und geſchicht auf dreyerley Weis. Die erſten Beſchwerer unterſtehen GOtt (welches fürwar ſchrecklich lautet) zu bannen / daß er für Schaden be-

hüte

hüte und Schaden zufüge nach ihrem Gefallen. Denn es ſind die meiſten/ welche auf Wort ſo viel geben/ in der Meinung / daß GOtt an ihre Wort gebunden ſey. Wenn ſie dem Kindlein Agnus Dei, und S. Johannis Evangelium an die Hälſe hängen/ meinen ſie ſtracks / GOtt werde und müſſe nun (verzeihe mirs O GOTT/ daß ich ſo rede) die Kindlein vor Seuchen und andern Unfall bewahren. Und welche Segens-Brieff bey ſich tragen / laſſen ſich düncken/ es könne ihnen nicht fehlen / GOTT behüte ſie nun für allem Ubel / und verleihe ihnen in allen Sachen Glück um ſolches Briefs willen. Hieher gehören auch die Ablaß-Briefe und Gebete der Münche / damit ſie GOTT beſchweren wollen / damit Er die Sünde verzeihe nach ihren Gefallen ꝛc. *Non Angelis bonis*, quia & ipſi in DEI placitô acquieſcunt, & incantatoris petito, nolente Deo, aſſurgere neſciunt. Ergo Diaboli colludentis vel ſimulantis fraudibus, Deo permittente, quicquid verbis peragi putatur, contingit. Neque enim aliud agens præter nominata, Deum, Angelos & Naturam, nominari poteſt. Dæmon ex arbitriô & pactô verba ac characteres, quaſi in ſe habeant vim, & ceremonias, tanquam ſigna ſint myſtica, vult adhiberi, atque ad eorum præſentiam, quæ Magus deſiderat, operatur; ſuperſtitioſis etiam mediis cedere ſe ſimulat, quibus tamen fucatè præſens eſt, ut homines magis decipiantur, rerumque ſuperſtitioſarum virtutem admirentur. *Autor faſcini* (& incantamenti) *eſt malus Dæmon, non ut hominem faciat potentiorem, ſed ut ipſum deciperet credulitate, atque ſocium haberet tum impietatis, tum æterni exilii. Ipſe igitur agit Dæmon: Stultus ille ac vecors putat ſuis ſe vocibus agere:* ita pulchrè Scaliger *Exerc. 349.*

CAPUT IX.

Cur cantandi vox ad flagitia magica denotanda ſit traducta? Incantationum modi varii; continent maledictiones vel benedictiones. Necromantica incantamenta variis ritibus fiunt. Voci incantatoriæ ſcripta etiam junguntur & characteres. Pontificiorum Exorciſmi magicis incantationibus ſunt affines. Quid in Exorciſmô baptiſmali Evangelicorum verbis, imperativô modô factis indicetur? Saniores Ethnici nullam verbis ineſſe virtutem intellexerunt. Seneca & Plinius conciliantur. Incantatio-

nes legibus & divinis & humanis ſunt interdictæ. Conſtantinus imperator, qui incantationibus faviſſe videtur, vindicatur.

§. 1. CUr autem *cantandi vox ad magica flagitia denotanda ſit traducta*, non malè ſuſpicatur Martinius *loc. cit.* Cùm enim multos & animi & corporis morbos Muſicâ ſanari viderent Veteres, facilè deinceps in iſtam ſuperſtitionem delabi, & carminibus verbisque vim attribuere incauti potuerunt; ſicut perpetuum Diabolo ſtudium eſt, abuti Dei creaturis, & ejus ordinationes, aſcitis improbis modis & illicitis finibus affictis, corrumpere & pervertere. Id quod Peucerus *l. c.* clariùs ob oculos poſuit. Hominibus nimirum perſuadere laborat Dæmon, ut credant, mirâ verborum efficaciâ fieri poſſe, quemadmodum ad Dei dicentis vocem mundus hic provenit & extitit: & ſi verbis æquè ſe illa poſſe homines experiantur, quæ Deus ipſe præſtitit, deſpiciant, aut certè minus mirentur opera naturæ, & autorem naturæ curent levius, neu denique amplius his in naturâ mediis propoſitis utantur.

§. 2. Iſta Martinii ſententia confirmatur Macrobii verbis *Lib. 2. in Somn. Scipion. cap. 3.* ubi de Muſicâ ſic ait: *Corporum quoq; morbis medetur: nam hinc eſt, quod agris remedia præſtantes præcinere dicuntur.* Scipio Gentilis *Append. Notar. ad Apolog. Apul. pag. 511.* hîc ad τὸ *præſtantes* vocem *mulieres* vel *anus*, quam ob ſimilitudinem vocis præcedentis præſtantes Autori excidiſſe putat, addere non dubitat, quòd res hæc tota anicularum olim hodièque ſit in Italia & alibi. Sic & Tibullus *Lib. 1. Eleg. 5.*

Ille ego, quum triſti morbo defeſſa jaceres,
Te dicor votis eripuiſſe meis.
Ipſeq; ter circum luſtravi ſulfure puro,
Carmine cum magicô præcinuiſſet anus.

§. 3. Incantationum *modi* varii ſunt, & diverſi admodum omnibus ſeculis extiterunt, quorum unus alio crebrior hoc vel illo tempore fuit, atque hisce vel aliis locis celebrior, notante Wierô *Lib. 1. cap. 7. §. 7. & §. 4. Immenſus*, inquit, *eſt harum fallacium actionum & rerum numerus, quas latere præſtat.* Harum tamen formulas varias Corn. Agrippa, Malleus Maleficorum, & alii tradunt. Iſtæ pro finis à Mago intenti

intenti varietate vel *maledictiones* & imprecationes continent, quales à Baalamo Balac Rex Moabitarum petiit *Num. 22.* vel *benedictiones* in res aut perſonas, quibus beneficia, aut maleficia intentant. Fiunt autem per modum deprecationis, exprobrationis, vel imperii, ſeu compulſionis, quo v. g. Deus, Angeli, Satanas, & res naturales compelluntur. *Deus* quidem & *Angeli*, ut, quod incantator expetit, præſtent. Vid. cap. præced. *§.* 10. *Satanas*, ut vel recedat, vel ad incantatoris nutum agat. *Res*, ut ſupra *Sect. 2. cap. 2. §. 5.* è Trallianô incantatoriam herbæ ſacræ adjurationem dedimus. Fiunt inſuper cum vel ſine rituum & ceremoniarum apparatu, ut adeò ratione objectorum, finium, circumſtantiarum & pro mirâ incantantium phantaſiâ mirè ab incantatore infernali agitatâ formulæ varient.

§. 4. Necromantia, quâ ψυχαγωγοὶ & ψυχοπομπαῖοι animarum ſeu manium eductores circa loca νεκυομαντεῖα & ψυχοπομπαῖα dicta conſiſtentes incantamentis mortuos revocare, ex iisque futura indagare ſtudent, variis ritibus peragitur, quorum magnum numerum in illo Lucani *Lib. 6.* ubi de Erichtho animam militis Romani demortui excitante agit, & in Horatii *Sat. 5.* verſibus deprehendere licet. Tireſias apud Senecam in *Oedipo* Lajum evocans præter ſacrificium ſolâ uſus fuit incantatione. An verò Pythoniſſa, fatidica in Endor mulier, ad Saulis inſtantiam *1. Sam. cap. 28.* per incantationes Samuelem Prophetam, ſeu rectiùs Dæmonem larvatum & ſubdititium in Samuelis formâ ſiſtens incantamentis ſolis fuerit uſa, an verò certos iis ritus junxerit, ex ſacris non conſtat. Curationum morborum, quæ per benedictiones ſeu potius incantationes hodienum fiunt, quasdam ritus varios, quasdam nullos habere admixtos, inferius patebit.

§. 5. Fiunt autem incantationes quandoque verbis ſolis ore prolatis, aliquando ſimul ſcripta cum variô characterum rituumque apparatu junguntur. Turcæ ſervos Chriſtianos fugitivos ita incantant & retrahunt: *Nomen ſervi in ſchedulâ ſcriptum ſuſpenditur in tabernaculô vel domiciliô ſervi: deinde diris verbis & devotionibus illius caput impetunt. Deinde fit vi dæmoniacâ, ut fugiens putet ſibi in itinere vel leones vel dracones incurrere, vel mare vel flumina contra ſe exundare, vel omnia tenebris nigreſcere, iisq; terriculis repulſus ad herum redit*, Robertus *in Goclen. Heautontimor. Sect. 17. §. 10.*

U 3 §. 6. In-

§. 6. Incantationibus magicis affines quoque ſunt ſuperſtitioſæ Pontificiorum luſtrationes, conſecrationes & exorciſmi, variis ceremoniarum lenociniis turgidi, qui quidem pietatis ſpeciem præ ſe ferre videntur, ſed, quia mandatô, inſtitutione & promiſſione divinâ deſtituuntur, verbisque fiunt ſacris, ad quæ Spiritus S. nullo modo intendit, reipſa inania manent rerum ſimulacra, & vera Magiæ indirectæ exemplaria. Nam, ut cum D. Meiſnero *Part. 2. Phil. Sobr. cap. Quaſt. 1.* loquamur, *conſidera duntaxat multiformes Papalium exorciſationes & adjurationes, conſidera olei, ſalis, aquæ, panis, herbarum & aliarum creaturarum conſecrationes; quid hæ aliud ſunt, quàm magicæ quædam incantationes? Fingunt enim per ſolam mentionem nominis divini & recitationem ſacrorum verborum, ut Orationis Dominicæ, Pſalmorum, Evangelii Johannis &c. brutis iſtis rebus vires priores eximi, novasq; indi, ſanctitatem illis quandam, ſimul & δύναμιν conferri, morbos tum corporales tum ſpirituales ſanandi & Diabolum expellendi, i.e. nudis verbis & quidem malitioſè depravatis vim agendi practicam adſcribunt. Perpende inſuper tranſubſtantiationis portentum, & ibi magicam verbis vim attribui manifeſtè videbis. Quam primùm enim à ſacrificulô recitata fuerint verba inſtitutoria: Hoc eſt corpus meum, eo ipſo vi verborum recitatorum panis ſubſtantiam abire, & in glorioſum corpus Chriſti mutari aſſerunt, ideoq; ſacrificulum creatorem creatoris blaſphemo ore nuncupant.* Hæc ille. Vid. quoque Balduinus *Caſ. Conſcient. lib. 3. cap. 3. Caſ. 9.* Peucerus *de Divinat. Tit. de Ἐπῳδαῖς.* Dn. D. Danhauer. Scheid- und Abſags-Brieff. *Part. 2. pag. 263.* Catechiſmus-Milch. *pag. 439.* Godelmannus *de Magis lib. 1. cap. 6. pag. 55.* Wierus *de Curat. Laſ. Malefic. pag. m. 417.* Ex Calvinianis Voetius *Diſpp. Select. part. 3. pag. 1150.* fuſiùs hoc argumentum perſequitur. Legatur etiam Lavaterus *de Spectris part. 3. cap 10.* Deuſingius *de Superſtitioſ. Morb. Orig. & Curat. §. 41. 46.* Fr. Torreblanca quidem *lib. 2. Dæmonol. cap. 49. in Append. num. 10.* Exorciſmos preces & orationes ad Deum eſſe ſcribit, atque hanc in rem Auguſtinum *lib. 22. de C. D. cap. 8.* allegat. Verùm 1. & Magi ſuas adjurationes ac conjurationes orationis titulo exornant & jactant. 2. Auguſtinus loco citato nullam exorciſmi mentionem facit, ſed aliquot miraculoſarum curationum exempla tradit. 3. An exorciſmi, ut tales, Orationis indolem ferant, Theologis examinandum relinquimus. Certè adjurati-

nem

onem à precatione diſtinguere ac removere Th. Aquinatem, & adjurationem Diaboli aut exorcizationem aquæ, olei, &c. non eſſe Dei invocationem, loco citato *pag. 27.* oſtendit Voetius.

§. 7. E Magiæ lutô Pontificii quidem ſe evolvere nimium quantum laborant, ſed quo ſidere, vide ſis apud Voetium *loc. cit. p. 601. & 1163.* ubi novem eorundem exceptiones, quibus incuſationem iſtam diluere conantur, accuratè reſolvit, & ſic in idem Magiæ, ſaltem indirectæ, lutum eos iterum præcipitat. Idem *Deſper. Cauſ. Papat. lib. 1. Sect. 4.* de conſecrationum Papalium Symbolizatione cum Magorum carminibus & faſcinô pluribus agit, ac Zoroaſtræis illis ſuſurris, quibus Dardanarii & Saccularii Vejovis Romani, panis, vini, aquæ, ſalis, olei & ſimilium creaturarum metamorphoſes & incantationes peragunt, jure (ringente licet ejus Antagoniſtâ Janſeniô perturbato) faſcinum adſcribi poſſe demonſtrat. Dn. D. Gerhardus quoque *Tom. de Eccleſ. in fol. pag. 421.* Magiam in Papatu multiplicem regnare præſertim, 1. divinatricem, 2. præſtigiatricem, 3. operatricem, ſolidè probat.

§. 8. Nec eſt, ut quis forſan nobis verba Exorcismi baptismalis imperativo modo in Eccleſiis Evangelicis facta opponat. Ea enim efficaciam de ſe nullam, ſeu uſum non effectivum, ſed ſignificativum habere, noſtrates ultrò fatentur. B. Chemnitium, cujus verba elegantiſſima *Max. Rev.* Dn. D. Calovius *Diſp. de Exorciſmo Anno 1661. Witteb. habitâ* §. *11.* allegat, pro me citabo: *Verbum Dei*, inquit, *pellit Satanam, non quando in collo ſuſpenſum geſtatur, ſed quando juſto zelô docetur, attentâ aure excipitur, & fideli corde conſervatur. Atq; hoc innuere voluerunt Sancti Patres in primitiva Eccleſia, quando ſacra baptiſmatis actioni Exorciſmum addiderunt, non quaſi verbis illis Exorciſmi peculiarem aliquam ἐνέργειαν, vim & efficaciam attribuerent, ſed ut ipſius baptiſmi & miniſterii ſpiritus virtutem conſiderandam proponerent, atque ſubindicarent, tum fortem hunc armatum ligari, Luc. 11, 22. Principem hujus mundi emitti foràs, Joh. 12, 13. Spolia ejus à matrefamilias Eccleſiâ diſtribui, Pſal. 63, 13. repudiari veterem hoſpitem & ſpurcum porcum Chriſti, abrenunciari omnibus ipſius operibus, & communioni cum ipsô, adeoq; virtute ſpiritus divini eripi infantem de poteſtate tenebrarum, & transferri in regnum dilecti Filii DEI &c. Hæc pia ſunt, nec poſſunt per calumniam exagitari.*

§. 9. Saniores etiam Ethnici nullam verbis ineſſe virtutem deprehenderunt. Ariſtoteles *lib. 8. Hiſtor. Anim. cap. 24.* figmenta mulierculärum & carminis incantamenta conjungit, quaſi ad unam claſſem referenda. Galenum, quicquid eſt talium μαγγανειῶν *impoſturarum*, ut falſas, καὶ οὐδένα λόγον ἰατρικὸν ἐχούσας *& nullam rationem artis Medicæ habentes*, omnesque τῶν περιάπτων ſeu *amuletorum* ληρώδεις μεταμορφώσεις *nugatorias transformationes* repudiaſſe advertit Majolus *Tom. 2. Colloq. 3. pag. 194.* Idem Galenus *libr. 6. de Simpl. Medic. Facult. Præfat.* de Pamphilo veteri Botanico ſcribit hæc: *Verùm is ad fabulas verſus aniles eſt, ſimulq́; præſtigiaturas quaſdam deliras Ægyptias, junctis nonnullis incantationibus, quas cùm herbas colligunt, admurmurant.* Quamvis verò Galenus alibi, *lib.* quem inſcripſit περὶ τῆς καθ' Ὅμηρον ἰατρικῆς πραγματείας, *Tractatio Medica de iis, quæ in Homero occurrunt*, referente Alexandro Tralliano *lib. 9 cap. 4.* dicat, ſe ab iis, quæ evidenter apparent, fuiſſe perſuaſum, incantationibus, quibus aliquo temporis ſpatio nullam adhibuerat fidem, vim ineſſe, quòd viderit oſſa gutturi infixa incantatione ſtatim expui, & à ſcorpio percuſſos adjumentum percipere: Galeno tamen Trallianum incantationibus addictum, ut Principem Medicinæ opinionis ſuæ ſocium habere videretur, iſtud per librum ſuppoſititium affinxiſſe cenſemus. Seneca etiam *lib. 4. Nat. Quæſt. cap. 7.* antiquitatem illam deridet, & rudem appellat, quæ credidit & attrahi imbres cantibus & repelli: *Quorum*, inquit, *nihil poſſe fieri tam palam eſt, ut hujus cauſa nullius Philoſophi Schola introeunda ſit.* Roſinus autem *Antiquit. Roman. lib. 8. cap. 6.* Senecæ dicit contradicere Plinium, qui *lib. 28. cap. 2. & lib. 30. cap. 1.* & alibi multis probet exemplis, maximam vim habere incantationes, idq́ue quotidianam experientiam teſtari ait. Verùm cum Senecâ Plinius in gratiam redire poteſt facilè, ſi Senecam cantus & verba nuda, ſeu incantationem vulgarem, Plinium autem incantationem magicam reſpexiſſe dicatur. Dæmonis enim ope Magos, permittente Deo, admirandos edere effectus, qui hujus cauſa Theologorum & Philoſophorum Scholas introire velit, compertum feret. Conciliationi huic noſtræ ſuffragium quoddam conciliabimus è Pauli Zacchiæ *lib. 2. Tit. 2. Quæſt. 13. num. 7.* ubi hæc habet: *Qui incantationes negant, loquuntur de incantationibus ſimplicibus ac nudis verbis factis, nullâ interveniente Dæmonis operâ aut interventu. Verba enim quædam aut voces, aut etiam*

Digitized by Google

iam ſcripta, aut alia quævis his non diſſimilia vim aliquam habere, ridiculum eſt. Quod ſi interdum quid virtutis talia habere comperiantur, id vel ex accidenti caſu evenit, vel omninò ex Dæmonis tacitô vel expreſſô conſenſu, vel ſiquidem minima ſint, ex ipſa imaginatione dependentiam habent. Vid. quoque Pincier. *libr. 2. Parerg. cap. 43. pag. 296.*

§. 10. Quantò magis Chriſtianis Incantatio omnis ſit βδέλυγμα, *res abominanda,* cùm non humanæ tantùm, ſed & divinæ leges ſeverè iſtam interdicant. Id quod jam, ut verbis, quæ *cap. 2. §. 14.* fecimus, fidem faciamus, oſtendemus. Legibus *divinis* interdicitur incantatio, & quidem *Deut. 18. v. 11.* Non reperiatur in te חֹבֵר חָבֶר *incantans incantatione*, i. e. utens incantatione, incantator. Eſaias *cap. 47. verſ. 9.* Babylonis excidium vaticinans inter cauſas futuri excidii incantationis ſtudium inſimul refert. *Venient,* inquit, *tibi duo hæc ſubitò in die una, ſterilitas & viduitas, propter multitudinem maleficiorum tuorum, & propter duritiam* (fortitudinem) חֲבָרַיִךְ *incantationum tuarum,* Et *verſ. 12. Sta cum incantatoribus tuis, Paralip. 2. cap. 33. v. 6.* Manaſſes, quòd Magos & incantatores ſecum habuerit, reprehenditur. *Humanæ* leges ab iis etiam, qui extra Eccleſiæ ſinum vixerunt, ad ſanæ rationis normam latæ incantationes prohibent. Plato, Sapientiæ Antiſtes (ita Plinius eum *l. 7. c. 30.* appellat) *lib. 11. de Leg. Si quis,* inquit, *vinculis, aut illectamentis, vel incantationibus* (ἢ τισιν ἐπῳδαῖς) *aut ejusmodi quibuscunq; veneficiis nocenti ſimilis judicatus fuerit; ſi vates ſit, aut prodigiorum conſultus, morte plectitor: ſin earum artium expers veneficium feciſſe pronunciatum ſit, & de hoc quoq; conſilium judicum, quâ pœna vel mulctâ afficiendus ſit, cenſeto.* Ammian. Marcellinus *de Aulâ Conſtantii* hæc memoratu digna *lib. 16. pag. mihi 105.* refert: *Si quis ſuper accentu ſoricis vel occurſu muſtelæ, vel ſimilis ſigni gratia conſuluiſſet quenquam peritum, aut anile incantamentum ad leniendum adhibuiſſet dolorem, quod medicina quoque admittit autoritas, reus unde non poterat opinari delatus, raptusq; in judicium pœnaliter interibat.* Et *lib. 29. pag. 612. Anum quandam ſimplicem intervallatis febribus mederi leni carmine conſuetam, occidit ut noxiam. Quod hac peſtiferâ, ſceleratâq; doctrinâ fructus alieni in alias terras transferri prohibentur, nonne in duodecim Tabulis, id eſt, Romanorum antiquiſſimis legibus Cicero commemorat eſſe conſcriptum, & ei, qui hoc*

 fecerit,

fecerit, ſupplicium conſtitutum? Verba ſunt Auguſtini *lib. 8. de C. D. c. 19.* Iſti nimirum propter incredundas, ut Apulejus loquitur (h. e. ſecundùm Scip. Gentilem *pag. 242.* admirabiles, & quæ vix creduntur, niſi quis ipſe viderit) frugum illecebras, ſeu magicam frugum incantationem, leges tulerunt, crimenque illud prohibuerunt: Quamvis Conr. Rittershuſius in XII. Tabb. Leges pag. 63. ex verbis Legis Decemviralis hæc tantum ſupereſſe fragmenta ſcribat: QUI MALUM CARMEN INCANTASSIT: QUI FRUGES INCANTASSIT. Item: NE ALIENAM SEGETEM PELLEXERIS. Videantur, quæ ex Patribus, Conciliis & Conſtitutionibus variis Wierus *de Praſtig. Dæmon. lib. 3. cap. 16.* Joh. Fileſacus *de Idolol. Magic. pag. 43. & 70.* & Freitagius *Noct. Med. cap. 30.* & alii allegant. His aurea, quæ aureo ore Chryſoſtomus *de Fato Serm. 7.* fundit, ſubjicimus. *Potiones à medicis propinatas ſumendas eſſe ait, nec curioſè inquirendum, quales ea ſint, imò uti ſanitati conducentes habendas eſſe: at ſi ſint veneficorum, magorum, vel excantantium, non ſolum eſſe exquirendum, quales ſint, verùm etiam, & vocem eſſe fugiendam, utpote lethiferam.*

§. 11. Conſtantinus M. *Cod. lib. 9. Tit. 18. l. 4.* ubi eorum ſcientiam puniendam & ſeveriſſimis meritò legibus vindicandam eſſe ſancit, qui magicis accincti artibus, aut contra ſalutem hominum moliti, aut pudicos animos ad libidinem deflexiſſe deteguntur; ſubjungit quidem hæc: *Nullis verò criminationibus implicanda ſunt remedia humanis quæſita corporibus, aut in agreſtibus locis innocenter adhibita ſuffragia, ne maturis vindemiis metuerentur imbres, aut ventis grandinisq; lapidatione quaterentur: quibus non cujusque ſalus aut æſtimatio læderetur, ſed quorum proficerent actus, ne divina munera & labores hominum ſternerentur.* Quibus ſanè verbis Imperator incantationes ſalutis cauſa dictas haud obſcurè permittere videtur. Sed poſterius hoc conſtitutionis illius Conſtantinianæ membrum inter nævos illos, quibus etiamnum Romanam Jurisprudentiam Juſtiniani auctoritate promulgatam ſcatere quidam volunt, referendum eſſe, non immeritò prudentiores cenſent, & inter eos Dn Nicol. Henelius ab Hennenfeld JC. eximius *Otii Vratiſlav. cap. 31. pag. 251.* cui mirum non videtur hac in parte paganorum ſuperſtitionibus indulſiſſe Conſtantinum, quòd ipſe iisdem, jam Chriſtianus etiam, ipſemet Baronio, in hiſtoria Eccleſiaſtica atteſtante,

deditus

deditus fuerit. Brunnemannus quoque JCtus in Academia Viadrino-Brandeburgicâ famigeratiſſimus *Comm. in iſtum Codic. pag. 820.* poſtremam iſtam Conſtitutionem piis improbari ſcribit, teſteſque adducit Cujacium *lib. 27. Obſerv. 17.* & Carpzov. *Part. 4. Conſtit. 2. Defin. 7.* ideoq́ue à Leone *Novell. 65.* refutatam, & jure Canonico *cauſ. 16. Quæſt. 2.* aliquot canonibus reprobatam ſcribit. Idem tamen doctè advertit & ſubjungit, *non improbabiliter dici, Imperatorem Chriſtianiſſimum hic non de incantamentis, ſed de Luſtrationibus agrorum, quæ cum publicè decantatis Litaniis fiebant*, Novell. 123. cap. 32. *eſſe intelligendum & de Proceſſibus ſolennibus.* Atque ita laudatiſſimus Imperator vindicatur & ab incantationis crimine liberatur.

CAPUT V.

Autoritas ſacra pro Faſcinatione vocali allata examinatur. Locus Pſalm. 58. explicatur: ſive Faſcinatio ibi propriè ſive impropriè ſumatur, non obſtat. Satanæ fraude ſerpentes veneno exuuntur. Incantatio quoque apparenter fieri poteſt. Locus Jerem 8. exponitur. Per Regulos ibi hoſtium crudelitas, qui flecti nequeánt, indicatur. Verba execratoria juxta zelotypiæ leges prolata ſuam à Deo acceperunt vim & virtutem.

§. 1. His ita de Incantatione præmiſſis, facilis jam eſt dubiorum ſequentium ſolutio. I. *Autoritas S. Scripturæ* objicitur, quæ *Pſalm. 58.* Serpentes ad incantantes vocem aures obturare, & Regulis non eſſe incantationem, *Jerem. 8.* dicit. Nam 1. Vox, *Incantatio*, à Regio Pſalte aut propriè aut impropriè ſumitur. Si *impropriè*, & κατὰ μεταφορὰν venit intelligenda, quòd ſic agat aſpis, quaſi contemnat carmen, planeq́ue ad illud obſurduerit, verborum efficacia per hunc locum evinci nequit. Sententia enim Pſaltæ fuerit ea, *Tantum eſſe ſuorum hoſtium furorem, ut non magis poſſit mitigari, quàm moveatur aſpis incantantis carmine. Nam æquè ſurdos eſſe hoſtes ſuos, ac ſurda eſt aſpis ad tale hominis carmen*, Voſſius *Idolol. lib. 1. cap. 8. pag. mihi 34.* Sic quoque Dn. D. Fridlibius *Theol. Exeg. in h. l.* pro incantationibus ea nequicquam valere, imò contra eas dici probat. Vid. inſuper Dn. D. Gejerus *Comm. in h. l.* Si *propriè*, exponendum venit, incantatorum verba aut quate-

Digitized by Google

nus talia & de ſe habere vim, aut quatenus ſunt incantatorum, h. e. Magorum verba. *Prius*, quod in quæſtione eſt, negamus. Ipſe quoque Plinius *lib.28. cap.2.* hos deridet, dicens: *Figlinarum opera multi rumpi credunt tali modo: non pauci etiam ſerpentes ipſas incantari: & hunc unum illis eſſe intellectum, contrahiq́ Marſorum cantu, etiam in nocturna quiete. Poſterius* autem concedimus, & dicimus cum D. Salomon. Geſnero *Comment. in Pſal. eund. pag. 468.* vocibus & characteribus Magorum eam vim minimè eſſe: Diabolum autem permiſſu DEI, aut ſeminibus & cauſis in natura latentibus, quæ nobis incognitæ ſunt, aut etiam ſuis viribus id facilè præſtare poſſe, ut ſerpentes ſuo veneno exuantur. Quid ſi apparenter iſtam incantationem fieri dicamus? Camerarius enim *Horar. Subciſiv. Cent. 2. cap. 38.* ex Melanchthone notat in Africa ſerpentes, in quibus Diabolus habitat, adhuc hodiè circumferri, quibus ſaltantibus putant purgari domos, ſic ut nulli ſerpentes intrent aut inficiant ædes. Agendi modum tradit ibidem. Ita Satan, ut in verborum ſuorum virtute Magi ſuperbiant, ſerpentes, prout mox in Hexaemero, Parentes primos fallendi gratia in Paradisò argutè fecit, Dei permiſſu ſubit, & inibi latens verbis Magorum incantantium ſe accommodat, & ad votum eorum agit, ut, quod Satanæ erat imputandum, verbis ipſis adſcribant Magi: prout olim etiam Magi, referente Plutarcho *in Sympoſiac.* Epheſiis recitatis nominibus Dæmones ejecerunt, Satanâ nimirum ſe ejici ſimulante, cùm ex pacto Magis ultrò cederet. *Brutum animal Aſpis eſt, quod incantationes non intelligit. Satan verò ſeſe conjungere ſolet, qui voces & verba percipit. Hic in perniciem hominum ſuos habet luſus, ut veneficos agnoſcere, verba intelligere, ipſasq́ adeò aures obturare dicatur ſerpens ipſe.* Sperlingius *Zoolog. Phyſic. Poſthum. lib. 6. cap. 3. Axiom. 1.*

§. 2. In iſto verò Jeremiæ locò Prophetam per quandam ſimilitudinem hoſtium virulentiam, cui nihil obſtiturum ſit, intelligi notat Dn. D. Hülſemannus *Comment. Poſthum. in Prophet. Jerem.* Chaldæi hoſtes fuere, qui reguli inſtar ſolo penè aſpectu, hinnitu & voce exanimarent, unde Chaldæus vertit: *populos occidentes, ſicut ſerpentes regulos, quibus non eſt incantatio, & occident vos.* Ad verba hæc: *Quibus non eſt incantatio*, commentatur Corn. à Lapide ita: *Qui ita barbari ſunt & crudeles, ut nullis precibus ad miſericordiam flecti poſſint.* Quibus Gregorii

Digitized by Google

gorii *44. Moral. 5.* verba ſubjungit dicentis: *Immittam vobis ſerpentes regulos, quibus non eſt incantatio, ac ſi diceret, qui à vobis excuti exhortatione prædicantium, quaſi incantantium ſermone non valeant.* Ex vulgi ergò opinione loquitur Propheta, ſed ita, ut ad illius mentem ſerpentes quidem voce incantari concedat, regulos autem incantari neget, eâque ſimilitudine immanem hoſtium furorem delineet & exaggeret. Aliàs negari nequit, ſi minores ſerpentes magicis incantamentis DEI permiſſu poſſunt dementari, regulos etiam eodem permittente à Satanâ, qui agente naturali quocunque eſt potentior, poſſe incantari. Ex dictis jam patet, licet verbis incantatoris ſerpentes incantari Scriptura aſſerat, non tamen ex hoc conſtare, Scripturam vel incantatoriam artem approbare, vel naturalem verborum virtutem confirmare. Habet enim hîc locum regula Auguſtini *ſuper Pſalm. 57. Non undecunque datur ſimilitudo à Scripturis, laudatur ipſa res. Dat enim ſimilitudinem de iniquo diſpenſatore, Luc. 16. de colonis, qui occiderunt filium herilem, Matth. 21.* Confer Freudium in Gewiſſens-Fragen von Zauberey und Zauberern/ *Quaſt. 224.*

§. 3. Fruſtra 3. pro Faſcinatione vocali ex *Num. 5.* opponitur zelotypia, infauſta formoſæ matris proles. Iſta nimius amor eſt, quem veteres tanquam feram prius expellere, quàm dentes ac ungues producat, ſuaſerunt. Ungues ac dentes ſunt ſuſpicio & zelotypia conjugii, quod pacatum eſſe decet, felicitatem ex improviſo ſæpè per affectuum perturbationem tollens, ut Hiſtoriarum momumenta teſtantur. Sub zelotypiæ tyrannide Hiſpani, Itali, Turcæ, Perſæ, atque alii Orientalium regionum populi magis, minus verò, imò raro Septentrionales cum iſtorum admiratione vivunt. Populus quoque Iſraeliticus jam olim frequentiſſimè hoc vitio laboravit, cui propterea, ne animorum in conjugio ſerenô ſerenitas periret, & candor conjugalis labefactaretur, DEUS peculiares zelotypiæ leges præcepit, ut, ſi quis uxorem de adulteriô haberet ſuſpectam, ad tabernaculi oſtium eam adduceret. Sacerdos autem diras execrationes cum certis ceremoniis non modo pronunciavit, ſed & in libello conſcriptas, aquâ amariſſimâ delevit, aquas verò ipſas bibendas delatæ mulieri dedit, & ex ipſius hauſtu ſalubri vel noxio innocentiam vel delictum deprehendit. Verùm nec verba execratoria, tum ore pronunciata, tum manu ſcripta, & in aquas per lo-

X 3 tionem

tionem congeſta; nec aquæ amariſſimæ de ſe iſtam habuerunt nocendi facultatem, ſed quicquid habuerunt efficacitatis, à Deo omnipotente, cordium & rerum ſcrutatore veriſſimô, fuit illatum. Ad DEI inſtitutum & mandatum Sacerdos rem naturalem adduxit, & verba pronunciavit: rei verò naturali addidit ordinem ſupernaturalem verus zelotes, & ex pacto verbis veritatis manifeſtandæ gratiâ pondus ineſſe voluit. Abſque eo ſi fuiſſet, in nocentes & innocentes aquæ, ut rei purè naturalis, æqua, nulla verò verborum pronunciatorum in nocentes fuiſſet poteſtas. Itaque non naturæ, ſed Dei opus & miraculum id fuit, quo, ut Brentius *Comm. in Numer. cap. 5 pag. 927.* loquitur, *DEUS teſtificatus eſt primùm, ſe huic populo præſentem eſſe, & rempubl. eorum gubernare. Deinde ſe punire malos, & benefacere bonis, ut etiamſi malus effugiat teſtimonium humanum, non tamen effugiat teſtimonium divinum.*

CAPUT VI.

Autoritas profanorum virorum hoc in loco eſt vana. Lumine revelationis divinæ deſtituti ſua & ſæpè mira dogmata communicarunt Barbari Græcis. Græcis Barbari qui? Doctrinæ gratiâ in Ægyptum Græci profecti ſunt, unde Magiæ ſemina retulerunt, quod ſcripta eorum teſtantur. Græci ſemper pueri. Magiæ præbuit fomentum Medicina præſertim Ægyptiorum. Hi quoque à Diis ſuis, h. e. à Dæmonibus pellibus incubantes per ſomnia remedia capiebant. De incubandi verbo & ritu etiam adhuc hodie in Italia durante. Qualitatum occultarum & cœleſtis influxus nomine multa magica ſunt contecta, præſertim apud vulgum Ægyptiacum, qui Sacerdotum ſuorum placita conſtanter credere tenebatur.

§. 1. A Sacris ad profana itidem tendimus, Autoritatem profanorum virorum nobis oppoſitam viſuri. Sed & hanc vanam eſſe, i. e. in arduô veritatis negotiô, animæque ſalutem concernente punctô veterum Philoſophorum & Poetarum autoritatem parvi conſtare dicimus, cùm dogmatum ex peculiari Dei revelatione ortorum notitiâ deſtituti, propriis ingenii viribus freti, & occultis Dæmonum machinis ſeducti, faventibus iisdem facilè in errorum devia abierint Philoſophi

Barbari.

Barbari. Apud hos enim Philoſophiam per gentes paſſim reſplendentem viguiſſe, & poſtremò ad Græcos veniſſe, Clementi Alexandrino *Lib. 1. Strom. cap. 7.* (taceo Tatiani Aſſyrii ad Græcos ſermonem) credere malo, quàm Diogeni Laertio, qui, ut contrarium firmet, omnem movet lapidem. Euſebius pariter *Lib. 9. Præp. c. 3.* doctrinam Philoſophiamque, nec non primarias quasque diſciplinas, momentaque artis diſſerendi graviora à Barbaris Græcos corrogaſſe tradit. Barbari autem Græcis erant gentes omnes, quæ diverſo ab illis ſermone utebantur, ideò dictæ, quòd inſuavis & velut vitioſa earum omnium eſſet pronunciatio. Iſti, per quos Philoſophia reſplenduit, fuerunt Chaldæi, Perſæ, Aſſyrii, Scythæ, Indi, Itali, Galli, præcipuè Ægyptii, qui, quod annotat ὁ πάνυ Conringius *Hermet. Medicin. Lib. 1. cap. 14.* ad omnis generis ſapientiam, quo tempore alibi terrarum ſpiſſa erat ignorantia, animum appulerunt, imò in nonnullis glaciem fregerunt, & viam aliis, præcipuè Græcis, munierunt. Cujus gratia Græcorum Philoſophi exiliis veriùs, quàm peregrinationibus ſuſceptis in Ægyptum navigarunt. Eudoxus cum Platone eò profectus eſt, & ambo cum Sacerdotibus annos tredecim ſunt verſati, quod Straboni *Lib. 17.* proditum. *Thales nullo Præceptore uſus eſt, niſi quòd Ægyptiis Sacerdotibus eò profectus familiariter adhæſit*, inquit Laertius *in Ejus Vitâ.* Ægyptiorum prudentiâ inſtitutus fuit Pythagoras, Ammiano Marcellino *Lib. 22.* teſte. Idem & Democritus Perſidis, Arabiæ, Æthiopiæ, Ægyptique Magos adierunt, Plinius *Lib. 25. cap. 2.* Pamphilium ad præſtigias & incantationes verſum Galenus loco ſupra *cap. 4. §. 9. citato* reprehendit. Eundem adeòque Ægyptios ſpectant & illa Galeni: *Quis adeò miſer eſt, ut prateritis ſcriptis Dioſcoridis, Nigri, Heraclidis, Cratera & aliorum innumerorum, qui in arte ipſa conſenuerunt, libros Grammaticos ſcribentes, incantationes, transformationes & decanorum, dæmoniorumq; herbas ſacras perferat.*

§. 2. Jam Moſis ævô Magiam in univerſum coluerunt Ægyptii ſacrisque annumerarunt artibus, iidemque Magi illi fuerunt, quorum primam memoriam ſacræ literæ ſiſtunt. Schiagia Arabs Hiſtoricus apud Kircherum *in Oedip. T. 2. p. 11.* *Ægyptii*, inquit, *poſt diluvium in variis ſcientiis, præcipuè incantationum, Magia præſtigiatricis, & Chimia edocti fuerunt imaginesq; eorum ad influxum ſtellarum facta hucusq; re-*

periun-

periuntur. Eorum Deos portenta vocat Minucius Felix, ut & Juvenalis *Satyr. 15.* ad Voluſium Bithynicum, Amicum ſuum ſcripta, quam ita exorditur:

Quis neſcit Voluſi Bithynice, qualia demens
Ægyptus portenta colat? --- ---

Eâ ergo ratione tradita ſibi in Ægypto Magiæ variarumque ſuperſtitionum ſemina, ac, quod Herodotus *Lib. 2.* apertè dicit, Deorum ferè omnium nomina Græcos domum reportaſſe, credulitatis calore foviſſe, ac in alias deinceps gentes, in Romanos maximè propagaſſe, in dubium vocavit nemo: licet, quod à Barbaris Græci acceperunt, nonnihil feciſſe meliora, Platoni in Epinomide aſſentiamur dicenti: τίπερ ἂν Ελληνες βαρβάρων παραλάβωσι, κάλλιον τῦτο εἰς τέλος ἀπεργάζονται: non tamen, quòd optimum, veram divinorum & his adverſorum, quæ innumera ſunt, notitiam aſſecuti ſunt Græci. Inde Ægyptiacas vanitates eorum ſcripta non rarò perpluere obſervarunt prudentiores, præſertim noſtro ſeculò vir πολυμαθέστατος & antiquitatis Sacerdos vigilantiſſimus Dn. D. Conringius in dictô *de Hermet. Medicinâ* ſcriptô eruditiſſimô, Platonis de Deo, dæmonibus, angelis & humanis animabus totam Philoſophiam Ægyptum ſapere advertit, atque *Hermetem*, *Orpheum*, *Onomacritum*, *Muſæum*, *Democritum*, *Pythagoram*, *& Empedoclem*, Magiæ fuiſſe ſtudioſiſſimos argumentis non levibus ex antiquorum monumentis petitis evincit vir laudatus: *Homerum* magni feciſſe artes Magicas ex Odyſſea liquere, & *Heſiodum* vel Magum fuiſſe, vel certè talem eſſe finxiſſe, ex ejus Theogoniâ, ubi de primô ſuo cum Muſis commercio canit, deducit, tandemque ſubjicit: *In univerſum antiquiſſimis Græcorum Poetarum ſingularis quædam cum dæmonibus familiaritas interceſſit. Certè tales in vulgus ſe ſe voluiſſe cenſeri, ipſorum carmina non loquuntur, ſed clamant. Omnem verò illam Magiam ex Ægypto primùm adveniſſe, argumento eſt, quod ab Orpheo maximè hæc Poetica cœperit: quem Pauſanias Ægypto fuiſſe ortum perhibet, apud alios conſtans eſt fama, inde omnem ſuam diſciplinam advexiſſe.* Pſellus *Lib. de Dæmon.* ſcribit, Magiam viſam eſſe Græcis facultatem quandam poteſtatis plurimæ compotem, atque adeò extremam eſſe Sacerdotii portionem.

§. 3. Si Soloni & Univerſæ Græcorum nationi Sacerdos quidam Ægyptius, cujus ille auditor fuit, ſemper pueritiam exprobravit his, quæ Juſtinus

Digitized by Google

Juſtinus Martyr citat verbis : Ὦ Σόλων, Σόλων, Ἕλληνες παῖδές ἐστε ἀεί, γέρων δὲ Ἕλλην οὐκ ἔστιν. quam hiſtoriam Plato in Timæo quoque refert; nec nobis in confirmandis & probandis ſuperſtitionibus ac magicis deliramentis eorum autoritas ſit ſacra; præſertim, quia nullius ſeriæ aut utilis rei curam Græci ſuſceperunt, ſed circa ludicra & nugatoria ſemper occupati fuerunt; quæ ratio inter ſex media comparationis Græcorum cum pueris à Chryſoſtomo *Homil. 4. in 1. ad Corinth.* expoſita, & à Conr. Rittershuſio *Sacrar. Lection. Lib. 3. cap. 23.* relata prima eſt. Tertia eidem eſt, quod ab ore Græcorum defluentia verba vana & inania atque impura ſemper ſint. Ergò nec nobis Græcorum dicta parem oraculis authoritatem ſuadere poſſunt. His ſubjungimus Lud. Vivis illa *ad Auguſtini Lib. 4. de C. D. cap. 6. verba : Græci ſcriptores, ſive luxuriâ ſtyli: ſive quò res patriæ eſſent admirabiliores : ſive quo magis operibus ſuis lectorem ſuum oblectarent, tenerentq; : ſive gentis vitio, multa ſunt in hiſtoriâ mentiti. Latini, qui res Græcas tractarunt, cùm neceſſe haberent eos ſequi, etiam multa falſa pro veris aſſeruerunt, ut Trogus & Curtius Ruffus.*

§. 4. Eò lætior autem fuit ſeminum magicarum fallaciarum proventus, quò latiorem & pinguiorem ea invenerunt campum, qui Medicina eſt, quæ à mundi origine Ægyptiaci populi, & in eo Regum præcipuè & Sacerdotum curâ fuit exculta, ut Medicinam etiam à ſe repertam voluerint, teſte Plinio *Lib. 7. cap. 56.* & Gryllus in Plutarchi *de Ratione Brutorum Dialogo* teſtatur, τοὺς μὲν Αἰγυπτίους πάντας ἰατροὺς ἀκούομεν εἶναι. *Audimus Ægyptios omnes eſſe Medicos*, adeò ut Herodoti ætate penè ſingulorum morborum Medici fuerint, non plurium. *Atq; è Medicinâ primùm natam Magiam ſpecie ſalutari irrepſiſſe, velut altiorem ſanctioremq;, quam Medicinam, nemo dubitat*, ait Plinius *Lib. 30. cap. 1.* ita *blandiſſimis* (verba ſunt ejusdem) *deſideratiſſimisq; promiſſis addidiſſe vires religionis, ad quas maximè etiamnum caligat humanum genus.*

§. 5. Religio fuit paganis in morbis, quorum curam mortalibus hominibus commendamus, Deos negligere, cum omnis illa, quam ſanandis Dii rogati denominant, curandi methodus nulli dubitationis vel fruſtrationis injuriæ, qua humanæ curæ ſæpe ſunt infames, ſit expoſita, ſed propter occultum Deorum influxum magis appoſita. Inter cæteros Diis valetudinis recuperandæ gratia ſupplicandi ritus iſte

Digitized by Google

per ſomnium fuit celebris, præſertim apud eos, qui Medicis deſtituebantur, quod de Lacedæmoniis refert Ælianus *lib. 12. Variar. Hiſtor. c. 50.* Nimirum in Sacellis pellibus incubantes noctu ſomnum, & in ſomno Deorum ſuorum, qui ipſi Dæmones fuerunt, conſilia vel remedia contra morbos per ſomnia capiebant ægri, vel qui ægrorum vices obibant, alii; quam incubationem ἐγκοίμησιν Græci dixerunt. Subſternebant autem δέρμα ſive *pellem*, unde dermire, pro quo deinceps dormire dictum. Hoc nomine Iſidis, Ori, Serapidis, & præprimis Æſculapii fana magnæ olim fuerunt æſtimationis. Tibullus *lib. 3. Eleg. 3.*

Nunc Dea nunc ſuccurre mihi, nam poſſe mederi
Picta docet templis multa tabella tuis.

De naufragorum quidem ſuſpenſis in ejus fanô tabellis hos verſus alii interpretantur, quòd navigii fuerit præſes: ſed & ad Medicum officium, inſimul Poetam alluſiſſe dicimus, ejus olim in nummis repertâ effigie moniti, quæ in ſiniſtra herbam habuit, dextrâ navigium. Hinc eſt, quod Quartilla tertianæ medicinam à Priapô ſomno petiit apud T. Petronium *Arbitr. Satyr. lib. 1.* Ejus incubandi ritus in Fauni templo etiam Virgilius *2. Æneid.* mentionem facit, ubi Servius ita: *Incubare dicuntur propriè hi, qui dormiunt ad accipienda reſponſa. Unde eſt, ille incubat Jovi, i. e. dormit in Capitolio, ut reſponſum poſſit accipere.* Latè verò eam incubandi conſuetudinem patuiſſe Voſſius *Idolol. libr. 3. cap. 36.* ex eo colligit, quòd & prope mare Caſpium in Anariacæ Urbe nomine Ναβάρκη monſtraretur μαντεῖον ἐγκοιμωμένων, oraculum incubantium, ut eſt apud Strabonem *in 11.* Ac duraſſe ait apud Romanos incubandi morem temporibus etiam Gratiani ac Theodoſii Impp. indicat Prudentius in Hamartigenia. Ita ſimplicioribus & credulis gentilibus ſpiritus maligni divinam aliquam ſpeciem mentiti, ac pro Diis bonis ſeſe in ſomniis oſtentantes impoſuerunt, & ſibi amplius eos per modum curandi ſupernaturalem devinxerunt. Superiori etiam ſeculo adhuc in Italia incubandi morem duraſſe, Vir prælaudatus D. Conringius *Exercit. de Incubat. in fanis Deorum Medicinæ cauſa olim fact. §. 27.* è Georgii Fabricii *Commentario ad Poetas* refert, qui ſe Patavii, ait, vidiſſe adoleſcentes & puellas ruſticanas in cœnobio D. Antonii certâ nocte incubare. *Nec mirum* (ſubjicit ille) *hic eos imitatos fuiſſe gentiles: ſiquidem ſanctorum apud Pontificios poſt* ἀποθέωσιν *cultus illi paganorum dæmonolatriæ*

tam

tam geminus germanus eſt, ut nec ovum ovo, nec lac lacti ſimilius eſſe ferè poſſit.

§. 6. Accedit his magnum qualitatum occultarum nomen, quo Dæmon, hujuſque miniſtri illius præſtigiis capti δαιμονίαν & grandia ſuperſtitionum magicarum monſtra texerunt, quaſi vires rerum variarum admirandæ ex ipſius naturæ ſinu, modò tamen occultô, omniumque ſenſuum ſagacitatem tranſcendente dimanarent, quarum cùm plurima extra controverſiam paſſim exempla proſtent, faciliores inde fuerunt in admittendis, ſub ſpecioſo hoc apparatu, latentibus ſuperſtitionum ineptiis ſimpliciores. Vel cœli, quod Deorum domicilium & divinarum virtutum promptuarium audit, nomen auditum, ſuo in iſtorum corda influxu quaſi occulto fidei indubiæ fixam paravit ſedem, præſertim quia Ægyptiorum Sacerdotes credi voluerunt, à Decanis ſiderum τῦ ζωδιακῦ magni nominis & poteſtatis Diis triginta ſex, præſidibus partium corporis humani, quas totidem eſſe ſtatuerunt, eorundem ſanitatem ac morbos induci, & quem morbum Decanus quiſque feciſſet, ejus in partis ſuæ curationem invocati poteſtate rurſus eundem curari per herbas ſibi ſacratas, in quibus certè occultam cœlitùs datam virtutem agnoverunt. Platonici Ducem ſuum, Platonem in Timæo ſecuti peculiare cuilibet rerum ſpeciei aſtrum tribuunt, adeò ut quælibet herba, quodlibet metallum certæ ſpeciei ſit ſympatheticum, & mutua habeant qualitatum occultarum commercia: prout & Paracelſus *lib. 1. Phil. Sagac. cap. 4.* figuras certas fabricari poſſe, quibus cœlum vires non certè elementares, ſed his nobiliores & humano generi ſublimiores imprimat, ſuperiori ſeculo docuit. Ille qualitatum numerus in foro religionis tantum crevit, quantum Sacerdotum de non convellendis religioſæ doctrinæ capitibus, tanquam ab ipſis numinibus profectis, perſuaſio crevit. Nam περὶ θεῶν μηδὲν θαυμαστὸν ἀπίστει, μὴ δὲ περὶ θείων δογμάτων, de diis nimirum, atque adeò de placitis divinis *nihil ita admirandum dici, quod non conſtanter debeat credi*, Pythagoras etiam ſuis inculcavit. Ex quo factum, ut, cùm contra ea, quæ tradita erant, ne hiſcere quidem ulli fuerit integrum, multorum vanitas & latiùs ſerperet, & altiùs radices ageret, ſimpliciores verò ſibi in eorum perceptione nimis placerent, & plura indies, licèt à ratione eſſent aliena, modò à religionis opinione non eſſent, arriperent; id quod illud ἀθανασίας φάρμακον ab Iſide inventum, apud

 Diodor.

Diodor. Siculum *lib. 1. cap. 25.* celebratum ; illud Ægyptiorum Νηπενθὲς Telemacho propinatum apud Homerum *Odyſſ. 8.* Cynocephia herba divina & contra omnia veneficia, Ægyptiis Oſyrites dicta, apud Plinium *lib. 30. cap. 2.* & plura apud alios produnt.

CAPUT VII.

Poetarum, præſertim Græcorum, ut & Hiſtoricorum Græcorum autoritas vilis eſt pretii. Ariſtoteles verborum vim non tradidit; neque Hippocrates, Galenus & Plinius eam agnoverunt. Goetia publicè quibusdam in locis propoſita. Salutatores verbis curaſſe falſum eſt: impoſtores ſunt & fraudulenti. Per verbi divini abuſum via Satanæ ſternitur ad perficiendum curationis opus.

§. 1. HÆc, quæ jam adduximus, prolixiori calamo expoſuimus, ut appareat, tantum Medicorum, Philoſophorum & Poetarum veterum autoritati in re æterni periculi pleniſſimâ non eſſe tribuendum, quantum pertinacioris ingenii capita eâdem faſcinata, ut & alios faſcinent, tribuere ſatagunt. A Poetis, præſertim Græcis, ut & Hiſtoricis Græcis, quibus Quinctilianus *libr. 2. cap. 2.* plerumque poeticæ ſimilem eſſe licentiam ſcribit, veritatem nemo exigit. Mendax Græcia, ut Poeta Juvenalis *Satyr. 10.* loquitur, nihil non in hiſtoria fuit auſa, & in cæteris ductum Ægyptiorum, qui ipſi vanitatibus erant impliciti, ſi non ſemper, maximam tamen partem ſecuti, alios in errorum ſocietatem traxerunt, eò quidem faciliùs, quò longius & iſti à ſana veræ religionis doctrinâ aberrarunt, quoque in ſua numina devotiores fuerunt. Non defuerunt tamen ſequentibus temporibus inter Græcos Sapientes, qui Ægyptiorum tum vanitatem, tum impietatem perſpexerunt, ſibique ab iſtis porrò imponi noluerunt, quod præſertim poſt Ariſtotelis tempora factum.

§. 2. Neque in vaſto hoc eruditionis mari, in quo ſaniores philoſophi plerique navigarunt, Ariſtotelem intelligo, quod pro ſe vel pro faſcino verborum patroni allegare queant, quicquam reperitur: nec ſi naturalis verborum ἐνέργεια daretur, neglexiſſet Magnus Philoſophus, quia ex eo eſſet genere, ut propter qualitatum verbis propriarum diſtinctionem

ctionem & originem, ad quam inveſtigandam omni ope laboravit, non fuiſſet non ab eo adducendum. Melius etiam è pagô fulgentiſſima artis Medicæ ſidera & coriphæos, Hippocratem & Galenum, utrumque ſuperſtitioni minus obnoxium, ſenſiſſe, ſupra oſtendimus. Plinius *libr. 28. cap. 2.* quod inſcribit: *An ſit in medendo verborum aliqua vis?* plurima quidem affert exempla, quibus admiranda multa verborum poteſtate & carminum virtute effecta viſum: ſed ejusdem capitis initium & finis produnt, non omninò in eam Plinium iviſſe ſententiam, vel ſaltem titubaſſe. Ita orditur caput: *Ex homine remediorum primum maxima quæſtionis & ſemper incerta eſt, valeantne aliquid verba & incantamenta carminum. Quod ſi verum eſt, homini acceptum ferri oportere conveniet. Sed viritim ſapientiſſimi cujusq; reſpuit fides.* Ita caput claudit: *Carmina quædam extant contra grandines, contraq; morborum genera, contraq; ambuſta, quædam etiam experta: Sed prodendo obſtat ingens verecundia in tanta animorum varietate, quapropter de his, ut libitum cuique fuerit, opinetur.* Homo ſanè prudens, ut de Plinio Polyd. Virgilius *lib. 1. de Prodig. pag. mihi 21.* loquitur, non putavit ſic à veritate recedendum, ut ſe auctore in poſterum tempus ejus vanæ obſervationis cura alios tangeret. Princeps Nero, eodem Plinio autore *lib. 30. c. 2.* ætate ſuâ vanam falſamque comperit artem incantatoriam.

§. 3. Mirum proinde, nec immeritò, cordatioribus, Eccleſiæ illum Doctorem Origenem cum Platonicis recentioribus, Pico & Ficinò nonnihil hîc ſuccubuiſſe, quod & ſupra notatum, Agrippam item, Pomponatium & Paracelſum, horumque aſſeclas (de quibus ut & Cabaliſtis inferiùs) ſaltatorium in iſto verborum campô orbem, invitâ Ratione, complaudentibus Magis, verſaſſe. Nec ſatis mirari poſſumus cum Voſſio *Idolol. lib. 1. cap. 8. in fine*, qui ex Joh. Laurent. Ananiæ *Theol. Tabern. 3. de Natur. Dæmon.* id refert, tantam fuiſſe ſuperioribus ſeculis cœcitatem atque inſcitiam, ut Salmanticæ & illa Magia, quam dicunt *θεουργίαν*, & altera, quam *γοητείαν* nominant, ſcholis publicis doceretur. Goetia autem, ut habet Auguſtinus *lib. 10. de C. D. cap. 9.* incantationem notat, carminibusque nefariæ curioſitatis arte compoſitis utitur, & licèt, ut idem habet, honorabiliore nomine, quod Theurgia eſt, quidam utantur, quaſi velint iſta diſcernere, & illicitis artibus deditos alios damnabiles, quos maleficos vulgus appellat, & ad Goetiam pertinere putat; alios lau-

Digitized by Google

dabiles, quibus Theurgia deputatur, vocent, utroſque tamen ritibus fallacibus dæmonum ſub nominibus Angelorum obſtrictos eſſe D. Pater ſcribit. Nec Salmanticæ ſaltem, ſed & Toleti, & Hiſpali avorum memoriâ palam Goetica fuit propoſita. Iisdem ſterquiliniis Cracovienſis & Baſilienſis Scholæ (in quarum altera Fauſtus Cundlingenſis magiam didicit, altera Paracelſum cathedrâ & doctorum cœtu dignum judicavit) fuerunt contaminatæ, Hier. Jordanus *lib. de Eo, quod eſt in Morbis divinum, cap. 54.* Venales autem etiamnum hodie proſtare, & impunè legi Joh. Trithemii, Abbatis Spanheimenſis Necromanticam Steganographiam, & Corn. Agrippæ Libros de occultâ Philoſ. pia orthodoxæ Eccleſiæ membra dolent meritò.

§. 4. Verba itaque, ſive ad carminum ſimilitudinem compoſita, ſive hujus expertia, quæcunque etiam ſint, de ſe ſola, citra alterius agentis concurſum, propria & inſita virtute dæmones elicere, ventos pellere, naves figere, ſegetes perdere, ſerpentes domare, arma obtundere, morbos curare, ſenectam levare, amorem conciliare & infinita alia etiam contra naturam præſtare tam falſum, quàm quod falſiſſimum. Valeant ergo *Empſalmiſtæ*, Enſalmatores, Salmatores, Saludadores, Salutatores illi, ut Hiſpanis vocantur, qui in forô, & præcipuè ruralium hominum concionibus frequentes, ſe Pſalmorum recitatione, verbis ſacris dolores mitigare, ab omni rabie & veneno liberare morbisque mederi poſſe jactant, idque à Dei gratiâ gratis ſe habere gloriantur; quos tamen Delrio *Lib. 1. Diſquiſ. Magic. cap. 3. Quæſt. 4. p. m. 24.* ita differre ait, ut Enſalmatores ſint, qui ſe ſanare vi orationis conceptis verbis pronunciatæ dicunt: Saludadores, qui vi ſalivæ & halitus, quem ægro inſpirant, curant: quamvis aliis promiſcuè dicantur, & quidem propterea Antonio de Torquemada Hexaem 3. quia Salutem h. e. ſanitatem, & vitam procurant. Itali S. Catharinæ alumnos propter ejus veſtigia, quia ſcapulis impreſſa geſtare dicuntur; Belgæ autem filios Paraſceves dicunt, quòd eo die nati ſint. Gaſp. à Reies *Quæſt. 24. n. 10.* tam altè hanc vulgi mentibus fixam eſſe dementiam ait, ut demorſi à cane rabidô præter ſalutatorum benedictionem attactû & afflatum, nullam aliam plagæ curationem quærant. Verùm nullius morbi vim oratione, ſeu verbis dictô modô, citra pactum latens, Salutatorem infringere poſſe, conſtanter aſſerimus, freti ratione & experientia.

rientia. *Rationum* pondera partim ex dictis, partim ex dicendis legi poſſunt abundè. Expendantur inſuper ea, quæ Epiſcopus Iprenſis Simonius circa quandam Salutatorum formulam orationis notavit, argumenta, infra poſt Amuletorum examem adducenda. *Experientia* perſuaſionis vanitatem, fraudulentorum calliditatem, & curationis nullitatem prodit. Gaſp. à Reies enim ſe unum vidiſſe refert, qui hac medelâ confiſus poſt duos menſes in ſubitum aquæ timorem devenit, citòque extinctus eſt. Lepidam quoque ibi hiſtoriam ſubjungit idem his verbis: *Cùm aliquando carcere detentos quosdam amicos inviſerem, forſan ibi incarceratus tenebatur unus, qui dominicâ illâ appropinquante ergaſtuli cuſtodem rogabat, ut ſe foris exire permitteret, quòd ita pecuniam, quam illi dare oportebat, facilè acquirere poſſet, ſuis in frequenti hominum cœtu benedictionibus utens, quo factum eſt, ut amici hoc audientes ab illo ſciſcitari cœperint, undenam habuerit notitiam, ſe tali ac tanta præditum eſſe virtute? Quibus reſpondit, ſe à propriâ matre hoc accepiſſe; rurſus interrogatus, unde mater hoc agnoſcere potuiſſet? dicebat, quod, dum puer eſſet, & cum matre ad oſtium domûs ſederet, rabioſus canis à pueris inſecutus fortè præteriret, tunc illi matrem audaciſſimè dixiſſe ut obviam cani rabido exiret, ac in illum expueret, ac exſufflaret: quod cum audacter feciſſet, protinus demortuum cecidiſſe canem. Sed cùm proſtremò illi inſtarent, & mera omnia mendacia videri dicerent, cùm mater nullâ ratione aut certitudine ducta illud facere potuiſſet, ut ultrò rabido cani filium objiceret, cùm nullam talis illius virtutis notitiam ante habuiſſet, tandem convictus reſpondit: Domini, vos verum dicitis; ſed cum opificium nullum habeam, unde victum acquirere poſſim, me facilè ex alterius conſiliô huic technæ accommodavi, ſicq; multorum inſcitiam deludens victum quæro, & otiosè agens, ſingulo die feſtô, quo reliquum ſeptimanæ optimè degam, ſine labore lucror & fruor. Hæc fuit hominis confeſſio, qui ex alterius conſilio doloſam fallendi artem profiteri ſe faſſus eſt, quod ſimiliter & alios facere dicere non erubuit.* Hactenus ille.

§. 5. In malam igitur rem abeant impoſtores illi & verbales Medici, quos meritò G. Schottus *Thaumaturg. Phyſ. p. 489.* cum Cirvetto, Gutierrio & Bravo Petrificato, quorum hic bonam Salutatorum partem (cur non omnes?) genus hominum flagitioſiſſimum eſſe dicit, damnat.

Delrio

Delrio quidem Salutatores non in univerſum approbari,ſed nec diſtinctè & in univerſum damnari poſſe ſcribit,quod nunquam abbrevietur manus Domini,ne hanc gratiam, quibus vult,largiatur. Sed ratio à poſſe ad eſſe pro illis collecta exigui eſt valoris. Potentiæ identitas non infert voluntatis identitatem ſpecialemque divinæ gratiæ conceſſionem. Imò Victoriæ & Veracrucio Delrio ipſe non credit, hominibus peſſimis hoc donum à Deo attribui. Nulli autem dubitamus, per iſtum verbi divini abuſum, illicitas technas & pravam lucri cupiditatem viam Diabolo, ut in aliis, quod ſuo loco oſtendemus, ſic & hic ſterni, ut Deo à flagitioſorum iſtorum cordibus recedente & mala permittente, verbis ſe jungat, & curationem abſolvat. Ita ſimpliciores, quia latentem dæmonis operationem ignorant, verbis, cùm aliud agens non pateat, tribuunt, quod Spiritui maliguo erat tribuendum, & hic decepti hoc malarum artium ſtadium ſuperſtitioſi eò frequentiùs & lætiùs decurrunt, quò ſpecioſiùs Dei nomine apparet.

CAPUT VIII.

De Incantationibus Salomonis, variorum judicia. Tralliani ſuperſtitioſum ad Colicam remedium. Carmina poſſe cœlo deducere Lunam error eſt, quem gentiles etiamnum in Africa & utraq; India errant : ſed Aſtrologia hunc rejicit, eundemq; jam olim Ethnici deprehenderunt. Carminibus ſolis & nudis Circe nihil effecit.

§. 1. PEr hoc, quòd *Incantationes Salomon*, Sapientiſſimus Iſraelitarum Rex compoſuiſſe dicatur, naturalis verborum poteſtas & efficiendi virtus nondum evincitur, Nec tamen magicæ artis peritiſſimum eum fuiſſe cum Joſepho dicam : quamvis Langius *lib. Epiſt. 34.* diſtinctione hic utatur, & divinæ ſapientiæ antiſtitem non fallaci Magiæ, quæ invocatione malorum dæmonum, eorum præſtigiis homines perſtringit, & cruentis ſacrificiis, verbis conjuratoriis dæmones in colloquium allicit, quam Goetiam vocant, ſed alterius, quæ ſacratior, Theurgia Græcis dicta, per ſacroſancta nomina & precationes angelorum, & bonorum ſpirituum eſt imploratio, addictum fuiſſe, eique Deum

Deum virtutem & artem contra Dæmonem, ad utilitatem hominum, quæ eorum morbos mitigaret, præſtitiſſe ex Joſepho ſcribat. *Unde, inquit, dæmoniorum, qui humana obſidebant, morbis affligebant, exorciſmi inventio Salomoni accepta refertur.* Goetiam autem non ignoraſſe, ſed eo nomine Salomonem & Moſen didiciſſe cenſet, ut illius impietatem redarguere poſſet. Verùm ſi incantationibus morbos Salomon, ut Joſephus tradit, profligavit, ab implicitô Magiæ nefariæ pactô abſolvi nequit: neque bonos Angelos implorare eum decuit; ut propterea Salomon, Auguſtini ſententiâ (*vid. cap. præced. §. 3.*) rejectô Theurgiæ pallio, ritibus fallacibus dæmonum ſub nominibus Angelorum obſtrictus nihilominus compareat, dubiumque remaneat, annon apparenter ſaltem conjurationis Salomonis cantico dæmoniorum proſcriptio illa facta fuerit, ut non verborum poteſtate, ſed ſuâ voluntate, quo magis in ſuperſtitione incantans alios confirmaret, Dæmon receſſerit. Iſtam autem contra Dæmonem artem Scriptura tacet, quæ eam inter dona ejus non recenſet. *1. Reg. 4. 29. 30.* notante etiam D. Dorſcheo *Diſp. de Satan. Obſeſſione Sect. poſter.* §. *54.* Joan de Pineda *de Rebus Salomonis Lib. 3. cap. 29. pag. 158. num. 6.* ſcribit, D. Thomam & Victoriam ſentire, potuiſſe quidem certam quandam & piam formulam ejiciendi dæmones inſtitui à Salomone, ſancto adhuc, quam Deus peculiari ſuâ auctoritate ad Dæmones fugandos confirmarit, in quâ nihil magicum, nihil ex amicitiâ & fœdere cum Dæmone. At à Salomone Idololatrâ & Magicæ artis poſtea ſtudioſô ſi unquam conſcripti traditive exorciſmi, hos oportet Magicos fuiſſe, & nullâ divinâ aut Angelicâ virtute fultos ad abigendos dæmones: ſed tantùm pacto impio & nefariâ magicâ. Verùm quodcunque ex his duobus ſtatuatur, verbis tamen incantatoriis ſuperius agens, ibi Deum, hic verò Dæmonem efficaciam ſupra propriam verborum conditionem dediſſe, fatendum erit: quanquam ſi Joſepho fides, ſcribenti, eam artem, quæ adverſus Dæmones eſt efficax, Salomonem divinitus conſecutum ad utilitatem & medelam hominum, alterum dilemmatis membrum cadat. Si enim divinitùs accepit, incantationes magicas in pacto cum dæmone poſitas ſuſpicetur nemo: niſi forſan quis aſſerat, etiam Joſepho hic, quoad artis illius originem, quam à Deo communiter arceſſere Magi ſolent, fuiſſe impoſitum. Pinedæ Joſephi locus, & meritò, eſt ſuſpectus, potiusque

Magiam damnatam, quàm pietatem redolere ſcribit, ac ſtatuit, nullos à Salomone adhuc ſanctô & piô inſtitutos fuiſſe exorciſmos, contra quàm alii, quos citat, ſenſerunt. Origenes, qui ſuo etiamnum tempore Salomonis librum de Exorciſmis, ſive Dæmonibus per adjurationes fugandis ſuperfuiſſe ait *Homil. 35. in Matth.* illis exorciſmis Judaicam levitatem ineſſe indicat. Delrio *lib. 1. Diſq. Mag. cap. 3. pag. mihi 8.* ea, quæ Joſephus de morbis à Salomone incantatione curatis retulit, vel falſa eſſe, vel in illud referenda tempus, ait, quo ſe Idololatriæ & omni ſuperſtitioni immerſerat. Eidem tamen *lib. 2. Quæſt. 30. Sect. 2.* eorum magis placet ſententia, qui dicunt, Salomonem tempore, quo Deo adhæſit, inſtituiſſe exorciſmos. Voſſius *Idolol. lib. 5. cap. ult.* ſuppoſititium illum librum fuiſſe cenſet. Ejusdem ſententiæ eſt Adm. Rev. Dn. Chemnitius b. r. *Diſput. de Salute Regis Salomonis Jenæ 1661.* habitâ, ubi approbat ſententiam Joh. Henr. Hottingeri, Prof. Tiguri, qui *in Theſaur. Philol. pag. 502. Salomonem hac in re excuſat, & maleferiatos quosdam agyrtas ſapientiæ hujus Regis autoritate nefariè abuſos eſſe ait, dum, quicquid habuerint malarum artium, Salomonis nomine commendarint.* Addit Hottingerus: *Piget hoc locô referre, quæ ex veterum Hebræorum & Arabum ſcriptis hanc in rem citari poſſent.* Horum judiciô nos quoque ſtamus. Eleazari radicem infrà *lib. 3.* ſpectabimus.

§. 2. Qui Familias in Africa reperiri, quæ laudatione ſolâ arbores & infantes perdant, Plinio ex Iſigono & Nymphodoro referenti credunt, per dicta, & quæ ſuprà *Part. 2. Sect. 1. cap. 2. §. 4.* ſunt tradita, credere deſinant. Alexandri Tralliani autoritatem idem ipſum remedium, quod ex eo adducitur, totum ſuperſtitioſum, vanum & magicum, minuit. Medicus hic non multô poſt Juliani Imperatoris tempora clariſſimus, relictâ patria Tralle, civitate Lydiâ liberaliſſimorum ſtudiorum copiâ olim celebri, cunctas Græciæ partes, Italiam item, Galliam & Hiſpaniam peragrando varias ſine dubiô in itinere magicarum curationum ineptias collegit, ex quibus & hoc eſt, quod ad colicum dolorem commendat: *Annulum ferreum accipito, ac circulum in ipſo octangulum efficito cum hac inſcriptione:* φεῦγε, φεῦγε ἰὼ χολὴ, ἡ κορύδαλος ἐζήτει, hoc eſt, *Fuge, fuge, heu bilis alauda quærebat. Figuram autem certam, Herculem nimirum erectum, ſuffocantem leonem inſculpere, & iſta in annuli caput ſcribere jubet.* Simplex ſit, qui admotâ ſanæ rationis face in divinorum nominum ab-

uſu, & illa herbæ ſacræ adjuratione per nomina ſacra facta ibi, & hic in verborum ac figuræ delineatione, vel nullitatem, vel ob occultum agens deteſtandam vanitatem non intelligat. Naturali poteſtate, ut oſtenſum, cùm verba careant, quid opus iſtâ in illo Tralliani antipodagrico adjuratione? Si verò effectus verbum ſuâ naturâ impotens ſequitur, potentis & latentis in iſto actu dæmonis ad ſuperſtitioſos actus promtè concurrentis præſentiam agnoſcere & execrare.

§. 3. Carmina poſſe cœlo deducere Lunam grande falſum eſt, ex ignorantiæ fraudisque abyſſo in ſimpliciorum pectora deductum. Soſiphanes *in Meleagro:*

Μάγοις ἐπῳδαῖς πᾶσα Θεσσαλὶς κόρη
(Πάντες λέγουσιν ὡς) καθαιρεῖ. Καὶ γὰρ ἂν
Ψευδὴς Σελήνης αἰθέρος καταίβασις.

Magicis carminibus quævis Theſſala puella
(Omnes uti dicunt) abolet. Sed hoc mendacium
Quod Luna ex æthere labatur.

citante Æliâ Schedio *de DIS German. pag. 169.* Lunaris deliquii ratio cùm adhuc eſſet incognita, magorum carminibus & incantationibus Lunam cœlò deduci, detractamque eò adigi credebant, ut in herbas deſpumaret, & vires pro magicis operationibus effunderet. Hinc Lucanus *lib. 6.*

Et patitur cantu tantos depreſſa labores,
Donec ſuppoſitas propior deſpumet in herbas.

Idque eò vulgò creditu fuit faciliùs, quò minùs in Eclipſis Lunaris cauſas inquirere datum fuit ulli. Nam, quod Plutarcho *in Nicia* debemus narranti, *non ferebant eo tempore eos, qui naturam rerum, & cæleſtia ſublimiaque explicare profitebantur, tanquam qui divinum Numen in abſurdas cauſas efficaciasque, nullum certum finem propoſitum habentes, & affectiones neceſſitate conſtrictas discerperent.* Qui primus, ut idem ante iſta tradit, apertiſſimè & liberrimè auſus eſt περὶ σελήνης καταυγασμῶν καὶ σκιᾶς, *de Luna illuminatione & obumbratione*, ſcripto edere rationem, is Anaxagoras fuit, non vetuſtus ipſe. Quanquam hoc ipſo priores alii Philoſophi Lunaris deliquii cauſas dederint, ut apud Plinium *lib. 2. cap. 12.* videre eſt. Ne autem magica carmina exaudiret, vimque pateretur Luna, *crepitu diſſono auxiliabantur*, ait idem Plinius *lib. 2. cap. 11.* Quo de

 Livius

Livius etiam *libr. 26. Campanorum imbellem multitudinem cum æris crepitu, qualis in defectu Lunæ ſilenti nocte fieri ſolet, clamorem edidiſſe.*

L. Seneca *in Hippolyto Act. 2.*

Et nuper rubuit, nullaq; lucidis
Nubes ſordidior vultibus obſtitit.
At nos ſolliciti lumine turbido
Tractam Theſſalicis carminibus rati
Tinnitus dedimus.

Ovidius *lib. 7. Metam.*

Te quoq; Luna traho, quamvis Temeſæa labores
Æra tuos minuant.

Tibullus *lib. 1. Eleg.*

Cantus & è curru Lunam deducere tentat:
Et faceret, ſi non æra repulſa ſonent.

§. 4. Atque iſtam olim inter gentes omnes receptam opinionem adhuc hodie foveri à Gentilibus in Africa & utraque Indiâ agnoſci ait Mart. Schoockius *Phyſic. Cæleſt. Diſput. 11. §. 2.* ex æris tinnitu & ſtentoreo clamore, quibus ſuperſtitioſi exiſtimant ſuccurri Lunæ, eamque quaſi ſubduci manibus raptoris aut alterius ſideris vim imprimentis. Sed deliramentorum iſtorum vanitatem deprehendunt, quicunque vel primis digitis Aſtronomiæ ſacra tangunt. *Quippe manifeſtum eſt* (verba ſunt Plinii *lib. 2. cap. 10.*) *Solem interventu Lunæ occultari ac vices reddi, eosdem Solis radios Luna interpoſitu ſuo auferente terræ, terraq; Lunæ. Hac ſubeunte repentinas obduci tenebras, rurſumq; illius umbra ſidus hebetari.* Ovidius ipſe magicas illas artes alicubi deridet cum canit:

Fallitur, Æmoniæ ſi quis mala pabula terræ
Et magicas artes poſſe juvare putat.

Sic & Propertius:

At vos, deducta quibus eſt fallacia Luna,
Et labor in magicis ſacra piare focis.
En agedum dominæ mentem convertite noſtræ:
Et facite, illa meo palleat ore magis.
Tunc ego crediderim vobis & ſidera & amnes
Poſſe Cytaeis ducere carminibus.

§. 5. Jam

§. 5. Jam olim etiam Hippocrates noſter *lib. de Morb. ſacr. pag. mihi 366.* eorum temeritatem reprehendit, qui ſe ſcire profitebantur expiamentis, carminibus & incantationibus, adeoque poteſtate humanâ Solem, Lunamque obſcurare, tempeſtates, tranquillitatem, pluvias, ſiccos æſtus inducere, mare terrasque perturbare, & multa his ſimilia. *Si hoc eſſet poſſibile, tum*, inquit Senex ille, *Divinitatis potentia ab humanâ voluntate ſuperaretur, & in ſervitutem eſſet redacta.* Apulejus Madaurenſis Philoſophus Platonicus (qui Magiæ fuit addictus & de Magicis artibus accuſatus, teſte Auguſtino *lib. 10. de C. D. cap. 19.* & quidem apud Claudium Maximum Africæ præfectum, Ludov. Vive ibidem annotante, à Sicinio Æmiliano, ut in ejus vita habetur) ipſe opinionis illius pravitatem deridet. *Ne*, inquit, *iſtud mendacium tam verum eſt, quàm ſi quis velit dicere, Magico ſuſurramine amnes agiles reverti, mare pigrum colligari, ventos inanimes exſpirare, ſolem inhiberi, Lunam deſpumari, ſtellas evelli, diem tolli, noctem teneri.* Confer Johann. Pincier *lib. 2. Parerg. cap. 37.*

§. 6. Carminibus Circen Ulyſſis ſocios in varias animantium formas mutaſſe, carmina anguem rumpere, ſylvas & ſaxa movere, mulcere feras, flumina ſiſtere, volucres vagas retinere, & quæ alia è Poetarum fontibus hauſta proferuntur opera naturæ vires excedentia, niſi ad ſublimiorem quandam occultè concurrentem & iſta operantem cauſam referas, nullam planè merentur fidem, nec, ut mereantur, ratio admittit, quia carmina & verba de ſe & ſola ſpectata ne atomum quidem mutare vel transferre valent. Quæ verò in ſublimioris cauſæ, h. e. Dæmonis & huic inſervientium Magorum efficiendi poteſtate ſint, vel eſſe putentur, Liber 3. indicabit.

CAPUT IX.

Theſſalæ voces. Thyeſtéæ preces, Theſſalica mulier. Romani tutelares Deos carmine evocare ſuperſtitioſè & fruſtra laborarunt. Th. Paracelſus ſe magum eſſe verbis ſuis ſeipſum prodit, produntq; viri docti. Rationes ejus ſolvuntur. Verbis Oſii &c. ſerpentes incantari negatur. Crocodili, tauri, ſerpentes & alia

Digitized by Google

cùm incantantur, non verbis ipſis, ſed Dæmonis concurrentis operâ hoc patratur.

§. 1. UT & reliquis *Sect. 2. cap. 1. §. 6. & ſeqq.* adductis occurramus, Theſſalas voces & Thyeſteas preces verba incantatoria eſſe admittimus, ſed Dæmonis, non innatâ virtute efficacia. In Theſſaliâ enim magiæ ſtudium quàm maximè floruiſſe ſatis liquet ex Apuleii Aſino & Plinio *lib. 30. cap. 1.* qui Magiam ad Theſſalos usque propagatam diu ab ea gente cognomen obtinuiſſe ſcribit. Unde θετταλικὴ γυνὴ i. e. *Theſſalica mulier* in veneficas malarumque artium peritas dici ſolitum, ut habet Eraſmus *Adagior. pag. 618.* Statius Papinianus *lib. 6. Thebaid.*

Sic cadit, attonitis quoties evellitur aſtris,
Solis opaca ſoror, procul auxiliantia gentes
Æra crepant, fruſtraq; timent, ac Theſſala victrix
Ridet anhelantes audito carmine bigas.

Per Theſſalam mulierem magam, incantatricem & ſagam intelligit, qualis erat Philænis illa apud Martialem *lib. 9. Epigr. 30.*

Quæ nunc Theſſalico lunam deducere rhombo

Sciet! Salmuth *ad Panciroll. de Reb. Deperd. Lib. 2. Tit. 9.* Vid. quoque *Paralipomena* Dempſteri *ad Roſini Antiquit. Rom. 2. cap. 7.* Horatius Epodon ſuam 5. inſcribit: *In Canidiam* (mutatô nomine pro Gratidiâ Canidiam ponens) *Veneficam*, ejusque maleficium necromanticum ibi enarrat. Sed quid iſta Satanæ afflatu turgida ad ſimplicia & nuda quæ ſpectamus, verba? Thyeſteæ preces inferiùs inter imprecationes nobis veniant.

§. 2. Tutelares Deos carmine evocaſſe Romanos hoſtium urbem obſidentes ſi vel maximè concedamus, quid hoc pariter ad inſtitutum noſtrum! Roma turbida, ut eam Perſius *Satyr. 1.* vocat, h. e. explicante Dñ. Eraſmo *ipſi Romani confuſi judicii, & ex animi libidine cuncta judicantes* in Deorum cultu cùm fuerint ſuperſtitioſiſſimi, & plus quàm Cimmeriis tenebris occulto divinæ providentiæ judicio immerſi, doleamus iſtorũ vicem, & in probationis argumentum eorum facta ſtygio carbône notanda trahere nos, per Dei gratiam meliora edocti, caveamus. Cœci in religionis viâ, non qua pergendum erat, ſed qua pergere duce Dæmone poterant, ad ſingulares Deos, ad Veſtalem focum, ad lapidẽ Capitolinum

linum & innumeras damnatæ religionis partes deviarunt. An imprudentes (imitaturus iſtorum ineptias jocabor) adeò Galli fuerunt, qui non prius tutelares Capitolii Deos carmine evocarunt, quàm ſilentio noctis ad arcem adſcenderent? Forſan iſto tempore abſuerunt, aut præſentium nomina Galli ignorarunt, vel Jupiter cum Minerva & Junone dormiens vices anſeri Junoni ſacro vigili commiſit, qui munere ſuo ſtrenuè defunctus clangore hoſtes prodidit. Sed relegamus veſtigia.

§. 3. *Theophraſtum Paracelſum* natione Helvetio-Germanum ſuperiori ſeculo natum, & quadrageſimo ſeptimo ætatis ſuæ anno denatum, verbis & characteribus nimium fuiſſe addictum, ſatis & ad nauſeam, fateor, apparet eundem evolventibus. Ut autem ex unguibus Leonem æſtimes, en Ungues! *Lib. 5. de Morb. Inviſib.* ait, *Deum arte hac Diabolum donaſſe, & valdè peritum in luce naturæ poſuiſſe, hanc autem ipſi eripi poſſe. Artem uſurpandam, Diabolum relinquendum eſſe. Ideo nos in hoc mundo verſari, ut minor à majore diſcat, atque ita uſum artis, qualis in ſe eſt, transgresſionem legis ſive peccatum non eſſe.* Item: *Hoc nobis perſuaſisſimum debet eſſe, Deum condidiſſe Medicinam, nobisq; ob oculos conſiderandam poſuiſſe. Ideoq; ſi per characteres nobis aliquid boni contingit, eodem cum plantis loco habendos eſſe: imò etiamſi Diaboli forent, tamen habendum eſſe quaſi pyxides ex pharmacopolio. Si Diabolus verbum pro herba accipit, ſit nobis inſtar herbæ. Verba ſunt illius* (Diaboli) *ſpecies, characteres illius compoſita & ſyrupi.* Item, *Libro de Caduco* nihil referre ſcribit, *Deus an Diabolus, Angeli vel immundi ſpiritus agro opem ferant, modò morbus perſanetur*, abuſus illo Zachariæ Deo pleni *Luc. 1. Salutem ex inimicis noſtris & de manu omnium, qui oderunt nos. Lib. de Peſtilit. Tr. 2.* conſulit Medico, *ut diſcat Magiam, & affines illi artes, Pyromantiam, Chiromantiam, Hydromantiam: nam & Johannem Evangeliſtam, Moſen, Aaronem, Eliam, Henoch, Davidem, Salomonem, Danielem, Baruch, Jeremiam, Heſechielem, & omnes Prophetas Magos fuiſſe.* Mitto alia, quæ os blaſphemum in hanc ſententiam dixit, innumera, & Lectorem remitto ad doctiſſima Thomæ Eraſti in Paracelſum ſcripta, Sennert. *de Conſ. & Diſſ. c. 3.* Conringium *de Hermet. Medic. lib. 2. cap. 4. & 12.* Joh. Freitagium *Noct. Med. cap. 22. & ſeqq.* qui ejus vitam, doctrinam & mores certiſſimis

tiſſimis teſtimoniis innitentes prolixè deſcripſerunt, & ex ἀξιοπιστωτάτοις multa adduxerunt, oſtendentia eum incantationibus ſuis & Magicis morborum exorciſmis, quibus fuit uſus, abundè ſe Magicæ ſodalitatis membrum non infimum fuiſſe, probaſſe. *Ignoſcant nobis veritatis ſtudioſi, ſi talem eſſe putemus Theophraſtum, qualem in libris ſuis ſe exhibuit. Sagarum & maleficorum incantamenta ſi rejicit Theophraſtus, non ideò à magicâ eſt abſolvendus. Sunt enim multi, qui ejusmodi magiam apertè Diabolicam rejiciant & damnent, at qui interim alio ſubtiliore prætextu eandem artem colant & profiteantur, veluti cum ſutor damnat alterius craſſum & inconditum artificium, ipſe ſubtilius ſuens. Sagarum modum rejicit, at non magiam, ſeu diabolomaniam: Diaboli vocem vitat, Spiritum ipſum allicit.* Ita Dn. D. Libavius *Lib. de Cruentat. Cadav. pag. 265.*

§. 4. Quæ cùm ita ſint, an tanti jam in confirmandâ verborum virtute ille Dæmoniacæ Magiæ cultor nobis ſit, ut ad fidei tribunal, quod ſibi ſoli auſu temerario vendicat, confugere, ejusq́ue autoritate niti velim us, an ſolidæ & veræ doctrinæ aliquid ab homine Magô exſpectabimus? Haud negaverim, poſſe dæmonem inſpirare nonnihil etiam veræ ſcientiæ. At profectò (ut viri laudati Dn. D. Conringii verba noſtra faciamus) *hactenus compertum non eſt, dæmonis auxilio quenquam ita ſapuiſſe, ut non ſimul in quamplurimos ſit errores deductus, patre mendaciorum unam veritatem proditam mille mendaciis compenſante.* Characterum efficaciam nos ad verba non ſcripta & amuleta delapſi infra preſſiùs examinabimus. Jam quod in oppoſitâ theſi ſolvendum reſtat, tangimus.

§. 5. Cantharidum & Alcedinis exempla, à quibus pro verborum efficaciâ argumentum Paracelſus petit, nimis laxam parant conſequentiam, multis ad illius tenorem formandis inſtantiis convenientem. Inanimata, velut cantharides & alcedines mortuæ viribus non ſunt deſtitutæ. Ergò nec verba viribus deſtitui erit arguendum. Repono: Ergò etiam imagines in ſpeculo, figura in quanto, & ſpecies à phantaſia formatæ efficiendi virtutem obtinent, quia ab iſtis eadem ad hoc ſibi argumentandi aperta eſt via. Sed quæ virtus illa? nulla. Præterea immanis hic à ſubſtantiis ad accidentia fit ſaltus, cùm tamen utrisque idem efficientiæ privilegium à natura non ſit conceſſum. Subſtan-

ſtantiæ agunt propriâ virtute, accidentia verò virtute ſubſtantiæ, quæcunque ea ſit, in mortuis decedente ſpecificâ formâ ſuperſtes. Sed in verbis, quatenus talia ſunt, ſubſtantia, à qua vis verborum ad alia tranſiens dependeat, non habetur. Nec cantharides, ut inanimatæ & mortuæ dictam habent virtutem, ſed quatenus in his mortuis, quæ etiamnum mixtæ ſunt conſtitutionis, principium ex certo mixtionis gradu ad tempus perſiſtente ortum, vel, ut alii volunt, forma ſubordinata habetur. Tali autem principio verba deſtituuntur. Ad hoc, quod de Alcedine narrat Paracelſus, unô verbo reſpondet Nobiliſſ. Dn. D. Rolfinck *Chim. in Artis Formam Redact. Lib. 5. Sect. 14. cap. 1. Fabuloſa ſunt, quæ de Alcedine refert.* Neque tamen ſi experientiæ ſcuto ſatis hoc eſſet munitum, inde, ut oſtendimus, ſubſidium pro verbis foret expectandum.

§. 6. Tribus illis vocibus, *Oſii, Oſia, Oſii*, Græcis, quæ græcâ fide i. e. falſò adducuntur (quæ enim Græciæ Schola iſtas docuit?) ſerpentes incantari poſſe, ore ſcilicet Paracelſico, credam, ore autem candido & ſuperſtitionis puro ſi admurmurentur iſta, mitiores reddi ſerpentes, nullus mihi, perſuadebit unquam, neque, ut periculum faciam, ullus me adducet metuentem vitæ periculum, quod juvenis ille apud Amatum Luſitanum *Cent. 3. Curat. 14.* fallaci verborum naturali poteſtate temerè fretus, incurrit. *Veris fine, inquit, properante jam æſtate duo Juvenes Antonam civitatem proficiſcebantur, quorum alter cum ab itinere mejendii gratiâ divertiſſet, viperam propè arboris cavernam offendit, magnô tamen applauſu, ſed infelici ſucceſſu. Contendebat autem is altero cùm ſocio, ſe viperam manu absq; offenſâ aliqua capturum, gloriabaturq; nonnullis verbis murmuratis, ſerpentes omnes tanquam ſtupore affectas ſibi obedire. Alter verò hunc deridebat. Demum ad ſponſiones res devenit. Sed vipera plus juſtò audax, truculenta, immota ſemper manſit. Demum cùm is manum porrexiſſet, ut illam caperet, illa rabidô & venenosô furore percita elevato collo, ipſum in manus digitô momordit, qui cum ſic morſus doleret, citiſſimè ori digitum admovit, fortè ut ſanguinem dentibus compreſſo digitô ſugeret, non verò ut mortem ſibi adſciſceret, brevi autem infelix hic ſuâ culpâ mortuus fuit, neq; medica auxilia quicquam juverunt.* Nonnullos quidem prolata è Paracelſo verba iſta jactare ipſe ego audivi, ſed qui experimentum fecerit,

neminem. Nec ſi experientia periculum ſine ſuperſtitionum apparatu facienti reſpondeat, dæmonis commercium abeſſe propterea negatum ibo: naturale principium in his & ſimilibus abeſſe affirmatum jam ante ſæpe ivimus & deinceps ibimus. Magi ipſi multas actiones, & benedictiones ſuas mulierculæ per ſuperſtitioſarum rerum abſentiam legitimare, ſed repugnantibus conſcientioſis & doctis fruſtra laborant *Vid Lib. 1. Part. 1. Sect. 2. cap. 5. §. 1.*

§. 7. Crocodilos, Tauros & animalia plura incantari poſſe, nos ultrò admittimus; ſed ob fraudem, quâ primi parentes à ſerpente decepti ſunt, *frequentius ſerpentum, quàm aliarum ferarum incantationes & majorem illorum cum Dæmonibus familiaritatem DEUS permittit*, quæ pia eſt Auguſtini, in qua Delrio acquieſcit, conjectura. Verùm cùm magica ſit omnis incantatio, totumque Dæmonis ad incantationem advolantis opus, nihil itidem pro naturali verborum virtute evincitur. *Salzburgi incantator jactabat, ſe omnes in viciniâ ad miliare ſerpentes poſſe in unam perducere foveam, & interimere. Quod cùm tentaret, tandem antiquus & ingens proſerpit ſerpens. Quem cum carmine in foveam compellere niteretur, ille exiliens incantatorem velut cingulum amplectitur, trahitq́ in foveam & enecat*, referente Wiero *Lib. 2. p. m. 107.* Si carminis poteſtate ſerpentes in foveam compelli potuerunt, etiam in ingentem illum, ſi naturalis eſſet, carminis vis ſe exeruiſſet. At non carminis, ſed Dæmonis ipſius illa fuit, limites Dei permiſſione actui incantatorio certos ponentis & in Magum annoſum ſerpentem (niſi forſan hic ipſe Dæmon fuerit) concitantis. Idem Autor *lib. 5. p. m. 366.* formulam quandam, qua incantatores ſerpentes conjurant, tradit. *Adjuro te ſerpens hac horâ, per quinq́ ſacra vulnera, ut hoc loco conſiſtas, nec movearis, tam certò, quàm Deum ex virgine purâ natum eſſe conſtat.* ✠. *Exorcizo te ſerpens in nomine Patris, Filii & Spiritus S.* ✠. *Impero tibi ſerpens per Dominam noſtram Divam Mariam, ut mihi obſequaris, quemadmodum cera igni, & ignis aqua, ut nec mihi, nec ulli Chriſtiano noceas tam certò &c. &c.* Specioſa hæc, & quia ſacris nominibus eſt conſpicua, pia primo intuitu ſimplicioribus, qui latentem, ut dicitur, in hac herbâ anguem (infernalem) non ſentiunt, formula videtur, quæ tamen impietatis eſt plena, id quod demonſtrandi

in rationum pro Faſcinô vocali allatarum, ad quas jam tendimus, ſolutionibus uberior ſubminiſtrabitur occaſio.

CAPUT X.

Tranſitus ad Rationum Solutionem fit. Ratio I. à verbali morborum curatione ſumta eſt lapis offenſionis. Cur fuſiùs ea examinetur. Verbis non fieri curationes oſtenditur. Deum Satanas ut Simia in curando æmulatur, & quidem triplici modo. 1. Occultô modo. 2. Verbo. 3. Verbis & rebus. Sæpe etiam ad rerum abſurdarum uſum citra verborum additamentum concurrit. Per ſomnia etiam remedia ſuggerit. Rete & verborum & rerum abſurdarum quibus ponat? Mendax ipſe cum ſit, cur vera quandoque dicat. Omnia exemplis illuſtrantur.

§. 1. Autoritate omni miſsâ II. *Rationes*, quibus Faſcinatio vocalis probatur, ponderabimus. ***Prima** à **verbali verborum curatione*** ſumitur, quam cum ad votum ſæpiſſimè peragi plebeiæ animæ experiantur, ideò exinde etiam ad faſcinationis vocalis poſſibilitatem concludunt. Lapis id eſt offenſionis, ad quem etiam in Chriſtianiſmi ſtadiô pedes cum æternâ animæ ruinâ multi, ſæpe etiam docti, & quorum præcordia Titan de meliore luto finxit, offendunt, &, quod deplorandum, periculoſum lapſum prævidere nequeunt, neque prævidendi evitandique rationem expetunt, præclarè & piè ſe rem geſſiſſe arbitrantes, modò illum curandi modum per animum à ſuperſtitionum ineptiis, à pravâ malorum verborum ſpurcitie & explicitô cum Satanâ commerciô alieniſſimum, divino verò nomini addictiſſimum, ſanctè excuſent, & præter verba, ſeu ſola, ſeu naturalibus juncta, aliud, quod vel minimam infernalis concurſus ſuſpicionem ſuggerere queat, nec occurrere, nec ſe expetere fateantur. Sacra horum proteſtatio, aliorum verò contraria asſertio vulgi

— ***animum nunc huc celerem, nunc dividit illuc.***

ut, ubi pedem figant, multorum capita neſciant. Nonnulli phantaſiæ ſuæ errantis ductum preſſiùs ſecuti eos, qui magicarum fraudum illecebras ſubeſſe liberè produnt, injuriarum fulminibus plectunt, denteque malignô proſcindunt. Alii verò, licet ſanis rectiùs ſentientium rationi-

bus permoti ad meliorem frugem ſe receperint, ne errorem fateri cogantur, in medio eam per verba curandi rationem, quaſi rationis ſcrutinium tranſcendere videatur, relinquunt, vel ita ſimulant. Operæ igitur pretium fore exiſtimamus, his aliquantò diutiùs immorari, & propter materiæ cum faſcinatione vocali affinitatem, verbalium Medicorum hoc tempore pluralitatem, erroriſque ipſius gravitatem primam rationem fuſiùs excutere, ut, quantum iſti tribuendum ſit, apertiùs conſtet, eoque ſuperſtitionis magicæ vincula, quibus ſimplicitatis ſpeciem ferentibus infernales poteſtates incautos fallunt & capiunt, feliciùs tollantur.

§. 2. Quærimus 1. unde conſtet, verba medendi morbis obtinere facultatem? Ex eo ſine dubio dicent, quia in curatione morborum per verba facta nullum, cui agendi & medendi virtutem tribuas, agens occurrit, vel ſenſu percipitur. Senſu verò percipimus, ſolis verbis peragi curationes multas. At iis, quæ ſenſibus ſunt expoſita, contravenire pertinacis eſt. Doctorum verò experimenta infirmare, temerarii. Verùm lubricô ratio hæc nititur fundamentô, quaſi in inveſtigationis cauſarum viâ ſenſûs ſolius fide ſemper ſit ſtandum, & collectio negativè facta ſimpliciter valeat: Senſus præter verba nihil inſuper percipiunt. E. præter verba nihil omninò adeſt. Simpliciter ita ſemper argumentari non eſſe licitum, ſana ratio dictitat, & edicit, obtuſiores eſſe ſenſus, quàm ut ad omnes cauſas, quarum multæ à ſenſibus vel ob ſublimitatem vel exilitatem longiſſimè abſunt, capere queant, Confer *Sect. 1. cap. 10. §. 6.* Quid fiet de curationibus divinis illis, in quibus præter verba nullum pariter ſenſus agens aliud percipiunt? an omnis medendi poteſtas verbis nudis ſimiliter tribuenda, influxus verò Dei ſpecialis negandus? blaſphemum! Quid de actionibus magicis, ubi v. g. præter unguenti in furca illitionem, quod Strigoportium promovere creditur, ſenſus aliud agens nullum percipiunt? an dæmonis concurſus propterea negandus? Impium! 2. Negamus, per verba fieri curationes. Tria ſunt agentia. DEUS, Angeli & Natura. Nihil hîc agere naturam, ſeu naturali poteſtate verba carere, ſupra dedimus demonſtratum: nihil Deum, pariter oſtendimus: nihil Angelos bonos, ibidem quoque probavimus. Reliqui ergò ſunt Angeli mali, ſeu Dæmones.

§. 3. Quid verò? inquis, quid ad me illi? Nihil mihi cum Dæmonibus

nibus & horum mancipiis commercii fuit, nec erit unquam. Totò pectore execranda eorum opera deteſtor, & quantò magis magiſque cogito, damno. Verba pura, eaque bona (mala malis relinquo) puro & bono animô curationis ergò dum cogitatè recito, omnia animi ſenſa ad hæc & cœleſtis Archiatri gratiam tantum, velut in ſolitâ aliorum medicamentorum ad corpus applicatione, non ad infernalem impoſtorem reflecto, ut proinde, quo nomine ad Dæmonis concurſum curatio referri queat, mirer. Verùm mirari deſines, atque iſtud magicæ curationis velamentum credulitatis pretiô ubique venale nullius pretii & momenti eſſe advertes, ſi mecum ſolerter recolueris. 1. Magnum eſſe Diabolorum ubique numerum, quorum omnium idem ſtudium, nominis ſcilicet verbique divini profanatio, & humani generis pernicies. 2. In magno pariter veneficos ubique eſſe numerô, qui & ipſi nihil non, quod ad profanandum & nocendum facit, moliuntur, imò ad hoc coguntur. 3. Infenſiſſimum Dei & humani generis hoſtem nunquam dormitare, & omnia, quæ ſaluti noſtræ obſunt, operari modò apertè, modò tectè, ſemper autem malitioſè & verſutè. 4. Hoſtem hunc Dei Simiam eſſe, & fucatâ æmulatione Dei opera ſemper expreſſiſſe. 5. Pactum cum Dæmone eſſe vel expreſſum vel tacitum: quæ omnia *in Appendice lib. 3.* fuſiùs proponentur. His benè expenſis, nullus dubitabo, quin mecum ſis affirmaturus, ſimiam iſtam etiam miraculoſam morborum curationem à Deo factam cum per ſe, tum per ſua mancipia in horum ſalutem (apparenter, ſed in perniciem verè) æmulari, atque mancipia per teſſaras magicas, quæ verba ſunt & characteres, ob pactum cum Diabolo expreſsè initum ad Domini infernalis votum iſtam etiam imitari, & obvios quoſque ad ſuperſtitionis, imò ſi tutò id facere liceat, ad apertæ Magiæ ſocietatem allicere; ſimpliciores verò fraudiſque latentis ignaros ſuperſtitioſam per eaſdem teſſaras curandi rationem imitantes pactum propterea cum Satana tacitum habere.

§. 4. Deus miraculosè ſæpe morbos curavit, vel *modo occulto*, ſine verborum pronunciatione, rerumque externarum apparatu: vel *ſolo verbô*, ſeu ſuo, ſeu ſanctorum ſuorum ore pronunciatô: vel *verbo, cui rem quandam naturalem junxit*, quæ tamen ad ſanitatem producendam nullam in ſe habuit potentiam. 1. *Occultô modô* Abimelech & uxorem ejus orante Abrahamo ſanavit Deus. *Geneſ. 20. v. 17.* Phili-

Aa 3 ſtæos,

ſtæos, poſtquam arcam Dei muneribus refertam remiſerunt, plagis Deos liberavit. *1. Sam. 6.* Sed 2. *ſolo verbo* Dei filius ſanavit leproſum *Matth. 8. v. 3.* cœcum *Marc. 10. v. 32. Luc. 18. v. 42.* Sanctus Apoſtolus Petrus virtute à Deo divinâ ſibi communicatâ curavit ſolo verbo, *Actor. 3. v. 6. cap. 9. v. 34. cap. 14. v. 9.* 3. *Per verbum & rem quandam externam,* quæ ſymboli duntaxat loco eſſet, ipſa verò nihil vel parum potuit efficere, & quidem Ezechiam lethaliter decumbentem Deus per Prophetam admotô ſuper ulcus cataplaſmate ex maſſâ caricarum miraculosè curat *2. Reg. 20. v. 7.* Caricæ ad ulceris ſanationem de ſe & naturaliter contulerunt nihil. Ulcus enim, quà ulcus, ſeu partis deciſio & ſeparatio unitionem & agglutinationem requrit: ſed caricæ diſcutiunt, emolliunt, & ad ſuppurationem faciunt, teſte Galeno *lib. 8. Simpl.* & Dioſcoride *lib. 1. cap. 45.* niſi quis inflammationis gratiâ in ulcere maligno Cataplaſma ex carne caricarum cum farinâ hordei, ut materia per id naturaliter reſolveretur, aut cum farinâ tritici, ut ſuppuratione factâ febris & reliqua ſymptomata mitigarentur, admotum fuiſſe dixerit. Hoc tamen non obſtante, ratio curationis nihilominus manet miraculoſa. Tantam enim, quod etiam agnoſcit Valleſius *Sacr. Philoſ. cap. 39.* caricæ virtutem non habent, ut, qui usque ad mortem ægrotabat, die tertia poſſet ſanus in templum adſcendere, ut Ezechiæ evenit, niſi Deus peculiari auxilio & ſolitò majori ejus vim auxiſſet. Naaman leproſum DEUS per aquam Jordanis, in qua ut ſepties ſe lavaret, Eliſæus juſſerat, ſanat *4. Reg. 5.* Septenâ quidem illâ lotione per aquam Jordanis factà cutis immundities nonnihil elui, at non mali radix naturaliter tolli potuit. Naturaliter enim illius curatio, ſiquidem fuerit *ἐν τῷ γεγονέναι* h. e. *abſolutus & conſummatus*, eſt impoſſibilis: ſin adhuc *ἐν τῷ γίνεσθαι in fieri*, nimirum incipiens ac in principio, difficilis, dubia & laborioſa admodum, ut docet Dn. D. Sebizius *Specul. Medicin. Pract. Tom. 2. cap. 3.* Naaman verò cancro hoc univerſali, uti Medicis lepra dicitur, longo jam tempore laboraverat. Confer. Valleſium *loc. cit. cap. 38.* Dei Filius ſurdum quendam in auriculas ejus digitos ſuos mittendo, ſputoque emiſſo ejus linguam tangendo, ac mox Ephata dicendo ſanavit. *Marc. 7. v. 33.* Media quidem & geſtus Chriſtus hic adhibuit, ſed tantum pro libertate, non de neceſſitate. *Potuiſſet enim ho-*

minem

minem etiam abſq; iſtis circumſtantiis uno verbo, ſicut ante hac ſæpe fecerat, reſtituere, ait Conr. Theodoricus *Analyſ. Logic. Evangel. Domiminic. XII. poſt Trinit.* Adhibuit, ut ſignificaret, carnem ſuam per unionem perſonalem miracula faciendi poteſtatem obtinere, ut explicant Biblia Vinarienſia. Ea autem virtute hominis cujusque caro à natura caret. Cuidam à primâ infantiâ, adeoq́ue ex utero cœco viſum reſtituit expuendo in terram, formandoq́ue ex ſputô lutum, quod ſuper oculos cœci illevit, poſtmodum in piſcinam Siloæ mittendo, ut inunctum lutum aquarum aſperſione denuò ablueret. *Jo', 9. v. 1.* Sed nec lutum, nec aqua naturalem nativam cœcitatem tollendi virtutem obtinuerunt. Cur autem ſalivâ & lutô oculum cœci tetigerit Dominus, vid. ap. D. Ægid. Hunnium. *Comment. in Joh. cap. 9.* & Urſinum *Analect. Sacror. Volum. 2. Lib. 3.*

§. 5. Satan quoque hos miraculoſos Dei curandi modos execrandâ κακοζηλίᾳ æmulatur. I. *Occulto modô* curat. Cùm enim Deus ubique & præcipuè in loco ſibi ſacro exauditionem omnibus calamitatũ atq; ita etiam morborum onere preſſis promiſerit, auxilium rogantibus cœlitus tulerit, ſpiritus ſuperbus in fanis publico adorationis cultu à gentilibus mactatus, ægrotantibus pariter, ut venerationis ſuæ gloria creſceret, auxiliatrices manus tacitè porrexit. Neque enim, quòd Deum verum ignorarent, alii quàm Diis ſuis, quorum ultra 30000. fuerunt (omnes autem Dii gentium dæmonia. *Pſal. 96. v. 5.* & quæ immolant gentes, dæmoniis immolant, *Cor. 10. v. 20.*) πρᾶγμα ἱερὸν καὶ θεῶν παίδευμα, uti ἰατρικὴν Lucianus vocavit, acceptum ferre potuerunt pagani. Romæ Minervæ Medicæ, cujus Epitheton ὑγιεία fanum fuit. De iſtâ autem Cicero *lib. 2. de Divin.* *Si*, inquit, *ſine Medico Medicinam dabit Minerva, Muſæ ſcribendi legendi cæterarumq; artium ſcientiam ſomniantibus non dabunt*? Scientia licet Medica hîc intelligatur, Deiturientem tamen ſpiritum ubique, ubi homines ei ſupplicarunt, ſine Medico ſæpe medicinam ſeu auxilium dediſſe quis ambigat? Sed poteſt ne Satan curare & ſalvare, quum non ſit Deus? *Poteſt*, reſpondet Wolf. Muſculus *in Theatr. Diabol. p. 148.* ubi contra Pontificiæ pravitatis ſectatores ſanctorum miracula crepantes diſputat, *ſi permittit Deus apud eos, quos Tyrannidi ſuæ objectos habet: quorum oculos ita faſcinavit, ut putent ſe eſſe veros veri Dei cultores, atq; ab ipſo verò Deo juvari. Tam enim ſpi-*

ritum

ritus ille malignus male audit , *ut cognitus nequaquam invocaretur. Præſtringit ergò mentes infidelium* , *quibus dominatur*, *ut nihil putent ſe minus implorare*, *quàm Diabolum*, *& à nemine minus curari*, *quàm à Diabolô.* Quidni curare queat , cùm non tantum interiora hominis, eorumq́ue conſtitutionem, ſive naturalis, ſive præternaturalis ea ſit, optimè exploratam habeat, ſed ad omnium qualitatum in naturæ campo reconditarum ac morbis contrariarum notitiam, modumque activa paſſivis applicandi teneat? Saludadores, improbum hominum in Hiſpaniâ genus, ſolo tactu aut afflatu curare ſupra diximus. At nec tactu aut afflatu virtutem ſanandi naturaliter eos habere, ſupra quoque evictum dedimus: cumq́ue nec Dei, nec Angeli boni virtute cura perficiatur, Dæmonis concurrentis influxu eam abſolvi ſtatuendum. Adhæc Spiritus malus per motum localem , removendo & parte affectâ deturbando cauſam mobilem, ut ſunt ſpiritus & humores alterationum magnarum cauſæ, affectum & effectum tollere poteſt, accedente præſertim virtute medicamentorum naturali. Quæ verò hanc ejus facultatem eludunt, ut ſunt partes putridæ & ſphacelo corruptæ, eas, qua tales, priſtino vigori reddere & à privatione ad habitum reducere nequit. Nam ut non nemo benè dixit : **Wie kein verſtändiger Gärtner eine teige Birn wieder gut kan machen : Alſo kan weder die Natur / und deren Diener der Artzt / noch der Teuffel ein gantz verdorbenes Gliedmas wieder zu recht bringen.** *Fictitios morbos ab iis* (Dæmonibus) *immitti inde perſpicuum, ut pari curatione hominum mentes in ſui cultum & admirationem excitent* , *ait* Joh. Fileſacus Theologus Pariſienſis *de Idol. magic. cap. 24.* At non fictitios tantum ſed & veros morbos ab iis immitti, & curari poſſe, nos aſſerimus.

§. 6. 2. *Verbis ſolis.* Ut Dæmonis mancipia Dominum ſuum paria cum Deo facere poſſe, verbisq́; potentem eſſe omninò credant, ipſe verba ad morbum & inferendum & auferendum ſola quandoq; facit, & facere ſuos decet. Sed cùm tam potens ſit cœleſtis Numinis verbum, ut dictum factum mox exiſtat; nam Dei vox non eſt γραμματικὴ, ſed πραγματικὴ : ſic & infernale Numen tam potens ſuum verbum eſſe ſuis perſuadet, ut, quæ velit, ad dictum exiſtere cenſeant. Cùm verò vera ſint Dei opera ab infinitâ ejus virtute profecta, Dæmon, ut vera mentiatur, vel præſtigiis utitur, vel naturæ, quam inſcio Magorum grege

clam

Digitized by Google

clam diſponit, auxilium, quantum licet, ſubſtituit. Der Teuffel iſt ſo plump nicht / er weiß ſeinem Betrug einen Schein zu geben / aber wer Acht darauf gibt / der höret ihn gehen. Der Schalck wills GOTT nach thun. Gleich wie GOtt durch das Wort Himmel und Erden erſchaffen / Chriſtus offt mit einem einigen Wort Wunder gethan / alſo will der ſchwartze Tauſendkünſtler auch ein ſolcher GOTT ſeyn / und dafür gehalten werden / inquit Dn. D. Danhauerus in der Catechiſmus-Milch *Part. 1. Concion. 33. pag. 440.*

§. 7. 3. ***Verbis***, præter ceremonias, ritus & geſtus varios, pariter *res jungit Satan*, quæ tamen quandoque ſymbola ſaltem ſunt, nullamque ad ſanandum de ſe habent virtutem, ſaltem ut ſub rerum naturalium apparatu feliciùs capiat, quos verbis nudis allicere nequit. Exemplum dabimus verbi & dicti, & ſcripti. Antiquitas credidit, verbaſcum cum ſuâ radice tuſum, vino aſperſum, folioque involutum & in cinere calefactum, ſtrumisque impoſitum eas abigere, ſi hoc feciſſet virgo jejuno, & manu tangens ſupino dixiſſet: *Negat Apollo peſtem poſſe creſcere, quam nuda virgo reſtinguat.* Atque ter hîc deſpuendum putavit, Wierus *de Curat. Laſ. Maleſic. cap. 8.* Magicam hanc eſſe curam, quis non videt? Verbaſci folia licèt digerendi & diſcutiendi poteſtate polleant, radix tamen foliorum virtutem obtundit, quia acerba eſt, & fluxionibus commoda, ut è Galeno loquitur Hoffmannus de *Medicam. Offic. lib. 2. cap. 233.* adeòque adſtringit, & medicamentum eſt impertinens. Sed latet anguis in verbis. Verba (cætera non tangam) herbæ virtutem augere ut homines crederent, ſine dubiô medicamenti autor intendit, ſed eo ipſo ſuperſtitionis augmentum paratum ad Idololatriam medium quæſivit infernalis Apollo, Ἀπόλλων ab ὄλλω *perdo*, jure dicendus, propterea ſanitatem ſub iſto remedio eò lubentius operatur, quò proniores ad abſurda media animos invenit. Inde vafer ſpiritus etiam ad media naturalia, omni etiam verborum pompâ deſtituta, ſed ob inefficaciam abſurda, modò iſta confidentiſſimè uſurpentur, concurrit, ut mox audiemus.

§. 8. Alterum, verbi ſcripti exemplum, hoc eſto. Matthiolus *Comm. in lib. 6. Dioſcor. cap. 40.* Senem quendam Eremitam in agrô Romanô à feris ictos ipſis abſentibus ægris hoc modo ſanaſſe refert. Is, cum quendam à ſerpente demorſum nunciaretur, nuncium inter-

Digitized by Google

rogabat, an medicamentum icti locô ebibere vellet: quodſi id ſe facturum reſpondebat, jubebat ille, ut dextrum pedem calceo denudatum ſolo ſiſteret, & cultellô totius pedis veſtigio lineam circumducebat: deinde jubebat pedem auferri, & intra ſpatium lineæ ſignatæ cultelli cuſpide hæc verba inſcribebat: CARO CARUZE, SANUM REDUCE REPUTA SANUM, EMANUEL PARACLETUS: mox terram eodem gladiô abradebat: ita ut omnes abolerentur characteres: abraſum pulverem fictili quodam parvo aqua pleno excipiebat, ibique tantiſper dimittebat, donec terra ſubſideret: demum nuncii interula aquam percolabat, & cruce ſignatam illi bibendam præbebat. *Sed certè mirum eſt*, inquit Matthiolus, *quòd eadem horâ ictus ſanabatur, qua nuncius potionem illam ſumpſerat, ut mihi planè compertum eſt, & omnibus illius regionis incolis. Hæc eſt curatio in virulentos ictus, qua utebatur ille Eremita: qui mihi ſæpius dixit, hoc eſſe majus ſecretum, efficaciusq; remedium, quàm habeant ii, qui ſuam originem in Divi Pauli familiam falsò referunt.* En ſuperſtitioſum & magicum ſimplicis Eremitæ remedium! ſimplex imò amens ſit, qui per iſtas vanitates circa terram & aquam obſervatas abſenti ægro, quem ſerpens intoxicavit, ſanitatem naturaliter reſtitui poſſe ſibi perſuadet. Naturalis cura agentis in morbi cauſam præſentiam medicamenti & applicationem requirit, quæ hîc abeſt, neque, ut Sympathetica, per ulla effluvia excuſari poteſt. Nuncius non imprimit terræ vim alexipharmacam: aliàs omnis homo, quia nuncium quilibet agere poteſt (nunciandi officium ipſum nullam qualitatem aliunde accipit, niſi moralem) eâ eſſet præditus, & ſi imprimeret, quid opus eſſet eandem cum aquâ reſorbere? Verba partim quidem uſitata ſed & partim barbara, partim Priſcianum vellicantia, non poſſunt ſolum virtute, cum eâ careant, impprægnare. Terræ abraſio, characterum obliteratio gladio facta, terræ in aquam infuſio, aquæ per nuncii interulam percolatio, crucisque formatio actus ſunt, de ſe nihil virtutis obtinentes vel conferentes. Sic quoque characteres, gladius & interula artificialia ſunt, quæ, ut talia, efficaciâ deſtituuntur. Si autem materiæ ea tribuitur, fruſtra itidem in ea virtutem, abſenti conferendam, alexipharmacam quæri iſta examinaturis patebit. Tandem ſi vel maximè omnia iſta abſurda concedantur, quid emolumenti nuncius abſenti ægro, inter quos contactus nec virtualis nec corporalis viget,

get, conferet? Non corporalis hic datur, ut patet: nec virtualis, quia brevius eſt illud horæ ſpatium, quo cura peragitur, quam ut alexipharmaca virtus ab aſſumtis ſanguini debitè communicari & actuari queat. Neque effluvia vim ſanandi habentia à corpore ſanô unquam ad diſtans manaſſe experientia comprobavit, neque ſi manant, ut diſtans corpus ſubeant, determinari poſſunt: & ſi ſubeunt, minorum ſunt virium, quàm ut venenum præſens vincere queant. An verò miraculo ac Dei potentiæ extraordinariæ adſcribendus fuerit effectus ſanationis, an occultâ aliquâ virtute ab Angelo bono productus, an à Dæmone, G. Schottus *Mag. Univerſ. Part. 4. Lib. 5. cap. 2.* ſine cognitione ſtatus & ratione vivendi illius Eremitæ determinare non audet. Sed nos & rationis & pietatis eclipſin in Eremitâ, qualis qualis etiam fuerit, agnoſcimus. Extraordinariam & miraculoſam ſanandi rationem ſibi nemo hodie ob defectum vel ſpecialis promiſſionis vel revelationis arrogare debet, nec in iſtâ propter vanarum obſervantiarum ubertatem, quæ Deo & Angelis bonis abominabilis, Apoſtolis autem uſualis nunquam fuit, talis conjici poteſt. Reliquum ergo eſt, ut dicamus, totum illud curationis negotium, quo occupatus fuit Eremita, Magicum fuiſſe. Si nervoſa Suarezii *lib. 2. de ſuperſtit. cap. 15. n. 9. fol. 353.* Schottus legiſſet, non titubaſſet. Ita ille: *Quando effectus, qui per hanc artem promittitur, ſupra vires eſt creatarum cauſarum, certum eſt, talem artem eſſe diabolicam & magicam deceptionem. Probatur, quia media, quæ ad tales effectus adhibentur, non poſſunt eſſe cauſa, ex ſe habentes virtutem ad illos, quia media ſunt actiones humanæ, vel applicationes rerum naturalium, effectus autem ſunt longè ſuperiores: ergo adhibentur ut ſigna, ad quorum præſentiam aliquis alius operetur: ſed ille non eſt Deus, nec ſanctus Angelus: tum quia Deus nunquam talia ſigna inſtituit, tum quia in eis nihil eſt, quod Deum deceat, nec quod pietatem promoveat. Eſt ergò Dæmon, à quo non verè, ſed per præſtigia fit talis effectus.*

§. 9. Nonnunquam rebus abſurdis ſolis, quibus ſuperſtitioſi ſine verborum additamento utuntur, præſens eſt malus genius, & per eas etiam, ut ſuperſtitioſos ſibi devinciat, devinctos verò certius retineat, operatur. Ita Plato morbô comprehenſus à Sacerdotibus marinâ curatione fuit abſolutus, teſte Laertio *lib. 3. in Vitâ Platon.* quæ cu-

Digitized by Google

ratio Magica fuit. *Non enim*, ut annotat Excell. Dn. D. Conringius *lib. 1. Herm. Medic. cap. 11. aqua illius magna vis eſt naturalis ad morbos curandos, uſus verò ejus inter Magos & Idololatras olim frequens ad purgationes & expiationes omnes. Iſthuc proinde pertinet ille Platonis verſiculus:* θάλασσα κλύζει πάντα τῶν ἀνθρώπων κακά. *Omninò*, ait Idem, *magica fuit curatio elephantiaſis per ſanguinem humanum. Qua de re Plinius: Ægypti peculiare hoc malum, & cùm in reges incidiſſet, populis funebre; quippe in balneis ſolia temperabantur humano ſanguine ad Medicinam eam.* Ita infernalis ſimia ad baptiſmum & cœnam S. ubi vitia animæ tolluntur, reſpiciens, aquâ & ſanguine vitia corporis curari, ſuos docuit. Annon huc referendum eſt iſtud ad ariduram membrorum remedium, quod aliis uſitatum refert Sam. Haſenrefferus *Noſodoch lib. 3. cap. 2.* cujus hæc ſunt verba: *Magno myſterio in aridurìs tollendis quidem Geneross. ſtemmatis Vir die proximo Novilunium antecedente & conſequente in pane vel cum hoſtiâ conſecratâ offerebat pediculos capitis num. 15. hoc tribus menſibus continuando.*

§. 10. DEO *per ſomnia* cum hominibus agendi ratio fuit familiaris, tam in V. Teſtamento, quàm ſub initium Novi teſtamenti, quæq; immiſit Deus, varia & inter ea δημόσια fuerunt publicum rerum ſtatum concernentia. Diabolus etiam varia & inter ea ἴδια privatum ſuorum v. g. ægrotantium ſtatum concernentia ſæpius immiſit ſomnia, quando pellibus in fanis incubuerunt, quod ſupra etiam *cap. 6.* §. 5. attigimus. Ita narrat de Veſpaſianô Tacitus *lib. 4. Hiſtor. cap. 81.* & Suetonius *in Vitâ Veſpaſian.* quendam è plebe Alexandrinâ monitu Serapidis eum rogaſſe, ut oculorum orbes dignaretur reſpergere oris excremento, quo facto reluxiſſe ſtatim cœco diem. Imitari nim. voluit ſolitâ κακοζηλίᾳ Chriſtum, quem ſputo medicinam feciſſe §. 4. vidimus. Sic mulier cœca tempore Adriani in ſomniô edocta, ut Imperatoris oſcularetur genua, viſum ex hoc remedio recepit, teſte Æl. Spartiano *in Vitâ Adrian.* Aſpaſia tumore in mentô teterrimô laborans apud Ælianum *lib. 12. cap. 1.* ſomnum triſtis capit, cum ſomno columba acceſſit & in mulierem mutata juſſit roſea ſerta Veneris, quæ jam aruerint, contrita tuberi imponere: quæ cùm executa fuiſſet, tuber evanuit, ruſuſque inter omnes ſocias puellas recepta ſpecioſiſſimæ Deæ beneficio pulchritudine formoſiſſima fuit. Quo de ex Melanchthone Camerar.

loc.

Digitized by Google

loc. cit. Cent. 3. cap. 43. hiemit hat der Teuffel auch ein ſonderliches wollen anrichten / & ut confirmaret Idololatriam, & ut præberet occaſionem illis tantis peccatis, quæ fuerunt in inceſtis libidinibus. Solche Ding kan der Teuffel wol thun. Poteſt eſſe, quod Diabolus fuerit cauſa illius ſcabiei in facie. Daß er den Einſprung gemacht hab / und hernach wieder hinweg genommen; ſicut ſæpe ſit, ut mulieres veneficæ tale quiddam faciant, zaubern einem Kohlen oder ſonſt etwas in ein Glied / und darnach können ſie es wieder hinweg nehmen / wenn ſie wollen / das kan der Teuffel wol thun.

§. 11. Tabulas quatuor in Æſculapii templô Romæ inventas, quas Mercurialis *lib. 1. de Arte Gymnaſticâ cap. 1.* & ex hoc Lotichius *Comment. in T. Petr. Arbitr. l. 1.* adducit, quæque ibi habentur, morborum remedia ſi inſpicimus, non niſi ſymboli loco iſta pariter fuiſſe, vim ipſam ſuppeditantibus Dæmonibus, fatendum erit. Tabulæ quatuor ſaltem latinè hic legi merentur.

I. *Hisce diebus Cajo cuidam cæco oraculum reddidit, veniret ad ſacrum altare, deinde à parte dextrâ veniret ad lævam, & poneret quinque digitos ſuper altare; & elevaret manum, & poneret ſuper proprios oculos, & rectè vidit populo præſente & gratulante, quòd grandia miracula fierent ſub Imperatore noſtro Antonino.*

II. *Lucio affecto lateris dolore, & deſperato à cunctis hominibus oraculum reddidit Deus, veniret, & ex arâ tolleret cinerem, & unà cum vinô commiſceret, & poneret ſupra latus: & convaluit, & publicè gratias egit Deo, & populus congratulatus eſt illi.*

III. *Sanguinem revomenti Juliano, deſperato ab omnibus hominibus, ex oraculo reſpondit Deus, veniret, & ex arâ caperet nucleos pini, & comederet unà cum melle per tres dies, & convaluit, & vivens publicè gratias egit præſente populo.*

IV. *Valerio Apro, militi cæco, oraculum reddidit Deus, veniret & acciperet ſanguinem ex gallo albo, admiſcens mel, & collyrium conficeret, & tribus diebus uteretur ſupra oculos; & vidit, & venit, & publicè gratias egit Deo.*

Quæ enim in his ad ſanitatem recuperandam commendantur remedia, illorum nullum ad curandos valuit, & affectibus tollendis ἀνεπιτήδεια

Digitized by Google

ſunt, ne de ſuperſtitioſô in tabula primâ ritu dicam. Non tamen negamus, remedia Dæmonem nonnunquam ſuggerere virtute naturali morbos ſanantia; uti per inſomnia ariſtolochiam indicavit ad morſus ſerpentum, teſte Cicerone *lib. 1. de Divinat.* cynorrhodon ad morſum canis, ut tradit Plinius *lib. 8. cap. 41.* lutum Ægyptiacum pingue ad varia mala, ut habet Galenus *lib. 9. de Simpl. Medic. Facult. c. 3.*

§. 12. Rete autem & Verborum & rerum abſurdarum, hoc ſimatioris, illud obtuſionis ingenii hominibus, utrumque ad ſuperſtitionem pronis & veræ religionis ſacra oſcitanter curantibus promiſcuè ponit ἀλάϛωρ ille perfidus, & cùm eorum primus ſit autor, ſibi de hominum remedia à Dæmone primùm tradita, in uſum trahentium curâ, quæ taciti cultûs & venerationis vim habet, gratulatur, & ad abſurdorum, velut teſſeræ ſuæ applicationem effective, ſed latenter, ne detectô per orthodoxos odioſi autoris nomine fraus pateat, concurrit, actusque ſperatô à ſuperſtitioſis effectu coronat, nec, niſi potentiſſimâ Dei manu impeditus, coronare deſiſtit, eo fine, ut latentis in verbis & rebus abſurdis poteſtatis perſuaſionem in ſimplicioribus confirmet. *Nec proinde mirum*, (verba ſunt Conringii *de Incub. §. 46.*) *ſi corpori infirmo interdum ſubvenit, ut eò liberiùs in animam deinde & corpus graſſari poſſit. Hoc enim ipſi familiare; neq; ab illo fraudum architecto alia exſpectanda ſunt remedia, quàm quæ morbis ipſis graviora. Ita cum peſtilentiæ Romæ mederetur, fecit id inſtitutione ludorum ſcenicorum, ut hac obſcœnitate publicè introductâ plures lucrari poſſet animas*, vide Auguſtinum *de Civit. Dei lib. 1. cap. 32.* Neque inde ab initio ad præſens usque ſpes Dæmonem fefellit, cùm ſemper reperti fuerint, qui vim ſingularem verbis & rebus abſurdis virtutes tribuerunt, prout nonnulli ex verbo FIAT *Geneſ. 1.* fecerunt Dei filium, ut loquitur Dn. D. Libavius *de Univ. & Orig. Rer. lib. 1.* quaſi Deus per verbum omnia illa condiderit, cum tamen *id* FIAT, ut ait idem, *non fuerit enunciatum humanum & ſenſibile, ſed voluntatis divinæ expreſſio, energia & actus à Deo prodiens ad creandum faciendumq; eſſe id, quod antea non erat.* Sic Lamiæ Unguenti ſui ex infantis occiſi pinguedine, adipe canis, felis &c. confecti, quo corporis membra illinunt, virtute per aera ſe deferri & volatiles fieri credunt, cùm tamen ea ad transferendum vis non ullius rei, nec naturalis, nec artificialis, adeòque nec unguenti, ſed Dæmo-

Dæmonis ſit, ſe ipſis inſciis vel ejus præſentiam non advertentibus ſupponentis & de loco in locum eas transportantis. Eam quidem vim unguenti eſſe ſuis Dæmon perſuadet, ſed ideò, ut majori ſtudio infantium plurium mortem accelerent clientes, propterea promptus ex pactô factâ inunctione ad transportandum mox adeſt, & decantati unguenti vires ipſe complet. Utrobique & verborum & rerum abſurdarum potentiam, quam primus ex pacto ſuis ſignificavit, ſartam tectam occultâ operatione ſervare laborat, apud eos etiam, experientiâ teſte, qui primi pacti minimè ſunt conſcii, modò dubii ſint animi, nec iſta contemtui habeant, (contemtu enim & fide verâ Diabolicorum mediorum vis infringitur) ne ſcilicet vel fidei datæ negligens, vel ad efficiendum impotens videatur ſpiritus ſuperbus : aut ut per admiranda verborum rerumque opera plures ad ſua caſtra alliciat, & novos Magiæ candidatos acquirat ; omnes verò plus juſtò ſuperſtitioſis mediis tribuentes in eorum uſu autorem primum colere, eidemque velificari pergant; aut ſi ipſius medii Dæmon non ſit autor, autor tamen operationis illicitæ in medio à ſuperſtitioſis quæſitæ lubens fit, quod inferiùs exemplis confirmabimus.

§. 13. Mendax quidem & homicida ab origine rerum Diabolus eſt, qui in veritate non ſtetit, *Joh. 8. v. 44.* attamen & vera dicere poteſt. Eja quid tibi nobiſcum eſt Jeſu Nazarene? veniſti ad perdendum nos; ſcio tu quis ſis; Sanctus ille Dei, exclamat voce magnâ ſpiritus Dæmonis immundi, *Luc. 4. v. 34. & 41.* dicunt Dæmonia : *Tu es Chriſtus ille filius Dei.* Chriſtus autem increpans non ſinebat ea loqui, quod ſciebant, eum eſſe Chriſtum. Ubi Athanaſius: *Dæmonis*, inquit, *ſermonem complebat Chriſtus, ne ſimul cum veritate etiam ſuam iniquitatem promulgaret, ut nos etiam aſſuefaciat, ne talia curemus, etiamſi vera loqui videatur.* Thulis Ægypti Rex ſucceſſibus fortunæ elatus Serapidis oraculum adiit, & re divinâ factâ interrogavit : *Quis unquam Regum tam fuerit potens ante ipſum, aut quis poſt futurus eſſet.* Reſponſum eſt:

Hic primùm Deus eſt, Verbumq; & Spiritus almus.
Hæc tria conjuncta in unum coeunt; Hujus potentia eſt æterna. Tu verò citò te proripe hinc, mortalis, incertam agens vitam. Egreſſus templo paulò poſt à ſuis occiſus eſt in Afrorum regione, Henr. Urſinus *Acerr. Philol.*

Digitized by Google

Philol. pag. 10. ex Suida. Pythoniſſa quædam à Lazaro Bonamico, Patavino Profeſſore interrogata, quem Virgilianorum verſuum cenſeret optimum, reſpondit: *Diſcite Juſtitiam moniti & non temnere Divos.* Peucerus *Comm. de Divinat. Gener. p. m. 49.* Omittimus plura veritatis ſpecimina ab ipſo edita, veraſque ac pias oraculis mixtas ſententias. Vera autem dicit hiſtoricè, coactè, vel potius ad ſuſpectam reddendam veritatem, quàm promovendam. *Ludit Diabolus*, ut Peucerus l. c. piè diſſerit, *veritatis declaratione & confeſſione, tantum eo fine, ut alliciat ad ſe imperitos, & talibus vel paraneſibus, quæ continent præcepta neceſſaria in vitâ, vel præmonitionibus ſecuturarum pœnarum ſibi arctiùs obſtringat ac devinciat.* Servat quandoque ſuis fidem, ut fidem eorum ſalvificam certiùs proſternat: morem etiam gerit, ut ſibi morigeros itidem reddat, & in officiô eos retineat: μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτὸς, ut luce veritatis extinctâ in filios tenebrarum eos transformet: æquivoca reddit reſponſa, ut perfidiæ culpam, mendaciô deprehensô, à ſe declinet. Oracula varia ambiguitatibus & amphiboliis referta, ſecurioribus data, quorum aliquot exempla collegit Balduinus *Caſ. Conſc. lib. 2. cap. 2. in fine*, id ſatis confirmant. Vid. quoque Dn. Mich. Freudii Bericht von Zauberey und Zauberern *Quæſt. 82. n. 3.* verè & piè diſſerit. Der Teuffel machts wie mancher / der bisweilen mit Fleiß einen andern ein Spiel oder zwey gewinnen läſt / auf daß / wenn er ihm damit aufgeholffen hat / deſto eifferiger daran zu ſetzen / er ihm hernacher alles abgewinne. Alſo machts der Teuffel auch / der ſagt auch offt die Warheit / damit er Credit bekomme / und die Leut ihm auch hernach glauben mögen / wann er Lügen redet / ſie dadurch zu betriegen und zu verführem. Iſt alſo ſein Warſagen auf nichts anders angeſehen / als die Menſchen damit zu fangen / und ſie in die höchſte Gefahr hie zeitlich und dort ewiglich zu ſtürtzen. Quandoque autem à ſupremo numine ad veritatis confeſſionem cogitur. Sic Dæmon puellam illam Sileſiacam obſidens veritatem horum dictorum: *Venite ad me omnes &c. Sic Deus dilexit mundum &c. Sanguis JEſu CHriſti &c.* item Dei omnipotentiam ut agnoſcat & fateatur, ſe à ſuperiori cogi, his: Ich muß wol / der droben befihlt es / M. Tobiæ Seilero Paſtori apertè faſſus eſt, referente eodem *Dæmonom.* ſeu *Relationis Hiſtoric. pag. 21. & 37.*

§. 14. Pro-

Digitized by Google

§. 14. Proinde malignus ſpiritus, verborum curationis gratiâ pronunciatorum apparentem virtutem virtute propriâ nunquam non ſervat, ſaltem ut ſervare fidem, & veritatem ſectari apud ſuos credatur. Servat autem ex pactô, verbisque certo ritu, quem ipſe primus Autor præſcripſit, pronunciatis, velut vocatus ad propriam teſſeram advolat, & curationis negotium, quod verbis adſcribitur, ipſe abſolvit. Abſolvit ipſe, ut homines tali ſuperſtitione imbutos, & in falſam legitimæ curationis opinionem adductos, ad graviora ſeducat, & fines eos, quos jam ante indicavimus, obtineat. Non ſemper Dæmon mentitur, ſemper tamen nocere cupit.

§. 15. Ut igitur in compendium dicendorum ſummam cogamus, ſuperſtitioſum per verba curandi modum, cùm, ut abundè diximus & probavimus, nec ad Deum, nec ad naturam, nec ad Angelos bonos ſit referendus, malis ſeu Dæmonibus unicè adſcribendum eſſe, è dictis colligit quivis: cumque modum Dæmones, quorum numerus eſt innumerus, per ſagas in magnô ubique numerô latitantes, ex infenſiſſimô erga Deum & homines odiô in ſocietatibus quà paganis, quà Chriſtianis propagare nunquam non laborant, cumque inimicus ille ſit doloſâ æmulatione inductus, & tum facilitatis, tum ſimplicitatis ab omni impietate alienæ ſpeciem primâ fronte gerat, apparente ea ſpecie multi attrahuntur, & per illius uſum ſocietatem cum Satana, ſi non explicitè, tamen implicitè, pangunt.

CAPUT XI.

Verbalis curationis exempla varia tam Veterum, quàm Recentiorum & Noſtratium examinantur. Lunæ vis medica hac occaſione conſideratur. Diabolum etiam rebus & verbis abſurdis, quorum autor ex pacto non eſt, præſentem eſſe, & quæſitum in iis effectum occultè largiri exemplis declaratur.

§. 1. Generalibus hiſce præmiſſis ad ſpecialia tandem tendimus, & jam omnes, quarum Plinius *lib. 28. cap. 2.* mentionem facit, curationes per verba ab Ulyſſe, Theophraſto, Catone, Varrone & aliis peractas, & quas noſtra etiam ætas jactat, magicas eſſe & ſuperſtitioſas, vi dictorum audacter pronunciamus.

§. 2. *Sanguinis è vulnere profluvium* non carmina inhibent, ſed medicamenta adſtringente & congelante qualitate prædita. Eâ autem verba carent. *Iſchiadicos* non verba ſanant, ſed medicamenta humorem ſeroſum, acrem, dolores inferentem tollendi vel mulcendi virtute prædita. Eam autem carmina non obtinent. *Luxatis membris* carmen non auxiliatur, ſed vis quædam manus vel organi cujusdam requiritur, ut in locum ſuum naturalem os luxatum reponatur. Carmina autem tali vi deſtituuntur; ut proinde Polyd. Virgilius *lib. de Prodig. 1. pag. mihi 21.* non immeritò miretur, Catonem virum tam ſapientem duxiſſe animo, cantionem verbis nihil ſignificantibus compoſitam valere aliquid ad movendum Deum. Audiemus Catonem ipſum. Sic ait ille: *Luxum ſi quod eſt, ut excantes, hac ratione ſanum fiet. Arundinem prende tibi viridem pedes quatuor aut quinque longam, mediam diffinde, & duo homines teneant ad coxendices. Incipe cantare in alio S. F. motas Donatos, Daries, Dardaries, Aſtaries: dic unà pariter usque dum coeant. Ferro inſuper jactato, ubi coierint, & alteram altera tetigerit, id manu prende dextra, ſiniſtra præcide. Ad luxum aut fracturam alliga: & ſanum fiet. Et tamen quotidie cantato in alio S. F. vel luxato. Vel hoc modo: Haut haut haut iſta piſta, ſi ſtagis, turgis ardannebon damauſtra.* Hæc ille. De coxendicis luxatione Catonem loqui patet. Coxendix autem os Iſchium eſt, oſſis innominati pars inferior & interior, cum qua femur per veram diarthroſin cartilaginis & ligamentorum variorum ope connectitur. Quare coxendix cum non ſit contigua, ſed continua, oſſis innominati pars, luxari nequit. Itaque luxationem ſine dubio femoris, quod capite ſuo coxendicis ſinui committitur, Cato intellexit. Femur verò luxatur in partem anteriorem & poſteriorem, exteriorem & interiorem. Variis luxationis modis varii repoſitionis modi manuum operâ perficiendi debentur. Repoſito in ſuum locum femori, ut in ſuo loco ad curationis finem contineatur, diffiſſa arundo accommodari & ligari debet. Si jam nudâ arundinis applicatione & verborum pronunciatione luxatam partem quamcunque reſtitui Cato credit, fallitur & fallit, cùm ſine prævià extenſione ſolis verbis, licèt arundo applicetur, pars ſanari nequeat; neque cujusvis partis conditio arundinis applicationem admittat. Si verò ad ſolam femoris luxationem reſpicit, & neceſſarios operandi modos ſubintellectos cupit, etiam absque cantione naturali

modo

modo fieri poſſe curationem cenſemus. Bartholinus *Paralyt. Nov. Teſt. 3.* exiſtimat, Catonem ludicris non aſſuetum ad decipiendum vulgus, dum luxata membra reponeret, verba ſaltatoria, ex ſe nullius pretii, operationi junxiſſe & protuliſſe. Quamvis nec hoc Virum gravem, Senatorem inter primos & Cenſorium Virum decuerit, niſi forſan imaginationis ægri ſuſcitandæ gratiâ ſemel atque iterum eum feciſſe dicere velimus. Non erat itaque, ut pro Catone Cardanus *lib. 16. de Rer. Var. cap. 92.* poſtquam illum luxata curandi modum Catonianum expoſuiſſet, ſubjungeret: *Hic protinus ambitioſus Peripateticus ſtatim inſurget, audacterq́ negabit ridebitq́. Et hac ſumma ſapientia noſtrorum temporum: facilè eſt negare quidvis, ut ſapiens habearis. Non eſt hoc dignum laude, ſed maximâ vituperatione. Laude dignum eſt Catonis ſententiam (quam niſi expertus eſſet, ſcripſiſſe non putarim) diligenter expendere.* Non enim remedii veritas ex effectûs ſenſibus quomodocunque apparentis, præſentiâ eſt æſtimanda: aliàs magica & ſuperſtitioſa varia, quæ ſuo non deſtituuntur effectu, laudis referrent inculpatæ præmium; ſed ex ratione, cujus eſt inquirere, an inter id, quod cauſam eſſe cenſemus, & inter effectum verus ac neceſſarius detur reſpectus, & per illius influxum effectus talis in ſuo eſſe conſtituatur. At verò inter verba & id, quòd à verbis fieri creditur, reſpectum illum propter influxum intercedere, nemo adhuc probavit.

§. 3. *Podagram* non carmina ſanant, ſed medicamenta humores ſeroſos, ſalſos & acres continui ſolutionem procreantes tollentia, vel ſaltem mitigantia. Ea autem vis verbis non ineſt. Voce *Duo*, vel ut alii habent, *Bud* ſolâ ſcorpionum ictus naturaliter cohiberi quis credat? Retardationem quandam ictus ad vocis cum impetu quodam factæ pronunciationem, quæ phantaſiæ ipſorum forſan ob antipatheticam vim conſternationem quandam inferat, non autem omnimodam cohibitionem, conceſſero. Magicum eſt illud Cardani *ad ſanguinis profluvium* remedium, cujus farinæ Martis filii formulas plures inter arcana ſervant. An fides, an verba profuerint, ſe neſcire ait ibi Cardanus ipſe. Aſt nec fides, nec verba, ſed Dæmonem blaſphemis invitatum verbis, quorum ipſe ſine dubio autor fuit, auxilium tuliſſe dixero. Blaſphemum eſt & impium dicere, Chriſtum in ara crucis feciſſe, ut ſanguis maneret. *Tale enim impendium ſanguinis requirebatur, quod vitam ipſam in ſanguine conſi-*

Digitized by Google

ſtentem tolleret, cujus effuſionem mors ipſa Teſtatoris ſequeretur, Ebr. 9. 15. ſeqq. confer Luc. 24. 26. Matth. 3. 15. Prorſus copioſa (inquit Bernhardus) *apud Deum redemptio: quia non gutta, ſed unda ſanguinis per omnes partes corporis emanavit*, verba ſunt Adm. Rev. Dn. D. Joh. Meiſneri *Diſſ. Theol. de Sanguine Chriſti* §. 19.

§. 4. *Epilepticos*, ſi verſiculi illi vulgari, *Gaſpar fert myrrham &c.* in aurem inſuſurrentur, reſurgere, Bartholinus *loc. cit.* & *Paralyt. 3. N. T. pag. 173.* affirmat. Verùm non verbis, ſed ſolo halitu oris in aurem immiſſo experimentum ſuccedere expertum eſſe Cl. Walæum, notat ibidem. *Memini*, inquit præterea, *illum* (Walæum) *maximâ vi in ſiniſtram aurem Epilepticæ puellæ inflaviſſe, nulloq́; prolato verbo, imò ne ſono quidem ægram dictum factum excitaſſe. A flatibus verò ortam Epilepſiam halitus calidus diſcutere potuit. In aliis ſimile tentavi, ſed irrito conatu.* Poſſe tamen & verba certo rhythmo incluſa ſimile quid ſine ſuperſtitione ulla præſtare exiſtimat. Quò ſine dubio illud à Fontecha ſemel forſan obſervatum (pluries eum notaſſe dubitamus) referendum: quamvis ſi in ipſo ternario numero virtus quæratur, ſuperſtitione hoc non careat: nec devotionem per ſe virtutem rei naturalis augere poſſe, ſine rationis abuſu credi poteſt. De antiphthiſico primo mox.

§. 5. Quid monſtri Noſtrates hîc alant, ibi ex infinitis pauca tantùm ex verbali pharetrâ adduximus, quæ ſub incudem curioſiùs pariter revocabimus. In genere autem de iisdem quoque pronunciamus, ea omnia ſuperſtitioſa eſſe & magica, id quod ſigna, quibus cognoſci poteſt, quod aliquid ſuperſtitioſum ſit, intuenti patebit. Ea dabimus infra *Part. 2. Sect. 3. cap. 4.* Amens proinde ſit, qui illud ad Phthiſin remedium à vetulâ commendatum propriâ, non alienâ virtute conferre ſtatuat. Felicior certè prioribus eſſet hæc ætas noſtra, quæ, ſi naturalis eſſet cura iſta, ſibi de gratô & probatô remedio iſto poſſet gratulari. Gratulari ſibi poſſent de medicinâ novâ Londinenſes, quos inflammationi & exulcerationi pulmonum obnoxios reddit aer, fuliginibus, ſaleque volatili acri è carbonibus foſſilibus quotidie ibi accenſis refertiſſimus, ut Illuſtriſſ. Dn. Comes Digbæus *in Orat. de Pulv. Sympathet.* diſſerit. Sed cùm magica ſint deliramenta iſta, de invento iſto malo hominumq́ue eo utentium infelicitate potius dolebimus. Neque ad imaginationis potenter excitatæ virtutem hîc confugere licet, cùm ea quidem humorum alteratio-

Digitized by Google

terationem, non autem parti continui ſolutione laboranti conſolidationem inferre queat, ſiquidem Phthiſis eſt pulmonum à materiâ acriērodente cum febre lentâ, tuſſi, ſputoque cruento & purulento exulceratio, qua ſenſim corpus conſumitur & extenuatur, Jonſton *Idea Medicin. lib. 9. cap. 5.* Pulmonum exulcerationi & mundificationi, febri & tuſſi nec aquæ frigidæ potus, nec verba eo tenore & ritu ſuperſtitioſo pronunciata, neque imaginatio naturaliter medentur. Neque transplantare poteſt Titius verbis ſuis Pauli affectum pulmonalem, cùm, ſi ulla transplantatio locum habeat, ab ægrotante pars, quæcunque ea ſit, deſumi ſoleat, ut ea mediante illâ perficiatur, quod hîc non contingit. Puerilis eſt illa malo facta Phthiſici querela : inſanus ab ave arborem ſupervolitante morbi ſuſceptionem expectet. Diabolus Medicus eſt, qui ex pacto propter verba illa à ſe primô autore profecta ſagarum ope ad leves & vanos homines propagata, & cum abuſu divini nominis, in quo ipſi eſt beneplacitum, pronunciata occultô modo juvat, ſi non verè, tamen palliativè, ut Medici loquuntur, vel mendaciter; ægris perſuadendo, ac ſi verâ phthiſi laborent, qui tamen, quod Sennerti judicio ſano debemus, ex eo malè habent, quia thorax ſaltem afficitur, aut catarrhus & pituita in pulmonibus in ſimilem puri ſubſtantiam illæſis pulmonibus eſt mutata, qua demum tuſſi ſuſpicienter rejectâ natura ſanitatem ſpontè ſua citra ſpurium verborum auxilium recuperat.

§ 6. *Ganglium* Autori *Definition. Medic.* eſt nervi præter naturam convolutio, ſeu nodus, qui in unum corpus coaluit. *Verruca* Paulo *lib. 6. cap. 87.* eſt eminentia cutis parva, calloſa, rotunda, craſſa. Vitia hæc vel chirurgiâ vel continuatô medicamentorum efficacium uſu tolluntur. At verba illa poſt tergum duorum uni equo inſidentium & diſcedentium dicta, licet tribus enuncientur vicibus, mox tamen ore elapſa pereunt. An verba feſtinô gradu ad avolantes equites properant, vim ab iſtis efficaciſſimam referunt, & relatam laboranti cuti reddunt? Quid pereunte voce virtutem ſuſcipit & defert? Si non referunt, quid opus ſucclamatione, eâque trinâ? Nolo ſuperſtitioſum & magicum hoc remedium, abſurditatis vitio, ultro comparente, premere. Eadem verba ſecundum dictas circumſtantias prolata collo ſtrumoſo mederi credunt ſtultè ſuperſtitioſi, referente Prætorio *in der Weiber Philoſophy Canon. 95.* *Struma* eſt ſcirrhoſus glandularum tumor. Galenus *14. Meth.*

Med. cap. 11. *Gibboſitas* eſt luxatio vertebrarum ſpinæ dorſi vel extra vel intrò, vel ad alterum latus facta, Sennertus *lib. 2. Pr. Med. Part. 2. c. 21.* Utriusque cura per media naturalia facta Medica eſt & licita, ſed quæ per verba fit, magica eſt & illicita.

§. 7. *Lunæ* autem in iſtorum curatione nihil tribuere nolim. *Luna enim fœmineum ac molle ſidus, atq; nocturnum ſolvere humorem, & trahere, non auferre*, ait Plinius *lib. 2. Nat. Hiſt. c. 111.* quod Plutarchus *lib. 3. Sympoſ. Quæſt. 10.* firmat, dicens: ἡ ὑγρότης ὑπὸ τῆς Σελήνης διαχεομένη βαρύνει τὰ σώματα, *humor à Lunâ diffuſus aggravat corpora*, non quòd humorem in hæc inferiora Luna fundat, & advehat: per tot enim milliarium millia, fieri humoris diffuſionem ratio non admittit; ſed qui eum reſolvat & diſcutiat, ſicut & Dioſcorides per verbum διαχεῖν ad φύματα applicatum reſolutionem eorum ac diſcuſſionem intelligit. Experientia hoc firmat Illuſtr. Digbæus *loc. cit.* ubi refert, lotis per aliquot tempus in pollubrô argenteô ſplendidô, in quo neque aquam, neque quicquam aliud præter reflexos Lunæ radios conſpicere licet, manibus, eas deinceps planè humectatas deprehendi, atque hoc remedium præſens eſſe ad verrucas manuum, nattas, ſimilesque excreſcentias eradicandas utut in maximô numerô exiſtant, modo ſæpiùs hæc cura reiteretur, ſubdit. Noſtratibus idem quoque eſt notiſſimum. Gibboſis & verrucoſis ſalutem ex Luna quærentes illius radiis partem affectam nudam opponunt, & diligenter fricant. Sic enim humor ligamenta ſpinalis medullæ occupans & laxiora reddens, qui gibboſitatem (talem à tali causâ ortam, non hæreditariam, quæ incurabilis eſt, hîc intelligimus) produxit, à radiis reſolvitur, obſtetricante calore partis inſito, qui per frictionem ſuſcitatus reſolutum propellit. Reſolvunt radiis lunares *non calore*, quem à refractis Solis radiis Luna recipit, neque enim ad nos ille deferri poteſt, cùm nec radiorum Solis in terrâ refractorum calor ad mediam aeris regionem deferatur: *nec frigore*, quia frigus conſtringit; conſtrictio autem reſolutioni obeſt, licet frigefaciendi facultate Lunæ radios præditos eſſe non negem, cùm id experimentum, quòd Steph. Spleiſſius apud Joh. Jacobum Wepferum *de Apoplex. p. 260.* fecit, liquidò conſtet: Sed occultò influxu, quia creſcens Luna etiam radiis ſuis corpus humanum non tangens, ſanguinis ebullitionem & reſolutionem efficit. Quantò magis ergò adjuta à calore partis internô

per

Digitized by Google

per frictionem ſuſcitato eandem purgato cœlò per radios quaſi præſens efficiet, Hecate, ita non immeritò ab ἑκὰς *longè*, quia in longè diſſita operetur, vel ab ἑκατὸν, quòd innumeras habeat vires, Luna dicta? Helmontius *Tr. de Formar. Ortu num. 55.* frigiditati effectum adſcribit. *Si quis*, inquit, *Verrucas, Melicerides, Nattas, ſimilesq́; excreſcentias, collecto in conum Lunæ lumine per vitrum ſuperradiet, donec frigus intrò ſenſerint, facilè deinceps ſuâ ſponte evaneſcent. Nec mirum id, quippe ejusmodi defectus creſcenti auſcultant Lunæ. Hinc etiam ejus decremento facilius peritura.* Nos noſtræ, quam jam dedimus, inhæremus cauſæ. Hæc verrucarum & gibborum ſublatio licita eſt, *uti planè illicita & impia, quam Sagæ & aliæ vetulæ fatidicæ uſurpare ſolent, dum obiter ſaltem ter ad radios Lunæ verrucas manu leviter fricant, & verba quædam admurmurant, aliasq́; ceremonias ſuperſtitioſas adjungunt*, differimus cum Excell. Dn. D. Strauſſio *in Epiſt. ad Comit. Digbæum.* Anum quandam non abſimili modò gibboſos ſe curare poſſe, jactitaſſe refert Idem. *Decerpit*, inquit, *radiante Lunâ folium hederæ arboreſcentis, ægriq́; penitus denudati & in genua provoluti gibbum ter folio illo hederæ fricat, atq́; inter fricandum precatiunculam quandam admurmurat.* Ita Dæmon rerum naturalium uſum ſuperſtitionibus conſpurcat, ſuiq́ue in his cultum quærit. Graviter etiam in ſuperſtitioſum verrucas & ſtrumas curandi modum invehitur cordatus Theologus Saubertus *in ſuâ Poſtillâ p. 260.* inquiens: Ein Aberglaub iſts / wenn etliche den Kropf oder Uberbein zu vertreiben den Mondſchein anſprechen und ſagen: Ach lieber Mond ſtehe mir mein Kropf wol an / ſo laß ihn ſtahn / ſtehe er mir übel an / ſo laß ihn vergahn / das zehl ich mir zur Buß / in Namen GOttes ꝛc. O Thor! was zehlſt du im Namen GOttes / da es eigentlich ins Teuffels Namen gezehlet / und geſagt wird.

§. 8. Operculi caput die Veneris fortunâ repertum, vel aquam eodem die in cippô quodam inventam propter verba quædam in actu curationis pronunciata plus aliis ad verrucas conferre vana ſuperſtitio eſt, qua illi etiam implicantur, qui eodem die manuum pedumq́ue ungues præſcindere, dentium dolorem ſopire, & plura ab iſto & aliis diebus efficaciter oriri credunt. Non enim tempus propriè ens eſt, ſed modus ac circumſtantia entis, proinde nullam de ſe habet activitatem, neque eam verba obtinere demonſtravimus. Temporis autem illius

per

Digitized by Google

per ſuperſtitioſam obſervationem fit abuſus, Dæmone ita inſtigante & cooperante, ut ad corporalem ſanationem homines attentiores, quàm ad ſpiritualem à Salvatore eo die factam fiant. *Bubo* inflammatio glandularum eſt in inguinibus. At ea nec crinali verriculo, nec verbis iſtis abſurdis vel millies prolatis curatur. Magica cura tota eſt, ab abſurditatum patre, qui Dæmon eſt, tradita. Ejusdem cenſûs remedia in vulgi circo plura occurrunt. Hæc autem, quæ in medium produximus, ſatis quid de aliis ejusdem farinæ medicamentis verbalibus ſit judicandum, curioſo Lectori indicant. Borellus *Cent. 1. Obſ. 19.* hanc verbalis curæ recitat hiſtoriam: *Pauper quidam Vir, d' Orban, apud Alligenſes, multis ſcatens pediculis in capite, tandem ulcera ſubſecuta ſunt, in quibus vermes multi nati ſunt, qui ſub cute latitantes, neſcio quibus viis per aurem egrediebantur cum maximo fœtore & agri incommodò. Multis fruſtra tentatis remediis, tandem à ruſtico unica nocte curatus fuit, eo procul ab illo diſtante, & quaſi pulvere Sympatheticô, idq; modo ſequenti peregit. Ivit juxta Ebuli plantam ante Solis ortum, quam inclinavit, ſubq; lapide poſuit, dicens vernacule: Incarcero te, herba bona, donec vermes cadere feceris, quos N. habet in capite vel aure &c. Et ſtatim omnes ſponte exiverunt, licet milliaribus duobus ab illo diſtarent operante. Eodem modò ſi vermes ſint in quodam animalis cujuscunq; ulcere, illud nominando & deſcribendo, locumq; ulceris dicendo, ſtatim etiam cadebant. Sic alter ruſticus verbis equorum tormina è longinquo ſanabat ſubitò.* Hæc Borellus, qui aliquid Diabolici in his curis, ſeu pacti impliciti cum Dæmone ſubeſſe non malè opinatur. Criminis ſane hujus rei ſunt omnes, qui his & ſimilibus ad morborum curationem utuntur remediis, quæ nec in Scripturæ, nec in Naturæ libro fundamentum habent, quin imò, quæ naturæ à naturæ autore maximò ordinatæ vires excedunt, ipſique adeò naturæ adverſantur. Proinde iſti omnes ab ipſo Deo, ordinariè per naturam operante, ad everſorem juris humani, monſtrorumque artificem, ut Plinius vocat, declinant, & collatum per ſuperſtitioſa remedia ejusdem auxilium decantando colunt. Hujus cenſus exempla adducit & eludit etiam Fileſacus *de Idolol. Mag. pag. 28. Si quis die aliquo cùm radioſus ſol ſuperat ex mari, &c. ter pronunciet, Vemon, res maritalis, prius maleficio funerata, reviviſcet. Quis non rideat iſtud, ſi qua mulier parturitionem & perdifficilem & periculoſam*

loſam patiatur, adhibitis nonnullis, ubi illi in aurem recitata fuerint verba hac: Su Camis dur, illicò & facillimè pariet. Quis linguæ Gallicæ peritus non advertit, hac Picardica dialecto pronunciata idem ſignificare, quod Res hac mihi in mora eſt. Et tamen impoſtores illi & malefici inepte & inſulsè ſcribunt ac diſpungunt, ut quaſi verba arcana & myſteria ſuo more continnent, iisq; technis ſimpliciores ludificentur. Hac ille.

§ 9. Impoſtor autem ille non modò variis ad hunc cultum technis & mediis à ſe oſtenſis, ſed ad obtinendum iſtum mediis etiam illis, quorum autor ipſe non eſt, quæque nullam ad efficiendum virtutem obtinent, modò ſuperſtitioſa ſint, eoque nomine Deo adverſa, adeſt, perſuaſioni hominum ſe accommodat, & tacitè, quaſi ab iisdem mediis vires dependeant, omne operationis punctum ipſe abſolvit, id quod, quia *in fine* §. *12. cap. præced.* promiſimus, jam hiſtoriis confirmabimus, quas è Dn. Prætorii *Lib. cit. Canon. 57.* tranſumere & idiomate latino donare placet. Confeſſionarius quidam è muliere famosâ, an ſaga ſit, ſciſcitaturus, multis eam in confeſſionis loco verſutè circumvenit, & pertentat quæſtionibus, & ex iſtis hac: an morbum hunc vel illum depellere poſſit? Negantem urget hic: Si herbis vel unguentis curare neſcis, verbis forſan, vel cruce, vel contactu & ſimilibus id poteris præſtare. Sed nullius horum ſibi conſciam eſſe, continuò illa regerit. Paſtor verò in reponendo multus, alicujus ſine dubio eſſe conſciam, inſtat, ut ſaltem ſemel, velut temporis fallendi gratia quid tenter, atque ſe, quaſi id præſtet, ſimulet, manus utcunque in crucis formam aliquoties vel tribus vicibus imponat, & ſubmiſſâ quid loquatur voce. Si non faceret adjumento, non tamen usque adeò fore nocumento. Hilfſe es denn ja nicht / je ſo ſchadete es auch nicht ſonderlich. Verùm tentaminis ſic continuati ſcopo Paſtor excidit, nihilque reſcivit, ſiquidem à Magiæ crimine reverà immunem mulier vitam egerat. Sed ecce! Ex quo diſperſi de ægris ſermones ad mulieris ſic tentatæ deinceps aures pervenerunt, ex commiſeratione ad ſe ægrotos adduci curavit, ſpe curationis, in quam obvios erexerat, factâ, Præſentibus manus in crucis formam conjunctas impoſuit, & hæc admurmuravit verba: Hilfft es nicht / ſo ſchads nicht. Per hæc ægri priſtinam recuperarunt valetudinem. Hac medendi methodò tamdiu mulier reformata uti perrexit, donec rumoris eam Magiæ incuſantis fieret materia, eoque nomine

Judicum eam citantium objectum. De rebus ita peractis interrogata prono ore omnia fatetur, & Magiſtrum, ſuum Confeſſionarium, à quo in ædibus ſacris ſic fuiſſet edocta, nominat. Mulier abſolvitur. Sacerdos verò non ſinè famæ jactura in carcerem conjicitur. Sed poſtquam ſuam verâ rei geſta enarratiooe innocentiam expoſuit, liberationem impetrat. Idem Autor & hoc refert. Profeſſori cuidam Wittebergenſi ſuperſtitioſa ad febres remedia pro cathedrâ referenti Studioſus ad diſcurſus ferè medium adveniens vacivas præbet aures, omniaque velut probata & approbata (diſcurſus enim principium neglexerat) accipit. Quid fit? Quoties hic febri, qua ſæpius laboravit, corripitur, unum atque alterum è remediis, quæ perceperat, in uſum trahit cum ſubitaneo auxilio. Eadem & alios docet, & à Profeſſore ſuo ſe didiciſſe ait. Curationis ſuperſtitioſæ fama ambulans ad Profeſſoris aures tandem pervenit, qui iſtam admiratus Studioſum vocatum melioribus inſtruit. Ex eo autem remediorum nullum contulit, quia ſanioribus Studioſus jam informatus fidem iſtis non adhibuit. Adeò veterator ille de hominum confidentiâ in ſuperſtitioſis ut partu ſuo, & quaſi in ſeipſo poſita, & de cultu tacito ſibi gratulatur, proptereaque effectum ipſe, quantumvis hominibus inſciis, efficaciter operatur: confidentiâ autem ſeu fide Diabolicâ de putatitiâ iſtiusmodi mediorum efficaciâ per ſanam rationem, veram fidem & contemtum ceſſante, ipſe quoque operari ceſſat. Quidam tardioris ingenii & memoriæ ſpiritum ſibi familiarem à familiari Amico è nundinis afferri petit. Sed hic captam ex aere muſcam majorem, vitroque parvo incluſam fallendi gratia obtulit. Ille de remedii bonitate poſt aliquot dies velut per jocum ab amico rogatus, ad votum omnia ſpiritum ſuggerere reſpondet, ipſo nimirum ſpiritu infernali verè familiari facto. Adeo auceps animarum maledictus ſuperſtitioſis, Deique mandata & Naturæ theatrum perfrictâ fronte transgredienribus gratificari geſtit, ut religioni Magicæ ſenſim aſſueſcant. Affinia iſti ſunt ſequentia. Italus quidam ſe ſpiritum familiarem deſiderare Venetiis in hoſpitio verbis prodit. Circumforaneus menſæ aſſidens poſt prandium araneam magnam in fœnili captam vitroque incluſam pretio magno Italo vendit. Quid fit? Dæmon araneam ſubit, & petito hominis impii adſurgit, quia fiduciam Deo debitam in Diabolum repoſuerat. G. P. Harsdörffer *part. 2.* deß groſſen

Digitized by Google

groſſen Schauplatzes jämmerlicher Mord-Geſchichte / *Hiſt. 45. n. 3.* Philander von Sittenwald *in Expert. Ruperto pag. 642.* Cum duobus Nobilibus Venetias tendens, horum alteri duodecim coronatos ab amico vidit dari, ad ſpiritum familiarem in Italiâ, ubi ſpiritus iſti venales habentur, emendum & referendum. Confeceramus nos, inquit, & iter & coronatos, & tamen ſpiritum quendam referre tenebamur. Quid conſilii? Nobilis in reditu haud procul Pariſiis formicam parvam nigram cum aliquot granis ſcatulâ incudit, & pro ſpiritu tradit, atque ut fucus major eſſet, addidit, ſpiritum hunc in munditie ſervandum, ſingulis Veneris diebus ſuper aurum & argentum ei inambulandum eſſe &c. Et quia nobis fraus omnis conſtabat, ex eo plus vice ſimplici quæſivimus, an ſuo ſpiritus fungeretur officio? Sed non ſine admiratione rem ita ſe habere recognovimus, hoc intra nos cogitantes, non, ut multis malignus hoſpes invitetur, opus eſſe, ſed ipſummet, ut ſe inſinuet, quærere. Similis farinæ exemplum tradit Schottus *Phyſ. curioſ. lib. 1. cap. 37.* Hæc autem ideò adduximus, ut incauta juventus Cacodæmonis gratificandi promptitudinem, ſeducendi deſiderium, & perdendi ardorem legat, & propterea ſuperſtitioſa, illicita & vana, quibus Dæmon ſe immiſcere geſtit, cavere, ordinaria verò media quærere diſcat.

CAPUT XII.

Autor à verbali curâ verborum curatores dehortatur. Qui magica ſacris verbis jungunt, Commodo Antonino ſunt ſimiles. Tractatio materiæ præſentis non ad forum Theologorum, ſed Phyſicorum pertinet: nihilominus autoritate graviſſimorum Theologorum probatur, Magis eſſe annumerandos, qui per verba certa curant, aut alia mira efficere videntur. Hiſtoria mulieris verbis ſolis morbos curantis ad lapides damnatæ. Cauſæ malorum noſtrorum ex Senecâ.

§. 1. Quapropter à verbali ac characteriſticâ Philoſophiâ ac Medicinâ Vobis, qui Deo O. M. propter Filii ſui meritum reconciliati eſtis, cavere:

—— *fugite hinc, latet anguis in herbâ.*

infernalis, æmulus DEI hoſtis Satan, qui ſaluti veſtræ ſic inſidiatur. Ut omnipotente ſuo verbô Univerſum hoc creavit Deus, & ut Dei Filius homo factus, hujusque virtute Prophetæ ac Apoſtoli verbis varios morbos curarunt & miracula fecerunt: ita infernalis Deus, ut divinitatis veræ opinionem in ſuis excitet, mira quoque æmulo ſtudio per incantationes ac artes præſtigiatrices audet, ſuaque virtute ſocietatis ſuæ membra ſimilia præſtare, & ad Magorum collegium alios ſic invitare poſſe inculcat. Igitur certa iisdem verba & incantationum formulas dictat, certos characteres, figuras, ac ſigna tradit, certas res, licet ad effectum producendum ineptas monſtrat; quæ verba ſi vel pronuncient, vel chartis inſcribant, colloque appendant, aut ſi rebus, utut abſurdis, arte tamen & lege conveniente collectis juxta ſuum præſcriptum utantur, vim novam & admirandam in eas res, quarum gratia verba & res iſtæ uſurpantur, exſilire, miſeris mortalibus perſuadet. Caveant & vitent hos Dæmonis laqueos, quibus major animæ quàm corporis eſt cura, ut omnibus eſſe debet. Legant & relegant illud Cypriani *lib. 1. Epiſt. 5. Vitate linguam Diaboli venenatam, qui ab initio mundi fallax ſemper & mendax, mentitur ut fallat, blanditur, ut noceat, bona promittit, ut malum tribuat, vitam pollicetur, ut perimat, pacem pollicetur, ne perveniri poſſit ad pacem, ſalutem promittit, ne, cui promittit, ad ſalutem veniat.* Deſinant multitudinis capita hoc inſuſurrare & Medicorum aures vellere: Gleichwol hilffts. Quid impedit, quò minus, qui eò usque procedunt, illud ingeminent:

Flectere ſi nequeo ſuperos, Acheronta movebo.

Item:

— ſi nulla valet medicina repellere peſtem,
Dardaniæ veniant artes.

atque ſic cum Paracelſo ajant: *Si Dei deficit auxilium, diaboli ſuccedat.* Sed propterea prudentiorum calculô meritò hic & cum eo verbalium natio vapulat. Siquidem error dolore quidem dignus eſt, ſed ſi cum pertinaciâ conjunctus, ut impietas, execratione. Certè, qui ſuperſtitioſa & magica naturalibus vel ſolis, vel ſimul etiam verbis ſacris jungunt, Commodo Antonino ſunt ſimiles, quem ſæpè pretioſiſſimis cibis humana ſtercora miſcuiſſe, nec abſtinuiſſe, guſtu aliis, ut putabat, irriſis, refert Æl. Lampridius *in Vita Ejus*, imò majori iidem ſpurcitiei vitio ſe reddunt

Digitized by Google

reddunt exoſos Deo, Angelis & piis hominibus, cùm non corpus, ſed animam ipſam ad imaginem Dei conditam fœtidô Magiæ cœnô conſpurcent, cujus fœtore anima, niſi lachrymarum è contriti cordis penetralibus manantium aqua, & pretioſo Salvatoris ſanguine purgetur, velut ſuffocata, æternâ tandem morte occumbit.

§. 2. Illud autem à quibusdam per tradita impreſſam Magiæ notam ægrè ferentibus dictum quis ferat? Non iſta conventio & accuſatio, quia animæ ſanitatem concernit, ad forum medicum, in quo corporis morbi curantur, ſed ad aliud ſpectat. Neque enim Medicus ut Medicus, ſed ut Philoſophus naturalis, qualem Medicum eſſe decet, iſtam, qua & nos hactenus occupati fuimus, ſibi conſiderationem vendicat. *Agunt de Magiá Theologi, Jureconſulti, Medici, Philoſophi. Et hos inter Pneumatici, Phyſici, Mathematici, Politici. Nos ſuum cuiq; tribuimus, & noſtrum etiam tribuendum nobis cenſemus. Aut enim Magia Naturæ proles ſpuria, aut germana eſt. Quicquid ſit, Phyſici ſubmittenda cenſura. Hic enim quid Natura ferant vires, quid ferre recuſent, pandere ſatagit.* Cl. Sperlingius *lib. 2. Inſtit. Phyſ. cap. 4.* An verba naturalem efficiendi poteſtatem obtineant, non alterius, ſed Phyſici eſt decernere, & qui alio in foro verborum virtutem inquirunt, ſub perſonâ Phyſici id agunt. Medium enim, à quo tanquam principio ratio unionis terminorum pendet, non ex Theologiâ, ſed Phyſicâ in probatione deſumitur.

§. 3. Teneræ, fateor, multorum aures offenduntur, quoties morborum curationes ad hominis bonum per verba factas Magiæ & pacti cum Dæmone, licet impliciti, accuſari audiunt. Verùm anilibus verborum ineptiis non dicam Philoſophorum ſed Theologorum aures iidem magis offendunt. Non gravabor Theologorum quorundam excellentiſſimorum, quæ habitu Phyſici induti fecerunt, verba adducere, ne falce meâ ſolâ meſſem hanc metere videar: nec, vitio licèt mihi vertatur, me aliorum vitulis longiùs araſſe, movebor, modò obtinuero, ut, qui Magiâ implicitâ ſunt impliciti, ſuperſtitioſi verborum baſiatores à credulitatis periculô retrahantur, fidem in magiam occultam temerè inclinatam dimittant, debitamque, ſed gratam luant erroris pœnam, quam Plato *in Critia* dictitat. Quænam illa? Δίκη ὀρθὴ πλημμελοῦντα ἐμμελῆ

ποιεῖν. Debita ejus, qui per ignorantiam negligentiamq́; erravit, pœna eſt, ut ſciens & diligens efficiatur.

§. 4. Ex orthodoxis procedat magnum illud orthodoxæ Eccleſiæ Lumen, Frid. Balduinus, qui *lib. 3. Caſ. Conſcient. cap. 5. cap. 3.* quærit: *Suntne Magis annumerandi, qui per verba certa morbos curant, aut alia mira efficere videntur?* Poſt varia hujus argumenti gratiâ in medium producta tandem concludit: *Proinde non dubitamus eos, qui per nuda verba, vel etiam per characteres morbos curare, aut alia mirabilia efficere audent, eos vel inſcios cum diabolo colludere, & catalogo Magorum & incantatorum, quos Dominus in lege ſuâ execratur, accenſendos eſſe.* Admodum Reverend. Dn. D. Geierus *Diſquiſ. Theolog. de Superſtit. cap. 7. §. 8.* ait: *Quod ſi verò reperiri vel adhiberi videris verba ignotum quid ſignificantia, characteres tibi incognitos, circumſtantias ad præſens negotium parum facientes, imò ſacra etiam nomina vel dicta, minus honorificè vel extra locum ſaltem tempusq́; uſurpata; è veſtigio conjicias, periculum cujusdam tacitæ, illicitæq́; colluſionis ſubeſſe, proindeq́; abſtinebis cautiſſimè. Qui militia non vult implecti invitus, non modò cum militibus non converſabitur, ſed ne nummulum ab iis, inſcius etiam, reportet, anxiè providebis.* Dn. D. Danhauerus in der Catechiſmus-Milch *Concion. 13. pag. 186.* Vielmehr aber geſchicht ſolche Colluſion und geheime Verſtand mit dem böſen Geiſt mediatè durch gewiſſe vom Satan ſelbſt an die Hand gegebene Mittel. Denn zu gleicher Weis / wie ein frommer Chriſt und Kind GOttes / wenn er in Zweiffel ſtehet / was er in einem und andern Fall fürnehmen und angreiffen ſoll / rufft er GOtt an im Gebet / braucht ordentliche Mittel: ſo ſagt man alsdenn recht von Ihm / er hats mit GOTT und ſeinem Raht angefangen / GOtt habs ihm in Sinn gegeben / ob gleich GOtt unmittelbar mit ihm nicht geredet: Alſo im Gegentheil / wer zweiffelhafftige Sachen zu erfahren ſolche Weg gehet / und Mittel braucht / die in Gottes Wort und der Natur Krafft nicht ſtehen / ſo fragt er den Teuffel zu Raht / und bitt gleichſam denſelben zu Gevattern / ob gleich der Teuffel ihm unmittelbar in eigener Geſtalt nicht erſchienen und mit ihm geredet. Joan. Conrad. Durrius Prof. P. Altorffi laudatiſſimus, *Enchirid. Theolog. moral. pag. 116.* Magiæ, *inquit*, ſpecies duæ ſolent conſtitui: una φαρμακεία, altera γοητεία dicitur. φαρμακεία iterum duas ſub ſe ſpecies complectitur. 1. Quando Diaboli inſtinctu & auxilio, veneno inficiuntur & corrumpuntur homines aut pecora.

2. Quan-

2. Quando certa verba & characteres vel ſcripturæ, aut alii ſuperſtitioſi ritus, ut inſufflationes, ligamina & amuleta adhibentur, quæ tamen nullam naturalem ad effectum producendum vim habent. Hujus criminis rei ſunt, qui magicis characteribus & verbis, imò etiam certis verbis ſacris & precationibus chartæ inſcriptis & ſecum geſtatis, aut plumbô certâ notâ ſignatô à ſclopetorum ictibus immunes ſe præſtant. *Item pag. 108.* Duplex eſt *invocatio Diaboli* aut Dæmonum, alia *expreſſa & directa*, qua intentio aliquid præcognoſcendi aut conſequendi immediatè in Dæmonibus terminatur: alia *tacita & indirecta* atque interpretativè talis, cùm quis notitiam aut effectum ex aliquo ſigno conſequi ſeriò confidit, quod nullam ad hunc finem proportionem vel ordinem ſeu naturalem ſeu à Deo inſtitutum habet, niſi ex ordinatione & ope Dæmonum: quam proinde ipſo facto aliquis petit: unde Dæmones hoc facto velut rogati ſe immiſcent, & res occultas per ejusmodi ſigna docent. Vide ſis & ea, quæ circa Benedictiones aniles infrà adducemus.

§. 5. Ex Calvinianis adſit Voetius, Theologus ſui ordinis Magnus, qui *Tom. 3. Diſp. Select. Theolog. Tit. de Magia pag. 578.* duas ex profeſſo format & ſolvit quæſtiones ad præſens negotium apprimè ſpectantes. *IX. Quaſt. Unde eſt ergò mediorum illorum efficacia, ſi non ſemper, ſaltem ut plurimùm? Siquidem verba, actiones & res illas aliquid poſſe docet experientia.* Reſp. *Procedit hoc ex arbitrio Diaboli, non ex conſtanti aliqua mediorum illorum aptitudine. Novit Diabolus ſimulare, ſuperſtitioſis illis mediis praſtò eſſe, tanquam efficacibus cedere, fucatè ſe ſubjicere, ut homines fallat. Deus autem hoc permittens punit hominum curioſitatem, ſuperbiam, ingratitudinem & infidelitatem, qui ductu verbi & ſpiritus ejus, ſuaq; vocatione non contenti, nec acquieſcentes in Dei voluntate & providentia, Deum tentant; atque ita immittit illis erroris & diabolica illuſionis efficaciam. Confer Deut. 13. v. 3. & 2. Theſſ. 2. v. 10. 11. X. Quaſt. Quomodo magia accuſari poſſunt, qui omnis pacti cum Diabolo neſcii, quiq; cum magis nullum habent commercium, imò contra magiam proteſtantur?* Reſp. *Quia vis & efficacia illa, ad talem effectum producendum non eſt à materiâ (qua non eſt actionis principium) nec à figurâ, ſeu formâ externâ, ſive naturali, ſive artificiali, nec eſt à Deo aut dono miraculorum: ergò in Diabolum reducitur: & quamvis illi dicant,*

ſe

Digitized by Google

ſe hoc minimè directè intendere, aut apertè profiteri, tamen magiâ indirectâ tenentur, non minus ac avari & voluptuarii idololatriâ, quicquid contra proteſtentur, de ſua intentione, aut ignorantiâ, aut ἀπραγμοσύνη. *Coloſſ. 3. v. 6. Epheſ. 5. v. 5. Philipp. 3. v. 16. Confer & analogicè huc applica ex declaratione primi & ſecundi præcepti diſtinctionem idololatriæ in directam & indirectam, theoreticam & practicam &c.* Gerard. Joan. Voſſius Vir vaſtæ eruditionis & lectionis, ut Voetius *Part. 1. Diſp. pag. 914.* eum appellat, *lib. 1. Idolol. cap. 8. pag. mihi 32.* hæc habet: *Præter quem (apertum Dæmonum cultum) alter eſt, usque adeò occultus, ut ipſi, qui eum colunt, neſciant: ac propterea vel mortem potius oppetere ſint parati, quàm hujusmodi quid profiteri. Tales ſunt, qui multa videre agentes alios ex pacto cum Diabolo, quæ ipſi citra pactum, ſaltem expreſſum, imitantur; ſic quoq; reſpondente eventu: imò & illi, qui iſta ab aliis pacti neſcii didicerunt, ac tam miranda fieri putant non vi dæmoniaca, ſed naturæ; quippe longè potentioris, quàm vulgò credatur. Huc refero eos, qui res vim humanæ poteſtatis exſuperantes agunt verbis aut characteribus quibusdam ignotis, quibus fortaſſe diabolorum nomina & eorum invocationem ſignavere illi, qui primi iis ex pacto cum dæmone uſi ſunt.* Et paulò poſt: *Atq; ut nihil ejusmodi foret, quale metuimus; ſaltem verba etiam cognita, nec in ſe mala, ſacramentum ſunt dæmonis ex tacito pacto concurrentis, quoties adhibentur ad ea præſtanda, quæ nequit poteſtas humana.*

§. 6. Anton. Guevaram *p. 1. ſuar. Epiſt. ad Doctor. Melgar.* hanc recitare hiſtoriam ſcribit Gutierrius *Dub. 3. num. 4.* *Cùm Artaxerxis ſecundi ætate (deperditâ antea Medicinâ per quadringentos quadragintaq; annos ab Æſculapii obitu, Autoribus Strabone, Diodoro & Plinio) muliercula quædam in Provincia Achaja verbis ſolis varias morborum ſortes levaret; propterea ab ejus Provinciæ incolis ad Athenienſes relegata fuit, hi verò ad lapides eam damnarunt. Cujus ſententiæ ratio illis erat, quia natura Deusq; in lapidibus & herbis (& animalium partibus) non verò in verbis morborum remedia repoſuere.* Hæc ille. Noſtro tempore ſi omnes illi, qui ſpreta medendi arte verâ à verbis ſolis Medicinam petunt, ad lapides eſſent damnandi, proh! quanta foret hominum ſtrages! Quod eò magis dolendum, quò magis magisque ſereniſſimus Evangelicæ veritatis radius in orbe Chriſtiano reſplendet.

Mali

Digitized by Google

Mali cauſam quandam (in ſexu præſertim ſequiore) ex Senecæ *Epiſt. 123.* diſcere poſſumus. *Inter cauſas*, inquit, *malorum noſtrorum eſt, quod vivimus ad exempla: nec ratione componimur, ſed conſuetudine abducimur. Quod ſi pauci facerent, nollemus imitari; cùm plures facere cæperunt, quaſi honeſtius ſit, quia frequentius, ſequimur: & recti apud nos locum tenet error.* Sed & hoc inter cauſas malorum, futilisq́ue medicinæ nos inſuper referimus, quòd vivimus ad carnis placitum, nec voluntate Dei componimur, ſed impatientiâ auxiliiq́ue in verbis facilitate abducimur. Si & verba potionis inſtar amaræ nauſeam vel dolorem inferrent, vel magno pretio eſſent comparanda, nollemus iis uti: jam cùm à verbis iſta abſint, poſtponimus animæ quietem corporis ſecuritati, ac ejus pretium pretio corporis, æternumq́ue animæ periculum in lubricô ponimus locô.

CAPUT XIII.

Ratio III. *pro Faſcinatione vocali ab imprecationibus & execrationibus deſumta diſcutitur. Thyeſteæ preces unde dictæ? Imprecationum effectus non à verbis, ſed à Deo pendet, quod nec Ethnicos latuit. Per imprecationes etiam Diabolus immittitur. Wiero id neganti reſpondetur. Prædicta omnia exemplis confirmantur. Verborum efficacia eorum, qui ad Judicem ſupremum alios ſtato tempore, ut ſequerentur, provocarunt, & ſequaces habuerunt, unde?*

§. 1. RAtio ſecunda deſumta eſt ab effectu *imprecationum & execrationum*, quas Græci ἀρὰς vocant: inter quas Thyeſteæ preces, quas ſupra *Part. 1. Sect. 2. cap. 1.* & *Part. 2. Sect. 2. cap. 9.* attigimus, celebres ſunt in Poetarum monumentis, dictæ à Thyeſte filio Pelopis & Hippodamiæ, qui ad regnum adſpirans corrupit uxorem Regis Atrei fratris ſui. Quare Atreus irâ æſtuans filios ejus trucidavit, & coctos Parenti appoſuit, quo de Horatius *de arte Poetic.*

Aut humana palam coquat exta nefarius Atreus.

Hinc Thyeſtes gravibus & diris contra Atreum uſus eſt imprecationibus. Verùm effectus, qui imprecationes ſequitur, non à verbis, quæ talia ſunt, ſed à ſuperiori agente manat. Das gemeine Gebet und

Digitized by Google

der gemeine Fluch vermag viel/ Proverbium fuit Majorum noſtrorum referente Camerario *Cent. 3. cap. 36.* Nimirum, ut preces, ita & imprecationes ſuas à Deo capiunt vires; Thyeſteæ verò preces, ſi carmina fuerunt incantatoria, à Deo ſtygio, vero ſic permittente, effectum, ſi quem habuerunt, acceperunt. Proinde dubium nullum eſt, verba ex ipsâ animi ferventis mente fuſa precum inſtar ardentiſſimarum Dei vindicis manum ad effectum patrandum ſollicitare: Deum verò acerrimum judicem ſic ſollicitatum juſtas, nobisque occultas ob cauſas ſæpe verbis annuere, maximè ut præſentibus divinæ ultionis ſpectaculis moniti homines malè agere deſinant, & ad meliorem frugem ſe recipiant. Propterea κατάρα δύσφημον καὶ σκυθρωπόν, *execratio triſtis res eſt & mali ominis*, ut ait Plutarchus *Quaſt. Rom. 44.* Quæ cauſa, referente eodem, fuit, ut dira imprecari aliis Sacerdotes per leges non potuerint; laudique datum eſt Athenis Sacerdoti, qui populo jubente Alcibiadem devovere noluit, votorum ſe, non deteſtandi cauſa Antiſtitem eſſe inquiens. Triſtem autem imprecationum effectum Deum, non verba ipſa ut talia habere autorem, nec Ethnicos latuit, qui ad Deos ſuos, non verò his neglectis, ad verba nuda in imprecationis negotiò attenderunt. Hoc Plato *Lib. 11. de Legg.* teſtari poteſt, ubi ita ſcribit: *Oedipus contemptus à filiis ea illis imprecatus eſt, quæ exaudita effectaq; à Deo apud omnes feruntur.* Bellerophontes cùm nullam gratiam ab Jobate retuliſſet (quod Amazones ejeciſſet, & Amiſodarum interfeciſſet) ſed ab eo injuſtiſſimè tractatus eſſet, ad mare acceſſit, & Neptunum precatus eſt, ut Jobatæ regionem ſterilem inutilemque redderet, votisque factis retrò receſſit. Fluctus autem elatus terram inundavit, eratque atrox ſpectaculum, cum ſublime mare ſequeretur eum, & agros occultaret, Plutarchus *de Virtut. Mulier.* Ad Deos Deasque converſus Demoſthenes *Orat. pro Cteſiphont.* ſibi, ſi odio privato adductus, & contentionis ſtudio elatus falſum crimen inferat, omnium rerum bonarum & ſecundarum fructûs privationem imprecatur. *Virgo quadam, cùm juveni ſub hac imprecatione: ſi alteri quàm tibi nupſero, tunc Diabolus in nuptiis illis me abripiat, datam ſponſaliorum fidem violaſſet, & alteri nupſiſſet, ipſo die nuptiali à dæmone, cùm quo bis ſaltaverat, per oſtium in altum ſuffertur. Parentibus ſponſam altero die quærentibus idem cum ſociô ſub Dæmon occurrit, veſtes & aurum referens, additis verbis:*

bis : Non in has, ſed in Sponſam à Deo nobis fuit conceſſa poteſtas, Godelmannus *de Lam. lib. 1. cap. 1. n. 8. Princeps quidam cum faveret maleficis, & cum his quandam civitatem in certis negotiis indebitè aggravaret, dum hoc ſibi à quodam familiari objiceretur, illi omni timore Dei poſtpoſito reſpondit : Det Deus, ut in hoc loco moriar, ſi injuſtè illi à me aggraventur. Ad quæ verba ſubitaneâ morte etiam expiravit*, Sprengerus *Mall. Maleficar. pag. 381.* Nimirum *teſtis velox perjuris eſt Deus Malach. 3. v. 5. Maledictio venit in domum jurantis in nomine meo mendaciter. Zacch. 5. v. 4.*

§. 2. Imò per imprecationes etiam Diabolum ipſum quandoque immitti, annotata à Fernelio, Bodino, Cæſario & aliis exempla confirmant. Cæſarius *lib. 5. cap. 26.* unum recitat de patre imprecante filiæ quinquenni, edenti lac, ut unà cum lacte diabolum voraret; alterum de patre alio imprecante filio; tertium de marito imprecante uxori, ad quas imprecationes Diabolus ſtatim corpora eorum, in quos imprecatio directa erat, invaſit. Voetius *Part. 1. Diſp. Select. p. 1023.* ex Bezæ *Concion. 26. in Paſſion.* exemplum refert ſequens: *Scio quandam in Gallia fuiſſe patrem familias cognitione veritatis donatum, & eandem amplexatum, qui cùm per iracundiam unum ex filiis duobus devoviſſet, repente à Diabolo filium correptum, quo deinde licet ardentibus & aſſiduis Eccleſiæ ad Deum precibus ejecto, tamen adoleſcentem illum vix ſanitati redditum, paulò poſt morte ſublatum eſſe.* Wierus quidem *lib. 4. de Præſtig. Dæm. cap. 18.* negat ulli vetulæ, ulli obſtetrici (quæ corrupta eſt, ait, multorum opinio) ullive homini, quantumvis maligno aut ſcelerato Diaboli mancipio conceſſum eſſe, corporibus dæmonas imprecando immittere, cumque non ignoret exempla, atque ipſe unum execrandæ imprecationis filiolo in utero adhuc latenti à parente factæ referat, nihil ea obſtare dicit, ob peculiarem ingenitamque parentum cum filiis ſympathiam, cujus nomine exemplum quandoque horrendum proponere ſoleat Deus. Verùm illimitate & ſimpliciter ea ſi ſpectentur, ſuo ſtare poſſe talo Wiero ipſimet largimur, & vetulas pro ſuâ libidine & arbitrio id poſſe negamus. *Si verò Dei permiſſio acceſſerit, non video, quid obſtet, quin corporibus hominum immitti poſſit aquè, ac in corpus Jobi illud excruciandi ab extra poteſtatem divinitus accepit: ubi quidem nihil damus preculis, aut aliis ceremoniis vetularum; diabolus*

autem ſponte ſubmittit ſe miniſtris ſuis, ut eas in ſuperſtitione ſua confirmet, devotasq́; ſibi conſervet: Verba ſunt Balduini *lib. 3. Caſ. Conſ. cap. 3. Caſ. 2.* Quod autem imprecationes non feriant omnes, divinæ miſericordiæ tribuendum eſt, qui malas hominum voluntates repagulis ſuis compeſcit: interdum etiam imprecatio non eſt ex mala intentione, ſed ex ſubitò affectu iracundiæ, aut ex malâ adſuetudine, vel ex levitate, quam ſtatim comitatur pœnitentia, quæ effectum remoratur. Propterea autem ipſis imprecationibus non eſt omnis deroganda efficacia, quæ nimis manifeſtis in exemplis ſe prodit, præſertim cum parentes imprecantur liberis, ubi etiam immerita imprecatio non ſemper caret effectu, non tantum propter peculiarem ingenitamque parentum cum filiis Sympathiam, ut Wierus opinatur, ſed quia quarti præcepti obſervantia primam promiſſionem habet, transgreſſio verò primam maledictionem. Unde Siracides *c. 3. 11. benedictio autem patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta.* Ita Dn. Rauppius *Biblioth. Portat. Pract. pag. 445.*

§. 3. Sic & temerarios ſermones facili ore ex prava conſuetudine citra feriæ imprecationis æſtum prolatos effectus pariter ſæpe ſequitur, non verbis ipſum effectum operantibus, ſed Deo oris futilitatem juſtè, ut alii malam conſuetudinem fugere diſcant, puniente. *Cuidam nihil frequentius in ore hac fuit voce: Ut te paries inclinans obruat extinguatq́;. Atque hic cum ſociis à pariete ruinoſo graviter & ferè ad internecionem fuit laſus. Sed cum ſuetam imprecationis formulam deinceps in hanc mutaſſet: Ut te afflicta ſenio arbor caduave obruat, occidatq́;, inq́; ſylvam aliquando idem arborum quarundam cadendarum gratia contendiſſet, gravem ſibi temeritatis pœnam imminere ſenſit. Parum enim abfuit, quin ab aliqua ex improviſo obrueretur*, Otho Melander *Tom. I. Joco-Ser. 599. Quidam*, eodem Autore, *irâ inflammatus hac in voces proruere conſueverat*: Daß dich aller Bettler Kranckheit ankomme; *cui deinceps non cum uno aliquo morborum genere, ſed cum innumerabilibus confligendum fuit, quibus & miſerabiliter interiit.* Alios novit Idem, *qui identidem aliis morbum comitialem ſunt imprecati, ſed qui & ipſi ad extremum cruciatu ſummo, illâ ipſa epilepſia enecti extinctiq́; fuerunt.* En! ſi verbis ipſis inſita effectum patrandi virtus fuiſſet, non propria imprecantis, ſed alia, cui imprecatio facta eſt, ſeu, quæ imprecationis fuit

obje-

Digitized by Google

objectum, perſona effectum tenſiſſet. Quanquam ſint, qui, ut fidem ſermoni ſuo faciant, mala verba ſibi dicunt, & juramenti locó temerè ac ſine neceſſitate ex prava ſaltem conſuetudine ad rem quamcunque, etiam exigui momenti fundunt. Nonnemini hac in urbe frequens hoc fuit: Ich will erblinden/ qui cœcus in ſenectute evaſit. Alia vetula crebro ore uſurpavit hoc: Ich will erkrummen und erlahmen/ quæ imprecationis gravitatem deinceps conſcientiæ ſtimulis ſuſcitata deploravit. Mulier quædam primam imprecationis formulam familiarem habens filium peperit oculis orbum. Proinde citatus jam Melander aut penitùs iis formulis abſtinere, aut hujusmodi uti ſuadet, quæ noxiæ & peſtiferæ haud ſunt, quales ſunt, inquit, *ut te anas obterat:* Daß dich ein Endte zertrette/ aut, *ut te ovis mordeat*, dat dick ein Schaap biete/ aut *ut te fœnum ſtimulet*, daß dich das Heu ſteche: atque id genus aliis, quibus magni nominis ac illuſtres præſtantesque viri fuerint uſi, ſicut & Lutherus hanc imprecandi formulam uſurpare ſolitus eſt: *Ut ne malum in vita habeas unquam*, daß dich alles Unglück fliehe/ Lutherus *Tom. Witteb. 6. pag. 92.*

§. 4. Verba multorum, qui læſi lædentes ad ſupremum immortalis Dei incorruptique Judicis tribunal, ut ſtato tempore ſequerentur, provocarunt, pondus habuiſſe, tragica, fateor, exempla probant. Verùm verba provocantium qua talia ab afflictiſſimis vel morituris prolata tantarum virium non ſunt, ut provocatorum corporibus ſtato tempore alterationem inferre, & vitæ fontem, jam limpidiſſimum, deſubitò turbare & obturare queant. Nam *mortis judicium à Domino omni carni*, Syracid. *cap. 41. v. 5. Chriſtus mortuis ac viventibus dominatur, Rom. 14. v. 9.* & *Job. 14. v. 5. Numerus menſium hominis apud Deum eſt, qui conſtituit terminos ejus, qui præterire non poterunt.* Caveamus ergò, quod DEI potentiæ debetur, impotentibus impotentis hominis verbis tribuere poteſtatem animam è corpore poſt elapſum certi temporis ſpatium eximendi. *Cæleſtis Pater*, verba ſunt Drexelii *Tribunal. Chriſt. lib. 2. cap. 3. Homini, ſuo Filio, judicandi poteſtatem, & omne jus gladii commiſit, ideò hic judex, qui unicè amat homines, hominibus ſæpè obedivit. Et quia non rarò pars graviter læſa partem adverſariam & lædentem in jus vocavit, Judex hujus hominis delationi ſeſe attemperans poſtulatum quoque adverſarium comparere juſſit, ut in ambos judicio præſentes ſententiam diceret.*

CAPUT XIV.

Ratio III. *à Muſicâ petita examinatur. Muſica unde dicta? Hâc inanimata Orpheum moviſſe Ethicè à quibusdam intelligitur, à nonnullis magicè explicatur, Muri Hierichuntini non ſono buccinarum ſunt collapſi. Bruta Muſica delectantur. Orpheus Magus vel fanaticus. De Arione à Delphino ad litus deportato. De piſce Xiphiâ voce allecto, quæ referuntur, nihil facere pro verborum poteſtate phyſicâ oſtenditur. An certis verbis piſcis ille allectus detineatur, & Græcorum idioma intelligat, inveſtigatur.*

§. 1. RAtionem *tertium Muſica* ſiſtit. Muſica (ab Ægyptiacô nomine *Mos* vel *Mo*, quod *aquam* notat, ex ſententiâ Kircheri in *Prodr. Copt.* citante D. Gerhardo *Eccleſ. Coptic. cap.* 2. dicta, eò quòd Ægyptii primùm ad aquas illas invenerint, uti ex arundine fiſtulas) omnium diſciplinarum antiquiſſima, aures ad harmoniam, ut Alcinous *de Doctrin. Platon. cap.* 7. loquitur, creatas, animumque delinit quidem, & velut occulto ſuavique influxu animam ſenſitivam mirè afficit. Sed Muſicâ (1.) *inanimata* & (2.) *bruta*, quod pro verborum facultate opponitur, *Orpheum* (non Thracem Argonautam, ſed Poetam, qui Onomacritus dictus Tatiani & Hippiæ filiorum Piſiſtrati temporibus claruit) Amphiona & Ariona variô citharæ vocisque modulamine affeciſſe & effeciſſe, ut ſaxa ſe moverent, delinitæ arbores ſuis ſe locis exererent, ſenſificatæ cautes choros agerent, fluvii curſum cohiberent, aves advolarent, leones & tigres properarent, & exarmatæ feritatem ponerent, niſi *Magicè* vel *Ethicè* intelligatur, Phyſicè certè explicari nequit. Ethicè autem capiendum, quòd ſuâ Orpheus prudentiâ ſylveſtres hominum, beluniô prope ritu degentium, mores ad manſuetius vitæ genus, turpemque eorum victum, qui humana caro fuit, ad meliorem ex frugibus compoſitum, ſancitis ad civilem converſationem bonis legibus redegerit. *Amphion* Thebanus vir Muſicæ & Citharœdicæ artis peritiâ ſeu orationis & modulationis ſuavitate illuſtris ſaxa pariter movit, &, quò vellet, duxit, h. e. ruſticos & feros homines ad civilis obſequii pellexit

lexit diſciplinam, muroſque Thebanos, ſaxis in ſtructuram concurrentibus, condidit.

§. 2. De *Arione* Methymnæo Lesbio, Lyrico & Cytharœdo eximio quæ feruntur, eodem intelligenda veniunt ſenſu. *Magicè* verò ſumunt iſta alii, quia Orpheus Ægypto Magiæ ſede fuit ortus, eumque ut ſupra vidimus, Magiæ fuiſſe ſtudioſiſſimum, aſſerere non dubitat Excell. Conringius, ductus Plinii & Pauſaniæ autoritate, quorum, hic *lib. 9.* ait: Πιςευόμενος ἐυρηκέναι τελετὰς θεῶν, καὶ ἔργων ἀνοσίων καθαρμὺς, νόσων τε ἰάματα, καὶ τροπὰς μηνιμάτων θείων. Delrio *lib. 4. D. M. cap. 2. Quæſt. 2.* & Jordanus *loc. cit. cap. 51.* Orpheum ad fanaticorum claſſem referunt. Fanatici autem à Dæmonibus ſunt afflati, ab abrepticiis vel obſeſſis ſolâ vaticinatione differentes. Fabium Paullinum equidem hanc ſylvarum & ſaxorum abſtractionem veram fuiſſe, ex Platonicorum mente diſputandi gratiâ contendiſſe, & per ſeptem modos probaſſe tradit Delrio *lib. 1. cap. 4. Quæſt. 3.* ſed & eosdem idem loco citato modos diſcutit. Itaque vel magicum vel fabuloſum hoc eſt, in Alſino agro Caroniæ fontem fuiſſe, naturâ tranquillum, ſed inſonantibus tibiis exultabundum ad harmoniæ modos elevatum, & ultra etiam margines intumeſcentem: quod in Thoma Fazello rerum Sicularum luculentô ſcriptore *Decad. 1. l. 1. c. 5.* annotatum reperit & ex eo tradit Jordanus *cap. 66.*

§. 3. Muros Hierichuntinos ſonô buccinarum ab Iſraelitis *Joſ. c. 6.* editô ſuccuſſos ut adeamus, naturali ſolius ſoni virtute eos corruiſſe negamus. Sonus enim vel ſpiritus è tubâ exploſus in omnes latiſſimi aeris ſpatii partes diſpergitur, & diſperſus hebeſcit, breviſque conquieſcit. Quò quidem ori ille vicinior, eò fortior: ſed quò longiùs progreditur, eò debilior evadit. Itaque ſi naturalem ſolida proturbandi vim habet tubarum clangor, in ea primùm, quæ proxima ſunt, & in quæ citiùs incurrit, veluti in lanceas, tentoria, imò in commilitones denſum agmen conſtituentes impetum faciet, & ore manibusque deturbabit buccinas, milites verò ſe mutuò vicino tubarum ſuarum clangore proſternent. Itaque divinam hîc agnoſcimus potentiam. Dato nimirum ad Dei mandatum buccinarũ clangore, ſubtractoque ſtationi ſolo infiniti agentis concurſu iſti corruerunt, & quidem, ut ex Cajetano rigorem textûs Hebraici rimante Cornelius à Lapide ad iſtum locum notat, *ſubter ſe*, quòd vel in foſſam circumcirca, vel majori miraculo ſub terram caſurus erat murus,

Digitized by Google

rus, ut Iſraelitæ non impedirentur à ruinis muri, ſed liberum haberent ingreſſum circumcirca in civitatem. Simile miraculoſi murorum collapſus exemplum notavit Lipſius *Exempl. Politic. libr. 1. cap. 2. Monit. 4.* Roberto enim Galliæ Rege viro demiſſæ & raræ ſanctimoniæ Avallonem urbem obſidente muri ſpontè corruerunt, ipſo interea laudes hymnosque cum ſacerdotibus in tabernaculo concinente.

§. 4. *Bruta Muſica ſuavitate delectari* non negamus, cùm & aves cantum veluti quadam diſciplinâ ſuæ artis ex inſito amore exerceant, & ſuavi modulatione ſe mutuò ad cantillandum invitent: imò ex avium imitatione ſuum Muſicam habuiſſe ortum fidem Chamæleon Ponticus apud Athenæum *lib. 9.* his fecit, & aſſerit τὴν εὕρεσιν τῆς μουσικῆς τοῖς ἀρχαίοις ἐπινοηθῆναι ἀπὸ τῶν ἐν ταῖς ἐρημίαις ᾀδόντων ὀρνίθων, ὧν κατὰ μίμησιν λαβεῖν στάσιν τὴν μουσικήν. *Muſicen ab hominibus priſcis inventam, & excogitatam ab avibus iis, quæ in ſolitudine canunt, atque ad earum imitationem eſſe inſtitutam muſices diſciplinam.* Sic & Lucretius:

At liquidas avium voces imitarier ore
Ante fuit multò, quàm lenia carmina cantu
Concelebrare omnes poſſent, aureisque juvare.

Propterea quæ de Delphinis, Elephantibus, Cervis, Equis & aliis animantibus brutis, quòd muſicô concentu mirificè delectentur & gaudeant, fuerunt adducta, in dubium vocare nolumus. Delphinum Symphoniæ cantu moveri ſuis oculis non ſine voluptate ſemetipſum ſpectaſſe ſcribit Schottus *Part. 2. Mag. Univerſ. lib. 1. cap. 3. Anno 1633,* inquit, *cùm Neapoli in Siciliam navigarem exiguâ ſcaphâ vectus, & poſt 6. dierum navigationem proſperam tandem die ſeptimo Meſſanam urbem in conſpectu haberem, cœpi cum ſociis Ambroſianum Hymnum, Te Deum laudamus, & Litanias Lauretanas in Deiparæ laudem cantare harmonico concentu, & ecce! agminatim Delphini accurrunt, naviculam circumnatant, in altum exiliunt, comitantur ad longiſſimum ſpatium, nec, niſi finito concentu, diſcedunt.* Sed fabulam, quam celeri admodum & cohibili oratione, vocumque filo tereti & candido ſcripſit Herodotus ſuper fidicine illo Arione, ut loquitur A. Gellius *lib. 16. cap. 14.* (nimirum Ariona, poſtquam in mare ſeſe præcipitaſſet, in Delphini unius carminis Orthii ſuavitate illecti dorſum deſiliiſſe, ſalvumque & incolumem ab eo per longa æquorum ſpatia placidè ad litus Tænarium Laconiæ fuiſſe deportatum) fabularum

loco

loco nos quoque linquimus. Nam, ut tradit Natalis Comes *Mytholog. lib. 8. cap. 14. eadem ſemper eſt natura animalium, neq; tamen quisquam ab illis ad hac usq; tempora ſervatus narratur à delphinis: & tamen infinitus propè eſt numerus eorum, qui in mari perierunt: at cum in mare ſe præcipitaſſet, magis probabile eſt, natantem & veſtibus ſuſtentatum Arionem à nautis Tanariis fuiſſe exceptum, & in navi, cui picti fuiſſent utrinq; in prora delphines, in Tanarum fuiſſe portatum; ut ſcriptum reliquit Antimenides in 1. lib. Hiſt.* A. Gellius *loc. cit. in fine* ait, eam fabulam dicere Lesbios & Corinthios, atque eſſe fabulæ argumentum, quod ſimulacra duo ahenea ad Tænarum viſerentur, Delphinus vehens & homo inſidens.

§. 5. Neque tamen, ſi fabula non ſit, quia dicit Philippus in Ἀνθολ. *lib. 1. cap. 50.*

— οὐ ψεύστης μῦθος Ἀριόνιος.

— *Non falſa eſt fabula Arionia.*

notante Voſſio *Idolol. lib. 4. cap. 16.* majus ex hoc robur argumentum, propterea capit. Muſica ſuavitate ut hominis, ſic & brutorum aures pro ratione organi auditus & ſpirituum, in quibus magna eſt varietas & ad percipiendam modulaminis gratiam diverſitas, invitantur & paſcuntur; nemo tamen ob id colori, qua tali, realem efficiendi, lædendi & faſcinandi poteſtatem, qualem verbis & ſono tribuunt, adſcribit.

§. 6. Piſcem *Xiphiam* verba percipere, atque allectum ſe ſiſtere non miramur. *Audire enim eos* (piſces) *palam eſt, utpote cum plauſu congregari feros ad cibum conſuetudine in quibusdam vivariis ſpectatur,* ait Plinius *lib. 10. cap. 70.* Hoc, quod ſubjungit, cum Doctiſſimo Voſſio *loc. cit. lib. 3. cap. 27.* miramur: *In piſcinis Cæſaris genera piſcium ad nomen venire quosdam ſingulos.* Eſt & Ciceronis, advertente eodem Voſſio *l. 2. ad Atticum Epiſt. 1. Noſtri Principes digito ſe cælum putent attingere, ſi mulli barbati in piſcinis ſint, qui ad manum accedant.* Ac Lucianus de Dea Syria ſimiliter de piſcibus, οὗτοι δὲ καὶ οὐνόματα ἔχουσι καὶ ἔρχονται δὲ καλεόμενοι. *Hi & nomina habent, atq; iis vocati adveniunt.* Hæc per naturæ, & quidem phantaſiæ ac memoriæ benignitatem, quâ & bruta, attamen diverſimodè, gaudent, excuſari poſſunt: non tamen ex hoc ad verborum poteſtatem & influxum phyſicum ac realem argumentari li-

Digitized by Google

cet, cùm & canes, vaccæ, porci, aliaque nominibus ſuis, quibus indigitantur, vocata ex nominationis conſuetudine & hinc phantaſiæ ſuſcitatione ad capiendum pabulum, tanquam bonum, ad quod naturali inſtinctu animalia feruntur, quodque nominata & vocata ſe accepiſſe memoriæ beneficio norunt, accedant: Quis verò, præter ſignificandi modum, realem verbis influxum propterea adſcribat?

§. 7. Xiphiam verò piſcem per iſta tantum verba, quæ ſupra adduximus, etiamſi ea nunquam audiverit, Græcorum etiam idioma ab Italico cum diſtinguere, à ſe, ut credat, vix quiſquam impetrabit. Kircherus per incantamenta & præſtigias capturam fieri primùm putavit, ſed poſtea mentem mutavit, & ſine ullâ ſuperſtitione id fieri dixit, pro fundamento id ſupponens, ſonum ſphæricè diffuſum & in varia incidentem corpora non omnia movere, ſed illa tantum, quæ iſti ſono ſunt proportionata. At iſta tantum vocabula, ait, habere hanc vim concitandi ſpiritum inſitum & phantaſiam animalis hujus & blandè afficiendi, non alia. Gaſp. Schottus verò à Kirchero diſſentit, & vim naturalem verbis pro piſcis illius capturâ decantatis negat, ſed & incantatoria eſſe, & ex pacto implicito ſaltem cum Diabolo operari ſcribit. Verùm quæcunque ſententia obtineat, nobis neutiquam obeſt. *Hæc* naturalem poteſtatem verbis negat: at eandem & nos negamus. Iſta harmonico concentui per verba edito ſpiritum & phantaſiam ſuaviter demulcendi & invitandi virtutem, quæ naturalis eſt, tribuit: at eandem nos quoque jam ante aſſeruimus. Influxum verò à verbis, qua talia ſunt, realem & coactivum manare, ac vi quadam ſibi inſitâ piſcem è latebris, ut præſentem ſe ſiſtat, impellere, probatione, quam nos deſideramus, eget.

§. 8. An Piſcatores (liceat nobis conjectari) in freto iſto frequentes certò muſicô cantu & cibo clam injecto ita ad conſuetudinem ſenſim piſces illos trahunt, ut, ſi placet, dato deinceps ejusdem cantus velut ad cibum diſtribuendum ſigno facili eos negotio alliciant & capiant: econtra datâ operâ cum ſtrepitu quodam idioma mutant, & ſic ad fugam asſuefaciunt, quod deinceps alii fraudis ignari mirantur? Bruta ita ad certum ſonum asſuefieri poſſe, præter ovium, anſerum, gallinarum & aliorum cuſtodes, ridiculum illud exemplum, quod è Drexelio recitat J. Adam Weberus *Art. Diſſerend. de qualib. mater. Font. 24. Exempl. 8.* confirmat. *In Helvetia locus eſt Lucernâ 4. milliaribus diſtans, ubi Pa-*

rochus

rochus habitat, qui rarò naturæ prodigio ſolet hoſpites ſuos inter prandendum oblectare. Pultem transfundit in patinam, & certo ſtatuit loco. Mox ſigno dato proſilit è cavo hinc muſculus, inde prodit è cavea avicula, aliunde cum cane adventat felis: ita quidem, ut nec feli canis, nec muri felis, nec mus aut felis avi quidquam hoſtile faciat. Summa eſt inter omnes amicitia, maxima concordia, nulla invidia. Abſumto prandio, ad ſuum unumquodq; animal redit cubile: ita ut avis ipſa ſibi oſtium caveæ & aperiat & claudat, & mus, quotiescunque nominatim ab hero ſuo vocatur, de cavea ſua procurrat, nec cane oblatrante, nec fele inſidiante.

CAPUT XV.

Muſicæ vis uberiùs, & quidem quoad Hominem, conſideratur. Cur Homo Muſicâ delectetur & afficiatur? Variæ variorum ſententiæ. Rectiùs à phantaſiâ depromitur cauſa. Sonus inconcinnus mirè ſæpe phantaſiam, & per hanc corpus afficit, quod hiſtoriis illuſtratur. Agrippa notatur. Phantaſiæ & auditûs excellentia in Homine major eſt. Muſica inſtrumentalis, quando vocalis jungitur, vis eſt major. Græcorum exempla in dubium vocantur. Alexandrum quomodo Muſica ad iram commoverit? Muſica noſtræ ætatis veterum præfertur & contra Pancirollum vindicatur. Modorum Muſicorum, quos, ſed non omnes, veteres uſurparunt, nomina, proprietates &c. recenſentur. Hiſtoria de Citharœdo apud Ericum Daniæ Regem examinatur. Sirenes Poetarum ad fabulas ſpectant. Dari autem Sirenes hiſtoriis probatur. Quadruplex Sirenum, quarum Poetæ mentionem faciunt, expoſitio: moralis recenſetur.

§.1.(3.) H*Ominem* harmonicas voces & ſonos afficere & movere periti Tubicines norunt, nec nos ſumus neſcii. Sed qui fiat, quòd Homo ita Muſicâ delectetur & afficiatur? jam diſpiciendum. Hier. Fracaſtorius *lib. de Sympath. & Antipath. cap. 14. pag. in Theatr. Sympath. auct. 690.* cauſam hanc dat, quòd ſonus integer, quia diſtinctus, ſuavior ad aures accedat. Omne autem ordinatum & diſtinctum delectat: fractus autem, quia indiſtinctus, ſuavitate caret. Verùm ſonos

 & fra-

Digitized by Google

& fractos & integros ingratos dari experientia docet. *Scaliger. Exerc. 302. Sect. 2.* cauſam ex aeris ſubſultantis cum ſpiritu cordis unione, & inde orta muſculorum ad motum varia diſpoſitione nonnihil generaliter derivat. Thom. Willis ſedulus & accuratus Cerebri diſſector *Anatom. Cerebr. cap. 17.* ſpecialiùs à peculiari ſpiritus animalis, & demum pro ratione effectus, vitalis diſpoſitione, & ſuavitate ſoni primùm ortâ cauſam derivat, ſiquidem harmoniæ modulus cerebrum ac cerebellum & quidem hoc immediatius trajiciat, eò quidem citius, quò mollior hujus ſit compages, impreſſionumque magis capax, & peculiari ſpiritus ſchematiſmô afficiat; quare non modò phantaſiam delectatione quadam hinc affici, verùm inſuper cordis mœrorem & triſtitiam ſublevari, imo paſſiones quasvis turbulentas ex ſanguinis æſtu & fluctuatione immodicâ in pectore excitatas, ſedari ſentit. *Quandoquidem*, inquit p. 160. *ſpiritus animales præcordiorum motui inſervientes à Cerebro concepta, influentia huc transmiſſa, ſpiritus hosce in ipſô fonte commovendo, eorundem affectuum impetus pectori transferunt: ita melodia auribus introducta, & per hanc provinciam diffuſa, quaſi benigno afflatu ſpiritus hujus incolas incantat, eosq; à furore avocatos velut ad tripudii numeros & modos componit, adeoq; tumultus quosvis & inordinationes inibi excitatas compeſcit.*

§. 2. Athan. Kircherus *in Arte Magneticâ ac in Muſurgiâ*, item G. Schottus in *Magiâ Phonurgicâ*, præmiſſis experimentis duobus, quæ prætcrimus, concludunt, ſonum per medium unà cum aere diffuſum & propagatum penetrare etiam corpora ſolida, ac multò magis corpora noſtra, utpote valdè poroſa, ipſumque cor noſtrum ſubire, quod ſedes eſt & officina ſpirituum: ſpiritus verò, cùm ſint ſubtiliſſimus quidam vapor ſanguineus & admodum mobilis, facilè à concitato aere ſonum deferente concitari, & cum ſpiritus hujusmodi ſint inſtrumentum animæ, & hæc in operationibus & affectibus ſuis maximè dependeat à commotione hujusmodi ſpirituum eamque quaſi naturaliter ſequatur, pro variâ hujusmodi ſpirituum concitatione à vario ſono, maximè verò ab harmonicô facta, varios in animâ affectus (qui tamen omnes ſunt in animæ poteſtate, quoad voluntarii aut involuntarii rationem) ſequi ſtatuunt. Verùm enim verò, cùm & Delphini, ut ex eodem Schotto vidimus, Muſicâ delectentur, ſaltuque gaudium teſtentur,

Digitized by Google

tur, an ſonum per aerem & aquam diffuſum corporum illorum poros & inde cor eum impulſu, ut ſpiritus concitentur, ſubire credimus? Hæc fidem meam, fateor, ſuperant. Sanè obturatis auribus licet ſuaviſſimo concentui corpus etiam nudum pro faciliori ſoni receptione exponatur, ſpiritum ullum iri commotum, mihi perſuadebit nullus. Adhæc ſi harmonicus ſonus cum aere corpus poroſum penetrat & concitat, cur nulla vel ſaltem quædam concitationis & agitationis ſpirituum præſente harmonicô concentu in dormientibus obſervantur veſtigia? Si enim naturalis eſt ille effectus, utique factâ etiam in ſomno concitati aeris per poros ſonum deferentis cùm ſpiritibus conjunctione, non poteſt non ſpirituum, adeòque & partium commotio vel ſubſaltatio ſequi. Sed negat ſimilem experientia obſervationem. Inſuper ſi à ſpirituum in corde & partibus commotione per ſonum Muſicum citra Phantaſiæ erectionem facta iſta corporis fieret alteratio, non tanta inde oriretur affectuum, velut iræ, furoris &c. diverſitas. Quamvis enim temperamenta ratione humorum inſigniter varient, niſi tamen præſentis mali è verbis in concentu harmonico factis perceptio fiat, etiamſi cholericum corpus ſit, ad iram tamen ſolô ſono non commovebitur, ſed intra gaudii limites ſubſiſtet. Præterea Muſici inſtrumentales ad operam ſuam in nuptiarum conviviorumque ſolennitatibus præſtandam conducti, quò ſæpius eam locant, eò minus à muſicô concentu, imò tædiô tandem afficiuntur: cùm tamen ſpiritus eorum à vicino ſono nimiùm commoti per iſtud principium, & quia res non voluntaria, ſed naturalis eſt, agiliores, non remiſſiores fieri deberent.

§. 3. Nos ad Phantaſiam primariò hic reſpicere malumus. Hæc ab illapsâ per auditûs organum cum aere melodiæ ſpecie, ſpiritibus animalibus gratâ ſuſcitatur & vegetatur. Suſcitata concentus muſici ſuavitatem & *φυσικὴν ἡδονὴν naturalem voluptatem*, quàm Ariſtoteles *lib. 8. Polit. cap. 5.* Muſicæ tribuit, cognoſcit, miratur, eâque gaudet ejusque ut boni cogniti poſſeſſionem auricularem appetit: hinc potentias naturales, ut uberior fiat boni cogniti fruitio, in conſenſum trahit, & humores, ſpiritusque pro cognitionis ipſius, ut & temperamentorum varietate, diverſimodè movet. Contra diſcordantes ac inconcinnos ſonos eadem etiam cognoſcit, velut cùm cultrô ferrum raditur, vel chorda ad ſtridorem edendum urgetur; ſed tanquam malo quodam offen-

Digitized by Google

ſa potentias naturales ad fugam impellit, ſpiritusque ac humores quandoque inordinatiùs movet. Imò licet in ſe ſuavis ſit concentus, ſi eum ut ſibi inconcinnum phantaſia æſtimat, corpus tamen ad alterationem usque nonnunquam offenditur. Cujus rei lepidam hiſtoriam recitat Scaliger *Exerc. 344. Sect. 6.* de quodam regulo Vaſcone equite, qui, dum viveret, auditô phormingis ſonô (phorminx verò idem inſtrumentum eſt cum teſtudine *Scalig. Exerc. 302. ſ. 7.*) urinam illicò facere coactus fuit. Huic ſimilem D. Jungius accepit à Dn. Gul. Guil. Managetta *Anno 1. Natur. Curioſ. Obſ. 134.* Cauſa tamen, cur veſicæ ſolius, non verò aliarum partium, ut alvi, ventriculi &c. expultrix inſimul fuerit commota, latet in abſconditô.

§. 4. Sententiam porrò noſtram confirmat hoc, quod & pictura rem muſico modo exponibilem oculis ſiſtens ritè adhibita intuentis Phantaſiam animumque mirificè adficiat, & affectum concitandum promoveat, cujus inſigne Ælianus *lib. 2. Var. Hiſt. cap. 44.* exemplum recitat. Sed ipſos canentium affectus cum cantu in audientes transfundi, quis credat Corn. Agrippæ *lib. 2. Phil. Occult. c. 25.* ita diſſerenti: *Verùm cantus, quàm inſtrumentalis ſonus plus poteſt, quatenus præter harmonicum concentum ex mentis conceptu ac imperioſo phantaſiæ cordisq́; affectu proficiſcens, ſimulq́; cum aëre fracto & temperato aërium audientis ſpiritum, qui animæ ac corporis vinculum eſt, motu facilè penetrans, affectum animumq́; canentis ſecum transferens, audientis affectum movet affectu, phantaſiam afficit phantaſiâ, animum animo, pulſatq́; cor & usq́; ad penetralia mentis ingreditur, ſenſim quoq́; mores infundit, movet præterea membra atq́; ſiſtit, corporisq́; humores.* Suſcitant quidem voces & harmonici concentus affectus, ſed ſuſcipere & deferre neſciunt. Diverſos in diverſis non rarò eadem cantilena movet affectus, ſed varium in canente uno fuiſſe imperioſæ phantaſiæ motum & cordis affectum probari nequit.

§. 5. Phantaſiæ itaque in homine excellentiam, inſuper auditûs perfectionem, & ſpirituum animalium copiam ac mobilitatem, cur homo ita Muſicâ delectetur, cauſam eſſe exiſtimamus. *Phantaſia* enim ſenſus hominis internus facultas eſt cognoſcens ab animâ rationali manans: ea autem ſenſitiva & vegetativâ animâ eſt excellentior. *Auditus* in homine & perfectior, quia cum protuberantia annularis in hominis

aure

aure ſtrictiorem, quàm in quadrupedum auribus affinitatẽ cum cerebrô habet, tum nervi auditorii non, ut in brutis, à medullâ oblongatâ, ſed à cerebellô oriuntur? Itaq; audibilis impulſus ad ſenſorium commune citiùs trajicitur. *Spiritus animales* in homine, quia cerebrũ habet maximũ, duplo bovis cerebrum excedens, copioſiores, & quia è ſpiritu ſanguinis humani, qui optimus, vitali producuntur, nobiliores generantur. Schottus demum ipſe fatetur ; ſummum in hoc negotiò momentum afferre diſpoſitionem ipſam, audientis ſono & harmoniæ, ipſisque cantilenarum verbis proportionatam. Spiritus autem animales nobiles & mobiles ſoni harmonici & moduli muſici ideâ imbuti phantaſiam excitant , & eadem impraegnati muſculoſas corporis partes largiùs à phantaſiâ vegetâ impulſi ſubeunt, ad motum eas irritant, & ſpiritus vitales in conſortium trahunt. Si enim colorum ideam ſpiritus vitales matris per imaginationem ſuſcipiunt, & cum ſanguine ad infantem in uterô contentum deferunt, quidni & ſoni harmonici ideam animales ſuſcipiant, & ad muſculoſas partes deferant?

§. 6. Magna itaque eſt Muſicæ inſtrumentalis vis & efficacia, major tamen ad affectus cùm placidè ſedandos , tum rapidè excitandos, ſi vocalis jungitur eidem, ita ut materiæ concentu harmonicô exprimendæ certæ certus & proprius accommodetur modus : cujus rei plura Prætorius *Syntagm. Muſic. Tom. 1. Part. 2. Membr. 1. cap. 9.* ex antiquorum monumentis exempla collegit. Siquidem *unà cum melodiâ integra percipiebantur verba*, ait Pancirollus *Rer. Memorab. Part. 1. Tit. 39. de Muſic.* Ita nimirum ſoni harmonici ſuavitate Phantaſia ſuſcitatur, animus erigitur, & ad verba fit attentior, atque ubi eorum pondera ratio penſicavit in affectum, quem moduli & verborum materia intendunt, fit concitatior.

§. 7. Quædam tamen à Græcis forte per exaggerationem, quòd illis ſcriptoribus frequens eſt, dicta eſſe, non immeritò alii ſuſpicantur, ut proinde iis, quæ de Antigenide, Timotheo, Tyrtæo & aliis referuntur, omnem fidem habere nolim. Alexandrum tamen ad iram Muſica commovere potuit ea ratione, ſi fortè verba Tibicini ab alio Muſicæ peritiſſimô patheticè juncta fuerunt & decantata. Verba autem illatæ ab hoſtibus injuriæ memoriam refricuerunt, iisdemque certus & Regis genio congruus modus fuit aptatus. Rex verò temperamenti

ſua

ſuâ naturâ calidioris inter ferventia pocula injuriæ gravitatem altiùs ad animum revocans, eò faciliùs ad furorem fuit redactus, quò ægriùs injuriam (ut ſunt generoſæ mentes ſubtiliſſimi injuriarum penſiculatores) ferre potuit. Sed Demodocum Citharœdum concentus Muſici ſonô Clytæmneſtram Agamemnonis ad Trojanum bellum profecti uxorem ad continentiam & pudicitiam adeò incitaſſe, ut Ægiſthus non niſi citharœdo è medio ſublatô eâ frui potuerit, fabula eſt Scaligero *Exerc. 302. Sect. 2.*

§. 8. Tantum noſtrâ ætate Muſica cepit incrementum, teſte Muſico Excellentiſſimo Prætorio *Tom. 3. Syntagm. in Dedicat.* ut vix majus ſit ſperandum, proptereaque dicam inclutus Muſicorum ſenatus jam ſcribat ICTO Præſtantiſſimo, Guidoni Pancirollo, qui ſuperiori ſeculo A. 1586. Patavii claruit, & *loc. cit.* liberiori calamo ſcripſit: *Quæ cum* (veteri) *ſi recens hæc noſtra* (Muſica) *conferatur, barbara omninò meritò habenda: ſiquidem in hac non niſi voces & clamores absq; verbis audiuntur. Unde aures tantummodo parumper paſcit, absq; aliqua intellectus delectatione.* Noſtrâ ſanè ætate modos verbis artificioſiſſimè ad ſtuporem usque accommodarunt clariſſima Poeticæ Muſicæ lumina Schuzius, Prætorius, Herbſtius, Roſenmullerus, Bartallus, Rigatus, Capricornus aliique. Ne tangam duodecim Recentioribus uſitatos modos, quos licet forſan cognitos veteres habuerunt, non tamen omnes uſurparunt. Modos iſtos verſiculi exhibent ſequentes, in quibus exprimitur eorundem

Nomen. Proprietas. Repercuſſio. Ordo.

1. Dorius *eſt* hilaris : *Re La ſonat : ordine* Primus.
2. *Re Fa* mœſtus *amat* Hypodorius: *ipſe* Secundus.
3. Auſterus Phrygius : *Mi Fa vult* : Tertius *iſte.*
4. *Mi La* blandi *ſonat* Hypophrygius ; *is tibi* Quartus.
5. Lydius *eſt* aſper : *Fa Fa tribuit ſibi* Quintus.
6. *Fa Fa* lenis *habet* Hypolydius, *utpote* Sextus.
7. Septimus indignans : *Ut Sol* Mirolydius *edit.*
8. *Ut Fa dat* placans Hypomix : octavus *habendus.*
9. *Re La* ſuaviter Æolius *canit* : *Ille* Novenus.
10. Triſtis Hypoæolius : *Re Fa notat : hic tibi* Denus.
11. *Ut Sol* undecimus jucundus Jonicus *effert.*
12. Flebilis externus *Fa La* Hypojonicus *addit.*

§. 9. Lam-

§. 9. Lamperd. Alardus *de Veter. Muſic. cap. 12.* Veteribus quinque duntaxat fuiſſe modos ait, verùm non ignorantiâ multis modis ſed ſtudiô & deditâ operâ eos abſtinuiſſe ſcribit, quòd ſimplices ſatis valere ad animum viri honeſti confirmandum norint. Allegat etiam Plutarchum, qui *lib. de Muſic.* hæc prodidit: *Sed & veteres omnes nullius imperiti harmoniæ, tamen uſi modò ſunt quibusdam: neq; enim ignoratio tantas anguſtias & paucitatem chordarum peperit apud illos: neque enim inſcitiâ factum eſt, quod Terpander Olympus horumq; ſectatoris multitudinem & nervorum varietatem ſuſtulerunt.* Verùm hæc nos non moramur, neque iisdem movemur, quia dies diem docet; propterea curioſa exercitii continuatio artibus perfectionem largitur, remiſſio verò negat. Peritiſſimum Dresdæ Muſicum Schüzium ad ἀκμὴν ſuo tempore Muſicam perveniſſe jactantem, poſtquam ſuaviſſimas Roſenmülleri & aliorum melodias ſuis deinceps auribus hauſit, earum gratia velut faſcinatum in hæc verba erupiſſe: O immer höher ſteigende Muſic! ex ore Muſici cujusdam non minus clariſſimi accepi.

§. 10. Neque tamen præſtantiſſimi ætatis noſtræ Muſici de omnibus, quæ Veteres Muſicæ ope egiſſe dicuntur, gloriari poſſunt, neque modo Phrygio ullius rationem adeo quenquam perculiſſe, ut de ſede ſua fuerit deturbata, obſervatum unquam. Hinc quod Erico Daniæ Regi à Citharœdo quodam apud Saxonem Grammaticum eveniſſe legimus, ſi contigit, non naturali, ſed vi Diabolicâ eveniſſe, non immeritò cenſet Doctiſſ. Kircherus *lib. 9. Muſurg. Part. 3. cap. 3.* multasque opinionis ſuæ adducit conjecturas. Ejusdem ſententiæ eſt Eraſmus Franciſci in der luſtigen Schau-Bühn pag. 34. Mirum certè, ſi naturali citharæ virtute id contigit, in Citharœdo ipſo, cùm ſono vicinior ipſe vacivas & patentes aures præbuerit, Muſicam vim ſimilem affectum furioſum progenerandi non habuiſſe: cùm tamen naturalia in ejusdem ſpeciei individua æqualiter ſemper agant.

§. 11. *Sirenes* præternavigare auribus cerâ vacuis tutò poſſumus, quia ficta ſunt luxuriantium ingeniorum ſoboles, totumque quod de iisdem Poetæ tradunt, fabuloſum. Sirenes quidem dari αὐτόπταις negare nobis ſit religio. Theodorus Gaza ſuſpenſô aliquando ob ſtudia animô maritimum in Græciâ litus inambulans, vidit è mari emitti in litus piſcem quendam Nereidum ſimilitudine abſolutiſſimam hominis

Gg faciem

faciem referentem usque ad femora, reliquum autem corpus deſiiſſe in anguillæ caudam. Georg. Trapezuntius propriis ſæpè proſpectavit oculis è mari emergentes ventre tenus piſces, integram humanam formam referentes, crebroque è mari proſilientes apud Majolum *Dier. Canic. Colloq. 9.* Jo. Ludov. Gottfrid. *Hiſtor. Antipod. Part. 1. p. 193.* Sirenem vidit à capite usque ad umbilicum hominem, vultu verò venuſtiſſimam virginem, ſed ab umbilico deorſum piſcem referentem. Th. Bartholinus *Cent. 2. Hiſt. Anatom. 11.* Sirenis cultro P. Pavii Anatomico Leidæ ſubmiſſæ facit mentionem. Mitto alios, qui vel ſparſim vel ex profeſſo hoc argumentum tractarunt, quorum Catalogum cum variis exhibent *Annus I. Nat. Curioſ. Obſ. 23. in Schol. & in Append. pag. 5.* item M. Joh. Stohrius *Diſp. 2.* qua veram Sirenum hiſtoriam (primâ Sirenum fabulam exhibuit) Jenæ 1666. habitâ, tradidit. Sed tres fuiſſe Sirenes ſuperiori corporis parte hominem, inferiori piſcem referentes, quarum una voce, altera tibiis, tertia cum citharâ vel lyrâ canere fuerit ſolita, easque incredibili cantus ſuavitate auditores in mari navigantes attraxiſſe, attractos in ſoporem demerſiſſe, demerſos devoraſſe; easdem præterea Junonis ſuaſu Muſas in cantûs certamen provocaſſe, ſed illas victis in Cretâ juxta civitatem Apteram Sirenibus, cùm priùs fuiſſent alatæ, alas evulſiſſe, coronas ex illis factas ſuis impoſuiſſe capitibus, luxuriantium, ut diximus, ingeniorum ridicula ſunt ſoboles, à phantaſiâ fertili concepta ac edita, atque à poetarum ſequacium in amoris ſinu in ſpem ſapientiæ in ea recondendæ ſolerter foventium curâ educata; uno verbo, Fabula eſt.

§. 12. Quid verò hac veteres ſignificare voluerint; aliis penſitandum relinquimus. M. Stohrius quadruplicem ejus expoſitionem tradit, cœleſtem, phyſicam, hiſtoricam, & moralem, & hanc tùm bonam, qua ad ſuadelam referuntur Sirenes; tum malam, qua ad pernicioſas voluptatis illecebras transferuntur. Moralem Rob. Holcoth *lib. Moralitat. 30. pag. 734.* eleganter etiam exponit, inquiens: *Inſula maris eſt iſte mundus, qui undiq; plurimis circumdatur amaritudinibus. Iſta tres Sirenes ſunt tria, quæ in mundo ſunt, ad peccatum incitantia: ſcilicet caro, mundus, & Diabolus, princeps mundi, & rector carnis. Tria carmina ſunt divitiæ, honores & delitiæ. Cantat enim luxorioſè in Citharâ Caro: cantat ſuaviter ad voluptates cum lyra mundus: cantat honores*

nores & divitias & excellentias in voce humanâ Diabolus. Et paulò poſt: *Sed ab iſtis perſuaſionibus debes aures tuas obturare cum cerâ, cogitando illud Pſalmi: Sicuti fluit cera à facie ignis, ſic pereant peccatores à facie Dei &c. Et non ſaltem debes aures obturare, ſed etiam manus ad malum ligare, ſcilicet ad crucem CHRISTI cogitando &c.*

CAPUT XVI.

Muſica Spiritus non afficit. Qualis ſpiritus Saulem turbarit? An Saul fuerit obſeſſus? Lutherus Muſica dæmonem fugat. De Davidis citharâ Saulem à ſpiritu maligno agitatum demulcente. Muſica animi & corporis affectibus per accidens medetur, neq; hoc ſemper. Antiquorum cantiones ſæpe incantiones fuerunt. De Thalete & Græcis muſica peſtem mulcentibus. Sonum muſicum virtutem ab inſtrumentis capere negatur. Tarantatos quomodo Muſica ſublevet. Phantaſiam hîc ab ideis veneni Tarantulæ corrumpi dicimus, ſalvoque aliorum judicio liberè ſentimus.

§. 1. (4) S*Piritus* Symphoniacos concentus afficere concedimus, ſi non directè & per ſe, tamen indirectè & per accidens. Qui Saulem turbavit, aut juxta verbum בעת terruit, & mœrore ac calamitate affecit ſpiritus, malus fuit, qui quidem רוח אלהים *Spiritus Dei*, ſed ideò dicitur, quia juſtitiæ Dei fuit miniſter. *Malus erat per malam voluntatem, & idem Spiritus Domini erat per acceptam juſtiſſimam poteſtatem*, Bernhardus *in 1. Reg. 18.*

§. 2. An verò Saul à ſpiritu malignô verè fuerit obſeſſus, noſtrum non eſt determinare, quia meſſis hæc falci venerandi Dnn. Theologorum Collegii relinquenda. Petr. Thyræus *Part. 3. Diſp. de Dæmoniac.* cum Theodoreto, Gregorio Abulenſi, Lyrano & Valleſio, & cum his Kircherus, Schottus & Eraſmus Franciſci affirmativam tenent. Hanc ſententiam ut probabilem laudat etiam Dn. D. Danhauerus in Scheid- und Abſag-Brieff *pag. 147.* nihil tamen certi *pag. 149.* vult conſtituere, ubi his caput concludit: Wiewol ich es nicht aller Dings bejahen will. Allzeit iſts kein bloſſer Gemüts Affect, Furi, und traurige Melancholey geweſt/ ſondern der Satan hat ihn leibhafftig angegriffen und gepeiniget/ von auſſen

 allein/

allein/ oder auch von innen? iſt nicht lauter und klar. Ubi etiam allegat Sopranem, qui *in Comment. ad 1. Sam. 16.* hæc notat: *Abulenſis, Lyranus & alii clarè affirmant, Saulem verè ab hoc die fuiſſe energumenum & arreptitium. Quod omninò falſum puto. Vexatum enim tantum exiſtimo à malo dæmone; non qui illum invaſerit, & propriè obſederit: Sed qui illi inſtiterit & adhæſerit, ut carnifex & Dei tortor: pœnas ab arroganti & ſuperbo Rege exigens contumacis animi. Præcipuè autem illum vexaſſe, immiſſo morbo maniaco, quem facile fuit dæmoni excitare; humoribus, unde ille ſolet exiſtere, perturbatis.* Sopranem ſecutus Dn. D. Dorſcheus *Diſput. de Obſeſſis §. 44.* hanc ſententiam roborare ait 1. *Medicorum conſilium*, qui Virum pſallendi peritum ad triſtitiam & inſaniam Regis mitigandam requirunt, 1. Sam. 16. v. 16. 2. *Scripturæ ſilentium*, quæ nuſpiam dicit, quòd ſpiritus malignus in Regem intraverit, ſed quòd tantummodò ſuper illum venerit, eumque perturbaverit, quæ omnia exterius efficere potuit. 3. *Retentum imperium:* nam regiâ dignitate non motus eſt, cùm eam usque ad extremum vitæ halitum retinuerit, multaque geſſit, quæ obſeſſo minimè conveniunt. Quicquid autem hujus rei ſit, ſive Satan Saulem verè obſederit, ſive ſaltem adhæſerit, Citharæ tamen ſonus de ſe Dæmonem, ut fugiat, realiter afficere nequit. Eæ enim rerum ſenſibilium vires non ſunt, ut in ſpiritus aliquid poſſint: quo de D. Danhauerus *loc. cit. pag. 193.* Keine natürliche Mittel vermögen den Satan allerdings verjagen: das Reſt mögen ſie ihm wol etlicher Maſſen turbiren/ lück und untauglich machen/ daß er nicht/ wie er gerne wolt/ daſſelbe mißbrauche/ ſondern per accidens zufälliger Weis in ſeiner völligen Furi zurück halten muß. Denn gleich wie der Satan ſein Beginnen nach der Menſchen Temperament/ Complexion/ Natur und Humor richtet/ kühlet ſeinen Mut in der Gall/ oder vergallten Humor/ badet gleichſam in der melancholiſchen Feuchtigkeit: Zu welchem End er auch deß Monds Zu oder Abnehmen ſihet/ und nach dem der Mond in dem menſchlichen Leib die Humores auf oder abziehet/ ſtellet er auch ſein Geſchäfft und Werck an ꝛc.

§. 3. Itaque ſtatuendum videtur, ſi Dæmon Sauli ſaltem adhæſit, & per vitioſum melancholici ſucci apparatum in corpore Regem turbavit, citharæ ſuavitate ad ſanam mentem hunc revocaſſe Davidem, quatenus melodiæ gratiâ, quam experientiâ edoctus Regis ſui genio accommodare David noverat, phantaſia ſuſcitata gaudium ex eâ concepit, ſpiritus

tum

tum animales, tum vitales erexit, & ad concitatiorem motum eos & cor ipſum diſpoſuit, ex quo major cordis dilatatio, ſpirituum expanſio, adeoque naturæ corroboratio ſecuta. Spiritus multiplicati fuliginoſos melancholici humoris vapores cerebri membranas lancinantes, ad furorem ejus ſpiritus commoventes, & cor triſtitiâ implentes agitando ac attenuando per inſenſibilem tranſpirationem diſſiparunt. Sublata ita cauſa furoris proxima Diaboli balneo, ad ſanitatem Rex rediit, Dæmonisque conatus ceſſavit, donec data ad iram occaſione, quæ ſub gravi regiminis onere facilè obvia, melancholiâ ad affligendum iterum abuteretur. Plura exhibet Diſput. de Cithara Davidica M. J. Gabr. Drechsleri *Lipſiæ An. 70. habita §. 25.*

§. 4. Sed ſi interius Saulem Dæmon verè poſſedit, non virtute naturali, repetito nimirum Citharæ pulſu, ſpiritus malus fuit ejectus, quia tantum abeſt, ut citharæ concentu offendatur, ut maximè etiam inſtrumentis Muſicis ipſe quandoque ludat & auditores eludat, teſte aurito non per alios, ſed ſeipſo Eraſmo Franciſci *loc. cit. pag. 34.* Supernaturalem igitur cauſam etiam acceſſiſſe dicimus, non quidem ob Davidis merita, ut Corn. à Lapide Comm. ad iſtum locum ſcribit; ſiquidem & David, licet omnia fecerit, ſervus tamen inutilis fuit, *Luc. 17. verſ. 10.* ſed virtute fidei & Spiritus S. per preces ardentes & hymnos, quos citharæ ſonô ſuaviſſimô adhibere novit. Hoc enim genus non ejicitur, niſi per jejunium & orationem, *Matth. 17. v. 21.* Quamvis, quod Thyræus opponit, ſervi (qui Medici fuerunt) Regi conſuluerunt, ut quæreretur non Vir aliquis ſanctus, quem Rex non ferret, ſed qui citharam pulſando dolorem, quem Dæmon afferebat, mitigaret. Medici tamen per communia inſaniæ ſigna à Dæmone latente (ut ſæpe ita Medicis imponit) ſine dubio primùm fuerunt decepti, ut furioſum non obſeſſum eum judicarent; proptereaque virum ſcientem cithara pſallere quærerent. Sed ex ſignis naturæ conditionem tranſcendentibus iidem poſtea agens aliud naturâ ſuperius adeſſe deprehenderunt. David verò Deo ſic dirigente fuit adductus, ut hic Regni Candidatus tum ſui amorem & deſiderium ſenſim Iſraelitarum pectoribus imprimeret, tum ſacri officii, quo eſſet aliquando functurus primitias, velut anticipando ederet, & venturi Meſſiæ Satanæ opera deſtructuri typum, malum ſpiritum profligando exhiberet.

§. 5. Fugat etiam Muſica Dæmonem, & Dæmon fugit Muſicam

eam, quæ in ſuperbiſſimi ſpiritus contemtum canitur, ut fecit B. Lutherus, qui durantibus comitiis Auguſtanis in arce noſtrâ Côburgicâ inter alias tentationes Diabolicas, quum nocte tres faces ardentes in dormitorium ſuum involare conſpexit, exanimatus propemodum fuit, ſed refocillatus ad circumſtantes dixit: *Venite in contemtum Diaboli canamus*, Alardus *de Veterum Muſicâ cap. 21. ex Tom. 6. Jen. Germ.*

§. 6. (5.) In Morbos dominatum Symphoniæ negamus. Multùm quidem ea ad ſanitatem confert, animique & corporis adfectibus medetur, ſed non per ſe & quà talis, ſed itidem per accidens, quatenus Phantaſiam, & hæc ſpiritus tum animales, tum vitales ſuſcitat, & naturam roborat. *Sonus harmonicus ſuaviter contemperatus in ſenſum & appetitum hominis operatur, & ſic ſpiritus animales ciendo ac movendo conſequenter ac mediatè per motum alterationis (phyſicè & immediatè operantis) hominis corpus immutat*, ait Voetius *Tom. 3. pag. 152.* Ita non ſonus, ſed natura fit morborum medicatrix, propterea ab Hippocrate *6. Epidem.* νόσων ἰατρῦ *morborum medicatricis* titulô inſignita. Natura roborata morborum inſultibus, quantum poteſt, ſe opponit, cauſamque morbificam conſumit & diſſipat, id quod etiam jactabundi Panacæarum cuſtodes ſe intendere ac perficere gloriantur. Non verò ſemper natura id præſtare poteſt, quia cauſa morbifica non rarò gravior eſt & potentior naturâ & arte, ut vix Herculea, nedum lenis muſici concentus aura aures ingreſſa iſtam movere queat. Joh. Baptiſta Porta muſicam temporibus noſtris cultiorem, nobilioremque, priſcis verò rudiorem imperfectioremque fuiſſe fatetur, & tamen noſtrâ ætate ſimiles à muſicâ operationes non perfici ipſe concedit. Ergò aliam mirorum effectuum, quorum catalogum ibi, & Prætorius *loc. cit. cap. 13.* recitat, adfuiſſe dicendum. Ea verò inveſtigatu erit facilis, ſi, quæ de *Pythagora in ejus vita* Jamblichus tradit, exactiùs penſitaverimus: Τὰ ψυχικὰ πάθη καὶ τὰ σωματικὰ κατεκήλει δὲ ὁ Πυθαγόρας ῥυθμοῖς καὶ μέλεσι, καὶ ἐπῳδαῖς. *Affectus animi & corporis demulcebat & manſuefaciebat Pythagoras verſibus, cantionibus & incantationibus.*

§. 7. Antiquorum ſcilicet cantiones erant ſæpiſſimè incantationes, ſeu magicæ operationes, quas aniculæ ſuſcipiebant ægris remedia præcinendo, ut ſupra diximus. Dæmones verò occultè perficiebant dolores vel mitigando, vel auferendo. Vehementiſſimus ſæpe coxendicis

dicis eſt dolor, quem tibiarum Phrygiam modorum harmoniam exprimentium cantum reſpuere, novit quivis, qui, quid dolor ſit, novit, quicquid etiam Theophraſtus dicat. Levior autem ſi ſit dolor, aliquod muſica ſymbolum conferre poteſt, quod Dn. D. Rolfinck ibi his indicat: *Decantari amant loca condolentia & ſenſus moleſta perceptioni intenti ad auſcultationem tam dulcis melodiæ invitari. Phrygia autem gravis & ſonora locum præcipuè habere cenſetur modulatio.* Peſtis ferociam muſicô concentu Thaletem Cretenſem ſedaſſe ſi credimus, Pythii Apollinis oraculo, cujus monitu teſte Pauſania *in Atticis* à Lacedæmoniis fuit accerſitus, peſtem fugaſſe dicamus. At Pythius ſeu Delphicus Apollo Dæmon fuit, qui è ſpeluncæ cujusdam orificiô in medio templi per tripoda, cui mulier inſiſtebat, reſponſa conſulentibus dedit, vatem afflatus expectantem agitavit, & concuſſam in furorem vertit. Nos vero non ea, quæ è Dæmonis, ſed veritatis tripode ſunt dicta, curamus. Quantum ergo Homeri aſſerto, peſtem Græcos muſicis concentibus depuliſſe, ſit tribuendum, ex his patet. Si namque id, quod nobis ambiguum, revera factum (mendacem enim Græciam ſupra vidimus) tacitô dicti jam infernalis agentis concurſu id factum fuiſſe nulli dubitamus, quia ut peſtem Deo permittente Dæmon immittit, quo de vid. Kircherum *de Peſte Sect. 1. cap. 10. & Sect. 3. p. m. 410.* ita eodem dirigente peſtiferum malum aufert idem.

§. 8. Sonum muſicum à materia, è qua inſtrumenta ſunt fabricata, virtutem capere dicunt nonnulli. Sed blanda ſunt hæc blandè delirantium inſomnia, vel ſuaves jocantium nugæ, aut fallacia incantationum & illuſionum magicarum opercula. Unico illô ſale, quem D. Rolfinckius unico exemplo adjicit, omnis amarities tollitur: *Tibiæ exinde parata maximè ſonoræ ſublevant arthriticos & podagricos*, ſubjicit: *Si fides habenda jocis*. Operoſiùs Vir non minus laborioſus, quàm ingenioſus Kircherus celeberrimus ſententiæ hujus abſurditatem remonſtrat ita: *Quis*, inquit, *ita mediocriter, & extremis, ut ita dicam labris philoſophiâ tinctus eſt, qui hac nihil prorſus cum Muſica affinitatis habere non videt? Si enim hæ res virtutem habent ſanativam nonnullorum morborum, certè eam absq; ullo ſoni ſubſidio tantum per naturalem applicationem exercere poſſunt. Præterea ſic argumentor: Vel ſonus harmonicus præſtat hos effectus, vel vis medica inſita materiæ fiſtulæ, vel utrumque ſimul. Si prius;*

ergo

ergo ſuperflua erit vis eidem conjuncta. Si ſecundum, tunc ſupervacaneus erit ſonus ad eum effectum præſtandum: ſi denique tertium, id fiet; vel quia ſonus vim illam ſanativam defert per modum vehiculi, vel per abditam quandam ſympathiam de novo ex utriusq; conjunctione reſultantem; quorum neutrum admitti poteſt. Non prius, cùm naturalium rerum virtutes ſeipſis ſufficientem facultatem habeant ad immutanda alterandaq; objecta intra ſuam ſphæram conſtituta, absq; ullâ novi vehiculi eam deferentis neceſſariâ acquiſitione. Adde, quòd cùm ſoni ſpecies intentionalis prorſus ad vehendum aliud inepta ſit, utpote quæ ad ſeipſam in longum latumq; propagandam aëris vehiculo indigeat; certè dare id, quo ipſa caret, alteri non poteſt, id eſt, pro vehiculo ſe ſubſtituere profluvio virium in aliud deferendo. Neque nova hinc reſultare poteſt ſympathia, cùm & vis ſoni, & occulta rei naturalis virtus inſita fiſtula eſſentias habeant multum differentes, neque ſpecies intentionalis ullius impreſſionis capaces ſint. Hactenus Kircherus. Reliqua ejusdem non minus ponderoſa & prolixa, nos, quia allegata veritatis cupidum ſatis informant, omittimus.

§. 9. *Tarantati* crucem, fateor, jam figunt. Hos à Tarantula, aranea venenata Phalangii ſpecie, Apuliæ peculiari, morſos, non niſi per Muſicam curari experientia dedit confirmatum. Sed, ut & hæc tollatur, pro viribus, ſalva cujusque, à quo placidè diſcedemus, autoritate & exiſtimatione tollere laborabimus. Dn. D. Sebizius *Diſſert. περὶ θείου §. 157.* *τὸ θεῖον* hic agnoſcit, per quod innuit cauſam aliquam occultam, quæ *φύσιν ἀνθρωπίνην* excedit. Sennertus quoque *lib. 1. Pr. Med. Part. 2. c. 17.* neminem id facilè explicare poſſe ait, quòd animalculum hoc muſicâ delectetur, & huic veneno vis adhuc impreſſà maneat, ut homo eo infectus auditâ muſicâ ad ſaltandum moveatur. Kircheri *Artis Magnet. lib. 3. Part. 8.* & qui eum ſequuntur, Schotti *Mag. Univerſ. Part. 2. lib. 5. Syntagm. 2.* ac Sam. Hafenrefferi *Noſodoch. lib. 3. cap. 52.* de ſententia harmonicus inſtrumentorum ſonus concitat aerem externum, hic internum, & unà ſpiritus tarantiſmo laborantis, non tamen quivis, ſed qui *ἰσότονος* eſt cum ſpiritibus, ſicut non quævis chorda à ſono alterius chordæ, ſed ſolum ſimiliter tenſa movetur. Spiritus concitati incaleſcunt & attenuantur, attenuati & ipſum veneni vehiculum, quod eſt humor acer, mordax & bilioſus intimis fibris abſconditus, rarefaciunt. Rarefactus hic

hic & calefactus pruritu quodam ſeu vellicatione totum muſculorum genus afficit: patiens verò hac ſibi gratâ non minus, quàm violentâ vellicatione dulciter affectus & vehementer impulſus in ſaltus prorumpere cogitur.

§. 10. Verùm cùm & alia dentur venena, quæ corpus ingreſſa, in eaſdem partes, ut Tarantulæ venenum, ſe recipiunt, cur non & iſti ſic affecti muſicis modulis curantur? ſiquidem harmonicus ſonus ſemper juxta illorum autorum ſuppoſita, aerem externum concitat, & ad internum pergens etiam ſpiritus ſuâ naturâ mobiles erigit: neque dubium eſſe poteſt, quin inter tot & varios numeros harmonicos ſpiritibus hujus, vel iſtius, vel illius individui tandem proportionatus, qui eos movere queat, reperiri queat; idem tamen effectus, quem Tarantati ſentiunt, non ſequitur: ut proinde dubium nihilominus remaneat, cur Tarantulæ ſolius & non alterius animalis veneno infecti ſpiritus & humores harmonici ſoni fiant participes, & eodem concitentur? Neque bilioſus tantum humor eſt veneni vehiculum, ſed tota ſanguinis maſſa, quando venenum corpori communicatur, æqualiter inficitur, & cum ea venenum circulare iter ingrediens ad omnes partes fertur.

§. 11. Williſius *Patholog. Cerebr. cap. 7.* exiſtimat, venenum à morſu Tarantulæ liquori nervoſo inflictum mitius eſſe, quàm ut ſpiritus animales penitus extinguere valeat, aut diſtractos prorſus diſſipare, & in exploſiones immaniores cogere; ſed eos tantum in fugam conjicere, fugatoſque hinc inde in ſpaſmos leviores, ac ferè tantum dolorificos, incitare; at verò muſicam, blandâ mulcedine ſuâ ſpiritus ita diſſipatos facilè unà congregare ac mutuò aſſociare: quapropter cùm iidem ſpiritus ob miaſmata virulenta ipſis adhærentia, uſque in motus involuntarios & convulſivos apti fuerint, melodia, eos ſimul allectatos, in tales ſpaſmos diſponit ac dirigit, ut ſerie ac ordine quodam nervorum corpora ſubeuntes, certis velut in cancellis ac orbitis ferantur, donec tandem veneni particulis penitùs evaporatis atque ſpirituum furore ac impetu delaſſato, oeſtrum illud omninò excuſſerint. Verùm idem & hic redit dubium, cur ſpiritus animales in tali caſu, nempe à Tarantulæ venenô in fugam conjecti muſicæ mulcedine congregentur, ab alterius autem animalis veneno, etiam mitiori infecti & in fugam pariter compulſi (neque enim omne venenum ſpiritus animales

mox penitus extinguit) nullum ex ea levamen percipiant? Major cùm ratio ſpirituum hic in ordine ad melodiam habeatur, quàm veneni, cur ad citharæ impulſum in ſimilibus caſibus ſpiritus in ſaltationes & motus compoſitos non excitantur? cur melodia in ſimiles ſpaſmos ſpiritus non diſponit & dirigit?

§. 12. Nos, ſi in liberâ Republ. liberè ſententiã dicere licet, dicemus, Phantaſiam Tarantati ab ideis veneni Tarantulæ corruptam & muſico modulamine ſuſcitatã inferioribus facultatibus, præſertim motivæ imperare, & ut ſecundũ ideas motûs determinatrices, morſu à Tarantula impreſſas agant, incitare, atq; ſic iterũ muſicam non per ſe, ſed per accidens curare. Hoc ut feliciùs demonſtretur, altiùs id ipſum erit recolendum. Idea dicitur omne id, quod ejus, cujus idea dicitur, imaginem & formam exprimit; ut imaginem repræſentationis eam dicere liceat. Expreſſio illa fit, ſi non ſemper in totum, non identicatem referendo, ſed imaginem ſaltem repræſentando. Iſtiusmodi ideas varias natura ſiſtit. A cane rabidò morſi canum more latrant, & obvios quosque morſu impetunt. E ſpumâ canis rabidi veſti aut linteo inhærente animalcula quædam parvis catellis ſimilia generata fuiſſe à fide dignis pro comperto & verò ſibi relatum ait Sennertus. Quæ confirmant illud Avicennæ, mingi à demorſis à rabidô cane urinam, in qua appareant res carnoſæ mirabiles, quaſi animalia & canes parvi. Quanquam id in dubium vocet Marcellus Donatus. Felis ſanguinem ad Epilepſiam Breslæ bibens, teſte Weinrichio, felis induit naturam, imitando ejus vocem, ſaltum, geſtus, muresque in ſilentiô venando. Quidam lacte caprino nutritus, cum adoleviſſet, immoderatiùs ſemper ſaltavit, caprarumque more petulantiùs arrodere fuit ſolitus. Urſi cerebro comeſto quendam ejus beſtiæ naturam induiſſe annotatum reperimus. Tales actiones ſpeciei uni propriæ, in altera repertæ ideales vocantur, quia ideæ inſtar, alterius ſpeciei naturam & proprietates repræſentant. Seminales dicuntur, quia iſtæ proprietates in alterius naturam cum certâ materia, quæ ſeminis inſtar à toto (ut ſenſit Hippocrates) decidit, ſunt transplantatæ, & definitô tempore in actum deductæ.

§. 13. Tarantula ideas ſimiles ſuæ ſpeciei naturam repræſentantes mediante venenô, velut ſeminiô, in hominem transplantat. Siquidem Tarantula muſicâ delectatur; ita & Tarantatus. Tarantula non

quævis

quævis omni, ſed certâ & ſibi congruâ Muſicâ ad ſaltationes irritatur: ita Tarantatus non quivis omni trahitur Muſica, ſed ea, qua Tarantula, cujus venenum hauſit, gaudet. Tarantulam improportionatus ſonus, ne ſaltet, terret: ſic & ægrum, qui ejuſdem virus accepit, lædit diſſonantia eadem. Tarantulæ venenum æſtatis calore viget; hyemis frigore elangueſcit: ſic Tarantati æſtivo tempore laborant, accedente hyemis frigore ſanitati ſenſim reſtitui videntur, ſed niſi radicitùs venenum prius tollatur, quàm anni calor redeat, recidivam incurrunt. Tarantulæ quædam ex arboribus ſeſe deorſum librando fila trahunt: ſic Tarantati ab his demorſi ex arboribus aut temonibus ſe librare geſtiunt, multumque ea pandiculatione afficiuntur. Seminium nimirum virulentum corpus ingreſſum ſuam indolem non exuit, ſed retinet, & cùm activum ſit, vires ſuas invito Archeo ſeu ſpiritu magis magisque explicat, & ſpecificum ſuum characterem, quo venenum hoc ab aliis diſtinguitur, eidem imprimit, propterea demorſi ſymptomata cum proprietatibus Tarantulæ conſpirant, eundemque in Tarantatis, quem in Tarantulis ipſis, teſte Kirchero oculato, præſtat, effectum harmonicus ſonus producit. Neque ſanguini tantum, ſed & ſenſuum interiorum, adeoque & phantaſiæ ſedi, quod cerebrum eſt, labem venenum affricat, ut & phantaſia tarantulizans ſecundum animales illas ideas ſibi in ſanguine & hujus ſpiritibus objectas agat, & prona oblatô ita objectô gratô, quod eſt harmonicus muſicæ concentus, ideæ receptæ conveniens, facultati locomotivæ imperet, & ad ſaltus muſculoſas partes adigat.

§. 14. Itaque mirum non eſt, iiſdem Tarantulam & Tarantatum concentibus ad ſaltus provocari. Provocatur autem iſta, non quovis ſonô, ſed certo, & quidem eo, qui ad irritandam ejus naturam conveniens: eodem modo, ut mas coturnix (quo ſimili quidam utuntur) non niſi per vocem *pinidi*, factâ ſoni per fiſtulam oſſeam articulatione invitatur, fœmellam adeſſe putans. Tarantatus pari ratione non niſi per iſtum concitatur concentum, quo aranea, cujus venenum poſſidet, ad ſaltum fuit proritata. Ut verò aranea non poteſt non impetum naturalem muſicis numeris ſuſcitatum ſequi: ita Tarantatus per eandem Muſicam irritatus non poteſt non naturali ejuſdem impreſſionis inſtinctui obedire, donec frequentibus corporis motibus ſuſcitato calore, ac ſudore largiſſimo venenum altiſſimè radicatum per patulos corporis poros exturbetur,

Digitized by Google

betur, atque ſic aliena idea deleatur, ac malignitatis ſpecificæ character aboleatur.

CAPUT XVII.

Ratio IV. *ſolvitur. Clamor magnus cum terret, phantaſiam auditoris afficit. DEUS tamen quandoque concurrit, quod hiſtoria quadam confirmatur. Oratoria, à qua* V. *ratio ſumitur, incantatrici arti aſſimilatur. Ejus vis ad Phantaſiam alterius perculſam reducitur, non ad poteſtatem quandam phyſicam. Vox una intempeſtivè prolata magnam quandoq; vim habet, non phyſicam, ſed moralem, id quod exemplo monſtratur. Rationis* VI. *fundamentum, quod eſt ominoſa nominis impoſitio & recitatio, lubricum eſt, quia votivi nominis impoſitionem ſæpè ſperatô eventu carere hiſtoriæ teſtantur.*

§. 1. A *Clamore magno* Rationis *quarta* deſumtæ reſolutionem ex iis, quæ in confirmatione argumenti ſecundi contra verborum vim *Part. 2. Sect. 2. cap. 2. §. 2.* ſupra allati ſunt propoſita petat benevolus Lector. Nimirum phantaſia ex inſolitô deſubitò orto clamore hoſtium multitudinem & animoſitatem, indeque ſibi imminens periculum imaginatur. Sed qui clamoribus iſtis ſunt asſueti, animum oborto clamore non abjiciunt; ut benè huc trahi queant illa Senecæ *lib. 6. Nat. Quaſt. cap. 1.* verba: *Nobis*, inquit, *ignorantibus verum omnia terribilia ſunt, utpote quorum metum raritas auget. Levius accidunt familiaria: ex inſolito formido eſt major.* Speciali tamen & occulto Dei omnipotentis concurſu hoſtibus terrorem clamor aliquando incutit inſolitum: quò referimus illud, quod Hedion *Hiſtor. Eccleſ. Part. 3. lib. 2. cap. 7.* citante Alardo *de Veterum Muſic. cap. 16. pag. 112.* memorat exemplum. *Cùm Saxones & Pictavi contra Britannos expeditionem feciſſent, concionator eorum caſtrenſis Epiſcopus Germanus in gladiis & aliis armis fiduciam ſuam non collocavit, ſed mandatum ejusmodi evulgavit, ut ſimul ac ipſe Hallelujah canerè inciperet, totus exercitus vocem ejus ſequeretur, & Hallelujah decantaret. Quod cum factum, tantopere hoſtes ſunt exterriti, ut dicto citius fugam arriperent.*

§. 2. *Oratoriam* flexanimam, ſeu ſermonem ad gratiam inſtructum,

ctum, à quo *quinta* ratio petitur, melleum eſſe laqueum, ut Diogenes iſtam apud Laertium *lib. 6.* vocat, hoc eſt, verba Oratoris optimi magnam ad Auditorum animos conſtringendos & velut incantandos vim habere, lubentes aſſerimus. Plato quoque *in Euthydemo* facultatem oratoriam incantatricis artis partem quandam vocare non dubitat. *Etenim mihi*, inquit, *illi ipſi viri, qui conficiendarum Orationum facultate valent, cum illorum conſuetudine utor, mirum in modum ſapientes videntur, hacq; adeò illorum ars divina quadam excelſaq; res eſt. Eſt enim incantatricis pars quadam* (ἐστὶ γὰρ τῆς τῶν ἐπῳδῶν τέχνης μόριον) *& quæ parum ab illa abſit. Incantatorum enim ars in eo verſatur, ut viperarum, phalangiorum, ſcorpionum, aliorumq; ſerpentum venenatorum furorem compeſcant atq; ſedent. Eorum verò facultas, qui Orationes factitant, in eo eſt, ut judicum & concionum & cætera multitudinis vim adhibitis verbis demulceat placetq;.* Ad blandæ vocis incantamento ſimilis vires alluſit etiam Papinius *lib. 2. Sylv.*

Blandis ubinam ora arguta querelis,
Et mixta riſu lachryma? penituſq; loquentis
Hyblais vox mixta favis, cui ſibila ſerpens
Poneret, & ſæva vellent ſervire noverca.

Nimirum adeò blandam ac melleam vocem Glauciæ pueri innuit, ut non ſecus ac arcanâ quadam incantationis facultate, qualem Marſi & Pſylli in ſerpentibus alliciendis adhibere ſolent, inſtructa, ipſos etiam ſerpentes potuiſſet delinire, annotante Gaſp. Gevartio *Elect. libr. 3. cap. 10. pag. 138.* ubi ſimillimam huic locutionem Ennodii *Carm. 2.* advertit.

Eloquio lyncem, tu ſubdes voce Leonem,
Melle tuo ſerpens gutturis arma premet.

atque hic per gutturis arma elegantiſſimè venenum, per mel verò illud Statii,

Hyblais vox mixta favis,

intelligi benè exponit.

§. 3. Verùm enim verò verba ipſa de ſe nullam habere vim ingeminamus, ſed rationum pondera, quæ verbis inſunt, & orationis ſummo artificio diſpoſitæ & oratorio ore pronunciatæ concinnitas Auditoris animum occulta vi, quæ moralis eſt, trahunt, ejuſque phanta-

ſiam, maximè ſi prona jam ante fuerit, aptâ verborum catenâ facilè conſtringunt,& velut incantant,ut ad loquentis vocem imaginatio ipſa verborum gratiâ invitata rebus attendat, easque rationi dijudicandas committat. Atque hoc inde patet, quia in eundem & ſolum effectum, quem Orator intendit, verborum flumina tendunt, cùm tamen, ſi ſingulis vis ineſſet naturalis, non unus ſed varius, variorumque effectuum mixtura & confuſio ſequeretur. Neque bruta, quæ faſcinationis objectum etiam dicuntur, ullo ingenii flumine, licèt diſertiſſimus Romuli nepotum id emittat, afficiuntur, quia nimirum verborum ſignificationem & ſignificationis pondera percipere nequeunt. Solus verò homo ea, &, quæ verbis jungitur, gratiam, humani pectoris duritiem ementate potentem, percipit. Tolle illa oratorum artificia, eademque quæ artificioſo ore antea erant data, uniſonâ, raucâ vel ſubſurdâ voce aut puerili ore redde, eundem tamen orationis effectum vel non vel caſtratum percipies: neque ſi repetas iſta, erit major percipiendus, quia faſtidium vox repetita creat. At verò ſi innata eſſet vis verbis, per repetitionem major foret ſperandus effectus, prout naturalia, quibus qualitas phyſica eſt connata, aucta qualitatis augmentum edunt.

§. 4. Nec ſuum ſemper Orator, ſeſquipedalia licet ſpiret, finem aſſequitur, ſed ſi radicata ſit, & intimis præconcepta opinio inhæreat Auditorum medullis, nullâ quandoque verborum poteſtate in adverſum abripi poteſt; argumento certo, ſi naturalis verborum vis eſſet, eorum augmentum, aucto ſic virtutis robore, cùm eodem modo natura in ejusdem ſpeciei individua ut objecta agat, ſuo fine non iri deſtitutum. E contra unicum nonnunquam verbum acutiſſimi inſtar aculei pectora profundiùs, quàm magnum verborum mare ſubit & movet, non quidem phyſicè, ſed moraliter, ſignificationis poteſtatem offerendo. Prout jam Phantaſia & ratio ex unius verbi pretio rerum vel bonitatem vel pravitatem apprehendit & æſtimat, ita & verbis, ac quæſito per verba poſtulato locum concedit vel negat. Exempli loco hoc eſto: *Poſtquam Imperator Heraclius cùm Syroe Rege Perſarum pacem feciſſet, & milites dimittendi ſolvendiq; eſſent (inter quos erant multi Arabes, Agareni ſeu Saraceni) Commiſſarius Cæſaris poſcentibus ſtipendium ſuum Saracenis dixit, vix eſſe tantum pecuniæ in ærario, quantum ſufficiat ſolutioni militum Romanorum & Græcorum: ac proinde ſe*

non

non habere, quod canibus iſtis Saracenis præberi poſſit. Quo unicô verbo ita fuerunt exacerbati Saraceni, ut reduces in patriam ab obedientiâ Imperatoris, cui ante hac ſemper fuerant ſubjecti & tributarii, deſciverint. Quibus ſe ducem præbuit Mahomed impoſtor, & rebelli Saracenorum nequitiæ (qua etiamnum orbis Chriſtianus atrociter premitur & divexatur) obſtetricantem quodammodo manum admovit. J. Adam Weber *l. c. Font. 41. Exempl. 2.*

§. 5. Effectûs tamen gloria non tam Oratori, quàm primo, ut omnium bonorum, ita & eloquentiæ datori, æterni Numinis Spiritui, præſertim in re gloriam ejus concernente, tribuenda quandoque venit. *Affectus bonos in cordibus hominum movendos multum juvat optimus æterni Numinis (cujus unius in animos eſt imperium) Spiritus: hinc quò familiariorem magisq; propitium hunc pietate habent homines, eò feliciùs movent alios.* Ita Dn. Thilo *Patholog. Orat. cap. 1.*

Ἐκ θεῶν γὰρ μαχαναὶ πά-
σαι βροτέαις ἀρεταῖς
Καὶ σοφοὶ καὶ χερσὶ βια-
ταὶ περίγλωσσοι τ' ἔφυν.

A Diis enim molimina omnia mortalibus virtutibus, & prudentes & manibus fortes, & lingua eximii naſcuntur, Pindarus *Od. 1. Pyth. ςροφ. γ. p. m. 114.*

§. 6. *Ominoſa nominis impoſitio & recitatio* rationis *ſexta* fuit fundamentum. Sed & hoc, ſi quis verborum vim ſuperſtruere pergat, ruinoſum eſſe & carioſum, experietur. Ominoſa enim boni nominis impoſitio votiva eſt, & ſperandi boni ſignificativa, non effectiva. Vota autem, non quæ vox patrat, ſed animus concipit & ſperat, aperiunt. Sic Themiſonis Medici nomen, qui magni in arte medica haberi volebant, boni ominis cauſâ olim ſumebant, neque tamen Themiſones veri omnes fuerunt. Aſſyrii olim & Perſæ nova imperii majeſtate exornandi cum veteribus privatorum veſtibus nomina exuerunt, vel ad prius aliud aſſumſerunt ominis boni gratiâ, vel ut novi nominis memoria ad majora patranda ſuſcitaret, vel dignitatis ſplendor ex eo evaderet illuſtrior, uti Codomannus Darii nomen ſibi aſcivit. In luſtrando exercitu deducendaque colonia & delectu militum bona pariter nomina obſervabant Romani, qualia fuerunt Manius, Proſper, Lætus,

Victor:

Victor: & Græca Ἀριστοτέλης, εὔφρων, Θεόφιλος, καλλικλῆς, & his ſimilia. Pontificii etiam ad Dapalem ſedem evecti, vel religioſam, quam vocant, vitam ingreſſi, polypi & vertumni evadunt, ſuaque nomina mutant: quorum tamen nomini novo ſæpenumero vita non reſpondet. Varia etiamnum in vulgi circô proſtant exempla non pauca, eaque ridicula. Civis quidam cùm omnes ſuos filios Juris conſultos, & quidem eximios evadere optaret, uni nomen impoſuit Bartoli, alteri Baldi, tertio verò quodnam? cùm ſæpè nomen codicis citari in foro audiviſſet, arbitratus, maximum & hoc interpretis nomen eſſe, filium illum tertium Codicem appellavit, quod à Nobili quodam Neapolitano ſibi relatum ſcribit Scipio Gentilis *loc. cit. num. 272.* ubi talia nomina, quæ ſic ſumuntur, votiva vocabula Hieronymo dici notat. Sed quàm ſæpe votiva nomina hominibus impoſita ſperato carent ſucceſſu? Eva filio ſuo primigenito nomen Cain impoſuit, quod annotante Brentio *Comm. in Geneſ. pag. 65.* ſignificat bonam poſſeſſionem, bonum acquiſitum, ſeu divitias, aut theſaurum; ſecundò verò genitum Abel nominavit, quod vanitatem ſignificat, quaſi præ Caino nihil inſigne, nihil memorabile ſit geſturus. Verùm abſurdam nominis impoſitionem, atque illum malitiæ & vanitatis, hunc verò probitatis theſaurum fuiſſe primipara cum maximo animi dolore demum fuit experta. Jeſuitæ ſe exinde ita dici jactant, quòd ſymbolum, regula & ſumma profeſſionis ac vita ipſorum ſit, JESU VITA, cum tamen regula & ſumma profeſſionis ac vitæ ipſorum ſit: JESUM VITA, quia talis eorum profeſſio audit, quæ non ſolùm Jeſum vitet, perſonam & officium ejus extenuando, ſed & alios Jeſum vitare jubent, dum operibus ſalutem acquiri mordicus defendunt, M. Krumphardus *Diſſert. de Jeſuitar. Appellat. Sect. 1. §. 2.*

§. 6. Brodæus loco ſupra allegato vanam iſtam è votivis vocabulis conceptam opinionem ſalsè & meritò deridet, & ait: *Nemo, ut opinor, eſt adeò fatuus, qui non liberis ſuis honeſta nomina imponere malit, quàm aut dictu turpia, probroſa aut inauſpicata. Credere autem ea vi quadam latente atq; arcanâ homines adipiſci, ridiculum eſt, cùm pro arbitrio ſuo unusquisq; filiis nomen indat, uti bobus & canibus ruſtici. Illud verò ſtultum magis, boni malive quicquam ex his appellationibus evenire ſuſpicari, quippe cùm exempla experimentaq; falſum id eſſe evincant.*

cant. Nicias, ὁ νικηράτου (nec enim hoc ſilendum) cujus nuper memini, cum felici illo ſuo paternoq́; nomine, amiſſo exercitu ac pulcherrimâ claſſe, ab hoſtibus trucidatus eſt. Quæ Commodo Imperatore magis importuna atque incommoda belua? Quæ verò inter duos Alexandros, alterum Priami, alterum Philippi filium vitæ factorumq́; ſimilitudo? Cùm verò innumerabiles Alexandri, Annibales, Cæſares nuncupati ſint (quibus etiamnum nomenclaturis geſtiunt Itali) quis tamen ob id horum ſimilis evaſit unquam? Nam ſi res ita ſe haberet, ad conſequendam multarum diſciplinarum peritiam hac unâ nominis ratione uti oporteret, ut filios ſuos Platones, Ptolomæos, Galenos nominarent. Ab incunabulis enim inſignes Philoſophi Mathematici, Medici abirent, nec tam multis vigiliis opus eſſet; quæ cùm abſurda eſſe nemo non videat, nihil eſt, cur aut ex nomine quempiam eruditum, acutum vel hebetem, aut in rebus gerundis felicem, aut è contra in Reipubl. adminiſtratione peritum, aut ignarum vel aliquando exſtitiſſe vel futurum credamus. Hactenus Brodæus. Videatur quoque Scaliger *Exerc.* 266.

§. 7. Zonaram in Michaele & Theodora hoc memoraſſe invenio: *Agareni vicerant exercitum Imperatoris, cum ipſe Imperator vix evaſit captivitatis periculum, conſervatus à Manuelo ordinum Magiſtro. Mandatum fuit bellum hoc deinde Petronæ Imperatoris avunculo. Is prioris prælii adverſâ fortunâ territus non fuit auſus confligere cum hoſtibus, antequam monachi cujusdam prædictione de victoriâ confirmaretur. Tunc igitur congreſſus cum hoſtibus & victor evaſit, & in conflictu Agarenorum ductor cecidit. Ante illam pugnam autem de quodam ex captivis quæſiverat iſte ductor, qui vocaretur ille locus, ubi ipſe eſſet caſtrametatus, & quod nomen præterfluenti amni & toti regioni eſſet. Cumq́; captivus ille dixiſſet, regionem λαλακάωνα, & locum caſtrorum appellari πτώσαντα, & præterfluentem γύριν. Ille non boni illa nomina, inquit, ominis ſunt, in quibus eſt ſignificatio ἡ τοῦ λαοῦ κάκωσις i. e. populi clades, & πτῶσις ruina, & γύρωσις ἐκ τῶν ἐναντίων i. e. circumventio hoſtilis. Hæc Zonara.* Sit ita, ex accidente concurriſſe cum ominoſô loci nomine cladem ductoris Agarenorum: Non tamen heri nomen fuerat impoſitum: præterea impoſitum ſequentibus etiam temporibus, quibus præliandi occaſiones ſine dubio plures ibi obvenerunt, retinuit. Sed

quis propter ominoſam loci ſignificationem extemporaneos ejus poſſeſſores hoſtibus terga ſemper dediſſe, affirmare audeat?

§. 8. Divinô quidem conſiliô & inſtinctu fiunt nonnunquam ominoſæ nominum impoſitiones, quæ ſunt futurorum indicia & harmoniam cum eventu habent, ut propterea cum Dn. D. Danhauerô miremur *in Abrahamo excelſa paternitatis, in Jacobo ſupplantationis; in Iſraele divina victoria; in Eſavo ſtudioſa ſedulitatis, in Iſmaele exauditionis; in Sarâ principatus; in Agare peregrinitatis ſignificationem. Quis non mentione Noa quietem; Japheti incrementum; Nimrodi rebellionem; Michaelis divinam præſtantiam; Môſis emerſionem; Joſua redemptionem deſignari meminerit?* Non tamen nominis ipſius effectione, ſed Numinis divini directione eventus reſpondit omini. Cæterùm iſtâ ſeclusâ vana oritur obſervantia in anilem ſuperſtitionem deſinens, ſive nondum maturato, ſive maturatô fatorum fine obſervatio fiat, ſi, ut diximus, à vi nominis ipſius iſtum arceſſere velimus. Ridenda ergò noſtratium quorundam vanitas, qui, cum liberos vivaces non habent (wenn ſie kein Kind können aufbringen / ut vulgus loquitur) nominum primorum Parentum, Adami & Evæ, impoſitione, mortalitatis præmaturæ periculum à prole averti credunt. Sed credulitatis vanitatem experientiæ manifeſtæ vi evaneſcere, non ſemel obſervatum.

CAPUT XVIII.

Ratio VII. quæ eſt Cabbaliſtica nominum interpretatio & Hebrææ linguæ commendatio ventilatur. Ab efficaci ejus ſignificatione ad realem ejus virtutem non licet colligere. Hebrææ linguæ palma ab aliis dubia redditur. Voce Schemhamphoras Chriſtum miracula non feciſſe, contra Judæos probat Lutherus. De impôſitione nominum ab Adamo facta: in ea non ſemper ad naturam rerum reſpexit. Vires rerum ad ſenſus hominis procedere negatur Ficino & Agrippæ. Cur Hebræa nomina Halleluja, Amen, Hoſanna, Sabaoth &c. in Eccleſia retineantur? Talmudicis triplex Amen, quibus vires magnas tribuunt. Vox Cabbala explicatur. Verbis Cabbaliſticè ſpectatis nulla ineſt virtus realis. Chriſtiani hîc judaizantes notantur. Ex nomine יהוה *Judæis opinio Cabbalæ nata. Hanc Pererius nervosè refutat. Judæi illius*

Digitized by Google

illius, qui oborto aliquoties Coburgi incendio ignem literis Hebraicis reſtinxit, factum examinatur.

§. 1. C*Abbaliſtica nominum interpretatio & Hebrææ linguæ commendatio ſeptimæ* rationis nervus jam venit incidendus. Sit licèt Hebræa lingua omnium antiquiſſima, digniſſima, ſit efficax Hebræorum nominum ſignificatio; ab ejusdem tamen dignitate, antiquitate & efficaci ſignificatione ad efficacem & realem ipſarum vocum virtutem legitimam juxta ſanæ rationis normam fieri collectionem & proceſſum probabitur nunquam. Moralis ſignificandi virtus in realem non commutatur, neque hanc iſta importat, quia totâ naturâ ea differre conſtat. Realem quidem virtutem multa nomina ſignificant & indicant, ſed quod ſignificant & ſignant, in ſe non habent, nec à rebus eam ſuſcipere, neque res nominibus communicare poſſunt. Ut conceptus, cujus verba cujuscunque idiomatis ſunt indices, ejus rei, quam concipimus, propter conceptum & imaginationem non accipiunt qualitates: ita nec Hebraica nomina ejus rei, à cujus naturâ ſunt formata, propter formationem & repræſentationem accipiunt virtutem realem, nec, quà talia, ejus eſſe capacia, ratione probavit ullus: Deum verò nominibus ipſis, ut per ſe efficacia eſſent, vires infudiſſe reales, non modò ex ſacris id monſtrari nequit, ſed & propriis id eorum repugnat aſſertis, quia nomina à rebus virtutem realem obtinere aſſerunt.

§. 2. Neque extra omne dubium Hebrææ linguæ antiquitas, & quæ hinc deduci videtur ejusdem ſanctitas & dignitas, eſt poſita, cùm linguæ & Syræ & Chaldææ cultores dubiam iſti palmam reddant. Syram enim linguam vetuſtiſſimam eſſe, ſunt qui ex eo probant, quòd origines vocabulorum, *Adam, Cain, Abel, Noe*, linguæ ſint Syriacæ propriæ. Chaldææ autem antiquitatis laudem tribuunt alii, qui vocum Moſaicarum origines optimè omnium inde peti, inque Chaldæâ genus hominum conditum eſſe obſervarunt. Quanquam inſtituto noſtro, quæcunque etiam pars palmam reportaverit, nihil emolumenti accedat.

§. 3. Nihil emolumenti nominum ab Adamo facta impoſitio iisdem confert. Appellavit Adamus res nominibus ſuis, hoc eſt, propriis & maximè congruentibus, non omnes, ſed viventes, ſicque nomina in-

didit, quæ proprietates & naturas eorum maximè exprimerent. Nomina autem, quæ proprietates animantium exprimunt, & intellectui notas faciunt (nomen enim quaſi notamen, quòd rem per proprias appellationes declaret & notet, dicitur) nudam proprietatum & naturæ ſignificationem, non verò ipſam rei per nomen ſignificatæ naturam & qualitates vehunt, neque eam vehere poſſunt. Neque in ὀνοματοθεσία creatus Dei Filius ad animantium naturam ſemper reſpexit, ſed illis etiam à geſtu, ab exteriori corporis figurâ, aut alio accidente nomen impoſuit. Fœminam ſuam אשה *Geneſ. 2. v. 2.* vocavit, quoniam à Viro erat deſumta: hoc autem nomen fœminæ principium, unde fuit orta, non naturam exprimit. Eidem nomen חוה *Geneſ. 3. v. 20.* impoſuit: at hoc eſt ex חיה vixit, quoniam ipſa futura erat mater omnis viventis. Porcus Hebræis חזיר vocatur à חזר *redire, reverti*, ſcilicet ad ſordes, & volutabra cœni: hoc verò non ipſam porci naturam ſignificat. Homo, quia ex humo eſt productus, אדם dicitur. Sed in ſe nomen iſtud ſi ſpectetur, aliæ res eo poſſunt ſignificari, ſiquidem & plantæ, & lapides ex humo ſive terra ſunt productæ. Non itaque, quod Plato voluit perſuadere, res nomini ſemper eſt ſimilis, neque res ſemper ſcit, qui nomina ſcit: & licet res per nomina percipiantur, & nomina res ipſas ſignificent, non tamen ob id poteſtatem nomina ratione quadam naturali obtinere colligere licet.

§. 4. Salvatorem noſtrum per nomen שמהמפרש *Semhammephoras* miracula feciſſe, Judæi ſcriptô prodiderunt famosô mendaciiſque refertiſſimo, in quod refutandum laborem tam doctum, quàm pium B. Lutherus *Tom. Jenenſ. 8.* von Schemhamphoras heroicô ſpiritu plenus inſumpſit, ex quo ſequentia inſtituto noſtro convenientia accommodatò petere placet. Nun ſihe mir die zarten Früchtlein an / die beſchnittenen Heiligen. Solche Göttliche Werck und Wunderthaten ſchreiben ſie zu dem Schemhamphoras / das iſt / den ledigen / todten / elenden Buchſtaben / ſo im Buch mit Tinten geſchrieben / oder auf der Zungen ſchweben / oder im Hertzen / auch deß Gottloſen getragen werden. Denn der Schemhamphoras ſey was er wolle / ſo ſinds und können nicht anders ſeyn / denn ledige / todte / ohnmächtige Buchſtaben / wenns gleich GOttes heilige Schrifft ſelbſt (das deſto ärger iſt) wäre / davon die Juden viel plaudern / und nichts wiſſen / was ſie plaudern. Was ſolten Buchſtaben vermögen / als Buchſtaben aus eigener Krafft / wo

nichts

nichts mehr dazu käme? Was helffen ſie den Teuffel / Türcken / Jüden und alle Gottloſen / ſo ſolcher Buchſtaben / auch GOttes Namens ohn unterlaß mißbrauchen / wider das ander Gebot? Iſt doch Satan und aller Gottloſen Namen und Werck auch in heilige Buchſtaben gefaſſet. Aber die raſenden Jüden geben dem Schemhamphoras die Göttliche Krafft / als den bloſſen ledigen Buchſtaben ohn alle Verheiſſung oder Gottes Gebot. Denn ſie ſprechen allhier / daß auch die Gottloſen und Verführer durch dieſe Buchſtaben viel Wunder und Göttliche Werck thun können. Wo ſind ſie nun die beſchnittenen Heiligen / die ſich rühmen wider uns Chriſten / daß ſie allein die ſind / ſo den einigen rechten GOtt ehren / da die verfluchten Hattozrym drey Götter anbeten? Hie geben ſie die Göttliche Macht und Ehre den bloſſen / ledigen / todten Buchſtaben im Schemhamphoras ſo völlig / daß auch die Gottloſen und Verführer wider GOttes Willen und Verbot (in den Zehen Geboten) Götlicher Majeſtät eigene Werck thun können.

§. 5. Collectionem Ficini & Agrippæ ſpecioſam quidem, ſed vanam, mirantur, quibus vocum & verborum natura conſtat, omnes. Nominum vim ab ipſis rebus, quarum ſunt ſignificativa, manare dicunt. Sed quomodo? *Rerum* vires ab ipſis rebus procedunt ad ſenſus, ab his ad imaginationem, inde & ad mentem, in qua concipitur quidem primò, deinde per voces & verba exprimitur. Annon hinc aptè colligere licet, verba non in ſe, ſed ab intellectu habere virtutem, eâ autem carere, ſi ab oſcitante vel non intelligente proferantur? Anne ſenſus, imaginatio & intellectus rerum virtutibus imbuuntur? Utique, id eorum verba clariſſimè teſtantur. Imprægnatus ergò & gravidus ſemper erit ſenſus, imaginatio & intellectus variis variarum rerum virtutibus, quia rerum variarum nomina uno tempore intellectus per linguam fundere poteſt, quæ cùm ſint radii rerum vim ab intellectu receptam propagantes, de fontis ſui, unde manant, efficaciâ ſemper teſtari debent. Aſſertum grande grandi probatione indigum! Itane caput, quod ſenſuum, imaginationis & intellectûs eſt ſedes, actu innumeris eſt imbutum virtutibus & qualitatibus Phyſicis, ut eas verbis ore prolatis mox communicare queat? Sed quis unquam iſtam virtutum communicationem & propagationem obſervavit? Itane intellectus non intelligendo tantum, ſed & rerum omnium, quarum formæ ſunt activæ, & qualitates fundunt, virtutes recipiendo fit omnia? Itane confuſum qualitatum chaos fit cerebrum re-

cipiendo v. g. ab igne virtutem calefaciendi, ab aquâ refrigerandi, à ſole illuminandi, à magnete ferrum trahendi, ab araneis venenandi &c! Audax philoſophandi (ne dicam delirandi) ratio! Sed ſi res in intellectum, & hic in nomina influit, cur non omnium verba eandem habent virtutem? Ait Agrippa, verba habere dictam virtutem, non quia à nobis proferuntur, ſed quia ex influxu cœleſti & impoſitione Protoplaſti nomine Dei eam acceperunt. Ergò non à rebus in intellectum, & ab hoc in verba, ſed ab aſtris derivatur virtus, *qui tamen non probant* (verba ſunt Delrii) *ullâ ratione ac ne traditione quidem: nec poſſet probari, niſi illorum teſtimonio, quibus id à dæmonibus foret revelatum: dæmones autem ſunt mendaciſſimi.* De influxu autem cœleſti nos inferius. Ecquam actus ille moralis, quando rebus nomine Dei nomina fuerunt impoſita, virtutem naturalem conferre potuit vel debuit, præſertim cùm ex arbitrio, nec omnibus ab ipsâ earundem naturâ, ut oſtendimus, nomen fuerit impoſitum? Cur verba, quæ ex impoſitione Protoplaſti nomine Dei facta, & influxu cœleſti virtutem habent, meo vel tuo, Petri vel Conradi ore prolata eandem poteſtatem non habent? Reſpondet Agrippa, *habere dictam virtutem, quoties debitis locis & temporibus, & ſolemnitate, cum intentione exactâ in materiam diſpoſitam, & à naturâ ſua ab illis verbis patibilem, fuerint prolata.* Verùm Agrippa, ut argutè Schottus advertit, agyrtarum & impoſtorum, ſecretorum ſuorum virtutes deprædicantium morem hîc imitatur, qui tot in iis ad effectum deducendis requirunt conditiones & circumſtantias, ut curioſi vel ab incepto abſtineant, vel ſi effectum non conſequuntur, exiſtiment, ſe debitas conditiones omnes non obſervaſſe. Concludimus hæc nos quoque verbis, quæ habet Delrio *lib. 1. D. M. cap. 4. Quæſt. 3.* & ex eo Franc. Torreblanca *Dæmonolog. libr. 1. cap. 13. num. 25.* ac G. à Reies *Quæſt. 22. Quicquid Platonici dicunt, nomina ſunt hominum arbitratu indita. Nomina quoque nec ſunt ſubſtantiæ corporea, aut ſpirituales, nec ſunt accidentia inhærentia ſubjecto; quare vitam in ſe habere non poſſunt: adveniunt quoque ſeu induntur rebus, quas ſignificant atque denominant, extrinſecùs planè: quare nec emanantes à rebus radii dicendi. Multa quoque ſunt nomina nihil ſignificantia, multa quid aliud à rei natura ſignificantia: quin & ipſa illa, quæ naturam rei ſignificant, (qualia putantur, quæ creaturis Adamus impoſuit) hæc nullum potuerunt à naturis*

rerum

Digitized by Google

rerum influxum recipere: quia res corporeæ naturaliter nihil efficere poſſunt in id, quod corporis expers eſt, ut ſunt nomina.

§. 6. *Hebrææ nomina*, *Hallelujah, Amen, Hoſanna, Sabaoth, &c.* Eccleſia retinet, non ob potentem efficiendi virtutem, ſed elegantem ſignificandi poteſtatem, prout & in Germanorum ac Latinorum Eccleſiis quædam non Hebraica tantum, ſed & Græca, v. g. κύριε ἐλέησον, Ἐπιφάνια &c. retinentur. Emphaticæ ſignificationis radius verborum in aliam linguam translatorum ſæpe langueſcit, & quâ ſe commendavit animis, gratiæ partem amittit. *Hallelujah* ex duabus vocibus conflata הַלְלוּ־יָהּ ſignificat *laudate Dominum*, vel *eum qui eſt* ex הִלֵּל laudavit, & יָהּ quod contractum nomen Dei eſt, & ſignificatione coincidit cum יְהוָה. Verùm altiùs pectora ſubit vox unica Halleluja, poſitum in principio, ſi exhortari auditores animus eſt, aut in fine, ſi acclamare volumus, quàm ſi dicatur, *Laudate Deum* & quia peregrina ac inſolita eſt, languorem auditûs pellit, ac vigorem animi parit: quia nervoſa eſt, gratiam invenit, ac attentiores nos reddit. Vocem *Amen*, Græc. Ἀμὴν, quam ex Hebræo אָמֵן *veritas*, Græci deſumſerunt, Eccleſiæ Germanorum, uſitatum Apoſtolorum tempore morem, qui *1. Corinth. 15. v. 16.* notatur, imitatæ retinent, non ob efficientiæ potentiam, ſed ſignificationis nervoſæ elegantiam, quam etiam ex hôc, quia Deus ipſe *Deut. 27.* eam docuit, fidentis & aſſentientis animus legit. Nullam autem voces iſtæ duæ & aliæ vel millies poſt quæcunque verba pronunciatæ, ex ſe edunt effectum, ſed omnis, qui vel benedictionem, vel imprecationes voce *Amen* obſignatas ſequitur, Deum propter promiſſiones habet autorem.

§. 7. Ridenda ergo Talmudhicorum vocis Amen pronunciationi, ſicque ori plus, quàm vel animò, vel rectiùs ſupremo judici tribuentium, vana ſuperſtitio, quam Theologus & Philologus Excell. Dilherrus *libr. 2. Elect. cap. 20.* ex iisdem proponit: *Quicunque reſpondet Amen pupillare, ejus liberi erunt pupilli; acceleratum, ejus dies accelerabuntur, vel celeriter tranſibunt: qui verò protênsâ pronunciatione effert Amen, ejus dies & anni prolongabuntur. Pupillare* dicitur, quod præcedente benedictione, ceu patre, caret, quando ſcilicet quis inconſideratè & animo aberrante, non ad præviam Sacerdotis benedictionem vel orationem, ſed ad populi murmura reſpondet *Amen. Acceleratum*, quod accele-

Digitized by Google

acceleratè & feſtinanter effertur, quaſi cum א breviſſimo, & accentu in ultimo, veluti אָמֵן vel quod ante abſolutam Orationem præmaturè reſpondetur. Habent & tertium *Amputatum*, & eſt illud, à quo litera Nun in pronunciatione quaſi amputatur, ac ſi quis dicat *Ame!* Verùm præter hoc, quod non vox ipſa naturaliter, ſed ſi effectus ſequitur, Deus ſupernaturali modo agat, non diverſam pronunciationem, ſed neglectam attentionem & zelum intermiſſum ſecum pœnam trahere advertit quivis. Plura, quæ de voce Amen tradunt Hebræi, vide ſis apud prælaudatum virum, ubi etiam Auguſtini *lib. 2. de Doctrin. Chriſtian. cap. 11.* verba adducit, quibus Pater doctiſſimus, cur verba quædam Ebræa in Eccleſia retineantur, eleganter docet: *Ebraa certè verba*, inquit, *non expoſita ſæpè invenimus in libris: ſicut Amen, Halleluja & Racha & Oſanna, & ſi qua ſunt alia. Quorum partim propter ſanctiorem autoritatem, quamvis interpretari potuiſſent, ſervata eſt antiquitas, ſicut eſt Amen, Halleluja, partim verò in aliam linguam transferi non potuiſſe dicuntur: ſicut alia duo, qua poſuimus. Sunt enim quadam verba certarum linguarum, qua in uſum alterius lingua per interpretationem tranſire non poſſunt. Et hoc maximè interjectionibus accidit: qua verba potius motum animi ſignificant, quàm ſententia concepta ullam particulam: nam & hac duo talia eſſe perhibentur. Dicunt enim Racha indignantis eſſe vocem: Oſanna latantis.* De voce Hoſanna conſulantur inſuper D. D. Gerhardus & Dn. Calixtus *in Harmonia Evangelica.*

§. 8. Judæi & Judaizantes hac in parte Chriſtiani Hebraicis literis ſolis, quòd ſolæ ſint ſignificativæ, inhærent, iisdemque potentem efficiendi virtutem tribuunt. Alii è contra nomina non ſignificantia jam olim commendarunt, & Jamblichus *lib. 2. de Myſter. Ægypt.* ex Ægyptiorum Sacerdotum ſententia Porphyrio ſciſcitanti, cur Sacerdotes utantur nominibus nihil ſignificantibus? reſpondit: omnia ejusmodi nomina ſignificare aliquid apud Deos, & à Diis ipſis vocabula iſta ad homines, Ægyptios cumprimis & Aſſyrios, perveniſſe. Quo de plura Cœlius Rhodiginus *Antiq. Lection. lib. 14. cap. 14. p. 606.* Iſta pro ſe Judæi ſi dixerint, non majorem tamen, quàm Ægyptii fidem, obſtantibus ſemper rationibus, merentur.

§. 10. *Cabbalam* nunc, quam propter virtutem ad miranda patranda

Digitized by Google

tranda efficaciſſimam, ad cœlum usque extollunt, videbimus. Cabbala קַבָּלָה à Chaldaicâ radice קבל quod *accipere* ſignificat, *ſtricta* ſignificatione notat doctrinam divinam, vivâ voce duntaxat traditam, & oretenus ad poſteros transmiſſam. Eam à R. Jehuda ſancto compilatam, hyperbolicis mactant laudibus, & διοπτεύειν verbo palmam præripere, blaſphemè blaterant Judæi, notante J. Ern. Gerhardo *in de Conſenſ. & Diſſenſ. Relig. Profan. cum Verit. Chriſt. §. 6.* *Strictiſſimè* verò ſi ſumitur vox iſta, deſcribitur, quòd ſit ratio ac methodus tum hiſtorica tum dogmatica myſticè & ænigmaticè propoſita ex literis vocum, ſive ſimplicium, ſive compoſitarum, ſupra ac præter ſenſum literalem inveſtigandi atque explicandi, Voetius *Part. 3. Diſp. Select. p. 217.*

§. 11. Verùm admittamus eam eſſe Hebraicæ linguæ elegantiam, ut non ſolùm ejus literæ ſint ſignificativæ, ſed ex literis ratione ſyllabationis vel numerationis ſpectatis ſenſus myſtici & hiſtorici erui queant: concedamus plurima nomina profundiſſimarum rerum & magnorum arcanorum eſſe ſignificativa, quid verò hoc ad inſtitutum præſens? Ergone à ſignificatione literarum, ſyllabarum, ac verborum per ingenii luſum variè transpoſitorum & mutatorum ad virtutem eorundem phyſicam ac realem argumentari licet? ſub cujus rationis ductu progreſſus ille argumentandi manet ſalvus, &, quod in controverſiâ eſt, locum citra controverſiam tenet? quid probat, voces Hebraicas factâ literarum permutatione vim à rerum naturis ſortiri, ut in externis ſubjectis, quorum ſunt nomina, aliquid movere poſſint? Imò

§. 12. Nos invertimus negotium, & dicimus, nullam verbis Hebraicis Cabbaliſticè ſpectatis præter ſolam moralem ineſſe virtutem phyſicam & realem, quia per Cabbalæ ſpecies, Gematricam, Notariacam, & Themuram mala & bona, contraria & ſimilia, conſona & diſſona ex una quandoque voce, faciliùs ex integra oratione & pro re nata quodlibet ex quolibet, & de quolibet pro lubitu inveſtigatoris erui poſſunt, id quod & ingenioſa Anagrammatiſtarum opera jam quotidiana teſtantur. Atqui contrarias & diverſas virtutes ex unâ voce, aut una vocum diverſarum ſerie manare nemo dixerit. Actu nominibus eas ineſſe, neminem fore, qui ſtatuat, cenſeo. Quid verò eſt, quod à potentia in actum virtutem in nomine latentem mox deducat, quæ ſubitò non vicina modò, ſed & diſtantiſſima objecta in ſidereo & ſublunari, in cœleſti & infernali

Kk domi-

domiciliô occurrentia feriat? Qui enim divinæ Majeſtatis myſteria in ſacris nominibus latentia cognoſcit, eum toti naturæ, dum velit, imperare, inque dæmones & Angelos jus habere, ac miracula perficere poſſe plenis buccis Hebræorum Rabini deblaterant.

§. 13. Verùm recutiti ipſi circa Cabbalam non quidvis cuivis licitum eſſe, nedum ſi malum ſenſum gignat, fatentur, notante Hackſpanio *Cabbala Judaica pag. 285.* Qua ſanè confeſſione verborum poteſtatem naturalem tacitè infringunt, aut ſaltem nimium quantum reſtringunt: ut proinde miremur, Chriſtianos quosdam, Judæorum exemplô, Cabbalæ vanam quoque navare operam; ſed & eosdem, quod Judæi referunt, vani conatûs præmium, riſum ſcilicet & opprobrium referre non miramur: prout Georgius Enjedinus Photinianus eos, qui ſecundam Geneſ. dictionem בָּרָא ita exponunt, ut ſingulæ literæ ſingulas dictiones referant, ultima אָב, *Patrem*; prima בֵּן, *Filium*; media רוּחַ, *Spiritum*, cum riſu excipit, addito ſarcaſmo alio, ut א notet אַתָּה, ac ר deſignet רֵאשִׁית, & ב initium ſit dictionis בְּלִיַּעַל, hoc ſenſu: *Tu es princeps ſceleratorum*, Hackſpanius *loc. cit.* Judæis autem illis, qui è nomine, JESUS, blaſphemias cabbaliſticè exculpunt, meritò benedictionis Cabbala viciſſim (atque ita ad hominem ſaltem opponitur) ſicut & Kircherus *Oedip. Tom. 2. Part. 1. Claſſ. 6. c. 7.* omnia myſteria in nomine Jehova explicata, in nomine, JESUS, contineri remonſtravit.

§. 14. Jucundæ otioſorum Judæorum ſpeculationes, ſi rem dignè æſtimare velimus, ex ingenii luſu natæ pepererunt iſta opinionum portenta. Nomen יהוה, τετραγράμματον à Græcis, quia ex quatuor literis conſtat, dictum, ſublime fuit ac ſanctum, imò ſanctius ab Hebræis priſcis habitum, quàm cætera Dei nomina, quæ partim ab effectis, partim ab attributis ſunt facta, & ne quotidiano uſu in vanum nomen iſtud deduceretur, ejus pronunciatio ſub pœnâ mortis plebi fuit prohibita. Sacerdos verò ſummus nonniſi ſemel in anno, & quidem in templo Hieroſolymitano in ſolenni illa benedictione populi *Numer. 6. v. 24. 25.* nomen illud pronunciare tenebatur. Pro illo autem dixerunt אדני, interdum אלהים, & LXX. illud per κύριος, ac Paraphraſtæ Latini per Dominum tranſtulerunt. Sed dum nomen illud per ſe & juxta literas ſuas pronunciari illicitum, effectæ ſunt ejus per certas literas & numeratas voces myſticæ expoſitiones quædam, in quarum ſcientiâ magnas

latere

latere virtutes, magna incluſa eſſe miracula, cujus nominis virtute Moſen & Chriſtum miracula feciſſe Judæi nugantur, v. Ælias Schedius *de DIS Germanor. pag. 197.* Sed ludant, quibus, ita placet, & ingenii ſuaviludia fingant; verùm ita pergant, ut intra ſanæ rationis cancellos ſe modeſtè contineant, nec ad devia abſurdarum opinionum aberrent, atq; virgulam Bened. Pererii *lib. 1. de Magia c. 10.* ubi Cabbaliſticam doctrinam meritiſſimè caſtigat, mereantur. Ita ille:

§. 13. *Adeo inerudita, inſulſa & ridicula hæc Cabbaliſtarum eſt opinio, ut nihil æquè mirum ſit, quàm ulli hominum ſanæ mentis aliquando eam probari & perſuaderi potuiſſe. Sed ita eſt profectò, ſunt ingeniorum ſimiliter, ut hominum monſtra quædam & portenta, à quibus ejuſmodi opinionum commenta & deliramenta proficiſcuntur. Principio nonne incredibile eſt, Solem & Lunam, & cætera aſtra, elementa item & ſtirpes, cum ratione careant, divinam illam vim, quæ latet in vocibus Hebrais, ſentire, eaq; ſic affici & permoveri, ut homini pro ejus arbitrio pareant? Sed eſto, noverint illam vim, vel omnes res naturales, vel certè animantes, aut homines, num ideo ejuſmodi nominum appellatione eas continuò moveri neceſſe eſt? Si quis mihi proponeret nomen, totam meam ſubſtantiam omnesq; proprietates perfectiſſimè declarans, num eo nomine appellatus ab illo cogerer, ejus imperio obſequi, & quæcunq; ille vellet, facere? Si reconditiſſimam illam vim & efficaciam vocum Hebræarum, quam jactant Cabbaliſtæ, pauciſſimi hominum intelligunt, nec niſi, qui illâ eâdem ſunt antea initiati; quomodo eam agnoſcent & ſentient bruta, cæteraq; non ratione modò, ſed & ſenſu carentia? Cur tribuunt tantam vim vocibus & characteribus Hebrææ linguæ, quam omnium vetuſtiſſimam & primam ferunt, cùm certè conſtet, alios eſſe characteres Hebræos qui nunc extant, quàm qui olim fuerunt ante captivitatem Babylonicam? quod D. Hieronymus in Prologo Galeato affirmatè ſcribit &c. Nec verum eſt, in linguâ Hebræâ reperiri voces, quæ omnium rerum naturas intimasq; differentias & proprietates exprimant: nec in declarandis rebus uberior eſt, aut ſignificantior lingua Hebræa, quàm Græca vel Latina; nec ullum eſt nomen in ullâ linguâ, quod ſimul alicujus rei & ſubſtantiam, & differentias, atq; proprietates, tam genericas, quàm ſpecificas atq; individuales aperit; nec in vocibus Hebrais per ſe ſumtis plura majorave latent myſteria, quàm vel in Græcis vel in Latinis. Legimus*

Digitized by Google

in Scripturâ , quomodo Moſes & Aaron per Virgam eis à Deo traditam plurima maximaq; fecerint prodigia. Legimus Joſue retinuiſſe curſum ſolis & lunæ cum dixiſſet : Sol, contra Gabeon ne movearis , & Luna contra vallem Ajalon &c. Narrantur etiam Samuelis, Eliæ, Eliſæi, & Danielis miracula. Nec tamen uſquam de iſtis Cabbaliſticis myſteriis ulla mentio aut verbum fit. Si tanta eſt Cabbaliſtica Magiæ vis & poteſtas, ut cœlis imperet, Solem ſiſtere aut retrocedere cogat, maria dividat, flumina ſiccet, totamq; naturam commutet, & ſibi ad nutum obedire faciat, cur iſti ſapientes Cabbaliſtæ ejus artis peritiſſimi talia nunquam patrarunt, vel etiam nunc patrare poſſunt ? Certe Philoſophi Judæorum, qui ſibi hanc ſapientiam arrogant, ſi quid eâ pollerent, ad excutiendum jugum duriſſimæ ſervitutis, quo miſeri jam mille & quingentis annis oppreſſi tenentur, uti debuiſſent. Hæc Pererius.

§. 16. *Judæi* illius, qui obortô aliquoties in hac urbe incendio, literis & verbis Hebraicis januis & pani inſcriptis ignem in obſequium trahere conatus eſt, factum jam examinabimus. Dicimus autem Faſcinationem iſtam Judaicam, ſeu factum illud fuiſſe ſuperſtitioſum, magicum, ſcandaloſum, & proinde impium ac deteſtandum.

§. 17. 1. *Superſtitioſum* eſt, plus rei cuiquam, quàm credi debet, tribuere, ex eâque commodum, quod naturaliter præſtare nequit, ſperare. Verba autem cujuscunque idiomatis, quæcunque etiam ſint, nullam de ſe habere virtutem naturalem efficiendi, proinde nec ignem extinguendi, neque ullam à Deo, aut à naturâ, aut ab arte efficaciam obtinere, hactenus demonſtravimus. Id quod non tantum de verbis & nominibus ore prolatis, ſed & ſcriptis venit intelligendum. Hæc quatenus ſcripta ſunt, ſigna ſaltem & characteres literarii ſunt manu depicti, ſeu lineæ & figuræ ex placito primi ſcriptoris formatæ, præter ſignificandi poteſtatem, quæ moralis tantum eſt, realem nullam obtinentes. Ab arte verò virtutem nullam accipiunt, quia qualitate reali ars ipſa, quæ intellectus habitus eſt, caret, & proinde talem, quomodocunque in objectum agat, conferre neſcit : neque lineæ pictæ ad recipiendum qualitates ſunt aptæ. Et quia iſta verborum Hebraicorum ſignificandi poteſtas etiam characteribus aliarum linguarum propriis exprimi poteſt, patet hinc figuræ & characteri Hebraico de ſe non competere ſignificandi, multò minus efficiendi poteſtatem. Ut taceam deline-

andi

andi literas Hebraicas modum jam eſſe plenum, jam contractum, jam languidum: cum tamen virtus determinata non niſi à determinato debiteque diſpoſito ſubjectô manare queat & debeat. Non tamen intactum relinquam, literas, quæ in uſu ſunt hodiè Judæis, Hebraicas dici mendosè, quum veriùs dicerentur Judaicæ, ut habet Joſ. Scaliger *libr. 3. Epiſt. 242.* Pererium quoque Cabbaliſtis opponere, alios eſſe characteres Hebræos, qui nunc extant, quàm qui olim fuerunt ante captivitatem; jam ante vidimus. Itaque vel majorem vel parem Hebraicæ efficaciam ſcripturam Judaicam modernam habere aſſerendum erit. Sed quomodo & hoc probabunt? Nos neutri virtutem ineſſe hactenus probavimus.

§. 18. 2. *Blaſphemum:* quia primum Vulcani ante portam Judaicam ſurgentis furorem Judæus ſedaturus, januis quibusdam more ſcribendi ſibi propriô, qui ſuperficialis qualis eſt, inſcripſit אגלא, id quód non Angelum ignis ſignificat, einen Feuer-Engel / ut Judæus aliis voluit imponere, ſed nomen DEI eſt, de quo Schindlerus in ſuo Lexico hæc habet: אגלא eſt unum ex nominibus DEI arcanis. אַתְּ גִּבּוֹר לְעוֹלָם אֲדֹנָי *Tu es potens in æternum Domine. Alii dicunt per* א *minus innui unitatem, per* ג *ternarium numerum ſive Trinitatem, per* א *&* ל *nomen Dei* אל *quaſi Chriſtianè diceres Deus Trinunus vel Unitrinus.* Hæc Schindlerus. Quæ licet primâ fronte nihil mali fovere videantur, damnanda tamen eſt illa inſcriptio: 1. *Propter latentem in literis anguem*, ab ipſo Judæo illatum. Judæos, ut ſunt Cabbalæ impenſiùs addicti, abbreviaturas, ſeu voces, ac ſententias literis ſignificatas, quas Raſche Theboth vocant, amare nemo non novit. Nullus itaque cum Viro Cl. Dn. M. Kolhanſio, Virô, ſi quis alius, Hebrææ Linguæ Peritiſſimo, meo olim Præceptore, jam Collegâ Honoratiſſimô dubitabo, ex perversô, quo in Chriſtianos eſt Judæus quivis affectu, in religionis noſtræ odium, literas fuiſſe inſcriptas, eo quidem ſenſu, ut per binas priores literas intelligatur unitas & ternarius numerus, per א 1. & per ג 3, per reliquas particula לא id eſt, non. Hujus literæ transpoſitæ reddunt vocem אֵל h. e. Deus. Itaque literæ hæ אגלא hunc parere poſſunt ſenſum: Unitrinus non eſt Deus. Confirmant Virum Prælaudatum verba, quæ oborto in platea lapidea dicta, incendio ſecundo literis iſtis adjunxit Judæus idem, ſequentia è capite 11. Numer. deſumta verba: אֱלֹהִים מֹשֶׁה אֶתְפַּלֵּל; è qui-

 bus

bus ſimul ſumptis hic manare poteſt ſenſus : Deus non eſt triunus. DEUM Moſis interpellabo. Tergiverſatio autem fraudulenta eſt Judæi, nomen אגלא per Angelum ignis explicantis. Ad conſequentia enim ſi id eo ſenſu referatur, diſtortus inde emergit ſenſus. Neque congrua oritur Oratio, ſi vel maximè per Notarikon id interpreteris: אַתָּ גִבּוֹר. לְעוֹלָם אֲדֹנָי *Tu es potens &c.* Ad aliam verò Cabbalæ ſpeciem, nimirum ad Temuram, (quæ ex vocis aut vocum transpoſitis literis alias voces format) nemo, ut Judæum excuſet, confugere poteſt. Si enim ita reddas א׳ג׳אל h. e. Unitrinus eſt Deus, explicationem hanc negabit Judæus, & negavit idem ille in colloquio, quod cum eo Cl. Profeſſor ſuper hac re habuit. Dubium proinde eſt nullum, Judæum ſenſum, quem indicavimus, hunc intendiſſe; DEUS non eſt Triunus: DEUM Moſis orabo. Sic Chriſtianorum Deo voluit illudere, quod non hic, ſed Judæorum DEUS auxiliari, ignisque voracitatem ſedare queat. Quæ blaſphemia eſt deteſtanda. Sed poſitô, non conceſſo (etiam Judæo pro ſenſu bonô, quem intenderit, vel millies juranti: nam ut ei, vel non Judæo pro Judæis pugnanti non credam, notiſſima iſtius gentis perfidia, nequitia & malitia me cogit) latentem anguem abeſſe, ſeu improbum ſenſum in voce iſtâ non latere, damnanda tamen eſt inſcriptio 2. *Propter deteſtandum divini nominis abuſum*, qui ipſe blaſphemiam ſapit, ſaltem indirectam. Nomen ſuum DEUS in verbo exhibuit, non ut ædium januis ignis extinguendi gratiâ inſcribatur, ſed cordis penetralibus ſacri ignis, qui Spiritus S. eſt, impetrandi cauſa imprimatur. Non data ſunt nobis oracula, nec oſtenſa in iis ſacra nomina, ut per ea imminentia corporis & fortunæ bonis pericula naturalia, quæ v. g. ignis per accenſionem, aqua per ſuffocationem, terra per oppreſſionem parit, propellamus, ſed ut ex illis clementiſſimam Dei erga nos voluntatem cognoſcamus, ei credamus, æternum animæ periculum per ea avertamus, ex iisque Deum in omni neceſſitate invocare, adorare, Deo gratias agere, & laudare diſcamus. In alium verò uſum, qui divina oracula & nomina convertunt, in vanum ea ſumunt, & cum ſumma Dei blaſphemia in Diaboli ſacramenta convertunt.

§. 19. 3. *Magicum.* Si quem enim verba in repellendo flammarum impetu edunt, effectus non verbis ipſis, ut jam ante evicimus, eſt adſcribendus. Ergò vel Deum, vel Angelum bonum, vel Dæmonem

nem concurrere, & verba virtutibus donare, dicendum erit. *Non Deus* concurrit. Deum enim verba inter ſcribendum vel pòſt ſtatim virtutibus donare unde conſtat? *Deum omnipotentem, &, ut Græci dicunt, omnitenentem, quis dubitavit virtutibus verba decorare poſſe? Itaque poteſtas Dei patet, ſed nondum voluntas, quæ ſola rerum cauſa eſt. Omnia enim, quæcunq; voluit, Deus fecit in cœlô & in terrâ. Quapropter niſi oſtenderis, Deum voluiſſe hoc, & item alterum verbum tali atq; tali virtute pollere, nihil egeris*, ita eleganter Reuchlinus *de Verbo Mirif. lib. 2. cap. 12.* Deum ſanè in verba ſcripta virtutem, repellendis injuriis à naturâ illatis aptam ſe derivaturum promiſiſſe, ex ſacris probationum rivulos nemo, ut id demonſtret, derivare poteſt. Neque id à priori, ut Philoſophi loquuntur, colligi poteſt. Deum autem illud eſſe, in quæſtione eſt: neque à poſteriori ex effectu æſtimare licet, quia permittente Deo ejus ſimiam Diabolum ſæpè divina miracula æmulari, & ſimilibus operibus, agentibus pluribus quoad externa communibus ac originis ratione obſcuris impoſtorem homines fallere novimus, ut proinde haud facilè ſemper ſit, autorem ipſiſſimum ſic inveſtigare. *Non Angeli boni*, quia eos quidem, ut homini inſerviant, divina Majeſtas conſtituit, ſed ut ad placitum hominis per verba adverſam rerum naturalium poteſtatem ſupprimant, Deus Angelos non ordinavit. Divinæ voluntati, quæ naturalia humanæ genti remedia in periculô à naturalibus rebus oborto conceſſit, Angeli ipſi ſe accommodant, nec extraordinarium agendi modum homines docent, ſed ut ordinariis mediis in pietate & patientiâ utantur, angelicô inſtinctu ſuadent. Diaboli itaque latentis operationi, ſi quis ſequitur, effectus eſt adſcribendus; prout ejusdem concurſu Zingari per verba, characteres, ritusque vanos, quos adhibere norunt, ignem extinguunt & ſuſcitant, inque horreis gramine ac fœnô inſtructiſſimis citra incendii periculum alunt, imò totum in faſciculô ſtramineo qui placuerit, culmum reliquis illæſis comburere norunt. Si Evangelium S. Johannis ad avertendos bombardarum globos collo appenſum, Theologorum conſcientioſiſſimorum de ſententia, magicum eſt remedium, & ſacramentum fit Diaboli, eidem propter abuſum gratum & ratum: quidni nomen Dei ad avertendum ignis furorem pani ſeu appenſum, ſeu inſcriptum, eodem

cenſu veniat, & magicum audiat, cum eadem utriusque ſit ratio? Vid. Freudius *Quaeſt. 222.*

§. 20. 4. *Scandaloſum.* Simpliciorum enim mollia & ad ſuperſtitionem prona pectora ad imitandum invitantur, invitati in errore confirmantur, ut, licet verba ipſa virtutem nullam habeant, eam tamen in iis admirentur, & latentem ſub verborum rerumque abſurdarum larva Dæmonem colant & colere pergant.

§. 21. Quò major verò facti illius eſt iniquitas, cujus gravitatem etiam Sacerdotes pro ſuggeſtu ob ſuperſtitioſorum oculos exactè ſæpius delinearunt, eò major animum meum capit admiratio, quædam multitudinis capita oborto, dum hæc ſcribo, etiam in plateâ, quæ **Retſchengaß** vocatur, in ædibus domicilio matris meæ chariſſimæ proximis incendiô Judæum eundem, inſcio & invitô Magiſtratu tam Politico quàm Eccleſiaſtico, ut idem ad Vulcani furorem remedium conferret, invitaſſe & tantum non coegiſſe. Judæus ſic impulſus tamen itidem, & quidem cum charta, cui verba verſus ſecundi *Numer. cap. 11.* Hebraica in extremitatibus figuræ pentagoni inſcripta fuiſſe fertur, in ignem conjecit, ſuaſores verò in erroris abyſſum magis præcipitavit. Magico huic remedio ii, quos in opinionis ſuæ ſocietatem Judæus traxerat, auxilii ſummam, Deum & naturam nefariè prætereuntes, tribuerunt. *Haccine reddis, Domine, populè ſtulte?* cum divinæ Majeſtatis Cancellario Moſe *Deut. 32. v. 7.* pii hîc exclament meritò. Deus eſt, qui ferventibus multorum precibus & ſuſpiriis ſollicitatus ſtrenuo civium in extinguendo ignem per medium naturale, quod aqua eſt, labori benedixit. Nihil confert panis, nihil textus ſacer, nihil charta, nihil figura, aut alia ſuperſtitioſi furoris deliramenta, quale etiam eſt menſarum & ſedilium appropinquante Vulcano inverſio. Quæ omnia ignem in incendiis magnis devorare, ut eorum, præſertim Bibliorum ſacrorum jacturam non pauci deinceps deplorent, experientia teſtatur. Sunt quidem multa, quæ extra unionis ſtatum inefficacia, per unionem operationum vigore fiunt conſpicua v. g. materia de ſe otioſa eſt, formæ verò unita præclaros edit effectus. Verùm forma de ſe maximè activa eſt, quæ cùm intimè materiam totam ſeipſam communicando, permeavit, ad operationis exercitium eam reddit aptam. Sed nullum horum nec panis nec charta, nec characteres ſeu literæ ſcriptæ

de

Digitized by Google

de ſe activum eſt, nec alterum alteri ſuam eſſentiam formæ inſtar communicare, ideòque nec per eorundem unionem qualitas ignem extinguendi efficax oriri poteſt.

§. 22. Verba rerum, quarum ſunt ſignificativa, naturam & qualitates continere, ſi ſuperſtitioſis verborum curatoribus credendum, non dictum, in quo ignis, ſed aquæ, fit mentio, pani inſcriptum in ignem erit projiciendum, quia qualitas ſimilis ſimili qualitati addita intenſior evadit & majorem parit actionem. Si verò propter ſanctiſſimum nomen ſuum Deum auxiliarem adeſſe cenſes, falſus es. In magnis, ut dixi, Bibliothecarum incendiis vel inundationibus ſanctiſſima Dei nomina non ſemel, ſed frequentiſſimè inſcripta reperiuntur, propterea tamen nec ignis, nec aquarum impetum Deus omnipotens vel promptius aut citius reprimit. Eccur nomen Dei, Homo inſipiens! ex corde pio tractum ore pio non frequentas, tuasque preces ſancto Dei nomine non ornas? Verba ſancta pio corde & ore fuſa clementiſſimus Deus propter fidem, in qua ſunt radicata, reſpicit. Charta verò, panis & characteres fidem nec recipiunt, nec uno vel pluribus, ſed ab orationis indole alienis verbis, ut ſunt in allegato dicto, exprimunt: ſuperſtitionem tuam apprimè exprimunt.

§. 23. Itaque in malam rem ſeu orcum, qui Chriſtiani veri nomen tueri volunt, abire jubeant Judæos, & eorum complices magica iſta & Diabolica ad ignem remedia ſeu jactantes, ſeu offerentes. Noli, O Homo! Deo obortis flammis auxilium ſeu differente ſeu negante dicterium illud facto ipſo confirmare: *Flectere ſi nequeo* &c. Satius eſt propitiô Deô jacturam omnium bonorum pati, quàm eodem iratô omnia retinere. Dei gratiâ res parvæ creſcunt, ſed Dei irâ magnæ dilabuntur. Magicis remediis qui utuntur, non à Deo ſed Diabolo petunt auxilium. Qui verò ad alterius, quàm unius Dei auxilium, quod per media naturalia ordinariè confert, confugerunt, turpiſſimam animi ſui diffidentiam, extremam mentis cœcæ aberrationem, pudendam fidei abnegationem, & ſceleratiſſimam divini Numinis prætericionem cum contemtu conjunctam produnt. Sed & hoc produnt, ſe Patrono ſuo Diabolo, ut feliciùs damnandorum numerum augeat, ſtrenuè auxiliari. Magiæ enim, ſi non explicitæ, tamen implicitæ rei fiunt, & per eam quoque ferventem Dei juſtiſſimi iram ſibi aggravant,

Digitized by Google

quicunque Magicis remediis, præſertim meliora ab animarum Sacerdotibus edocti, nihilominus gaudent, eadem ſuadent, non impediunt, cum impedire poſſunt, eorundem vires jactant & commendant, atque obortis neceſſitudinis procellis, ad ea, ceu ſacram anchoram, confugiunt. Vereor, ne magicô hoc remediô Dei clementia, quâ ſuperſtitioſi abutuntur, tandem vertatur in iram, & per eundem, cujus ope reſtinctio quæritur, per Dæmonem ſcilicet, ignis voraciſſimus, (quod Deus clementiſſimè avertat) immittatur, qui ſit inextinguibilis. Imò vereor, ne Judæus ignem Dæmonis concurſu (ſi forſan ejus aliquem Deus ad extinguendum permiſit) ſuo tempore in ſuperſtitioſorum pœnam divinô Numine pariter permittente, reddat: prout Magos morbum immiſſum rurſus auferre, & alteri, Deo ſic permittente, Dæmone verò id operante, inferre novimus. Veriſſimum eſt, quod Dn. D. Müllerus *in Judaiſmo pag. 54.* ſcribit: Dieſe Cabbala (Practica) ſteckt voller geheimer Künſte/ groſſer Abgötterey/ Aberglaubens/ Gauckeley und Zauberey/ davon Lutherus ſchreibet Tom. 8. Jen. im Buch von Schemhamphoras fol. 127. **Ein Jude ſteckt ſo voll Abgötterey und Zauberey/ als neun Küh Haar haben / das iſt unzählig / wie der Teuffel ihr Gott voll Lügen iſt.** *Gerſon der gelehrte Jud erzehlet in dem im angezogenen Ort etliche ſonderliche Händel/ die mit dieſer* Cabbala *verrichtet werden. 1. Teuffel beſchweren / welches im Talmud erlaubet iſt / und beſtättiget wird mit vielen Exempeln der Rabbinen/die ſolches gethan haben. 2. Etliche gewiſſe Wort aus der Bibel aufs Brod oder auf ein Ey ſchreiben/ und ins Feuer werffen/ ſelbiges zu leſchen/ damit es nicht weiter ſchade. Welche Kunſt wol eher an bekandten Orten von etlichen Juden* practiciret *worden. 3. Mit Worten der Schrifft Wunden beſchweren* &c. Hæc ille. Laudatiſſimus quondam Germaniæ Princeps Chriſtophorus Dux Wirtenbergenſium, Heros Chriſtianiſſimus quibusdam ſuadentibus, ut blaſphemos Judæos propter frequentes exactiones & maxima commoda reciperet, reſpondit egregiè: *Wenn dieſe verfluchte Leute mir wolten Geld vollauf geben/ wolte ich ſie doch in meinem Fürſtenthum/ weil ſie an meinem Bruder und Erlöſer JEſu Chriſto / treulos worden/ und offentliche Zäuberer ſind/ nicht leiden.* Godelmannus *lib. 1. de Magis c. 6. n. 15.*

§. 24. Sed ecce! Agricola quidam brevi poſt incendium ultimum fortè fortunâ me conveniens, inter ſermones de iſto etiam miſtos

panem

Digitized by Google

panem ignis voracitatem ſedare, & ne majus augmentum capiat, prohibere, pro certô affirmavit: characteres autem & literas ſaltem dicis gratia, & ut glaucoma ſimplicioribus fiat, Judæos inſcribere dixit. Commendavit autem panem è recentis ſecalis farinâ primùm formatum, primumque in furnum, ut pinſatur, immiſſum. Ego, ut periculum facerem, hujusque teſtem deinceps oculatum haberem, præſente Viro Cl. Dn. M. Schneidero S. S. Theol. Studioſ. rerumque Phyſicarum Cultore Curioſo, Amico dilecto, ignem in campo luculentum paravi, cumque in augmento eſſet, panem juxta illas circumſtantias nudius tertius paratum (licet eas ſuperſtitioſas eſſe, non ignorarem: neque enim ordo inter formandum & pinſendum pani primo aliquid confert, quod ſecundo & tertio negatur: neque oborto incendio iſte panum delectus ſemper haberi poteſt) injeci. Verùm ignis flammam â pane compeſci, ejusque voracitatem ſic ſedari, minimè vidimus. Increvit ejus vis, ac ſi nihil in ſe recepiſſet, & poſtquam ad ἀκμὴν pervenit, ſenſim, combuſtô lignô, remiſit. Pars panis exterior per combuſtionem nigras, velut in ſquamas abeuntes, cruſtas, & brevi fiſſuram ab humido, quod factâ reſolutione majus vi ſibi quæſiverat ſpatium, contraxit. Panis demum totus, ſi ignem alere placuiſſet, in cineres fuiſſet redactus, ſed nos oculatâ fide jam contenti, moræque impatientes panem ſemicrematum extraximus, & interiora valde madida, tum propter antiperiſtaſin, tum propter increſcentem exteriorum partium duritiem, quæ evaporationem inhibuit, invenimus. Nec Vulcanus ultimus panem Judæi in ſemicrematis ædibus totum devoraverat, ſed & ille integer, cum ſuis characteribus adhuc conſpicuis ſub tegula quadam fuerat repertus, tegulâ ipsâ & aquâ crebris vicibus infuſa incolumitatis beneficium ſine dubio conferentibus. Ita in fumum ſpes omnis, quam Agricola fecerat, abiit. Itaque quantum & huic ad ædium incendium remedio, quod habet Georg. Andr. Böcklerus *Schola milit. modern. pag. 936.* ſit tribuendum, conjicere, idque propter idem abſurditatis vitium, quo laborat, operâ experientiæ gratia navandâ indignum eſſe aſſerere licet: Panem, inquit, ſecalinum ad nigredinem combuſtum & pulveriſatum cum hypocauſti quiſquiliis & excrementis è vaginâ cultri excuſſis mixtum ad linteum nodulum revoca, & in ignem projice. Ita Vulcanum, ne progrediatur, impediri ait: ſed ſubjungit: Dieſes ſoll offt probirt und gewiß ſeyn. Ita

non propria, ſed aliorum experientiâ comprobatum eſſe fatetur. Sed an verba, characteres & alia Diaboli ſacramenta, qui ſuam autori experientiam jactarunt, junxerint, ignotum manet. Quicquid tamen hujus rei ſit, ſive panis ignis vim ſuperet, ſive ab eo ſuperetur, non tamen per hæc verborum efficacia evincitur.

CAPUT XIX.

Ratio ultima à verbo ſcripto, Amuletis & Characteribus ſumta cur fuſiùs examinetur. Verbum ſcriptum non impropriè, ſed propriè hîc capitur. Duabus rationibus verbi ſcripti vis infringitur. Amuleti nomen & diviſio. Naturalium Amuletorum varia exempla recenſentur: quomodo iſta operentur? hæc licita ſunt; illicita indicantur. Ludicrorum exempla: ſunt illicita: horum virtus, niſi ab imaginatione fit, à poteſtate magicâ deducitur: jocoſa quo ſenſu admitti queant. Magica quid ſint: omnia ſunt fugienda.

§. 1. RAtio VIII. & ultima cum verbo ſcripto ad magnum Amuletorum, Characterum, Imaginum & Sigillorum forum nos jam deducit, ubi aliquandiu commorandum, ut, quis eorum ſit valor, cùm ſpecie ſuâ obvios remorentur, & incautos faſcinent ac dementent, curioſiùs examinemus, fruſtraque ſententiæ ſuæ robur inibi Faſcini vulgaris curatores quærere, oſtendamus.

§. 2. *Verbum ſcriptum* hîc non *impropriè* capitur; quo ſenſu *opus legis cordibus gentilium inſcriptum* dicitur *Rom. 2.* Salomon præcepta ſua in tabula cordis ſcribere jubet Prov. 3. 3. *Deus promittit ſe ſcripturum legem in corde, Jerem. 31. 33.* hoc eſt, explicante D. Chemnitio, Spiritus S. per doctrinam Evangelii foris in Miniſterio ſive voce, ſive ſcripto ſonantem efficacia & operatione ſua mentem illuminabit, voluntatem & cor regenerabit, ut poſſimus promiſſionem de Meſſia verâ fide & ex corde amplecti. Sed *propriè*, pro verbo legibili, quod ore pronunciari aptum chartæ, ligno, lapidi, metallo, aut alii materiæ (cujus apud veteres varietatem ſolerter tradit Salmuth *ad Pancíroll. lib. 2. Tit. 3.*) ſcripturam ſuſtinendi idoneæ, inſcriptum eſt, impreſſum vel inſculptum ſive ſtylo, ſive calamo, ſive inſtrumento alio id fuerit factum: ſicuti Jobus vovet,

ut

Digitized by Google

ut ſcribantur ſermones ſui, exarentur in libro ſtylo ferreo, aut plumbi laminâ, vel cælo ſculpantur in ſilice, *cap. 19. v. 23.* Sic Deus decem Decalogi, verba in lapideas tabulas conſcripſit, ita ut in adverſa tabularum facie, adeoq́ue in utroque latere aliqua verba fuerint: quo de Celeberr. Theologus D. Joh. Adam Oſiander *Typ. Legis Moral. p. 189. §. 168.*

§. 3. Scripto autem verbo virtutem, præter moralem, etiam realem ineſſe pariter negamus, idq́ue ex iis, quas contra verbum προφορικὸν adduximus, rationibus elucet, quarum plures etiam verbi ſcripti poteſtati infringendæ accommodari poſſunt. Iisdem duas jam ſuperaddimus: (1) Quod nec mens, nec manus, nec inſtrumentum ſcribentis habet, id nec ſcriptura ſeu verbum ſcriptum habere poteſt. Neque enim aliud præter hæc, à quo verbum ſcriptum vires acquirere queat, indicari poteſt. Scriptura autem eſt ultima mentis expreſſio manufacta. Ergo id manus mediante inſtrumento, dum verba ſcribit, exprimit, quod eſt in mente, & quod in mente non eſt, non exprimit. Sed mens res non habet. Si enim res ipſæ cum verbis conceptis in mente eſſent, monſtroſa evaderet ea corporis pars, quæ mentis eſt ſedes, à rebus, quas concipit, materialibus. Qualitas enim realis non niſi à propriâ formâ fluit. Forma autem ſine ſubjecto adæquato eſſe nequit. Hoc autem in rebus corporeis materiatum eſt. Ergo ſi qualitatem corporis realem mens, dum rem concipit, acquireret, ipſum etiam ſubjectum acquireret, quod abſurdum. Scriptura reſpondet quidem conceptui mentis ſeu notioni, ſed hæc eſt imago ſaltem in mente immediatè concepta, & in re immediatè fundata. Imago autem rei non eſt res ipſa. Cùm ergo imago in mente concepta virtute reali careat, carebunt etiam verba ſcripta, quæ ipſam mentis imaginem ſolidè exprimunt. A manu ipſa autem, vel inſtrumentô ſcribentis in verba derivari virtutem, nemo adhuc aſſerere auſus eſt. Si verò verba ſcripta à rebus vires acquirere dixerint, iisdem, quæ ſupra monſtravimus, abſurditatum retibus ſe implicabunt.

§. 4. Quantitatis nulla eſt efficacia, adeoq́ue nec figuræ, quæ quantitatem terminatam ſequitur. Verbum autem ſcriptum, quid præter ſignificandi virtutem, quæ moralis, aliud niſi figuram certô modo delineatam, quæ ex placito manu ſcriptoris primi ſic formata, aliter, ſi voluiſſet, ab eodem potuiſſet formari, repræſentat? Et ſalvâ verborum

ſignificatione novas literarum figuras fabricari poſſe, Steganographiæ ſacra produnt. Plures rationes ex iis, quæ contra realem vocis ore prolatæ virtutem ſuprà cap. 2. produximus, erui poſſunt. Proinde eximios fabularum conditores, Judæos intelligo, qui figmentis nominum poteſtatem extollere ſatagunt, mittimus. Rabbi Jodam narrant Epiſtolam nominibus ſanctis (ſchemos) exaratam in manum demortui cujusdam tradidiſſe, & ex eo mortuum reſurrexiſſe & circumſpexiſſe: detracta verò epiſtolâ mortuum iterum recubuiſſe, annotante Chriſt. Helvico *Part. 1. Hiſtor. Judaic. 16.* Idem *Hiſtor. 17.* ex eorundem monumentis adducit, eundem R. Jodam ter baculô nomina aliquot ſancta in arenâ ſcripſiſſe, quæ ubi Elieſer legit, quæcunque Joda novit, deſubitò eum omnia ſciviſſe. Quoties verò ſcriptura fuit obliterata, ſingula memoriâ R. Elieſeris exciderunt. Poſtquam verò quartâ vice juſſu Jodæ arenam linguâ delambit, omnia memoriâ retinuit. Sed hæc recitaſſe eſt refutaſſe. Helmontius Libri, cujus Titulus: *In Verbis Herbis & Lapidibus magna eſt virtus*, iſtâ inſcriptione primâ fronte controverſam verborum poteſtatem vindicaturus videtur: ſed in receſſu nihil, quod punctum illud concernat, haberi, lectori patet. Quia verò Amuleta nonnulla verbô ſcriptô inſignia virtutem à nobis controverſam confirmare putantur, ea jam videbimus.

§. 5. *Amuleta*, vel, ut aliis ſcribere placet, Amoleta, ab amoliendo, Græcis περίαπτα, περιάμματα, φυλακτήρια, & ἀποτρόπαια dicuntur: ſuntque ea, quæ ad arcendas malorum noxas aliqua corporis parte præſertim collo alligantur. Horum, ut & Characterum magna ratione efficientis, materiæ & ſubjecti in quo, formæ ſeu figuræ, finis & circumſtantiarum datur differentia: majoris autem momenti cùm Diviſio ſit, ad eam primariò reſpiciemus.

§. 6. Amuleta nos in Naturalia, Magica & Ludrica diſtinguimus. *Naturalia* ſunt, quæ ex naturæ ſinu deſumta & corpori humano applicata per qualitates ſuas naturales illud afficiunt. Ita Verbena medetur capitis dolori, eâque clam ad nucham ſuppoſitâ ſervum ſuum & alios ad miraculum usque curaſſe tradit Foreſtus *lib. 9. Obſ. 52.* Epilepſiæ ramus Sambuci in ſalice antiqua naſcens, è collo usque ad orificium ventriculi appenſus, medetur, Hartmannus *Pr. Chym. p. m. 69.* & Bartholinus *Cent. 4. Hiſt. 69.* Melancholicis affectibus Crocus ſupra cor

geſtatus,

geſtatus, Borellus *Cent. 2. Obſ. 99.* Dentium proventum facilitat lapillus Cancrorum, Dominicus Leo *Pr. Med. Sect. 1. lib. 7, cap. 10.* Hæmoptyſin bufo transfoſſus, ſole exiſtente in Leone exſiccatus, ſi in manibus teneatur, vel de corpore ſuſpendatur, tollit, Hoffmannus *Meth. Med. libr. 1. cap. 19.* Hydropem bufo ſylveſtris per ventrem ſectus & renibus obligatus, Vierus & Varignana ap. Riverium *in Prax. p. m. 207.* Deciduus infantis umbilicus annulo incluſus & geſtatus, ita ut carnem attingat, à coli inteſtinorumque doloribus liberat, Tandlerus *Orat. de Imaginat.* Lapis aetites certô modô geſtatus ab abortu præſervat, fœtumque retinet vel promovet, D. Bauſchius è variis. *Schediaſm. de lap. Aetit. pag. 41.* A terrore nocturno & inſomniis turbulentis pueros defendunt corallia geſtata, Ganſius *Hiſtor. Corall. cap. 11.* Nephritidi lapis nephriticus ſolatio eſt, Unzerus ex variis *de Nephrit. p. m. 1038.* Febribus intermittentibus Camphora collo ſuſpenſa ſuccurrit, Willis *Diatrib. de Febr. cap. 3.* Ad hæmorrhoidas cœcas, mariſcas & condylomata ſingulariter commendat radicem Telephii in dorſo inter ſcapulas geſtatam Dn. D. Wedelius *Colleg. Natur. Curioſ. Ann. 2. Obſ. 195.*

§. 7. Hæc & ſimilia plura, præſertim è mineralium claſſe petita naturalia amuleta per qualitates ſuas, quibus formas in prima creatione Univerſitatis conditor ornavit, convenienter applicata, ſemper & eodem modo corpus afficiunt, ſive in ſphærâ ſuæ activitatis eorum quædam vi influentiæ, & directivæ, citra omne corporale effluvium agant ut Helmontio *Libr. Poteſtas Medicaminum* inſcripto, n. 61. & Lib. *Ignota Actio Regiminis* n. 19. placet, (quod tamen D. Rolfinckio *Chimia lib. 5. Sect. 14. cap. 1.* diſplicet) ſive per evaporationem & atomos volatiliores effectum edant, nos jam non diſputabimus, de qualitatibus phyſicis, quibus amuleta iſta reverà pollent, tam manifeſtis, quàm occultis, & per experientiam cognitis, poteſtate ſecuri. Non ſanè repugnat, ea & ſimilia penſilia corporibus appoſita, vel ſubſtantiæ quendam modũ occultũ, vel qualitates occultas poſſidere, quibus ſpiritus per corpus quoquoverſum commeantes, ac modò ad circumferentiam, modò ad interiora tendentes afficiant, ſicque & inſiti calidi ſubſtantia nativa afficiatur benignè, atque ad vigorem excitetur, ut vel animo addat alacritatem majorem, vel in cauſam morbificam in corpore deliteſcentem, feliciùs inſurgat; fieri etiam poteſt, ut à quibusdam appenſis, ſive ex mineralibus, ſive ex ve-

getati-

getativis, ſive animalibus deprompta ſint, tenuiores quædam atque æthereæ particulæ quæcunque procedant, atque extrorſum effundantur, quæ continuâ illa ſui aporrhoiâ ſeu effluxu in corpus vicinum aut non admodum diſſitum, per ejusdem poros ſe penitiùs inſinuent, ac pro habitudine ſui in idem agant; quin & fieri poſſe cum ratione non pugnat, ut ejusmodi penſilia quid forte alliciant ex corporibus ipſis, quod hisce ſit noxium, vel corpora fortè ex ipſis alliciant, quod beneficum ſibi ſit, uti Deuſingius *Exam. Pulv. Sympath. pag. 43.* nervosè diſſerit. Libavius *lib. 4. de Univerſ. & Origin. Rerum pag. 348.* de iis, quæ ſimplici impoſitione vel appenſione dicuntur juvare, ita diſcurrit: *Quædam attractiva virtute halitus pernicioſos ſuccosq́ evocant nocentes, ſive familiaritate, ut ſcorpius, rubeta, paſtinaca &c. Quædam alexipharmacam vim habent, & dum appenſa incaleſcunt, ſpiritus emittunt, qui vel poris vel anima recepti, juvant. Aliqua roborant naturam & in hoſtem animant: Quædam ſpiritus augent, vel diſponunt ad benè agendum. Nonnulla calorem nativum roborant, ſunt qui putent conſuetudine venenorum duratam naturam allapſus venenorum contemnere. Quædam diſponunt aliter, ad non patiendum. Nonnulla adverſis expirationibus ſolicitant ſtimulantq́ naturam ad expellendum, quomodo creditur lapis nephriticus ad renes proclivis deſtinatusq́ eſſe, & in calculos propriè agere.* Eam virtutum in corporis intima transvectionem ſanguinis circulatio ſeculo noſtrô apprimè confirmat.

§. 8. Naturalia hæc ut talia & pura, rebusq́ue ſuperſtitioſis non corrupta, licita ſunt, convenienter uſurpata, cùm Deum habeant autorem, inq́ue hominis ſalutem à naturæ autore fuerint creata, & viribus medicamentoſis donata: illicita contra ea ſunt, quæ vel alia habent adjuncta, à quibus vires naturales effectui proportionatæ manare nequeunt; vel quæ contra artis methodum imprudenter applicantur. Illorum paradigmata infra dabimus; hujus unicum referemus exemplum ex Hildan. *Obſ. 12. Cent. 3. Sanguineus quidam hæmorrhagiæ narium à juventute obnoxius, cùm adultior factus imminens aliquod periculum ex crebrâ narium hæmorrhagia ſibi metueret, præcautionis gratia amuletô quodam appenſô in ſui perniciem fuit uſus. Apoplexiâ enim ex eo correptus protinus animam Deo reddidit. Poſt duodecim horas, cùm cadaver ſepulturæ jam tradendum eſſet, ſanguis copioſè è naribus*

bus & ore emanavit. Sic Amuletis quibuſdam nonnunquam febricitantium paroxyſmos malô conſiliô quidam inhibent. Cauſa enim morbi hac methodô non tollitur, ſed novo morbo ſubminiſtratur occaſio, teſte cum experientiâ ipsâ (quæ & nobis ſuffragatur) Schorerô *Medicin. Peregrin. p. 100.* ut adeò falcem Medicis relinquendam, quam tractare non didicerunt, malè in alienam meſſem inferant. Atque hoc non tantum naturalibus ſed & magicis mediis, v. g. nummo, lilii vel crucis figuram aut alium characterem referente, perficitur. *Vidi*, inquit Fernelius *l. b. 2 de Abdit. Rer. Cauſ. cap. 16. & febres verbis ac ceremoniis quadamtenus profligari, ſed quæ mox ſimiliter, aut multo deteriùs recurrerent.*

§. 9. *Ludicra* ſunt, quæ nequiores ad mala inſciis commendant, cùm reipſâ nihil aliud ſint, quàm mera ludibria, nullam ad effectum producendum poteſtatem habentia: & ſi effectus quandoque ſequitur, per accidens planè ob imaginationem utentis ſuſcitatam, vel dæmonis ſe vanis velut ſuis ſacris ſeſe immiſcentis poteſtatem accidit. Ludicrum & ridiculum eſt illud, quod ex Scheunemanno refert Camerarius *Memorab. Medicin. Cent. 7. Obſ. 6. Princeps quidam Civitatis Fontani in Pictavia amantiſſimus defenſor, ab obſidione hoſtis eandem liberaturus & commeatu neceſſariisq; adjuturus, cùm appropinquaret Dux alter, ſubitaneo Principis adventu perterritus, quod incoluerat domicilium, derasâ ſibi jàm mediâ barbâ fugitivus dereliquit, & aliò ſe properè contulit. Princeps hoſpitium idem fortuito ingreſſus, capilloſq; humi diſſitos conſpiciens, cujusnam eſſent à Nobili quodam Gallo, milite ſtrenuo, itidem propter febrim derelicto, quæſivit, certiorq; eâ de re factus clam colligi, nodulaq; byſſino inſutos de febricitantis collo amuleti loco ſuſpendi, atq; ſequens tetraſtichon adjungi præcepit:*

Juro febrem quatriduanam
Te per barbam Cyllenianam,
Ut ab hoc corpore repedes,
Ceu me bellante, Dux de Loges.

Convaleſcens itaque, qui laborabat febre, Nobilis Ducem ſuum ſecutus, eum unà cum Gynæcêo cœnantem reperit, inexpectatus ſanitatem recuperatam Duci commemorat, Condaiq; liberalitatem, quod citra exactionem pecuniarum imperatam dimiſiſſet, medendi inſuper ejus ſtudium magnoperè collaudat, nodulumq;, cujus efficaciâ ſanitati ſe redditum arbitrabatur,

tur, in quo quid reconditum erat, inſcius ipſemet videndum omnibus exhibet, quem Dux τῦ γράμματος experiendi cupidus recluſit, propriosque capillos erubeſcens reperit. En aliud! *Quidam ad febricitantem vocatus, inſolenter gloriabatur, ſe certiſſimum & experientiâ ſæpius comprobatum habere contra febrem remedium, atq; in faſciculo quodam id ægrotantis collo alligabat. Hic ſanitati reſtitutus illum reſectum inſpicit, & hoſce rhythmos Germanicos reperit:*

Ein Fuchspelts und ein Mardern Hut
Sind beede für das Kalte gut.

Salmuth *Centur. 3. Obſerv. 81.* Wierus ſequentem recitat hiſtoriam: *Ad mulierculam quandam oculorum lippitudine aliquandiu laborantem caſu nebulo divertit, qui ſanationem oculorum certiſſimam pollicitus, ſuſpenſâ in ipſius collo ſchedula tam cavit ſtrictè, ne ea auferretur, aut aperiretur, aut legeretur, ut nihil hinc prorſus expectandum juvamenti aſſeruerit; ſi aliquo hic modo delinqueretur. Mulier in multam erecta ſpem confidens à lachrymis ſe quoque continuit, quibus antea oculorum accreſcebat vitium: atq; hac ratione paulatim convaluit. Demum ob adeptam ſanitatem, ſchedula negligenter habita decidit, ejusq; cui hactenus unicè fidebat, animadverſâ dein jacturâ redeunt lachrymæ, malumq; recrudeſcit. Schedula interim ab alio inventa, reſerata & lecta, inſcripta Germanicè idiomate hæc ajebat fuiſſe verba:* Der Teuffel kratz dir die Augen aus/ und ſch. dir in die Löcher. Tantum temeraria effecerat credulitas. Et rectè Wierus ibi ſubjungit: *Si horum aliqua fuiſſet virtus verborum, evulſi periiſſent oculi, cavitatibus dæmonis excrementis rurſus infartis.* Agyrta quidam cuidam quartanâ laboranti amuletum de collo appendit, aſſeverans, certiſſimum omnium febrium intermittentium eſſe remedium, ſi per dies 9. geſtetur, poſteaque in profluentem demergatur. Hic ſanitati reſtitutus ſcire cupiens pentaculi tam efficacis compoſitionem, apertâ capſula reperit membranulam, cui inſcripta erant hæc verba: Fett Fleiſch gibt gute Suppen. Alius ad Febres hoc chartæ inſcriptum vetulæ cuidam commendavit: Alte/beſtehe dir das hölliſche Feur/ ſo vergehet dir das Kalte ꝛc. In his autem & ſimilibus an & quantum imaginationi ſit tribuendum, patebit ex Lib. 2. Ludicrum planè fuit & illud, quod nequam chartæ inſcriptum cuidam ad pediculorum & pulicum injurias dedit: Ey beiſſt/ ey beiſſt ihr Flöh und Läus/und bringt

an

an Galgen eure Speis. Hîc imaginationis, quæ in externa nullum jus habet, poteſtas omnis exulat, & effectus ob periapti impotentiam nullus ſperandus. Freudius im Bericht von Zauberey und Zauberern *Quaſt. 133. n. 34.* refert ex Rud. Gvverb, quendam amuleto chartaceo de collo ad armorum impetum eludendum ſuſpenſo fretum ad arma facilè diſcurriſſe, & prælium cum obvio quocunque conſeruiſſe, ſed ex improviſô fuiſſe interfectum: in charta collo poſtea detractâ hæc legenda occurriſſe verba: Weit davon iſt gut für Hauen und Stechen. Certè ſi nullo vulnere arma impetuoſa ejus cutem potuerunt ante hæc perſtringere (quod quidem ex hiſtoria non conſtat) de Dæmonis ſub vanô amuletô colludentis & hominem in ſecuritatis viam ſeducentis cooperatione dubitet nullus.

§. 30. Ejusmodi igitur amuleta omnia ſunt illicita. Nam ſicut decet ſanctos, non tantum ſcortatio & omnis immunditia, ſed & *αἰσχρότης καὶ μωρολογία ἢ εὐτραπελία τὰ οὐκ ἀνήκοντα*, *obſcænitas, ſtultiloquium aut ſcurrilitas, quæ non conveniunt*, ne nominentur quidem, uti Paulus *Epheſ. 5. v. 3. 4.* præcipit. *Omnis ſermo vanus qui dicitur, immundo ſpiritu dictante profertur. Vanum ergo ſermonem dicentes non tantum ideò peccamus, quia per illum ſermonem aliquem lædimus, ſed quia damus locum in nobis agendi, quod volunt, immundis ſpiritibus*, ait Auguſtinus *in Specul. Peccator. cap. 7.* Itaque metuendum, ne infamis ludicri infernalis autor in ſuperſtitioſis colludendi paratiſſimus amuletis ejusmodi vanis ſe immiſceat. Godelmannus *lib. 1, cap. 8.* ubi ſimilem (niſi forſan eadem ſit) iſti, quam è Wiero jam adduximus, recitavit hiſtoriam, ſubjungit: *Hæc Diabolus fecit ideò, ut vetulam in ſuperſtitione confirmaret, eamq; deciperet.* Sanè ſuperſtitioſis & vanitatum ſtudioſis paratam, ſed occultam operam Dæmonem ſubminiſtrare exemplis probatum dedimus ſuprà *cap. 11.* Eſt enim efficax in filiis incredulitatis, & per derídiculas nugas, quarum putatitias virtutes ipſe abſolvit, ad ſuperſtitiones & his graviora manu quaſi ducit. Vetula quædam ex dentibus obnoxiè laborans, periapton anxiè exigebat à quodam Medicinæ ſtudioſo. Cumque is, quid ageret, neſciret, quo anus tædia declinaret, conſcripſit chartulam, quam implicitam ſindoni, collo ejus appendit, mirum! illicò ceſſit dolor. Hæc deprehenſa ſalutari chartulæ vi, ubivis, ubi in querela dentes erant, hanc admovit non ſine ſucceſſu: cumque tandem in homi-

Digitized by Google

nem minimè ſuperſtitioſum incidiſſet, ab eo chartulâ explicatâ, hæc lecta ſententia: *Diabolus Tibi rumpat collum.* Heurnius *lib.3. Method. ad Prax. caſ.28.*

§. 11. Fernelius *loc. cit.* miratur, unde inania illa & anilia, quæ ſuperſtitioſa vocat, creditas habeant vires. *Neque enim*, inquit, *à temperamento, neque ab aliis manifeſtis qualitatibus, neque à tota ſubſtantia neque à divina vel magica poteſtate. Ejusmodi ſunt ſcripta, ſigna, characteres, annuli, qui nec Dei nec ſpirituum opem implorant. Si nulla ſuperior cauſa acceſſerit, quid ſola figura, vel character virium poſſit ad profligandos morbos obtinere? Omnis quippe effectio ex contrariis eſt, quæ in eodem poſita genere partim ſimilia, partim diſſimilia ſunt. Ut nec calor in ſaporem, nec ſapor in odorem vel ſonum, nec ſonus in figuram: ita ſanè nec verba, nec figura, nec characteres in morbos quicquam efficiant. Non ſolùm autem in iis, quæ trans naturam, verùm etiam in naturalibus pleriſq; remediis ſuperſtitiones incidunt: ut dum herbis, ſtirpibus, lapidibus, aut metallis vires attribuuntur, quæ nec ad manifeſtas qualitates, nec ad totam illorum ſubſtantiam accedunt.* Sed niſi imaginationi aliquid in nonnullis attributum velimus, magicam poteſtatem accedere, admittendum erit, & admittent, quicunque Satanæ promtitudinem homines per vanas teſſerarum ſuarum obſervantias ſeducendi, & conſtitutarum à ſe nugarum credulitatem profundiùs infigendi ſtudium ſecum perpenderint.

§. 12. Sanô tamen ſenſu Amuleta, velut per ſtrategema Medicum, applicari & admitti poſſe exiſtimamus tum, quando nimirum æger de ſucceſſu medicamentorum deſperat, vel delicatum ejus palatum illorum uſum reſpuit; quando verba uſurpantur honeſta, vel res naturales à ſpurcitie alienæ, licet ad morbum nihil conferant; quando præterea cum adſtantium, ne ſcandalum accipiant, præſcitu id fit, additâ monelâ, hoc ipſum ideò fieri, ut ægrotantis phantaſia morbi vi ſepulta (quæ majorem nonnunquam in ignotis externis, quàm internis notiſſimis fiduciam ponit, præcipuè ſi verba effectum certiſſimum promittentia, & exempla id confirmantia junguntur) novo medicamento ſuſcitetur, ſuſcitata vegetetur, & ad morbum inferiorum facultatum ope debellandum roboretur. Sic quoque ſtratagemata in melancholicis, quorum phantaſia vi morbi ſeducitur, prudenter ſemper uſurparunt Medici. v. g.

Qui-

Quidam, qui ſe cornua geſtare putavit, capiti cervinis cornibus alligatis ſerraque ſectis & oſtenſis ab inſania liberatus fuit. Alius ſe in capite ſeptem paſſerculos habere prædicavit: medico per nares eos extrahere ſimulante, interim laboranti, quem in veſtis manica paſſerculum abſconderat, præ monſtrante ſanatus fuit. Mulier quædam, quæ ſe ſerpentem devoraſſe exiſtimarat, exhibito medicamento vomitorio clamque in rejectione ſerpente mortuo impoſito ſanata fuit. Quæ & alia plura recitat Marcellus Donatus *lib. 2. Hiſtor. Medic. cap. 1.* Tulpius *lib. 1. Obſerv. 18. & 19.* Si deceptoria curandi ratio in phantaſia à tramite rationis aberrante conceditur, quidni & iſta in eadem vi morbi oppreſsâ, modò ſcandalum abſit, locum habeat? Neglectis iis circumſtantiis ſic ægri & adſtantium credulitati illudere, cum ea res ſuperſtitionis periculô non careat, non eſt pii & prudentis Medici.

§. 13. *Magica amuleta* ſunt, quæ vel à Magis à Dæmone edoctis, orta, vel inſtinctu ejus, licet abſurda in ſe ſint, commendata, ejuſdem quoque cooperantis ope effectum in corpore, cui ſunt appenſa, præſtant. Atque hæc nullas pariter ad aliquid efficiendum de ſe habent vires, ſed Dæmon per ea tanquam per ſacramenta ſua, quæ per Magorum manus velut per traducem in ſimpliciorum pectora propagat, operatur, ut ſunt ea, quæ verbis, imaginibus, characteribus, figuris, ritibus, & ceremoniis variis vaniſque inſignita appenduntur & geſtantur, ut v. g. morbos depellant, geſtantem omnibus gratioſum reddant, principum favorem concilient, victoriam in bello & cauſis civilibus reportent, felicitatem in mercatura, aucupio, piſcatione, venatione accelerent, ad honoris faſtigium evehant, omnium votorum compotem reddant, & neſcio quæ alia præſtent. Tale fuit Magi illius apud Godelmannum *lib. 1, cap. 8. n. 26.* quem hosce ritus & ceremonias in ægrotis curandis adhibuiſſe ſcribit. *Ægrotum*, inquit, *apprehenſum in fœnum collocavit, ejus corpori chartam miris variisq; characteribus conſignatam poſtea alligavit, quam ego poſtea legens nil eam præter hæc ſaltem nomina Dæmonum, Lucifer, Satan, Beelzebub, Oriens, Behal, Mammon, Buſlar, Narthin, Oleaſar, Bilech, &c. continere animadverti.* Plura dabimus in ſequentibus. Hæc omnia ſunt illicita; quia per hæc Medicus infernalis colitur, &, quicunque iis utuntur, conſortes Dæmoniorum redduntur, ſi non ſemper immediatè, tamen mediatè.

CAPUT XX.

Nomina, Character, Imago, Sigillum, explicantur. Ægyptiorum & Chaldæorum Amuleta. Taliſman quid? Paracelſus verborum, characterum, imaginum & ſigillorum Patronus, ut & Agrippa, item Judæi. Jam olim annuli characteribus fuerunt inſigniti. Noſtro ſeculo characteriſticam Philoſophiam & curam defendit Goclenius. Periaptis quantum ſecundùm Galenum tribuendum. Characteres cœlitùs vires non accipere, aliquot rationibus probatur.

§. 1. CHaracter, χαρακτὴρ à χαράσσω, *ſculpo, inſcribo*, ſignificat notam rei ſeu duræ ſeu molli inſtrumento quodam impreſſam. *Imago* à Græco εἴγμα, *imago, ſimilitudo*, quod eſt ab ἔικω, *ſimilis ſum*, notat id, quod repræſentat aliquid, ad cujus exemplum eſt factum, ſive planè & perfectè id fiat, ſive imperfectè. *Sigillum* non tantum imagunculam & parvum ſignum, ſed & ſignum annulo vel organo ſignatorio impreſſum dicit. Omnia iſta ſub eundem hîc revocantur cenſum, quatenus iisdem realis virtus, undecunque etiam illis competat, tribuitur. Ubi non de characteribus & ſignaturis à naturâ rebus impreſſis ſermo nobis eſt, ſed de iis, quæ artificis manu elaborantur & delineantur. Quo referimus etiam ſuetas priſcis Ægyptiis in ſcribendo notas (vid. infrà quoque cap. ſeq. §. 33.) quibus nomina & integros ſenſus expreſſerunt: quibus notis & ſignis exilibus etiam Homeri poema exaratum fuiſſe cenſet Salmuth *in Panciroll. lib. 2. Tit. 14.* quod quidam, referente Cicerone, adeò ſubtiliter in membranis deſcriptum habuit, ut illud totum levi nucis putamine concluderet.

§. 2. Characteres Amuletorum quorundam tumultuariâ operâ, quorundam autem certâ lege & accuratâ aſtrorum variarumque circumſtantiarum obſervantiâ formantur. Quæ horoſcopante ſigno figuris certis inſigniuntur amuleta, quod priſcum eſt Ægyptiorum & Chaldæorum inventum, Arabes Taliſman, Græci σφραγίδας, στοιχεῖα nominant, & homines, qui ea facerent, στοιχειωματικοὺς, qui verò ejusmodi amuletis muniti ſunt, adverſus externa, ut ipſis videbatur, nocumenta, ἐστοιχειωμένους, Arabes autem *Mutetalismin*, ut habet Joſeph. Scaliger

lib. 2.

lib. 2. Epiſt. 180. & *lib. 3. Epiſt. 226.* vocant, & Judæis *Scuta Davidis* dicuntur. Eadem τὰ τοῦ Ἀπολλωνίου τελέσματα appellantur *in Reſponſis ad Orthodoxos*; quæ Juſtini nuncupantur, *Reſponſo 24.* notante Seldeno *de Dis Syris Syntag. 1. cap. 2.* qui è vetuſto, quem habet, Autore Anonymo Arabicè MS. horum Talismath Autorem ſeu artificem Polonum ſapientem fuiſſe refert; quem rectiùs inſipientem & magum dixerimus. Magia enim ſuis phyſicis ligaturis & periaptis ac ἐπῳδαῖς, & incantationibus ad perniciem vitæ & ſalutis hominum conſpurcavit Medicinam, ut ait Langius *lib. 1. Epiſt. 33.* Voetio *Tom. 3. Diſpp. Select. pag. 554.* varias variarum gentium hac in parte ſuperſtitiones conferenti *Taliſmam*, ſeu ut propriè ſcribendum cenſet, *Tilſema* in genere ſignificat quemlibet lapidem, gemmam, annulum, laminas, aut quodcunque ſubjectum literis aut verbis myſticis (epheſiis literis) inciſum, quibus efficaciam aliquam ineſſe putant. טלסם. Tilſemon *eſt imago magica: quales ſub certo horoſcopo inſculpi rebus & conſecrari ſolebant ad certam efficaciam.* Jac. Golius *Lex. Arab. pag. 1473.* nimirum ut futura revelarent, vel voces ederent.

§. 3. Paracelſus magnus ſuperiori ſeculo verborum, characterum, ſigillorum & amuletorum aſſertor *lib. 1. Philoſ. Sagacis cap. 6.* ait. *Naturam vires ſuas in verba imponere, ſicut in herbas & radices, ita in Gamatheos* (Gamathei ſunt lapides, quibus cœleſtes vires & ſupernæ conſtellationes imprimuntur, mirandis characteribus, imaginibus & figuris inſigniti vel celati, Gulielm. Johnſonus *Lexic. Chym. p. 98.*) Eidem imagines & characteres ſunt pyxides, in quibus Magus ſiderum vires aſſervat *Libr. de Occult. Phil. Tit. de Charact.* docet, characteribus perſanari morbos, quos nec aurum potabile, nec quinta antimonii eſſentia curare poſſunt; *Lib. Archidox. Magic.* varios characteres ſanandis morbis commodos propoſuit. Non minorem ad confirmandam characterum facultatem indiviſus illius Achates Corn. Agrippa confert operam, qui *lib. de Occult. Philoſoph. cap. 47.* annulos antiquitatem ſemper magni feciſſe, eosque opportunè fabricatos ſuam in nobis virtutem promere ſcribit, ibidemque modum ejusmodi annulos conficiendi ſubjungit. Cardanus *libr. 16. de Rer. Variet. cap. 89.* quatuor in ſigillis neceſſaria eſſe ſcribit: naturam facultatis & materiæ, & ſideris, & hominis, qui eo uti velit, de quibus fuſiùs agit. Et ſanè jam olim annulos characteribus fuiſſe inſignitos, & jaſpidi draconem inſculptum

ex

Digitized by Google

ex Galeni *lib. 9. de Simpl. Medic. Facult. cap. de Lapid.* diſcimus: Annulum ſignatum, ad Colicam commendatum à Tralliano vid. ſupra *cap. 8. §. 2.* De Eudemo Philoſopha refert Ariſtophanis Scholiaſtes: Φιλόσοφος ἦν οὗτος ὁ Εὔδημος φυσικοὺς δακτυλίους ποιῶν πρὸς δαίμονα, καὶ ὄφεις, καὶ τὰ τοιαῦτα. *Philoſophus is erat Eudemus phyſicos annulos faciens adverſus dæmona ſerpentes & cætera id genus.* Thebit Philoſophus captatâ ſtellæ virtute accipi lapidem herbamque ſtellæ ſubjectam putat, mox & annulum conflari ſive aureum velis ſive argenteum, cui lapillum indas herbâ ſuppoſitâ. Id verò potiſſimum fieri præcipit ſtellam Lunâ ſubeunte aut ſpectante aſpectu trino vel ſextili: ſtellâ verò cœli medium percurrente, aut in aſcenſu conſtitutâ. Cœli Rhodignus *libr. 6. Antiq. Lection. cap. 10. & 12.* Judæos quoque, quos traditionis Judaicæ mater ſupra modum laſciviens ad varia variorum errorum latibula ſeducit, in eodem luto hærere, vel ex his ſolius R. Samuelis zirzæ *in Mekor Chajim* verbis, quæ D. Saubertus loc. à nobis ſupra *part. 2. Sect. 1. cap. 10. §. 7.* citato, ex eo allegat, ſatis conſtat. Verba in Latinum translata ſaltem, omiſſis Hebraicis, adducam: *Serpens æneus factus fuit per ſapientiam ſupernam, certis horis; quibus ſanari poſſunt morſibus petiti. Perhibet R. Moſe Maimon Part. II. cap. 9 priſcos ſtellas vocaſſe figuras. Scribit autem M. Vidal magnum hoc eſſe ex Raf arcanum, & priſcos ad eximium principium manu duxiſſe, quoniam in talibus figuris fundabantur operationes illorum. Aſſimilantur nimirum figuræ inferiores ſupernis figuris, & inferius accipit à ſuperiori: quo reſpicit Pſal. XXXIX, 7. Hoc eſt, quod ait Ptolomæus: figuræ orbis compoſiti obediunt figuris ſphæricis. Propterea Aſtrologi ſidera per figuras delineant in arenâ, ad id, quod volunt operari. Hac de re ſtatuit Aſi Gifor, quòd hoc ipſum in ſe comprehendat omnium arcanorum Aſtrologicorum ſummum. Sunt autem figuræ, quæ memorantur in orbe compoſito ſpecies animantium ac germinum quorumvis, quarum qualibet ſubjecta eſt figuris ſphæricis, quæ ſimiles ſunt figuræ uniuscujusq; individui illius, à quo ſunt denominatæ. Ita Scorpiones obediunt figuræ Scorpionis, quæ in globo cæleſti eſt; ſerpentes figuræ ſerpentis in ſphærâ cæli &c.*

§. 4. Noſtro ſeculo characteriſticam Philoſophiam & curam amplexus eſt Rudolph. Goclenius junior, qui *Tract. de Ungu. Armar. in Theatr. Symp. p. 193.* non omninò vana eſſe ait, quæ antiquiſſimi naturæ

turæ exploratores de verbo ſcripto ſeu characteribus & ſigillis certis temporibus ſecundùm cœli virtutem & influxum fabrefactis literis monumentisque conſecrarunt. Gygem Lydorum Regem annulo ſuo lapidem Draconis capite exemtum incluſiſſe, ſeſe, ut Regem & adſtantes occideret, & impunè cum Reginâ concumberet, inviſibilem reddidiſſe ait. Joſephum allegat, qui *lib. 8. Antiq. Judaic. cap. 2.* ſcribit, ſe vidiſſe præſente Veſpaſiano Imperatore Eleazarum quendam de gente Hebræâ naribus cujusdam obſeſſi, annulum, cujus ſignaculo radix à Salomone reperta erat ſubdita, applicuiſſe, dæmonemque de naribus odorantis contraxiſſe, qui cùm repentè in terram concidiſſet, Eleazarum conjurationis Salomonis cantico dæmonem proſcripſiſſe : Salomonem Magiæ fuiſſe peritiſſimum, & Moſen Hebræorum legislatorem in Ægypto Magiæ (non infami ſed ſacræ) initiatum annulos amoris & oblivionis feciſſe. Idem *pag. 195. & ſeqq.* innumera penè ejusmodi imaginum in lapidibus ſub certis aſtris ſculpendarum exempla cum earundem virtutibus è variis; ut Michaele, Chacle, Hermete, Thalete & Libro quodam Salomoni adſcripto adducit. In Synarthroſi magneticâ p. 270. ſigillorum & imaginum fabricam ſcribit otioſam non eſſe & prodigioſam , ſi ſcilicet formentur vel ſub certo ſidere per verticem trajiciente (tunc enim virtus ejus per radios rectos demittitur rectiſſimè) vel ſub planetarum aliquo , in potenti cœli loco propriisque ſuis dignitatibus conſtituto , vel denique pluribus planetis in uno dodecatemorio cœli conjunctis & concurrentibus.

§. 4. Manuſcriptum quoddam Germanicum non nemo mihi communicavit , in quo Autor Anonymus Magiam veterum & majorum noſtrorum, non eorum tantum, qui in populo Judaico, ſed & pagano veri Magi ſeu ſapientes fuerunt, ſe deſcripturum, & maxima ſecreta ac arcana, quibus ſine peccati labe uti liceat, revelaturum ait. Tractatum totum in 9. Libros dividit. *Primus* manuductionem ad Magiam & 8. ſequentes libros continet. *Secundum* de Microcoſmicâ & Geniali Magiâ ; *Tertium* de Olympicâ : *Quartum* de Homericâ ſive Poeticâ : *Quintum* de Sibyllinâ vel Romanâ Magia ; *Sextum* de Pythagoricâ : *Septimum* de Apollonicâ : *Octavum* de Ægyptiacâ : *Nonum* de Prophetica agere ſcribit. Sed non niſi primum quaternionibus ferè quinquaginta conſtantem, Dresdæ, ut in calce manuſcripti habetur, Ann. 1623.

Digitized by Google

abſolutum (an tempus inventionem, an verò ſcripti jam diu inventi deſcriptionem ſpectet, me latet) manus meæ viderunt, ait, qui ipſe tamen, quid de cæteris ſit judicandum, ſatis prodit. Venenum nimirum continet ſeſamô & papavere egregiè conſperſum, hoc eſt, magicas ſuperſtitiones verbis ſacris, admonitionibus piis, meditationibus ſacris, & orationibus devotis, omnibus ad ſpeciem bonis, ita tamen ut abſurda & vana paſſim tranſpareant, incruſtatas continet, ex quibus Autorem ipſum, quicunque etiam ille fuerit, Paracelſicam vel Agrippinam ſobolem, h. e. Magum fuiſſe, non difficile eſt colligere.

§. 5. Quod Characteres attinet, Autor hic *Articul. 8.* (ubi multus de iis eſt. Nos præcipua, quæque alicujus ponderis eſſe iſti videntur, ſeligemus.) (1) *Num. 4.* omnium rerum, tam ſub quam ſupra-lunarium, herbarum & characterum, nominumque virtutes à Deo oriri contendit. (2) *Num. 5* ait: Die Characteres aber/welche nach himmliſcher Influentz imprimiret werden / geſchehen aus Gewalt menſchlicher Natur/ welche das Geſtirn meiſtert/ wie in der heiligen Schrifft gemeldet wird: Sapiens dominabitur aſtris. (3) *Num. 6.* wo ein Character etwas wircket / iſt gleichwol Göttlicher Ordnung nach vor natürlich zu rechnen / als eines Krauts Tugend. Wie der Salvien Geruch von GOTT durch ſeine verordnete Mittel herkommt / alſo der Wörter und Character Krafft auch dergleichen. (4) *Num. 7.* Magum, omnemque omninò hominem, qui conformem verbo divino vitam agit, tantam per ſuam ſapientiam & connatam virtutem habere poteſtatem dicit, ut non tantum terram, feras, equos & boves ad placitum ſuum regere, ſed & cœlo, ejusque incolis, videlicet planetis, omnibusque firmamenti rebus imperare, & pro ſuâ voluntate velut armenta cum gregibus, cogere queat, juxta Pſalm. 8. v. 4. *Videbo cœlos tuos, opera digitorum tuorum, lunam & ſtellas, quæ tu fundaſti* verſ. 6. *Minuiſti eum paulo minus ab Angelis: gloria & honore coronaſti eum, & conſtituiſti ſuper opera manuum tuarum. Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus.* Connatâ itaque ſua virtute Magum per verba ſeu voluntatem ſuam characteribus ſeparatas cœleſtium vires poſſe imprimere, iisque Medici inſtar herbâ ad morbum utentis uti poſſe ſtatuit. Imaginationem initium & principium coactivum vires cœleſtes ſeparatas & ſubjectum terreſtre, nempe characteres conjungens, appellat.

§. 6. Verùm enim verò ſi ſuam characteriſtici Philoſophi ſententiam

tentiam tanto rationum pondere proferrent, quantò verborum ſine rationibus apparatu exornant, faciles haberent Lectores: jam cum iſto deſtituantur, ſereniſſimæ veritatis luci eam expoſitam mox diſparere advertunt, & jam olim adverterterunt ſaniores Philoſophi. Ipſe Galenus *lib. 6. & 10. de Simpl. Medic. Facult.* iſta damnat. *Periaptis*, inquit, *ſic confidere oportet, ut ſubſtantia illorum non incantationis verba* (ſcripta) *juvare credantur.* Cui Theophraſtus *libr. de Plant. Hiſt. 9.* ſubſcribit. *Potius*, inquit, *abſurda illa putentur, quæ alligata, & veneficiorum adverſantia vocantur, & tum corporibus tum domibus unicè opitulari creduntur: quæ commenta hominum eſſe planè videntur, qui ſuas artes magnificare celebrareq; cuperent.*

§. 7. Fundamentum, quo firmiter pro verborum & characterum efficaciâ probent iſti, naturam vires ſuas in verba, ut Paracelſus loquitur, item in characteres & ſigilla imponere, vel ſigilla & annulos ſub certô cœli aſpectu ſculptos de viribus conſtellationum participare (quod latibulum tam latum eſt, ut mille abſurdarum opinionum plauſtra ſe illuc recipere queant) ſolidum nondum vidimus: neque ullus inventus, qui dixerit, unde, quando & per quid conſtare cœperit, cœlitùs immiſſa virtus determinata. Superiorum quidem in hæc inferiora influxum, actionem & efficaciam urgent, deinde creatoris potentiam, & tandem metallorum virtutes jactant, quod verò cùm nemo neget, prolixam in eo operam fruſtra locant, gratisq́ue ex aſtrorum influxu univerſali particularem characterum, influxum iſtum recipiendi aptitudinem, è Dei poteſtate ejuſdem voluntatem, ò naturalium rerum virtute artefactorum vires inferunt. Hoc erat oſtendendum, ſcripta verba, cùm innatam virtutem nullam habeant, item imagines & characteres capaces eſſe, ut recipiant qualitates cœlitùs datas. Quicquid recipitur, per modum recipientis recipitur, in quantum ſcilicet cum ipſo proportionatum eſt. At quæ hîc proportio? nulla. Corpora quidem ſublunaria cœleſtium corporum actionibus ſubjici, & ab iis variè alterari experimur & largimur. Sed à corporibus ad accidentia alieno corpori impreſſa, mox argumentari, & ſimilem utriſque capacitatem & patiendi potentiam ſine probationis medio attribuere velle, ſaltus eſt è rationis circô in magnum abſurdorum cumulum immanis. Probanda erat capacitas illa & patiendi potentia, quæ cum Philoſopho-

loſophorum ſuffragio in ſolâ ſit materia, quâ corpora, non accidentia in ſe ſpectata gaudent, igitur rectè iſtam capacitatem & patiendi potentiam verbis, characteribus & ſigillis denegamus, indeque argumentum deſumimus *primum.*

§. 8. *Secundum* hoc eſto : Si characteres & ſigilla corporibus impreſſa determinatam à certô ſiderum poſitu operationem accipiunt, fit hoc, quia cœlum in ea agit, vel tanquam in contrarium, vel tanquam in ſimile. Non autem tanquam in contrarium, quia ipſi ſympatheticum hic agnoſcunt influxum. Sed nec ut in ſimile. Quæ enim ſimilitudo inter aſtra & characteres ? nulla. Non ratione eſſentiæ. Iſta enim ſubſtantiæ ſunt, hi accidentia. Non ratione qualitatum. Illa enim his gaudent, quibus hi carent. Non ratione figuræ. Quæ enim inter figuram v. g. Saturni ſeu phyſicam, ſeu aſtronomicam ſeu hiſtoricam, & inter figuram annulo inſculptam artificialem eſt convenientia ? Phyſica prioribus ſeculis planè incognita fuit: noſtrô ſeculô teleſcopii ope jam ſubrotunda, jam ſub cucurbitæ vel pyri figura deprehenditur, Vid. Schottus *Praluſ. in Saturn. in Itin. Ecſtat. Kircheri pag. 30.* Aſtronomica pictus & fictus eſt character, videlicet falx. Hiſtorica ſenex cum falce ſuos liberos devorans. Phyſica, quia Saturnus omnium planetarum à viſu noſtro remotiſſimus eſt, incerta eſt. Aſtronomica & hiſtorica arbitraria. Conſtellationum enim imagines fictæ ſunt, docendi causâ ſolùm ex imaginantis arbitriô conſignatæ, qui, ſi placuiſſet, aſteriſmum, quem Piſcem, Sagittarium, Urſum, nominant, alio nomine appellare potuiſſet. Et poſito, dari ratione figuræ artificialis convenientiam, quæ quæſo conſequentia ? Saturni imago annulo taliſmanico impreſſa convenientiam habet, cum imagine Saturni Phyſicâ. Ergò Saturnus vires ſuas propter convenientiam artificiali imagini imprimit. Itane ab externo ad internum progredi, indeque argumentando convenientiam extorquere licet ? Itane character & figura Saturni ſub juſtâ conſtellatione arbitriô & arte hominis materiæ elementari ſeu mixtæ inſculpta facit ad colligationem & mutuam ſympathiam utrorumque corporum naturaliter inducendam, & vires ſuperiorum in inferiora, ductu quidem ſpiritûs mundi, derivandas? Characteres quidem ad argumentandum allatos video, & verba audio, ſed medium concludendi ſolidum, quod extrema firmiter colliget, & vim

veræ

veræ collectionis in concluſionem rationis ſobriæ ductu derivet, nec video, nec audio. Non plus certè tribuere poteſt ſtella ipſa imagini pictæ, quàm verus homo homini picto, qui tamen majorem cum vero homine, quàm ſtella cum ſua figurâ ſimilitudinem ratione externæ figuræ habet. Atqui homo verus nihil picto, nihil ignis verus, verus magnes igni picto pictoque magneti confert. Cur ergò remotioribus corporibus, quorum figura obſcura eſt & ignota, in characteres dubios & varios influxum affingimus? cur ignis veri minor ſit in ignem pictum vicinum activitas, quàm remotiſſimi Saturni in ſuam figuram? Cardanus *de Rer. Variet. Libr. 16. cap. 90.* delineationem characterum planetarum (aliam Agrippa *Libr. 1. Occult. Philoſ. cap. 33.* tradit, id quod, cùm ſidera figuram ſuam retineant, non varient, Characteriſticam Philoſophiam itidem convellit) & ſigillorum quorundam, quæ primo intuitu non admirationem, ſed riſum, dicam, mox pariunt, exhibet, quibus ἐπίκρισιν juſtam ſubjicit: *Hi ſunt*, inquit, *characteres doloſâ mente excogitati, quorum virtutem nullam eſſe certum eſt. Nam quid his characteribus cum planetis ipſis commune eſt? At ne nomina putes aut Arabica, aut Chaldæa, aut Hebræa, aut Græca: quod ſi etiam forent, quid plus eis virtutis eſſet, quàm Latinis? Igitur figmenta eſſe oportet nulliusq; virtutis. Quòd ſi contendas habere, non niſi pacto dæmonum eſſe poteſt. Nam quis talia potuit invenire, niſi dæmonum perſuaſionibus.*

§. 9. *Tertium* ab influxûs impuritate & ipſius Aſtrologiæ incertitudine petimus. *Prius* Dn. Linemannus Mathem. Regiomonti olim Celeberrimus, Præceptor meus Honoratiſſimus edicat. In Calendario *ad Ann. 38. Quæſt. 1.* Cur Calendariographi in prognoſticis tempeſtatum enormiter quandoque aberrent? inter alia reſpondet, planetarum, fixarumque ſtellarum influentias ab aliarum etiam minimarum influentiis confundi, & confuſas non tantùm ſecundùm gradus variare, ſed & innumeris viciſſitudinibus ſingulis horis eſſe obnoxias. Ipſi etiam Genethliaci, minima momenta in cœlo ingentes ob ejus vaſtitatem & rapidiſſimam converſionem facere mutationes aſſerunt. Si ergò minima momenta ingentes faciunt mutationes, rariſſima erit in tanta influentiarum ab infinitis ferè corporibus cœleſtibus manantium confuſione influxûs deſiderati puritas. Qui ergò experientiam habere poſſunt in re

 rariſſi-

rariſſimè occurrente ? Forſan multæ in tempore fabricandæ erunt imagines, ut cùm aliquando exoptatus fuerit ſiderum poſitus, eorundemque influxus ad imprægnandum purus, paratæ felicem mox recipiant influxum , & ita imprægnatæ ad poſteros propagentur. Sed cùm & inter ſculpendum certa conſtellatio & horoſcopans ſignum obſervandum , v. g. ad ſcorpionum ictus, ſi quis σφραγῖδα velit fabricare, id horoſcopante ſcorpio facere tenetur ; Pro amore mulieris conciliando in hora Veneris eſt conficienda imago ex cera virginea in amatæ nomine, cui character imprimitur: labor autem non in momento, ſed ſucceſſivè fiat. Eò igitur infeliciores eſſe characterum fabros deprehendimus, quòd commodum fabricandi tempus vel non, vel breviſſimum habeant, aut neſciant. Proinde nec mirum, iſta ſæpè fallere, notante Gesnero *lib. 1. Epiſt. ad Joh. Cratonem: Video*, inquit, *ſuperſtitioſos quosdam cum olim, tum nunc lapidibus pretioſis aliisq́ apotropais amuletis, quorum ratio nulla ferè conſtat, & experientia plerumq́ fallit, plurimum tribuiſſe.* Quanquam, ſi quædam non fallant, aſtralis ex iisdem virtus protinus non ſit colligenda. Galenus etiam *lib. 9. Simpl. cap. 26.* eam ſuperſtitionem eludit. De Jaſpide viridi ibi agit & dicit : *Hujus lapidis etiam ego experimentum ingens habeo: & ſanè catenulam ex talibus lapidibus concinnatam de collo ſuſpendi ea commenſuratione ac modo, ut lapides os ventris contingant. Cognovi autem valere ac prodeſſe nihilo ſecius eos, qui ſculpturam non haberent, quam Nechepſus tradidit. Poſterius*, nimirum Aſtrologiæ incertitudinem Cornelius Agrippa ipſe characterum & ſigillorum fautor non infimus *lib. 6. de Vanit. Scient.* ingenuè prodit & fatetur, ſe Aſtrologiam à parentibus puerum imbibiſſe, dein nec modicum temporis & laboris in eam inſumſiſſe, tandem didiciſſe, eam nullo alio niti fundamento, niſi meris nugis & fundamentis imaginationum. Quî ergò virtutem ſigillorum & characterum cœlitùs imprægnatorum , ſi influxus non tantum purus rariſſimè occurrit, ſed & nugatorio , adeoque ruinoſo nititur fundamento, crepare & experientiam jactare poſſunt ?

§. 10. *Quartum* argumentum hoc eſto ; **Agens corporeum & materiale non poteſt agere in immateriale & incorporeum , adeoque nec qualitatem ullam imprimere. Actio enim eſt tantùm inter ea, quæ genere conveniunt. Aſtra autem ſunt corporea & materialia. Ergo**

non

non poſſunt agere in immateriale & incorporeum, adeòque nec qualitatem ullam imprimere characteribus. Etſi quidem materiam, in qua, characteres habeant, propterea tamen materiales dici nequeunt: aliàs etiam ipſa anima, quia materiam, in qua eſt, habet, materialis foret dicenda. Materiale igitur eo venit in majori intelligendum ſenſu, quod ex materia, ut principio conſtitutivo conſtat: hoc autem characteres & figuræ carent.

§. 11. *Quintum* à potentiæ ultra debitum commendatæ denegatione nectimus. Quicquid ſuperat vires aſtrorum, illud ipſum ab aſtris, characteribus, & mediantibus hiſce homini communicari nequit. Nihil enim ultra vires agere & operari poteſt. Sed Principum favorem, felicitatem in mercatura &c. conciliare, vires aſtrorum ſuperat. Exemplo loco ſit hoc unum: Ad mercaturæ felicitatem non tantùm prudentia, ſolertia & labor indefeſſùs, ſed & à piraticâ, naufragio, Vulcano, morbis, aliorumque contingentium felicitatem violantium injuriis immunitas requiritur. Ecquis verò ſentiat, ab aſtris virtutem imprimi characteribus annuli, quæ hujus poſſeſſorem ita muniat, ne malis jam enumeratis evadat obnoxius? Itane characteres virtutem ex ſe fundunt, quæ agentium naturalium naturalem poteſtatem infringant, ipſius etiam hominis ἐκ προαιρέσεως agentis arbitrium conſtringant? Abſonum! Idem de ſimilibus eſto judicium. Concludamus ergò audacter, Principum favorem, felicitatem in mercatura &c. conciliare, ab aſtris characteribus, & his mediantibus homini communicari non poſſe.

§. 12. *Sextò* demonſtrationem doctam, qua Dn. D. Rolfinck. *l.c.* in convellendâ verborum & characterum efficaciâ utitur, inſtituti noſtri amplius confirmandi gratiâ adducimus. Sic ait: CHARACTERES VERBAQUE *iis conjuncta, ſi agant aut praſtent aliquid, præſtant id, ut inſtrumentum quoddam. Inſtrumentum reducitur ad cauſam efficientem. Ergò ad efficientem per ſe vel per accidens. Si* PER SE *agant verba & characteres, agunt vel inſitâ vi, vel natura, vel rationis. Non agunt* VI NATURÆ, *quia nulla agnoſcitur latens virtus. Quamvis enim* VERBA *naturalibus inſtrumentis proferantur, voxq; hoc modo naturalis ſit ipſa, ſignificant tamen* ὐ φύσει, ἀλλὰ θέσει, *non naturâ, ſed pacto, & ex hominum inſtituto: neque ullo modo concedi poteſt Paracelſo, quòd natura vires ullas iis impoſuerit.* CHARACTERUM *materia,*

quam-

quamvis naturalis ſit, metallica, lapidea vel vegetabilis, adſcriptas illas vires à naturâ non habet. Nec etiam forma & figura eorundem ullius eſt efficacia. NON *agunt* RATIONE, *quia rationis & conſilii characteres ſunt expertes.* NON PER ACCIDENS, *quia non agunt neceſſitate coactionis ab aliqua cauſa ſublunari vel cœleſti.* SUBLUNARIS *nullum habet locum. Artifex & idea in mente ejus concepta, à qua fiunt verba & characteres, in exteriora non agunt. Imaginatio etiam artificis, vel confidentia, cogitatio aut firma animi perſuaſio hîc nihil habent virium. Sunt enim hæ actiones immanentes; neque ex animo in ſubjectum patiens transeunt.* A COELO *etiam aut ſtellis, aſtralive ſpiritu influente vim impreſſa verba aut characteres obtinere probabile non eſt.* SUPERNATURALIS *cauſa etiam non admittitur: nullam enim* DIVINAM *characteres & verba talia habent promiſſionem bonorum temporalium aut cœleſtium. Si à* DÆMONE, *malo aliquo genio, tacitoq; pacto, & latente fœdere hæ deriventur vires, apage! Tandem etiam neque* CASUS *aut* FORTUNA *hîc ullum habent locum. Ergò Characteres, figuræ, verbaq; amuletis impreſſa, nullam habent efficaciam.* Hæc ille.

§. 13. Atque hæc omnia ſatis probant, Characteres virtute, qua ab aſtris ſint imprægnati, minimè conſtare, neque imprægnari poſſe ullâ. Multò minùs autem characteres de ſe, ſeu connatam obtinent virtutem, quia nulla figura de ſe habet efficiendi poteſtatem. Characteres autem ſunt figuræ. Illud conſtat, quia figura realiter à quantitate non differt: hæc verò conſequens eſt materiæ, quæ actionis phyſicæ ſeu per transmutationem (intentionalis & quæ per emanationem fit, non negatur) omnis eſt expers. *De ſe* dico: quia per accidens figura quid efficere poteſt, quatenus diſpoſitivè ad operationes concurrit. Cùm enim nullius corporis naturalis forma ſub quacunque materiæ figurâ convenienter ſuas edere operationes queat, ideò ut definita adſit figura requiritur. Si autem per ſe conveniret virtus realis & phyſica, eadem figura in quocunque corpore naturali operari eodem modo deberet, quod tamen falſum, & experientiæ adverſarium. Schoockius *Phyſ. Gener. Diſp. 6. ſ. 28.* De his quoque Excell. Dn. Abdias Trevv Phyſ. & Matheſ. Altorphi quondam clariſſimus tam piè quàm doctè *in Ephemer. Ann. 65. in dedic.* diſſerit, cujus verba in gratiam figuralium capitum

capitum adducere placet: Hierinnen geben mir alle rechtſchaffene Phyſici Recht/das iſt/ſolche gelehrte Leut/welche in Artzneyen und dergleichen nach natürlichem Grund fragen. Denn das Axioma Ariſtotelis, quòd quantitatum nulla ſit efficacia, daß die Gröſſe/Form und Maß eines Dings an ſich ſelbſt keine Krafft hat. Dieſes/ ſprech ich/ hat noch keiner/ wie gelehrt er auch ſeyn mag/ umgeſtoſſen/ denn die Exempla, welche nicht allein die Zäuberer/ ſondern auch Carteſius und andere ſeines gleichen Klügling (ſo neue Principia ſchmieden wollen) einwenden/ beweiſen keinen efficaciæ modum, das iſt / die gewiſſe Weis einer Krafft. Zum Exempel / ein ſpitziger Degen mache eine andere Wunden/ als ein runder oder ſtumpffer / oder gar ein Prügel / doch thun ſie alle Schaden/ wenn man einen damit ſchlägt/ oder er ſelbſt ſich daran ſtöſſet. Das thut aber an ſich ſelbſt weder die Spitz oder die Runde; ſonſt könte ich einen auch mit einem papprenen Degen ums Leben bringen / ſondern theils das Metall oder Holtz / theils die Bewegung oder ſtarcke Anrührung thut den Schaden. Daß aber ſolcher Schaden von dieſem Waffen oder Inſtrument einen andern Form bekommt / als von einem andern / das geſtehet man gerne/ daß es von unterſchiedlicher Form (welche ein terminatio quantitatis iſt / wie Euclides und andere Gelehrte die Figuram beſchreiben) herkomme. Alſo iſt es auch mit der andern ſpecie quantitatis mit der Zahl. Wenn ein Medicus ein Recept vorſchreibet / ſo thut er ſolches in gewiſſer Zahl/ wie viel Loth/Scrupel/Gran ꝛc. eines Dinges genommen werden müſſen. Daraus folgt aber darum nicht / daß ſolche Zahlen an ſich ſelbſt ſolche Krafft haben. Dann wann deme alſo wäre / ſo könnte man die Unkoſten in die Apothecke erſparen. Wie daneben ſolche zauberiſche Mittel darum erfunden ſeynd/ und von den Leuten zum Theil ſo gerne gebraucht werden/ den Unkoſten in die Apothecken / und die Moleſtien / ſo bey Gebrauch der Artzney iſt / zu vermeiden. Dabey man aber nicht gedenckt / in was Ungemach Schmertzen und Hertzenleid man ſich in Gegentheil ſtürtze / nicht allein ſolcher Geſtalt / daß offt durch ſolche Mittel übel ärger gemacht wird / kein Gedeyen mehr bey andern / auch ſonſten guten Artzneyen / ſondern alles verhext und verzaubert iſt. Aber dieſes iſt noch nicht der rechte Schade / ſondern es iſt fürnemlich zu thun um das Gewiſſen / wie daſſelbe verwundet werde / offt eben zu der Zeit / da man nicht weiß / wie es GOTT mit der Kranckheit ſchicken möchte / und dahero vor allen andern Zeiten Urſach hätte / das Gewiſſen rein zu behalten / zu GOTT ſich zu wenden / und um ein

Digitized by Google

ſeliges Stündlein zu buten: Hergegen erſtlich in Mißtrauen endlich gar in Verzweifflung an Gottes zeitlicher und ewiger Hülff geräht/ und in Ewigkeit ſterben und verderben muß.

CAPUT XXI.

Paracelſi autoritas rejicitur, ut & Agrippæ: An hic fuerit Magus? Cardanus fluctuat. Characteres habent defenſores varios. Goclenius à D. Roberto refutatus. Anonymo cuidam Mago reſpondetur. Lotichius non omnes ſignaturas, verba & characteres rejiciendos eſſe contendit. Rationes ejus adducuntur & examinantur. Amuleta verbis, characteribus, figuris & imaginibus inſignita damnantur. In originem opinionis de characterum & figurarum virtute inquiritur. Triplex ſcribendi ratio Ægyptiis uſitata.

§. 1. AD Paracelſum & Agrippam capitis præcedentis theſis tertia nos deduxit, quorum tamen autoritatem nos parvi facere ſupra diximus. Illius Anatomen ſupra cap. 9. §. 3. ingenuorum virorum manu curavimus: leves ejusdem rationes pro verborum efficaciâ pugnantes *Part. 1. Sect. 2. cap. 1. §. 7.* adduximus, ſed locô hîc primùm citato refutavimus. Cornelius Agrippa eandem, quam Magi tenent, claſſem occupat, teſte Bodino, Thuano, Delrio, Tabore, Caſp. à Reies, Conringio, Schotto, Schrödero, & aliis. Eum tamen Magiæ accuſandum eſſe negant Naudæus & Wierus, quorum hic Librum illum *4. Occultæ Philoſophiæ*, de ceremoniis magicis Cornel. Agrippæ eſſe, pariter inficiatur. Schoockius *in Judicio Operum Wieri*, & Voetius *loc. cit. pag. 617.* diſtinctione temporum aliquam lucem huic controverſiæ quærunt, dicentes, Agrippam juvenem fortè magicis ſacris irretitum, in perfecta ætate, ſive Dei ſive hominum metu, reſipuiſſe, maximè cùm hoc innuat *in Præfatione* præmiſſa ad *Libros de Occulta Philoſophia*, qua non modò veniam petit, ſed libros quoque à ſe prima ætate conſcriptos virgulâ cenſoriâ notat. Libro de Vanitat. Scient. cap. 48. hæc in fine Agrippa ipſe ſcribit: *De magicis ſcripſi ego juvenis adhuc libros tres, amplo ſatis volumine quos de Occulta Philoſophia nuncupavi, in quibus quicquid tunc per curioſam adoleſcentiam erratum eſt, nunc cautior hac palinodia recanta-*

Digitized by Google

cantatum volo ; permultum enim temporis & rerum in his vanitatibus olim contrivi. Tandem hoc profeci, quod ſciam, quibus rationibus oporteat alios ab hac pernicie dehortari. Voetius tamen ipſe ibidem fateri cogitur, Agrippam in totum ſic non abſolvi, præſertim cùm ſcripta à curioſis periculoſisque vanitatibus & ſuperſtitionibus, h. e. à Magiâ indirectâ, à qua ad directam proclivis prolapſus, ab ipſo ſecundis curis anno 1510. & poſtremis anno 1531. cùm ea dedicaret Hermanno Archi-epiſcopo Colonienſi expurgata non ſint. Et Nobiliſſ. Dn. D. Tabor *Diſſert. de Tortur. & Indiciis Delictor.* §. 40. *Qui*, inquit, *Diabolicam hanc artem à parentibus imbibit, inq; ea non modicum tempus conſumit, denique per omnem vitam uſq; ad ſupremum mortis articulum ſuſpiciones eas auget dictis, factis, ſcriptis, quomodo fidem apud prudentes inveniat, ſi opera inſumta ſe dicat pœnituiſſe ?* Hoc autem Epiphonema nos ſubjicimus: Apparentibus Corn. Agrippæ rationibus, quibus gratia forſan aliis vanitatibus conciliari poteſt, nos deinceps non movebimur, neque in refutandis illis, quod præmonemus, ſudabimus. Transeat autoritas, & quibus ea prætenditur, ſententiarum gravitas, ſi ipſi autori jam ſeniori ſordent, quæ juvenis olim excrevit, opinionum portenta.

§. 2. Cardanus *loc. cit.* fluctuat. Initio capitis ſigilla vim habere negat, quòd figura ad primas qualitates non attineat, nec inter agentia numerari mereatur, cumque in re mortua fiat, non poſſe aliquid, quòd viventium ſolùm operationes & opera ſint. Præterea cùm artificioſa res ſit ſigillum, opus naturale perficere non poſſe ait. Subjungit demum. *Qui igitur ſigillis ob figuram fidem adhibent, ſuperſtitione utuntur.* In fine autem capitis ait : *At verò ſi ritè omnia peragantur, non vilis eſt utilitas aut vana ſigillorum. Adeò magnam vim habent in nobis, ut maximos cruciatus nos ſentire non ſinant. Quibusdam divitias, aliis honores magnos pariunt, etiam in ipſorum conſtructione velut aliis omnibus non parum variante fortunâ.* Annon hic ſigillorum quorundam figuris efficientiam attribuit, & quidem talem, quæ earundem vires ſuperat, ut eſt facultas divitias & honores acquirendi? Vera autem ſunt, quibus caput clauditur : *Reliqua verò* (cur non omnia?) *quæ de his traduntur, ac mutatione ſigillorum, abſurda & ſuperſtitioſa ſunt.*

§. 3. Varia varii, cùm ſe difficultatum mole premi viderent,

 quæſi-

quæſiverunt latibula, ſed quæ felici manu obturavit Doctiſſimus Sennertus *Lib. de Conſ. & Diſſ. Gal. cum Ariſt. cap. 18.* qui conſulendus. Non enim in omnes, ſed in eos potiſſimum calamum nos ſtringimus, qui characteres ab aſtris virtutibus certis impraegnari volunt. Cæterorum, qui vel precatiunculas inſuper adjiciunt, ut anilia Arnoldi Villanovani ſigilla habent; vel ex vi animi confidentis characterum vires cum Ferrerio deducunt; vel ad materiæ meliorem diſpoſitionem à majori raritate vel denſitate ad ſculpendum ortam recurrunt, ut ſtatuit Galeotus Martius, referente D. Sachſio *Gammarolog. pag. 865.* vanitates facilè alia, quæ diſcurſibus noſtris inſerentur, profligabunt, aut ſuo Marte quivis oblata cum rationis regimine Palladis Panacæâ iis medebitur. Mittimus etiam eos, qui cum Arabibus & Agrippa ſentiunt, animum humanum, quando per ſuas paſſiones & effectus ad opus aliquod attentiſſimus fuerit, conjungi ipſum cum ſtellarum animis, etiam cum intelligentiis, & ita quoque conjunctam animam cauſam eſſe, ut mirabilis quædam virtus operibus ac rebus noſtris infundatur. Verùm ſi dicere fas eſt, quis erit falſus? Stellarum animas, etiam cum intelligentiis dudum Philoſophorum Senatus cœlò proſcripſit, quibus profligatis magnum eorum fundamentum, & quæ ei ſuperſtruunt, ut ſunt radii animati, vivi, ſenſuales, potentiam vehementiſſimam ſecum in imagines, imò in materiam minus aptam ferentes &c. diruta jacent. Cajetanus dicit figuram in certa conſtellatione fabricatam per conformitatem ad aſtra poſſe eſſe diſpoſitionem ad recipiendam ab aſtris talem influentiam & virtutem, quam aliàs non reciperet: quòd figura ſecundum ſe poſſit aliquo modo ad actionem conferre, ut patet in inſtrumentis artis, & in rotis & in organis mathematicis, & in motu gravium, in quibus figura juvat naturam: & in viventibus figura eſt magna pars organizationis. Verùm 1. in quæſtione manet, an figura, quæ aliquo modo aliàs ad actionem, quam principium activum exercet, confert, de ſe ſit apta, deſuper recipere principium activum, & cum eodem ad agendum concurrere. Conferre aliquid in re naturali figurationem concedo, ſed in ea, quæ principium activum jam præſens habet: at materiam per figuras ita diſponi poſſe, ut efficaces cœleſtium corporum influxus recipere queat, nondum probatum eſt. Quod autem figuram in re artificiali attinet, ea ad motum localem diſpoſitivè aliquid confert, non autem

motum

motum ipſum ſuſcipit, vel promovet, aut alterationem cauſatur. *Facit figura quidem ad operationes, quæ fiunt per motum localem; non verò ad operationes, quæ per alterationes fiunt. In his figura nihil poteſt; gemmæque, ſi quas vires naturales habent, illas ſub quacunque figura exſerunt; ſcribitq; Galenus de Jaſpide, ſe ejus vim æquè expertum fuiſſe ſine figurâ draconis vel ſcorpii, ac cum eâ.* Sennertus *lib. 5. Pr. Med. p. m. 527.*

2. Figuras in certa conſtellatione fabricatas nullam habere ad aſtra conformitatem ratione vel eſſentiæ vel figuræ ipſius, ſupra oſtendimus: neque tamen conſequentiæ vis, ſi vel maximè conformitas ratione figuræ admittatur, inde manat: Figuræ cum aſtris conformitatem habent. Ergo Figuræ recipiunt aſtrorum virtutem. Siquidem rerum ratione figuræ inter ſe conformitas dicit ſaltem relationem quandam; non autem cauſam, cur altera alterius influxum recipere queat. Denominationem recipit, non virtutem Phyſicam. Suarezius *lib. 2. de ſuperſtitioſ. cap. 15. num. 19. pag. 355.* ita reſpondet Cajetano: *Figura*, inquit, *nunquam activa eſt, nec proprium principium agendi, ſolumque ad motum localem confert, & ad actionem inſtrumentorum vel agentium, quæ per motum localem applicantur ad agendum. Et tunc etiam figura ſolùm diſponit, ut agens vel inſtrumentum poſſit faciliùs vel commodiùs applicari huic vel illi loco, prout ad actionem intentam expedit. Et quoad hoc meritò eſt utilis, quia per motum localem tenditur ad ubi: ipſa autem figura ſervat proportionem cum ubi, & illi naturaliter accommodatur, & ideò ad localem applicationem deſervit. At verò ad alterationem vel ad naturales effectus & virtutes, quæ per alterationem fiunt, per ſe nihil confert.*

§. 4. Goclenius, poſtquam animo calamoque liberiùs extra ſanæ rationis, ne dicam pietatis, pomœria characterum & ſigillorum gratiâ evagandi indulſiſſet, correctus à D. Roberto Jeſuita *in Anatome Brevi Magneticæ vulnerum Curationis* Raguelis, Chaelis, & reliquorum imagines prolixè deſcriptas merè ac verè ſuperſtitioſas eſſe, ipſe in ſua *Synarthroſi Magnetica* demum fatetur. Dæmonis, non nudi annuli ope Gygen Lydorum Regem ſe inviſibilem reddidiſſe dicit. Quæ verò ex Joſepho de Salomone vel potius Pſeudo Salomone, forſan Rabinico quodam & alia afferuntur, non majorem inveniunt fidem, quàm *Incantationum Salomonis Libri*, de quibus ſupra *cap. 8.* inprimis Pinedam

dam conſulas. Sed poſtquam in ſua Synarthroſi Goclenius Characteribus, ſi non omnibus, tamen quibusdam non omninò denegandam eſſe efficaciam pertinaciter, aſt minus ſolidè, aſſeverare perrexiſſet, Robertus in ſuo *Goclenio Heavtontimor.* calamo prolixiori & magis acuto ſententiam iſtam autoritatibus Theologorum & Philoſophorum, rationibusque munitus refutavit.

§. 5. Anonymus ille Magus, quem *cap. Preced. §. 4.* citavimus, nugas easdem, quas Paracelſus & Agrippa egerunt, ad hoc forum confert, anilibus ob quandam fuci ſpeciem parum meliores, reipſa autem futiles & inanes, quas jam ſervatô ordine luſtrabimus (1.) equidem rebus omnibus à ſe creatis Deum vires indidiſſe admittitur: characteres autem non creavit. Eos verò manu artificis formatos Deum ſemper viribus donaſſe & adhuc donare, quis fronte incolumi dicere auſit? Influxus Dei generalis hic locum non habet, quia is in ſpeciebus à Deo conditis & conſervandis locum habet: characteres autem pro ſpecie non ſunt, & cùm accidentia ſint, ne quidem terminus creationis fuerunt, ſed deinceps pro ingeniorum varietate variè ficti & manu artificis picti: propterea non niſi eo, quo artifex & res naturales gaudent, etiam influxu Dei generali arte facta, atque ita accidentariè gaudent. Specialem autem Dei influxum, quotiescunque character formatur, concurrere, negant, & meritò, omnes, qui ejus raritatem, & non niſi in miraculorum productione præſentiam agnoſcunt. At characterum formatio fere inter quotidiana paſſim occurrentia refertur. Ad hæc ſi ſpeciali particularium ſiderum influxu characteres, ut communiter complices ſentiunt, impraegnantur, exulabit influxus Dei ſpecialis.

§. 6. (2. Hoc: *ſapiens dominabitur aſtris*, Corn. Agrippa ipſe, cujus autoritatem Anonymus Magus jactat, *Libr. 31. de Vanit. Scient.* pro mendacio habet, & ait: *vel mendacium mendacio tegunt* (Aſtrologi) *inquientes: ſapientem dominari aſtris, cùm revera nec aſtra ſapienti, nec ſapiens aſtris, ſed utriq; dominetur Deus.* Sed acceptabimus nos in gratiam illius effatum; hoc tamen benè quidem dici, ſed malè applicari regerimus. Siquidem effatum hoc fato opponitur Chaldaico & Stoico. Utriusque fautores ſic in hominem cœlum influere ſtatuerunt, ut omnes & ſinguli actus ab eo determinentur, nec per contingentiam aliquid, ſed neceſſario omnia atque inevitabiliter fiant, atq; ita per influxum

neceſſi-

neceſſitantem omnem arbitrii libertatem ſuſtulerunt. Verùm rectè ſaniores influxum iſtum rejecerunt, ita ut admiſerint quidē inſitam ſideribus vim quâ in omnia ſublunaria, etiam in hominem agant, ſed influxu ſaltem in hominem inclinante, per quem homo ad hoc vel illud agendum disponatur, non cogatur. Sapiens autem dominabitur aſtris, cum nimirum proclivitati à ſideribus allatæ adverſatur : ſicut & Ptolomæo *Lib. ad Syrum Fratrem*, *teſte*, *ſcientiæ hujus gnarus multas avertere ſiderum operationes poteſt.* Δύναται ὁ ἐπιςήμων πολλὰς ἀποτρέψασθαι ἐνεργείας τῶν ἀςέρων Quomodo avertere queat, docet plæclarè Cæſarius S. Gregorii Nazianzeni Frater Qu. 47. cujus verba, ſaltem Latina accommodatò huc ex Tractat. Phyſico curioſitatum ex Phyſicâ ſecretiori nobiliorum pleno Viri Cl. M. Jo. Michael Schwimmer *Diſſert. 6.* §. *27.* cum ejusdem verbis, traham. Cæſarius, ubi dixerat, quæ ſit aliorum ſententia, quum v. g. ſi Mars centrum teneat in domo ſua, quadrato aſpectu cum Mercurio, centrum Lunæ, quæ plena eſſe incipit, in generatione diurnâ moveatur, efficiat homicidas, juramentorum uſurpatores, & potores ſanguinis, ebrios, effœminatos, &c. ſubjungit : *Prius obſecro, ut diſcere velis, poſſe hominem, qui quidem velit, libidines & actiones vel caſtigare, vel penitus excutere. Atq; equidem excutere ſoleo per conſcientiæ flagella, & per memoriam inevitabilis judicii, quod vitia prohibet. Sed & principum leges, & ante tentata tormenta & anguſtias, atq; ea catapultarum ſupplicia ſolo auditu rerum terribilium, quæ ſunt in compenſatione delictorum, modeſtum reddere poſſunt hominem intemperantem, & obtundere laſcivientem vigorem juventutis in qualibet regione, ſive ſcripta ſint, ſive non ſcripta, tam apud nos, quàm gentes:* Et Qu. 48. quum quæſiviſſet, an ſi ſeptem ſint cujusque noſtrûm deputatæ ſtellæ, ſecundùm illas homines perficiantur ut quaſi ſtellæ ſint pro legibus, in reſponſione ſubjicit inter alia : μηδενὸς ὑπὸ ἀςέρων βιαζομένου i. e. *nullus ab aſtris vi cogitur.* Siquidem, ut Sperlingius *Inſtit. Phyſ. p. m. 559.* doctè monet *ſtellæ influunt in voluntates hominum non directè, non cogendo ſed ſuadendo & inclinando. Sapiens ergò dominabitur aſtris : inſipiens verò & improbus, qui temerariâ belluarum trahitur cupiditate cadet. Cadet culpâ non aſtrorum, ſed propriâ.* Aſtra nimirum inclinant, non neceſſitant, quicquid ſit, quod Helmontius hoc invertat & aſtra neceſſitare, non inclinare dicat *in de Ortu Nov, Medicin. p. 95.*

Impe-

Imperium autem, quod per imaginationem exerceri poſſe credit Anonymus ille, imaginarium eſt, h. e. vanum & nullum.

§. 7. (3.) Characteris vis cum facultate plantarum malè confertur. Harum vires inſitæ ſunt & connatæ, à formâ ſpecificâ, qua ſpeciem quamvis Creator donavit, manans. Characteri autem de ſe nulla competit poteſtas: quæ verò à ſideribus accidere creditur, adventitia eſt & putatitia, nondum probata. (4.) Imperator noſter ex ſacris ſuum in aſtra dominatum confirmaturus ad *Pſalm. 8.* confugit, ubi Deum omnia ſub pedibus hominis ſubjeciſſe Pſaltes Regius canit. Verùm Anonymus autor Pſalmum mutilatè allegat Magiſtrum infernalem ſecutus *Matth. 4. v. 6.* Nam omittit, quæ homini Deus ſubjecerit. Ea autem verſ. 8. & 9. David mox ſubjungit; nimirum *oves & boves univerſos: inſuper & pecora campi, volucres cæli & piſces maris, qui perambulant ſemitas maris.* Nulla hic cœli vel ſiderum fit mentio. Idem & plura advertit Wolf. Muſculus *Explanat. Pſal. 8. Terreſtria*, inquit, *nominat, ſive illa in aere, ſive in tellure, ſive in mari ſint: cæleſtia non nominat. Nec Scriptura Gen. 1. aliter habet quàm ad hunc modum:* „ *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram, ut præſit piſcibus maris & volatilibus cæli, & beſtiis, univerſæq; terræ, & omni* „ *reptili, quod movetur in terra. Et creavit Deus hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam, ad imaginem Dei creavit illum, maſculum* „ *& fœminam creavit eos. Benedixitq; Deus, & ait: Creſcite & multiplicamini, & replete terram, & ſubjicite eam: & dominamini piſcibus* „ *maris & volatilibus cæli; & univerſis animantibus, quæ moventur ſuper terram. Alibi dicit Propheta: Cælum cæli Domino, terram autem* „ *dedit filiis hominum.* Num verò à terreſtribus ad cœleſtia argumentator ille pro ſuô imperiô tranſeat? Immanis certè ſaltus! Imaginarius ſi manet, imaginarium quoque argumentum rei per nos maneat: prout & totum iſtud, nimirum per imaginationem vires cœleſtium ſeparatas characteribus uniri, imaginarium eſt & manet, ut ex iis, quæ de Imaginatione Lib. 2. trademus, patebit.

§. 8. Joh. Petrus Lotichius Medicus & Philologus doctiſſimus *Lib. 1. Comm. in T. Petr. Arbitr. Satyr. p. 109.* mediam viam inter duo, velut extrema, tenere mavult. Itaque prout characteres ſuſpectos, ſigilla Paracelſi & Corn. Agrippæ tanquam impoſturas omninò improbat;

bat; ita vice verſa omnes ſignaturas, verba, characteresque prorſus ac penitus Diabolicos eſſe, & naturales cauſas nullas habere non admittit. Urget autem 1. varia mirandorum in natura occurrentium effectuum exempla. 2. Prophetas olim, itemque Apoſtolos ſupra omnem naturæ ordinem divinâ virtute morbos atrociſſimos curaſſe, imò mortuos ſuſcitaſſe, dæmonasque in nomine SS. Trinitatis ejeciſſe, verbis potius utentes, quàm herbis. Servatorem JESUM CHRISTUM certis quibusdam ceremoniis, ſputo etiam & intuitu in cœlum cœco viſum reſtituiſſe. 3. Plantarum ſignaturas, earumque effectus ſtupendos urget, nec figuras & lineamenta fruſtranea eſſe ait. 4. Superiorum influxum opponit, ut & S. Galliæ atque Angliæ Regum contactu ſtrumas perſanantium exempla. *Quid impedit*, ſubjicit tandem, *quo minùs etiam ſigilla, annuliq, hoc vel illo tempore, hoc vel illo cœli aſpectu ſculpti de viribus earundem conſtellationum participent, cùm una atq, eadem facilè utrobiq, ſit ratio.*

§. 9. Verùm enim verò non unam atque eandem utrobique eſſe rationem deprehendet, quicunque ad rationis libellam exactiùs iſta revocaverit, ut proinde in eandem cum Goclenio Scyllam Lotichius vitaturus Charybdin inciderit. *Primum*, quod admittunt omnes, nihil infringit. Corporum naturalium formæ qualitatibus, quibus admirandos edunt effectus, ſunt præditæ. An verò exinde concludemus, etiam characteres & imagines admirandos edere effectus? Falſum. Innata eſt iſtis potentia, characteribus denegata. Si ab aſtris imprimi dicitur, id quod in quæſtione eſt, adducitur. *Secundò* è modô verborum agendi ſupernaturali & miraculosô, quem ultrò ſupra *cap. 1. hujus Sect. §. 13. & 14.* conceſſimus, qui infert admirandam characterum certô cœli aſpectu fabricatorum virtutem naturalem, characterem rationis minus ſanæ profert. *Tertiò* ſignatura & imago plantarum (quam etiam Gaffarellus pro ſculpturarum Talismanicarum efficacia urget) quà talis, ſignum ſaltem cauſæ in re naturali latentis, non ipſa cauſa eſt ſtupendi ullius effectus: & ſi ſignum eſt, eo ipſo non fruſtraneam eam eſſe ipſimet largimur. Suam quoque quævis animalis ſpecies ſignaturam & figuram externam habet, à qua tamen nemo operationem deduxerit. Quid verò de ſignaturâ, quam nonnulli magnificiunt, alii contra deprimunt, ſit ſentiendum, vid. ap. Dn. D. Sennertum de *Conſ. &*

Pp *Diſſ.*

Diſſ. cap. 18. & D. Rolfinck *de Vegetabil. in Genere Lib. 2. Sect. 8. cap. 7.* Uterque mediam & tutiſſimam viam init, cum alii, quos Rolfinckius ibi in aciem producit, ad extrema vergant. *Quartò* ſuperiora in hæc inferiora quidem influunt, ſed an in characteres influant, & imagines influxus ſint capaces, adhuc ſub judice lis eſt. *Quintum*, quod inferius *lib. 3. cap. 5.* diſcutiemus, nihil pro characterum efficaciâ à ſideribus communicatâ infert.

§. 10. Itaque amuleta & remedia omnia, quæ conſtant verbis, figuris, characteribus, imaginibus, imò & naturalibus iis, quæ non ullam à Deo, nec à naturâ, nec ab arte ad intenti effectus productionem virtutem habent, ut vana, ſuperſtitioſa & magica cane pejus & angue ſunt vitanda. Licet imaginationem abſurda quædam per accidens intendant, non tamen propterea ſunt commendanda & uſurpanda, quia Diabolus ſe facilè iis, ut ſupra oſtendimus, immiſcet. Stat regula & ſententia, quæ non tantum Orthodoxorum, ſed & heterodoxorum, Theologorum, Juriſperitorum, Caſuiſtarum, & Philoſophorum eſt, firma: Omnis uſus characterum, verborum, imaginum, rerum, &c. ad effectus, qui nec viribus naturæ, nec artificis ſolertiæ, nec virtuti ſupernaturali in promiſſione Dei fundatæ adſcribi poſſunt, implicat Magiam. *Sola illa Theologorum vera eſt opinio, qui omnes imagines, characteres & ſigilla ſuperſtitioſa ſuas vires acquirere à Dæmonibus cenſent, ait Godelmannus l. c. p. 92.* Magica omnia ſunt, licèt quædam molliori nomine ſuperſtitioſa, non magica, ex hoc quibusdam dicantur fonte, quòd magica propter manifeſtam cum Diabolo confœderationem talia audiant. Verùm licèt non manifeſta, tacita tamen in illis confœderatio propter remedii à ſtygio duce primitus orti & per alios traditi uſurpationem occurrit, ut propter hoc magica nihilominus jure vocentur. Pactum nimirum in ſignô, non in perſonâ latet. Magicum & ſuperſtitioſum germanas ſorores Freitagius eleganter appellat: ſubtiliorem Idolololatriam amuletorum certorum, ſigillorum ſuperſtitioſorum & characteriſmorum uſu committi ait D. Joh. Ern. Gerhardus *de Conſenſ. & Diſſenſ. Religion. Profan. cum Verit. Chriſtian.* §. 43. Sed hæc ad magiam infamem & craſſam idololatriam viam ſternit. D. Sennerto l. c. ſigilla ac characteres noctuæ Diabolicæ dicuntur, quibus ad aucupia animarum humanarum Dæmon utatur; & *Lib. 5. Pr. Med. Part.*

Part. 4. cap. 24. alphabetum Diaboli & teſſera quaſi militaris, è qua ſuum auxilium implorantes agnoſcit : Godelmanno ſacramenta Diaboli, deß Teuffels Heiligthum / in quibus Diabolus non ipſas res, aut eorum qualitates vireſque ſpectat, ſed id tantum agit, ut per eas animos & mentes hominum perſtringat, illaqueet &, & decipiat, quaſi aliter ipſe aut nocere aut juvare non poſſit, niſi per ejusmodi ſuperſtitioſas res & obſervationes : Auguſtino *lib. 10. de C. D. cap. 11.* malignorum dæmonum ludibria & ſeductoria impedimenta, quæ verâ pietate cavere & prudenter intelligere jubet. Aurea ſunt, quæ hanc in rem aureus ille & auguſtus Eccleſiæ Doctor ibidem ſcribit : *Et quod ei* (Porphyrio) *videtur, herbis & lapidibus, & animantibus, & ſonis certis quibusdam ac vocibus ac figurationibus atq; figmentis : quibusdam etiam obſervatis in cæli converſione motibus ſiderum, poteſtates idoneas eſſe variis effectibus exequendis : totum hoc ad eosdem ipſos Dæmones pertinet, ludificatores animarum ſibimet ſuarum, & voluptaria ſibi ludibria de hominum erroribus exhibentes.* Idem *lib. 2. Doctr. Chriſt. cap. 20.* ubi ſuperſtitioſa Ethnicorum inſtituta taxat. *Ad hoc genus*, inquit, *pertinent omnes etiam ligaturæ atq; remedia, quæ Medicorum quoq; diſciplina condemnat ſive in præcantionibus, ſive in quibusdam notis, quas characteres vocant.* Quare Synodus V. Conſtantinopolit. *Canon. 61.* eos, qui φυλακτήριοι i. e. remediorum, amuletorumque præbitores appellantur, ſexennii canoni ſubjicit. [Legi Sexennii ſubjici eſt Sexennio excommunicari.] Qui autem in iis perſiſtunt, & non ab ejusmodi pernicioſis gentilibusque ſtudiis avertuntur, & aufugiunt, Eccleſia omninò exturbandos decernit, *Vid. Tom. II. Concil. Omnium tum General. tum Provincial. Edit. Colon. de A. C. 1567. f. 1049.*

§. 11. Sed unde illa de Characterum & Figurarum virtute opinio nata ? Nos ad Ægyptios vanæ hujus ſententiæ natalia referimus, teſtimonio Schiagiæ Arabis Hiſtorici ſupra *cap. 6. hujus Sect. §. 2.* erecti. Neque dubium eſt, opinionem iſtam, non tantùm in vulgi Ægyptiaci, ſed & aliarum gentium, ad quas propagata fuit, animis curioſam Ægyptiorum per characteres ſcribendi rationem confirmaſſe. Tres ſiquidem Ægyptiis characterum ſpecies in ſcripturâ uſitatas fuiſſe, ex Clem. Alexandrino *lib. 5. Stromat.* cum D. Gerhardo *Eccleſ. Coptic. c. 2.* & D. Conringio *Hermet. Medic. lib. 1. cap. 15.* diſcimus. Gerhardus eas

Digitized by Google

enucleatius recenſet. *Prima* fuit ἐπιστολογραφικὴ ſive communis Ægyptiaca, in literis vulgari linguâ conſcribendis. Nam Ægyptiorum Magiſtri ante omnia oſtendebant diſcipulis literarum viam ac rationem. *Secunda* ἱερατικὴ appellata, eò, quòd propria erat Sacerdotibus ſapientibusq; Ægypti, qui ſacra Theologiæ ac Philoſophiæ ſuæ myſteria arcano & quidem minutiori charactere ob defectum artis pictoriæ notare ſolebant. *Tertiam* vocarunt ἱερογλυφικὴν, qua artificioſe inſculpebantur ſacra ſymbolorum ſchemata majora, ejusque alter κυριολογικὴ proprie loquens, altera verò συμβολικὴ per ſigna rem adumbrans. Signa fuerunt innumera volucrum, ferarum & aliarum rerum figuræ & imagines, quas in chartâ pergamenâ vel papyro delinearunt, potiſſimum autem lapidibus & laminis metallicis inſculpſerunt, inde ab ἱερογλυφικὴ ab ἱερὸς *ſacer* & γλύφειν *ſculpere* dicta, quia ſacra ſua ſeu religionem & res alias imaginibus figuratis, quas lapidibus vel æri inſculpſerunt, Ægyptii comprehenderunt. *Primi*, inquit Tacitus *lib.2. Annal. cap.14. per figuras animalium Ægyptii ſenſus mentis effingebant.* Literæ ergò Ægyptiorum hieroglyphicæ fuerunt v. g. Sol, Luna, crocodilus, accipiter, vultur, ſerpens, apis, anchora, hominis oculus, manus &c. *Singula literæ*, ſeu figuræ & imagines, *ſingulis nominibus ſerviebant, & verbis nonnunquam ſignificabant integros ſenſus*, ait Amm. Marcellinus *lib.17. c.7.* ubi duo ſubjingit exempla. *Per vulturem*, inquit, *naturæ vocabulum pandunt, quia mares nullos poſſe inter has alites inveniri, rationes memorant phyſicæ. Perq; ſpeciem apis mella conficientis indicant regem: moderatori cum jucunditate aculeos quoq; innaſci debere, his ſignis oſtendentes, & ſimilia plurima.* Sacerdotibus autem ſapientibusque Ægypti ſacræ erant imagines, ſed reliquis Ægyptiis propriæ literæ, æque ut aliis gentibus fuerunt, quapropter eò majorem in his pepererunt admirationem, quò major Sacerdotum fuit autoritas. Fuit autem ſacra & magna, ſic ut quæcunque Sacerdotes traderent, tanquam à numine eſſent profecta, vulgus acciperet, neque in dubium unquam vocaret. Jam quia Sacerdotes rerum omnium abſtruſiorum notitiam ſibi arrogabant, multaque per res qualitatibus vulgò ignotis, ſed efficaciſſimis præditas effecerunt, in vulgi animis facilè opinio enaſci potuit, ac ſi imaginum & characterum efficaciâ, quæcunque efficerentur, effectui darentur: In qua perſuaſione pectora ad ſuperſtitionem prona Sacerdotes, ut ſua in admiran-

mirantium animis autoritas creſceret, detinuerunt, à ſuperſtitione ij ſi non immunes. Siquidem imaginibus, characteribus, verbis, plantis item & lapidibus facultatem Genios, etiam invitos, ad placitum cogendi, naturalemque poteſtatem tranſcendentia multa iidem tribuerunt: quibus Genii ſive Dæmones ad hoc libaminibus & ſupplicationibus invitati lubentes, ut ſuperſtitionis retibus arctiùs eosdem conſtringerent, facilè morem occultâ ratione geſſerunt. Experimentorum verò certitudine deinceps iſti & rudiores confirmati, abſurdis rebus effectum, qui Dæmonis fraudi erat adſcribendus, tribuere non dubitarunt. Atque hujus erroris ſemina ad alias gentes, quibus Ægyptus ſcientiarum & myſteriorum nomine admirationi fuit, translata meſſem favente aurâ infernali ubique uberem dederunt. Prudentiores tamen accuratiùs rem omnem evolventes, fraudemque ſubodorantes dubitare, alii ad alias cauſas ruere cœperunt. Sed Origenem , qui Græcis Magnus Philoſophus dictus,(ne à recentioribus data encomia addam; Barthio enim Adverſar. *lib. 48. cap. 8.* Dux Eruditionis, Lipſio *Cent. 1. Epiſt. ad Belg. 27.* Græciæ ſtella nuncupatur) hac in re excellentis ingenii ſui alas ex altò diligentiùs non libraſſe , meritò mirantur docti. Scribit enim *lib. 1. contr. Celſum* , eſſe quædam vocabula ἰυγγὰ , quibus uſi ſint Ægyptiorum ſapientes, aut Magorum apud Perſas primarii , aut qui apud Indos ſunt philoſophati Brachmanes & Samanæi. Quidam, quòd nullam in terra cauſam invenirent , ad cœlum usque convolarunt, & inde qualitates, quibus iſta imprægnari voluerunt, multo labore, ſine rationis ductu, ſimilibus quibusdam animati, derivarunt: iniquiores verò magicis artibus imbuti, fraudisque probè conſcii eò libentiùs iſtorum ad cœlum veſtigia legerunt, quò certius, aliquod ſaltem, palliando errori remedium, utut commentititium, ibi ſe inveniſſe exiſtimarunt. Nonnulli tamen in terrâ permanentes in imaginatione errori patrocinium quæſiverunt: quàm benè, infra patebit.

CAPUT XXII.

Amuleta particularia enumerantur, ut incauta juventus de ſimilibus judicium ferre diſcat: ſed mutila, non tota dantur. Inter magica milites variis ad impenetrabilitatem ab armis utuntur: non tamen omnia, quæ ſanguinis impetum reprimunt, magica eſſe

probatur. Ægyptii permulta habuerunt amuleta. Amuleto Ægyptiaco ſimile Autor quoque nuper vidit. Q. Sereni Abracadabra examinatur. Alia quoque huic ſimilia adducuntur & damnantur.

§.1. JAm quæ Magica ſint amuleta, facilè cuivis conſtare arbitramur. Atque ut judicium de ſimilibus incauta juventus ferre diſcat, iſtorum farraginem quandam exponemus, mutila autem, non tota damus. Inter hæc ſunt carmina iſta omnibus nota, *Gaſpar fert myrrham* &c. quatenus ad comitialem morbum geſtantur. Charta, in qua duæ literæ Græcæ P. A. inſcriptæ &c. ad lippitudinem, ut habet Plinius *lib. 28. cap. 2.* Scriptum hoc: *Strigiles falcesq́; dentatæ:* appenſum ad dentium dolorem commendant, Fernelius *loc. cit.* Item: *Galbes, Galbat, Galdat* &c. Strobelberg. *de Dent. Podagr.* §. 59. Quidam ad febrem omnis generis intermittentem virgas duas parallelas verborum vi mediis partibus committit, ipſoque contactu vincit crucis effigie, quam collo ſubnectit Wierus *p. m. 379.* Ad Quartanam hoc vetulæ cuidam appenſum: *Donna ria, tu eri, giovana putana* &c. Ad eandem etiam ſequentem verſum uſurpant: *Anaviſapta ferit mortem, qui lædere quærit &c.* Freitagius *Noct. Med. cap. 39.* Similis cenſus ſine dubio fuit illud Periclis, quod collo ſuo circumligatum ſibi à mulieribus inviſenti amico ægrotantem illum oſtendiſſe, hancq́ue etiam ſtultitiam in ſe admiſiſſe Plutarchus *in Ejus vita* ſcribit. Amuletum ſequens tanquam ſacroſanctum & mirificæ virtutis arcanum ad peſtem Archiepiſcopum quendam Græcum commendaſſe, idq́ue portatum ab omni peſtifero afflatu hunc reddere immunem evulgaſſe refert Athanaſius Kircherus *Scrutin. Peſtis Sect. 3. cap. 5.* Sic autem ſe habet: † Z. † D. I. A. † B. I. Z. † S. A. B. † Z. † H. G. F. † B. E. R. S. &c. Horum Characterum hæc datur expoſitio:

† Crux Chriſti ſalva me.
Z. Zelus domûs libera me.
† Crux Chriſti vincit & regnat, per lignum Crucis libera me Domine ab hac peſte.
D. Deus, Deus meus, expelle peſtem de loco iſto & libera me.
I. In manus tuas Domine commendo animam meam & corpus meum.

A Ante

A Ante cœlum & terram Deus erat, & Deus potens eſt liberare me ab hac peſte.

✝ Crux Chriſti potens eſt ad expellendam peſtem à loco iſto, Et ita de reliquis.

Sanum autem eſt judicium de eo Doctiſſimi Kircheri, quod tum in gratiam Lectoris, tum in confirmationem argumenti præſentis transſcribere placet. *Verùm*, inquit, *cùm id ſcriptum ejusdem omninò forma ſit, cum innumeris aliis, quæ hominibus maleferiatis & cum Dæmone pactum habentibus ad alios effectus ſimiles impiè cuduntur, & ſuperſtitioſè adhibentur: dicendum id prorſus ſuſpectum, atque ſcandali plenum eſſe. Nec refert, quod ejus amuleti characteres ſic explicari poſſunt, ut ſint verſuum quorundam pſalmorum, ſimiliumq; precum initiales literæ. Nam præterquam, quòd iidem characteres per ſe ipſos ad id indeterminati ſint, poſſintq; à Dæmonis miniſtris ejusmodi amuleta cudentibus in ſenſum prorſus oppoſitum detorqueri: adhuc tamen ex hoc talis amuleti uſus reprobandus eſt, quod eo modo nudis characteribus & crucibus conſignatum & in corpore geſtatum, exinde inſignem & ſingularem, aut certam vim ad effectus ſuos habere ſuperſtitioſius exiſtimetur.* Hæc Kircherus.

§. 2. Hæc ſibi quoque dicta eſſe ii ſentiant, qui thaleros effigie Equitis S. Georgii inſignitos veſtibus inſuunt, ſuperſtitioſè perſuaſi, ſic à caſu ab equo ſe præſervari, aut delapſos minus lædi, cùm præſtet eum ob finem naturalia, v. g. Turcoſiam, vel oculos cancri, quod ſine ſuperſtitionis nota fit, geſtare. De illâ enim experientiam habet Anſelmus Boetius de Boot *lib. 2. de Lapid. & Gemm. pag. 267.* & Schorerus *Medicin. Peregrin. pag. 149.* De his, hiſtorias notatu dignas refert ex Erneſti Burggravii Achille Panoplo Unzerus *de Nephrit. p. m. 945.*

§. 3. Nomen *Oipulu* &c. ſanguine patientis chartæ inſcriptum, & in profluvio ſanguinis nudæ cuti applicatum eâ parte, qua literæ cutim contingere poſſunt, ſubitò ſanguinis fluxum comprimere ſcribit Kozack *Tract. de Sale cap. 16.* atque hoc amuleto ſeipſum bis uſum ad eam temeritatem patientum impatientiâ compulſum dicit *Tract. de Hæmorrh. lib. 2. cap. 3.* licèt affirmare non audeat, quod hæmorrhagia narium ob virtutem magni hujus amuleti fuerit ſedata; brevi enim ante ſe medicamenta intus & extra, anodyna ac adſtringentia applicuiſſe ſubdit.

Digitized by Google

ſubdit. Joſephus Schmid *Specul. Chirurg. pag. 33.* eandem vocem Agricolæ & propriâ experientiâ edoctus ad narium hæmorrhagiam commendat. Verùm experimenti certitudo quà talis ſola, remedium à Magiâ non abſolvit: neque ex ea naturalis virtus ſolidè colligi, aut alterius agentis concurſus negari poteſt: ſiquidem & purè magica, omnium confeſſione talia, ſuum ſortiuntur effectum. Hoc indagandum venit, an nomen vel verbum ullum de ſe & propriâ virtute aliquid efficiendi aptum natum ſit. Alia, ad magicam faſcinationem decantata, amuleta dabit Liber 3.

§. 4. Similia tanquam ſacra, milites præſertim ad impenetrabilitatem ab armis, ut contra armorum & globorum tormentariorum ictus inviolabiles reddantur, habent, quæ tamen, cùm omnia magica ſint, ſilentio obvolvere præſtat, quàm calamo credere. Unicum tamen, ut ex eo abſurditatem (alia aliis abſurditatum vitiis ſcatent) Lector ipſe legat, & tum ex dictis, tum ex dicendis dijudicet, hîc ſubjiciam. Contra armorum ictum (für Hieb und Stich) ſequentes in membrana virginea delineatas figuras & verba ſcripta ſecum portant:

† A 3 6 ma 9 † † † &c.

Dieſe Figur ſey in GOtt geſegnet ꝛc.

Hoc qui dextre velit uti amuleto, inſuper gladium in ſe ſtrictum hoc exorciſmô defatiget:

Ich beſchwere dich Degen gut/
Daß du nicht von mir ſollſt bringen Blut.
Diß zehl ich dir Schwerd ſchneid zur Buß
In den Namen der 3. Geſtern Gafalon, Samalecti &c. &c.

§. 5. Verùm tragicum plerumque iſta uſurpantes vitæ & remedii finem experiuntur. E Saluſtio Pharamundo in Carolo Allobroge ſive hiſtoria de perventu Allobrogum in urbem Genevam refert Camerarius *Centur. 3. cap. 30. Anno 1602.* militum audaciam initiò auxiſſe quædam incantamenta carminum, quæ à Jeſuitis Thononianis acceperant, quibus ſe munirent contra hoſtium virtutem & vires. *Viſebantur* (ſunt Pharamundi, referente illo, verba) *in illis cruces, principium Evangelii Johannis, nomina Mariæ, Jeſus, Trinitatis, & haud ſcio, qui ignoti charactteres, ſubſignatis verbis iſtis lingua Franca. Quicunque hanc ſcedulam portaverit, eo die non peribit, neq; terra, neq; aquâ, neq; gladio. Nec mendax*

mendax fuit, licet ſolemnia ſua frauſus ſit Satan. Nam, ſcedâ noctu ſublatâ, ſtrangulati in aere perierunt pomeridiano, plura ibi & *Cent. 2. cap. 76.* exempla tradit.

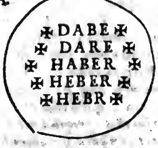
§. 6. Non tamen omnia amuleta, quæ ſanguinis impetum reprimunt, magica dixerim; cùm & naturalia dentur amuleta, quorum vires id non ſuperat. Characterum autem & figurarum virtutem id ſuperare, tamdiu rationibus ſuprapoſitis confirmati ſtatuimus, donec contrarium fuerit evictum, quod hactenus nemo præſtitit. Experientiam obvertunt, quæ tamen, cùm etiam in rebus purè magicis, ut dictum, locum habeat, ſola probationis punctum ſuſtinere nequit. Zacutus Luſitanus *Hiſt. Med. Princ. lib. 2. Quæſt. 9.* os cujusdam animalis Cabal dicti, nati in regno Jabua ſupra carnem ligatum corpore toto vulneribus confoſſo ſanguinem, ne exeat, mirabiliter retinere Joh. Barri *Decad. 2. Hiſt. Orient. lib. 6. cap. 2.* fide refert. Gaſp. Schottus *Thaumaturg. Phyſ. Part. 4. lib. 4. Syntagm. 2.* è Nierenbergio hujus tradit hiſtoriam, quòd *cùm Naodabegnea Malacenſis infenſus Luſitanis, & adverſus illos egregiè dimicans, tandem oppreſſus multis ictibus confoſſus corrueret, ex patulis vulneribus nihil omninò cruoris manarit. Mox inter ſpoliandum detracta ejus brachio eſt aurea armilla; mirum dictu, tanquam vaſe confracto ita ſeſe cum anima univerſus repente ſanguis effudit. Cujus rei ſtupore defixi Luſitani, cùm de aliis captivis cauſam quæſiviſſent, cognovere incluſum eſſe in armilla os ejus animalis, cujus in ſiſtendo ſanguine tam efficax eſſet virtus.* Oſorius *lib. 7. de Rebus Afris & Indicis* eandem habet hiſtoriam, quam ex eo Camerarius *Cent. 2. cap. 76.* recitat: ſed lapidem ex beſtiis quibusdam erutum, quas Siamenſes Cabriſias appellant, fuiſſe, qui ſanguinem retinuerit, ſcribit. Imaginationem etiam hîc locum quandoque habere aſſerit Hier. Nymannus *in Orat. de Imaginat.* quod credulitas deceptionum mater ſubitum ſpirituum ac humorum motum inferat: unde vario fluctu rapitur ſanguis, ac unà morbificas cauſas partibus affectis eripit. Eadem Mart. Birmanni *Tract. de Magic. Action. §. 64.* eſt ſententia. Nos raro ſic evenire ſtatuimus, ut imaginationis virtus ebullientium humorum impetum citra medicamenti opem ſedare queat. E contra Amuleta habentur, quæ datâ ſemel, ſive per caſum, ſive per alium modum ſanguini portâ profluxum ejus nimium quantum augent, ut difficulter cohiberi queat, v. g. pavonis pennæ, quas propterea

Qq à pueris

à pueris geſtari ſtudioſè prohibet Kircherus *lib. 3. de Arte Magnet. Part 6. pag. 517.*

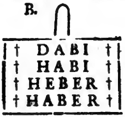
§. 7. Ægyptiis amuleta & periapta fuerunt innumera, variis miriſque modis, ritibus & ceremoniis conſecrata, tum majora & immobili poſitu ſolidata in publicis urbium, templorum, cœmeteriorum & camporum locis, tum minora, quæ ceu ſacra quædam phylacteria variis corporis, non hominum tantum, ſed & animalium partibus, etiam ſecretioribus ad morborum, faſcinationum, ſterilitatis, aliorumque malorum averruncationem appenderunt: quorum inſignem farraginem curioſiſſimus & laborioſiſſimus Kircherus variis in locis *Oedipi Ægyptiaci*, præſertim *Tom. 2. Claſſ. 1. cap. 3.* & *Tom. 3. Syntagm. 3.* exhibet & explicat, quæ ferè omnia anſulam dorſo habent annexam indicio certiſſimo, filo illa ſuſpenſa uſibus hominum & animalium inſerviiſſe. Diligentiam tamen Kircheri fugit, quod in Rarithecio Dn. D. Ern. Gerhardi p. m. habetur amuletum fuſum, vel cuſum potius ex argento formâ ovali, in cujus utraque facie hi characteres, ut ſub lit. A, videre eſt, ſunt inciſi, Vid. Ejuſdem *Umbram in Luce* §. 42.

A.

§. 8. Huic ferè ſimile noſtræ quoque manus amuletum nuper viderunt. Ex argentô pariter erat cuſum, ſed inauratum (auri tamen levia, ſine dubio ob crebriorem attritum conſpicienda erant veſtigia)

B.

C.

forma quadranguli, cum anſula & literis, quas figura præſens ſub litera B. unô in latere exhibet: alterius lateris fuére characteres ſeu literæ iſtæ ſub lit. C. conſpiciendæ. Hoc ipſum curioſitati Viri Clariſſ. Dn. M. Iſraelis

lis Clauderi Collegæ & Compatris mei Honoratiſſimi acceptum fero, ad cujus manus amuletum iſtud, quod mulieris cujusdam in vicina quadam urbe degentis ſacrum φυλακτήριον fuit, fortuitò pervenit. *Demirandum ſanè hanc peſtem à tot retro ſeculis ad hunc usque diem impunè graſſari,* dicimus & nos cum Viro prælaudato Gerhardo. Ægyptii Magi fuerunt, in Dæmonum cultu unicè occupati, ideoque eorundem teſſeris, & ſymbolis, quæ ſunt ſuperſtitioſa quæque, in Medicina quoque uſi. At deſtructo Dæmonum cultu ſuperſtitioſa illa & Magica Ægyptiorum remedia, quæque his ſunt ſimilia, Evangelicæ veritatis ſectatores etiamnum fovere, meritò dolendum.

§. 9. Famoſum eſt illud Q. Sereni Ammoniaci non tantum contra Hemitritæum ab ipſo commendatum, ſed & contra febres & alia mala noſtro etiam ſeculô à ſuperſtitioſis, qui tamen Chriſtiani nomen gerunt, jactatum amuletum voce Abracadabra inſigne, quod ad Autoris præſcriptum ſic depingitur, ut detracta atque abſorpta ſemper in fine litera vox ſucceſſivè in conum triangularem deſinat.

A B R A C A D A B R A
A B R A C A D A B R
A B R A C A D A B
A B R A C A D A
A B R A C A D
A B R A C A
A B R A C
A B R A
A B R
A B
A

§. 10. Et hoc verborum portentum, ſi Doctores non fallacibus conjecturis nitentes conſulimus, magicum eſſe, nemo non fateri tenetur Dn. D. Danhauerus *Chriſteid. pag. 506.* Voſſius *lib. 1. Idolol. cap. 8.* & Seldenus de DIS Syris *Syntagm. 1. pag. 118.* non dubitant, quin illud Abracadabra inde fuerit, unde Baſilides Alexandrinus Ægypti peſtis hauſerat ſuum *Abraxas*, quem pro numine ſummô coluit, nomine prorſus fictitio, ſed qui literis numeralibus contineret numerum dierum communis anni i. e. CCCLXV. Egregius nominis & medicaminis autor, Dæmon nimirum, quem variis ſub nominibus paganam ſuperſtitionem coluiſſe conſtat! De hoc Baſilidis numine conſule, quos prælaudati Viri citant, Autores Eccleſiaſticos.

§. 11. Nec malè hanc vocis originem ſuſpicatur Dn. D. Geierus *loc. cit. §. 43.* quaſi ſit בא *ab* Pater, רוח *ruach* Spiritus, & הדבר ſeu דברא *dabra*, ſive verbum, abrachaddabra, adeoque S. S. Trinitas. Stante hac,

non tantùm propter primum peſſimæ notæ autorem & vires ſuperſtitioſas creditas, ſed & propter occultum divini nominis abuſum eò majori curâ remedium hoc eſt proſcribendum, nec amygdalis inſcriptum febricitantibus (quod nonnullos hac in civitate inſano auſu facere novi) exhibendum. Quint. Serenus ipſe velut veritatis vi convictus hoc verborum monſtrum alibi ridet, quando ſcribit:

Multaq́ praterea verborum monſtra ſilebo,
Nam febrem vario depelli carmine poſſe
Vana ſuperſtitio credit.

Affine huic eſt & hoc ad febres commendatum quorundam ſuperſtitioſorum amuletum, quod de collo horâ meridiei undecimâ ſuſpendere, undecima verò removere, in aquam projicere & alia jubent:

A|B|V|A|C|A|D|A|B|V|A
A|B|V|A|C|A|D|A|B|V
A|B|V|A|C|A|D|A|B
A|B|V|A|C|A|D|A
A|B|V|A|C|A|D
A|B|V|A|C|A
A|B|V|A|C
A|B|V|A
A|B|V
A|B
A

En aliud è Magorum pharetrâ Satanæ aſtu contra febres fabricatum, quod undecimo geſtationis die eâdem, qua ſuſpenſum, hora removeri &c. in ignem conjici &c. præcipitur.

Abravilata, †
Abravilat, †
Abravila, †
Abravil, †
Abravi, †
Abrav, †
Abra, †
Abr, †
Ab, †
A, †

Sequens

Sequens quoque, quod in MSS. quodam inveni, magicum eſt, cujus ad uſum requiſita vanitatis pleniſſima adjicere piget.

I t   B r i c   S e i t i
I t   B r i c   S e i t
I t   B r i c   S e i
I t   B r i c   S e
I t   B r i c   S
I t   B r i c
I t   B r i
I t   B r
I t   B
I t
I t

In pugillaribus cujusdam ad febres arcanum ejusdem valoris, h. e. magicum, vocem *Abraculata* commendatam legi. Hæc tota fruſtulo placentæ mellitæ primô die inſcribitur, & certâ lege, quam ſupprimo, comedenda porrigitur: reliquis novem diebus ſingulis ſucceſſivè litera detrahitur, ut ſecunda die Abraculat, tertio Abracula, quarto Abracul, & ita porrò, ſicque fruſtula inſcripta eadem lege comedenda dantur. Sed quantum ita cum gratiâ infernalis Magiſtri invaletudini corporis decedit, tantum cum ira cœleſtis Doctoris invaletudini inſipientis animæ accedit.

§. 12. Superioribus ſimile eſt illud Talmudicorum ad periculum cœcitatis amuletum, de collo eorum, qui aquam tempore nocturno biberunt, ſuſpenſum, apud Buxtorfium *Lexic. Chaldaic. Talmudic. & Rabbin.* ſub voce שברירי *pag. 2319.*

ש ב ר י ר י
ב ר י ר י
ר י ר י
י ר י
ר י
י

Verba hæc non tantum de collo appendebant, ſed & dicebant; ut hæc vox ſingulis diebus minuitur literâ unâ, donec tandem in nihilum abeat; ſic quoque morbus perit. Verùm quid de hoc etiam ſit ſentiendum, ex dictis patet. Uno verbo: omnia ſunt ſuavia Cacodæmonis blandimenta, cui antiquum illud, *Fortuna cum blanditur, captatum venit*, accommodari poteſt.

Digitized by Google

CAPUT XXIII.

Evangelium pro Amuleto ſuſpendunt Pontificii, freti autoritate Auguſtini; ſed fruſtra: ſicut & Chryſoſtomi autoritate Baronius & Bonartius abutuntur. Delrio reverentiæ cauſa ejusmodi amuleta geſtanda eſſe contendit; quod altiùs expenditur. Simpliciores faciiè tota fide in amuleta ipſa ruunt, inſtar cuſtodis cujusdam porcorum. Caſp. à Reies & Delrio notantur: item Virungus. Verbalibus Medicis opponitur ſanum judicium Simonii Epiſcopi Iprenſis, quod tulit de Oratione quadam Salutatorum. Domeſtica experimenta notantur, nempe de lepore domeſtico & pullis in nido repertis, quibus verba eorum mentionem inter edendum facta fatalia eſſe creduntur: item reliquæ nugæ excutiuntur.

§. 1. ULtima ratio in contrarium oppoſita infimul *Evangelium* pro Amuleto ſuſpenſum commendat. Pontificii ſanè, amuletis & Periaptis more Gentilium & Judæorum fidunt, Nicol. Remigio ipſo Papiſta *lib. 3. Dæmon. cap. 3.* teſte, cereas agni Dei effigies, Pſalmos Davidis, reliquias ſanctorum, Evangelium Johannis & alia plura collo appenſa geſtant, Auguſtini & Chryſoſtomi Eccleſiæ Doctorum autoritate freti. Verùm applicationem Evangelii veteribus hæreticis uſitatam Auguſtinus quidem *Tr. 7. in Johan.* narrat, nec tamen probat, ſed refert laudari, ſi Evangelium ligaturis præferatur, & ad caput ponatur, licet ad hoc factum non ſit: dolet autem ægros de ſalute corporis magis, quàm animæ eſſe ſolicitos, cumque ad caput, ut dolor ejus quieſcat, Evangelium ponant, cur ad cor, ut à peccatis liberetur, non ponant, eoque ſuam de animâ ægrotante curam teſtentur, miratur: ut proinde Divi Doctoris verba in ſenſu reſpectivo veniant intelligenda. Ea hæc ſunt: *Cum caput tibi dolet, laudamus, ſi Evangelium ad caput tibi poſueris, & non ad ligaturam cucurreris. Ad hoc enim perducta eſt infirmitas hominum: & ita plangendi ſunt homines, qui currunt ad ligaturas: ut gaudeamus, quando videmus hominem in lectulo ſuo conſtitutum, jactari febribus & doloribus: nec alicubi ſpem poſuiſſe, niſi ut ſibi Evangelium ad caput poneret: non quia ad hoc factum eſt, ſed*

Digitized by Google

ſed quia prælatum eſt Evangelium ligaturis. Si ergò ad caput ponitur, ut quieſcat dolor capitis, cur ad cor non ponitur, ut ſanetur à peccatis? Fiat ergo. Quid fiat? ponatur ad cor: bonum eſt. Bonum eſt, ut de ſalute corporis non ſatagas, niſi ut à Deo illam petas. Si ſcit tibi prodeſſe; dabit illam tibi: ſi non tibi dederit, non tibi proderit habere illam. Quàm multi ægrotant in lecto innocentes: & ſi ſani fuerint, procedunt ad ſcelera committenda? Quàm multis obeſt ſanitas? Latro qui procedit ad faucem occidere hominem: quantò melius illi erat, ut ægrotaret! Qui nocte ſurgit ad effodiendum parietem alienum, quantò illi melius, ſi febribus jactaretur. Innocentiùs ægrotaret; ſceleratè ſanus eſt. Novit ergò DEUS, quid nobis expediat: id agamus tantum, ut cor noſtrum ſanum ſit à peccatis. Hæc Auguſtinus. Chryſoſtomi autem autoritate Baronius & Bonartius abutuntur. Si enim integra Chryſoſtomi verba *Homil. 73.* in cap. 23. Matth. intuemur, non alio fine, quàm memoriæ cauſa Evangelium collo geſtatum fuiſſe apparebit. Quærit ibi Chryſoſtomus: Quænam ſunt hæc phylacteria & fimbriæ? Quoniam facilè beneficiorum Dei obliviſcebantur, idcircò Deus ſigna ſua in libellis breviſſimè conſcribi, & manibus eorum appendi juſſit, unde dictum: Nec removebuntur, ab oculis tuis. *Deut. 6. Hæc phylacteria quaſi quædam cuſtodientia Latinè vocabant, ſicuti multa mulierum modo faciunt, Evangelia ex collò dependentes, & ut aliunde in memoriam reducantur, quod obliviosi crebrò facere ſolent; filo digitum ſtrictiùs ligantes, id Deus ceu infantulis citò juſſit facere. Hyacinthinum enim filum extremitate veſtis, quæ ad talos eſt aſſui præcepit, ut attentiore cura mandatorum recordarentur, hanc fimbriam appellant. In his igitur rebus diligentiores ligacula, quibus libelli dependebant, latiora & fimbrias majores faciebant, quod ex inani gloria proficiſci videbatur. Quam enim ob rem hoc ita facis? An quia virtutem id eximiam putes: vel quia aliquid utilitatis inde habeas? non ſecundum mandata tibi Deus præcepit, ſed ut ſigna & miracula ejus memoriâ teneas.* Nihil hìc Pontificiæ Superſtitionis. Cornelius à Lapide *Com. in Epiſt. ad Rom. c. 1. v. 16.* non tantum Auguſtini verbis jam citatis, ſed & D. Thomæ autoritate & ratione fretus pugnat. Nam D. Thomas ſcripſit, verbũ Dei non minoris eſſe efficaciæ, quàm reliquias ſanctorum reliquiis autem nos uti ad ſabutem. Ergò pari modò, imò majori ad eandem uti verbo Dei ſcripto ſive

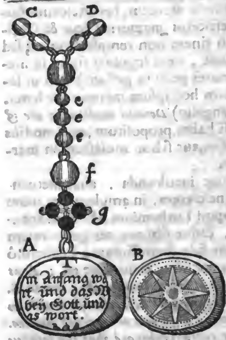
ſive Evangelio licitum eſſe infert. Subjungit Jeſuita : *Atq; hinc orta eſt conſuetudo fidelium, ut Evangelium S. Johannis contra venena, veneficia, morbos, aliaq; incommoda geſtent & circumferant.* Verùm Cornelium reſpectivus verborum Auguſtini ſenſus, quem non attendit, decepit. Ratio verò, quam ex Thoma affert, principium petit. Itaque conſuetudo illa non fidelium, ſed ſuperſtitioſarum mulierculárum eſt, quæ Jeſuitas habent complices, in hoc maximè fideles, ſed antiquitatis ſanctæ cuſtodes minimè fideles, non attendentes Hieronymi, ſuperſtitionem iſtam anilem improbantis, verba in Matth. cap. 33. ubi ita ſcribit : *Pittacia illa Decalogi Phylacteria vocabant, quòd quicunq; habuiſſet ea, quaſi ob cuſtodiam & munimentum ſui haberet, non intelligentibus Phariſæis, quòd hæc in corde portanda ſint, non in corpore. Hoc apud nos ſuperſtitioſa muliercula, in parvulis Evangeliis, & in crucis ſigno, & iſtiusmodi rebus (quæ habent quidem Zelum Dei, ſed non juxta ſcientiam) usq; hodiè factitant, culicem liquantes & camelum glutientes.*

§. 2. Mart. Delrio *Diſq. Mag. Lib. 1. cap. 4. Quæſt. 4. Concl. 2.* pium & ſanctum eſſe ſcribit, reverentiæ causâ ejusmodi amuleta ſecum geſtare collo appenſa. *Sed effectus*, ait, *qui inde oritur, erit ſupernaturalis Dei beneficio adſcribendus.* Verùm effectus ille per geſtationem iſtam aut intenditur, aut non intenditur. Si intenditur, ſuperſtitioſum eſt, geſtare Evangelium, & credere propter geſtationem, quæ etiam infidelibus competit, Deum bona ſeu corporis, ſeu animæ collaturum. Si non intenditur, & talem ex geſtatione ſperare non licet, gratis verba iſta Delrio fecit & ſubjecit. Neque enim geſtationem talem, quæ reverentiæ etiam causâ fit, Deum beneficio quodam remunerari velle, ullô modô probari poteſt. Effectum ſupernaturalem virtus Evangelii non in collo, ſed in corde & intellectu geſtati parit. Optimè ſuccurrit Chryſoſtomus idem *Tom. II. Edition. Pariſ. Homil. 43. f. 272. Quidam aliquam partem Evangelii ſcriptam circa collum portant : ſed nonne quotidie Evangelium in Eccleſiâ legitur & auditur ab omnibus ? cui ergò in auribus Evangelica poſita nihil proſunt, quomodò eum poſſunt circa collum ſuſpenſa ſervare ? Deinde ubi eſt virtus Evangelii, in figuris literarum, an intellectu ſenſuum ? Si in figuris, bene circa collum ſuſpenditur; ſi in intellectu, ergò melius in corde proſunt, quàm circa collum ſuſpenſa.* Si verò circumferre placet Evangelium, tum ut

ejus

ejus intuitu, ad Eccleſiaſtici hujus Doctoris mentem, beneficiorum ſpiritualium per Chriſtum collatorum refricetur memoria (ſicut & Chriſtiani crucifixi Chriſti imagine eum in finem non templa tantum; ſed & ædes privatas ac conclavia ſua ornant, item lugubria ſigna in memoriam deſideratiſſimi Principis Primates pectore geſtant) tum ut lectionis promtitudo promoveatur, ſuam hoc ipſum meretur laudem. *Beatus enim Vir, qui in lege* (& Evangelio) *Domini meditatur die & nocte* Pſalm. 1. Verùm hunc finem ſi habes propoſitum, commodiùs pro promtiori evolutione erit in manibus, aut ſi hoc moleſtum, in marſupio, vel perâ, quàm in collô geſtare.

§. 3. Hæc vulgi animis bene ſunt inculcanda, aliàs metuendum, ne ſimpliciores, ſibi temperare neſcientes, in amuletorum uſum externum cum paſtore illo porcorum apud Trithemium Abbatem Spanheimenſem *Quæſt.* 3. totâ fide ruant, eaque ſibi propter geſtationem ſalutaria credant. Hiſtoriam tanquam fide digniſſimam à Trithemiô enarratam Speidelius in ſuo *Speculo p.* 1139. ſiſtit, eaque hæc eſt: *Erat homo quidam cuſtos porcorum, qui incluſerat ſchedulam bacillo, nomen B. Martyris Blaſii continentem, cui etiam tantum fidei deferebat, ut baculo in medio gregis terra affixo, lupum ab acceſſu prohibitum crederet omnem. Stultâ hac confidentiâ per longam experientiam roboratâ ibat ille ſecurus quocunq; volebat, demittens ſine periculô in nemore porcos. Contigit autem pertranſire virum ſanctum, qui cernens Dæmone habere cuſtodiam gregis, dixit ad eum: Miſer quid hic agis? qui reſpondit; iſtos cuſtodio porcos. At ille: quis tibi curam porcorum commiſit? Iterum reſpondit: ſtultæ confidentia paſtoris. Nam Schedulam bacillo ingeſtam magna putat eſſe virtutis, quaſi Blaſii meritis lupi arceantur à porcis; ſuam peccavit in legem, & noſtras ſequitur vanitates.* Et qui poſſunt Laici aliter, ii præſertim, qui legere nequeunt, & judiciô verum à falſa diſcernendi vel falſum ſenſu Pontificiô colorandi carent, niſi ut ipſis Amuletis virtutem realem ad bonum impetrandum & malum avertendum tribuant. Magnam cum quovis ſponſionem faciam, neminem ex Laicis Pontificiis de iſtorum uſu interrogatum aliter ſenſurum. Tale amuletum tanquam φυλακτήριον magnum in ſede Pontificia à Laicis jactatum ad manus meas nuper venit. Hoc ipſum tantæ magnitudinis, quam præſens icon ſub

A. & B. exprimit, ex circulô conſtabat æneo, rotundô latoque, & ex vitro, cui ſubjecta erat charta, in qua verba Evangelii Johannis prima typis excuſa, non tota erant legenda, quia extremitas lateri agglutinata oculis quædam, ut & dimidiam crucis partem ſubtrahebat (an plura chartæ intortæ impreſſa in eo latuerint, me latet) adverſa facies B. ſtellæ cujusdam figuram laminæ inauratæ impreſſam ſiſtebat. Roſario autem (ſumtâ voce metonymicè) quod Pater noſter Romanenſibus dicitur, illud erat annexum. Globulorum ſeriem totam non delineavimus, ſed initium ſaltem ſub C. & D. oculis hic ſubjicimus. Non erant illi in funiculo quodam contigui, ſed filo æneô artificioſè intortô à ſe invicem parum diſcriminati, ſic tamen, ut inter globulos quosque denos albos vitreos (quorum in toto circulo 60. erant) unus ſemper nonnihil major ex ſuccino flavo formatus interjiceretur. Supernumerarii erant tres, e. e. e. cum uno majori f. & quatuor nigris crucis formam referentibus, quibus Amuletum A erat affixum. Annon ita ad Magiam implicitam Laicos conſcripti Societatis Jeſu Patres invitent, ſani, pontificiâ pravitate non faſcinati, judicent. Ut verò Evangelii Johannis virtutem commendent, aptiusque Patres filios ſuos dementent, lugenda legendis immiſcere non verentur. Referam unicum. Tribus equitibus iter facientibus tonitruoſa imminet tempeſtas? En! Vox auditur: Percute. mox unus ex illis fulmine percutitur. Poſt vocem, percute, ſecundâ vice auditam ſecundus proſternitur. Vox denuò inſonat: percute. Sed in contrarium alia oboritur; noli percutere, quia hodie Evangelium S. Johannis audivit. Atque hic incolumis evaſit. Felicior miſeris iſtis fuit ruſticus ille, qui extemporaneum (ex ſuâ perſuaſione) habuit remedi-

remedium. Auditô enim fulminis ictu, ſignô crucis quater formato quatuor Evangeliſtarum nomina inſimul recitavit: Matthæus/ Marcus/ Pilatus und Herodes. Dieſe vier Evangeliſten (ſprach er) helffen gewiß. *Georg Chriſtoph Gansborn in Donnerenden Wetterknall pag. 54.*

§. 4. Caſp. à Reies *Quaſt. 23. n. 15. Concluſ. 3.* verbis & nominibus ſacris ore prolatis aut collo appenſis pro morborum curationibus uti licitum eſſe ait, ſi absque ullâ ſuperſtitione & diaboli commerciô hoc fiat, & à divinâ tantummodo pietate exitus exſpectetur. Sed explicando ſe magis implicat. Annon hic datur ſuperſtitio ſeu vana obſervantia ejus, quod effectum producere putatur, quem tamen nec de ſe præſtare poteſt, nec, quod per cœleſte agens edat, aut ab eo ſit expectandum, in ſacris promiſſionem habet? proinde propter abuſum commercium Diaboli adeſt, ſi non manifeſtum, tamen occultum. E Mart. Delrio etiam idem adducit hiſtoriam Necromantici Ypris damnati, quia recitatis ſacroſanctæ conſecrationis verbis vulnera omnia ſanarat, eisque uſus ad eum finem, in quem à Chriſto non ſunt inſtituta, quod manifeſti pacti ſignum eſſe dicit. At qui monſtrabit idem, verba & ſacra nomina eum quoque in finem, in verbo Dei eſſe revelata, ut ore prolata aut collô geſtata, morborum curationibus inſerviant? Hujus uſus Paulus 2. *Tim. 3. v. 16.* ubi S. Scripturæ uſum exprimit, nullam facit mentionem. Obſervantia ergò verborum ſacrorum, puta Orationis Dominicæ, Symboli, Evangelii S. Johannis & aliarum Scripturæ partium, quæ Canones & uſus Pontificio-Catholicus periaptis inſcribi permittunt, vana eſt, adeoque ſuperſtitioſa.

§. 5. Sed *ſi Scripturæ partes proſunt piè recitatæ, cur non & piè geſtatæ?* inquit Delrio *lib. 3. Concl. 2. Quaſt. 4. Sect. 3.* Certè niſi emolumentum memoriæ intelligat, exceptio hæc tantô virô eſt indigna. Neque enim Scripturæ recitatio prodeſt hominibus quomodocunque laborantibus, quia, ut jam dixi, eum in finem verbum Dei non eſt revelatum. Ipſe deinceps *loc. cit. Sect. 8.* ubi impugnat Felicem Malleolum, qui formulas ſacras ex S S. deſumtas defendit, dicit: *Nihil hac illatione eſſe frigidius, peccatum enim hic eſt in abuſu applicationis, eò quòd verba ſacra applicentur ad ea, quæ Spiritus S. nullô modô intendit.* Ecquæ pietas in recitatione verborum, v. g. Evangelii, S. Johannis? &c. Recitatio verborum in ſe ſpectata hiſtoricum eſt opus, eaque propter

aſſenſum cordis verâ Dei notitiâ & fiduciâ imbuti pia audit. Aſſenſus autem non eſt petitio. Petenti datur. Itaque nihil aſſenſus impetrat, ſed oratio verâ fiduciâ impetrandi ex merâ Dei miſericordiâ propter Chriſtum (quæ formalis precum eſt ratio) ſuffulta â cujus indole hiſtorica verborum ſacrorum recitatio, & longiùs verba ſcripta collo geſtata abſunt. Itaque non terna tantùm recitatio verborum Pſalm. 115. *Diripuiſti vincula mea &c.* quæ ſic recitata Caſſiodorus multis efficax remedium in variis malis fuiſſe ſcribit, ſuperſtitioſâ eſt, ut Delrio ſcribit, ſed ipſius etiam verſiculi uſus vanus eſt & ſuperſtitioſus. Nullo modò enim Scripturæ virtutem ſupernaturalem, in promiſſione Dei non fundatam, affingere licet. Quæ itaque in prohibitò verborum abuſû devotio, cui in honorem ſanctiſſimæ Trinitatis factæ Deum detuliſſe ait Delrio? Erronea eſt devotio, in falſo principiò radicata, cui non Deus, ſed aliud agens, Deo permittente, propter cauſam mox indicandam, defert. Effugiô hoc etiam Magi improbis ſuis factis pro re nata colorem excuſationis loco verſutè conciliare queunt & ſolent.

§. 6. Atque ex his conſtat, ipſum Joh. Walterium Virungum Archiatrum Lovanienſem, qui in Præfatione Molani Diario Medicorum præfixa pag. 17. Valeſcum, Gordonium & Arnoldum Villanovanum ſcripta ſua abominabilibus nugis conſpurcantes reprehendit, reprehenſionem incurrere, licet ſententiam ſic moderari jubeat, ut auctorem habeat ab hypocriſi & vanitate alienum. *Nam*, pergit, *ut ex multis paucos proferam, magnus ille Hiberiæ tutelaris Jacobus, Majoris cognomento notiſſimus, ſudario transmiſſo Hermogenem ſortilegum à faſcinatione, quâ detinebatur, ſolvit & liberavit. Gaſpar. Barzius Gæſa Zelandorum ortus, è ſocietate Jeſu, inſignis in Indiâ vinea Domini colendæ artifex Evangelio D. Johannis Schedula ſcripto & pectori appoſito & peſtem & febres percuravit, quæ remedia non ſunt temerè uſurpanda.* Imò (ne tangam diſparem longè inter factum Jacobi & Jeſuitæ differentiam) à varietate & temeritate ipſe & omnes illi, qui verbo Dei alterius, quem Deus non ordinavit, finis gratiâ utuntur & abutuntur, non ſunt alieni, ſed Dæmoni gratificantur, qui, ut orationis & fidei fervor ſenſim remittat, ad verbòrum ipſorum obſervantiam externam ſeducit, & non tam per preces, quam per verba ab orationis natura aliena, ſeu pronunciata ſeu geſtata effectus divinos quærere inſtigat, & ſic in Idolatri-

lolatriam tacitam, apparente pietatis ſpecie tectam, præcipitat, & ſub auxilii gratiâ, quam incauti à Dei manu arceſſunt, in ſuperſtitione magis confirmat.

§. 7. Verbalibus hisce in Pontificiorum claſſe Medicis ſpeculum politiſſimum, ut opinionis ſuæ deformitatem in eo agnoſcant, opponam, dexteritate Simonii Epiſcopi Iprenſis paratum. Oratione quadàm inter Hiſpanos milites olim ad morbos recepta Salutatores quidam ut ferunt, ſanctè viventes, & omnes gratis curantes cum ſolâ impoſitione linteorum & certorum recitatione verborum, nullo medicamentò naturali accedente, fuerant uſi. Hiſpanica verba Simon Majolus *Tom. 2. Colloq. 3. p. 201.* ad verbum latinè reddidit ita: *Per Chriſtum & cum Chriſto & in Chriſto eſt tibi Patri Omnipotenti in unitate Spiritus S. omnis honor & gloria per omnia ſecula ſeculorum. Oremus ſalutaribus præceptis moniti, & divinâ inſtitutione formati audemus dicere: Pater noſter, qui es in cœlis &c. Amen. Jeſus, Potentia Patris, Sapientia Filii, virtus Spiritus S. Sanet hoc vulnus ab omni malo. Amen. Jeſus. Domine MI Jeſu Chriſte, credo, quod nocte Jovis Sancti in cœnâ, poſtquam laviſti pedes ſanctorum tuorum diſcipulorum, accepiſti panem ſanctiſſimis manibus tuis, & benedixiſti, & fregiſti, & dediſti tuis ſanctis diſcipulis dicens, accipite & comedite, hoc eſt enim corpus meum, ſimiliter accepiſti calicem in ſanctiſſimas manus, & gratias egiſti, & tradidiſti illis dicens: accipite & bibite, quia hic eſt ſanguis meus novi teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum: hoc quotiescunq; feceritis, facite in meam commemorationem. Obſecro te, Domine mi Jeſu Chriſte, ut per hæc ſanctiſſima verba, & per virtutem illorum, & per meritum ſanctiſſimæ paſſionis ſuæ ſanetur hoc vulnus & malum iſtud. Amen. Jeſus. In nomine Patris & Filii, & Spiritus S. Amen. Jeſus.*

§. 8. Sed formulam & curationem iſtam Epiſcopus jam citatus ut ſuperſtitioſam & illicitam ſobrio & pio judicio damnavit, & meritò propter ſequentes, quas dat & *loc. cit.* exhibentur, rationes. *Primò Quia hic effectus totus expectatur à Deo per modum miraculi. Sed miracula ſic aſſiduè & quaſi ex conſuetudine poſcere, eſt Deum tentare. Deinde ſancti viri, ad miracula edenda non ſunt uſi certis & quaſi conceptis verborum formulis, ſed modò ſic, modò aliter, prout Spiritus S. ſuggerebat. Tertiò, ſanctitas hujus non ſatis probata: ſit enim plerumq;*

ut malefici præclarè ſpecie externa ſanctitatem mentiantur : neq; in hac re milites ſatis idonei judices ; quibus ſancti videntur , qui extrinſecùs peccata gravia non produnt. Quartò, qui donum ſanationum à Deo acceperunt, illi nunquam accipiunt cum conditione, ut talibus vel talibus utantur verbis : ſed tales commentitia formula ſunt indicia pacti ſaltem latentis. Quintò, non licet privatis comminiſci formulas, quas nec ſacra litera, nec Eccleſiaſticus uſus approbavit. Denique applicat verba conſecrationis rei, ad quam inſtituta non fuit (quod non eſt permittendum) & praterea petit effectum ſibi concedi per vim prædictorum verborum, qua vis non ad vulnerum corporis conſolidationem, ſed ad panis ac vini conſecrationem à Salvatore noſtro directa fuit. Hæc Epiſcopus. Inveniunt in his Caſp. à Reies, Delrio, Virungus & horum complices, ſpongiam, qua opinionis ſuæ deformitatem delere queunt, aut ſi delere renuant, Felicem Malleolum Canonicum Tigurinum hujusmodi precationum Patronum, cujus nomen Eccleſia Romana inter primæ claſſis prohibitos ſcriptores, quorum cuncta ſcripta ſunt vetita, retulit, referente Delrio *lib. 3. Part. 2. Quæſt. 4. Sect. 8.* recipiant. Nam & hic pro ſe dixerit, verba ſua eſſe ſacra, & abſque ullâ ſuperſtitione & Diaboli commercio proferri. Si autem ſuperſtitioſa in ſe eſſe iſta Malleoli, licet talia autori non videantur, contendant, quia nec verbum Dei ea probat, nec Eccleſia recipit, aſſentior facilè, ſed ut in ſe ipſos deſcendant , & excutiant, rogo : an iſtæ, quas Eccleſia Romana ad varia morborum genera commendat, orationum formulæ & amuleta ſuum in verbo Dei habeant fundamentum? Fundatas eſſe ad Calendas Græcas oſtendent. Quod verò in iſto non eſt fundatum, Eccleſia Romana, ut Eccleſia, recipere nequit : bene autem, ut Romana, vana plura more ſuo compilare & aſſuere poteſt. Inter ea referimus & hoc , quod Euchariſtiâ etiam pro amuletô utantur. Meum cùm non ſit, ſcripta eorum, ut id probem, evolvere, fide jam Doctiſſ. Jo. Friderici Mayeri ſolius nitar, qui in erudito Comm. Hiſtorico-Theolog. *de Euchariſtiâ infantibus olim datâ pag. 69.* ſequentia tradit: *Virtutem S. cœna Magicam ad depellendos morbos , faſcinationes, hoſtium inſultus, & id genus alia Pontificiorum filii adſcribunt. Sic namq;* Gregorius de Valentia *Tom. IV. Diſp. VI. Quaſt. 8. de uſu Euchariſtia punct. V.* Tertio: dum non conſumebant Euchariſtiam, eâ etiam ad tutelam utebantur, quod ipſum argumento eſt, ſolitam ab iis diu reſervari. Quò pertinet

Digitized by Google

pertinet hiſtoria Ambroſii, in Oratione de exceſſu ſui fratris Satyri, qui in naufragio *Sacramentum ligatum in Orario collo involvit.* Eſt autem *orarium* genus ſacri indumenti, quo Sacerdotes in orando & ſacrificando utebantur, ut notant Sipontinus *in Comment. de Lingua Latina pag. 642.* & Durandus *de Divinis officiis lib. 3. cap. 9.* qui ait eſſe quiddam ſimile *ſuperhumerali*, & Onuphrius Panvinus *Lib. de Interpr. vocabul. Eccleſ.* qui dicit fuiſſe *ſtolam.* Item huc etiam ſpectat hiſtoria Bedæ in Martyrologio, die 15. Auguſti, ubi commemorat Tharſitium Martyrem ita ſecum deportaſſe Euchariſtiam, ut reperire illam in ejus veſtibus Ethnici non potuerint. Hactenus Mayerus.

§. 9. Profligatis ita, quæ pro Faſcinô vocali oppoſitæ ſunt, rationibus, domeſticas vulgi jam examinabimus ineptias. Factis de lepore domi nutritô inter cœnandum vel prandendum verbis, ipſum ea nocte ultima propterea experiri fata negamus. Quid majorem verbis inter comedendum tribuat lædendi poteſtatem? An ciborum halitibus vigorantur ita, ut remotiora etiam ſubeant loca, & objectum denominatum feriant? Quis ferat hunc ratiocinandi modum? En! contrarium. Paſtor quidam lepori in contubernio ſuo enutrito fatalem diem, qui proximè ſequens fuit, quaſi per jocum, ſed ſeriò inter cœnandum indixit: lepus tamen ſine ullo vitæ periculo ſequentis diei lucem vidit, & à manibus matrisfamiliàs, non verbis patrisfamilias, jugulatus, videre deſiit. Si ulla verborum eſſet poteſtas, præſentem citiùs, quàm abſentem in remotiſſimo & occluſo conclavi alicubi degentem, quò verborum in aura pereuntium vis nequit devenire, læderet. Quid ſi ille lædat, qui, ut animam graviùs lædendi occaſionem inveniat, ſtultè credulorum obſervantias vanas ultrò, experientiâ teſte, complet. Pullorum in nidis repertorum jacturam ſæpiùs pueri dolent, quam in verba multos retuliſſe novi: ſed Vir quidam rerum naturalium peritus, aliam, quæ placet, aſſignavit cauſam, oris nimirum halitum pullis nocivum, quem ſi auceps immittere cavet, non erunt præda mortis & formicarum, quandocunque de iis verba facias. An verò panis nido illatus ab halitûs noxâ præſervandi vim habeat, aliis conſiderandum relinquimus. Reliqua, quæ proferuntur, Siculis gerris ſunt vaniora. Lupum ſuo nomine, etiam natalitiorum tempore nominare ruſtici adhuc metuunt, ut metuit ille pagi cujusdam præfectus, qui cùm Paſtorem ſuum Joh. Wolff dictum,

ctum, dicto tempore acceſſiſſet, hoc modo eum ſalutavit: Guten Morgen Herr Unthier. Paſtore hoc indignè ferente ſubjecit: Jch mag den Schelm nicht nennen/ es iſt in Zwölfften. Inſanus quoque eorum metus, qui ne muſtela pecori domeſtico noceat, non ſuo nomine animalculum illud appellant, ſed per deſcriptionem ſic indicant: Das Thierlein das die Eyer frisſt. Quaſi verò vox Wolff vel Wieſelein ore prolata ad lupum in ſylvis errantem, vel muſtelam in ſtabulo latitantem eat, & ſic afficiat, ut ille magis furere, hæc vaccarum uberibus nocere pergat. Non curat numerum lupus, proverbium eſt: non curat verba lupus, veriverbium eſto, ſive propriô, ſive molliori eum appelles nomine, nec pilum nec mentem ejus mutabis. Muſtela non niſi in rabiem concitata, ſi vaccarum ubera attigerit, inflammationem infert periculoſam. Vox ipſa tantarum non eſt virium, ut ore prolata in rabiem agat animalculum. Numne ſolius patrii idiomatis ea eſt felicitas vel infelicitas, ut tantas ore formatæ voces Germanæ turbas in regno animali dare queant? Unde & per quid acceperint vires verba iſta, curioſis verborum curioſi enarrent. Si quid poteſtatis habent, Satanæ colluſioni prudentiores id tribuunt meritò. *Ita prophylacticum contra canum rabidorum venenum familiare eſt atque uſitatiſſimum, at ſuperſtitioſum, in hac regione* (Groninganâ) *ut canis, ne morſu ab alio inficiatur, vocetur* Vloet/ *vel* Stroom (*appellatione ſcilicet ab aqua deſumpta*) *unde paſſim ruſticorum canes majores hisce nominibus appellantur. Certè ſi quid huic nomini ſubſit præſidii vel remedii contra tale venenum atque rabiem ipſam, ut putant certò certius ſubeſſe, à quibus quaſi atomis hoc profluit? vel an non potius ad Satanæ impoſturas id omninò referendum*, inquit Deuſingius *Exam. Pulv. Sympath. pag. 584.* Tandem ſuperſtitioſum illud verborum φυλακτήριον, quod verbis intra parietes privos factis immunitatem à divulgatione dare creditur, abeat. Quicquid ſagæ reſciſcunt, magiſtello, ſeu ſpiritui familiari ſuo debent. Imbellem verò ſpiritum, quem pauca oſcitante ore prolata verba, ne ad auſcultandum advolet, fugant! imò imbellem imbellis animi ſpiritum, qui ſpiritum malum ſic profligari credit!

CAPUT

CAPUT XXIV.

Experientia, quæ pro Faſcinatione vocali adducitur, excutitur. Iterata ablactati infantis lactatio faſcinatricem qualitatem inferre nequit. Ad exempla allata reſpondetur. Reiterata lactatio ab alia infamiâ liberatur.

§. 1. III. Experientiam, quæ ultimo locô urgetur, nos non negamus; ſed an ſanæ rationis fulcro ea nitatur, *Lib. 2. & 3.* ad quos totum hoc negotium ob cauſam ibi indicandam reſervamus, diſpiciemus. Error ille, qui varia multitudinis capita lactat, jam venit diſcutiendus.

§. 2. Sunt, quibus iterata ablactati infantis lactatio cauſa eſt faſcinationis, quos à ratione ablactatos lactationem iterare, ne rudiores faſcinent, meritò jubemus. Nam 1. iterata ablactati infantis lactatio non novi, ſed lactis ejusdem eſt reaſſumptio. Lac autem in mammis ob iſtam, quæ forſan interceſſit moram, nullum effatu dignum vitium tenello infantis corpori nocivum contrahit, & ſi contraheret, communia eſſent ratione conſiſtentiæ vel ſaporis, odoris, aut coloris vitia, quæ tamen non majorem faſcinandi virtutem infanti ablactato inferre poſſunt. Si autem communia iſta vitia dictam virtutem corpori imprimendi facultatem haberent, frequentiores in hominum ſocietate faſcinatores forent, quia vitia iſta lactantibus non ſunt infrequentia. 2. poſito, non conceſſo, vitium in lacte contractum corpori imprimere vitium iſtud, non tamen ex hoc colligere licet, viſu aut voce fieri faſcinationem, tum quia impoſſibile eſt, viſu faſcinare, ut ſupra oſtendimus, tum quia voces ut tales, qualitatis Phyſicæ ſunt incapaces. Si verò non tam voci, quàm aeri vocis formationi neceſſario faſcinatoriam qualitatem attributam velis, jam non vulgarem, ſed naturalem faſcinationem, quæ non ex illa, ſed ex alia cauſa oriri poteſt, te ire confirmatum attende. Atque huc duô illa exempla forſan ſunt referenda, quamvis poſteriori id adjiciam, puellæ parentes juxta famæ eloquium magiæ eſſe ſuſpectos. Quidni ergo qualitas, Deo ſic permittente & Dæmone operante, ad parentum nutum (cùm ſua omnia infernali Duci conſecrare ſoleant Magi) obviis viventibus non omnibus, ſed certis no-

civa imprimi queat? Confirmat me hoc, quòd ſoli Nobilis ut & Parentum anſerculi, quibus in campo paſcendis puella præfuit, ab ejus ore & oculis tuti manſerint: cùm ſi ex conceſſo naturalis eo modo vis iſta eſſet, naturali quoque modo citra delectum obvios quosque faſcinaret.

§. 3. Aliis ſic quoque nugari placet, referente Prætorio *loc. cit. Can. 39.* infantem ablactatum ad lac maternum redeuntem demum in ſepulchrô efficere, ut conſanguinei Charontis cymbæ brevi imponantur omnes, niſi tumbâ ſepulchrali apertâ bipalio caput abſcindatur. Cur bonum iſtud relactationis officium ſic infametDæmon, me latet cauſa, niſi ea ſit, ut oborto neceſſitatis caſu deſideratam in mammis maternis potionem infanti ægro mater deneget, & prolis mortem potius præſentem, quàm protractiorem vitam cum iſta infamiæ nota etiam in tumulo conjunctam expetat, &, ut apertiùs dicam, ſubtrahendo nutrimentum viam ad immatura fata ſternat. Sed ut falſum, demortuos non tantum amicula cum claro ſonitu porcorum mandentium inſtar ſugere, & quantum attingere poſſunt, devorare; ſed & eodem ſanguine natos ſub mortis jugum trahere: ita falſum æquè eſt, iteratam ablactati ſemel infantis lactationem ipſam eſſe cauſam, cur vivus deinceps alios faſcinet, vel mortuus mortiferam inter conſanguineos concitet luem. Mortuis peſſimè iſta tribui, cùm ludibria ſint Satanæ, tam doctè quàm piè probant Martinus Bohemus *de Peſte Concion. 2. Membr. 3.* & Lic. Garmannus *de Miracul. Mortuor. lib. 1. Tit. 3.* Vivis pariter non pauca attribuuntur, quæ dæmonis commerciô conſtant. Generosô autem ſpiritu ejusmodi ſuperſtitioſarum opinionum portenta ſunt contemnenda, ad M. Wolff. Greffii, Superintendentis Sangerhuſani piiſſimi exemplum, qui quibusdam ſepultæ cujusdam fœminæ capitis truncationem, increſcente luis peſtiferæ ferociâ ſuadentibus, maſculè ſe oppoſuit, & quod prædixerat, evenit: malum ſcilicet citra capitis truncationem ſponte remiſit. Contemnamus ſimili zelo vanum iſtum circa relactationem errorem, & nullum è relactatorum corporibus faſcinationis periculum erit metuendum.

SECTIO

SECTIO III.

FASCINATIONI VISUALI ET VOCALI COMMUNIA RECOLIT.

CAPUT I.

Faſcinationis vulgaris non datur Definitio, Subjectum &c. quia non ens eſt. Eutelidam & Narciſſum ſeipſos faſcinaſſe negatur. Circa objectum, quod faſcino creditur obnoxium, notamus Dæmonis fraudes. Ludionis fortunam verba non variant. Fortuna in luſu inveſtigatur. Verba nec ab aſtris, nec ab imaginatione, nec aliunde vires acquirere oſtenditur. De Pomponatio judicium Mirandulani & Godelmanni.

§. 1. CUm ergo Faſcinationem vulgarem, & viſualem & vocalem natura ignoret, patet jam, omnia, quæ de Definitione, Subjecto (quòd vetulæ maximè faſcinent, refutatum vide ſupra *Sect. 2. cap. 5. §. 21.*) Objecto, Modo, Efficiente, Signis & Curatione Faſcinationis poeticô modô & ad libitum dicuntur, cadere. Es iſt alles ein blinder Lerm. Non entis enim nulla ſunt prædicata: propterea eadem examinare opus non eſt, cùm ex iis, quæ hactenus tradita ſunt, eorum nullitas conſtet. Signa tamen & curationem ſub incudem revocabimus, ut indiciorum falſitate & ſuperſtitioſorum remediorum deformitate ob oculos delineata in uſum ea trahere deſinant imperitiores.

§. 2. Hæc tamen quaſi in tranſitu notamus. (1.) Non Eutelidam apud Plutarchum, nec Narciſſum apud Ovidium propriâ ſpecie, ſed, ut alii rectiùs ſentiunt, contagioſâ fontis exhalatione lethale ſibi faſcinum intuliſſe. Aliam Plutarchus aſſignat cauſam. *Bonus Vir Eutelidas*, inquit, *& quicunque ſeipſos dicuntur faſcinare, non ſine ratione id mihi videntur pati. Periculoſus enim eſt (ut ait Hippocrates) ſummè bonus habitus, & corpora ſimul atque ad ſummum vigorem proceſſerint, non ſtant, ſed cadunt, & in contrarium vergunt. Quando igitur ii integrum ceperint incrementum, ſeque ſpe meliùs affectos vident, adeò ut ſeſe demirentur ac circumſpiciant, eorum corpus prope mutationem eſt, & per hali-*

ſua vitium in deterius tracti ſeipſos faſcinant. Subdit & hanc rationem: *Hoc autem magis fit ex fluxibus, qui vel circa aquas, vel alia quædam ſpecula ſubſiſtunt. Exhalat enim ſpiritus in objecta, eoq́; fit, ut, quo aliis nocebant, ſeipſos malè habeant. Quod cùm pueris fortaſſe contingat, falsò cauſa obtuentibus adſcribitur.* Spiritus nimirum vult ex oculis in aquam diffundi, qui aquam corrumpunt, ex qua noxii deinceps vapores, quibus ſpiritus reflexi junguntur, adſcendunt. Sed hæc calculum nullum mereri, abundè ſupra expoſuimus.

§. 3. (2.) Ad domeſtica, quæ Objecto ſubjunximus, nota Dæmonis aſtum & fraudem, qui ut uberem invidiæ, odii, ſimultatum & inimicitiarum proventum in ſocietate hominum referat, ſuperſtitionis ſemina largè diffundit. Cùm enim proni ſint vel ad laudem vel ad vituperium homines; perſuaſioni huic inhæreat ille, quam hic ſpernit; rerum contingentium variæ ſint mutationes, in quibus, quæ per accidens concurrunt, neceſſariam imperitiores cohæſionem fingunt, præprimis ſi ſimilis perſuaſio animum jam ante occuparit; multi non ab animi voluntate, ſed ab eventu res ponderent; his omnibus ita vel ſecus evenientibus Dæmon pro re nata callidè ſe accommodare, & ut caſus in culpam tranſeat, ſuo inſtinctu curare novit.

§. 4. (3.) Ludionis fortunam ore faſcinari poſſe, faſcinata vulgi errore capita ſentiunt, ſed malè. Variat quoque citra faſcinatoria verba fortuna, quia jactus ipſi, ut extra luſum, etiam in infantis manu, ſic in luſu v. g. aleæ variant. Caſus hic occurrit & fortuna. Caſus reſpectu talorum in ſe conſideratorum, fortuna reſpectu hominis talos jactantis. Tali ſunt formati, ut quocunque modo jactentur, non poſſint non aliquem numerum naturæ quadam neceſſitate oculis ſubjicere. Materia enim eorum corpus naturale eſt, ideò locum occupant, & quia gravis eſt, ad locum eò quidem citiùs tendunt, quò minus à luſoris manu impetuosè moventur. In eo ſitu, quem ultimus gravitatis niſus conciliavit, numerum quendam neceſſariò referunt. Eum luſor colligit, & ſi numerus optatus, jactum prædicat fortunatum: ſi voto contrarius, infortunatum culpat. Nulla vox vel teſſeras, vel ludentis manum, aut ingenium, ne artificiosè calculos diſponat, (nam & hoc ad luſus felicitatem requiritur) immutandi vim habet. Proinde nec cum Voetio facimus, qui *Part. 3. Diſp. pag. 1197.* & *Peculiar. Diſcept. de Luſu Aleæ* contra Thomam Gatakerum,

Digitized by Google

takerum, ſortes ludicras, ut & aleæ uſum ex ſe & ſuâ natura illicitas eſſe abſolutè pronunciat, ideò præprimis, quod ſors ex ſe ſit medium explorandi providentiam & judicium divinum, quodque à providentiâ Dei immediatâ quaſi omne judicium ac eventus ſortium dependeat. De ſorte, quæ in re Dei gloriam attinente, hominumque ſalutem concernente, expetitur, quæque uno vel altero jactu abſolvitur, conceſſero: ſed de ea, quæ animi gratiâ frequentibus & tumultuariis actibus continuatur, minimè. Generalem Dei concurſum omnibus actibus communem admittimus, non autem providentiam immediatam, quæ ſpecialem concurſum involvit.

§. 5. Alio tamen ſenſu, & quidem Platonico, Fortunam etiam quandoque concurrere, continuata talorum quandoque in uno actu felicitas videtur confirmare. Platonicis autem Fortuna non tam ſummus & unus erat Deus, quàm genius aliquis, per quem Deus efficeret ea, quæ temerè & fortuito fieri videntur. Quibus ſuffragatur Auguſtinus *lib. 5. de C. D. cap. 9.* *Nos*, inquit, *eas cauſas, quæ dicuntur fortuitæ, unde etiam Fortuna nomen accepit, non eſſe dicimus nullas, ſed latentes, easq; tribuimus vel veri Dei, vel quorumlibet ſpirituum voluntati.* Idem ex eo advertit Voſſius *libr. 2. Idol. cap. 43.* & dicit ex Patris ejusce ſententiâ, quod nonnulli in ludo aleæ (par ſimilium ratio eſt) ſemper penè vincant, perdant alii, id vel occultis naturæ cauſis tribuendum eſſe, vel genio adſiſtenti, qui jactum dirigit. Subjungit: *Quod minimè difficile eſt genius, cùm eventus pendeat tam ab alearum poſitu, tum jactu earum vehementiore, vel remisſiore & ſimilibus, quæ nobis quidem jacientibus ſic variant, ut ludo exercitatus aliquid videat præ alio, nunquam tamen eò induſtria pertingat, ut omnia in artem redigi poſſint. Spiritus autem, quia intellectu & experientiâ plus valent, plus etiam cernunt; ac præterea levi motu inter jaciendum præſtare poſſunt, ut jactus ſit felix vel adverſus.* Si genius malus luſus præſes eſt, aleas luſoris, qui ore fortunam faſcinari poſſe ſibi perſuadet, facile ad luſus infelicitatem dirigit, ut in ſua perſuaſione ſuperſtitioſum confirmet, & rixarum turbas, quibus malus autor lætatur, ſuſcitet.

§. 6. (4.) Paucis eos volumus, qui, unde & quomodo verba vim & facultatem acquirant, edocere laborant. Tres hac in re reperiri opiniones vidimus. *Prima* Aſtrologorum eſt, qui cùm nequeant faſci-

num in ſublunaribus aucupari, ad cœlum usque pervolant, totamque verborum poteſtatem ab harmoniâ cœleſti, cum qua ſympathiæ habeant connexionem, derivant quidem, ſed ſine omni probationis mediô, nec unde ſcientiam habeant, exponunt. Nos ut ex iis, quæ circa Amuleta adduximus, hoc (1.) breviter repetamus, dicimus, raram vel nullam eſſe influxûs ab aſtris requiſitam puritatem, & ad influendum occaſionem. Ergò rara quoque vel nulla ab iis ſperanda poteſtas impRægnandi verba (2.) neque verba capacia ſunt influxus cœleſtis, quia ex organorum vocis formationi inſervientium variâ agitatione & ſuccusſione oriuntur, quæ, qua talis qualitatis phyſicæ recipiendæ inidoneum eſt ſubjectum. (3.) Sympathetica inter accidens & corpus affinitas eſt nulla, quia toto genere differunt, ipſaque ſympathetica qualitas formam ſequitur, quâ accidentia, adeoque ipſa etiam verba carent. Placet, quod Alchindo harmoniam cœleſtem urgenti Wierus *de Curat. Laſ. Maleſic. cap. 9. §. 10.* opponit, audire: *Si pendet, ait, ab harmoniâ cœleſti tota verborum virtus, cur non ipſa per ſe operari id poteſt, cum ſit cauſa ſuperior? Dicet fortaſſe, cœlum mediâ & proximâ causâ, hoc eſt, verbis agere. At hoc doceat, in ſonóne aut in voce, an in verbis exterioribus operandi vis recipiatur? Prior enim natura ſonus quàm vox, & vox quàm verba: hæc enim ex illa, illa verò ex alio conficiuntur, cùm verba vocem & ſonum includant, & in definitione vocis contineatur ſonus. Sine voce ſonus eſſe poteſt, quia natura prior: pari ratione ſine verbis vox, ſine voce autem & ſono verba non ſunt. Si igitur vis in ſono recipitur, & quia ſonus movet elementa, omni ſono etiam inanimatorum corporum poterit ea virtus communicari: quare nec voce, nec verbis opus erit. Si autem in voce, cùm ea plerisq; etiam animantibus, præterquam homini, competat, id ipſum poterit à brutis etiam fieri. Si verò in humanis verbis tantum recipi dixeris, rogo unde accipiatur vis, in prima ne ſyllabâ, aut mediis, an ultima? Si in ſyllabâ, jam non in verbis, ea verò mox perit. Eadem in aliis erit. Quare colligitur, nullo modo verbis ineſſe hanc poſſe virtutem cœlitùs operantem.* Hactenus Wierus.

§. 7. Grande probationis onus incumbit iis, qui virtutem faſcinandi ex malevolô aſtrorum influxu quibusdam ineſſe ſtatuùnt. Sed & hos, quia in faſcinum naturale inclinant, *lib. 2.* reconveniemus, ut & eos, qui *Secundam* opinionem amplectuntur, atque in imaginationem

nem verborum virtutem rejiciunt. Nam & ibi, an hoc in imaginationis poteſtate ſit, videbimus. *Tertia*, quæ Pomponatii ſententia eſt, nihil pro verborum efficaciâ, ſed varias experimentorum adducit cauſas, partim à nobis jam ante ventilatas, partim inferiùs ventilandas. Jam ſaltem judicium, quod de eo Anton. Mirandulanus *Libr. 6. Singular. Certam.* fert, adducimus, quando ait, eo Libro de Incantat. Pomponatium nec Philoſophum bonum, nec, quod fœdius eſt, Chriſtianum bonum ſe exhibuiſſe. Et Godelmannus *lib. 1. cap. 8.* ait: *Petrus Pomponatius Mantuanus Philoſophus & Epicureiſmi defenſor, Magusq́; nefarius in Academiis Italicè publicè contra animæ immortalitatem diſputavit, ſcripſit de Fato & de Incantatione libros, in quibus de verborum Magicorum, imaginum, characterum & imaginationis occultâ poteſtate impiè ſatis diſputavit.* Dogmata, cujus ſpiritus filius ille fuerit, ſatis probant. Hominem proprietate occultâ ab aſtris collatâ, lapidum & herbarum cœleſti virtute impprægnatarum inſtar mira præſtare, malè colligit. Lapidum enim herbarumque vires mirandæ non ab iſtis, ſed à formis eorum ſpecificis manant, inde omnibus ejusdem ſpeciei individuis (ut ita loqui liceat) proprietates eædem ſunt communes. Aſtra quidem inferiorem virtutem fovent & ſuſcitant, ſed non immediatè ingenerant. Si hominibus pari modo faſcinandi virtus obtingeret, omnes etiam homines (ut ex mente Pomponatii omnes ejusdem ſpeciei plantæ & lapides eandem virtutem ab aſtris capiunt) eadem inſtruerentur poteſtate, cui præter rationem experientia reclamat.

§. 8. Langius *Part. 1. Sect. 3. cap. 2. in fine* ſupra citatus, ſic patrocinatur vocali faſcino, ut viſuali applicari verba ejus queant: nec voce, quà talis eſt, per ſe, ſed occaſionaliter ſaltem ad faſcinum inferendum facere indicat. Deinde cùm etiam nimis deformes verbis ſarcaſticè & ſine laudatione ſeria prolatis faſcinari dicantur, quid calorem novum, qui in oculos vaporulentos ſpiritus diſpergeret, produxit? Quid fiet de iis, qui à tergo laudati faſcinantis oculos fugiunt, cùm averſi ſint, qui recipere debebant, faſcinantis virulentiam, oculi? Plura ex dictis peti poſſunt.

Digitized by Google

CAPUT II.

Signa vulgaris Faſcinationis rejiciuntur, eaq; aliud ſignare per ſedulam cauſarum inveſtigationem docetur. Variare Autores in ſignorum enumeratione oſtenditur. Signa, quibus vulgus noſter ſe in faſcini dignotionem pervenire credit, examinantur.

§. 1. Signa Faſcinationis qualia ſint, jam dictu facile eſt cuivis: futilia ſunt, fallacia, nulla. Siquidem.

non exiſtentis nulla eſt dignotio morbi.

Quæ itaque ſigna alii afferunt, non faſcinum vulgare, ſed vel naturale vel magicum, aut alium morbum produnt. Sicut illa, quæ Cardanus adduxit, melancholiam vel faſcinum magicum melancholiæ ſpecie (cujus exemplum *lib 3.* dabimus) ſignant. *Color eſt mutatus*, faciei nimirum fuſcus vel pallidus ob ſeri in ſanguine abundantiam. Conſentaneum enim, talem in corpore colorationem eſſe, qualis eſt materia, ſuccus & alimentum in venis, ait Hippocrates *6. Epid. Sect. 4. Part. 29. oculi triſtes* ob ſpirituum impuritatem: *demiſſi*, ab humore palpebris inhærente craſſiori vel abundante ibi ſeroſiore: *cum lachrymis aut nimium ſicci*, pro ſeri ratione ad oculos vel non, vel copioſè delati: *ſuſpiria & cor triſte*, quia ſanguis vel ſeroſior in illo ζυμώσεως conditivo non rectè fermenteſcit, vel craſſior & fuliginoſior nec ventilari, nec circulari debitè poteſt; & quia ſpiritus ſunt obfuſcati, *triſtitia adeſt: vigilia* propter ſpiritus animales à fuliginibus, vel ſero acriori membranas cerebri vellicante agiliores redditos, & inquietos: *inſomnia mala* à vaporibus tetris melancholicis, vel excrementis vaporoſis copioſiùs ad cerebrum ſublatis, quibus phantaſia ſomni tempore turbatur: *macies toto corpore*, quia ſanguis vel craſſior eſt, vel ob ſerum abundantius frigidior: hinc bene non fermentatur ſeu rareſcit; per conſenſum autem viſcera generationi & depurationi ſanguinis dicata afficiuntur, partesque nutriendæ geniô demum ſuo defraudantur. *Nitorem corallia amittunt* (ut & alia è regno minerali collo cachectici appenſa) propter vapores & corruptas è corpore egredientes exhalationes; ſublata cachexiâ priſtino nitori eadem reſtituuntur.

§. 2. Fallacia ſunt & illa, quæ puerorum faſcinatorum eſſe, dicit

cit Carthaginenſis, pathognomonica ſigna, cùm, licèt etiam dari faſcinum vulgare admittatur, nec omni, nec ſoli, nec ſemper competant. Non ſoli faſcino. Nam eadem etiam in pueris, quando lumbricis tentantur, ſunt obvia, teſtibus, quos Gutierrius notat, Practicis, Paulo, Valleſio, Hier Gabucino, & Mercuriali; niſi quòd Paulus pro pulſu debili rarô, habeat inordinatum: quæ tamen oppoſita non ſunt, cum uterque locum hîc invenire queat. Neque abſurdum ſtatuet, iſta ſigna infanti, laudabili licet lacte utatur, ſcorbuto per hæreditatem contracto laboranti contingere poſſe, quisquis ſymptomatum, quæ Scorbutus parit, claſſem percurrerit, & apud Dravvizium *de Scorbuto Dolente Tit. 2. pag. 137.* legerit, ſe vel uno unius anni quadrante decem infantes Scorbutico-Spasmodico affectu laborantes offendiſſe. Proinde habitâ indolis illius ratione, neque ſimilia ex iſta minera ſymptomata manare poſſe negabit ullus.

§. 3. Sed ſi alia quoque ſigna præter enumerata lumbricos, vel ſcorbutum notantia concurrere, quæ de faſcino dubium tollant, & in morborum iſtorum cognitionem nos deducant, pro Carthaginenſi dixeris, in genere hoc tibi quidem conceſſero, ſed in ſpecie, ſeu rectius ἐν ἀτόμῳ experientiæ ſuffragio erectus nego. Non omnia in omnibus individuis apparent unius & ejusdem morbi cauſarumque ſymptomata, teſte Paulo ante nominato *lib. 4. cap. 57.* ubi de lumbricorum ſignis ait: *Non tamen in omnibus omnia relata ſigna quærere oportet; ſed quædam juxta id, quod exſuperat, aliquando etiam plurima.*

§. 4. Nec omni nec ſemper ſigna dicta faſcinatis competere, etiam vulgus, fidelis faſcini cuſtos, ſi conſulatur, dixerit, & ex eo inſuper patet, quod miſſis iſtis alii alia, ſed nihilo magis fidelia enumerent indicia. Idelphonſus ſupra *Part. 1. Sect. 1. cap. 4.* §. *1.* capitis ingentes gravitates, dolores ac cruciatus, ciborum averſionem ac febres faſcini ſigna conſtituit, quæ tamen ſymptomata à variis cauſis oriri poſſe, Practicis eſt notiſſimum. Carrichterus cœruleum circa oculos affert colorem, qui tamen (ut & inquietudo ac ploratus) etiam ab internis naturalibus citra illatum ullius faſcini nocumentum cauſis oriri poſſunt. Vid. Manual. Pr. D. Sebizii *Tom. 1. Part. 2. Sect. 3. cap. 6.* Affectus ille vocatur ἐκχύμωσις, & nihil aliud eſt, niſi χυμῶν ἔκχυσις humorum ſive ſanguinis in ſpatia venis vicino effuſio. In reliquis etiam corporis parti-

bus quandoque ſpontè, præſertim noctu ſimiles fiunt effuſiones, quæ πιλιώματα χαὶ μιλάσματα Græci vocant: vulgus noſter nominat Hexen-Zwick / quaſi à ſagis ſint inflictæ.

§. 5. Futile illud Perſarum experimentum doctè examinat Gutierrius: *Si faſcinati*, inquit, *lotium ſecum ſemen fert venefica humorum infectionis, quid refert, ſuper caput patientis exſiccetur, an ſub aere, an ſub ſole, vel quid mirum linteum lotio quovis conſpurcetur, quod excrementum ſanguinariæ maſſæ cum ſit, tingere lintea non ineptum eſt. Sed demus, in linteo ſuperſint illæ maculæ, quidnam, ſi naturalem cauſam conſulamus, aliud reputare poſſumus, quàm potiones quasdam craſſiores, quæ ex lotio derelictæ, quia viſcoſiores, quia intimiùs imbutæ à calore exſiccari aut à ſiccitate abſumi nequiverunt. In hoc verò quid ad faſcini cogitationem adumbrabitur?*

§. 6. Macies arti & doctæ Medici manui non cedens faſcinum non arguit; ut ſtatuit Mercurialis. Nam quos macies corripit ex viſcerum corruptelâ orta, vel ea hecticæ ſpecies, quam πυρετὸν μαρασμώδη vocant, vel maraſmus, qui περιφρυγὴς *torridus* dicitur, curationis ſpe omnimodo deſtituuntur: quorum tamen nullus faſcinati nomen à prudentibus refert. Si verò maciei nulla alia ſit cauſa, neque interna neque externa, nec ex parte nutricis, neque infantis, faſcinum quidem, verùm non vulgare, quod non ens eſt, ſed magicum, ab agente ſupernaturali inductum, arguere licet.

§. 7. Ea, per quæ vulgus noſter in faſcini notitiā devenire laborat, ſigna quod attinet, 1. ſuperſtitionem ea ſapere, tum determinatus prunarum & crucium numerus, tum ſilentium produnt. Neutri enim quà tali virtus ulla cum competat, fruſtra ea præcipiuntur. 2. Ab experimenti evidentia non licet colligere faſcinum vulgare, niſi determinatum fuerit ſignum ad hoc, non ad aliud, neceſſarium habere reſpectum. Evidentia quidem ipſius experimenti, alterius præſertim cum panis ſegmento patet, ſed an ea infallibile faſcini vulgaris arguat ſignum, controvertenti nego. *Rubigo vitium ferri eſt, rodens ferrum, & velut illius ſcabies, quæ inficitur ex humore & omnium maximè ex ſanguine humano contractum*, inquit Sebizius *Sect. 2. de Acidul. Diſſert. 1. §. 18.* Demus ergò evaporationes è corporis hominis ægroto egredientes pravas lectum, & (quod mirum) ſtramen penetrantes ferrum ſingulari ratione afficere:

afficere: verùm illam humorum pravitatem non ab internis, ſed externis cauſis ab invidi oculis vel malevoli ore primam habuiſſe originem, poſtulatum eſt, rationibus, quas veritatis curioſus poſtulat, muniendum. Imò falſiſſimum eſſe iſtud, per alia experimenta probo. Filiolæ meæ bienni nullo morbo laboranti cultrum ad iſtam legem, ut periculum facerem, ſubjeci, ſed culter, fateor, ſalvus manſit. Mihi verò idem in me ipſo tentanti idem non reſpondit eventus. Cultrum enim meum, qui quidem tribus crucibus caret, rubigine infectum ſub duobus pulvinaribus ſequenti luce reperi. Ego quidem mihi ſanitatem exactam non tribuo, faſcino tamen me non laborare exactè teneo, ad quod catarrhum, qui robore naturæ ad ſubcutaneas capitis partes cum quadam moleſtia, attamen cum ſanitatis commodò, ante octiduum fuerat detruſus, nemo refert. Hoc autem collegi, cultri mei rubiginem à panis, qui recentior, non tamen calidus, ſed frigidus fuit, humiditate, qua ille in filiolæ meæ exemplo minus recens, caruit, fuiſſe exortam: eaque, me experimentum idem, ſed per panem inveteratum repetente, non rediit. Jam ſi incautæ mulierculæ recentiorem panem ægri infantis pulvinari in cunis ſudore & lotiô ſæpè madentibus inſerunt, cultrum rubigine inde affici quis mirabitur, aut faſcini præſentiam exinde inferet? Pronide hæc & ſimilia alia, quæ me fugiunt, plebeis verò conſtant, faſcini ſigna non tantum à ſuperſtitionibus, ſed & falſitatum luto benè depurentur, ne incauti à Dæmone ſignentur, & abominabiles Deo reddantur. Siquidem velut morborum curationi, quæ per media ſuperſtitioſa inſtituitur, efficaciter præſens eſt Dæmon; ita & dignotionis actui per ſigna ſuperſtitioſa, quibus efficaciam largitur, inſtituto, ut gratioſam Dei in homine præſentiam impediat, ſui præſentiam non denegat.

§. 8. Per prunas, qui velit, quercinas exploret faſcinum (quamvis cauſa, ſi ulla naturalis hîc occurrit, in puteo lateat abſcondita) modò abſit ſuperſtitio, & in faſcinum vulgare ratione deſtitutus plenô impetu nemo ruat. Succurrit jam ſuperſtitioſum aliud ſupra omiſſum ſignum meritò ſuſpectum. Patinæ hæreditariæ aquam ſilentio allatam inferunt, oviq́ue albumen cum ſuo vitello immittunt. Patinam ſic impletam infantis ægroti cunis ſubdunt. Quando albumen, ac ſi coctione ſit induratum, concreſcit, & vitellus in concreto albumine ſe-

 pultus

pulcus jacet, faſcinum ex hoc colligunt. Quando verò ſuam naturam iſtæ ovi partes retinent, ſingulæque conſpicuæ manent, ægrum à faſcino immunem pronunciant. Suſpicionem ſanè augent ſuperſtitioſa iſta hæreditatis & ſilentii nomine præſentia. Ne Satanicæ colluſionis ſuſpicio oriatur, iſta negligantur, in obvia quavis patinâ cum aqua ſine ſilentii infamiâ allata fiat periculum; quid ovum recens editum aquæ immiſſum referat, exploretur, omnesque circumſtantiæ examinentur: omnes famam auribus meis nunciaſſe, non auſim dicere, nec propterea judicium de experimento rotundum formare. Ego ovum recens editum confracto cortice injeci in patinam non hæreditariam aqua frigida plenam: vidi poſt aliquot horas albumen circa vitellum, figuram ſuam retinentem globoſam, leviter concretum, album referre colorem, & conſiſtentiam talem habere, qualem ova ῥοφητὰ, ſive *ſorbilia* dicta, continent. An idem vulgus in faſcini ſui exploratione obſervet, ignoro. Ego nullus dubitabo, idem ſemper obſervari: vulgum autem ore ſolito & promto obſervatorum fidem exaggerare. Ancilla mea ubi meum experimentum vidit, in hæc erupit: **Das Ey ſihet eben/ als wäre es einem Krancken untergelegt / darum iſts nichts.** Ita plurium, ſi examini ſubjiciantur, vanitas detegi poteſt. Salſus in fronte infantis ſapor non faſcini vulgaris, ſed naturalis affectûs præbet indicium, ſalſioris nimirum ſeri in corpore ob denegatam tranſpirationem copiam: ſiquidem ſerum per longiorem in corpore moram pluribus non tantum ſulphureis, ſed & ſalinis acrioribus, quibus aliàs ſuâ naturâ gaudet, imprægnatur.

§. 9. Prognoſticum ultimo loco poſitum per dicta corruit. Cadunt & grandi erroris onere preſſi ii, qui per aſpectum terræ qualitatem verborum laudatoris faſcinatoriam intendi exiſtimant, cùm nihil viſus cum ſermone habeat commercii, & terra oculis ſubjecta præter nudam ſui imaginem in oculo ceu ſpeculo naturali nihil exprimat, nihil imprimat.

CAPUT III.

Curatio Faſcini licet nulla detur, remedia tamen ad examen revocantur. Priapus quis? Orientalibus Baalphegor dictus. Turpitudo

Digitized by Google

tudo remedii vix oculos faſcinatores repuliſſe creditur. Cur Priapum Faſcini fugatorem antiquitas ſtatuerit? Sua veteribus & aliis relinquantur; Noſtratium ad Faſcinum remedia hic ventilantur. Superſtitionem quid gignat & foveat apud mulieres? Erroribus, qui ſuperſtitionem & vanas obſervantias augent, reſiſtendum eſt.

§. 1. Ad CURATIONIS portum tandem concedimus, non remedia ad Faſcinum vulgare præſcripturi; nam

non exiſtentis nulla eſt curatio morbi:

ſed receptam, per ſuperſtitioſa remedia tum curativa tum præſervativa, medendi methodum Veterum & Recentiorum profligaturi, ejusque vanitatem confutaturi.

§. 2. *Priapus* primò limine occurrit ruſticum gentilium Numen verè ruſticum, cujus figuram expreſſerunt Viri imagine, qui pudore pulsô nudô ſtabat corpore tento gravis faſcinô. Atque hic Græcorum Priapus Orientalibus Baalphegor fuit dictus, de quo Hieronymus ſic *in Oſeæ cap. 4. Iſtiusmodi Idololatria erat in Iſrael: colentibus maximè feminis Beelphegor ob obſceni magnitudinem, quem nos Priapum poſſumus appellare. Et in ejusdem Prophetæ cap. 9. interpretatur Beelphegor idolum tentiginis, habens in ore, i. e. in ſummitate pellem, ut turpitudinem membri virilis oſtenderet.*

§. 3. Atque hujus, quem obſcœnitatis & ſpurcitiei præſidem rectè dixeris, figuram, præſertim veretri, & turpia omnia faſcinum repellere & malos invidorum oculos avertere voluerunt Antiqui, turpiter, ſed Diis ſuis congruenter. Turpe eſt remedium & abſurdum, ſcurrilitati Stygiæ magis, quàm divinæ dignitati congruum. Quî oculos gentilium averterit id, quod oculos eorum potius invitavit, ſic ut ex pene ſeu Priapô bibere non ſint veriti; quo de Juvenalis *Sat. 2. v. 95.*

— — *vitreô bibit ille Priapo.*

Annon in Bacchanalium pompâ Phallos ſeu Priapos ex lignô fabricatos de collô pendentes circumgeſtarunt, quem ritum, Melampum Græcis ex Ægypto attuliſſe & monſtraſſe Herodotus *lib. 2.* autor eſt: Ad Romanos tranſiit ritus idem. Nam ut Varro apud Cœlium Rhodiginum *lib. 4. cap. 6.* ait, tantæ turpitudinis licentia Liberi patris ſacra in omni-

bus compitis peragebantur, &, ut habet Auguſtinus *lib. 7. de C. D. cap. 24.* matrona pudenda virilia coronabat ſpectante multitudine: ſuper Priapi ſcapum nova nupta ſedere jubebatur. Pauci ſine dubio in illis paganæ iniquitatis tenebris oculos à teneris eruditos, ne asſueſcere pergerent, declinarunt; quæ verò ex ſequiori ſexu flagitii ſpectacula videre forſan erubuerunt, non tam ſimulato pudore dedidicerunt, quàm furtiva intentione addidicerunt. Qui ergo oculos iſta, quibus asſueti fuerunt, turpia potuerunt avertere, eorum præſertim, qui pudicitiæ repagula per quendam ſuæ religionis fervorem perfregerunt, niſi forſan, ut mox dicetur, hoc per contemtum & opprobrium excuſetur.

§. 4. Cur verò Priapus faſcini fugator antiquitati fuerit, rationem è fabulâ à Suida & Vincentio Carthar. relata petit Gutierrius *Dub. 2. num. 2.* Eandem fabulam ſed paulò aliter tradit Natal. Comes *Mytholog. lib. 4. cap. 13.* & *lib. 5. cap. 15.* Bacchus nimirum cum Venere rem habuit: iſto autem ad Indicam expeditionem exeunte Venus Adonidis conſuetudine fruebatur, mox coronata redeunti Dionyſio occurrens & ipſum coronavit ac rogavit, ut ſe ſequeretur, quia jam nupſiſſet. Mox in Lampſacum profecta eſt fœtum ibi editura. At Juno zelotypiâ capta, ſimulans ſe opem ferre, manu veneficâ illius uterum per dolum contrectavit. Priapus tamen à Junonis faſcinô liber evaſit, ſed non, quia magnâ pudendi fœditate ac feritate conſpurcatus naſceretur. Quia ergò à Junonis faſcino Priapus infans ſe potuit liberare, cæteros quoque Priapum poſſe ab iſtô immunes reddere, etiam ſub virilis ſaltem pudendi formâ, quòd ſimilior hæc illius eſſet repræſentatio, cœca credidit antiquitas.

§. 5. Nos aliam quæſiti dabimus rationem. Allegoricam philoſophandi rationem ab Ægyptiis in Græciam translatam, ibique maximè viguiſſe; multa verò deinceps ſub fabulis & ænigmatibus occultata in Latium etiam fuiſſe importata extra omne eſt dubium. Nam, ut habet Fonſeca *Metaph. Ariſt. Proœm. cap. 2. nefas eſſe judicarunt naturæ arcana in vulgus palam proferre.* Quâ de causâ alii fabularum integumentis res philoſophicas occultarunt, ut Orpheus & Muſæus; alii ænigmatibus, ut Pythagorici & Platonici: alii dictionis obſcuritate, ut Heraclitus, ob id *σκοτεινὸς*, quaſi *tenebricoſus* dictus. Priapus autem Græcorum & Romanorum idem ac Ægyptiorum Horus eſt, is verò idem

ac

ac Sol, ut adeò Priapus Deus naturæ fuerit, cujus magna ſit in rerum productione potentia, quod per grande αἰδοῖον fuit indicatum. Itaque Faſcini alexiterium ſtatuerunt Priapum, quòd, licet damnum ulli invidus oculus & lingua inferat, omne tamen generatione fœcundâ, cujus ille præſes, qui & πολύσπορος, *ſemina multa habens*, dicitur, reſarciri, ſi non in in individuô, tamen in ipſa ſpecie, queat, cui faſcinum nullum obeſſe poſſit. Propter fœcunditatem etiam hortis Priapum præfuiſſe ſcribit Iſiodorus *lib. 8. Orig. cap. 11.* *Beelphegor*, inquit, *interpretatur ſimulacrum ignominiæ: Idolum enim fuit Moab, cognomento Baal, ſuper montem Fegor, quem Latini Priapum vocant, Deum hortorum. Fuit enim de Lampſaco civitate Helleſponti, de qua pulſus eſt, & propter virilis membri magnitudinem in numerum Deorum ſuorum eum Græci tranſtulerunt, & in nomine ſacraverunt hortorum, unde & dicitur præeſſe hortis propter eorum fœcunditatem.* Atque ita etiam in contemptum ignominiæ hoc ſimulacrum fuit poſitum, ut viderent, quo irrideantur & contemptui habeantur invidorum oculi, re ſcilicet pudendâ. Propterea ne invidiæ notam largiore adſpectu vel voce mererentur atque irriſionem reportarent, à Satyricis ſignis oculos abſtraxerunt, qui obviam venerunt. Noſtratibus etiam uſitatum eſt, pollicem contractis binis ſequentibus digitis injectum, quo Satyricum ſignum exhibetur iisdem *eine Feige* dictum, advenis, quos eludunt, objicere. Hinc dicunt: *Er hat ihm eine Feige gewieſen.* Nemo autem eſt, qui oculos reis obſcœnæ in opprobrium & contemptum oppoſitæ immorari patiatur. Ita & Veteres, ut à re optimâ & laude dignâ, cui propterea faſcinum erat metuendum, invidorum oculos repellerent, Priapi figuram, velut in opprobrium, addiderunt. Quamvis error, & ex eo metus inanis curæ fuerit admixtus, quaſi damnum malevolorum vox & viſus ipſe inferret, quibus avertendis à re turpi remedium eſſet quærendum.

§. 6. Nos meliora edocti ſua paganis faſcinum inaniter metuentibus vana, ſuperſtitioſa & obſcœna relinquimus & alexiteria ac aniles ſuperſtitiones, quæ etiam prudentioribus in pagano cœtu viris fuerunt inviſæ. Ita Cicero *lib. 2. de Natur. Deor.* cujus verba Auguſtinus *lib. 4. de C. D. cap. 30.* etiam annotavit. *Videtisne igitur*, inquit, *ut à phyſicis rebus benè & utiliter inventis ratio ſit tracta ad commentitios & fictos Deos?*

Deos? Quæ res genuit falſas opiniones, erroresq́; turbulentos & ſuperſtitiones penè aniles.

§. 7. Suum itaque Græcis ἀβασκάντως, Latinis præfiſcine ! linquimus, quæ, ſi uti iis placet, à radicali errore depurata ad ſanum nos revocabimus ſenſum: Coccinea licia gentiles adhibeant; feſcenninâ licentiâ gaudeant; adorent Nemeſin; invocent Neptunum: rogent Deam Cuninam: luto frontem perungant: fortunam occultent, & adverſum caſum ſponte averruncandi faſcini gratia ſuſcipiant. *Quæramus quid optimè factum ſit, non quid uſitatiſſimum*, ait Seneca *de Beat. Vit. cap. 2.* Rutam, Alyſſum, Baccaren, Satyrium, Ariſtotelis, Dioſcoridis, Virgilii & Plinii quæque è naturalium claſſe petuntur alia, in Faſcinatione naturali tangemus.

§. 8. Conſuetudinem Hiſpanorum ſuperſtitioſam manus melis puerorum manibus aut brutorum collis in faſcini tutamen appendere, inde deſumptam non malè ſuſpicatur Gutierrius *Dub. 4. num. 7.* quòd Plinius referat, illa animalia adeò lupis infeſta exiſtere, ut ii procul ab eis habitacula quærant, propter quod, ne animalia nobis ſervilia lupinô dente offendantur, melina manu aut pede præmuniuntur. Verùm in hoc antipathia inter bruta illa detegitur, nihil verò faſcino illa obſervatio Plinii emolumenti confert. Reliqua ad faſcinum remedia, v.g. cum gagates ſub obſcœnâ figurâ collo ſuſpenditur, digiti manè obſcœnè intenduntur, pes talpæ ſyncipiti applicatur, lupi roſtrum, cervix aut pars caudæ apponitur, faſciolæ rubræ equorum ephippiis alligantur, ea omnia vanitatem & nullitatem aperta facie prudentioribus produnt; imprudentibus verò, quos in ſuperſtitionis cœnum ignorantia & ſimplicitas præcipitavit, dicenda manifeſtabunt. Gagaten *Part. 2. cap. 13. §. 6.* curioſiùs ponderabimus. Lupi partes non vulgare aut naturale, ſed magicum faſcinum depellere, ipſa Ronſæi verba *lib. 3.* citanda indicant.

§. 9. Noſtratium ad Faſcinum remedia vanitatis (turpe quidem dictu, dicendum tamen) futilitatis & ſuperſtitionis plena eſſe, cuivis penitus iſta introſpicienti fit obvium. Sed penitus iſta introſpicere, ſeu ad rationis trutinam revocare vulgi noſtri, præſertim ſequioris ſexus capita neſciunt, ut verum ſit, quod Lactantius ait *lib. 2. Orig. Error. cap. 3. Vulgus ponderare ſuam unamquamque rem nequit. Mulieres viris in*

omni-

Digitized by Google

omnibus imbecilliores, verô Platonis *lib. 6. de Legib.* judiciô, modum in habenda derogandaque fide non tenere omnibus conſtat. *Ad credendum ſunt faciles, præſertim in calamitatibus*, inquit Gajus pro Lucilla apud Stobæum *l. 2. p. 143.* Sed

Πίστεις δ' ἄρα ὁμῶς καὶ ἀπιστίαι ὤλεσαν.

Credulitas pariter ac diffidentia perdunt homines.

ita Heſiodi *l. ἐργ. v. 370.* ore loqui liceat. Atque hæc ipſa judicii imbecillitas & credulitas fœcundæ ſunt matres, quæ Satanæ inſtinctu imprægnatæ ſuperſtitionem, ſobolem iniquam, obſtetricante calamitate, pariunt, quæ ipſam aliorum exemplis bellè ſuſtentat, & per omnia ſecula propagat: cùmque ſuperſtitio latam ad Magiam viam ſternat, proles peſſima, incautos formosâ ſimplicitatis, velut candoris, & ſub verborum ſacrorum abuſu tanquam pietatis ſpecie decipit & perdit. Optimè huc quadrat, quod Seneca ſapientiæ Fons, ut Lipſius eum appellat *de Beat. Vit. cap. 1.* ore ſuaviſſimo fundit: *Atqui nulla res nos majoribus malis implicat, quàm quod ad rumorem componimur: optima rati ea, quæ magno aſſenſu recepta ſunt, quorumq́ exempla nobis multa ſunt: nec ad rationem, ſed ad ſimilitudinem vivimus. Inde iſta tanta coacervatio aliorum ſupra nos ruentium. Quod in ſtrage hominum magna evenit, cum ipſe ſe populus premit, nemo ita cadit, ut non alium in ſe attrahat; primi exitio ſequentibus ſunt: hoc in omni vita accidere videas: nemo ſibi tantum errat, ſed alii erroris cauſa & auctor eſt. Nocet enim applicari antecedentibus: & dum unusquisq́ mavult credere, quàm judicare, nunquam de vita judicatur, ſemper creditur, verſatq́ nos & præcipitat traditus per manus error, alieniſq́ perimus exemplis.*

§. 10. Mulieres ſanè noſtro in foro ad rumorem magis, quàm judicii tenorem compoſitæ magno aſſenſu ab antecedentibus recepta ad faſcinum remedia ſuperſtitionis plena pari credulitate recipiunt, & quaſi per manus poſteris tradunt: credere malunt, quàm judicare, &, quod dolendum, ſanâ etiam ratione convictæ errori inhærere malunt, quàm iſtum deponere. Eventûs ſperati bonitas remedii malignitatem fraudulentâ ſimplicitatis & pietatis ſpecie occultatam excuſare, divinam verò voluntatem, quæ, ut bona eveniant, mala facere inhibet, inani oris dicacitate emollire jubet. Laborarunt ſemper, & adhuc laborant prudentes, iſtas errorum nebulas in ſimpliciorum cerebellis ortas rationis

Digitized by Google

calore diſcutere, ſed conatus ſuos iſtarum craſſitie ſeu radicatâ perſuaſione comprimi ſæpiùs experiuntur. Neque tamen laboris ſui fruſtratio pium & cordatum terreat, ut omnem propterea animum deponat. Uberiorem malorum proventum ictibus animæ (ut reprehenſionem & increpationem Clemens Alexandrinus eleganter appellat) inhibere, non vanus, ſed laudatiſſimus labor eſt; omnem autem omninò proventum inhibere agentis mortali ſuperioris eſt opus. Simili in reprimendis iſtis vanitatibus velificandi ſtudio nos quoque excitati, licet conatum noſtrum non eo, quem vovemus, eventu, coronatum iri, nos non lateat; non tamen animum ob id cum calamo abjiciemus, aut Satanæ impetu abjectum negligemus, ſed iſtum per DEI gratiam recolligentes eâdem freti contra Dæmonis machinas audentiores ibimus.

CAPUT IV.

Quæ noſtratium ad faſcinum remedia ſuperſtitionis arguant, ſummariter enumerantur. Superſtitionis nomen, efficiens principalis & inſtrumentalis. Differentia inter religioſitatem & ſuperſtitionem. Superſtitionis aliquot exempla. Cautione tamen hîc maximâ opus, propter exempla quorum ratio dari nequit. Remedia ad faſcinum noſtratium ſuperſtitione laborare monſtratur. Exemplum mulieris ſuperſtitioſum medium peſſimo conſilio uſurpantis. Hiſtoria Faſcini in pago Werspach *à Zingarâ curati ventilatur. Silentii Nomen. Divinitatis aliquid ſilentium habere traditur, non tamen poteſtatis particeps eſſe oſtendi poteſt. Cur Eliſæus famulo ſuo ſilentium injunxerit? Cur Dæmon quandoque in magicis exercitiis ſilentium ſuis imponat? Faſcini ſuffumigatione ab Empirica curati hiſtoria examinatur.*

§. 1. Superſtitioſa eſſe illa noſtratium ad faſcinum medicamenta ſupra enumerata modò non omnia, ſilentium itidem, numerus actionum definitus, nominum venerandæ Triados abuſus, aquarum ſponſorum parium itinere & defunctorum vecturâ celebrium electio, rerum hæreditariarum delectus, figurarum obſervatio, ſputi poſt tergum rejectio, uſûs linteorum in baptiſmi actu uſurpatorum conſideratio, quæ omnia religioſè in faſcini curatione obſervari jubentur, ſatis produnt ei,

qui

qui ſuperſtitionis naturam penitiùs expendit; & expendemus nos, quia operæ hac in re gravi pretium videtur, brevibus.

§. 2. Nominis *Superſtitio*, ratio petitur ex voce *ſuperſtes*, quæ eſt à *ſuper* & *ſto*, ità quidem, ut ſecundùm Servium ad *lib. 8. Æneid. p.m. 564.* ad aniculas habeatur reſpectus, quæ multis ſuperſtites per ætatem delirant, & ſtultæ ſunt: aut annotante eodem ſecundum Lucretium ad ſuperſtantes res, i. e. cœleſtes & divinas, quæ ſuper nos ſtant, quarum inanis & ſuperfluus timor ſuperſtitio eſt. Alii alia afferunt natalia, quæ vide ſis apud Delrium *Diſq. Mag. lib. 1. cap. 1.* Suarezium *libr. 2. de Superſtit. cap. 1. fol. 293.* præprimis in eruditâ *Diſquiſitione de Superſtitione* Dn. D. Geieri, qui non malè ſuſpicatur, ſuperſtitionem eſſe idem, ac ſuperſtitem quandam majorum obſervationem, h. e. venerabile quoddam myſterium, vel quaſi inde à multis annis ſolicitè per manus traditum ac asſervatum. Græci δεισιδαιμονίαν, à δείδω *timeo* & δαίμων, *dæmon*, *genius*, appellant. Clemens Alexandrinus *lib. 7 Strom.* ἄθεος, inquit, ὁ μὴ νομίζων εἶναι θεόν. δεισιδαίμων δὲ, ὁ δεδιὼς τὰ δαιμόνια, ὁ πάντα θειάζων. *Atheus eſt exiſtimans nullū eſſe Deum; ſuperſtitioſus autem, qui timet dæmonia, qui omnia in Deorum refert numerum*, ut lignum, lapidem, hominem, ſpiritum &c. Germanis dicitur Aberglaub/ à vocula ab, quæ declinationem, ut in aliis, v. g. Abgott/ Abweg/ abgünſtig; ita hic quoque ſignificat; & glauben/ quibus euphoniæ gratia particularia er inſeritur: uti in voce aberwitzig: vel ita exponi poteſt: Abermal ein Glaub/ quaſi alia denuò fides in re ſuperſtitioſâ notanda veniat.

§. 3. Vox autem ſuperſtitio vel latè ſumitur, vel ſtrictè, vel ſtrictiſſimè. *Latè*, pro omni in religione exceſſu apud Lactantium *de Verâ Sapient. cap. 28.* ubi ait: *Religio veri cultûs eſt falſi ſuperſtitio.* Cl. Alexandrinus *loc. cit.* verè religioſo opponit ἄθεον, & δεισιδαίμονα. Sic Auguſtinus *de Verâ Relig. Tom. 1. Non ſit nobis religio cultus dæmonum, quia omnis ſuperſtitio cùm ſit magna pœna hominum, & periculoſiſſima turpitudo, honor eſt, ac triumphus illorum.* Vid. quoque eundem *de C. D. lib. 4. cap. 30.* *Strictè*, pro indebitô cultu, quo Deus perversè colitur, quo ipſô ab Idololatriâ, qua aliquid præter Deum colitur, diſtinguitur. Ita Seneca *de Clementia lib. 2. cap. 2.* ait: *Religio Deos colit, ſuperſtitio notat.* Et *Epiſt. 123. Superſtitio error inſanus eſt, amandos timet; quos colit, violat.* *Strictiſſimè* vanam obſervantiam notat, quæ Viro prælaudato Dn. D.

 Geiero

Digitized by Google

Geiero vitium eſt ejuſmodi, quo quis ineptis factis, geſtibus, ſermonibus aut omiſſionibus procurare vult vel intendit bonum aliquod ſive ſpirituale, ſive temporale, quod tamen nec naturaliter, nec ſupernaturaliter cum illis cohæret aut procurari poteſt. Aberglaub iſt eine ſolche Sünde/ da man einem Ding eine unnatürliche Wirckung zuſchreibt / und ſich darauf verläſt. Oder wenn man ein geiſtliches Mittel in ein leibliches verändern will/ Saubertus *Concion. 3. ſuper Evangel. 22. Domin. Trinit. pag. 259.* Wo einiger Creatur ſolche Werck und Kräfften zugemeſſen werden / welche ſie weder durchs Wort der Erſchöpffung oder Heiligmachung deß H. Geiſtes empfangen / ſo iſt und heiſſt dieſelbe mißgebrauchte Creatur ein abergläubiſch Mittel/ D. Danhauerus in Scheid-und Abſags-Brieff *pag. 254.*

§. 4. *Efficiens* Superſtitionis *cauſa principalis* quæ alia niſi Dæmon eſt? qui, ut à Deo, ſeu Naturâ & naturante & naturatâ homines abducat, ad abſurdarum rerum uſum multis argumentis, ab utilitate, ſimplicitate, ſanctitate, dexteritate, & receptæ conſuetudinis continuitate deſumptis invitat. *Inſtrumentalis*, homo eſt, ad vanas obſervantias pronus. *Impulſivæ* cauſæ variæ ſunt, quas & plura alia vide apud D. Geierum & Voetium. Non diffitemur autem, multis occaſionem præbuiſſe id, quod, ut D. Geierus etiam advertit, multa majores inſtillarint juventuti pueritiæque ſtolidæ ad conciliandum ſive pietatis ſive morum civilitatis ſtudium, quæ ſuccreſcens ætas illa, nec ſatis ſecum habens prudentiæ, quæ ſcopum ſecerneret à mediis captui attemperatis, ſerio interpretata eſt omnia, & ſic non tantum rebus abſurdis, ſed etiam verbis efficiendi poteſtatem tribuit, v. g. cum infans vermiculus, erinaceus, beſtiola, &c. vocatur, ſic faſcinari, & ad maciem eum redigi dixerunt. Ita verò indecens eſſe infantem alio, quàm ſuo nomine appellare, ſignificare, & à pravâ iſtâ conſuetudine alios avocare voluerunt veteres. Item: Non eſt bonum, calceos vel calcaria in menſa reponere, i. e. incivile eſt, & honeſtati minus conveniens, res abjectas & ſordidas ad locum honeſtum referre: ſimpliciores verò efficiendi poteſtatem & malum naturale ex hoc: *non eſt bonum;* colligunt. Alia mittimus.

§. 5. Cum verò magna inter religioſitatem atque ſuperſtitionem intercedat affinitas, ſigna, quibus una ab alterâ dignoſci, & ſuperſtitio verè cognoſci queat, ſcitu erunt neceſſaria. Voetius *Part. 3. Diſp. pag. 97.* ſigna tradit & generalia & ſpecialia. Nervoſiùs tamen & conciſè

ciſè magis ea comprehendit Dn. D. Geierus *loc. cit. cap. 7. §. 6. & ſeqq. Ubi nulla*, inquit; *deprehendi poteſt ratio ex phyſicis, nulla ex Ethicis, nulla ex ſacris vel revelatô divinô verbô, quod res, actio, aut omiſſo hac talem producere queat effectum, ibi ſuſpicio eſſe debet de latente ſuperſtitionis venenô, penitusq; ab iis abſtinendum.* Exemplis hæc illuſtrabimus domeſticis. Ictero flavô vel nigrô laborantem Pſeudo-medici ter quotidie vas axungiâ (Wagenſchmier) repletum, inſpicere, atque inſuper manum vertere jubent. Dicunt præterea, ſi imaginem ſuam æger introſpiciens videat, reconvaleſcentiæ inde peti ſignum: ſi abſit imago, lethalitatis capi indicium. Quæ ratio hic ex phyſicis dari poteſt? nulla. Viſio fit receptione ſpecierum. Species autem entia ſunt ſpiritalia ſeu intentionalia, quæ enti reali opponuntur, omnique qualitate phyſicâ carent. Proinde recepta in oculô ex axungiâ ſpecies nullam ægri alterandi vim obtinet. Manus vel centies inverſa per ſitûs mutationem nullas acquirit vires, nullas reddit. Ternario numero ſi adſcribitur facultas, à janua veritatis fit aberratio. Externa intuentis forma in axungiâ recepta internam ægri conſtitutionem (ſicut urina) exprimere nequit, ideò nec reconvaleſcentiæ, nec lethalitatis indicium præbere poteſt. Itaque ſuperſtitioſa eſt ea cura, quæ non naturam, ſed ſuperſtitionis omnis autorem Dæmonem habet.

§. 6. Ejusdem farinæ & hæc eſt: Ad manus luxationem (wenn die Hand verſtaucht iſt) à quodam, cui nomen Johannes eſt, ter propter Deum ligula petitur, eâque pars luxata obligatur &c. Et hoc ceu præſentiſſimum remedium commendatur. Nulla hujus ex phyſicis, nec ex alio (niſi Dæmonis malo) fonte ratio dari poteſt. Appellatio illa, quæ moralis eſt, & ex arbitriô parentum liberô in ſacrô regenerationis fonte facta, vires perſonæ non confert, nec ligulæ reddit. Numerum petitionis ternarium ſuperſtitioſum eſſe ſequens theſis 8. dicet. Dei nomen in vanum ſumitur, tum quia adhuc, ut ſit corporis medicina, nec datum nec revelatum, tum quia ſine omni devotionis ardore ore oſcitante recitatur. Ligula res eſt artificialis, cujus forma ſeu figura externa nullam ab arte vel ferro in labore iſto ferè momentaneô accipit virtutem. Si verò materiæ ſeu corio virtus ſanandi ineſſe creditur, inſania eſt, ſuperſtitioſa cum nominis divini abuſu iſti jungere. Eandem claſſem tenent ſequentia: Arboribus, ut fertiles fiant, nocte natalicio-

rum Chriſti ſtramen præligant agricolæ. Sub medium ejusdem noctis ab horâ 11. ad 12. virgines & quidem multæ, ut ſufficienti copiâ potiantur, fila è colo trahunt, mox rhombo applicant, ex quibus linteum & ex hoc induſium paratum, & per unius anni ſpatium geſtatum &c. omnem armorum vim deinceps eludere credunt. Sed ſuperſtitioſa ſunt omnia, cùm ſtramen & fila è colo tracta è tempore qualitatem realem accipere, probabili nullâ ratione confirmari queat. Tempus menſura eſt: at menſura quà talis, rei menſurandæ præter moralem quantitatis ex notioribus collectæ ſignificationem nihil virtutis realis confert.

§. 7. Cautione tamen, fateor, hic maximâ opus eſt, in actionibus præſertim, quæ temerô imperitiorum ore criminale in foro judiciali negotium parere poſſunt. Non enim omne, quod rationi meæ & tuæ abſonum & à naturâ alienum primâ facie videtur, pro ſuperſtitioſo & magicô mox eſt habendum, cùm multa rationis acumen fugiant; quæque ingenio meo vel tuo non patent, alterius forſan, quem naturæ autor excellentioribus animi dotibus donavit, ſcrutinio ſe ſubmittere poſſunt. Non omnia poſſumus omnes. *Multa abſcondita ſunt majora iſtis, pauciſſima ex operibus Domini à nobis cognoſcuntur, Eccleſiaſtic. 43. v. 36.* Et Lucretius:

Multa tegit ſacrô involucrô natura: neq; ullis
fas eſt ſcire quidem mortalibus omnia: multa
admirare modò, nec non venerare, neq; illa
inquires, quæ ſunt arcanis proxima. Namq;
in manibus quæ ſunt, hæc nos vix ſcire putandum.
Eſt procul à nobis adeo præſentia veri.

E. g. Infuſâ in pelvim aquâ, ſi illa ſenſim criſpet, ac tympanis ſolo applicatis, ſi eorum membranæ palpitent, dicitur, quòd cuniculi agantur. Ita ex Nicol. Iſthuanfii *Hiſtor. Ungaric. lib. 10.* Zeilerus *Epiſt. 418. pag. 389. in margine, Notitia cuniculorum*, ait, *ſi quis experimentum clam inſciis aliis faceret & ſupprimeret, magiæ & familiaritatis cum ſpiritu ſtygiô notam facilè apud alios iſtius imperitos imprimere poſſet.* Ariſtoteles ipſe (quo tamen nemo omnium doctior, acutior, & in rebus vel inveniendis, vel judicandis acrior, judiciô Diſertiſſimi Romuli nepotum; qui prudentiſſimus & doctiſſimus Apulejo, ſummus rerum omnium

judex

judex Lipſio dicitur) diffidens, & de cauſarum omnium inveſtigatione deſperans, non in omnibus cauſam quærendam eſſe, ſed ſatis in quibusdam eſſe ait, ſi demonſtrentur, quod ſint, *lib. 1. Ethic. cap. 4.* Ædes magnete clam concameratas eodemque in ſolô inſtructas ſi quis ingregrederetur, & in aere ſimulachrum ferreum undiquaque liberum videret (ſicut & Arſinoes ſimulachrum in ejus templo, quòd Damocrates magnete concamerare inchoaverat, in ferro pendere in aere viſum, referente Plinio *libr. 34. cap. 14.* & de arcâ Muhammedis cadaver continente fertur, eam Mechæ Arabiæ oppido ſuſpenſam inter Magnetes in æquilibrio ſuſtineri: quanquam hoc figmentum eſſe Voſſius *lib. 1. Idol, c. 31.* probet) facilè magici artificii ſuſpicionem ex ignorantia virtutis magneticæ capere poſſet. Studioſo cuidam Boruſſo Optices ſtudioſiſſimo ex Univerſitatibus regreſſo & in dolio magno, velut in camerâ obſcurâ delapſas per foramen rerum viſibilium ſpecies Sympatriotis ſuis in provinciâ monſtranti, quòd ſpectrorum inſtar iſtæ apparerent, magi nomen imperitiores impingere non dubitarunt. Hæc & plura alia qualitatum Phyſicarum peritis luſus ſunt, imperitis mira vel magica. Neque tamen ſagaciſſimis rerum naturalium aditus ad omnia naturalia patet, & ſi cauſarum omnium æquè, ac affectuum multorum haberet notitiam Philoſophus, multa, quæ divinitatis indolem exprimere viderentur, in medium producere poſſet. Aſt *multa*, ut ait Plinius *lib. 2. cap. 96. ſunt in natura majeſtate penitus abdita.* Quis rationem ſequentium dabit? quis verò, ſi ratio dari nequit, ad ſuperſtitioſas & magas obſervationes ea referat v. g. Mortuo patre aut matre familias, niſi alvearia in alium locum transferantur, apes emoriuntur, id quod non tantum noſtratibus, ſed & aliis experientia teſtatum fecit, cùm idem à Majolô *Tom. 2. Dier. Canic. Colloq. 3. pag. 167.* & Camerario *Horar. Subciſiv. Cent. 1. cap. 73.* annotatum inveniam. Vegetabilia pariter in vaſis teſtaceis aſſervata, quibus ædium feneſtræ ornari ſolent, v. g. roſmarinus, caryophyllus &c. niſi mox à morte domeſtici loco moveantur, marceſcunt & pereunt. Iidem jam citati Autores, ut & noſtrates, adverterunt, turbas & procellas, cum ſeipſum deſperabundus aliquis infelici reſte ſuſpendit, excitari. Mondogneus in Vita Marci Aurelii *lib. 3. cap. 10.* in literis ad Antigonum exaratis mentionem facit herbæ cujusdam amorificæ in Cypro naſcentis ad amorem concilandum

dum ſic ab Aurelio probatæ, ut, qui ſucco hujus herbæ tangeretur, protinus perditè ſuum amaret tactorem: ſi autem frigefacto eodem ſucco idem ipſe tangeretur, amor in odium commutaretur, citante Laurembergio *Horticultura lib. 2. cap. 5.* Cortex ſambuci medius, qui viridis eſt, ſurſum avulſus vomitum procurat; deorſum verò iſta pars decorticata per inferiora purgat, annotante Dn. D. Beckero in Beſchreibung deß Hollunders *cap. 6.* Idem de corticibus Frangulæ J. Hornung *in Ciſt. Med. Epiſt. 241.* & Helmontius non de Sambuco tantum, ſed & Aſaro prodit in *de Magnet. Vuln. Curat. n. 30.* *Si quisquam*, inquit, *folia Aſari decerpendo ſurſum vellicaverit, purgabunt aliam, id eſt, tertiam perſonam tractionis neſciam, per vomitum tantum: ſin verò deorſum carpendo torqueantur, ſolam dejicient alvum.* Subjungit: *Hic ſaltem nulla ſubeſt ſuperſtitio: nam quid hîc imaginationis commemorem: cùm illa in tertium objectum, nil operari concedatu, maximè ubi iſtud gnarum ſit modi, quo decerpens fuerit uſus? An fortè pactum implicitum rurſus & ſacram ignorantiæ anchoram incuſaveris? Atqui hic nulla latet vana obſervantia, præſertim ubi inſcio aſſumente decerptor ſurſum vel deorſum vellicaverit folia. Profectò præter aſarum & ſambuci extremitates id cætera non habent purgantia, quæ quomodolibet decerpta univocè operantur continuò.* Quam Athanaſ. Kircherus *Mund. ſubterran. lib. 12.* dat cauſam, curioſis ſatisfacere nequit. In Lacum Pilatinum prope Lucernam in Helvetiâ de induſtriâ injecta maximas tempeſtates cient, ut omnia undis impleantur, referente Joachim. Vadiano *Comment. ad Melam. pag. 34.* Simile de Dalmatiæ ſpecu narrat Plinius *lib. 2. cap. 47.* in quem dejecto levi pondere, quamvis tranquillo die, turbini ſimilis emicat procella. Horum & aliorum admirandorum effectuum ratio licet naturæ vires excedere alicui videatur, non tamen propterea ipſa ad ſuperſtitioſorum vel magicorum referenda ſunt claſſem. Vitium intellectus non poteſt rebus vitium affricare. Abſtruſiorum qualitatum à ſenſibus & ratione remotarum ferax eſt natura; propterea ſcientiam noſtram ſuperant ac fallunt multa. Itaque ne ſuperſtitionis vel magiæ nota his, quæ rationis ſcrutinium remorantur, promiſcuè inuratur, omnia probé prius ponderemus, cum ſimilibus conferamus, & τὸ ἐπέχειν potius aliquandiu arripiamus, quam deciſivam proximi famæ nocivam ſententiam præproperè feramus, quale quid

Cajo

Cajo Furio Cteſino contigiſſe Plinius *lib. 18. cap. 6.* annotavit, quam hiſtoriam, quia lepida eſt, intactam hoc loco relinquere nolumus. *Is è ſervitute liberatus, cùm in parvo admodum agello largiores multò fructus perciperet, quàm ex ampliſſimis vicinitas, in invidiâ magna erat, ceu fruges alienas pelliceret veneficiis. Quamobrem à Spurio Albino curuli die dicta metuens damnationem, cùm in ſuffragium tribus oporteret ire, inſtrumentum ruſticum omne in forum attulit, & adduxit filiam validam, atq; (ut ait Piſo) benè curatam ac veſtitam, ferramenta egregiè facta, graves ligones, vomeres ponderoſos, boves ſaturos. Poſtea dixit: Veneficia mea, Quirites, hæc ſunt: nec poſſum vobis oſtendere, aut in forum adducere lucubrationes meas, vigiliasq; & ſudores. Omnium ſententiis abſolutus.* Hæc Plinius. *Lib. 3.* fuſiùs forſan differendi dabitur occaſio. Superſtitionis autem fœtorem ex actionibus, quarum effectus figuris, numero, verbis, characteribus, ſitui, ſilentio, tempori ſacro & artefactis ſeu horum formæ tribuitur, ſagaciores rectè philoſophantium nares mox percipiunt, cùm iſta omnia naturali virtute carere Philoſophia ſobria pronunciet. Quam ſententiam agnoſcunt & venerantur ſanctiſſimi Theologiæ & prudentiſſimi Jurisprudentiæ Sacerdotes.

§. 8. Quare ſi jam ea, quæ ſupra *Part. 1. Sect. 2. cap. 5. §. 2.* vidimus, noſtratium ad faſcinum remedia examinemus, an ſuperſtitionem ea redoleant, mox animadvertemus. *Silentium* formaliter ſoni & ſermocinationis actus eſt negatio. Quid negatio conferet rei? nihil. Nulla *numeri* numerantis ſeu abſtracti eſt efficacia realis, cùm non ſit principium agendi vel quod, vel quo. Definita medicamenti purgantis ſub forma pilularum exhibendi doſis non ultra debitum operabitur ſive maſſam in tres, ſive decem, vel viginti pilulas diſtribueris. Moralis quidem vis eſt in numero ratione menſuræ & menſurantis, item diſtinctionis ad faciliorem intelligentiam ſita, ſed ea naturalem virtutem, quâ caret, in rem non defert. Numero tamen numerato quoad majus & minus ſpectato vires non denegamus. Legio enim plus, quàm cohors efficit. *Verborum ſacrorum recitationem* nihil virtutis conferre poſſe, fusè ſupra probavimus. *Aquam à ſponſis per pontem transeuntibus vel cadaveribus transvectis* influxum recipere, nulla ratio, ut credamus, ſuadere poteſt. Effluvia è corporibus egreſſa, non in aquam deſcendunt, & licet deſcendant, non recipiuntur, neque ſi recipiantur,

Xx virtu-

virtutem faſcino oppoſitam aqua inde acquirit: aliàs ſatius foret ſubjectorum ipſorum præſentia faſcinatis medicinam parare. *Iterata aquarum effuſio* majorem quidem vaſorum purgationem, non autem certus effuſionis repetitæ numerus qua talis certam arguit virtutem.

§. 9. *Hæreditatis* jus nullius virtutis realis parit commercium. Neque enim rem, ſeu naturalis ſit ſeu artificialis, aliter atque aliter hæreditas, quæ morale quid eſt, afficit, aut qualitate phyſicâ (quâ omnis actio moralis in ſe caret) imbuit. Vanam hujus obſervantiam teſſeram Diaboli eſſe ex hoc diſce: Mulier quædam lac ebutyrare diu, ſed fruſtrà, laborans, vicinæ cuidam id queritur. Hæc clavem hæreditariam doliolo imponere jubet. Quo factô ſtupendam iſta butyri quantitatem extrahit. Sed ecce! brevi fit ad fores pulſatio. Egredienti Dæmon collatum in ebutyrando auxilium ſuum aperit, eamque terrore perculſam mox ad ſacramenti ſui fidem cogit, inque magicam aſſumit ſocietatem. Ex hoc uno Dæmonis rebus abſurdis velut teſſeris ſuis præſentiam & auxilium commodandi promptitudinem lege. *Figurarum* & characterum efficaciam ſuperiora expunxerunt. *Sputum per rejectionem poſt tergum* nudam, quia eſt certi ſaltem ſitûs electio, nullam acquirit virtutem, neque vel nobilioris vel deterioris conditionis eſt, ſi prorſum projiciatur. *Linteis brachialibus ſacer regenerationis fons*, qui ne quidem leviter ſuſceptricem perfundit, nullam faſcinum repellendi imprimit virtutem. Ita hæc & ſimilia omnia rationis lanci impoſita probare & videre decet, an in actu curationis ſeu morbi ſeu faſcini effectus ab iis ipſis verè manet, ita ut cauſalitas, quæ talem effectum naturaliter producere putatur, ad nullum aliud referri queat principium. Si non poſſunt naturaliter cauſare tales effectus, *conſequens eſt*, ut cum Angelo de Clavaſio apud Dn. D. Geierum loquar, *quod non adhibeantur ad hos effectus cauſandos ut cauſa, ſed tantum ut ſigna: & non ut ſigna divina, ſicut ſunt ſacramentalia ſigna, ſed tantum ut ſigna vana & ſupervacanea, & ſic pertinent ad pacta ſignationum cum dæmonibus inita.*

§. 10. Hinc jam ſatis intelligere licet, totum illum curationis modum, quem incola pagi Metzpach narravit, ſuperſtitionibus & obſervantiis vanis ſcatere. Earum enim nulla de ſe in morbum, nedum in illam maciem, ſive ea naturalibus cauſis, *ſed ob cauſa magnitudinem*

 incura-

Digitized by Google

incurabilis, ſive à ſupernaturalibus cauſis, & ex magicô faſcinô orta fuerit, influere poteſt. Alterius ergò agentis, ſi naturale non concurrit, influxum colligere licet. Sed nec Dei, nec Angeli boni ille fuit: remediis enim non naturalibus Magiæ januam reſerantibus per immediatum concurſum Deus vires non largitur, nec ſi naturalibus non cedat malum, per non naturalia ſe operaturum promiſit, Angeli autem divinæ menti ſuam conformant. Itaque Dæmonis reſtat concurſus, quem ſive conſcia, ſive inſcia Judæa ab egregio, ſi Diis placet, Doctore edocta curationis habuit ſocium. Confer quoque Suarezii verba ſupra *Sect. 2. cap. 10. §. 5.* in fine allegata.

§. 10. *Silentium*, quod aliquid divinitatis præ ſe ferre, & in rebus ut ſacris, ſic & in iis, quæ hominis ſanitatem in faſcino amoliendô concernunt, non nullius eſſe momenti, creditur, jam conſiderabimus. Vox ea à litera S. quæ ſilentii eſt nota, uti T. Taciturnitatis, dicitur, de quibus Owenus *3. Epigr. 99.*

Quid ſibi Romanum vult S. T. ſleto, Taceto:
S. monet ut ſileas: T. jubet ut taceas.

Sumitur quandoque *impropriè*, tribuiturque Deo & creaturis. *Deo Pſ. 83. v. 1. Eſa. 62. v. 1. & 42. v. 14. &c. Creaturis* tum *inanimatis*, v. g. Lunæ, quæ cum non apparet, ſilere dicitur: nox ſilens dicitur Virgilio *7. Æneid.* tum *animatis*, ut brutis, *Eſa. 1.* & homini, cum loquendi exercitium ob inſtrumenti vocis ineptitudinem negatur. Hic verò *propriè* ſumitur, pro vocis propriæ ejus, qui loqui poteſt, inhibitione & ſuppreſſione.

§. 11. Silentii dignitas & ſacrorum & profanorum virorum autoritate commendatur. Eliſæus ſiquidem famulo ſuo ad exſuſcitandum Sunnemitidis filium defunctum, cum baculo miſſo ſilentium injunxit. *Vade*, inquit, *ſi occurret Tibi homo, non ſalutes eum, & ſi ſalutaverit te quiſpiam, non reſpondeas illi, 2. Reg. 4. v. 29. Neminem per viam ſalutaveris*, ait Salvator diſcipulis ſuis, *Luc. 9. v. 4.* Inter profanos *loquendi Magiſtros habemus homines, tacendi Deos, adhibito ad ſacrificia & arcanos ritus ſilentio*, ſcribit Plutarchus *de Garrul.* Philoſtratus *lib. 1. Apollonii cap. 1. Silentium*, inquit, *pro re divina à Pythagoricis diſcipulis colebatur.* Inter Ægyptiorum numina fuit Harpocrates, Sigalion etiam ἀπὸ τῦ σιγᾷν, *à tacendo* etiam dictus, Oſiridis & Iſidis filius exiſtimatus,

cujus ſimulacrum digitô labiis impreſsô, ut ſilentium fieret, admonuit. Tale etiam Divæ Angeronæ, vel Angenoræ ſilentii præſidiis fuiſſe Plinius *lib. 3. cap. 5.* perhibet, ore ſcilicet obligato obſignatoque, in ara in Volupiæ ſacellô poſitum, ad ſignificandum, qui ſilere ſciat, voluptate poſtmodum frui. Silentii etiam Numina Veteres in prælia ituri habuerunt: hinc illud: *Ter maximum in bello Numen ſilentium eſt.*

§. 12. Verum enim verò ſilentium quidem in ſacrorum ritibus imperatum olim fuiſſe, magnamque certis in caſibus laudem mereri largimur; velut Pythagoricum quinquennale in addiſcendis rebus divinis & humanis. γλώσσης, γαςρὸς, αἰδοίων κρατεῖν, *linguâ, ventre, pudendis continendum eſſe* Anacharſis dixit, ne ſcilicet loquacitate, crapulâ & voluptatibus vitæ & famæ jacturam patiamur. Silentium Spartanos Lycurgus, Medicos Hippocrates docuit. Quare etiam ars medica *ars muta* dici ſolet, quòd non tantum remediis magis quàm verbis ſanare deceat Medicum, ſed etiam, quòd non conveniat ægrorum arcana, quæ retecta ignominiam iſtis aſpergere poſſunt, revelare cuiquam. Silentium quandoque Chirurgi præcipiunt, quia *loquentium fortiore halitu impuro interdum & morboſi corporis infectione defœdato immutari poſſunt res & infici, quæ tractantur, ut de viribus inſitis non parum remittant*, ut loquitur Bartholinus *de Medicin. Danor. Domeſt. Diſſert. 4. pag. 145.* Tranſeant alia.

§. 13. Verùm nihil hîc Silentiarii, quo ſe tueantur, inveniunt. Non enim ſilentium ſimpliciter, ſeu omnimoda ſtrepitus vocisque negatio iſtis in caſibus præcipitur, ſed intempeſtivus & temerarius vocis uſus rejicitur. Deinde ex dictis non licet colligere, ſilentium divinitatis & poteſtatis realis eſſe particeps. Ut naturale illud etiam dicitur, quod ad naturam quovis modo ſpectat, licet in ſe naturale non ſit, velut vacuum: ita divinum illud quoque dicitur, quod ad divinum cultum quadam refertur ratione, licet in ſe divinitatis & cœleſtis qualitatis non ſit capax. Ad ſacra & profana ſilentium eſt indifferens, ad majorem tamen attentionem utrobique viam ſternit. Hinc illa præconis vox: Hoc age! Favete linguis!

§. 14. Eliſæi famulo hoc erat agendum, ut ſine morâ quàm celeriter juſſa, neglecto etiam ſalutationis officiô, quod tempus perdendi occaſionem obviæ linguæ volubili ſæpè ſubminiſtrat, adimpleret. Theodoretus

Digitized by Google

doretus *Quaſt.17.* aliam dat rationem: *Sciebat*, inquit, *eum eſſe honoris cupidum & cauſam dicturum: inanem autem gloriam fore impedimentum, ne miraculum perpetret.* In illis verò Salvatoris verbis Hyperbolen agnoſcunt autores, referente Urſino *lib.1. Anal. Sacr. pag.23.* qua ſignificetur in divinis obeundis (1.) *prompta celeritas. Non*, inquit, *Ambroſius, ſalutationis officium ac ſedulitas aufertur, ſed obſtaculum impediendæ devotionis aboletur, ut quando divina mandans pauliſper ſequeſtrentur humana, in Luc. l. cit. Quò facit Syra verſio: De pace cujuſdam in via ne rogaveritis. Nempe juxta uſitatas formulas: Satin ſalva? Num pax patri veſtro ſeni? Gen.43.v.27. qua non tam ſalutantium bona verba, quàm longiorum confabulationum procemia ſunt. (2.) Sacra taciturnitas & neceſſaria ἐχεμυθία, ne profano ſermone interim vel devotionis ardor deferveſcat, vel aliquid obrepat, quod obſequium omne intervertat.* Hæc Urſinus.

§. 15. In ſe & propriè, ut diximus, ſilentium notat ſermocinationis & vocis negationem, & conſequenter etiam realem virtutem negat; ut proinde hæc epilepſiæ cura tota ſuperſtitioſa ſit. Epilepſiam enim hic loci curaturi nonnulli hominem, qui malo hoc affectum neminem unquam vidit, ſilentio ad ægrotum in paroxyſmo laborantem accedere, induſium in ejus corpore dilacerare, dilaceratum autem in aquam ſilentiò pariter projicere jubent. Magica hæc eſt curatio, cùm neque ſilentium curioſè obſervatum, neque aliud quid morbum vel ejus cauſam tollendi naturalem obtineat virtutem; augetque magiæ ſuſpicionem, quòd, qui malo tollendo ſuam operam locavit, vitam, ut experientia teſtatum fecit, diu non agat, Dæmone ſcilicet affectum & extremum vitæ periculum in Medicum ſuperſtitioſum Dei permiſſu transferente. Sam. Haſenrefferus *Noſodoch. lib.1. cap.6. Experientiâ*, ait, *compertum habemus, nævos calentibus adhuc ſecundinis deterſos quandoque diſparuiſſe. Nec caret hoc ratione. Is enim ſanguis, ex quo formatus fœtus, eundem etiam repurgare valens eſt: majoris efficaciæ dicitur, quando deterſio fiat clandeſtina, ſine quæſtione,* ohn Beſchrien/ *cujus cauſam aliis indagandam relinquo.* Nos experientiam non negamus, neque laudati autoris rationem rejicimus; clandeſtinam vulgi deterſionem, à qua major efficacia expectatur, reprehendimus. Fictus eſt effectus, cui nulla debet quæri cauſa. Per ſilentium ipſum non major oritur effe-

ctus, niſi forſan per accidens, quòd majori induſtriâ dererſio in ſilentio fiat; è contra verò labor meticuloſi, malè ſibi propter ſuperſtitioſum modum conſcii per alloquium frangatur.

§. 16. Cur autem in ſuperſtitioſis & magicis exercitiis ac curationibus quibusdam ſilentium Dæmon amet, hanc ego conjicio cauſam, quia metuit, ne ſacrum ſibi inviſum verbum forſan ab aliis Magiæ non addictis, & in Magicis nondum ſatis confirmatis erumpat, per quod ipſe in actione tacitoque influxu turbetur. Præconis ſacra adornantis hæc olim apud paganos vox fuit. *Favete linguis*: quæ phraſis duo ſignificat, nimirum ſilere & bona verba facere, annotante Sauberto *de Sacrif. cap. 12.* ubi addit, ad hoc primariò in ludis, epulis &c. ad illud potiſſimum in ſacrificiis veteres reſpexiſſe, & ſonuiſſe hoc: Favete linguis, i. e. omnimodò ſolida linguis frena injicite, ceu id ſacra iſthæc poſcunt, & ſi quispiam inter cæſa & porrecta, ubi fari licet, proloqui deſideraret, operam navet, atque ſedulam adhibeat cautelam, ne infauſtum atque malè ominatum erumpat verbum. Hîc ſuperſtitio ex infauſti verbi metu ſilentium imperavit: in magicis exercitiis Dæmonis in Deum odium ſermonis uſum prohibet, ne ſcilicet ſacrum Dei nomen, quod horret & fugit, incautô Candidati Magiæ ore elapſum eum ut dixi, in concurſu & influxu turbet; prout Magorum conventicula, factâ vocis ſolius Dei mentione, ocyſſimè diſparuiſſe legimus: cujus exemplum tradit Joh. Bodinus *lib. 2. Dæmon. c. 4.*

§. 17. Aſylum ſic faſcinatorum *Sideritis* non eſt, vel alia herba ulla, neque *ſuffumigatio*: quicquid ſit, quòd multi horum uſu ſanitati, quæ per faſcinum amiſſa credebatur, priſtinæ fuerint reſtituti. Definitè enim à curatione ad faſcinum vulgare argumentando ſine rationis offenſione quis progrediatur? Quid ſi naturali faſcino aut morbo à naturali cauſâ orto illa conferant? Et conferre ea *lib. 2. cap. 10. & 11.* dicemus. Quid ſi magico apponatur ſuperſtitioſa ſuffumigatio? Hujus cenſus ſine dubio eſt illa infantis ex novemplice ligno adminiſtrata ſuffumigatio, magici morbi ſuperſtitioſum remedium, dignum patellâ operculum. Si Empiricâ ipſamet fatente Medicinæ & medicamentis officinalibus, h. e. rebus naturalibus, quæ omnes, ſi non actu, tamen poteſtate remedia officinalia, artisque medicæ inſtrumenta ſunt, locus fuit, cum vel morbum magicum fuiſſe, aut ſi naturalis ille incurabilis

rabilis arteque major fuerit, tum illud ipſum, quod docuit, remedium nonnaturale, non quidem ratione materiæ, ſed ratione efficientiæ fuiſſe, & communem hominum impoſtorem ſub eo latuiſſe, pronunciandum erit.

CAPUT V.

Benedictio anilis rejicitur: præmittitur nominis conſideratio. Benedictionis veræ cauſa, ſubjectum, Materia, Objectum, Forma, Finis. Benedictionis anilis paradigmata. Deſcriptio. Benedictionem anilem à verà longè abeſſe probatur. De Benedictione ſacerdotis in populo Iſraelitico. Pſeudo-benedictionis ſubjectum exagitatur. Efficacia ejus unde? Finis quis?

§. 1. VErbales etiam curas ſub blando *Benedictionis* nomine ſuperſtitioſis commendari videmus: quâ quia potiſſimum aniculæ utuntur, anilem eam vocamus. Ut autem latentem hac etiam in herbâ anguem infernalem ſolerti manu feliciùs extrahamus, præmittemus veræ Benedictionis naturam & indolem, ut pſeudo-benedictionis deformitas eò notior fiat & conſpectior, imperiti autem præmuniantur, ne aſcititio illo ex verbo Dei habitu & ornatu deſumto, quo venditantur, decipiantur, & ſeducantur.

§. 2. Hebraica vox בְּרָכָה *Benedictio* natales debet verbo: בָּרַךְ quod in Kal *benedicere, genua flectere*, in Piel itidem *benedicere, ſalutare, & valedicere* ſignificat. Græci εὐλογίαν εὐλογεῖν habent. Germani Segnen/ Segenſprechen. Alii ſcribunt Sägen/ vocem hanc ad Hebræo *Sagan*, quod Sacerdotem vel vatem ſignificat, deducentes: & Sägenen/ vel contractè Sägnen pro conſecrare, ſanctificare, benedicere. V. Freudius im Bericht von Zauberey *Quaſt. 2. n. 2.* Noſtrates benedictionem anicularum & Magorum ſuperſtitioſam corruptè Sehnen vocant. Benedicere autem eſt bene precari, cujus oppoſitum maledicere eſt imprecari, ſeu malè precari. Per antiphraſin, ſeu, ut alii volunt, εὐφημισμὸν benedicere pro maledicere uſurpatur *1. Reg. 21. v. 20. Hiob. 1. v. 5. cap. 2. v. 5. & 9.* In malam etiam partem accipitur *Rom. 16. v. 18.* Sumitur etiam pro conſecrare ad peculiarem & ſacrum uſum *1. Cor. 10. v. 16.* Sic panis in ſacrâ cœnâ benedictus, aquâ in Baptiſmô benedicta dicitur.

dicitur. Significat etiam benedictio munera aliis oblata, quia bona cum precatione offeruntur, & cum benedictione accipiuntur. Ita Jacob, Abigail, David & alii munera ſua benedictiones vocarunt, *Gen. 33. v. 11. 1. Sam. 25. v. 27. 2. Reg. 5. v. 15.* Cùm autem benedictio vel divina ſit, vel angelica, vel humana, ad hanc & illam digitum potiſſimum intendemus.

§. 3. *Cauſa* Benedictionis divinæ quidem Deus eſt; *humanæ* Spiritus S. qui ut Orationis *Rom 8. 15. Gal. 4. 6.* ita & piæ benedictionis eſt cauſa. Eſt autem benedictio nihil aliud, quàm oratio votiva. *Impulſiva* cauſa ex parte *Dei* eſt noſtra indigentia & neceſſitas: ex parte *hominum* inſuper Dei & ſanctorum exemplar, item benevolentia per beneficia & varia amoris argumenta provocata. *Subjectum quod* benedicit, *Deus* eſt, qui benedicendo omnis generis bona realiter confert. Dei enim dicere eſt facere. Dixit ipſe & facta ſunt, *Pſ. 148. v. 5.* *Angeli*, quorum benedictio eſt practica, cùm ad Dei mandatum in viis noſtris nos cuſtodiant, *Pſal. 91. v. 11. 12.* & *Homines.* Penes hos verò nulla eſt efficacia, quia boni nihil, niſi Deus dederit, homo dare poteſt. Hominum autem, qui efficaciter benedicunt, quatuor potiſſimum ſunt genera. 1. Parentes liberis. 2. Paſtores Eccleſiæ fidelibus. 3. Pauperes. 4. Morituri, quæ uberiùs exemplis ſacris declarat Raupius *Bibliothec. Portat. Pract. loc. 29. num. 53.* *Materia* benedictionis *humanæ* reſpectu Dei laudes ſunt & gratiarum actio: reſpectu *proximi*, votivæ preces & munera, quæ à Deo benedicente anima pauperis benedicens impetrat, *Prov. 11. v. 25.* eaque varia & innumera. Nam omnipotens benedicit benedictionibus cœli deſuper, benedictionibus abyſſi jacentis deorſum, benedictionibus uberum & vulvæ, *Geneſ. 49. v. 25.* *Objectum* Homo eſt, vel res ratione carens, etiam *Deus*, quando benedicere idem eſt, quod εὐχαριστεῖν gratias agere & laudare. Benedictus Deus, εὐλογητὸς ὁ θεὸς, ſcilicet εἴη, *eſto*: non eſt epitheton de Deo, ſed votum de Deo, ut Balduinus *in Comment. ad h. l.* loquitur. Homo *homini* benedicit, cum directè ei benedictionem à Deo vovet. *Rebus autem ratione carentibus* benedicimus, non directè iis, (quia non intelligunt) precando, ſed ſuper iis Deo ſupplicando, ut per ea bona homini conferre velit. *Forma* interna (humanæ) vera in Deum realiter benedicentem fiducia & benevolus in proximum affectus. Externa verborum vim precum habentium & ſu-

Digitized by Google

& ſuſpiriorum inter honeſtos ritus emiſſio. *Finis divina* eſt ſalus hominis tum corporalis, tum ſpiritualis: *humana* & quidem *ultimus*, Dei gloria, *proximus* proximi ſalus, quæ per benedictionem votivam bona quævis apprecando, quæritur: *cui ſubordinatur* benedictio rerum *tum conſecratoria*, cum nimirum per benedictionem res ex uſu communi in uſum ſacrum transfertur, ut panis & vinum in S. cœnâ, & aqua in uſu Baptiſmi: *tum non conſecratoria*, cum ad communem quidem uſum res adhibetur, per benedictionem tamen ſeu per ſermonem Dei ac precationem ſacra fit, *1. Tim. 4. v. 4. 5.*

§. 4. Specialiora, Benedictionis naturam explicantia, ab aliis petantur; nos in forum noſtrum regredimur, viſuri jam, an illæ vetularum benedictiones, quas in amoliendo faſcino & malo tum hominibus, tum beſtiis, rebusque aliis obveniente, ut & in removendis actionum impedimentis, & promovendâ earum felicitate adhibent, veræ ſint, an verò pſeudobenedictiones, adeoque perperam nomen illud ferant? Benedictiones illas ſuperſtitioſas, magicas, adeoque pſeudobenedictiones, imò maledictiones eſſe accuratior, materiæ, formæ & circumſtantiarum ventilatio docebit.

§. 5. Ut autem feliciori hoc in negotio ſidere progrediamur, præter ſupra enumeratas benedictionum formulæ alias inſuper in medium proferemus, easque ad lydium veritatis lapidem revocabimus, earundem curioſa attritione motarum valorem examinaturi, abſurditatemque riſû explodendam omnium oculis expoſituri. Nobilis quidam dolore in digiti articulo minimo correptus hac ſibi à vetula quadam benedici formulâ, quam memoriæ infixam ex ore ſuo mihi communicavit, permiſit:

(1) Unſer lieber Sohn und unſer liebe Frâ (Frau)
Giengen über eine grüne Ae. (Au)
Da begegnet ihnen das Reißlich und Freiſchlich
Das Gegicht und allerley Geſücht
Wo wilt du hin Gegicht/ und allerley Geſüchte?
Da will ich in deß Mannes Haus/
Riſum — Will ihm ſein Fleiſch freſſen/
teneatis — Will ihm ſein Blut ausſaugen/
amici. — Will ihn gar zu nicht machen ꝛc.

Das ſolt du nicht thun/
Kehr wieder um/
Reißlich und Freiſchlich/
Das Gegicht und allerley Geſücht/
Nein in wilden Wald in holen Stock/
Das keinem Leid/ keinem Vieh/ keinen Schaden thut ꝛc.
Das zehl ich dir zur Buß im Namen ꝛc.

Ad vocem dir addidit nomen patientis, & ad tria ſanctæ Trinitatis nomina ter crucis ſignum digitis ſuis formavit &c. His verò dictis citò per januam ſe proripuit pede, & ne revocaretur, aut nominaretur, jam antè anus præcaverat. Sed fruſtranea fuit benedictio, cujus tamen formulam ut expertam, etiam ad dentium dolorem, catarrhos, eryſipelata &c. vetula maximoperè commendarat.

§. 6. Affinis huic eſt ſequens ad Febres commendata benedictionis formula, quam in MS. quodam inveni. (2.) Frörer/ Heuchler und Meuchler giengen über Land da begegnet ihnen unſer lieber Herr und ſprach: Frörer/ Heuchler und Meuchler wo wolt ihr hin? Sie ſprachen: Wir wollen hinein in der Menſchen Haus/ wollen ſie rütteln und ſchütteln/ daß ihnen das Hertz im Leibe kracht. Da ſprach unſer lieber Herr: Frörer/ Heuchler und Meuchler/ das ſolt du nicht thun / ich will ein Wicklein binden/ und will 42. Kitten daran binden ꝛc. Das zehl ich dir N. zur Buß/ im Namen ꝛc. Hæc verba trina & Orationis Dominicæ & Symboli Apoſtolici recitatio &c. ſequantur. Item ad dolorem dentium hanc;

(3.) GOtt und das heilig Blut/
Sey für meine Zähne gut.
Wo ich Zähne hör klagen/
Will ich einen von Galgen Blut ſagen ꝛc.
Das ſey dir eine wahre Buß im Namen ꝛc.

& quæ alia obſervanda præcipiuntur, adde. Sed ea nos ſupprimimus.

§. 7. Quidam ruſticus habuit vaccam in gutture quadam paſſione contritam, qui talem fecit benedictionem: (4.) Ob das ſey/ daß Maria Magd oder Jungfrau ein Kind JEſum gebahr / ſo komme dieſem Thier das Blat ab ꝛc. im Namen ꝛc. Felix Malleolus *Tract. 1. de Exorciſm. pag. 278.* Vulneratis bene dicunt ita, referente eodem Malleolo *p.m.399.* & M. Bernh. Albrecht *lib. de Mag. pag. 41.* (5.) Chriſtus ward geboren/

Chriſtus

Chriſtus ward verloren/ Chriſtus ward gefunden / der geſegne dieſe Wunden/ im Namen ꝛc. Ridicula ſunt ſequentia, quæ M. Chriſtoph. Viſcherus *Tract. de Benedict. Vetular. Superſtit.* refert. (6.) Iſts nicht wunderbarlich/ daß man fürs Fieber drey Biſſen geſtolen Brod nimt / in zwo Nußſchalen picket/ in ein Brieflein ſchreibt und ſpricht: Kuh/ wilt du zu Stall / Fröſer ſo gehe du in Wald ꝛc. Ich zehle dir das zur Buß auf im Namen deß Vatters ꝛc. Item/ für Geſchoß: Ich ſegne dich für zwey und ſiebenzig Geſücht/ und für zwey und ſiebenzig Geſchoß / daß du ſein werdeſt los / ꝛc. im Namen ꝛc.

§. 8. Mulierum nonnullæ ad nundinas properantes, ut majori fortunæ ſecundæ gratiâ citiùs res ſuas vendant, herbam Quinquefolium dictam in itinere quærunt, eam citiſſimè evellunt, atque trinâ ſequentium verborum &c. ſibi benedicunt ita: So geſchwind es ich räff/ ſo geſchwind ich verkäff / im Namen ꝛc. fœminâ quâdam à ſuperſtitionibus alienâ & piâ, quæ illarum ſæpè fuerat comes, earundemque in vendendo felicitatem non potuit non agnoſcere, id referente. Hæc & ſimilia plura, quæ congerere fugio, ſunt anicularum arcana ad faſcinum & mala alia remedia, ſpecioſo non tantùm benedictionis per ſancta ſanctiſſimæ Trinitatis, à qua omnis benedictio, nomina, ſed & efficacis operationis nomina celebria. Formulas variare vidimus: nonnullas ſalutatio Angelica, Hiſtorica Paſſionis Chriſti narratio, titulus Crucis Chriſti, Evangelium Johannis, nomina Angelorum & alia ingrediuntur, quibus ritus varii, interdum valdè inepti, ſæpius crucis formatio, junguntur. Sortiarius quidam apud Speidelium *Tit.* Segenſprecher *pag. 1136.* mappam ægrotanti cuidam puellæ cum ſolita Pontificia formula: Daß ſey dir zur Buß / impoſuit, & quidem in nomine Patris &c. poſtea orationem Dominicam & ſalutationem Angelicam quinquies latinis verbis recitavit, & mappam combuſſit. Idem omiſsâ formulâ Pontificiâ mappam alii cum recitatione nominis divini impoſuit, & mappæ pariter combuſtæ cineres in ædibus diſperſit. Formulas & Amuletorum & Benedictionum in medium ideò produxi, ut earum abſurditatem & vanitatem, quæ vel primò viſu & auditu percipitur, luci expoſita ipſa exempla prodant, & quid de cæteris hìc non expreſſis ſit ſentiendum, Lectori aperiant. Multi quidem multa de iis in genere, eaque verborum & ſanctitate & ſimplicitate ab aliis commendari audiunt, ſed oculis & auribus ea in ſpecie

uſurpare non omni datur. Mutilas autem dedimus, ne caprina ingenia imitando temerandi conſcientiam habeant occaſionem.

§. 9. *Benedictionem anilem* ſic deſcribimus, quòd ſit actus, quo concepta verba tum ſacra tum profana à vetulâ, vel aliâ perſonâ ſuperſtitioſâ ſcribuntur, vel ore proferuntur, & tandem nomine Sanctæ Trinitatis, Angelorum, vel etiam Dæmonum obſignantur, quibus characteres & ritus peculiares junguntur, omnibus autem virtus ad profligandos corporis morbos & adverſæ fortunæ injurias realis tribuitur, ita ut loco & tempore definito, quo benedicenti & benedicendo placet, indubitatus effectus ab iis manare credatur. *Anilem* benedictionem à potiori ſubjectô, quod aniculæ & vetulæ præprimis ſunt, (fœminas juniores & viros non omninò excludimus) vocamus eaque pro objecti varietate varia ſortitur nomina, e. g. Wund-Segen/ Blut-Segen/ Kranckheit-Segen/ Stall- und Vieh-Segen/ Forſt- und Wild-Segen/ ꝛc.

§. 10. Tantum autem abeſt, ut iſtæ anicularum benedictiones veræ ſint, ut potius ab his immane quantum differant. Patet hoc I. *ex materia* benedictionis veræ, quam preces votivas eſſe diximus. At formulæ illæ omnes monſtra ſunt orationis deformia, à precum & piorum votorum naturâ perquam aliena. Nam 1. *oratio debet eſſe ſeria*: at benedictiones, præſertim prima & ſecunda fabulæ ſunt aniles, quæ auditæ non tam riſum jocoſis quàm dolorem piis pariunt. Altvettel'ſche Fabeln/ ut Lutherus *1. Tim. 4. v. 7.* vertit, quas rejicere jubet Apoſtolus. Febris, podagra, catarrhus & epilepſia, quæ accidentia ſunt, ceu ſuppoſita & perſonæ loquentes introducuntur, quales fabulas aniculæ pueris ad colum conſiſtentibus ſolent recitare. 2. *Frequens & continua.* Inceſſanter orare jubet Apoſtolus *1. Theſſ. 5. v. 17.* ut nullam mens pia metam precibus ponat: ſed benedictio anilis in una vel trina, aut ſiquidem frequens ea ſit, attamen in definita verborum recitatione ſubſiſtit. 3. *Fervida*, ita ut ardens in ara cordis devotio ſuſcitata per os ſuffimentum precum fragrantiſſimum edat. Nam

Dimidium ſphæra, ſphæram cum Principe Roma
A te poſcit Homo, poſcit & ipſe Deus (COR.)

Sed benedictionum anilium curatrices ſpe lucri erectæ ſuo ſe ſatis feciſſe officio putant, modo ore ſolo, quantumvis tepidô, benedictionis verba

verba fundant, non curantes, quem pietatis Zelum Deus ab oratore requirat. *Populus iſte appropinquat ore ſuo, cor autem ejus longè à me eſt*, queritur Deus. *Eſai. 29.* 4. *ſubmiſſa*, gratiâ Dei ſubnixa, *Dan. 9. v.18.* cum miſeriæ confeſſione in humilitate facta. At benedictio anilis non Dei gratiâ, ſed verborum rituumque efficacia nititur, nec ſuam miſeriam patiens, aut patientis medicaſtra fatetur, ſed temerariô auſu miſeriæ finem per ſua verba, quæ efficaciſſima eſſe cenſet, Diis & Deabus etiam invitis quærit non ſine faſtûs argumento. 5. *Voluntati divina congrua 1. Joh. 15. v. 14.* Hæc autem jubet (1) *benedicere iis, qui devovent nos, benefacere iis, qui oderunt nos, & orare pro iis, qui lædunt & inſectantur nos, Rom. 12. v. 14.* Sed contrarium paradigmata iſta vindictæ plena docent: Hat dich beſchrien ein Mann / ſo komm es ihm ſelber an. Hat es gethan ein Weib / ſo fahr es in ihren Leib ꝛc. (2.) *Deum tempore tribulationis, ut exaudiat, invocare. Pſ. 50. v. 15.* Sed ſuis benedictionibus è calamitatibus alios eripere præſumunt mulierculæ, non attendentes, an cœleſtis auxiliatoris gratiam & opem afflictus ipſe imploraverit nec ne? Scilicet de Dei omnium miſerentis gratiâ ille ſecurus citra ullum orationis laborem pronô pede ad efficacia benedictionis verba, quæ perſonam alienam facere jubet, ad ſalutis portum pergit, & ſic ſalvus evadit. (3.) *Bona temporalia ſine definiti temporis præſcriptione quærere*, ad Chriſti ipſius exemplum, *Matth. 26. v. 39.* ſic orantis: *Mi Pater, non ſicut ego volo, ſed ſicut tu.* Verùm quandocunque benedicenti & benedicendo placet, faſcini, & morbi, quicunque ille ſit, ablationem, ſeu ſanitatem, per peculiares benedictionis modos obtinere præſumunt, non Dei ſed propriam voluntatem, non libertatem, ſed neceſſitatem inferentes, atque illud Chriſti ita invertentes: Mi Pater, non ſicut tu vis, ſed ſicut ego. Quibus Proverbium nos obvertimus: Eigener Wille brennet in die Helle. Wer thut / was er will / der muß leiden was er ſoll. *Definitum tempus qui præſcribit, Dominũ tentat. Judith. 8. v. 11. Non eſt iſte ſermo*, ait Judith, *qui miſericordiam provocet, ſed potius, qui iram excitet, & furorem accendat. Poſuiſtis vos tempus miſerationis Domini, & in arbitrium veſtrum diem conſtituiſtis ei.* Quæ verba ſibi habeant Medicaſtræ. (4) *Perſeveranter orare nec defatigari. Luc. 18. v. 1.* Sed aniculæ præſentiſſimam per benedictiones ſuas medelam; & non morbi ſolum, ſed & Orationis, quâ afflictus fru-

ſtra defatigetur, finem promittunt. Sic auxilii janua non precibus afflicti, ſed voce benedicentis efficaci, qui, ut perſeveranter oret, opus non habet, aperitur. Ne tangam ultimò loco, Sancto Dei nomini defunctorum Sanctorum nomina, imò quandoque horrenda Dæmonum nomina (horrendum!) in benedictione jungi. Egregiam copulam!

§. 11. II. Patet *ex Formâ benedictionis veræ*, quæ eſt vera in Deum fiducia: & cum orationis iſta ſit ſoror, *ἀνάβασις τοῦ νοῦ πρὸς τὸν θεὸν*, ut Orationem Damaſcenus vocat. At aniles illæ benedictiones ne quidem ad Deum, à quo omne datum optimum, & omne donum perfectum deſcendit, *Jacob. 1.* ſunt directæ. Nuda nominum S. Triados in fine recitatio, quâ nugatoria verba finiuntur, non parit fiduciam. Fides autem in conceptis verbis ut collocetur ſedulò præcipitur, eaque ſi deſit, nullum fore ſperandum effectum benedicentes ipſimet ingeminant. Non autem in verbis tantum, ſed & in adjunctis verborum ritibus fiduciam poni imperata iſtorum obſervantia prodit, qua ne quid vel omittatur, vel adjiciatur, ſedulò præcavent, iiſdemque conſtanter adhærent.

§. 12. Certam quidem olim Sacerdos populo Iſraelitico benedicturus formulam quotidie poſt ſacra ſaltem matutina uſurpavit *Num. 6. v. 23.* eamque ſequentem: *Benedicat Jehovah & cuſtodiat te. Faciat Jehovah, ut luceat facies ſua tibi & gratiam faciat tibi. Attollat Jehovah faciem ſuam erga te & apponat tibi pacem!* Cui certos ritus junxit. Manus enim primò abluit, deinde in ſuggeſtum adſcendit diſcalceatus, & ſtando, non ſedendo benedixit. Faciem prius templum verſus vertit, tergum verò verſus populum, digitoſque in volam incurvatos habuit, donec Synagogæ miniſter abſolveret confeſſionem: tum vertit faciem verſus populum, & jam elevatæ utriusque manus digitos expandit. Cùm nomen Dei tetragrammaton Sacerdos pronunciavit, pollicem, indicem & medium in utraque manu erexit, depreſſis in palmam reliquis duobus. Nomine verò illo prolato tres ſtatim ejusdem digitos ſic divaricavit, ut quinque conſtituerentur intervalla ſeu ſpatia, unum inter duos utriusque manus pollices, duo inter pollices & his poſteriores digitos, & duo inter quatuor reliquos inſtar literæ Vau ſpatium formantes, quorum duo extremi pro uno ſteterunt.

§. 13. Ve-

§. 13. Verùm iſtam benedictionis formulam divina Majeſtas ipſa Aharoni & filiis ejus, reliquisque ſub eorum perſonâ Sacerdotibus præſcripſit & mandavit, ut filiis Iſrael ſubſequis ita benedicerent. Sed nullum benedictionum anilium fundamentum, ne quidem apicem, in Sacris oſtendere poſſunt illarum Patronæ. Ad orationis autem præceptum fruſtra confugiunt, cùm orationis indolem illas minimè ſapere jam oſtenderimus. Sacros Sacerdotum in populô Iſraelitico quod concernit ritus, ii quidem myſteriorum reconditorum ſacra fuerunt ſignificativa, ſed non efficacis operationis exhibitiva. *Et imponent* (adjicit ibi Dominus) *nomen meum ſuper filios Iſrael, & ego benedicam iis.* Deus benedicit, non ipſa verba vel ritus verborum comites. Verborum ſenſus oculos mentis, ritus oculos corporis invitavit, & documentorum ubertate ſuſtentavit. Non autem neceſſarios, ſed adiaphoros fuiſſe ritus iſtos, neglectus iſtorum adhuc hodie præter manus elevationem in Eccleſia, cui neceſſaria omittere religio eſt, confirmat. Sed nec ipſa manûs tempore benedictionis elevatio, qua populum ſub Dei contra Satanæ ac mundi injurias protectione eſſe commonetur, abſolutæ neceſſitatis opinionem imprimit, eam tamen Eccleſia retinet, prout omnia per conſuetudinem longumque uſum recepta, quæque ſine ſcandalô mutari nequeunt, non dimittit, quia illa manûs elevatio eſt quædam χειροτονία ſeu manus impoſitio: hæc autem uſitatus & celebris erat in Oratione, benedictione & ſacris aliis ritus, probante id ſolidè Præceptore meo Celeberr. Dn. D. Keslero b. m. *Theolog. Caſ. Conſcient. cap. 1.*

§. 14. Examinetur jam vetularum circa ſuos in benedictionis actu ritus ſenſus, & eos ſtrictiſſimâ iſtorum obſervantiâ, quam ſedulò inculcant, neceſſitatis in ritibus ſuis opinionem, ac ſi neceſſarius inter eos & effectum ſit nexus, fovere patebit. Neque etiam ullus ſuum in ſacris conformitatis ratione habet fundamentum. Et licet affinitatem quandam quidam referre videantur, curioſiùs tamen eam evolventibus diſparitas occurrit magna, ſæpius ſuperſtitionis maculâ infamis. Quid illa nominis proprii benedicentis in primâ formulâ prohibitio? quid fuga per januam ſubita, niſi ſuperſtitioſum primi præceptoris mandatum prodit? Non trina orationis Dominicæ & Symboli

Apoſto-

Apoſtolici in ſecundâ recitatio, qua talis, verborum efficaciam auget. Millies etiam licet Sacerdotalis benedictio ſine Dei mandatô Laici ore uno die recitetur, propter hanc ipſam tamen non major è dictis in populum redundabit benedictio. Quid ſubita illa quinquefolii in itinere evulſio monſtri alit? Adeò verum eſt, quod Plutarchus *de Superſt.* tradit; *Superſtitionis ridicula ſunt opera atq; effectus, verba, motus, præſtigia, incantationes, circumcurſitationes, tympanorum pulſiones, luſtrationes impuræ, ſordidæ caſtimonia &c.*

§. 15. Nolo III. urgere *ſubjectum quod* orando verè benedicit, utriusque ſexûs perſonam eſſe per Spiritum S. regeneratam, Deoque per fidem & pœnitentiam reconciliatam: Benedictiones verò, quibus ad faſcinum utuntur, abjectiores ex vulgi fece aniculas ut plurimum curare, variis ſuperſtitionibus aliis immerſas (quas vulgo etiam honeſto titulo, **weiſe Frauen/ kluge Frauen/** ſed immeritò vocant, niſi per antiphraſin quaſi minimè ſapientes & prudentes, aut ex Cacodæmonis ingenio tales appellare velimus) non matronas prudentiores; rariùs Viros, aut ſaltem eos, qui ſocietatis magicæ ſunt membra, **Stulbinder/ Cryſtallenſeher/ die ſich der freyen Kunſt rühmen.** Sed tales cujus ſint fidei & ſpiritûs filii conſtat. Hoc verò hominum genus verba ſua non in prudentiorum facie, ne confundantur, ſed inter ſecretos plebeculæ levioris parietes ſub ſilentii fide, non eâ, quæ arcanis optimæ fidei rebus debetur, ſed turpis notæ factis quæritur, faciunt. Malæ cauſæ ſignum. Non lucem fugit verus Orator, ſed ut in auxilii per preces obtinendi ſocietatem alios etiam ſuſcitet, quærit, & ad Pythagoreorum mentem cum voce precatur, h. e. ut Clemens Alexandrinus *in fine 4. Stromat.* interpretatur, non veretur preces fundere multis eas ſcientibus.

§. 16. Sed cùm Pſeudo benedictionis tum forma, tum materia mala ſit, totaque orationi veræ contraria; quem jam autorem primum & efficientem ejusdem concipiemus cauſam? Non ea *Spiritus S.* eſt. Nam

θεῦ κακὸν οὐδὲν ὁρῶμεν ἔργον.

Dei nullum malum videmus eſſe opus:

Non Deus volens iniquitatem, Pſ. 5. v: 5. *Perdit omnes, qui loquuntur mendacium* v. 7. **Man darff GOttes wunderthätige Hand nicht einmiſchen in Sachen/ die Ihm zu wider ſind/** ut alicubi D. Danhauerus loquitur:

tur: Non *Angeli boni*, qui Dei ſunt virtutes, ejusque voluntatem faciunt, *Pſal. 103. v. 20.* Voluntatem autem Dei falſum omne reſpuere jam diximus. *Non amat falſum auctor veritatis, adulterium eſt apud illum omne quod fingitur*, Tertullianus *de Spectac. cap. 23.* Pater itaque mendacii qui *Satanas* eſt, *Joh. 9. v. 44.* *primaria* benedictionis anilis cauſa eſt; *ſecundaria* homines ad ſuperſtitionem proni, quibus pravas Pſeudo-benedictionis cogitationes immittit: uti in cor Judæ Satan dediſſe dicitur, ut Chriſtum proderet, *Joh. 13. v. 2.* ita gementi ſub afflictionis onere cordi credulorum & impatientium benedictionis ſuperſtitioſæ, ceu remedii ad varia morborum genera exoptatiſſimi, deſiderium ingenerat, & ad magicas traditiones eos invitat. *Deus hujus ſeculi excæcat ſenſus infidelium, ut non videant lumen Evangelii de claritate Chriſti*, *2. Cor. 4. v. 4.* Quoties homines ſuperſtitione, &, qui ipſis prædicatur, effectu delectari videt, ut plenum voluntatis aſſenſum impetret, omnem movet lapidem, exaggerando calamitatis gravitatem, divini auxilii procraſtinationem, remedii facilitatem, utentium pluralitatem, verborum ſanctitatem, ſenſus ſimplicitatem, effectûs veritatem, docentis integritatem & finis dignitatem.

§. 17. *Finis* hujus benedictionis qualis eſſe poteſt, niſi malus? Efficientem enim habet Angelum malum, qui non niſi mala ex infenſiſſimo erga Deum & humanum genus odiô molitur. *Malus* eſt, non quidem eſſentialiter; ſic enim ſuam habet bonitatem, quæ transſcendentalis dicitur, ſed moraliter, & ſuâ ſponte, nihilque bona intentione facit. Eſt quidem omnis finis in genere bonorum, ut Scaliger ait *Exercit. 250. Sect. 1.* de ratione & eſſentiâ finis eſt bonum, juxta Piccolomineum *gr. 10. Phil. Moral. cap. 14.* Verùm bonitas finis non ſemper vera, ſed ſæpè apparens eſt. Ut animæ graviùs noceat hoſtis noſter, corpori per ſuperſtitioſa, ceu facilia, propthereaque grata remedia medetur. Ex efficientis intentione finis bonitas potiſſimum æſtimanda. In benedictionis autem negotio finis bonitatem, quæ eſt deſiderata corporis ſanitas, gravitate mali animæ tacitè illati, compenſare ſtudet Cacodæmon. Sic ſanato corpore anima ægrotat tanto graviùs, quanto corpore eſt nobilior. *Mentitur Diabolus, ut fallat, blanditur, ut noceat, bona promittit, ut malum tribuat, vitam pollicetur, ut interimat, ſpondet pacem,*

Digitized by Google

pacem, ne ad pacem perveniri queat, ſalutem offert, ne quis ad ſalutem veniat. Ita Cyprianus *Epiſt. 3. l. 1.*

CAPUT VI.

Benedictiones aniles ſunt 1. ſuperſtitionis plenæ non tantum in genere ſpectatæ, ſed etiam in ſpecie Papiſticæ. 2. Magicæ. 3. Fruſtraneæ ſæpè, quod exemplis illuſtratur. 4. Sunt reipſa maledictiones. Formulæ quædam examinantur. Malleolus notatur, ejusq; rationes pro curatione morborum per verba ſacra diſcutiuntur. M. Viſcheri laus in confutanda benedictione anili.

§. 1. QUæ cùm ita ſint, quid ſalutis per Benedictiones illas aniles fatui quærunt, cùm ſuperſtitioſæ ſint, magicæ, fruſtraneæ, imò maledictiones & propterea execrandæ? En veritatis faces, quibus iſtam deformitatem amplius colluſtrabimus. 1. *Superſtitionis* plenæ ſunt non tantum in genere ſpectatæ, ſed & in ſpecie Papiſticæ. *Prius* patet, quia nulla naturalis verbis & ritibus virtus ineſt efficiendi, id quod ad nauſeam usque hactenus oſtendimus. Superſtitioſum autem eſt rei tribuere virtutem, quâ de ſe caret. Audiamus hîc Theologum Conſcientioſiſſimum Dn. D. Keslerum, qui *loc. cit. cap. 60.* ita tam verè quàm piè diſſerit. Solche Mittel als Figuren/ Buchſtaben/ Spruchſegen/ Meſſen/ Binden/ꝛc. betreffend/ ſind ſolche aberglaubiſch/ und alſo abgöttiſch. Denn in dem beſtehet der Aberglaub/ wenn einem Ding oder Werck eine Krafft zugeeignet/ und derſelben wegen auf das Ding ein Hertzens-Vertrauen geſetzet wird/ da keine Göttliche Ordnung/ Befehl und Verheiſſung/ auch kein Grund in der Natur vorhanden iſt/ da iſt der Teuffel Meiſter/ und der Pattient ſein Gefangener/ der vermeinte Artzt ſein Diener/ das Mittel ſein Götz und Abgott. Celeberrimus Theologus Dn. D. Danhauerus in Catechiſmus-Milch *Part. 1. pag. 439.* Aberglaubiſcher und zauberiſcher Segen iſt/ wenn der Name Gottes und das Wort der H. Schrifft über ein Ding geſprochen oder geſchrieben und geglaubet wird/ es habe ſolcher Anſpruch und ſolche Characteres eine ſonderbare Krafft die Natur zu ändern oder zu beſſern. Iſt entſprungen aus dem Heidenthum/ von den Jüdiſchen Cabaliſten geheget/ im Papſtthum beliebet/ und leider! auch unter uns als ein ſchnöder Saurteig/ der längſt mit aller

Macht

Macht hätte ſollen ausgefeget worden ſeyn/ verblieben. *Poſterius* produnt illa quorundam verba : Das zehl ich dir zur Buß. Das ſey dir ein wahre Buß. Quod fermentum Pontificium etiam Dn. Saubertus *loc. cit.* deprehendit, & expurgare laborat, inquiens : Diß verfluchte Segnen wird verrichtet mit einem ſonderbaren Päpſtiſchen Irrthum / wenn jedesmals dieſe Wort angehänget werden : Das zehl ich mir zur Buß. Gottloſe Wort nenn ichs darum/dieweil ſie herflieſſen aus der Papiſten Lehr de ſatisfactione, wie man den Leuten eine Büſſung der Sünden auflegen ſoll/ ſonderlich aber/ daß ſie für die bekandte Sünde ſo und ſo viel Ave Maria und Vatter Unſer nach der Zahl der Körnlein am Roſenkrantz oder Pater noſter herſagen / und dieſelbe ihnen alſo zur Buß oder Ablöſung/ Abſtattung ihrer Sünden nacheinander zehlen ſollen/ bey welchem Greuel dieſe Art zu reden im Papſtthum entſprungen: Zehle dirs zur Buß/ oder ich zehle mirs zur Buß. Iſt denn das nicht eine Sünde? Solte mans bey den Evangeliſchen gut heiſſen?

§. 2. *Magica* ſunt, quia non Deum, nec Angelos, ut evictum dedimus, ſed Satanam habent autorem. Saga quædam hanc ad curandas ferventes deſtillationes (wider das Geſchoß) formulam ab ipſo Satana ſe accepiſſe, Judici ultrò faſſa eſt : Alle Wolcken trieffen / und alle Waſſer flieſſen: Alle Boltzen ſchieſſen/ ſchieſſen dir aus allen dein Gebein / ſey gleich groß oder klein/ von 77. Geſchoß/ und alles das Unkraut/ das auf Erden iſt/ &c. &c. Das zehl ich dir zur Buß &c. Ex hac omnes alias ſimili bſurditatis vitio laborantes Dæmonem habere autorem, quis ambigat? Hujus farinæ eſt benedictio iſta, qua ruſticum quendam in Papatu Magum ægrotantibus opem clam Ulmæ aliisque in locis tuliſſe refert Dn. D. Dietericus *Tom. I. Concion. in Sap. pag. 942.* Braun hats nichts verſchuldt. GOtt der Vatter hats nicht verſchuldt. GOtt der H. Geiſt hats nicht verſchuldt. Im Namen deß Vatters &c. In his & ſimilibus Dæmon occultô concurſu & influxu benedictiones aniles verè inefficaces facit apparenter efficaces. Propterea non malè B. Keslerus vocat iſtos ſanationis actus, ſolche Artzneywerck kleine Hexerey. Itaque ſive Dæmoni ipſi fracto animô immediatè ſupplices, & ad benedicendum invites, ſive civilitate magicâ mediatè per ejus miniſtros auxilium Diabolicum in benedictionis actu implores, in foro & judicio Dei perinde eſt. Patrocinium quidem per ſancta Trinitatis nomina, & Sacræ S. Scripturæ verba benedictioni quærunt, ſed fruſtra. 1. Fruſtra eſt, qui ebrietatem per vini, quòd Dei creatura ſit,

bonitatem excuſare laborat: ſic iſta benedictionis anilis per verborum ſanctitatem excuſatio fruſtranea eſt. 2. Hoc ipſo ſeſamo & papavere Dæmon edulia ſua exitiale animæ venenum foventia conſpergit, ut faciliùs incautos invitet, & graviùs invitatos lædat, advertente D. Auguſtino *Tract. 7. in Johann.* *Usq; adeò*, inquit, *Fratres mei! ut illi ipſi, qui ſeducunt per ligaturas, per præcantiones, per machinamenta inimici, miſceant præcantionibus ſuis nomen Chriſti, quia jam non poſſunt ſeducere Chriſtianos; ut dent venenum, addunt mellis aliquantum, ut per id, quod dulce eſt, lateat, quod amarum eſt, & bibatur ad perniciem.* Perniciem parit nominum divinorum & ſacrorum verborum non in actione honeſtâ uſus, ſed in ſuperſtitioſâ, qualis eſt illa benedictio, abuſus: vel cùm magna nominibus ipſis virtus ineſſe creditur, & per eadem effectus ſuperſtitioſè quæritur. Sic nomine JESU, quem Paulus prædicarat, Filii illi Scævæ Judæi Principis Sacerdotum quidem utebantur, ſed quia ipſi nomini virtutem expellendi Dæmones tribuebant, uſus in abuſum tranſiit. Quare ſpiritus in obſeſſo malus, poſtquam dixiſſet: *JESUM novi & Paulum ſcio: vos autem qui eſtis?* contra eos invaluit, ita ut nudi & vulnerati effugerent. Non ſunt nomina & verba ſacra eo fine data, ut per ea ex placito rebus novas vires conciliemus, easdemque immutemus. *Graviùs delinquunt, qui ſacris potiùs quàm profanis verbis hac ſuperſtitioſè aggrediuntur, quippe cùm illa nobis à Deo data ſint, ut ad veri Numinis verum cultum nos perducant, non ut ad Diaboli obſequium ipſis abutantur*, inquit Balth. Bonifacius *lib. 14. Hiſt. Lud. cap. 9.* D. Chryſoſtomus *Homil. 25.* graviſſimâ oratione invehitur in Antiochenos, quòd in iſtorum civitate talia mulier quædam perpetraret. *Chriſtiana*, inquit, *eſt mulier, quæ hæc incantat, & nihil aliud quàm Dei nomen loquitur. Quare eam magis odi, quòd Dei nomine uſa eſt; quòd cùm dicat, ſe eſſe Chriſtianam, ea, quæ ſunt gentilium oſtentet.* Magorum ſcripta eo abuſu eſſe infamia Origenes quoque contra Celſum notavit hisce, inquiens: Εὑρίσκεται δ' ἐν τοῖς μαγικοῖς συγγράμμασιν πολλαχοῦ ἡ τοιαύτη τοῦ θεοῦ ἐπίκλησις, καὶ παράληψις τοῦ θεοῦ ὀνόματος ὡς οἰκείου τοῖς ἀνδράσιν τούτοις (Abrah. Iſaac. Jacob.) εἰς τὰ κατὰ τῶν δαιμόνων. Item: Πολλοὶ τῶν ἐπᾳδόντων δαίμονας χρῶνται ἐν τοῖς λόγοις αὐτῶν, τῷ Ο ΘΕΟΣ ΑΒΡΑΑΜ &c. Scripturæ uſum nervosè Apoſtolus *2. Tim. 3. v. 16.* tradit, iſtius autem nullam facit mentionem. *Omnis ſcriptura divinitùs inſpirata eſt utilis ad doctrinam, ad redarguitionem, ad correctionem, ad inſtitutio-*

ſtitutionem, quæ eſt in juſtitiâ. Itaque non ineptè illa Eccleſiæ verba huc trahere poſſumus: Ach GOtt der theure Name dein/muß ihrer Schalckheit Deckel ſeyn.

§. 3. *Fruſtranea.* Vox quidem hæc communis eſt, ſed inepta plurium, qui ex apparente illa benedictione auxilium aliquando ſenſerunt: Es hilfft doch gleichwol. Es hat gleichwol dem und dem gut gethan. Peſſima vox, Chriſtiano indigna! Hanc autem nugacitatem plurimos amabili afflare inſaniâ dolemus. 1. Ergone auxilium, ubicunque detur, promiſcuè nullâ habitâ ratione & autoris & modi, ſive bonus ſive malus hic & ille ſit, quærere licet? Filii certè hujus ſeculi prudentiores ſunt his, qui filii lucis audire volunt, in natione ſuâ, cùm illi auxiliorum qualitatem accuratè prius explorent, quàm eadem accipiant: iſti autem in re cum æterno animæ exitio conjunctâ examen omne negligunt. 2. Fruſtraneas eſſe, in ſe puta, ratio probat. Verborum enim vis nulla cùm ſit, quod ad ravim usque probavimus, nulla etiam eorundem erit in faſcino amoliendo virtus. *Vulgare* cùm non detur, fruſtra cum non ente verborum ope pugnamus. *Naturale* naturalem poſcit facultatem, qua verba deſtituuntur. *Magicum* durioris eſt cervicis, quàm ut per naturalia remedia, nedum per verba ſuâ naturâ impotentia ſubjugari queat.

§. 4. Dixi *in ſe.* Agentis enim alterius, nimirum ſupernaturalis concurrentis ope non tantum Benedictionem, ſed & ineptam quamcunque actionem ſequi poſſe effectum, quis negabit? Neque ſemper benedictionis actum effectus excipit, vel quia Deus non permittit, vel quia fidem magicam benedicendus non habet: vel quia in eo contemtus ſuperſtitioſæ actionis magnus, qui ſpiritui ſuperbo eſt infenſus, viget: ut proinde remedium hoc ſæpè ſit fallax, aliquando palliativum, nonnunquam ſuſpenſivum, & majori atrocitate vel idem, vel novum malum denuo ſuccreſcat. Juvenem quendam robuſtum, qui per ſedulam artis fabrilis tractationem hernioſus evaſerat, me, non conſilii, ſed teſtimonii poſt inſpectionem ocularem conferendi gratiâ, ut pigritiei accuſationem (ob affectûs enim gravitatem mollius vitæ genus elegerat) dilueret, acceſſiſſe recordor. Quærenti mihi, cur cognati ſui Chirurgi feliciſſimi conſilium & auxilium non implorallet, reſpondit: Der Schaden iſt ſo offt geſchnt/ daß nunmehr nichts helffen will. Fru-

Digitized by Google

ſtranei ergo fuerunt omnes illi benedictionum actus in hernioſi hujus gratiam facti. Plura ſine dubio fallacis curæ dantur exempla, quæ tamen vel pudor, vel metus ſilentii ſipario tegere malè conſcios jubet. Notatu dignam recitat Saubertus locô ſæpius allegatô hiſtoriam mali per benedictionem quidem ſublati, ſed quod brevi poſt exceperunt graviora. Vor etlichen Jahren iſt eine vom Adel in groſſe Schwermut gerahten/ darum daß ſie zu ihren Kindern hat eine alte Vettel kommen/ und den Segen über dieſelben ſprechen laſſen / mit Vertröſtung / es würde die Kranckheit gewiß nachlaſſen. Iſt zwar geſchehen / aber bald darauf ſind die Kinder dermaſſen mit unerhörten Schmertzen überfallen worden/ daß ſie nacheinander geſtorben. Die Mutter iſt darüber in ſchreckliche Melancholey gerahten/ wie dann ich Unwürdiger / da ſie hieher nach Nürnberg ſich führen laſſen/ Amts halber hiezu erfordert worden / daß ich ſie tröſten ſolte/ und war ein groſſes Wehklagen bey dieſer Mutter zu ſpüren/ maſſen es noch vornehme Leut / die im Leben ſind/ Zeugniß geben können. Ach ja / unangeſehen ſie zwar geſagt / es wäre alles aus mütterlicher Lieb geſchehen / ſchloß ſie doch endlich mit dieſen Worten/ welche Chryſoſtomus *Hom. 8.* über das 3. Cap. ad Coloſſ. geſchrieben: Ein glaubiger Menſch ſihet lieber / daß ſein Kind ſtirbt / als daß ers mit aberglaubigen Mitteln curiren und heilen läſt. Adeò verum eſt illud Sophoclis *in Ajace:*

Ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα κοὐκ ὀνήσιμα.

Hoſtium dona, non dona ſunt, & non utilia.

Tragicum quoque benedictionis, quæ conjurationis nomine indicatur, eventum ex hoc exemplô legimus, quod habet Matthias Glandorp *de Paronych. Obſ. 5.* Ruſticus obesô cacöchymicôque corpore, cum paronychiâ (Wurm an Finger / das Ungenandte) in medii digiti apice afficeretur, exorciſtam adiit: Hic conjurare incipit, chartamque, cui ſequentia inſcripta erant, vinculo firmiter circumligat. ✠ UT ✠ CREDIS ✠ ITA ✠ TIBI ✠ EVENIAT. Ac trium dierum ſpatio, ne diſligaret, præcipit, vermemque cum ſub chartâ conſpicuum futurum aſſerit. Ruſticus quamvis maximis obruitur interea doloribus, vigiliis continuis, inquietudinibusque, non tamen ſchedulam aufert, verùm ea, qua poteſt animi conſtantiâ perfert: tertiâ die faſciis ſepoſitis, apex digiti nigricans omni privatus ſenſu conſpicitur, nec non digitus ex totô inflammatus cum dolore ad axillas usque protenſo, ad

vicinam tandem contugit civitatem, chirurgumque conſulit, qui gangrænam advertens inflammationemque inſignem, appropriatiſſima quidem, ſed fruſtra adhibet remedia; circa veſperam totam manum gangræna invaſerat, quæ alterius diei manè, ad cubitum uſque extendebatur; quarta die ſub noctem ſupervenientibus convulſionibus exſtinguitur. Tale ſcilicet præmium referunt, qui Archiatrum cœleſtem & quos in mundo conſtituit, Medicos veros prætereuntes, per ſtygia ſacramenta infernalem Medicaſtrum quærunt. Ita Rex Ochozias lecto affixus illicita primùm apud Beelzebub oraculum longo uſu pridem celebre, ad quod conſultum nuncios miſerat, Deum & naturam negligendo, quærens remedia, licet verum Iſraelis Numen deinceps per Prophetam Eliam rogare voluerit, hoc tamen ob prævaricationem audire cogebatur Dei verbum: *Quia miſiſti nuncios ad conſulendum Beelzebub, Deum Accaron, quaſi non eſſet Deus in Iſrael, à quo poſſes interrogare ſermonem, ideò de lectulò, ſuper quem adſcendiſti, non deſcendes, ſed morte morieris 2. Reg. 1. Adeò certum eſt* (Speidelii ore jam loquar) *quod ſuperſtitioſæ curationes amiſſarum virium cæteris ſint pernicioſiores & magis odioſa, quoniam multa mala ex iis proveniunt, & diverſa infirmitates procreantur. Et qui hac ſpecie maleficâ,* inquit Kirchov. *Tom. 2. Conſil. German. 12. Num. 7. polluti ſunt, ſæpe pereunt, aliquando tamen non tam citò mors provenit, ſed poſt longas luctuoſas querelas & lachrymabiles fletus corpus paulatim conteritur, virtus debilitatur, & tandem perit.* Itaque Concilium Turonenſe ſub Carolo M. habitum canon. 2. & 40. annotante Nicolao Henelio ab Hennefeld *Otii Uratislav. p.252.* ſeverè jubet Sacerdotes fideles, ut *admoneant populos, ut noverint, magicas artes incantationesq; quibus libet infirmitatibus hominum nihil poſſe remedii conferre, non animabus, languentibus, claudicantibusve, vel etiam moribundis quidquam mederi, non ligaturas oſſium vel herbarum cuiquam mortalium adhibitas prodeſſe; ſed hæc eſſe laqueos & inſidias antiqui hoſtis, quibus ille perfidus genus humanum decipere nititur.*

§. 5. Sed ſi vel maximè ſperatus benedictionem effectus apparenter aut verè ſequatur, non eum verba benedictoria cauſarunt, ſed Deus in majorem ſuperſtitionis pœnam Diabolo occultè effectum producere permiſit. *Pro eo, quod dilectionem veritatis non receperunt, in*

hoc, ut ſalvi fierent, propterea mittit illis Deus efficaciam illuſionis, ut credant mendacio, & judicentur omnes, qui non crediderunt veritati 2. Theſſ. 2. v. 10.

§. 6. 4. Benedictiones iſtas reipſa maledictiones eſſe ultrò conſtat. Dum enim inſtinctu Cacodæmonis corpori benedicitur, animæ maledicitur, quia Magiæ & ſuperſtitionis, adeòque læſæ Majeſtatis divinæ crimine, quod graviſſimam & juſtiſſimam Dei iram provocat, polluitur. Quò verò anima corpore eſt nobilior, eo gravius eſt animæ malum malô corporis, quod per benedictionem auferri creditur. At verò tanta animæ eſt nobilitas, ut λόγος τῆς οὐσίας, *ratio eſſentiæ*, εἶδος *ſpecies*, & ἐντελέχεια *perfectio* vocetur: tanta verò materiæ ignobilitas, ut turpe & imperfectum Phyſicis dicatur. Theologi illam divinæ auræ particulam, hoc verò lutum appellant. Itaque etiam longè graviùs anima, quando propter illicitæ benedictionis punitur crimen, afficitur. Imò quando anima in alterâ vitâ patitur, non ea ſola, ſed & compars corpus nimirum paſſionibus & quidem longè graviòribus ſubjicitur. Nam malum in hoc ſeculo corpori à Deo in tempore gratiæ inflictum temporarium eſt, at malum propter affectûs temporalis ablationem per media illicita factam à Deo irato immiſſum, æternum. Quantò verò longiùs æternitas tempus ſuperat, tantò magis æternus corporis dolor temporarium ejusdem malum. En egregiam benedictionem! quæ cùm iniqua malorum longè majorum ſit genitrix, quis maledictionem iſtam appellare renuet? Huic accommodari poteſt illa veterum cantilena: Lieber S. Merten/ ſie ſtehlen dir ein Pferd/ und geben dir eines Hellers Werth. Proinde uti execratio ſeu maledictio Plutarcho *Quaſt. Rom. 44.* ita benectio iſta nobis triſtis res eſt & mali ominis, gravior Laconum execratione, quæ hujusmodi fuit: *Ædificiorum fabricatio te occupet & procraſtinatio, & equus quem alas, & uxor tua adulterum habeat*, referente Suida in ἐπικλυσμῷ.

§. 7. Singulatim jam benedictiones enumeratas, quia earum pretium dicta in genere ſatis indicarunt, non examinibus. Hoc tamen ad tertiam (*prima* & *ſecunda* ineptias in præcedentibus diſcuſſimus) inſuper notamus 1. blaſphemiam eſſe, quia βλάπτει τὴν φήμην (inde blaſphemia dicitur) pretioſi ſanguinis JESU CHRISTI, eique id tribuit, quod ei non convenit, & ἀχαφον eſt. Chriſtum ſanguinem ſuum largiſſimè fudiſſe,

fudiſſe, ut morbos etiam corporis tollerent, ſacra non docent: animam autem eodem mundari, eumque unicum pro peccatis noſtris λύτρον & ἀντίλυτρον ἰσόῤῥοπον eſſe Spiritûs S. Amanuenſibus piè credimus, ſi verò ullam etiam corporis malo ſalutarem in eo noviſſent virtutem, non eam fuiſſe omiſſuros ſtatuimus. 2. malo corporis remedium phyſicâ actione pollens, adeòque præſens eſt applicandum: Sanguini autem Chriſti moralis actio competit, eique in arâ crucis effuſo meritoriè peccatorum remiſſio, licet phyſicè abſens ſit, ſemper tribuitur. Si verò propter verba ipſa ſanguinis ſanctiſſimi mentionem facientia benedictionem vires poſſidere dixerit, in errorem hactenus operosè diſcuſſum recidit. Non tangam ἀσύστατα, inepta & futilia ibi contineri.

§. 8. *Quartam* & *Quintam* formulam Felix Malleolus Canonicus Anno 1454. Tigurinus, ac præter has ſimilis farinæ multas approbavit, qualis eſt & illa, quàm à ruſtico quodam accepit, ſerpentum, bufonum, lacertarum & inſectorum aliorum conjuratio *p. 417.* Ich beſchwere euch Würme bey dem Allmächtigen GOtt / daß euch dieſe Stadt als Unmähr ſey / als Unmähr GOtt iſt der Mann / der ein falſch Urtheil ſpricht / und ein rechtes kan / im Namen ꝛc. Eadem hæc verba mutatis mutandis contra animalia alia, lumbricos & vermes, equi & mulæ viſcera corrodentes eos conferre ſubjungit.

§. 9. Verùm enim verò infelix fuit hic Felix Malleolus in obterendis & proſternendis ſuperſtitioſarum benedictionum & execrationum ineptiis, & ineptus Canonis ſacri interpres, Canonici nomine indignus, propterea, ut ſupra ex Delrio vidimus, Eccleſia Romana ejus nomen inter primæ claſſis prohibitos ſcriptores, quorum ſcripta ſunt vetita, retulit. In confirmandâ ſuâ ſententia operoſus quidem eſt Malleolus, operam tamen omnem, quia ingenii & judicii viribus deſtitutus ictus fortes urgere neſcit, perdit. Perditionem operæ apud Delrium *loc. cit.* ubi rationes ejus examinat & refutat, Lector invenit. Præcipuum, quo Malleolus & cum eo Magorum plebecula innititur, eſt illud Apoſtoli *Coloſſ. 3. v. 17. Omnia quacunq; facitis in nomine Domini noſtri JESU CHRISTI facite.* Subjungit Malleolus: *Et ille, qui dicit omnia, nullum caſum vel actum (ſaltem bonum) excipit, & ſic in ſanandis hominibus vel pecoribus nullam diſtinctionem interpoſuit.* Annon callidus impoſtor ille Satanas ſub rationibus iſtiusmodi rideat in ſinu,

ac miſeros mortales ſuperſtitioni implicitos, per easdem minus rectè perpenſas implicari magis ac in ſuperſtitionis immergi abyſſum gaudeat? ut loqui cum Cl. Deuſingio *Exam. Pulv. Sympath. p.607.* liceat. Rideat meritò, ficulneâ iſta ratione multorum animos devinciri & decipi. Ficulnea eſt ratio, quia benedictionis actus bonos eſſe, κρινόμενον eſt. Finis quidem bonus eſt, ſed medium ad finem ducens, quod eſt actus curationis ſuperſtitioſus, abuſu nominis divini contaminatus, malum. *Non autem ſunt facienda mala, ut eveniant bona, Rom. 3.* Itaque Felix hic infelix alterutrum horum ſtatuere cogitur, aut omnia, quæ in nomine Chriſti fiunt, eſſe licita: aut ſaltem ea, quæ licita ſunt, facienda eſſe in nomine Jeſu. Si prius aſſeris, patrocinum præbet anilibus benedictionibus & actionibus multis magicis, nullusque erit in iſtis verborum abuſus, quod dictu durum & impium. Si poſterius, dictum probationis onus in ſe ſuſcipere atque inter licita benedictiones iſtas venire probare tenetur. Sed prius ſub onere ſuccumbet, quàm id ſolidè confirmabit. In nomine Jeſu aliquid facere, eſt ad mandatum ejus facere. Nullum verò mandatum de curandis corporis morbis per nomina & verba ſacra in ſacris exaratum habetur.

§. 10. Præterea blaſphemam illam formulam *quartam*, ob das ſey / ꝛc. quæ dubitativa eſt, & conjecturalis, excuſat Malleolus, & particulam *ſi*, particulæ cauſali, *quia*, æquivalere ait. Quemadmodum in illo: *Si judicas eos*, cognoſce. Item: ſi in inferno nulla eſt redemptio, ò! quàm terribilis eſt illius recordatio. Sed reſpondetur, licet in idiomate Latino illa æquivalentia locum obtineat, non tamen in Germanico, quo fuit pronunciata, ſimilem particulæ cauſali, dieweil / poteſtatem tuetur, ſed ſemper vel dubitationem, vel conceſſionem, attamen cum addito: ob wol / ob ſchon / ob gleich / quod minuendi rationem habet, ſignificat. At vocem illam ruſtici benedictio abſolutè ponit. Et ſi vel maximè omnis dubitatio exulet, ſuperſtitioſa tamen manet formula per ea, quæ hactenus ſunt tradita.

§. 11. Idem & hoc urget, licet rationes hujusmodi curationum non poſſint aſſignari, experimentum tamen curationis & dolorum ſublationis pro cauſa patenter poſſe aſſignari, ſeque vidiſſe in hominibus & beſtiis tales adjurationes per proſas aut dictamina certorum verbo-

rum prolata profeciſſe. Adducit etiam Rhaſis Almanſoris autoritatem & quædam è foro Medico exempla, quorum effectus patet, cauſa latet. Verùm 1. nugatorius eſt diſcurſus. Probaturus cauſam curationis, quæ ignoratur, ſufficientem eſſe dicit experimentum ipſum. In quæſtione enim manet, quamnam curationis effectus, cujus certitudo per experientiam conſtat, habeat cauſam? Experientia quidem per effectum præſentem vera cognoſcitur: effectûs autem veritas de ſe non demonſtrat cauſæ & actionis bonitatem, cùm unius rei plures poſſint eſſe cauſæ tam malæ, quàm bonæ. Igitur in effectus veritate non ſubſiſtendum, ſed plus ultra tendendum & videndum, ne occulta veteratoris per media illicita actionem perficientis colluſio adſit. *Certè ſuperſtitioſum omninò eſt, ob certitudinem eventus ineptiſſimis ejusmodi cauſis effectum tranſcribere, qui naturali virtute ab ejusmodi cauſis non valet produci, ac qui talibus mediis, ſuperſtitionem involventibus, utitur, licet ex merâ ſimplicitate, is meritò cenſetur* innumeris Diaboli illuſionibus ſe exponere, *atq; implicito Diaboli pacto ſe miſcere*, Deuſingius *l. c. p. 597.* 2. Multorum quidem affectuum in Medicina ratio latet, affectum tamen ab ipſa natura proximè manare, adhibito ſanæ rationis & ſenſuum ſcrutinio patet. Sed à verbis conceptis effectum immediatè & proximè pendere, aut Deum propter verba efficaciter actionem effectu exoptato coronare, minimè patet; non illud per rationem, neque hoc per revelationem 3. non poteſt ignorari cauſa, ſi agentium, quæ ſunt DEUS, Intelligentiæ, Natura & Ars, examen inſtituatur, & Satanæ per ſuperſtitioſa, tanquam ſua ſymbola, promtiſſimè operantis fraudes revelantur.

§ 12. Intentionem tandem, quâ Malleolus & cum eo Vetulæ benedictionibus ſuis gratiam conciliare intendunt, reſpiciemus. *Deus*, inquit, *plus reſpicit intentionem, quàm actus, & intentio regulariter judicat hominem. Hoc autem in propoſito eſt opus bonum, intentio bona & verba ſunt veritatis & ſalutis myſteria.* Verùm intentionem hominem regulariter non judicare, adeòque nec ex intentione bonâ actionis bonitatem æſtimandam eſſe, exemplo Saulis *1. Sam. 15.* patet. Bonâ ille intentione optimos ovium & armentorum greges, quos omnes interficere mandatum à Deo acceperat, pro ſacrificio reſervarat 2. Sed

 quis

quia ſine mandato id fecerat, ingratam eſſe Deo victimam à Prophetâ Samuele intellexit, & hanc divinæ juſtitiæ regulam accepit: *Melior eſt obedientia, quàm victima, & auſcultare magis, quàm offerre adipem arietum.* Ozæ intentio, declinantibus à regia viâ bobus arcam Domini ducentibus, arcam tenere bona fuit, ſed quia ſine mandato eam attingebat, Dominus eum percuſſit, *2. Sam. 6.* Arcam enim non niſi ſolis Sacerdotibus de familia Aaronis licebat attingere. Bona nimirum intentionis, ut bonum ſit opus, cynoſura mandatum Dei, ejusque verbum eſſe debet. Neq; enim quod ſibi rectum videtur, homo promiſcuè facere debet, *Deut. 12. v. 8.* Nullum verò mandatum de curandis per verba veritatis & ſalutis myſteria corporis morbis, ſacra pagina promulgat, ob cujus etiam defectum, intentionis, actionis, & operis bonitas omnis expirat.

§. 13. *Sexta* benedictionis abſurditas ex dictis patet. *Septima* formula modum fortunæ ad vendendum gratiam promerendi ſuperſtitioſum & impium apertè prodit. Nam in herba iſta & verbis major, quàm in Deo per preces exorando fiducia ponitur, voluntati divinæ, in qua quemque acquieſcere decet, propria non ſine locupletiſſimo impatientiæ indiciô præfertur, certa definiti temporis conditio præſcribitur, ſanctiſſimumque Dei nomem frigido ore ſine devotionis ardore cum deteſtando abuſu, eum in finem, quem ſcriptura neſcit, præfertur. *Haud ignavo imminere fortunam* Livius dixit *Libr. 3. cap. 34.* Mulierculæ iſtæ ut ſibi in nundinis fortuna certò immineat, ad media undecunque, etiam à Satanæ regnô conquirenda gnavæ ſunt, immemores illius *Syracid. 2. v. 4. Omne, quod tibi applicitum fuerit, accipe & in dolore ſuſtine, & in humilitate patientiam habe.*

Ὅμως δ' ἀνάγκη πημονὰς βροτοῖς φέρειν
Θεῶν διδόντων.

Attamen neceſſe eſt mortales calamitates ferre, Diis dantibus, Æſchylus Vir paganus *in Perſis v. 263.* dixit. Sed mulieres, quæ Chriſtianæ audiunt, immiſſum, vel permiſſum à Deo in vendendo infortunium, vel ſaltem moram quandam ferre recuſant, idque per benedictionem ſuperſtitioſam, ut avertant, præcavent, eo ipſo autem ab animæ infortuniô, malo longè graviori, minimè ſibi caventes.

§. 14. Hi

Digitized by Google

§. 14. His omnibus bene expenſis de ſimilibus benedictionum formulis, quarum magnam farraginem aniculæ & ſuperſtitionum cultores credulitatis ſinu fovent, judicium ferre poteſt quivis. Latiùs certè piorum opinione venenum illud apparente ſpecie ſuaviſſimum in hac mundi ſenectâ in vulgi pectora ſerpit, omnesque animæ vires ſenſim corrumpit, cui expellendo niſi maturè alexipharmaca quærantur, anima morte perit æternâ. Quærant illud proximo, ægrotanti quidem ad curationem: ſano autem ad præſervationem porrigant utriusque tabulæ cuſtodes vigilantiſſimi, & legum interpretes prudentiſſimi. Solch Artzney iſt die kleine Hexerey/ wieder welche abermal die Lehrer auf der Cantzel / und die Obrigkeit im Gericht ernſtlichen Fleiß anwenden ſoll/ damit das Land von Abgötterey gereinigt werde/ monet B. Keslerus *loc. cit.* Nos quoque officio noſtro in cathedrâ deeſſe noluimus, & quia primos noſtros de Faſcinatione labores multis propter argumenti raritatem acceptos eſſe ſenſimus, prolixitati materiæ curioſiùs evolvendæ ſtudere voluimus. Proinde ſi & hoc noſtrum, quod in Dei gloriam, & proximi commodum aperuimus, Pharmacopolium remedia animis perverſa anilis benedictionis opinione, & variarum ſuperſtitionum aliarum generibus laborantibus ſalubria ſubminiſtrat, divinæ hoc ipſum gratiæ, cui omnia noſtra referimus accepta, erit adſcribendum.

§. 15. Similem, eumque pium & doctum in confutanda ſuperſtitioſa & anili benedictione inſumſit laborem ſuperiori ſeculo Ann. 1571. M. Chriſtophorus Viſcherus Paſtor olim Smalcaldenſis, & Comitatus Hennebergici Superintendens in libro cujus inſcriptio: Einfältiger/ und in der Heiligen Göttlichen Schrifft wolgegründter Bericht wider den abergläubiſchen Alt-Vetteliſchen Segen / damit man Menſchen und Vieh/ wider allerley Seuchen mit greulichem Mißbrauch Göttliches Worts zu helffen vermeinet / in quo viginti rationibus prolixè expoſitis iſtam impugnat, quas in compendium coactas, vel potius ſummariter excerptas huc referemus; ſuntque ſequentes.

I. Nullum iſta in verba Dei habet fundamentum.

II. Repugnat primo Decalogi præcepto, quia in ſecuritatem animos præcipitat, fidem in Deum ſupprimit, in ipſa verò concepta verba

dirigit, amorem in Deum verè benedicentem tollit, certos dies eligit, & magica ſymbola uſurpat.

III. Secundo Decalogi præcepto: nam divini nominis & verbi fit abuſus.

IV. Tertio ejusdem præcepto adverſatur, internum animæ Sabbathum turbando, ne à ſua voluntate peſſimâ homo ferietur, ejusque cor Deo devotum fiat & vacuum, quo operari in eo Deus queat.

V. Quinto præcepto; cùm per benedictionem homo animam gravisſimè lædat, & tandem æternæ internecioni tradat: corpus etiam in hac vita, fretus benedictis amuletis, præſentiſſimo ſæpius mortis periculo exponat.

VI. Præcepto octavo; nam teſtimonium de Patre mendacii, qui corpus & animam ut perdat, quærit, per benedictionem perhibet falſum, ac ſi in neceſſitatibus homini ex animo ſuccurrere velit & debeat; præterea morbos tanquam ſuppoſita, & perſonas, aliaque falſa plura benedictio introducit.

VII. Tribus fidei Chriſtianæ articulis contrariatur. Nam (1.) à Creatore bonorum omnium datore & verò auxiliatore in neceſſitatis caſu per benedictionem, in qua ſalutis ſpem afflictus reponere jubetur, animus avertitur, ita ut in alio ſalutem quærat, & Patris cœleſtis omnipotentiâ & providentiâ facto ipſo ſe excludat; ad placitum ſuum voluntatem divinam cogit, & creaturas, nobiliores iis, quàm Deus indidit, vires affingendo, reformat. (2.) Diabolo, quem Chriſtus debellavit, poteſtas & virtus ſanandi, conſervandi, & à morbis protegendi magna, non ſine gravi meriti Chriſti injuriâ, tribuitur. (3.) Spiritus S, qui ad ſalutem nos regeneravit & ſanctificavit, deſeritur, & ſpiritûs infernalis ſolamen, conſilium & auxilium in animæ perniciem quæritur.

VIII. Orationem Dominicam, & quidem primam ejus petitionem impugnat, in qua nomen Dei ſanctificari petunt Chriſtiani. Sed hoc pſeudobenedictio profanat, & qui ſic profanant, Chriſtianorum omnium preces ſibi adverſas, & execrationes eorundem obvias habent. Profanatur idem, cum benedictionem realem ſoli Deo competentem ſibi benedicentes vendicant, Deique gloriæ ſic detrahunt.

IX. Tertiam orationis Dominicæ petitionem; ſiquidem divinæ

ejus voluntati propria hominis prætertur, & qui patienter crucis jugum ferre debebat, per ſuperſtitioſi remedii uſum impatienter illud excutit.

X. Quartam petitionem; quia, quæ ad vitæ ſuſtentationem ſunt neceſſaria, non à Deo verè benedicente, ſed ab homine falſario petuntur.

XI. Septimam petitionem; cùm liberationem à malo temporali non apud Deum, ſed Dæmonem mali æterni autorem peſſimum afflictus quærat.

XII. Fœdus in regenerationis fonte cum Deo initum per pſeudobenedictionem, ut pactum implicitum, infringitur.

XIII. Pſeudobenedictio fugit lucem, quod malæ actionis ſignum. *Omnis* enim, *qui mala agit, odit lucem, nec venit ad lucem, ne arguantur opera ipſius, Joh. 3. v. 20.*

XIV. Pœnitentiam hominis remoratur, animosque in ſecuritate, ne graviſſimam Dei iram ſentiat, indurat.

XV. Pſeudobenedictionis effectus nec à Deo immediatè, neque mediatè per naturalia remedia oritur.

XVI. Chriſtus cum Belial in pari auxiliandi promtitudine & poteſtate in iis benedictionibus, quæ Dei & Diaboli nomina ferunt, conjungitur.

XVII. Suum anilis benedictio à Judæis & Ethnicis trahit ortum, illis quidem Chriſtum miracula ſua per characteres cooperante Dæmone patraſſe blaſphemè aſſerentibus; his Epheſias literas admiranda operari impiè ſtatuentibus.

XVIII. Satanas per benedictiones iſtas verborumque ludibria varia homini illudit, præcipuè malum corporis leve auferendo, & gravius animæ inferendo.

XIX. Deus gravi ſupplicio eos afficit, qui Deo pro ſua ſalute non ſupplicarunt.

XX. Veteres Eccleſiæ Doctores & patres pii, Irenæus, Hieronymus, Baſilius, Epiphanius & alii benedictionem illam & ſuperſtitioſa remedia quæque acerrimè impugnarunt. Vide quoque Freudium *Quaſt.* 129. M. Bernh. Albrecht *de Magia cap. 3. pag. 39.*

CAPUT

CAPUT VII.

De remediis noſtratium præſervativis: quo ſenſu formula, ut Deus te cuſtodiat, admitti queat: reliqua omnia exſibilantur. Feſtivo Calcagnini Apologo vanitates omnes excipiuntur. Ratione, cur prolixa ſit libri primi tractatio, & dicto quodam Platonico idem hic liber clauditur.

§. 1. Curationi denique Præſervationem ordinis noſtri memores ſubjicimus. Quæ Veterum fuerint præſervativa, ſuprà *cap. 5.* vidimus: Noſtratium jam quærimus. Sed & vulgum noſtrum fruſtra in conquirendis remediis præſervatoriis laborem hunc inſumere, ex dictis patet abundè. Ut enim non-entis non eſt curatio, ita nec præſervatio ei competere poteſt. Quid verò ſentiendum de illa in vulgi ore frequentiſſimâ formulâ: Daß dich GOtt behüte! GOtt behüt es & c. Si devotio & pio ore pro infantis ſalute profertur, curtæ orationis vim ea habet, quâ Dei omnipotentis protectioni, infantem, quem videmus, commendamus & rogamus, ut omnem malorum impetum reprimat, ſalvumque & incolumem nunquam non iſtum ſervet. Uti cum aliquem ſternutantem audimus, antiqua & brevi formulâ: Ζεῦ σῶσον, *Deus te adjuvet*, GOtt helff / ſalutem precamur. Si verò verbis ipſis virtus quædam reprimendi faſcinum & malorum injurias quaſcunque phyſica tribuitur, ſuperſtitioſum hoc eſt, & nominis divini fit abuſus: id quod etiam fit, ſi frigido ore & corde etiam ad obvia quæque utenſilia pronunciatur. Sic enim Dei nomen non in vanum ſumi, vanus ſit, qui aſſerat. Futilia quoque & ſuperſtitioſa ſunt omnia illa, quæ ad præſervationem commendantur media illa arte facta & reliqua uſu recepta, riſu & ſibilô magis explodenda, quàm verborum eloquio confutanda. Coralliis ſacro regenerationis fonte in actu baptismali rigatis virtutem faſcinum repellendi phyſicam tribuere ſuperſtitioſum eſt, idque deteſtandum aquæ illius abuſum fovet, quem ſacri legum cuſtodes prohibent. Æditvo etiam, qui aquam peractô baptismô alii conceſſerit ad uſus ſuperſtitioſos, imponitur pœna vel relegationis, ſive temporalis ſive perpetuæ, quæ interdum pœnam corporis afflictivam, vel fuſtigationis vel amputationis manus annexam habet: vel incarcerationis, aut denique

mulctæ

mulctæ pecuniariæ, Bened. Carpzovius *Part. 2. Deciſ. Illuſtr. Saxon. 185. num. 15.*

§. 2. Vanitates enumeratas omnes jam feſtivô Cœl. Calcagnini *Libell. de Amatoria Magiâ* Apologo, quem è Majolo *Colloq. 3. pag. 169.* adſcribere non piget, excipiemus: *Vanitas*, inquit, *olim juncta miraculo, furtivo concubitu genuit Magiam ſecundam cognomine, reformidansq́, ne fortè veritas, cum qua perpetuas inimicitias gerit, à qua etiam paribus ſignis congreſſa, ſæpius profligata eſt, ſuum partum enecaret, illum impudentiæ ac timori junctis connubiali fœdere commendavit: at illi in ſinu incomprehenſibilitatis è veſtigio collocarunt, mandaruntq́, furtim, ſub præſtigiarum crepundiis educandam. Qua mox in grandiorem ætatem adulta, jamq́, pinnulis præmunita evolavit in fatuorum arces, ibiq́, nidulans credulitatem peperit. Qua, utpote parentis beneficiis grata, illam mutuo enutrit, & quaſi ἀντιπελαργίζει, altoqui brevi interituram.*

§. 3. Sic tandem per varios errorum impetus & graves inſultus longis anfractibus, quia τὸ ψεῦδος μυρίας ἐκτροπὰς ἔχει, *falſum innumerabilia diverticula habet*, ut ait Cl. Alexandrinus *lib. 1. Strom.* non ſine labore & dolore ad portum provehimur, experti, veriſſimum eſſe illud Platonis *lib. 2. de LL.* quo primum hanc de Faſcinatione vulgari Librum finimus: Λοιδορεῖν πράγματα ἀνίατα καὶ πόῤῥω προβεβηκότα ἁμαρτίας οὐδαμῶς ἡδὺ, ἀναγκαῖον δ᾽ ἐνίοτε ἐστίν. *Vituperare rem inſanabilem & errore longè provectam, nullo modo jucundum, interdum verò neceſſarium eſt.*

Digitized by Google

LIBER II.

De

FASCINATIONE NATURALI

Seu

PHILOSOPHICA.

CAPUT I.

Faſcinatio hæc cur Philoſophica dicatur & naturalis? Quidam vulgarem cum naturali malè confundunt. Quomodo communiter definiatur. Faſcinatio hæc impropriè ita dicitur, propriè autem contagium eſt.

§. 1. SEntentiarum monſtra, quæ è phantaſiæ errantis uterô egreſſa vulgus incredulitatis ſinu nutrit, mittimus, ſuavem, quem naturâ editum in ſinu ſuo Philoſophia fovet, fœtum ulnis noſtris jam ſuſcepturi & oſculaturi. *Nam natura parens & author omnium miras excitat voluptates hominibus, qui intelligunt cauſas, atque ingenuè philoſophantur*, ait Philoſophus *Libr. de Part. Animal. cap. 5.* A vulgari nimirum Faſcinatione ad philoſophicam progredimur. *Philoſophica* dicitur, quia ejus contemplatio ad Philoſophiam naturalem ſpectat. Vulgaris quidem etiam ad Philoſophiam ſpectat, ſed indirectè, quatenus apparentes ejus rationes & probandi media è foro philoſophico petita per principia philoſophica confu-

Digitized by Google

confutantur. *Naturalis* dicitur, non tam ratione *objecti*, quod res naturalis eſt; neque enim in ea, quæ extra naturæ pomœria degunt, faſcinans naturale agere poteſt, quàm *ſubjecti* & *principii*, quod res itidem naturalis eſt. Radiorum emiſſione ſi fieret viſio, & verbis naturalis ineſſet virtus, atq; ita utroque modo faſcinatio foret poſſibilis, vulgaris ſic dicta Faſcinatio ad naturalem ſeu Philoſophicam ſpectaret. Sed cùm utramque hypotheſin natura reſpuat, extra Philoſophiæ ſobriæ pomœria inter vulgi deliramenta Faſcinatio vulgaris ſecluſa manet.

§. 2. Faſcinationem naturalem dari multorum autoritate confirmat Zacutus *Medic. Princip. Hiſt. lib. 3. Quæſt. 31.* eamq́ue poſtea definit, quòd ſit pernicioſa quædam qualitas intensâ imaginatione viſu propter odium vel amorem inflicta. Verùm Zacutus, & qui eum ſequuntur, duplicem ſaltem conſtituunt Faſcinationem naturalem & magicam, & naturalem vulgari immiſcent, id quod etiam Langium *lib. 1. Epiſt. 36.* in definitione Faſcini feciſſe videmus, ſed malè. Ex oculis enim radios & ex ore verba reali efficaciâ pollentia non manare, nos *lib. 1.* dedimus evictum. Sumtâ hoc ſenſu voce Faſcinum ſi Gutierrius, qui *Dub. 4. pag. 54.* non modò rem, ſed & nomen Faſcinum ab omnium mente deturbare contendit, ita ſemper fuit execratus, ut vix (ſic loquitur *pag. 41.*) aliud ſuperſtitionis genus apud vulgus invenerit, quod ſic ſtomachum ſubvertat, aures conquaſſet, vel maniam inducat, nos adſtipulantes habet. Verùm cum de Faſcino, in quocunque etiam ſenſu ſumatur, dictum ſuum velit intellectum, altius hoc ipſum erit recolendum.

§. 3. Martino Delrio *lib. 3. D. M. Part. 1. Quæſt. 3.* & Roderico à Caſtro *Medic. Politic. lib. 4. cap. 1.* Faſcinatio philoſophica ſeu phyſica eſt contagio ſeu infectio. Sennerto *lib. 6. Princ. Med. Part. 9. cap. 1.* eſt vaporis virulenti à corpore noxiô naturâ ab aliis diſſidente occulta ἀπόῤῥοια: omnes tamen Faſcinationem hanc dici impropriè, Gutierrius improprijſſimè, ita ut omnem proprietatem excludat; propriè verò contagionem eſſe, ſentiunt rectiſſimè. Duo hic occurrunt probanda: 1. Faſcinationem hanc impropriè ita dici. 2. Eam propriè contagium eſſe.

§. 4. Quoad *prius*, Faſcinum ſuam apud veteres Philoſophos nativam ſignificationem debet læſioni viſu vel laudatione factæ profectæ

Digitized by Google

à maligna quadam animi affectione ejus, qui intuetur vel loquitur. Sed cum hanc natura neſciat, quomodo ei, quod non eſt, aliquid aſſimilari poteſt? Sanè inter ens & non ens, eſt diſtantia infinita, convenientia nulla. Ex quo colligimus, ob analogiæ defectum vocem iſtam non tam impropriè, quàm abuſivè ſumi, qui abuſus periculoſiſſimus. Periculum præclarè ibi oſtendit Delrio: *Sicut de fati voce dici ſolet, nomen eſſe ſuſpectum, etiamſi quis mentem habeat non malam: ſic etiam de Faſcinationis voce libenter uſurpem; ſine addito ſeu explicatione illam non eſſe probandam, quia periculum eſt, ne quis aliter accipiat, quàm tu protuleris: ceſſat periculum, ſi ſic loquaris, ut metaphoricè, non propriè te locutum ex contextu, ſeu orationis ſerie, facilè deprehendatur, quod in SS. & Patrum locis factum. In hac verò quæſtione cum agimus, an detur Faſcinatio, confeſtim omnes ſic nomen accipiunt, & merito, ut vulgo conſuevit.* Germanis tamen hoc periculum non eſt pertimeſcendum, cùm vocem, quæ faſcino à viſu profecto reſpondeat, non habeant, quantumvis hunc ſenſum, quem docti quidam hac in re indocti plebeis exponunt, & ineptam de radiis è viſûs organo jaculatis opinionem imprimunt, nonnulli foveant. Quæ autem voce fit Faſcinatio, vocibus Beſchreyen / Beruffen / eam exprimunt, quæ alienam ſignificationem reſpuunt.

§. 5. Quoad *poſterius*: Cui definitio competit, eidem etiam definitum jure tribuitur. Sed Faſcinationi huic, quæ naturalis dicitur, competit definitio contagii. Contagium enim eſt inquinamentum è corpore ægro emiſſum, quod in analogo animalis corpore receptum ſimilem in eo morbum producere valet. Sennertus *lib. 6. Part. 3. cap. 3.* Inquinamentum illud eſt νοσηρὰ ἀπόκρισις, ἀπόῤῥοια, eſtque vapor, vel ſpiritus impurus & inquinatus, vel humor, vel ſordes, vel excrementum quoddam aliud abolitâ & nobis incognitâ qualitate præditum. Hoc ex variis corporis partibus etiam ex oculo, non ut viſûs inſtrumento, ſed corporis parte, ex ore & totius corporis ambitu alteri communicari poteſt, quod ſimilem ſpecie effectum producit, qui contagioſi morbi, non faſcini, nomen meretur. Neque enim, qui ſcabie vel peſte ab alio inficitur, faſcinô, ſed contagioſô morbô laborare dicitur.

CAPUT

CAPUT II.

An aliâ ratione detur Faſcinatio naturalis, inquiritur. Negant hoc nonnulli Galeni autoritate freti, & quia in eadem ſpecie humanâ antipathia non occurrit. Huic autem experientia reclamat, atque exempla in contrarium adducuntur. Ad Galeni locum reſpondetur. Antipathia ſimilitudinem inter ejusdem ſpeciei individua non tollit: ſubjectum ſuum non denominat morboſum: neq; effluviorum in actione antipatheticâ exſpiratio contagium infert: requiſita contagii. Codroncho & Biermanno dubia moventibus ſatisfit.

§. 1. SEd annon aliâ ratione faſcinatrix detur in homine qualitas citra contagioſi affectus notam, inquirendum? Negant nonnulli Galeni autoritate *Libr. de Inaq. Intemp. cap. 6.* moti, ubi ait: *At non homo hominem morſu interimit, neque vipera viperam, neque aſpis aſpidem; ſiquidem quod ſimile eſt, id congruum amicumq; eſt, quod contrarium eſt, inimicum ac noxium: augetur enim quidq; ac nutritur à ſimilibus, perimitur ac corrumpitur à contrariis.* Ad quæ verba Gutierrius *Dub. 4. num. 37.* hæc confert: *Repugnat ergò omni naturæ venenum, quod inficere ſimile in ſpecie valeat. Repugnat ergò & potiori jure homini venenum naturale, alteri homini perniciês; repugnat ergò faſcinum inter homines.* Et poſtquam hominis prærogativam ac excellentiam præ cæteris corporibus naturalibus commendavit, ſubjungit: *Cur ergò credas? ipſi nativum adeſſe poſſe venenum aliorum hominum reſpectu, ſi imperfectiſſima adhuc animantia hoc gaudent privilegio, ut in nullum aliud ejusdem ſpeciei proprium habeant virus, quia quod ſimile eſt, id congruum amicumq; eſt, quod ipſe Galenus inſinuarat, lib. 3. Simpl. cap. 6.* Similia *num. 41.* tradit. *Dub. 7. numer. 29.* concedit quidem hominem aliorum viventium aut mixtorum reſpectu virtutes miras & occultas habere, quibus antipathiâ quadam naturali in illa operetur: at verò naturalem aliquam vim reſpectu alterius hominis habere poſſe, omni repugnare ait ordini naturæ, nullumque ſupereſſe naturale principium, ex quo illud probari poſſit, cùm, quod ſimile eſt, id teſte Galeno congruum ſit & amicum. Dubio anteced. num. 9. *inter homines*, inquit, *aut animalia*

Digitized by Google

unius ſpeciei naturales fateri antipathias multum vera diſſonat Philoſophia. Eandem ſententiam fovet Delrio *lib. 1. D. M. cap. 3. Quæſt. 4.*

§. 2. Verùm enim verò in omnibus ejusdem ſpeciei humanæ individuis occultas vires, quibus antipathiâ quadam naturali pugnent, reperiri, ordini naturæ univerſalis, ſed non particularis in quibusdam, repugnat. In quibusdam autem & certis humanæ ſpeciei iudividuis reperiri, experientia, quæ ſola κριτήριον ἁπάντων ἐςὶ βεβαιότατον, *certiſſima eſt omnium judicatrix* Galeno *Libr. de Simpl. Medic. Facult. cap. ult.* παντὸς λόγου κρείττων *omnibus verbis potior* Halicarnaſſeo *Libr. 3. pag. 145.* Quod autem rei per experientiam cognitæ ſit principium, rationis eſt indagare. Ratio naturæ cedat, non natura rationi. Hæc impoſſibilitatem quandoque fingit, quam natura unico majeſtatis ſuæ radio eludit. Illuſtre ſtupendæ antipathiæ innatæ inter patrem & filium exemplum recitat D. Libavius *Part. 2. Singular. Differt. 4.* ex narratione D. Georgii Mylii Theologi Jenenſis fide digni. Cum juberetur recens natum amplecti parens, abhorruit, nec poſtea tulit ejus præſentiam in eodem conclavi absque lipothymiâ. Jam duodenarius, duodecim aliis ſimiliter veſtitus, non admonito patre, cùm ſatis jam diu in conviviô miniſtraſſent reliqui, ipſe quoque, tanquam qui prius etiam menſæ adſtitiſſet, intrat. Sed nondum conſpectus à patre, ipſeque ignorans, quinam eſſet inter convivas, intulit ei priſtinam affectionem, lipythymiâ cum angore ſudoreque invadente. Juſſus diſcedere perpetuô divortiô eſt ſeparatus. Idem D. Libavius *de Cruent. Cadav. pag. 282.* adventitiæ antipathiæ exemplum recitat memoria dignum de Gallo quodam, qui, cum ſpes ſobolis ex juvenculâ ſuſcipiendæ ſe patre nulla eſſet, permiſit illi rem inceſtam cum nobili quodam ſe conſcio, & interim profectionem ſimulante. Poſtquam cognitum fuit, uxorem imprægnatam eſſe, adeò infeſto odio proſecutus eſt juvenem, ut in totô oppidô eum ferre non poſſet, ad mentionem ejus ſævire inciperet, licet nulli amplius de facto conſtaret, ſeque authore idem fuiſſet perpetratum. Joh. Baſilius Magnus Moſcoviæ Princeps adeò abhorruit à mulieribus, quemadmodum Sigismundus Herberſteinius *Comment. Moſcov. cap. 2.* memoriæ prodidit, ut quotiescunque in cœtum fœminarum incideret, aut unam ex eis obviam fieri proſpiceret, è veſtigio animo linqueretur, & in terram ſemimortuus prolaberetur, Joh. Adam Weber

ber *loc. cit. Font. 27. Expl. 13.* Petrus Borellus *Cent. 2. Obſ. Medico-Phyſ. 90. & Cent. 3. Obſ. 67.* viros ſe vidiſſe ait, qui, dum domum ingrederentur, virtutis ſuæ maleficæ conſcii monuerint amicos, teneros pueros, agnos pullosque removerent. Weinrichius *Comm. de Ortu Monſtror. cap. 15. Fuit*, inquit, *in nobili familiâ, qui ne adſpectum quidem ferre potuit intuentis ipſum vetulæ, ex eoq; caſu aliquando è conviviô mortuus elatus eſt, cum vi ad intuendam pertractus eſſet.* Eraſmus *Colloq. Amicitia*, puerum quendam ſuæ ætatis, prodigioſæ vanitatis & ex tempore monſtroſa quædam confingentem adeò horruit, ut viperam minus, arcano naturæ ſenſu. *Et ſic hodie*, ait, *horreo natura vanos, ut conſpectis illis ſentiam totum corporis habitum commoveri.* Fracaſtorius *de Sympath. & Antipath. cap. 18.* ſcribit: *Quemadmodum inter animalia quædam ſunt, quæ reliqua ferè omnia odere & perſequuntur, ut ſerpentum genus, ita & inter homines quidam ſunt, qui reliquos odio habeant, ob alieniſſimam conſtitutionem humorum & complexionis.* Hominem Vatinianas cum homine ſæpè fovere inimicitias illud Martialis *lib. 1. Epigr. 2.* docet:

Non amo te Sabidi: nec poſſum dicere quare:
Hoc tantum poſſum dicere: non amo te.

Georg. Agricola *Inſtitut. Chirurg. Tr. 1. p. 16.* idem teſtatur hisce: Ein Feldſcherer oder Wund-Artzt ſoll ſich auch hüten / daß er nicht einen jeden über die Wunden laſſe. Dann es begibt ſich offt / daß mancher Menſch gegen den andern eine Antipathiam habe / und die Wunden ſüchtig machen könne / wie ich ſolches mit vielen beweiſen könnte / wenn das Werck nicht zu groß werden wolte.

§. 3. Itaque homo homini adverſam qualitatem fovere poteſt, quam tamen venenatam, niſi abuſivè loqui velimus, appellare nobis ſit religio: cùm antipathiæ cauſa, à qua venenata qualitas oriatur, venenum non ſit, neque à Philoſophis dicatur: ut propterea ſuo ſtet talo illud Galeni: *Non homo hominem morſu interimit, neque vipera viperam, neque aſpis aſpidem &c.* h. e. non ineſt per naturam homini venenum, quod hominem numero diverſum ſpecie eundem inficere queat, & ſi ineſſet, non interimeret eum, ſicut nec vipera viperam, aſpis aſpidem interimit, quia congenitum viperinæ ſpeciei venenum eidem proprium ac propterea amicum, ita ut nulli ejusdem ſpeciei individuo nocere queat.

queat. Antipathia autem ſpeciei humanæ propria non eſt, ſed accidentaria, quibusdam individuis inſita (quacunque etiam ex cauſa, de quo jam non laborabimus, oriatur) quæ ſimilitudinen inter adverſa ejusdem ſpeciei non tollit. Manet *ſimilitudo* 1. ratione *eſſentiæ*, quia definitione eadem gaudent 2. ratione *qualitatum propriarum*, à forma manantium, quia cùm eadem ſit in individuis ſpecie forma, quæ proximè conſequuntur formam, non poſſunt non iisdem æquè convenire. Diſſimilitudo autem ex parte materiæ, quæ ex variis temperamentis & qualitatibus diverſis occaſionem ſubminiſtrantibus eſt compoſita, in individuis oritur. Si autem temperamentum totum v. g. Petri ſimile ſit temperamento Pauli, nulla pertimeſcenda eſt repugnantia: aſt ſi temperamentum ſit diſſimile, & qualitates occultæ, quæ à temperamento non ſunt excludendæ, nimis alteri adverſæ, inimicitiæ odiique præbet illud fomentum.

§. 4. Non autem antipathia ſubjectum ſuum denominat morboſum, neque, ſi in antipatheticâ actione datur effluviorum exſpiratio, contagium inferendum. *Prius* patet, quia cauſa antipathiæ ſuum ſubjectum, cui ineſt, non lædit, ut morbus, & hunc actionum læſio ſequatur. Feles quos odio nonnulli habent, morbô laborare nemo dicit. Filius ille, quo præſente pater ſe malè habuit, actiones præſente Patre æquè ac eodem abſente, obiit, neque ulla ſanitatis læſæ ſenſit incommoda. *Poſterius* ex natura effectus contagioſi conſtat. Ut enim affectus contagioſus oriatur, tria debent concurrere. 1. Corpus contagioſum, quod aliud inficit. 2. Contagium, quod ex illo emergit. 3. Corpus, quod affectu contagioſo fœdatur. Corpus, quod contagionis eſt ſcaturigo, affectu, qui in aliud corpus transferri dicitur, laborare debet. At verò in exemplis allatis nec feles, quorum præſentiam quidam ferre nequeunt, morbô laborare, nec filium illum affectu contagioſo præditum eſſe vidimus. *Multa ſunt, quæ morbi alicujus cauſa ſunt, ſed niſi & ipſa eo morbo teneantur, contagioſa dici nequeunt*, inquit D. Sebizius *Diſp. de Contag.* Si itaque in antipatheticâ actione corpus in aliud agens contagioſum non eſt, idem affectu contagioſô fœdare aliud nequit. Effluviorum autem quorundam exſpiratio non protinus infert contagium, niſi dicere velimus Abiſag à Sunem

nem frigido & ſenili regis Davidis corpori, communicando effluvia calida, contagium invexiſſe, quod pace Medicorum nemo dixerit.

§. 5. Codronchus *de Morb. Venef. lib. 2. cap. 4.* homines, qui vel per inſenſibilem alterationem, vel vaporem aliquem emittendo aliis noxii ſint & infeſti, reperiri negat: *quia*, inquit, *ſi homines aliqua naturali facultate id eſſent adepti, omnibus hominibus datum eſſet. Sed quam plurimi hominum hac proprietate carent, ut clarè experimur.* Verùm etiam illa quorundam proprietas, quia caſeum & alia abhorrent, non omnibus hominibus competit, quæ tamen naturalis ſanô ſenſu rectè dicitur. Sanum ſenſum oſtendit vocis illius acceptio varia. *Naturale* enim ſumitur vel *conſtitutivè*, pro eo, quod ipſi naturæ dat eſſe vel conſecutivè, pro eo, quod eſſentiam neceſſario ſequitur: vel *ſubjectivè*, quod naturæ arctiſſimè eſt inſitum atque infixum, ut certorum ciborum faſtidium: vel *perfectivè*, pro eo, quod naturam promovet & perfectiorem reddit: vel *tranſitivè*, pro eo, quod cum naturâ ſimul in alios propagatur. *Antipathetica qualitas naturalis dicitur, non conſtitutivè* vel *conſecutivè*: alias omnibus hominibus, quia eandem eſſentiam habent, eſſent communes; ſed *ſubjectivè*, quia inter miſcendum per certum qualitatum modum ſubjecto ſuo intimè eſt impreſſa, qui modus cùm non in omnibus ſpeciei humanæ individuis occurrat, proinde nec omnes homines iſtam alios lædendi qualitatem obtinent. Neque obſtat, quod inſuper urget, naturam non intendere ſingularium ac individuorum deſtructionem, ſed ſibi ſimilis conſervationem. Nam de naturâ univerſali & ſpecie totâ hoc eſt intelligendum, non de particulari & individuis. Iſtam totius ſpeciei deſtructionem non intendere, & quæ per individuorum interitum eſt metuenda, novorum productione præcaveri ſpeciei ruinam, certum eſt. Particularis autem, licet intendat ſui conſervationem, interitum tamen ob cauſarum iſtum inferentium rationẽ evitare nequit. Deinde ſi natura particularis ſui deſtructionem, quæ per continuam calidi inſiti deperditionem accceleratur, præcavere nequit, qui alterius conſervationem promoveat? Homo quidem, teſte Cicerone, hominum cauſa generatus, ut ipſi inter ſe aliis prodeſſe poſſint. Verùm hoc de emolumento non naturali, ſed morali venit intelligendum.

§. 6. Biermannus *Diſp. de Magic. Action. Quæſt. 1.* negat faſcinatores

natores aliquos naſci. *Quomodo*, inquit, *in humanô genere tanta poteſt eſſe contrarietas, ut in eadem ſpecie alter alteri natura inſtinctu lethaliter adverſetur? ſiquidem nec in brutis animantibus illa malignitas locum habet.* Sed reſpondetur, brutorum temperamenta non ita, ut hominum variare, quod ſimplici victu gaudeant, nec affectibus ut homines turbentur, neque phantaſia eorum, ut hominum, ſeducatur. Quæ omnia cùm debitam ſpeciei mixtionem inſigniter varient, mirum non eſt, individuo huic, dum in uterô formatur, adverſum alteri poſſe ingenerari temperamentum. Ecquid opus verbis, ubi rerum teſtimonia adſunt?

CAPUT III.

Faſcinationis hujus ratio ulterius confirmatur, cujus gratia plura enodantur. Magna datur temperiei in eadem ſpecie humanâ varietas: cauſa varietatis: diverſa inde effecta manant: non tantùm naſcendis, ſed & natis temperamentorum varietas obtingit. An, qui venenum per conſuetudinem in ſuam naturam vertit, & alteri præſentiâ ſuâ nocet, contagio, an rectiùs faſcinô afficere dicatur, inquiritur. Varia in gratiam materiæ præſentis colliguntur §. 4. Effluviorum profluxus datur in antipathia, non tamen in omni. Communicatio effluviorum mutua eſt, vel non mutua. Natura ſui conſervatrix. Pororum corporis uſus. Tranſpirationis neceſſitas. Sueta faſcinum ex vulgi mente curandi methodus ſententiam noſtram confirmat, & hiſtoria quædam probat. Antipathetica effluvia magnam alterationem inferre, nemo miretur, cùm & ea, quæ ſympatheticè & amicè conſentiunt, idem præſtent. Hominem etiam bruta faſcinare poſſe, colligitur. De Marſorum & Pſyllorum, qui ſerpentum morſus non reformidarunt, natura.

§. 1. EX iſto fonte Faſcinationis naturalis cauſam citra contagionis commercium nos jam derivamus. Paulus Zacchias *lib. 7. Tit. 4. Quæſt. 4.* non abs re dici poſſe ait, ipſa animalia rationis expertia inter ſe ipſa faſcinare, & naturam multa contra faſcinationem edocuiſſe ex Æliano, quem ſupra citavimus, monſtrat, ac exempla ſubjungit eorum,

Digitized by Google

rum, quæ naturali quodam odio invicem adverſantur. Jam ſi ex antipathiâ diverſarum ſpecierum qualitatem faſcinatricem derivare integrum eſt, quidni ex eadem in ejusdem ſpeciei humanæ individuis occurrente faſcinationem colligere liceat?

§. 2. Huic negotio feliciùs procurando uberior ſequentium explicatio inſerviat. 1. Temperamentorum & inde orta antipatheticarum affectionum varietas. 2. Actio ipſa Sympathetica. 3. Naturæ ſe conſervandi ſtudium. 4. Pororum corporis conformatio naturalis ac præternaturalis. 5. Sueta faſcinum naturale curandi methodus.

§. 3. I. Magna eſt temperiei in eadem ſpecie humana varietas, id quod ex morum, actionum & operationum, quæ temperamentum ſequuntur, varietate nemini non ubique obviâ colligere licet. Morum variatio ſub variô Sole eruditô Barclai *Euphorm. Satyr. Part. 4.* calamo eſt delineata. Quin & in eadem regione ſub ſole parum differente notatur, unicô exemplô *ex Archontol. Cosmic. p. 487.* hîc confirmanda: Man ſagt im Italiäniſchen Sprichwort: Die Venediger ſind prächtig/ verſchlagen und Räuber fremdes Guts: Die Veroneſer fleiſſig und getreu. Die Paduaner von leichten Sinnen. Die Vicentiner rachgierig. Item von den Weibern zu Venedig ſagt man / daß ſie ſtoltz und hochmütig ſeyn/ gleichwie die zu Crema betrieglich. Die zu Vicenza beſtändig/ die zu Verona freundlich / die zu Breſſa fleiſſig / die zu Tervis eiferſüchtig / die zu Bergamo verſchlagen. Imò *ſingulis mortalibus præter patriæ ſuæ indolem adhuc proprium aliquid natura conceſſit:* (ut Suadâ Barclai *l. c. cap. 10.* uti pergam) *prorſusq; ingenti miraculo, per tot ſecula, & nomina populorum, unicuiq; hominum ſua lineamenta invenit, quæ tam frontis, quàm animi habitum, à reliquorum corporum mentiumq; ſimilitudine diſtinguerent. Hinc illius mirabilem ludum, tot hominum affectibus animisq; variatum, haud quis faciliùs cogitando aſſequetur, quàm pictor ſuis tabulis omnium corporum ſpecies atq; formas incluſerit.*

§. 4. Varietatis cauſa in generationis exordiô & progreſſu reperitur, quia & ipſa prægnantium diæta mirè in tantâ ciborum varietate, quam antiquitas ignoravit, hodie variat: quam ipſam varietatem varia aeris, non corporis tantum ſuperficiem, ſed & intima ſubeuntis mutatio noſtris in regionibus egregiè promovet. Maximam autem

in temperie mutationem per affectum gravidis proprium, qui Pica, ab ave coloris & vocis varietate inſigni ita dicitur, fœtus ſuſcipit, cujus cauſam Medicorum filii in humores ob menſium ſuppreſſionem in utero collectos, & peculiari & occulto modo corruptos rejiciunt, quorum vapores os ventriculi inficiunt, & malâ qualitate ad abſurdos appetitus ſuſcitant. Corruptionis modi in humoribus variis, cum varii itidem ſint, temperamentorum varietatem etiam inde oriri poſſe patet, quia non tantum vapores, ſed & humorum corruptorum partes cum ſanguine ad fœtum pro nutritione transferendo communicantur. Ipſam inſuper temperiem varia prægnantis imaginatio ab objecto quodam exaltata mirum quantum variat, præſertim, quando objectô, quod deſideravit mater, vel tardè frui datur, vel omninò negatur. Sic enim non poteſt non aliqua humorum in ſubſtantiam fœtûs transferendorum turbatio, & partium vitioſis humoribus refertarum concuſſio, quæ novam maſſæ ſanguineæ confuſionem inducit, fieri. Aſtrorum influxus quoque in variando temperamento non excludendus. Nam referente Laurentio Euchſtadio *Tom. 2. Ephemerid.* quando fœtûs humanus à matre ſeparatur, & partu excluditur, id eſt, homo quando naſcitur, tunc in puncto nativitatis ſuæ concipit characterem totius figuræ ſenſibilis Zodiaci, & harmoniam radioſam planetarum ſub fixis, ita ut loca omnia circuli Zodiaci, ſignum culminans oriens, occidens, omnisq; confluxus configurationum cœleſtium ei imprimantur, nec ante extremum hominis ſpiritum extinguantur. Quandoquidem in momentô ſui partus omnes radiationes ſtellarum imbibit, cœlumque in eum vires ſuas per lumen radioſum, adſpectus, occultum contactum & per ſpecies immateriatas, quæ cum temperamento, cum ſpiritibus, calore nativo ſanguini conjuncto, omnibusque elementis, ex quibus homo compoſitus eſt, intimam habet cognationem, effundit.

§. 5. Singularis verò temperiei mutatio ſingularem & individualem parit ἰδιοσυγκρασίαν: temperies ſimilis in diverſis individuis ὁμοιοσυγκρασίαν & effectum ſimilem v. g. averſationem caſei, roſarum &c. diſſimilis diſſimilem, v. g. in hoc panis, in alio vini faſtidium. Cùm autem mixtionis & corruptionis modi ſint occulti, ipſa etiam temperies à miſcibilium qualitatibus reſultans occulta eſt & manet, prout cauſas, quæ in hoc negotiô pro explicanda antipathiâ afferuntur, occultas multi

multi dicere conſueverunt, quod ingenuè fateri non dedecet Philoſophum. *Ad manifeſtas enim omnia deducere qualitates ſumma impudentia eſt*, Scaliger *Exerc. 218. Sect. 8.*

§. 6. Nec naſcendis tantum dictô modô temperamentorum varietas obtingit, ſed & natos, non dicam per ætatem, ſed & ex victu, cibo & potu, aere &c. manet. Puella exempli locô ſit formoſiſſima illa, quam Napellô, veneno præſentiſſimô, nutritam Rex Indorum Alexandro M. dolo muneri dedit: à qua cùm rex ipſe Ariſtotelis ſagaci prudentiâ abſtineret, alii virginis proci commercio ejus intoxicati obierunt, teſte Averroe *in Proœm. 3. Phyſ.* & *Galen. 3. de Nat. Simpl.* Porus Indorum Rex quotidianô ſerpentum & venenorum eſu adeò venenoſus evaſit, ut cæteros homines vel halitu, vel tactu, vel ſcreatu interficeret. Marſi & Pſylli, quique Ophiogenes vocantur, virulentorum ſerpentum fuerunt domitores, quia, ut Galenus *lib. 2. de Art. Curat. cap. 10.* ſcriptum reliquit, aſpidibus & venenatis feris fuerunt enutriti. Præternaturalis quidem in his omnibus, non tantum ſui, ſed & cæterorum hominum reſpectu fuit conſtitutio, non tamen morboſa, quia per conſuetudinem nova, ut loqui ita liceat, natura ſeu temperies ſubjecto non contraria & noxia (niſi forſan primô uſurpationis tempore) ſed accepta progreſſu temporis fuit introducta, nullam actionis læſionem inferens. An verò temperies in prioribus iſtis exemplis accidentaria, quæ appropinquantibus fuit exitio, contagioſa ſit dicenda, an faſcinatoria, diſceptandi hic ſubminiſtratur occaſio. Contagioſam, licet præter ſuetum naturæ curſum acceſſerit, fuiſſe (niſi velimus voce ludere) dicere, nobis, ob conditionum ad contagium propriè dictum requiſitarum defectum, ſit religio. Affirmativam Gutierrio *Dub. 6. numer. 11.* defendenti opponimus contagii naturam, quam ipſe tradit: Eſt contagium infectio quædam, qua mediante ſimilis affectus alteri inducitur, ei, quem inficiens patitur: aut juxta Valleſium, eſt corporis ſani cum corpore ægrotante infectio ſimilis. Sed quis puellam Alexandro M. oblatam ægrotaſſe aſſeruerit? Morbo ſi laboraſſet ſimili ei, quem per contagium procis communicarat, vitam cum morte ante conſuetudinem commutaſſet, vel ſaltem formæ & totius ſanitatis gratiam ob inſignem vitalium actionum, quibus venenum illud inſidiatur, læſionem amiſiſſet. Itaque læſio illa faſcinatio fuit non vulgaris, quæ profligata fabulis annumeratur; non magica, cum citra

Digitized by Google

dæmonis commercium fuerit facta, ſed naturalis naturalibus ex cauſis orta. Idem de antipatheticâ ſentiendum poteſtate. Sanè ſi nativam nominis, Faſcinum, ſignificationem reſpicimus, neque læſioni per antipathiam illatæ propriè nomen illud tribui poſſe, fatemur, quia, ut vidimus, ratione originis nomen iſtud noxam voce vel viſu illatam notat: inter hanc autem & antipatheticam læſionem nulla eſt analogia, niſi generaliſſima. Nihilo tamen minus hanc antipatheticam noxam, cum contagii appellationem ſuſtinere nequeat, Faſcinationis naturalis appellationem potiori jure, quàm contagioſum affectum, ſibi vendicare, ex dictis fluit.

§. 7. Pro uberiori dictorum explicatione & illuſtratione hæc inſuper addimus, & colligimus. (1) Effectum determinatum cauſam arguere determinatam. Cùm autem effectus temperiei adſcribendus variet, ipſam etiam temperiem variare, & determinato temperiei effectui determinatam temperiem adjudicandam eſſe concludimus. (2.) Gradus, quos Philoſophi in temperie manifeſtâ agnoſcunt, etiam in occulta dari, quia hæc qualitas eſt. Qualitas autem magis & minus ſuſcipit. Proinde quò magis qualitates diverſificantur, eò major in corporibus viget reſpectu ſui velut oppoſiti antipathia: uti contra quò major in ſimilitudine convenientia, eò arctior & amicabilior conſpiratio, quam ſympathiam dicunt. (3.) Gradus qualitatum facilè determinare poſſe neminem. Et rectè Hieron. Jordanus eruditô *Lib. de Eo, quod divinum in morbis cap. 13. Si quid*, inquit, *illa* (ſcilicet viſus & vox ad faſcinum inferendum) *poſſunt, pertinet omne id ad* μιάσματα, *detrimenta ſeu inquinamenta morbidarum* ἀποῤῥοιῶν. Et pag. ſeq. *Gradum putredinis & malignitatis in hiſce connatis* ἀποῤῥοιῶν *nemo facilè determinaverit.* Id quod etiam de effluviorum quorundam antipathetica qualitate dici poteſt. (4.) Temperiem pro intenſione, quæ gradus ſiſtit & exhibet, ſenſibus facilè vel difficulter percipi, prout qualitas fuerit intenſior vel remiſſior. Percipitur autem, ſi non in ſe & à priori, tamen in effectu & à poſteriori.

§. 8. (5.) Effluvia ipſa quaſi particulas totius cujuſdam homogenei ejuſdem etiam indolis & naturæ cum toto ſuo eſſe; & quia objectum, in quod feruntur, vel ſuaviter afficiunt, vel eidem adverſantur, vel neutro modo ſe habent, ea vel amica, vel inimica, vel neutra poſſe appellari,

Digitized by Google

pellari, ſive inimicâ occultâ ſive manifeſtâ qualitate agant. (6.) Effluvia talia ubique proſtare, quia individua ubique individuali ſua temperie prædita, quæque continuò tranſpirant, occurrunt. Sed ultimæ claſſis effluvia, neutra ſcilicet frequentiſſima ſunt, minus frequentia reliqua, amica, inimica. Rara ſunt inimica naturalia (præternaturalia, ſeu quæ in ſtatu morboſo producuntur, frequentiora eſſe non negamus) quia natura non impedita, non id, quod malum eſt, & deſtructionem ſpeciei minatur, ſed quod optimum eſt facit, quæ tamen in productione hominis occurrunt quandoque impedimenta, itidem variant. Inimica autem ſunt non ratione ſubſtantiæ: ſubſtantiis enim nihil eſt contrarium, ſed ratione qualitatis effluviis inhærentis. Rariſſima ſunt, quæ ſummum inimicitiæ gradum fovent, & antipatheticam in eadem ſpecie paſſionem manifeſtè inferunt. Quæ verò medium & infimum adverſæ qualitatis gradum tenent, ob agendi modum obſcurum obſcurè à ſenſibus percipiuntur: à ratione autem per crebram obſervationem tandem deprehenduntur.

§. 9. (7.) Ut è brutis, ita ex homine magnam vaporum & ſpirituum copiam continenter egredi, & ad aliquam diſtantiam propagari, imò & in ſubjectis, quibus incubuerunt, vel inſederunt, vel inſtiterunt, aliquantiſper hærere. Hinc canes narium ſagacitate naturâ inſignes odore proſequuntur feras, è veſtigiis herum & hoſtem etiam inter multos verſantem agnoſcunt: uti felium oſores eorum in conclavi ingreſſum ſtatim percipiunt. (8.) Et hoc addendum, duplicis in rebus qui eſt *ſenſus*, generis eſſe, naturalem unum, alterum animalem. *Animalis* eſt, quo præviâ cognitione ſive ſenſuali, quæ in brutis eſt, ſive intellectuali, quæ hominis eſt, objectorum ſenſibilium fit perceptio. *Naturalis*, cujus beneficio res naturalis, quod eſt ſuæ naturæ conveniens vel non conveniens, expetit vel averſatur. Hinc ſympathia & antipathia. Naturalis etiam in homine, non quatenus ſenſu vel ratione præditus eſt, ſed principiis gaudet merè naturalibus, reperitur, & per naturam ſuam adverſa nec ſenſu nec ratione percepta averſatur.

§. 10. II. In actione antipathetica aliquid, quod hominem (de ea enim, quæ inter homines occurrit, ſermo eſt) ut patiens afficit, occurrit. Neque enim agens hîc immediatè tangit patiens, ſed ſæpè longiùs ab

ab eo diſtat. Id autem, quo mediante tangit, aliquid eſt. Si enim nihil adeſſet, quod afficeret, nulla etiam à patiente fieret contrarii perceptio: nam non entis nullæ ſunt affectiones. Id autem, quod ab agente emittitur, ſunt particulæ ſubtiliſſimæ, tenuiſſimæ, mobiles, activitatis magnæ, quæ aerem, aut corpus ſubtiliſſimum omnium aeri interfuſum, quod omnia permeat (quod æthera alii, alii ſpiritum mundi appellant) afficiunt, & hoc mediante corpus vicinum aut non admodum diſſitum ſubeunt. Suam habet agens quodvis activitatis ſphæram, & propterea, ut in patiens agat, certam requirit diſtantiam. Qui Romæ degit homo, non poteſt Hamburgi hominem, quem odio ille habet, afficere. Non tamen omnem in genere antipathiam effluviorum effluxu abſolvi ſtatuimus. De quodam militum Tribuno cognovit D. Deuſingius *Exam. Pulv. Sympath. pag. 128.* quòd ne quidem picturam capitis ſuilli in tabella videre, nec ædes prætergredi, ubi tale ſignum comparuit ſuſpenſum, ſine incommodo ſuſtinuerit. A pictura enim non realia effluvia, corpus alterantia, ſed ſpecies ſaltem viſibiles manant, quæ ſine dubio imaginatione motâ ob impreſſionem quandam in utero materno factam, tales in corpore turbas dederunt. Idem de illo accidentariæ antipathiæ exemplo, quod *praced. cap.* adduximus, ſentiendum. Sic puella nobilis apud Henr. ab Heer *Obſ. 29.* quoties campanæ ſonum audivit, aut vocem aliquam canoram, ſtatim animo linqui viſa fuit. Inſtitori Veneto ad vituli boatum, imò vitulinæ in menſa conſpectum ſanguinem erupiſſe Rhod. *Cent. 1. Obſ. 89.* recenſet. Nobilis Venetus tolerare non potuit calidum recentemque panem diſcindi, Th. Bartholinus *Cent. 3. Hiſt. Anat. 20.* Quæ & alia plura ibi notata exempla ab effluviorum communicatione ultrò abſolvimus, aliam eorundem rationem alibi dare parati. *Effluviorum* autem *communicatio* vel mutua eſt, vel non mutua. *Mutua* eſt, cùm agens & patiens in ſe invicem agunt, & à ſe invicem per eadem patiuntur ob reciprocam effluviorum transfuſionem. *Non mutua* eſt, cùm unum ſaltem adverſa alteri effluvia communicat: veluti felis homini eſt infenſus, ab homine autem felis nihil viciſſim ſuſcipit & patitur. Ibi reactio locum habet, hìc verò nullum. *De naturali* autem & congenito nobis *odio* ſermo eſt, *non morali*, quod adventitium eſt, ex morum alteri adverſorum diſſimilitudine, vel injuriis, etiam ab amico veterano illatis ſæpe ortum, id quod morum correctione vel reconci-

Digitized by Google

conciliationis gratiâ facilè tollitur. Quæ autem congenita ſunt, vel non, vel difficulter auferuntur.

§. 11. III. Natura ſui conſervatrix eſt ſtudioſiſſima. Ariſtoteles *lib. 2. de Gener. Animal. c. 4.* eam cum prudente patrefamilias comparat. At prudens Paterfamilias ſui ſuorumq́ue conſervationi præcipuè ſtudet, nihilq́ue eorum omittit, ex quibus propriam promovere ſalutem queat. Quamvis ἀπαίδευτ☉ καὶ ὐ μαθῦσα natura Hippocrati ſit, Galenus tamen *Comm.* περὶ τροφῆς quinque in ea virtutes commendat, Providentiam, Sapientiam, Potentiam, Juſtitiam & Artificium, quibus à ſapientiſſimo rerum Creatore inſtructa miras in ſui ſalutem perficit operationes, ipſa etiam morborum medicatrix Hippocratis & totius Senatûs Medici calculo audit. Imminentia corpori, quæ ſaluti obeſſe poſſunt, mala, quantum poteſt, declinat, præſentia ſenſu ſeu naturali ſeu animali percepta fugit, & irrumpentis hoſtis furorem pro viribus repellit. Ut regia animæ ſedes, quæ cor eſt, ſalva maneat, imminente hoſte vitales ſpiritus velut præſidiarios milites ab exterioribus partibus ad interiores revocat, eosdemq́ue rurſus parti adverſis rebus preſſæ in ſubſidium transmittit. Rodericus à Caſtro *de Mort. Mulier. lib. 2. cap. 17.* refert, exercitatiſſimum quendam Chirurgum in Academia Salmanticenſi Profeſſorem, curaſſe quendam, qui vulnus in ventre acceperat, per quod inteſtina egrediebantur, quæ cùm nullo modo reduci potuiſſent, nihil aliud profuiſſe, quàm quòd candens ferramentum magnum coram patiente manu geſtans, vulneri ſe applicaturum finxit. Ejus enim rei terrore ſubitò inteſtina è veſtigio in ſuum locum reducta fuiſſe. Fugiunt ſine dubio ſpiritus etiam maligna & adverſa corpori effluvia, propter quæ natura etiam corporis poros claudit & viam intercludit. Pororum autem occluſio id habet incommodi, quòd tranſpiratio impediatur. Nam

§. 12. IV. *Pororum* corporis præter alios is etiam *uſus* eſt, ut per eos *ſanguinis evacuetur excrementum*, quod duplicis potiſſimum eſt naturæ, ſiccum & humidum, craſſum & tenue. *Craſſum* ſunt ſordes, quæ frictionibus in balneis à cute abraduntur, quæ lintea ac veſtimenta cutem tangentia conſpurcant, quæq́ue in angulis oculorum & auribus deprehenduntur. *Tenue* fuliginoſum eſt, & halituoſi inſtar vaporis tranſpirat, & in corporis peripheriam per ἄδηλον διαπνοὴν *inſenſibilem tranſpirationem* ſecluditur, cujus teſtes ſunt hircus ſub alis, fœtor in inguinibus

ac pedibus. Vocatur etiam vaporoſum, faciliſque experimentô deprehenditur, ſi calidioris pollicis pars interior expoſito argento vel ſtanno proximè, ne tamen contingat, admoveatur, halitum inde vaporoſum emigrantem metallum mox inficere advertimus. Tanti autem tranſpirationem fecit Sanctor. Sanctorius in ſuo libello, quem inſcripſit *Statica Medicina*, ut vel hanc ſolam longè pleniorem eſſe diceret, quàm omnes ſenſiles ſimul unitas, tantamque excrementorum copiam per hanc unicâ die naturali evacuari, quantum per alvum 15. dierum curſu aſſerere non dubitarit. Neceſſaria eſt hæc tranſpiratio, ne vitalis ignis ab excrementis opprimatur. Natura verò dum in perſpirandi officio eſt impedita, incipit ſtatim in multis deficere, Aphoriſmus eſt 41. Sanctorii. Elegantem, quæ in rem præſentem quadrat, recitat Galenus *Lib. de Sanit. tuend. 12. hiſtoriam : Ego puello quodam totam diem irato plorantéq; ac immodicè inordinatéq; jactante, nutrice ipſa omnis conſilii inope, deprehendi quod offendit : quippe ut neque papilla in os immiſſa, neque à nutrice prolatus, ſi fortè mejere, aut alvum exonerare vellet, lenitus eſt, ſed nec cum ulnarum agitatione commoveri eſt cœptus; adverſi autem tum lectum, tum involucra, tum veſtes ipſas ſordidiores, præterea puellum ipſum immundum atque illotum, lavare, detergereq; juſſi, tum lectulum mutare, ac veſtem omnem terſam mundamq; præbere. Quibus peractis protinus ab immodico motu quievit, illicò dormivit, non ſuaviſſimum modò, verùm etiam longiſſimum ſomnum.* Hæc Galenus. Pori iſti clauduntur à cauſa interna & externa, v. g. aere tum frigido, tum qualitate alia vitali principio adverſâ prædito, ob quam pororum portas natura, ne hoſtis intret, claudit, quamvis omnem ejus impetum ſic præcavere nequeat, cum aperta ſemper porta naturæ lege in reſpirationis organis maneat.

§. 13. V. Sueta faſcinum ex vulgi mente per balnea, ſuffumigia, & diaphoretica curandi modus facem quandam nobis in hoc negotio prælucet. Sic enim, qui clauſi erant, pori reſerantur, quæque crucem figebant excrementa, tranſpiratione evacuantur, & priſtinæ ſanitati homo reſtituitur, quo de inferius plura. Hæc omnia ſequenti illuſtrabimus exemplô. Paſtorem quendam ego ipſe novi, Virum pium & eruditum à ſuperſtitione cœteroquin alienum, qui quoties nobilem quandam virginem tam piam quàm ſanam, & corpore & mente (perſo-

narum

rum nominibus parco) in colloquium admiſit, toties malè ſe habuit, & ſanitatis ſenſit jacturam, quam non niſi balnei calidi uſu novit tollere, adeò ut hac medicinâ cognitâ, quæ præſentiſſima fuit, congreſſuum numero numerum balneorum parem quæſiverit. Adverſa Paſtori in virgine qualitas antipathetica ſanè fuit, ſed non parem illi in Libaviana hiſtoria vehementiæ gradum obtinuit. Nimirum, & hæ qualitates, ut diximus, gradibus variant, ut in quibusdam levem alterationem, in aliis anxietatem, deliquium animi, imò niſi objectum inimicum auferatur, mortem tandem inferant. Plura ſine dubio in ſocietate humana occurrunt faſcinationis naturalis exempla, quæ tamen, quia vel levis illa eſt, vel ratio ejus in promtu non eſt, vel per alienam cauſam excuſari poſſunt, rarò, niſi evidentiſſimè ſenſus & ratio antipathiam deprehendant, ad propriam ſedem reducuntur. Vulgus autem, qui iis, quæ primis ſenſibus occurrunt, inhærere ſolet, faſcinum vel viſu vel verbis inferri credit, quia in conſpectum vel alloquium proximè admiſſos ſanitatem pati advertit, occultam, quæ effluviis fit tenuiſſimis, ignorans. Vid. infrà Caput 10. Faſcinari pueros fixo intuitu magnorum bufonum, & maximè, qui è ſubterraneo ſpecû aut ſepulchris prodierint, atque ob id occulto modo perire, haud abſurdum eſſe ait Cardanus *lib. 16. de Rer. Variet. cap. 90.* Faſcinantur autem per occulta & venenata effluvia à bufonibus emiſſa, auram proximam inficientia. Si hoc; pari jure dixerim, pueros quandoque ab effluviis ab antipathetica qualitate ab obvio homine emiſſis faſcinari. Quod cum pauci intelligant, in viſum vel vocem cauſa rejicitur.

§. 14. Mirum autem videatur nulli, tantam & tam ſubitò effluvia adverſa corpori inferre alterationem. Si enim ea, quæ ſympatheticè corpus afficiunt, ſtupendas in ſexu ſequiori mutationum procellas mox ſuſcitant, quantò magis ea, quæ corpori antipatheticè contrariantur, variis mutationum injuriis ſubitò id exponent. Illius exempla moſchus, zibethum & ambra ſunto. Sibi quidem hæc adverſari credunt mulieres, quòd uterum harum odore mox ſurſum moveri vel quati, atque ſic ſuffocationis periculum inferri ſentiant. Verùm non iſta adverſa, ſed amica planè ſunt utero. Si enim ſimpliciter adverſa eſſent, non principem, quem Zacutus Luſitanus *loc. cit. Hiſtor. 9.* jure meritò iis tribuit, inter odoramenta utero indenda locum obtinerent. Utero au-

tem indita ſuffocationis periculum, ſuaviter eum afficiendo, avertunt: è contra in uteri prolapſu naribus illorum odor attrahitur, ut ſuam uterus ſedem repetat. Nimirum, ut Kircherus *de Peſte cap. 53.* loquitur, *odorifera effluvia intus per anhelitum attracta primò odoratum, deinde vitalium membrorum ſpiritus ex ſimilitudine quadam materia mirificè recreant, excitantq́;.* Sic motis ſurſum ſpiritibus, & qui ſpiritus comitantur, ſanguine ac humoribus abdomen contrahitur, uterus & contenti in eo humores concutiuntur, ac cor & pulmones à ſanguinis humorumq́ue affluxu nimio ſuffocationis periculum incurrit. Proinde, ſi, ut diximus, amica inimicas mutationes, quod tamen per accidens fit, pariunt, quantò majores inimica, quæ per ſe in confuſionem ſpiritus agere apta nata ſunt, excitabunt?

§. 15. Quæ omnia cùm ita ſint, cum in eadem ſpecie humana individua reperiantur ob temperiem diverſam diverſa: temperies ſæpè occulta peculiarem inferat ἰδιοσυγκρασίαν alteri naturaliter adverſam, quæ in effluviis communicata qualitas inimica ſenſu naturali, non animali percipiatur: natura hoſtem extraneum fugiens poros corporis claudat, quibus per remedia convenientia reſeratis ſanitas redit, quis jam dubitabit aſſerere, ea ratione Faſcinationem dari naturalem?

§. 16. Hominem etiam bruta, modo, quem per antipathiam explicuimus, faſcinare poſſe, non negavero. Neque enim repugnantiam hoc involvit, cùm ſub genere eodem animali utraque ſpecies vitali temperamento, non fixô, quo mineralia conſtant, ſed mobili, variiſq́ue mutationibus facilè obnoxiô, & mixtione in vivo orta, gaudeat. At temperamentum temperamento contrariatur: qualitas enim eſt. Inter qualitates autem contrarietas viget tam indicibilis ſeu occulta, quàm manifeſta. Brutorum etiam temperamenta variare, morum (ſi ita loqui licet) ſeu actionum in ejusdem ſpeciei individuis v. g. canis, equi &c. diverſitas prodit, quamvis asſuefactionem non parum diverſitati inſervire exemplo duorum ex uno partu canum apud Plutarchum conſtet, quorum alter venationi, domeſticis alter asſuetus, diverſiſſimam uterque indolem expreſſit. In tanta autem temperamentorum varietate qualitatem in homine huic vel illi bruto, juniori præſertim, quod ob rariorem corporis compagem faciliùs offenditur, adverſam reperiri, non implicat contradictionē. Refert Avicenna hominē ſuâ ætate vixiſſe, quē venenata

omnia

omnia fugerunt, morientibus omnibus, quæ fortè mordicùs illum apprehendiſſent, ipſo omninò illæſo. Affectus hic infenſus in excellente ſi fuit gradu, in inferiori gradu eundem dari poſſe quis ambiget? Si homo homini ex naturalibus cauſis adverſus quandoque reperitur, quidni etiam bruto, præſertim juniori inimicus ex cauſis ſimilibus aliquando detur homo? Hominem tamen bruta quædam faciliùs, difficiliùs alia, & ob determinatæ qualitatis contrariæ raritatem rariùs faſcinare concedo. Exempla ſine dubio proſtant, ſed vulgus cauſam recepto errore vel in faſcinationem vocalem, vel in magicam Satanæ colluſionem refert.

§. 17. Confirmant noſtram ſententiam Marſi & Pſylli, qui ſerpentum morſus non reformidarunt, temperamento ſine dubio iis adverſo. Horum corpori ingenitum fuit virus exitiale ſerpentibus, ait Plinius *lib. 7. cap. 1.* Negat quidem Codronchus *lib. 2. cap. 4.* hujusmodi affectiones à naturâ innaſci, ſed aut divina virtute communicari, aut induſtriâ acquiri, vel Dæmonum auxilio exerceri. Verùm per induſtriam ſeu per conſuetudinem etiam acquiſita affectio talis naturalis alterique exitioſa eſſe poteſt, ut vidimus §. 6. ut propterea non repugnet, innaſci poſſe talem virtutem. Delrio *lib. 1. Diſq. Mag. cap. 3.* incantationibus & præſtigiis illarum virtutem adſcribendam eſſe Plinii & Plutarchi autoritate nuda fretus cenſet; at loca non citat. Si ingenitum eſt ex Plinii mente loco jam ante citato virus illud, ad Dæmonis præſtigias non eſt ut recurramus, Corn. Celſo *lib. 5. cap. 26.* fiducia uſu confirmata cauſa eſt, quòd innoxiè tractent ſerpentes iſti. Sed & iſta variat in variis, atque incautos, quibus fiducia deeſt, clam nihilominus per inſidias internecioni tradere poſſunt. D. Mœbius *Fundam. Phyſiolog. p. 160.* cauſam ad victum, qui venenum fuit, quo etiam in Helleſponto Ophiogenes dicti fuerunt uſi, refert. Voſſius *lib. 4. Idol. cap. 61.* ingenitum virus ſalivam fuiſſe cenſet, quia Plinius *lib. 7. cap. 2.* omnibus, ait, *contra ſerpentes ineſt venenum; feruntq́, ictu ſaliva, ut ferventis aquæ contactu, fugere.* Venenum illud partim à dentium ſordibus & uligine, partim ex humoribus vitioſis ſalivam conſequi dicit Lev. Lemnius *de Occult. Natur. Mirac. libr. 2. cap. 44.* rectiùs à ſale deducit Petr. Joh. Faber *Myrotech. Spagyr. lib. 1. cap. 29.* quia ſal venenis omnibus contrariatur. Sed cùm omnes homines ſalivâ natura in-

Digitized by Google

ſtruxerit, nec tamen ſimilem in toto corpore alexipharmacam virtutem Pſyllorum inſtar omnes obtineant, non in ſalivâ ſubſiſtendum, ſed ad aliud recurrendum erit principium. Itaque doctè conjicit Voſſius, Pſyllos, quoniam inter ſerpentes degerent, à primis incunabulis, quaſi cum lacte à matribus, quò tutiores eſſent, remedia quædam non adeò vulgaria eſſe edoctos: neque iſta alienigenis aperuiſſe, partim ne minus ii eſſent admirationi, partim etiam, ne minus ex illis caperent lucri. Ac credibile eſſe cenſet, nec alibi fuiſſe remedia tam præſentia, quia ubi locorum abundarent ſerpentes, iisdem præcipue remedia venenis Deus produxit. Hinc Lucanus de iisdem

--- --- --- *natura locorum*

Juſſit ut immunes miſti ſerpentibus eſſent.

Proinde habitu acquiſitô ex longô ſerpentum victu alexicacô ſemen in Marſis & Pſyllis cum eâdem facultate conſiſtere, adeòque virtus illa ingenerari potuit, ut eorum filii poſtea à ſerpentibus fuerint immunes. Vid. Baldus Angelus Abbatius *de vipera cap. 23.* Si quis tamen ea, quæ de Marſis & Pſyllis Plinius tradit, cum multis aliis pro fabulâ, aut arte, aut Cacodæmonis effectû, aut cum Matthiolo *Comm. in lib. 6. Dioſcorid. p. m. 1015.* pro fraude habere velit, fretus autoritate Galeni *lib. de Theriac. ad Piſon.* ubi ait, Marſos, qui ſuo tempore extiterunt, contra ſerpentum venena nullam propriam habuiſſe facultatem; ſed fraude quadam (quam ibi detegit) univerſam decepiſſe plebeculam, nullum tamen per hoc ſententia noſtra patitur incommodum, ſed ſtat per ante dicta inconcuſſa. Et cùm Marſorum tantum faciat Galenus mentionem, an propterea Pſylli quoque fraudis ſint arguendi, nondum eſt confirmatum.

§. 38. Nolumus tamen per iſtud noſtrum aſſertum pallium Magis ſubminiſtrare, ut ſub eo latentes veneficium ullum excuſatum ire queant. Ne eant, effectum omnem, an naturæ genium tranſcendat, rationis indagine eſſe explorandum, ac curatiùs dijudicandum nos ipſi inculcamus. Cauto alioquin in iſto ſtadio opus eſſe gradu, non ſumus neſcii, *cunctaq; ad ſympathias & antipathias vel fictas craſes & peculiaria hominum temperamenta referre velle viam ad ἀθεΐαν* eſſe, Dn. Spizelio *Scrutin. de Atheiſmo p. 11.* aſſerenti adſtipulamur.

CAPUT

CAPUT IV.

In cruentatione cadaverum faſcinatio locum habet, non tamen in omni. Naturales cruentationis cauſæ eruuntur. Antipathiam inter hominem vivum & mortuum locum habere contra Gutierrium aſſeritur: ab aliis: qui adventitiam hic antipathiam agnoſcunt, Autor, qui ingenitam ponit, diſſentit, eosq; impugnat. Libavius cum Autore conciliatur. Calor & ſpiritus in ſanguine occiſi ad tempus reliqui manent. Libavius vindicatur. Variorum circa cruentationem iſtam ſententiæ. Cauſam tamen ſæpè ſupernaturalem adeſſe, Autor cum aliis ſentit.

§. 1. AN *in cruentatione cadaverum præſente occiſore faſcinatio naturalis locum habeat?* Affirmativam nos per præſuppoſita tueri non dubitamus. Nec tamen in omni cadaverum cruentatione præſente occiſore eam dari dicimus, nec occiſorem, qua talis, cruentationis cauſam eſſe aſſerimus. *Occiſor, qua talis, non eſt cauſa cruentationis*, aliàs ſemper præſente iſto, etiam carnifice apud decollatum, item brutô humanæ cædis autore ſanguinis ſtillicidium fieret. A quatenus enim ad de omni V. C. Sed experimenti univerſalitatem negat experientia. Quidam à cæde recente inductus, & ſe autorem confeſſus, nullo fuit indicatus cruore, referente D. Libavio *loc. cit. p. 154.* Tranſiens ille actus non poteſt ſubjecto cui ineſt, cum reſpectu iſto phyſicam agendi potentiam imprimere & inferre. Itaque in ſenſu hoc compoſito propoſitio fallit: præſente homine quatenus occiſor eſt, fit cadaveris cruentatio. Valet autem in ſenſu diviſo hæc: Homine, qui eſt occiſor, præſente fit ſanguinis profuſio, ut ſubintelligatur, ſi non ob iſtum, tamen alium propter reſpectum ex aliâ cauſâ fieri poſſe cruentationem: Siquidem non ſemper cauſalis interfectoris cum interfecto eſt connexio, ſed quandoque caſualis, ut per accidens planè cum ſanguinis ſtillicidio notitia interfectoris conjungatur.

§. 2. *Non in omni cruentatione faſcinatio naturalis locum habet*, tum quia non omni ſubjecto faſcinandi qualitas competit, tum quia plures unius effectûs cauſæ eſſe poſſunt. Non omni ſubjecto competit faſcinandi qualitas, quia non omne tale per naturam accepit temperamentum,

mentum, quod alteri ſit contrarium: neque occiſor, qui ſæpè amicus eſt, per iram, quæ tempóraria eſt, ingenitæ ſimilem cum excedente temperamenti mutatione acquirere poteſt antipathiam. *Plures effectus iſtius dantur cauſæ*, videlicet naturales & ſupernaturales.

§. 3. *Naturales* ſunt (1.) *commotio corporis*, quâ vel leviter factâ ſanguis in quibusdam per patentes vulneris vias ruit, & per os ac nares elabitur, præſertim quando digitos, qui reus putatur, in vulnus immittere tenetur. Fluidus enim ſuâ naturâ in venis tanquam in loco proprio ſanguis eſt, & propriis terminis difficulter, alienis autem facilè continetur. (2.) *Incipiens ſanguinis putredo* cum quadam ebullitione & fermentatione ab externo aeris calore promota ſanguini motum ad exteriora conciliat, etiam verò cordis autore abſente. Infans apud Horſtium *Diaſcepſ. Phyſ. Medic. de Caſu quodam admir. p.62.* poſt ortum à matre ſceleratâ occiſus, inque foſſam aquâ repletam injectus poſt 5. ſeptimanas reperitur. Extractus non præſente matre tunc temporis adhuc incertâ ſtatim, ubi vim externi aeris percepit, admodum ſanguine recenti ſtillare cœpit, quod ſcilicet ob frigus aquæ meatus ad ſanguinis fluxum accommodati penitus obſtructi, jam calore ambientis aeris reſerati atque aperti fuerint. (3.) *Copia Sanguinis* in quibusdam apoplecticis, cujus exemplum ſupra *lib. 1. Part. 2. Sect. 2. c. 19.* § *5.* recitavimus. Cadaveris quidem commotio ibi ſine dubio ſanguinis fluxum promovit, ſed non ſola abſolvit. Copiæ ſanguinis amuleto intempeſtivè ſuppreſſi plus tribuendum. (4) *Sympathia* ſeu naturalis amicitia, quæ mediantibus inſenſibilibus & ſubtiliſſimis exhalationibus interfecto corpori amicè conſentientibus ſanguini ad ebulliendum jam prono motum conciliat. Sicut odoramenta fragantiſſima apoplecticos, qui mortuorum inſtar ferè jacent, ſympatheticè excitant, ſiquidem *per virtutem odoris corpori communicatam ſanguis movetur, & cor ſupra modum refocillatur*, ut loquitur D. Schneidorus *lib. de Nova Graviſſ. Trium Morbor. Curat. p.698.* ita ſympathetica ſuavitatis naturalis plena è corpore egreſſa id, cui conveniunt, movent. Hinc etiam ad amicorum præſentiam ſanguinis ex cadavere ſtillicidium fuit obſervatum, cujus exemplum refert Servius *de Ungu. Armar. Exempl. 32.* filium barbitonſoris in flumine obrutum, octiduo latuiſſe, poſtea verò ſemiputridum extractum præſente fratre ejus germano ſanguinem ex ambabus

bus naribus effudiſſe. De ſanguine etiam profuſo in amore memorabile recitat exemplum Cornax Medicus *libr. 1. Conſult. cap. 3.* quod ſuprà nos adduximus *Libr. 1. Part. 1. Sect. 2. cap. 3. §. 2.* Non tangam, quod habet Verulamius *Sylv. Sylvar. Cent. 10. p. 573.* pueros tenella ætate parentibus ſubtractos & expoſitos, ſi ignoti in conſpectum parentum veniſſent, occulto eos gaudio aliave ratione perfudiſſe. Ex his autem ſic colligo: Si ſympathia tantam in corpore vivo alterationem & ſanguinis profuſionem in cadavere parit, quidni etiam (5.) *Antipathia* ſeu inimicitia, cujus activitas major? Ea autem per occulta pariter & temperamento interfecti inimica fit effluvia, quæ ſanguini commixta efferveſcentiam excitant. Si negas, ob antipathiam effluere ſanguinem, quia per hanc res ſeſe mutuò non proſequuntur ſed fugiunt, & abducunt ſe in receſſus intimos, ut ait Scaliger *Exerc. 276.* Reſpondemus ea, inter quæ antipathia reperitur, ſeſe mutuò & ex ſuâ natura ſemper averſari & fugere, ſi nimirum fugere poſſunt: per accidens autem quandoque fieri, ut fugere, vel retrocedere nequeant; id quod in præſenti caſu fit propter ſanguinis ebullitionem & efferveſcentiam; ob quam majus iſte requirit ſpatium, quod cùm in interioribus non inveniat, datâ in vulnere ab occiſore inflicto portâ prorumpit, vel cum impetu è venarum extremitatibus, quæ ſunt in ambitu ruit, expulsâ præſertim, quæ dominium antè habuerat, frænumque humoribus injecerat, animâ. Fugitivus, cum exitum non invenit, ad deſperationem cogitur, tergum, quod dederat, vertit, & animô, deſperatô quidem, ſed audaci, hoſti occurrit. *Supernaturalis* cauſa eſt *Diabolus*, quem divino permiſſu judicem fallere poſſe, quorundam eſt ſententia: præprimis ipſe cœleſtis judex *Deus* eſt, cujus ſpeciali concurſui nonnulli totum cauſalitatis actum hic unicè tribuunt.

§. 4. Gutierrius ex ſuo fundamento, quod eſt, inter ejusdem ſpeciei & conditionis individua non dari antipathiam, faſcini naturalis exiſtentiam negat; & ſi vel maximè hypotheſis iſta concedatur, non tamen ad faſcinum hic profitendum nos hanc cogere poſſe cenſet, quòd occiſor & occiſus, cadaver & homo eſſentiâ & conditione inter ſe longiſſimè differant. Verùm viva & vitâ caſſa quoque diverſarum ſpecierum individua eſſentiâ & conditione inter ſe differunt longiſſimè, eâ tamen diverſitate non obſtante luculenta nihilominus antipa-

thiæ edunt indicia. Sic formicæ fugiunt cor upupæ & alam veſpertilionis. Lupinum caput ovilio præſepio appenſum timore afficit oves, ut vix gramina guſtent, ſtercusque lupinum in ovili ſepultum inſommem reddit & inquietum gregem. Itaque differentia illa, quæ ſanè inſignis, ſententiam noſtram non evertit. Poſitio unius non eſt alterius excluſio. Datur antipathia inter ejusdem ſpeciei individua, quorum alterum vivum, alterum recens mortuum eſt. Siquidem indicibilis illa temperies corpori non ut vivens, ſed ut mixtum eſt, competit. Mortuo autem vivente protinus tota totius mixti compages & cum ea temperies perit, ſed ad tempus in partibus mixtis, donec omnimodò partium mixtarum fiat reſolutio, remanet. Itaque conditio eadem, cùm diſſimilitudo non in vitalitate, ſed in mixtione propriè quærenda ſit, in corpore vivô & recenti cadavere reperitur.

§. 5. Alii etiam, ut Valeriola, Lemnius, Kircherus, Schottus per antipathiam prodigioſam hanc naturæ actionem explicant, qui, licet nonnihil & ipſi inter ſe differant, in hoc ipſo tamen, in quo generaliter conveniunt, nos habent diſſentientes. Statuunt enim ſpiritus occiſoris vehementes, malignâ vi plenos, per oculos, os, nares, in inimici, quem aggreditur, fibras immitti, immiſſos in alienô ſubjectô exiſtentes proprium videlicet ſanguinem occiſoris naturali inclinatione appetere, occiſi verò ſpiritus inimicos ſibi occiſoris ſpiritus repellere, & ex hac ſpirituum contrariorum luctâ, ſanguinem, qui ſpirituum eſt vehiculum, effervеſcentem violenter foràs erumpere. Ita adventitiam & accidentariam illi antipathiam ſtatuunt, non ingenitam. Verùm 1. in accidentariâ illa antipathiâ eum ſpiritus malignitatis, & vehementiæ gradum ex odio & ira acquirere, ut corpore proprio egreſſi & alienum ingreſſi, talem luctam concitare queant, nobis non fit veriſimile, ſiquidem brevius eſt ſæpè pugnæ tempus & ira remiſſior, quàm ut qualitatem novam, naturali ſimilem, efficaciſſimam producere queat, qualem ut natura efficiat, longè majus poſcit tempus. Motus ſanguinis concitatior intenſiorem quidem caloris gradum; ſed non peculiarem miſtionis, alteri inimicum modum, niſi pravis corpus humoribus ſit refertum, parit. Deinde cùm per iſtam hypotheſin mutua fiat ſpirituum ab occiſo & occiſore communicatio pugnæ tempore, quo, qui occiditur, occiſor æquè futurus erat, graviter occiſor ex propriâ ſuorum &

Digitized by Google

alieni interfecti ſpirituum malignitate eorumque luctâ internâ deinde laborabit. At promta, qua ſibi ex tempore homicidæ conſulunt, fuga non laborem, ſed vigorem prodit. Et quid ſpiritus occiſoris mobiles ac tenuiſſimos, ne diffluant, ſed per os, nares & oculos ad intimas inimici fibras, ſine ſui ſuſtentaculo, quod ſanguis eſt, rectam viam legant, cogit & dirigit? Cùm in ambitu corporis ejus, qui occiditur, etiam ſpiritus, pari, imò quandoque majori malignitate ex majori iræ æſtu, quàm quæ in occiſoris ſpiritu reperitur, parati adſint, quid impedit, quò minùs hi irrumpentes occiſoris ſpiritus citò repellant, & ne ſedem in alieno corpore figant, ipſi præcaveant? 2. Non ex ira & odiô ſemper, ſed citra horum affectuum impetus ſolâ lucri cupiditate, vel infamiæ, aut gravitatis pœnæ metu latrones & infanticidæ homicidia patrant, in quibus quod ſpiritus malignitate inficiat, aut ſpiritus in motum concitatiorem ad exteriorem corporis ambitum agat, nominari nequit. 3. Homicidium quandoque de longinquo globulo è ſclopeto trajecto patratur, quo in locorum intervallo nulla ſpirituum inimicorum transmiſſio fuit facta, factum nihilominus cruentatione proditum. Veneni hauſtu nonnulli è medio citra ſpirituum communicationem tolluntur, quibus nulla de veneno inter propinandum ſuſpicio fuit oborta; horum tamen corpora poſt fata ultima cruorem nihilominus ſtillarunt.

§. 6. Doctiſſimus Libavius *loc. cit. pag. 123. & 304.* antipathiam hic negat, vel ſaltem remotiùs, minuſque evidenter ad antipathiam hunc affectum referri poſſe ait. Negat ideò, quòd aliàs ſpirituum daretur fuga & ſanguinis intro receptio, ut in metu fortitudini oppoſito cernimus. Alterum itaque fugeret, alterum impelleret. Verùm ſalvâ tanti viri autoritate, quæ nobis ſemper ſacra eſt, dicimus 1. non ſemper motûs fugam in antipathiâ dari: nam ignis aquæ & aqua igni naturaliter adverſatur, & tamen, dum aqua calefit, ignis particulæ ſenſim aquam ſubeunt, non aufugiunt, nec ſuum diſſidium, niſi confertim collectæ in ebullitione produnt. Sed cùm hæc Democriteis propugnata ſententia non omnibus, præſertim Peripateticis, placeat, dicimus 2. fugere etiam præſente hoſte ſpiritus in ſanguine occiſi reliquos, ſed eorum primam fugam ſenſibus non percipi: in fuga autem ipſa conjunctiores factos ebullitionem & fermentationem in ſanguine parere, & dein-

 ceps

ceps datâ quocunque in loco portâ cum ſanguine aufugere. Recipit ſe hoſtis in loca, quæ tuta cenſet, interiora, ut jam ante §. 3. dictum, ſed ſi nec ibi tutum ſubſiſtendi ſpatium conceditur, ubicunque poteſt, refugium quærit, etiam ad exteriora reverſus; uti hoſtis debilior, cùm tutò ſubſiſtendi locus nullibi datur, recollectis viribus per mediam quoque hoſtium turmam impetum facit. Imminentis mali metus in Salvatore noſtro non ſanguinis tantum ad interiora raptum, ſed & ad exteriora propulſum, ſudoremque ſanguineum promovit largiſſimum. Alia etiam ratio ſpirituum eſt in metu fortitudini oppoſito, alia in cadavere. Ibi formam, quæ mixti eſt, dominam habent ſpiritus, ſub cujus dominiô in corpore pro totius ſalute, præſente hoſte quovis pugnare tenentur; in cadavere autem ſublatô per mortem ſervitutis jugo ſui juris fiunt ſpiritus, & præſentem hoſtem, ubicunque datur occaſio, fugiunt. Hinc etiam, cur interfectus, cùm in vivis eſſet, præſente adverſario, ſanguinem non profuderit, cauſâ patet.

§. 7. Spiritum autem & calorem quendam in ſanguine occiſi ad tempus reliquum eſſe, nos quoque cum D. Libavio agnoſcimus, qui *pag. 226.* rationem dat aſſerti genuinam. *Neceſſe eſt*, inquit, *in ſanguine ſpiritum quendam* (quendam dicit, non omnem) *& calorem reſiduum eſſe. Nam alioquin concreſcit & ſtat immobilis.* Calor præſens eſſe poteſt, licet ſenſibilis non ſit. In calce viva & mixtis multis copioſæ dantur ignis particulæ, quas tamen ibi non niſi ex calore, affuſâ aqua, deprehendimus. Spiritus ſubſtantiæ ſunt, & à vitæ principio in eſſe quidem dependent, non autem in conſervari: uti accidentia, v. g. calor à ſuo ſubjecto dependet. Ad hæc ſanguis non ſtatim primo poſt mortem putrefactus perit, ſed in proprio loco manens ſuam aliquandiu naturam retinet, ſenſim tamen ad putredinem tendit, quia principia activa, quæ ſunt ſal, ſpiritus & ſulphur, ut in quovis mixto, ita & in ſanguine, ſublatô ſuperioris formæ dominiô in eodem ſtatu non permanent, ſed ſui juris facta diſceſſum meditantur. Ut adeò etiam putredinis natura ſpirituum quorundam in ſanguine præſentiam prodat. Itaque non eſt, ut nonnemo miretur, D. Libavium ſpirituum quorundam præſentiam in cadavere poſteritati perſuadere voluiſſe, bonumque illum etiam tum dormitaſſe Homerum temerè aſſerat, proptereaque laudato viro opponat, in manibus dudum arefactis ad præſentiam percuſſoris largiſſimum ſe oſten-

Digitized by Google

oſtendiſſe fluxum. Ipſe enim hoc, ſi factum, divinum potius eſſe, quàm naturale, *Tractatus* ſui *pag. 134. §. 279.* agnoſcit: & *§. 4.* ingenuè fatetur, ſe in hac de judicio homicidæ ex ſanguine injuſtè ab eo interemti materiâ præter probabile polliceri nihil. Cauſam dat, quòd illud ipſum, de quo diſſeritur, non ſatis ſit exploratum; *& quia*, inquit, *exempla rara ſunt, nec niſi in paucis ſignatura eſt deprehenſa, ſi unius ævum ſpectes.* Jam inde autem ab ejus ætate (ante quam pauci, iique parcâ manu argumentum hoc, quod ipſe ingenioſè & prolixè enucleavit, tractarunt) frequentiora occurrerunt exempla, quæ altiùs rem iſtam excolendi ſubminiſtrarunt occaſionē Recentioribus, qui ipſi tamen etiamnum diſcrepantes inter ſe fovent ſententias, quas collegit & examinavit Vogtius *Deliciar. Phyſicar. cap. 1. p. 67.*

§. 8. Quidam enim nullam in occiſore cauſam agnoſcunt, ſed omnem vel in agens ſupernaturale, vel in accidentalem rationem in occiſo reſpectu occiſoris contingentem rejiciunt. Alii etiam ex hoc genuinam ſtillicidii cauſam derivant. Plurimi plures cauſas tum naturales, tum præternaturales ponunt. Henr. Regius *Phil. Natur. lib. 3. cap. 4.* rationem, cur ſæpè ab homicidæ præſentia fiat cadaveris cruentatio, ſive ſanguinis è vulnere vel naribus renovata emiſſio: aliorum verò præſentia eam non excitet? reddit hanc, quòd halitus ex homicidæ corpore exhalantes, cadaverque ingredientes per ſuum peculiare temperamentum apti ſint efferveſcentiam ſuâ commixtione in ſanguine cadaveris tantam efficere, quæ ſanguini ex naribus vel vulnere rurſus expellendo ſufficiat. Halitus verò aliorum cadaveri adſtantium, cùm talem aptitudinem temperamenti ad efferveſcentiam in cadaveris ſanguine excitandam non habeant, hinc eorum præſentiam cadaveris cruentationem non parere ſcribit. Hunc ſanè D. Libavio favere cernimus, ſtatuenti potentiam paſſivam in ſanguine, quâ valeat moveri, etiam poſt mortem ſupereſſe, eamque in actum proclivem datâ occaſione moveri: occaſionem præbere contactum ſpirituum occiſoris & occiſi in hujus ſanguine reliquorum: calidum illius ſpiritum vim habere motivam, non qua ſpiritus calidus, ſed qua talis hominis in pugna vehementem affectionem, immutationemque ab animi perturbatione in ſe experti: nec id ſimpliciter, ſed modo tali, unde affectio oriatur mutua inter ipſum & ſanguinem interemti. Quamvis è Regii verbis nondum pateat, an

in cædis autore temperamentum peculiare pugnæ tempore contractum, an ingenitum & antipatheticum intelligat. Si prius, Libavio accedit; ſi poſterius, nobis. Horum tamen ſententiam non in totum admitti poſſe, per rationes §. 5. allatas conſtat. Horſtius *loc. cit.* & Sperlingius *Inſtit. Phyſic. lib. 2. cap. 3. Quæſt. 1.* experientiam fallaciæ accuſant,&,quæ præſente occiſore fit, ſanguinis profuſionem fortuitò evenire cenſent. D. Joh. Adam Weberus *loc. cit. Font. 5. Exempl. 2.* Gutierrius de Faſcino *Dub. 4. n. 28.* & alii ſupernaturali ac divino judicio ſanguinationem præſente homicidâ factam attribuunt. Major Doctorum pars præter naturales etiam ſupernaturales cauſas hic agnoſcit, quorum caſtra nos quoque ſequimur.

§. Naturalis vel in cadavere eſt, vel in eo, qui cadaveri adſtat, ſive reus ſit, ſive inſons. In Cadavere, ut diximus, eſt vel ejus commotio, vel ſanguinis ab aere calidiore ebullitio, vel ejusdem copia; & hæc reſpectu occiſoris vel alterius etiam inſontis fortuita cauſa eſt. In adſtante, qui cadaver vel ſympatheticè vel antipatheticè afficit, illud ab amicô, hoc ab inimicô contingit. Objicis: ſi ſanguinis motus per antipathiam in mortuo promovetur, quare ex capite lupino præſente ove non ſtillat ſanguis? Cur mus & felis ſub alterutrius præſentiam ſuum non emittit ſanguinem, ſi contingat, alterutrum horum alterius accedere cadaver? ℞. Sanguinem humanum, nobiliſſimæ partis, quæ Anima Rationalis eſt, ſubjectum nobilitate cæterorum animalium cruorem ſuperare; ſiquidem *humano generi tenuiſſimus ac puriſſimus eſt per naturam: in brutis vero craſſior*, ut loquitur Excell. Dn. D. Maur. Hoffmannus *Prudent. Medic. Diſp. 6. §. 6.* itaque major etiam in eo poſt mortem quoque, licet per hanc differentia quædam oriatur, ad motum eſt proclivitas, ejusque in motum pronitatem incipiente putredinali ſanguinis diſpoſitione cadavera ipſa produnt, quæ ſanguinem ex ore, naribus, ſæpe brevi poſt mortem fundunt: cùm contra in brutorum, ut cervorum, agnorum, canum &c. cadaveribus idem non obſervetur, niſi quod lepores aliquandiu ſuſpenſi ſanguinem ſtillent, quod tamen gravitatis ratione, ſanguine ſanguinem ad caput tendentem impellente, venarumque extremitates reſerante accidit. Sanguinis humani nobilitas nobilitatem ſenſus naturalis ſine dubio arguit, qui cùm exquiſitior etiam in

in humano cruore ſit, citius etiam inſitum odium ebullitione teſtatur.

§. 10. Si dixeris raram eſſe inter homines antipathiam, & diſſidium naturale nullum ſæpè in occiſore & occiſô ante hujus ultima fata fuiſſe obſervatum; reponimus 1. raram etiam præſente occiſore citra naturalis & reſpectu occiſoris cauſæ fortuitæ vel ſupernaturalis concurſum cruentationem eſſe, adeoque raro ex eo fonte cauſam manare. 2. Antipathiam, quæ qualitas eſt, qualitatum more ſuos etiam habere gradus, ita ut inferioris gradus antipathia ſæpè moralium actionum bonitate occultetur: eam autem in naturalibus per iram & odium exaltari, & in ſublimiorem antipathiæ gradum evehi. Supernaturalem tamen cauſam ſæpè ſubeſſe, circumſtantiæ in cruentationis actibus obſervatæ, quarum ratio ex naturalibus cauſis derivari nequit, nobis perſuadent, v. g. cùm cadaver ſe erigit, manus ad Principem tendit & poſt horam dimidiam ſe reponit, quod in hiſtoria, quam ex Cantipratano Kornmannus *de Miracul. Mortuor. Part. 5. cap. 25.* refert, contigit: cùm pro qualitate delicti complicum in patranda cæde ſanguinis profuſio variat, quod factum in hiſtoria apud Harsdörferum im Schauplatz Jämmerlicher Geſchicht *Part. 6. Hiſt. 129.* Cum cadaver 20. die poſt mortem effoſſum, appropinquante homicidâ ſudorem, & eodem adſtante ſanguinem ſtillat, apud Zeilerum *in Theatr. Trag. Hiſt. 129.* cùm cadaver digitum ad vulnus & inde ad vulneris autorem intendit, apud Harsdörferum *loc. cit.* & Zeilerum in 198. Sendſchreiben. Tantum de hoc.

CAPUT V.

Faſcinandi virtutem ab aſtris conferri gratis Carthaginenſis adſtruit. Venenatorum animalium malignitas non eſt ab aſtris, ſed à forma eorundem ſpecifica. Siderum influxus in ſe non eſt malignus. Si ratio iſta locum haberet, plures darentur faſcinatores. Gutierrius Carthaginenſem non æquo Marte impugnat. In qualitatibus occultis quæ occurrant. Langius notatur. Cœlum generalem ſaltem in inferiora præſtat influxum.

§. 1. Naturalem faſcinandi virtutem per peculiarem mixtionis modum quibuſdam ingenerari poſſe vidimus: an verò eandem etiam

etiam aſtra conferre queant, ut inveſtigemus, operæ erit pretium. Carthaginenſem ad cœlum usque pervolare, atq; è malevolô aſtrorum influxu virtutem iſtam arceſſere ſupra *lib. 1. Part. 1. Sect. 3. cap. 2. §. 3.* diximus; ſed rationibus munitum, quibus aſſertum confirmatum eat, reducem non conſpeximus. Quod illuſtrationis gratiâ adducit, etiam animalia cœleſti virtute noxia aliis eſſe ac venenata, nullam probandi poteſtatem, cùm ad infauſtum petitionis principii locum remitti queat, obtinet. Venenata animalia malignitatem alteri ſpeciei adverſam non à ſiderea plaga habent, quia quotidiè in mundo venenatæ ſpeciei individua generantur, malignus autem ſiderum aſpectus quotidianus non eſt: adſpectus malignitas variat, ſed veneni malitia in venenatis eadem. Eſt venenata venenatorum animalium natura à formâ mixtionis præſide, materiam ſuam pro indole ſpecificâ ſpecificè diſponente, & mutationibus ſubjiciente: quæ cùm eadem ſpecie ſit in dividuis omnibus, omnia etiam ſimilibus qualitatibus inſtruit.

§. 2. Nec malignus eſt in ſe ſiderum influxus ullus, ſed talis per accidens ſecundum conditionem recipientis evadit, ſeu, ut Plato loquitur, ſecundùm merita materiæ infunduntur vires cœleſtes. Recipientis autem conditio in apparatu ſine dubio vitioſo conſiſtit, qui à viribus cœleſtibus exaltatus, hoc eſt, agitatus per motum ad alium mixtionis modum redactus naturam induit malignam. Admiſsô etiam, malignam faſcinandi qualitatem ab aſtris profuſam, ab infante recens nato per poros & reſpirationis organa recipi; quid impedit, quo minus & cæteri infantes, imò provectioris ætatis homines faſcinandi potentiâ inſigniantur, cùm omnium corpora, æſtivo præſertim tempore, ſint poroſa, tranſitum aeri, cœleſti & elementari modô alterato, liberum concedentia? Tenera licet recens natorum corpuscula poris patentioribus ſint inſtructa (quod tamen alii in dubium vocant, quo de vide ſis *cap. 10. §. 3.*) non tamen cæterorum, ne ullus influentiis concedatur aditus, ſunt obſtructa, nec latam viam influentiæ cœleſtes, ut mox dicetur, requirunt. Aſt nemo faſcinantium numerum ab illa influentia tum augeri advertit.

§. 3, Gutierrius faſcinandi virtutem ex aſtris derivatam impugnaturus varios in Carthaginenſem impetus, ſed non æquô Marte facit cauſamque bonam non ubique felici ſidere agit. Negat influentiam.

Cùm

Digitized by Google

Cùm prædicta, inquit, *Aſtrorum influentia ſenſu aliquo nobis haud innoteſcat, ſatis erit, ſi ab illis inquiramus, an illa peſſima aſtrorum configuratio in illius hominis faſcinatoris exortum influens divinâ aliqua revelatione, ne dicam diabolicâ fuerit illis propalata? vel dato, quòd ea eo puncto contigerit, quonam ſenſuum illam in infantem influxiſſe compererint? nam ſi viſu, reddant colorem &c.* Verùm à negatione influentiæ talis ad negationem influentiæ ſimpliciter N. V. C. Lucis quidem influentia ſenſibilis eſt, ſed reliquæ, quæ vel lucis facultate aut alia ratione ad inferiora deferuntur, qualitates non ſunt ſenſibiles, ſed ex effectu intelligibiles, ſeu ut Philoſophi loquuntur, à poſteriori ſenſibiles, propterea que, quia ſenſibus non percipiuntur, occultæ vocantur. Valetudinarii omnes, licet domi radios à ſe procul arceant, vim nihilo minus plenilunii & novilunii in ſuis ſentiunt corporibus; non tamen illa Lunæ influentia, quia ſenſus noſtros fugit, propterea neganda. Tempeſtates ab Arcturo, pluvias ab Hyadibus, nimbos ab Orione cieri, nautis & agricolis notum eſt; quis verò iſtorum ſiderum influentias ſenſu ullo percepit?

§. 4. Objectionem format: *Fortaſſe dicent, ridiculum eſſe: naturales mixtorum potentias aut virtutes ſenſibus exquirere, nedum quas cælum illis univerſali concurſu aut peculiari conceſſit:* reſpondet ad hanc: ***Sciant tamen obſecro, magnetis tractivam ferri virtutem, aut cordis, arteriarum motivam nos nunquam ratione noviſſe: at ferri tractum & arteriarum pulſum ipſiſſimo ſenſu experimur. Unde in earum potentiarum notitiam evidenter ducimur. Dent ergo, obſecro, aliqua ſenſibilia objecta ejus cæleſtis influentiæ?*** Sed confundit hic Gutierrius ea, quæ ab invicem ſunt diſtinguenda. In qualitatibus occultis, ad quas influentiæ ſpectant, occurrunt hæc 1. forma à qua qualitas manat 2. qualitas ipſa, quâ mediante forma agit 3. modus emanandi à ſuo principio 4. modus agendi 5. effectus. *Forma* ſenſibus non patet; quia nulla ſubſtantia ſenſus incurrit. *Qualitas* ipſa ab aſtris occultè influens, non ſenſu, ut qualitates Elementares, quæ propterea manifeſtæ dicuntur, percipitur. *Modus* item *emanandi* ut in qualitatibus manifeſtis, ita longè magis in occultis eſt obſcurus. *Modus agendi* pariter in occultis ſub ſenſum non cadit, cùm non, manifeſtarum more, proportionem ratione loci, temporis, quantitatis & ſitus occultæ obſervent. *Effectus*

verò qualitatum & occultarum & manifeſtarum, ſenſibus ſubjicitur. Ferrum à magnete trahi, item cor ac arterias moveri videmus: virtutem autem magnetis, aut cordis arteriarumque motivam ipſam, item formam, modum emanandi & agendi non videmus, ſed ratione indagamus. Ex effectu ratio, agens naturale colligit, & cùm nullam ſubſtantiam creatam immediatum actionum ſuarum principium eſſe norit, qualitatem, & quæ ei ſunt connexa, adeſſe judicat, quam ſi per ſenſus percipit, manifeſtam vocat, ſi verò ſenſus fugit, occultam. Ita virtutes cœleſtium ſenſibus exquirere velle ridiculum manet.

§. 5. Idem denuò ſic inſurgit: *Qualitas illa aut erit conveniens eſſe & operari formæ ejus hominis, aut diſconveniens, & contra ejus exigentiam. Si primum, ergò etiam erit conveniens alterius hominis formæ, utpote ejuſdem ſpeciei ac naturæ, utraq; forma ſit, nullo ergò jure morboſa alicui hominum erit, nedum venefica. Si ſecundum, quam rationem reddent nobis, quod tanto temporis curriculo ab infantia ad conſiſtentiam ſalubriter ille degit? Quomodo nutricem non infecit? &c.* Dixero pro Carthaginenſe: 1. Qualitas illa aliena malè ad formam reſtringitur, cùm in materia, ut peculiariter mixta eſt, occurrat. Si formæ de ſe competeret, omni etiam individuo eſſet attribuenda, & ita nulli foret morboſa aut venefica. Jam cùm in materia mixta detur, non tamen in omni, ideò nec cuivis individuo faſcinandi labes competit. Variæ autem in mixta materia dari poſſunt qualitates, quæ nec formæ ſpecificæ, nec operationibus ejuſdem obeſſe poſſunt, cùm ex formâ ſubordinatâ fluant, quæ ipſa imperio ſpecificæ ſubſunt. 2. Quid ſi qualitas illa neutra ſit, nec conveniens nec diſconveniens: ſed inimica, ſed medio modo ſe habeat? Peculiaris ille mixtionis modus, quo quis caſeum averſatur, qualitas eſt ſubjecto ſuo nec conveniens, nec diſconveniens. Non primum, ut per rationem à Gutierrio allatam, quæ hîc æquè militare poteſt, patet: non ſecundum, quia ſalubriter homo experientiâ teſte, cum tali qualitate Neſtoreos etiam annos vivere poteſt. Et talis infuſa ab aſtris qualitas eſſe poſſet. Sed his diutiùs immorari nolumus. Nos ipſi enim faſcinatoria jacula aſtrorum exercitum ſublunaribus ſubminiſtrare omninò negamus, & ſi ad faſcinandi virtutem ſymbolum aliquod conferant, leve illud eſſe patet, quia remotè

tè ſaltem ad ſublunarium productionem, ita & ad eorundem temperiem aſtra concurrunt.

§. 6. Proinde Langium Virum Doctiſſimum *lib. 1. Epiſt. 34.* hic dormitaſſe miramur, quando *Phyſicas ligaturas ab occultâ rerum proprietate dependere ſcribit, nempe ex cœleſti ſiderum conſtellatione & impreſſione pro uniuscujusq; ſpeciei conſtitutione, omnibus individuis congenita.* At hanc quoque cauſam eſſe dicit, quòd quidam in Auſtriâ gemelli objectis ſolis ad januam corporis lateribus ſeras potuerint aperire. *Sic conſtat*, pergit, *animalia, mineralia & vegetabilia, ratione ſpecifica aut individualis conſtitutionis, in generatione illorum cœlitùs aliquâ imbui virtute, aliis rebus adeò contraria & interneciva, ut illarum operationes ſiſtat & liget.* Adeò facilius fuit Viro docto iſta narrare, quàm probare. Ita latibulum monſtrat, in quo occulta quæque inſcii & ſua Magi tueri, atque excedentia naturæ limites effecta obtegere queant. Sed ne obtegant, illud dudum Viri docti obturarunt. Cœlum nimirum ut generaliſſima, remotiſſima & indeterminata eſt cauſa eorum, quæ ſub Luna fiunt. Communi quidem ratione influit, non autem determinat & diſtinguit, adeòque nec virtutem faſcinandi, quæ in quolibet individuô particularis & determinata eſt, ſingulariter huic vel illi ſaltem largitur. Particularis quærenda eſt cauſa, non univerſali inhærendum.

CAPUT VI.

Quantum imaginationi in Faſcinatione tribuendum? Imaginationis natura docetur. Actiones ejus ſunt vel primariæ, vel ſecundariæ. Quomodo ſuum ſubjectum afficiat? Apprehenſa ſpecies, nec à cognoſcente facultate virtute reali imbuitur, neq; ſi qualitate reali eſſet prædita, imbui poſſet. Quomodo imaginatio corpus per accidens alteret. Virtus imaginationis in quinq; potiſſimùm obſervatur.

§. 1. Quantum *Imaginationi* in Faſcinationis negotiô ſit tribuendum, nos promiſſi ſupra dati memores jam diſcutiemus. Imaginationem faſcinationi & vulgari & naturali promovendæ inſervire, plurium eſt ſententia. In *vulgari*, quæ *per verba* fieri creditur, imagi-

Digitized by Google

nationem verba, virtute imprægnare propter ſolum animæ imperium cenſet Avicenna. Quæ autem *viſu* fieri putatur, radiorum malignorum imaginationis virtute propulſorum, virtute eam abſolvi ſentiunt alii. *Naturalis* Faſcinationis imaginatio cauſa ſtatuitur, quatenus eadem ſpiritus & halitus venenatos, ad oculos commovet, quæ inde progreſſi paſſibilia corpora lædunt: cumque admiranda ſint & fide omni majora, quæ ex mente quorundam imaginatio præſtare dicitur, altiùs hæc ipſa recolemus, quæque in ea quærunt faſcini Patroni latibula evolvemus.

§. 2. *Imaginatio*, quæ & Phantaſia (ſenſu non vulgari, pro rationis corruptione, ſed Philoſophicô, pro corporis ſenſitivi proprietate) dicitur, eſt ſenſus internus, ſpecies è ſenſu communi ad ſe delatas diutiùs retinens, altiùs examinans, novasque inde eliciens, Sperlingius *Inſtit. Phyſic. lib. 6. cap. 3. §. 15.* *Senſus eſt*, & quidem internus, quia eſt potentia animæ ſenſitivæ propria, cujus facultates ſunt cögnoſcens, appetens & locomovens. *Cognoſcens* ſenſus dicitur, qui vel internus vel externus. *Internus* eſt ſenſus communis & phantaſia. Animal colores viſu, ſonos auditu, odores olfactu, ſapores guſtu & qualitates tactiles tactu cognoſcit. Cognitionem objecti, ſi bonum ſit, ſequitur appetitus, & ad proſequendum illud loco ſe movet animal. Cognitio autem non nuda ſpecierum ſenſibilium in externis organis receptione, abſolvitur, ſed interiùs ſpecies ut apprehendantur, inſuper requiritur. οὐ ἐπὶ τοῦ ἐσχάτου ὄμματος ἡ ψυχὴ, καὶ τῆς ψυχῆς δύναμις αἰσθητικὴ ἐστιν, ἀλλὰ δῆλον ὅτι ἐντός. *Neq; enim anima facultas viſiva eſt in oculo extremo; ſed, ut patet, interius eſt.* Iſtas per organa ſenſoria ad ſe delatas ſenſus communis recipit, dijudicat, & quia non niſi objecto præſente operatur, idque paulò confuſiùs facit, eas rectiùs examinandas tradit phantaſiæ. Hujus verò actiones ſunt vel primariæ vel ſecundariæ. *Primariæ* ſunt ſpecies, ut dictum, à ſenſu communi confuſius acceptas recipere, in ſe continere (unde & formarum ſeu ſpecierum conſervatorium dicitur) contentas aptiùs ordinare, rectiùs dijudicare, easque in phantaſmatis naturam convertere, inſuper unum ex alio elicere, & quidem è ſenſatis non ſenſata, ſpecies acceptas vel ad invicem, vel cum intentionibus elicitis, intentiones verò cum intentionibus elicitis componere, quæ actiones omnes ſunt immanentes, quia in eâdem potentiâ, à qua eliciuntur,

untur, manent. *Secundaria* ſeu transeuntes ſunt, quæ à phantaſiâ ad ſubjectum proprium vel alienum, ſed internum, quale eſt fœtus, transeunt, idque afficiunt.

§. 3. *Afficit* autem *Phantaſia ſubjectum*, non per ſe & directè, ſed per accidens & indirectè. *Non per ſe*, ſeu propriâ virtute, quia facultas cognoſcens eſt: cognitio autem effectivè corpori ſeu proprio, ſeu alieno realem mutationem inferre neſcit, cùm nihil ultra ſuam ſpeciem agere poſſit. Apprehenſio objecti per ſpecies ſaltem, ſine qualitatis realis communicatione contingit: apprehenſa autem ſpecies neque à cognoſcente facultate tali virtute imbuitur, neque ſi reali qualitate illa eſſet prædita, imbui poſſet. *Prius* patet, quia cognoſcens facultas anima eſt; anima autem cùm ſpiritus ſit, alteratrices qualitates neſcit. *Poſterius*, quia ſpecies concepta ſpiritalis eſt, quæ realem qualitatem recipere nequit, ſed ſaltem id, quod ſenſibus erat objectum, repræſentat, in quo ejus eſſe & ratio formalis conſiſtit. Adhæc cùm ſedes imaginationis cerebrum ſit, variis certè, cùm varia ſint cognoſcentis facultatis objecta, illud indies ſubjiceretur alterationibus & morbis, ſi multiplicatis ſpeciebus multiplicarentur qualitates reales & alteratrices. Qualitates namq; reales realiter, & quidem diverſæ diverſimodè ſuum ſubjectum, cui inſunt, afficiunt.

§. 4. *Per accidens* & indirectè imaginatio alterat corpus mediantibus ſpiritibus & humoribus, mutationum quarumcunque in corpore autoribus, ita tamen, ut cognoſcens moveat appetitum, appetitus locomotivam, locomotiva ſpiritus & humores, tractis inſimul in conſenſum potentiis naturalibus, attractrice, retentrice & expultrice. Qua in re natura quandoque ſingularia in uno, quæ pluribus denegat, oſtendit: prout divitiarum ubertatem diverſimodè diſtribuit. Auguſtinus *lib. 14. de Civ. Dei, cap. 23.* ſe expertum ſcribit, quendam, quotiescunque voluerit, ſudaſſe. Imaginatio nimirum, juxta delineatam jàm virtutum ſeriem facultatem tandem expultricem excellenter movit & ſuſcitavit. Alius ibidem, imaginatione alio modo operante, quando placuit, *ad imitatas* (verba ſunt D. Patris) *quaſi lamentantis cujuslibet hominis voces ita ſe auferebat à ſenſibus, & jacebat ſimillimus mortuo, ut non ſolum vellicantes atq; pungentes minimè ſentiret, ſed aliquando igne etiam ureretur admoto ſine ullo doloris ſenſu, niſi poſtmodum ex vulnere:*

Digitized by Google

recurrentibus nimirum ad vitæ fontem ſpiritibus animique deliquium inferentibus. Imaginatio verò pro objectorum diverſitate motricem facultatem diverſimodè quandoque concitat & dirigit, modò ad hanc, modò ad illam partem, v. g. ad ventriculum, cum rem fœtidam & abominandam percipit: ad muſculos temporales & maſticatorios, cum oſcitantem alium quis advertit: ad genitalia, cùm venereis eſt attenta. Plura vide apud Sennertum *de Conſ. & Diſ. cap. 13.* & Sperlingium *de Format. Hominis cap. 5. Quæſt. 3.* In quinque autem potiſſimum imaginationis virtutem obſervari notavit Cardanus *libr. 8. de Rer. Variet. cap. 44.* in Venere, in ſomno, in adſpectu rerum fœdarum, in prægnantibus & in ſonis, quorum memoria horripilatio, & quandoque horror nos invadit.

§. 5. Jam, quæ imaginationis in faſcinô inferendô ſint partes, excutiemus. Quod *vulgare* & quidem *vocale* attinet, ab imaginatione verba vim & facultatem non acquirere, natura tum imaginationis, tum verborum indicat. Imaginatio enim, ut ex dictis conſtat, ſpecies per ſenſus oblatas nudè cognoſcit, mentique repræſentat. Cognitio autem & repræſentatio nuda, cùm in ratione ſua formali poteſtatem omnem neget, vires verbis conferre nequit, quicquid etiam anima hîc imperet. Fruſtra imperatur ſolutio, ubi nulla ſolvendi poteſtas. Neque etiam per accidens, tractis in conſenſum potentiis aliis & cum his ſpiritibus ac humoribus, verba imprægnare poteſt imaginatio, quia verba quoad materiale ſuum ſonus ſunt: ſonus autem ex aeris diverberatione & concuſſione oritur, quæ qua talis ad patiendum eſt inepta, & ad virtutem realem recipiendam incapax, quomodocunque etiam partes humoribus refertæ circa illius formationem ſint occupatæ. Si quam autem partes vocis editioni inſervientes, inter loquendum aeri forſan imprimunt qualitatem vitioſam, ea non voci ipſi poteſt attribui, cum extra ejus formationem præſens ſit in corpore impuro halituum vitium non tam vulgare, quàm naturale per contagium faſcinum inferens *Confer. cap. Subſeq. 8. §. 6.*

§. 6. *Viſuale faſcinum* imaginationem promovere poſſe, faciliùs admittitur: non tamen ſenſu Platonico, quaſi per imaginationem radii viſivi ex oculo, ut viſus inſtrumento vibrati objecta lædant, ſed quatenus ex oculo, ut corporis parte, effluvia manant adverſa, id quod & D. Sen-

nertus

Digitized by Google

nertus *loc. cit.* admittit. *Quæ de Faſcino*, inquit, *dicuntur, etiam planè de nihilo non ſunt. Referunt etiam Catoblepam venenatis oculorum radiis homines enecare. Quæ omnia accidunt à ſpiritibus, vaporibus & occultis illis ἀποῤῥίαις, quibus intermediis occulta rerum ſympathia fiunt. Hos ſpiritus aliquo modo dirigere poteſt imaginatio. Cùm enim imaginatio ſpiritus & humores certo modo, ut dictum, ad partes quaſdam dirigat; in invidia, odio, ira malefici humores, qui in corpore moventur, ad oculos etiam diriguntur & moventur &c.* Sic autem non vulgare, quod & nos ſupra rejecimus, ſed naturale faſcinum, ſeu contagium imaginatio promovet.

CAPUT VII.

Sennertus ab inſultibus Gutierrii vindicatur, & hunc infelici ſidere prælium conſeruiſſe oſtenditur.

§. I. JOan. Lazarus Gutierrius *Medicina Pinciana Doctor & Profeſſ. P. Opuſc. de Faſcino Anno hujus ſeculi 53. Lugduni excuſo Dub. 3. num. 21.* hîc cum Sennerti manibus in arenam deſcendere & prælium conſerere conatur. 1. *Dicta ejuſdem aſſertum Platonicum redolere* ait. Verùm verba contextûs & alia in Praxi ejus loca faventem vulgari faſcino Platonis ſententiam eum non admittere, ſatis produnt, ut propterea laudato Autori, quod planè reſpuit, ille fruſtra affingat. De Catoblepa quid referant autores, ibi enarrat, eam nimirum venenatis oculorum radiis homines enecare. Ipſe autem non ſubjungit, ea accidere à radiis, ſed à ſpiritibus, à vaporibus, quos à radiis benè novit diſtinguere. 2. Pergit idem ſic: *Sennertus falsò imaginationi tribuit tanquam immediato agenti directionem illam ſpirituum ad partes intra nos. Sequeretur quippe ex ejus ſententiâ poſſe nos pro arbitrio ſpiritus intra nos ad has aut illas partes convertere, cùm imaginationis actus liber ſuâ naturâ ſit. Id verò contra experientiam eſt &c.* Oſtendit exemplô iræ & timoris ac triſtitiæ. Ibi ſpiritus & ſanguis ad extra, hîc ad intra moventur: *neque tamen*, ait, *è contra ſi appetitus noſter imaginatione praviâ eoſdem ſpiritus intra ad intima movere vellet, aut in timore ad extima, illud aſſequeretur. Ergò quamvis imaginatio, ut Sennertus habet, certa ratione ſpiritus ad partes dirigat, non id operatur quovis modo, neque ad quæcunque*

Digitized by Google

cunque partes. Ergo neque pro arbitrio ad oculos, vel ſi hoc illi daretur, non mittet extra eos, neq; ad objecta etiam proximiora. Sed 1. grandis ille Hiſpanus grande falſum Viro laudato tribuit, ac ſi imaginationi, tanquam immediato agenti directionem ſpirituum tribuat. Contrarium apertè verba ejus *pag. 231.* produnt, ubi ait: *Neque enim humores & ſpiritus per ſe, directè & immediatè ab imaginatione moventur, ſed per accidens ſolùm, excitando & movendo illas potentias naturales, attractricem, retentricem, & expultricem, quarum munus eſt humores & ſpiritus movere ad corporis nutritionem; inprimis verò illam cordis facultatem, quæ θυμώδης dicitur, cujus pro varietate affectuum in humoribus variè agitandis maximam vim eſſe, notiſſimum eſt.* Deinde non dicit Sennertus imaginationem ſimpliciter & pro arbitrio abſolutè, ſed aliquo modo dirigere ſpiritus. Imaginationis quidem actus liber eſt, ſed facultates ei inſervientes naturales ſunt, in quas illa non habet imperium abſolutum. Neque enim v. g. attractrici, ut ſanguinem laudabilem, in nutritione partium cachectici corporis, trahat: expultrici, ut vitioſos ſuccos expurget, imaginatio imperare poteſt. Materiales ſunt illæ, & propterea ad placitum imaginatio eas provocare, atque ad actum deducere nequit: deductarum verò objectum, in quantum per ſe poteſt, idque potentiæ permittunt, moderatur. Sicut ruricola affluentis aquæ curſum, qui naturalis, in contrarium vertere nequit: affluxam autem modò in hunc, modò in illum locum manuum inſtrumentorumque operâ dirigit, ac largiùs, quæ placent, loca irrigat: Ita imaginatio ſpirituum & humorum curſum, qui naturalis eſt, non invertit; eos autem in circulari ſuo motu, inferiorum facultatum ope modò in has, modò in illas partes majori impulſu dirigit, & largiùs quaſdam pro ratione objecti phantaſiæ oblati, & cum partibus per ſpeciem cognati perfundit. In iſto autem motu imaginationem ad res viſibiles attentam, humores & ſpiritus ad viſûs inſtrumentum æquè, ut in cogitationibus venereis ad genitalia, propellere, quid impedit, ut aſſeramus? quamvis ibi non ita ut hic evidens ſit affluentium humorum motus. Itaque non pro omni arbitrio, ſed quod cum firma certi objecti ad certas corporis partes reſpectum quendam habentis apprehenſione fit, per locomotivam ab appetitu ſuſcitatam contingit ſpirituum & humorum dirigente, ſic imaginatione, motus certus. Si autem ad oculos copioſiùs mittuntur, quidni etiam

etiam extra eos ad objecta proximiora fieri queat tranſmiſſio, cùm nec natura ſpirituum, qui ſunt ſubtiliſſimi & maximè mobiles, nec partis, quæ perſpirabilis eſt & poroſa, conditio id neget. Majorem tamen iſtarum partem ex naribus, ore, aliiſque partibus egredi, ſupra conceſſimus, quod nec ipſe Sennertus negat, qui, poſtquam non mirum eſſe dixiſſet, menſtruo laborantes fœminas plus per oculos, quàm alias partes afficere, Eraſti *Diſſ. contr. Paracelſ. Part. 1.* id negantis ſententiam, quam ſubjungit, non improbat. Negat autem Eraſtus à ſpiritibus ab oculis vel aliis partibus procurrentibus ſpecula tingi, ſed ſi fiat, à vaporibus ex naribus, ore, partibuſque aliis egredientibus accidere, & ſi fœminæ ſaltem caveant, ne ore aut naribus ſpecula afflent, nihil noxæ terſiſſimis etiam ſpeculis inferre ſtatuit.

§. 2. III. Hoc ſubjungit Gutierrius: *Meminerit* (Sennertus) *obſecro, actionem imaginandi immanentem eſſe, ut ipſe fatetur. Ergò nequit tranſeunter aliquo modo operari. Ergo neque per accidens ſpiritus ipſos commovere poterit. Quomodo immanens actio, tranſiens, neq; per accidens erit?* Verùm quod bonus hic Vir inſanô contradicendi pruritû ſuſcitatus negat, ſui oblitus *Dub. 4. numer. 14.* affirmat, ubi pathemata morborum occaſiones nobis eſſe dicit, quia in eis imaginationis imperio ſpiritus & ſanguis diverſimodè moventur, agitantur, obſtruuntur. Et *Dub. 3. num. 19.* imaginationem, cui ſanguis ſpirituſque noſtri ſubjiciuntur, illos movere jam intrò, quò damnum per verba expreſſa fugiant, jam ad extra, quo indicatum bonum proſequantur, claris verbis proponit. Quem ergò Sennerto ibi ſolvendum obtruſit, ſibi ipſi imprudens hic nectit nodum. Actio nimirum imaginandi, ut talis, ſeu cognoſcens, per ſe immanens eſt, & tranſeunter non agit: quatenus verò motricem facultatem ſuſcitat, & per eam humores ſpirituſque movet, tranſeunter in ſubjectum agit, quod ipſi cognoſcenti facultati per accidens competit. Ita contradictio expirat.

§. 3. IV. Objectionem diluit: Dicet Sennertus, *imaginationem eſſe actum immanentem, ſed ad illum actum ſequi appetitum, ad hunc verò facultatis moventis ſpirituum ſubſtantias (quæ naturalis eſt) actum ſequi, unde commodè dici poſſet, prædictum ſpirituum motum per accidens ab imaginatione pendere. Tamen contrà eſt, quia modus iſte motionis ſpirituum ſi expendatur, naturalis omninò eſt, quamvis appetitionem præcedat,*

dat, unde determinatus ad unum, nulla ratione indifferens. Nequit ergo adhuc per accidens ad oculos, pro imaginantis imperio, aut ad os, aut ad aliam tranſpirationis viam ſpiritus naturali potentia mitti. Verùm ex ignorantia motus ſanguinis hæc moventur. Eſt ille omninò naturalis, & quia à corde per arterias propulſus, per venas ad idem vitæ principium ſanguis refluit, circularis audit ejus motus. Motus iſte perpetuus eſt, in ſe uniformis ſemper, & ſic ad unum determinatus, pro affectuum tamen & ſpecierum phantaſiæ impreſſarum varietate, adeoque pro imaginationis imperio idem ſanguis & ſpiritus eandem viam legens jam copioſiùs, jam parciùs in hanc vel illam partem decumbit. Et ſic modus iſte motionis ſpirituum ab indifferentia, quæ ad copioſiorem vel parciorem iſtorum influxum referri nequit, abſolvitur, eaq; ad unum determinatio ſalva nihilominus, in ſpirituum ab imaginatione per accidens pendente motu, perſtat.

§. 4. V. Sic arguit: *Imaginatio (etiamſi detur ſpiritus per oculos protrudere ad certam diſtantiam) quo fine illos movet? Quia ſpiritus ad oculos pervenire, quò viſionem juvent, vel ipſam operentur, finis naturæ, non errantis eſt, in quem illa ſubſtantia fuerunt producta: at extra oculos mitti fine carere videtur, & omni ratione.* ℞. 1. Ex eo, quod fine careat ſpirituum per oculos protruſio, eandem Autor negare conatur, ſed gratis. Dantur enim multæ actiones, quæ fine carent, v. g. cum inter loquendum barbam vellicamus; cum tibiam inter ſtandum movemus; non tamen propterea actiones illæ ſunt negandæ. 2. Diſtinguimus inter id, quod per ſe ab agente intendente fit, & quod per accidens præter agentis intentionem contingit. Ibi, non hic, locum invenit finis. Natura autem non intendit ſpiritus extra oculos mittere: ſi autem ſpiritum ſpiritus copioſiùs ad oculos protruſi expellunt, per accidens hoc fit. In ira ſpiritus & ſanguis extimas partes petunt, quaſi inimicum aggreſſuri; in timore & triſtitia ad intimum corporis confugiunt, quaſi refugientes iſtum. Sed ſi ibi ſpirituum reſolutio, per apertos corporis æſtuantis poros deperditio; hic verò eorundem circa præcordia ſuffocatio obtingit, præter naturæ intentionem, atque ita ſine fine id evenit. Sic ſubjectâ oculis re inimica imaginatio ſanguinem, & ſpiritus copioſiores illuc, non ut viſionem juvent, ſed ut quaſi inimicum

cum corpori vicinum aggrediantur, tranſmittit: qui ſi hac ſua ſede propulſi excidunt, per accidens hoc, ut diximus, fieri patet.

§. 5. Quod VI. & ultimo loco affert, reſponſione vix dignum: *Denique*, inquit, *demus huic & aliis ſpiritus per oculos extramitti ab imaginatione, vel ab alia potentia, fateamur etiam ad proximam & certam diſtantiam illos ſolùm expelli (quæ facilia aliàs intelligi non ſunt) non proinde conſtat, potentiam viſivam qua talem hujus mali authorem eſſe.* Neque enim potentiam viſivam, qua talis, hujus mali authorem eſſe D. Sennerto in mentem venit unquam, atque ipſe *lib. 6. Pr. Med. cap. 1.* Langium reprehendit, quòd non per effluvia ſola, ſed & per viſum è vulgi opinione faſcinum explicet. Ut autem, quæ intellectu difficilis Gutierrio videtur, ſpirituum ad certam diſtantiam protruſio facilis fiat, dicimus ſpiritus, quò viciniores ſunt ſuis, è quibus ſunt elapſi, oculis, eò conjunctiores eſſe, & ad imprimendam pravam, quam vehunt, qualitatem teneris corporibus, fortiores: quò remotiores, eò magis diſpergi, eoque minoris, & tandem, ſi diſtantia nimia ſit, nullius eſſe efficaciæ.

§. 6. Quæ cùm ita ſint, atque omnia partim rationi congruant, partim experientia nitantur, adeoque faſcini naturalis ſeu contagii per oculos emiſſi (ſi ita cum aliis, ipſo etiam D. Sennerto loqui malumus) poſſibilitatem non infringunt, infelici, ut patet jam omnibus, ſidere in arenam deſcendit, vanoque Germanorum Hippocratem conatu laboravit rejicere Gutierrius, ipſe ob iniquam contradicendi libidinem rejiciendus. Hoc autem, quod rem præſentem concernit, concluſionis loco ſubjicimus; *magis credibile eſſe, pauca omninò per oculos ferri effluvia; multò verò plura per os & nares, quibus potius ea adſcribenda ſunt, quæ oculis fieri dicuntur*, verba ſunt Doctiſſimi Sennerti *loc. cit. pag. 383.*

CAPUT VIII.

Imaginationis vires juſtò longiùs extendunt alii. Anima hominis cum intelligentiis male confertur. Anima extra corpus de ſe nil operatur, adeoq; nec imaginatio. Corn. Agrippa, Helmontius & alii notantur. Imaginatio verba virtute naturali imprægnare

 nequit.

nequit. Imaginatio unius realiter in alterius imaginationem non agit. Objectiones diluuntur. Homines melancholicos ſui ſimilem diſpoſitionem per ſpiritus in alios transfundere negatur Verulamino ob rationes in contrarium præſentes.

§. 1. IMaginationis vires alii juſtè longiùs extendunt, qui eam non ſolum in proprium, ſed & alienum ac externum corpus agere, idque realiter transmutare, corpusque ſanum, tam alienum quàm proprium, ad ægritudinem, ægrum verò ad ſanitatem convertere, corpora faſcinare & plura alia, quæ ſupra enumeravimus, efficere cum Avicenna contendunt, eò, quòd anima ſit ſpiritualis, & corpori non neceſſariò cohæreat, adeòque congenea ſupernis intelligentiis abſolutam in corpora ſublunaria poteſtatem habentibus. Verùm dogma illud, quod Marcellus Donatus *libr. 2. de Medic. Hiſtor. Mirab. cap. 1.* falſiſſimum, homineque Chriſtiano & Philoſophô indignum meritò vocat, falsô nititur fundamento, animamque hominis cum intelligentiis malè confert Avicenna. Intelligentiæ enim ſpiritus ſunt abſoluti & completi, extra omnem corpoream ſubſtantiam exiſtentes, activitatis magnæ. Anima autem ſubſtantia eſt incompleta ordinata ad hominis conſtitutionem, ſic ut quatenus talis, h. e. quatenus eſt forma hominis informans, neceſſariò corpori cohæreat, & eſſentialem ad corpus reſpectum involvat; ſine corpore autem naturaliter eſſe nequeat, ſtatusque ſeparationis ei præternaturalis ſit. *Operationes* autem *animæ*, cujus poteſtates angelicâ ſunt inferiores, vel immanentes ſeu internæ ſunt, intra ejus naturam manentes; vel transeuntes ſeu externæ, quæ in materiam, per quam operatur, & in qua nutriendo, ſentiendo, movendo, generando organicas edit operationes, transeunt. Actus animæ *immanentes* per ſe non ſunt operativi ad extra, aliàs immanentes non eſſent; ſed neque transeunt & ad extra tendunt, quia in materiâ, quam anima informat, iidem ſubſiſtunt. Extra corpus autem de ſe & immediatè nil operatur, aut realiter immutat vel movet, quia naturæ eſt incompletæ, & ad materiam ſic ordinata, ut per eam certas operationes, ſine ea, nullas edere queat. *De ſe* dico & *immediatè*. Per aliud enim & mediante corpore, quod regit, alia corpora, corporeo intercedente contactu movere, & per cauſas naturales, applicando activa

paſſivis

Digitized by Google

paſſivis alterare ac mutare poteſt. Si autem anima de ſe id præſtare nequit, multò minus à cognoſcente ejus facultate, quæ imaginatio dicitur, quia cognitio immanens eſt actus, ſperare licet. Cognoſcens facultas ſe non magis extra proprium ſubjectum ullâ exerit ἐνεργείᾳ, quàm ex alterius cognitione quispiam exercitatior vel doctior evadit, ut benè advertit Deuſingius *de Superſtitioſ. Morb. Orig. & Curat.* §. 18.

§. 2. Sicut facultas viſiva ex oculo non egreditur & colorata alterat, nec actus videndi aliis communicari poteſt: ita imaginativa facultas ab eo, qui imaginatur, non egreditur, & objectum mutat, ſed intus manet, & contemplandi munere functa, quieſcit. Præterea: Quod non objicitur imaginativæ, id non poteſt imaginativa cognoſcere & repræſentare, multò minus efficere, quia non circa cognitum & repræſentatum imaginationis virtus, (ſi vel maximè dari concedatur) verſatur. Jam verò ægrotante Petro non objicitur Pauli imaginativæ ſanitas ſed morbus. Ergò Pauli imaginativa non poteſt cognoſcere & repræſentare Petri ſanitatem, multò minus efficere, ſed potius contra, quia intuendo Petrum ægrotantem cognoſcit, morbum ipſum augebit, quia ſecundum cognitionem agit modo efficiendi non liberò, ſed naturali, qui aliter fieri nequit: cùmque multi ſint, qui ægro adſtant, horum imaginatio circa morbum ægri frequens & valde occupata augebit affectum. E contra ægrotantis unius imaginatio, licet circa præſentium ſanitatem, eam ſibi repræſentando ſit laborioſa, à plurium tamen ſanorum imaginationibus circa illius morbum verſantibus ſuperabitur.

§. 3. Adhæc imaginatio caret mediis & inſtrumentis, quibus abſens vel diſtans corpus moveat & turbet. Ipſæ intelligentiæ non niſi agentium naturalium medio pluvias, tempeſtates, ac terræ motus concitare queunt. Ergò tantò minùs id anima noſtra præſtare poteſt. Imaginatio motus eſt à ſenſu factus, ut diſſerit Marcellus Donatus *l. c.* qui à rebus, quæ foris ſunt, proficiſcitur, ſimulacris rerum in ſenſibus receptis: rerum autem ſimulacra vel parem, vel imbecilliorem facultatem rebus, à quibus ſeparantur, habebunt. Effectus enim cauſis potiores eſſe non poſſunt, nec pars toto; quo fit, ut anima imaginatione rerum affecta rebus ipſis potentior eſſe non poſſit, in quantum taliter affecta: res autem, quarum formis affecta eſt, nullum ex ſuperius ad-

 ductis

Digitized by Google

ductis effectibus mirabilibus cauſari poſſunt, ergo nec anima, quatenus illa affecta eſt ſimulacris & imaginibus.

§. 4. *Si imaginationis ea eſſet efficacia, ut extra ſe corpora moveret loco, vel immutaret, poſſent hoc univerſi homines, vel ſaltem ſapientes, aut pii. At hi nec totum diem, imò etiam menſem imaginando vel feſtucam valent loco movere*, erudite colligit Voſſius *Idolol. libr. 3. cap. 31.* Tandem ſi imaginatio proprio corpori alterationem majorem quàm quæ actu eſt in poteſtate humorum & ſpirituum, inferre neſcit, multò minus in alienô & externô corpore eam producet. Illud autem inde conſtat; quia, ut Fienus *de Virib. Imaginat. Concluſ. 24.* diſſerit, *etiamſi quis toto die imaginetur, ſe eſſe calidum, aut velit eſſe calidus, non ideò caleſiet, aut imaginetur, ſe eſſe frigidum, non ideò frigeſiet. Æthiops imaginando albedinem per integros annos non ideo albeſcet: fœtore anhelitûs laborans, imaginando perpetuo odoris bonitatem, non ideò ſibi faciet anhelitum odoratum.* Parti quidem corporis proprii determinatæ v. g. genitalibus corporis juvenilis (cur autem non ſenilis? cum idem ſit in ſenili, quod olim fuit in juvenili, eodem modo ſe habens) cum venerea jugiter meditatur, calorem majorem infert, quia is in poteſtate ſpirituum eſt, qui ubertim influunt: toti autem inferre neſcit, cùm ſuperet ejus potentiam novarum partium calidarum productio.

§. 5. Itaque Corn. Agrippæ ſententia, quam ſupra *Lib. 1. Part. 1. Sect. 3. §. 3.* vidimus, cum deliramentis aliorum, qui per fortem imaginationem ſerpentes convocari, ſagittas extrahi & vulnera curari blaterant, in fumum abit. Falluntur quoque, qui virtute imaginativæ fieri poſſe credunt, ut aves pullos ejus coloris, cujus, fuerunt cortinæ, intra quas clauſæ ovis incubuerint, excludant, cauſamque, cur aves domeſticæ tam diverſorum ſint colorum, ſylveſtres verò uniusmodi ferè ſemper, hanc reddunt, quod illæ tam diverſorum colorum ſpecies hauriant, cùm ovis incubant, hæ verò minimè. Nam inter avem & ovum non datur continuatio, neque phantaſia, quæ ſigillifera aliàs dicitur, ſigillum vel ideam conceptam per putamen ad pulli formatricem facultatem defert, cùm ovum non ingrediantur ideæ vectores, ſanguis nimirum & ſpiritus avis incubantis. Quis credat columbam pullos edere rubeo diſcrimine miſto, ſi

Stragu-

Stragula flammeolis oculis, rubrosq́; tapetes
Et veſtes oſtro perfuſas objicit auceps?

Ficta illa imaginationis poteſtate freti ſine dubio autores iſti non experti talia evenire poſſe aſſerere fuerunt auſi.

§. 6. Cadit quoque ingens Helmontii myſterium, quod in phantaſia, objectum longiſſimè abſens afficiente, ſe indagaſſe credidit. Exploduntur inſimul Montani & Agrippæ placita: ſiquidem homo ille apud Montanum incantationis, non imaginationis ope ſerpentes convocavit. Certè qui imaginationem ipſam verba virtute naturali imprægnare affirmant, injuriam ſanæ rationi faciunt. Siquidem 1. imaginatio, cùm ſenſus ſit, facultas animæ eſt, quæ eadem & iisdem in omnibus ſuæ ſpeciei individuis inſtructa eſt qualitatibus, quas ex æquo omnia individua participant. Ipſi autem animæ ejus, qui per verba faſcinare creditur, novas vires & novas potentias, quibus non faſcinantium animæ carent, addere, eſt eam compoſitam facere, adjungendo ejus naturæ principium aliud, à quo qualitas fluat; vel ſpecificam ejus rationem tollere, eſſentialia & ab ejus naturâ manantia prædicata nova affingendo. Diverſitas enim operationum diverſitatem potentiarum, potentiarum diverſitas diverſitatem eſſentiæ indicat. Itaque ex conſequenti qui verbis faſcinant, ab imaginativa ſic caſtigatis, erunt alterius ſpeciei individua, & æquivocè homines dicendi, quod abſurdum eſt dicere. 2. Cùm imaginativa facultas animæ qualitas ſit, quæ ipſa, uti anima, cujus ſoboles iſta eſt, ab omni malignitate aliena, nullam etiam verbis imprimere poteſt qualitatem vitioſam. Neque inſtrumentum virtutem agendi à cauſa principali, quæ tali virtute caret, capere, & in aliud traducere poteſt. Si verò à corpore eam oriri dixeris, jam à crimine abſolvis iſtam. 3. Si naturalem imaginativa faſcinandi virtutem obtinet, citiùs ſuum, præcipuè in tenera ætate ſubjectum, quàm alienum inficiet, cùm id, quod inhabitat, ut vicinum potentiùs lædere queat. Sed cùm poſterius experientia neget, ratio ipſa prius quoque non admittit. 4. Imaginatio aut in actione immanente, aut transeunte fœcundat verba. Non in immanente, quia hæc ſaltem in determinata ſpecierum perceptione, ſeu in eſſe cognitionis certo ſubſiſtit. In cognoſcendo autem ad alia, ut qualitates conferat, non tranſit: non in tranſeunte, quia ſi non in ſe habet virtutem ullam imaginatio, neque etiam mediantibus facul-

catibus inferioribus, quarum beneficio ad alia transire dicitur, ex ſe eliciet ullam. Si verò è corpore impuro elicitur, à faſcinationis crimine itidem abſolvitur.

§. 7. Nec per exempla comiter probat Illuſtriſſimus Comes Digbæus, fortem hominis alicujus imaginationem in imaginationem alterius debiliorem & magis paſſivam agere. Oſcitante uno oſcitat & alter, non imaginatione unius realiter ad extra in imaginationem alterius operante, ſed motâ Petri imaginatione à Pauli actu oſcitationis per ſpecies viſu vel auditu perceptas. Non raró etiam imaginatio oſcitantis quieſcit, & diſtracta ab aliis objectis eâdem ſpiritus interni (ut ore ejus loquar) ne quidem utrum homo oſcitarit, cognoſcunt: nihilominus tamen alter ſe ad oſcitandum invitari novit, ut proinde Petri imaginatio, quia fortiter apprehendit, fortior ſit dicenda illa Pauli, quæ ſaltem occaſionem quandam inſcia etiam ſubminiſtrare poteſt. Nempe, ut præclarè diſſerit Deuſingius *Exam. Pulv. Sympath. pag. 545. percepta viſu ſpecie oſcitationis vel etiam cogitatione ſolâ, natura ipſa (niſi diſtrahatur ἐνεργείᾳ aliqua animali, ad quam ſtudium & intentio accedat major) ſuſcitatur per conceptam imaginationem ad expellendum id, quo ſentit ſe gravari, quodq; interim eſt fluidum atque ad motum facile, nempe vapores, quibus obſidentur muſculi. Eſt enim oſcitatio ſpiritus ſeu vaporis & humidi motus, ut eſt in exemplari antiquo, atque hinc non ſuccedit oſcitatio talis, niſi in diſpoſitis, ac qui interim minus intenti ſunt rebus ſeriis: fluida autem quæ ſunt, ea faciliùs moventur: unde etiam mingente uno ſæpe mingit & alter; quod inprimis in brutis animantibus locum habet, quæ ipſa quoque non ſolo viſu, ſed & odoratu excitantur (quod & ab Ariſtotele notatum) hinc ubi minxit canis unus, ibidem & alii commingunt. Nequaquam ergo ab unius hominis aut animalis imaginatione commovetur vel excitatur imaginatio alterius; ſed per objectum quodcunque ſenſus movens, adeoq; vel viſu vel odoratu &c. perceptum, vel per memoriam denuò repræſentatum phantaſiæ.* Hæc Deuſingius.

§. 8. Sic & minimè actionem imaginationis unius in alterius imaginationem probat nonnullorum in ſocietatem riſus vel triſtitiæ, in quem ſolitos alios fortunâ inveniunt, protractio, niſi forſan actionem ſpretâ phyſicâ, moralem, quæ talem nullum probationis momentum afferre

afferre

afferre poteſt, fingere velimus. Realiter imaginatio in aliam non agit, ſed qui accedit, ex riſu præſentium colligit objectum ejus adfuiſſe ludicrum, quod & ipſum quoque ejus imaginationem, vel ſaltem confusè, ſuſcitat, & admirationem cum deſiderio id percipiendi & congaudendi imprimit, inde ad riſum, qui gaudii ſignum quoddam eſt, facultates inferiores, ut eum promoveant, ſollicitantur. Nobilis illius Matronæ melancholicæ complexionis & uterinis affectibus obnoxiæ ſocias virgines cognatas & pediſſequas, non imaginationis Matronæ in phantaſiam illarum operantis poteſtate, ſed communi aeris vitio ſimilem affectum contraxiſſe, eodemque poſtea mutato remiſiſſe, optima eſt D. Strauſii & D. Deuſingii conjectura, atque illa, quæ ex imaginationis ad extra operantis ratione deducitur, melior.

§. 9. Verulamius hic ad ſpirituum communicationem refugit *Sylv. Sylvar. Cent. 10. pag. 573. Homines, inquit, melancholici putantur pravam & ſui ſimilem diſpoſitionem transfundere in illud, cui interſunt, conſortium; & contra alios excitatioris ad feſtivitatem genii parere conſimilem in aliis præſentibus affectum. Sanè ratio non abnuit, dari ſaltem leviuscula effluvia ſpiritus in ſpiritum, quos propior ſociat conventus aquè ac de corpore in corpus. Obſervatum, ſenes, qui juvenum congreſſui frequenter ſe miſcuerunt, converſatione non interruptâ, longævos evaſiſſe, cùm ſpiritus eorum ex tali conſortio fuerint recreati. Tales antiqui Rhetores & Sophiſtæ fuerunt ſemper inter auditores & diſcipulos juvenculos verſati, ut Gorgias, Pythagoras, Iſocrates &c. qui ad centeſimum annum vixerunt; Grammaticorum quoque plurimi, ut Orbilius.* Verùm 1. non realis, ſed moralis diſpoſitionum transfuſio hic locum habet, quia morum ſimilitudo imitando in converſatione, imaginatione efficaciter cooperante, acquiritur. 2. Spirituum effluvia leviuscula minoris ſunt activitatis, quàm ut diſpoſitionem novam inferre queant. Puerorum in Scholis trivialibus multitudo non juvenilem Præceptori ſeniori inferunt diſpoſitionem, neque ſpiritus iſtorum laſſatum Informatoris corpus refocillant. Antiqui Rhetores & Sophiſtæ longævi evaſerunt, non, ut ille cenſet, ex frequenti inter diſcipulos juvenculos converſatione, ſed propriæ naturæ bonitate. Plures inter juvenculos degentes nullum hodie diuturnioris vitæ privilegium reportant, licet omnem ſuam iis conſecrent ætatem.

Digitized by Google

CAPUT IX.

Per imaginationes homo ſine matre, utero & ſemine generare nequit, ut ſtatuit Avicenna, qui aſſeclas in Galliis inveniſſe videtur, ubi mulier ſine viro ſolùm per imaginationem concepiſſe & genuiſſe dicitur, quod publico Parlamenti Gratianopolitani ſcripto confirmatum. Sed pro figmento habet Patinus. Imaginatio quomodo fœtum mutet? Animam fœtûs nonnihil mutari ab imaginatione matris oſtenditur. Vitia matris etiam in fœtu n per imaginationem propagantur. Verba gratiæ vel iræ quomodo imaginationem afficiant? Item confidentia de Medico & medicamentis quomodo ſanitatis cauſa? Imaginatio non omnem tollit morbum.

§. 1. QUæ cùm ita ſint, quis porrò eam phantaſiæ fertilitatem attribuat, tantumque per imaginationem animam valere cum Avicennâ ſtatuat, ut homo ſine matre, uterô, & ſemine generare queat? Aſſeclas tamen in Galliis inveniſſe videtur. Mulier enim ibi quartô poſt mariti abſentiam annô citra virile ſemen ſolius imaginationis vi, quâ ſe cum marito rem habere per inſomnium ſibi viſa erat, concepiſſe fertur, filiumque enixa hæredem bonorum paternorum, qui Emanuel dictus pro legitimô renunciatus fuit publicâ ſententiâ Parlamenti Gratianopolitani Medicorumque nonnullorum Montiſpeſſulanorum judicio, referente Th. Bartholino *Cent. 6. Hiſtor. 61.* ubi ſententiam Parlamenti Gratianopolitani Gallicô idiomate Pariſiis 1637. editam, & à ſe in Latinum tranſlatam apponit. Mirum plures fœminas, quin & virgines in ſomniis per imaginationem non concipere & gignere Emanueles, ſed rationis calore deſtitutæ neſciunt: & ſi imaginationis conceptum ſupponere ac imponere incautis vellent, matrem cum ſobole Philoſophi mox exponerent, uti & Gallicanæ iſtius matris proles rectiùs philoſophantium ſuffragiô expoſitus hactenus manſit. Quamvis celeberrimus Guido Patinus Doctor Pariſienſis in literis ad Bartholinum, quæ in hujus *Cent. 3. Epiſt. 83.* eſt, totum hoc negotium figmentum eſſe ſcribat, & meram fabulam à quodam nebulone in irriſionem quorundam Senatorum, & in contumeliam Doctorum Scholæ Monſpelienſis excogitatam, qui

Digitized by Google

qui per fugam ſaluti conſulere fuerit coactus, ne incideret in manus Parlamenti Gratianopolitani: niſi forſan Patinum in gratiam nationis ſuæ hæc ſcripſiſſe, ut famæ maculam publicô ſcriptô impreſſam deleret, aſſerendum fuerit. Quis Anonymo illi Mago, cujus ſuprà *lib. 1. Part. 2. Sect. 2. cap. 20.* §. *4.* & *cap. 21.* §. *5.* mentio facta, credat, imaginatione Gertrudem in pago Lebus dicto, Francofurtum ad Oderam ſpectante tantum effeciſſe, ut Mydæ inſtar omnia, quæ manibus contrectarat, ipſo momento in aurum fuerint mutata, auroque (quod tamen in nutrimentum cedere nequit) veſci fuerit coacta. Præſtigias Dæmonis fuiſſe, & imaginatione non phyſicâ, ſed magicâ id effeciſſe crediderim, cùm idem autor & remotiſſimis mundi angulis ſpiritus imaginationis ope attrahi poſſe ſine ulla rationis ſanæ ſpecie impudenter & imprudenter ſatis perſuadere laboret.

§. 2. Alienum, ſed internum, nimirum fœtus in utero contenti corpus imaginationem variè mutare poſſe, ambabus Philoſophi largiuntur, quia datur in matre & fœtu ſpirituum ac humorum ſocietas, ac inter utrumque harmonia, adeò, ut ſi matris imaginatio rei externæ ideam & ſpeciem concipiat, ſpiritibus maternô corpore contentis ideam iſtam imprimat, impreſſam ad fœtum mediantibus iiſdem & humoribus impellat, & impulſam ſpiritui naturæ formatricis inſtrumento (non embryonis imaginationi, quia omnes ſenſûs interni functiones in eo feriantur) objiciat. Spiritus fœtus autem juxta ideam ſibi oblatam, ceu exemplar, formare partes pergunt. Hinc variis & miris ſæpè characteribus monſtroſitatis nomine inſignibus notati fœtus, teſtibus hiſtoriarum monumentis nullibi non obviis, in lucem prodeunt. Quamvis & hîc Natura quandoque prodigia oſtendat, Rationi humanæ imperſcrutabilia, quorum exempla per Dn. D. Tobiam Czaſchelium Sacr. Cæſ. Majeſt. Medicum ſingularia tradit *Annus 3. Natur. Curioſ. Obſ. 268.* Nam Viennæ mulier quædam gravida, pridie ante partum, ſummô Fraga comedendi deſiderio flagrans, ſui tandem compos facta voti die ſubſequenti fœtum enixa eſt, cujus dorſum fragis integris & recentibus conſperſum viſum eſt: cum tamen via, qua ad uterum chylus deferatur, ne quidem oculatiſſimis Anatomicis pateat. Idem ex Arnoldo Senguerdio Philoſopho Amſtelodamenſi mentionem facit mulieris, quæ pridie ante partum laboravit deſiderio oleris, quod, poſtquam comedit, prolem po-

ſtero die peperit, cujus vertex fuit tectus fruſtulis conciſi oleris: ſimiliter alterius mulieris, quæ inſtanti partu, farinæ triticeæ appetitu cruciata fuit, quam cum ingeſſiſſet, poſt ſemihoram prodiit infans clauſis pugnis referens farinam ſiccam, ſimilem illi, quàm mater ingeſſerat. Adeò Formatrix in generationis agro, qui Uterus eſt, negotioſa eſt; extra eum verò ferè otioſa, ſolum formatarum partium augmentum, quod tamen quædam formatio eſt, percurans. Proinde quod de quodam Cepo narrat Plinius, eum, cum maxima attentione interdiu binos tauros invicem pugnantes conſpexiſſet, & cum ea imaginatione ſomno correptum, poſtea expergefactum ſibi in capite exorta tauri cornua deprehendiſſe, fabuloſum eſſe exiſtimamus. Quidam apud Marcellum *de Medic. Hiſt. Mirab. libr. 2. cap. 1.* nares ſe ingentis magnitudinis habere ſibi perſuaſit, à qua imaginatione non niſi fraude liberari potuit. Acceſſito chirurgo ægrotùm parentes & ſervi validè comprehenderunt. Chirurgus novacula naribus arreptis eas imminuere fingit, carniſque fruſta oſtendit, quo pluries repetito, æger ab hac inſania liberatus eſt. Firma fuit in hoc imaginatio & perſuaſio, neque tamen majus naribus incrementum iſta revera peperit. Neque ille, qui cornua ſe guſtare putavit, cornua per imaginationem acquiſivit, quo de ſuprà *lib. 1. Part. 2. Sect. 2. c. 19.*

§. 3. Sine corporis vitio monſtroſam animi paſſionem imaginatio matris fœtui non rarò imprimit, argumento certè locupletiſſimo, matris phantaſiam, quæ cognoſcens eſt animæ facultas, non ipſam fœtûs phantaſiam ſeu imaginationem, ſed animam mutare. Neque enim ulla, ut diximus, in embryone imaginationis eſt functio, cùm actualis objectorum per ſenſus organa perceptio in eo non fiat: neque ſpiritus, cùm indies mutentur & regenerentur, impreſſam ideam ad dies vitæ retinere queunt. Igitur animam ipſam mutari, quacunque etiam id fiat ratione, dicendum. Afficitur autem anima, non ut rationalis, ſed ut ſenſitiva, ſeu facultatibus animæ ſenſitivæ inſtructa, fitque quaſi ſpiritualis, ſed naturalis quædam immutatio non ratione eſſentiæ, ſed ratione facultatis cognoſcentis, quæ, ut talis, à corpore non eſt independens. Itaque ob reſpectivam illam animæ à corpore dependentiam fit, ut, poſtquam matris anima objectum per ſenſus cognitum mediantibus ſpiritibus ad fœtûs animam traduxit, anima fœtûs impulſum quendam naturalem

Digitized by Google

turalem, facultati ſenſitivæ non ſimpliciter repugnantem, nec tamen gratum, in utero, ubi generatio fervet, ſpirituumque matris cum animâ fœtus commercium viget, ſuſcipiat & retineat, ac deinceps oblatô phantaſiæ fœtûs adulti ſimili objectô, quod adverſum olim matri iſto gravidæ fuit, antipathetica in ſenſu naturali radicata affectio reſuſcitatur. Sic Jacobus Rex Angliæ gladium vaginâ vacuum ita averſatus eſt, ut eo viſo obſtupeſceret, Digbæo *in Orat. de Pulv. Sympath.* è Buchanani hiſtoriâ referente: cujus rei hanc ille aſſignat cauſam, quòd aliquando Magnates nonnulli Scotiæ vi irruerint in conclave Reginæ matris, cùm gravida eſſet, atque cum primario ſuo miniſtro, qui Italus natione fuerat, quid rei deproperaret, quem illicò gladiô transfoderunt, ac Reginæ pedibus objecerunt. Viro cuidam primario Noribergenſi hoc debeo, nimirum fœminam quandam Noribergenſem templum citra animi deliquium & præcordiorum anxietatem maximam ſubire non potuiſſe, ut ſacros actus intra parietes privatos celebrare fuerit coacta, quia mater gravidationis tempore templô exire maximô flagrarat deſiderio: commorandi autem in eo vis, quam pudor præceperat, naturale erga templa quævis odium fœtui ingeneravit. Cuidam equeſtris ordinis Directori, militi aliàs ſtrenuo, & ad quamvis hominum lanienam imperterrito, ſectâ ſcalpello venâ quacunque ſanguinem nullus chirurgus detrahere potuit, quia terror matri iſto gravidæ ſcalpelli in venam imprimendi acie incuſſus ad fœtum tranſierat, ut naturali, invita ratione, huic deinceps venæ ſectio, non tantum in ſe ſed & in aliis adminiſtranda odio fuerit. Imò

§. 4. Ipſa etiam matris vitia in fœtum imaginationis ope propagari teſtatur ſequens apud Salmuth *Cent. 2. Obſ. 38.* hiſtoria: *Nobilis quadam fœmina, tempore impragnationis Mercatori Lipſienſi vaſculum Zinzibere condito refertum ſubtrahit. Enititur filium, qui poſtea ſervis ancillis, varia utenſilia (v. g. digitalia, acus, fila, ſtrophiola, calceos) non malitiâ, ſed aſſuetudine ſubtrahere & certum in conclave includere ſolitus eſt. Quod conjunx poſtea clave adultera reſerans, abrepta illis ſemper reſtituit, maritô de iis amplius non inquirente, neq; tamen à tali actione in poſterum, imò ne per vitam quidem deſiſtente.*

§. 5. Nolumus omnia Imaginationis ſacra jam penetrare, nec quomodo certus phantaſiæ vi ſubnaſcatur color; & res imaginatione

conceptâ ratione figuræ adumbrari queat: item quorſum caput, manus, pedes veniant, ſi ob fortem imaginationem gravida fœtum iis partibus deſtitutum, pariat, aliaque ad alium forum ſpectantia rimari: nos, quæ inſtitutum noſtrum concernunt, tangemus. Imaginationi, non ipſis verbis gratiæ vel iræ, à Rege vel Principe factis, aut ſalutis ſpem ægro facientibus à Medico datis, effectum, ſi ullus ſequitur, adſcribendum eſſe, ſupra *Lib. 1. Part. 2. Sect. 2. cap. 1. §. 15.* conceſſimus, quod qua ratione fiat, hîc indicabimus. Verba gratiæ plena à Rege data phantaſia attentiùs recolit, & hinc facultatem concupiſcibilem, præſertim lætitiam, quæ circa bonum aut præſens, aut futurum occupatur, ſuſcitat. Nemo enim eſt, qui in Regis aut Principis gratiâ ſuam ſalutem, quæ bonum eſt maximum, contineri ſibi non perſuadeat, & unusquisque boni ſui augmentum & continuationem naturæ ipſius impulſu quærit. Siquidem *gravis eſt bonarum rerum ſitis, cui ſola fruendi aſſiduitas medicinam facit*, ait Symmachus *Lib. 3. Epiſt. 46.* Itaque ex gratiæ aſſiduitate à phantaſiâ cognitâ ratio ſalutis aſſiduitatem colligit, & imaginationi reddit: natura interea erigitur, vitalis virtus roboratur, ſanguisque ac ſpiritus celerius moventur, parteſque omnes ſuaviter rigantur. E contra verba iræ à Rege fuſa phantaſia attentius recolens à malo ſeu metuenda ſalutis, quam in Regis gratiâ contineri anteà ſenſerat, jacturâ triſtitiam concipit, malum morbo omni gravius. Siquidem

Νόσον πολὺ κρεῖττόν ἐστι ἢ λύπην φέρειν.

Morbum ferre multò ſatius eſt, quàm triſtitiam.

Hæc languidum reddit humorum curſum, ſpiritus ſuffocat, præcordia ſanguinis copiâ premit, omniqúe virtute & robore, partes, exteriores præcipuè, ſpoliat. Hinc *Mantuæ Princeps à Franciſco Gonzaga ob conjurationis ſuſpicionem ad quæſtionem aut ſupplicium in turri ſervatus unâ nocte totus repentè canus factus eſt*, Scalig. *Exerc. 303.* Hæc quoque cauſa eſt, cur verba quandoque ſola metum & terrorem incutientia immodicum ſanguinis profluvium à ſpiritibus tumultuantibus natum reprimant, cujus exemplum recitat Sigmund Freyberg *Recreat. Menſal. Diſcurſ. 14. p. 346.* Zu Cölln am Rhein konnte kein Doctor jenem reichen Kauffmann das Blut ſtillen/ bis man einen Empiricum holen lieſſe/ der ſonſten gute Curen thate/ und eben deßwegen verhaſſet war/ weil er den Gradum nicht truge/ und das Geblüt mit dieſen Worten erſchreckte: Was plaget ihr den

guten

guten Herrn ? Er iſt deß Todts / laſſt ihn ſeinen letzten und beſten Willen gegen GOtt und Menſchen / abfaſſen: denn er hat keine Zeit mehr übrig. Dieſer Schrecken ſtillete das Blut auf der Stund. Huc ſpectat exemplum ſupra cap. 3. §. 11. allatum.

§. 6. Confidentia ægri de Medicô & medicamentis (qualia ſunt etiam amuleta ludicra & inepta illa ſupra propoſita , licet phyſicâ deſtituta ſint virtute , modò firmam in iis ægroti ponant fiduciam) imaginationis poteſtate ſanitatem ſæpe numero amiſſam reſtituit ; ut proinde jure ſcripſerit Avicenna *4. Natural. 6.* confidentiam ægri de Medico plus valere, quàm omnia Medici inſtrumenta ad ſalutem inducendam : nimirum, ut doctè exponit Sennertus *loc. cit. p. 233.* confidentia reddit ægrum Medici præceptis & conſiliis obſequentem; præcipuè verò, quia imaginatio aliquos animi affectus inducit , per quos humores & ſpiritus moventur , qui moti ad morbum vincendum & debellandum faciunt. Ita confidentia in animo ægri generat lætitiam ; lætitia autem excitat calorem nativum & ſpiritus , unde fit , ut cibi rectiùs concoquantur, humores vitioſi vincantur, & morbus expugnetur. Sileſius quidam Regiomonti olim mihi narravit , matrem ſuam graviſſimè lecto affixam tantam ex filii ſui domum ex improviſo reverſi adventu percepiſſe lætitiam , ut profligato inde cum adſtantium admiratione morbo , tertio poſt adventum die cum filio ſaltandi periculum fecerit. Sic in medicamentorum uſu confidentia lætitiam pariens ſpirituum ſuſcitatorum ope in morbum feliciter inſurgit, eumque devincit.

§. 7. Non tamen omnem imaginatrix tollit morbum. Neque enim qui ſphacelo, vel putredine, vel ulcere, vel vulnere inſigniter corruptas habet partes, ab imaginatione, quomodocunque etiam intendatur, virtutem ſperare poteſt , ſed ſi vitioſorum humorum onere preſſi latent ſpiritus, à phantaſia ipſi ſuſcitati & vegetiores redditi, in morbi cauſam inſurgere , eamque,& qui hujus effectus eſt , morbum ipſum propellere poſſunt. Borellus *Cent. 3. Obſ. 46.* refert, ſe ruſticum villulæ ſuæ vidiſſe alios , qui doloribus vel fracturis erant detenti , curaſſe ſic, ut remedia non ægro adhibuerit, ſed ſcamni ſui pedi (noſtrates hos vocant Stulbinder) ad dolores colli jugum vaccarum mulieribus , boum verò viris impoſuerit & ſic curaverit. *Et tamen* , ait, *multi cu-*

rantur

rantur vel imaginatione, vel fide ſuâ, adeò ut magnus ſit ruſticorum & famoſus Medicus. Sed magica eſt hæc cura. Imaginationis fideique vires excedit fracturarum & plurium aliorum morborum curatio: ut proinde magnus Magus fuerit ruſticus ille, & famoſus ſeu infamis medicus, domini ſui, qui ad curam iſtam palliandam nimis præceps, gratiâ indignus. In febribus autem à pravis humoribus ortis, imaginationem remedii cujusdam rari commendatione exaltatam, etiamſi abſurdum illud ſit, mira ſecundam prædicta, propter confidentiam præſtare poſſe admittimus. Quò ridiculum illud ſpectat apud Urſinum *Mantiſſ. Acerr. Philolog. p. 466.* Nicolaus Hemmingius Theologus Danus, cùm Dialecticam profiterentur, inter alia recitavit verſus illos veteres:

Fecana, Cageti, Daphenes, Gebare, Gedaco.
Gebali ſtant, ſed non ſtant Phebas, Hecas & Hedas.

Joco addens, ſi ſingula verba pani inſcripta ſingulis diebus febricitanti deglutienda porrigantur, valitura contra febrim: credidit ſimplex quidam Beanus, ut vocant, famuloque ægro exhibuit. Qui, cùm convaluiſſet, mox plures remedio, & quidem non ſine ſucceſſu, uſi ſunt, usque dum re ad Doctorem perlatâ, jocum ille explicuiſſet, fidemque detraxiſſet ſuperſtitioni.

§. 8. Atque hinc eſt, cur qui depravata imaginatione laborant, ſi in ſuâ perſuaſione confirmentur, & ſecundum eam callidè remedia quærantur, ſibi reddantur, & à falsâ imaginatione liberentur, è contra ſi adverſo modo Medicus obnitatur, infauſtus ſequatur eventus. Utriusque unicum dabimus exemplum. *Illius* Thomas à Veiga *in ſuis Comm. in Artem Medicam Gal.* refert, quendam cauſone detentum frequenter delirio correptum enixè poſtulaſſe, ſibi concedi natationem in ſtagno illo (monſtrabat autem pavimentum) ajebat enim, ſe certè ſcire ex ea natatione convaliturum, ac liberatum iri, tandem conſulente Medico permiſſum eſt; cùmque poſt aliquantulum ſpacium ſæpè ſummâ cum jucunditate ſupra pavimentum domus volveretur, ajebat jam aquam ſibi accedere ad genua, optare ſe tamen, ut ſurſum conſcenderet; paulò poſt lætior, jam, inquit, attingit inguina, ita adſcendente juxta imaginationis concepta paulatim usque ad guttur aquâ hilari facie geſtiebat, pronunciabatque jam ſe ſanum factum; febreque liberatus fuit. *Hujus* tradit Marcellus *loc. cit. lib. 2. cap. 1. Vicentinus quidam ſe corpus*

pragran-

pragrande habere opinabatur, ita ut nullo pacto per cubiculi oſtium extre poſſet, Medicus deprehendi mandat, ac invitum hominem extraportari, quo perfecto ipſe ſe totum confractum conqueritur, occiſoresq́; increpat miniſtros, & paulò poſt moritur.

§. 9. Ineptorum verò amuletorum omnium effectum, quem parere putantur, à viribus imaginationis arceſſere nolo. Amorem promovere, favorem conciliare, felicitatem ubique parere, & votorum compotem reddere de ſe nequeunt amuleta, neque his accedens imaginatio ulla. Hæc tamen bono, quod ſibi objicitur, invitata fiduciam alere, conſtantiam fulcire, ingenium excitare, & ſtimulos induſtriæ ſubdere poteſt, ut animus propoſiti tenax & occaſionibus rei acquirendæ aptis attentus tandem, quod quæſivit, inveniat. Nam

Aſſiduus labor & ſolers induſtria quid non
Edomat? huic cedunt omnia, dura licet.

Sic autem imaginatio, licet intendat, realiter non influit, & cauſa ſaltem per accidens manet.

CAPUT X.

Non, quia remedium faſcinum tollere videtur, faſcinum ipſum certò eſt inferendum. Impeditâ tranſpiratione infantes ſæpe morbis corripiuntur. Recens nati infantes cur non ſudore madeant? Vaporoſa excrementa retenta morbos pariunt, quod cum aniculæ ignorent, inde facilè faſcini opinio in iis ſurgit, etiam lethalis, cujus tamen ratio alia eſſe ſolet.

§. 1. AD decantata Faſcini remedia antequam abimus, id prius præmonemus, non ex eo, quòd faſcinum quædam tollere videantur, faſcinum ipſum certò eſſe inferendum, cùm unum remedium pluribus opponi queat affectibus. Niſi itaque oſtendatur, ſoli faſcino, non ulli alii malo remedium convenire, fruſtra de eo laborabitur. Sic frigidiori auræ tenera infantium in ulnis geſtatorum corpora juſtò diutiùs, vel deſubitò expoſita læduntur, quia propter pororum occluſionem tranſpiratio ad conſervandam ſanitatem neceſſaria impeditur, ex qua laſſitudo, plurimorum morborum prænuncia, inquietudo, inappetentia, alternans frigoris & caloris acceſſus, capitis dolor, oculorum languor &c.

Digitized by Google

oriuntur; qualia etiam Symptomata in morbo occurrunt, quem Auſtriaci Fuchber vocant, cujus natalia eidem cauſæ Höferus loco mox citando adſcribit, quemque eodem modô, ut apud noſtrates faſcinum, ibi curari notat. Effectus iſte ſublatâ cauſâ tollitur. Tollitur autem hæc, h.e. pori pro liberiori tranſpiratione denuò reſerantur per ſudorifera, ſuffumigia & lotiones. Lotione, & quidem decocto herbæ, quæ Sideritis vocatur, factâ, quando mucilago in aqua conſpicitur, laſſitudo tollitur, & vigor infanti redditur; ex hoc faſcinum vulgare vulgus mox ineptè colligit, præſertim ſi fortuna aliquis infantem, ejus forma & gratia invitatus, laudibus ante mactavit, ex hoc faſcinatum fuiſſe cenſet, cauſam veram, atque unius rei plures eſſe poſſe cauſas ignorans.

§. 2. Adſtipulatur nobis Wolf. Höferus in ſuo *Hercul. Medic. lib. 5. cap. 4.* & ſententiam noſtram, quam, antequam iſtum inſpicere fuit datum, nos defendimus, egregiè confirmat. *Ob eandem*, inquit, *impeditam tranſpirationem multi, cum ſani exeunt, ægri domum revertuntur. Tunc non ineptè ad ſudorifera confugiunt, v.g. ad rob ebuli, ſambuci, cornu cervi, pulv. card. bened. Sic enim poros ſubitò per ambientem aerem conſtipatos, vel ob conceptam nauſeam, horrorem, timorem ſpiritibus ad interiora recurrentibus, conſtrictos reſerant, & tranſpirationem occultam promovent, atque à multis morbis ſeſe vindicant. Si tale quid ex inſperatò contingit, putat imperitum vulgus, cauſa morbificæ neſcium, ſe vel faſcinatum eſſe, vel tranſiiſſe per impura loca, vel neſcio, quæ mala ſorte afflictum.* Sie haben ein Ungeſegnetes. Seynd über etwas gangen oder verſchrien. Sequentia *cap. ſeq. §. 3.* citabimus, quæ videantur. Infantes verò, præſertim veſtimentis negligentiùs muniti ab aere frigidiore facilius, quàm pueri læduntur, quia ulnis inſidentes quieſcunt, propterea nec motu, quo pueri hinc inde curſitantes gaudent, frigoris tranſpirationem, ſeu vaporoſi excrementi excluſionem impedientis, injurias præcavere poſſunt.

§. 3. Vaporoſum excrementum in infantibus copioſiſſimum habetur, quia nutrimentum eorum lac eſt, quod cum ſero abundet, id ſubminiſtrat; propterea cutis per poros largiter id extrudi ſolet & debet. Non autem hîc loquimur de infantibus recens natis. Hi quantumvis πλεῖον ἔχωσι τὸ ἔμφυτον θερμὸν, blandum tamen illud eſt, & propter portiones multas humidas temperatum: præterea ſuccum habent viſcidiorem,

& cutis

& cutim meatibus nondum perforatam, teſte Galeno *1. de Simpl. Medic. Facult. cap. 1.* cujus cauſam Ariſtoteles *Sect. 10. Probl. 4.* aſſignat. Quapropter licet ſtragulis undique & faſciis recens natorum corpuſcula munita in continuo aſſerventur calore, ſudore tamen non madent. Quando verò ſibi continua eorum cutis eſſe deſinit, temporiſque ſpatiô ſpiramenta ritu cribrorum, ut Galenus ait, nanciſcitur, ac calor vires creſcendo acquirit, tranſpiratio incipit, cujus beneficio & craſſa & tenuia excrementa ſecernuntur. Hæc retenta (niſi aliam legant viam) in ſanitatem noſtram inſurgunt, crucemque figunt tantò majorem, quantò major illorum eſt copia; tantò graviorem, quantò uberior craſſiorum fit in ambitu collectio. Vaporoſæ ex ſero ortæ partes collectiores factæ priſtinum habitum ſeu ſeri formam induunt, denegatoque per poros egreſſu interiores ad partes remeant, & mala omnia, quæ faſcinum vulgare vulgò inferre creditur, producunt, ut ſupra in examine ſignorum faſcini vulgaris oſtendimus.

§. 4. Proſtratæ ergo per auram frigidiorem in infantibus ſanitatis cauſam mulierculæ, ut diximus, ignorantes, cùm aliam non inveniant, in anum & obvium quemque, ſi fortè fortunâ accedens inter geſtandum laudibus infantem impenſiùs mactavit, vel præteriens fixioribus eum oculis aſpexit, mox rejicere non dubitant, præſertim quando ſordes in lavacro inveniunt, ut adeò de inſontibus ſæpiuscule falsò ſuſpicentur. Si verò infans ſanitati per lotionem aut ſuffumigationem non reſtituitur, ſed in deterius indies labitur, ſuumque naturæ debitum poſtea perſolvit, lethalem fuiſſe faſcinationem ultrò citroque queruntur, veneficiique aut malignitatis per os vel oculos illatæ imprudentes concipiunt ſuſpicionem: cùm tamen fieri queat, ut humores vitioſi & maligni, qui hactenus in corpore quieti delituerunt, à recurrentibus in obſtructione pororum excrementis vel alia ratione moveantur, exaltentur, & quaſi in flammam vitali flammæ nocivam erumpant. In animalibus enim corruptionem aliquam naſci poſſe, adeò etiam vehementem, ut veneni tum qualitatem, tum vires æquet, teſtis eſt Galenus *6. de Loc. Aff. cap. 5.* per plures etiam menſes & annos genitum in corpore venenum, aut morſu venenati animalis communicatum latere poſſe, Medici omnes uno ore affirmant. Malè jam cum laudatore vel ſpectatore ad primum

Digitized by Google

morbi inſultum caſu accedente agerenr, ſi faſcinationis eum, quòd alia in promtu cauſa non adſit, accuſare velint mulieres.

CAPUT XI.

Sideritis ad Faſcinum laudatur: ejus natura & vires. Sordium in ejus decocto poſt balneum cauſa. Ex iſtis faſcinum vulgare non licet inferre. Herbæ illius decoctum non ſoli tranſpirationi prohibitæ, ſed & aliis cauſis ſuccurrere poteſt. Commendatio balnei aquæ dulcis calidæ. Adſtringens herbæ vis non obeſt. Eam non omne faſcinum à mulieribus ita creditum tollere hiſtoria confirmatur. An decoctum pro potu datum conferat, nondum conſtat. Mucilago non eſt ab ipſa herba. Cur poſt lotionem ſanorum ſimilis in decocto reperiatur mucilago.

§. 1. FAſcinatorum aſylum herbam eſſe diximus, quæ vulgò Sideritis Beruffkraut/ Gliederkraut/ Caſparo Bauhino Sideritis vulgaris erecta vocatur: de qua, quid ego ſentiam, non ſemel ex me quæſiverunt mulieres: quibus reſpondi, me non contemtui eam habere, ſed commendare, non quod faſcinum voce illatum, quod non ens eſt, ſed pororum obſtructionem inſigni, qua pollet, abſtergendi vi tollat, & vitioſos ex alto humores plurimorum morborum cauſas evocet; obſtructione ſublatâ ob liberiorem tranſpirationem felieiter in corpore humano facultatum commercia peragi.

§. 2. Herbæ hujus virtus Botanicorum calculô adſtrictoria eſt & vulneraria, inde ἀπὸ σιδήρου à ferrô, ob vim vulnera glutinantem & ferri inſtar colligantem eam dictam volunt. *Abſtergit, adſtringit, vulneraria eſt, intus & extra adhiberi apta. Uſus præcipuè in herniis. Adhibetur in morbis ab incantatione introductis*, Schröderus Pharmac. *lib. 4. c. 324.* Abſtergit autem ſordes craſſiores tranſpirationem liberiorem impedientes, effluviumque vaporoſum remorantes. Decocta confert per particulas & proprias, quas in aquam inter decoquendum deponit, & alienas, igneas ſcilicet, atque ita tum abſtergendo, tum calefaciendo. Sordes, ut dictum, deponit craſſiores poris inhærentes, quæ gelatinæ formam poſt lotionem exprimunt. Feliciorem iſtarum exitum balnei calor promovet. Nam *balneum dulcis aqua* (calidum) ut habet Fernelius *Univerſ. Med.*

Med. libr. 2. cap. 20. longè quàm exercitatio potentiùs ſpiracula laxat remittitq́; humores, calefacit, extenuat, fluxosq́; colliquat. Ex his fuliginoſos non modò diſſipat è ſummis, verùm etiam ex intimis corporis regionibus tenues & fluxos foràs evocat prolicitq́; ſudores. Sic quoque Excell. Dn. Bergnerus *b. m. Poliater quondam hujus loci meritiſſimus, meus olim in hoc Athenæo Præceptor, & in Officio Profeſſorio Anteceſſor*, im Bericht vom Beruff-oder Beſchreykraut: Man könte auch dieſem Baden / wenn ſichs begibt / daß je einmal ein Menſch oder Kind darauf geſund wird / dieſe natürliche Krafft oder Urſach zuſchreiben / nemlich / daß durch die Wärme dieſes Bads / gleichwie andere warme Bäder alle thun / die Schweißlöcher eröffnet / die materia oder cauſa morbifica evociret und discutiret / und alſo darauf der Menſch oder das Kind auf das Baden ſich etwas beſſer befindet.

§. 3 Itaque non eſt, ut ex mucilaginis & ſtrigmentorum præſentiâ faſcinum colligamus vulgare. Rectiùs præternaturalem colligimus pororum vel ipſius corporis diſpoſitionem, ſive eam antipathetica virtus, ſive frigidior aeris conſtitutio, ſive faſcinum magicum, ſive alia cauſa induxerit. Pororum obſtructio, ob quam perſpiratio impeditur, non tantum mala ſupra enumerata, ſed & febres parit, teſte Sennerto *lib. 1. & 2. de Febr.* à qua etiam Auſtriacorum morbum, quem Fußbeer vocant, (vulgi faſcino, ſi non idem ſit, ſimilem) Höferus *loc. cit.* quem iterum audire juvat, oriri exiſtimat. *Nam qui*, inquit, *creduntur eo infecti, in ſtatu neutro ſunt, languent, parum appetunt, aliquando febricitantium inſtar modò frigent, modò calent, capite leviter dolent, inquietè dormiunt &c. omnia gravioris morbi metuendi ſigna. Tunc decoquunt herbam, quam morbi nomine* das Fußbeerkraut *vocant: eſt ſideritis altera Camerarii, Germ.* Gliedkraut. *Hoc decocto lavant & fricant totum corpus à capite ad calcem, additis nonnullis ſuperſtitionibus. Sordes abſterſas pro cauſa habent morbifica, & poſtquam eas cum decocto ad vias publicas ſuperſtitioſè effundunt, ſibi ita reſtitui videntur. Melioris autem ſtatus, ſi is ſequitur, cauſa nulla eſt alia, quàm pororum cutis reſeratio, unde tranſpiratio facilior ſequitur. Mirum autem in modum herba hujus decoctum ſordes cutis abſtergit, & poros aperit, quod cuilibet eſt experiri. Quotusquisq́; enim decoctum vola manus etiam recenter lota & munda indiderit, & vel parum digito volam fricuerit, ſtatim ſtrigmenta cutis copioſè eliciet.*

§. 4. Non autem ex proſpero balnei hujus effectu ſolam pororum occluſionem morboſæ conſtitutionis fuiſſe cauſam colligendum, cùm plures illius cauſæ eſſe queant, quas Sideritidis decoctum oppugnat. Siquidem balneum aquæ dulcis calidæ, ut habet Ægineta *lib. 1. cap. 5.* humorum repletionem per habitum digerit, & ſecundum Matth. Martini *de Morbis Meſent. p. 22.* ejus uſus ad humorum reliquias calefaciendas, fluxas fundendas, eliquandas, meſaræi tubulos ampliandos & aperiendos, ſordes iisdem impactas detergendas, & craſſam terrenamq́ue illuviem removendam à plerisq́ue innoxius cenſetur. Tantum beneficium ſi externus aquæ ſolius uſus confert, quantum ab eâdem, cui probatæ fidei herba eſt incocta, expectandum erit? Si ſecundum Fernelium *lib. 2. M. M. cap. 2.* quæ per cutim fit diſſipatio, proximè quidem è corporis habitu, ſecundò è venis arteriisq́ue grandioribus, ad poſtremum è viſceribus & ex intimâ corporis regione diſſolvit, etiam balneum aquæ calidæ tale, per ſalubris herbæ incoctionem paratum, cùm & in eo fiat humorum per cutim diſſipatio, humores in corpore contentos diſſolvet, atque ita non ſolam cutim, ſed *ὅλην τὴν ἕξιν, totum corporis habitum* alterabit. Facilius hoc in corporibus infantium & puerorum obtineri poteſt, cum ſint rariora, molliora & poroſiora, atque ad alterandum aptiora. Quamvis adſtringendi vi polleat ſideritis, hoc tamen neminem moveat, quia vis reſerandi mediante humodô calidô in actu lotionis prævalet: neque novum eſt, unum idemq́ue contrarias promittere virtutes & præſtare poſſe, quod in eruditô ſuo *Commentario de Modô Simplicium Medicam. Facultates Cognoſcendi* Herm. Grube *Sect. 4. Art. 7.* demonſtrat. Omnem verò apparatum morboſum & ſanitatis vitia illata Sideritidem tollere, quis cum imperitis ſtatuat? *Puer trium annorum de inceſſabilibus ſyncipitis conqueſtus doloribus per menſem cenſebatur à mulierculis eſſe faſcinatus, molliori vocabulo* beruffen. *Adhibitum lavacrum Sideritidis primâ vice, mox alterâ vice Senecionis ſeu erigeri quarti Matthioli cum omnibus lotura & abſterſionis aqua ceremoniis. Aqua gelatina amida juſtis ritibus in flumen projiciebatur, irritus, imò nullus ſucceſſus ſequebatur proſper. Vulgaribus verò remediis omnia cedebant*, Dn. D. Rolfinck *Ord. & M. Med. Special. ὡς ἐν εἴδει lib. 2. Sect. 2. Art. 1. Part. 1. cap. 24.* An verò Sideritidis decoctum pro potu datum vitioſos in corpore humores corrigat, & per

poros

poros eliminet, non ſatis conſtat: neque tamen propter ad ſtringentem ejus facultatem id negari debet, cùm etiam veronica adſtringendi facultate polleat, & nihilo ſecius ſudoriferorum claſſem Medicorum ſuffragiô jure obtineat.

§. 5. Mucilaginem ab ipsâ herbâ oriri quidam autumant; ſed nos habent invitos, cùm decoctum idem ſibi ſimile ſemper extra uſum maneat, & mucilaginoſum ſedimentum urinæ inſtar ad fundum de ſe non deponat: cumque aliæ herbæ, v. g. Conyza cœrulea & Senecio, ut ſupra *Lib. 1. Part. 1. Sect. 3. cap. 5.* §. 4. dictum, mirificâ ſordes abſtergendi virtute polleant, cur cùm ſordes eodem modo in Sideritidis decoctô, poſt lotionem præſentes cernamus, abſterſoriam qualitatem ei denegabimus.

§. 6. Sed quæ ratio, quòd non æger modò, ſed & ſanus ſic lotus eluviem quandoque eandem in eodem decocto, uterque ſuo, inveniat? Id quoque Vir prælaudatus Dn. D. Bergnerus *l. c.* obſervavit, ubi hæc habet: Die Erfahrung hat es offt bezeugt / daß einer mit einerley Kraut und Brühe / ein franckes / und nach dieſem ein geſundes Kind / zu einer Zeit gewaſchen / eben ausgeſehen / wie die erſte Brühe / darinnen das francke Kind gewaſchen und gebadet worden / und iſt kein Unterſcheid unter dieſen beyden Brühen oder Decoctis geſehen worden.

§. 7. Dicimus 1. *non eandem eſſe in omnibus pororum diſpoſitionem.* Laxior in nonnullis cùm ſit cutis compages, in aliis ſtrictior, in quibusdam nullus pororum à ſtatu naturali receſſus, inde non in omnibus eadem poſt lotionem ſedimenti reperitur quantitas. Pororum laxitas juſtò major continuò recipit & expellit, neque excrementis in cute ſubſiſtendi craſſioribus concedit locum. Ea autem, quia per tranſpirationem naturæ leges excedentem, nimia caloris & ſpirituum fit profuſio, corpus debilitat, & in ſtatum morboſum conjicit, in quo licet decoctum idem, ac in alio, adhibeatur, nulla poſt lotionem advertitur mucilago, quæ tamen in loturâ alterius ægri, cujus compages eſt ſtrictior, ut ſani, cui decens eſt pororum conſtitutio, deprehendi poteſt. 2. Strictura vel *obſtructio pororum* vel *univerſalis* eſt, omnium totius corporis pororum, ut in maraſmo ſenili: vel *particularis*, v. g. in capite, aut manibus, pedibus, genitalibus, ab excrementis craſſioribus ibi collectis orta: item in dorſo, ubi dracunculi ex materiâ viſcosâ

ob

ob cohibitam ibi tranſpirationem generantur: ubi rigor & horror ſeri acredine ortus, cùm ſerum ibi hærens ſufficienter exhalare nequeat, percipitur. Univerſalis totius ſtrictura in non ſenili corpore rara eſt: particularis autem frequens, eaque jam latioribus, jam anguſtioribus definita terminis. Inde ratio, cur in ſanorum loturâ, æquè ac in ægrorum, ſtrigmenta reperiantur, fluit. 3. *Pororum obſtructio* vel levis eſt, ab exiguâ excrementorum in poris externis retentorum quantitate, vel aura frigidiore tantum nata: vel *gravis* & *pertinax*, non ab externorum pororum obſtructione orta. Neque enim cutis ſaltem poris eſt donata, ſed & partes internæ carnoſæ, membranoſæ & glanduloſæ, nervi & oſſa iisdem gaudent. Δῆλον δὲ τὴν αἴσθησιν ὡς ἔκπνοον καὶ εἴσπνοον ὅλον τὸ σῶμα. *Indicat ſenſus ipſe, corpus totum tam foràs, quàm intrò eſſe ſpirabile*, inquit Hippocrates *6. Epidem. Sect.6.* Quò majus jam excrementorum in corpore ſubſiſtentium ratione quantitatis & qualitatis eſt vitium, eo gravior eſt & pororum internorum obſtructio & affectus inde natus. Inde tamen fieri poſſe cenſemus, ut propter tenacitatem & viſcoſitatem excrementorum intus & extus concluſorum nullas æger, poſt lotionem, præprimis ſi ſuperficialis fuerit, in lavacro ſuo ſordes inveniat, quas ſanus in ſuo offendit, quia excrementa, quibus cutis ſaltem fuerat onuſta, extractu fuerunt facilia: cum præſertim 4. *natura* vel *robuſta* ſit, & auxiliatricibus Medici manibus erecta excrementa promtè expellat: vel *infirma*, ac excrementis expellendis impar. Iſta, licet homo nondum ſuccumbat, ſordibus inter lavandum aquam facilè imprægnare poteſt, quas infirma in eam traducere neſcit, vel ſaltem parcè transfert.

§. 8. Quæ cùm ita ſint, nec ſana ratio infringere queat, ſuperſtitioſum eſſe omninò cum D. Bergnero jam aſſerimus, primam ſordium iſtarum herbæ beneficiô prolectarum collectionem vocali faſcino adſcribere. Superſtitioſa inſuper eſt ternarii numeri poſt trinam lotionem in hauſtu offerendo obſervatio. Superſtitioſa eſt hæreditarii vaſculi electio. Superſtitioſa infantis in illoco induſio maris cujusdam involutio. Quarum & aliarum obſervantiarum eruditatem rationis calore ſupra decoximus, ibique ſuperſtitiònum excrementa in actibus curationum faſcini occurrentia deſpumavimus.

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT XII.

Suffumigia pietatis, voluptatis & ſanitatis gratiâ fiunt. Medicinalis eorum uſus oſtenditur; ſuperſtitioſa circa hæc notantur. Herba Sideritis laudatur.

§. 1. Sideritis etiam Suffimentorum claſſem ingreditur. Suffimenta ſeu ſuffumigationes Græcis θυμιάματα dicuntur, ſuntque uſtilia, quæ incenduntur, aut carbonibus injiciuntur pietatis, ſanitatis vel voluptatis gratiâ.

§. 2. *Pietas* Sacerdotes populi Judaici olim ſumptis nonnullis aromatibus ſuffimentum Thymiama dictum facere & adolere Deo vel coram arcâ, (quæ præſentiæ Dei fuit ſymbolum) monuit, *Exod. 30. v. 7. 8. 9. 34. Luc. 1. v. 9.* Etiam pagani Diis ſuis fecerunt ſuffitus. Ovid. *lib. 13. Metam.*

Thure dato flammis vinoq; in thura profuſo.

Martialis *lib. 8. Epigr. 8.* ad Janum canit:

Te primum pia thura rogent, te vota ſalutent.

Thus Soli ſeu Baalphegor adolebant quotidiè in Arabia teſte Strabone *Extrem. lib. 16.* & quidem Sabæorum populos præter thus etiam myrrham, Theophraſtus *l. 9. Hiſt. Plant. cap. 4.* Americanorum ſacrificuli in ſacris ſuis invocato Sole hauſtôque ad ebrietatem Tabaci fumô in ea mentis alienatione ſe voluntatem Deorum explorare, futura prævidere & prædicere poſſe jactant, Dæmone ſcilicet excondicto iſta ſuggerente; quo de vide Magnenum *Exercit. de Tabaco 6. §. 1.* *Voluptatis* & delectationis gratiâ ſponſa myſtica accedens ad ſponſum dicitur ſuffumigata thure, *Cantic. 3. v. 6.* Cubile ſuum myrrhâ, ſantalis & cinamomo ſuffiviſſe dicit mulier meretricio ornatu induta, *Prov. 7. verſ. 17.* Quò referendæ forſan Magorum ſuffumigationes ſub opportunis ſtellarum influxibus, ut loquitur Corn. Agrippa *lib. 1. Occult. Phil. cap. 43.* factæ, quæ idola dæmonum in aere vel alibi protinus apparere faciunt.

§. 3. Suffimenta autem Sanitatis gratiâ parata vel totum, vel partes, v. g. caput, pulmonem, uterum, juncturas &c. reſpiciunt, & pro diverſitate affectuum variat, quæ ingreditur illorum formulas materia. Formulas tradunt Wockerus *Antidot. Special. cap. 49.* Sennertus & Mœbius

Digitized by Google

bius in *ſuis Inſtitut.* Pharmacopœa Auguſtanorum & Zvvelferi. Diſpenſatorium Horſtii *lib.21. Theſaurus Pharmaceuticus* Schvvenckfeldti &c. Multas ſuffituum compoſitiones pro tuſſientibus & orthopnoicis reperimus apud Aetium *Tetr.2. Serm.2. cap.56.* & apud Chriſtoph. Benedictum Medicum noſtrâ ætate in Angliâ doctiſſimum in *Theatr. Tabidor.* qui inter præſidia evaporationibus & ſuffitibus tanquam nobilioribus unicè in extremis anguſtiis confidendum ſcribit. Avicenna *lib.2. Can. Tract.2. cap.247.* fumum thuris in oculi ulceribus proficuum eſſe ſcribit. Suffitus aromatum muliebria ciet, Hippocrates *lib.5. Aph.28.* & *in Comm. hujus* ait Galenus, per uterum totum corpus ſuffiri poſſe. Fumum inebriantem Scythis familiarem fuiſſe teſtatur Alexandr. *Gen. Dier. l.3. c.11.* quod de Thracibus etiam Pomponius Mela *lib.2. cap.2.* & Solinus *cap.15.* referunt. Dioſcorides *libr.5. cap.73.* ſulphur, ſuffili nidore raptim per fiſtulam hauſto, gravitatem auditus ſanare docet. Tuſſilaginis aridæ cum radice fumus per arundinem hauſtus & devoratus veterem ſanare dicitur tuſſim, ait Plinius *lib.26. cap.6.* Huc fumus Tabaci omnibus jam notiſſimus, ab Americanis in Europam & cæteras mundi partes propagatus refertur. Pituitæ è capite potenter ſubducendæ gratia fumus Tabaci vel per ſe, vel cum oleo aniſi præparati aut aliis ingredientibus exaltati, & vel vulgari modô vel tubulis vitrô aquâ pleno immerſis hauſtus benè expetitur, quo de vide ſis Rolfinckium Medicin. *Special. lib.6. Sect.14. cap.3.* & Magnenum, qui ex profeſſo poſt Neandrum, & quidem doctius de Tabaco diſſerit *loc. cit. Exerc.6. §.8.* Quibus Tabaci fumus ſeu propter abusûs infamiam, ſeu propter fœtorem infeſtus eſt, ſequentem ego Catarrhoſis pulverem gratum eadem ratione per fiſtulam trahendum commendo.

℞. *Maſtichis* drachm. unam & ſemis.
Olibani ſcrup. duos.
Succini alb. drachm. unam.
Benzoi drachm. ſemis.
Santali citrini ſcrup. unam.
Storacis calamith. drachm. ſemis.
Flor. roſar. rubr. pugill. duos & ſemis.
Lavendulæ pugill. unum.

Spicæ

Digitized by Google

Spicæ nardi pugill. ſemis.
Calendulæ.
Cheyri.
Chamomill. Roman.
Rad. bryoniæ.
Raſuræ lign. buxi ana drachm. ſemis.
Miſc. Fiat Pulvis craſſior.

§. 4. Totum quæ reſpiciunt, ſudoris eliciendi & humorum vitioſorum evacuandorum gratia adhibentur. Corporis enim ſumma ab effluviis calidis accenſo combuſtili appropriato caleſiunt, cutisque ſpiracula laxantur, unde humores in extrema corporis effuſi incaleſcunt, extenuantur & excluduntur, ac conſecutione quadam, ut *cap. præced.* monſtravimus, ex toto evocantur, ut toti æquè ferè ſuffumigia ac balnea aquæ calidæ ſubveniant. Itaque Sideritidi itidem ut aliis, puta, *cypero, caryophyllis, cinamomo, ligno aloes, baccis lauri, abſinthii* & cæteris non ſuperſtitioſis, locum concedimus, eamque in ſuffimentorum claſſem recipimus, non quòd putatitio vulgi faſcino ſuccurrat, ſed quia accenſa & corporis poros ingreſſa partium tenuitate humores vitioſos reſolvere & elicere, adeòque etiam Faſcinum naturale ob antipatheticam aut aliam qualitatem denegatâ perſpiratione, ortum tollere poteſt.

§. 5. Mulieres trepidô ſæpe ore ex Medicis de Sideritidis in balnea vel ſuffimenta referendæ uſu quærunt, exiſtimantes, quia faſcinum vulgare explodunt, etiam illius herbæ ad faſcinum commendatæ uſum Medicos rejicere, cùm non uſum, ſed abuſum, ſtolidamque illorum deteſtentur credulitatem, exiſtimantium, voce vel viſu infantes faſcinari ſeu lædi, læſionemque herbâ iſtâ profligari poſſe. Herbam iſtam, ut medium naturale medici omnes gratâ venerantur manu, & in ea etiam præſentiam ac omnipotentiam Dei, qui vulnera ſanandi herbæ huic extus & intus uſurpatæ peculiarem inſuper virtutē indidit (vid. Tabernæmontanus *Herbar. lib. 1. cap. 17.*) admirantur. Omnia à Medicis ſunt probanda, bona tenenda, mala, inter quæ ſuperſtitioſa quoque & ſpuria veniunt, rejicienda. Superſtitioſum eſt, raſuram liminis & apicum menſæ quadratæ pro ſuffimento adhibere. Nulla enim cùm ſit figuræ, adeòque nec liminis, menſæ & apicis efficacia, ſuperſtitioſa eſt ea

curioſitas. Si autem rei artificialis materia virtute pollet deſideratâ, fruſtra in menſæ apicibus & limine quæris, quod in iſto lignô ubique obviô habetur. Superſtitioſum eſt, linteolo, quod natalitiorum tempore ſub dio fuerat ſuſpenſum, pro ſuffumigio uti. Tempus è conſecratione nativitati Salvatoris facta nihil virtutis accipit, nihil reddit. Spurca à pilis graveolentibus petitur medicina, cùm ejusdem virtutis gratiora ſuppetant. Qui numero quà tali pertinaciter inhærent, viresque attribuunt, ſuperſtitioſorum numerum ipſi augent. Perennis itaque ſit Sideritidis in abſtergendis ſordibus & evocandis humoribus pravis virtus & gloria, modò ſuperſtitionis pura in uſu maneat. Ita ſua herbæ, viris bonis ob pravam anicularum circa iſtam perſuaſionem inviſæ, manet laus, quam à ſuperſtitione depuratam pace mulierum bonâ, quibus Sideritis quàm maximè eſt accepta, jam mittimus.

CAPUT XIII.

Ruta, Alyſſum, Baccharis &c. an & quid ad faſcinum conferant, & quas vires habeant? Cur Baccharis corona faſcini remedium fuerit creditum? De Gagate.

§. 1. Mitteremus veterum ad Faſcinum; quo fruſtra perterriti fuerunt, è naturalium claſſe petita remedia, quæ *lib. 1. Part. 1. Sect. 3. cap. 4. §. 12.* vidimus, nimirum Rutam, Alyſſum, Baccharim, radicem Satyrii, quæ Orchis fœmina dicitur, & corium frontis Hyænæ. Sed quia illorum conſiderationem hunc in locum rejecimus, conjectura præterea alicui ſuboriri poteſt, annon faſcinationem, ſi non vulgarem, tamen naturalem aut magicam ſublevare queant, intacta hoc loco iſta relinquere nolumus.

§. 2. *Ruta*, à Græco ῥύτη, πηγάνιον Græcis dicta, & quidem hortenſis (Sylveſtrem, cùm omnia quæ de Ruta traduntur, de hortenſi ſint accipienda, præterimus) calida & ſicca eſt in gradu tertio acri & amaro guſtu, odoreque gravi, à ſale & ſulphure volatili, quo viridis abundat, ſicca verò caret, teſte Sim. Paulli *Quadrip. Botanic. p. 464.* inde partium ſuarum tenuitate digerit, viſcidos & craſſos humores incidit, flatus reſolvit, menſes & urinam movet, venenis reſiſtit, ob ſulphur, quod ſedativum Herm. Grube *l. c. p. 54.* vocat, quo, ut Idem *p. 142.* loquitur;

quitur, *feliciter, vapores, & quicquid datur materiæ fermentationis diſcutere, adeoq́; fermentum ſopire poſſit*: propter hoc & Sal ejus volatile non ultimum inter diaphoretica alexipharmaca locum tenet. Hinc Mithridates Rex potentiſſimus, duarum & viginti gentium domitor ac Princeps, quarum omnium linguas teſte Plinio, Solino & Valer. Maximô cognitas habuit, Ruta ſuam Antidotum, qua ſe contra lethalia venena tutatus eſt, ornaſſe dicitur.

§. 3. *Alyſſum* herbam controverſam, quam nemo probè hodie nec ante multos annos novit, ut ait Langius *lib. 1. Epiſt. Medic. 73. pag. 446.* prætcrimus. *Quot ſunt Botanici, tot de Alyſſo diverſæ ſententiæ* inquit Sim. Paulli *l. c. p. 18.* Quid ergò multam rei obſcuræ operam in re ſeriâ navare conferret? Et *Baccharis* Dioſcoridis quæ ſit, cùm controvertatur, neglecta jaceat. Icon herbæ, quam Româ à Lacuna Matthiolus ſibi transmiſſam ſcribit, Lobelio eſt ſpecies verbaſci odorati in *Ad. p. 245.* & Lobelius ſe Romæ inquiſiviſſe ait, ſed Verbaſci nomen audiviſſe, Ipſe verò *in Obſ. p. 308.* Baccharin exhibet, cujus figura Conyzæ majori à Matthiolo *p. m. 629.* propoſitæ competit, adſtipulante Bauhino *in Notis*: qui itidem *in Pinace pag. 238* Horminum Sclarea dictum, aliis Baccharim Dioſcoridis eſſe notat. Cur autem Baccharis corona Faſcini ſit Amuletum, hanc ex Fracaſtorio & Dioſcoride dat Vincentius Alſarius *de Invid. & Faſcin.* cauſam, quia nimirum ex illius ſententiâ nimiæ laudes lætitiam, hæc autem ſpirituum pariunt dilatationem, ob quam anima nocumentum facilius in ſe recipit: Baccharis verò herba ex mente Dioſcoridis odorifera eſt, conſtrictivam habens virtutem. Itaque coronamhacce herbâ contextam meatus conſtipare, & dilatationem, quæ à nimiâ laude naſci poſſet, prohibere cenſet. Sed quid de hoc ſit ſentiendum, ex iis, quæ ſupra *lib. 1. Part. 2. Sect. 3. cap. 1.* in fine diximus, colligere eſt.

§. 4. Satyrio appellationem Panes, & in Venerem Satyrorum prona juventus dederunt, ob cauſas, quas adducit Petr. Lauremberg. *Appar. Plantar. lib. 1. cap. 18.* Orchis autem Græcis id eſt, quod Latinis teſticuli aut coles. An autem Orchis fœmina ſit eadem cum Fuchſii orchide fœmina quæ Cynoſorchis montana purpurea odorata Bauhino dicitur, non conſtat. Quicquid tamen hujus rei ſit, Satyrium, cujus quàm plurima naſcuntur genera, potiſſimum (ex ſignaturâ laſci-

va) ad virilem fortitudinem reſtaurandam, uterum confortandum, eumque ad conceptionem diſponendum conferre produnt Botanicorum monumenta. Faſcini vulgaris gratiâ veteres hoc adhibuiſſe non negabit, qui eosdem Priapum pudendi maſculi formâ repræſentatum ceu faſcini fugatorem coluiſſe mecum recoluerit. Priapum autem Satyrium ſeu Orchis teſticulari radice ex parte, imo ſi caulis pars reliqua maneat, ferè totum refert. *Hyenam* lupi formâ, ſed majorem, pedibus longioribus, humanis ſimilibus, craſſis, item ſuris humanis propioribus eſſe deſcribit Scaliger *Exercit. 217. num. 7.* Aſia hoc animal nutrit. Europa eo caret, quare nec obvia ſunt de eo experimenta.

§. 5. De *Ruta* in Faſcini vulgaris curatione quid ſentiat Ariſtoteles, ſupra *Lib. 1. Part. 2. Sect. 2.* §. 2. expoſuimus. In naturali faſcino curando aliquas ei partes non negavero, quia alexipharmacâ gaudet virtute & tenuium partium eſt, & proinde ratione ſui ſalis ac ſulphuris volatilis concluſos in corpore ob antipatheticam', extra advenientem humores digerere, & ad ambitum propellere, quæque tranſpirationi obeſſe poterat, ſpiraculorum occluſionem tollere apta ſine dubiô nata eſt. *Alyſſum* & *Baccharis* dictam ob cauſam transeant. Satyrium non tam vitalem quàm genitalem confortat virtutem, & partem, à qua viri dicimur, funeratam ſuſcitat. Sed quia craſſioribus partibus conſtat, & proinde diſcutiendis humoribus ac reſerandis poris ineptum, faſcinationi naturali id conferre, non auſim dicere: neque *Corium frontis Hyenæ*, cum experimenta de eo facere, animalis hujus noſtris in oris abſentia neget.

§. 6. *Gagaten* his adjicimus, quem ficæ figurâ inſignitum inter antifaſcinatoria referri vidimus. Sed & quamcumque ſive religioſam ſive irreligioſam figuram virtute rem naturalem nullâ mactare vidimus abunde. Si quid verò in removendâ præternaturali corporis diſpoſitione forſan præſtat, molliendi, attenuandi & diſcutiendi ejus facultati, quam Galenus *lib. 6. Simpl.* & Dioſcorides *lib. 5. cap. 103.* ei attribuunt, id debetur. Suffumigium ex eo epilepticis conferre ſcribit Avicenna *Tract. 2. cap. 316.* Contradicere ei videtur Dioſcorides *l. c.* ubi ſuffitu ſonticum morbum deprehendi ait, ejusque ſuffitu veteres ſervos emendos, an epilepſiæ eſſent obnoxii, exploraſſe notat Mercatus *de Morbis capitis.* Verùm quantitatis determinatio omne ſolvit dubium.

Magna

Magna halituum ſuffituumque aromaticorum, quos cerebrum avidè attrahit, copia clarificâ ſuâ *vi* tenuique quam junctam habent acrimoniâ craſſos humores fundunt, liquant, & in vapores vertunt, qui ſuprema petentes caput replent, gravantque: ad principium verò nervorum delapſi epilepſiam pariunt, eò graviorem, quo majorem humorum copiam caput continet. Exigua verò aromaticorum ſuffituum quantitas non tantum gratâ odoris vi cerebrum ejusque ſpiritus recreat, ſed & humores reſolvit, reſolutos discutit, aut ad partes inferiores transportat, atque ita cerebrum ab epilepticis inſultibus immune præſtat: ut proinde calida juxta Hippocratem *lib. 5. Aphor. 22. & 28.* capitis gravitatem & ſolvant & pariant. Itaque cùm in ſuffiendo facilis ſit exceſſus, at humorum in capite præſentium quantitas nemini ſit perſpecta, veteres ſine dubio lapidem hunc bituminoſum inter amuleta, ut blanda fieret humorum ad extra evocatio & discuſſio, referre maluerunt. Ut homines nata ex ignorantia & metu curioſitas ad ſuperſtitionem facile trahit; ita & eadem mulieres, ut præſentius ad faſcinum remedium haberent, gagaten turpi ficæ figurâ induere compulit. Gutierrius ſuſpicatur majores noſtros medicatricem vim in lapide agnoſcentes humeris illum infantum appendiſſe non ſub indecenti ficæ forma pollice indici ſuppoſito, ſed contra indice ſubjecto pollici pro crucis formâ, quæ ſit non vulgaris tantum faſcini, ſed & averni deſtructio. Per abuſum verò talem Chriſtianam formam deletam & ficæ figuram inductam credit. Verùm à paganâ antiquitate ſuperſtitioſum illud remedium in Chriſtianum orbem manaſſe, ritûs ipſius antiquitas, ut credamus, nos movet. Pia verò quorundam Chriſtianorum pectora pro turpi iſtâ figurâ formam crucis deinceps ſubſtituiſſe, non negabimus (ſicut & Chriſti fidelibus loco bullarum re turpiculâ ſignatarum aut aliter ſuperſtitionibus auctarum, quibus gentiles ad advertendas faſcinationes fuerant uſi, ſuperſtitione in religionem mutata ad illas abolendas placuit ex ceris bullas confici, quas Agni Chriſtum præ ſe ferentis imagine inſignitas geniti in Chriſto geſtarent, notante Baronio *lib. 1. Annal. Eccleſiaſt. ad ann. 58. §. 76.*) eorum tamen nonnullos, ut ſunt varia hominum etiam in Chriſtiano orbe ingenia, ſuperſtitioſam figuram in ſinu ſuo foviſſe & ad poſteros propagaſſe ſentimus.

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT XIV.

Conſilium pro infantibus, in quibus ſigna faſcini ſic dicti vulgaris comparent: cauſæ externæ ſunt removendæ: propter eorum voracitatem ad cacochymiam eſt reſpiciendum. Si malum eſt in principio & non ſatis cognitum, ad ſudorifera, balnea calida & ſuffumigia confugere licet, modò non adſint prohibentia: quid intus exhibendum?

§. 1. QUid ergò agendum, ſi in infante vel puero faſcini ſic dicti vulgaris ſigna compareant, color mutatus, pallor in ore, ſudoris in fronte ſalſedo, oculi demiſſi, virium languor, appetitûs proſtratio, inquietudo, macies? Difficulter equidem morbi nonnulli in infantibus cognoſcuntur, teſte D. Sennerto *de Infantium Morbis Part. 2. cap. 1.* quia nec ſermone, nec aliis indiciis ſuos exprimere poſſunt affectus, ſed lacrymis tantum & ejulatibus de ſuis teſtantur paſſionibus. Proinde ſaltem στοχασμῷ erudito & ſignis obſcuris ab experientiâ petitis in illorum affectuum cognitionem pervenimus. At verò ejusdem prudentiæ eſt, non tantum morbos curare, ſed & τὸ εἰδέναι τῶν νόσων τὰ αἴτια *cognoſcere morborum cauſas*, ait Hippocrates *Lib. de Arte.* Et Trallianus *lib. 9. cap. 8. Internotio recta curationis eſt fundamentum*, methodicæ ſcilicet & rationalis, quæ indicationibus tanquam curationis fundamento nititur. Itaque, quantum poſſibile, omnes cauſæ tam externæ quàm internæ curioſè ſunt inveſtigandæ & removendæ.

§. 2. Frigidiori auræ ſi juſtò diutiùs expoſitus fuerit infans, calidiori damnum recompenſetur aere: ſi de antipathetica alicujus hominis qualitate ſuſpicio oritur, conſortium ejus vitetur. Præcipuè advertendum, cùm multarum affectionum, præſertim κακοχυμίας cruditas mater ſit fœcundiſſima, an & hæc præſens ſit, malumque foveat? Hac enim plerumque ob voracitatem infantes & pueri ſcatent. Voraces autem ſunt, & quia nutriuntur, & quia augentur, & quia multum habent caloris nativi ſecundum Hippocratem *lib. 1. Aphoriſm. 13. & 14.* propterea etiam cruditatum evacuationi, conſumtioni, & per habitum corporis diſcuſſioni pro earum exigentia invigilandum Medico. Evacuatio laxantibus peragitur: conſumtio alimenti ſubtractione, & diſcuſſio ſudoris provocatione,

catione, cujus gratiâ molli, rarô, laxo, atque aperto habitu infantes & pueros donavit natura. Denegatâ pororum tranſpiratione, ſive ea ſit ab aere frigido, ſive ab antipatheticâ qualitate, cacochymia magis in ſanguine & toto radicatur, indeque facilè omnia, quæ in quæſtione fuerunt enumerata, mala oriuntur; quæ autem cauſâ ſublatâ tolluntur. Tollitur iſta per ſudorifera, balnea calida & ſuffumigia, eoque in caſu pronâ mulierculárum manu Sideritis iterum porrigitur.

§. 3. Cùm malum eſt, ut dicitur, in herba, ut, quæ ſit futura imminentis morbi ſpecies, non ſatis in primo acceſſu pateat, ad ſudorifera, balnea calida, & ſuffumigia confugere licet, modò cætera ſint paria, h. e. præter enumerata mala non adſint graviora iſtorum uſum prohibentia, v. g. calor febrilis. Balnei enim calor & ſuffumigia majorem in ſanguine fervente pariunt ebullitionem. Suffumigia etiam nocent macilentis, habentibus temperaturam calidam & ſiccam, his quoque, quibus adeſt pectoris anguſtia, vel propter vaſa obſtructa, vel quando deſtillat à capite, docente Fallopio *Tract. de Morbo Gall. cap. 69.* Macies à cauſa naturali orta (quæ eſt à ſupernaturali, jam non attenditur) non tam citò ſe ut alii affectus prodit, propterea nec de ea per iſtiusmodi remedia removenda cura mox ſubit. Quando verò oculis fit conſpicua, cauſarum, quæ bene multæ ſunt, ratio in curatione eſt habenda, nec quævis promiſcuè in uſum trahenda. Præſtat tamen in primo morbi cujusvis acceſſu, ut parentum quoque deſiderio ſatisfiat, cordialia alexipharmaca exhibere, atque ita Cor contra metuendos exhalationum malarum inſultus præmunire, donec ſurgentis morbi facies magis magisque innoteſcat, ne Medicinæ mora, quæ malignitati latenti calcar addit, ſecuro irreparabile vitæ damnum creet. Sic Grülingius *in Tractat. Germanic. de Morbis Infantium cap. 36.* ad morbum eorundem ignotum commendat ſequens, etiam ad vermes, febres petechiales, variolas, morbillos, dyſenteriam, vomitum & alia mala utile.

℞. *Hyacinth.*
Corall. rubr.
Boli Armen.
Terræ ſigillat. ana drachm. unam.
Tormentill.
Diptamni alb.

Sem. citri.
Croci.
Myrrha.
Roſar. rubr.
Santalor. omnium.
Oſſ. de corde cervi.
Cornu cervi philoſ. præp.
Sem. acetoſ.
Portulac.
Raſura ebor.
Margarith.
Seric. crud. ana ſcrup. unum.
Fol. auri.
Argenti ana numero unum.
Camphora.
Moſch.
Ambra crud. ana granum unum.
Cum *Syrup. de limon.* quant. ſuff.
Fiat *Electuarium*, vel ſine ſyrupo *Pulvis.*

Idem & hoc ſuffumigium ibi habet:

℞. *Aſa fœtid.*
Myrrha.
Thuris ana drachm. unam.
Flor. ſilig.
Cartham. ana pugill. unum.
Miſc, Fiat Pulvis.

§. 4. His partem ſecundam de Faſcinatione naturali finio, in qua Pyrrhonius fui & ζητικὸς, non (niſi fallor) σκεπτικός. An verò gravioribus doctiorum rationibus convictus ſim futurus ἐφεκτικὸς vel δογματικὸς, dies docebit. Meliora docentis ductum ſequi non renuo.

LIBER

Digitized by Google

LIBER III.

De FASCINATIONE MAGICA ET DÆMONIACA.

PARS I.

FASCINATIONIS DIABOLICO-MAGICÆ NOMEN, EXISTENTIAM ET DEFINITIONEM INDAGAT.

CAPUT I.

Autor è foro Philoſophorum ad Magorum forum progreditur: hoc iſto eſt longè majus. Cur faſcinatio hæc diabolica & magica dicatur? Vocis, Magus, derivatio, quid ſignificet? A nativa ſignificatione in alienam abiit. Nomen Diabolus explicatur. Faſcinatio hæc Dardania appellari poteſt. Dardanus Magus. Magi olim Dardanarii dicebantur; non ita hodie. Nomen, Faſcinatio Magica, hic in ampliori ſignificatione capitur. Faſcinatio magica & diabolica quomodo differant? Magi, non ut tales, etiam lædere poſſunt. Ad veneficium quid requiratur?

§. 1. E foro Philoſophorum *ad Magorum* jam tendimus forum, examinaturi, quantum Magis & Sagis in Faſcinationis opere ſit tribuendum. Tantò magis autem huic incumbemus, quantò majus hoc forum eſt. Eſt autem ampliſſimum, hoc eſt, major eſt eorum numerus, qui ob tacitum vel expreſſum cum dæmone pa-

Digitized by Google

ctum faſcinant, quàm eorum, qui ex naturali quadam & inſitâ potentiâ citra Dæmonis adſpirationem qualitatem inferunt pernicioſam.

§. 2. *Diabolica* & *Magica* dicitur hæc Faſcinatio à causâ *efficiente principali* & *inſtrumentali*. Hæc *Magus* eſt, iſta *Diabolus*. Vox, *Magus*, origine Perſica eſt, à qua Magicus, Magia, quæ ſignificat rerum divinarum humanarumque ſcientiam, ad quam Aretius *lib. 44. pag. 430.* quatuor pertinuiſſe notat. 1. Cultum ſacrum. 2. Cognitionem phyſicam. 3. Mathematicam rerum ſcientiam. 4. Politicam, ſeu populorum regendorum peritiam. Perſicè ſonat *Mog*, teſte D. Elichmanno linguæ Perſicæ ſtudioſiſſimô, ac Civitatis Lugdunenſis in Batavia Medico experientiſſimô, elogio Voetii *Part. 3. Diſp. Select. pag. 540.* idque nomen proprium fuiſſe ipſius Zoroaſtri, primi autoris, vel ſaltem inter Perſas Magiæ inſtauratoris, tradit iſte. Ita Magus vi vocis originalis ſapientem & rerum divinarum humanarumque peritum notat. Jul. Cæſar Scaliger *Exerc. 327. Nomen*, ait, *magi apud vulgum odioſum facit colluvies impoſtorum, at apud Perſas nihil aliud, quàm ſapientem notat.*

§. 3. Euſtathius vocem iſtam Græcam facit, & à *μάσσειν*, i. e. φυρᾶν ἢ σπογγίζειν, hoc eſt, *ſubigere maſſam* ſeu *pinſere & abſtergere* ducit. Iſidorus ad Latinam vocem *Magnus* revocat *libr. 8. Orig. cap. 9.* ubi ait: *Magi ſunt, qui vulgò malefici ob facinorum magnitudinem nuncupantur.* Nos diſceptationem hanc nominum cenſoribus relinquimus, & commune Doctorum ſuffragium ſecuti vocem iſtam Perſarum propriam fuiſſe cenſemus, apud quos, ut Cicero *lib. 1. de Divin.* teſtatur, *Magi genus ſapientum & Doctorum habitum*, quos Suidas τοὺς παρὰ Πέρσαις φιλοσόφους καὶ φιλοθέους vocat. Eorum doctrinam Laertius *in Proœmio Lib. de Vit. Philoſophor.* tradit. *Sapientes ſuos ita vocabant Perſæ Magos, quos Ægyptii appellabant Sacerdotes, Indi Gymnoſophiſtas, Græci Sophos & Philoſophos, Galli Druidas, Germani* die Pfaffen / *& dialecto Saxonicâ* die Papen / *à Papâ.* Beckmannus *pag. 839. Origin.*

§. 4. Horum myſteriis Perſicæ poteſtates in rebus faciendis divinis ſolemniter utebantur; neque ad regium culmen adſpirare contigit ulli, qui non ante Magorum diſciplinam ſcientiamque percepiſſet. *Dan. 2. v. 11.* Magorum etiam fit ſecundum verſionem Græcam & Latinam mentio. In Hebræo autem vox extat אַשָּׁפִים אַשָּׁף, quæ ſapientiæ operantes, Philoſophos, Aſtrologos ſignificat. Sed honeſtiſſimum

hoc

hoc nomen temporis ſucceſſu idem, quod aliæ voces optimæ, v. g. Tyrannus & Sophiſta ſenſerunt, excepit fatum ut à nativa in alienam ſignificationis poteſtatem ſub infelici abuſus ſidere fuerit raptum. Nam quia plerique ſpecioſo religionis & arcanæ ſcientiæ prætextu maleficas artes exercebant, uti Plinius initio *lib. 30. Hiſt. Nat. 9.* queritur, infamiæ nota nomini fuit inuſta, ut communis ſermo jam Magos pro maleficis & iis accipiat, qui inito cum Dæmone pactô artibus ſe tradunt illicitis. Idem Hieronymus *in cap. 11. v. 2. Danielis* commentatur. *Quos*, inquit, *nos hariolos, cæteri* ἐπαοιδοὺς *interpretati ſunt, i. e. incantatores. Ergò videntur mihi incantatores eſſe, qui verbis rem peragunt: Magi, qui de ſingulis philoſophantur; Malefici qui ſanguine utuntur & victimis, & ſæpe contingunt corpora mortuorum. Porrò in Chaldæis* γενεθλιαλόγους *ſignificari puto, quos vulgus Mathematicos vocat. Conſuetudo autem & ſermo communis magos pro maleficis accipit: qui aliter habentur apud gentem ſuam, eò quòd ſint Philoſophi Chaldæorum, & ad artis hujus ſcientiam Reges quoq; & principes ejusdem gentis omnia faciunt.*

§. 5. *Diabolica* dicitur à *Diabolo*, & hic, διάβολος à διαβάλλειν quod eſt *obtrectari, calumniari*, cujus appellationis triplicem rationem infra *Part. 3. Sect. 1. cap. 1. §. 5.* ex Chryſoſtomo trademus. Nomine hoc non tantum Princeps & caput malorum ſpirituum indigitatur, *Matt. 25. v. 41. Apoc. 12. v. 9.* ſed & univerſus malignorum ſpirituum cœtus. *Luc. 8. v. 12. Actor. 10. v. 38.* quamvis in ſingulari nomen illud reperiatur, plus tamen ſcriptura, quando ſingulari numero pro plurali utitur, ſingularitate, quàm pluralitate indicat, ſecundum Auguſtinum *in Libris Locution. in Geneſ. & Exod.* Imò Magi & Sagæ idem cum Juda participare poſſunt nomen. Judas enim à Chriſto Diabolus vocatur *Joh. 6. v. 70.* quia nimirum Diaboli organum erat. Atqui ejusdem organa Magi quoque ſunt & Sagæ.

§. 6. Ad mentem Columellæ, cui Dardaniæ artes magicæ ſunt, *faſcinatio Dardania* etiam dici poſſet à Dardano, quem Magum fuiſſe ex Apulejo conſtat. Sic autem Columella *de Cultu Hortor. lib. 10.* ait:

At ſi nulla valet medicina repellere peſtem,
Dardaniæ veniant artes.

& Dardanarii Magi olim vocabantur, quorum maleficiis & venenis magicis annonam averti in eorum horrea, & in metiendo menſuram imminui,

minui, ejusque modio ſubtrahi creditum. Qui verò nunc Dardanarii dicuntur, Turnebus *lib. 9. Adverſ.* & quos Joh. Heringius *Mantiſſ. de Molendinis c. 3. n. 45.* citat, autores explicant, nim. παλιγκαπήλας, Korn-und Wein-Juden/ die allerley auf-und vorkauffen.

§. 7. Faſcinatio Diabolica & Magica patrio idiomate dici poteſt Verzauberung / zauberiſche uud teuffeliſche Verblendung / Hexen-Weſen: ſecundum noſtrates, angethanes teuffeliſches Weſen / Krazwaſſer/ ideò ſine dubio, quia aquarum infectarum in ſolum, per quod homines faſcinandi ambulant, profuſione quandoque faſcinum infertur. Faſcinatio hæc quidem uſitatiùs & magis ſpecialiter convenit præſtigiatoriæ ſenſuum deluſioni & deceptioni, imò κατ᾽ ἐξοχὴν & ſine addito pro Magicâ capitur: hic autem quamcunque mutationem & alterationem, ſive ea vera ſit, ſive apparens, ſive ad malum ſive ad bonum tendere videatur, ſive à Dæmone per ſe, ſive Magi voluntate & cooperatione introductam notat, ſtatumque vel ſupra conditionem naturalem elevatum vel infra eum dejectum exprimit. Faſcinatio in omni magicâ actione occurrit, ſi non oculorum corporis, tamen mentis, quæ iſtâ gravior eſt, & periculoſior.

§. 8. *Faſcinatio Diabolica* & *Magica* quamvis ab autoribus promiſcuè ſæpè capiantur, *differunt* tamen, ſi rem exactiùs evolvimus, ut termini magis & minus communes. Omnis quidem Faſcinatio Magica eſt Diabolica, quia Magi ut tales, ſive in rigore propter fœdus cum Satanâ initum expreſſum, ſive in latiori ſignificatu propter implicitum pactum intelligantur, ad faſcinandum & incantandum Dæmonis requirunt operam: Sed non omnis Faſcinatio Diabolica eſt Magica, quia ſine Magorum conſenſu & adminiſtratoriâ operâ Satanas per ſe, cum permiſſionem habet, lædere poteſt. Dixi *ut tales*. Multas enim Magi, non ut tales, ſed ut agentia libera citra pacti ullius ſuſpicionem edere poſſunt actiones, vel *vitioſas*, quando nimirum rebus non abſurdis, nullâque ad faſcinum inferendum virtute pollentibus, ſed iis, quas natura adverſis & malignis qualitatibus inſtructas ex ſinu ſuo fundit, in proximi perniciem utuntur, eodem modô, uti quis appellô, arſenicô & aliis rebus venenatis abuti poteſt, ut faciunt latrones, fures, infanticidæ: vel *ſpecioſas*, quando accuratiſſima naturalium ſcientiâ imbuti Magiæ licitæ edunt ſpecimina, quæ præſtigiatoria ſimplicioribus videntur, ut ſunt

v. g.

v. g. quæ Opticæ beneficiô jucundiſſima oculis repræſentantur ſpectacula.

§. 9. Nullam quidem Magiam licitam inveniri nonnulli contendunt, inque malam ſolùm partem Magiam accipiunt: verùm generali vocis iſtius ſenſu præter Dæmoniacam etiam naturalem, ac, quam huc aliqui referunt, (aliis tamen ſub naturali comprehendentibus) artificialem contineri ex Veteribus Philo Judæus & Plinius, ex Recentioribus varii omnium facultatum Viri doctiſſimi tradiderunt. Ideoque *ut Veneficium* (ſeu faſcinatio Magica) *appelletur, neceſſarium eſt, ut Dæmon & Saga concurrant. Ubi enim Dæmon ſolus precibus & pacto ſagarum non inſtigatus, hominem affligit, id quod Jobo accidit, tum propriè veneficium aut actio magica non appellatur, ſed tum ſolùm veneficium dicitur; cum Diabolus in gratiam venefica & ejus precibus, vel pacto invitatus, homini nocet & damnum infert*, ait Sennertus *Libr. 6. Pr. Med. Part. 9. cap. 5.*

CAPUT II.

Faſcinationem Diabolicam & Magicam dari probatur. Reginaldus Scotus eam negavit: Voetibus autem rationibus 10. probat. Gutierrio Faſcinationem Diabolicam, & quidem non rem, ſed nomen ejus impugnanti reſpondetur, & nomen vindicatur. Faſcinatio pro diverſo reſpectu diverſimodè definitur: id quod materiam præſentem diverſimodè tractandi anſam præbet.

§. 1. Dari *Faſcinationem Diabolicam & Magicam* fateri tenentur, quicunque Magiam Dæmoniacam, Dæmonisque in hominem, permittente Deo, poteſtatem agnoſcunt. Diaboli enim abjurati Dei & creaturarum omnium hoſtis proprium eſt, nocere, & ad hoc Magos, ne nocendi occaſionem unquam negligant, cogit. Magiam autem talem (naturali ſeu licitæ, quæ habitus eſt rerum abditarum, ſcientiâ operumque admirandorum arte conſtans, honeſtum in Philoſophiæ circo relinquimus locum) dari, non eſt, ut in eo probando operosè deſudemus, cùm jam antè bene multi hoc rei manifeſtæ onus in ſe ſuſceperint: præ cæteris Voetius *l. c. pag. 563.* argumentum hoc firmis ſuffulſit rationibus, & quidem ideò, quòd, referente eodem, ex lectione libri Reginaldi

Digitized by Google

naldi Scoti, Nobilis Angli (in quo Magiæ crimen apertè negavit, & ex profeſsò oppugnavit, omnesque ejus mirabiles effectus aut ad melancholiam, aliosve naturales morbos, aut ad artem, induſtriam, & agilitatem hominum, figmentis & præſtigiis ſuis illudentium, aut ad ſtolidas imaginationes dictorum Magorum, aut ad vanas nugas & fictiones eorundem magorum refert) ex quo in Belgicum idioma tranſlatus eſt, non pauci ab illo tempore docti & indocti in Belgiô fluctuare, & de Magiâ σκεπτίζειν ac λιβερτινίζειν inceperint. Fulcra nos ſummatim hîc enumerabimus.

§. 2. *Saduceos* verò, *Peripateticos* illos, qui Ariſtotelem Dæmones nullos agnoſcentem, absque Chriſtianæ fidei mixturâ in omnibus ſectantur, ut & *Platonicos*, qui Dæmonibus bonitatem attribuendo angelos bonos cum malis confundunt; *Anabaptiſtas* iſtos, quibus malus Angelus eſt potentia Dei ad nocendum exſerta, *Atheos*, *Scepticos*, *Epicureos*, quibus, ut cum Tertulliano loquar, Deus venter eſt, pulmo templum, & aqualiculus altare; item *Quackeros* quosdam in Angliâ, omnesque eos, qui operationes & apparitiones aut ad cauſas naturales trahunt, aut tanquam fabulas rident, atque ita conſequenter Faſcinationem negant, ad autores, qui ex profeſsô hanc materiam tractarunt, remittemus.

§. 3. Probat autem Voetius 1. à teſtimoniis S. Scripturæ. 2. à variorum affectuum vi admirandâ, naturæ poteſtatem excedente. 3. Decretis Conciliorum. 4. conſenſu Patrum. 5. conſenſu omnium Theologorum, quarumcunque partium illi fuerint. 6. legibus gentium, & Judicum praxi. 7. conſenſu gentium, cujuscunque religionis fuerint, imprimis Sapientum, Philoſophorum, Medicorum, Poetarum, Hiſtoricorum, Oratorum, Judæorum doctorum. 8. ex Jure canonicô. 9. ex hiſtoriis & relationibus de Scholis Magorum. 10. à poſſibili, quòd non impoſſibilis ſit, & contradictionem non implicet Magia aut ex parte Diaboli, aut ex parte hominis, aut ex parte modi paciſcendi, aut ex parte Dei permittentis. Idem argumentum M. Bernh. Albrecht *Lib. de Magiâ cap. 1.* ſeptem rationibus probat.

§. 4. Gutierrius licèt Magiam & Magicas operationes non neget, faſcinum tamen Diabolicum impoſſibilitatem omnem habere ait, inſcitiæque ac ruditatis omnes arguit, qui, cùm faſcinum naturale ipſiſſimæ veritati

veritati repugnare admittant, faſcinum nihilominus diabolicum adſtruere contendunt, & ex certo antecedenti illationem legitimam inferre neſciunt. *Dæmon*, pergit *pag. 126. propria virtute nequit transmutare materiam corpoream, niſi adhibeat illi activa proportionata effectibus, quos intendit: ſed implicat omni modo agens naturale faſcinare aptum: ergo & quod Dæmon faſcinationem operetur.* Hoc ita confirmat: *Dæmon*, inquit, *eo ipſo comburit (ut exemplo utar) quia combuſtivum natura adeſt: at dato, quòd iſtud per illam implicaret, aut deficeret, quonam modo Dæmon ignitionem operaretur? at non eſt agens faſcinativum, qua ergò virtute faſcinabit ille? quo inſtrumento? Si & hac & illud nec in abditiſſimis naturæ arcanis reconduntur.*

§. 5. Verùm enim verò ambabus 1. largimur, Faſcinum, quod vi primævæ ſignificationis & uſurpationis voce vel viſu fiat, non dari. Atque nullum, etiam habitô ad iſtum ſenſum reſpectu, dari faſcinum Diabolicum nos ipſi admittimus. Admittimus 2. faſcinum Phyſicum, quod effluviis fit putridis & corruptis, contagii rectiùs, quàm faſcini nomen mereri: nihilominus tamen etiam aliâ ratione citra contagionis notam dari faſcinum *lib. 2.* evictum dedimus, quod ipſum tamen ad Dæmoniacum accommodari non poſſe, nos itidem largimur. Et quamvis non daretur faſcinum phyſicum, quod propriâ agentis naturalis poteſtate alteri communicari poſſet, non tamen propterea Diabolicum foret negandum faſcinum. Licet enim non propria, ſed alterius naturæ nimirum virtute objecta Dæmon, applicando activa paſſivis, alteret, ratio tamen cauſandi in eo non abeſt, veraque cauſa eſt, ſi non phyſica, tamen moralis, quia & intendit, & influxum præbet moralem. Victoria magna Regi tribuitur, licet non Rex ipſe, ſed milites eam verè reportarint: ſic faſcinatio ſeu læſio Diaboli potentiâ illata, licet non per ſe, ſed naturæ poteſtate ille alterationem objecto impreſſerit, Diabolica rectè ſalutatur. Si quis verò contenderit, hoc faſcini ſignificatum à genuinô ſeu primitivô longiùs abire, & Magiſtratum, qui reum carnificis manu lædit, pluraque agentia moralia faſcinatoris nomine abſurdè fore indigitanda, propptereaque pro faſcinô incantamenti vocem velit ſubſtitutam, cum eo quidem non pugnavero: ſed quia uſus communis dicendi magiſter, hunc ſignificationis characterem voci iſti indidit, ex quo ea jus togæ cum ea ſignificationis poteſtate adepta, ut

pro læſione & alteratione à Diabolo, ſeu immediatè ſeu mediatè illatâ accipiatur, retinebimus probatum probatis autoribus nomen. *Vive moribus præteritis, & loquere verbis præſentibus*, dicit Favorinus Philoſophus adoleſcenti apud Gellium *Noct. Attic. cap. 10.*

§. 6. Faſcinum Magicum Delrio *Lib. 3. Part. 1. Quæſt. 3.* & Rodericus à Caſtro *Medic. Politic. lib. 4. cap. 1.* deſcribit, quod ſit *pernicioſa qualitas Dæmonum arte illata, ob tacitum vel expreſſum hominis cum Dæmone pactum.* Aretio *Probl. Theol. Part. 3. pag. 348.* & Vairo (referente Voſſio) *2. de Faſcino cap. ult.* faſcinum κατ' ἐξοχὴν Diabolicum eſt, proinde *ille* deſcribit Faſcinum, quod ſit *maleficium operâ Satanæ, Deo permittente, confectum ad deſtruenda opera Dei vel ſaltem ut deſtruxiſſe videatur.* Hic verò ita: *Faſcinum eſt pernicioſa qualitas Dæmonum arte illata, ob tacitum vel expreſſum pactum cum eiſdem dæmonibus illatum.* Henr. Nicolai *Exercit. de Magic. Action. 8. pag. 184. Faſcinatio propriè eſt actus Magicus, quo invidè aſpiciente aut delaudante aliquem Mago Dæmon ex pacto cum eo occultè, modo ſibi cognito lædit*, id quod Faſcinum appellatur. Ita Faſcinatio à nonullis anguſtioribus, à quibusdam latioribus circumſcribitur terminis, his læſionem omni creaturæ modò à Satanicâ colluvie quocunque illatam innuentibus; iſtis eam ſaltem, quam homini Magorum oculus vel lingua, vel juxta nonnullos etiam contactus, item halitus, inferre putatur, reſpicientibus, his latitudinem actionis magicæ perpendentibus, iſtis primævam vocis, Faſcinum, ſignificationem attendentibus. Iſtorum ductum nos primò ſequemur, viſuri, an Magi viſu & voce, item tactu & halitu homines faſcinare queant. Deinde quæ eorundem in alia objecta Dæmonis auxilio ſit poteſtas, examinabimus. Proinde nec de omnibus quæ Dæmon per ſe efficere valet, ſeu de abſolutâ ejusdem à Deo in creatione datâ poteſtate, ſed reſpectivâ hoc Libro tertiò nobis erit ſermo, de eâ ſcilicet, qua ex Magorum conſenſu ac voluntate, Deique permiſſione agit & facit. Facit autem ea, quæ in Magorum poteſtate non ſunt, vel eſſe ſaltem perſuadet, Cacodæmone ipſo tacitè interim omnia perficiente, Mago verò applicando in quibusdam activa paſſivis, in quibusdam ſigna ſaltem ponendo manus auxiliatrices vel quaſi ſaltem conferente.

PARS

PARS II.

De

FASCINATIONE MAGICA
RATIONE PRIMITIVÆ ET STRICTÆ VOCIS, FASCINUM, SIGNIFICATIONIS.

CAPUT I.

Magos viſu faſcinandi poteſtatem habere, autoritate, ratione & experientia videtur poſſe probari. Sed impoſſibilitas in contrarium remonſtratur. Quæ viſu inferri putantur maleficia, à Dæmone fiunt. Sagæ in Perſia corda hominibus devorant.

§. 1. HOmines viſu, voce, tactu & halitu ex peculiari & naturali, non dæmoniacâ qualitate alios afficere & faſcinare, adeòque per naturam maleficos eſſe, cùm multa ſuadere videantur, ea nunc evolvemus & diluemus, ut, qui in his latibulis degunt, abſconditi, in lucem protrahantur Magi.

§. 2. *Viſu* faſcinandi potentiam ſe obtinere & ſibi & aliis perſuadent Magi, horumque Patroni. Pollicem his premere videtur Plinius, qui *lib. 7. H. N. cap. 2.* in Triballis & Illyriis familias eſſe quasdam effaſcinantium, qui viſu effaſcinent, ſcribit. Item hujus generis fœminas in Bythia, & in Ponto Tibiorum genus geminâ pupillâ exitioſos eſſe aliis refert. Rationem hanc eſſe exiſtimant, quod ex oculis ſuis radios velut jacula ad corda eorum, qui faſcino ſunt afficiendi, emittant, certumque corpus lædant. Experientiam ſuffragari putant mille hiſtoriis illuſtrem. Unicam jam ex Bapt. Codroncho *lib. 2. de Morb. Venef. cap. 2.* ab Autoribus, ut ipſe ait, gravibus & certis relatam placet adducere, cujusdam videlicet mercatoris, qui, eum in partibus Sueciæ extra quoddam caſtrum animi causâ per quoddam pratum duobus famulis comitatus perambularet, à malefica quadam muliere ab uno ex conſervis à longè cognitâ, admonitus eſt, ut ſigno ſanctæ crucis ſe muniret, quoniam illius ditionis potior venefica, quæ ſolo intuitu malefi-

ea inferre ſciret, ipſis obviam veniret. Quod monitum ipſe parvipendens, & iſta nunquam ſibi timorem incusſiſſe aſſeverans, cùm nondum ferè illa protuliſſet verba, in pede ſiniſtro illatam læſionem expertus eſt, ita, ut, cùm pedem è loco amovere non poſſet, & dolore lancinaretur, ad caſtrum equo fuerit deductus. Ubi per triduum doloribus auctis, accerſito quodam villicô, qui hujuscemodi curare mala profitebatur, factô periculô ex plumbo liquefacto & in aquam ſupra pedem projecto, morbum ex maleficô ortum duxiſſe, quibusdam prolatis verbis & tacto pede per aliud triduum curatus eſt.

§. 3. Verùm enim verò tantum abeſt, ut viſu faſcinent Magi, ut potius omnia ab eo maneant immunia, ſive Magi ut tales, ſive ut homines ſpectentur. Ut homines ſunt, eundem (non alium) viſionis modum, qui fit ſpecierum receptione, obtinent. Ut tales verò, ſeu ut Magi ſpectati, nullam præ non magis à Dæmone accipiunt nobilioris viſûs privilegium; neque, ſi velit, poteſt Dæmon viſionis naturam invertere, & ex actione purè immanente, qualis eſt virtus viſiva, transeuntem facere, quia contradictionem implicat, quæ omnia fuſius *lib. 1.* ſunt propoſita, ubi quidem ex oculo, ut parte corporis, effluvia quandoque maligna emanare poſſe, ſed pauca ea, minorumque virium eſſe, quàm ut diſtans objectum, & ex multis certum faſcinare queant, diximus. Proinde fruſtranea eſt illa quorundam cautela, judices admonentium, ut maleficas ante ſe tergo adverſas produci curent, ne judicem ſaga, ſi prior oculos in eum defigat, viſu ita faſcinet, ut mitior fiat ac ad abſolvendum facilior. *Nonne naniæ hæ ſunt puriles? Quid virium habet aſpectus maleficæ eò, quod primo vel ſecundo loco judicem viderit?* Delrio *Diſq. Mag. L. 3. Sect. 7. p. m. 41.*

§. 4. Cùm ergò vi contradictionis jam allatæ impoſſibile ſit viſu nocere; quæ verò hominibus, brutis, arboribus & ſegetibus uno intuitu inferri creduntur, mala magna, ſæpiuſculè nullâ morâ interpoſitâ è longinquo illata ab effluviis derivari nequeant, ad aliud recurrendum erit principium. Aliud autem præter Dæmonem aſſignari nequit, qui, cùm ad nocendum dato nutu paratiſſimus ſit, pravam per aerem circumſtantem qualitatem, quæ non tantum hominem & brutum, ſed & ſegetes & arbores lædit, diffundit: tenera autem infantium corpuſcula cùm ob rariorem corporis compagem faciliorem hali-

tibus

tibus malignis ingreſſum concedant, faciliùs afficiuntur. Iſta Dæmonis facultas, & ad nocendum promtus ac occultus concurſus, cùm & faſcinantes & faſcinatos ſæpè lateat (multis tamen, præſertim his, qui per pactum expreſſum Satanæ ſunt obſtricti, eum patere, negare nolo) hinc viſui oculorumque naturæ adſcribunt, quod occultæ Dæmonis operationi erat tribuendam. Sic *ſaga quædam viſum infantis cujusdam intuitu & afflatu ſuo cum verbis hîs in nomine amaſii Stygii pronunciatis perdidit*, Ich wolte daß du blind wäreſt/ Carpzov. Pract. Crimin. *Part. 2. Sent. Scabin. Lipſienſ. 21. p. 445.*

§. 5. Ita etiam in Triballis & Illyriis familias viſu effaſcinantium & hujus generis fœminas in Bythia tacitam Dæmonis cooperationem, vel latuiſſe, vel ſe latere ſimulaſſe, omninò exiſtimamus. Pupillam geminam ſupra *Lib. 1. Part. 2. Sect. 1. cap. 2.* §. 5. ſpectavimus & examinavimus. Memorabiles ſunt & lectu dignæ obſervationes ad materiam præſentem ſpectantes Petri della Valle *Itiner. Perſic. Epiſt. 17.* à Nobiliſſ. Sachſio ex Italico in Romanum idioma translatæ, & Dn. Lic. Garmano communicatæ, quas hic *lib. 1. de Mirac. Mort. Tit. 3. §. 25.* recenſet. *Nec hodie*, ait, *res inſolita hic* (in Perſiâ corda hominibus devorare) *& præcipuè inter Arabes, qui habitant circa ſinum Perſicum ad littus ejus Occidentale, eſt res maximè familiaris. Et fit, ut veneficæ, quando volunt devorare cor hominis, ipſum per longum temporis ſpacium fixis aſpiciunt oculis, murmurantes aliquot Diabolica verba, cujus incantationis vi aut operâ Diabolicâ faciunt, ut illa perſona, licèt ſana ſit & benè conſtituta, ſtatim incidat in ignotum & incurabilem morbum, inſtar hectici brevi conſumatur & moriatur. Et interdum tam citò faciunt hanc operationem, ut illum, cui cor devorarunt (nam & hoc in artem exercent, ut aut totum, aut partem devorent, hoc eſt, ſtatim conſumant, aut ejus partes, vel citò, vel paulatim moriatur) ſæpe inter paucos dies obeat.* Non minus lectu digna ſunt ſequentia, quæ ibi & §. *ſeq.* habentur: *Vocant hanc artem ruſtici mangiare il cuore, devorare cor, quia credunt, quod Diabolus veneficis faciat apparere & repræſentare inviſibiliter, quando proferunt ſpurca iſta verba vigore iſtius incantamenti, cor & interiora ægri exeant è corpore, quæ illa comedant. In quo opere exiſtimant inveniri ſaporem ſuaviſſimum, & tantum, ut ſæpius abſque prævia ulla inimicitiâ tali modo innocentes perimant, & ipſis conjunctiſſimos,*

ſimos, quia dicunt, quòd illorum corda, quæ appetunt, ipſorum palato ſint cibi ſapidiſſimi. Refert idem Petrus della Valle *Fratrem Sebaſtianum Gieſu Auguſtinianum Luſitanum hominem optimæ fidei ſe oculatum exhibuiſſe teſtem, quòd cùm in confinibus Arabiæ felicis vidiſſet Arabem captum, hujus nominis reum, qui, cum à Gubernatore loci Luſitano (quod in Maſcat aut in Ormus fuerit) interrogatus fuiſſet, an, ſi, ſicut præſumeret, ſe poſſe interiora viſcera & cor hominis devorare, etiam poſſet ex ingenti cucumere abſque illius diſſectione interiora vorare, reſpondit, quod optimè poſſet. Adducto igitur cucumere in præſentia Gubernatoris diu ipſum aſpexit, murmurans incantationes, pòſt dicens jam totum eſſe abſumtum, & reverà apertum cucumerem totum inventum fuiſſe vacuum.* Hæc ille.

CAPUT II.

Verbis non poſſunt Magi faſcinare. Friderico I. Barbaroſſæ Magus quidam verbis non potuit nocere. Verba virtute à Dæmone non poſſunt imprægnari, ipſe occultè operatur. Hiſtoria muris, qui verbis cujusdam natibus immiſſus credebatur. Varia ex abſceſſibus prodire quandoq; obſervatum.

§. 1. VErba Faſcinationis, quæ Magica eſſe putatur, cauſam eſſe potiſſimam, non pauci arbitrantur, rationibus, quas *lib. 1.* recenſuimus, moti. Sed & ibi nos, rationibus iisdem diſcuſſis, nullam eſſe verborum potentiam evicimus, propterea tantum abeſt, ut voce Magi faſcinent, ut potius omnia ab ea maneant immunia. Itaque *nec Fridericum I. Barbaroſſam [illegible]ſtum Magi Arabis minæ terruerunt. Hunc Mediolanenſes, ut Imperatorem veneno tolleret, ablegarant: qua re cognitâ Arabem cepit Imperator, puniitq; Licet autem Arabs Magus graviter Friderico minitaretur; ſe illum verbis enecare, niſi dimitteretur, velle: nullo tamen modo commovebatur Imperator, verbis tantam non ineſſe vim ſciens, propterea & acerbas alter dedit pœnas,* Wierus *lib. 6, cap. 12. pag. mihi 493.*

§. 2. Neque ea Dæmonis eſt poteſtas, ut verbis ipſis Magorum realem imprimere queat virtutem, cùm verba Magorum æquè ac non Magorum ex varia in organis vocis formationi dicatis diverberatione orian-

oriantur, quæ ut talia nihil virtutis nec à Dæmone, nec à naturâ accipere apta nata ſunt. Virtutem autem moralem, quam ſignificatio, vocis forma, poſſidet, in realem mutare itidem neſcit. Si verò vocis materiam, quæ halitus eſt, Dæmonem virtute imprægnare dixerint, fruſtra jam verbis ipſis adſcribi patet, quod accedenti principio ſeu agenti alieno eſt attribuendum. Dæmon ergo conceſsâ à Deo permiſſione & à Magis adſtipulatione occulto modo infert id, quod ſe verbis inferre putant impia collegii Satanici membra, aut ſi non verbis promiſcuè prolatis id ſe conſequi ſciunt, ex pacto tamen ab ipſo Dæmone ſe impetraturos confidunt ejus clientes : quod quidem per pactum obtinent expreſſum. Niderus, *qui de ſagis innumeris quæſtionem habuit, unam à ſe viſam ait, quæ unicâ ſolùm voce homines enecaret*, Bodinus *lib. 2. cap. 8. pag. 273.* Abſurdum! Unica voce etiam giganteo rictu prolatâ non poteſt vel muſcam, nedum hominem enecare. Diabolus hîc omne punctum, ſi permiſſionem habet, abſolvit. Per tacitum verò pactum acquirunt effectum, qui hoſtilibus ſuſurris & admurmuratis verbis virtutem efficiendi tribuunt, propterea cum velut ſacramenta Dæmonis iſta, quæ ipſe prædocuit & ſuggeſſit (licet hoc ignorent) ſint, eidem ſe obſtringunt, quicunque iis utuntur : ſiquidem qui primus à magiſtro infernali ea verba accepit, ea lege habuiſſe cenſetur, ut quicunque illis verbis uteretur, tacitè Dæmonem invocare intelligeretur.

§. 3. Hiſtoriam his ſubjungo recentem, in pago Wolſpach huic urbi vicino notatam. Martinus Bitſch ejus loci incola in agrum rapis conſitum alvum exoneraturus ingreditur. Vetula, cujus ager eſt, exonerantem procul conſpiciens ei imprecatur & dira vovet, ut Diabolus rattos, & mures in ejus nates deducat, his verbis: Daß dir der Teuffel Ratzen und Mäuſe in Hintern führe. Ex eo mox tuberculum in natibus Viri ſiniſtris ortum majus indies cepit incrementum menſuræ capiendæ non impar. Chirurgus emolliendi gratia varia, ſed fruſtra applicat. Ruſticus aliquando: Magiſter, inquit, transfora locum, mus intus latet. Hoc contradicente ille inſtat, cujus periculô tandem corroſivum loco dolenti Chirurgus imponit. E foramine poſt biduum aperto quisquilias, milii inſtar à muribus corroſi inſtrumentô chirurgicô educit. Quò verò major iſtarum portio fuit expurgata, eò atrociores dolores cum ſenſu rei omnia intus corradentis & erodentis ſunt ſecuti. Chirurgus

linteum

Digitized by Google

linteum unguento acriori oblinitum ad replendum ſufficiens intrudit, ex quo majores oborti dolores patientem ſolo induſio munitum, ut varia lenimenti gratia in contubernio diverticula continuâ obamulatione quæreret, per bihorium impulerunt. Demum prope foramen arte apertum aliud oboritur, ex quo mus in terram cum ſtrepitu decidit (*fällt auf die Erde/ daß es platſcht*) pilos rubros habens, macula alba in fronte inſignitus, ſed caudâ carens. Niſi gallina ovis tum incubans impetu ſuo, quem in murem mox fecit, in fugam conjeciſſet, internecioni eum ruſticus tradidiſſet. Sanatis poſt quinque ſeptimanas foraminibus novum prope iſta oboritur tuberculum atrocioribus, quàm præcedentes fuerunt, cruciatibus ſtipatum. Quo pariter apertô, tertiô die uxor mariti ſui ulcus deligatura linteum cœrulei coloris detritum extrahit: extractô hoc dolor placatur, & tandem ulcus cum ſanitatis integræ reſtitutione conſolidatur. Quis jam ſagam verborum ſuorum poteſtate murem, linteum, iſtamque, quæ quisquiliarum fuit materia, rem immiſiſſe dixerit? Totum hoc Dæmonis fuit, qui ex pacto ad verba imprecatoria, velut ad teſſeram ſuam, accurrens, Deo ſic permittente, ſolus abſolvit.

§. 4. Varia equidem ex abſceſſibus quandoque prodire Naturæ Curioſi obſervarunt. D. de Sorbait ex abſceſſu in Bronchocele facto bufonem vivum exiviſſe, ſuis oculis vidit, quo *de Annus 1. Natur. Curioſ. Obſ. 103.* Piſciculus probè efformatus in tumore digiti Piſcatoris cujusdam à piſce Rascaſſe vulnerati poſt apertionem repertus eſt, formam illius, à quo vulnus inflictum fuerat, referens. Borellus *Cent. 1. Obſ. 28.* ex Linſcotto etiam notat, vermes longiſſimos in ſuris tibiarum Indorum quorundam generari, quos Dracones vocant. Excell. Dn. D. Strauſſ. *in Reſolutione Fœtus Muſſipont. pag. 95.* Bufonem intra Duacenſis Puellæ dorſum genitum refert, & Hieron. Petruccius elegantes de eo verſus citat:

Lecca fuit Virgo: genuit ſub tergore Ranam;
Ranarum genitrix Lecca, lacuna fuit.
Enecat exuctam tunc facta Rubeta parentem;
Nata ferox, matri parcere debueras.
Sic matrem perimit Nero; non è Virgine nata hac,
Nata tuo Nero, de corde Rubeta fuit.

Agrip-

Agrippina ſuum ſcelus eſt confeſſa: Neronem
Quæ peperit Mater, debuit illa mori.
Nullum impune malum patitur Lex certa. Rubetam
Quæ peperit Virgo, digna perire fuit.

§. 5. Borellus in ſuis Obſervationibus ad vim ſeminalem in quibusdam per totum diſtributam recurrit, eamque alteri facilè communicari poſſe ſtatuit. Eam quoque per vias nutritioni inſervientes ad partes certas deferri D. de Sorbait cenſet, qui ſeminalem virtutem cum aquâ ad colli membranas exſudaſſe in ſuo exemplo ſuſpicatur. Iſthæc à ratione non prorſus aliena nos in dubium vocare nolumus; at per idem principium exemplum noſtrum ſalvari poſſe, circumſtantiæ reliquæ preſſiùs examinatæ negant. Neque Vir prælaudatus Dn. D. Strauch. junioris felis ex abſceſſu cujusdam Equitis ruptô elapſi cauſam è natura petere *loc. cit.* audet. Borellus *Cent. 2. Obſ. 86.* ex femore cujusdam fruſtula quædam materiæ cujusdam obduratæ, quæ & pilorum globos, & ranulas, & piſa cum ſiliquis retulerunt, exiviſſe ſcribit. Hæc omnia naturaliter facta fuiſſe, & non magicè exiſtimat. Verùm quis craſſiorem piſi ſubſtantiam per chyliferos & ſanguifluos ductus (neque enim aliô modô iſtuc translatam fuiſſe dici poteſt) transferri ſtatuat? Ergò ſi una res magicè fuit illata, de cæteris idem erit ſtatuendum.

CAPUT III.

Tactûs efficientiam nonnulli probant exemplô Regis Pyrrhi; mulieris quæ Adriani Imperatoris genua oſculata eſt: Petrus Borellus exemplo ſcribæ, N. Remigius aliis exemplis, videntur confirmare. Reges Galliarum, Angliæ & Hiſpaniæ ſolo tactu ſtrumas ſanare dicuntur. Amuleta, manus humani cadaveris, ſeptimus fœtus maſculinus, torpedo, Echeneis, item exempla duarum perſonarum tactus efficaciam adſtruunt.

§. I. TActu Magos faſcinare poſſe, rationem, ut ſtatuat, experientia, ſimiliaque in naturæ Theatrô; occurrentia exempla videntur cogere. Regem Pyrrhum tactu ſuo, & quidem pollice pedis dextri è liene laborantibus opem tuliſſe autor eſt Plutarchus *in Ejus vitâ*, &

Plinius *lib. 7. cap. 2.* De Veſpaſiano refert Suetonius hoc *in Ejus vita: E plebe quidam luminibus orbatus, item alius debili crure ſedentem pro tribunali pariter adierunt, orantes opem valetudinis demonſtratam à Serapide per quietem; reſtituturum oculos, ſi inſpuiſſet: confirmaturum crus, ſi dignaretur calce contingere. Cùm vix fides eſſet, rem ullo modo ſucceſſuram, ideoq; ne quidem experiri auderet: extremò hortantibus amicis, palam pro concione utrumq; tentavit: nec eventus defuit.* Idem quoque Æl. Spartianus in Adriani vita *cap. 14.* memoriæ prodidit: *Ea tempeſtate*, inquiens, *ſupervenit quadam mulier, quæ diceret, ſomnio ſe monitam, ut inſinuaret Adriano, ne ſe occideret, quòd eſſet bene valiturus: quòd cùm non feciſſet, eſſe cæcatam. Juſſam tamen iterum Adriano eadem diceret, atq; genua ejus oſcularetur, receptura viſum, ſi id feciſſet. Quod quum inſomnium impleſſet, oculos recepit, quum aqua, quæ in fano erat, ex quo venerat, oculos abluiſſet. Venit & de Pannonia quidam natus cæcus ad febrientem Adrianum, eumq; contigit: quo facto & ipſe oculos recepit, & Adrianum febris reliquit.*

§. 2. Petr. Borellus *Cent. 2. Obſerv. & Curat. Medico-Phyſ. 90.* hæc, quæ de Pyrrho, Veſpaſiano & Adriano ſunt relata, naturali quadam virtute facta eſſe, eademque nonnullos homines, quoſdam morbos præſentiâ & tactu ſuo curare poſſe ſcribit, quòd plantæ, vel mineralis vires ab ortu nonnulli poſſideant, & è contrà alii venenatis ſuis qualitatibus teneros pueros, agnos, pulloſque recens natos interficiant. Idem ibi refert, Scribam quendam ſolâ brachiorum frictione febricitantes curaſſe, atque hanc proprietatem ſe habere ſic percepiſſe, quòd omnes, quibus pericarpia admoviſſet, fuerint curati, tandemque neglectis iis, eodem pacto eos curari animadverterit. Huc accedat id, quod habet Remigius *lib. 1. Dæmon. cap. 2. p. 7.* ubi quaſdam enumerat perſonas, quæ teſtatum ſuâ confeſſione reliquerunt, ſe virgis pulvere vel etiam unguine medicatis, aut re quapiam aliâ perniciali illitis, quas ſæpius geſtarint, per occaſionem abigendi pecoris, quaſi per jocum obvios percuſſiſſe homines, quos perditos voluerunt, tum etiam pecudes, nec equidem irritô atque innoxiô tactu.

§. 3. Reges Galliarum Chriſtianiſſimi tactu ſtrumas, quarum curatio Medicorum & Chirurgorum artem excedit, ſanant, quo de ſingularem olim Andr. Laurentius Henr. IV. Archiater celebris edidit librum,

Digitized by Google

brum, cum inſcriptione: *de mirabili vi ſtrumas ſanandi ſolis Galliæ Regibus conceſſâ.* Actum ſolennem deſcribit Goelniz *Ulyſſ. Belg. Gall. p. 143.* *Præeunt*, inquit, *cohors Helvetiorum, officiarii aulici, proximè ſceptrum regale cum liliò & ſceptrum cum manu juſtitiæ Regi præferuntur. Inſequitur Rex nudus capite, collo appenſa habens inſignia equitum S. Spiritus. Adeſt Regi, priusquam ſacram manum extendit, aliquis, qui tangendum manibus prehendit &c. Rex binis digitis frontem & tempora ſanandi leviter, efficaciter tamen tangit, cruceq; capiti adpoſitâ infit: Dieu te guerisſe, le Roy te touche, au nom du Pere, du Fils, & du Sainct Eſprit.* Vox, *Solis*, in inſcriptione libri Laurentii jam citati aliis eſt inviſa, quòd etiam Regibus Angliæ, & Hiſpaniæ ſtrumoſos tactu ſanare ſit conceſſum. Nobiliſſimus â Mandelslo Carolum Magnæ Britanniæ Regem feſtô Epiphaniæ malô hoc laborantes tetigiſſe ipſe vidit, ſeque actui ſolenni interfuiſſe ſcribit *Itiner. Indic. lib. 2. cap. 15.* Hiſpaniæ Regibus tribuit Moura apud Gutierrium *pag. 154.* & hic propterea Laurentium impugnat, illudque, *Solis*, ex libri titulo vult deletum.

§. 4. Similia alia eorum, quæ tactu afficiunt, natura ſiſtit. 1. Amuleta per ſolum tactum morbos in fugam vertunt, deſideratamque ſanitatis gratiam reducunt. 2. De hominibus fide dignis ſe obſervaſſe ait Bartholinus *Cent. 3. Hiſt. 66.* ſtrumas, alioſque tumores aboleri, ſi pars affecta affricetur ad manum cadaveris humani: ita enim ſenſim evaneſcere tumores, prout ſenſim putreſcit cadaver, quod tardius hyeme, æſtate citiùs continget. 3. Septimus fœtus maſculinus vim habere dicitur peculiarem, contactu ſolô ſtrumas ſanandi, quæ ſex fratribus prioribus ſit denegata. Jacobus Arminius *in Epiſt. ad Joan. Uytenbogardum Epiſt. Eccleſiaſt. & Theolog. p. 193.* Antonii Anſaldi verba allegat, quibus dicit, *certâ conſtare experientiâ, infantem eum, qui continuatâ ſerie maſculorum ſeptimus in lucem prodiit, ſtrumas ſeu ſcrophulas vel ſolo attactu curare.* 4. Torpedini piſci tanta ineſt facultas, ut ſi, fuſcinâ vel haſtâ à piſcatore tangatur, hujus manum torpidam (unde & ei nomen eſt, & à Germanis Krampfiſch / & Zitterfiſch ab effectu dicitur) reddat, ſupernatantes piſces limo, quem amat, merſos torpore afficiat & ſic capiat. 5. Aquilarum pennæ pennis aliarum alitum miſtæ eas abſumunt. 6. Echeneis piſciculus parvus *navis ſecundo vento* (verba ſunt Æliani *lib. 2. de Animal. cap. 17.*) *& plenis velis propulſa*

extremam puppim mordicus premens violentiſſimè ab impetu reprimit, & conſtrictam tenet, fruſtraq; ventis vela dantur, fruſtra venti afflant. Unde ἀπὸ τοῦ ἔχειν ναῦν *à ſiſtendo ſeu remorando navem* nomen habet. Hujus rei exempla tradunt Plinius *lib. 32. cap. 1.* Aldrovandus *lib. 3. de Piſcib. cap. 12.* Cardanus *de Variet. cap. 37.*

§. 5. Similiter fateri neceſſe eſt, tactum alicujus hominis ſalubrem, alterius verò, adeòque quorundam & Magorum noxium eſſe & exitioſum. Experientia idem confirmat. Bapt. Codronchus *lib. 2. de Morb. Veneſ. cap. 3.* hujus rei binas adducit hiſtorias. Prima hæc eſt: *Mulier quædam nobilis, cùm uterum gereret, ab amicâ admonita, ne ex caſtro exiret, quia veneficam celebrem noverat, quæ ſolo tactu maleficia inferebat, & abortus parabat. Oblita conſilii, viſitandi gratiâ alias mulieres ad convivium congregatas prodiit è caſtro; dum autem ſederet & confabularetur, acceſſit ſimulatè ſalutandi gratiâ quædam, quæ mirò quodam artificio mulieri blandiendo, manibus ventri admotis, fœtus motum inſuetum ſtatim peperit. Domum igitur reverſa fœtum in fruſta comminutum ſummô cum diſcrimine vitæ ejecit.* Altera (ut, quæ prolixior eſt, contrahatur) alterius vetulæ veneficæ hanc facit mentionem, *quòd, cum manu ventrem puerperæ cujusdam tetigiſſet, puerpera ſex menſibus peractis graviſſimos cruciatus circa ventrem inferiorem ſentire cœperit, tandemq; cùm alvum excernere vellet, ſpinas, oſſa, ligni fruſtula, & multa alia per inferna rejecerit, & à torminibus libera facta fuerit.*

CAPUT IV.

Tactus quà talis, & per ſe nihil, at per accidens materialiter ſpectatus, aliquid efficit. Exemplum Pyrrhi alii ad fabulas, alii ad fiduciam, alii rectiùs ad fraudes Diaboli referunt: naturalis non fuit illa virtus, ut Borellus fruſtra pro hac laboret. Tactus hominis ſani nihil præſtat. An plantæ vel mineralis vires ab ortu homini inſint, indagatur. Delrio, & alii hoc minus accuratè refutant, quibus Gaſp. à Reies fruſtra ſuccurrit. Exempla Borelli & Remigii examinantur.

§. 1. VErùm enim verò Tactus qua talis, ſive ſumatur pro potentiâ ſentientis animæ, perceptivâ primarum qualitatum & aliquarum

rum aliarũ interventu primarum ex *Ariſt.2.de Anim.c.18.* ſive pro conjunctione extremarum ſuperficierum duorum corporum, nullum ad efficiendum, & proinde nec ad faſcinandum confert momentum. *Prius* patet ex eo, quia tactus in iſtâ acceptione fit receptione ſpeciei, digitusque mollitiem vel duritem objecti ſentiens non realem ejusdem mollitiem vel duritiem, ſed ſolam ſpeciem, ut oculus rei viſibilis, percipit. At verò recipere eſt pati, & à ſpecie nulla eſt alteratio, & proinde nec faſcinatio. *Poſterius* inde conſtat, quia ſuperficies quantitatis ſpecies eſt; quantitas autem eſt conſequens materiæ, quæ ex ſe operari neſcit. Si per ſe tactui conveniret, omnis cujusque corporis cum altero conjuncti contactus actionem inferret, & mutua, cùm ſe mutuò corpora conjuncta contingant, ſemper foret actio, id quod tamen rationi & experientiæ adverſatur. Nec ſagæ obvium quemque, ſed cui malè cupiunt, ex arbitrio lædunt: læderent autem omnes, ſi tactus earum, qua talis, ex neceſſitate quadam faſcinandi poteſtatem obtineret.

§. 2. Per accidens autem tactus pro ratione corporis, quod tangit, & quod tangitur ad alterationem facit. Cùm enim quævis corpora naturalia ſuam habeant & activitatem & activitatis ſphæram à virtute eorundem dependentem: virtus verò in ſubjecto ipſo fortior ſit, ſed quæ effluit, debilior; ideoque quò viciniora fiunt corpori activitate prædito, eò majorem ejusdem vim percipiunt, ut ignis uſtilia remota non lædit, viciniora alterat, proximè admota quæ tangit, comburit. Quem homo lue venereâ laborans tangit, gravius efficit, quàm eum, qui halitum ejus ex ore manantem excipit. Itaque tactus formaliter ſpectatus nil confert; materialiter verò ſi conſideratur, corpus tangens mediantibus effluviis, quibus gaudet, corpori tangibili alterari apto mutationem inferre poteſt.

§. 3. Jam exempla ad probandam tactûs efficaciam allata tangemus. Illud Pyrrhi ſuſpectum reddunt verba *tradi* & *putari*, quibus in illius recitatione Plinius & Plutarchus utuntur. Voſſius *libr. 3. Idolol. cap. 17.* pro figmento habet eorum, qui adulabantur Regi: vel ſi qui verè liberati ſunt morbo, proveniſſe hoc putat ab ingenti fiduciâ, quam in Pyrrho reponerent. Delrio *Diſq. Mag. lib. 1. cap. 3. Quæſt. 4.* cum Anton. Mirandulanô mendaciis incredibilibus vel potius dæmoniacis hoc annumerandum eſſe cenſet. Camerarius *Oper. Subciſiv. Cent. 3. c. 43.*

& Conringius *Diſput. de Incubat. §. 41.* ad præſtigias & fraudes Satanæ homines ſeducentis referunt, nec malè. Viguit enim tempeſtate ævi eâ, imò omni, paſſim Diaboli cultus & dominatus, ſibiq́ue animos mortalium miſerrimos variis modis auceps infernalis devinxit, atque ut mirabilis in ſuis appareret, & haberent, de quo ſibi eorum poſteri gloriari & Chriſti ſoſpitatoris mundi tactu quandoque ſolo opem ægris ferentis medendi gloriam dubiam reddere poſſent, ſuos excellente ſanandi poteſtate ex κακοζηλίᾳ pravâ donare voluit, Dæmone ipſo clam curationis negotium, ſi non verè, ſaltem apparenter, abſolvente. Graviora ſunt lienis mala, quàm ut ſolo contactu citra agentis naturâ ſuperioris concurſum ſanari queant. Neque ea temperamenti reperitur in ullo excellentia, ut graves lienis affectus, vel cruris debilitatem brevi, ſolo contactu, domare queat. *Tametſi inſolitus quidam ſtatus oriatur in temperamento, cui facultas ejusmodi deberi judicetur: tamen niſi longa & aſſidua illius perduret actio, quæ cauſam morbi removeat, & lentam alterationem promoveat, ſalus nulla erit,* ait Biermannus *de Magic. Action. §. 63.* A toto corpore ſi pedis pollex vel calx iſtam medendi facultatem obtinuit, non ſolus pollex in iſto exemplo, & in hoc calx, ſed & reliquæ totius partes eadem inſtructas fuiſſe facultate fatendum erit. Unde autem ſpeciale illud, quo ſolum pollicem vel calcem natura donavit, provenerit, nemo dicere audebit. Cœlitùs verò pagani Regis pollici, & Imperatoris calci ſputoq́ue eam ſanandi conceſſam eſſe poteſtatem, qui aſſerit, unde argumentum oſtendat, non habebit. *Durum fortè fuerit dicere, Deum verum prædicta Diabolo ſub ſpecie falſorum Numinum ſuâ virtute voluiſſe affirmare,* ita Bœclerus *Diſſert. in Sueton. p. 136.* Cujus ergò pretii ſit illa ab Ægyptiorum Deaſtro, Serapidem puto, commendata per quietem medicina, facilè jam conſtat, ejusdem ſcilicet, cujus omnia ſunt Magorum vel Dæmonis remedia. Tertullianus *in Apologetic. cap. 22.* credibile eſſe, non malè ſuſpicatur, *totum illum morbum fuiſſe à Diabolo, qui inſidens in oculo unius & alterius tibiâ impediebat uſum eorum membrorum, idq́; eo fine, ut videretur ſanare, cum deſineret nocere.* Ne tangam Veſpaſianum Apollonium Thyaneum expertiſſimum Magicorum ſcelerum Magiſtrum, qui γοὴς καὶ μάγος ἀκριβὴς Dioni dicitur, Alexandriæ degentem in familiarem admiſiſſe uſum, è quo ſuperſtitioſa, eaq́ue, quæ ſua natura ad curandum abſurda, quia fuerit e-

doctus,

doctus, nemo dubitet. Ex dictis quid de eo, quod de Adriano Ælius Spartianus refert, ſit judicandum, patet.

§. 4. Fruſtra itaque pro Pyrrho, Veſpaſiano & Adriano laborat Borellus. Ab ortu licet nonnulli plantæ vel mineralis vires, quibus alteri queant nocere, poſſideant, ex hoc tamen tactus ad ſanandum potentiam inferre non licet. Sanitatis facies uniformis, morbi difformis eſt, ſeu, ut Pythagorici docebant, bonum eſt finitum, malum infinitum. Sanitas medium quoddam perfectum eſt, ad quod difficilis eſt gradus; ab eo deviatio facilis, & modis ad extremum, nempe ad morbum, fit infinitis: ſicut à virtute ad vitia pronus & varius eſt lapſus. Sanitatis facies ad debitum ſimilarium partium temperamentum, concinnam organorum diſpoſitionem, ac utrorumque continuitatem ſub unâ formâ reſtringitur: morbus verò ad intemperiem, vitiatam organorum diſpoſitionem, & continuitatis diſſolutionem ſub variis formis diffunditur, prout infiniti ſunt à recto receſſus. Itaque propter latentem corruptionem in variis partibus variam, quacunque ex cauſa illa orta ſit, tactu mediante, ſeu potius per contagium adverſam alteri qualitatem inferri poſſe, admittitur: quia homo ſua natura corruptibilis alterationem noxiam faciliùs, quàm ſalutem, percipit: ſed quòd homo in ſtatu ſanitatis, cujus excellentia ad certum punctum eſt reſtricta, per contactum ſanitatem, ſeu vires medicamentoſas alteri inferre queat, nondum ſatis confirmatum.

§. 5. Nam 1. nihil hîc organi, videlicet manus diſpoſitio, partiumque in ea unitas, ut talis, ſed ejus ſine dubio temperies omne præſtat: at temperiem manus non propriam, ut Cor, hepar, teſtes &c. habet, ſed à corde vel hepate accipit. Verùm cum non manibus ſolùm ſed & pedibus ac partibus ſubcutaneis cum ſanguine in orbem redeunte ejusdem temperamenti virtus communicetur, cur non & iſtæ partes ſanandi virtute evadunt celebres. 2. Plantæ, vel mineralis vires ita dicuntur, quia plantæ vel mineralibus ratione modi agendi reſpondent, vel quia à plantis & mineralibus cum cibo aſſumtis manant. Si *prius*, probandum erit, tantam aliquem virtutem obtinere, ut mineralium & vegetabilium ad inſtar per contactum ſanet. Plurima illorum certum temporis ſpatium, ut in actum virtus deducatur, requirunt, id autem in tactu, non attenditur. Venenorum autem ad morem tactum breviſſimô

viſſimô temporis ſpatio communicare ad propellendum morbum ejusque cauſam qualitatem efficaciſſimam, ut credam, adduci nondum poſſum, cùm genuinum in homine ſanô ſubjectum, à quo talis qualitas ſit derivanda, nominari nequeat. Ab ægroto autem poteſtatem alterum ſanandi nemo expectat. Si autem *poſterius*, & à plantis ac mineralibus cum cibo aſſumtis virtutem iſtam manare dixeris, admittam hoc; ſed cùm nemo in planta illa vel in minerali ſecundum totum applicatis ſimile obſervarit, quî ergò virtutem illam cum alimentis (neque enim aliâ ratione derivari in hominem virtus talis poteſt) ingeri poſſe conjicias? Quæro deinde itidem, cur non & cæteræ partes, cum eodem nutrimento, quod ſanguis eſt, omnes gaudeant, eandem obtineat? Puella illa Alexandro M. ad perdendum miſſa, quia napello enutrita, toto corpore, non ſolâ manu vel ore venenata fuit. Ad hæc ſi craſſior mineralium & vegetabilium (venenata excipio) ſubſtantia extrà corpori admota vel tenuis eorundem eſſentia intus aſſumta, ut virtutem ſuam largiri queant, tempus ad actuationem requirunt amplius, non certè minima ejus in ſanguine latentia & per tactum communicata tantam virtutis gloriam ſibi vendicare poterunt, quaſi tempore iſto longè breviori morbum ejusque cauſam profligare queant.

§. 6. Delrio, Villalpandus, Schottus & Gutierrius, ut negent virtutes in homine mineralium & vegetabilium inveniri, opponunt, diſparem eſſe rationem, quod virtutes illæ in totâ ſpecie plantæ aut lapidis reperiantur, à temperamento certo toti ſpeciei communi ortæ: temperamentum autem illud hominis naturæ nullo modo convenire ajunt, aliàs etiam in cæteris dari deberet, cùm omnes ejusdem ſint ſpeciei, aut ſi in aliquibus ſaltem darentur, hi ab illis ſpecie differrent. Verùm bonam cauſam malè agunt tanti viri. Non major eſt temperamenti diverſitas & latitudo in ſpecie humana, quàm in ſpecie plantæ aut lapidis. Temperamentum his, ut mixta ſunt, competit, idque ratione ſpeciei certum eſt & unicum. At homo, præter hoc, quod ſibi ut mixtum quoddam eſt, vendicat, aliud, quod vitale dici poteſt, à ſanguine & ſpiritibus influentibus dependens, participat. Hoc mirum quantum variare præter experientiam, ratio & ſenſus teſtantur. Ex iſtâ autem temperamentorum varietate non licet inferre ſpecificam differentiam, cùm non à formâ hominis ſpecificâ, ſed ſubordinatis ejus

formis

formis qualitatum diverſitas promanet. Quàm multæ in hominibus reperiuntur antipathiæ & idioſyncratiæ, quæ, quia à ſpecificâ hominis formâ non veniunt, propterea non omnibus ſunt communes. Itaque qualitas certa, ſalvô ſpecificæ naturæ charactere, huic individuo propria, alii aliena eſſe poteſt. Et propterea licet in hoc mineralis aut cujusdam plantæ virtus detur, non tamen, ut & in cæteris reperiatur, aut homo talis ſpecie à reliquis differat, neceſſe eſt.

§. 7. Caſp. à Reies in ſuo *Elyſio Jucundar. Quæſt. Campo*, inſufficientiam illius reſponſi, quod citati viri dederunt, advertens, ut iisdem ſuccurrat, melius ſic reſponderi poſſe ait, *quod, licet in hominis natura multò major ſit diverſitas & latitudo, quàm in cæteris ſpeciebus, non tamen tanta ſit, ut qualitates aliquas ſortiatur, quæ talem ſanandi effectum producere valeant: non ex primis, quarum effectus non tranſcendit propriam naturam, non ex occultis, quia quæ in homine hujusmodi obſervantur proprietates, reſpectu ejusdem corporis operantur, non in alienis, & licèt lapides & plantæ hoc præſtant, plerumq; tamen faciunt intra corpus ſumpta. Quod ſi per contactum aliqua operatio admiranda in aliquibus conſpiciatur, hoc non peculiare illius plantæ aut lapidis eſt, ſed totius ſpeciei propria eſt operatio & virtus, quam à ſummi Creatoris benedictione accepit, qui eam ſic donavit, ut ex toto illorum temperamento ſic operarentur: ita omne rhabarbarum purgat bilem, omnis magnes ferrum trahit, & ſic de cæteris. Hominis verò natura tantam mutationem ſubire non poteſt, ut lapidis aut plantæ induat naturam vel vires: nec enim quodlibet ex quolibet fit, ſed determinatum à determinato: nec reſpectu proprii temperamenti tale quidpiam obtinuit, quia hominem non creavit Deus, ut foret materia medicinæ, imò ſubjectum morbis illum fecit, nec etiam ex individui aliqua peculiari conditione talis effectus evenire poteſt, quia nec humana ſpecies hoc requirit, & illius temperamentum improportionatum eſt, ad illud producendum.* Hactenus Reies.

§. 8. Sed neque hoc reſponſum ſatis tutum. Nam 1. quod occultas, quæ in homine obſervantur, qualitates attinet, variant & iſtæ, earumque nonnullæ in alienis operantur, v. g. cum homo ſympatheticè vel antipatheticè afficit, non in ſe, ſed in alterum operatur. Idem in plantis & lapidibus obſervatur. 2. Lapidum quidem & plantarum virtus ſpecifica eſt & propria, quæ propria hominis eſſe nequit, cum, quod

uni ſpeciei proprium eſt, alteri propter abſentiam ejus, à quo proprietas ſpecifica manat, proprium fieri nequeat. Nihilo tamen minus id, quod huic proprium eſt, alteri accidentarium vel ſubordinatum citra transmutationem fieri poteſt, ob principium alteri adveniens, id quod de hominibus veneno nutritis evidens eſt, qui venenoſitatem à vegetabilibus aut mineralibus contraxerunt, non tamen propterea plantæ vel mineralis naturam induerunt. 3. Temperamentum hominis proprium calidum eſt & humidum, & ut tale, virtutes iſtas non continet. Continet autem ex aliâ ratione ob principii mixtionem individualem ſubeuntis diverſitatem peculiarem proprio illi non adverſam ſed ſubordinatam. 4 Finis quidem hominis per ſe non eſt, ut ſit medicina, per accidens tamen fit, ut materiam Medicinæ ſubminiſtret, quam Schröderus *in Pharmacop.* & Beckerus *in Microcoſm. Medic.* oſtendunt. 5. Ratio iſta, cur ex individui aliqua peculiari conditione talis effectus evenire nequeat, eſt infirma, quia multæ, autore ipſo teſte, in individuis occurrunt proprietates, quas ſpecies humana de ſe non requirit, & ſi requireret, propriæ ſpeciei eſſent, adeoque omni individuo communes. Jam cùm accidentariæ ſint, communes eſſe nequeunt. Temperamentum autem his ad effectum illum producendum improportionatum eſſe, in quæſtione eſſe dixerunt contrarium ſentientes, aut de temperamento ſpeciei, ut tale eſt, non autem de eo, quod individuo certo proprium eſt, conceſſerint.

§. 9. Scribam illum apud Borellum ſola frictione brachiorum febricitantes curaſſe, ne credam, gentis Gallicanæ ad Venæſectionem, alterantium potuum, clyſterumque uſum, obortô in Microcoſmô incendiô mox decurrentis, indoles ſuadet. Malo tamen in re controversâ & dubiâ, ubi omnis circumſtantiarum apparatus nondum ſatis exploratus eſt, τὸ ἐπέχειν arripere, quàm temere judicium cum rationis offenſione ferre. Non tangam hîc hodiernam multorum fingendi libidinem; non addam quorundam in ſupprimendo in agente ſupernaturali malô fucum & fraudes, quia ſuſpicio in virum bonum cadere non debet: hoc ſaltem adjicio, perpendendum, num virtus ſeu vegetabilis, ſeu mineralis incendio tollendo apta frictione ſolá communicari queat. Amuleta carpis admota (vix tamen ſola) fermentationem tollunt vi, qua pollent, refrigerante & adſtringente: at partium ſimilium in manu ſcri-

bæ

bæ illius quis conjiciat? aſſerere autem minima per brachium frictione communicata ad internam febrilis materiæ ſedem penetraſſe, eamque diruiſſe, aſſertum eſt rationem diruens.

§. 10. Quæ ex Remigio de ſagis afferuntur, ea Satanæ ad ſua ſigna, quæ ſunt virgæ pulvere vel unguine quodam illitæ, effectivè concurrenti & mortem ex Dei permiſſione inferenti ſunt adſcribenda. Neque omnes ſic lethaliter fuiſſe percuſſos, eædem ſunt faſſæ, ſicut & autor ſubjungit: *niſi ſi qui fortè ab eorum injuriis tuti ſunt benignitate aliqua Numinis ſingulari.*

CAPUT V.

Reges Franciæ, Angliæ & Hiſpaniæ ſtrumoſos ſolo tactu curare, cur in dubium vocetur? Gutierrius pro Rege ſuo infeliciter pugnat. Nullum, licet vera iſta ſint, exinde ſubſidium pro tactus efficaciâ procuratur. Exempla de Comitibus de Habsburg & Balliolis notantur.

§. 1. CHriſtianiſſimos *Franciæ* Reges Strumas tactu ſanare, multa variorum autorum monumenta loquuntur. Variorum de hoc judicia me non latent. Wolff. Franzius *Hiſtor. Animal. Part. 4. cap. 1.* ad fabulas hoc refert. Anton. Bernardus Mirandulanus *Lib. 20. Diſput.* citante Sachſio *Gammarolog. pag. 508.* ad imaginationem recurrit, eamque facultatem naturalem movere ſtatuit, ut perfectiorem ad ſtrumas ſanguinem deducat. Pauci virtuti alicui naturali, ſive ea à cœleſtium corporum influxu, ſive à longo aromatum eſu, ſive à victu tenuante ſit contracta, ſive ab oleo quodam efficaciſſimo, quo extremitates digitorum regiorum ante contactum illinuntur, dimanet, curationem tribuunt. Plurimi τὸ θεῖον, manumque Regis Regum cœleſtis ſingulari gratia conjunctam agnoſcunt.

§. 2. Nobis autem, ut ingenuè fateamur, totum hoc negotium in tribus ſupra citatis Galliæ, Angliæ & Hiſpaniæ Regibus potentiſſimis eſt ſuſpectum: ſiquidem quod *Galliæ* Reges clangoſo famæ tubicine præ cæteris ob hanc curationis gloriam celebratos attinet, Hiſtoriographi, Annaliumque Francicorum conditoris celeberrimi Scipionis Dupleix (Pleſſæi) hæc ab aliis verba citari invenio: *Ego nullum adhuc documen-*

Digitized by Google

tum, nullum veſtigium ejus gratiæ in duobus primis Regum noſtrorum familiis vidi: nec veriſimile eſt, ſi eâ curatione præditi fuiſſent, quin ejus temporis Hiſtorici in ſcribendis multis miraculis minoris momenti ſatis curioſi præteriiſſent iſtud tam nobile & glorioſum familiæ Regum Franciæ. Petrus de Creſcentiis Medicus Gallus referente Th. Lanſio *in ſuis Conſult. Orat. contr. Gall. pag. mihi* 259. & ex eo Joh. Heringo *Mantiſſ. de Molendin. cap. 1. num.* 585. teſtatur, multoties ſe quidem Reges vidiſſe pro more tangere ſtrumoſos, ſed qui inde ſanatus fuerit, neminem: ut præſtet ſtrumas in Moraviam ad Zabarovicenſes aquas deportari, ubi bitumine, ſale, chalcantho, quæ in iſtis ſunt, profligantur. Hubert. Morus *de S. Un. lib. 3. cap. 5.* refert, *Henricum III. Franciæ Regem hominem ſibi dilectiſſimum, ſtrumarum morbo graviter laborantem, ſæpiùs licet repetito contactu, ſanare tamen nunquam potuiſſe.* Ex ore Juriſconſulti cujusdam eximii, qui varias Europæ partes peragrando perluſtravit, accepi, ſtrumoſos, poſtquam Rex eos tetigit, Medicorum deinceps curæ relinqui. Quid horum curâ opus, ſi tactus per ſe ſanandi gratiam obtinet?

§. 3. De *Angliæ* Regibus dubium ſubminiſtrat Voetius *Diſp. Sel. Tom. 3. pag.* 1030. ubi ſcribit, ſe à quodam Theologo ſimul & Medico Anglo audiviſſe, homines curationem illam petentes prius fuiſſe viſitatos à Medicis Regiis & medicamentis ad curationem præparatos, ſi non curatos: illos autem, quorum morbum putabant huic ſcenæ non inſervire, ablegatos cum hoc judicio, non eſſe genuinas ſtrumas, ſeu morbum à Regibus curari ſolitum.

§. 4. Quod *Hiſpanorum* Reges concernit, hanc eorum gratiam in adulationem potius, quàm in ſupernaturale donum convertit Sebaſtianus de Soto Medicus Curialis *Libell. de Monialium clauſura ob morbos licitè reſeranda*, fatente Gutierrio *Dubio 7. num. 13. p.* 155. qui tamen pro Rege ſuo dimicaturus Sebaſtianum iſtum malè ab actu negativè ad potentiam colligere ſcribit, & pergit, *quaſi diceret*, inquiens, *Deus non produxit creaturas poſſibiles, imò non producet. Ergò non eſt illarum productivus. Hæc illatio undiq; falſa eſt. Sed Reges noſtri humili Majeſtate ducti illius virtutis exercitio non intendunt, omne hujuscemodi jus ſacris Sacerdotibus relinquentes, tum quia minus, quàm exteri, his novitatibus Hiſpani delectamur.*

§. 5. Verùm 1. hanc Regum Hiſpanorum potentiam unquam in

Digitized by Google

in actum fuiſſe traductam, exemplis ſaltem aliquibus (quia una hirundo non facit ver) uti Deum ſuam producendi potentiam in glorioſo creationis opere probaſſe conſtat, confirmare decebat Gutierrium: ſiquidem potentiam ſpeciali gratia conceſſam ex actibus judicamus. Jam cùm nullum virtutis exercitium, quod in gloriam Regis, in gratiam propriæ nationis, in confutationem adverſarii, & in confirmationem argumenti ſui debuit, attulerit, ex hoc ſilentio adulationem præconum cum ejus ſympatriotâ colligimus meritò. 2. An virtus ſanandi ſtrumas Regibus diviniùs conceſſa in Sacerdotes translata eſt unquam? An ex placito humano transferri apta eſt? quibus exercitiis aptitudo illa probabitur? quæ exempla & quos Sacerdotes in ſcenam producet Gutierrius? 3. Humilis Majeſtas gratiam cœleſtem non ſpernit, ſed quia ſe à ſumma Majeſtate ſic dignatam agnoſcit, eam, ne neglectu ſupprimere videatur, exercitiis evehere ſtudet. 4. Novitatibus, quibus vanitates ſunt admixtæ, nemo delectatur meritò: ſed novitates, quas antiquus dierum ſingulari gratiâ ornatas ſiſtit (quò certè admiranda illa per contactum ſtrumas ſanandi methodus referenda venit) venerari omnemque contemtus ſuſpicionem uſu & exercitio extinguere decet. Et quis credat Hiſpanos his, ſi dominatæ eſſent, novitatibus non delectatum iri, cùm, quæ gloriam gentis ſuæ mactare queunt, innatò faſtu anxiè quærant, ut de iis jure id, quod ſenex Peleus filio ſuo Achilli apud Homerum *Iliad. 11.* præcepit, uſurpari queat:

Αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων.

Semper bene-rem-gerere & eximium eſſe præ cæteris.

At miraculoſus ille ſanandi modus divinæ Majeſtatis radium quendam præclarè referens, gloriam perſonæ in celſiſſimo dignitatis gradu conſtitutæ inſigniter auget; modumque illum ſtrumoſi, quos in Galliam Hiſpania, ut ibi curentur, transmittit, non poſſunt non venerari & ſuſpicere. Proinde vereor, ne blandâ adulationis ſpecie iſtam virtutis ſanandi opinionem Regibus magnis aulici impreſſerint, & impreſſam in majorem ſuæ gentis gloriam per ſimulationem fovere, & per manus ſub ſacra fide tradere, ut ſubditorum animi felicius per iſta incantamenta caperentur, perrexerint, uti Tacitus, feciſſe illud Veſpaſianum *vocibus adulantium inductum, ut cuncta fortuna ſuæ patere oſtenderet*, quamvis id pro vero venditet, diſſimulare nequit. Talis quoque fuit Anaxar-

 chus,

chus, qui ad Alexandrum M. cùm ſubitò in itinere tonuiſſet, dixit: *Nunquid tu hoc feciſti, ô fili Jovis?*

§. 6. Deum ſanè celſiſſima populorum Capita largò ſpecialis gratiæ flumine rigare poſſe, ut è contra conſumente ſpecialis iræ ſuæ fervore quandoque potentes potenter perdit, admittimus, non tamen ex Dei poteſtate ejusdem voluntatem elicere & commentis tueri licet. Clodoveo primùm ſacram ſtrumas ſanandi facultatem divinitùs fuiſſe datam, conceſſero: ſed an ab eo ad liberos & poſteros Gallorum Reges iſta fuerit transmiſſa, dubium per ea, quæ adduximus manet. Quicquid autem hujus rei ſit, etiamſi tantis Regibus non indignum, miraculoſum ſit iſtud curationis opus, non tamen manus, quique manu perficitur, tactus de ſe id facit, cùm manus ſolùm inſtrumentum ſit & ſymbolum: inſtrumentum autem in opere miraculosô obvium quodque eſſe poteſt, etſi tum in ſe, tum in reſpectu virtutis naturalis ſpectatum abſurdum ſit & impertinens. Propterea nec Comitum de Habsburg, aut Ducum Auſtriæ, nec Balliolorum in Gallia exempla divini muneris plena nobis obſunt. Ab iſtorum manibus quicunque ſtrumoſus potum accepit, mox ſanum, aptum & gracile guttur reportaſſe, autor eſt Felix Fabri *Hiſtor. Suevor. lib. 1. cap. 15.* Balliolorum familia inſigni divinæ providentiæ beneficiô oſſa, ſeu prolapſu, ſeu violentiâ, ſeu ictu fracta, aut luxata nervosque & artus contuſos vel quovis modô ſede ſuâ amotos, vi tacitâ ſanare, & in priſtinum vigorem roburque reſtituere in more poſitum habet, ut refert Scævola Sammarthan *Elog. lib. 5. p. 155. in Elog. Nicol. Balliol.* Quanquam de priori, *fides ſit penes autorem*, ſcribat Camerarius *lib. 3. Oper. Subſiſ. cap. 42.* qui alibi de hac prærogativa domus Habsburgicæ vel Auſtriacæ, hujusve doni uſu ſe nihil legiſſe fatetur: Balliolos autem ad chirurgiam quaſi natos accuratâ ejusdem ſcientiâ, manuumque agilitate & dexteritate cæteris in curandi methodo palmam præripere ex iis, quæ dictus Familiæ præco *loc. cit.* ſubjungit, colligere licet.

CAPUT

CAPUT VI.

De contactu Amuletorum, manûs cadaveris humani, ſeptimi fœtûs maſculini: de Torpedine, de Echeneide & reliquis cap. 3. in oppoſitum prolatis, agitur, omniaq; fuſiùs examinantur.

§. 1. RElïqua, quæ tactûs efficaciam vindicare videntur, ut tangamus, (1.) *Amuleta* non nudâ ſuperficierum ſuarum ad corporis humani ſuperficiem applicatione, ſed qualitatum ſibi propriarũ virtute in corpus agunt, modo, quem ſupra *L.1.P.2.Sect.2.c.19.*§.7. indicavimus. (2.) *Manum cadaveris humani* affrictam conferre non negavero, id tamen non propter ſolum attactum, ſed ex antipathiâ quadam determinata, quæ inter frigidum mortuum & calidum vivens intercedit, ſine dubiô contingit, & quia ita partis affectæ venæ à manûs mortuæ frigiditate quaſi conſtringuntur, ne uberior fiat humoris ſtrumam generantis affluxus, id verò, quod affluxit, à ſanguinis in venis per partem tendentibus contenti calore ſenſim diſcutitur. Quibus verò ad transplantationem hoc referre placet, per nos integrum maneat.

§. 2. (3.) Eum, qui continuata ſerie *maſculorum ſeptimus* in lucem prodiit, ſtrumas ſeu ſcrophulas vel ſolo attactu curare, & docti & indocti credunt. Talis in urbe hac degit puer, filius Andreæ Baſchenſchwanß concivis noſtri, qui inter vivos nuper eſſe deſiit. Iſtum ſtrumoſos ad curam tangendo perficiendam paſſim invitare, & ab iis ſic curatis ſoſtra referre inaudivi. Ego ut in rei veritatem devenirem, pueri illius matri fictam aperio ſponſionem, quâ provocatus ſtatuerim non omnes ſtrumas à filio in eadem ſerie ſeptimô contactu ſanari. Negativam finxi, ne forſan, quòd meô conſiliô olim uſa eſſet, reticendo verum mihi affirmativam tenenti in totum ſuffragaretur, & auribus meis aliquid, invitâ veritate, daret. Iſta verò ſe hactenus exiguam hujus curam habuiſſe, neque in attactus effectum ſe inquirere voluiſſe, ne quæſitum in blandam ad remunerandum compellationis ſpeciem verteretur, repoſuit. Hoc tamen ingenuè faſſa eſt, Typographi noſtri filiam ſtrumoſam, & aliam quandam in pago Ober-Wolſpach ſperato manualis medicinæ effectu fuiſſe deſtitutam, id quod & Typographus mihi porrò inquirenti confirmavit, aſſerens, biennio demum poſt,

mulieris cujusdam cinerem ſpongiarum aliaque exhibentis atque externa applicantis conſilio & auxilio ſtrumam in filiâ ſuâ tandem receſſiſſe. An verò plures filii manus ſit fruſtrata, ſe equidem nolle vel affirmatum vel negatum ire, illius mater adjecit. Ideò eò lubentius jam prolixis rationibus, quas Medicus eximius Primoroſius *lib.4. de Vulgi in Medicina Erroribus cap. ult.* doctè proponit, locum concedimus amplum, quando ſic diſſerit: *Id naturale eſſe vix quiſquam credet. Quod enim naturale eſt, ab intimis pendet principiis, omniq; individuo illius ſpeciei, ſi incolume illud ſit, & naturaliter ſeſe habeat, convenit, ut omne Rhabarbarum purgat bilem, omnis homo riſibilis eſt. Nec pendet à numero, ſiquidem numerus nullam habet agendi vim ſecundum Philoſophos: actiones enim ſunt ſuppoſitorum, & à forma rerum dependent. Verùm ſeptimus iſte fœtus vim habere dicitur peculiarem, quæ ſex prioribus fratribus denegata eſt, quia ſcilicet ſeptimus eſt. Neceſſe igitur ejuſmodi vim aliunde dependere, cùm nec à formâ, nec à numerò proficiſcatur. Non quidem à contactu, quoniam tactus quà tactus vim ſolam habet tangendi. Quod ſi virtus quædam vel noxia vel ſalutaris ineſt corpori, ea per tactum quidem communicatur. Verùm ipſe tactus eam vim non poſſidet. Præterea cùm omnium morborum curatio ſolius cauſæ depulſione perficiatur, ſtrumas pariter iſti thaumaturgi non niſi ſublatâ causâ tollunt. Cùm autem ſtrumarum cauſa ſecundum Medicos pituita ſit, in glandulis confirmata, quæ in aliis partibus alios morbos parit, eodem contactu, eadem virtute aliis morbis ab eadem cauſa profectis poſſet opitulari. Quod cùm non fiat, neceſſe eſt, vel miraculoſam eſſe curationem, vel ægrotantis imaginatione totam inniti. At cùm ægrotantium imaginatio variè ſeſe habeat, in quibusdam fortior, in aliis imbecillior ſit, incertus haud dubiè ex incertâ cauſa eventus ſperari debet. Miraculoſam igitur neceſſe eſt, aut falſam & Dæmoniacam. Miraculoſam eſſe non facilè credendum eſt. Contactu olim ſanabant Apoſtoli & primi Chriſtiani ad majorem Dei gloriam & Chriſtianæ religionis incrementum. Verùm non temerè ad cujuslibet arbitrium miracula fieri vult Deus, ſic quod olim fecerunt Apoſtoli, non propriâ virtute, ſed Domini noſtri Jeſu Chriſti nomine ſe perfeciſſe docuerunt.* Et poſtea: *Nec reperitur ulla promiſſio à Deo facta ſeptimo fœtui, nec ante religionis Chriſtianæ prima incunabula, nec poſtea,*

& mirum,

Digitized by Google

& mirum, nullos fuiſſe Apoſtolorum tempore ſeptimos fœtus, qui cum ipſis de virtute patrandi miracula concertarent, cùm tamen haud dubiè plurimæ familiæ numeroſiſſima ſobole luxuriarint. Propterea certius eſt Diabolicam eſſe ejusmodi curationem, ſi ulla eſt. Hactenus Primoroſius.

§. 3. Prærogativa ergò illa filio in generationis ſerie eadem ſeptimo gratis affingitur, & vel Dæmon, ut in aliis morbis ſolet, per agentia naturalia, quorum vires habet cognitas, morbum hunc citiſſimè ſanat (quod idem facere poſſent Medici, ſi omnis naturæ virtus ipſis foret explorata) vel nullus, ut exemplis oſtendimus, vel per accidens & caſu ſaltem effectus ſequitur tactum; quando nimirum vel poſt uſum medicamentorum (quæ nemo facilè omninò præterit) cauſam morbificam non negligentium; ſed tardiùs ſaltem depaſcentium tangentis manus accedit, cui deinceps curationis honor defertur, vel natura ipſa ſuâ ſponte morbum tollit, id quod Primoroſius quoque in fine ibidem notat. *Notandum eſt*, inquit, *morbum hunc pueris eſſe magis familiarem, atq; fieri à pituita, quæ ætatum ſucceſſione ex caloris incrementô diſſipatur, morbusq; ſponte ceſſat, quod multis & puerorum morbis eſt familiare; quod ſi contingat, non tangentis cujuslibet incertæ virtuti, ſed naturæ tribuendum, quæ morborum medicatrix ab Hippocrate vocatur.* Satis de hoc: cui hoc unum adjicimus, filium ſcilicet poſthumum verrucas tactu ſanare poſſe, noſtratibus pariter perſuaſum eſſe, Medicus autem hic poſthumus ad aquam fluvialem verrucoſum deducere, eumque ter in nomine S. Triados lavare tenetur. Verùm hæc magicam ſuperſtitionem redolere, omnibus librum tractatûs hujus primum evolventibus fit manifeſtum.

§. 4. (4.) *Torpedo* piſcis non per tactum, ſed per qualitatem ſtupefactivam atque nervis inimicam, per haſtam aut baculum ad piſcatoris manum transmiſſam, adeòque ratione antipathiæ naturalis piſcatorem afficit. Ex hoc fonte (5.) *pennarum aquilinarum* vicinas ſibi aliarum alitum pennas abſumentium vim deducimus. (6.) *Echeneidem* tantæ virtutis eſſe, ut naves retineat, aut retardet, fabuloſum eſt ſolertiſſimo naturæ ſcrutatori Athan. Kirchero *Lib. 3. Art. Magnet. Par. 6. cap. 2. §. 3.* ejusque ſequaci Caſp. Schotto *Phyſ. Curioſ. lib. 10. cap. 14.* qui productis in medium rationibus aſſertum confirmantibus retentionis ac

Digitized by Google

retardationis navium cauſam, quæ Echeneidi adſcribitur, probabiliter æſtum maris non ſtabilem, ſed extemporaneum, tunc exortum fuiſſe ſtatuunt. Sed licet ejusmodi proprietate piſcem illum præditum eſſe concedatur, quid commune habet ille cum homine? quo pacto ex ipſius naturâ hominum virtutem ac proprietatem metiri poſſumus? Tactus de ſe alteri nec ſalubris eſt, nec noxius, talis autem ex accidente, ut ſupra innuimus, evadere poteſt: ſalubris tamen, qui ex causâ naturali ſit morbi profligator, vel non, vel non niſi rariſſimè occurrit; ſæpe noxius ob cauſam vel internam, vitioſum nimirum humorum corruptorum apparatum, uti per omnes corporis partes, ita & per tactus organum μιάσματα prava transmittentem: vel externam, quæ vel naturalis eſt, ut ſunt pulveres, unguenta & linimenta venenata venenatis ex rebus parata, manuque contra veneni vim præmunitâ, aliis inuncta; vel ſupernaturalis occultè concurrens. Effectus tamen omnis, qui contactum noxium ſequitur, probè examinandus, an viribus naturæ reſpondeat, an verò easdem ſuperet? Si effectus viribus naturæ major eſt, ſuſpicio de agentis alterius tacitè concurrentis influxu oboritur meritò. Sic in duobus illis exemplis *cap. 4. §. 5.* allatis, & quidem in primò tactus ſolus vel manus, quomodocunque etiam rebus malignis ex naturæ fundo deſumtis fuerit præparata, efficere non potuit, ut fœtus tam brevi temporis ſpatiô in fruſta comminueretur & ejiceretur: neque in ſecundo, ut ſpinæ, ligni fruſtula & alia abſurda producerentur & excluderentur, quæ certè ſatis de Dæmonis, qui ex pactô cum ſagis iſtis concurrit, tacitô influxu teſtantur, eumque in ſequenti hiſtoriâ obſervamus.

§. 6. *Saga quadam in Ducatu Wirtenbergenſi jamjam Magia pœnam cum complicibus perſolutura, & marito ſuo in carcere valedictura hoc in ſui memoriam ejus dorſo impreſſit ſignum: nimirum diſcedentis dorſum manu percuſſit & addidit:* Lieber Mann dabey gedenck meiner. *Maritus pro amoris ſigno plagam interpretatur, ſed malevolentia ſignum ex ſubſequente ibi loci tumore cum atrociſſimis doloribus, recurrente præſertim Luna mutatione, non potuit non colligere,* David Mederus in der Hexen-Predigt *pag. 63.* Plagam ſine dubio in nomine infernalis ſui doctoris ſaga inflixit: ſiquidem ut Bartholom. de Spina *Quaſt. de Strig. c. 8.* notat, *ad hoc vetula maligna invocant Diabolum, verbis inordinatiſſimis,*

mis, & in nomine ejus oſculantur pueros ad perdendum eos, ut per earum legitimas confeſſiones cognovimus. Quæ ex re debent omni ſtudio prohibere parentes, ne vetulæ infames vel ſuſpectæ pueris appropinquent, vel eosdem oſculentur, aut quicquam eis offerant vel tradant. Hoc enim maleficæ valdè deſiderant, ut eos inficiant, & dæmonibus obſequantur.

§. 7. Sprengerus *in Mall. Malefic. Tom. 1. Part. 2. Quæſt. 1. c. 13.* prolixam de Sagâ quadam obſtetrice hiſtoriam refert, quæ nocte puerperæ cujusdam ventrem manu tetigit. Sex menſibus, ut malefica ipſa prædixerat, ad punctum evolutis internorum viſcerum tortura ſubitò ipſam tam dira invaſit, ut nec diebus nec noctibus clamoribus omnes inquietando abſtinere potuerit. Die verò quadam ad opus naturæ perficiendum ſe accingens, oſſa, ligna, ſpinas roſarum in longitudine unius palmæ & varia innumera excernit. Maleficium hoc non nudo tactu ſed Dæmonis concurſu hîc fuiſſe patratum, nemo non advertit. Sic Johannem Egolphum Auguſtanum Saga quædam hoſpitalis, cui inter plures alias in primo ingreſſu ante portam manum dederat, ſolo tactu faſcinavit & intoxicavit, Zeilero *Epiſt. 534.* ex Stengelii *Rer. Auguſtan. Vindel. Comment.* referente. *Alia ſaga fruſtulum quoddam ceræ inſtar quod à Diabolo acceperat, manu premens fœminæ cujusdam brachium tangit & ait: Proh! quàm tenuia tibi ſunt brachia! intra ſe verò hoc dixit: Hoc te in æternum faſcino. Ex quo perpetui ſecuti ſint dolores. Ex literis cujusdam amici.*

CAPUT VII.

Pro halitus efficaciâ licet proferantur rationes & exempla, halitum tamen de ſe noxium non eſſe probatur 1. ab ejus materiâ. 2. indifferentiâ. 3. ab exſpirationis fine. Halitus impuritatem habet vel ab extra vel ab intra. Ea quæ Borellus in medium adduxit, examinantur.

§. 1. Faſcinum *Halitu* poſſe immitti fidem itidem multa facere videntur. Halitus enim cùm detur ſalubris, etiam inſalubrem dari ratio colligit meritò. Prius conſtat & confirmat Petr. Borellus *Hiſtor. & Obſer. Medic. Cent. 3. Obſ. 58.* quam *de Inſufflatione* inſcribit. Eam totam tranſcribere placet: *Quemadmodum legimus Deum in corpus*

Digitized by Google

Adami animam inſufflaſſe, ſic etiam animalibus inſufflationem vitalem conceſſit, adeoq; quædam eſt in Indiâ Medicorum ſecta, quæ morbos omnes ſolâ curat inſufflatione. Sicq; ſolent apud nos gallinæ ano admoveri ægrotantium, ibiq; detineri, donec ſuffocentur, & quaſi animam in ægri corpus expiraverint, unde aſſeritur, ægros conclamatos ſæpiſſimè revocari ad priſtinum habitum. Sed magis memoranda eſt hiſtoria famuli cujusdam, qui cùm è rure rediret & Dominum mortuum inveniſſet, jamq; ſepulturæ condendum, voluit illum diutiſſimè exoſculari, dumq; ſupra illum flens & halitus fundens in os ejus eſſet, paulatim illum ad vitam tanquam Propheta revocavit. Sic enim Prophetæ olim in mortuos reſupinos ipſi proni in eos inſpirantes recumbebant. Hæc Borellus. Ita è contra halitus datur noxius & inſalubris, ut eſt eorum, qui lue Venereâ laborant, teſte Dn. D. Sebizio *Manual. Pract. Tom. 2. Part. 9. cap. 2.* Halitum peſte infectorum, item eorum, qui in ultimo mortis articulô verſantur, nemo non fugit. Phthiſici ſimilem labem halitu ſuo in diſpoſitum propagant. Sprengerus *loc. cit. cap. 1.* hanc recitat hiſtoriam. *In diœceſi Conſtantienſi*, inquit, *& territorio Nigræ Sylvæ, malefica dum per lictorem ſuper ſtruem, lignorum pro incendio ſibi parato à terra elevaretur, dixit: Dabo tibi mercedem: & ſic inſufflando in ejus vultum ſtatim lepra horribili per totum percuſſus, paucis ex poſt ſupervixit diebus.*

§. 2. At verò *Halitus* de ſe noxius non eſt, & proinde, ut talis, faſcinum non infert. Probat hoc ipſum 1. *ejus materia*, ſive ea aer ſolus ſit, ſive aer vaporoſus, ſeu atomis refertus aqueis. *Aer ratione ſubſtantiæ omnis malitiæ & contagionis eſt expers ob ſummam ſui ſubtilitatem, qua & naturam ætheris & ignis, quæ inquinari non poſſunt, imitatur*, ut loquitur Kircherus *de Peſte Sect. 1. cap. 3. §. 2.* Aqua etiam in ſtatu & collectionis & diſperſionis, cum, in minima reſolvitur, de ſe malitiæ omnis pariter eſt expers. 2. *halitûs indifferentia*, cùm jam gratus, jam ſalubris, jam inſalubris, ob partium ſcilicet aeri immixtarum varietatem, experientiâ teſte, evadat. Proinde talis exſpiratione redditur, qualis inſpiratione fuit attractus. Si purus attrahitur, purus (cæteris paribus) redditur: ſi impurus, impurus ex ore redit. 3. *exſpirationis finis*, qui non eſt faſcinare, ſed vitam cuſtodire, & calorem tueri; qui quidem finis primarius eſt, ſecundarius autem, voci & locutioni materiam ſubminiſtrare.

§. 3. *Im-*

§. 3. *Impuritatem* autem *halitus* vel ab extra vel ab intra habet. *Ab extra*, quoties aer ipſe nos circumſtans, quem inſpiratione attrahimus, vaporibus & quisquiliis pravis ac malignis eſt infectus & adulteratus: *Ab intra*, quando vel ipſa maſſa ſanguinea, vel partes reſpirationi inſervientes peccant. Maſſa enim ſanguinea vitioſa in circulari ſuo motu, cum pulmones tranſit, non poteſt non aerem ad exſpirandum præſentem fuliginibus ſeu minimis atomis corruptis & pravis imprægnare, ut in peſte, in lue venerea, in elephantiaſi &c. fieri obſervamus. Sic Helena illa venenis enutrita & Alexandro M. ad perdendum dono data vel ſolo halitu procos interfecit. Idem contingit, quando partes reſpirationi dicatæ putridæ evadunt. Hinc phthiſicorum, qui pulmones exulceratos habent, halitus fœtidus eſt & noxius. Sed qui ex naturali cauſa vitioſus eſt halitus, noxam quidem infert, ſed ea ſucceſſivè & cum mora quadam increſcit: itaque in illo Sprengeri exemplo lepra poſt inſufflationem ſtatim oborta non ad naturalem, ſed ſupernaturalem cauſam, Dæmonem ſcilicet eſt referenda. Dei nimirum permiſſione Diabolus ipſe inviſibilis ſagæ halitum ex tempore conſpurcavit, & lepriferam immiſit auram, quam tamen callidè ante occultarat: prout experientia teſtatur, Diabolum formâ viſibili apparentem, ubi evanuit, fœtorem graviſſimum, ante diſparitionem à nemine obſervatum, reliquiſſe. Non itaque ex ipſius anhelitûs virulentia tantùm, ut malè arbitratur Bodinus, ſed ex Dæmonis pactô ad halitum, ut ad ſignum concurrentis maleficium eſt obortum, quod & Torreblanca *lib. 2. Dæmonol. cap. 39. n. 11.* notat.

§. 4. Quæ Borellus de Inſufflatione adducit, tanto Viro ſunt indigna. Nam 1. ex inſpiratione divinâ Adamo factâ non licet ſimilem in animalibus inſufflationem colligere. Siquidem ſpiraculum vitæ, quod in nares Adami Creator flavit, anima fuit; at ſpiraculum hominis aer eſt, ex pulmonibus excluſus: Illud ſpiraculum vitæ fuit eſſentialiter; at vitalis animalium inſufflatio vitalis principii effectus eſt, qui vitam manifeſtat, non producit. 2. Non ideò, quia Deus inſufflationem vitalem conceſſit, ex vitali medicinalem licet inferre facultatem, aliàs omnes homines eâdem præditos eſſe foret inferendum, quia omnibus vitale principium ineſt. 3. Morbos omnes in India à quadam Medicorum ſecta ſola inſufflatione (naturaliter) curari poſſe, quis in re fide

majore & ſecundum omnes circumſtantias ignotâ Viro experientia & teſtimoniis authenticis deſtitutô fidem adhibeat? Ne adhibeamus, & inſufflationis natura & morborum diverſitas prohibet. 4. Gallinas ano admotas quaſi animam in ægri corpus expirare dicit. O ſi Palladis ori ſuum admoviſſet autor, & veritatem in tenera diſcentium pectora feliciori ſidere expiraſſet! Admoventur ano, capiti pedibus, & aliis hominis partibus gallinæ, non ut quaſi animam ſuam in ægrotantis corpus expirent, ſed ut malignitatem attrahant, cauſamque morbificam diſcutiant. Hinc vel vivæ bubonibus peſtilentialibus vel diſſectæ in phrenitide, cephalalgiâ, epilepſiâ &c. capiti imponuntur, teſte Schrödero *Pharmacop. lib. 5. cap. 55.* 5. Famulum rure redeuntem mortuum quendam halitu ſuo Prophetæ inſtar in vitam revocaſſe ait. Paganus ſi hæc dixiſſet, Ruſori ut ſupplicaret, per jocum impellerem. Ab hoc enim, ſi quid ex iis, quæ quis poſſederat, amiſſum eſſet, opem poſcebant gentiles. Axioma hoc: *A privatione non datur* (naturaliter) *ad habitum* (eundem numero) *regreſſus* (adeoque nec à morte ad vitam) in Philoſophiæ fundo collectum bonus Autor præcipiti curſu amiſit; quem latere non debuit, reſpirationis & vitalium animaliumque actionum detentionem non ſtatim vitæ ipſius extinctionem arguere, quia anima, ſive actus primus ſine ſecundo adeſſe poteſt, quod exempla hyſtericarum, ſtrangulatorum, ſuffocatorum, & peſte extinctorum quorundam, quos obvii quique ex ea cauſa mortuos judicarunt, ſatis teſtatum fecerunt, apud Theodor. Zvvingerum *Volum. 2. lib. 7. fol. 505.* Schenckium *libr. 4. Obſ. 288.* Paræum *lib. 23. cap. 46.* Foreſtum *lib. 15. Obſ. Medic. 25.* Prophetæ quidem in mortuos reſupinos proni inſpirarunt, ſed animam ipſam non immiſerunt, quia alterius animam Prophetæ non habuerunt. Si verò aliam inſpiraſſent, non idem homo in vitam rediiſſet, nova anima alterius habitaculum derelictum ſubiiſſet, anima prior corpore proprio careret, cum quo in παλιγγενεσίᾳ ſit uniendum: animam ipſam Propheta vel generaſſet vel creaſſet, quorum neutrum dici poteſt; ne plura ex aſſerto illo manantia abſurda tangam. Cur autem Viri illi Dei mortuos reſuſcitaturi ritibus & ceremoniis iſtis fuerint uſi, Theologis exponendum relinquimus. Famulum verò illum Virum Dei fuiſſe, Prophetico ſpiritu & munere & in vitam reſuſcitandi virtute peculiari donatum, Borellus veridico ſpiritu prodat, & erit nobis magnus Apollo.

PARS

PARS III.

De

FASCINATIONE MAGICA

In ſenſu generaliori ſpectatâ

SECTIO I.

De

CAUSA EFFICIENTE PRINCIPALI FASCINATIONIS MAGICÆ.

CAPUT I.

Actiones Magicæ ad Dæmonem tanquam cauſam principalem reducuntur. Multa in ſacris Dæmon habet nomina. Dæmones unde dicantur? Omniſcii non ſunt, ſed multiſcii. Triplex datur in iis ſcientia: Idem nomen tribuitur etiam Angelis; item animæ à corpore ſeparatæ. Diaboli Etymon. Item vocum Satan, Belial. Beelzebub unde & cur dicatur? Cur Diabolus Deus vocetur? Varia Dæmones ſibi ipſis nomina imponere ex actis Judicum punctum veneficii concernentibus legere eſt.

§. 1. MAgos de ſe nec viſu, nec voce, nec tactu, nec halitu nocere & faſcinare poſſe, ſed omnia eorum facinora, quæ præſertim naturæ genium tranſcendunt, occultò Dæmonis efficaciter cooperantis influxu abſolvi, hactenus oſtendimus. Jam plura, quæ in Faſcinationis Magicæ latifundiò occurrunt, evolvemus. Quod ut feliciùs fiat, ſecundum quatuor cauſarum genera, vel ſecundum requiſita actionis progreſſum faciemus. Eſt enim Faſcinatio Magica actio. *In omni* verò *actione* occurrit *agens* ſeu *efficiens cauſa*, (efficiens enim propriè dicta & agens ſunt idem) *objectum* ſive ſubjectum patiens, quod efficienti ſeu agenti ſubjicitur, & actionem recipit, *modus agendi*, qui rationem formalem tuetur, & demum *terminus* ſeu *finis* actionis.

§. 2. *Agens*

§. 2. *Agens* ſeu *Cauſa efficiens* Faſcinationis Magicæ eſt vel principalis, vel inſtrumentalis. *Principalis* eſt *Dæmon.* Actiones enim magicæ admirabiliores & majores ſunt, quàm ut modò naturali fieri queant. Si hoc, potentioris cauſæ beneficiô eas perfici fatendum erit. Potentiores autem ſunt Deus & Angeli tum boni, tum mali. Sed neque Dei, neque bonorum Angelorum auxilio iſtiusmodi actiones abſolvi ex eo liquet, quòd, quæ tentant Magi, ordini à Deo præſcripto prorſus repugnent, media ad lydium veritatis lapidem affricta vana & abſurda deprehendantur, nullam eadem à Deo in ſacris promiſſionem habeant, & finis hominum actionibus magicis planè immerſorum tragicus & funeſtus eſſe ſoleat.

§. 3. Multa, in ſacra præſertim pagina, Faſcinator ſtygius ſortitus eſt nomina. Vocatur enim Dæmon, Diabolus, Satanas, Belial, Beelzebub, Deus hujus ſeculi, *2. Corinth. 4. v. 4.* Princeps mundi, *Joh. 12. v. 31.* Dominus mundi, *Epheſ. 6. v. 12.* Princeps aeris, *Eph. 2. v. 2.* Principatus & poteſtates, *Coloſſ. 2. v. 15. Eph. 6. v. 12.* ſibi ipſis Dæmones multa & varia imponunt nomina.

§. 4. *Dæmon* dicitur quaſi δαήμων, ὅτι φρόνιμοι καὶ δαήμονες ἦσαν, ut loquitur Socrates apud Platonem *in Cratylo*, *quod vocabulum græcum eſt, ob ſcientiam dictus*, ait Auguſtinus *lib. 9. de C. D. cap. 20.* Ubi Ludov. Vives *in Comment.* Δάμω, inquit, *Græcis olim fuit*, ἐπίςαμαι ἢ γινώσκω, *ſcio & novi. Inde δαίμων quaſi δαήμων, ut inquit Autor Etymologici magni,* πάντα ἐπιςάμενος καὶ γινώσκων, *omnia ſciens & noſcens.* Quod tamen ſic intelligendum, non quod omniſcientes verè ſint Dæmones; (hoc enim prædicatum ſoli Deo debetur) ſed quòd pro talibus à ſuis haberi velint. Multa tamen ſciunt, quæ multiſcientia omniſcientiæ opinionem in ſimplicioribus parit. Et quidem triplex datur in iis ſcientia, notante Dn. Rauppio *Loc. Theolog. Tom. I. de Angel. Tract. poſter. cap. 8. pag. 191.* 1. *naturalis*, ex ſpiritualis naturæ ſubtilitate: ex ſenſus acrimonia & motus celeritate. 2. *Experimentalis*, ex longi temporis experientia. *Eſt enim Doctor non promotus, ſed expertus*, ait Lutherus. 3. *Supernaturalis*, quæ complectitur 1. Deum. 2. bonos Angelos, & procedit ex revelatione ſuperiorum poteſtatum. Macrobius *lib. 1. Saturn. cap. 21.* præter iſtam derivationis rationem aliam adducit, quando etiam ἀπὸ τοῦ δαιομένου, i. e. χαιομένου, ſive ἀπὸ τοῦ δαιομένου, i. e. μεριζομένου Dæmones dictos ſcribit.

Quidam

Quidam ἀπὸ τὸ δαιμαίνω, quod *exterreo, & pavefacio* ſignificat, eos vocari putant. Tribuitur hoc nomen etiam Angelis, qui tamen cum addito boni Dæmones vocantur apud Auguſtinum *lib. 9. de C. D. cap. 19.* Diaboli è contra κακοδαίμονες, ut ſit etiam in nominibus differentia, nominantur. Plato *in Timæo* Diis inferioribus, ſeu miniſtris unius ſupremi Dei, quem ποιητὴν καὶ πατέρα τοῦ παντὸς vocat, Dæmonum nomen impoſuit. Animæ quoque à corpore ſeparatæ tribuit idem nomen Servius *Comm. in Virg. 6. Æneid.*

§. 5. *Diabolus*, ut ſupra *Part. 1. cap. 1. §. 5.* indicavimus, à διαβάλλω, *trajicio, culpam falsò in alium trajicio, calumnior*, dicitur, quia calumniator noſter *eſt*, & accuſator fratrum noſtrorum, *Apoc. 12. v. 9.* Chryſoſtomus *Hom. 2. in 2. Cor.* triplicem appellationis hujus rationem proponit. 1. *Quia Deum incuſat* apud homines, quando videlicet divinæ miſericordiæ inſidias ſtruit, & ad deſperationem homines ſolicitat. 2. *Homines incuſat apud Deum, Apoc. 12.* quando peccata, in quæ eos præcipitavit, coram divinô judiciô exaggerat. 3. *Homines calumniatur inter ſe invicem*, quando unius, ſcilicet ejus, qui calumnias profert, linguam, & alterius, qui calumniis delectatur, aures occupat, atque hac ratione alicujus tertiæ perſonæ famam inſuper lædit. Iſidorus *lib. 8. cap. 11. Gracè*, inquit, *Diabolus criminator vocatur, vel quod crimina, quæ ipſe injicit, ad Deum referat, vel quòd electorum innocentiam criminibus accuſet fictis.* Ionicè dicitur διάβολος ζάβολος. Hinc ſpectrum in Riphæis montibus Riphenzabel appellari nonnulli conjiciunt. Ζάβολον tamen quidam dictum volunt inde, quia ζαβὰ λάει *curva vult* Diabolus. Eſt enim ζαβὸν σριφλὸν, & λάειν θέλειν. Non enim, quod rectum eſt, ſeu verum, ſed curvum h. e. falſum ſectatur.

§. 6. *Satan* שָׂטָן à ſtudio nocendi *Adverſarius*, à rad. שָׂטַן *adverſari, odio habere, Matth. 4. v. 10. Zach. 3. v. 1.* quia hoſtili animô ſe nobis opponit & adverſatur; quam vocem Paulus videtur reddidiſſe, *1. Tim. 5. v. 14.* per ἀντικείμενον. Cur autem Dæmonem hominibus adverſarium conſtituerit Deus, ex Lactantio & Theophylacto notat Wierus *lib. 1. cap. 20.* Lactantius *de Opific. Dei cap. 19. 20.* ait: *Hunc conſtituit homini Deus adverſarium nequiſſimum & falſiſſimum ſpiritum, cum quo in hac terreſtri vita ſine ullâ ſecuritatis requie dimicaret. Nam ut victoria conſtare ſine certamine non poteſt; ſic nec virtus quidem ipſa ſine hoſte. Ita quoniam*

Digitized by Google

virtutem dedit homini, ſtatuit ei è contrario inimicum, ne virtus torpens naturam ſuam perderet. Noluit enim Deus hominem ad immortalem illam beatitudinem delicato itinere pervenire. Theophylactus *in Marc. cap. 5. Quia certamen eſt vita noſtra, noluit Deus extra hanc vitam dæmonas eſſe, ut certantes nobiscum nos probatiores monſtrarent. Nam ſi non eſſent adverſarii, neq; corona eſſent, uti ſubjicit*, in *Luc. cap. 10.*

§. 7. *Belial* à בְּלִי *absq;* & יָעַל, quod in Hiphil, *prodeſſe*, ſignificat inutilem & pernicioſum. Nomen hoc de rebus *Deut. 15. v. 9.* & de perſonis prædicatur, tribuiturque Satanæ, tanquam proprium *2. Cor. 6. v. 15. Quæ concordia Chriſto*, qui eſt bonitatis omnis fons & origo, *cum Belial*, abyſſo omnis malitiæ & perditionis, qui *Matth. 13. v. 17.* appellatur *τὸ πονηρὸς ille malus?*

§. 8. Βεελζεβοὺλ *Matth. 12. v. 24. Luc. 11. v. 15.* Item Beelzebub, vel Baalzebub, quod nomen Accaroniticæ Idololatriæ olim fuit proprium, *2. Reg 1. v. 2.* & ſignificat *dominum muſcæ.* Nam בעל *Dominum*, & זְבוּב *muſcam* notat. *Dicitur ita, quia ejectus cum ſatellitio ſuo univerſo ex cælo & ſede beatorum ac ſanctorum Angelorum, Deo præſenti intuitu miniſtrantium, volitat ac habitat crabronum inſtar in aere*, ut loquitur Simon Majolus *Tom. 2. Canic. Dier. Colloq. 3. vel quia omnibus retia tendens muſcam ſaltem, i.e. infirmum capit*, ait Wierus *lib. 1. cap. 5. §. 3.* Bodinus *lib. 1. Dæmon. cap. 3.* ſic dictum cenſet, quod nulla in templo illius muſca degeret, quemadmodum in Venetiano palatio nulla eſſe dicitur, & in Toletano unica. Lutherus exiſtimat, Beelzebub Judæos Satanam dixiſſe contemtûs & ludibrii gratiâ, quaſi eſſet impotens, & poſſet ventilabro ſanctitatis Phariſaicæ tam facilè pelli, ut manu muſcas abigere licet. Pro Bahal autem omiſſo ע dixére etiam βάαλ & βέελ & contractè βᾶλ & βῆλ, notante Voſſio *Idolol. lib. 2. cap. 4.* ubi inſuper notat, Phœnices Solem, quem ſolum Deum exiſtimarunt, vocaſſe *Beel-ſamen*, cœli Dominum; Hebræos autem (quorum lingua à Phœnicia dialecto ſolùm differt) בַּעַל־שָׁמַיִם *Baal-Schamaim*, i.e. dominum cœli. In civitate verò Phœniciæ Accaron dicta Solem nominatum fuiſſe *Baal zebub*, Dominum muſcæ. *Quod nomen*, ſubjungit, *ab Hebræis accommodatum principi dæmoniorum, magno juſtoq; Accaronitica Idolomania odio. Imò fortaſſe ne nomen quidem Iſraelita integrum reliquere. Nam veri ſimilis* *mihi*

mihi ſemper viſa eſt conjectura ingenio doctrinaq; eximii Scaligeri, qui בַּעַל־זְבוּב Baal-zebub, *per contemtum factum eſſe putabat* ex בעל־זבחים Baal-zebahim; *quod ſignificat* ſacrificiorum, *ſive* victimarum dominum. *Nempe ſimili ratione, ac ex* Bethel, *quod eſt* domus Dei, *poſtquam idololatria iſtic ad lapidem, ubi recubuerat Jacob, exerceri cœpit, fecére* Bethaven, *i. e. domus vanitatis.* Nam בַּיִת domus, אָוֶן, mendacium, vanitas, iniquitas. Plura de vocabulo Βεελζεβοὺλ & Beel-zebub vide apud Dn. D. Erneſt. Gerhardum in Tract. quem inſcripſit, *Umbra in Luce ſ. 36.* ubi etiam icon antiquiſſimæ cujusdam Phœnicum monetæ muſcæ figuram ex uno latere habentis exhibetur. Item Seldenum *de DIS Syris Syntagm. 2. cap. 6.* Martin. *in Lexico Philolog. pag. 134.* Dn. Rauppium *Lex. Theolog. pag. 41.*

§. 9. Diabolus *Deus* dicitur, *non verè*, ſed putatitiè, quia eum filii hujus ſeculi, mancipia Diaboli, Deum eſſe putant: *non ſimpliciter*, ſed *ſecundum* quid, hujus ſeculi, ubi ſuum in cordibus fidelium dominium quærit, iisdemque divinitatis ſuæ opinionem ingenerare ſtudet: *non ratione creationis*, quia hæc infinitæ virtutis eſt actio, quæ creaturæ finitæ non competit; ſed ratione tum *gloriationis*, quia talem ſe deituriens ſpiritus inter ſuos jactat, ſibique divinitatis gloriam impudenter arrogat: tum *dominationis*, quia potenter ex juſto Dei judicio ejusque permiſſione in hoc ſeculo dominatur, & in filiis incredulitatis eſt efficax, *Epheſ. 2. v. 2.* D. Balduinus *Comment. ſuper 2. ad Corinth.* ait: *Impiorum Deus eſt Diabolus nomine, non Numine; opinione, quia illi pro Deo eum colunt, non autem rei veritate; ſubjectione ſpontaneâ, quia ſuggeſtionibus ejus magis obtemperant, quàm divinis mandatis, non dominatione quadam neceſſaria.*

§. 10. Varia ſibi ipſis Dæmones nomina imponere, quibus mancipia eos præſentes appellare queant, ex actis Judicum criminalibus legimus, v. g. GOtt / Sibyllen / Lucifer / Hans / Caſpar / Lucas / Stephan / Schwartz / Strauß / Rauſch / Schönhans / Haintzlein / Juncker Buhl / Juncker Hahn / Juncker Hans / Juncker Hans Baſtian / Juncker Jacobus / Süßholtz / Leſchhorn / Fliederwiſch / Grauröcklein / Federwiſch / Schnurbuſch / Unglück / Machleyd / zum Waldfliegen / Hornuar / Kraushärlein / ꝛc. teſtibus Carpzovio, Lercheimero, Freudio, Wiero, & aliis. Mulierem Ebingrodenſem in Sileſia dolore dentium laborantem & ex impatientia ſibi im-

precantem ſic; Jch wolt daß der Teuffel in die Zähn führ / ſex Dæmones obſederunt horum nominum. 1. Schalck der Warheit. 2. Wirck. 3. Wiederrraut. 4. Myrrha. 5. Knip. 6. Stüp. Seilerus *Dæmonom. pag. 51.*

CAPUT II.

Diaboli omnium hoſtes. Eorum poteſtas magna eſt. Poteſtas ea eſt vel phyſica vel moralis, & hac vel poſitiva, vel negativa. Dæmon amiſit dotes gratiæ non naturæ. Poteſtas ejus non eſt infinita vel illimitata. Cur Dæmon, cùm per ſe faſcinare & lædere queat, Magorum ſagarumq; requirat conſenſum?

§. 1. D*Iaboli* poſtquam à concreatâ ſanctitate, à qua liberè & malitioſè defecerunt, jurati Dei & creaturarum *omnium hoſtes* omnes evaſerunt, inque hominis ad Dei imaginem conditi perniciem nunquam non conſpirarunt, &, ut in mortales cunctos vel per ſuos complices ſeu Magos apertè vel occultè, viſibiliter vel inviſibiliter faſcinandi & lædendi potentiam, quæ magna eſt, continuò exerceant, nullo non tempore quærunt.

§. 2. *Magnam eſſe ſpiritus mali potentiam* Spiritus S. ipſe in ſuo Codice prodit *Luc. 21. v. 21.* ubi fortem armatum eum vocat. Leo rugiens *1. Petr. 5.* nuncupatur. Principatus & poteſtates, ut vidimus, *Apoc. 7.* dicitur tenere ventos, & accepiſſe poteſtatem nocendi terræ, mari & arboribus: & *cap. 14.* poteſtatem habere ſuper ignem. Ejusdem potentiam exacta Behemoth & Leviathan cum Dæmone allegoria, quam Theologi ex *Job. 40.* probant, confirmat.

§. 3. *Poteſtas* ejus vel phyſica eſt, ſive naturalis, vel moralis. *Phyſica* dicitur, quia ab ejus eſſentiâ & velut internâ naturâ, quam à Deo in creatione accepit, manat, eſtque virtus agendi, quæ in ſe bona eſt, mala autem ex abuſu fit. Hanc potentiam ſemper habet, eamque ad actum transfert, quoties opportuna adeſt materia, in quam vires ſuas exerat Dæmon, aut ſi nullus obſiſtat. Hac virtute Diabolus corpus ab uno loco in alium transfert, meteororum materiam congregat, ſenſibilia variè diſponit &c. *Moralis* diſtinguitur in poſitivam & negativam. *Poſitivam vocant illam*, explicante Schotto *Phyſic. Curioſ. lib. 1, cap. 13, §. 2. per quam vel conſilium vel aliqua moralis facultas datur*

vel

vel obligatio imponitur, vel aliquid hujuſmodi fit, ut Dæmon ad utendum dictâ phyſica poteſtate inclinetur vel ordinetur. Negativam vocant illam, quæ relinquitur in voluntate liberâ, per hoc ſolum, quòd non impeditur, ſed ſinitur agere, quod aliàs poteſt abſolutè, etiamſi non poſſit licitè. Priorem non dat Deus Dæmoni, ſed ſolùm poſteriorem, permittendo ſcilicet, ut hominem tentet, & ſuâ poteſtate naturali utatur. Et quia in lege gratiæ Deus minus permittit Dæmonibus, quàm in lege antiqua, ideo dicitur, quòd illorum poteſtas nunc ſit ligata, moralis ſcilicet negativa, non phyſica & poſitiva, quæ æquè nunc magna eſt, ac olim. Hoc etiam ſenſu magis ligata dicitur poteſtas Dæmonum reſpectu Chriſtianorum quàm Ethnicorum, ſaltem ordinariè. Hæc ille.

§. 4. Cujusmodi verò ſit naturalis illa Diaboli poteſtas, explicat B. Gregorius *lib. 34. Moral, cap. 17. Poteſtas ejus*, inquit, *ſuper terram cunctis eminentior perhibetur, quia etſi actionis ſuæ merito infra homines cecidit, omne tamen humanum genus, naturæ Angelicæ conditione, transcendit. Quamvis enim internæ felicitatis beatitudinem perdidit, naturæ tamen ſuæ magnitudinem non amiſit, cujus adhuc viribus humana omnia ſuperat; licet ſanctis hominibus meritorum ſuorum dejectione ſubjaceat.* Nimirum, naturalia, quæ in creatione acceperunt, Dæmones per lapſum non amiſerunt, ſed retinuerunt integra. Amiſerunt dotes gratiæ, non naturæ. Poteſtas autem activa paſſivis applicandi, corpora movendi &c. donum gratiæ non eſt, ſed naturæ. Imò in naturalibus non ſolum pares eſſe Dæmones bonis Angelis, ſed & quibusdam longè ſuperiores exiſtere, ait Theod. Reinkingk *Reſponſ. Juris num. 26.* quod tamen cum granô ſalis ſine dubio venit intelligendum: ſiquidem Angelos malos à bonis ſuperari & expelli in aprico eſt.

§. 5. Quamvis autem magna ſit Diaboli poteſtas, ea tamen infinita & illimitata non eſt. Habeat lædendi voluntatem, quam ſemper ex ſe habet, non tamen nocendi poteſtatem, niſi à Deo permittente, habet, propterea *egena poteſtas* Auguſtino dicitur. Auguſtus hic Eccleſiæ Pater *lib. 3. de Trinit. cap. 3.* poſtquam narravit, Magos defeciſſe in tertio ſigno: *Unde*, inquit, *datur intelligi, nec ipſos quidem transgreſſores Angelos & aereas poteſtates, per quas Magicæ artes poſſunt, quidquid poſſunt, valere aliquid, niſi datâ deſuper poteſtate. Datur autem vel ad fallendos fallaces, ſicut in Ægyptios, & in ipſos etiam Magos data*

 eſt,

Digitized by Google

eſt, ut in eorum ſpirituum ſeductione viderentur admirandi à quibus fiebant, à Dei veritate damnandi, vel ad admonendos fideles, ne tale aliquid facere pro magno deſiderent, propter quod etiam nobis Scripturæ autoritate ſunt prodita, vel ad exercendam, probandam, manifeſtandamq́; juſtorum patientiam. Et paulò poſt: *Nec ideò putandum eſt, iſtis transgreſſoribus Angelis ad nutum ſervire hanc viſibilium rerum materiam, ſed Deo potius, à quo hæc poteſtas datur, quantum in ſublimi & ſpiritali ſede incommutabilis judicat.* Facit itaque Dæmon, permittente Deo, quod poteſt, non facit, prohibente Deo. Huc ſpectant elegantia Auguſtini *Serm. 197. de Tempore* verba: *Si alligatus Diabolus eſt, quare tantùm adhuc prævalet? Verum eſt, Fratres chariſſimi, quia multum prævalet, ſed tepidis & negligentibus, & Deum non timentibus in veritate dominatur. Alligatus eſt enim, tanquam canis innexus catenis, & neminem poteſt mordere, niſi qui illi ſe mortifera ſecuritete conjunxerit. Jam, videtur, Fratres, quia ſtultus eſt homo ille, quem canis in catenâ poſitus mordet. Tu te illi per cupiditates & voluptates ſeculi noli conjungere, & ille ad te non præſumet accedere.*

§. 6. Cur autem Dæmon, cùm per ſe faſcinare & lædere queat, Magorum, Sagarumq́ue requirit conſenſum & operam? Sanè Veteratorem illum ſuo Marte faſcinare, mentis oculorumq́ue aciem perſtringere, morbos infligere, pecora perdere, & plura alia operari poſſe, ex hiſtoriâ Jobi aliorumq́ue nemini non conſtat. Sæpius tamen ad mala patranda malitioſæ mulieris conſenſum, ſermonem & actum ut impetret, quovis modo, ſive blanditiis, ſive minis, eum laborare, acta judicum loquuntur, ut proinde ad malitiæ ſuæ ſcopum ſine Dei, & huic ſubordinato hominis conſenſu eum non ſemper tendere poſſe videatur. Imò ex conſenſu, quem à piis etiam quærit (qui ſæpe propter objecti vilitatem primâ fronte facilis & permiſſibilis æſtimatur) Dæmonis ad operandum potentiam promoveri ac ſuffulciri, colligere quis poteſt, v. g. E virgine obſeſſa apud Fincelium, *libr. 3. de Mirac.* (ex quo hiſtoriam Majolus *Colloq. 3. p. 159.* etiam recitat) Dæmon, antequam exiret, à puellâ petiit unicum ſaltem corporis membrum, in quo moraretur, ſibi communicari, hinc unguiculum digiti, tandem unicum pilum, quod omne tamen denegatum. Sic & è Virgine quadam, quam in Sileſiâ inhabitarat, Satan abitum meditatus, ſibi veniam à Sacerdo-

oc

te quæſivit introeundi in porcum ſenem, deinde in putridum quendam truncum ſaligneum, tertiò in culmen ſtramineum, tandem in granum hordei &c. quam tamen M. Tob. Seilerus pio zelo denegavit, referente eodem *Dæmonom, ſeu Relationis ſuæ Hiſtoric. p. 5.*

§. 7. Quæſtio hæc ad forum Theologorum ſpectat, ad quod jam abire placet. Docent autem Theologi, Diabolo in primô lapſu vires nocendi ſic ademptas & cohibitas eſſe, ut, niſi accedat nova aliqua voluntas, ſive conſenſus hominis malefici, non poſſit inferre noxam; *Si enim ſua permiſſus eſſet licentia, in nos vel noſtra ſæviendi, exitialia prorſus damna foret præſtiturus. Non igitur poteſt furere Satan pro lubitu, ſed vel à Deo impetrata poteſtate, vel conſenſu hominis (à quo aliàs Deus permittit lædi vicinos homines) elicito. Hinc acta teſtantur veneficarum 1. ipſos Diabolos voluntatem, ac conſenſum Sagarum blanditiis primùm ac promiſſis, poſtmodùm verò minis & ſuppliciis morte gravioribus impetrare. 2. ſæpius urgere ſagas, ut liberos ſuos ipſis adducant, elocent, obſtringant. Non poterant igitur, niſi impetrato ipſarum conſenſu, quicquam vel in illas, vel liberos ſtatuere. 3. ſiqua venefica nocere noluit, neq; nova damnorum exempla profert, quæ dederit, ſolet duriſſimè vapulare, cùm quidem per ſe nocendi ſtudium exercere potuerit Satan; ſed defuit humanus aliquis conſenſus. Ideoq; magnam quidem iram ſemper habere dicitur, Apoc. 12. 12. non autem ſemper potentiam ſeu licentiam; ſemper quærere, quem devoret, ſed non ſemper invenire 1. Pet. 5. 8.* Hæc Dn. D. Carpzovius *Part. 1. Prax. Crim. Qu. 48. n. 62. pag. 417.* Remigius *lib. 2. Dæmon. cap. 9. pag. 254.* ita hac de re diſſerit: Verùm quòd priusquam id aggrediatur facere, ſuorum ille ad hoc aſſenſum ſæpe poſtulat, quaſi aliter debiles ejus vires futuræ ſint, non parvam dubitationem ſemper attulit exiſtimantibus multis hoc inde eſſe, quod pridem, ſi, quæ vult, arbitratu ſuo faceret, peſſum iiſſent omnes mortales, quibus is nunquàm non fuit hoſtis infeſtiſſimus: Ideoque illi à Deo jam à primô, quo è ſtatu ſuo dejectus eſt, tempore occluſam fuiſſe, omnem contumeliis libidinem, nec hominis niſi per homines ullam illi eſſe nocendi relictam facultatem. Quæ quidem etſi defendi poteſt opinio, nec ea etiam ſententia malè ſtare videbitur, quæ Satanam, uti carnificem, & miniſtrum iræ Dei pleraque omnia in hominum perniciem per ſe agere ac moliri aſtruit: eumque conſenſum conſultò atque

ea

Digitized by Google

ea de cauſâ illum exigere , ut in ſceleris ſocietatem conſcientiamque ſuos aſciſcat gratiamque aliquam promereatur; dum ejus, quam tantoperè concupiverunt, ultionis compotes facit, potentiam ſuam oſtentet ac venditet: dum ea præſtat, quæ omnes omnium hominum vires vincere, ac ſuperare videntur, à ſortilegis denique omnem noxiæ ſuſpicionem avertat, atque amoveat, dum eam infert illis abſentibus, ac ne digito quidem opus adjuvantibus. Atque hæc Remigius ibi pluribus documentis commonſtrat.

SECTIO II.

De

INSTRUMENTALI FASCINATIONIS MAGICÆ CAUSA.

CAPUT I.

Cauſa inſtrumentalis Homo eſt, qui non eſt purum inſtrumentum. Synonyma Magorum & Magarum. Venefici & veneficæ cur dicantur? Veneni Vox in bonam & malam partem ſumitur. Malefici, maleficæ. Maleficium ſumitur hic ſtrictè. Sortilegi & ſortilegæ. Lamiæ unde dicantur? In ventre piſcis Lamiæ Jonas fuit. Lamia Regina in Libya crudelis. Fera in Africa Lamiæ nomine. Voces Sagæ & ſtriges explicantur. An ſtrix, avis nocturna ſit fabuloſa? Suctionem ſanguinis adoleſcentis Ficinus ſuadet ſenibus, cujus tamen autoritate & ratione Sanguinis Transfuſores fruſtra nituntur. Magæ etiam dicuntur Tegulariæ, Veratrices, Alrunæ. Appellationes Magorum & Magarum Germanicæ variæ adducuntur & explicantur.

§. 1. Cauſa *inſtrumentalis* eſt Homo, qui ex pacto cum Diabolô, ſeu manifeſtô ſeu tacitô, ſubſidiarias eidem ad faſcinandum operas, ſaltem ut inſtrumentum morale, confert. Diabolus autem ſolus propriè & formaliter agit, & operatur ea, quæ vires & artes humanas ſuperant.

§. 2. Licèt autem Dæmon poſſit dici quaſi miniſter hominis, qui illum cum

cum illo inito pacto mediante ad maleficium faciendum veluti conduxit; tamen ipſe homo eſt veluti inſtrumentum Dæmonis ad illud damnum perpetrandum, quia eſt veluti cauſa moralis exhibens ſignum, ſine quo dæmon non operaretur, Svarez *lib 2. de Superſtit. c. 14. n. 11. fol. 351.* Inſtrumentum eſt non purum, veluti malleus fabri & organa inanimata, quæ merè paſſivè ſe habent, actionemque agentis ſolũ recipiunt; ſed Magus quoq; potentiam quandam efficiendi habet, quam, quantum in ſe eſt, malis operibus & actionibus pravis exerit, Deum nimirum blaſphemat, Sanctis maledicit, proximo imprecatur, homines lædit, pecora perdit, venena applicat, complicum numerum auget, & plura alia tantò curioſius patrat, quantò gratius ſe Satanæ officium exhibere advertit; ut proinde Wierus veritati malè litet, cum Lamias inſtrumenta revera eſſe negat, &, ſi ſint, paſſivè ſe per omnia habere ſcribit. Contrarium & ratio per jam dicta, & experientia firmat, quæ Magis crematis vel mortuis, faſcinum fuiſſe ſublatum teſtatur.

§. 3. Homines quoque, qui nomen militiæ magicæ ad faſcinandum dederunt, appellationibus variis indigitantur, præſertim fœminæ, quarum major ſemper in hoc bello eſt numerus. Vocantur autem *Magi* & *Magæ*, quod nomen ſupra *Part. 1. hujus Libri cap. 1. §. 2.* enucleavimus. *Venefici* & *veneficæ*, à venenis malis, quibus homines vel jumenta è medio tollunt, aut inſignem noxam inferunt. *Malis* dico, quia veneni vox & in bonam, & in malam partem olim accipiebatur, ut ex Cajo *ad Leg. 12. Tabb. de Verbor. Significat.* conſtat, ubi ait: *Qui venenum dicit, adjicere debet, utrum bonum eſſet, an malum.* Sagas autem venenis in actionibus magicis uti, acta in foro plurima teſtantur. Huc illud Tragici de Medea ſpectat, qui poſtquam varia lethalia, graminum & ſerpentum genera ab ea uſurpata recitaſſet, ſubjungit:

Addit venenis verba non iſtis minus
Metuenda.

Sic & Virgilius:

Miſcueruntq; herbas & non innoxia verba.

Tibullus *lib. 1. Eleg. 8.*

Num te carminibus, num te pollentibus herbis
Devovit tacito tempore noctis anus?

Atque hoc genus hominum φαρμακοὺς, φαρμακοποιοὺς, φαρμακίυτας καὶ φαρμακοὺς

κεῖς & φαρμακευτρίας mulieres illius artis conſcias, quales Theſſalicæ mulieres fuerunt, hoc maleficio excellentiſſimæ, Græci; Latini veneficos, venenarios & artem ipſam veneficam, veneficium vocarunt. Qanquam φαρμακεία in ſe ſpectata à Magicâ ſit diſtincta, teſte Plinio *lib. 38. cap. 2.* Vid. quoque Camerarius *de Divinat. Generibus p. 108.*

§. 4. *Malefici* & *Malefica* à maleficiô & nocendi ſtudiô vocantur, cùm omnia ſua ſtudia & actiones in perniciem hominum & brutorum inſtinctu & juſſu abjurati Dei & hominum hoſtis dirigant. Proinde maleficium hic non ſumitur *latè* pro damnô ſeu peccatô quovis, ſed *ſtrictè*, pro ſignô effectivè magicô atque ſuperſtitioſo, quo qui utitur, maleficus, qui verò læditur, maleficiatus appellatur, & deſcribitur à Delrio, quòd ſit Magiæ ſpecies, qua quis ope dæmonis alteri damnum parat. Ad quod, eodem notante, tria concurrunt, Deus permittens, Diabolus perficiens, prava malefici conſentientis & cooperantis voluntas. Atque hoc ipſô nullum magiæ genus Cacodæmonem magis delectat, quia *mortalium calamitates convivia ſunt malorum dæmonum*, juxta Syneſium Ptolemaidis Epiſcopum, notante Jordano *lib. de Divin. cap. 12.*

§. 5. *Sortiarii, Sortilegi & Sortilegæ* dicuntur à *ſorte*, non *conſultoriâ*, quæ aliquando permittitur, nec *diviſoriâ*, quæ ſemper licita; ſed *divinatoriâ*, quæ occultô Dæmonis concurſu celebratur, ſuntque Iſidoro *lib. 8. cap. 9.* qui ſub nomine fictæ religionis per quaſdam, quas Sanctorum ſeu Apoſtolorum vocant ſortes, divinationis ſcientiam profitentur, aut quarumcunque ſcripturarum inſpectione futura prædicunt. Sortes variæ ſunt, puncta, figuræ jactatæ, taxillorum jactus, plumbeæ figuræ in aqua projectæ, in apertum librum repentinus oculorum intuitus, occurſus alicujus ſententiæ ex improviſo, & alia veſaniæ indicia, quæ uno ſortium nomine comprehenduntur, tradente Wiero *libr. 2. cap. 13. §. 2.*

§. 6. Fœminæ magicis deditæ majorem nominum apparatum ferunt. Vocantur enim *Lamiæ*, cujus vocis natales in Latio quidam, quidam in Græcia quærunt. A verbo *Lanio* Penotus eam derivat, quod ſcindant & lanient. Quæ tamen derivatio longiùs tracta videtur. Alii παρὰ τὸ λέλαμμαι aut à voce λαμὸς, quæ ingluviem ſignificat, Unde & piſcis λάμιος dictus, ob terribilem oris vaſtitatem Lamia Latinis dicitur, quia

quia tantò eſt oris rictu, ut totum deglutiat hominem, ut Lamia propterea Voſſio *Idolol. lib. 4. cap. 7.* videatur id ceti genus, in cujus ventre divinitùs conſervatus Jonas Propheta fuit. Aliis Lamia dicitur à formoſa illa & crudeli in Libyæ locis reginâ, quæ fuit Beli & Libyes filia, præſtanti forma inſignis, quam poſteritas belluinam finxit, propter illius ingenii feritatem. Nam referente Erasmo *Adag. Chiliad. pag. m. 752.* ex Diodoro Siculo Hiſtoricorum veraciſſimo, *cùm proles ejus omnes, quas partu extulerat, diem obirent, caſum hunc illa iniquiſſimo animo ferens, invidensq́ aliarum fœminarum in educandis liberis felicitati, rapi ad cædem è matrum ulnis proles & è veſtigio interfici juſſit.* Plura de hac tradit ibidem, & inſuper è Philoſtrato *lib. 4. de vita Apollonii* notat, fœminas quasdam eſſe Empuſas, quas Lamias & μορμολυκίας, h. e. larvarum Lemurumve ſpectra vulgus hominum exiſtimet, carnium præſertim humanarum appetentiſſimas. Mirabilem etiam ex Philoſtrato recitat hiſtoriam Camerarius *Cent. 1. Horar. Subciſiv. cap. 70.* Atque hinc ſine dubio factum, ut nomen Lamiæ Sagis fuerit inditum, quia carnibus humanis, præſertim infantium non baptizatorum fœminæ, quæ ſacramentum Dæmoni dixerunt, inhiant, & Gnoſticorum more humanas eviſcerationes ſeu Thyeſtæas cœnas adornant, proprios infantes devorantes. Eſt & in Africa fera Lamiæ nomine, à qua eadem Dæmonis mancipia idem nomen trahere quidam exiſtimant. *Iſta*, ait, Fr. Torreblanca *lib. 2. Dæmon. cap. 28. muliebri facie uberibus ac toto pectore adeò ſpecioſa, ut homines alliciat, & captos devoret, ut tradit Dionyſ. in Hiſtor. Afric. Unde eas mammas alii appellant, ut tradit Alciatus lib. 8. Parerg. cap. 22. quia ut pueros alliciant, ſolent mammas oſtendere, ut ſic eorum ſingultus ac ululatus comprimant, dum eos vivos è cunis rapiunt, vel injecta culcitra præfocant* : & ita intelligitur, illud D. Hieron. *Threnor. 4. Nudaverunt Lamiæ mammas ſuas.* Hæc ille. Vid. quoque Delrio *lib. 1. D. M. c. 3.* Lavaterus *de Spectris Part. 1. cap. 1.*

§. 7. *Sagæ*, ut autor eſt Penottus à *ſatagendo* nomen habent, quia nimirum de multitudine rerum Dæmoniacarum ſatagunt. Alii à *ſagiendo* vocem derivant, quia ſagire, i. e. acutè ſentire, rerumq́ue multarum notitiam habere videntur. Melanchthon *libr. 1. Chronic. Carion.* deducit ab Hebræo *Sagan*, quod Sacerdotem vel Vatem, i. e. Prophetam interpretatur, ut habet Freudius *loc. cit.* vel ut ſint quaſi Antiſtites & vates

 bene-

benedicentes, die da ſegnen per ἀντίφρασιν, ſi Philologorum filiis placet, ut habet Jo. Ern. Pfuel *Elect. Phyſ. de Magia p. 88.*

§. 8. *Striges* appellantur ab ave nocturna & infauſta, qua de Ovidius *6. Faſtor.*

Nocte volant, puerosq́ petunt nutricis egentes,
Et vitiant cunis corpora rapta ſuis.
Carpere dicuntur lactentia viſcera roſtris,
Et plenum poto ſanguine guttur habent.
Eſt illis ſtrigibus nomen: ſed nominis hujus
Cauſa, quod horrenda ſtridere nocte ſolent.

Et Q. Serenus Sammoniacus:

— — premit ſtrix atra puellos,
Viroſa immulgens exertis ubera labris.

Plinius quidem *lib. 11. Hiſt. Nat. cap. 39. Fabuloſum*, inquit, *arbitror de ſtrigibus, ubera eas infantium labris immulgere. Eſſe in maledictis jam antiquis ſtrigem convenit, ſed quæ ſit avium, non conſtare arbitror.* Dn. Lic. Garmannus *libr. 1. de Miracul. Mortuor. Tit. 3. §. 10.* cum Plinio & Schvvenckfeldio negat, quod lac capris, infantibus ſanguinem etiam ſubtrahant aves. P. Bellonio tamen *lib. 1. Obſ. 10.* ubi iſta Ovidii verba allegat, fabuloſa avis non eſt, ſed Caprimulgus eſt cuculi ferè magnitudine & craſſitie, in celſis turribus & templorum foraminibus nidulans, de quo hæc ibi tradit: *Cretenſes*, inquit, *in ſcopulis mari imminentibus, ubi magnum damnum paſtoribus, qui capras ſub tectum noctu cogere non ſolent, inferunt, quoniam è caprarum uberibus lac exſugunt.* Gaſp. Schottus aves has noctu caprarum ſtabula intrare, & caprarum uberibus advolantes tantum lactis exſugere, ut ubera emoriantur, & capræ excœcentur, ſcribit *Phyſ. Curioſ. lib. 9. cap. 25.* Nos aves iſtas etiam infantium ſanguini inſidiari, ſi detur occaſio exiſtimamus. Jam verò cùm earum præſentia in cubiculis animadverti & præcaveri queat, experimentum etiam obſervatu haud erit facile. Si quæ verò ſuctio infantes fatigat, ejus alia dari poteſt cauſa naturalis, quam *loc. cit.* tradit Dn. Lic. Garmannus, qui tamen præter naturalem veneficia non excludit. Et ad hanc refert ſuctionem in admiranda hiſtoria, quam recitat Dn. D. Bartholinus *Cent. 1. Hiſt. Anat. 9. ſub tit. Caprimulgus, de tribus infantibus Paſtoris cujuſdam, qui in cubiculo conſueto dormientes ſe mulgeri à*

quodam ſenſerunt. Puerorum ſuſpicionem, inquit, *firmarunt papillæ diligentiùs à Parentibus tractatæ, quæ lactantis fœminæ in morem eminebant. Ad averruncandum faſcinum hoc alexipharmacis amarisq; aliis illitæ fuêre. Hinc umbilicus illorum tam vehementi ſuctione atterebatur, ut non tantum manifeſtè promineret, ſed & oris ſugentis magnitudinem impreſſo velut veſtigio monſtraret. Extra cubiculum hos delati infantes, ab omni amplius ſuctione immunes requieverunt, præſertim ulnis geſtati.*

§. 8. Ab ave iſtâ maleficæ mulieres, quæ antiquitùs, teſte Feſto, volaticæ vocabantur, nomen Striges acceperunt. De his ſcripſit etiam Marſilius Ficinus Florentinus *de Studioſorum Sanitat. Tuend. lib. 2. cap. 11. Communis*, inquit, *quædam & vetus eſt opinio, aniculas quasdam Sagas (quæ & ſtriges vulgari nomine nuncupantur) infantium ſugere ſanguinem, quò pro viribus rejuveneſcant.* Ex quibus & ſequentibus verbis, noſtrô ſeculô Transfuſionis Sanguinis Patroni oſtendere laborant, ſuperiori jam ſeculô etiam fuiſſe, qui recentis atque vivi ſanguinis uſum homini etiam, & præcipuè ſenibus non inutilem fore cenſuerunt. Dabimus & reliqua Ficini verba: *Cur non & noſtri ſenes omni videlicet auxilio deſtituti ſanguinem adoleſcentis ſugant? valentis, inquam, adoleſcentis, ſani, læti, temperati, cui ſanguis quidem ſit optimus ſed fortè nimius. Sugant igitur more hirudinum, ex brachii ſiniſtri venâ vix apertâ, unciam unam aut duas.* Sed Sanguinis Transfuſores Ficini autoritate & ratione fruſtra niti præclarè oſtendit Excell. Dn. D. Georg. Abrah. Merclinus Jun. Medicus Noribergæ Exercitatiſſimus, Amicus noſter Horatiſſimus, in ſuis *de Transfuſione ſanguinis Lucubrationibus*, quas manus quidem noſtræ, nondum autem typi viderunt, atque ut iſtæ in typis lucem videant, ſuaſores ſumus amici.

§. 9. *Tegularia* appellantur; quod nomen, Tegularia, ſubſtantivè & adjectivè capitur. Dicuntur autem ſic, quòd ſupra tegulas ſacrificent. Ita Gloſſarium Iſidori: *Tegellaria maleficia, eò quòd ſupra tegulas ſacrificent.* Quam locum Fileſacus *de Idol. Magic. p. 59.* corrigit, & legere jubet *Tegularia. Veratrices* veteribus Romanis ſunt dictæ, quòd divinandi ſcientiam profiteantur, *ut ſolent illæ feces, quæ ſe jactant Ægyptias: colluvies omnium populorum ac nationum.* Delrio *lib. 1. D. M. c. 2.*

 §. 10. *Alru-*

Digitized by Google

§. 10. *Alrunæ*, Aliorumnæ, Aliorunæ, Aliloniæ vocantur Lamiæ. Quo de locum ex Jornande *de Rebus Geticis cap. 24.* Martinius in ſuo *Lexic. Philol.* annotat: *Filimer Rex Gothorum & Candarici magni filius, poſt egreſſum Scanziæ inſulæ jam quinto loco tenens principatum Getarum, qui ut terras Scythicas cum ſuâ gente introiſſet, reperit in populo ſuo quasdam magas mulieres, quas patriô ſermone Aliorumnas ipſe cognominat, easq; habens ſuſpectas de mediô ſui proturbat longèq; ab exercitu ſuo fugatas in ſolitudinem coegit terræ, quas ſpiritus immundi per eremum vagantes dum vidiſſent, & earum ſe complexibus in coitu miſcuiſſent, genus hoc ferociſſimum* (Hunnos) *edidere.* Plura vid. ap. Eliam Schedium *de DIS German. p. 431.* qui vocis, *Alironia*, Etymon deſcendere conjicit ab Hebræo אל, quod *excelſum*, & רנן *canere* ſignificat, quaſi *excelſorum excantatrices*, quod Heroum Martios animos clamoribus ſuis ad prælium animarent, fortiaque geſta eorum celebrarent. Noſtrates, cum tales vocant Alraun / Alraunzen / ad Latinam appellationem videntur alludere, qui tamen potius ad radicem Mandragoræ magicè collectam, quâ Sagæ nonnullæ gaudent, quæque Germanis Alraun / dicitur, reſpiciunt. Unde autem vox Germanica iſta ſuam habeat originem non conſtat.

§. 11. Germanis Magi & Magæ dicuntur Drütner und Druten; quæ vox à Druidibus videtur nomen trahere, qui fuerunt Magi, Sacerdotes Gallorum, maximô apud eos in honore habiti. De quibus Cæſar. *Belli Gallici lib. 6.* Ammian. Marcellinus *lib. 10.* Schedius *l. c. pag. 256. & ſeqq.* Archontologia Coſmica *pag. 110.* Druidæ autem ſecundum receptiorem opinionem dicuntur è δρῦς h. e. *quercus* ob illa Plinii verba *lib. 16. cap. 43.* *Nihil habent Druidæ (ita ſuos appellant Magos) viſco, & arbore, in qua gignatur (ſi modo ſit robur) ſacratius. Jam per ſe roborum eligunt lucos: nec ulla ſacra ſine ea fronde conficiunt: ut inde appellati quoq; interpretatione Græca poſſint Druidæ videri.* Doctiſſimus Voſſius tamen *lib. 1. Idolol. cap. 35. p. m. 135.* vocis hujus originem Celticam eſſe quærendam contendit, quod Græcis Druidæ fuerint ignoti, & Gallos è Britanniâ accepiſſe eos creditum ſit. *Quamobrem, inquit, non dubium eſt, quin origo ejus vocabuli peti debeat è lingua Celtica: qualis & Britannica ac Gallica vetus, Britannis verò, uti & Germanis, Dru, fide, pro quo alii trou dicunt. Unde, & Deus veteri-*

bus

bus Germanis Drutin ſive Trudin: ut videre eſt ex Othfridi Evangelio. Itaque Drudin ſignet divinus aut fidelis. Utraq; vox Sacerdotibus conveniens. Hæc Voſſius. Proinde vox Drůtner / Drut à voce antiqua Germanicâ Druttin Deo ejusque Sacerdotibus communi, ad Sagas non inconvenienter fuit translata, quia Deo ſuo infernali ſunt fideles.

§. 12. Zauberer und Zauberinnen quaſi Zoroaſterin / dieweil es faſt gleich lautet Zoroaſtres, Zoboraſtres, oder Zauberer / unde Zeberer / Zauberer / quo modo *auf* & *off* in Dialectis Germanorum miſcentur. Freudius *Quæſt. 2.* Nicolai *de Magicis Actionibus cap. 1. Exerc. 1. th. 6.* Saxones mutatâ dialecto dicunt Töverſche / Töberer / faſcinare tooveren.

§. 13. Milch-Dieb / Milch-Diebin; quia lac ex uberibus vaccarum furantur Dæmonis ope. Segenſprecher / Segenſprecherin; quia benedictionibus ſuperſtitioſis ægrotos curare laborant. Wettermacher / Wettermacherin; quia tempeſtates ciere creduntur. Cryſtallenſeher / Cryſtallenſeherin; quia in criſtallis vel ſpeculis res quæſitas per verba vel imagines à Dæmone repræſentatas vident. Gabelreuter / Gabelreuterin; quia furcis inſidere & per aera ad conventicula deferri ſolent.

§. 14. Magi vocantur inſuper Schwartzkünſtler / non quidem ab atrô colore, aut atra magiâ, quæ Goetia eſt, quam minus cautè nonnulli Theurgiæ ſeu magiæ albæ per commentitiam diſtributionem contradiſtinguunt, ſed ab Atrace, qui eam primus in Theſſalia tradidiſſe ſcribitur, teſte Beroaldo *in Apulejum de Aur. Aſin.* ut habet Sennertus *libr. 6. Pr. Med. pag. 390.* aut ita dicuntur ſecundùm D. Dieterich *Part. 2. Concion. in Sapient. pag. 1025.* Weil ſie ſolche Kunſt von dem ſchwartzen Caſperle dem Teuffel gelernet / welcher / weil er ein Fürſt der Finſterniß / wie er genennet / *Epheſ. 6. v. 12.* gemeiniglich auch in ſchwartzer ſcheußlicher Geſtalt erſcheinet / darbeneben zu den Wercken der Finſterniß Luſt hat / und ſie treibet / der Schwartze genennet / und gemeiniglich ſchwartz gemachet wird; Theils weil ſie ſolche Zauber-Kunſt in dem Schwartzen oder Finſterniß heimlich im Verborgen / durch Hülffe der ſchwartzen Teuffel / üben und treiben; Stulbinder / quia ex iis multi morborum curationes ſaltem ſedilium obligationibus & ligaturis ſuperſtitioſis abſolvunt. Item, Hämmerleinsfahrer / Ringſchleiffer / Dunſtmacher / Verblender / Teuffelsbanner / Spieß- und Degen-Artzt. Plura vid. apud Prætorium von Zauberey und Zauberern *cap. 9. pag. 59.*

§. 15. Ma-

§. 15. Magæ inſuper appellantur Hexen/ forſan ab Heza, Amazonum Duce, Venefica celebri, cujus filiæ ſagæ hodie etiam dici poſſunt. Martinius *Lexic. Philolog. pag. 3288.* putat, dici quaſi Hecateiam ab Hecate. Eſt autem Hecate, quam ex Perſe Solis filio natam fabulantur, quæ ad venena mortifera conficienda ſummum ſtudium impendit, ut eſt apud Diodor. Siculum *libr. 5. cap. 3.* Subjicit tamen hoc, ſimplicius eſſe, ſi Häxe (quod Angl. hegge) ducatur ab ἁγὴς, i. e. ſacra, ſceleſta, vult ſacra & venerabilis eſſe, ſed eſt ſacra, ſeu deteſtabilis. Ab ἁγὴς vel ἁγία ergò etiam ſaga eſſe poſſit. Eſt & Hecken modere, ut faciunt animalia venenata: puto quæ in vepretis & dumetis (quæ Hecken) latitant. *Hæc Martinius.* Unholden vocitantur, quaſi ohne Huld/ denen niemand huld iſt/ propter deformitatẽ & animi & corporis, quam ex familiaritate cum Dæmone contrahunt; Drachen⸗Huren/ quia cum infernali Dracone rem habent; vel Draconem volantem per caminum noctu ſæpe ædes ſubeuntem habent hoſpitem; Wickherſen/ à voce Saxonicâ Wicken/ quod idem eſt, ac Wahrſagen; Weiſe Frauen/ vel quòd præ cæteris in divinando & curando ſapere videantur, vel per antiphraſin, quaſi minimè ſapientes, dum Deo Diabolum, luci tenebras, Chriſto Belial præferunt.

§. 16. *Definitionem Magi* tradit Bodinus *lib. 1. Dæmon. cap. 1.* mox ab initio: *Magus eſt, qui ſciens prudens Diabolicis modis ad aliquid conatur pervenire.* Modi Diabolici eidem ſunt ſuperſtitiones & impietates, quas Diabolus excogitavit, & ſervos ſuos docuit ad perdendum humanũ genus. *Mulier Maga* Thom. Eraſto *Diſp. ult. eſt, quæ abjurato prius Deo & religione verâ Cacodæmoni manifeſta ſe ſtipulatione mancipavit, ut (præter alias pollicitationes ac ſpes) ab eo doceatur carminibus, herbis, rebus aliis, per ſe innoxiis, elementa turbare, tempeſtates ciere, hominibus, jumentis, agnis, frugibus nocere, aliaq́ mirabilia & natura impoſſibilia facere.* Aliam Lamiæ definitionem Wierus *de Præſtig. Dæmon. libr. 3. cap. 1.* tradit, quam Bodinus acri & acerbo ſtylo, ut fuit igneum ejus ingenium, oppugnavit *Opin. Joh. Wieri Confutat. pag. 503.* Aliter quoque Gödelmannus, qui Lamias per aerem volitare, cum Dæmonibus concumbere, & tempeſtates excitare cum Wiero negat, definit *lib. 2. de Lamiis cap. 2.* Sed & ipſe propterea eandem cum Wiero reprehenſionem incurrit.

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT II.

Primus Magicæ ſuperſtitionis inventor Zoroaſter: Unde dicatur? Zoroaſtres plures fuerunt, ex quibus famoſius, fuit Cham filius Noæ. Quis primus ante diluvium fuerit Magus, incertum. Cum Idololatria quaſi eodem ovo prognata videtur. A Cham & ejus filio Miſraim orta, in Ægypto & Perſia radicata. Ab Ægyptiis non tantum Hebræi ſed & Græci, & ab his Romani labem iſtam contraxerunt. Sponte nonnullis in locis Magiæ zizania ſuccreverunt. In omni Hierarchia Magos fuiſſe ſcriptura monſtrat. Bileamus Magus. Radiante Evangelii luce à Magia etiam doctos, quin & Sacerdotes quandoq; infici mirum. Cur noſtrâ ætate in medio Eccleſiæ Chriſtianæ ſinu tot reperiantur faſcinatores & faſcinatrices?

§. 1. HOminum autem, quos cauſam Faſcinationis Magicæ inſtrumentalem diximus, magnus ſemper fuit numerus, eorumque ducem & coryphæum, ſeu primum magicæ ſuperſtitionis inventorem & primum Diaboli inſtrumentum in Oriente, & quidem in Perſide Zoroaſtrem fuiſſe, inter Doctores ita convenire ſcribit Plinius *libr. 30. cap. 1.*

§. 2. Nomen hoc nonnulli à Græcis vocabulis ζῶον & ἄστρον derivant, ut ſit idem ac vivens aſtrum: quidam à Chaldaico צורא, quod *formam, figuram, imaginem* ſignificat, & Græco ἀστὴρ *ſidus.* Kircherus vocabulum eſſe Chaldaicum contendit, & derivat à nomine *Tſura*, quod figuram notat, vel à verbo *Tſujar*, i. e. eſt figurare, & ab *aſter*, quod ignem abſconditum ſignificat. Sed an unus hic (Zoroaſter) fuerit, an poſtea & alius, non ſatis conſtare ſcribit ibi Plinius: Verùm plures variis temporibus variis in regionibus Zoroaſtres fuiſſe, hiſtorici notarunt. Delrio *loc. cit. cap 3.* ex eorum monumentis ſex legit. *Primus* eſt ille Chaldæus: *ſecundus* gente Bactrianus, qui cum Nino bellum geſſerit: *tertius* genere Pamphilus Erus dictus Armeni filius, juxta Clementem Alexandrinum, aut Oromazi juxta Platonem: *quartus* Armenius genere, Hoſthanis nepos: *quintus* Perſimedes: *ſextus* Proconneſius.

§. 3. Famoſum autem illum apud Scriptores Zoroaſtrem Magiæ

Digitized by Google

illicitæ inventorem *Cham* fuiſſe, filium Noæ, inter Doctores jam convenit. Sic Gregorius Turonenſis *lib. 1. Hiſtoria Francic. Cham autem*, inquit, *totius artis Magicæ, imbuente Diabolo & primus Idololatriæ repertor, primusq́; ſtatuam adorandam ſtatuit; ſtellas & ignem de cælo labi Magicis artibus, ei adſcribunt, vocatusq́; eſt, cùm ad Perſas tranſiiſſet, Zoroaſter, quod ſtellàm viventem interpretantur.* Clemens Alexandrinus *lib. 4. Recognit.* ait: *Docuerunt* (mali Angeli) *homines, quod Dæmones artibus quibusdam obedire mortalibus, id eſt, magicis invocationibus, poſſent; ac velut ex fornace quadam & officina malitiæ totum mundum ſubtracto pietatis lumine, impietatis fumo repleverunt. Pro his & aliis nonnullis cauſis diluvium mundo introductum eſt, & omnes, qui erant ſuper terras deleti ſunt, exceptâ Noe familiâ, qui cum tribus filiis, eorumque uxoribus ſuperfuit: ex quibus unus Cham nomine, cuidam ex filiis ſuis, qui Mezraim appellabatur, à quo Ægyptiorum & Babyloniorum & Perſarum ducitur genus, malè compertam Magicam tradidit diſciplinam.*

§. 4. Qua verò ratione ad poſteros magica ejus doctrina fuerit propagata, tradit Caſſianus *Collat. 8. cap. 21. Sciens* (Cham) *nullum ſe poſſe ſuper his memorialem librum in arcam prorſus inferre, in quam erat unà cum patre juſto ac ſanctis fratribus ingreſſurus; ſceleſtas artes ac profana commenta diverſorum metallorum laminis, quæ ſcilicet aquarum inundatione corrumpi non poſſent, & duriſſimis lapidibus inſculpſit, quæ diluvio peracto, eâdem, quâ celaverat, curioſitate perquirens, ſacrilegiorum & perpetuæ nequitiæ ſeminarium transmiſit in poſteros.*

§. 5. Quis verò primus ante mundi cataclyſmum maleficam artem, incantationes & alia nefariæ artis præcepta à Diabolo acceperit, & aliis tradiderit, definitè oſtendi nequit. Hoc ſaltem in genere affirmari poteſt, cum Idololatria quaſi eodem ovo prognatam eſſe artem magicam, Voetius *lib. 3. Diſp. Select. pag. 598.* Viguiſſe *ante* diluvium, periiſſe *in* diluvio, revixiſſe *poſt* diluvium, & apud Chaldæos, Perſas & Ægyptios potiſſimum floruiſſe Freudius *Quæſt. 9. numer. 3.* benè inculcat.

§. 6. Ita degener Patriarchæ optimi Noæ filius Cham, magicâ ſpurcitie infectus, filium ſuum Miſraim eâdem quoque infecit, qui ſtrenuus patris æmulus poſitis ab eo illicitarum artium fundamentis plura indies inſtinctu ducis infernalis ſuperſtruxit, ut tandem magicæ ſodalitatis

tatis

tatis membra in Ægypto & Perſide in immenſum creverint. Hebræi vicini Ægyptiorum & Perſarum conſuetudine longâ uſi eandem contraxerunt labem, tantam quidem, ut creſcentem Magorum, Ariolorum & Incantatorum numerum divinæ Majeſtatis leges & ſanctiones vix reprimere potuerint. Ex Ægypto quoque Græci Philoſophi peregrinationes illuc ſuſcipientes portentoſæ artis ſemina domum reportarunt, à quibus Romani, & ab his Septentrionalium regionum populi plenâ manu eadem acceperunt. Quin & citra exemplarem ſeu traductivam propagationem in variis terrarum angulis indefeſsô Dæmonis ſtudiô Magiæ zizania in animabus ſecuritatis ſomno ſepultis, quaſi ſponte ſua ſuccreverunt, eorumque lætiorem proventum quandoque curavit Dæmon, quando divinitatis veræ opinionem in ſuperſtitioſorum pectoribus de ſe plantavit, & ad horrendas idololatrias occaſionem ſubminiſtravit. Ut adeò nullis non in oris & regionibus inſtrumenta Satanæ, Magi & Faſcinatores fuerint reperti, & adhuc reperiantur.

§. 7. Magicæ Faſcinationis ſubjecta ſeu inſtrumenta infamis artis omnis Hierarchiæ, omnis ſtatus, profeſſio, ſexus, ætas, omneque ævum ſuppeditavit, quæ omnia, vel quæ ſaltem publicis literarum monumentis continentur, (ne acta judicum manuſcripta tangam) quis enumerabit? E ſtatu *Eccleſiaſtico* ſacra pagina producit Bileamum *Numer. 22.* Vir hic avarus, artiumque magicarum ſtudioſus verbis magicis populum Iſraeliticum incantare, & precariam Moſis victoriam, precariâ incantatione eludere voluit. *Sceleribus autem ſuis tantum Dei nomen prætexuit, cùm revera Satanâ autore ſua moliretur*, inquit Henr. Nicolai *in Mag. Action. cap. 1. Exerc. 1. §. 3.* Ubi iſtud fuſiùs contra Eugubinum, Eucherium, Druſium, Calvinum aliosque Bileamum à Magiæ crimine abſolventes probat. Sic & Biblia Erneſtina ad *Num. 23. verſ. 3.* Bileam iſt ohne Zweiffel ein Zauberer geweſen/ der durch ſeine teuffeliſche Beſchwerung aus Verhängniß Gottes viel Schaden hat thun können. Vid. Freudium *Quæſt. 12.* In ſtatu *Politico* eſt Rex Manaſſes *4. Reg. 21. traducens filium ſuum per ignem, obſervans tempora & auguria, & conſtituens Pythonem & Magos.* In *Oeconomico* eſt Pythoniſſa in Endor, quæ necromantica fuit, & larvatum Samuelem pro vero quaſi ex inferis evocavit, *1. Reg. cap. 28.*

§. 8. Mirari autem ſatis nunquam potui, poſt Chriſti & Apoſtolorum

lorum tempora, quibus ad noſtra usque Dominus verbum Evangelizantibus virtute multa dedit, ſalutare ſuum notum fecit, & juſtitias judiciaque annunciavit, qualiter non fecit omni nationi; homines præſertim eos, quos ad majorem pietatis ſenſum eruditio deducere potuit, imò etiam myſteriorum Dei diſpenſatores quandoque eò veſaniæ delabi, ut Chriſto Belial, luci tenebras, infinito finitum, bono malum, vero apparens, pulchro deforme, æternum temporario præferre pergant, neque quærant, quomodo de luto, in quo cum præſentiſſimo animæ periculo hærent, emergere, & è ſervitute, quæ inclementiſſima injuſtiſſimaque apud Diabolum eſt, ut Remigius *lib. 1. cap. 23.* variis exemplis probat, ad ſuave jugum Chriſti animabus requiem ſub eo gratiſſimam largientis, confugere queant. Quæ certè faſcinatio eſt maxima.

§. 9. Mamorius *in Libello de Lamiis* de M. Guilhelmo Linenſi Doctore Theologiæ annotavit, referente Bodino *in Præfat. Dæmon.* eum accuſatum condemnatumque confeſſum eſſe, ſe per noctem cum Magis aliis perſæpe deportatum eſſe, ut diabolum adoraret, modo humanâ ſpecie, modò hircinâ conſpicuum, & religioni toti renunciaſſe: quin etiam penes ipſum inſtrumentum obligationis contractæ cum Satana fuiſſe deprehenſum, quo ſponſiones reciprocæ fuerint contentæ: inter alias autem hæc, *Doctorem obligatum eſſe, ut publicè concionetur, quicquid de Magis prædicetur, fabulam eſſe, non poſſe fieri, nullam fidem ſermonibus iſtis haberi oportere, atque his concionibus*; inquit Bodinus *augebatur mirum in modum Magorum numerus, & ſe confirmabat, dum ab illis perſequendis ceſſarent Judices.* Reperiuntur adhuc hodiè quoque, qui Magorum Dæmonumque actiones riſu excipiunt, & inter fabulas referunt. Iſti certè non levem de ſe occultiſſimi iſtius criminis, aut atheiſmi ſuſpicionem prudentum animis imprimunt, neque, ut meo iſta percipienti eadem non imprimeretur, cavere unquam potui, licet, quod corde volvo, ore non exprimam.

§. 10. Cur autem noſtra ætate in tanta Evangelii claritate, & in medio Chriſtianæ Eccleſiæ ſinu tot reperiantur Faſcinatores & Faſcinatrices, Magi & Magæ, Samſonius in der 2. Hexen-Predigt in Dei juſtiſſimi judicium refert, qui non patris, ſed judicis inſtar juſti & irati ob maximam & pertinacem ingratitudinem, inobedientiam, & contemtum verbi ſalvifici, ſpiritus gratiæque ſuæ ſubtractione puniat & in reprobam

mentem

mentem homines tradat, *Rom. 1, v. 28.* ac pro eo, quod dilectionem veritatis non receperunt, in efficaciam illuſionis labi ſinat, ut mendacio credant, *2. Theſſ. 2. v. 11.* Neque enim Deus mala fieri permittit, quin ad bonum, præſertim ad promovendam & manifeſtandam ſuam gloriam iis uti ſciat. Quando igitur magicas artes permittit, eaque iræ vaſa connivendo patientiſſimè tolerat, laudatur propter divitias bonitatis ſuæ ac tolerantiæ, lenitatisque, per quam ad pœnitentiam perverſos invitat. Quando ſuperbos, obſtinatos, & impœnitentes Magos de ſedibus deturbat, atque in totius mundi conſpectu confundit, omnipotentia ejus divina ex hoc cognoſcitur & extollitur. Quando faſcinatos liberat, juſtitia ejus & veritas commendatur. Quando eos, qui veram pœnitentiam agunt, in gratiam recipit, glorioſa fit miſericordiæ Dei proclamatio.

CAPUT III.

Inſtrumentalis cauſa ſubjecta quædam particularia in ſequentibus enumerantur. Moſen Plinius & Apulejus pro Mago habuerunt. Unde perſuaſio orta. Atheiſtis quibusdam in cœtu Chriſtiano ea quoque inſedit perſuaſio. Vannini mors. Moſen non fuiſſe Magum probatur, licet fuerit in Scholis Ægyptiorum enutritus. Regis Perſarum filio quatuor præfecti ſunt. Moſi Magiæ notitia fuit, non uſus. Non quia ad dividendum mare & dulceſcendam aquam rebus abſurdis Moſes uſus, hinc Magiæ eſt accuſandus. Plinii lapſus triplex. Jannes & Jambres Pharaonis Magi. Unde eorum nomina reſciverit Apoſtolus? Fuerunt Sacerdotes. An eorum opera mira præſtigiatoria fuerint, an verò quoad hypoſtaſin vera? quomodo fuerint producta?

§. 1. MAgorum & Faſcinatorum Scholam jam ingrediamur, viſuri organa Diaboli celebriora, quæ primam claſſem occupare fama prodidit. *Moſen* Faſcinatorum ſeu Magorum claſſem occupaſſe Plinius *lib. 30. cap. 1.* impoſuit, inquiens: *Eſt & alia Magices factio, à Moſe, & Jamne & Jotape Judæis pendens, ſed multis millibus annorum poſt Zoroaſtrem.* A Plinio non abit Apulejus *Apol. 2.* ubi aliquot inſignes Magos recitaturus ait: *Ego ille ſum Carinondas, vel Damigeron, vel is*

Digitized by Google

Moſes, vel Jannes, vel Apollonius, vel ipſe Dardanus, vel quicunq; alius poſt Zoroaſtrem & Hoſtanem inter Magos celebratur. Sed iniquò calamô Plinius & Apulejus faſcinô ipſi paganô laborantes hæc ſcripſerunt. Atque hæc perſuaſio & calumnia ſine dubio ad varias gentes jam olim manavit à Pharaône, qui Moſen pro Mago habuit, admirandis ejus, quæ edidit, operibus & prodigiis permotus, *iratus ſceleratum eum appellat, qui Ægyptiorum olim fugitivus, nunc magicis præſtigiis inſtructus ad reliquos decipiendos venerit*, ut habet Joſephus *lib. 2. Antiquit. Judaic. cap. 5.* Pollicem tamen his premunt (quod dolendum) Viri ex Eccleſiæ ſinu prodeuntes docti, Autor Libri famoſiſſimi *de tribus Impoſtoribus* (Petrus Aretinus Italus putatur) Moſen inter eos primum ponens, & Jul. Cæſar Vanninus Neapolitanus, Theologus Pontificius, Atheorum Cæſar Merſenno, aquila aut Homerus quis inter eruditos Atheos Voetio dictus, qui blaſphemo ore iniqua de Viro Dei eructant: item Brunus iſte Patriâ Nolanus ex regnô Neapolitanô, profeſſione Dominicanus, qui docuit, Moſen miracula ſua per Magiam operatum fuiſſe, in quo plus profeciſſet, quàm reliqui Ægyptii.

§. 2. Nos paganos, iſtos cum toto Atheorum in cœtu Chriſtianô degentium grege ſenſu ſeu potius ſtupore ſuo abundare permittimus, manuique Dei graviſſimis ſuppliciis iniquitatem vindicantis relinquimus: prout celeberrimum & doctiſſimum illum Atheiſmi Anteceſſorem & Apoſtolum Vanninum Tholoſæ convictum, exſecta prius blaſphemâ lingua vivicomburium Dei judicio paſſum eſſe, hiſtoriæ teſtantur, Voetius *Tom. 1. Diſp. Select. pag. 136.* Meliora nos edocti Moſen communem omnium Prophetarum Præceptorem, quo titulo eum Patres mactarunt, à Magiæ crimine audacter abſolvimus. Ab ipſo enim Deo princeps & redemptor populi Iſraelitici fuit conſtitutus, *Act. 7. v. 35.* Majeſtatis divinæ contemplator, arcanorum divinorum Referendarius, & in omni divini Numinis domo fideliſſimus, *Num 12, v. 7.* qui ſe Chriſto venturo (ſalva tamen autoritate, quam præ Moſe Chriſtus habuit) æquiparavit, dicens: *Prophetam de gente tuâ & de fratribus tuis ſicut me, ſuſcitabit tibi Dominus Deus tuus, ipſum audies, Deut. 18. v. 15.* Ad quod Moyſis de ſe teſtimonium etiam Chriſtus ipſe provocavit *Joh. 5. v. 46.* *Si credidiſſetis*, inquit, *Moſi, crediſſetis mihi; de me enim ille ſcripſit.* Ad magum autem, ſeu Satanæ mancipi-

um

um Chriſtum provocaſſe, divinæque Majeſtatis contemplatorem & internuncium Magum fuiſſe, nemo, cui vel mica pietatis eſt, aſſeret.

§. 4. Moſen quidem πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυπτίων *omni Ægyptiorum ſapientiâ* eruditum fuiſſe, *Act. 7. v. 22.* legimus. Thermutis quippe Filia Pharaonis eum adoptatum Sacerdotum curæ tradidit, qui nihil non eorum, quibus ſapientia acquirebatur, inſtillarunt futuris regni candidatis. Jam verò in tanto apud Ægyptios habitus fuit Moſes pretio, ſi Philoni fides, ut Junioris Regis titulum reportarit; proinde Moſen in omni Ægyptiorum diſciplinâ, adeoque & in Magia fuiſſe inſtitutum, vero fit ſimile. Nam Plato *in Alcibiad.* ſcribit, Regis Perſarum filio quatuor præfectos eſſe pædagogos, primum σοφώτατον *ſapientiſſimum*, qui Magiam Zoroaſtri de cultu Deorum agentem, & ſimul βασιλικὰ doceret, ſecundum δικαιότατον, *juſtiſſimum*, qui doceret Regem ἀληθεύειν totâ vitâ: tertium σωφρονέστατον, *temperantiſſimum*, qui animum Regis contra voluptates muniret: quartum ἀνδρειότατον *fortiſſimum*, qui illum intrepidum & impavidum redderet.

§. 4. Verùm Moſen ut à crimine iſto abſolvamus, non facimus cum Autore *Quæſtionum & Reſponſionum ad Orthodoxos*, qui Juſtinus Martyr creditur, aſſerente, Moſen non Aſtronomiam, Aſtrologiam & Geometriam, quæ inter vulgaria habentur, ſed quæ Solis Regibus & Sacerdotibus diſcere conceſſum fuit, videlicet Hieroglyphicas diſciplinas addidiciſſe. Sed ingenuè reſpondet Nobiliſſ. Conringius *Hermet. Medicin. lib. 1. cap. 14.* non eſſe veriſimile, neglecta iſta fuiſſe à Moſe, quòd portio fuerint Ægyptiacæ Sapientiæ. *Porrò*, inquit, *Geometria quidem & Aſtronomia præclara ſunt ſcientia, & liberali animo digna, nihil ſanè in ſe habentes vetiti, aut à bonis moribus ac pietate alieni. Eoq; in his quidem inſtitutum fuiſſe Moſen veriſimilius eſt, quàm eundem ab iis abſtinuiſſe. Judiciaria Aſtrologia reprehenſionem meretur: fuit autem nihilo melior Hieroglyphica quavis doctrina. Si hanc itaque potuit diſcere Moſes, potuit & illam. Par enim utrobiq; excuſatio habet locum.* Itaque nec eorum ſtat ſententia, Moſen didiciſſe artes eo dignas, qui in ſpem regni educabatur. Nam & ipſos Ægypti Reges Magiam magni feciſſe & excoluiſſe conſtat. Optimè omnium Conringius *l. c.* diſſerit, *fuiſſe Moſi ejus notitiam, etſi non uſum. Et multorum liberalis eſt ſcientia, quorum uſus aut nihili eſt, aut noxius. Mul-*

ta

ia ſcire intereſt tantum ut ſcias, quæ debet fugere. Medici venena norunt, quæ teſtudineo gradu vitæ fontem exſiccant, quæ abortum provocant, quæ ſterilitatem inducunt, notitiam tamen uſu nefariò conſpurcare pii fugiunt. Judices in ſagarum examinibus Satanæ ſacra auſcultando addiſcunt, neque tamen ad uſum quisquiliarum ſcientiam transferunt. Logicus ſophiſmata callens ſophiſta non audit, niſi ſcientiâ per exercitium practicum abutatur.

§. 5. Neque tamen Moſen ſcientiam ad praxin & uſum retuliſſe ex eo quis colligat, quòd virgâ mare, ut divideretur, percuſſerit, & lignum in aquam amaram, ut dulceſceret, injecerit, adeoque rebus ad efficiendum abſurdis more Magorum fuerit uſus. Naturalem enim in iſtis ad efficiendum talia virtutem abfuiſſe largimur, & ſupernaturalem, non autem dæmoniacam ſed divinam potentiam agnoſcimus, quæ factum, quod juſſu & mandato divinæ Majeſtatis Moſes percutiendo ita mare, & lignum in aquam injiciendo patravit, miraculoſo effectu coronavit. *Absq; hoc præcepto Dei peculiari ſi fuiſſet, nunquam Moſes vel virgam ad mare dividendum, vel lignum ad aquarum dulcedinem adhibuiſſet. Quia verò Deus ita fieri præceperat, ideò factum Moſis utrumq; non pro veneficiò, ſed divinò beneficiò, & pro ſingulari miraculo habendum eſt. Ac differt à Magiâ vel maximè. Magi enim creaturis, præter peculiare mandatum Dei ad inſolitos effectus non ſine præſtigiis diabolicis & inſigni ſuperſtitione abutuntur. Moſes verò expreſſum habuit Dei mandatum*, ait Freudius *l. c. Quæſt. 8.* Itaque virga ſignum tantum fuit & medium, ad cujus præſentiam & motum Deus ex pacto per Moſen operatus eſt. Nugæ autem ſunt, quibus Phantaſiam propriam paſcunt Rabbini, fingentes baculo Moſis jam ante inſculpta fuiſſe miracula, ſive decem plagas Ægyptiis poſt inflictas, inſcriptumque שם המפורש ſive nomen tetragrammaton, atque inde miracula patrandi virtutem accepiſſe.

§. 6. Plinium in iſtis ſuis verbis, quæ *§. 1.* citavimus, tripliciter fallere oſtendit M. J. Chriſtian. Iſingius *Colleg. Hiſt. Diſſ. 7. §. 4.* quod 1. Moſen Magis Ægyptiacis accenſeat, quem tamen ab iisdem ſegregat Scriptura. 2. duos illos Ægyptiis Magos vocet, unum quidem Jamnem, alterum verò Jotapen, quos tamen Apoſtolus *2. Tim. 2. v. 8.* appellat Jannem & Jambrem. 3. dicat, Moyſen multis millibus annorum fuiſſe

poſt

poſt Zoroaſtrem, cum tamen inter Zoroaſtrem & exitum Iſraelis ex Ægypto quingenti tantum circiter anni interceſſerint. Dilherrus *Tom. 1. Diſp. Acad. p. 273.* dignum, nec immeritò, Plinium exiſtimat, ut litera K ei imprimatur, quem magis interdum laborare obſervavit, ut multa ſcriberet, quàm ut accuratè ſcriberet.

§. 7. Nos tandem Magi nomine Moſen indigitari poſſe largimur, ſic tamen ut cum addito naturalis ſive Philoſophus dicatur, quia numeros & Geometriam, univerſamque Muſicam cum practicam, tum contemplativam, inſuperque occultam omnem Philoſophiam literis hieroglyphicis deſcriptam Moſes ab Ægyptiis Magiſtris accepit, notante ex Philone Judæo *de Vita Moſis* Dn. D. Conringio *l. c. p. m. 160.*

§. 8. Ad *Jannem* & *Jambrem* Principes Pharaonis Magos, qui Sanctiſſimo Viro Moyſi, miracula divinitùs edenti ſe oppoſuerunt, teſte Paulo *2. Tim. 3. v. 8.* jam tendimus, Horum nomina in *Vet. Teſtamento* non extant, hinc, unde Apoſtolo ea innotuerint, docti non immeritò quærunt, an nimirum ex traditione Majorum, an ex profanorum ſcriptorum monumentis, an verò ex divinâ inſpiratione? quæ ultima ſententia magis placet, quia πᾶσα γραφὴ eſt θεόπνευστος, proinde Paulus θεοπνεύστως iſtud ſcripſit, & à Spiritu S. ipſo nomina iſta didicit, quo de Dn. D. Waltherus *in Harmon. ad h. l. pag. 1244.* Fuerunt autem Jannes & Jambres Sacerdotes Ægyptiorum. Sic enim Pharao apud Joſephum *lib. 2. Antiq. Judaic. cap. 5. habere ſe quoque, ait ad Moſen, Sacerdotes, qui eadem oſtenta repræſentare noſſent, non minus peritos hujusmodi artium, nec eſſe, cur ſe Moyſes jactare debeat, quaſi ſolus divinâ præ cæteris virtute polleat, atque ita apud rudem multitudinem quaſi ſupra mortalem poſitus ſe venditet.* Sacerdotum autem nomine olim Philoſophi apud priſcos Ægyptios venerunt, autore Strabone *lib. 17. Quàm maximè*, inquit, *Aſtronomi & Philoſophi appellantur, qui illis ſunt Sacerdotes.* Laertius *libr. 1. Ægyptii Philoſophi Sacerdotes ac Prophetæ appellantur.* Sacerdotes iſtos Pharao convocat, & ut Magorum ſibi invicem magicis ſuis operationibus adverſantium more, Moyſis conatum per majora vel ſimilia facta eluderent, imperat, mortem illis, nî efficerent, Deorumque fanis ruinam minatus. Atque hi adeò præpotentes fuerunt, ut Muſæo Judæorum Duci, viro Deo conjunctiſſimo, ſoli reſiſtere poſſe à cunctis judicati ſint, teſte Numenio

Ttt apud

Digitized by Google

apud Euſebium *de Præpar. Libr. 9. cap. 3.* Itaque cum Thaumaturgo Moſe congrediuntur, & cum Moyſes coram Pharaone baculos in ſerpentes mutaſſet, aquam in ſanguinem vertiſſet, ingentemque ranarum multitudinem produxiſſet, idem Magi illi fecerunt, *Exod. 7. v. 11. 22.*

§. 9. Hæc Jannis & Jambris opera mira an præſtigiatoria fuerint, an verò quoad hypoſtaſin vera, non eadem omnium eſt ſententia. Quidam veros ac naturales ſerpentes ſeu dracones, veraſque ranas: nonnulli verò ſerpentes ranaſque ſimulatas, & ad ſpectantium oculis illudendum confictas fuiſſe exiſtimant. Utriusque ſententiæ Patronos ſiſtit Gaſp. Schottus *Phyſ. Curioſ. libr. 1. cap. 20.* qui ipſe in ſententiam priorem inclinat, rationibus pro eâ allatis motus. Rationes ſunt. 1. quia Scriptura S. iiſdem verbis utitur narrando transmutationem virgarum Magorum in ſerpentes. Sed Moſes produxit veros ſerpentes & veras ranas. E. & Magi. 2. quia eâdem Scripturâ teſtante, draco Aaronis devoravit dracones Magorum, utique verè, & non phantaſticè: neque enim in divinis hiſce Moſis portentis ulla fuit illuſio, alioquin vanis ſpectris luſiſſe Moſen Ægyptios fatendum foret; veri ergò dracones fuerunt, qui à Magis producti, & à dracone Aaronis devorati ſunt. 3. quia in tertio ſigno ciniphum defecerunt Magi, & non potuerunt illos producere; ergò priora duo ſigna de converſione virgarum in ſerpentes, & aquæ in ſanguinem, verè fecerunt; non enim defecerunt in phantaſticis rebus producendis, ſed in veris. 4. ſi non fuiſſent veri ſerpentes, & veræ ranæ, Moſes detexiſſet fraudem Magorum, illosque confudiſſet; cùm ergò nihil tale fecerit Moſes, ſignum eſt, non fuiſſe ſimulata, ſed vera animalia. 5. dæmon poteſt producere veros ſerpentes & veras ranas, ut vidimus; ergò illos tunc produxit per Magos, quia ſciebat, ſi non produceret veros, ſed fictos, Moſen fraudem detecturum, magnâ ſuâ & Magorum miniſtrorum ſuorum ignominiâ. Confer inſuper hujus ſententiæ fautores doctiſſimos Dn. Freudium *l. c. Quæſt. 175.* D. Danhauer, *Melet. de Mirac. p. 65.* Quomodo verò Magi iſti produxerint veros ſerpentes, an Dæmonum operâ occultâ virgas, ut materiam converſionis in veros ſerpentes transmutando, quæ ſententia eſt Cajetani *in cap. 7. Exod.* & Delrii *lib. 2. Quæſt. 6.* an veros ſerpentes aliunde celerrimè virgarum locô ſubſtituendo, quod Lyra, Toſtatus, Pererius & alii ſentiunt, Schottus *loc. cit.* disquirit, poſterioremque ſententiam,

quæ

Digitized by Google

quæ & noſtra eſt, amplectitur. Cur autem Magis iſtis, ut Moyſi contradicerent, Deus permiſerit, vide infrà *in Cauſa ſine qua non Faſcinationis Magicæ* enodatione, *Sect. 3. cap. 1. §. 8.*

CAPUT IV.

Magos Chriſtum adorantes verè Magos, & inſtrumenta Satanæ fuiſſe, multi, etiam ex Patribus, ſtatuerunt. Eorum fundamenta. Contrarium alii ſentiunt. Buntingus eos in libro & naturæ & Scripturæ verſatiſſimos fuiſſe probat. Vocantur ab aliis reliquiæ Scholæ Danielis. Vocis, Sibyllæ, etymon & homonymia. Varia eaq; ſacra oracula Sibyllæ ediderunt. Nihilominus eas organa Dæmonum fuiſſe oſtenditur. Naturalis cauſa prophetiæ fruſtra aſſignatur. Sibyllinos libros ſuppoſititios eſſe Caſaubonus probat. An Cyprianus fuerit Magus? Quia & negativa & affirmativa ſententia patronos habet magnos, deciſio quæſtionis in medio relinquitur.

§. 1. AN *Magi*, qui *ex Oriente* venerunt, & recens natum Chriſtum Bethlehemi adorarunt, *Luc. 2.* Magi fuerint, & Faſcinatorum ſedem obtinuerint? hîc quæritur. Ex Patribus multos fuiſſe, qui putarunt, eos Hariolos, Maleficos, Deo maximè adverſarios, Diabolicos & Dæmoniis obnoxios fuiſſe notat Max. Rever. Dn. D. Reinhardus Bakius *Expoſit. Evangel. in Feſt. Epiphan. Domin. pag. 250.* citatque Theophylactum *in cap. 2. Matth.* Hilarium *lib. 4 de Trinitat.* Ambroſium *in Lucam*, Origenem *l. contr. Celſum &c.* Hujus etiam ſententiæ Theophr. Paracelſum fuiſſe ſcribit ex Zvvingero *in Theatr. Tom. I. pag. 212. & Tom. II. pag. 253.* dicentem, Magos iſtos Dæmonibus vectoribus tantum itineris emenſos eſſe tam brevi temporis ſpatio. Atque hanc ſententiam nonnulli ex ipſa voce *Magus* probare contendunt, pro qua Matthæo facilè fuiſſet ponere vel vocem σοφὸς aut φιλόσοφος, niſi deſcribere voluiſſet maleficos: ſicut & in Hebræo Matthæi Evangelio *Mecaſchephim*, Præſtigiatores ſignificat, & putant, ait D. Bakius, hujus ſententiæ Patroni, hoc Magorum ſive Hariolorum adventu confirmatam eſſe Servatoris noſtri aſſertionem, quòd videlicet in mundum venerit non propter juſtos, ſed propter peccatores, *Matth. 9. v. 13.* eosque maximos, *1. Tim. 1. v. 15.*

Digitized by Google

Hic vir prælaudatus doctè reponit, Evangeliſtam expreſsè innuere, Magos iſtos non ex Ægypto, ſed ex Oriente adveniſſe, indeque conſtare, Magos fuiſſe Perſas ſapientes. Buntingus *Itinerar. Sacr. Scriptur. Part. 3. pag. 283.* eos Viros in libro non tantum Naturæ, ſed & Scripturæ verſatiſſimos fuiſſe ſcribit, idque probat 1. ex ſincera eorum in Chriſtum fide. Atqui fides eſt ex auditu; auditus autem per verbum Dei. Ex hoc itaque vacivas aures iis, qui verbum Dei prædicarunt, Magos dediſſe, ſedulâque manu ſacras literas evolviſſe colligit. 2. Ex ejusdem fidei conſtantiâ, quam nec itineris longitudo, nec Jeſuli pauperies, nec Judæorum oſcitantia fregerat. *Communiter exiſtimatur, hos fuiſſe reliquias Scholæ Danielis*, notante Dn. Rauppio *Lexic. Theolog. pag. 264.* Quicquid ſit, *unusquisq; videtur de iis loqui ex ſuo favore*, ingenuè ait Dn. D. Libavius *Exam. Philoſoph. nov. Sect. 19. pag. 35.* & ſubjicit: *Veteris Teſtamenti Magi non benè audiunt: Quidni Idololatras, & conſuetis in Oriente ſtudiis deditos converterit Deus ad filium, cùm Eſa. cap. 60. v. 5. multitudinem maris & fortitudinem gentium ad Eccleſiam converſum iri dicat &c. Et Abrahamum ex media Idolomaniâ evocaverit? Conſentaneum tamen eſt, ut Abrahamus non omninò probavit gentilium Deorum cultum, ita & Magos iſtos fuiſſe probiores.* Hæc Libavius.

§. 2. An *Sibyllæ* Dæmonum fuerint inſtrumenta, adeoque & Faſcinatricum claſſem occuparint, jam diſpiciemus. Nomen, *Sibylla*, ex Hebræo quidam deducunt, & quidem Delrio *lib. 4. cap. 2. Quæſt. 3.* à voce קִבֵּל, quod ſignificat *accepit, recepit.* Unde Kabbala Patriarcharum doctrina ore & voce vivâ tantùm poſteris tradita: alii à סָבַל *portavit*, quaſi ſint portatrices Dei. Hornius *Hiſtor. Philoſ. lib. 2. cap. 1.* ex eo, quod Sibyllæ, Perſica & Erythræa Babylone orta fuerit, aliam derivationis rationem colligit. Antiquiſſimos in Oriente Deos בעלים ſive Belos nominatos eſſè ſcribit. Inde בעלה, vel pro Diva & Junone, ut Seldenus vult; vel pro Sacerdote & Beli vate, quæ *1. Sam. 28. v. 7.* בעלת vocatur. Ubi vocem בעלה non poſſeſſionem tantum notare ait, ſed & Sacerdotem, quæ reſponſa Beli ſive Pythonis procurare ſolet: cum quo ſi ש demonſtrativum jungas, fieri שבעלה, quod magnam affinitatem cum Sibylla habet. Quidam ex Græco vocem derivant, & compoſitionem ex Σιὸς (pro θιὸς mutatione θ in σ, & ι in ε Æolicô modô factâ) *Deus*, & βουλὴ, *conſilium, mens, ſententia*, agnoſcunt, quaſi mens Dei dicta ſit Sibylla,

bylla,

bylla, vel conſiliarius aut conſilium Dei, Epitheto filii Dei, qui *Eſai 9. v. 6.* conſiliarius, ſeu Conſilium dicitur. Servio *Comm. ad lib. 3. Æneid. v. 445. Sibylla dicitur omnis puella, cujus pectus Numen recipit.* Proinde nomen generale eſt, & tribuitur omni mulieri fatidicæ, ſicut omnis vir prophetans propheta dicitur, ut tradit Iſidorus *libr. 8. Etymolog. cap. 8.*

§. 3. Nomen autem hoc tribuitur etiam Dæmonibus, ſeu ſpectrorum generi, quod in nemoribus & aliis amœnis locis ſe oſtentat, apud Delrium *lib. 2. D. M. Q. 27. Sect. 2. pag. m. 250.* Et Dæmon in ſpecu Nurſino habitans, quam & Scotus famoſus Necromanticus acceſſit, Sibyllæ nomen habuit, teſte eodem *loc. cit. pag. 241.* Sic quoque larvarum ſpectra in ſpecu quodam Friſiæ ſubterraneo frequentia Sibyllæ albæ, nymphæ, albæ mulieres, & vulgari gentis illius ſermone Witte Wyven fuerunt dicta, referente eodem *lib. 6. cap. 2. Sect. 3.* ex Cornel. Kempenſi *lib. 3. de Orig. & Situ Friſiæ cap. 31. Quæ verò, & quot Sibyllæ, quibus temporibus, quibus locis fuerint, non convenit,* ait Ludov. Vives *Comm. ad lib. 18. de C. D. cap. 23.* ibique decem Sibyllas Varronis percenſet, ut à Lactantio ponuntur, additis quibuſdam partim ex Latinis ſcriptoribus, partim ex Græcis, quæ ibi videantur: ſuntque Perſica, Libyca, Delphica, Cumæa, Erythræa, Samia, Cumana, Helleſpontiaca, Albunea.

§. 4. Multa autem Sibyllæ oracula, & inter ea etiam vaticinia de Chriſti adventu, nativitate & perſonâ; item de Deo uno & trino, de Baptiſmo & ſimilibus fidei Chriſtianæ capitibus ediderunt. Qui hodiè ſub Sibyllarum nomine exhibentur Libri numero VIII. extant in Bibliotheca Patrum, quos Viri non infimi commatis inſpiratione divinâ eſſe conſcriptos contendunt. Auguſtinus quoque ad Civitatem Dei *lib. 18. cap. 23.* eos conferre, & Lactantii autoritate uti non dubitavit, ut adeò ex ſocietate magicâ Sibyllas eximendas eſſe, quis exiſtimare poſſit.

§. 5. His tamen non obſtantibus ad Dæmonis inſtrumenta Sibyllas, earumque oracula ad ejuſdem inſtinctum edita fuiſſe aſſerimus. An omnium? Non adeò quidem conſtat, quia quomodo oracula ediderint, de omnibus non conſtat. Sed vereor, ne & hîc illud Comici obtineat: *Si unam noris, omnes noveris.* Ratio fatidicæ & inſpirationis & prolationis fatis prodit, cujus ſpiritus fuerint illæ. Siquidem divina-

r::ices vel halitu quodam ſubterraneo replebantur, vel ſpiritus ipſe in corpus ingreſſus mentes alienabat, furibundasque reddebat vates: vel ſumto certo potionis genere acquirebant divinandi facultatem. Proferebatur reſponſum, ſeu futura prædicebat vates tribus modis, referente Servio *loc. cit. aut voce, aut ſcriptura, aut ſignis, i. e. quibusdam notis, ut in Obeliſco Romæ videmus:* vel, ut alii dicunt, notis literarum, ut per unam literam ſignificaretur aliquid. Inde Æneas apud Virgilium *lib. 6. Æneid.* oraculum iſtud Sibyllinum percontaturus, ne foliis reſponſa velit inſcribere, petit hisce:

— — foliis tantum ne carmina manda,
ne turbata volent rapidis ludibria ventis
Ipſa canas oro.

§. 6. Honeſtas offendunt aures, quæ de Pythia muliere traduntur. Chryſoſtomus *Homil. 29. ſuper cap. 12. 1. Epiſt. ad Corinth.* id enunciat. *Dicitur*, inquit, *ipſa Pythia mulier quædam ſedere in Apollinis tripode diductis cruribus, inde malus ſpiritus è ſubjecto ſpecu redditus & (ſit venia verbis) per genitales ejus partes tranſiens furore mulierem implere: hanc autem crines ſolvere & debacchari, & ſpumâ ora perfundere, ebriaq; & inſana verba proferre.* Fatidicæ inſuper mulieres ceſſante furore nullam eorum, quæ prædixerant, memoriam habuerunt, aut reminiſcentiam. *Propheta autem*, inquit Chryſoſtomus ibidem, *non ejusmodi eſt, ſed ſobriâ mente, & modeſta & firma, quæ loquitur, omnia, ut decet, novit.* Ita Sibyllæ divinæ inſpirationis opinione, & à Dæmone fuerunt faſcinatæ, & alios faſcinarunt. *Ita Satan, ut ſub Prophetico prædicationis veræ prætextu ſua mendacia in doctiores ex inſidiis etiam ſpargeret, nonnullas excitavit Sibyllas,* Wierus *lib. Apologet. § 35.* Fruſtra autem ſunt, qui ex incaleſcentia humoris melancholici naturalis cauſam derivare laborant: aut ad certam terrarum exhalationem recurrunt, eò quod in antris quibusdam phanaticorum ſedes conſpiciatur, ut de Delphico oraculo narrat Cicero *lib. 1. de Divinat.* ejus divinitatem ceſſaſſe, quòd terræ exhalatio deſierit, quæ furorem inſpirabat. Res enim purè naturalis, ut eſt melancholia, aut ſubterranea exhalatio mentem hominis ultra ſortem propriam ad divinam, aut Angelicam evehere nequit; neque, in ullius poteſtate eſſe, beneficium Prophetiæ conferre,

ſolidè

ſolidè probari poteſt. Vide Peucerum *de Divinat. Tit. de θεομαντεία*. Torreblancam *Dæmonolog. Append. cap. 14.*

§. 7. Sibyllinos quod concernit libros, eos ſuppoſititios eſſe cum Iſaaco Caſaubono *Exerc. 1. contr. Baronium*, rationibus ejus moti ſtatuimus, quia 1. verbo Dei contrarium eſt exiſtimare, tam profunda myſteria clariùs fuiſſe propoſita (prout fit in oraculis Sibyllinis) quàm illi populo, quem Deus Opt. Max. ut peculiariter ſuum dilexit, & ſuamet ipſius, & fidelium ſuorum ſervorum voce erudiit, cùm conſtet, myſteria Chriſtiana ante Chriſtum fuiſſe abſcondita. 3. quia veteres Græci nihil horum cognoverunt. 3. quia ſolenne fuit primis Eccleſiæ temporibus, bono fine falſos libros fingere. 4. quia ejusmodi ſcripta cùm primùm prodierint, plurimis fuerunt ſuſpecta. 5. quia Sibyllæ paganicam ſuperſtitionem ſemper ſuaſerunt, quæ omnia fuſiùs ibi Caſaubonus exponit. Conſule inſuper Majolum *Tom. 2. Dier. Canic. Colloq. 2.* Balduinum *lib. 2. Caſ. Conſc. cap. 1. Caſ. 11.* Dn. D. Mœbium *de Oracul. cap. 2. in fine.* Voetium *Part. 2. Diſpp. Select. pag. 612.* Salmuth *in Comm. ad lib. 2. Panciroll. de Rebus Deperd. tit. 12.* Wierum *l. c.* Auguſtinus ipſe Sibyllarum ſcripta in dubium vocat *lib. 18. de C. D. cap. 46.* *Proinde*, inquit; *cum Scripturis noſtris non credunt, complentur in eis ſua, quas cæci legunt; niſi fortè quis dixerit, illas Prophetias Chriſtianos finxiſſe de Chriſto, quæ Sibyllæ nomine vel aliorum proferuntur, ſi quæ ſunt, quæ non pertinent ad populum Judæorum.* Non tamen negamus, potuiſſe Sibyllas inſpiratione Diabolicâ futuros prædicere eventus, quædam de Chriſto vaticinari, quia profunda de Meſſiâ vaticinia non latuerunt Dæmonem, *qui* (ut ore Wieri loquar) *Prophetas noverat, qui Patriarchas audierat concionantes, qui ante lapſum æternitatis ſecreta quadantenus noverat, qui aliquot millium annorum experientiam habebat, qui promiſſiones è patribus intellexerat, qui Adami delictum Virginis partu expiari debere, facilè præſciebat ex omnium promiſſionum prima in tertio cap. Gen. facta, dein ex Eſai. 53. aliisq́ locis quàm plurimis*, exinde tamen non ſequitur factum, vel Deum id permiſiſſe: ſiquidem ſine creatoris permiſſione, placitô vel juſſu creatura & ſpiritus iſte degener ne quidem jota vel reticere vel profari poteſt. Neque hoc in controverſiam veniat, an Sibyllis tanquam organis ſeu inſtrumentis Deus uti potuerit; Nam etiam per Bileamum, quem tamen Idololatram & Dæ-

monum

[illegible] cultorem fuiſſe, ſupra vidimus, Deum vaticinatum eſſe, literæ ſacræ teſtantur, divinoque inſtinctu *interdum Caiphas eſt opportuna locutus*: Sed hoc in quæſtione manet, an poſitis illis, quæ ſupra explicavimus, dicendum ſit, Sibyllas ex inſpiratione divinâ ediddiſſe miracula, & quidem iſta, quæ hodie extant? Negativam nos arripimus, rationibus jam antè in medium propoſitis moti. De Sibyllarum oraculis plura qui deſiderat Wolffium *Tom. 1. Lection. Memor. à p. 50. ad 59.* evolvat, item Voetium *Tom. 2. Diſp. Select. p. 611.*

§. 8. *An Cyprianus* fuerit Magus? Litem hanc non faciam meam, cùm celeberrimos ab utraque, & affirmantium & negantium parte Viros videam. Pro affirmativâ ſtant graviſſimi Dnn. Conſultatores Coburgenſes im Rechtlichen Bedencken wegen deß Hexen-Proceß apud Dn. Joh. Leib *Conſil. Reſponſ. & Deduction Juris 1. pag. 53.* freti autoritate Nicephori, Gregorii Nazianzeni, Prudentii in hymno, ubi ita canit:

Unus erat Juvenum doctiſſimus artibus ſiniſtris,
Fraude pudicitiam perfringere, nil ſacrum putare;
Sæpe etiam magicum cantamen inire per ſepulcra,
Quo geniale tori jus ſolveret &c.

Ita & Max. Reverendus Dn. Dn. Finckius, Superintendens quondam Generalis hujus loci meritiſſimus, *in Reſolutione Quæſtionis hujus: An Saga, venefica, lamia &c. apud Deum in gratiam recipi poſſint, Syllog. 1. Quæſt. Illuſtr. Theod. 20. pag. 162.* ſcribit, Cyprianum à pueritia magicis artibus deditum fuiſſe, & crimen læſæ Majeſtatis divinæ (ſic enim Magiam Lutherus definit) commiſiſſe, inque iis tantos feciſſe profectus, ut vix parem habuerit, attamen *gratioſam veniam indeptum, factumq; fuiſſe Epiſcopum Carthaginenſem, & Doctorem ſuaviſſimum, ac Martyrem beatisſimum*, ut vocatur ab Auguſtino *libr. 2. de Doctr. Chriſtiana cap. 40.* Eandem ſententiam tenet Fr. Suarez *in Oper. de Virtute & ſtatu Religion. Tom. 1. Lib. 2. cap. 17. fol. 365.* Joh. Fileſacus *de Idolol. Magic. pag. 40.*

§. 9. Negant autem alii. Ita Jac. Billius *in Orat. 18. Naz. ad Lectorem* citante Freudio *Quæſt. 381.* ſcribit: *Multa alia ſunt, quæ in eum* (Cyprianum) *nullo modo cadunt. Primùm enim de Magicæ artis ſtudio & facultate nullum apud Pontium Diaconum verbum, qui vitam ipſius*

ipſius literis conſignatam ad nos transmiſit, imò contrà devotum ipſius pectus bonas artes ante Chriſtianæ religionis profeſſionem imbibiſſe refert. ... & Dn. D. Gerhardus *Patrolog. pag. 163.* & ait : *In libro de Pœ-nitentia, qui Cypriano aſſcribitur, ſed falſo, dicitur fuiſſe Magus. At falſum. Fuit enim profeſſione Rhetor, teſte Hieronymo in Catal. & ſuper Jonam cap. 3. qui de Magia nihil, nec Cyprianus ipſe in deſcriptione converſionis ſuæ Libr. 2. Epiſt. ... nec Pontianus Diaconus ejus in vitâ Cypriani.* Gelaſius ipſe *c. Sancta Romana Diſt. 15.* hunc liberum pro apocrypho habet.

CAPUT V.

Simon Magus Faſcinator celebris, pro Deo habitus. Ejus opera mira. Ex aere, in quo à Dæmonibus vehebatur, in terram Petri precibus præcipitatus perit. Ob id Petrus ſupplicio à Nerone afficitur. Circe venefica famoſa, ejus parentes, regnum, exilium; homines transmutavit in beſtias. Inter fabulas Circe refertur. Joh. Trithemius Magus. Caroli Bovilli de Steganographia judicium. Eum Naudæus & Tannerus fruſtra abſolvunt. Ignatius Lojola Magus. Item Wierus, quod rationibus è Bodino deſumtis probat D. Tabor. Cingari Magi. Eorum nomen & origo inveſtigatur. Sunt faſcinatores, fures, mendaces. Hiſtoria Virginis molam extra uterum in abdomine gerentis: Cingaræ autem clavos & pilos eſſe falſo edixerant. Carnifices plerumque Magi. Obſtetrices veneficæ Diabolo accepta ſunt organa, quia infantes vel necant, vel clam Diabolo conſecrant.

§. 1. CElebris Faſcinator fuit *Simon Magus*, qui incolas civitatis Samariæ multo tempore artibus magicis ſic dementavit, ut propterea dictus fuerit ἡ δύναμις τοῦ θεοῦ ἡ μεγάλη, *Virtus Dei magna, Actor. 8. v. 9. 10.* Romæ quoque ſub Claudio Cæſare inter duos pontes hoc titulo ſimulachrum publico conſecutus fertur decreto : SIMONI DEO SANCTO. Sed Baronius oſtendit, falſam eſſe inſcriptionem & legendum: *Semoni Sango Deo,* qui antiquitus erat *Hercules*, annotante Dn. D. Libavio *Exam. Philoſoph. nova pag. 35.* Mira ejus opera refert ex Anaſtaſio Nicæno *Q. 23. in Sac. Script.* Delrio *lib. 2 Quæſt. 6.* *Statuas*, in-

quit, *faciebat ambulare, & in igne volutatus non urebatur, & in aere volabat, & ex lapidibus panes faciebat, ſerpens fiebat, & in alias aliquas beſtias transformabatur, duas habebat facies, in aurum convertebatur, in conviviis exhibebat ſpectra omnis generis: vaſa quæ in ædibus faciebat videri tanquam quæ ſua ſponte moverentur ad miniſterium iis, qui portabant, non viſis: efficiebat, ut multæ umbræ eum præcederent, quas dicebat eſſe animas defunctorum.* Sed condignas temeritatis tandem luit pœnas. Cùm enim per aerem magna ſpectantium admiratione à Dæmonibus vectus aliquando vagaretur, divus Petrus Dæmones Magum deſtituere juſſit: qui protinus è ſublimi deorſum præcipitatus miſerè periit. Ob quam rem Petrum à Nerone, qui hunc Magum magnifecerat, ſupplicio affectum eſſe Cedrenus tradit. Majolus *Tom. 2. Dier. Canic. Colloq. 3.* Schottus *Phyſ. Curioſ. Libr. 1. cap. 16.* Freudius *Quæſt. 119. & 389.*

§. 2. In Poetarum, præſertim Homeri, Virgilii & Ovidii, monumentis famoſa eſt *Circe*, venefica & faſcinatrix inſignis, Veneficæ non minus maleficæ, Hecates ſcilicet, & Æetæ filia. Hæc artibus maternis imbuta & ipſa herbariam venenaque tractavit. Ætate matura Sarmatarum Regi nupſit, eoque paulò poſt venenis extincto ſola regno eſt potita. Sed regiò ſceptrò abuſa gentes ſubjectas crudeliter tractavit. Hinc regno pulſa in Italiam profugit, & in promontoriò, quod ab ipſa Circæum poſtea dictum, conſedit. Homines Circe in varia brutorum genera mutavit, quo de Virgilius *lib. 7.*

Hinc exaudiri gemitus, iraq; leonum
Vincla recuſantum, ac ſerâ ſub nocte rudentum
Setigeriq; ſues, atq; in præſepibus urſi
Sævire, ac formæ magnorum ululare luporum:
Quos hominum ex facie Dea ſæva potentibus herbis
Induerat Circe in vultus ac terga ferarum.

Quomodo Ulyſſis ſocios in feras ſubitò mutarit, cum tamen Ulyſſem transformare non potuerit, exponit Homerus *lib. K. Odyſſ.* Nos Circen, quia Plinius *lib. 25. cap. 2.* Ludov. Vives *Comm. ad Auguſtin. lib. 18. de C. D. cap. 17.* aliique ad fabulas eam referant, pluribus depingere ſuperſedemus. Qui plura de ea deſiderat, Natalem Comitem Mytholog. *libr. 6. cap. 6.* & Majolum *Dier. Canic. Tom. 2. Colloq. 3.* evolvat. Maxi-

mam

Digitized by Google

mam tamen eorum partem in aliarum veneficarum factis nefandis ſuum habere fundamentum, indeque fingendi occaſionem fuiſſe mutuatam, vero manet ſimile.

§. 3. *Johannes Tritbemius* Abbas Spanhaimenſis Magorum numerum auxit. Hic, ut loquitur D. Meisnerus *Phil. Sobr. Part. 2. Sect. 2. Qu. 1. p. m. 521. quoniam novit, multa clandeſtina & ſanguinolenta conſilia à Papiſtis agitari, quæ occulta manere, & tamen ſuis communicata volunt, ideo ipſis gratificaturus peculiarem artem effinxit, quam Steganographiam, h. e. rationem occultè ſcribendi, & ſcripta revelandi intitulavit.* De hac Steganographia tale fecit Carolus Bovillus judicium, recitante Wiero *lib. 2. cap. 6. §. 1. Ad Trithemium diverti, quem reperi Magum, nullâ philoſophiæ parte inſignem. Ejus Steganographiam evolvi velitatim nonnullorum capitum perlegens initia. Vix horas duas librum in manibus habui: abjeci enim eum illicò, quod terrere cæperant me tantæ adjurationes, ac tam barbara, atq; inſolita ſpirituum (ne dicam fortè Dæmonum) nomina.* Idem Bovillus Trithemio occurrit in Epiſtola ad Boſcium ſcribendi, *verba eſſe plana, lucida, ſine omni literarum aut vocabulorum tranſpoſitione, ita ut omnes legant & intelligant; ſecretum tamen illius, qualecunq; erit, manere ignotum: hactenus*, ait, *vera eſt locutus.* Nam in tota hujusmodi Steganographiâ paſſim ſanctiſſimas ac piiſſimas orationes inſerit, quæ ad amicum epiſtolarum loco mittantur: re autem vera lachrymæ ſunt Crocodili. Id enim facere mihi videtur, quod D. Dionyſius in epiſtola ad Soſipatrum de Apollophane ſentit. Divinis adverſus Deum nefariè utitur, ac per mundanam inanemque ſapientiam divinam ſapientiam evacuare molitur. Quod autem ſine adjutorio ſpirituum, omnia pollicetur ſe facturum, rectè (ut ait Daniel) in caput ſuum mendacia confingit; manetque, puto, angelus Dei bonus, ut fecet eum medium diſſolvatque fœdus iniquum, quod cum nocentibus angelis iniiſſe ac ſanxiſſe, palam ex ipſo opere declaratur. Plura lgaes *loc. cit.* & apud Hier. Wolffium *Tom. 2. Lect. Memorab. pag. 592.*

§. 4. Naudæus quidem & Tannerus Jeſuitæ, referente Schookio *in Judic. Oper. Wieri*, & Voetio *Diſp. Select. lib. 3.* Trithemium ab omni Magiæ crimine (invitô Delrio, qui *lib. 2. Quæſt. 3.* ad prohibitos libros Trithemium rejicit) abſolvere conatur. At *Trithemius abſolvi nequit,*

 etiamſi

etiamſi Jeſuitæ cum Tannero ſuo, qui orationem apologeticam pro Trithemio edidit, centum orationes declament. Trithemius enim libros Agrippæ approbat, ut patet ex epiſtolá iis præmiſſá, Voetius *l. c. p.613.*

§. 5. Ignatium Lojolam Societatis ſuæ Autorem quomodo Jeſuvvitæ abſolvant, potius laborent. De eo enim Haſenmullerus, qui Jeſuvviticæ ſectæ membrum non infimum fuit, *in Hiſtoria Jeſuitici Ordinis cap. 11. pag. 427.* ſcribit, ſe audiſſe ex Turriano Jeſuvvita celebri, ipſius comitem aſſiduum usque ad Miſſæ aram fuiſſe Dæmonem, à quo etiam ſæpè ita fuerit agitatus, ut in magna copia frigidiſſimum mortis ſudorem fuderit, & poſtquam cum tremore obierit, mortuum nigerrimo vultu conſpectum eſſe. Cùm anno 1554. corpus Lojolæ ad templum ab Alexandro Farneſio extructum transferre vellent Jeſuvvitæ, oſſa cadaveris non ſunt inventa, fingentibus ipſis, ea per Angelos forſan eſſe translata, id quod ſi de Angelis malis intelligatur, lubentiſſimè à nobis conceditur, dicimus cum Meiſnero *l. c. p. 825.*

§. 5. Ad Magorum caſtra abiiſſe *Theophr. Paracelſum* ſupra *lib. 1. Part. 2. Sect. 2. cap. 9. & 21.* item *Cornelium Agrippam loc. cit. cap. 21.* oſtendimus. De *Wiero* Agrippæ diſcipulô jam quæremus, an & hic inter Magorum complices veniat? Medicus hic ſuperiori ſeculo anno decimo quinto in oppido Gravia dicto circa Moſam ad Brabantiæ limites ſito, natus, celebris eâ ætate fuit, Vir undiquaque doctiſſimus, qui autem, quòd in ſuis de Præſtigiis Dæmonum libris acta & pacta Lamiarum melancholicæ earundem imaginationi tribuerit, Magosque capitali ſupplicio, niſi hominum & pecudum vitam ac ſanitatem læſerint, puniendos non eſſe ſcripſerit, non modò Magiæ Diabolicæ fautor & patronus, ſed & ipſe ad Magorum ordinem meritò relegatus creditur. Martinus Schoockius *in Judic. Oper. Ejusd.* licet iſta jure meritò in Wiero argui, cum Orthodoxis, Pontificiis & Calvinianis ſentiat, propterea tamen Magiæ crimen ipſi impingendum eſſe negat, aitque Thomam Eraſtum, Medicum & Philoſophum incomparabilem ac Theologum judicioſum, qui eodem anno 1578. mox ad argumenta Wieri reſpondit, eum Magiæ propterea non arguiſſe, ſed ut Virum doctum commendaſſe. Verùm Wierum non levibus de cauſis ſuſpectum reddit Bodinus *lib. 4. Dæmonom.* quas Nobiliſſ. Dn. D. Tabor *Diſſ. de Tortur. cap. 5. §. 40. pag. 74.* certo ordine digeſſit, cujus ut viri doctiſſimi de doctiſſimo Viro judicium

interponere malo, quàm meum ferre. *Cauſa ſunt* (1.) *quod fateatur ſe Agrippa diſcipulum fuiſſe*, welcher der allergröſte Zauberer war / ſo zu ſeiner Zeit gelebt. *Ita interpres Bodini Germanicus. Congemina tradit Thuanus lib. 89. Hiſtor. pag. 174. in Anno 1588.* ibi: *Johannes Wierus nobili Zelandiæ inundatæ familiâ ortus, philoſophicis ſtudiis egregiè à pueritiâ inſtructus, Heinrico Cornelio Agrippa homini cumprimis erudito, & magicis ſuperſtitionibus infami, ante 50. annos, Gratianopoli apud nos defuncto operam in pueritia navavit. Hæc Thuanus. Cùm autem Wierus hoc argumento utatur contra Paracelſum, quod Rogerio Bachone Anglo, inſigni Mago, præceptore uſus fuerit, in Apologia contra Leonem Suavium, non injuria Bodinus contra Wierum eodem detonat. Alterum argumentum hinc ſumitur,* (2.) *quod hujus Præceptoris artificia diligenter didicerit & exſcripſerit. Sic enim de ſe ipſe Wierus lib. 2. de Præſtig. c. 6. Steganographia Trithemii partem ſcriptam cum figuris & ſpirituum nominibus apud Henricum Cornelium Agrippam felicis memoriæ (en quomodo Magus Magum laudet!) ego ipſe olim legi, atq; ipſo inſcio (tam avidus erat ſcientiarum diabolicarum) exſcripſi: contra præceptum Phocylidis;* (φάρμακα μὴ τεύχειν, μαγικῶν βιβλίων ἀπέχεσθαι) & *ſacratiſſimas leges, quæ ejusmodi libros ſtatim corrumpi volunt, l. 4. §. 1. Fam. erciſc. l. 6. §. 1. C. de hæret. Novell. 42. c. 1. Cujac. in Comment. ad tit. C. de Malef.* & *Mathem.* (3.) *Quia toto libro de præſtigiis id agit, ut evincat,* die Hexen und Hexenmeiſter ſeyen keines wegs zu ſtraffen / ſie hätten denn jemand umgebracht. *Quam ſententiam cum multis aliis damnat & refutat Dn. Balduin. lib. 3. de Caſib. Conſcient. cap. 5. caſ. 13. Non obſcuram etiam notam Magiæ reputat Bodinus d. lib. 4. pag. 665.* Wenn einer die Straff oder Abſtraffung der Zauberer hindert und auffhalten thut. *Confer Dn.* Waldſchmidt von der Zauberey *Concione 1. p. 2. & 3. ubi etiam de Alciato & Ponzinibio. Quàm ſtolidè autem & vehementer ſententiam l. multi 6. C. de Malef. & Mathem. ſimulq; veriſimilem expoſitionem D. Brentii impugnarit, apparet ex Apologia Wieri pag. 832. Unde P. Gregorius lib. 34. Syntagm. c. 9. monitum contrarium elicuit, obſervare judices jubens, quantam peſtem in Republ. foveant, dum in ſortiarios* & *lamias* & *maleficas non animadvertunt; exiſtimantes eas tantum mentis alienatione (hac Wieri erat ſententia) ludificari, neq; quidquam reipſa exequi. Conf. Lanſium in Orat. contr. Galliam pag. 271. Horſum pertinet Bodini* (4.) *ratio adverſus Wierum mo-*

ta, quod nempe idem Wierus lib. 3. cap. 11. planè neget, Diabolum Sagas ad conventus diabolicos aliquando verè efferre, ſed meram illuſionem ſubeſſe: in qua ſententia etiam alii fuerunt : Vid. *Auguſtinum* Lerchheimer im Chriſtlichen Bedencken von Zauberey *cap. 17. pag. 213. cùm tamen ex Evangelio conſtet, Diabolum ipſum Chriſtum, Deo permittente, ſubitò in pinnaculum templi extuliſſe: Bonos etiam Angelos Prophetas ſæpe corporaliter de loco in locum transtuliſſe, vid. Balduin. d. c. 4. caſ. 8. pag. 735. Confer Dn.* Waldſchmidt in der 4. Predigt von der Zauberey *pag. 75.* (5.) *Quòd ſub prætextu relationis & ſpecie deteſtantis non tantum Libro 5. & paſſim, ſed etiam libello peculiari Pſeudomonarchia Dæmonum, formulas invocandi & conjurandi familiares ſpiritus ſive Diabolos*, Vid. Dn. Waldſchmidt *in Pythoniſſa Part. 2. Conc. 2. pag. 453. & ſeqq. formaliter doceat. Ut ita multa Magiæ indicia, inprimis autem primum, tertium & quartum Conſt. Carolin. Art. 44. in ipſum exactè quadrent. Quis itaque dubitet, torturæ in tales Doctores locum fore, Thom.* Metzger *Tract. de Tortura Reorum Concluſ. 127.* (6.) *Nec ſublevarent ejusmodi Magum crebra proteſtationes in contrarium adhibitæ & magiæ deteſtatio, vid. l. 1. c. 8. & paſſim, quoniam proteſtatio iſta tantum ſimulata eſt, & facto contraria: & hæc ſolennis magorum & ſagarum conſuetudo eſt.* Hæc Dn. D. Tabor.

§. 6. In Faſcinatorum ſeu Magorum prædicamento non infimi ſunt *Cingari*, Zingari, Zigeuni, Ægyptii communiter, Germanis Zigeuner dicti. Polydorus Virgilius *lib. 7. cap. 8.* Italis Cilices vocari ait, quòd ex Cilicia, quæ teſte Plinio Syriæ proxima eſt, proficiſcantur. Unde autem primùm Zigeuni ſint nominati, inter tot, quæ à variis afferuntur, & à Doctiſſimo Thomaſio *Diſſert. de Cingaris §. 11.* proferuntur, natalia vix certi quid aſſerere licet. Arridet autem maximè ea derivatio, quam Vir jam laudatus, ibi *§. 9.* more ſuo doctè & ingenioſè adducit. Vero ſimillimum, *inquit*, nobis videtur, corruptum eſſe hoc nomen ex Ægyptianis. Tales enim, qui primùm has oras attigerunt, haberi voluiſſe, & habitos etiam, *th. 29.* oſtendemus. Non igitur alio nomine debuerunt à nobis appellari, quàm poſtea à Belgis, Gallis & Hiſpanis, Græcis, qui conſtanter ſuâ linguâ Ægyptios vocant. Et Hiſpani quidem Gitanos ex Ægyptianis facientes prima ſyllaba eos mulctarunt. Sed majores noſtri, decurtandorum nominum ſupra Hiſpanam gentem artifices, duabus demptis ſyllabis pro Ægyptianis primò Cianos nominaverunt,

mox

mox Ciganos ad hiatum evitandum: quo nomine diſertim utitur Andreas Presbyter Ratisponenſis, antiquiſſimus, quod ſciam, inter vulgatos typis ſcriptores, qui de Cingaris injecerint mentionem. Vixit enim temporibus Sigismundi, quo imperante primùm in Germania viſi ſunt Cingari. Ejus verba ſunt hæc *pag. 122. Chron. Bavar.* Eodem anno (1433) venerunt ad terram noſtram quidam de populo Ciganorum, qui dicebant, ſe eſſe ex Ægypto. Porro ut pro Italianis Italienos pronunciare nobis ſolenne eſt: ita ex Ciganis quoque Cigenos fecimus, (Aventino Scriptori Germano expreſsè ſunt Zigeuni) & ut diphthongorum ſumus amantes in ſuperiori Germania, Cigeunos, ſive Zigeunos. *Hæc ille.*

§. 7. Erraticum hoc hominum genus unde originem ducat, diverſi diverſa ſentiunt, quorum ſententias ferè omnes ita Voetius *Tom. 2. Diſp. pag. 654.* conciliat, *quòd errones illi primò calamitate bellica ex Nubia & conterminis locis expulſi, & jam ante Nomadico vita generi aſſueti poſt longas vagationes in Danubianas regiones ſe infuderint, ibiq; ad tempus erraverint, atq; inde per Hungariam in Bohemiam, & ex Bohemia in Germaniam, Galliam &c. deſcenderint, quodq; progreſſu temporis varii errones ex Gentibus illis, quarum regiones tranſibant, & in quibus ad tempus commorabantur, eorum catervis & manipulis hinc inde ſparſis ſe immiſcuerint.* Hactenus Voetius. Hinc primi Cingari Ægyptii rectè fuerunt ſalutati, quia ex Nubiæ regione inferioris Ægypti partibus contermina prodierunt. Hodierni verò errones variarum gentium ſunt ſentina & colluvies, nihilque minus à nativitate quàm Ægyptii. *Nam interrogati nec ſciunt quidem, quid Ægyptus, aut ubi minor vel major*, inquit Delrio *lib. 4. D. M. cap. 3. Quæſt. 5.* Furtô, rapinâ & divinationibus victum quæritant, & quidem, ut Münſterus *lib. 3. Coſmograph. pag. 267.* refert, anus eorum Chiromantiæ & divinationi intendunt, atque interim, quò quærentibus dant reſponſa, quot pueros, maritos aut uxores ſint habituri, miro aſtu & agilitate crumenas quærentium rimantur & evacuant. *Si quis illis ex ſacco vel capſa unicum nummum largiatur, omnes nummi, qui in eadem capſa vel ſacco inerant, migraſſe, quò unicus ille, non rarò deprehenduntur, quod apertum eſt maleficium*, ait Delrio *loc. cit. pag. m. 203.* Senſus ita faſcinant, ut nec tunicam ſibi detrahi, quæ divinationis gratia eas conſulunt, ancillæ ſentiant, quod cuidam eveniſſe memini. Ignem, quem in horreis alunt, faſcinant, ne vel ſtramen, vel fœnum adjacens

jicens ejus rapacitatem experiatur. Propterea quia veneficii & faſcinationis nomine hoc hominum genus eſt inviſum,&,ut loquitur Balduinus, diabolo magiſtro utitur in multis, eorum præſentiam & conſortium pii quique meritò fugiunt, iiq́ue neque in imperio tolerantur, neque liber illis commeatus permittitur.

§. 8. Veritatem ore jactant, ſed in ore ſaltem veritatis nomen verſari, à re ipſa autem veritatis vim abeſſe experientia ſæpè teſtatum fecit. Jactant apud eos, quibus ad veritatis ipſius cognitionem vel via vel facultas denegatur. Exemplum hujus eſt caſus ſingularis , quem Spectatiſſimo Naturæ Curioſorum Collegio communicavi. Habetur is *Ann. 2. Obſerv. 17. Virgo hic Coburgi in ſuburbio fuit florentis & ætatis & conſtitutionis, pinguioris naturæ, quæ ſub onere in aquam de ponte decidit, &, ut ego conjicio, caſu caſum ſibi funeſtum acceleravit. Accreſcentis lienis ſpecie primùm Chirurgo impoſuit tumor levis lienis regionem occupans , cui majus indies incrementum capienti remedia ille adhibuit, ſed ſucceſſus & ægram & medentem deſtituit. Affectus poſt ſemeſtre mihi à matre dijudicandus domi meæ committitur, ſed quia ille ſuetum naturæ ordinem nimium quantum ſuperare mihi videbatur, ægræ præſentiam meam, quam expetere illa non fuerat auſa, ultrò commodavi. Acceſſi, & circumſtantiis omnibus bene expenſis, in abdomine excreſcentiam quandam, qualis etiam illa ſit, ſive molam quandam, non in utero, ſed extra hunc latitare dixi , nullumq; ulli medicinæ locum fore prædixi. Menſes interea ordinis ſui fuerunt tenaces. Præter appetitum proſtratum, virium imbecillitatem, & circa dorſi medium dolorem, ſymptomata notatu digna nulla infeſtarunt ægram jam ſedentem, jam decumbentem. Zingaræ aliquando ex improviſo accedentes virginem faſcinatam totumq; ejus abdomen clavis & pilis refertum eſſe indicant, quæ narratio Virginem corpore, parentes animo laborantes amplius turbaſſet, niſi majorem verbis meis adhibuiſſent fidem. Narrationis falſitatem abdominis poſt pia Virginis fata ſectio prodidit. Iſto enim aperto pinguem quandam molam in ſiniſtrô præcipuè latere latitantem & inteſtinis incubantem inveni, ſed Oſſis Ilii ſuperiori extremitati, à qua reſecabatur, connatam, quæ bilanci impoſita decem libras ponderis civilis æquabat. Tota maſſa pinguedo fuit, venis paſſim diſperſis inſtructa: nullos autem clavos, pilos vel quiſquilias alias, ut mendaci ore zingaræ edixerant, inveni.* Plura de

de Cingaris qui legere cupit, adeat præcipuè Thomaſium ut & Voetium, Delrium, *locis citatis*, Camerarium *Cent. 1. Oper. Succiſ. cap. 17.* & *Cent. 2. cap. 75.* Zeilerum *Cent. 1. Epiſt. 71.* Freudium *Quaſt. 88.* & quos hic *in fine* citat, plures alios. Nos ad alia properamus.

§. 9. Magicæ artis ſubjecta etiam *Sedem Romanam* foviſſe hiſtoriarum monumenta produnt. Idem Bodinus *libr. 4.* Cardinalis Bennonis Naucleri & Platinæ autoritate fretus edicit. Papas à Sylveſtro II. ad Gregorium VII. fuiſſe Magos Wolffius *Lect. Memor. Tom. 1. p. 96.* notat. Magiam etiam exercuerunt Benedictus IX. Johannes XIII. Sergius IV. Gregorius VII. &c. *Si tam multi Papæ, capita ſcilicet Hierarchiæ Eccleſiaſticæ fuerunt monſtra magica, quid de Cardinalibus, Epiſcopis & reliquis membris, quæ illi creabant aut fovebant, ſentiendum?* argutè colligit Voetius *Deſperat. Cauſ. Papat. Lib. 1. Sect. 4.* Lanſius in *Oratione contra Galliam* de ſacrificulo ſub patibulo in gratiam Diaboli miſſificante refert. Bodinus quoque paſſim Theologorum & ſacrificulorum ex hoc cenſu exempla adducit. Eraſmus ad Lambertum Grunnium, ſcribam Apoſtolicum de iſto vitæ genere hoc prodidit. Eos qui in ſacrâ veſte incedunt, indulgere quotidianæ temulentiæ, gulæ ſervire & ventri, ſcortari clam & palam, luxu profundere Eccleſiæ pecuniam, ſortilegiis aliisque maleficis artibus dare operam; & tamen laudari probos Monachos, & vocari ad Abbatias, &c. Epiſtolam totam Pontifex cum Cardinalibus legiſſe & approbaſſe memoratur *in vitâ Eraſm. p. 82.* Fuſius de magicæ ſocietatis membris ex Pontificum & Pontificiorum ordine agit Nobiliſſimus Dn. D. Tabor, *Diſſert. de Tortur. pag. 80. & 251.* ubi etiam Onuphrium & Bzovium, qui Sylveſtrum II. excuſatum eunt, confutat. Laudatus jam Autor inſuper cum Joh. Conr. Dieterico *in Imper. Saxon. & quidem Othon. III. p. 9. & ſeqq.* item cum Bœclero *Comm. de Rebus Secul. 9. & 10. pag. 375.* Sylveſtrum iſtum minimè Sylveſtrum ſeu magum fuiſſe aſſerentibus, ſi placet, conferri poteſt. Utriusque enim partis in hoc puncto adverſæ fundamenta ob oculos Lectoris hoc loco ponere, inſtituti ratio non permittit.

§. 10. *Carnifices* & *Obſtetrices* grata & accepta ſunt Faſcinatori Stygio ſubjecta, quæ ſocietatis ſuæ membris adſociare omni ſtudio quærit. *Carnifices* in ſagarum examinibus juſtò curioſiùs in ſacra Mago-

rum inquirentes promtam habent acquirendi Magiæ notitiam occaſionem. Scientiam pietatis ſcuto mens non ſatis munita, & affectuum turbine abrepta facilè ad uſum transfert, & ſenſim à Magiæ indirectæ tramite ad directæ viam abit. Hinc & Sennertus Vir Experientiſſimus carnifices plerumque Magiæ deditos eſſe ſcribit *Pr. Med. Part. 4. c. 4. p. 521.* Pernicioſius longè reliquis eſt hoc hominum genus. Narravit mihi, ait Autor Cautionis Criminalis *Dub. 11. p. 49.* nuper vir fide dignus, de carnifice quodam, item ultimò ſuppliciò plexo, cujus inter alia graviſſima ſcelera & hoc unum erat, quod, cùm Magiæ non imperitus eſſet, id quadam ſuâ arte efficere ſoleret, ut quoscunque tandem ſub manu recepiſſet, nemo omnium non fateri cogeretur, quicquid rogaviſſet, itaque innocentes plurimos ad ea edicenda impuliſſe, quæ fortaſſe ne cogitatione quidem attigiſſent. Magiſtratus autem ex hoc monitum & cautelam hanc ſibi ſumat, ut in ipſorum carnificum, ſagarum examini præficiendorum vitam & famam ſagaciter inquirant, ne magicis eorundem, ad placitum Dæmonis viventium fraudibus innocentes faſcinentur, tormentis morte ipsâ gravioribus exponantur, & cruciati in fide infirmi ad deſperationem, quam Dæmon quærit, adigantur.

§. 11. Per *obſtetrices* non tantum immaturam fœtuum mortem ne ad ſacrum regenerationis fontem deferantur, Dæmon procurat, ſed & earundem auxilio recens natos furtim ſibi conſecrari geſtit. In diœceſi Baſilienſi & oppido Dann quædam incinerata faſſa eſt, ultra 40. pueros ſe necaſſe per modum talem, ut, quando ex utero egrediebantur, acum capitibus eorum per verticem usque in cerebrum defigeret. Altera in diœceſi Argentinenſi pueros abſque numero, puta quia de numero non conſtabat, ſe interemiſſe faſſa fuerat: ita autem fuit deprehenſa. Nam ubi ex uno oppido in aliud ut mulieri cuidam obſtetricaretur vocata eſſet, officio ſuo completo, dum ad propria redire volebat, ubi portam oppidi exivit, caſu brachium pueri recenter nati ex linteo, quo præcincta erat, cui & involutum brachium fuerat, ad terram cecidit, quo viſo ab his, qui intra portam ſedebant, dum illa præteriiſſet, levatam è terra, ut putabant, peciam carnis cautiùs intuebantur, & cùm non peciam carnis, ſed brachium pueri per articulos membrorum agnoviſſent, conſilio cum Præſidentibus habito, & invento,

quòd

quòd infans ante baptiſmum deceſſerat, brachioque careret, Malefica capitur, quæſtionibus exponitur, & crimen detegitur, ſicque ut prædictum eſt, abſque ejus numero, ſe infantes interemiſſe cognovit. Ita Sprengerus *Mall. Maleficar. Tom. 1. Part 2. Quæſt. 1. cap. 13. p. 344.* Et *pag. ſeq.* ſcribit, ubi infantes non interimunt, tamen illos Dæmonibus execrandâ malitiâ per hunc modum offerunt. Nato enim infante obſtetrix, ubi puerpera Malefica per ſe non exiſtit, tum quaſi quid operis pro infantis refocillatione actura, ipſum extra cameram deportat, & ſurſum elevans principi Dæmoniorum, ſcilicet Lucifero & omnibus Dæmonibus immolat, & hoc in loco coquinæ ſuper ignem; cujus hiſtoriam ibidem tradit.

CAPUT VI.

Numerus Sagarum Magorum numerum ſuperat. Cauſa generalis eſt ſexûs illius fragilitas: ſpecialis, curioſitas & credulitas, vindictæ cupiditas, libido, egeſtas. Fœminæ in augendo complicum numero viris ſunt potentiores. Sagæ ſunt allectatrices, & ſuperſtitioſa ac abſurda varia ad Dæmonis mandatum ad alios propagant, quorum formulæ quædam proponuntur.

§. 1. VAria Magorum & faſcinatorum ſubjecta è ſexu maſculino produximus, quem tamen fœmininus longô numerô omni ſeculô ſuperavit, ut in Proverbium apud Hebræos abierit: *Quò plus mulierum, eò plus ſagarum, Libro Pirke aboth*, notante Freudio *Quæſt. 18.* Plinius jam olim *lib. 25. Nat. Hiſt. cap. 25.* mulierum ſcientiam in veneficiô prævalere ſcripſit. Hinc in lege *Exod. 20. v. 18.* de veneficis puniendis vocem Hebræam in fœminino notanter poſitam eſſe, quam vulgatus malè in maſculino reddidit, advertit Dn. D. Mœbius *Tract. de Oraculis cap. 2. pag. 35.* Remigius Dæmonol. *lib. 1. caput 15.* ita inſcribit: *Frequentes ex omni genere homines ad nocturnos Dæmonum coitus convenire, ſed majori ex parte fœminas.* Itaque & inter illos octingentos ejus criminis, quos in Lotharingia inter annos ſedecim, à quibus rerum capitalium judicia exercuit, manifeſtò compertos ibi ſcribit, fœminas viros longo numero ſuperaſſe colligimus. Codronchus *de Morb. Venef. lib. 3. cap. 3.* *ex quinquaginta veneficam artem exercentibus vix unum maſculum reperiri ait.*

Digitized by Google

§. 2. *Cauſa* autem, *cur plures ſint fœminæ magæ, quàm Viri magi,* vel generalis eſt & communis, vel particularis. *Generalis* eſt ſexûs hujus fragilitas & mollities, à qua mulier etiam, quaſi mollier, nomen trahit. Vas infirmius mulier *1. Petr. 3. v. 7.* vocatur. Impotens naturâ & indomitum animal Livio *lib. 34. cap. 2.* Eleganter Chryſoſtomus *Part. 2. Homil. in Matth. 23. Sexus,* inquit, *mulierum incautus & mollis eſt; incautus, quia non omnia, quæ videt aut audit, cum ſapientia & ratione conſiderat; mollis autem, quia facile flectitur, vel de malo ad bonum, vel de bono ad malum.* Quintilianus *Declam. 2.* ait: *Sunt & fœminis ad ſcelera vires, cum habent cauſas virorum. Quinimò ſi interroges, faciliùs hæc pectora metus, odium, ira corrumpunt, & quoniam non habent roboris tantum, unde vitia mentium vincant, plerumque facinus infirmitate fecerunt.*

§. 3. *Particularis* cauſa eſt curioſitas & credulitas, vindictæ cupiditas, libido & paupertas. Pro ſubjectorum diverſitate, quam, ut & cogitationes, ſi non intuitivè & à priori, tamen à poſteriori, ex geſtibus & operibus verſutus hoſtis cognoſcit, laqueos & retia variat, eò quidem lubentiùs, quo proniores in vitia mulieres invenit. *Curioſitati* omne novum & admirandum in pretio eſt, ejusque appetitus cùm ſit caninus, ſæpe ad inordinata, hoc eſt, ſuperſtitioſa ruit, quorum noxa ſupinitate occultatur, ita ut pravarum opinionum cruditates pro Dæmonis balneo demum accumulentur, quæ in lethalem animi morbum, accedente cauſâ externâ, magico conſortio, facilè erumpit, ut in mulierculas rerum admirandarum curioſas illud Plutarchi *de Audit.* quadret: Οἱ θαυμαστικοὶ καὶ ἄκακοι μᾶλλον βλάπτονται. *Ad admirationem propenſi atque ſimplices faciliùs damno afficiuntur.* Non tamen damno afficerentur, ſi curioſitas in inveſtigationis via credulitatem non haberet comitem ad ſuperſtitioſa & mala etiam frequentem, cujus ſuaſu & impulſu filiæ, matris primæ Evæ exemplum ſecutæ, blandienti Satanæ ejusque miniſtris ex cordis levitate vacivas præbent aures: in quibus ſi reſonaret ſemper illud Ignatii *Epiſtol. 10. ad Heron.* credulitati poneretur meta. Μὴ πᾶσι πίστευε, μὴ πᾶσι θάῤῥει, μηδὲ ἄν τις ὑποκορίζηταί σε. Πολλοὶ γὰρ ὑπηρέται τοῦ σατανᾶ. Καὶ ὁ ταχὺ ἐμπιστεύων, κοῦφος τῇ καρδίᾳ. *Ne omnibus credas, ne omnibus confidas, neque ſi quis blandiatur tibi. Multi enim ſunt miniſtri Satanæ. Et qui citò credit, levis eſt corde.*

§. 4. *Vin-*

§. 4. *Vindictæ cupiditas*, aculeus corrupti affectus & impatientis animi ſtimulus, fœminas ſæpe adigit, ut cùm nec per ſe, nec alterius ope licitâ ulciſci inimicum queant, auxilium infernalis poteſtatis per ſe, vel per ejus organa implorent, & ſic cum his familiaritatem, quæ viam ad Magicum ſodalitium ſternit, contrahendo, Domino mundi, qui Satan eſt, demum familiares fiant. Exemplum hujus horrendum recitat Lercheimerus im Bedencken von Zauberey *cap. 19. p.m. 235.* & ex eo Freudius *Quæſt. 17. p. 27. de ancillâ quadam, quæ vindictæ cupiditate flagrans, cùm ulciſcendi occaſionem non inveniret, in hæc horrenda erupit verba: Si Deus ad vindictam juvare renuit, juvet Diabolus. Huic extemplo præſenti, ſuumq; in vindicando auxilium promittenti, ſuum & iſta obſequium mox promittit.*

§. 5. *Libidinem* furiis agitatam ignominiæ metu temperare quidem nonnullæ ſtudent, ſed cùm totam reprimere neſciant, faces occultiſſimo Magiæ crimine extinguere conantur, æternam animæ infamiam minus attendentes. Pronæ ſunt ad hoc maleficæ à ſuo Magiſtro ſatis ad hoc, ut lenociniis & congreſſibus flagrantia corda ad dæmonum commercia invitent, inſtructæ: ipſi verò Dæmones ſub ementitiâ venuſtiſſimorum juvenum formâ præſentes nihil non, quod gratiam & intimam conjunctionem promereri queat, faciunt, donec corpore ad commiſtionem, toto verò homine ad pactum potiantur. Sic Proverbii veritas confirmatur: Junge Huren/ alte Hexen.

§. 6. *Deforme malum & ſceleri proclivis egeſtas*, ut loquitur Petr. Arbiter, auri ſacram famem ad inſaniam usque ſæpe numero parit, quam abſurdis, h. e. Satanicis mediis ſedari poſſe humo affixa, & à cœlo abſtracta pectora ſperant, aliorum exemplis erecta, qui cùm faventibus inferis divitias colligant, nec ſibi eosdem factâ ſponſione defuturos cenſent: qui tamen grandibus promiſſionibus lactati ſæpe ſe à patre mendaciorum decipi, & aureos, quos mente conceperant, montes in lutum vanitatis reſolvi cum æterno animæ damno percipiunt. Tantum de particularibus cauſis. Generali ſuperaddimus id, quod Peucerus de θεομαντείᾳ in ſuo *de Divinat. Gener. Comm. p. m. 133. b.* nervosè tradit. *Sexus iſte*, inquit, *imbecillior eſt naturâ ſimpliciorq;, & minus vel cavere inſidias, vel intelligere aſtuta conſilia, vel reniti impulſui, vel commiſſa celare poteſt,*

Digitized by Google

teſt, quodq́; ad permovendos ac perſuadendos alios accommodatiora pluraq; adjumenta habet.

§. 7. Alii cauſam, cur veneficiis fœminæ frequentiùs, quàm Viri, operam navent, notante Balduino *lib. 3. Caſ. Conſcient. cap. 5. pag. 714.* referunt ad providentiam Dei, qui, ſicuti facultatem Satanæ concedit plerumque in creaturas indigniores, ut ſerpentes, muſcas & ſimiles: ita & peſtilentiſſimam artem magicam à ſequiore ſexu exerceri permittit. Verùm præterquam quòd ita per decretum Dei æternum huic malo ſexum fœmininum eſſe deſtinatum, non ſine impietatis nota dicatur, iſta fœminarum cum abjectioribus animalibus comparatio inclementior eſt, quàm ut à pio adſtrui debeat.

§. 8. Fœminæ quantò in refrænandis affectibus ſunt impotentiores, tantò in inferendis malis & ad placitum Principis mundi in augendo complicum numero potentiores ſunt & pertinaciores, ut in hoc palmam Viris præripiant. Has Diaboli Nymphas Allectatrices jure dixeris. Allectatrices aves vocat Ariſtoteles eas, quæ aluntur, ut alias alliciant, & ad congeneres capiendas Aucupes adjuvent. Sagæ ſagaces ſunt allectatrices, quæ in Satanico regno ſuſtentantur, ut alias per ſuperſtitioſas voces alliciant, & ad congeneres capiendos Aucupes infernales adjuvent. Atque ad horum mandatum abjectiſſimam hanc hominum fecem non tantum benedictiones aniles, quarum formulas ſupra dedimus, ſed & ſequentia promulgaſſe omninò mihi perſuadeo, v. g. Mulierculæ in Thuringia, ut habet Melander *Tom. 2. Loc. Ser. 130.* linum ferentes, pro feliciori ejus proventu, voce, quantâ poſſunt maximâ, novies ſequentia religioſè recitant:

Ich ſäe itzunder meinen Lein
In das gedüngte Land hinein:
Und wünſch/ daß er nicht ehe blüh/
Bis daß er mir reicht an die Knie;
Krieg auch nicht ein'n einigen Knott
Bis er mir geht bis
Alſo nun wachs/
Mein lieber Flachs.
So wirſt du gut und lang/
Verdienſt um mich gar groſſen Danck ꝛc.

Sic

Sic Satyrus Stygius pro feliciori laſciviæ proventu petulantiæ ſemina in animos ſuperſtitioſos immittit, & ut plus verbis, quàm Dei benedictioni tribuatur, curat.

§. 9. Nonnullæ, quia cum pulicibus præliari ſæpe coguntur, ut præliorum finem inveniant, ſeminatorem quærunt, eoque viſo in hæc erumpunt:

Da ſeh ich meinen erſten Sdemann/
Ich häng ihm meine Läus und Flöh an / ꝛc.

Et ſanè narravit quidam agricola, ſeminatores quoſdam à pediculis & pulicibus magnâ copiâ per imprecationem illatis immane quantum, infeſtari. Ita humani generis hoſtis dilectionem proximi, aureamque Salvatoris regulam; *Quod tibi vis fieri &c.* in animis ſuperſtitioſorum obliterat.

§. 10. Gravedine laborantes quædam ſupremam ædium contignationem conſcendunt, & prætereuntem anum ibi expectant: qua viſâ, nares digitis emungunt, & muci projectione, quaſi malum in eam dejiciunt, dicentes: Ich hab den Schnuppen und den Schnaupen / fohr der alten Huren in die Hauben / ꝛc. Ita ſenectutem, quam venerari jubet altiſſimus dierum, veterator ille contemtui & ludibrio habere ſuperſtitioſo iſto medio docet.

SECTIO III.

CAUSAM SINE QUA NON ET IMPULSIVAM FASCINATIONIS MAGICÆ TRADIT.

CAPUT I.

Cauſa ſine qua non Faſcinationis Magicæ eſt Dei permiſſio. Ad actionem magicam Deus concurrit mediatè & immediatè. Concurrit etiam permittendo. Ex non impeditione nulla in Deum recidit culpa. Deus non ſemper permittit. Permiſſio Dei non nuda eſt, ſed cum praxi & operatione aliqua conjuncta. Faſcino etiam limites Deus ponit; probatur exemplo Jobi. Actuoſitatem

tem permiſſionis divinæ probat ejus in certum finem directio. Actionibus ſuis limites à Deo poni, Dæmon ipſe quandoq; fatetur. Exemplum horrendum. Permiſſionis divinæ limites jam ſunt contractiores jam ampliores. Cur Deus Magis Pharaonis prodigia exercere permiſerit.

§. 1 CAuſa ſine qua non Faſcinationis Magicæ eſt *Dei permiſſio.* Dæmonis conatus omnes imbelles ſunt & imbecilles, ut ſine Dei permiſſu nihil operari vel efficere, neque ultra limites ſibi à Deo præſcriptos in re conceſſa vel latum unguem progredi queat. Jobo ne pilum quidem lædere potuit, niſi impetrata prius à Deo potentia. Nimirum Deus permittit, Diabolus efficit, Magus conſentit & cooperatur. Ad actionem Magicam Deus concurrit; ſiquidem *non ſolum in Deo ſumus ac vivimus, ſed etiam operamur ac movemur, Act. 17. verſ. 28.* *Concurrit* non tantum *mediatè*, per cauſas ſecundas, quibus talem in primâ creatione indidit virtutem, per quam operari queunt, ſed etiam *immediatè*, dum proximè in actionem cauſæ ſecundæ, & cum actione in effectum efficaciter influit. Concurrit ad magicam actionem *in ſe* quatenus hæc actio ſeu ens eſt, non autem quatenus moraliter mala ſeu magica eſt, Magum ad ſic agendum impellendo, ſed Magus ipſe, ut homo, liberè ſe determinat ad hanc potius, quàm ad aliam ſpeciem producendam.

§. 2. Verſatur etiam Deus circa actiones magicas *permittendo*, ſeu eas à Magis & Sagis fieri permittit, quia per omnipotentiam ſuam homines peccatores ab actione vitioſa non retrahit, quæ ipſa non-retractio ſeu non-impeditio eſt permiſſio; ac quædam divinæ voluntatis & potentiæ remiſſio. *Permittit Deus* (verba ſunt D. Gerhardi *Tom. 2. LL. Theol. de Provident. §. 90.*) *malas ſagarum & veneficarum actiones, eas non impediendo, quamvis enim illas nequaquam vult, tamen illas quoq; non impedit, quâ non-impeditio eſt ipſa permiſſio. Et quamvis permittat volens & non invitus, tendunt tamen ejus permiſſio & voluntas ad diverſa objecta: nam permiſſio refertur ad ipſum peccatum, voluntas verò ad finem ultimum, quem pro ſuâ ſapientiâ ex illo novit educere.*

§. 3. Nulla verò in Deum ex ea non-impeditione recidit culpa, quippe qui agit ſecundum naturæ ordinem, quem ab æterno inſtituit,

& juxta

Digitized by Google

& juxta leges ſuæ providentiæ ſervat. Naturæ ordo divinæ providentiæ congruus eſt, ut v. g. pedibus ad ambulandum, brachiis & manibus ad amplectendum & apprehendendum homo utatur, qui uſus in ſe legitimus & à Deo eſt; abuſus verò ſeu vitioſitas actioni naturali adhærens, à Satana & propria naturæ malitiâ. Neque tamen ordini naturæ ſic Deus alligatus eſt, ut, quando velit, contra illum agere nequeat. Sagæ ipſæ ſæpe ſunt confeſſæ, ſe ſuo in faſcinando fine fruſtratas, & per piorum preces impeditas fuiſſe, id quod ſpecialem Dei ad impediendum faſcinum concurſum arguit.

§. 4. Quamvis verò Faſcinum Magicum Deus permittat, permiſſio tamen ea nuda non eſt, ſed cùm providentiæ divinæ pars ſit, non poteſt non & ipſa cum praxi & operatione aliqua conjuncta eſſe. Quo de in genere merentur legi verba D. Balduini *in Epiſt. ad Rom. c. 9. Quæſt. 7. Non intelligimus*, inquit, *permiſſionem nudam, quæ Deum faciat otioſum ſcelerum ſpectatorem, ſed ut ſæpe declaratum eſt, talem permiſſionem, qua ſcelera ipſa deteſtatur, prohibet, impedit, & furenter ruentes ad ſuam ipſorum perniciem ab interitu revocat, & tandem redire nolentibus limites proponit, ultra quos non graſſentur, deniq; etiam ſalutares fines conſtituit.*

§. 5. Quapropter etiam circa actiones faſcinatorum peccaminoſas permiſſio Dei actuoſitatem exerit, modum nimirum permiſſioni ſuæ & faſcino permiſſo limites ponendo, ne pro arbitrio ſocietatis Magicæ actiones vitioſæ in infinitum abeant. Hiobum quidem Satanas ex permiſſione Dei filiis, ſervis & pecoribus privavit; aſt ipſum ſancti viri corpus attingere non licuit. Sed ubi etiam circa corpus, ut illud faſcinaret, poteſtatem à Deo impetravit, hæc ipſa tamen ad corpus ſolum, non ad vitam fuit reſtricta, ultra quem terminum, quamvis voluerit, non debuit. *Tentandi voluntatem habet Diabolus* (quemadmodum & magi faſcinandi) *ſed nec ut faciat, & quomodo faciat in poteſtate ejus eſt*, ait Auguſtinus *lib. 11. de Gen. ad Liter. c. 27.*

§. 6. Actuoſitatem permiſſionis divinæ inſuper directio faſcinationis in certum finem, quem Deus ſibi propoſuit, probat. Finis is eſt, ut faſcinum magicum impiis in pœnam, piis autem in ſalutem cedat. *Aut ad pœnam malorum*, ut loquitur Auguſtinus, *aut ad laudem bonorum. Tam bonus enim eſt Deus, ut nullo modo permitteret malum, niſi*

inde eliceret bonum. Plura cauſas permiſſionis divinæ concernentia dabimus inferius. Neminem verò ad negandum faſcinum permiſſorum abſurditas impellat: ſiquidem multa fiunt permittente Deo, etiam quæ abſurda, imò impia nobis videntur. Quid abſurdius excogitari poterat, quàm Filium Dei abducendum à Satana, atque à Judæis cruci affigendum eſſe, quod tamen contigiſſe ſacræ literæ commemorant, dicimus cum Voegrio *Deliciar. Phyſicar. c. 7. p. 253.*

§. 7. Ex dictis autem colligere eſt, permiſſionis limites jam ampliores jam contractiores eſſe. Actionibus ſuis limites à Deo poni, Dæmon ipſe quandoque faſſus eſt, ut ſupra *Libr. 8. Part. 2. Sect. 2. cap. 10.* oſtendimus. Propriæ ſuæ confeſſionis exemplum aliud hoc loco dabimus. Hoc Delrius *libr. 3. D. M. Part. 1. Quæſt. 7. p. m. 73.* tradit, idque horrendum ſuâ ætate, recenti ferè memoriâ, multis notiſſimum fuiſſe ſcribit; Loci nomen tacet, ſic autem recitat: In Flandriæ comimitatu prioratus eſt. Tres ibi nominetenùs *Monachi* degebant, re ganeones & concubinarii. Sua cuique erat, nec pudor ullus aderat, ſimul helluari & libidinari. Quadam die in ſeram noctem compotatione protracta, unus, qui minus ſceleroſus; ſat (ait) Baccho Ventrique datum: Deo gratias ſaltem. Ego verò, ſubinfert alius procacior, Cacodæmoni gratias ago, & agendas cenſeo, cui operamur: & cum riſu menſa relicta, ruitur in cubilia: ſinguli cum ſcorto: vix decubuerant, ecce tibi in triclinium vi januâ reſeratâ Dæmon magni, atri, & trucis viri ſpecie, habitu venatorio, & cum eo coci duo parvuli, obambulat, & lectos circumſpicit torvô vultu: deinde horrenda voce: Ubi, qui mihi gratias egit? adſum, referam. Lectô abſtrahit pavitantem, & fermè præ metu animam efflantem, traditum cocis jubet infigi veru, & luculento igne probè aſſari, parent promptè, aſſatur infelix, emoritur planiſſimè, cæteri ferè præ formidine; aſſi corporis nidore cubiculum impletur. Demum venator ad ſuperſtites ſub ſtragulis trepidantes vix vivos, digni vos etiam (ait) pari ſupplicio, nec deeſt voluntas mihi. Vetor vi majore. Invitus abeo & moneo: reſipiſcite, aut manent terribiliora. Diſparent larvæ: nec tamen his aliis animus rediit vel vox, niſi clarâ jam luce. Ubi ſurrexére, collegam inveniunt mortuum, & (ne viſum inane putes) plenè aſſum. Haud ſcio an ab aliquot ſeculis quidquam ad exemplum utilius acciderit: ſcio locum & ordinem, ſed utrumque ſilentio involvo.

involvo. *Hactenus Delrius.* Quò longiùs verò homo à tramite pietatis recedit, eò longiùs à gratiâ Dei recedit. Receſſus à Dei gratiâ parit acceſſum ad Satanæ ludibria. Qui die dominicâ opus Dei negligenter, res verò humanas potenter faciunt, permiſſionis divinæ laxitatem Dæmoni, ſagarum ſpontaneâ confeſſione, procurant. Qui Spiritus Sancti præſentiam contemnunt, & ſpiritus familiaris ſeu Dæmonis aſſiſtentiam quærunt, Dæmonem inveniunt facilem, adeò ut ſe in muſca, formica, vel gryllo, quem ſubit, ſiſtat. Qui extra vocationis & officii limites temerario gradu vagantur, Dæmonis crudelitatem, Deique permittentis inclementiam facilè ſentiunt, ut ex hoc uno patet: *Cùm Bohemia regnum tumultu, ac cædibus propter enatas hæreſes concuteretur, temporeq́ nocturno verſus vallem quandam clamores ſæpius audirentur, viriq́ equeſtres coloribus variis induti ſubinde viſerentur; fuerunt tunc duo armigeri, audaces ſatis in caſtro non multùm diſtanti à loco monſtrorum; qui omninò ſcire volentes, quid veritatis ſibi viſa portenderent, nocte quadam verſus vallem, ubi ſolita videri conſpexerant, iter arripiunt. Antequam autem iis appropinquare auderent, compunctus unus dixit alteri: Sufficiat nobis iſta vidiſſe, ego iis non approximabo: dictum eſt veterum, cum talibus nullum debere jocari. Quem alter velut pavidum increpans, equum pupugit, & cum eo congreſſu omnibus antè dictis exercitibus appropinquavit: de quibus unus egrediens caput illi amputavit, & ad ſuos rediit: quo viſo ille, qui timidus ſubſtiterat, fugam iniit, & funeſta nova nunciavit. In craſtino autem truncatus reperitur, & caput quidem in valle, ubi acies viſæ fuerant, nullius autem hominis vel equi veſtigium repertum eſt; ſed tantummodo in lucoſis locis ſigna quædam & veſtigia avium viſa ſunt.* Hæc Majolus *Tom. 2. Dier. Canic. Colloq. 3. pag. 175.*

§. 8. Cur autem Deus permiſit Magis iſtis, qui coram Pharaone Moſi contradixerunt, prodigiorum exercitium, quod tamen & divinam virtutem per Moſen efficacem obſcurare videbatur, & Pharaonis animum magis in perfidiâ ac inobedientiâ obfirmatum obſtinatumq́ue reddebat? Pererius *in fine lib. 1. de Mag. pag. 157.* quæſtionis hujus reſolutionem ex Chryſoſtomo & Theodoreto petit, quorum judicio & nos cum Pererio acquieſcimus. Chryſoſtomus *Homil. 46. in Acta Apoſtol.* ita reſpondet: *Permiſit Deus Magis aliquot adverſus Moſen, ne Magus*

 putare-

Digitized by Google

putaretur eſſe Moſes: Permiſit illis docere omnes, quantum Magia imponat ſenſibus: ultra autem non deceperunt, ſed ipſi ſe victos confeſſi ſunt: & non poteſt, inquit, *ſine certamine clara eſſe victoria, & quò potentior eſt hoſtis, eò illuſtriorem reddit ejus gloriam, à quo ſe victum eſſe ipſe confitetur: ſicut Magi victos ſe à Moſe confeſſi clariorem ejus gloriam effecerunt.* Theodoretus *in Quæſtion. ſuis in Exod. Quæſt. 18.* Ne quis, *inquit*, ſuſpicaretur Moſen arte Magicâ mira illa feciſſe, permiſit Deus Magos ſimilia aliqua facere, ut quantum inter divinam virtutem & magicas operationes intereſſet, tum evidentia rerum, tum etiam Magorum confeſſione, clariſſimè innoteſceret. Mutat Aaron virgam in ſerpentem, mutant etiam Magi virgas ſuas in ſerpentes: ſed ſerpens Aaron prævalens Magorum ſerpentes devoravit. Mutant Magi aquam in ſanguinem: ſed non rurſus poſſunt ſanguinem mutare in aquam, ſicut fecit Moſes: producunt ranas, ſed eas auferre, ſicut Moſes non poſſunt: & qui majora animalia fecerunt, minora, id eſt, ciniphes facere non potuerunt. Denique nec ulcera ipſi cavere, nec ulcerum dolorem, quo vehementer affligebantur, mitigare, nedum auferre potuerunt. Quamobrem Moſen longè ſuperiorem, quàm ipſi eſſent, & divinam virtutem, quæ operabatur, artibus ſuis magicis, præſtantiorem confeſſi, dixerunt. *Digitus Dei eſt hic.*

CAPUT II.

Cauſa impulſiva Faſcinationis Magicæ datur ex parte & Dæmonis, odium nimirum ac invidia; & Magorum ſagarumq́; eſtq́; vindictæ cupiditas, infernalis Ducis mandatum & voluntas, famæ & exiſtimationis dignitas, egeſtas & tenacitas, voluptas, metus.

§. 1. C*Auſa impulſiva* datur & ex parte Dæmonis, & ex parte Magorum. Ex parte *Dæmonis* eſt partim ἄσπονδον & flagrantiſſimum in Deum Deiq́ue imaginem, quæ Homo eſt, *odium* quod ex ignominioſa ſui è cœleſti ſede excluſione concepit, cumq́ue in Creatorem ipſum odii malitiæq́ue ſuæ virus evomere nequeat, in ejus contumeliam creaturas, harumq́ue nobiliſſimam, Hominem ſcilicet, deformare ſemper laborat: partim alienæ infelicitatis *invidia*, quæ eum impulit, ut mox

primam

primam parentem Evam adoriretur, eamque aſtu quam blandiſſimo & pollicitationibus in ſpem majorum ornamentorum erectam, ad execrandam à Creatore ſuo defectionem pelliceret, & ſic humanum genus totum æterni exitii ſocium redderet. Hoc verò rurſus per mulieris ſemen in gratiam recepto ferociùs eidem inſidiari, vitiorum facibus mortalium pectora inflammare, & per varia machinationum genera ad defectionem denuò trahere conatus eſt, & adhuc conatur, ac corpus & animam hominum ad pietatis exercitium ſegniorum, ſubminiſtratá per ſecuritatem occaſione faſcinat, ut anima faſcinata excellentiſſimis dotibus per Chriſti meritum recuperatis excidat: cujus autem corpus faſcino conficitur, is vel per impatientiam ad deſperationem adigatur, vel per auxilii magici implorationem ad damnationis ſedem diſponatur.

§. 2. Ex parte *Magorum* & *Sagarum* eſt 1. *vindicta cupiditas*, ut illatas ſibi ab aliis injurias injuriis & majori damno ulciſcantur, utpote quibus eſt vindicta bonum vitâ jucundius ipſa. 2. *Infernalis Ducis mandatum & voluntas*, quam in conventiculis his verbis intimat: Ulciſcimini vos, alioquin moriemini: ſæpe etiam nocendi penſum ſuis Dæmon indicit, & ſi proximo nocere nequeunt, ſibi ipſis damnum quoddam inferre coguntur, ſolten ſie auch nur einen Topff zerbrechen. 3. *Famæ & exiſtimationis dignitas*, ut Deituriens ille Simon Magus per varias præſtigias, quibus ſpectantium oculos ad ſe rapuit, Diis aſſociari voluit. 4. *Egeſtas & tenacitas* Sagas ad illicitas compellit artes, ut Dæmonis ope vaccas proximi faſcinent, & ex uberibus illarum lac furentur. 5. *Voluptas magna*, quam ex præſtigiarum varietate & raritate animus hominis capit. 6. *Metus gravitas*, cum v. g. inſequentis hoſtis furorem reprimere neſciunt, Magi apparentem militum exercitum præſtigiatorio modo ſiſtunt, quo viſo hoſtis perterritus fugam arripit.

Digitized by Google

PARS IV.

De

OBJECTO FASCINATIONIS MAGICÆ,

SECTIO I.

De

PRIMARIO EJUS OBJECTO.

CAPUT I.

Objectum Faſcinationis variat: Quod Agrippa ligationis nomine per exempla indicat. Objectum primarium homo eſt, quem Dæmon per ſe etiam, Magus autem non ſine Dæmonis concurſu faſcinare poteſt. Dæmonis Chriſto in alto monte omnia regna oſtendentis actio faſcinatoria quidem fuit, Chriſtum autem non faſcinavit. Spiritus non faſcinatur, ipſe ſponte captivatus poſſeſſores ſuos captivat. Perditionis & infelicis poſſeſſionis exempla. Spiritus hominem faſcinat. Hominis præ Spiritu excellentia. De poteſtate Dæmonis potiſſimum circa hominem agitur. Magi conſenſum ad omnem faſcinationem Dæmon non requirit. Faſcinat Dæmon totum & partes, Animam ſcilicet & corpus. Anima ratione eſſentiæ non faſcinatur, ſed ratione facultatis propriæ & officii, ut eſt forma hominis informans. Obſeſſio ſpiritualis quid? Corpus faſcinatur vel totaliter vel partialiter. Transformationem à Dæmone non fieri poſſe probatur.

§. 1. HActenus cauſam efficientem tum principalem tum inſtrumentalem, item cauſam ſine qua non & impulſivam tractavimus, Jam objectum, ſeu id, quod faſcinantis actioni ſubſternitur, & ſubjectum patiens vocatur, ſpectabimus. Hoc autem non unum eſt, ſed varium & multiplex. Corn. Agrippa *lib. 1. Occult. Philoſ. cap. 41.* ubi Ligationis nomine pro Faſcinationis voce utitur, ligaturarum, ſeu eorum,

quæ

quæ ligantur, catalogum quendam exhibet. *Reſtat*, inquit, *nunc videre rem magna mirabilitatis, & ipſa eſt ligatio hominum in amorem vel odium, in ægritudines & ſanitates, ac ejuſcemodi: Item ligatio furum, & latronum, ut in aliquo loco furari non poſſint: ligatio mercatorum, ut in aliquo loco emere, vel vendere nequeant: ligatio exercitus, ut metam aliquam tranſire non poſſit; ligatio navium, ut nullâ vi ventorum, etiam infinitis velis per ventum tenſis portu egredi minimè valeant: item ligatio molendini, ut nullo impetu volvi poſſit: ligatio agri, ut fruges in eo produci nequeant: ligatio loci alicujus, ut in eo nihil ædificari poſſit: ligatio ignis, ut in aliquo accendi non poſſit, & quod aliquod combuſtile appoſito fortiſſimo igne non ardeat: item ligatio fulgurum & tempeſtatum, ut nocere non poſſint: item ligatio canum, ut latrare nequeant. Ligatio avium & ferarum, ut volare vel fugere nequeant, & horum ſimilia vix credibilia, quæ tamen experientia ſæpius cognita ſunt.*

§. 2. Nos melioris diſtinctionis gratia *objectum* in *primarium* & *ſecundarium* diſtinguimus. *Illud* Homo eſt: *hoc* res homini inſervientes. Hominem quidem per ſe, non conſentiente Mago ullo, Dæmon impetrata à Deo venia faſcinare poteſt: Magus autem ſine efficaci Dæmonis concurſu ad faſcinandum eſt impotens.

§. 3. CHRISTUM θεάνθρωπον Dæmon faſcinare voluit, quando ei in altô monte conſtituto omnia mundi regna *ἐν στιγμῇ χρόνου in momentô temporis*, oſtendit, *Matth. 4. v. 8.* Jam cum nullius montis altitudo eſſe poſſit, ex quo omnia totius mundi regna conſpici, & illorum gloria commonſtrari queant, faſcinum interceſſiſſe affirmandum. Interceſſiſſe Chryſoſtomus quidem negat, qui annotante B. Chemnitio *Harmon. Evangel. libr. 2. pag. 47.* hanc monſtrationem ita interpretatur, quòd Diabolus quaſi intendens digitum tantum mónſtraverit, in qua parte orbis ſita tunc fuerint potiſſima regna mundi; & quod verbis narrando expoſuerit, quæ eſſet cujusque regni potentia, divitiæ & magnificentia: idque confirmat partim ex eo, quod Syrus habeat verbum חוי, quod ſignificat *nunciare, indicare, declarare, demonſtrare.* Sed ex Luca reſpondet Chemnitius, quod expreſsè dicat monſtrationem factam eſſe in momentô temporis. Quomodocunque autem monſtratio fuerit facta, ſive omnium regnorum imagines in aere à ſe condenſatô per varias fulgoris Solis refractiones inſtar pictoris quaſi

pinxe-

...nxerit & repræſentarit, uti volunt ex commentatoribus Theophylactus, Janſenius, A Lapide, referente Voetio *Tom. 1. p. 962.* quæ ſententia etiam arridet B. Chemnitio, Voetio & aliis: ſive in phantaſiam Chriſti egerit, & ibi per phantaſticam viſionem (h. e. illuſionem) non verò ſenſibilem externam repræſentarit Chriſto omnia regna, quæ quorundam eſt ſententia, actio quidem iſta faſcinatoria fuit, Chriſtus tamen, ſi rem exactè æſtimare velimus, non fuit faſcinatus, quia Satanæ fraudem in inferendis præſtigiis ipſe Deus omniſcius & præſcivit & cognovit. Qui autem præſtigias advertit, & ab aliis diſcernere novit, faſcinatus dici nequit, actio tamen faſcinatoria ratione modi, & finis intenti ſalutari poteſt. Der Teuffel hat zwar ein Blendwerck vor den Augen gemacht / aber darum Chriſtum nicht verblendet.

§. 4. *Spiritus* ſe faſcinare, adjurationibus cogere, vitris annulisque includere, & ad ſervitia promtos reddere poſſe, vana quidem quorundam, ſed temerariorum & Magorum, qui tales in conſpectu publico audire renuunt, eſt perſuaſio. Aſt cùm nulla verborum omnium ſit poteſtas phyſica, nullum etiam corpus, nedum ſpiritus, verbis lædi, faſcinari aut cogi, à Magis etiam famoſiſſimis, poſſunt. Spiritus ipſi cum maleferiatorum hominum mentem faſcinarunt, & ad iſtam perſuaſionem ſeduxerunt; verbis & ceremoniarum rituumque ineptiis ſe cogi fingunt, ſponte obtemperant, ut plures irretiant, & irretitos teneant. *Licet Magi putent, ſe Cryſtallis & Beryllis includere Dæmones poſſe, tamen ſimulatam incluſionem, non veram, repræſentationemq; per phantaſma, & non per Syſtaſin corpoream eſſe, indicat natura corporum in uno loco propriò ſimul non exiſtentium: item hiſtoria ejus, qui cùm annulum, cui incluſus ſpiritus erat, in ignem conjeciſſet: Diabolus ex hoc in ipſum intravit. Quæ verò incluſiones in ſacris leguntur, ea ſpirituales ſunt, non corporea aut mundanæ.* Ita D. Libavius *Diſp. de corpore Angelor. §. 53. Ita fit* (ait Delrio) *ut & maleficus Dæmoni confidat, cui ſe putat imperare, & Dæmon ſimulet ſe imperium agnoſcere, cum tamen odit eos acerbiſſimè, & facit potius, ut arctiùs irretiat, devinciat, & perdat certiùs celeriùsq;.* Perditionis certæ exemplum tradit Heidfeld. *in Sphing. cap. 44. Doctor quidam Medicinæ magna felicitate morbos curans, cùm aliquid ipſum ignorare puderet, confugit ad Diabolum, quem in vitrum incluſum de rebus dubiis conſulebat, qua impietate magnas opes corraſit,*

ita

ita, ut hæredes ſupra 26000. flor. ipſo mortuo conſequerentur. Voluit ante agonem pœnitentiam agere; at inſtar Ajacis furere cœpit, & ſemper iſtum ſuum conſiliarium vocavit, horribileſq; blaſphemias protulit, atq; ita hinc exceſſit. Poſſeſſionis infelicis hiſtoriam ſubminiſtrat etiam Bodinus *lib. 2. cap. 3. Nobilis in annulo, quem ab Hiſpano percarè emerat, familiarem habebat Dæmonem, cui ex ſententia animi volebat imperare, & velut mancipium ſubjicere: cumque mendacia plerumque effaretur Dæmon, annulum in ignem injecit homo, tanquam ſi eodem injici potuiſſet Dæmon & annulo hærere teneretur: ſed ex eo tempore furioſum hominem effectum diabolus exagitat.*

§. 5. Non homo ſpiritum, ſed ſpiritus hominem faſcinare poteſt, quia homo inferioris eſt ordinis, & ratione naturalium ſpectatus, ſpiritu impotentior. Hanc tamen ignobilitatem egregiè gratia Dei per adoptationem in filios Dei merito Chriſti factam compenſat, ut jam major ſit hominis regeniti, quàm Spiritus degeneris, excellentia. Sit in ſpiritu major eſſentiæ nobilitas, eam tamen ſuperat dotium gratiæ in homine dignitas. Naturalia tamen ſua in homine pro libitu exercere, eumque faſcinare, ſine Dei permiſſione, non poteſt.

§. 6. Quia verò totum, quod in actibus Magicis prodigioſè efficitur, Dæmonibus principaliter, Magis verò inſtrumentaliter adſcribendum venit, ideò de poteſtate potiſſimum Dæmonis ad operandum circa homines agemus, ex quibus, quid Magi illius ope circa homines in faſcinando valeant, intelligi poteſt. Non tamen ad omnia, quæ circa homines faſcinandos operatur, Magi conſenſum & cooperationem requirit; nam ut anima humana ejuſque facultates, intellectus & voluntas faſcinentur, per ſe ſatis potens eſt. Sufficit ipſi ſtrenua eorum ad corpus humanum & ea, quæ homini inſerviunt, faſcinandum opera.

§. 7. *Faſcinat* autem Dæmon *hominem* vel *totum* vel ejus *partes*, Animam & Corpus. *Totum*, nimirum corpus & animam, quando & ſpiritualiter & corporaliter hominem obſidet. Nam & ſpiritualem & corporalem obſeſſionem, in uno ſubjecto concurrere poſſe fatentur Dn. D. Dorſcheus *Diſput. de Obſeſſ. Satan. Sect. 1. Explic. §. 6.* Dn. D. Danhauer im Scheid- und Abſage-Brieff *Part. 1. Quæſt. 8. pag. 93.* & ex eo Freudius *Caſ. Conſcient. de Obſeſſ. Satan. Quæſt. 25.*

§. 8. *Partes* & quidem *Animam* Hominis quod attinet, ea tripliciter conſideratur; *vel* ratione eſſentiæ, ut eſt ſpiritus: *vel* ratione facultatis propriæ, ut eſt rationalis: *vel* ratione officii, ut eſt forma informans. 1. Anima Hominis ratione *eſſentiæ*, ut eſt ſpiritus, non faſcinatur, quia ſpiritus omnis mutationis eſſentialis eſt expers. *Vid.* §. *ult.* 2. Ratione *facultatis propriæ*, ut eſt rationalis non in actu primò, ſed ſecundò, faſcinatur vel *immediatè* in obſeſſione ſpirituali, vel *mediatè*, per phantaſmata abſurda, quia à corpore objectivè quoque dependet. Cognitio enim omnis à ſenſu incipit, *Vid. cap. ſeq.* § 2. *& ſeqq.* 3. Ratione *officii*, ut eſt forma informans, faſcinatur ita, ne debitè officiò ſuo in informando fungatur, & facultates communes, quæ ſunt vegetare & animalitatem, ſeu ſenſum motumque largiri, exercere queat. *Obſeſſio ſpiritualis*, *ut* Dn. D. Dorſcheus *loc. cit.* loquitur, *nihil aliud eſt*, *quàm Diaboli ad peccandum perſuaſio.* Ii ergo ſunt ſpiritualiter obſeſſi & faſcinati, qui à Satanâ reguntur, & peccatis delectantur, quorum intellectum obſidet Diabolus, ne lumen Evangelii videant, & quæ ad ſalutem ipſorum faciunt, intelligant 2. *Cor.* 4. *v.* 4. Obſidet eorum voluntatem, ut malis conſentiant, appetitum, ut venenatas peccatorum delicias ſummâ cum voluptate deſiderent. Scriptura de his dicit, quòd Satanas eorum cor ingrediatur, *Luc.* 22. *v.* 3. *Joh.* 13. *v.* 27. illudque impleat, *Act. Apoſt.* 5. *v.* 3. & νόηματα excæcet 2. *Cor.* 4. *verſ.* 4. Anima, *ut eſt forma hominis informans*, faſcinatur, cum corpus debitè informare prohibetur, id quod non contingit *ratione ubi*, ut è corpore pro faſcinantis placito educatur & reducatur: talem enim vitæ & mortis anomaliam inferre, ſub potentiam creaturæ & finiti agentis non cadit, *nec* ratione *proprietatum communium in actu primo conſideratarum*, quia neceſſarius & talis iſtarum ſic ſpectatarum ad ſuum proprium ſubjectum eſt reſpectus, ut nullo faſcino tolli queat: ſed ratione *proprietatum iſtarum in actu ſecundo*, & ſic per accidens faſcinatur, læſis nimirum organis, in quibus proprietates communes & potentiæ naturales exercentur, atque ad actum ſecundum traducuntur.

§. 9. *Corpus*, non Animam faſcinat in corporali obſeſſione; atq; idem vel *totaliter*, cum id totum permeat & occupat: vel *partialiter*, cum artus quoſdam vendicat, v. g. linguam *Marc.* 5. *v.* 12. linguam & oculos, *Matth.* 12. *v.* 22. Dæmon autem hominem, Deo ex juſtô judi-

Zz 2 ciô

ciò id permittente, ingreditur, vel per ſe, vel Magis eum per imprecationes immittentibus, id quod ex hiſtoriâ, experientiâ, & confeſſionis Satanæ & veneficarum evidentiâ omni tempore innotuit. Simon Magus Dæmonibus ſubjicere ſolitus eſt eos, qui ipſum præſtigiatorem dicerent, referente ex Anaſtaſ. Nicæn. *Quæſt. 23.* Petr. Thyræo *Tom. 2. Part. 1. cap. 16. pag. 41.* B. Hieronymus refert in vitâ Hilarionis, arte Vatum Æſculapii Dæmonem in Virginem, quam Juvenis quidam perditè amabat, fuiſſe immiſſum, & miris modis illam dementaſſe, Thyræus ibid. *Anno Chriſti 1581. vixit in Urbe Annonajo regionis Vivareſia venefica quædam, quæ multis hominibus dæmonia immiſit*, Delrio *lib. 3. D. M. Part. 1. Quæſt. 4. Sect. 7.* Dorſcheus *l. c. Quæſt. 12.* Danhauerus *loc. cit. pag 522.* Schottus *Phyſ. Curioſ. libr. 4. cap. 4.* Voetius *Part. 1. Diſp. Select. pag. 1023.* Sic Dæmon ex juvene apud Fernelium *Lib. 2. de Abdit. Rer. Cauſ. cap. 16.* confeſſus eſt, ſe injectum eſſe à quodam, cujus nomen non efferret. Bodinus *Libr. 3. Dæmon cap. 6. pag. 362.* ait, *Amſterodami pueros triginta Anno M D L VI. dæmoniacos compertos fuiſſe, à quibus nullo exorciſmo Dæmones potuerint expelli: id autem ſortibus & maleficiis contigiſſe, judicatum fuiſſe, quòd ferramenta, vitra, fragmenta, capillos, acus, pannos & ſimilia excreverint, quæ ſolent ex ſortilegiis homines affecti ejicere.* Vide quoque ſupra *Libr. 1. Part. 2. Sect. 2. cap. 13.* §. 2.

§. 10. *Totum* quoque faſcinatur in Scrigiportio, quia corpus humanum varia in aere ſublimi loca non per vim naturalem, ſed Satanæ poteſtatem occupat & mutat. Anima autem quia regni Satanici membrum eſt, faſcinata eſt, & ſpiritualiter obſeſſa. Nam obſeſſio ſpiritualis eſt quædam faſcinatio. Errant autem, qui totum per transformationem ſic à Dæmone faſcinari poſſe ſtatuunt, ut non ſolum corpus humanum in belluinum, ſed anima etiam rationalis in irrationalem, atque adeò totus homo in beſtiam commutari, & ex homine verus lupus, verus aſinus, aliave beſtia fiat, moti non tantum exemplis quibusdam, ſed & figura exteriori, operationibus, feritate, viribus & vivendi ratione. Nam 1. talis penesutramque compoſiti naturalis partem immutatio, quæ ſpeciali nomine Transſubſtantiatio dicitur, ad creationem ſecundam accedit, quæ ſolius creatoris eſt actio, cujus omnipotentiâ baculus in ſerpentem abiit, & hic rurſus in illum: *Exod. 4.*

v. 4. aqua in vinum *Joh. 2.* Creandi autem & miracula faciendi poteſtatem creaturæ nulli adeoque nec Dæmoni Deus indidit. Bene Freitagius *Noct. Medic. cap. 37.* *Determinata*, inquit, *eſt Dæmonum potentia negatione & privatione: ob illam non poſſunt aliquid ex nihilo facere; ob hanc nequeunt aliquid ex aliquo facere perpetuò, cùm quidvis ex quovis facere etiam infinitatem denotet, atq; ſi quid ex nihilo fiat.* Unde rectè adſerimus, Dæmonem non poſſe homines in lupos transformare. Præterea 2. immortalis eſt anima hominis & immaterialis, quam in mortalem & materialem, & ſic in ſpecie diverſam formam transformare, nec Deus, licet poſſit, vult, nec Diabolus, licet velit, poteſt. Deus quidem potentia abſoluta transformare poteſt, & transformavit uxorem Lothi in ſtatuam ſalis: at potentiâ ordinariâ omne, quod fecit, quia bonum eſt, in ſuâ eſſentia ſervat, quam non niſi ſecretô conſiliô & rariſſimè immutat. 3. Corporis humani pars in nihilum redigeretur, & nihil in aliquid rediret, ſi hominem in felem, bufonem, muſcam; & rurſus muſcam, bufonem, felem in hominem commutari dixeris, quia humani corporis moles major eſt, quam felis, bufonis, muſcæ, quam ſanè ex parte potiſſimâ in nihilum, & hoc iterum in aliquid tali transmutatione abire, non poteſt non colligi. At verò ut Dæmon nihil creare, ita & nihil poteſt in nihilum redigere. 4. Sequeretur, in transformatione tali fieri eſſentiæ immutationem. At eſſentiæ rerum ſunt immutabiles, Scaliger *lib. 2. de Cauſ. Lingu. Lat. ubi dicit, eſſentiam rerum mutari qui dixerit, ſcuticâ eſſe dignum.* 5. Talis transformatio importat privationem formæ prioris totalem. A privatione autem totali ad habitum non fieri regreſſum, inter edicta Philoſophiæ reperitur. Quod enim in aliam ſpecie formam tranſit, mutatur & proprium ſuum eſſe amittit. Rationes verò pro transformatione Diabolicâ pugnantes nihil evincunt. Vel enim per phantaſticas illuſiones & ſomnia hæc fiunt, quæ magi revera facta eſſe putant: vel Dæmonis, iſta omnia partim præſtigiatoriis fraudibus, partim potentia propriâ complentis, ſubſunt commercia. Vide Deuſingii *Diſſert. Select. 3.*

§. 11. Johannem Bodinum virum cæteroquin exquiſitè doctum, JC. & Hiſtoricum eximium, ut pro transmutatione verâ acriter pugnaret, quid moverit, indicat ipſe *Dæmonol. lib. 2. cap. 7. pag. 250.* hiſce: *Homines in beſtias verti conſtat; formâ, & ratione integrâ permanente, ſive*

potentiâ

potentiâ Dei ſolâ efficiente, ſive per Satanam effectorem atq; adminiſtrum voluntatis ejus. Nam ſi veritatem hiſtoriæ ſacræ apud Danielem; ſi uxoris Lothi in ſaxum immobile verſa confitemur, certum eſt, æquè poſſe hominem in bovem, lapidem aut animantes alias transformari. Verùm 1. à Dei potentiâ ad ejuſdem voluntatem malè laudatus Autor colligit. Multa ſub Dei potentiam abſolutam cadunt, ita ut ratio etiam fateatur, ea omnipotentis Numinis manu poſſe effici; non tamen, quæ poteſt, etiam vult efficere. 2. An Dæmoni potentiam Deus dederit, ut, ſi velit, mediante ea corpus hominis, ſervatâ animâ, in ferinum verè transformet, nondum evictum. Subſtantialis corporis in diverſam naturam mutatio eſt quædam creatio, quia ex nihilo, ſi non negationis, tamen indiſpoſitionis aliquid fit: at talem creandi virtutem Diabolo communicatam eſſe negatur. 3. *Mutatio* eſt vel ſubſtantialis, vel accidentalis. *Subſtantialis* eſt, quâ res naturalis ſecundum eſſentiam ita mutatur, ut in aliud diverſæ ſpeciei corpus abeat. Cùm autem eſſentiam rei naturalis materia & forma conſtituat, hinc ſubſtantialis in totalem & partialem, & hæc in materialem & formalem ſubdividitur. *Totalis* eſt, quando penes utramque ſui partem ſubſtantia mutatur, & vocatur Transſubſtantiatio, ut quando baculus Moſis in ſerpentem abiit, & hic rurſus in illum, *Exod. 4. v. 4.* *Materialis* eſt, quando permanente formâ mutatur ſubjectum; ut cum ex ovo necydali fit eruca, quæ tranſit in bombycem, & hæc rurſus fit necydalus. *Formalis*, quando manente ſubjecto forma mutatur, uti Licetus ſtatuit, animam in cadavere animalis tanquam in loco remanere cum aliquo gradu caloris, licèt ad ejuſdem ſubſtantiam nihil pertineat, atque tandem in inferiorem gradum deprimi, ſpeciem aliam conſtituendo; quæ tamen ſententia à Sennerto rejicitur. *Accidentalis* eſt, quando res naturalis permanente eſſentiâ ſolùm penes qualitates variatur, & ponit alterum ac alteratum, ἀλλοῖον; uti illa aliud, ἄλλο.

§. 12. *Mutatio illa Regis Nabuchodonoſoris* non fuit ſubſtantialis ex parte formæ, & per conſequens neque totalis, quia Rex ipſe dicit ſenſum ſibi redditum, & hoc, non forma ipſa, hactenus ſe caruiſſe oſtendit. Et ſi totalis fuiſſet mutatio, ac per veram metamorphoſin in bovem Rex fuiſſet converſus, non idem, qui peccaſſet, ſed bos fuiſſet punitus. Mutatio autem *accidentalis* in eo facta eſt ex parte tum animæ

Digitized by Google

tum corporis. *Ex parte animæ*, quia ejus intellectus, voluntas & imaginatio ita fuerunt vitiata, ut ſe verùm bovem eſſe exiſtimaret, ad ſylvas excurreret, hominum conſortium fugeret, & ſocietatem beſtiarum quæreret. Hinc ablatum ab eo fuiſſe cor humanum dicitur, quia uſus rectæ rationis in ferinam inſipientiam tranſiit: *Ex parte corporis*, quia beſtialis fuit ejus 1. *temperies*, non tantum ventriculi, ſed & aliarum partium, quia gramen concoquere, & in ſuccum alimentalem vertere potuit. 2. *Senſus*, tum *guſtus*, quia palato ejus fœnum ſapuit: tum *odoratus*, quia fragrantiam graminis ſecutus, tum *tactus*, quia frigora & æſtus, roremque cœli ſuper ſe cadentem non ſenſit. 3. *Greſſus*, quia ad ſimilitudinem ferarum pronus & incurvatus humum ſpectavit, manibus pedibusque reptans. 4. *Habitus*, ob barbæ & capitis pilos capillis Leonum, ut ſeptuaginta Interpretes vertunt, aut, ut vulgata habet, pennis aquilarum ſimiles; ob ungues, qui in modum unguium aut aquilarum excreverunt; ob inceſſum, quia manibus quadrupedis inſtar nudus inceſſit. Fuit itaque mutatio iſta Regis οὐ κατὰ σῶμα, ſed καὶ εἶδος φαινόμενον.

§. 13. Metamorphoſin, quam *Lothi uxor* perpeſſa eſt, quod concernit, ea non accidentalis ſed *ſubſtantialis* fuit, & quidem *partialis*, ex parte corporis, non animæ, quia nimirum altera compoſiti naturalis pars, corpus ſcilicet humanum deſiit eſſe, & in ſubſtantiam diverſiſſimam, in ſalinam ſtatuam faceſſit. Anima non fuit transmutata, quia anima utpote ſpiritus, immortalis & incorporea, transmutationis ejusmodi incapax eſt, niſi ſtatuere velimus, Deum miraculosè animam ſubtractâ gratiâ ſuâ reddidiſſe mortalem. Si enim Angeli ſecundum Damaſcenum ἀθάνατοι ſunt οὐ φύσει, ἀλλὰ χάριτι, id de animabus, quæ ſpiritus ſunt incompleti, veriùs dici poteſt. Jam idem probandi onus incumbit iis, qui hoc uxoris Lothi exemplum urgent, & demonſtrandum, Deum talem transformandi virtutem Dæmoni communicaſſe, ut, ſi velit, mediante hac in beſtias homines penes alteram eſſentiæ partem transmutet. Nos miraculosâ ſolius Dei, qui mirabilia ſolus facit, *Pſal. 72. v. 18.* manu, iſtam in utroque exemplo mutationem factam eſſe concedimus; per Satanam autem adminiſtrum Deum aliquid feciſſe negamus, & hodie mutationes hominum in lupos, feles &c. per eundem fieri, inficias imus. Extraordinaria Dei manus rara eſt; transmutationes

nes autem magicæ frequentes, præſtigiatoriæ ſunt, ex κακοζηλίᾳ Dæmonis ortæ, quibus manus Dei immiſcenda non eſt.

CAPUT II.

Intellectum Hominis Dæmon faſcinat. Phantaſmatum falſitas unde? Dæmonem immediatè & directè in intellectum hominis agentem agere, & ſpecies intelligibiles imprimere poſſe probatur. Dæmon mancipia ſua ſcientiæ, prudentiæ, artiumq; notitiâ imbuere poteſt, non tantum præceptorum externâ traditione, ſed & luminis intelligibilis internâ præformatione. In hoc ſtatu homo non, ut in obſeſſione, purè paſſivè ſe habet. Dæmon per cauſam naturalem ſcientiam non poteſt infundere. Dæmon ſubſtantialiter non implet animam intelligentis, ſed ſolus Deus. Diverſimode Deus & Dæmon ſpecies intelligibiles menti imprimunt. Voluntas faſcinatur: Quæ intellectum movet non effectivè, ſed moraliter. Pro qualitate objecti ab intellectu apprehenſi qualificatur etiam voluntas. Hæc per appetitus etiam ſenſitivi impetum faſcinatur. Riſus faſcinatur, item ſermo. Hiſtoria fæminæ à furibus, ne loqueretur, faſcinatæ. Dæmon obſeſſorum linguâ abutitur: non hominis ſolum, ſed & brutorum vocem exprimit. Obſeſſi imperiti Græcè & Latinè locuti; ſed propter notitias congenitas ab humoribus ſuſcitatas id contigiſſe negatur.

§. 1. Cum verò totum in ſuis partibus tale ſit, partes autem omnes animatæ, quæ in ſuo conceptu quidditativo animam includunt, proinde ipſam animam, ut eſt forma hominis informans, ſecundùm ſuas potentias, in ſubjecto ſuo, quod ab ea animatum denominatur, ſpectare, & quibus homo in eâ conſideratione faſcinationibus obnoxius reddatur, diſpicere placet. *Animam* autem hominis conſiderabimus ſecundum *potentias* tum proprias, tùm communes. *Propriæ* eæque primariæ ſunt *Intellectus & Voluntas: ſecundariæ Sermo* & *Riſus. Communes* ſunt facultates ſenſitivæ & vegetativæ.

§. 2. *Intellectum* Hominis faſcinat Dæmon, ut apprehendat ea, quæ non ſunt, & non apprehendat ea, quæ ſunt, h. e. ut verum putet, quod falſum eſt, & falſum, quod verum eſt, vel certum pro incerto, adeoq; in judiciô noeticô & dianoeticô erret. Faſcinat autem tum internè, tum exter-

externè. *Internè* vel mediatè vel immediatè. *Mediatè* phantaſmata hominis naturalia & præſentia per morboſam corporis diſpoſitionem, vel *externè* per externorum ſenſuum illuſionem turbando, decipiendo & confundendo: *immediatè* phantaſmata nova eaque falſa & abſurda phantaſiæ ſuggerendo. A phantaſiâ enim dependet intellectus, licet non quoad actum, ſaltem quoad objectum, juxta illud Philoſophorum, *oportet intelligentem phantaſmata ſpeculari.* Phantaſmata autem falſa fiunt, vel quia falſæ ſpecies phantaſticæ offeruntur; vel quia ſpecies veræ in phantaſmata falſa abeunt. *Prius* fit, quando ſenſus externi faſcinantur & decipiuntur: hinc falſæ ſpecies ſenſibus internis cognoſcendæ offeruntur, per quas intellectus ipſe fallitur. Nihil enim eſt in intellectu, quod non prius fuerit in ſenſu, & quod malè repræſentatur, malè judicatur. *Poſterius* fit, quando vitioſa cerebrum laborat diſpoſitione, propter quam ſpecies à ſenſibus externis receptæ, quæ materia ſunt phantaſmatum, depravantur: ſiquidem in cerebro fiunt phantaſmata, juxta quæ formantur ſpecies intelligibiles. Utrumque autem Dæmon efficere poteſt, nimirum & ſenſus fallere, & cerebri diſpoſitionem turbare: ne dicam, ipſum etiam citra organi læſionem phantaſmata vera turbare & confundere, adeoque in falſa mutare poſſe. Per philtra non tantum appetens, ſed & rationalis facultas ſive intellectus faſcinatur, & *blandiuſcula Pellices Magnatum etiam ita dementant mentes, ut malint cum ſuis ſcortillis comedere fel, quàm cum Chriſto mel*, ut loquitur Bartholom. Anhorn *Magiolog. pag. 958.*

§. 3. Jam quæritur: *An immediatè etiam, & directè Dæmon agere intellectum hominis agentem, & ſpecies intelligibiles tanquam principia intelligendi per modum objecti imprimere queat?* Scholaſtici plerique negant: Nos autem cum Voetio *lib. 1. Diſp. Select. p. 962.* affirmantem ſententiam tenemus, rationibus ejusdem non levibus moti, ex quibus inſuper intellectum faſcinationi Dæmoniacæ poſſe ſubjici, non obſcurè patet. *Iſtud autem colligi poſſe*, ait, *1. partim ex locis Scripturæ, quæ de ſolâ operatione in phantaſiam & mediante illâ in intellectum exponere, nimis coactum. 2. partim ex ſpiritualibus tentationibus, injectionibus & ſuggeſtionibus earum propoſitionum, diſcurſuum de Deo & rebus divinis, quorum minima fama aut notitia ad homines illos* pios & idiotas, qui inviti *colaphos illos Satanæ patiuntur, nunquam ante il-*

lud

Digitized by Google

lud tempus pervenit. 3. partim ex cognitione multarum rerum particularium, quæ alibi tunc geruntur, aut nuper in remotis orbis partibus geſtæ ſunt, quas tamen Magi aut Enthuſiaſtæ aut Pythonici illi per naturam aut artem & induſtriam hominum ſcire non poterant, nec diabolus externè ipſis proponit, nec phantaſia ipſorum ita imprimit, ut intellectus inde deſumat & intelligendo diſcat: Eſt enim phantaſia per ſe & qua talis incapax continuatæ orationis & prolixi colloquii, qualia ſæpe referunt. Relinquitur ergò illa immediatè menti ipſorum imprimi & communicari. 4. Partim ex cognitione rerum philoſophicarum, aut Theologicarum, aut exoticarum linguarum, quas nunquam ante tenuerunt homines, nec tam brevi tempore multiplicatis exercitiis & actibus intellectus diſcere potuiſſent, formando ſcilicet ſpecies intelligibiles earum. Anguſtum enim illud tempus non eſt tam longo operi proportionatum, ut nec vires humani cerebri & ſpirituum &c. 5. Partim ex ſermone angelorum cum angelis, dæmonum cum dæmonibus, quem ex ſententia communi peragunt imprimendo immediatè alterius menti ſpeciem intelligibilem, quæ intuitivè repræſentat propriam & internam ipſius cogitationem &c. Breviter: Dæmon agit in intellectum dæmonis, angelus in intellectum angeli, uterq; in animas ſeparatas, & hæ in ſe invicem, intellectualiter loquendo, & immediatè communicando & afficiendo absq; mediâ phantaſiâ aut phantaſmatis, in quæ ſola immediatè & directè agere à vulgo Scholaſticorum affirmari videtur. Quidni ergò Dæmon in intellectum cum corpore conjunctum agere poſſit ſive mediatè, ſive immediatè proponendo & imprimendo ſpecies intelligibiles? Hæc Voetius.

§. 4. His ita ſub conditione permiſſionis divinæ præſuppoſitis, quærenti jam: *An Dæmon, ſi vult & à Deo permittitur, mancipia ſua ſcientia, prudentia, artiumq; notitiâ imbuere queat?* nos affirmativè reſpondemus. Non tantum Dæmon ſi in forma viſibili appareat, & homini loquatur, voce & opere præcepta & artificia, quibus ſcientiæ & artes tradi aliàs ſolent, docere poteſt; (Nam Scholas quandoque clandeſtinas ille aperuit, & docentis munus ſuſtinuit: eum quoque ſuetam Scholaſticis & artificibus methodum ſuos diſcipulos docuiſſe, vel ſaltem docere potuiſſe, rationem, quæ contrarium ſuadeat, non videmus) ſed & lumen, ſi loqui ita licet, intelligibile ſeu ſpecies intelligibiles tanquam principia intelligendi per modum objecti internè præformare & imme-

 diatè

Digitized by Google

diatè communicare poteſt,quibus ita,abſque omni ſtudiò comprehenſis, homo ad conceptum formalem de ſcibili ante ignoto promptè formandum & ad eliciendam intellectionem aptus reddatur. Ita de Juliano Cæſare ſcribit Ammianus Marcellinus *lib. 16. Julianus nocte dimidiâ ſemper exſurgens, occultè Mercurio ſemper ſupplicabat : quem mundi velociorem ſenſum eſſe, motum mentium ſuſcitantem, Theologica prodidêre doctrina. Poſt quæ ad procudendum ingenium vertebatur : & incredibile, quo quantoq; ardore rerum principalium notitiam indagans, & quaſi patula quadam ad ſublimiora ſcandenti conquirens, per omnia philoſophiæ membra prudenter diſputando currebat.* Hanc mentis illuminationem & eruditionis collationem Faſcinationem Diabolicam vocamus. Ut enim homines deformitate inſigni laborantes ſi formoſi ſibi & circumſtantibus per Satanæ præſtigias apparent, faſcinatos, & omnes , qui id aſſerunt, ſic appellamus, eò quòd, ſublato præſtigiarum fuco iidem ſe priſtinas turpitudinis ſuæ notas recuperaſſe fateantur, ita & homines ſic à Satana illuminatos, etiamſi magnos eruditionis & prudentiæ theſauros in ſe recondi & ſibi & aliis videantur, faſcinatos, &, qui id credunt, omnes ita vocare licet, quia ſublato Satanæ influxu in priori inſcitiæ luto hærent. Id quod ex verbis, quæ de Socratis Dæmonio facit Marſilius Ficinus *lib. 13. Theol. Platon. cap. 2.* patet, ubi ita : *Ariſtides & Thucydides , aliiq; permulti , quamdiu Socrati propinquabant , etiam Socrate ipſo tacente, in Philoſophiæ ſtudio proficiebant quamplurimùm dæmonis illius inſtinctu , & quantò longiùs recedebant à Socrate , tantò reddebantur ad Philoſophiam ineptiores.* In hoc autem ſtatu homo non , ut in ſtatu obſeſſionis corporalis, purè paſſivè ſe habet, in quo Dæmon agens ſolitarium eſt : homo verò linguam accommodato ſaltem Dæmoni ſubmittit, intellectu in totum ferias agente. Accedit & hoc, quòd Dæmon intellectum quoad functiones meliorem reddere & quæ impedimento eſſe queunt organo ad actus feliciùs eliciendos, humorum vitia per motum localem transferre , vapores craſſiores diſcutere, & ſpiritus à terris fuliginibus depurare queat. Quò enim interna organa, ſenſibus internis ac phantaſiæ ſubſervientia , meliorem acquirunt temperiem & conſtitutionem, eo expeditior ad intelligendum fit intellectus & ad diſſerendum accommodatior.

§. 5. Suarez *Tr. 2, de Superſtit. cap. 16. n. 12.* hac de re ita diſſerit :

rit: *Dæmon non poteſt ſcientiam infundere ſubito, quia hoc non poteſt fieri per cauſam naturalem. Quando ergo tale aliquid facere videtur, præſtigio utitur. Ut interdum facit Dæmon, ut is, qui prorſus divinam ſcripturam ignorabat, repente facto aliquo ſigno, vel ſumto aliquo cibo totam illam memoriâ tenere & intelligere videatur: Sic de Anabaptiſtis refertur, quod ſumpto bolo illius panis, quem ipſi pro Euchariſtiâ ſumunt, repentè de ſcripturis diſputent, & illas ſe noſſe glorientur; Re tamen vera illi non conſequuntur illam ſcientiam, ſed Dæmon ipſe præoccupans hominem, ejus linguam movet, ut loquatur & phantaſmata ejus ita excitat, ut putet ſe illa ſcire. Quòd autem illa actio ſit Dæmonis, probatur ratione ſumpta ex ejus impotentia ad infundẽdos habitus vel ſpecies, & ad applicandum tam ſubitò omnia phantaſmata, & faciendum omnes actus internos neceſſarios ad illam ſcientiam acquirendam; tum etiam experientiâ: nam ſi talis homo Dæmonem deſerat & convertatur ad fidem, abſtineatq́, ab illa hæretica cœna, invenitur tam rudis, ſicut antea erat, quia Dæmon etiam illum deſerit, quod etiam referunt, qui illud experiri potuerunt.* Hactenus Suarezius, qui nobis contrariari, & hoc ſentire videtur, non intellectui ſpecies intelligibiles imprimi, ſed ſaltem linguam ad eas proferendum à Dæmone regi.

§. 6. Verùm contrarius nobis non eſt. In eos enim calamum ſtringit, qui à Dæmone ſcientiam per cauſam naturalem ſubitò infundi poſſe contendunt, id quod & nos ipſi impugnamus. Siquidem in nullius rei naturalis poteſtate eſt, ampliſſima ſcibilium dona ſimul & ſemel conferre. Nam ſcientiæ terminis, uſu & arbitrio hominum receptis, traduntur & proponuntur, ad quorum comprehenſionem tempus requiritur: & cùm iidem moralitatem prodant, in naturæ poteſtate ſcientiarum productionem ſubitaneam non eſſe, hoc ipſo ſatis indicatur. Neque ſaltum natura ab uno extremo ad alterum, ab ignorantia craſſa ad eruditionem ſublimem, quodcunque etiam medium è naturæ ſinu tractum adhibeatur, facere poteſt. Licèt autem quandoque naturalia ſcientiæ repentè acquirendæ gratiâ à temerariis uſurpentur, ea tamen ſigna tantum ſunt, quibus ex pacto Dæmon præſens eſt, & actionem complet. Neque inficias imus, Dæmonem linguâ ad proferendum ea, quæ ſibi ex permiſſu Dei placent, quandoque abuti; non tamen propterea negare licet, Dæmonem aliquod intellectuale lumen communicare, & τὸ

ſcibile manifeſtare poſſe, ſive id verum ſit, ſive falſum, ſive verbale, ſive reale, ſive notionale. Hoc enim ejus potentiam tranſcendere, rationes, quibus id probetur, non videmus.

§. 7. Quid autem de Dæmoniacâ iſta ſcientiâ ſit ſentiendum, eruditè tradit Majolus *Dier. Canic. Tom. 2. Colloq. 3 pag. 169.* ſequentibus: *Suggeri illis hominibus minimè dubium eſt à talibus ſpiritibus multa de iis rebus vel artibus, quas exquiſitè norunt. Multa reipſa ſæpe vaniſſima, ad ſpeciem veri tamen ingenioſa, ſed ſophiſtica ſubtilitate componi, ſicut aliis artes malas & conſilia pernicioſa, facie prima præclara & ſalutaria ſubjiciunt. Præſtigiæ tamen & impoſturæ tantùm ſunt, quales ſunt argutiæ Averroiſticæ, in Philoſophia, quæ non ut dona divina excellentium artificum artes condunt & excolunt: nec in eis veritatem divinam illuſtrant ac ſtabiliunt, ſed illas depravant ac labefactant: hanc dubiis implicant & obruunt. Illa quæ à Deo ſunt in excellentibus ingeniis rectis, & naturis Heroicis, Diabolo ἀμίμητα, non imitabilia ſunt.*

§. 8. Hic verò modus operandi Satanæ immediatus non infert ſubſtantialem ejusdem in animam hominis influxum & omnimodam præſentiam, plenumque ejus ſuper illapſum dominium, quia hoc ei impoſſibile, & per hoc libertati arbitrii ac divinæ providentiæ detraheretur; ne dicam ex hoc fluere, Diabolum hominem ad peccandum & obſequendum ſuis ſuggeſtionibus neceſſitare, quod Theologiæ placitis contrarium. Solus Deus animæ illabi, eam ſecundùm ſubſtantiam implere, & ſcibilium omnium habitu intellectum ſubitò induere poteſt, qui quoque recedente ſpeciali divini Numinis præſentiâ manet. Habitum autem Dæmon, quia ſaltem per modum exiſtentiæ entis ad eas ſubſtantialiter præſens eſt, non infundit, ſed ſpecies intelligibiles percipiendas menti ſaltem objicit: recedente eo ſcientiarum apparatus & lumen intellectuale perit. Habet ſe in eo caſu Magi intellectus inſtar ſpeculi, ſpecies quidem objectas recipientis, ſed non retinentis. Tamdiu ſpecies in eo percipiuntur, quamdiu objectum præſens eſt. Iſtis autem pereuntibus, perceptæ ceſſant. At Deus intelligentiæ ſedem, animam rationalem ſuorum, quos ſpeciali gratiâ reſpicit, implens, pertinacem & immobilem mox ei imprimit ſpecierum intelligibilium omnium habitum, nulli injuriæ obnoxium.

§. 9. Si intellectum hominis Dæmon, ut probavimus, faſcinare

valet,

Digitized by Google

valet, etiam ***Voluntatem*** eundem faſcinare, ut appetat id, quod malum eſt, & non appetat, quod bonum eſt, colligere licet, quia voluntas conſequenter ad actionem & motionem intellectus operatur, ita ut intellectus voluntatem moveat, ***non*** quidem *effective*, uti Deus, qui tanquam cauſa prima in agentem & actionem influit; ſed ***moraliter***, & per modum ſuaſionis per antecedentem objecti & finis notitiam, unde non tantum actio voluntatis ſimpliciter, ſed etiam talis & talis actio oritur. Siquidem voluntas ab intellectu non modò quoad exercitium actûs, verùm etiam quoad ſpeciem movetur. ***Intellectus enim proponit voluntati objectum, à quo tanquam à principio formali externo actus voluntatis ſpeciem ſumunt***, uti præclarè itidem Voetius *loc. cit. pag. 836.* disſerit & probat. Judas proditor lucri cupidiſſimus, utile honeſto præferendum eſſe faſcinatâ mente judicavit. Faſcinato intellectu etiam voluntas ejus fuit faſcinata, ut pecuniæ accipiendæ gratia ad ſummos Sacerdotes abierit, operam ad proditionem obtulerit, & præmium aliquod ſibi dari poſtulaverit. Quo de Harmonia Evangeliſtar. Chemnitio-Lyſerian. *cap. 170 pag. m. 1341. ſeqq.* habet: ***Quod Diabolus in cor Judæ proditionis propoſitum immiſiſſe dicitur, illud non ſolùm de faſcinatione intellectus, ſed etiam extrema depravatione voluntatis accipiendum, quòd Diabolus non ſolùm ipſius mentem ita faſcinaverit & excæcaverit, ut non videret, quantum ſcelus machinaretur, ſed etiam ipſius voluntatem ad immane illud facinus efficaciter impulerit, quia phraſi ſcriptura cordi & intellectus & affectus tribui conſuevit.***

§. 10. Pro qualitate ergò objecti ab intellectu apprehenſi qualificatur etiam voluntas, & ſi intellectus decipitur, voluntas quoque non poteſt non decipi, etiam cum ſanæ rationis ductum ſe ſequi & optimum proſequi putat. Hoc in incautis & ſimplicioribus advertimus, qui, quando objectum ſatis intelligere nequeunt, illud credunt; quæ credulitas autoritate vel rationum apparente ſpecie ſuſcitata cognitionis vicem ſuſtinet. Verborum quandam eſſe efficaciam vulgus per obſervationem & experimenta varia ſe intelligere exiſtimat. Intellectus hoc medium tanquam bonum ad ſanitatis recuperationem voluntati oſtendit, & ut in id tendat, idque proſequatur, ſuaviter movet. Verùm & intellectus & voluntas decipitur, quæ deceptio faſcinatio quædam eſt, à Dæmone originaliter manans, qui vana iſta perſuaſione ſuperſtitioſos & ſimplices,

Digitized by Google

ces, præſertim paganos, à Spiritu S. non illuminatos, experimentorumque rationem non ſatis evolventes, facilè faſcinat. Intellectus faſcinatur, ut falſum pro vero apprehendat; voluntas, ut malum (morale ſeu bonum apparens) appetat.

§. 11. Sed quamvis per intellectum faſcinatum voluntas non ſeducatur, aliâ tamen ratione, & quidem *per appetitus ſenſitivi impetum* faſcinari poteſt. Imperium quidem in iſtum voluntas habet, ſed civile hoc eſt, non deſpoticum; regit eum ſuadendo, non cogendo. Suaſionem autem ſæpe appetitus iſte eludit, hinc crebræ illæ inter appetitum & rationem dimicationes. *Sceptrum & diadema voluntati Deus dedit, ut appetitum ſenſitivum regeret ac gubernaret. Hic autem velut ſubditus rebellis arma adverſus principem ſumit. Hic ut equus petulans equitem ejicere attentat ſubinde. Cum voluntas intellectus ſequitur dictamen, virtutes amat, vitia fugit, ſed appetitus hic intellectum repudiat, ſenſuumq; judicium præfert*, ut Cl. Sperlingius *lib. 1. Anthrop. cap. 4. pag. 223.* diſſerit. Hunc voluntatis ſubditum Dæmon ita faſcinat, ut ſusque deque habeat intellectum & voluntatem contemnat, imò verò demum ſeducat & faſcinet.

§. 12. *Riſus* faſcinari poteſt ſpectatus *non in actu primò*, ut potentia eſt, ſed *in actu ſecundò*, quando nimirum organis riſus læſis in cachinnum inconditum & ſupra humanam indolem abit, quod fit, cùm ſpiritus ad cor, diaphragma, & muſculos circa oris latera degentes Satan impetuoſiùs in obſeſſis commovet. Sed parvi momenti eſt hoc faſcinum, majoris ſequens.

§. 13. *Sermonem*, ut pro *actu ſecundò* ſumitur, *non primo*, (qui in mutis etiam eſt) faſcinat Dæmon organa ſermonis lædendo, aut iisdem abutendo, ut vel vocis formationi inſervire impediantur, vel dæmone ſic impellente, incondita & blaſphema, futura & aliena conditionem humanam transcendentia effutiantur. *Illius* exemplo eſto Dæmoniacus ille *Luc. 11.* cujus linguam Dæmonium, ne verba faceret, adſtrinxerat, quod poſtquam Salvator ejeciſſet, locutus eſt mutus. (*Dæmonium* ibi *mutum* dicitur ac ſurdum, quod non formaliter, ſed effectivè intelligendum venit, quod hominem ſpiritus obſidens ſurdum ac mutum reddiderit.) Notatu dignum faſcinati ſermonis exemplum habet Philander *in Expert, p. 633. Vidua quadam H. ad Manum mili-*

tis

Digitized by Google

tis cujuſdam præſidiarii thalerum ſolidum minoris ſortis nummis permutatum abit. Eam miles uſque ad januam cameræ per hypocauſtum ſequitur, quod ipſi terrorem quendam injecit, nihil tamen amplius in mentem ejus venit. Elapſis paucis diebus fœmina in lecto vigil, nullo ſomno oppreſſa jacet, poſt erecta ſedet, ſed nullum verbum, quamdiu quatuor milites, per feneſtras ingreſſi, adfuerunt, profari potuit. Iſti ex tunicâ in ipſius conſpectu lecto detractâ claves petunt, ciſtam reſerant, & ablatis 1400. thaleris obſerant, clavibusq; ſacco intruſis tunicam lecto imponunt. Regreſſis verò per feneſtram iisdem mulier protinus loqui & clamare incipit.

§. 14. *Hujus* exempla paſſim occurrunt. Sicut enim Bileami aſina angeli miniſterio aſinino ore formavit vocem, & Stygius ergaſtularius cum Eva locuturus ſerpentino ore verba fecit: ita ejusdem Dæmonis influxu obſeſſorum lingua, his invitis, format verba. Sibilat ut ſerpens, rugit ut leo, mugit ut taurus, balat ut agnus, grunnit ut porcus, latrat ut canis. Non humanâ ſolùm voce è virgine quadam obſeſſa locutus eſt Dæmon in illo exemplo, quod ex Fincelio recitat Majolus *Dier. Canic. Colloq. 3. pag. 158.* ſed etiam perſæpe, in ſpecie cuculi, corvi, crabronum, aliarumque avium apparuit, earumque vocem per omnia expreſſit. *Diabolus, cùm per obſeſſam mulierem loqueretur, & ob ſolæciſmum commiſſum à circumſtantibus irrideretur, reſpondit minimè mirum eſſe, quòd erraret: mirum potius quòd loqueretur, cùm linguam mulieris groſſiſſimam difficulter ad loquendum, nedum ad expeditè & correctè loquendum movere poſſit*, Schottus *Phyſ. Curioſ. Libr. 4. cap. 7. pag. 640.* *Mulierem Dæmon, quem S. Bernardus ejecit, non ſolùm auditu & viſu & loquelâ privarat, ſed ejusdem linguam ſæpè in modum proboſcidis elephantinæ protuſerat, & adeo faciem deformarat, ut non pro homine, ſed pro teterrimo monſtro haberetur*, teſte Wilhelmo Abbate *lib. 2. cap. 3. Vita S. Bernardi*, citante Schotto *l. c. p. 607.* *Dæmoniacam mulierem, vir doctus* (is Melanchthon eſt) *ſcribit, à ſe in Saxoniâ viſam neſcientem legere aut ſcribere, quæ Græcè tamen & Latinè loquebatur, & ſævum illud Saxoniæ bellum prædixit his verbis:* ἔςαι ἀνάγκη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὀργὴ ἐν τῷ λαῷ τύτῳ, *l. c. p. 157.* Ita Dæmon ut forma aſſiſtens linguâ hominis arreptitii utitur non magis, quàm illius canis, qui Simonis Magi fuit, quem humana voce locutum & pro foribus adſtantem arcuiſſe

quos

quos Simon ingredi nollet, alios verò admiſiſſe commemorat Nicephorus *lib. 2. cap. 22.*

§. 15. Levinus Lemnius humores atroces & violentos melancholicis, maniacis & phreneticis linguas peregrinas ac notiones rerum congenitas, quas Plato etiam agnoſcit, extorquere contendit. Verùm utrumque, nimirum notiones rerum nobis eſſe congenitas, easque, ſi vel maximè dentur, humoribus ſuſcitari poſſe, rejicitur. Platonis errorem de reminiſcentiâ jam dudum confutaſſe Tertullianum *Libr. de Anim. cap. 14.* Arnobium *lib. 2. contr. gentes*, S. Irenæum *lib. 2. cap. 59. & 60.* S. Auguſtinum *lib. 10. de C. D. cap. 15.* & alios notat Schottus *Phyſ. Curioſ. lib. 4. cap. 12.* Linguarum certè peritia ingenita eſſe nequit, quia verba rebus ex arbitrio imponuntur varia: hinc varia etiam idiomata, quæ non ingenii, ſed memoriæ beneficio & uſu addiſcuntur. Adhæc humores, non poſſent notiones, ſi vel maximè congenitæ adeſſent, ordinatè eas exprimere. Tantum enim abeſt, ut humores ad caput tendentes atroces ſpiritus animales, qui ſunt præcipuum animalium actionum inſtrumentum, ad actuandum notiones innatas diſponant, ut potius eos perturbent & confundant, ac propterea mentis ideas confuſas reddant. Accedit & illud, quod ex Carpentario *l. c.* Schottus notat, ſi Energumeni à morboſa qualitate corporea excitarentur ad loquendum peregrino idiomate, non aliter loquerentur, quam interventu motus naturalium vocis organorum, quæ ſunt os, lingua, palatum, dentes, guttur &c. At conſtat, multos energumenos, illos præſertim, quos præcedenti capite appellavimus, loqui non modo linguâ immotâ, ſed ore omninò clauſo, peregrino etiam idiomate. Confer quoque Valleſium *de Sacr. Philoſ. cap. 28.* Sennertum *lib. 1. Pr. Med. Part. 2. c. 15. Quaſt. 1.* Voetium *lib. 1. p. 1043. & 1054.* Jonſton. *Thaumatogr. lib. 10. c. 7. Art. 1.*

CAPUT III.

Inter inferiores Animæ Rationalis facultates primo Cognoſcentis Facultatis faſcinatio explicatur. Fit ea in ecſtaſi Diabolica. Ecſtaſis quid? Ecſtaſis vel naturalis eſt, cujus exempla adducuntur, vel ſupernaturalis, eaq; divina vel diabolica. Sopor Adami

Digitized by Google

dami Ecſtaſis fuit. Ecſtaſis Diabolica quid? ejus exempla. Bodini & aliorum error, ſtatuentium, animas ἐκστατικῶν verè emigrare refutatur. Cardanus ſe ſuſpectum reddit. Ecſtaſis Diabolica fit ex κακοζηλίᾳ Dæmonis. Lycanthropia. Horum, qui Lycanthropiâ laborant, non unam eſſe rationem exemplis docetur. Plinius transformationem negat, cui tamen Thomaſius diſtinctione ſuccurrit.

§. 1. INferiores ſeu Animæ quidem ſenſitivæ proprias, at animæ hominis communes facultates jam ſpectavimus, nempe cognoſcentem, appetentem & loco moventem. *Cognoſcens ſenſus* dicitur, qui vel externus, vel internus eſt. Interni ſunt ſenſus communis, & Phantaſia, cui famulatur memoria. *Externorum* quinque ſunt. Viſus, Auditus, Olfactus, Guſtus & Tactus.

§. 2. *Cognoſcens* faſcinatur in Ecſtaſi Diabolicâ. Ἔκστασις, *Latinis Exceſſus ſive emotio mentis, eſt, cum quis abſtrahitur ab actu ſenſuum, ſive externorum tantum, ſive etiam internorum ad aliqua ſupernaturaliter videnda, viſione ſive purè mentali ſeu intellectuali, ſive etiam imaginaria*, Voetius *Diſp. Selectar. Part. 1. pag. 1040.* ſeu *eſt privatio officiorum animæ ſentientis, moventis & intelligentis*, Sennertus, *lib. 1. Pr. Med. Part. 2. cap. 30.* ubi ἐκστατικοὺς vulgò vocari ait eos, qui omnibus animæ ſentientis, moventis ac intelligentis functionibus privati & quaſi mortui jacent, & ſæpe, poſtquam evigilant, mira, quæ audiverint, & viderint, narrant. Quanquam ſi mira illa conditionem humanam tranſcendant, ut ſunt incognita, præterita aut futura, concinnâ veritatis ſpecie prolata, tunc non naturæ ſolius, ſed alterius agentis genium ſubeſſe pronunciandum. Siquidem

§. 3. *Ecſtaſis* vel naturalis eſt, vel ſupernaturalis. *Naturalis* etiam *Catoche* ſive κάτοχος & κατάληψις (à κατέχεσθαι *detineri* & καταλαμβάνεσθαι *prehendi*) & in genere *Stupor* dicitur, qui à ſpirituum animalium fixatione oriri putatur: cujus exempla duo refert Fernelius *lib. 5. de Part. Morb. & Sympt. cap. 2.* „ *Unus dum literis & chartis ſedulò invigilat, repente catalepſi perculſus ita quidem obriguit, ut ſedens, calamumq́; digitis premens, oculis in libros defixis, putaretur in eorum ſtudia incumbere, donec vocatus & impulſus deprehenſus eſt, omni ſenſu motuq́; carere.*

Alterum mortui ritu jacentem inviſi qui neq; cernebat, neque audiebat, neq; compunctus ſentiebat quicquam, facilis tamen inerat inſpiratio, & quicquid in os inferebatur, promptè vorabat, è lecto ſublatus ſolus conſiſtebat, impulſu'q; incedebat, & quocunq; vel brachium vel crus vel manus inflecteretur, illic, quaſi fixum & ſtabile permanebat, expreſſam quandam dixiſſes larvam, aut arte progredientem ſtatuam.

§. 4. *Supernaturalis* vel divina eſt, vel diabolica. *Divina* eſt, cum ſpiritus divini ope, mens ita ab omnibus ſenſibus & ſenſibilibus abalienatur, ut tota ad contemplationem & cognitionem rerum ſupernaturalium feratur, & cœleſtibus rebus quaſi uniatur. Ita κατ' ἔκστασιν *in Actis revocatur Petrus ab opinione de obſervandis diſcriminibus ciborum, quæ viſio conſentiebat cum Prophetiis multò ante prolatis de tota Politiâ Judaica abolendâ,* Peucerus *loc. cit. p. m. 140.* Sopor ille, quem Deus Adamo *Gen. 2. v 22.* immiſit, ἔκστασις fuit, id quod aliquot rationibus probat D. Danhauerus *Colleg.* ψυχολ. *Diſp. 5. Controv. 1.* Voſſius *lib. 3. Idol. cap. 34. hoc* ἐκστάσεως *argumentum certum eſſe,* ait, *quòd Adamus mentis oculis viderit coſtam ſibi adimi, atq; inde firmari Evam, unde experrectus continuò in hæc verba prorupit: Hoc nunc os de oſſibus meis, & caro de carne mea. Sed non ſi ecſtaſis ſit, eò ſopor non erit. In ſomno quippe divinitùs ſic elevata eſt mens Adami, ut videret, quæ fierent à Deo.* Hæc Voſſius.

§. 5. *Diabolica* eſt, cum Diabolus internorum & externorum ſenſuum organa ita faſcinat, ut anima à functionum exercitio vel in totum quandoque ferietur, quandoque autem intellectus ac phantaſia varias à Dæmone accipiat formas, ut homo putet ſe ibi eſſe, ubi non eſt, & verè patrare aut pati, quod nec patrat, nec patitur. Exemplum hujus tradit J. Bapt. Porta *lib. 2. Mag. Nat. c. 26.* Dum hæc penſiculatius perquirendo operam navarem (ancipiti enim immorabar judicio) incidit mihi in manus vetula quædam, quas à ſtrigis avis nocturnæ ſimilitudine ſtriges vocant, quæque noctu puerulorum ſanguinem è cunis abſorbent; ſponte poll cita, brevi mihi temporis ſpatio allaturam reſponſa. Jubet omnes foràs egredi, qui mecum erant acciti teſtes: ſpoliis nudata tota ſe unguento quodam valde perfricuit, nobis è portæ rimulis conſpicua. Sic ſoporiferorum vi ſuccorum cecidit, profundoque occubuit ſomno. Fores ipſi patefacimus; multum vapulat, tanta-

tantaque vis ſoporis fuit, ut ſenſum eriperet. Ad locum foras redimus. Jam medelæ vires fatiſcunt flacceſcuntque. A ſomnô revocata, multa incipit fari deliria, ſe maria monteſque transmeaſſe; falſaque depromens reſponſa. Negamus; inſtat: livorem oſtendimus; pertinaciter reſiſtit &c. Vid. *cap. ſeq. §. 4.* Olaus Magnus *lib. 3. Hiſt. Sept. cap. 18.* & ex eo Majolus *Colloq. 3. p. 165.* de Magis Lappis ſequentia tradit: Si quis peregrinus cupit de ſuorum conditione certi quid cognoſcere, præſtant: ut intra viginti quatuor horarum ſpatia reſciſcat, quid cum illis agatur; ſi vel trecentis milliaribus abſint, hoc modo: Incantator poſtquam uſitatis ceremoniis Deos ſuos compellavit, ſubitò collabitur, & exanimatur, quaſi extinctô illo revera excedat è corpore anima. Neque enim aut ſpiritus in eo reliquus eſſe, aut reſtare cum vita aliquis ſenſus aut motus videtur. Sed ut adſint ſemper aliqui oportet; qui projectum & exanime corpus cuſtodiant: quod cum non fit, dæmones id abripiunt. Horis 24. elapſis, revertente ſpiritu ceu è profundô ſomnô, cum gemitu expergiſcitur exanime corpus, quaſi revocetur in vitam ex morte, qui conciderat. Poſtea ſic reſtitutus ad interrogata reſpondet, & ut fidem faciat percontatori, recenſet aliquid quod agnoſcat ille, & certò ſciat, in ædibus ſuis aut cognatorum fuiſſe.

§. 6. Bodinus quoque aliquot ejusdem cenſus producit exempla *lib. 2. Dæmonom. cap. 5.* Qui tamen autor, cæteroquin celebris, graviter in placita Philoſophica impingit, quando ſtatuit animam è corporibus ἐκστατικῶς verè emigrare, & deferere ipſum corpus, aliis in locis in terra verſari ſeparatam, & demum in proprium ſuum domicilium redire. Quam ſententiam jam olim Plato *lib. 10. de Republ.* fovit, ubi ait: *Eren Armenium, genere Pamphylum, cùm inter cadavera cæſorum in prælio decem diebus jacuiſſet mortuus, domum relatum: ſecundo poſt die cùm eſſet imponendus rogo, revixiſſe, ac prodigioſa quadam narraſſe, quæ illo tempore apud inferos vidiſſet.* Similem fabulam de quodam Clazomenio notat ex Origene *lib. 3. c. Celſ.* Delrio *lib. 2. D. M. Q. 25. p. m. 188.* quem narrant Plinius *libr. 7. c. 52.* Plutarch. *in vitâ Romuli ex Herodoto*, multoties defunctum revixiſſe, & animam, quoties voluit, reſumere potuiſſe, ita ut aſſiſtentes animam corvi effigie ex ore evolantem viderent. Sed hæc errorum portenta ſaniores Philoſophi rationum pondere dudum oppreſſerunt. Corpus anima privatum mortuum eſt.

Digitized by Google

Mors enim eſt, animæ à corpore ſeparatio. A privatione autem totali ad habitum non datur regreſſus. Mortuo vitam ſive animam reddere eſt reſuſcitare, quod ſolius eſt Dei omnipotentis reſervatum, ſpiritui creato nulli commune. Itaque ut cum Tertulliano *lib. de Anim.* loquamur, *delirium eſt, hanc licentiam animæ ſine morte fingere.* Idem *lib. de Reſurrect. Carnis : Nusquam anima ſine carne eſt, quamdiu in carne eſt.* Propterea magni nominis Theologum D. Balduinum *libr. 3. Caſ. Conſc. cap. 5.* eandem cum Bodino fovere ſententiam alii non immeritò mirantur. In hoc verò nos Bodinus habet adſtipulantes, Magos eſſe, qui per ecſtaſin ſe extra corpus rapi, adeò ut corpus maneat *ἀναίσθητον*, affirmant, ut de ſe ſcripſit Cardanus, *lib. 8. de Variet. Rer. c. 43.* qui ſeipſum ſuſpectum facit, quando patrem ſuum triginta annos ſpiritum familiarem habuiſſe refert. *At plerumq; patres ſortilegi informant liberos, ut in mentis exceſſum rapiantur, ſubdit Bodinus.* An huc Presbyter ille, cui Reſtituto nomen fuit, apud Auguſtinum *lib. 14. de C. D. c. 24.* referendus, qui quando placuit, ita ſe à ſenſibus abſtulit, ut mortuo ſimillimus jacuerit.

§. 7. Hanc ſenſuum omnium faſcinationē Diabolus inſtituit ex inſolita *κατοχῆς* & imitatione τῶν *ἐκστάσεων καὶ ἀποκαλύψεων*, quibus uſum ad Prophetas Sanctos & Apoſtolos Spiritum Sanctum literæ ſacræ demonſtrant, & uſurum ad electa Eccleſiæ membra Joel Propheta vaticinatur, inquiens: *Filii veſtri viſiones videbunt. Certat enim ex ſuperbia & ambitione cum vero Deo, inſidiatur gloriæ Dei, nec ulla in parte eo videri vult inferior,* Peucerus *de θεομαντείᾳ p. m. 139.*

§. 8. Senſus interni & externi etiam faſcinantur in *Lycanthropia*, voce hac *latè*, pro hominis in brutum quodvis converſione ſumta: ſicut & vox eadem, quatenus morbum ſignificat, non modò eum notat, cùm quis in lupum ſe converſum putat, uti Græcum nomen ſonat, ſed etiam, qui in vaccam aut felem, advertente Voſſio *lib. 3. Idolol. p. m. 542.* Et quidem Magos ita quandoque Dæmon dementat, ut ſe veram beſtiæ, v. g. lupi formam in ſe videre, de ſe lupi ululatum audire, lupino odore ſe inſtructos, & lupinum tactum guſtumque in devoranda brutorum, quæ ipſi dilaniaſſe creduntur, carne per transformationem obtinere exiſtiment. Ita faſcinatio propagatur, quam ſenſus externi percipiunt, ſpeciem falſam ſenſus communis, deinde imaginatrix, demum intelle-

ctus,

ctus, qui ab iſta in dijudicandis per ſpecies repræſentatis rebus dependet, ut veram apprehendit. Apprehenſionem autem ſpiritus occultus artificioſâ ſimulacrorum, ſeu rerum repræſentandarum efformatione & inſpirationibus frequentibus confortat.

§. 9. Non una tamen horum eſt ratio. Quidam enim & ſibi & aliis lupi videntur, ut & hi & iſti faſcinô laborent: quidam autem tales ſunt per ſolam phantaſiam in ſopore faſcinatam: ſopore autem excusſo hujus ignari ſe lupinum habitum humano permutaſſe cenſent. Exempla utrorumque paſſim proſtant. Priorum hæc ſunto: *Ruſſiæ Dux quidam cùm audiviſſet in ditione ſua eſſe hominem, qui ſe in eam, quam vellet, formam mutaret, accerſitum illum, ac prius catenis conſtrictum, juſſit in hoc artem ſuam properè ut oſtenderet: quod cùm ille dixiſſet, ſe quidem lubenter facturum, modò in propinquo conclavi liceret ſoli paululum eſſe, idq; illi eſſet conceſſum, è veſtigio egreſſus lupi quidem nativa ſpecie, ſed iisdem quibus antea catenis impeditus in magnam omnes, qui aderant, ſui admirationem traduxit: ſed in ferociſſimos duos canes, quos Dux in inſidiis ad id collocaverat, incidens miſer decerptus, dilaniatusq; eſt. Nec quicquam ad ſui tutelam alioqui commodiſſima ea lupi forma adjumenti afferre potuit*, Remigius *lib. 2. Dæmonom. cap. 2. pag. 228.* Vincentius *in Speculo lib. 3. cap. 109.* referente ex eo Bodino *lib. 2. cap. 6.* *duas in Germania hoſpitas fuiſſe ſagas*, narrat, *quæ hoſpites ſolebant in beſtias interdum vertere. Cùm itaque hiſtrionicum adoleſcentem in aſinum convertiſſent, qui (ut erat rationis compos) voluptates mille viatoribus exhibebat, hunc magno fuiſſe à vicino emptum: illas tamen dixiſſe, ſe non eſſe præſtituras: nam eum, ſi flumen accederet, amiſſum iri: aſinum itaq; die quodam elapſum in lacum proximum abiiſſe, & ſimul, ac fuiſſet immerſus, formam recepiſſe. Id Petrus Damianus Vir ſua ætate inter primos numerandus, cùm rem ſciſcitatus eſſet diligentiſſimè ex hero, ex aſino, ex mulieribus ſagis confeſſis factum, & ex iis, qui aſinum elapſum ac reſtitutum viderant, Leoni VII. Papæ narravit, & poſtquam diu in utramque partem coram Papa fuit diſputatum, hoc tandem poſſe fieri fuit conſtitutum.*

§. 10. Poſteriorum exempla petimus ex Auguſtino *lib. 18 de C. D. cap. 18.* Quidam nomine Præſtantius patri ſuo contigiſſe affirmabat, ut venenum illud per caſeum in domo ſua ſumeret, & jaceret in lecto

ſuo quaſi dormiens, qui tamen nullo modo poterat excitari. Poſt aliquot autem dies eum velut evigilaſſe dicebat, & quaſi ſomnia narraſſe, quæ paſſus eſt, caballum ſe ſcilicet factum, annonam inter alia jumenta bajulaſſe, militibus, quæ dicitur retica, quoniam ad retia deportatur. Quod ita, ut narravit, factum fuiſſe compertum eſt, quæ tamen ei ſua ſomnia videbantur.

§. 11. Plinius *lib. 22. N. Hiſt. cap. 8.* fabulas cenſet, non hiſtorias eſſe, quæ de hominibus in bruta mutatis circumferuntur. *Homines*, inquit, *in lupos verti, rurſumq; reſtitui, falſum eſſe confidenter exiſtimare debemus, aut credere omnia, quæ fabuloſa tot ſeculis comperimus.* Et paulò poſt: *Mirum eſt, quò procedat Græca credulitas! nullum tam impudens mendacium eſt, ut teſte careat.* Sed Excell. Dn. Thomaſius *Profeſſ. Eloq. Lipſiæ Celeberrimus Diſput. de Transformat. Hominus in bruta §. 64.* miratur meritò, Plinium, qui aliàs non invitus mendacia ſumma credit, huic de Transformatione fidem adhibere noluiſſe. Diſtinctione tamen Plinio laudatus Vir ſuccurrere laborat, quando verba ejus dupliciter explicari, & ſic duplici quoque modo reſponderi poſſe ait: Si nimirum Plinius de Transformatione hominum in lupos ſubſtantiali loquitur, reſpondemus concedendo, cùm ita nobis contrariam non foveat opinionem. Si verò de Transfiguratione in genere accepta, ſicut nos ſumimus, verba intelligenda ejus ſunt, reſpondemus eodem fermè, quo antea, modo, opponentes ei ſimul autoritatem hiſtoricorum antiquorum, ut Herodoti, Pomponii Melæ, Solini, Strabonis, Dionyſii Afri, & M. Varronis, qui omnes Transformationis exempla poſteritati relinquentes, ea ſimul ſuo approbant calculo.

CAPUT IV.

Senſum communem faſcinari poſſe probatur. Senſus per ſe non errant, ſed per accidens. Requiſita ſenſus. Phantaſiam ſæpius faſcinat Dæmon, & in eam agit vel immediatè vel mediatè. Lamiis transportationis opinionem impreſſurus ſomno eas ſepelit, & per inſomnia fallit. Hiſtoria. Lamias tamen etiam corporaliter quandoq; ad conventicula transferri conceditur. Conſultatores Coburgenſes adverſus D. Taboris inſultum vindicantur. Exemplum

emplum phantaſticæ deluſionis & realis transportationis. Memoria trifariam faſcinatur. Memoria etiam aliquid luminis intellectualis à Dæmone accipere poteſt. Studioſi Patavini memoria naturalis in dubium vocatur. Ars memorialis ſubſidia magna naturali confert: hujus exempla traduntur: non tamen ita eam perficit, ut aliquot millia nominum ſemel audita vel lecta reddere queat.

§. 1. ITa ſenſus externos & internos ſimul in ecſtaſi & transformatione Diabolicâ faſcinari vidimus. Jam ſingulos ſeorſim, ut faſcinationi ſunt obnoxii ſpectabimus. *Senſum communem* facilè faſcinari poſſe, ex ejus à ſenſibus externis dependentia & officio patet. Hoc in eo conſiſtit, ut omnes ſenſuum externorum ſpecies recipiat, ſenſibilia propria à ſe invicem & à communibus diſtinguat, tandemque ſpecies, quas confuſiùs cognovit, phantaſiæ tanquem ſuperioris ſubſellii judici examinandas tradat. At ſi ſenſus externi decipi & faſcinari poſſunt, ut inferiùs demonſtrabitur, etiam ſenſum communem eidem fato exponibilem eſſe ultrò ſequitur. Senſus quidem non errant, ſcilicet per ſe & poſitis omnibus ad ſentiendum requiſitis. *Cognoſcens enim facultas ſenſus eſt. Cognoſcentis autem eſt, rectum à curvo, verum à falſo, bonum à malo diſcernere. Nulla rerum certitudo, nulla ratio veritatis eſſet, ſi cognoſcentes facultates fallerent*, Sperlingius *Zoolog. poſthum. lib. 1. cap. 4. Axiom. 12.* Per accidens tamen variis ex cauſis errores naſci requiſitorum ad ſenſum evolutio prodit. Requiſita 4. ſunt, anima, organum, objectum & ſpecies, quò etiam medium referri debet. Anima hominis, etiamſi per organa debito modo ſpecies ſenſibiles deferantur, in errorem ſeduci & faſcinari poteſt; quia, ut in intellectum Dæmonis, ceu probatum dedimus, immediata actio conceditur, ita in ſenſum communem idem immediatè agere, adeoque etiam ſpecies recentes phantaſiæ jam communicandas per aliarum efformationem & impreſſionem confundere & turbare poteſt. Organum, objectum, ſpecies & medium faſcinantis potentiam non evadere, ſed ab hoc variè omnia adulterari, alterari & mutari, ſi non eſſentialiter, tamen accidentaliter (quod ad faſcinandum ſufficit) ſequentia indicabunt. Senſata etiam varia ex exemplis, ſpectaculis & ſermonibus objectis in ſenſu communi oriri facit.

§. 2. *Phan-*

§. 2. *Phantaſiam* impoſtor infernalis ſæpiùs ſtuprat, ut phantaſticarum in ea deluſionum patrem Dæmonem, phantaſiam matrem, pravam voluntatem obſtetricem jure dixeris. Iſtud autem quomodo fiat, circa modum enodabimus. Jam ſaltem dixiſſe ſufficiat, (quod etiam ex dictis nemini non patet) Dæmonem phantaſiam faſcinaturum, in eam partim immediatè, partim mediatè, per objecti, medii & organi inordinationes agere. Mirè autem Lamiarum tum vigilantium tum dormientium Phantaſiam agitat Dæmon, præſertim translationis ad conventicula veræ opinionem iisdem impreſſurus alto eas ſomno ſepelit, iisdemque dormientibus magnam agendorum ſeriem, & varia objecta, velut ad vivum expreſſa diſtinctè & accuratè per inſomnia ſubjicit, ut ſomno excuſſo de commeſſationibus, ſaltationibus congreſſibusque cum Dæmonibus ſplendidè nugentur, phantaſtica omnia actionis & eſſentiæ veritatem habuiſſe conſtanter & firmiter credant. Memorabilem hujus hiſtoriam vide ſuprà *cap. 3. §. 4.* Similem tradit Godelmannus *lib. 2. cap. 4. num. 23. Mulier quadam Megapolitano cuidam Nobili diu & fideliter inſerviens à veneficis paulò poſt crematis ſortilegii accuſata eſt, & quod aliquoties cum ipſis in monte Bructerorum fuerit. Id Dominus, qui alioquin fœminam propter ſedulam rei domeſticæ adminiſtrationem amabat, ægrè primum tulit. Poſt vix adduci potuit, idem ut crederet. Tandem cùm famulam ea de re alloqueretur, reſpondit ſtolida, confeſſionem de migratione in montem Bructerorum veram eſſe, imò ſequente nocte neceſſariò cum reliquis eò ipſi transvolandum eſſe. Nobilis noctu adjunctis ſibi paſtore & domeſticis, mulierem diligentiſſimè in conclavi cuſtodit, exploraturus, utrum transvolare velit. Sed ecce! Poſtquam unguentis corpus ſuum illevit, in profundum ſomnum ita incidit, ut nec illa nocte, nec ſequente die, excitari potuerit. Altero autem mane interrogata reſpondit, ſe in montis Bructerorum conventu cum reliquis veneficis revera fuiſſe, nec aliud ſibi perſuaderi ſtolida paſſa eſt.* Lercheimerus im Bedencken von Zauberey *cap. 13. pag. m. 117.* Doctorem Joh. Geilerum à Kaiſersberg Monaſterii Argentoratenſis Paſtorem hiſtoriam recitaſſe ſequentem ſcribit, quam nos Latinis verbis jam dabimus: *Paſtor quidam pro concione edixit, ſtrigiportium non verè & corporaliter, ſed phantaſticè ſaltem per inſomnia fieri, & per ea ſibi Lamias imaginari, ſe ad aliena loca deportari, ſingularia ibi videre, audire & efficere, quæ aliis poſtea referant*

rant & commendent. Vetula quædam venefica contemptum artis magicæ ægrè ferens Paſtorem è templo exeuntem alloquitur, & ſe, ſi ſecum domum abire non fuerit dedignatus, ſtrigiportium ſomnium non eſſe, reipſa demonſtraturam. Paſtor euntem comitatur. Hæc mactræ ſcamno impoſitæ inſidet, & unguento ſe inungit. Mox obdormit, & inter dormiendum ſe commovet, manus quoquoverſum jactat & in altum, quaſi avolatura tendit, tumultuatur, ſalit, quaſi ad ſaltandum compoſita. Hæc tam diu continuavit, donec è mactra, quam inverterat, in terram procidit. Hic ubi aliquandiu jacuit, & ſe commovit, evigilans & in pedes ſe erigens: Ita ſanè, inquit, *me vidiſti evolantem & redeuntem. Imò vel quaſi, ait Paſtor, evolaſti: in mactra aliquandiu degens dormiviſti, poſt hæc in terram delapſa ibi quoque ad tempus breve, donec ſomno redires, jacuiſti. Tange modò oculi ſuperiorem partem; hanc lapſu vulneratam cruentam effeciſti. Ita vetula vanæ perſuaſionis convicta, Paſtor verò in ſua opinione, ſtrigiportium nullum eſſe confirmatior evaſit.* Saga quædam apud Sprengerum *Mall. Maleſic. Tom. 1. Part. 2. Quæſt. 1. cap. 3.* ait, ſi ſagæ caſu aliquo nollent corporaliter transferri, ſcire tamen vellent omnia, quæ in concione illa ab earum confodalibus agerentur, tunc talis ab eis ſervaretur modus, ut illæ in nomine omnium Diabolorum ad latus ſiniſtrum ſe reponerent ad cubitum: & tunc quaſi vapor quidam glaucus ex ejus ore procederet. Unde ſingula, quæ ibi agerent, perlucidè conſiderarent.

§. 3. Quæ omnia hactenus allata phantaſiæ ſagarum à Dæmone faſcinatæ ſunt argumenta, quibus tamen non eorum probamus ſententiam, qui Lamias ad ſolemnia ſua conventicula, quæ Sabbatha vocant, transportari, & realiter unquam translatas fuiſſe obſtinatè negant, quorum, ut & contrarium ſentientium catalogum Schottus *Phyſ. Carioſ. libr. 1. cap 23.* & Gothof. Wiglius *Deliciar. Phyſicar. c. 7. Sect. 1. §. 1.* exhibent. Sagas enim quandoque ad conventicula verè & perſonaliter deferri, quandoque autem iſtarum conventus illuſiones eſſe Dæmonum omninò ſtatuimus, & de eo etiam inter Doctores jam convenit. Sed an illud, an hoc, ut plurimùm vel frequentiùs fiat, nos, quia quæſtio hæc eſt facti, in medio relinquimus. Dn. D. Reinking *in Reſponſ. Juris n. 67.* poſterius arripit, & operosè rationes eorum, qui Striges corporaliter ad choreas deferri contendunt, (licet aliquando eas ſic deportari

portari non neget) ſolvit. Sed Criminaliſtis & Judicibus doctis id expertis, qui in circumſtantias omnes exacte & ſagaciter inquirere poſſunt & debent, hujus deciſionem committimus. *Non enim* (ut verba Bodini *libr. 3. cap. 5.* mea faciam) *aliunde veritas melius cognoſci poteſt, quàm ex judicibus in hac cauſa verſatis, & frequentibus quæſtionibus habitis certiſſimam adeptis exercitationem.* Philoſophus utriusque poſſibilitatem agnoſcit, facti verò frequentiam è forò judiciali recognoſcit.

§. 6. Eandem quoque viam tenet Illuſtris, qui hic loci fuit, Scabinatus in Conſiliis à Dn. Joh. Leib/ Advocato Seniore & Practico Exercitatiſſimo, ἐν ἀγῶνι, collectis, & typis Francofurti anno 1666. impreſſis *Conſil. 1. pag. 27.* ubi hæc habentur: Die dritte und ſicherſte auch die gemeinſte Opinion gehet dahin/ es könne beedes ſeyn/ und bezeugt die Erfahrung/ daß gleich wie es offtmals illuſiones diabolicæ ſind/ alſo werden die conventicula und choreæ bisweilen warhafftig gehalten. Idem aſſerit *pag. 30.* Quia verò ad alterum latus, quod Ponzinibius, Fachinæus & alii tenent, magis (non in totum, ſed per ἡ ut plurimum, offtermal in tantum) Conſultatores Coburgenſes inclinant, Magnif. Dn. D. Tabor *Differt. de Tortur. & indiciis p. 280. & ſeqq.* mordaci calamo in eos invehitur, quaſi denunciationi qualificatæ & generalitati Conſtitut. Carolin. in Artic. 3. P. H. G. præſertim per canonem Epiſcopi *12. Cauſ. 26. Quæſt. 5.* vim omnem eripere conentur, cùm tamen tota in conſilio iſto diſputatio ſit κατ' ἄνθρωπον, contra eos mota, qui, quòd perſonæ ab una vel pluribus ſagis delatæ ſive nominatæ, in carcerem non fuiſſent detruſæ, ſiniſtra in ſuggeſtu & forò vulgi cum negligentiæ & injuſtitiæ inſimulatione tulerant judicia, qui tamen & ipſi prudentem in re arduâ circumſpectionem, ne innocentis fama cùm vita pari paſſu ambulans jacturam pateretur, requiſiverant. Quare prudentiſſimi Dnn. Conſultatores toti in eo ſunt, ut oſtendant, denunciationes per ſe ſolas absque adminiculis aliis non poſſe haberi pro claris probationibus & ut in fine concilii loquuntur, daß ſie die jenige Perſonen / auf welche zwey / drey oder viermal bekennet worden/ in Manglung anderer und redlicher Indicien zur Captur, und in conventum zugleich zur Tortur, ſicherlich nicht hätten verurtheilen können. Prudenter autem & circumſpecte in puncto denunciationis complicum procedendum eſſe, rationibus 12. pro-

probant, quarum quartam ab illuſionibus & phantaſticis repræſentationibus (quas frequenter, non ſemper fieri agnoſcunt) petitam, fusè tractant, eamque Lutheri, Auguſtini, Welleri, poſtea etiam concilii Anquirenſis ſive Ancirenſis autoritate utut controverſa (ad morem tamen diſputantium, eorumque, qui autoritatem illius ratam habent, adeoque uberioris illuſtrationis gratia) muniunt. Neque eos diſtinctio denunciationis in ſimplicem & qualificatam latuit: qualificatam tamen in re conſcientiam & vitam concernente curioſiùs meditandi occaſionem per hæc verba *pag. 53.* tam verè, quàm piè & juſtè, voluerunt ſubminiſtrare: Wiewol hiebey / wann viel Confeſſiones gleich auch in allen Umſtänden der Zeit / deß Orts / und anders eintreffen ſolten / ein neue Difficultas entſpringet / dieweil der böſe Feind als ein Tauſendkünſtler / ſo bald viel Perſonen / als wenig betriegen / und beydes die Haupt-Lügen vielen einbilden / als auch alle deren Umſtänd / dadurch er deſto liſtiger betreugt / zugleich præſentiren kan / per hactenus deducta. Sed ſtrepitum hunc, quem prudentiſſimis manibus fecit Vir magnus (an magno contradicendi pruritu adactus? judicent alii) à ſagacibus Jurium Sacerdotibus ſopitum iri nulli dubitavimus.

§. 7. Exemplum utriusque & phantaſticæ deluſionis & realis transportationis in vero ſubjecto recitat Otho Melander *Tom. 1. Joc. Ser. 15.* de milite quodam. *Hic*, ait, *deperibat quandam honeſtam fœminam, cujus pudicitiæ quotidie variis blanditiis inſidiabatur. Quum autem voti compos fieri non poſſet, reluctante pudica fœmina, litabat Diabolo, ut is ſibi in hac re auxilio eſſet. Diabolus ergò quadam nocte dormienti offert ſomnium, quòd fœmina illa, quàm perditè amabat, ad ſe veniret, ſponte ingrederetur lectum, atque eum amplexa ſit. Ille viciſſim occaſionem optatam nactus ſatisfacit ſua libidini, ſed manè evigilans, jacet deportatus à Satanâ in turpiſſimo cœno extra urbem amplectens & oſculans cadaver aſini fœtidiſſimi.*

§. 8. *Memoria* etiam faſcinatur, & quidem tripliciter, ratione *vel* objecti, *vel* ſubjecti, *vel* officii. *Objectum* ſunt ſpecies cognitæ ſenſuum externorum ad memoriam tanquam theſaurum & cuſtodem earum referendæ. Nam à ſenſibus omnia ſua habet memoria, cùm nihil in memoria etiam ſit, quod non prius fuerit ſenſibus objectum. Senſibus itaque per ſpecies faſcinatis, memoria quoque conſequenter

faſcinatur. *Subjectum* cerebrum eſt, in cujus poſteriore parte memoria viget. Læſo & faſcinato cerebro per accidens etiam memoria læditur & faſcinatur. Illud autem afficitur, quando 1. ejus temperies vitiatur, ut vel nimis calida ſit, quæ ſpecies conſiſtere non patitur, vel nimis humida, in qua ſpecies facilè obliterantur, vel ſicca nimis, quæ ægrè ſpecies ſibi imprimi patitur. 2. quando ſpiritus cognitioni & impreſſioni inſervientes obſcurantur, obſcuræ quoque ſpecies efficiuntur, & in theſauro iſto aſſervantur. *Officii* ratione, quod eſt ſpecies retinere & reddere, fit faſcinatio, quando ſpecierum magicarum cum voluptate receptarum copia memoria obruitur, ſpeciesque bonæ oblitterantur vel plane auferuntur, iſtarumque ablatione oblivio inducitur. Ita Dæmon faſcinat Magorum memoriam beneficia à Deo Patre per creationem, à Dei Filio per redemptionem, à Spiritu S. per regenerationem collata, ſpecierum Magicarum, Phantaſiæ gratiſſimarum, ubertate ſenſim obſcurando, & reminiſcentiam impediendo. Memorandum faſcinatæ memoriæ exemplum legere eſt in illo Codronchi, infra *c. 8. §. 4.* adducendo.

§. 9. An aliquid luminis intellectualis etiam à Dæmone memoria (non cujusvis ſed ejus, qui Magorum claſſem ſubire geſtit) accipiat, ut ſuô officiô ſplendidiſſimè fungi videatur, & quas momento ab iſto accepit, ſpecies promptiſſimè reddere queat, obſcurum. Continuâ ſuggeſtione & inſpiratione rerum à ſpiritu malô factâ memoriam ſpecioſiſſimam & excellentiſſimam videri, probabilius videtur. Illud tamen Voetio placet, quò exemplum Studioſi illius Patavini, qui 36000. (alii 33000. ponunt) vocabula ſemel audita ordine ſe repetiturum gloriatus & inſigni aliquo ſpecimine fidem fecit apud Muretum *in Variis Lection. libr. 3.* refertur. Sanè quicunque propriæ memoriæ reculas explicat & evolvit, quamvis eam infra excellentiam deprehendat, ut aliis palmam facile relinquat, tot tamen nomina ſemel audita memoriâ per naturalem aptitudinem ſolam comprehendi poſſe, vix aſſenſum meretur. Magnum eſt, nec centeſimo imitabile, quod Hippias Major de ſe apud Platonem *in Dial.* jactat, ſe ſemel audientem quinquaginta nomina memoriter repetere, item, quod de Joanne Gatto Siculo Wolfius *Tom. 1. Memor. Cent. 15. p. 823.* refert, eum, quicquid perlegit ſemel atque iterum, memoriter deinde protuliſſe. Protulit autem ſine dubio

bio non ordine, ſed verbotenus; ſed quaſi confuſè, non verba ſingula enumerando, ſed ſenſum exprimendo. Plura & ſtupenda excellentisſimæ memoriæ exempla (ſi vera) collegit Schottus *Phyſic. Curioſ. lib. 3. cap. 95.* quæ tamen maximam partem ita comparata ſunt, ut & phantaſia ad feliciorem omnium comprehenſionem ſymbolum aliquod conferre potuerit, imprimendo ſibi rerum cum maximâ attentione perceptarum cohæſionem: at 36000. vocabula barbara, nullam inter ſe per ſenſum quendam cohæſionem habentia, eo quo quisque velit, ordine ſtatim absque ullâ hæſitantiâ, etiam poſt annum quenquam recitare poſſe, quacunque etiam adjuvetur arte, hoc, fateor, à fide mea eſt alienum. *Crediderim Simonidem Lyricum artis memoriæ licet rudibus initiis inventorem: quin ipſum etiam Metrodorum Scepſium, artis conſummatorem cum Ovidio dicturum, nimium à veri diffident illa fide*, ait Jordanus *lib. de divin. cap. 9.*

§. 10. Magna quidem & ampliſſima ars *memorialis* memoriæ naturali confert ſubſidia, quâ in Academiâ Regiomontanâ tum temporis, quo & nos ibi literis dedimus operam, florentiſſima admirabilem ſe reddidit Vir Cl. M. Joh. Buno, Præceptor quoque noſter in Collegio Hiſtorico-Chronologico per tabulas mnemonicas habito, Honoratiſſimus, ſub cujus moderamine etiam commilitones duo, Studioſi tum temporis Præſtantiſſimi Regiomontani Anno hujus ſeculi 48. Henricus Fries & Georgius Colbius (Juvenis hujus & amici tum mei eruditionis ac candoris nomine chariſſimi, cujus in ipſo Juventutis flore extincti obitum præmaturum etiamnum doleo, memoriam ſine publicô amoris cultu dimittere hic non poſſum) præclara artis mnemonicæ ſpecimina publicè ediderunt. *Ille* enim Syllabum Patriarcharum, Judicum & Regum cùm Populi Iſraelitici, tum trium Monarchiarum, priorum, videlicet, Aſſyriæ, Perſicæ, Græcæ, itemque virorum celebriorum, Epocharum præcipuarum rerumq́ue memorabilium; *hic* verò Imperatorum Romanorum, Virorum celebriorum, rerumq́ue præcipuarum Syllabum annos regiminis & ſucceſſionis cujuslibet Imperatoris annexos habentem, memoriter ſuperiorum conſenſu recitavit. At verò & ipſa ars mnemonica uſu & intuitu locorum, ac imaginum crebrô, ut res per imagines indicatæ, obſtetricante Phantaſia memoriæ imprimantur, opus habet: neque ad tantam ea pervenire poteſt perfe-

ctionem, ut tradat modum aliquot millia nominum ſemel lecta vel audita memoriæ firmiter ita imprimendi, ut, quo tradita fuerunt, eodem etiam ordine reddi queant.

CAPUT V.

Faſcinum ſomni & vigiliarum. Somnia vigilantium. Somniis Diabolicis Turcæ fugitivos vigilantes retrahunt. Dormientes faſcinantur partim ſopore profundiſſimo partim inſomniis variis. Exempla illius. Maleficium taciturnitatis. Dæmon ſomniis lucidis potens reſponſa etiam in ſomniis dedit. Ephialtes quid? eſt balneum quoq; Dæmonis. In Ephialte Dæmon hominibus illudit. Fauni & Satyri Ephialtes dicti. Ephialtes vel naturalis vel præternaturalis. Hujus exempla duo, quorum alterum ridiculum.

§. 1. SEnſationibus omnibus conjunctim ſpectatis *Somnus & Vigilia* accidunt, quæ ipſa quoque Faſcinum Diabolicum non evadunt, quando nimirum ad immoderationem à cauſa ſupernaturali reducuntur, & ſomnus ac Vigiliæ ſomniis adulterantur. Ad enormitatem reducuntur per cauſas naturales, ſed vehementiores à Satana per potentiam loco motivam applicatas, quarum ſeriem exponunt Philoſophi naturales hic non recolendam. Talis certè ἀγρυπνία fuit Duffi Scotiæ Regis; Mecænatis illa triennalis; Nizolii Ciceroniani decennalis; alia triginta quinque annorum apud Hieron. Montuum, Medicum Gallum, nobilis cujusdam Matronæ ſecundum Hieronym. Jordanum *de divin. cap. 10.*

§. 2. *Somnia vigilantium* eruditè more ſuo proponit Dn. Dd. Caſp. Poſnerus *Prof. Jenæ Celeberrimus, Diſſert. de Somniis Vigilantium*, qui *cap. 4. §. 2.* poſtquam diviſionem ſomoiorum vigilantium in phyſica & ſupernaturalia tradidit, hæc ſubjnngit: *Minime negandum, ſomnia talia* (ſupernaturalia) *modo inuſitato apparere poſſe, veluti ſi Diabolus, prout variis artium machinis inſtructus eſt, phantaſiam percellit, ut præſertim ii, qui timidiores ſunt, putent ſe ſpectra videre. Et ſæpe tale quid in ſolitudine & locis deſertis errantibus obtingit; tum enim aliis impedimentis remotis faciliùs eorum phantaſia ſpecies horribiles imprimi*

primi

primi poſſunt, ut adeò putent, ſe revera ſpectrum; aut aliud horribile videre, quod tamen nusquam adfuit. Hieron Jordanus *l. c. cap. 9. Et ſic ſæpe,* ait, *vigilantes ſomniamus, aut inſtar phreneticorum ſentimus ea, quæ neutiquam obvia ſunt.* Quò meritò idem refert Turcarum illam incantationem, qua ſervos fugitivos retrahunt, nomine eorum in ſchedulâ ſcriptô, eoque ſuſpensô & diris devotô, Bartholomæo Georgievizio *Libell. de Morib. Turcar.* memoratam. Nempe fit vi dæmoniacâ, ut fugiens putet, ſibi in itinere vel Leones vel Dracones incurrere, vel mare, vel flumina contra ſe exundare, vel omnia tenebris nigreſcere, iisque terriculis repulſus ad herum redit.

§. 3. *Somnus* ſeu potius *Homo ſomno correptus* ſæpius faſcinatur partim cauſarum ſomnium procurantium gravitate, partim inſomniorum à Dæmone immiſſorum varietate. Somnus ſeu ſopor tantus nonnunquam magicis artibus efficitur, ut nulla ratione, donec cauſa Dæmonis nomine poſita removeatur, profligari queat. Faſcini ſomni exemplum tradit Freudius *Quæſt. 190. num. 7.* ex Meigero memorabile, *de fure quodam, qui media nocte ſurgens candelam* (ſine dubio magicè præparatam) *in nomine omnium Diabolorum accendit & ait: Qui dormit, profundè dormiat. Inde qui in domo dormiverunt (dormiverunt autem omnes excepta hoſpita) ſomno ita fuerunt ſepulti, ut, quandiu candela, quæ ab hoſpita nulla ratione, ab alio verò Mago ſequenti die levi negotio extingui potuit, arſit, nullo etiam repetito aliquoties conatu, excitari potuerint. Fur verò nocturnus candela accenſa egreſſus, cum occluſo ab Hera hypocauſti oſtio regreſſu prohiberetur, per fornacem ingreſſum quærens, dignam luit malefici facinoris pœnam capitis amisſione, à fœmina maſculum animum ſumente ſecuri facta.* Delrio *lib. 3. D. M. Part. 1. Quæſt. 3. pag. m. 14.* ſequentem recitat hiſtoriam: In urbe quadam Hiſpaniæ magni nominis concionator, qui, cùm aliis prædicaret, ipſe reprobus vel factus vel permanſit, familiaris erat cuidam viro nobili, cui formoſula uxor, ſed caſta matrona. Hanc cœpit hircus ille efflictim deperire, nec diu ignem ſinu fovit occultum, aperit animum, & mulieri flagitium nititur ſuadere. Illa certa tuendæ ſanitatis, ſedulò conatur ad ſaniorem mentem revocare à dementia. Sed erat oleum camino addere. Ut naphtam accenſam vehementiùs aqua injecta exaſperat, ut gliſcat incendium: ſic admonitiones hunc ultrò inflammabant. Nec deſiit

Digitized by Google

deſiit urgere, donec pertæſa moleſtiam, ſtatuit ulciſci nebulonem, rem totam pandit marito, quem non minus, quàm Atridas talis dolor urebat. Ejus juſſu uxor tempus addicit: venit nox optata malè amanti. Maritus cum aliquot famulis egregiè armatus erat in propinquo conclavi, familiarem hunc haud familiariter excepturus. Operiebatur adventum matrona. Tandem en tibi! ſeculari habitu, accinctus gladio & pugione deducentem illam audacter ſubſequitur, & poſtquam conſediſſet, veterem cantilenam iterat. Mulier refutat & negat, ut ſolita, fecerant audaciorem tenebræ nocturnæ mœchum, & vim parat, vis vi repellitur: tandem verita mulier, exclamat, & condictum marito ſignum contenta voce tollit. Surdo (quod ajunt) fabulam, nec maritus, nec quisquam accurrit. Quid ageret? fugeret? tenebatur brachiis fortioribus, conſentiret? mors probro & potior honeſtate, ungues ergo & dentes, arma ſtringit muliebria, & faciem deformat: ſed præ furore hæc ille vix ſentiebat. Gladium depoſuerat dorſo, pugiunculus hærebat: ut advertit matrona, inter luctandum manu eripit à tergo: diſtricto mucrone perforat adverſarium & vita privat, collabitur cadaver, victrix vix ſui compos accurrit in conclave, ubi maritum abdiderat: invenit illum & famulos omnes mortuis, quàm vivis ſimiliores, clamat, vellicat, trahit, nihil non agit, ut expergefaciat, at illi conſopiti manebant. Suſpicata (quod erat) maleficio id fieri, & videns ſibi in ſeipſa ſpes omnes locatas, cadaver domo effert, & in plateam abjicit cum gladio & cruento pugione. Interea dum ibi jacet, circuitores nocturni in cadaver incidunt, ferunt in carcerem, facie lotâ, etſi non facilè, tamen agnoſcitur concionator. Prætor ſeu (ut vocant) Corregidor prudentia pollet: ſilentio imperato præſentibus, ſummo manè adit cœnobium, evocat Priorem, ait, ſe de re maximi momenti cum ipſo coram totâ familiâ agere optare; jubeat omnes ad unum in capituli locum convenire. Facit Prior, convenére vivi omnes, nam mortuus ille ſolus deerat. Prætor ait, videri ſibi aliquem deeſſe. Re animadverſa Prior: verè (inquit) omnes adſunt, excepto tali (& nominabat) qui fors nunc ſe ad proximam parat concionem, ipſe quoque ſubdit ille, vocetur, mora haud longè futura, currunt nonnulli, ut vocent: cubiculo clauſo, pulſant oſtium, nemo reſpondet. It ergò cum Priore ipſe Prætor, & januam vi reſerant. Nemo erat in cella, duntaxat fax ardens & obſcurum

lucens,

Digitized by Google

lucens, defixa erat in camino. Mirari omnes & ſtupere. Tum Prætor Priori & conventui narrat, ubi & quale inventum cadaver. Et dum illud auferunt è cadavere, ut profanæ ſepulturæ (quam SS. aſini ſepulturam vocat) meritò tradatur: ecce tibi! Nobilis ille cum uxore, & rem omnem narrant. Conferuntur momenta temporis: reperiuntur evigilaſſe, quo fax exſtincta. Sic & perfidia hypocritæ deteſtatione omnium & mulieris caſtitas atque fortitudo laudibus totius viciniæ celebrata: non facilè ex illic habitantium memoria delebitur.

§. 4. Lamiæ etiam in tortura à Satana ſoporantur, ut ne quidem atrociſſimis doloribus, quos carnifex variis tormentorum generibus excitare laborat, excitentur, quod *maleficium taciturnitatis* appellant, quia ob ſoporis profunditatem inſenſiles maleficio Diabolico factæ ad interrogata tacere atque ita facta, acta & pacta ſilentio occultare poſſunt. Præterea ſomniis ſomnum variis pingunt Dæmones, & (ut ore Wieri loquar) nacti à Deo poteſtatem ſpecies ejusmodi formandi, & eas in animales ſpiritus imprimendi talibus formis oſtentant perſonas modò lætas, edendo, bibendo, ſaltando, canendo, Venerem exercendo; modò triſtes, quæ nihil non mali fabricent, vel patiantur; modò humanas, modò beſtiales, modò opprimentes, modò volantes, & animæ ſenſus iis infigitur tanquam rebus ipſis. Hinc fit, ut homini aliquando videatur, ſe eſſe aſinum ſacco coopertum, plerunque aquilam volantem, nonnunquam cum Diana & ejus nymphis, vel etiam alio muliercularum cœtu de loco ad locum transferri, ducere choreas, longiùs peregrinari, & quibuscunque aliis intereſſe deliriis. Et certè ſomniis limpidis ſeu lucidis potens omni ſeculo Princeps hujus ſeculi fuit, & jam olim crebra gentilibus reſponſa de quæſitis rebus & remedia ægrotantibus ſomnii ſpecie, non coràm, voce reddidit. Lacedæmonii in fano Paſitheæ ſomniandi causâ excubabant, & Æſculapium vera indere ſomnia creditum fuit, ideò ejus templum frequens Græcia adiit & honoravit. Calabri Podalirium Æſculapii filium conſulturi, ad ejus ſepulchrum aſininis inſtratum pellibus, ipſi quoque iisdem cooperti decumbebant. Vide ſuprà *lib. 1. Part. 2. Sect. 2. cap. 6. §. 5.* Somniis quoque Diabolicis adſcribenda ſunt omnia ea, quæ, licet impoſſibilitatem & apertam contradictionem involvant, Lamiæ nihilominus verè contigiſſe ſibi perſuaſiſſimum habent, & ſub juramento etiam aliis maximè per-

Digitized by Google

ſuadere laborant, cùm tamen perſuaſio ſaltem ex ſomniorum claritate, quæ Dæmoni artificioſiſſimo autori adſcribenda, manet. Sic ſagam quandam hoc ante aliquot annos confeſſam eſſe, compertum teneo: Der böſe Feind hätte ſie vorm Jahr zu einer Fliegen gemacht/daß ſie in U. K. Haus fliegen und die Supp vergifften müſſen/ mit gelbem Gifft/ſo der böſe Feind ihr gegeben: Die Leute aber hätten die Suppe nicht gar ausgeſſen/daß alſo ihnen nicht geſchadet. Vor 2. Jahren hätte er ſie auch zu einer Droſel gemacht/daß ſie nach N. fliegen müſſen mit blauem Gifft/ſo ſie über den Korns Flor herblaſen müſſen. Indocilis hæc muſca (ita Lamias jure dixero, quia cùm muſcæ olim ſint dicti, qui delectabantur alienâ menſâ; iſtæ ad menſam Satanæ advolare geſtiunt) impoſſibilitatem transformationis corporis magni in muſcam vel avem ignorans, claris ſomniis decepta, id, quod ſomniavit, verè factum eſſe credidit.

§. 5. Somno ſomniisque Dæmon in *Ephialte* (ἀπὸ τοῦ ἐφάλλεσθαι *inſilire*, & Latinis *Incubus* ab incubando) ſe immiſcet. Malum quidem eſt naturale Incubus, eſtque reſpirationis & vocis in ſomno interceptio, corporiſque oppreſſio, ſpeciem incumbentis Thoraci oneris præ ſe ferens. Sed & hîc ſæpe, ut in melancholia, balneum Dæmon quærit, ut vel hominum pectora anxietatum & terrorum ſpiculis perfodiat, vel in actu iſto Viris & fœminis illudat turpis libidinis uſum ab iis exigendo, iisdemque amplius ejusdem deſiderium imprimendo. Gentilibus ſua natura ad iſta vitia pronis Dæmonem ſic illuſiſſe non dubitandum. Hinc Incubus *malum Dæmoniacum*, item Faunorum in quiete ludibrium Plinio *lib. 25. cap. 4.* dicitur. Fauni enim Satyri ſunt Ephialtes κατ' ἐξοχὴν dicti, ſylveſtria Numina (h. e. Dæmonia ſub Satyrorum larvâ comparentia) quæ fœminis vel dormientibus vel vigilantibus ſtuprum inferunt: Qualem cum Satyris congreſſum Genti Hunnorum originem dediſſe Jornandes *in de Reb. Get. c. 24.* (ſi fides habenda) autor eſt. Magas enim à Philimero Gothorum Rege è caſtris in remotiſſimas Scythiæ Aſiaticæ ſolitudines proſcriptas à Satyris compreſſas & inde Hunnos procreatos fuiſſe ſcribit.

§. 6. Chriſtianis ad ſomnum compoſitis Dæmonem Dei permiſſu etiamnum ſic illudere, experientia pariter teſtatur, qua edocti Medici *Ephialten* quoque in *naturalem*, ac *præternaturalem* diſtinguunt. Ita Heurnius *Tract. de Morb. Capit. cap. 30.* ubi de poſteriori hanc recitat hiſtoriam:

ſtoriam: *Memini*, inquit, *dum puer eſſem, me cubare apud matronam, quandam optimam: cùm dormiret, ei ſuper ſtragula Vir niger mihi incumbere viſus, manè querebatur, Incubo ſe infeſtatam fuiſſe. Ego quamvis puer, nihil de nigro illo audebam indicare, quòd minitari, ſi quid protuliſſem, viſus mihi fuiſſet.* Ridiculam recitat hiſtoriam Freudius *Quæſt. 79.* è D. König *in Heptad. Caſ. Conſc. Miſcell. cap. 2. In celebri quadam Imperiali civitate accidit, mihiq́ ab oculato teſte juxta omnes circumſtantias relatum eſt. Vivebat in publico quodam hoſpitio nonnullus Juris Conſultus, & de ſuo vivebat, Vir coloris floridi & vividi, nobili proſapiâ oriundus, facundus, & ob morum elegantiam omnibus acceptus, vitamq́ agebat perpetuò cœlibem. Hic ſingulis fermè noctibus infeſtabatur, ſubigebatur, & ad necem penè degravabatur; ſanè corporis viribus exhauriebatur, & in periculoſum languorem redigebatur. Conſulebat contra præſentaneum malum Medicos, præſcriptaq́ eorum medicamenta ſolertiſſimè adhibebat, ſed inani operâ & abſque omni fructu. Continuat nocturna compreſſio, piumq́ pectus magis atq́ magis fatigat & debilitat. Supervenit tandem Agyrta quispiam, & id conſilium ſuggerit, ut, ceſſante oppresſione, æger tacitus ſtatim de lecto ſurgeret, urinam in vitrum redderet, vitrum chartâ pergamenâ circumquaq́ probè ligaret, & in ſcrinium obſeratum includeret, expectaretq́, quid poſtero die eſſet futurum. Paret JC & nocte ſequente, poſtquam à conſueto hoſpite iterum ſatis ſuperq́ delaſſatus eſſet, ad præſcriptum modum ſe componit, nihil omittens eorum, quæ facere juſſus fuerat. Et ecce! proximo die circa nonam matutinam comparet fœmina annoſa, petulca, rugis undiq́ obſita, & in præſentia Agyrtæ ipſiusq́ hoſpitis, ab infeſtato precibus lachrymisq́ contendit, aperiret ſcrinium, & quod ibi opertum teneret vitrum, effunderet, fore alioquin, ut ex diuturniore retentione urinæ ſibi ſit pereundum. Ille negare petitum, fœminam increpare, & auxilium in integram horam differre; victus tandem nimbo lachrymarum annuit, ſcrinium aperuit, vitrumq́ effudit: cœpit illa è veſtigio coràm omnibus meiere, idq́ per totam plateam ad proprias usq́ ædes pertexere. Sic ἐπαυτοφώρῳ deprehenſa eſt, quòd una è ſagis eſſet, & bono iſti Viro tot tantasq́ moleſtias hucusq́ intuliſſet. Nam ab eo tempore & ipſe revaluit, nullasq́ ulteriores vexationes hujusmodi oppresſionum paſſus fuit.* Similem hiſtoriam vide infrà *Part. 10. Sect. 2. c. 5* § 5.

CAPUT VI.

Viſus frequentiſſimè & variè per varios organi morbos faſcinatur. Excuſſionis oculi exempla duo. Objecti ratione quomodo fiat faſcinatio. Res viſibiles inviſibiles per faſcinum Diabolicum fiunt. Objectum viſibile aliâ formâ comparens variat itidem, & quidem vel ratione figuræ, ſeu totius, ſeu partium : vel ratione quantitatis tum continuæ, tum diſcretæ: vel ratione coloris : vel ratione motus, & quietis : vel ratione horum omnium, aut plurimorum. Viſibile corpus Dæmon ſæpe induit, quod vel phantaſticum vel verum, vel partim phantaſticum, partim verum. Samuelem à Pythoniſſa in Endor evocatum non fuiſſe verum Samuelem, ſed larvatum ſpectrum probatur. Valleſius, qui aſſerit animam Samuelis permiſſu Dei veniſſe, & aſſumto corpore aereo Sauli reſpondiſſe, notatur. Dæmon ſubeundo bruta verum corpus induit. Dæmones non omnibus, ſed quibus volunt, ſui videndi copiam faciunt. Prædicta omnia maximam partem hiſtoriis illuſtrantur.

§. 1. FAſcinum jam ſenſuum externorum ſingulorum videbimus. Ex his *Viſus* frequentiſſimè & variè faſcinatur. Organum ipſum, oculum nimirum, Satanas faſcinat, non tantùm morbos intemperiei & conformationis, ſed & ſolutæ unitatis inferendo, inprimis eum excutiendo, ut faſcinatus facultate videndi privetur, & planè nihil cernat; cujus duo Godelmannus *libr. 1. cap. 5. §. 8. 9.* notat exempla. *Roſtochii quidam pecuniam ex incuria in locum quendam ſepoſuit. Cùm autem eam poſtea invenire tam citò non potuiſſet, fabrum convenit, ab eoq́ petiit, ut oculus furi excuteretur. Quo facto ſtatim ipſe dominus, qui fabri Diabolicâ operâ uſus eſt, oculum amiſit. Guſtrovii quidam cochlear argenteum amiſerat. Cùm autem furem ex oculo quoq́ excuſſo cognoſcere cuperet, fabrum adiit, ab eoq́ petiit, ut ſua arte magica furem oculo privaret, quod & factum, & ſtatim filiolus illius, qui cochlear in angulum quendam conjecerat, oculum amiſit.* Ita juſto Dei judicio faſcinum, quod aliis moliebantur, ſibi ipſis cultores Satanæ inflixerunt, & in foveam, quam fecerant, inciderunt. Oculum inſuper ipſum in ſede ſua & ſitu manen-

Digitized by Google

manentem Dæmon faſcinat, ut vel nihil vel ſaltem obſcurè videat.

§. 2. *Objectum* ipſum Dæmon *vel* viſui ſubtrahit, ut præſens ab adſtantibus actu non videatur, & inviſibile fiat: *vel* viſibile apparenter immutat, ut non ſub propriâ, ſed ſub alienâ formâ viſui occurrat: *vel* viſibile corpus ipſe induit, ut, quia de ſe viſum non incurrit, per aliud quodammodo viſui ſubjiciatur.

§. 3. I. *Res viſibiles præſentes* per Diabolicam faſcinationem *inviſibiles* fieri, hiſtoriarum fide itidem conſtat. Ita ferunt Apollonium, cùm eſſet in conſpectu Domitiani Imperatoris, repente ex oculis omnium evanuiſſe, & longè alibi extitiſſe. Hac ratione, ſcilicet magicè, non phyſicè, ceu annuli geſtati virtute Gyges ſe inviſibilem reddidiſſe creditur. Joh. Trithemius *in Chronic. Anno 970.* Judæum quendam Bajanum nomine Simonis filium, in lupum ſe, cum placuit, transformaviſſe, & inviſibilem ſe reddidiſſe refert. *Saga quadam Marpurgi anno 1582. ad rogum damnata judicialiter depoſuit, ſe inviſibilem factam ſtabula ſubiiſſe, & venenum ſibi à Dæmone datum jumentis, ore eorum clauſo ligni ope reſerato, inſufflaſſe*, Freudius *Quæſtion. 179. num. 20. ex D. Robero.* Meo tempore quando ſtudiis invigilavi Hafniæ, Ancilla ibi Paſtoris Germani primarii ei affinitate juncta inviſibilis nonnunquam Dæmonis ope facta omnem ſupellectilem & utenſilia quæque per ædium feneſtras & januas projecit: projicientem autem nemo vidit. Preces pro malo hoc avertendo publicè ex ſuggeſtu fuerunt fuſæ tamdiu, donec exauditis Eccleſiæ precibus ſaga incauta Amaſii Stygii viſibili forma cuidam comparentis pedibus inſiſtere, prædictaque ejicere juxtim viſa & deprehenſa eſt.

§. 4. II. *Aliâ formâ* objectum viſibile comparet, & quidem itidem diverſimodè ratione *vel* figuræ, *vel* quantitatis, *vel* coloris, *vel* motus & quietis, *vel* loci, *vel* ratione horum omnium, aut ſaltem plurimorum, pro negotiorum magicorum varium apparatum requirentium diverſitate.

§. 5. Ratione figuræ, cùm viſibile alterius ſpeciei formam externam *vel* ſecundùm totum, *vel* ſecundùm partem induiſſe creditur, ut cùm homo totus in aſini, lupi, equi, &c. figura & ſpecie apparet: *vel* partes ſaltem quædam bruti cujuſdam partibus ſimiles evadunt. Ex innumeris, quæ in hiſtoriarum monumentis occurrunt, ſequentia addu-

cere, exempla, non erit, ſpero, incommodum. *Totius* quidem objecti faſcinati hiſtoriam narrat Franciſc. à Roſſet in traurigen Geſchichten *verſion. Germanic.* Zeilleri, quam in latinam linguam Excell. Dn. Thomaſius ſua ſuada *loc. cit.* §. 56. tranſtulit. Refert ille de Nobile quodam fide dignisſimo, qui transmutationem hominis in lupum ipſe vidit; Verba Nobilis translata quoad ſenſum hæc ſunt: In Livonia unusquisque Magus aut Lycanthropus alium pariter hoc veneno inficere poteſt, & ipſi eam proprietatem dare, ſi cum eo nimirum bibit, & certis adhuc verbis ceremoniisque utitur. Novi Nobilem quendam, de quo fama exierat, tali eum infectum eſſe veneno, ſeque in lupum convertere ſolitum. Ad hunc tempore quodam in præſentia aliorum in convivio dixi: publica mihi fama narrat, te quoque teipſum in lupum transformare poſſe, quod cùm rationi & naturæ contrarium ſit, meumque ſuperet intellectum, credere nequeo, ſed pro mera habeo melancholia. Ad quod reſpondit: quid? annon credis? aſpice manum meam. Quæ locutus manus in momento in tetrum lupi mutata eſt pedem, dum amicus meus ad ſe eam trahere voluit, qui perterrefactus dixit, quid mihi cum diabolicis illuſionibus tuis, & ab eo diſceſſit. Statim verò Nobilis in lupinam ſpeciem totus eſt mutatus, & à convivio in ſylvas cucurrit. Saxo Grammaticus *lib. 5. Hiſtor.* & Cranzius *lib. 1. Daniæ cap. 32.* citante Schotto *Phyſic. Curioſ. lib. 1. pag. 116.* narrant, cùm Frotho Danorum Rex ad diripiendam domum cujusdam Magæ contenderet, præmiſſis qui eam cum liberis comprehenderent, ipſam in equum ſe convertiſſe; mox accedente Frothone maritimæ bovis ſpeciem asſumpſiſſe, & paſtum in littore vagabundam quæſiviſſe; filios quoque in vitulos convertiſſe: hujus monſtri admiratione captum Regem, circuiri ipſos, reditumque ad undas negari juſſiſſe; ac denique vehiculo egreſſum humi conſediſſe: Tum matrem prætento cornu Regem adortam alterum ejus latus, confodiſſe & exanimaſſe; milites verò jaculis portenta confixiſſe, iisque interemptis animadvertiſſe, humana cadavera ferinis capitibus prædita eſſe. Plura ibidem & apud cæteros magicarum rerum ſcriptores habentur exempla.

§. 6. *Figura partium* per faſcinationem immutatæ exemplum occurrit in iis, quæ de Zytone Bohemô narrat Dubravius Epiſcop. Olmutz. *lib. 23. Hiſtor. Bohem.* Is enim artem ſuam oſtentaturus convivas Regis

Regis variè ludebat, interdum manus illorum, ne illas ad patinas porrigere valerent, in pedes boum, interdum in ungulas equorum transformans, & aliquoties fronti illorum cornua cervina latiſſima adjiciens, quoties videlicet è feneſtris ad ſubitum ſpectaculum proſpicerent, ne rurſus caput, & omnia ad menſam referrent.

§. 7. Ratione *quantitatis* tum *continua* tum *discreta* fit immutatio, cùm quod continuum eſt, diviſum, & quod diviſum eſt, continuum videtur: item cum id, quod unum eſt, multiplex apparet, & contra. *Sic Virgo Colonia mappam quandam laceravit, & ſubitò in oculis omnium redintegravit: vitrum quoddam ad parietem à ſe jactatum & confractum in momento reparavit*, Joh. Niderus *in Formicar. de Malefic. decept. pag. 755.* *Triſcolanus Cenomannus præſente Galliarum Rege Carolo IX. orbes catenæ aureæ è longinquo eductos in manum ſuam accipiebat, catena tamen poſtea integra comperta eſt*, Bodinus *Dæmonom. lib. 3. cap. 3. pag. 309.* Simon Magus duas, velut Janum, facies habentem ſe oſtendit. Idem cùm eſſet aliquando Selene meretrix in turri quadam, & accurriſſet multitudo ingens ad eum videndum, turrimque circumcinxiſſet adſtantium corona, fecit, ut illa per cunctas feneſtras turris illius omni ſimul populo conſpicere videretur. Ita ex Clemente Romano Delrio *lib. 2. D. M. Quæſt. 6.*

§. 8. Ratione *coloris*, cùm in alium vertitur, ut, cùm chartæ luſoriæ in alterius manu ſic mutantur, ut bis terque alia in eis figura & color appareat, ut fecit Cæſarius Malleſius apud Delrium *lib. 1. cap. 4. p. m. 29.* Sic Zyto ille Bohemus nunc in purpura & ſerico, confeſtim autem in lana ac panno ſe Regi obtulit. Ratione *motus & quietis*, cum res & naturali & artificiali motus principio carens, tale tamen habere, ac moveri & quieſcere putatur. *Ita cum magnus ille Tartarorum Imperator menſæ accumbit, Sacerdotes ejus & Idololatræ arte magica curant, ut ex altera menſa crateres & ſcyphi aurei mero pleni, nemine miniſtrorum juvante, ne quidem contingente, per aerem translati ad ipſum perveniant Imperatorem, ac poſtquam biberit, mox ſcyphi illi redeunt ſuapte vi ad priorem menſam, quæ in medio aulæ eſt*, Paulus Venetus *Peregrinat. ſuar. lib. 1. cap. ult. & lib. 2. cap. 2.* Ratione *horum omnium*, aut *plurimorum* in actibus magnis magicis, mutationes varias requirentibus Prothei infernalis potentia faſcinationem obtingere poſſe ex dictis patet.

§. 9. III.

§. 9. III. *Viſibile corpus Dæmon ſæpe induit*, ut, quia ſpiritus eſt, & proinde inviſibilis, per aſſumtum corpus quodammodo ſe conſpicuum reddat. Corpus autem aſſumtum *vel* phantaſticum eſt, *vel* verum, *vel* partim phantaſticum, partim verum. *Phantaſticum* fuit illud larvati Samuelis à Pythoniſſa vi artis magicæ *1. Sam. 28.* evocati corpus. *Non enim fuit proprium Samuelis corpus. Siquidem hoc toto ferè biennio jam in ſepulchro jacuerat. Nam 1. Sam. 25. v. 1. moritur, cap. 25. v. 26, 27. in variis deſertis & locis oberrat David, tandem cap. 27. venit ad Achu. Cum eo commoratur per integrum annum, & quatuor menſes, cap. 27. v. 7. Poſtea exercitum colligunt Philiſtæi adverſus Iſraelitas. Quo facto, Saul prius Pythoniſſam conſulit: adeò ut ad minimum annus & quatuor menſes, ſi non integrum biennium præterlapſum, præter illud tempus, quod David in variis deſertis oberravit. In quo tempore corpus Samuelis computruiſſe vix dubium.* Ita B. Joh. Erneſt. Gerhardus *D. ſp. de Spectro Endoreo §. 25.* Nec alienum fuit corpus, quia corpus alienum germanis Samuelis verò propriis lineamentis caruit. Dicere autem Dæmonem individuantes illas notas ſuppleviſſe in alieno & vero corpore per phantaſticas illuſiones, eſt illudere & finem apparitionis infringere. Fr. Valleſius *Sacr. Philoſ. cap. 37. pag. 226.* phantaſticum quoque illud Samuelis evocati corpus fuiſſe agnoſcit. *Non deſunt*, inquit, *qui aſſerentes non fuiſſe phantaſma dæmoniacum, ſed ipſum Samuelem, exiſtiment aſſumpſiſſe Dæmonem Samuelis corpus, atq; ex illo reſpondiſſe, atq; vocari Samuelem, ut cujusq; hominis cadaver ipſius nomine dicimus: hoc verò ſine omni probabilitate, neq; ſine Prophetæ injuria, videtur dici. Nam longè facilius erat Dæmoni aereum corpus effingere, aut videntium oculis illudere, quàm diſſolutum jam in ſepulchro corpus in formam priſtinam vel apparenter reſtituere. Quod autem majus opprobrium fieri poterat Prophetæ corpori, quàm à Dæmone aſſumi? Hoc igitur minimè eſt probabile.* Probabile tamen non eſt, quod iſtis Valleſius ſubjungit, *permiſſu Dei veniſſe animam Samuelis, atq; aſſumpto corpore aereo Sauli reſpondiſſe.* Anima enim ſeparata alia à ſe moveri nequit. Nam, ut Jeſuita Delrio benè diſſerit, *hoc motu locali faciendum foret: anima verò ſeparata non poteſt vi propriâ alia à ſe movere ex veriore ſententia. Caret enim organis corporeis, quæ illi ad movendum corpus neceſſaria, quando erat in corpore.* Jam ſi id, quod Pythoniſſa per Necromanticam artem ex inferis eduxit, nec

verum

verum Samuelis corpus, nec ipſam Samuelis animam habuit, non verum, ſed larvatum & ficititium Samuelem, ſeu Satanam fuiſſe id, quod Rex Saul oculis uſurpandum accepit, eumque ſub fictâ Samuelis formâ apparuiſſe, colligit quivis. Quod argumentum contra Pontificios purgatorii ſui gratiâ hic pro vero Samuele tanquam pro aris & focis pugnantes, ſi ullus, certè B. Gerhardus doctiſſimè *loc. cit.* tractavit. Huc tota ſpectrorum hiſtoria ſpectat, quæ nihil aliud ſunt, quàm conficta à Dæmone ſimulacra, & variarum formarum imagines, quæ ſe hominum vigilantium, etiam incorruptæ imaginationis, conſpectui offerunt, & rurſus diſparent, relicto nullo ſui veſtigio, niſi quandoque fœtore graviſſimo, de quibus Lavaterus, Delrio, Majolus, Schottus, Voetius, Freudius, & alii.

§. 10. *Verum corpus induit* Dæmon, quando bruta ſubit, variasque per ea actiones edit, quæ bruta ipſa de ſe edere obſeſſionis ignari credunt. Sic in Africa circumferri ſerpentes, in quibus Diabolus habitat, ſupra *lib. 1. Part. 2. Sect. 2. cap. 5.* §. *1.* ex Melanchthone apud Camerarium notavimus. Talem canem fuiſſe illum Corn. Agrippæ nonnulli volunt, de quo Jovius in Elogiis, poſtquam portentoſum Agrippæ ingenium delineaſſet, ſcribit: *Exceſſit* (Agrippa) *è vita nondum ſenex, apud Lugdunum, ignobili & tenebroſo in diverſorio, multis eum tanquam Necromantiæ ſuſpicione infamem execrantibus, quod Cacodæmonem nigri canis ſpecie circumduceret, ita, ut, cùm propinquâ morte ad pœnitentiam urgeretur, cani collare loreum magicis per clavorum emblemata inſcriptum notis exolverit, in hac ſuprema verba iratè prorumpens: Abi perdita beſtia, quæ me totum perdidiſti. Nec unquam familiaris ille canis, ac aſſiduus itinerum omnium comes & tum morientis domini deſertor, poſteà conſpectus eſt; cùm præcipiti fuga ſaltu in Ararim ſe immerſiſſe, nec enataſſe ab his, qui id vidiſſe aſſerebant, exiſtimatur.* Jam ſi Dæmon ex Dei permiſſione ingreditur & obſidet ſerpentes, canes, imo ipſos homines, quidni ex ejusdem permiſſione lupos, equos, & alia bruta ſubire, & per ea hominibus illudere queat idem, cùm non detur ratio, quæ pro reliquis magis pugnet.

§. 11. *Corpus partim verum, partim phantaſticum* eſt, quando mortui cadaver corpus induit, idque à putredine præſervat (poſſe Dæmonem hoc efficere confirmat Caſp. à Reies *Elyſ. Camp. Quæſt. 34. n. 12.*)

 & cali

& tali aſſumto corpore ſuis amatoribus & amaſiis imponit, ut ſe cum formoſiſſimâ virgine, vel juvenibus elegantibus verſari, & rem habere putent. Corpus partim *verum* eſt, quia cadaver eſt, partim *phantaſticum*, quia cadaveris characteres per illuſiones phantaſticas ſenſibus imperceptibiles redduntur & corriguntur ita, ut corpus perfectum, omniq́ue labe carere videatur, illuſionibus autem profligatis ſpurcities ſenſibus adverſiſſima & falſitas undiquaque ſæpe notatur. Exempli loco ſit id, quod Manlius *in Collectaneis Tit. de Creat. pag. 40.* Lercheicap *14. pag. 129.* & Majolus *loc. cit. pag. 154.* tradunt. Nempe *Rotenburgi ad Tubarim honeſti viri ædes frequentare ſolebat quidam & veſtium ſplendore, & divitiarum jactatione, nobilitate illuſtrem ſeſe virum profeſſus, duos ſibi junctos habebat comites, veſtitu non minus pretioſo indutos. Adducebat tibicinem unâ cum fidicine, convivia choreasq́ instituebat, ſub prætextu illius patris familias ducendi honeſtam filiam. Se nobili ſtirpe natum eſſe affirmat, divitias immenſas, arces, prædia, oppidula in longinquis terris ſibi eſſe plurima, nec quicquam eorum, quæ in hoc mundo optari aut deſiderari poſſint, deeſſe, præter uxorem decoris ornatam moribus. Diſplicuit patrifamilias hoſpitis ejusq́ ſociorum importunitas. Quæ res eum movit, ut hoſpitibus iſtis adventantibus illius loci verbi divini miniſtrum quoque ad cœnam vocaret, & pia cum eo ex verbo Dei inter cœnandum miſceret colloquia. Vehementer hoſpitem ejusq́ ſocios iſta colloquia offenderunt. Quare aliam dicendi materiam quærentes, multas, inquiunt, facetias eſſe, quæ potius conviviis exhilarandis inſerviant, quàm divini verbi interpretationem; ſe rogare, ne ſibi ulterius ſacra Scripturæ tædium & moleſtias creare velint. Ex quibus facilè cognovit paterfamilias diabolicum convivarum iſtorum ingenium, & jam ſatis adverſus diaboli inſidias confirmatus, apagite, inquit, vos ſcelerati nebulones, nihil vobis commercii eſt mecum, & cum meis. Baptizati nos ſumus, & pretioſo Chriſti ſanguine redempti, is quoq́ nos adverſus diabolicas veſtras inſidias tutabitur. His dictis magno protinus cum ſtrepitu impoſtor ille tartareus cum ſuis ſociis evanuit, relicto poſt ſe fœtore teterrimo, triumq́ ſuſpenſorum hominum cadaveribus.* Etiam Magi Dæmonis ope corpori vero partes phantaſticas aſſuunt. Sic Chriſtophorus Wagnerus Paduæ à quodam rogatus, ut jucundum animi gratiâ præſentibus ſpectaculum exhiberet, id quidem primùm renuit; illo autem inſtante

mox

mox caput bovinum magnis cornibus refertum eidem aptavit, ut verum bovem referret. Hoc cùm cæteros in riſum, & faſcinatum in indignationem ſolveret, veri bovis inſtar valdè mugire cœpit, ori calicem admoturus ineptitudinem ſuam, ob labiorum magnitudinem, advertit, allatum autem à Wagneri famulò in doliô quodam vinum pleno gutture traxit. Uxor famæ inclementia mota citô gradu ad maritum tendit, viſoque mariti faſcino, dira quæque Wagnero imprecatur. Faſcinator autem cùm bonis verbis ſilentium fruſtra petiiſſet, uxori quoque vaccinum caput cum cornibus aptat, ex quo major & præſentium riſus, & ex hoc faſcinatarum perſonarum mugitus. Faſcinatum ita par conjugum in magna ſpectatorum frequentiâ domum rediit ſuam, nec, niſi ſequenti die ad aliorum interceſſionem à faſcinô liberatum. Quæ omnia hic in compendium Latinis verbis coacta pluribus Freudius *Quæſt.157. n.2.* ex Hildebrandi Goetiâ recitat.

§. 12. Præterea cum in corpus aliquod Dæmones ſe induunt, non omnibus tamen, ſed iis tantum, quibus volunt, ſui videndi copiam in hominum quantumvis magnâ frequentiâ faciunt, ut notat Remigius *libr. 3. Dæmonol. cap. 11. p. 380.* idque probat à Catoptromanteiâ ac Gaſtromanteiâ, i. e. divinationibus, quæ fiunt per inſpectum quid à puerô ad id ex artium illarum præceptis adhibitô, vel in aquæ ventricosâ amphorâ, vel in objectô ſpeculo. Hujus exemplum adducit Gōdelmannus *libr. 1. cap. 5. n. 12.* ex narratione Lazari Spengleri Norici, non ab aliis audita, ſed à ſeipſo cognitâ referentis. Fuiſſe, ajebat, ſibi notum unum ex præcipuâ familiâ Norinbergæ virum honeſtum ac gravem. Eum quodam tempore veniſſe ad ſe, & attuliſſe in ſericô panniculô involutam gemmam cryſtallinam, figurâ rotundam, & dixiſſe, donatam ſibi illam fuiſſe à quodam ignotô, qui ſe ante multos annos de hoſpitiô compellaſſet forte in foro conventum, quemque ipſe domum ſuam adduxiſſet, & triduo habuiſſet ſecum. Fuiſſe autem ab illo diſcedente & relinquente munus hoc, ad ſignificationem grati animi, edoctum ſe cryſtalli uſum talem: ſi qua de re certior fieri vellet, ut promeret cryſtallum, & puerum marem caſtum juberet aſpicere, & ex eo percunctaretur, quid cerneret? Fore enim, ut de apparentibus puero viſis omnia, quæ requireret, indicarentur. Atque affirmarat hic, ſe nullâ in re unquam fuiſſe deceptum, & mirabilia de puerorum in-

diciis reſciviſſe, cùm cæterorum nemo quisquam aliud, quàm nitidam & puram gemmam intuendo videret. Reliqua omitto. Wierus *lib.* 2. *cap.* 7. §. *ult.* *Præſtigiator quidam*, ait, *Magdaburgi equulum in theatro frequenti per circulum tranſilientem oſtentabat certa ſtipe: in fabulæ exitu paucam ſe apud mortales collegiſſe pecuniam queſtus [illegible] ſe in cælum conſcendere velle ait. Hinc in ſublimi ejectô fune conſequitur in altum equulus: præſtigiator quaſi eum caudâ retenturus quoq; aſcendit: cujus uxor maritum apprehendens aſſectatur, itidem ancilla, ut viderentur aſcenſu contiguo velut concatenati ſimul aera petere. Hæc dum populus ad ſtuporem ſpectaret, cuidam civi eò fortè declinanti, quærentique, quidnam rerum ibi ageretur? reſponſum eſt, circulatorem cum equulo in aera conſcendere. Hic ſe ſtatim vidiſſe eum in vico ad diverſorium abeuntem aſſeveravit. Illuſos itaque ſe ubi animadverterent ſpectatores, diſceſſerunt.* Hæc Wierus. Ita ſpectatorum, non autem civis ſupervenientis oculi fuerunt faſcinati. Vid. Bodinus *lib.* 3. *cap.* 3. Remigius *lib.* 3. *Dæmon. cap.* 11. Freudius *Quæſt.* 119. Plura faſcinum viſus concernentia dabit Modus infra *Part.* 6. *c.* 5. 6. & 7. proponendus.

CAPUT VII.

Auditum Dæmon faſcinat, mutando vel organum, vel objectum; faſcinat etiam vocis, quaſi propria, formatione. Dæmon fiſtula puerorum & murium Hammelenſium auditum faſcinat. Hiſtoria iſta recitatur. Olfactus, Guſtus & Tactus ſimiliter faſcinantur, præcipuè ex parte objecti, & quidem in Guſtu: id ſæpe phantaſticum eſt, & ſola opinione tantùm ſibi veſci videntur faſcinati. Lamiæ veſcuntur humanâ carne. Maleficium taciturnitatis: hujus hiſtoriæ. Tactus faſcinatur, cum cutis induratur, ut ignis & omnem acutorum, item globulorum exploſorum impetum eludat. Ars Paſſavienſis: hujus nomen & origo. Alia etiam per hanc artem indurantur. Tactus faſcinatur etiam, ut ſentiat ea, quæ non ſunt. Exemplum faſcinati tactus & Viſus.

§. 1. IDem, ſed minor eſt, Satanæ circa reliquos ſenſus faſcinandos labor. *Auditum* pariter faſcinat, ut homo non audiat ea, quæ ſunt, & audire

& audire ſe arbitretur ea, quæ non ſunt. *Organum* quod attinet, quidni & hoc, aurem ſcilicet, ut viſus inſtrumentum conceſſâ permiſſione lædere queat, & faſcinare, cùm non minor ſit potentia Dæmonis circa auditum, quàm circa viſum, quamvis per viſum magis, quàm per auditum illudere queat hominibus? *Objectum*, quod ſonus eſt, ne ad auditus organum perveniat, id vel in totum vel in tantum impediri poſſe, nullus dubitabo. Sonum verum graviori ſupprimendo & novum concitando, immutatum & adulteratum ad ſuum organum Dæmon transmittere poteſt. Si enim, notante Gödelmanno *lib. 2. cap. 5. n. 13.* noctu tumultus ac turbas in ædibus excitare poteſt, perinde ac ſi omnes ollæ, lebetes, patinæ & canthari in unum conjecti frangerentur, cùm tamen manè omnia illæſa & ſalva, ordine & loco diſpoſita conſpiciantur: Si venationes, decurſiones, haſtiludia, & quæ homines in terris agitant, in aere audiri fecit Sedechias natione Judæus apud Joan. Trithemium in Chronico Hirſaugienſi, etiam verum ſonum ex colliſione corporum naturalium ortum Dæmonem depravare, & depravato ſono auditum faſcinare poſſe colligitur. Ita inſimul patet, ea quandoque audiri, quæ non ſunt. Lavaterus *de Spectris Part. 1. cap. 16. Noctu*, inquit, *in Monaſteriis & locis ſolitariis aliquando auditur ſtrepitus, non ſecus, quàm ſi vietores vinaria religent, ſtipentq́, aut alii opifices ſua opificia exerceant, cùm certum ſit, omnes cubitum iviſſe, ſeq́ ſomno dediſſe.* Idem in armamentario ædibus meis vicino non ſemel ego audivi, præſertim quoties Sereniſſimus noſter Princeps glorioſæ recordationis Altenburgi iter ad nos meditatus eſt, eidemque ſe accinxit.

§. 2. Vocis formatione etiam Dæmones auditum faſcinant, quaſi ea actione vitali, & propriis loquelæ formandæ organis fiat, cùm tamen his & conſequenter voce ſpiritus omnis deſtituatur. Neque, ſi ex cadavere verba fundit, vera loquela eſt, quia vitalis facultas, quæ, ut vox ex pulmonis reſpiratione per retractionem aeris formetur, requiritur, in eo eſt extincta. Hanc autem Dæmon reſuſcitare nequit, quia animam vitalis actionis principium reddere neſcit. Animam enim ſuo corpori reddere infiniti agentis eſt opus, quòd Dæmonis poteſtatem finitam ſuperat.

§. 3. Auditum etiam non tantum *puerorum Hammelenſium*, ſed

& murium Magus quidam, aut Dæmon fiſtulæ ſono faſcinavit, eosque Hammeliâ (quod oppidum eſt inferioris Saxoniæ ad Viſurgim fluvium) Anno 1282. (alii 1284.) eduxit & ſeduxit. Hiſtoriam recitat Athan. Kircherus *Muſurg. Part. 3. cap. 3.* & ex eo Schottus *Mag. Univ. lib. 4. Syntagm. 2. cap. 3.* ut & *Phyſic. Curioſ. lib. 3. cap. 24.* ſequentibus : Cùm dicti oppidi indigenæ eo annô ingentibus murium agminibus infeſtarentur, malumque in tantum creſceret, ut nihil ferè ſive fructuum ſive ſegetum, quod eorum roſionibus non eſſet obnoxium, reperiretur, vir quidam inviſus antehac, & ſtaturæ prodigioſæ comparuit : qui, quidquid murium in eo oppido, ejusque diſtrictu eſſet, confeſtim ſublaturum ſe, dummodò de certâ pecuniæ ſummâ ſecum paciſcerentur, pollicitus eſt. Nec ſegnius, quàm promiſit, effecit. Nam promiſſa mercede dictus Vir ex perâ, qua cinctus erat, fiſtulam (utriculus is erat) extraxit, & ſimul atque eam inflavit, ingentia murium agmina ex omnibus domorum angulis ac foraminibus prorupere, & auloedum illum præeuntem extra oppidum ad flumen usque ſunt ſecuta. Ibi auloedum ſuccinctâ veſte flumen ingredientem ſorices ſecuti unà omnes ſpontaneâ ſubmerſione perierunt. Hoc peracto, vir ille condictam mercedem expoſcit. Verùm cùm cives de pecuniâ promiſsâ ſolvendâ tergiverſarentur, minacibus illos verbis increpuit, aſſeruitque, niſi mercedem darent, futurum, ut aliam exigeret mercedem multò promiſsâ graviorem. Minæ cum riſu acceptæ ſunt. Vertente igitur anno, die 26. Junii circa meridiem denuò Vir dictus comparuit habitu Venatoris, vultu terribili, inuſitatæ compoſitionis pileo, fiſtulamque aliam longè à priori diverſam ſimulac in ſonuit, ecce pueri ac puellæ numero 130. derepentè confluunt, & ludionem extra oppidum tripudiantes ſequuntur. Eſt extra oppidum mons, ſeu potius collis, quem Calvariæ montem (Köpfelberg dicunt incolæ loci illius) vocant, & in monte caverna ſat ampla, jumentorum ſtabulationi apta. In hanc cavernam unà ſecum omnes pueros duxit venator. Atque ab eo tempore nullus unquam puerorum comparuit ampliùs, nec unquam reſcitum deinde, quid de iis factum, aut quò abierint. Unica puella, quæ infantem brachiis geſtabat, & præuntes aſſequi non poterat, rem à longè aſpexit, & regreſſa oppidanos monuit, qui agminatim omnes egreſſi per loca omnia & omnes angulos liberos, ſed fruſtrà, quæſiverunt.

runt. Hactenus Schottus. Wierus *lib. 1. de Praſtig. Dam. cap. 16.* Hiſtoriam hanc in Annalibus conſcriptam, Hammelæ in archivis religioſè cuſtodiri ait. *Leguntur*, inquit, *& in libris templi ſacris, atq; in ejusdem vitris picta conſpiciuntur: cujus rei oculatus equidem teſtis ſum. Vetuſtior præterea Magiſtratus in hiſtoria hujus confirmationem ſuis codidicillis publicis inſcribere ſolet conjunctim, Anno Chriſti &c. & exitus puerorum anno &c. Obſervatur vero in hunc usq; diem ad perpetuam rei geſtæ memoriam. quòd tympani ſonitus nunquam in eadem admittatur platea, per quam egreſſi pueri, ſi fortè iſthinc aliqua educitur ſponſa donec ex illa exierit: nec etiam chorea in eadem ducuntur. Hinc & nomen conſecuta eſt platea*, die Burge loſe Straß. Martinus Schoockius equidem in peculiari libello inter fabulas relata referre operosè conatur: ſed omnem ejus conatum egregiè Dn. Theod. Kirchmejerus *in peculiari Diſp. Witteberga Anno 1671. habitâ*, retudit.

§. 4. Similia ferè fata ſenſus reliqui, *Olfactus, Guſtus & Tactus*, ceu Viſus & Auditus, per faſcinum experiuntur, ut non tantùm organa ipſa lædantur, ſed præterea ita faſcinentur, ut non percipiant ea, quæ ſunt, & percipere ſe arbitrentur, quæ non ſunt. *Olfactum* faſcinat Dæmon, quando vel organum, vel objectum, dum verba cum homine miſcet, ſic diſponit, ut, quæ adduxit & præſentia habet homo non percipiat putidiſſima & maximè fœtida effluvia: eodem autem diſparente nares ad extremum usque tædium iſtis replentur, quibus ſpiritus immundus aliàs de ſe caret, cujus hic duas ex Godelmanno *lib. 1. cap. 3. n. 8.* recitabimus hiſtorias, quas his verbis proponit: *Cùm in celeberrima Academia Wittebergenſi operam darem ſtudio juris, memini, me aliquoties à præceptoribus meis ibidem audiviſſe, Lutheri ades acceſſiſſe Monachum fores vehementer pulſitantem: cui cùm famulus aperiret, ac ſciſcitaretur, quid vellet? num domi eſſet Lutherus? quærit Monachus. Re cognita, Lutherus eum ingredi jubet, quòd nullum multo tempore vidiſſet Monachum. Ingreſſus hic, ſe quosdam errores Papiſticos habere ait, quorum nomine libenter cum ipſo conferret: propoſuitq; Syllogiſmos, quibus haud difficulter à Luthero ſolutis, alios protulit explicatu non minus faciles. Unde offenſus nonnihil Lutherus, in hæc prorupit verba: Multum mihi faceſſis negotii: aliud enim, quod jam agerem, erat: ſimulq; ſurgens loci à Monacho propoſiti explicationem oſtendit, atq; in ejusmodi collatione cùm*

manus

manus Monachi non eſſe avium unguibus diſſimiles animadverteret, inquit: Tune is es? auſculta, ſententia hæc adverſus te pronunciata eſt, & mox locum in Geneſi commonſtrat: Semen mulieris conteret caput ſerpentis, inde ſubjungit: nec cunctos tu degluties. Hoc dicto victus Dæmon abiit, eliſo crepitu non exiguo, cujus ſuffimen tetri odoris dies aliquot redolebat hypocauſtum. Friburgi in Miſnia venit Diabolus humana ſpecie ad ægrotum, decumbentem in lecto, afferens librum & dicens, ut ægrotus numeraret ſua, quorum recordaretur, peccata, ſe enim illa annotaturum. Ægrotus initiò territus, & tamen animum recipiens, dixit: bene eſt, dictabo tibi ordine mea peccata, ſed titulum præfige illis, hunc in modum: Semen mulieris conculcabit caput ſerpentis. Diabolus hæc audiens abiit, & fœtorem peſſimum poſt ſe in illa domo reliquit.

§. 5. *Guſtum* Satan faſcinat, ut lingua non guſtet ea, quæ ſunt, vel guſtet ea, quæ non ſunt. Hoc fit præſtigioſo ferculorum variorum apparatu menſis impoſito, & ori ad comedendum conceſſo, quem hoſpites per externam formam decepti ex lautiſſimis & magnatum palato ſolitis ferculis conſtare arbitrantur, qui tamen in rei veritate non niſi canum, felium, luporum, corvorum, &c. carnes, & cujusque ori inſolitorum ciborum præſtigiatoriè præparatorum ſeriem guſtui nihilominus gratam exhibet; id quod Sagarum quarundam confeſſiones actis Judicum inſertæ adhuc teſtari poſſunt. Magi ipſi ſæpe deluduntur, ut putent, ſe alimenta vera ſumere, dum ſumunt phantaſtica, referente ex Barth. de Spina Freudio *Quæſt. 67. num. 10.* Attamen utrumque rectè, & cum veritate defendas, ut ſcilicet aliquando iis, quos Sagæ ſuppeditant, veſcantur cibis, qui, ſi deſint, aut aliter Dæmoni, in cujus hæc ſunt arbitrio, viſum eſt, *veſci tantùm ſibi ſolâ opinione videantur*, inquit Remigius *libr. 1. Dæmonol. cap. 16.* Confer infrà *cap. 9. §. 10.* Egregium faſcinationis Guſtus exemplum occurrit in Sagis in Perſia cor hominis devorantibus, quod ſuprà *Part. 2. cap. 1. §. ult.* recitavimus. Guſtus earum ita faſcinatur, ut humanæ carnis eſum inter delicias referant. *Veſci eas humana carne eſt certo certius*, inquit Bodinus *lib. 2. cap. 5.* Nam eam poſt omnem hominum memoriam ſic appetiverunt Sagæ, ut ægrè mortuorum corpora ſervari, aut concludi etiam poſſint, quin illæ ingreſſæ ad oſſa usque abroderent: quamobrem LXVII. capite Legum Salicarum dicitur, Sortilegam, ſi hominem ederit, atque evincatur, ſolidos

lidos ducentos ſoluturam. Philoſtratus Lemnius autor eſt, Lamiam, quæ ſic humanis veſcebatur carnibus Corinthi, ab Apollonio Tyanæo retectam, & ejectam eſſe: quò ſpectans Horatius & velut crudeliſſimum facinus abominatus inquit:

Neu pranſa Lamia puerum vivum extrahat alvo.

Atqui hoc magis in more fuit poſitum, ut cibo iſto alerentur. *Et paulò poſt:* Rondeletius doctiſſimus Medicus & celeberrimus, Magum quendam in Montepeſſulano ſepulchris hærentem obſervavit, qui ad ſepulchrum profectus, ubi mulieris corpus fuerat pridie conditum, ex quo reſcidit femur, quod imponens humeris carnem dentibus mordicùs avellébat. De eodem Lucanus ita canit:

— — Laqueum nodosq́; nocenteis
Ore ſuo rupit, pendentia corpora carpſit,
Abraſit carnes, percuſſaq́; viſcera nimbis
Vulſit, & incoctas admiſſo Sole medullas.

Saga illa cujus ſuprà *cap. 5. in fine §. 4.* mentio facta, hæc judicialiter depoſuit: Daß ſie bey den Täntzen allemal und zuerſt von allen ſolchen ausgegrabenen Kindern eſſ.n müſſen/ und ſolches wegen fremder Hexen. Quæ tamen ultima verba ego non capio. Præter religionis fervorem ſanitatis commodum ad carnis humanæ eſum animavit, adeò ut *Hoſtanes magus hominem in ſacrificiis occidere, eſſe religioſiſſimum, mandere verò ſaluberrimum* tradiderit, Langius *lib. 1. Epiſt. Medic. 71.* Linguam è contra faſcinare, ut non guſtet ea, quæ ſunt, Dæmonis potentiam non ſuperare, patebit ex inferioribus.

§. 6. *Tactum* Magorum Dæmon pro maleficio taciturnitatis, ne occulta pacta prodant, faſcinat, ut non ſentiant ea, quæ ſunt, i. e. maximam etiam continui ſolutionem, in qua doloris ratio formalis conſiſtit, ab exquiſitiſſimis tormentis illata, in equuleo actu non percipiant, ſed contumaciſſimè etiam cum riſu ac ſerena fronte, quaſi re omni in Oeconomia corporis ſalvâ, per faſcinum tolerent, & ut Dn. D. Carpzovius *3. Quæſt. Crim. 125. num. 65.* loquitur, *in ſcala elevata dormiant, non aliter ac in lecto molliter decumbentes.* Faſcino autem carnificis cura ſublato veritatis confeſſioni linguæ fores reſerantur, cujus exemplum notatu dignum Jodocus Damhouderus *in Pract. Crim. cap. 37. num. 2.* & ex eo Godelmannus *lib. 3. cap. 10. num. 38.* tradit. Ille, cùm Civitati Brugenſi

Ffff fuiſſet

fuiſſet à conſiliis, ſeipſum vidiſſe ait in muliercula admodum anu, quæ tum habitu, tum victu, tum inceſſibus, tum moribus, & fucatâ ſanctimoniæ ſpecie ab omnibus in pretio habita & plurimi facta fuerit, veluti vera Chriſti Apoſtola, quòd multarum matronarum filios ac filias quaſi miraculosè curaſſet, gibbos liberaſſet, crura tibiasque confractas illico reſtituiſſet, idque non arte, aut externo medicamine aliquo adhibito, verùm (ut olim Apoſtoli) pietatis aliquo exercitamento injuncto: nempe, ut uno, duobus, aut tribus diebus jejunarent in pane & aqua, vel ut ter legerent orationem dominicam &c. his rebus injunctis ritè expletis, illicò aut certè intra paucukos dies ab incommodis & morbis liberabantur, & firmæ valetudini reſtituebantur, ob eam, quam in ipſam mulierculam ſpem conceperant. Sed hæc (ut è prolixa hiſtoria ſaltem, quæ taciturnitatis maleficium concernunt, adducamus) torturæ tandem tradita, acriterque contorta, nonnulla delicta, eaque leviuſcula confeſſa eſt, inſignia verò maleficia fortiter negavit. Ab hac itaque torturâ levabatur, & utcunque purgata rurſum in carcerem recepta eſt. Poſtea novis indiciis gravata iterum torturæ addicitur. In qua (ut prius) paucula quædam eaque minutiora tantùm confitebatur. Ob cruciatum tamen clamare cœpit: Abripite me ex hoc torturæ ſcamno &c. Relaxatur; ſed novæ torturæ deſtinata non lamentationes aut clamores edidit, ſed horum loco ſubridere cœpit, & quamvis ligata digitorum tamen complosionibus judicibus ipſis inſultabat, dicens: Vos, Prætor, Conſul, cæterique Domini, & tu quoque nefarie tortor, agite, facite poſthac, quod vobis libitum fuerit, nihil nunc in mei torturâ profeceritis, nihil in me valebit veſtra crudelitas. His auditis ſanior Senatorum pars exiſtimabat illam Dæmonis ope factam impaſſibilem. Ex eo namque tempore nihil ferè fateri voluit ex iis, quæ ſecundâ informatione producta fuerant, ſed ſcamno patienter innixa aut riſit, aut dormivit. Hinc factum, ut ſecundò è ſcamno & tortura relaxaretur, & iterum in carcerem reciperetur. Poſtea alii quoque teſtes auditi ſunt, & nova indicia habita, ob quæ jam tertiò torturæ adjudicatur. Verùm priusquam ſcamno adjudicaretur, totius corporis pili & crines abraſi ſunt, poſtea ſcamno imponitur, acerrimè torquetur, nihil tamen fateri voluit. Tandem quibusdam adſtantibus ſuccurrit, eam non eſſe tonſam in pudendis, ſub axillis & in culo: ubi per tonſtrices illi quoque crines abraſi fuerunt, & inter

radendum

radendum reperta fuit pergamena culo cunnoque inſerta, cui inſcripta fuerunt aliquot peregrina vocabula dæmonum, crucibus aliquot inter ſe diſtincta, hæc pergamena Senatoribus exhibita occaſionem præbuit, ut rurſum ſcamno torquenda traderetur, ubi facta planè paſſibilis, omnia nudè fatebatur, quæcunque tribus prioribus informationibus fuerunt propoſita. Cùm autem rogaretur, cur prius fateri noluerit? *Niſi à me*, inquit, *omnes crines, atq; etiam hanc ſchedulam abſtuliſſetis, nunquam à me perquirere quicquam potuiſſetis, ut quæ per illa ob maligni ſpiritus operam facta eram impaſſibilis.*

§. 7. Faſcinatur & tactus, *cùm cutis magica arte ita induratur &* firmatur, ut non tantùm ignis furorem non ſentiat, ſicut Simon Magus in igne poſitus non arſit; ſed & duris & acutis fortiter impreſſis non cedat, omnem armorum ac globulorum è bombardis exploſorum impetum eludat, nullamque ſic ratione continui ſolutionem patiatur. Ars hæc Paſſavienſis, die Paſſauer-Kunſt dicitur, quia in exercitu illo, qui circa Paſſavium collectus, poſtea anno 1611. in Bohemiam irrupit, & Pragam occupavit, primò innotuit, & per totam Germaniam paſſim diſſeminata eſt, àque carnifice ejus loci primò militibus communicata dicitur, Sennertus *lib. 5. Princ. Med. pag. 521.* Tales autem vernaculè dicuntur, feſt/hart/gehärt. Artis hujus experimenta oſtendunt quoque in aliis, cum bruta, poma, pyra, haleces, butyrum &c. ita indurant, ut omnis aciei vim infringant. Non tamen omnibus corporis partibus indurationis iſtud ac immunitatis privilegium conceſſum eſſe dicunt, puta oculis, ori, cervici, loco qui inter ſcapulas eſt, axillis, genubus, atque has à faſcino iſto immunes eſſe referunt.

§. 8. Faſcinatur etiam tactus, *ut ſentiat ea, quæ non ſunt.* Ita Magi ipſi ſæpius faſcinantur, & decipiuntur, cùm ſe tactu percipere exiſtimant, in capite ſe cornua geſtare, ſe habere os bovinum, manuum loco ungulas equinas; cùm ſagæ ſe procos infernales ſeu ſpiritus in amplexibus, oſculis & congreſſibus tangere exiſtimant, qui tamen de ſe carnem & oſſa non habent: caro autem & oſſa quæ tangunt, cadaveris ſunt, quod Dæmon, ut ſuos feliciùs decipiat, ſæpenumero ſubit, teſtibus Hiſtoriarum & rerum Magicarum conditoribus. Faſcinationis tactus & viſus exemplum egregium, ridiculum quidem, verè tamen Diabolicum de publico illo Magiæ Doctore Joh. Fauſtio, reipſa infauſtiſſimo

Digitized by Google

recitat Majolus *Colloq.3.pag.176.* *Is cùm aliquando apud notos quosdam diverteret, qui de ipſius præſtigiatricibus actionibus multa audiverant, ii ab eo petierunt, ut ſpecimen aliquod ſuæ Magiæ exhiberet. Hoc cùm diu recuſaſſet, tandem importunitate ſodalitii neutiquam ſobrii victus, promiſit, ſe illis exhibiturum, quodcunq; expeterent. Unanimi igitur conſenſu petiverunt, ut exhiberet illis vitem plenam uvis maturis: putabant enim propter alienum anni tempus (erat enim circa brumam) hoc illum præſtare nullo modo poſſe. Aſſenſit Fauſtus, & promiſit, jam jam in menſâ conſpectum iri, quod expeterent, ſed hac conditione, ut omnes magno ſilentio immoti præſtolarentur, donec illos juberet uvas decerpere: ſi ſecus facerent, inſtare illis periculum capitis. Hoc cùm ſe facturos recepiſſent, mox ludibriis ſuis hic ebriæ turbæ ita oculos & ſenſus præſtrinxit, ut illis tot uvæ miræ magnitudinis & ſucci plenæ in vite pulcherrimâ apparerent, quot ipſorum adeſſent. Rei itaq; novitate cupidi, & ex crapula ſitibundi ſumptis ſuis cultellis expectabant, ut illos juberet reſcindere uvas. Tandem cùm iſtos leviculos aliquandiu ſuſpenſos in ipſorum vaniſſimo errore tenuiſſet Fauſtus, ſubitò in fumum abeunte vite unà cum ſuis uvis conſpecti ſunt ſinguli tenentes loco uvæ, quam unusquiſq; apprehendiſſe videbatur, ſuum naſum, appoſito ſuperne cultello, ita ut, ſi quis immemor præcepti dati, injuſſus uvas ſecare voluiſſet, ſeipſum naſo mutilaſſet.* Tactu hi ſenſerunt uvas, quæ non fuerunt, & tactu non ſenſerunt naſos, qui fuerunt.

§ 9. Faſcinat etiam Dæmon tactum, cùm eum depravat, hoc eſt, violenter in ſenſorium tactus agit, idque corrumpit, & ſic dolorem infert, qui tactus depravatus dicitur, cujus exempla in re omnibus manifeſtâ adducere ſupervacaneum exiſtimo. Videatur *caput ſequens 9. § 10.*

CAPUT VIII.

Facultas appetens faſcinatur mediante facultate cognoſcente; hanc quomodo Dæmon faſcinet? Amor vel naturalis eſt, qui hîc non attenditur; vel ſenſualis, vel rationalis: & hic & iſte faſcinatur. Cor hominis ab amore non vacat: hic Deo debetur; ſed Dæmon eum ſeducit, & quidem in iis potiſſimum, qui ſenſuum ductum magis ſequuntur. Faſcinum amatorium magicis arti-

bus

bus inferri antiquitatem non latuit. Faſcini amatorii exempla. Judicum favor faſcino procuratur. Odii faſcinatorii exempla. Odium erga Deum Dæmon tempore tribulationis excitare ſtudet. Exemplum odii faſcinatorii mulierum erga Viros. Dæmon ſe reliquis afflectibus faſcinandi ſtudio immiſcet.

§. 1. TEndimus ad reliquas Facultates, & quidem *Appetentem*, quæ per motum à ſenſu provenientem exoritur : eſtque vel *concupiſcibilis* vel *iraſcibilis*. Ad *illam* ſpectant Amor & Odium, Lætitia & Triſtitia, Deſiderium & Fuga: ad *hanc* Ira, Spes & Deſperatio, Timor & Audacia. In omnibus his operoſus eſt Dæmon, ut appetitum per ſe bonum malum efficiat, & per faſcinationem ad abuſum Deo abominandum ſeducat, quod quidem eò feliciùs efficit, quò lubentiùs appetitus ſenſitivus ſenſuum judicium ſequitur. Movetur enim appetitus opinione facultatis cognoſcentis. Si hæc Dæmonis aſtu faſcinatur, etiam illum conſequenter faſcinari poſſe patet. In iſta autem faſcinanda omnem movet lapidem, & exaggerando objectum tum bonum, tum malum ſtudioſè quærit, ut perturbatio oriatur & pugna, diſſidiumque inter partem voluptatis & doloris capacem, & inter conſultantem judicantemque exiſtat, præcipuè verò ſubitò mens objecti gravitate concutiatur, & commota ei mox ſerviat, à quo impellitur.

§. 2. Ad *Amorem* devenimus, qui quidem in genere *vel* naturalis, *vel* ſenſualis, *vel* intellectualis eſt. *Naturalis* in ſympathia radicatus licet faſcinum non effugiat, hoc loco tamen non attenditur. *Senſualis* per rerum ſenſibilium ſpeciem ſenſibus gratam & acceptam generatur. *Rationalis* ex rationis rectæ objecti veram bonitatem æſtimantis dictamine oritur. *Senſualis* ſæpe faſcino apparente objecti ſpecie ſubjicitur & decipitur, quæ ſi detraheretur, odium potius & nauſea oriretur, quàm amor, ſicut Sagæ haud rarò apparente rerum in ſe abjectiſſimarum ſpecie ludificantur, ut ſcybala pro auro accipiant, & circa patibula ſaltantes ſe in magnifico palatio degere exiſtiment. *Rationalis* amor carnis corruptæ perturbationibus frequenter depravatur & faſcinatur, ut rectitudinis oblita ad vitia, ſenſu acriter irritante & appetitu nimiùm ſolicitante inclinet : atque ad hæc per ſenſualem via ſternitur. *Cordi humano ea natura eſt, eaq; proprietas divinitùs indita, ut ab amore*

Digitized by Google

vacare nunquam poſſit. Ex qua amoris neceſſitate apparet, hunc affectuum nobiliſſimum à Deo implantatum, & à Spiritu S. accenſum ſummi boni ſtudio impendendum, Deoq́, reddendum eſſe, ait Dn. Arndius *de Vero Chriſtianiſmo lib. 1. cap. 28.* Diabolus verò amplificando per ſuggeſtiones creaturarum & temporalium bona tam blandè miſerorum mortalium faſcinat voluntatem, ut penetralia animæ ſoli Deo reſeranda, amori ſui ipſius creaturarum & Dæmonis aperiat. Eos autem potiſſimum faſcinat, qui ſenſuum magis, quàm ſpiritus ductum ſequuntur. Senſibus ſenſibilia ſe inſerunt, quæ grata & utili ſui ſpecie corpori magis affini phantaſiam ſeducunt, & tacitè Satanâ ex Dei permiſſu cooperante abripiunt. Mens verò in ſe quidem à ſenſibilibus aliena, corpori tamen ſociata & immerſa, vix, niſi Numinis divini virtute juvetur, è terrenorum compedibus ſe extricare, & in altum evolare poteſt. Tanta eſt mundanorum moles! tanta in Diabolo faſcinandi curioſitas!

§. 3. Faſcinum & maleficium amatorium magicis artibus inferri, antiquitatem non latuit, id quod doctè & ſuccinctè more ſuo Jordanus *Lib. de Divino cap. 23.* tradit. *Theſſala philtra*, ait, *ſeu Chariteſia Irenæi antiquiſſimum ſunt machinamentum magicum. Ne Ægyptios quidem Sacerdotes his abſtinuiſſe ab Heliodoro libr. 3. Æthiop. inſtituimur. Marcum Magum S. Irenæus vocat muliebris pudicitiæ per incantationes expugnatorem: cujus ſectatores etiam Rhodanenſes dementarunt. Etiam Gnoſtici de philtris curioſitatis, ſomniorum artificibus & aſſeſſoribus dæmonibus gloriabantur. Pluto numen illicium ad amorem credebatur, cui ſacra ſtygialia & cocytia parabantur, ſuper tegulis accenſis philtris, quæ inde tegularia dicebantur. Moſen & Salomonem annulos amoris & odii confeciſſe, neſcio quâ fide Joſephus narret. Multitudinem fornicationum & maleficiorum ſeverè caſtigat Deus in Babylonůs, Nahum. 3. Nec improbabile eſt illud Theocriti, Græcos ab his amatoria maleficia didiciſſe. Athenienſes Temniam Sagam ob hæc maleficia morte mulctarunt, ut eſt apud Demoſthenem contra Ariſtogitonem.* Hæc Jordanus.

§. 4. Faſcini amatorii exemplum legimus in vitâ S. Hilarii Abbatis, juvenem quendam in civitate Gaza puellam honeſtam ardenter deperiiſſe. Hanc cum ille in ſuam voluntatem adducere non poſſet, à Magis, qui in civitate Memphis, in templo Æſculapii Sacerdotum officiis fungebantur, remedium petiiſſe fertur, à quibus laminam accepit horrea-

horrendis quibusdam characteribus inſcriptam, quam ex illorum conſilio in limine domus puellæ abſcondidit, protinusque in tantum amorem & deſiderium puella devenit, ut eundem juvenem altâ voce continuo compellare cogeretur. Sequens tradit Codronchus *lib. 3. c. 6. In quodam Hetruriæ oppido, juvenis quidam adeo perditè veneficam mulierem adamavit, ut formoſam alioqui & honeſtam uxorem unà cum filiis reliquerit, & cum pellice ſuorum immemor vitam eoumq; traduxerit, donec uxor de maleficio monita eo conceſſiſſet, & clam maleficii inſtrumento perquiſito inveniſſet ſub lecto bufonem ollâ incluſum, conſutis oculis; Eo igitur abrepto, & ſolutis oculis poſtea igni cremato, confeſtim vir ſuorum recordatus, tanquam è ſomno ſurgens ad uxorem & filios reverſus eſt. Hæc ille.* Huc partum faſcinô magicô Judicum favorem referimus. Siquidem *Magiâ Judices interdum ita dementantur, ut non poſſint non favere parti licèt injuſtam cauſam habenti*, ut habet Balduinus *Libr. 3. Caſ. Conſc. cap. 5. Caſ.* B. Keslerus *in Theol. Caſ. Conſc. cap. 50.*

§. 5. Contrarii ſenſus ratione *Odium* faſcinatorium intelligitur, ſive imaginationis, ſive rationis depravatæ culpâ, Diabolô ubique veliſicante, illud oriatur. Illius exemplum memorabile itidem tradit Codronchus *l. c. p. 115.* ſequentibus: *In oppido Sepino ditionis Neapolitanæ erat quidam Jacobus nomine, cujus uxor tantum odium cum eo exercebat, ut à primo die, quo inter ipſos matrimonium contractum fuit, ſimul habitare non potuerint, tantum abeſt, ut ſeſe invicem copulaverint. Et ſi quando Jacobus ad uxorem accedere voluiſſet, tanto furore ac rabie percita uxor, ut ſe per feneſtram potius præcipitem daret, quàm illum pati poſſet: quod cum cuidam religioſo viro ab ipſis hoſpitio recepto relatum eſſet, de hac re dubius, & ad fidem præſtandam difficulter ſe habens experiundi gratia illico mulierem accerſiri jubet, ejusq; maritus in interiorem adium partem ſeſe abdidit, ne ejus præſentia uxor ingredi renueret. Venit mulier, quæ de odii cauſa contra conjugem interrogata ſuam vicem prius, miſerumq; fatum cum deploraſſet, ſe nullam, inquit, ejus rei rationem reddere poſſe. Quin abſentis mariti tantô deſideriô & amore ſe flagrare dicebat, ut id verbis exprimere nequiret. Cùm autem ad illum alloquendum & videndum accedere vellet, illico imaginationi ſuæ tot deformitatibus & turpitudinibus, totq; horribilibus monſtris maritum depictum apparere, ut mortem prius ſubire vellet, quàm illum ferre aſſerens.*

rens. Quod ejus anima tota omneſq́; vires & ſpirituum partes in maritum tanquam in oblatum malum & ſui perniciem ferebantur. Rurſus eo abſente ejuſdem deſiderio æſtuare ſe ajebat. De cujus mulieris verbis cum bonus ille Sacerdos periculum facere vellet, dixit mulieribus eam comitantibus, ut illam circum pedes & brachia ſuper lectum vincirent. Quo maritus omni repugnantia remota, expeditum acceſſum ad eam haberet. Verebatur enim ille Sacerdos, ne ob deformitatem aliquam celandam mulier ſe ita affectam ſimularet. Uxor deniq́; ob mariti deſiderium ſe ligandam tradidit, rogans, ut ad ſe maritum admitterent. Quo ingrediente, nulla unquam furia tam immanes viſa ſunt, nulla fera tam efferata, nulla belua tanta rabie & furore concitata ei ſimilis inventa fuit. Spumam ex ore emittebat, dentibus fremebat, oculos contorquebat, totumq́; corpus, veluti furiis agitatum ac dæmonibus plenum videbatur. Mulieresq́; ibi aſſidentes retulerunt, ejus ventrem ac ſtomachum funibus contortis ipſis tangentibus refertum viſum eſſe, totamq́; cutim, ut flagris cæſam redactam. Nec furendi finis factus eſt, donec maritus concertationis labore defeſſus & illius miſericordia motus illinc exiit. Et tandem poſt tres annos mulier quædam in veneficiis verſata, quæ Jacobi matrimonium cum illa uxore graviter moleſteq́; tulerat, maleficium, quod patraverat, ſolvit. Et ita Jacobus uxore potitus eſt. Inde in ſumma pace atq; otio tranquilliſſimè vixit. Sic Valecza, Libuſſæ Boemæ famula mulieres à Virorum amore per veneficium adeò avertit, *ut conjuratione initâ ſuos quaq; maritos, fratres, patres, filios una nocte interfecerint, mox arce Viſſegradenſi obſeſſa Primislai Regis exercitum ad internecionem fere ceciderint.* Ex Ænea Sylvio *in Hiſtor. Bohem.* Delrio *lib. 3. p. 1. Q. 4. Sect. 8.*

§. 6. Rationem etiam Dæmon corrumpere & odium erga Deum in animis ſub crucis jugô gementibus conciliare ſtudet. Γεννᾶται τὸ μῖσος ἐκ φαντασίας τοῦ ὅτι πονηρὸν, ἢ κοινῶς ἢ πρὸς αὐτόν ἐστιν ὁ μισούμενος. *Odium gignitur, quod, quem odio quis habet, eum vel ſimpliciter, vel erga ſe malum eſſe imaginatur*, ait Plutarchus *lib. de Invid. & Odio.* Chriſtianis in deſertô crucis & calamitatum degentibus, paneque carentibus tentator odium in Deum concitare laborat hoc perſuaſionis faſcino, non filios eſſe patris cœleſtis, qui eſuriant, malum eſſe Dei animum & aver-

ſum

ſum ab iis, quos malis & afflictionibus variis obruere non ceſſat. Quo de Theologorum monumenta teſtantur abundè.

§. 7. Ita & reliquis animi inordinationibus ſeu affectibus Dæmonem ſe immiſcere, & faſcinô, Deo permittente, ad abſurda homines ſeducere poſſe, ex iis, quæ hactenus expoſuimus, conſtat, ut reliquis affectibus per faſcinum adulteratis uberioris declarationis facem admovere operæ pretium haud videatur. In omnibus autem cauſam exaggerat, & objecti magnitudine phantaſiam faſcinat, ne frenum iis compeſcendis ratio mox injiciat. *In diſciplinâ noſtrâ* (Chriſtianâ) inquit Auguſtinus *lib. 14. de C. D. cap. 5, non tam quæritur, utrum pius animus iraſcatur, ſed quare iraſcatur, nec utrum ſit triſtis, ſed unde ſit triſtis; nec utrum timeat, ſed quid timeat. Iraſci enim peccanti ut corrigatur, contriſtari pro afflicto, ut liberetur, timere periclitanti, ne pereat, neſcio utrum quiſquam ſanâ conſideratione reprehendat?* Ita nimirum peſſimô Cacodæmonis affectu & effectu fieri poteſt, ut affectus in ſe haud malus ratione cauſæ, quæ tenuis, animique commotione indigna, vel ratione modi moderamen requirentis, malitioſus evadat.

§. 8. Facultatem *locomotivam* hominis Dæmon faſcinat, vel motum ejus naturalem auferendo, aut depravando, vel violentum ei inſerendo. In naturali motu vel totum corpus, vel pars ejus locum mutat. Totum locum mutat, cùm progreditur: progreſſus fit alternatione pedum: ſingulæ autem partes concinnam ad motum obtinent fabricam. Verum & totum, & partes ad motum ineptas per faſcinum reddere poteſt magicum ſodalitium, id quod & ratio, & experientia confirmat. Ratio eſt, quia ut ſupra probavimus, Dæmon morbos inferre poteſt. Ergò etiam paralyſin, & univerſalem & particularem, item convulſiones. Experientiâ quoque hoc conſtat, ut exempla congerere operæ non ſit pretium. Niderus unam à ſe viſam ait, quæ vicinæ mentum ſurſum deorſum vertit horrendo ſpectaculo, annotante Bodino *libr. 2. cap. 8.* Mulierem *Luc. 13.* ſpiritus infirmitatis per annos octodecim ita afflixit, ut inclinata inſtar teſtudinis aut beſtiæ incederet, nec ſurſum omninò reſpicere poſſet. Refer huc illud, quod *cap. ſeq. §. 9.* dabimus.

§. 9. Eſt & ejuſdem Facultatis loco motiva quædam faſcinatio, cùm violentus motus infertur, ita homo breviſſimò temporis ſpatio

ſcopis, furca, pallio vel hirco vectus in remotiſſima loca defertur. Non enim ex naturali principio hoc oritur, cum nulla res naturalis eam vim conferre queat: neque homo de ſe eam habet, nec per artem (niſi Paracelſiſtarum, quam Dn. D. Libavius alicubi falsè & verè Gabel-Kunſt vocat) acquirerere poteſt. *Totum quidem animal naturâ ſeipſum movet: corpori autem accidit, ut moveatur naturâ & præter naturam*, inquit Ariſtoteles *lib. 8. Phyſ. cap. 4.* h. e. ſi corpus animalis attendas habita ratione animæ, ejus motus eſt naturalis, quia eſt à principio internô: ſed ſi conſideres non ratione animæ, ſed elementi prædominantis, nunc eſt ſecundum naturam, ut in deſcenſu, nunc contrà, ut in adſcenſu, ut explicat Voſſius *lib. 3. Idol. cap. 37.* Non autem corpus hominis in altum, & in alto ſecundùm omnes ſitus differentias naturâ, ſed ſupra naturam ſeu à ſupernaturali agente movetur. Hoc Dæmon eſt qui vel invifibiliter, vel in aſſumtâ hirci formâ bajulatoris officium gerit. Neque hoc ei impoſſibile, quippe qui creatorem ſuum, Chriſtum asſumſit, ſupra pinnaculum templi ſtatuit, & ſuper montem rurſus transvexit, *Matth. 4.* Adhæc ſi Angeli boni poſſunt hominem per aerem corporaliter transvehere (quod teſtari poteſt Propheta Abacuc, quem capillo capitis apprehenſum ex Judæâ in Babylonem modico temporis ſpatiô Angelus duxit, & reduxit; teſtari etiam poſſunt Angeli illi, qui *2. Reg. 2.* ex ſententia quorundam Theologorum, in ſchemate corporum flammantium Eliam vivum è viventium conſortiô conſpectui mortalium ſubtraxerunt, & ad cœleſte regnum ſurſum deportarunt) etiam malos Angelos id efficere erit concedendum, quia iſtud non ad gratioſa, quæ Dæmones amiſerunt, ſed ad naturalia, quæ retinuerunt, pertinent. Per parietes autem, januam clauſam & foramina anguſta corpus humanum ſine ſanitatis & corporis incommodo infernalis prædo rapere nequit, quia corporum & partium corporis penetratio vires naturæ ſuperat. Dæmon autem nihil efficere poteſt, niſi quod leges naturæ permittunt.

CAPUT IX.

Hominis ſecundùm Facultatem vegetativam faſcino ſubjecti conſideratio. Vita quid? Dæmonem morbos tum per ſe tum per Magos

Digitized by Google

Magos immittere ex ſacris & profanis probatur. Hiſtoria Duffi Regis maleficio læſi. Eam in dubium Cardanus & Wierus vocant, quod mirum videri nequit. Morborum faſcino injectorum quidam Catalogus è Chirlando. Realiter morbos inferri probatur & hiſtoriis confirmatur. Objectio quædam pro Lamiis pugnans diluitur. Res per faſcinum immiſſæ atrociſſimos dolores creant, quod per exempla oſtenditur. Dæmon peſtem quoque immittit, & modum etiam Magos docet. Ita non tantùm morbos, ſed & mortem infert, quod hiſtoriis & Lutheri authoritate confirmatur. Nutritionem Dæmon quoque faſcinat phantaſticum alimentum ſubminiſtrando, quandoque tamen verum porrigit. Faſcinum lactationis. Augmentativam facultatem Dæmon faſcinat. An arte magicâ fieri poſſit, ut gigantes & Pygmæi generentur? illud negatur, hoc conceditur.

§. 1. Vegetativam in homine potentiam, faſcino ſubmitti explicandum reſtat. Hic primum Vita, deinde Nutritio, hinc Augmentatio & denique Generatio occurrit. *Vita* principiorum in ipſo ortu communicatorum fluxus eſt & continuatio. Fluxum iſtum & continuationem ſeu Vitam Dei permiſſu (quem ubique ſupponimus) mirè indefeſſus omnis mali artifex, & morbos, & mortem inferendo, turbat tum per ſe, tum per Magos & Sagas. *Illud* ſacra, hoc profana teſtatur hiſtoria. Sacra quidem *Job. 2. v. 7. Egreſſus igitur Satan à facie Domini percuſſit Job. ulcere peſſimo à plantâ pedis uſque ad verticem ejus. Marc. 9. v. 7.* quidem ad Jeſum ait: *Præceptor, adduxi filium meum ad te habentem ſpiritum mutum, & quandocunque eum corripuerit, lacerat eum, atque ille ſpumat, ac ſtridet dentibus ſuis & areſcit.* Hinc D. Balduinus *lib. 3. Caſ. Conſcient. 1.* aſſerere non dubitat, Diabolum, quemadmodum à Deo petiit facultatem percutiendi corpus Hiobi, etiamnum petere, ſibi concedi poteſtatem in alicujus hominis corpus; *unde*, inquit, *ſunt interdum ſubitanei morbi, qui ex improviſo hominem obruunt, & lethaliter deprimunt, ſæpeq; numero medicorum omnium opem ſuperant.* Ægrotus ille *Matth. 9. v. 15.* vocatur Lunaticus, ut adeò Dæmon eum mutum, ſurdum & epilepticum reddiderit. Contractura cruciavit Diabolus mulierem *Luc. 13. v. 11. Et ecce*, inquit, *mu-*

lier, quæ habebat ſpiritum infirmitatis annis decem & octo, eratq; contracta, nec omninò poterat erigere caput.

§. 2. *Hoc* profanæ hiſtoriæ paſſim occurrentes propalant, quarum nonnullæ ſaltem conſentiente Sagâ, nonnullæ verò ſagis cooperantibus Satanam morbos inferre teſtantur, ex quibus duas admiratione dignas ſeligere placet, *Malleus Maleficar. Tom. 1. Part. 2. Quæſt. 1. cap. 11.* ſequens tradit Exemplum: In Diœceſi Baſilienſi, in confinibus partium Lotharingiæ & Alſatiæ, cùm quidam honeſtus laborator quædam verba dura contra rixoſam quandam mulierem protuliſſet, illa indignata minas adjecit, quòd in brevi ſe de eo vindicare vellet. Et ille licet parvi pendiſſet, eadem tamen nocte ſibi puſtulam accreviſſe ſentit, fricando tamen paululum, & tangens totam faciem inflatam & tumefactam cum collo perſenſit, in tantum, ut horribilis ſpecie lepræ etiam per totam appareret corpus, qui non diſtulit, ſed quanto citiùs amicis & conſulibus accerſitis, rem geſtam ſuper comminatoria verba mulieris narravit, & quod ſic mori ea fide & ſuſpicione vellet, quod illa ſibi arte magica eadem malefica intuliſſet. Quid plura? mulier capitur, quæſtionibus exponitur, & crimen fatetur. At judex de modo & cauſâ diligentiùs inquirens, reſpondit: cùm me verbis opprobrioſis homo ille aggreſſus fuiſſet, ego ira ſuccenſa, cùm ad domum veniſſem, malignus ſpiritus cauſam triſtitiæ inquirere cepit, cui cùm ſingula enarraſſem, & ut me vindicare poſſem, eidem inſinuando inſtarem. Ille inquiſivit, dicens. Quid ergò vis, ut ei faciam? At ego reſpondi: Vellem, ut inflatam faciem ſemper retineret: & ſic ille abſceſſit, & illam infirmitatem ultra, quàm petii, homini intulit, ego enim ut tali lepra eum percuteret, minimè ſperaſſem.

§. 3. Admirabilem refert hiſtoriam ex Hectore Boëthio *lib. 11. Hiſtor. Scotor.* Cardanus *lib. 15. cap. 80. de Variet. Rer. p. m. 983.* quæ ſic habet: Inter hæc Duffus Rex incidit in languorem non tam gravem quàm cunctis vel eruditis medicis (Scotorum tunc vivendi modi corporeæque conſtitutionis, quos nondum peregrinæ invaſerant ægritudines, habitâ ratione) cognitu difficilem, Siquidem ſine ullo ſignô bilis, pituitæ, alteriusve peccantis humoris exundantiæ, vel ab humano temperamento lapſus Duffum ſenſim afflixit. Noctu enim ſub perpetuâ vigiliâ decumbens in ſudorem ſine modô ſolvebatur: interdiu vix dolore,

ore, quo nocte laboraverat levatus, quieti ſe dabat. Corpus lenta ficiebatur tabe, effœto ſimillimum. Hærebat cutis rigida, venas, vos, & qua forma ac ſitu oſſa eſſent humana, ſpectantibus oſtendens. Suavis ac uniformis ſpirituum à corde profectus, quod tactu cordialis venæ, arteriæ deprehendere vitale humidum nihil temperie exceſſiſſe, demonſtravit. Vividus illi color, aurium oculorumque vigor integer aderat, temperatusque frequentior cibi potusque appetitus. Hæc ſanitatis ſigna in languente, multoque dolore afflicto medici cum admirationi darent, poſteaquam, quæ ſuarum erant partium egiſſent, nihilque inveniſſent ad ſuperfluum nocivumque ſudorem ſiſtendum accommodatum, aut quod ſomnum provocaret; ſed Rex in horas magis magisque ſudore & perpetuâ vigiliâ angeretur, verſi ad patientis conſolationem (nam huic ſoli locus eorum ſententia erat relictus) precari cœperunt benè de ſalute ſperaret, haud ſibi deeſſet: fore, ut externorum medicaminum medicorumque, quos ipſi ocyùs accirent, ope, quòd peregrina & parum eis cognita eſſet ægritudo: adventante autem vere, ſoleque, vitæ in animantibus aſſertore, ad nos redeunte conſequeretur ſanitatem. Obortus eſt ſub id tempus incerto autore popularibus ſuſurris rumor, Regem veneficarum mulierum, & arte dæmoniacâ, non naturali morbo tabeſcentem per tam longa tempora corpore ac viribus confici: easdemque apud Forres, Moraviæ oppidum, magicam & ſortilegam artem in Regis perniciem exercere. Horum fama illicò ut ad Regis aures pervenit, ne auctus rumor, re propalatâ, faſcinatrices, ut ſupplicium evaderent, in fugam ageret, mittuntur in Moraviam, qui an vera eſſent, quæ ferebantur, perquirerent. Miſſi nuncii itineris cauſam diſſimulabant, & veluti ineundæ pacis gratia inter Duffum Regem & conjuratos Moravos Forres adiere: noctuque in arcem admiſſi (ſteterat ea adhuc in Regis fide) quamobrem venerunt Donevaldo arcis præfecto, ut imperatum eis erat, exponunt, ejusque fidem & auxilium ad negotium conficiendum implorant. Milites, qui in arcis erant præſidio, tenuit nonnihil hujusmodi rei ſuſpicio. Nam ex proſtituta quadam (erat huic mater ſortilega & incantatrix) dum blandiusculè eam tractaret amator de regiæ valetudinis tempore, modò, perpetuitate: quibus ſortibus, quibus magicis carminibus uterentur veneficæ, poſteaquam nonnihil audiverat, ſodalibus indicavit, & illi Donevaldo, Donevaldus autem

regiis legatis; meretricemque tempeſtivam tanti facinoris nunciam (erat ea tum fortè in arce) Donevaldus ad ſe accitam quæſtionibus, quo ordine cuncta gerebantur, & in quibus ædibus, ubi fateri coegerat, mittit intempeſtâ nocte milites ad rem omnem explorandam. Hi in ſortilegarum ædes foribus vi recluſis irrumpentes, veneficarum unam cereum ſimulacrum ad Regis Duffi imaginem dæmoniacâ arte (ut credere par erat) confectum, ligneo affixum veru, ante ignem torrentem, alteram carminibus recitatis liquorem quendam fundentem ſenſim ſupra ſtatuam invenerunt. Prehenſæ itaque ocyùs faſcinatrices, conjectæque in vincula, & tractæ ſimul cum ſimulacro in arcem, rogatæ ad quid ſub nocte carmina recitantes, effigiem Regis igni exponerent, reſponderunt, dum ſimulacrum igni adhibitum torreretur, Duffum Regem in ſudorem ſolvi, carminibus autem recitatis perpetuâ teneri vigilia, & ad liqueſcendam ceram macie confici. Conſumptam autem ceram, Regis mortem continuò ſequuturam: ita ſe malos Dæmones docuiſſe, ad facinusque exequendum mercede à Moravorum primoribus conductas. Perciti ita aſtantes ad anus verba, effracto ſimulacro, ut veneficas ſcelus ingenti luentes ſupplicio, flamma conſumeret, extemplo curarunt. Ferunt ſub tempus, quo hæc in Forreſſenſi arce ſunt acta, regem languore levatum, & nocte absque ſudore quieviſſe. Poſtridieque redeuntibus viribus, quæ erant humanæ facultatis promptè egiſſe, perinde ac ſi nulla adverſa valetudine antea fuiſſet detentus, verùm utut ſe res habuit, Duffus recreſcentibus viribus ſanitati brevi reſtitutus.

§. 4. Cardanus quidem & Wierus *lib. 3. cap. 14.* hanc de Scotorum Rege hiſtoriam fabulis annumerant, & Boethium condendæ hiſtoriæ haud jucundæ non ignavum authorem alliciendi lectores causâ conſcripſiſſe, ut, quos Scythica facta moresque, tum regionis deſcriptio non delectarent, fabulæ tædium ſaltem minuerent. Verùm & Cardanum & Wierum ſuo nos abundare ingenio permittimus, ut qui omnia, quæ Lamiæ ſe facere putant, pro meris ſomniis & phantaſiæ anicularum depravatæ errore vel fabulis & figmentis malè (Confer ea, quæ habentur infrà *Part. 6. cap. 1. §. 3.*) habent. *In univerſum*, ait Cardanus, *tribus maximè hac deceptio conſtat, atra bilis imaginibus, conſtantia ipſorum, qui hac labe correpti ſunt, ac fraude judicum.* Itaque mirum non eſt, nihil eorum, quæ pro palliando errore & ſagarum facinore facerent, eos omiſiſſe,

miſiſſe, & tegumenta varia artificioſè contexuiſſe, quorum tamen pretium exiguum eſſe noſtra ætas variis & infinitis in foro judiciali agitatis actibus criminalibus confirmata deprehendit. Paulus Ghirlandus expertus & prudens Lamiarum examinator *de Sortileg. Quæſt. 6. num. 12.* morborum per faſcinum productorum Catalogum quendam exhibet & ait: *Veneficæ quædam redigunt quædam in pinguedinem, cum quibus faciunt diverſas unctiones maleficas, ex quarum tactu aut aliorum cibo vel potu in humanis aut brutorum corporibus infinitæ cauſantur ægritudines & morbi intrinſeci, quandoque ex his provenit privatio, quandoque verò membri debilitatio, nervorum attractio, dolor capitis, dentium, pectoris, ſtomachi, ventris, cordis, & iſte ſæpius cæteris evenit: quandoque renum dolor intenſivus, aut alterius membri, aut partis corporis: quandoq. verò provenit febris, tuſſis & dementia, hydrops, aut aliqua tumefactio carnis in corpore, ſive apoſtema extrinſecus apparens: quandoque verò intrinſecè apud inteſtina aliquod apoſtema fit adeò terribile & incurabile, quod nulla ars Medicorum ſanare & removere poteſt, niſi accedat alius maleficus ſeu ſortilegus, qui contrariis remediis & medelis ægritudinem ipſam maleficam tollat, quam facilè & brevi tempore removere poteſt.* Hæc Ghirlandus. Lappones & Finni quos jaculis magicis digiti longitudine petunt, omnes oborto carcinomate in crure vel brachio intra triduum moriuntur, teſte Olao Magno *libr. 3. cap. 17. Hiſtor. de Gentib. Septentr.*

§. 5. Atque operam ſuam etiam Sagas in inferendis morbis non phantaſticè, ſed verè, & realiter conferre, id ſatis confirmat, quòd inſtrumentis magicis ſublatis, vel ſagis ipſis ad rogum damnatis ac demortuis morbi ceſſent, cùm tamen Dæmon ſemper ſuperſtes maneat. Ita Joh. Bodinus *in Confutat. Oper. Johan. Wieri pag. 518.* refert, Biebranam quandam Sagam infirmaſſe homines, mirificèque diſtortos reddidiſſe, eosque, beſtias & fruges perdidiſſe: ea autem ad Lugdunum anno MDLVI. cremata ea omnia ceſſaſſe. Idem Judex, ex quo iſta & ſequens Bodinus cognovit, narravit, cùm Saga iſta cuidam fœminæ comminata eſſet, eam nunquam lactaturam, ita accidiſſe, & lac ejus ſubitò exaruiſſe, & quamvis multos liberos pareret, tamen ubera ſemper aruiſſe; crematâ verò Saga ſtatim copioſè lacte abundaſſe, quamvis non propterea Satanas vivere deſtitiſſet. *Ex quodam nobili honorato viro*, pergit Bodinus, *cognovi,*

cognovi, uxori ſua ab amita impedimentum fuiſſe factum, ne pareret. (ſic illa moriens confeſſa eſt) ut ſucceſſionem liberis acquireret : Illa ut mortua eſt, hanc brevi gravidam factam peperiſſe ſemel atque iterum, cum annos jam undecim conjugati vixiſſent. Satanas verò non erat mortuus.

§. 6. Gratis etiam opponitur, anus eſſe melancholicas & deliras: item per ſomnia & imaginationem ſaltem exiſtimare, ſe morbos inferre, & alia patrare. Ad quod Thomas Eraſtus *de Lamiis pag. 29.* doctè reſpondet : *Non ſola anus, aut imprudentes fœminæ his malis irretiuntur, ſed juvenculæ quoque, & integra ætate plurimæ, adeoq́; viri hac peſte inficiuntur, quod negari à nullo poteſt. Et ut non nego, inſipientes & fatuas eſſe, quæ ſe à Dæmone mendaciorum patre dementari patiuntur, ita audacter affirmo, plerumque callidiores (ſed petulantiores, libidine, irâ, invidiâ, odioq́; tabeſcentes, ac pietatem contemnentes) ab ipſo tentari & expugnari. Melancholicas verò non eſſe, id demonſtrat, quòd in omnibus aliis ſapiunt, quod peccare ſe ac malè agere præclarè norunt, (& ob id ſummo ſtudio nequitiam ſuam occultant) quòd ſimilia omnes ferè ſcelera patrant, ſimilibusq́; modis & artibus in perficiendo utuntur, quod denique alios eadem docent, ac varias artes ad perſuadendum adhibent.* Et *pag. 122. Nec ante, nec poſt factum, nec in ipſo facto plerumq́; vel ſuſpiciunculam reperias mentis inſanæ, ut excuſari eam ob cauſam poſſint, & impunè flagitioſè egiſſe debeant. Deinde ſi melancholia laborant, qui fit, quòd inter ſe omnes tot jam ſeculis etiam diverſiſſimis locis capta perpetuò conſenſerunt ? Ne fingere quidem licet hîc aliquid (ſi in ipſa re nihil eſt, quàm imago aut phantaſma aut ſomnium) quod reſpondeas. Melancholici planè incredibilia ſibi perſuadent. Sed vix omnibus ſeculis duo ſunt reperti, qui idem imaginati fuerint. Ex quo apertè perſpicitur, falſiſſimum eſſe, quod dicitur, ſtriges melancholico ſucco obrutas narrare imaginationes tantùm & fabulas. Non enim poſſet inter eas tantus eſſe conſenſus : non magis, inquam, eadem cogitarent, dicerent, facerent, quàm ſomniantes.* Confer quoque D. Sennertum *libr. 6. Princ. Med. Part. 9. cap. 5.*

§. 7. Atrociſſimos autem dolores & graviſſimos morbos ea, quæ Dæmon per faſcinationem in corpus transfert, pariunt. Siquidem dum ſpatium in anguſtis locis vi quærunt, idque ſine continui ſolutione fieri nequeat,

nequeat, non poteſt non dolor exoriri, eò quidem gravior & acerbior, quò ſolutio eſt major, & pars læſa ſenſibilior, vel res immiſſà virtute rodendi & pungendi potentior, ut ſunt vermes, erucæ, claves, acus, ligna &c. Langius *lib. 1. Epiſt. 38.* refert, anno 1539. in quodam Eiſtetenſis Epiſcopi ditionis pago, Fugenſtal, Ulricum Neuſeſſer, agricolam, cùm crudelibus dolorum tormentis in altero hypochondriorum latere conficeretur, ſubitò clavum ferreum ſub illæſa cute manu apprehendiſſe, quem Chirurgus illic balneator novaculà exciderit, nec tamen dolores ceſſaſſe, ſed indies magis incruduiſſe. Quare cùm nullum aliud doloris remedium, quàm mortem putaret, arrepto cultro guttur ſibi abſcidiſſe. Porrò cùm cadaver aſtante magnâ hominum frequentia apertum eſſet, & ventriculus inciſus, in eo lignum teres & oblongum, quatuor ex chalybe cultri, partim acuti, partim inſtar ſerræ dentati, & duo ferramenta aſpera reperta fuiſſe, quorum ſingula ſpithamæ longitudinem excedebant, adfuiſſe & capillorum inſtar globi involucrum. Antonius Benivenius *de Abdit. Sanat. & Morb. Cauſ. cap. 8.* narrat, mulierem quandam ſedecim annos agentem ſubitò in horrendum clamorem erupiſſe, ejusque ventrem ita intumuiſſe, ut fœtum octimeſtrem geſtare videretur, & ita convulſionibus correptam fuiſſe, ut plantæ pedum cervicem attingerent & tandem in vomitum prorupiſſe, quo ligna & recurvos clavos, æreasque acus unà cum cera & capillis in globum mixtis vomitu ejecit, & tandem jentaculi fruſtum tantæ magnitudinis, ut devorare integrum nullus potuiſſet, idque ſæpius ipſam feciſſe. Varias hujus farinæ hiſtorias collegit Langius *loc. cit.* Sennertus *libr. 5. Pr. Med. Part. 9. cap. 5.* Sebizius *Diſcurſ. de Caſu Adoleſcentis.* Baldaſſar Timæus à Güldenklee *lib. 7. Caſ. Medic. lib. 24.* & alii plures habent: quibus junge Gregor. Horſtium *in Addit. ad Marcelli Donati editionem novam pag. 716.* Caſp. à Reies *Elyſ. camp. Quæſt. 97. num. 10.*

§. 8. Peſtis quoque magiſtrum Diabolum vocat Athanaſius Kircherus *Scrutin. Peſt. Sect. 1. cap. 10.* atque eum artem hanc ſcholæ & clientelæ ſuæ addictos & clientela profeſſa ſibi ſubjugatos diſcipulos, Magos & Necromantas edocere ait; edoctos verò tanquam vicarios quosdam, & ad nutus ejus promtiſſimos miniſtros, domus, urbes, regiones funeſta & Circæa venenorum unguentorumque compoſitione cum ingenti mortalium ſtrage infeſtare. Quæ omnia luculentis ibi Kircherus

rus exemplis illuſtrat. Quibus addi poteſt & illud, quod Cardanus *loc. cit. in fine capitis* recitat, notatum Caſali urbe Salaſſiæ Italiæ regionis. Conjurarunt circa annum Domini MDXXXII. viri ac fœminæ circiter quadraginta: inter quos carnifex erat, ut cùm peſtis antea ſæviiſſet, tunc verò jam miteſceret, unguentum conficerent, quo ungentes portarum vectes, qui eos tractarent, inficerentur: pulverem quoque conficiebant, quem ſuper veſtes clam ſpargentes exitium illis afferret. Latuit aliquandiu hæc res, ſublatique multi: atque etiam à conjunctis data veneficis pecunia, hæreditatis cauſa. Sed cùm cujusdam nomine Neci fratrem atque unicum filium ſuſtuliſſent, vixque alii, quàm domini ipſi domuum aut filii perirent, ſimulque animadvertiſſent Androginam ſe in domos inſinuantem, atque eos maximè perire, quorum domum ingrederetur, deprehensâ conjuratione, omnes exquiſitiſſimis tormentis necati ſunt: faſſi etiam decreviſſe in pompa celebri divi cujusdam, ſubſelliis perunctis, univerſos cives occidere: paratasque ad hunc ſupra viginti ollas. Tentarunt & idem Genevæ pòſt, dederuntque pœnas.

§. 9. Ex dictis jam patet, non morbos ſolùm, ſed & mortem Dæmones & Magos inferre. Septem Saræ Viros non coeundi duntaxat virtute, ſed vitâ quoque Aſmodæus privavit. Exemplum huc, quod infra *Part. 5. cap. 5. §. 13.* ex Remigio dabimus, referatur. Lavaterus *lib. de Spectris Part. 1. c. 12. p. m. 67. ex collectaneis Locor. Comm.* Joan. Manlii ſcribit, Theodorum Gazam prædium habuiſſe in Campania, ex beneficio Nicolai Pontificis. In illo prædio cùm colonus effodiſſet urnam in qua fuerunt oſſa, apparuiſſe illi ſpectrum, quod juſſit eum urnam rurſus ſepelire: niſi enim id faceret, fore, ut filius ejus moreretur. Cùmque id colonus, neglexiſſet, ejus filium paulò poſt noctu interfectum fuiſſe. Interjectis aliquot diebus revertiſſe ſpectrum, minitans colono ſe etiam alterum filium interfecturum, niſi oſſa conderet. Colonus admonitus accepto damno, videns etiam alterum filium in morbum incidiſſe, rem Theodoro refert, Is profectus cum eo in prædium, & in loco, ubi colonus urnam eruerat, rurſum facto ſepulchro urnam cum oſſibus ſepeliunt. Repoſitis oſſibus in ſuum locum filius coloni ſtatim convaluit. Spectrum illud Dæmon fuit, à quo filius eſt interfectus. Sed & Magorum & Magarum colluvies idem efficit. Obſtetricem quandam quadraginta, & aliam abſque numero, pueros necaſſe

ex

Digitized by Google

ex Sprengero ſupra *Part. 3. Sect. 2. cap. 5. §. 11.* notavimus. Convictus Raziorum Baro ſe octo infantes confeſſus eſt occidiſſe, & ſacrificaſſe Diabolo, & ſibi Satanam indixiſſe, ut ſuum ipſius puerum adhuc ſacrificaret, avellens ab uterô matris, quæ rem ſubodorata eſt, itaque judicium in eum conſtitutum, Bodinus *lib. 4. cap. 4. pag. 421. & 441.* Exemplis acta Judicum abunde ſunt referta. Nos jam domeſticum, quod hac in urbe contigit, dabimus. Saga quædam, die Gründel-Füllerin dicta, ante biennium ad capitis & ignis ſupplicium damnata in hoſpitiô publicô habitans filiolum hoſpitis ſui, traditâ pulveris albi, quem à Satanâ acceperat, portione, pyroque, extractô petiolô, indita, certiſſimæ interneccioni tradidit. Amore quòd puerum, quem amaſium ſuum vocarat, fuiſſet proſecuta, facinus iſtud patrare, primùm recuſa-rat; ſed tandem ſub gravi inverſionis colli comminatione ad id Dæmon eam coegerat. Eadem Lamia (ut & hoc addam) ejusdem pulveris portionem minimam magnitudine ſeminis papaveris Salvi Conductus filiolo eodem modô in pyro exhibuit, cujus uſum non quidem mors, partium tamen inferiorum aridura & contractura, ambulandique impotentia excepit. Faſcinum ipſe ego vocatus ex pilorum frequenter cum ſcybalis excretorum copiâ, quæ in diætâ curioſè à parentibus præſcripta & obſervatâ ſupernaturale quid arguebat, collegi. B. Lutherus *in Comm. Epiſt. ad Galat. cap. 3. negari*, inquit, *haud poteſt, quin Diabolus vivat, imò regnet in toto mundo, Faſcinum autem & veneficium ſunt opera Diaboli, quibus non ſolùm nocet hominibus, ſed, permittente Deo, quandoque occidit.* Idem B. Lutherus *in Epiſt. quadam Ann. 1526. d. 14. Julii ad Wenceslaum Linckium*, exaratâ, allegante Dn. Rauppio *Bibl. Portat. Practic. Loc. 4. pag. 434.* ita ſcribit. *De phreneticis ſic ſentio, omnes moriones, & qui uſu rationis privantur, à Dæmonibus vexari, non quòd damnati ſunt ideò, ſed quòd variis modis Satan homines tentat, aliòs graviùs, aliòs leviùs, aliòs longiùs. Quod Medici multa ejusmodi tribuunt naturalibus cauſis, & remediis aliquando mitigant, quod ignorant, quanta ſit potentia & jus Dæmonum, Chriſtus non dubitat curvam illam anum in Evangelio vinctam à Satana dicere, & Petrus Actor. 10. oppreſſos à Diabolo dicit, quos Chriſtus ſanarat, ita etiam multos ſurdos, claudos, malitiâ Satanæ tales eſſe, Deo tamen permittente; deniq. peſtes, febres, & alios morbos graves opera Dæmoniorum eſſe, qui & tempeſtates,*

incendia, frugum calamitates operantur, verè affirmamus. Summa, mali ſunt Angeli, quid mirum, ſi omnia faciunt mala, humano generi noxas, & pericula intentent, quatenus Deus permittit, etiam ſi plurima talia herbis & remediis naturalibus curari poſſunt, volente Deo & miſerante noſtri? Exemplum Jobi indicat, quæ paſſus ſit à Satana, quæ medicus omnia naturaliter fieri & curari aſſereret. Sciendum igitur phreneticos à Satana tentari ſaltem temporaliter. At Satan non faceret phreneticos? qui corda replet fornicatione; cæde, rapina, & omnibus pravis affectibus. Summa, Satan nobis proprior eſt, quàm ullus credere poſſit, cum ſanctiſſimus ſit propinquiſſimus, adeò ut ipſum Paulum colaphizare, & Chriſtum vehere poſſit, quorſum libet. Hæc autem Lutheri verba non de corporali obſeſſione eſſe intelligenda, Dn. Rauppius ibidem monet, ubi etiam ſuffragium ejusdem Lutheri ſubjicit & *Theol. Caſ. Conſc. pag. 435* in quæſtionis hujus reſolutione. Ob die unſinnigen Leute vom Teuffel geplaget werden? Reſponſionem hisce concludit: Fürs dritte ſoll gleichwol auch nicht geläugnet werden/ daß der böſe Feind/ als der gern GOtt und ſeinen Creaturen Abbruch thut/ wenn er ſihet/ daß ein Menſch aus natürlichen Urſachen zur Verirrung und Zerrüttung deß Verſtands geneigt/ ſeinen Fleiß mit anwende/ und ſich mit denſelben Urſachen conjungiret/ auch daher/ ſo viel Gott zuläſt/ dieſelbe ſtärcke/ vermehre und zur Würckung richte. Item darauf durch GOttes Verhängniß den perturbirten Menſchen je mehr und mehr zuſetze/ und wider GOtt zu reden und zu thun treibe. Und auf dieſe Weis und Maß iſt deß Herrn Lutheri Meinung zu verſtehen/ dahin gehen auch ſeine Gründe/ darum ſie auch den natürlichen Urſachen der Verirrung vieler Leute nicht ſolten entgegen geſetzet werden.

§. 10. Ut principia ab ortu homini communicata continuentur, *nutritione* opus eſt. Sed nec hanc à faſcinô & ludibriô Dæmonis immunem ſemper manere, experientia docet. Infantes enim & adultiores per faſcinationem ad tantam quandoque maciem & tabem tam univerſalem totius corporis, quàm particularem determinatarum partium reduci experimur, ut ſceleton referre videantur, aut ut noſtrates loquuntur: Sie dörren aus wie ein Kun-Steck/ ob nutritivæ facultatis læſionem & impedimentum. Quandoque ita nutritionis organa varii generis cibis deludit Satan, ut fame homines nihilominus opprimantur, cujus exemplum notat Bodinus *libr. 2, cap. 4.* Ubi, *vivunt*, inquit,

Digitized by Google

inquit, *adhuc memoriâ noſtrâ plurimi, qui Comitem quendam Aſpremontenſem norunt, omneis domum ad ſe venientes tractare magnificè excipereq; ſolitum, adeò ut accurati cibi, officia, omniumq; rerum copia ſummoperè turmis eò divertentibus ſatisfacerent, ſed homines illos & equos, cùm primum ab eo exibant, fame & ſiti oppreſſos eſſe, quod de multis adhuc ſuperſtitibus me audire memini.* Remigium quoque audire juvat, ſequentia *lib. 1. cap. 16.* tradentem: *In confeſſo eſt omnibus, quos ſic Diabolus ſua dignatur menſâ, adeò omnes ejus epulas ſordere, ſive earum apparatus oculis, ſive odor naribus percipiatur, ut vel famelico, ac latranti ſtomacho facile nauſeam parere poſſint. Barbelina Rayel & Sibylla Morelia cibos illic apponi ajunt, omnium generum; ſed adeò viles, illiberales ac malè conditos, ut vix ſint veſcendo. Nicolaus Morelius ita triſtem, aſtrictum, atq; amarum illis eſſe guſtum, ut ſumtos confeſtim præ moleſtiâ ſibi neceſſe fuerit exſpuere. Quod peſſimus Dæmon videns, adeò indigne ferebat, ut vix manus abſtineret. Vinum præterea inſtar atri atque inſynceri ſanguinis in ſordido aliquo ſimpulo epulonibus ſolitum propinari, &c. Pleriq; eorum, qui modo ſunt memorati, iſtis non expleri famem, aut ſitim ſedari; ſed cibi potusq; aviditatem atque appetentiam tantam ſupereſſe, quanta antea fuerit maxima. Veris tamen epulis ſuos nonnunquam Dæmones accipere dicit, ſed ex morticinorum carnibus, aliisq; rebus, quas homines habent pro derelictis.* Hæc ille.

§. 11. Energumenorum ſtomachum monſtroſa voracitatis ingluvie quandoque vexat. *Fuit, teſte Theodoreto in Hiſtor. SS. Patrum, Sect. 13. obſeſſus, qui, tametſi uno die triginta gallinas abſumeret, famem tamen ſatiare non poterat. Alium fuiſſe refert Palladius in Vita Abbat. Macar. Sect. 17. qui trium modiorum panes una vice devorare ſolebat & eosdem mox eructans reſolvebat in vaporem: & ſi panes deerant, ſua ipſe excrementa comedebat, & ebibebat lotium.* Hæc Schottus *Phyſ. Curioſ. lib. 4. cap. 6.*

§. 12. Nutritivam facultatem ſi Dæmon faſcinat, etiam *Augmentativam* conſequenter faſcinari poſſe, ultrò fluit, quia ex ampliori nutritione augmentum homo in accretionis annis capit, ideoque hæc ab iſtâ pendet. Iſtâ ergò per faſcinum impeditâ, hæc quoque non poteſt non impediri. Quæritur hic: *An arte magicâ fieri queat, ut gigantes vel pygmæi naſcantur?* Fr. Valleſius *Sacr. Philoſ. cap. 8.* affirmat

Hhhh 3 & per

& per filios Dei, qui *Gen. 6.* dicuntur, filias hominum, quòd eſſent pulchræ, accepiſſe ſibi uxores ex omnibus, quas elegerant, Dæmones intelligit. *Cùm dæmones*, inquit, *mendaciſſimi hanc de ſe opinionem ſtuderent ingerere, quòd generarent, curabant omni arte, ut grandes, robuſtiſſimi, ferociſſimi ac nequiſſimi naſcerentur, ut parentum ſimilitudini imputaretur. Præterquam quòd tales illi vellent eſſe omnes homines. Quâ verò id arte efficere poſſent, dicam: immittebant in uteros, neq; qualecunq; neque quantulumcunq; ſemen, ſed plurimum, craſſiſſimum, calidiſſimum, ſpiritibus affluens & ſeri expers. Id verò erat eis facile conquirere, deligendo homines calidos, robuſtos, & abundantes multo ſemine, quibus ſuccumberent; deinde & mulieres tales, quibus incumberent; atq; utriuſq;, & viris, inquam, & fœminis voluptatem ſolitò majorem afferendo.* Delrius *lib. 2. D. M. Quæſt. 15.* in eo quidem Valleſium reprehendit, quòd Gigantes illos Sacræ S. ex Dæmonibus incubis & ſuccubis ita procreatos putet, in potentiâ tamen generandi eidem adſtipulatur, neque id repugnare Dæmonis potentiæ & induſtriæ ait, & ſubjungit; *Nam Gigantes fuiſſe impudentis protervia ſit negare, cùm S. S. teſtetur Gen. cap. 6. & omnium gentium Annales ſimilia multa proferant, &c.* Pygmæos autem dicit Dæmonum efficere cauſis contrariis adhibitis, ut ad juſtam corporis humani ſtaturam non perveniant.

§. 13. Verùm enim verò Gigantum productionem Dæmonis potentiæ & induſtriæ non repugnare, nos utrique negamus: ſiquidem augmentativa virtus animæ eſt propria, quam neque Dæmon, neque homo, neque artifex poteſt amplificare, & ut homo conſtitutum ſibi quantitatis terminum, quem quivis in individuo habet, licèt ipſum ignoret, transgrediatur, procurare. *Non Dæmon*, quia ipſe caret facultate vegetativâ, & licet activa paſſivis applicet, non tamen plus naturæ tribuere poteſt, quàm ipſa jam habet. *Non homo*, quia nullum in inferiores facultates, quæ merè ſunt naturales, jus & poteſtatem habet. *Non artifex*, quia miniſter, Medicus ſcilicet, Dominæ ſuæ, quæ natura eſt, nihil præſcribere, nec, ut contra propriam intentionem majus præſtet, efficere poteſt. Subſidum quidem & occaſio naturæ ſubminiſtrari poteſt, ut tamen ad artificis votum occaſione fruatur, cogi nequit. Quot hodie quoque reperiuntur laſtauri quadrati, laudatiſſimâ corporis conſtitutione præditi, & ſemine optimo abundantes, qui tamen giganteam

ſobolem

ſobolem non producunt. Producunt quidem proceræ ſtaturæ homines: non tamen omnis procerioris ſtaturæ homo Gigantis nomen meretur. Malè quoque Delrius, id potentiæ & induſtriæ Dæmonis non repugnare ex eo probat, quia Gigantes fuerunt. Nimis laxa eſt conſequentia: Gigantes fuerunt; Ergò ii à Dæmonibus fuerunt. Notandum autem, ſi de Gigantibus ſermo, aut intelligendum id eſſe de Gigantibus, qui pro gente fuerunt, aut de iis, quos raró natura produxit. De illis citra blaſphemiam dici non poteſt, tantam à Dæmone conceſſam eſſe permiſſionem, ut per generationem furtivam gentem à ſpecie creata enormiter diſcrepantem, condant. Si autem raró obtingunt, eos inter monſtra referunt naturales Philoſophi, naturæ errore ob materiæ ſeminalis abundantiam & virtutis robur producta. Seminalis autem materiæ in uno ſubjecto ubertas & virtutis robur naturæ, non Dæmoni, debent adſcribi. At Dæmonem varia à variis ſemina ad unum generandum comportare, ridiculum erit aſſerere. Pygmæos magicâ arte poſſe naſci vel effici, non negabimus, quia pygmæi ex virtutis ex parte cauſæ inſtrumentalis requiſitæ imbecillitate oriuntur. Faciliùs autem eſt naturam corruptioni de ſe obnoxiam, infirmare, quàm roborare, ejusque facultates ad actum ſecundum ampliorem exaltare.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

CAPUT X.

Facultatis Genetricis faſcinatio frequens eſt: ſit in utroque ſexu. De nodatione ſeu ligatione ligulæ. Viri frequentiùs impotentes fiunt, quàm fœminæ. Exempla. Fœminæ faſcinantur, ut juſtò vel citiùs, vel tardiùs, vel nunquam, aut cum difficultate, ſeu perpetua, ſeu temporaria pariant, aut pariant id, quod non parere debent, nimirum monſtra, vel fœtus diabolicos, vel corpora aliena, vel fœtus mortuos. Ad monſtrorum productionem quandoque Diabolus concurrit. Non omne monſtrum eſt fœtus Diabolicus: ad hujus productionem, quomodo Dæmon & fœmina concurrant? De Erucis, quos die Elbe *vocant: de fratris Lombardorum generatione: ex ſemine humano & ſanguine menſtruo iſtum oriri negatur. Per faſcinum Diabolicum produci ſtatuitur. De Cambioni-*

bionibus. Diabolus ſobolem quandoq; ſuffuratur & aliam ſupponit. Omnia exemplis illuſtrantur.

§. 1. GEnetricem Facultatem frequentiſſimè Dæmon, ejusque complices execrabili maleficio ad impediendam conjugii copulam, & reſeranda illicito amori repagula faſcinant. *Hinc plures in cubili Asmodæum luxuriæ Principem quàm in Convivio Mammonam interfeciſſe ferunt,* ait Codronchus *libr. 3. cap. 5. Nullum maleficio ligaminis frequentius eſſe,* ſcripſit Delrius ante hac Hiſpaniarum Regis Philippi II. Conſiliarius & ſupremus Judex Belgici exercitus, tum Jeſuita ac in Lovanienſi, Grecenſi, Salmanticenſi Academiis Profeſſor, anno ſeculi ſuperioris ultimo, *lib. 2. D. M. Part. 1. Quæſt. 3. Sect. 6. adeò*, ait, *ut in aliquibus locis vix audeat quisquam clarâ luce matrimonii ſolemnia celebrare, ne quis malus conjugum votis illudat*, ſed, ut G. Schottus Profeſſor noſtrâ ætate in Herbipolitano Franconiæ Gymnaſio celeberrimus, qui ad plures paucis ab hinc annis abiit, *Mag. Univ. Part. 4. lib. 5. cap. 6. §. 8.* habet, *pridie illius diei vocant Parochum ad ædes, ubi privatis coram teſtibus & conſanguineis conjunguntur, ac poſtero die publicè ſolam Eccleſiæ benedictionem conſuetam à Parocho accipiunt.* Ante Delrium ſcripſit Joh. Bodinus JC. Gallus & de Republ. literaria bene meritus *libr. 2. Dæmon.* quam anno 1579. publici juris fecit, ex omnibus ſceleribus hujusmodi nullum exſtare frequentius paſſim eo impedimento, quod novis conjugibus affertur. *Hoc vulgus*, ait, *dicit ligare ligulam, quod pueri quoq; exercent palam ſumma impunitate & licentia, nonnulli etiam gloriantur. Eandem ligaturam cum ingenti damno novorum conjugum ſæpiſſimè quoq; fieri in Germania, multorum hominum teſtantur querelæ,* ut habet Dn. D. Carpzovius *Part. 2. Pract. Crim. q. 6. n. 15.*

§. 2. *Utriusq; Sexûs facultatem genitivam* Dæmon faſcinat, ut mas non generet; fœmina verò vel non generet, & pariat id, quod generare debet; vel id, quod parere debet, juſtò citiùs, vel tardiùs, aut nunquam edat, vel pariat id, quod non parere debet.

§. 3. *Mas & fæmina non generant*, quando ita faſcinantur, ut congredi debitumque ſibi conjugale reddere nequeant. Sæpiſſimè autem in ſacerdotali copulationis actu maleficâ ligularum nodatione faſcinantur, eo quidem momento, referente Bodinô, quo ſanctas voces miniſter

miniſter pronunciat, & dum quis debet ad Deum attendere, nodator voces interſerit, myſteria diabolica impietate execrandâ. Ea faſcinatio vocatur nodatio, ligatio ligulæ, vulgò Neſtel verknüpffen. Solent & Neogamis vel templum die nuptiali ingreſſuris aliquot lini grana, quasdam herbas certis verbis clam applicare, vel eis in templo à verbi divini Miniſtro copulatis ſeras compreſſas aquis immergere &c. vel templo egreſſis & thalamum petituris res noxias ſubſternere. Quidam tamen non nodantur, quosdam autem nodatio impedit ante conjugium: quosdam in conjugio, & quidem vel maritus ſolus, vel marita ſola, vel ſimul par conjugum utrumque, plerumque tamen maritus illigatur. Ligari autem poſſunt in diem unum, in annum, in æternum aut quantisper duratura eſſet, niſi ligula ſolveretur. Eſt nodatio, qua unus alterum deamet, neque redametur, ſed odio ſit vehementiſſimè, ſin ad congreſſum veniatur, alter alterum laniet unguibus & cædat indigniſſimè. Quæ omnia Bodinus, quando Pictavii in magnis conventibus vices Regii Procuratoris aliquando geſſit, ab hoſpita ſua muliere honeſta & bona exiſtimatione ſe accipiſſe ſcribit. Eadem mulier narravit, dum vincta manet ligula, tumores ei adnaſcentes veluti verrucas ſpectari indicia liberorum, qui fuiſſent editi, niſi nodatio occupaſſet. Viri autem ad debita Veneri perſolvenda magis, quàm mulieres, redduntur impotentes, quia in iſto actu activè, ſemen conferendo, Viri, fœminæ verò paſſivè, ſemen recipiendo, ſe habent. Aſt virtus dativa faciliùs, quàm receptiva infirmari poteſt: & quia plures mulieres veneficæ ſunt, quàm Viri venefici, plures etiam Viri ex invidia & & vindictæ cupiditate, qua erga ſui ſexus perſonas fœminæ utplurimùm flagrant, ut conjunctionis gratia in toro pereat, faſcinantur. Hoc faſcini genus non heri demum, aut nudius tertius natum, ſed jam olim à ſceleratis Dæmonum mancipiis fuit frequentatum. Hujus mentionem facit Muſa Maroniana *Eclog. 8.*

Necte tribus nodis ternos Amarylli colores:
Necte Amarylli nodos, & Veneris dic vincula necto.

§. 4. Exemplorum ſale, quem Dn. D. Joh. Georg. Simon *de Impotent. Conjugal. cap. 6. theſ. 4. num. 2.* ſubminiſtrat, prædicta condire placet. Amaſis Rex Uxorem duxerat filiam ſpectati Viri, nomine Laodicen, cum qua tamen, dum in toro cubaret, haud quicquam conjugalis exer-

citii exercere poterat, tamdiu ſcilicet impotens, quoad hanc (aliis enim mulieribus conſueto more utebatur) quamdiu Laodice votivum Veneri votum vovere deſierat: quo concepto, confeſtim priſtinæ vires reſtitutæ ſunt, ut quoties eam adiret Amaſis, voluntatem expleret, ex Herodot. *lib. 2. Valentin. Arithm. peric. 2. §. 3. theſ. 8.* Johannem Galeacium Ludovicus Sfortia, cùm Iſabellam Alfonſi II. Regis Arragoniæ filiam ſibi matrimonio jungeret, magicis artibus per multos menſes ad conjugii arcana impotentem peragenda effecit, Franc. Guicciard. *Hiſtor. lib. 1.* Præterea Joh. Bodinus *Dæmon. lib. 2. cap. 1.* & Paul. Æmilius *in vit. Clotar. II.* concubinas Theodorici regis iisdem ligamentis adverſus uxorem Hermambergam uſas fuiſſe, innuit. Ut jam omittamus Sylvanum, cui Nimantina uxor carminibus & veneficiis vecordiam injecit. Tacitus *lib. 4. Ann.* Hæc Dn. D. Simon. His ſubjungimus Hiſtoriam de Comite in Weſterich maleficiatô & poſt triennium ſanatô, ut eam recitat Sprengerus *Mall. Malefic. Tom. 1. Part. 2. Quæſt. 1. cap. 1. pag. mihi 234.* Comes ille in confinibus Argentinenſis diœceſis juvenculam ſimili genere præclaram, duxit uxorem, quàm tamen poſt celebratas nuptias, usque ad tertium annum, carnaliter cognoſcere non poterat, maleficiali impedimento, ut rei probavit eventus, præpeditus: anxius & quid ageret ignorans, & ſanctos Dei jugiter interpellans. Accidit ut ad civitatem Metenſem, ob negotiorum quorundam expeditionem applicaret; in qua dum per vicos & plateas, ſervis & familia vallatus incederet, quandam mulierem, quæ ante illos annos concubina ſua fuerat, obviam haberet, qua viſa, dum ſuper maleficia ſibi illata minimè cogitaret, improvisè eam blandè ex antiqua amicitia contracta alloquitur, & qualiter ſe haberet, ut valeret, inveſtigat. At illa cernens Comitis pietatem vice verſa Comitem de valetudine ſui corporis & ſtatus diligenter inveſtigavit, quo reſpondente, quòd benè, & proſperè cuncta ſibi ſuccederent: Illa attonita paulatim ſiluit. Et Comes cernens eam attonitam amplius verbis blandis eam aggreditur, ad collationem invitando. At illa de ſtatu uxoris inveſtigando, ſimile reſponſum accipit, quòd benè in omnibus ſe haberet. Tunc illa, anne pueros generaſſet, inquiſivit. Et Comes: tres mihi, ait, ſunt pueri maſculi, quolibet anno unum genuit. Tunc amplius illa ſtupefacta paululum ſiluit. Et Comes, rogo te chariſſima, cur tam diligenter inquiris, indica, nec enim dubito, quin mei felicitati congratu-

graculeris. Tunc illa; Verè congratulor, ſed maledicatur illa vetula, quæ obtulit ſe corpus veſtrum velle maleficiare, ut carnalem actum cum uxore veſtra exercere minimè haberetis. In cujus ſignum, puteus, qui eſt in medio curiæ veſtræ, continet in fundo ollam, certas res maleficiales continentem, quæ ea de cauſa ibidem poſita fuit, ut quamdiu ibidem contineretur, tamdiu coeundi impotentia vobis adeſſet. Sed ecce! omnia vana ſunt, de quibus gaudeo &c. Nec Comes diu diſtulit ad domum regreſſus, puteum exhauriri fecit, ollam reperit, & cuncta concremando, potentiam illam perditam ſubitò recuperavit. Unde Comitiſſa denuò nobiles quasque ad nuptias invitavit, affirmans ſe jam dominam illius caſtri & dominii, quæ tanto tempore virgo permanſiſſet. *Hæc ille.* Turcæ & Perſæ alio modo faſcinant perſonas deſponſatas; nimirum digitum ſolummodo erigunt & deprimunt. Qua de cauſa hunc ritum obſervant, ut in ſponſalibus omnes præſentes explicatis digitis oſtendant, ſe nullum deſponſatis meditari incommodum, Eraſm. Franciſc. luſtiger Schau-Bühne 3. Verſammlung *p. 534*.

§. 5. Fœminæ præterea faſcinantur, ut id, quod parere debent, *juſtò citius* edant, fœtusque deſtinatum ſibi tempus antevertat. *Sic Saga quædam juſſa à Dæmone in mulieris cujusdam os halitum ſuum impurum efflavit; ex quo prægnans in vehementiſſimos partus dolores incidit, vixq; domum maturè ſatis pervenire potuit*, Remigius *lib. 2. cap. 7. p. 243.* Quidam veneficus captus in judicio confeſſus eſt, ſuis veneficiis effeciſſe, ut quædam mulier per multos annos abortum fecerit, fœtu ſepties in utero enecato. Idem etiam contigiſſe pecoribus ac jumentis omnibus utero gerentibus tunc temporis, ut habet Codronchus *de Morb. Venef. lib. 3. cap. 5.* & Niderus *Lib. ult. Formicarii.* Malleus *Malefic. Part. 2. Q. 1. cap. 6.* hoc in Rychshofen contigiſſe notat. *Famoſiſſima quædam Malefica erat, utpote quæ ſolo tactu & omni hora maleficiare, & abortum procurare ſciebat. In quo dum uxor cujusdam potentis impragnata eſſet, & ob ſui cuſtodiam quandam obſtetricem ad ſe recepiſſet, monitaq; ab eadem obſtetrice fuiſſet, ne caſtrum exiret, & quod præcipuè à colloquio & converſatione illius Maleficæ ſupradictæ ſibi caveret. Poſt aliquot ſeptimanas immemor illius monitionis caſtrum exiens, quasdam mulieres congregatas in quodam convivio viſitandi gratia acceſſit, ubi cùm paululum reſediſſet, Malefica ſupervenit, & ipſam dominam quaſi ſalvationis gratia ſuper*

ventrem ambabus manibus tetigit, & ſubito puerum ſe doloroſè moventem perſenſit. Unde territa, ubi ad propria rediit, & rem geſtam obſtetrici narraſſet, heu, inquiens, jam puerum perdidiſti, exclamavit; & ut pradixit, in partu contigit. Nam nec abortum integrum, ſed paulatim fruſta jam capitis jamq; pedum & manuum peperit.

§. 6. *Juſto tardiùs, aut nunquam* ut fœtus prodeat, partuſque difficultas maxima, ſeu perpetua, ſeu temporaria oriatur, malorum omnium fabricator itidem laborat. Utrumque ex Apulejo & Pauſania confirmat Delrius *lib. 3. Part. 1. Quæſt. 4. Sect. 3.* Apulejus *lib. 1. de Aſin. Eadem,* inquit, *amatoris ſui uxorem, quòd in eam dicaculè probrum dixerat, jam in ſarcinam pragnationis, obſepto utero, & repugnato fœtu, perpetua pragnatione damnavit. Ut cuncti numerant, octo annorum miſella illa onere, velut elephantum paritura, diſtenditur.* Latino Græcus accedat Scriptor Pauſanias, cujus in *Bœoticis* ita habentur: *Pharmacidas Thebam à Junone miſſas ajunt, ut parturienti Alcmena impedimento eſſent, ſed eas, dum Alcmena partum inhiberent, à Trieria filia Hiſtoride, tali commento deluſas. Ex eo namq; loco, unde illa facilè audire poſſent, clamavit: peperiſſe jam Alcmenam: illas ea voce deceptas, ſtatim abiiſſe. Alcmenam illicò puerum enixam.*

§. 7. Fœminæ tandem quædam per Faſcinum corruptæ *pariunt id, quod non parere debent,* & *vel* monſtra, *vel* fœtus diabolicos, *vel* corpora aliena, *vel* fœtus mortuos in lucem edunt.

§. 8. *Monſtra* quidem, quando nimirum permittente Deo agens naturale in productione & formationis opere horriferarum imaginum phantaſiæ objectarum ſpecie Dæmon ita turbat, ut à fine ſuo, qui eſt homo perfectè formatus, aberret, & fœtus informi ſpecie, à genuinâ longè recedens, producatur. *Diabolus, qui in hoc eodem orbe, cui nos incluſi degimus, potenter graſſatur, permiſſu Dei, tum labes natura inſlictas odio Dei auget, atq; illarum occaſione prodigioſa plurima molitur, ſed verè deformans aut perdens natura opera, ſeu praſtigias obtrudens &c.* Peucerus *de Divinat. Tit. de Teratoſc. p. m. 446. & pag. ſeq. Qua nimis inſolenti, rara & varia, nimiq; à notarum forma rerum diſcrepante ſpecie eduntur, abſq; dubio vel divinitùs conformantur, ut ceu effigurent ac pingant regnorum, gentium, aut Tyrannorum mores, aut ſecuturas mutationes, vel ex depravatis Diaboli arte perficiuntur fœtibus.*

§. 9. *Fœtus*

§. 9. *Fœtus Diabolicus* quidem omnis monſtrum eſt, ſed non omne monſtrum fœtus Diabolicus, quia multa monſtra ſolius naturæ aberrantis peccato, etiam citra ſpecialem nebuloſi parentis influxum producuntur. Ad iſtiusmodi autem fœtus productionem partim fœmina, partim Dæmon concurrit. *Fœmina*, quatenus molæ in utero genitrix eſt. Nam cum & ipſa ſemine (licet ignobiliori) gaudeat, idque in congreſſu cum Dæmone incubo, ut ad uterum prurientem confluat, per libidinis œſtrum, præſertim tempore fluxionis menſtruorum, ſolicitetur, & latens in eo virtus formatrix ſuſcitetur, mola hinc generatur. *Dæmon* autem concurrit, quando non modo phantaſiam informi imaginum ſpecie ſeduxit, ſed & molam ſubit, eamque in lucem editam variis præſtigiarum fraudibus veſtit, & ſub infami ſpecie pro placito ſpectantium oculis ſiſtit. Hiſtoriam memorabilem refert Henr. Kornmannus *de Mirac. Mortuor. Part. 4. cap. 18.* ex Strozio Ciogna *Theatr. Univerſ. Nat. Par. 1. lib. 4. cap. 6.* Spiritus incubus in Polycriti formâ, Ætolorum Princeps creatus eſſe, & juvenculam Locrenſem uxorem duxiſſe legitur, cum qua tribus exactis maritali conſuetudine noctibus ſubitò diſparuit; gravidamque uxorem reliquit, quæ poſtea Hermaphroditum monſtroſum valde partum edidit. Mulieris parentes attoniti monſtrum in forum detulerunt, ubi convocato ſenatu, vocatisque auſpicibus, deliberatum fuit, quid monſtro illo faciendum eſſet, conſuluerunt alii, ut mater cum partu Ætolorum finibus exigeretur. Heic Polycritus nigrô veſtitu amictus repente apparuit, & precibus primùm, deinde minis filium repoſcit. Recuſantibus Ætolis in medium proſiliit, & infantem apprehenſum totùm deglutivit, capite excepto, ſtatimque diſparuit. Ætolis ingenti ſtupore perculſis, & de legatis ad Oraculum Delphicum mittendis conſulentibus, infantis caput in mediô forô jacens loqui cœpit, & gravi oratione magnam cædem prædixit, quæ non multò poſt ſecuta eſt, præliô inter Ætolos & Acharnanenſes commiſſo. Hæc ille. Quapropter ſic arguere non veremur: Si viventium & demortuorum corpora Dæmon ſubit, quidni in molam quoque ſe recipiat, eam moveat, & varias in ea actiones perficiat: *Et certè fateamur, oportet*, inquit Remigius *lib. 1. cap. 6. hic Dæmones operam ſuam interponere, ac ſe plerumq; tum in illas, tum in illa-*

rum fœtus immittere, atq; ad eas actiones habiles, promotsq; reddere, quæ alioquin naturæ vires omnes vincant ac ſuperent.

§. 10. *Aliena*, quæ faſcinatæ fœminæ pariunt, varia ſunt, eaque vel animata vel inanimata, vera vel phantaſtica, aut ſuppoſititia. Aliena dicimus, quia ad eorum generationem fœmina præter locum & receptaculum, quod Uterus eſt, nihil confert, quatenus nimirum per faſcinationem magicam iſtis locis muliebribus ac aliis partibus immittuntur. Si enim ſpurius ille parens vel immediatè, vel mediatè, ſubordinatam ſagis operam conferentibus crines, carbones, cultros &c. quod hiſtoriarum monumenta produnt, ventriculo, inteſtinis & partibus aliis, Deo juſtis de cauſis id permittente, modo quodam indicibili inferre poteſt, quidni, annuente eodem, vel ſemen animantium vivorum, vel animantia ipſa in uterum immittat idem?

§. 4. *Animata* ſunt erucæ, frater Lombardorum, culices &c. *Erucæ* ſunt, quas Sagæ die Elben/ böſe Dinger/ gute (rectiùs böſe) Kinder/ vocant de quibus multa Dn. D. Carpzovius *Prax. Crim. Part. 1. Q. 50. n. 66.* tradit. Sent XXI. Saga deſcribit ſuas, quòd fuerint weiſſe Elben / ſo gelebet / ſpitzige Schnäbel und ſchwartze Köpff gehabt. Sent. XX. Elben eines Fingers long / bundſtreiffig wie Raupen Sentent. XXIX. geſtalt wie der böſe volant, wäre kein Leben oder menſchliche Geſtalt an ihnen zu ſpüren geweſen. Et Sent. XXXV. wie weiſſe Würmer mit ſchwartzen Köpffen. Tales non in uterô generantur, ſed geniti per faſcinationem in uterum immittuntur, aut ex ſeminali materiâ eodem modo immiſſa ibi producuntur.

§. 12. *Frater Lombardorum* ita dicitur, quia in eorum terrâ frequens eſt horum generatio; item Frater *Salernitanorum*, quia Salernitanis mulieribus non eſt infrequens. Frater autem dicitur tropicè, quòd plerumque unà cum fœtu vel ante vel paulò poſt illum edatur. *Infans camineus*, ein Heerd Kind / quia in fumum ſuſpendere ſolent mulierculæ referente Salmuth *Cent. 3. Obſ. 98.* Belluæ multiformes, Ludov. Vives *lib. 3. de Anim.* Eſt autem Frater Lombardorum corpus, animalis vel huic affinis ſubſtantiam ac figuram referens, de quo D. Pierus *Diſput. Inaug. Argentorati Ann. 1669. habitâ*, ex profeſſo agit. Figuram refert frequentius avis, quandoque bubonis vel harpyiæ aut alterius animalis.

Meridio-

Meridionalibus in locis ſeu auſtralibus id quandoque prægnantibus mulieribus accidere notat Savanorola *Tr. 6 Pract. cap. 21.* & quidem ſi ex nobili viro fit conceptus, nobiles quoque feras, ſcilicet aquilam vel accipitrem unà gigni, ſin verò ex ruſtico & vili homine, ruſticas quoque, ut vocat, feras, nimirum bubonem, vel lacertam ſimul in lucem edi. Salmuth *Cent. 1. Obſ. 66.* ſe hæc omninò fabuloſa putaſſe ſcribit, donec à nobiliſſimâ matronâ, & aliis mulieribus fide dignis, quæ ipſæmet interfuerunt, ſuisque oculis viderunt, percepiſſet, comitiſſam quandam à Mansfeldt conjugem comitis in Leningen, gravidam conqueſtam fuiſſe, ſe perſentire quiddam in uterô depaſcens. *Enititur illa* (ſunt verba Salmuthi) *poſt aliquod temporis ſpatium filiolam ab uno latere prorſus depaſtam. Mirantur mulieres adſtantes. Obſtetrix denuò ratione ſecundinæ manus admovet, mordetur illius digitus, ita ut exclamaret. Nihilominus animum ſumens extrahit animal quoddam roſtro præditum, & quidem avem vivam, nudam tamen & implumem: quæ quod mulieres præ terrore illam dimitterent, ultrò citroq; diſcurrens, & latebras quærens, ſub ſcamno ab aſſiſtente quodam pulvinari obruta, tandem ſuffocando extinguitur, & igni poſtmodum crematur.* Riverius *Cent. 2. Obſ. 100.* recenſet exemplum Monſpelienſis cujusdam mulieris, quæ perpeſſis doloribus pungitivis atrociſſimis, poſt plures enixus animal quoddam ſeu monſtrum peperit bufoni non abſimile, ſed plus quam viginti pedibus in toto corporis ſui ambitu munitum. A mulieris uterô in obſtetricis ſinum exceptum inde in terram proſiliit, & ſupra pavimentum ſatis celeriter curſitavit, ac tandem infra lectum ſe recepit; unde extractum ſubitò enectum eſt, & in cellâ vinariâ ſepultum, ut mulieris opprobrium celaretur. In pedum extremitatibus unguiculos habuit ſatis acutos, à quibus ſine dubio dolores pungitivi & lancinantes orti. *Fœmina quædam*, annotante Th. Bartholino *Cent. 1. Hiſt. 10. Helſingoræ enixa eſt animalculum gliri grandiori ſimillimum, quod magno adſtantium fœminarum ſtupore ingenti celeritate antra cubiculi petiit, nec amplius viſum.* Plura à variis collegit *loc. cit.* D. Piererus.

§. 13. Piererus quidem, quòd natura hic ſatisfaciat, ad cauſam ſupernaturalem malam ac Diaboli aſſeclarum notitiam provocandum eſſe negat. Verùm naturam hic ſatisfacere, & ex humano ſemine ac ſanguine menſtruo corruptis animalia talia oriri nos dubitamus. Sanè

ex

ex ſanguine menſtruo, pure, ſorde, ſanie, ichore, pituita & quacunque aliâ putridâ materia in uterô contentâ vermes & varia inſecta generari poſſe concedimus, quia putridum omne, ex ſe & ſua naturâ vermes generat, monſtrante Kirchero *Scrutin. Peſt. Sect. 1. cap. 7. §. 1.* Aſt aves, ſerpentes &c. ex materiâ tali generari poſſe, fidem vix meretur. Neque enim in potentiâ putridæ materiæ perfectioris animalis animam latere ratione aliqua probari poſſe videmus. Largâ quidem manu natura formas in hoc theatrô exhibet ignobiliores, ad quarum productionem putrida materia facilis eſt, quia calor cum proportionata humiditate ad inſecti cujusdam excluſionem ſufficiens facilè occurrit: ſed ut nobiliores formæ, quæ certæ ſpeciei claſſem ſubeunt, producantur, non materia putrida requiritur, ſed ſeminalis, quæ, ut talis, nobilior eſt quàm ut putrida dici debeat; quia in putridâ materiâ eſt partium mixtarum diſſolutio: in materiâ verò ſeminali, utpote ex totius materiâ laudabiliore producta, exactior mixtarum partium conjunctio. Nec quodvis inſectum & certæ ſpeciei animal è quavis putridâ, hominis parte generatur, teſte Doctiſſimo Kirchero *l. c. Experim. 6. pag. 75.* ubi ait: omne vivens ex putredine educit animal quoddam naturæ viventis congruum, & à cæteris omnibus differens, quod uti in herbarum differentium ſpeciebus verum per experimentum comprobavimus, & ex frumento in alatos vermes animato conſtat; ita in animalibus tam perfectis, quàm imperfectis certiſſimum.

§. 14. Quis ergò tantam animalium varietatem, ut aves, ſerpentes, lacertas, bufones, echinos, talpas, piſces, aſtacos, polypos, &c. quorum exempla è probatis autoribus collegit *l. c.* Piererus, ex ſemine ac ſanguine humano in uterô naturali vi generari aſſerat? Matth. de Gradibus *Part. 2. cap. 29. ad Al Manſor. audivi*, inquit, *mirabilia, ſed non vidi; de animali, generato in matrice cum aliis, quod cum exivit matricem, volavit & per cubiculum volitavit.* Marcus Gattinaria *Prax. Medic. cap. 71. teſtor*, ait, *me vidiſſe in quadam muliere Papienſe, quæ putans, ſe eſſe prægnantem, poſt 12. menſes emiſit fruſtum carnis ſatis magnum, & multa alia parva, & ſimul cum illis peperit animal ad ſimilitudinem tenconis piſcis, & erat coloris viridis, obſcuri ſupra tergum, & infra rubei coloris, & habebat corium ita durum, ut vix cum gladio ſcindi poſſet, habebat etiam motum, & plicabat ſe, ſicut ericius.* Cl. Bartholinus

cholinus ex Nobilis Poloni verâ relatione ſcribit, in Polonia quondam piſciculos duos ſine ſquamis à muliere editos, qui ſimul ac ex uterô prodiiſſent, in aquis vicinis aliorum piſcium more natabant. Avis & piſcis quivis quovis inſecto nobilior cùm ſit, non iſta ex putridâ, ſed ſeminali materiâ ab individuô ejusdem ſpeciei deciſa fuiſſe,& producta dicimus, ita ut ex ovis per faſcinationem Diabolicam immiſſis, uterique calore fotis, avis & piſcis ſuum in uterô habuerint ortum. Ova autem per faſcinationem magicam immitti poſſe, fatetur Olaus Wormius apud Thom. Bartholinum *Cent. 1. Hiſt. 4.* ubi mulierem quandam in Norvvegia gravidam maximis doloribus bina ova peperiſſe, eaque pro Magicis Wormium habuiſſe, refert. Idem de ſimilibus fiat judicium.

§. 15. Nec quenquam exemplorum in Lombardiâ & Apuliâ frequentia forſan moveat. Æquè enim animum meum hæc naturæ portenta, pro quibus pugnas, movent, quàm tuum magicæ fraudes, quas hic occurrere ego affirmo. *Ecquis dubitet, diros illos partus anteambulones, ranunculorum aut rubetarum more ſaltitantes, Dæmonem regere ac mentiri, & ſi terram contingant, ad malefici cujusdam petita puerperam, Deo ſic permittente, interimere*, inquit, nec malè, Jordanus *de Divin. cap. 34.* qui ad ea, quæ ex Anton. Torquemada Martin. Delrius *lib. 2. D. M. Quæſtion. 2.* refert, reſpicit; ait enim quibusdam Regni Neapolitani locis, quando fœminæ enituntur, puero naſcituro præire unum aut plures ranunculos, ſive rubetulas, quorum ſi quis terram contigerit (ſtatim verò incipere ſaltitare huc illuc) confeſtim puerperam emori, quapropter ſolere ſtoreis inſterni totum ſolum, & parietes undiquaque aulæis conveſtiri, ne funeſti anteambulones iſti, dum cadunt ex uterô, vel ſubſiliunt, terram contingant: ideo etiam obſtetrices lebetes penes ſe habere ſolitas, vel poculum aliud aqua plenum, in quod animalcula hæc conjiciant, & probè obturatum vas deferre ad fluvium, ibique demergere. *Si hoc ſit*, inquit Delrius, *fieri puto Dæmonis artificio, quia has ranas mentitur, & ad malefici cujuspiam petita, puerperam interimit, Deo id juſtis de cauſis, permittente.*

§. 16. Superſtitioſa quidem hic occurrunt, advertente etiam Th. Bartholino *Cent. 3. Hiſt. 1.* quia puerperæ mortem ſic præcaveri &

Digitized by Google

inferri poſſe ſuperſtitioſè creditur, & intempeſtivâ incredulitate in fidem magicam ſic inclinatur: falſificatis tamen propterea arguenda non eſt hiſtoria ipſa. Sequens Egræ contigiſſe Clariſſimus quidam Medicus Noribergenſis ad Dn. Frid. Schroterum Jenam perſcripſit, referente Salmuth *Cent. 1. Obſ. 62.* ***Mulier quadam gravida, cum tempus juſtum & debitum pariendi, nonus ſcilicet menſis adveniſſet; enixa eſt quinque vivos mures, qui ex utero mulieris intra manus obſtetricis exſilientes, in hypocauſto hinc inde, aliorum murium more, diſcurrunt. Horum quatuor ab aſtantibus ſtatim interfecti ſunt. Quintum autem in angulo vel rima parietis hærentem felis, quæ tum fortè fortuna in hypocauſto latitabat, comprehendit & devorat. Hæc poſtmodum tanquam rabida in lectum proſilire in puerperam extremum quaſi exitium illi minitans, unguibus ſuis jamjam involare, & nullo modo ab inſtituto deſiſtere, ita ut tandem aſtantes illam interimere cogerentur.*** Maleficio malefici Stygii mures fuiſſe tactos, furor, in quem eſus unius felem egit, & extrema felis erga puerperam antipathia, ita ut eam ſolam, non adſtantes peteret, ſatis prodit. Abſque maleficio ſi fuiſſet, & merè, ut ita loqui liceat, naturalis mus, nullum ex eſu ejus incommodum felis percepiſſet. Atque hæc ratio movit Salmuthum, ut magicum tandem hic agnoſceret.

§. 17. *Culicis* è fagæ cujusdam utero editi exemplum tradit è Rimphoffii Drachen-König Freudius *Quæſt. 74.* Ea elapſis à concubitu Satanico 4. ſeptimanis ingentem profert culicem 5. ulnæ quadrantes longum, quem maximô terrore perculſa ilico in fimo recondit. Satanas verò verberibus eam tamdiu oneravit, donec beſtiam è fimô eruit, quam ad ignem, infantis inſtar, calefacere & deinceps in lactis amphorâ reponere, hoſpitique haud amico quotidie lac pro cibo propinare fuit coacta alienum hoc fuit corpus, ſed phantaſticum, non verus culex. Tantæ enim magnitudinis natura in ſinu ſuo culices non fovet. Itaque ex aere ſaltem per ludibriâ præſtigiatoria culicem iſtum Satan formavit, & formando corpori partes ſolidiores aliunde allatas ad majorem conſiſtentiam interjecit: ipſe autem in materia ſic figurata formæ informantis vices geſſit, & proinde culex animatus, ſed apparenter, fuit.

§. 18. In-

§. 18. *Inanimata* per faſcinum in muliebres partes transferri poſſe jam ex dictis intelligere in proclivi eſt.

§. 19. *Cambiones* (dictos ab antiquo Cambio, quod permutare ſignificat, item *Vagiones* à vagitu ferè continuo, Germanis Wechſel-Kind / Kiel-Kröpff / weils in ihren Kröpffen ſtets kielet ſecundum Lutherum *in Colloq. cap. 9.*) his annectimus, qui fœtus ſunt ſuppoſititii vel ſpurii, figuram hominis repræſentantes. Hi jam ad fœtus Diabolicos, jam ad aliena corpora referri poſſunt, *Ad fœtus Diabolicos* reſpectu ejus, quæ Dæmonem incubum admiſit. *Ad aliena corpora* reſpectu puerperarum, quarum propriam ſobolem Diabolus cum iſtis permutavit. Quo ſenſu Cambio Diabolicus fœtus dici debeat, patet ex §: 9. ex quo ſimul ejus naturalia erui poſſunt: nimirum corpoream molem à molâ, humanitatis verò ſpeciem ſeu figuram externam per phantaſticas & præſtigiatòrias Veteratoris illuſiones habent: Dæmon verò forma ſaltem eſt aſſiſtens, qui putatitium hunc fœtum movet, ex eo loquitur, vagit, ubera ſugit, omniaque, quæ præſtare infans ſolet, præſtat. Exemplum hujus tradit B. Lutherus *in ſuis Colloq. Menſ.* quod prope Halberſtadium in Saxoniâ contigit, ubi ruſticus quidam infantem ſuppoſititium habuit, qui non matris tantum, ſed quinque præterea aliarum nutricum ubera exſuxerat, nimiumque quantum devoraverat, & miris modis ſeſe geſſerat. Hunc Hockelſtadium transferendum: ut ibi in cunis agitatus convaleſcat, ſuadent vicini. Morem gerit ruſticus, fœtum ſuſcipit & ad prædictam urbem tendit. Cùm autem rivum quendam transiret, ecce! Diabolus ſub ponte latitans, clamare occipit: Kiel-Kropff / Kiel-Kropff. Cui ſtatim puer, Ho! ho! Pergit ille; wo wilt du hin? Reſpondet hic: Ich will gen Hockelſtadt zu unſer lieben Frauen / und mich allda laten wiegen / dat ick mög etwa diegen. Percipiens hoc ruſticus admiratur inauditam hactenus ſocii ſui loquelam, & indignabundus eum in aquam præcipitat, qui ſtatim cum altero ſe conjunxit, colluſit, & non ſemel ſtentoreâ quaſi voce reiteravit ſuum ha / ha / ha / donec tandem ambo oculis ipſius ruſtici repentè ſubducti fuerunt. De tali incarnatô Diabolo hiſtoriam etiam Delrius refert *lib. 2. D. M. Q. 15. Mendicus quidam puerum per Galliciam & Aſturias Hiſpaniæ ſummâ cum defatigatione humeris bajulabat: cùm ex noſtris eum quidam in itinere repertum prope*

flumen, ut transvadaret, miſericordiâ motus, retrò ſe in jumentum ſuſtuliſſet, vix valida beſtia potuit eum in alteram ripam exponere. Paulo poſt mendicus comprehenſus, fatetur eum puerum non puerum, ſed Diabolum fuiſſe, qui ſibi promiſiſſet, omnes ſe ad elaemoſynas ei conferendas pellecturum, quamdiu ſic circumferretur habitu pueri morboſi & faſciis involuti.

§. 20. *Diabolum* autem *ſobolem genuinam ſuffurari*, & adulterinam loco illius ſupponere poſſe, nec ratio contradicit, nec experientia deeſt. Cùm enim Satanas ſe transfigurare poſſit in Angelum lucis *2.Cor. 11.v.14.* ut eſſe videatur talis, licèt revera non ſit, cur non etiam humanam maſſam aſſumere queat, ut verus infans appareat, qui reipſa nihil minus eſt? Freudius *Quaeſt. 75. n. 14.* Exemplum plagii & fœtus ex utero per faſcinum Diabolicum ablati recitat Salmuth *Cent. 2. Obſ. 55.* de *Comitiſſa quadam parturiente, cui illuſtriſſima quadam Duciſſa cum aliis Nobilibus matronis adſtitit. Inſtat verus partus, ejusq; vera adſunt indicia. Ichores, ſeu humiditates ſolita fluere incipiunt, dolores magis magisq; intenduntur, & fœtus manifeſtò exitum quærit. Obſtetrix itaque & aſtantes ſingula officium ſuum ſtrenuè faciunt. Verùm dum, (illâ infantis caput ſe digitis tangere & apprehendere affirmante,) omnes felicem enixum jamjam ſperant; Ecce, dolores è veſtigio intermittunt omnes, ac prorſus ceſſant. Ipſa parturiens ad ſomnum prona dormire expetit. Conceditur. At duabus ferè elapſis horis rurſus excitatur. Experrecta ſtatim clamat: Deus bone, quid de ventre meo actum? Duciſſa & reliqua perterrita accurrunt, ventrem manibus tractant, & benè explorant, eumq; non tantum planè detumuiſſe, ſed nec fœtum amplius adeſſe ſummo cum ſtupore & admiratione deprehendunt. Lochia poſtmodum debito modo fluunt. Mammæ lacte turgent & varii affectus atq; ſymptomata, quæ puerperis interdum valde moleſta eſſe ſolent, ſubſequuntur. Suſpectam habuerunt obſtetricem, ac ſi illa per maleficium ſeu Diaboli præſtigias infantem ſuſtuliſſet.*

21. Paulus Friſius Nagoldanus im Bericht von Hexen und Unholden citante Voigtio *Deliciar. Phyſicar. c. 8.* hoc ſuppoſititii fœtus recitat exemplum. *Heilochii prope* Obernheim in Gauſ *aulicus quidam cum coqua ſuâ clandeſtinas celebravit nuptias & poſtea quoque filium ex ea ſuſcepit. Hujus in locum ſtatim opera Diaboli alius ſucceſſit ſuppoſititius qui*

qui nocturnis, diurnisq́, vagitibus parentum aures replevit, cibos fameſici inſtar lupi devoravit, nec tantillum tamen crevit. Solliciti fuerunt parentes, & quid agendum, prorſus ignorarunt, donec tandem mater id conſilii cepit, fore, ut priſtinæ integritati reſtituatur proles, quam adhuc putabat eſſe ſuam, dummodo Neuhuſii, in Cyriaci, ut vocant, cunis ipſam agitaret, ex ejusdemq́ fonte illi propinaret. Placuit ſententia marito, quamobrem, ut accelerares iter, autor extitit. Obtemperavit uxor, & fecit, quod faciendum decreverat. Sed quid interea ? Ecce! angelus, perſonâ indutus Scholaſtici, & curru vectus, eunti obviam proceſſit, ex eaq́, quid monſtri portaret; quæſivit : Reſpondit miſera, eſſe filium ſuum cariſſimum , quem Neuhuſianis cunis committere conſtituiſſet. At ille: non filius hic tuus eſt, ſed ipſe perſonatus Diabolus : Tolle nebulonem & præcipita in aquam. Cùm verò nollet, ſibi perſuadens, genuinum ſuum, quem edidiſſet, eſſe partum, oſculaq́ ipſi figeret dulciſſima, iterum adoleſcens angelus infit : Filius tuus domi in novis jacet cunis, & quidem in camera hypocauſto contiguâ. Hanc quam portas, non tuam, ſed Dæmonis ſobolem eſſe ſcito. Quamobrem tolle, tolle peſſimum hunc nequam ſine ullâ morâ. Id quod cùm non ſine lachrymis & gemitibus tandem effeciſſet, horrendus exortus eſt ululatus & *murmur, luporum inſtar atq́ urſorum. Ipſa verò domum reverſa invenit, quæ Angelus prædixerat, omnia.* Aliud ex eodem vid. *l. c.* apud Voigtium.

§. 22. Fœtum mortuum edunt in uterô vel ejus oſtio inter pariendum faſcini atrocitate morti traditum. Exempla §. 5. dedimus. Vid. quoque *Part. 3, Sect. 2, cap. 5.* §. *11.* Plura faſcinum Generationis ſpectantia dabimus infra in modi explicatione *Part. 6. c. 18. & ſeqq.*

CAPUT XI.

Homo ratione accidentium ſpectatus non eſt à faſcino immunis. Non pii, ut Jobi exemplum teſtatur. Lutherus idem confirmat. Limites tamen Dæmoni ſunt poſiti. D. Simonem Pauli minæ ſagarum non terruerunt. Faſcinantur perſonæ Magiſtratus, rariùs tamen. Saga quædam Judicem fruſtra per Diabolum lædere conatur. Qui è lecto manè precibus non muniti ſurgunt, faciliùs faſcinantur, cujus hiſtoria adducitur. Omnes ætatis &

ſexus homines faſcinantur, mortui & vivi, item abſentes. Magus Magum faſcinat. Faſcinantur, qui fidem in matrimonium datam temerè violant: Temerarii, & qui limites officii transgrediuntur: item jejuni, cujus ratio datur: pleraq; antè dicta hiſtoriis illuſtrantur.

§. 1. ITa hominem & totum, & ſecundum utramque ſuæ eſſentiæ partem, corpus & animam, omnesque hujus facultates faſcinationi diabolicæ obnoxiam eſſe vidimus, Eundem *ſecundùm accidentia* jam ſpectabimus. Accidentarius autem reſpectus nullus à faſcino hominem ſimpliciter immunem præſtat, ſed in omnis ætatis, ſexus, dignitatis & conditionis homines armata ſceleribus nefandiſſimis faſcinandi Cacodæmonis libido rabiem, impetrata à ſupremo Numine permiſſione, exercet. Pios æquè ac impios, tam Magiſtratum, quàm ſubditum, juniores & ſeniores, mares & fœminas, vivos & mortuos, natos & naſcendos, præſentes & abſentes, Magos & magiæ puros, Deo permittente, Satanas faſcino lædit, & nocendi voluntatem, quam nunquam non habet, actibus, pro permiſſionis gradibus, crudeliſſimis teſtatur,

§. 2. Inter *Pios* faſcinatos prodeat laudatiſſimæ & ſanctæ familiæ, Abrahamiticæ ſcilicet, propago ſplendidiſſima, *Hiobus*, qui Eſavi pronepos, Raguelis nepos & filius Serach putatur. Hic tantos in Iſraelitica religione fecit progreſſus, ut hoc laudis à Spiritu S. ipſo reportarit, quod *fuerit perfectus, & rectus, timens Deum, & recedens à malo*. Hunc tamen Diabolus conceſſa à divina Majeſtate poteſtate faſcinavit, *eum*, ut ore Suidæ loquar, *in ſterquilinium evocatum, & totum ulceribus compunctum, vermibusq; repletum* (κατάςικτον ὅλον τοῖς ἕλκεσι καὶ πλήρη σκωλήκων) *ſpectaculum horrendum & inuſitatum toti orbi, qui ſub ſole eſt, effecit, per 7. annos lacerans & lingua ventilans totum illius Martyrii corpus.* B. Lutherus ſcribit, veneficam quandam matri ſuæ multa incommoda & mala intuliſſe, & cùm eam propterea Paſtor ibidem in genere ſaltem reprehendiſſet, eum magicis artibus ab ea ita fuiſſe læſum, ut paulò poſt vitam cum intolerabilibus doloribus finierit. Et addit Lutherus piis etiam tale quid accidere poſſe. Animam enim noſtram mendaciis obnoxiam eſſe, & licèt iiſdem liberetur, corpus tamen afflictionibus ſubjectum eſſe. Et meos morbos & infirmitates, ſubjicit, vene-

ficiis

Digitized by Google

ficiis ejusmodi divinitus conceſſis mihi accidere exiſtimo, Godelmannus *lib. 1. cap. 7. num. 13.* Non tamen exiſtimandum, Dæmonibus ſemper acceſſum patere ad homines tentandos & faſcinandos. *Nam à Deo ſæpe ſive immediatè, ſive mediatè per bonorum Angelorum miniſterium cohibentur, præſertim ne pios & fideles adoriantur*, D. Danhauerus *Theol. Conſcient. pag. 148.* Exempla *vid. Part. 9. cap. 1.* Limites permiſſionis divinæ κακοτέχν@ ejusque miniſtri nec poſſunt nec debent tranſgredi. *Piiſſimum Theologum D. Simonem Pauli Roſtochii non terruerunt crebra minarum fulmina, etiam per ſchedulas ſuggeſtui impoſitas irruentia ſic, niſi adverſus Magiam concionari, & Magiſtratum ad ulteriorem inquiſitionem animare deſierit, ſalvo & incolumi domum redeundi ſibi non fore licitum. Sed lectis iſtis ſoluto illicò animo concionator denuò incipit, & in contemptum Dæmonis Magiſtratum ſevera voce admonet, ut conceſſam ſibi gladio puniendi poteſtatem cordatè exerceat. Nihil tamen mali ex hoc ipſi obtigit*, ex D. Robero Freudius *Quæſt. 206. num. 10.* Nimirum, ut benè Bernhardus *Lib. de Mod. benè Vivend. cap. 67.* differit; *Quamvis Diabolus ſemper cupiat tentare ſervos Dei, tamen ſi à Deo poteſtatem non acceperit, non poteſt implere, quod quærit. Unde & omnis voluntas Diaboli ſemper eſt injuſta, ſed tamen permittente Deo, juſta eſt poteſtas ejus.* Imò ne *improbis* quidem, niſi Deus permiſerit, Dæmones & Magi nocere poſſunt. Scribit enim Niderus, Magum quendam in confeſſionibus dixiſſe, rogatum ſe fuiſſe, ut inimicum occideret, ſed omnibus diabolicis facultatibus conſumptis Satanam faſſum eſſe, homini iſti ſe nocere non poſſe.

§. 3. *Magiſtratum* Dei vices in terris gerentem, ejusque miniſtros Princeps hujus mundi, hujusque ſatellites faſcino, ſi permittitur, percutere non verentur. Exempli loco itidem *Hiobus* adſit, qui regiâ dignitate inſignis diadema & judiciariam veſtem, quam Principes judicaturi aſſumere ſolebant, geſtavit, circumſtante populo; quem tamen Satanas ſatis diu graviſſimè faſcinavit. Carnificem à Saga quadam horribili lepra percuſſum ſupra notavimus. Nec dubitandum, eos præſertim faciliùs faſcinari, qui opibus denominatorum inhiantes juſtitiæ fontes obturant, & crudelitate ac vindictæ amore acti innocentes ad rogum damnant. Rariùs tamen veros Juſtitiæ Sacerdotes & miniſtros faſcinari Deus permittit, id quod Lamia quædam, Remigio quæſtore, indignabunda edixit, inquiens: *Quàm bene agitur vobiscum, ô Judices! quod nobis*

Digitized by Google

nobis in vos nihil quicquam licet. Nam nulli ſunt mortalium, quos tàm libenter inſidiis noſtris appetamus, qui ſic gentem noſtram omnibus pœnis ſuppliciisq́ proſequimini. Alia idem ſponte, nec quoquam ei interrogatione præeunte recenſuit, Remigius *loc. cit. cap. 2.* Godelmannus *lib. 1. c. 2.* ſcribit Veneficam quandam Roſtochii combuſtam ex carcere ablegaviſſe Diabolum, ut judices, qui pridie eam ſub tortura examinarant, vel interficeret, vel iis, vel eorum familiis damnum inferret. Judices noctu ſpectrum adeſſe animadverterunt: Verùm quia ſe antea divinæ protectioni commendarant, Diabolus nihil efficere potuit, & in carcerem reverſus, Veneficæ indicavit, ſe juſſa exequi non potuiſſe, propterea, quòd dum cubitum iviſſent illi, ſe in precibus ſuis Deo commendaſſent, additis his verbis: Der Allerhöchſte hats nicht haben wollen. Itaque

§. 4. *Qui è lecto precibus non muniti manè ſurgunt,* faciliùs faſcino corripiuntur. Fama jam olim hîc Coburgi percrebuit, ſagas ad rogum damnatas in ſuis examinibus faſſas eſſe, ſe quidem damnum hominibus certis inferendum meditatas, ſed ſæpius fruſtratas eſſe, quòd iſti ad Deum preces ante fudiſſent, quàm lecto manè ſurrexiſſent. Si verò neglectis precibus deſubitò ſe lecto & ædibus ſuis ſe moviſſent, Dæmonem hoc ipſum, ceu occaſionem ad faſcinum inferendum præſentem mox ſignificaſſe, & ad aquarum venenatarum profuſionem, vel venenatorum pulverum ſparſionem, in via, quà hominibus iſtis tranſeundum fuiſſet, ſagas impuliſſe, atque ita ſociâ ſagarum conſentientium opera faſcinaſſe. Fidem famæ denegare nolim, cum hiſtoriarum fide & experientiæ ſuffragio eadem roboretur. Valerius Herberger *Tom. 8. Magnal. pag. 417.* exemplum hoc à celebri quodam Theologo grandævo ſe accepiſſe ſcribit, controverſiam quandam inter Paſtorem quendam & Centurionem hanc fuiſſe motam: An Diabolus per maleficas nocere queat nec ne? Paſtori negativam defendenti ſententiam, omniaque pro ſuperſtitionibus ac fraudibus habenti Centurio affirmativam oppoſuit, iſtoque pertinaciter ſuæ inhærente hic ſagam quandam clam perquirit, quam multis pollicitationibus & immunitatis promiſſionibus rogat, ut artis ſuæ periculum in Paſtore faceret. Id quod etiam tentavit, ſed effectu irrito. Quare Centurioni dixit, ſi vel ſemel ſaltem Paſtorem mane, antequam preces funderet, prodeuntem haberet, ſe facilè effectui propoſitum daturam. Centurio morbum noctu ſimulat, famulumque

Digitized by Google

poſt famulum mittit, ut confeſtim Paſtorem, ſi vivum adhuc ſemel Centurionem velit intueri, evocent. Paſtor verò citiſſimè erectus, tunicâque pelliceâ indutus ad arcem currit, ibique Centurionem de doloribus gravibus, (quanquam per jocum) conquerentem invenit. Lecto dum aſſidet, pedes tumore tanto corripiuntur, ut domum fuerit deportandus. Hunc ſequenti mane Centurio viſitans quærit: Num jam credat Diabolum eſſe mille artificem? Sed Paſtor priorem ſententiam repetit, & Centurioni amplius quærenti: num precibus manè locum prius dederit, quàm acceſſiſſet? num obviam quis ei fuerit factus? reſpondet, ſe equidem neſcire, qua ratione ipſe morbo Centurionis perterritus ad arcem venerit; hoc autem benè ſe ſcire, ſe alicui in via impegiſſe, & afflatum ſenſiſſe: dolorem verò à maleficis ſibi illatum eſſe, ut credat, ſe adduci nunquam poſſe. Ad hæc Centurio dixit, ſe non ægrotaſſe, ſeque dolorum ejus cauſam eſſe, quos ipſi inferri curaverit, ut diſceret, quanta ſit Diaboli potentia: dolores verò certa hora ſedandos eſſe. Argentorati puer, qui propter veneficium decollatus & Vulcano conſecratus eſt, à Jeſuitis Moltzheimenſibus ſe Magiam addidiciſſe faſſus eſt. Puer hic, quando ante capturam baculo hominem precibus ardentibus non munitum tetigit, ejus partem, quam mente conceperat, faſcinavit, Freudius *Quæſt. 19. num. 9.* ex Dn. Schacher *Conc. 4. de Plag. Ægyptiac.* Etiam *medendi vires à Dæmone acceptas ſtatim evaneſcere, ubi Sacerdos aut medicus ægro ſanitatis ergo manus admoverunt*, ſaga quædam edixit apud Remigium *lib. 3. cap. 5.*

§. 5. *Omnis ætatis & ſexus* homines Dæmoniacam faſcinationem non effugere, ex iis, quæ adduximus, exemplis patet. *Contra milleformes Dæmonum incurſus quis innocentia ſua fidit, quandoquidem ne quis fideret, etiam* parvulos baptizatos, *quibus certè nihil eſt innocentius, aliquando ſic vexant, ut in eis maximè, Deo ſinente, iſta monſtretur hujus vitæ flenda calamitas, & alterius deſideranda felicitas?* ait Auguſtinus *lib. 22. de C. D. cap. 22.* Romæ in orphanotrophio omnes puellas, circiter ſeptuaginta, una nocte factas eſſe dæmoniacas, ſcribit Cardanus *de Variet. Rer. lib. 14. cap. 76.* *Viri* autem faſcino impotentiæ & ligationis frequentiùs, quàm fœminæ corripiuntur. Rationem dat Sprengerus *Tom. 1. Part. 2. Quæſt. 2. cap. 1.* quia Deus plus permittit ſuper actum Venereum, per quem primum peccatum diffunditur, quàm ſuper alios a-

ctus humanos: ſicut & per ſerpentes, quæ magis incantationibus deſerviunt, quàm alia animalia, eò quòd Diaboli primum inſtrumentum, & quia actus ille Venereus plus & faciliori modo poteſt maleficiari in viro, quàm in muliere. Nec *vivi* tantum, ſed & *mortui* à Dæmonis faſcino non manent immunes, dum cadavera ſubit, characteres incipientis putredinis præſtigiis obfuſcat, fœtorem ſupprimit, actionumque varietate per ea editarum vivos ludificat, cujus exemplum dedimus ſuprà *cap. 6. §. 11. Puerperas* inprimis faſcino excruciare ſatagit magicum ſodalitium. Id ipſum Pſellus *de Operat. Dæmon.* jam olim compertum tulit. Scribit enim: Καὶ γδ πολλῶν κατακούσας ἔχω θηλύμορφον πάσαις ταῖς λέχοις ὁρᾶσθαι, id eſt, *& à multis audivi, omnibus puerperis dæmonium fœmineâ figura comparere.* Nec ſub hac tantum, ſed & ſub Viri, felis, muris, &c. ſpecie. Dæmonia iis apparent, easque Lamiarum inſtinctu & conſenſu faſcinant. Id vulgo etiam per experientiam notiſſimum eſt, ut exempla congerere ſupervacaneum ducam. Confer infrà *Part. 7. cap. 2.* Judæi hodierni Lilith Lamiam puerperis & partui inimicam ducentes ad ritum veterum in parietibus cubiculi exarari curant ad avertendum faſcinum verba certa, quæ dabimus inferius loco jam citato.

§. 6. *Abſentes* & à faſcinatore etiam aliquot milliaribus diſtantes faſcini injuriis plectuntur. Memoratu dignum eſt, quod habet Rob. Holkoth *in Libr. Sapient. cap. 17. pag. 625.* Cum quidam Teutonicus peregrinaretur ad Sanctum Jacobum, in quadam villâ Navariæ quendam Necromanticum obvium habuit, qui dixit peregrino: Video te charisſime! eſſe in periculô mortis, ſed ſi vis mihi rependere mercedem, ſalvabo vitam tuam. Spondet Teutonicus: Volo. Ducit ergo Necromanticus Teutonicum in quandam cameram, parat ei balneum, & ponit eum in aqua: collocat ante eum ſpeculum de chalybe, quo magici ſolent uti. Et quærit ab eo, quid videat in ſpeculo? Et reſpondet Teutonicus, quòd videret virum & uxorem in domo propriâ. Et Necromanticus quandam imaginem formaverat de cerâ, ſtatque clericus arcu extenſo, & ſagitta immiſſa, ut ſagittaret imaginem. Cui Necromanticus: Imago, inquit, cerea imago tua eſt. Uxor verò tua & clericus amaſius ſuus in hoc convenerunt, ut te occidant, quia ſi imaginem illam clericus poſſet ſagittare, mortuus eſſes. Cuſtodies ergò te ipſum, & cum incipiet trahere, immerge te totum in aqua, ſub aqua balnei,

balnei, in qua ſtas, & ſic ſecundo, & tertiò, quia pluries non poterit ſagittare: fecit ſic. Tandem ſe erigens, tertiò de aquâ reſpiciens ſpeculum, vidit qualiter uxor cum famula clericum illum ſubitò mortuum in ſtabulo quodam ſepeliunt. Solvit ergò Teutonicus Necromantico ſuo mercedem, & factâ peregrinatione domum rediens, quæ per ſpeculum viderat opera, completa proſpexit. Sequens recenſet Sprengerus *Mall. Malef. P. 2. Q. 1. c. 16.* Princeps quidam Rheni, Barbatus cognominatus; eò quòd barbam nutriebat, cùm ante annos ſexaginta, adjunctis ſibi terris Imperialibus, quoddam caſtrum Lenden-Brunnen/ propter rapinas, quas Caſtrenſes inde faciebant, obſidendo circumvallaſſet, habuit in ſuo comitatu quendam maleficum Puncker nomine, qui in tantum Caſtrenſes moleſtabat, quod uno dempto, omnes ſucceſſivè, ſagittis interemit: talemque modum ſervavit, ut eum, quem intuitus fuiſſet, quocunque divertiſſet, per emiſſam ſagittam lethaliter vulneraret & occideret, talesque tractus quolibet die tres duntaxat, in ſua poteſtate habebat, eò videlicet, quòd tres ſagittas imagini Salvatoris infixerat. Illis autem tribus emiſſis tractibus non niſi in ſortem, ut cæteri, ſagittas emittebat.

§. 7. *Magus Magum faſcinat*, quia quivis ſuum habet Dæmonem, cujus ope præſtigiatoria & magica efficit opera. Dæmon verò Dæmonem potentiâ ſuperat, quia quoad naturalem perfectionem, quæ poſt lapſum integra in ſingulis manſit, inter ſe ſpiritus mali differunt. Minor itaque majori in faſcinationis opere cedit, eò quidem lubentius quò certiùs in exitium Magus faſcinatus præcipitatur. *Nobilis quidam præſtigiator inſignis in Haſſia* A. von Th. *dictus, capita decollare & reponere novit. Hic magicæ & periculoſæ arti valedicere ex infortunii metu conſtituit & animum inducit. A ſodalibus autem in convivio quodam ad ultimum artis ejusdem exercitium, perſuaſus nemine caput ſuum accommodatò ſupponente, hoſpitis famulum ad id ſub conditione reſtitutionis capitis accedentem decollat. Decollato verò caput imponere nequit. Ad convivas ergò converſus, eſſe quendam ait, qui ſibi in propoſito ſit impedimento, eumq́, ut deſiſtat, rogat. Præſtigiator capitis impoſitionem reiterat, ſed fruſtra. Secunda ergo vice alterum monet, & minis ab impedimento avocare conatur. Verùm cùm alter petitioni locum non daret præſtigiator in menſa lilium creſcere fecit, cui cum caput &*

Digitized by Google

ſtores amputaſſet , concidit ſtatim absq; capite de menſa magus ille , qui alterum impediverat , & præſtigiator ſine impedimento famulo caput è veſtigio impoſuit , & ex hoſpitio urbeq; , ne à Magiſtratu propter commiſſum homicidium caperetur, aufugit, Lercheimerus im Bedencken von Zauberey *cap. 7.* Certamen hic fuit inter Magorum Dæmones , quorum inferior ſatis fortis erat ad impediendum vim præſtigii: potentiori tamen coactus (non opinor invitus) cedere clientuli ſui nece, qui verè interemtus, notante Majolo *Tom. 2. Dier. Canic. Colloq. 3. pag. 175.* Aliud Magi à Mago faſcinati exemplum recitat Delrius *libr. 2. D. M. Q. 6.* ex Roberto Priezio Inſulenſi *lib. de Technis & Impoſtur. Dæmon cap. 5. Rapuerat unus puellam forma egregia , & equo ligneo impoſitam per aera abſportabat. Alter in caſtro quodam Burgundiæ , celebri convivio præſens, quod caſtrum raptor prætervolabat, carminibus cogit raptorem in caſtri aream deſcendere , & immobilem illic coram omnibus mæſtum cum præda erubeſcente ſiſtit. Nec ſegnius raptor, nihil tale metuentem eum, à quo ita vinctus, latenter incantat, & è feneſtra editiſſima, per cujus cancellos collo & capite prominebat, deſpicientem, immanibus ſubitò fronte protuberantibus cornibus dehoneſtat , & à repagulis ferreis magnitudine ramoſa frontis ſic illaqueat & ſuſpendit , ut per clathros caput retrahere non valeret ; præcipitii verò altitudine deterritus ſe dimittere non auderet. Ita coactus corniger , pacta ſalute prius mutua, & diſrupto ligamine raptorem cum præda dimittit , qui rurſus nube cavâ tectus in aerem ſe levavit : alter depoſitis cornibus, magna cum ſpectantium voluptate, ſalvum in cœnationem caput retraxit.*

5. §. *Sacras matrimonii leges,* datamque in id fidem, qui perfrictâ fronte *violant,* facilè faſcinantur. Nam quantum homo à Deo Deique verbo declinat , tantum ad Diabolum ejusque jura inclinat. *Opificem fuiſſe* memorat Prætorius in deſcriptione Montis Bructerorum, *qui datam clam vetulæ cuidam matrimonii fidem fregerat, & Virginem cui deinceps adhæſerat, in uxorem duxerat, ſuisq; deq; habitis, quæ anus emiſerat, minarum fulminibus. Appropinquante prima nuptiarum nocte convivas , & inter eos Paſtorem quendam propter Deum , ut ſecum commoretur, quod ſibi à malo ſpiritu periculum immineat , rogat , iſtarum memor comminationum. Quid fit ? Hircus media nocte rectâ viâ ſponſum accedit, eumq; ad inſidendum ſollicitat. Iſte verò ardenter orans*

præſen-

præſentium brachiu vix retineri potuit. Hircus verò tandem cum murmurationibus multis diſparuit. Nocte ſequente idem ſponſus ex improviſo è lecto raptus ſponſam ſolam relinquit. Hic ſpectro ſatis exagitatus manè in tecto non procul à pariete lapideo in ſtillicidio ab amicis reperitur ſemimortuus, ut aliquot menſes, priſtinæ ſanitatis recuperandæ gratia, lecto fuerit affixus. Cum conjuge novella tamen perpetua deinceps litigia & jurgia reciprocavit, quorum impatiens, dato Hungaricæ militiæ nomine, Martis caſtra ſecutus eſt.

§. 9. *Temerarios*, qui limites officii ſui transgrediuntur, & experimentis ſe curioſitate illicitâ committunt, Dæmon faſcinat, cujus exemplum è Delrio *lib. 2. Q. 56. p. m. 159.* adducere placet, per quod periculoſum eſſe ad magicæ artis experimenta quævis progreſſum inſimul monemus: In Mendriſio oppido Comenſi contigit, ut cum ibi quidam inquiſitor nomine Bartholomæus de Homate, D. Laurentius de Concoretio Poteſtas, & Joannes Foſſato Notarius, contra has ſtriges procederent: una die ipſe Poteſtas, quadam curioſitate ductus, volens experiri, an verè & corporaliter ſtriges irent ad ludum, factâ conventione acceſſit quodam die Jovis ſero cum Notariô ſuo & quodam alio, extra oppidum ad quendam locum, ſicut illi ſtrigia prædixerat, & dum ibi prope eſſent illi tres, viderunt ibi plures perſonas congregatas coram quodam (qui erat Diabolus in formâ hirci) ad modum cujusdam magni Domini ſedente: & ecce! ſubitò omnes illæ perſonæ ibidem congregatæ, juſſu Diaboli, adeò illum Officialem, & omnes ejus ſocios Deo ob eorum curioſitatem permittente, baculis percuſſerunt, ut ex talibus percuſſionibus, ille Officialis & Notarius, & tertius ille alius infra quindecim dies mortui ſint. Aliud vide ſupra *Part. 3. Sect. 3. cap. 1. §. 7.*

§. 10. *Jejunos* faciliùs faſcinationis periculo exponi non nemo in G. qui zingarorum caſtra olim ſecutus, magicè pecora & homines opem medicam expetentes clam etiamnum curat, edixit, & ſibi hominis jejuni occurſum manè donô quinque florenorum chariorem eſſe faſſus eſt. Neque dicto ego fidem denegare velim. Jejunorum enim corpora minus ſpirituoſa & propterea ad repellendum faſcini noxam, quam obvius Magus inferre meditatur, minus apta eſſe patet ex reſolutione quæſtionis 5. Dn. Linemanni *Deliciar. Calendariograph. ad Ann. 46.* ubi cauſam problematis hujus: cur homo jejunus ſeipſo non-jejuno

gravior ſit? ex majori ſpirituum in jejuno defectu deducit: defectus per cibum aſſumtum reſtauratur, indeque corpus ob ſpirituum novorum generationem levius & agilius evadit. Cùm enim ſpiritus ſint leves, levitatem etiam majorem corpori conciliant, carnisque compactionem ex ſpirituum fugâ ortam ac gravitatem tollunt, non ſecus, atque aer veſicæ inflatæ tribuit levitatem. Ex hoc fundamento atomos malignas ſeu virulenti maleficii minima, in corpus obvium jejunum faciliùs, quàm in non-jejunum Magum traducere poſſe largimur: quamvis ſi virulentia ingens ſit, etiam ſaturos Deo permittente faſcinari poſſe non negemus.

§. 11. Faſcinantur etiam *Sagæ* ab iis, qui à pacto cum Satana explicito (non tamen implicito) alieni, magicè morbos ab iſtis immiſſos curant, easque magico remedio cruciant, ut in curatione videbimus.

SECTIO II.

De

SECUNDARIO FASCINATIONIS MAGICÆ OBJECTO.

CAPUT I.

Objectum ſecundarium Faſcinationis Magicæ ſunt res homini inſervientes, quæ vel naturales ſunt, vel artificiales: Naturalium ſubdiviſio. Dæmon univerſum hoc ejusq; leges, cœlum & aſtra faſcinare nequit; item elementa integra, benè autem eorum partes. De Dæmonum generibus variis. Magna eſt Dæmonis in elementa poteſtas. Bodini error. Deo non permittente, nihil Dæmon poteſt operari.

§. 1. PRimarium Faſcinationis Magicæ objectum, quod *Homo* eſt, hactenus vidimus: jam *ſecundarium*, quod ſunt *res omnes hominis uſui inſervientes*, evolvemus. Capitalis enim humani generis hoſtis, quando in homines ipſos malignitatis ſuæ virus evomere nequit, in ea, quæ ejus uſui inſerviunt, ſi per ſupremi ſpiritus permiſſionem licet, tyranni-

rannidem exercet, eaque faſcinare, vaſtare, & corrumpere, ut ad uſum fiant inepta, geſtit.

§. 2. *Inſerviunt* autem *uſui hominis* totum hoc univerſum, omniaque in eo contenta. Siquidem omnia ſunt propter hominem, homo autem propter Deum. Ea autem diſpeſci poſſunt in naturalia & artificialia: naturalia in cœleſtia & ſubcœleſtia. Subcœleſtia in ſimplicia & mixta. Simplicia ſunt elementa 4. Ignis, aer &c. Mixta vel inanimata ſunt, vel animata; & hæc vel vegetabilia, vel bruta, quorum uſum homini mediatè vel immediatè convenientem Philoſophi naturales tradunt. Artificialia ſunt utenſilia quæque, ut bombardæ, ferræ, ſupellectilia varia &c.

§. 3. Faſcinatricem *Dæmonis circa Naturalia poteſtatem* primùm examinabimus. Ea autem *abſoluta non eſt*. Nam (1.) *Univerſum hoc ejusq; leges Dæmon faſcinare nequit*. Hoc enim infinita Dei virtute ſic formatum eſt, ut nullo faſcino nulliusque agentis finiti virtute turbari & everti queat. Qui univerſi leges fixit (fixit autem Divina Majeſtas) easdem refigere poteſt. Ut vana ſit jactantia & phantaſtica perſuaſio Nutricis apud Senecam:

Mare, terra, cælum, Tartarus ſervit mihi.
Nox media Solem vidit, & noctem dies,
Nihilq; leges ad meos cantus tenet.

Fruſtra de Pamphilia Theſſala Apulejus prodit: *Saga divinipotens cælum deponere, terram ſuſpendere, fontes durare, montes diluere, manes ſublimare, ſydera extinguere, tartarum ipſum illuminare.*

§. 4. (2) *Non poteſt cælum, ejusq; incolas, aſtra ſcilicet, faſcinare*, eorumque ſubſtantiam, qualitates, motus & ſitus mutare, nec, quæ inde dependent, tempora & tempeſtates aliter ordinare. Nam & hoc immutabili naturæ legi à Deo fixæ repugnat, eaque non niſi per abſolutam ejus potentiam mutari poſſunt; ut proinde errent, qui carminibus cœlo Lunam deduci poſſe credunt (quem errorem ſupra *lib. 1. Part. 2. Sect. 2. cap. 6.* refutavimus) quique Diabolos aſtrales influentias pro libitu poſſe fingere, refingere, augere, atque ita iis impreſſis in res ſublunares ad operationes mirabiles uti putant.

§. 5. (3) *Tantum non poteſt in mundo elementari, ut integra elementa ſeu corpora continentia mutet*, aut quoad ſubſtantiam, aut quoad

quoad qualitates & primarias & ſecundarias. Idem de loco, ſitu, contiguitate, ſuis cuique adjunctis corporibus intelligendum eſt. *Sic e.g. non poteſt efficere, ut tota aqua deſinat eſſe humida, frigida, à terra ſeparata. Non poteſt terram loco movere &c.* Voetius *lib.1. pag. 945.*

§. 6. Circa *Elementorum partes* mirè occupata eſt Principis hujus mundi, & quos ſibi ſubditos habet, Magorum malitia. Elementa autem nos jam, non ut in ſe ſunt, & in ea puritate, quam Phyſici venantur, ſed ut à parte rei dantur, hoc eſt, impura ſpectantur, & ſic, quæ in his occurrunt, alterationes & mutationes à naturali principio ortæ, eas omnes per hoc ipſum, & quidem modo inſolentiori efficere ac faſcinatoria opera in iis Dæmon patrare poteſt.

§. 7. Magna cùm ſit Dæmonum in magno numero elementorum regna occupantium potentia, dato à ſuprema Majeſtate nutu magnas inibi excitant mutationes, fatentibus etiam iis, qui varia Dæmonum genera agnoſcunt. Cujus ſententiæ fautores præcipuè ſunt Porphyrius & Pſellus Philoſophi Platonici, quos Marſilius Ficinus interpretatus eſt, Corn. Agrippa, Joh. Trithemius, Delrius, Schottus & alii: quamvis an omnis eorum circa hoc negotium in vero cura fuerit, meritò incertum ſit Cl. Ittigio *Lucubrat. de Montium Incend. Sect. 2. cap. 2.* item Delrio & Schotto, quorum ille *D. M. lib. 1. Quæſt. 27. Sect. 7.* hic *Phyſ. Curioſ. cap. 12.* deſcriptiones generum Dæmonum, quæ à loco Trithemius *lib. 8. Quæſt. ad Maximilian. Cæſar. 6.* ſumſit & prolixè tradidit, brevibus recenſent, & notatiunculis cenſoriis illuſtrant. Quibus etiam jungendus Franç. Torreblanca *Dæmonol. lib. 2. cap. 29.* *Primum* genus Dæmonum appellat Trithemius *igneum*, quod circa ſuperiorem pervagatur aerem, nec unquam ante judicii diem ad inferiora demergitur, ſed continuò ſub regionibus permanentes ſublunaribus, nullum habent cum hominibus commercium &c. *Secundum* genus *aereum* dicitur, quod in aere oberrans nobis propinquo commoratur. Hi quidem ad inferiora poſſunt deſcendere, & aſſumptis de craſſiore aere corporibus quandoque viſibiles hominibus apparere. Aera permittente Deo ſæpius turbant, tonitrua & tempeſtates concitant, & omnes ſimul in perniciem humani generis conſpirant. *Tertium* genus Dæmonum *terreſtrium* dicit, ex quibus alii verſantur in ſylvis atque nemoribus, qui venatoribus ponunt inſidias: alii verò patulis degunt in campis, qui noctè aberrare faciunt

itine-

itinerantes: nonnulli demorantur in locis abditis atque cavernis: reliqui cæteris minus furioſi ac perturbati demorari cum hominibus in obſcuro delectantur. *Quartum* genus Dæmonum denominatur *aquaticum*, quoniam ſe humoribus immergens, circa fluvios & lacus inhabitat, irâ plenum, turbatum, inquietum, & fraudulentum: quod in mari tempeſtates concitat, navigiaque demergens in profundum, multis vitam aufert in aquis. Et iſti Dæmones, quoties aſſumunt corpus viſibile, in ſexu frequentiùs apparent fœminino &c. *Quintum* genus *ſubterraneum* dicitur, quod in ſpeluncis & cavernis, montiumque remotis concavitatibus demoratur. Et iſti Dæmones affectione ſunt peſſimi, eosque invadunt maximè, qui puteos & metalla fodiunt, & qui theſauros in terra latentes quærunt, in perniciem humani generis paratiſſimi. Hiatus efficiunt terræ, ventosque flammivomos ſuſcitant, & fundamenta ædificiorum concutiunt. *Sextum* genus Dæmonum appellatur *lucifugum*, propterea, quòd lucem maximè horrent & deteſtantur; quia nec diebus unquam apparent, nec alio modo corpus, quàm de nocte poſſunt aſſumere. Hoc eſt negotium, quod in tenebris ambulat: genus Dæmonum imperſcrutabile, ac penitus tenebroſum, paſſionibus frigidis agitatum, malitioſum, inquietum, & perturbatum: quod occurrentes homines violenter comprimit nocturnis horis, ſæpiusque Deo permittente, aut flatu quodam interficit, aut contactu.

§. 8. Quicquid hujus rei ſit, certum eſt, Dæmonem magnam in elementa, præſertim in aerem in aere (unde & aereæ poteſtates à Paulo vocantur) permiſſione Dei habere poteſtatem, ſacro etiam codice teſte. Nam *Job. 1.* Satanas à facie Domini impetratâ veniâ egreſſus de cœlo ignem detraxit, qui Viri ſancti oves pecudesque conſumpſit. Filiis ejusdem & filiabus veſcentibus vinumque bibentibus Dæmonis malitia ventus vehemens à regione deſerti irruit & concutit quatuor angulos domus, quæ corruens opprimit liberos. Plagæ illæ Ægyptiacæ, inter quas quoque tonitrua, grando, ac discurrentia fulgura fuerunt, item ventus tota nocte urens & die & manè facto levans locuſtas ſuper terram, immiſſiones per Angelos malos *Pſal. 77. v. 49.* dicuntur.

§. 9. Exempla è profanis etiam placet adducere. Plutarchus *in Lucullo* hoc habet: *Cùm Mithridates Rex Ponti valida claſſe urbem Cyzicum premeret, laboraretque cum depellere Lucullus, tum Proſerpina* (*ſcili-*

cet Dæmon aliquis (ub hujus forma latens) Ariſtagoræ nocte apparuit, &, cras, inquit, tubicinem Lybicum cum tubicine Pontico committam; quod ænigma non intelligebatur primò, donec poſtera luce, Auſter ferox & immanis à Lybia adſpirans, commotâ tempeſtate, Ponticam claſſem, & omnes machinas Mathematicas Niconidis colliſit & diffregit. Idem in Sylla hoc prodigium proximè ante bellum civile ortum inter Marium Syllamq; contigiſſe refert, nimirum cælo nullas habente nubes & planè ſereno ſonuit vox tubæ, ſono ſe efferens acuto, ac ſic lugubri, ut omnes obſtupeſcerent, & ejus magnitudinem exhorreſcerent. Voſſius *lib. 3. Idolol. cap. 6.* fulmen ejusmodi prodigioſum à geniis ſive poteſtatibus aeris fuiſſe conjicit. *Cum Brenno duce Galli Aſiam pervagati ad templum Delphicum diripiendum accederent, & incolarum alii hoſtium metu diffugerent deſerta ſtatione, alii propugnaturi ſedes ſuas & prohibituri direptionem templi quærerent ex Pythia, quid facto opus eſſet in tanta trepidatione tamque ſubita hoſtium irruptione: reſpondit oraculum ſe defenſurum templum ſuum* ἐμοὶ μελήσει ταῦτα καὶ λευκαῖς κόραις. *Itaq; dum accedunt Galli, mox terra continuis quaſſata motibus ea parte maximè, qua Gallorum exercitus caſtra habebat, contremiſcit adeò, ut & dehiſceret alibi ac ſubſideret in profundas voragines plurimos abſorbens, alibi in editos egereretur tumulos, tonitrua percrepant frequentiſſima, fulgetra coruſcant continua, maxima multitudo de cælo tacta, aut flammis uſtulata perit. Noctu ſæviſſima hyems ingruit, nix denſa caſtra operit, lapides ex disjectis ædificiis violentia turbinum in ſublime evecti, rurſusq; præcipitati deorſum improvidos conterunt, ingentia fragmina à Parnaſſo abſciſſa devolutaq; rapidiſſimo curſu non ſingulos binosve, ſed plures, prout multi in vicinia ſimul excubabant, obruunt*, Peucerus *de Divinat. p. m. 40.*

§. 10. Ingenio autem & luxuriante nimis calamo ſcripſit Bodinus *lib. 2. Theatr. Nat. pag. 177.* Dæmones movere ac turbare aerem, maria, terras, terrere animos hominum fulminibus, nivibus, nimbis, tempeſtatibus, ventis, grandinibus, terræ motionibus, fremitibus, tonitruis, imbribus cruentis, repentinis hiatibus, facibus flagrantibus, ac portentorum inopinato concurſu. Quæ ſententia cùm Dæmonibus attribuat id, quod naturalibus potius cauſis eſt aſſignandum, haud ſanè theatro naturæ ſatis conveniens videtur, Cl. Ittigio *lib. 1. pag. 168.* optimè notante. Fuit is error Priſcillianiſtarum, quem Concilium Braccarenſe primum

cap. 8.

cap. 8. damnavit. *Si quis credit, quod aliquas immundas creaturas Diabolus fecerit, & tonitrua & fulgura, & tempeſtates, & ſiccitates ipſe Diabolus autoritate ſua facit, ſicut Priſcillianus dixit, anathema ſit*, Voſſius *l. c. p. m. 377.* Freudius *Quæſt. 164.*

§. 11. Autoritate ſua & per ſe Dæmones nihil poſſunt. Nam & ipſi ut creaturæ omnes, à Deo ſic dependent, ut & in ipſo ſint, operentur & moveantur: ſubtracto influxu divino non moveantur, non operentur, imò in nihilum revertantur. Poſſunt autem iſta omnia theſi proxima enumerata, permittente Deo, mediantibus naturalibus. *Sic & aerem Dæmones venenatis halitibus implent, aut veneno fontes inficiunt, aut peſtilentibus & noxiis ſuccis paſcua imbuunt, ut vel homines haurientes aerem ſimul virus in ampliſſimos cœli tractus ſparſum abſorbeant, vel cum aquis fontium combibant, vel pecora id ex guſtu plantarum concipiant atq; in homines propagent*, Peucerus *loc. cit. 41.* Spiritum in monte Gigantæo Sileſiorum Rubenzahlium vel hoc nomine à viatoribus nuncupatum, vel aliis modis laceſſitum horribilia accelerare fulmina atque fulgura, memorant Hiſtoriographi, & qui iter ibi fecerunt.

CAPUT II.

An ſagæ pluvias & tempeſtates ciere queant? Seneca negat, cui Wierus adſtipulatur. Plinius affirmat. Conciliatio. Sagæ per poteſtatem Dæmonis iſta efficiunt. Cur Dæmon princeps aeris dicatur? Cur ſagas in ſua perſuaſione relinquat? Cur ſe ſubjici ſimulet? Magos & ſagas, ubi, quoties, & quando libet, data licentia, tempeſtates ciere poſſe, exemplis probatur & ratione confirmatur. Non tamen ſemper licentiam habent, ut nec Dæmon, qui tunc fruſtrati effectûs cauſam in Sagas ipſas rejicit. Venti apud Finnos & Lappones venales. Judæi & Cingari ignem faſcinant.

§. I. AN Magi & Sagæ faſcinum elementari plagæ inferre, hoc eſt, aerem turbare, fulgura, tonitrua, grandines, pluvias, aliaque meteorologica excitare poſſint, jam quæritur? Seneca *lib. 4. Nat. Quæſt. cap. 7.* deridet eos, qui attrahi imbres cantibus, & repelli ſtatuunt. Huic ſuffragatur Wierus *lib. 3. cap. 16. num. 1.* & ait: *Singulari inſuper ratione in aere concitando illuduntur hæ aniculæ à Diabolo, qui ſimul atq; ex ele-*

mentorum motu & naturæ curſu, citiùs faciliusq́ quàm homines, mutationem aeris & tempeſtates fore prævidet, vel alicui infligendam ex abſtruſâ Dei voluntate plagam, cujus ipſum ſpectat exequutio, intelligit: tunc harum muliercularum mentes agitat, variisq́ imbuit imaginibus & ſuggeſtione multiplici, quaſi ob invidiam in proximum, vel ob vindictam adverſus inimicum ſint aerem turbaturæ, tempeſtates excitaturæ, & provocaturæ grandines. Et *§. 3. Nec ſanæ mentis hominem opinari decet, futili veſanarum muliercularum actioni obedire elementa, & ad harum nutum inſtitutam à Deo naturalium rerum ſeriem impediri vel inverti: quod haud dubiè contingeret, ſi harum arbitrio tempeſtates, pluviæ grandines & fulmina inſervirent, ut, quandocunque & quomodo hæ jubeant, ea inſequantur.*

§. 2. Plinium Senecæ contradicere notat Roſinus *Antiq lib. 8. cap 6.* Verùm, quod inter eos datur, diſſidium compoſitum vide ſuprà *lib. 4. Part. 2 Sect. 2. cap. 4. §. 9.* Nos quoque Lamias nulla ratione poſſe ullam in elementis mutationem excitare, & ne quidem aquæ ſtillam elicere, vel ſibilum in nubibus movere, affirmamus, quæcunque etiam ex naturæ fundo petant naturalia, vel è pectoris imô trahant verba, vel digitorum extremo pingant characterum & figurarum lineamenta, quia hæc omnia nullam in elementarem regionem agendi, ac materialia principia, ad meteororum productionem neceſſaria, congregandi poteſtatem obtinent. Admittimus etiam, Dæmonem Sagarum mentes ita quandoque agitare & inſtigare, ut ritus ex pacto conſtitutos ad certum diem & horam, quæ, quod ſint in aere futuræ mutationes ipſe prævidere potuit, adhibeant, & deinceps mutationes iſtas Dæmonis potentia factas ſuorum rituum efficaciæ adſcribant. Fatemur cum Wiero, neminem ſanæ mentis opinari poſſe, futili, ut loquitur, veſanarum muliercularum actioni obedire elementa, & ad harum nutum inſtitutam à Deo naturalium rerum ſeriem impediri vel inverti: quod ſanè contingeret, ſi harum arbitrio tempeſtates, pluviæ, grandines & fulmina inſervirent, ut quandocunque & quomodo hæ jubeant, ea inſequantur.

§. 3. Aſt verò Sagas ita ſemper à Satana deludi negamus, cùm conſtet eas, ubi quoties & quando fuerit collibitum, & Deus permiſit, ſimilia efficere, non quidem per poteſtatem propriam, ſed alienam, Dæmonis

monis ſcilicet, qui princeps aeris eſt, *Eph. 2. v. 2.* non quaſi aerem condiderit, aut in aere habitet, *ſed quia aerem movet & turbat, & in eo ſæpe meteora inuſitato tempore producit*, ut ait Balduinus *lib. 3. Caſ. Conſc. cap. 5. cap. 9.* Auguſtinus etiam in Pſ. 77. dicit, *elementa permiſſu Dei à magis concuti poſſe. Quod autem ipſa ſola non poſſunt, id juta à Diabolo Deoq; permittente efficiunt.* Unde Magæ apud Germanos Wettermacherin vulgò audiunt. Dæmonem verò occultò influxu concurrere ignorant. Obtuſioris enim & per faſcinum Diabolorum corruptioris ſunt mentis, quàm ut mediorum, quæ ipſæ adhibent, ineptitudinem intelligere queant, easque ſenſu ita faſcinato abundare permittit. Saltem ut in ſuperſtitione & devotione iſta, qua ſibi devinctas habet, conſerventur, & à religione, Numinisque veri cultu abſtrahantur. Itaque non eſt, ut ex iſto aſſerto colligat Wierus errorem hunc abſurdum, ac ſi mulieris vetulæ amentis & maleficæ imperio ſic Diabolus, ſubjiciatur. Supetſtitioſis ſe ſubjici Dæmon ſimulat lubentiſſimè, ut ea credulitate accedant promptiſſimè. Vitris annulisque ſe incarcerari ſimulat, ſpiritus, corporeis clauſtris ſuâ naturâ incomprehenſibilis. Sic autem illatam ſibi vim coactivam fingit, ut æternam familiaritatem cum homine contrahat. *Satan ſimulat ſe captum, ut te capiat, ſe vinctum, ut te vinciat, ſe tuo imperio ſubditum, ut te ſibi ſubdat, à te incluſum, ut contra te finaliter concludat, fingit ſe tuâ arte vel imagini, vel lapidi alligatum, ut te peccatorum funibus religatum ad infernum perducat.* Hoc Henrici de Haſſiâ judicium Delrio aureis literis dignum æſtimat.

§. 4. Magos verò & Sagas, itemque eos, qui ſaltem Magorum opera, ritus, & ceremonias à Satana ordinatas uſurpant, ubi, quoties, & quando libet, tempeſtates etiam graviſſimas ciere poſſe, hiſtoriarum monumenta percurrentes compertum ferunt. Ex multis pauca adferre placet. Delrius *libr. 2. D. M. Quaſt. 11.* ſequens refert: *In ditione Trevirenſi ruſticus fuit, qui cum filiola ſua octenni caules plantabat in horto: filiolam fortè collaudavit, quòd aptè hoc munus obiret, illa ſexu & ætate garrula, ſe noſſe alia facere, magis ſtupenda jactat. Pater, quid id foret, ſciſcitatur. Secede paululum, inquit, & in quam voles, horti partem ſubitum imbrem dabo, miratus ille; age, ſecedam ait: quo recedente, ſcrobem puella fodit, in eam de pedibus (ut cum Hebræis loquar pudentibus) aquam fundit, eamq; bacillo turbidat neſcio quid ſub-*

murmurans. Et ecce tibi ſubitò pluviam de nubibus in conditum locum. Quis,inquit obſtupefactus pater,te hoc docuit? mater, reſpondet, hujus & aliorum peritiſſima. Zelo incitatus agricola,poſt paucos dies, invitatum ſe ad nuptias ſimulans, uxorem cum gnatâ, feſtivè nuptiali modo exornatas in currum imponit, in vicinum oppidum devehit, & judici tradit maleficii crimen ſupplicio expiaturas. Joh. Rudingerus *de Magica Illicit. Decad. 1. Concion. 1.* exemplum recitat, quòd à duobus Viris eruditionis & integritatis laude ſpectatiſſimis,Deo & hominibus in publicis officiis inſervientibus in menſali colloquio ſe accepiſſe refert, id quod nos verbis latinis dabimus. Inter reciprocos, inquit, prandio finito, ſermones & diſcurſus iſti actus juveniles, in celeberrima Lipſienſium Academia, tempore, quo Muſis olim invigilarunt, ſat longo, ibi aliquando adornatos, in memoriam revocarunt. Tunc alter ad alterum: Domine Frater,ait,annus jam ferè eſt,ex quo ante prandium per plateam lapideam amico noſtro chariſſimo obviam ivimus, famuloque noſtro Pontificiæ religionis è civitate quâdam in Franconiâ orto librum ſuum eripuimus. Sic eſt, inquit alter, quoties aures meæ tonitru & fulgure cœlitus immiſſo perſonant, toties actuum illorum memoria refricatur: ſiquidem iſti cæterique adſidentes fidi conſanguinitatis jure affines referebant, ſe inter eundum in libello iſto artis cujusdam certis verbis, diſtinctis characteribus & ſingularibus actibus tempeſtatem & tonitrua provocandi deſcriptionem offendiſſe. In planô verò campo conſtituti cœlum purum & maximè ſerenum, ne ullâ quidem nubeculâ turpificatum, conſpiciunt. Quidam ex comitibus, Domini, inquit, annon magiſterium ex famuli noſtri libro experiri placet? interea prandii tempus appropinquat, & forſan Dominus Johannes accedit. Quibusdam iſtorum placuit propoſitum, nonnullis diſplicuit, major tamen pars concluſit, tandem verò in idem omnes conſenſerunt. Singuli verò ad hoc, ut ad experimentum artis deſcriptæ ſymbolum quoddam conferrent, fuerunt adacti: ſiquidem unus circulum effecit, alter foſſulam paravit, tertius aquam attulit & infudit, quartus materiam mixtam agitavit, quintus characteres pinxit, & ultimus in circulo verba in libro præſcripta prælegit. Cœlum exinde, quod antea ſereniſſimum fuerat, caliginoſum & turbidum evaſit, tonitrua exorta & fulgura, quæ omnibus maximum terrorem incuſſerunt; & quantò diutius actum

iſtum

iſtum continuarunt, tantò magis magisque tempeſtas increvit: intuitu verò & auditu graviſſimæ hujus tempeſtatis moti omnia priora deſeruerunt, in genua prolapſi elevatis manibus Deum ſupplices rogarunt, ut factum ex imprudentia & curioſitate, Dæmonum potentiam probandi gratia patratum, quo Deum tentaſſent, propter Chriſtum ex gratiâ condonare velit. Inde fidem, ſe nunquam tale patraturos, ſed ex animo execraturos, omnesque dehortaturos, ſanctiſſimè dederunt. Poſthæc nubila cœli facies diſparuit, & à meridie ſerenitas prior rediit. Librum etiam magicum ſub aquam proximè præterfluentem, Pleiſſa dictam, appenſis prius aperti libri extremitatibus lapidibus, & explanatis ad faciliorem emollitionem & corruptionem foliis, quod ſinguli fecerant, ſubmerſerunt. Autor libri Inquiſitorum quinque, referente Bodino *lib. 2. Dæmon. cap. 8. pag. 265.* ait, judicium à ſe in Sagam agri Conſtantienſis latum, quæ cùm videret omnes ſui pagi incolas in nuptiis convivari & ſaltare, ægrè ferens, quod non fuiſſet eò vocata, ſe per diabolum clarâ luce ſpectantibusque paſtoribus curavit in collem exportari propinquum pago, & quia aquam non habebat, quam in ſcrobem à ſe effoſſàm injiceret, ut cieret tempeſtatem, (nam hunc ritum faſſa eſt obſervari) emiſit lotium, & illud in ſcrobe movens ſermones quosdam pronunciavit: mox cœlo, quod ſudum ſerenumque fuerat, obſcurato, grando vehementiſſima ſolummodò in pagum & in ſaltantes irruit: Saga verò in pagum reverſa eſt; ea itaque viſa tempeſtatem ab ipſa accitam fuiſſe crediderunt omnes, eaque capta Paſtores pro teſtimonio dixerunt, ſe vidiſſe, cum in aere transveheretur, quod illa accuſata evictaque cognovit, & viva igni fuit tradita.

§. 5. Ita Sagas, ubi, quando, & quoties libet, ſi à Deo permisſionem habent, tempeſtates, ſi non propria virtute, Dæmonis tamen auxiliô, immittere poſſe, oſtendimus. Neque ratio deficit. *Nam*, ut ait Delrius, *quicquid Dæmon poteſt, id per eum Magi ex pactô poſſunt: nihilq; hic poſſunt, quod nequeat Dæmon.* Dæmonem autem meteora varia producere poſſe, ſupra evictum dedimus. Non autem ſemper permiſſio Lamiis earumque Duci datur. Baaliticorum Sacerdotum numini ſuo anxiè ſupplicantium ſacrificio ignem renuente Deo Maximo immittere non potuit, cùm tamen Baaliticus cultus in præſentiſſimo tum verſaretur periculo, auxilii numinis ſui maximè indigus. Ita

ſemper

ſemper Dæmonis potentia reſtricta manſit, & adhuc, variis in actibus, manet: reſtrictam autem eſſe, quantum poteſt, ſtudet, ut lateat, inque Sagas fruſtrati effectus cauſam commodè rejiciat. Wenn das Wetter nicht folget/ und GOtt ihm den Compaß verrücket / ſo ſchilt der Unflat die Hexen / miſſet die Schuld entweder ihnen bey / ſie ſeyen mit ihren Mitteln entweder zu früh oder ſpat kommen / ſchlägt ſie auch wol mit Fürwenden / daß ſie damit unfleiſſig ſeyn umgangen / oder weiß ſonſten ſeine Ausflucht zu ſuchen und fürzuwenden / daß das Glocken-Läuten / die an etlichen Orten bräuchlich / das Wetter ſegnen / und dergleichen das Ungewitter haben abgewendet / Freudius *Quaſt. 161. n. 7.*

§. 6. Olaus Magnus *lib. 3. cap. 6.* memorat de Finnis & Lapponibus, eos olim mercatoribus ventos venales exhibuiſſe, *tres nodos magicâ arte ſacratos, quorum primò ſolutò placidos ventos, ſecundo vehementiores, tertio vehementiſſimos eſſent habituri.* Quin & de Ericô Suecorum Rege legitur, eum, undecunque illi collibuiſſet, adſpirantes ventorum flatus evocare pileô potuiſſe, unde & Pileoſi ipſe cognomentum accepit. Judæi & Zingari Magorum complices ignem ita faſcinant, ne latius evagetur, & limites, quos ponunt, transgrediatur. Hinc ſecuri in horreis fœno & ſtramine refertis ignem luculentum alunt, totumque in ſtramineô faſciculô, qui placuerit, culmum reliquis illæſis comburere norunt.

CAPUT III.

De Mineralium Faſcinô. Jonſtoni promiſſum. Lapidis mirabilis hiſtoria. Mineralia Dæmonis fraude ſine dubio oculis hominum quandoque ſubtrahuntur. Vegetabilia faſcinant & perdunt Sagæ: ſi ictus aliò traducunt, omnia Deo permittente. Bruta faſcinantur, ut jumenta, canes, feles. Hiſtoria Crocodili faſcinati carnificis munere fungentis: item porci à Sagis excarnati.

§. 1. QUæ ſit Magicæ ſocietatis *in Minerale* regnum poteſtas, non ita quidem evidens eſt: nulli tamen dubitamus, & hîc faſcini ſpecimina eandem edere. Forſan dabit quædam Cl. Jonſtonus in ſua Thaumatographia Pneumatica, in qua de Diabolis metallicis ſe acturum promiſit *Thaumatograph. Natural. Claſſ. 4. cap. 32.* An aliquid faſcini

Digitized by Google

faſcini in hoc, quod ibi in fine ex Thuano *lib. 5. Hiſtor.* tradit? *Cum Henricus II. Rex Galliarum Bononiæ eſſet; allatus eſt ad eum ex Indiâ Orientali ab homine incognito, ſed, ut apparebat, moribus barbaro, lapis ſtupendâ ſpecie & naturâ, videlicet lumine & fulgore mirabiliter coruſcantibus, quiq; totus veluti ardens incredibili ſplendore micabat, & jactis quoquoverſus radiis ambientem aerem luce nullis ferè oculis tolerabili latisſimè complebat: erat & in eo mirabile, quòd terræ impatientisſimus, ſi cooperiretur, ſua ſponte, & vi facto impetu confeſtim evolabat in ſublime: contineri verò includive ullo loco anguſto nullâ hominum arte poterat, ſed ampla liberaq; loca duntaxat amare videbatur: ſumma in eo puritas, eximius nitor, nullâ ſorde aut labe coinquinatus, figura ſpecies nulla ei certa; ſed inconſtans; & momento commutabilis, cumq; eſſet aſpectu longè pulcherrimus, contrectari tamen ſeſe impunè non patiebatur, & diutiùs contra adnitentibus aut obſtinatius cum eo agentibus incommodum afferebat: quod multi multis ſpectantibus ſunt experti: ſi quid fortasſis ex eo enixiùs conando detrahebatur, nam durus admodum non erat, nihilo minor fiebat. Hujus virtutem ac vim eſſe ad quam plurima cum utilem, tum præcipue Regibus neceſſariam ajebat hoſpes, qui miraculum oſtentabat, ſed quam revelaturus non eſſet, niſi ingenti pretio prius accepto. Hæc ut in literis Joh. Pipini oculati rei teſtis, qui in familia A. Momorantii M. E. medicinam faciebat, ad Anton. Mizaldum & ipſum inſignem Medicum pridie aſcenſionis Bononia datis, perſcripta ſunt, ita trado, & amplius diſcutienda Phyſiologis relinquo. Nam veteribus, qui de rebus hujusmodi ſcripſerunt ſimilis lapis nec ne cognitus fuerit, nec Pipinus in literis ſe ſcire dicit, nec ipſe affirmaverim.* Hactenus Thuanus.

§. 2. Dæmonum ſubterraneorum varia in metallicis fodinis ludibria non ſine faſcini argumento edita recitant Agricola, Olaus Magnus, Lavaterus, Schottus, & alii. A quodam Lugdunenſi accepit Bodinus *lib. 3. cap. 3.* ſe cum ſociis magicâ arte Arcolii prope Lutetiam theſaurum retexiſſe: ſed cum ciſtam, in qua erat conditus, habere cogitarent, eam fuiſſe exportatam turbine. Ita mineralia dubio procul hominum oculis faſcinatoris ſtygii invidia ſubtrahuntur, quod de pretioſiſſimo mineralium apparatu in montibus, quos Voigtlandia ſuſtentat, contentis fama fert, eum non, niſi Magis ex Italia quotannis eò ſub

 fraude

Digitized by Google

fraude venditionis muſcipularum & aliarum ineptiarum proficiſcentibus, patere; cæteris omnibus verò illuc tendentibus, quod faſcino præſenti per præſtigiatoriam loci mutationem ab iis mox plectantur, minimè, quam tamen vulgi relationem vulgo relinquimus.

§. 3. *Vegetabilia*, ut arbores, frutices, plantas & ſegetes improbam Magorum gentem duce ſuo auſpice faſcinare poſſe, qui Johanni *Apocal. cap. 7. v. 3.* vacivos oculos dabit, concedet. Nam quatuor Angelis ſeu Dæmonibus poteſtatem datam eſſe ibi legimus, nocere terræ mari & arboribus. Fruges in Ægypto ærugine, & vineas grandine Deus per Angelos malos percuſſit, *Pſalm. 77. v. 49.* In antiquiſſimis etiam Romanorum & quidem XII. Tabb. legibus hæc exſtant: *Qui malum carmen incantaſit. Qui fruges incantaſit.* Ovidius de Circe ita canit:

> *Carmine læſa Ceres ſterilem vaneſcit in herbam:*
> *Deficiunt læſi carmine fontis aquæ.*
> *Ilicibus glandes, cantataq; vitibus uva*
> *Decidit, & nullo poma movente fluunt.*

§. 4. Ipſæ quidem ſagæ nihil hic itidem per ſe, niſi venenis (quibus etiam nefarius quisque albo Magorum non adſcriptus uti poteſt) poſſunt. Quicquid ergò extra iſtum caſum poſſunt, adhibitis eum in finem mediis ineptis, id Deo concedente à Dæmone adjutæ, præſtant. Deo autem non permittente, nihil valent. Hinc Sagæ iſtæ apud Lercheimerum *pag. 236. & 273.* nucum & glandium proventum perdituræ effectui dare, quod voluerunt, non potuerunt.

§. 5. *Fructus aliò traducere* Sagæ Dæmonis ope poſſunt, quod in Legibus XII. Tabb. prohibitum: NEVE ALIENOS FRUCTUS PELLEXERIS. Quo de Auguſtini verba *lib. 8. de C. D. cap. 19.* lege ſuprà *lib. 1. Part. 2. Sect. 2. cap. 4.* Hinc Virgilius *Eclog. 8.*

> *Atq; ſatas aliò vidi traducere meſſes.*

Et Tibullus *lib. 1. Eleg. 8.*

> *Cantus vicinis fruges traducit ab agris,*
> *Cantus & irati detinet anguis iter.*

...rio *lib. 3. Part. 1. Quæſt. 4. Sect. 3.* ex Joh. Beetzii Carmelitæ (quem Vi... ...ruditum vocat) Præceptorio *ad 1. Præcept. Expoſit. ult. cap. 7.* ſe... ...refert hiſtoriam: *Mulier quædam circuivit Bonarium cum frumento*

mento, dicendo illum verſum: Super aſpidem &c. *poſt veniens ad domum ſuam, habuit fiſtulam in ſolario, quam manu accipiens, & prædicta verba dicens, cecidit totum frumentum illius bonarii coram ſe per fiſtulam in ſolario, & ita furabatur frumentum de agro: quæ tandem per quendam Epiſcopum deprehenſa & combuſta eſt.*

§. 6. *Bruta*, nimirum equos, boves, vaccas, canes, gallinas, oves & alia à Dæmone & Magis faſcinari, hoc eſt, lactigera lacte deſpoliari, emaciari, doloribus cruciari, & vel lentâ vel ſubitâ morte deleri, aut alio indicibili modo affici, experientiâ, qua omnia loca & tempora abundant, notiſſimum eſt. Facile jam eſſet, ſecundum totum & partes omnium facultatum ductum in brutis etiam, ut in homine, faſcinum evolvere, ſed quia ex dictis promtè ea intelligi poſſunt, neque operæ pretium eſt, labore hoc ſuperſedebimus, & pauca quædam in communi notabimus. *In Diæceſi Argentinenſi inter oppidum* Fieſſen *& montem Ferrerium, quidam prædives aſſeruit, ſibi & aliis ultra quadraginta jumenta in bobus & vaccis, in alpibus fuiſſe maleficiata, & hoc intra anni ſpatium non peſte, aut aliqua infirmitate præcedente. Et pro interſigno dixit, quòd peſte aut alia caſuali infirmitate moriuntur non ſubiò, ſed paulatim, & ſucceſſivè deficiunt. Illud autem maleficium ſubito abſtulit omnem vigorem ita, ut ab omnibus judicabantur illa maleficiis fuiſſe interempta.* Sprengerus *Part. 2. q. 1. cap. 14.*

§. 7. Quod hominum gratia certis in locis maleficæ exponunt faſcinum, *canes* & *feles* ſæpe legunt, morbisque exinde lethalibus corripiuntur: cujus gratia nonnulli libenter canes, ut in locis ſuſpectis præcurſores ſint, comites habent. Canem novi, derelictarum à muliere Magiæ ſuſpectâ ædium angulos ſingulos curâ novi poſſeſſoris veneficium metuentis pervagantem ex crurum contractura, partiumque internarum tortura obiiſſe, qui foveam, ſine dubio hominibus paratam, inciderat. *Vaccas* lacte omni deſpoliari ſuo damno heræ ſæpiſſimè experiuntur. *Superioribus annis*, ſcribit Delrio *lib. 2. Quæſt. 11. cùm Moguntiaci degerem, Treviris affecta fuit ultimo ſupplicio Saga nominis notiſſimi, quæ in domus ſuæ pariete impacto epiſtomio lac omne vaccarum alienarum eliciebat.* Sprengerus *Part. 2. Quæſt. 1. cap. 14. Quædam*, inquit, *nocturnis temporibus & ſacratioribus, utique ex inductione Diaboli, ob majorem offenſam divinæ Majeſtatis, in quocunq; angulo domus ſuæ ſe collo-*

Digitized by Google

cant, urceum inter crura habentes, & dum cultrum vel aliud inſtrumentum in parietem aut columnam infigunt, & manus ad mulgendum apponunt, tunc ſuum Diabolum, qui ſemper eis ad omnia cooperatur, invocant, & quod de tali vacca ei tali domo, quæ ſanior, & quæ magis in lacte abundat, mulgere affectat, proponit, tunc ſubitò Diabolus ex mammillis illius vaccæ lac recipit, & ad locum, ubi Malefica reſidet, & quaſi de illo inſtrumento fruatur, reponit.

§. 8. Faſcinati *Crocodili*, qui carnificis munere functus, meminit Jürg Anderſen in ſeiner Orientaliſchen Beſchreibung *pag. 2.* Es hatte der König zu Matram in einem verſchloſſenen Garten einen groſſen Teich / und in demſelben einen Crocodilen / den er an Statt deß Henckers / um die Miſſethäter abzuſtraffen / gebrauchet. In denſelben Garten wurde der eine Dieb gebracht. Dann kam einer von ihren Pfaffen (oder vielmehr Teuffels-Bannern) ſtieg auf ein von Bambus darzu aufgebautes Theatrum, brachte mit ſeinem Leſen oder Zauber-Kunſt ſo viel zu weg / daß der Crocodil aus dem Waſſer als ein junger Teuffel hervor kam / ergrieff den Sünder mit ſeinem Rachen / und lieff mit ihm wieder ins Waſſer / wurde auch nicht wieder geſehen. *Porcum* in vicina quadam civitate Magum cuidam vendidiſſe, eumque excarnatum ſequenti nocte iterum abſtuliſſe, & emptorem manè cutim ſolam carne omni ſpoliatam in ſuili reperiſſe, mihi pro veriſſimo relatum eſt.

CAPUT IV.

De Artificialium Faſcinatione. Cerevisia faſcinatur, ne benè, vel coquatur, vel ferveat, aut cum aufertur. Sagæ in ea opera, quibus dies dominica profanatur, aliquam habent poteſtatem. Faſcinantur & arma, ne lædant; ædes, ut incendantur; lintea cum auferuntur; molendina, ne volvantur; naves, ne moveantur.

§. 1. A naturalibus ad *Artificialia* tendimus, quorum numerus cùm ſit innumerus, quis omnium faſcina enumerabit? Quædam tamen, ſed ſine ordine recitabimus. *Cerevisia* faſcinari poteſt, ne benè vel coquatur, vel cocta ferveat: Quo de vide Freudium *Quæſt. 197. n. 5.* Idem Schoockius *de Cerevisia cap. 25.* quod inſcribit: *Quid exiſtimandum ſit de Faſcino circa cerevisiam notari ſolito?* ſequentibus fatetur: *Interim,*

Digitized by Google

terim, ait VI, *permittente Deo, cujus miniſter ac veluti lictor Diabolus eſt, aliquando per inſtrumenta, quibus abuti ſolet, artificiali huic potui noxa quadam procurari poteſt. Si enim, uti vel ex ſola lege XII. tabularum conſtat, à Diabolo fruges incantari potuerunt, na! multò magis quoq;, fruges condita atque in aqua macerata corrumpi poſſunt.* Auferunt quandoque Sagæ & cereviſiam furantur, quæ ablatio etiam faſcinatio quædam eſt. Joh. Fauſtus cum ſuis ſociis poſt cœnam ultra milliaria 60. in Epiſcopi cellam vectus vinum generoſum in ea bibit: Cellario verò fortuitò adveniente advenasque, ut fures alloquente, cum ſuis diſcedit, cellariumque ſecum rapit ad ſylvam quandam, ubi Fauſtus eum abieti proceræ impoſitum relinquit, & cum ſuis aufugit, ex Lercheimero & Rimphof Freudius *Quæſt. 61.* Idem *Quæſt. 64. num. 4.* ex Doctoris Schultefii inſtructione, & riſu & dolore dignam refert hiſtoriam: Rhedarius quidam in civitate quadam Weſtphaliæ hoſpitium commorandi ibi gratiâ ingreditur. Hoſpita verò procerum, qui in procinctu eſſent, ad pernoctandum adventum obvertit. Rhedarius replicat, ſe aliquò pervenire non poſſe, in ſtabulo ſe facilè fore contentum; prout & ſubitò in eo decubuit, ſed ſomni expers. Brevi poſt hoſpites Diabolici veſtibus Alamodicis ſplendidè induti adveniunt, quibus cibi opiparè apparati propinantur: edunt & bibunt, hilaremque ſumunt noctem: mox corporibus unguine in menſa poſito prius delibutis feneſtras pervolitant. Poſt horum diſceſſum rhedarius cibis veſcitur, ſe pariter inungit, & deſubitò in cellam quandam in urbe quadam præcipua defertur, cui ab Hoſpitæ filiâ agnito mitra rubra, ut ſibi eam imponat, datur. Iſte potu ad ebrietatem repletus, mitræque ſuæ oblitus in cella, ubi decumbit, manet. Manè deprehenſus Judici ſiſtitur, cui rem omnem geſtam exponit, mitram ſibi datam producit, eaque ſibi impoſita innocentiam ſuam avolando teſtatur & in locum ſuum redit. Sagæ verò ob id ad rogum damnantur.

§. 2. Ex literis Archigrammatei cujusdam in urbe quadam præcipua habeo, Sagas in examinibus confeſſas eſſe, ſibi & Dæmoni in cereviſiam die Dominica coctam, item in nummos die eodem numeratos, & panes tum piſtos à Domino Sabbathi poteſtatem quandam (non abſolutam, adeoque ex ſpeciali & ſingulari Dei diſpoſitione) conceſſam habere. Tantum eſt, τὸ Memento tertio Decalogi præcepto præfixum

operibus prohibitis infringere. Quare doliola in cellis ſodalitium magicum auſpicio Ducis ſui quandoque evacuare (quod cuidam contigiſſe amicus quidam per literas mihi non ita pridem ſignificavit) Avaros nonnunquam nummorum curioſè aſſervatorum jacturam quandam, ſi non neceſſaria eorundem numeratio lucem ſacram profanaverit, quandoque dolere, jam non miror.

§. 3. *Arma*, ut gladii, bombardæ &c. experientia itidem teſte, faſcinari poſſunt, ita ut gladii è vagina extrahi, vel extracti lædere, & bombardæ à pyrite vel funiculo ignito accendi, vel accenſæ globulos ad objectum movere nequeant. Etiam gentiles cenſuêre, magico carmine aciem gladii ſic retundi, ut nec levi vulnere cutem queat perſtringere, Delrio *lib. 2. q. 21. p. m. 171.* Sic Comes aliquis Germanus, ſi foramen tubi tormentarii prius conſpiceret, quàm ignis admoveretur, verbis quibusdam pronunciatis, nec flammam ſulphur corripere, nec globum ultra tubi oram procedere poſſe, ſe facturum dixit, Freudius *Quaſt. 134. ex Boiſſard. de Magia cap 6.*

§. 4. *Ædes* faſcinantur, cùm Sagarum & Dæmonis malitia comburuntur. Ex Eraſmo Roterodamo *Epiſt. Famil. libr. 27. cap. 20.* recitat Remigius *lib. 2. cap. 13.* exemplum ſequens: *Oppidum eſt in Helvetia nomine Schiltach, quod 4. Idib. April. Ann. 1533. totum ſubitò conflagravit: ejusq; incendii cauſam, quantum illius loci municipes apud Friburgi magiſtratum, quæ urbs illinc abeſt octo milliaribus Germanicis, renunciaverunt, talem fuiſſe rumor eſt. Dæmon ſibilò ſignum dedit è quadam adium parte: caupo ſuſpicans eſſe furem aſcendit, neminem reperit, ſed idem ſignum rurſus ex altiore cœnaculo redditum eſt. Et huc conſcendit caupo furem perſequens: cùm nec illic quuquam appareret, ſibilus auditus eſt è faſtigio fumarii: illicò tetigit cauponis animum eſſe Dæmoniacum quiddam: jubet ſuos eſſe præſenti animo. Acciti ſunt Sacerdotes duo: adhibitus exorciſmus: reſpondit ſe eſſe Dæmonem. Rogatus, quid illic ageret? ait ſe velle eruere oppidum. Minitantibus ſacrificis reſpondit, ſe pro nihilo ducere minas illorum, quòd alter eſſet ſcortator, uterque fur. Aliquantò poſt mulierculam, quicum habuerat conſuetudinem annis quatuordecim, cùm interim illa quotannis & confiteretur, & acciperet euchariſtiam, ſuſtulit in aerem, impoſuitq; fumarii faſtigio. Tradidit ollam, juſſit ut inverteret, invertit, & intra horam totum oppidum exuſtum eſt.*

Faſci-

Faſcinantur *ades* vermibus nigris, vulgò die Schwaben dictis, quorum copia moleſta nimis eſt domeſticis. Eos Magi acceptâ pecuniâ ex ædibus in alias per novam faſcinationem transferunt. Frequens eſt Sagis *lectos & veſtimenta* per faſcinationem pediculis multis conſpurcare, qui à vulgaribus, ut ita loquar, magnitudine & colore differunt.

§. 5. *Lintea* faſcinant Sagæ Cacodæmonis ope auferendo. Keckermannus *in Syſt. ſuo Phyſic. lib. 8. cap. 4.* exemplum adducit, quod accidit Anno 1603. in loco quodam zur Ohr dicto, non procul à Dantisco, ubi ſodices, quæ dealbandi gratia Soli erant expoſitæ, poſt meridiem à Dracone, qui utique fuit Diabolus, qui vocatur Draco magnus & ſerpens antiquus *Apocal. 12. v. 9.* ſunt ſublatæ, D. Reinking. *Reſponſ. de Sag. num. 143.* Simile hic Coburgi aliquando contigit, linteaque dealbanda ſoli expoſita in turbine per aerem ex improviſo fuerunt rapta. Adſtantes Diaboli malitiam ſubodorantes acclamant: Sſudreck / Sau-Dreck: quibus per contemtum prolatis lintea ſubitò Dæmon dimiſit. Voce enim iſtâ ſuperbi ſpiritûs conatum frangi, vulgò eſt perſuaſum: & cum res amiſſas quærunt, eandem vocem repetunt, dicentes: Sſudreck / Sau Dreck / thu dein Hülfein weg; exiſtimantes, res forſan Satanæ fraude conſectas faciliùs ſic reperiri.

§. 6. *Molendinum* ligari & faſcinari poteſt, ut nullo impetu volvi poſſit, *naves* nulla vi ventorum ſede ſua moveri & portu exire queant, & *horum ſimilia vix credibilia, quæ tamen experientiâ ſæpe cognita ſunt*, fatente Corn. Agrippa *lib. 1. Occult. Philoſ. cap. 40.*

PARS V.

De

MATERIA FASCINATIONIS MAGICÆ,

CAPUT I.

Materia Faſcinationis. Vox iſta hîc non ſtrictè, ſed latè ſumitur, uti & vox Faſcinatio: Materia eſt vel ſpiritualis vel corporalis. Corporalis eſt vel vera vel putatitia, utraq; vel purè naturalis, vel

vel artificialis, vel mixta. Artificialis vel ſacra, vel profana. Materia Faſcinationis Magicæ eſt ampliſſima. Inter naturalia dantur quædam, quorum effectus purè naturalis eſt, ut venena. Exemplum. Quando venena ad materiam magicam referantur. Sagæ quandoque materiam nullam, ſed conſenſum ſaltem præbent: quandoque nudas ceremonias & ritus adhibent, ad quæ magicus effectus ſequitur: quæ exemplis confirmantur. Dæmon etiam res naturales faſcinationis ergò ſuadet: ſed & inter naturalia abſurda veniunt, quæ talia ſunt, non abſolutè, ſed reſpectivè. Abſurditas unde colligatur? Quandoque quædam abſurda videntur, quæ tamen non phyſicè, ſed hieroglyphicè ſunt intelligenda, quod exemplo probatur. Inter naturalia venena primò collocantur. Venena veneficæ vel propria manu colligunt, vel à Satana accipiunt: pulveres variant. Cur venenum, quo Magi utuntur, non ipſum Magum inficiat. Pulveres & unguenta Sagarum ſæpè innoxiè ab aliis attrectantur, quod indicio eſt, virtutem eorum à Dæmone eſſe.

§. 1. MAteria Faſcinationis Magicæ hoc loco non *ſtrictè*, ſumitur, pro vera materia, ex qua C. N. intrinſecè conſtituitur, ſed *latè* & in ſenſu tranſcendentali, pro omni eo, ex quo aliquid fit quocunque modo, ſive ſit influxus verè materialis, ſive quaſi talis, quo tamen tanquam medio ſocietas magica utitur. Deinde per Faſcinationem quamcunque actionem magicam, tam circa res homini inſervientes, quàm circa hominem ipſum; tam circa mentem hominis, quàm ejuſdem corpus intelligimus, ſive ea ad faſcini illationem, ſive ad ejuſdem ablationem, mediis tamen illicitis, dirigatur, ſive eam Dæmon per ſe & immediatè, ſive mediatè per Magos adhibeat, modò non omne Dæmonis commercium abſit.

§. 2. Quibus præmiſſis diſtinguimus *materiam* Faſcinationis magicæ in ſpiritualem & corporalem. *Corporalis* eſt vel vera vel putatitia & abſurda. Utraque eſt vel naturalis, vel artificialis, vel mixta.

§. 3. Materia *ſpiritualis* dicitur id, quo ſpiritus infernalis ad faſcinandam animam, quæ per verè materialia ſeu corporea faſcinari nequit, utitur, & ſunt inſpirationes, ſuggeſtiones, ſucclamationes internæ,

Digitized by Google

ternæ, ſenſu nullo exteriori perceptibiles. Ejusmodi ſucclamationes internæ in bivio virtutum & vitiorum alternatim ſe percepiſſe, malitioſi homines ipſi poſt mala patrata faſſi ſunt: Es dünckt ſie / ſie hätten eine Stimm gehöret / thue es nicht; wiederum / thue es: ſuggeſtione ab Angelo & bono & mala facta.

§. 4. *Materia* corporalis dicitur, quia ipſa corpus eſt, & ex hoc univerſo corporum omnium promptuario ſumitur, ſive ſit *purè talis*, ut ſunt naturalia in ſe ſpectata, ſive *artificis induſtriâ præparata*, ut ſunt artificialia, quæ pro materia habent rem naturalem, cui artifex formam externam imprimit: quæ iterum vel *ſacra*, ut hoſtiæ conſecratæ, vel *profana*, ut clavi, annuli &c. ſive *mixta*, quando res purè naturales cum artificialibus conjunguntur. *Vera* autem materia dicitur ea, quæ medium eſt tale, quod ad producendum effectum influxum verum & realem præſtat: *putatitia* autem & *abſurda* eſt, quæ planè non influit, verè tamen influere creditur, & ſignum ſaltem eſt, quo poſito Dæmon ex pacto adeſt & effectum præſtat. *Dæmones enim eorumq́ ſectatores hunc morem ſemper tenuerunt, in ſuis præſtigiis atq́ incantationibus, ut iis externum quid, ac quod viſum feriret, ad deludendos homines obtenderent*, Remigius *lib.3. cap.11.* Exemplum evidens vid. infra *Part.10. Sect.2. cap.4.* §.*6.* Abſurdorum in actibus magicis majorem, quàm iſtorum farraginem deprehendi, ſequentia docebunt.

§. 5. Horum omnium maxima datur ſylva, quam totam percurrere, & ſingula perluſtrare nemini contingit. Ad omnes enim mundi partes ſylva hæc propagata innumera cultoris Stygii ſtudio alit, quorum magna pars vel conſpectum fugiunt, ſub ſilentii frondibus abſcondita, vel mentis aciem ob ſublimitatem tranſcendunt, vel maleficorum ore fracta mutila ſiſtuntur, vel ob aliorum, etiam externa ſpecie optimorum admiſtione obſcurantur. Nos exſtantiora velut in tranſitu carpemus.

§. 6. I. Ad *Naturalium* tendimus claſſem. Ex his quædam, fateor, in actionibus magicis merè naturalia ſunt, atque effectus ab eo oriens nec mirabilis, nec ſupernaturalis, ſed purè naturalis, ut poſſit à quovis, etiam Magiæ illicitæ puriſſimo, poſt applicationem expectari, v. g. venena. *Sic in ducatu Wirtenbergico non procul à Tubinga carnifex veneficii non ignarus, anno milleſimò quingenteſimò ſexageſimò quar-*

Digitized by Google

io in pecoribus ſuæ artis ſpecimen edidit. Enim verò cùm ex pacto huic cederent morticinorum animalium coria atq; alia, quæ huic uſui eſſe poſſent, hic boves, oves & porcos in paſcua ex more deductos veneno clam perimit, ut inde frequenti nimis pellium numero, ſevi item & pinguedinis infinitis ferè talentis, Auguſtæ Vindelicorum & Argentinæ venum expoſitis diſtractisq; brevi dives evaſerit. Proinde & ſuſpicione obortâ veneficii accuſatur, quæſtionibusq; ipſi familiaribus ſubditus rem univerſam confitetur. Dat & pœnas forcipibus ignitis diſtractus, Wierus *lib. 3. cap. 30.*

§. 7. Venena tamen ad materiam Faſcinationis magicæ pertinent tum, quando propter pactum cum Diabolo expreſſum, & ad ejus mandatum, ſive mediatè ſive immediatè datum applicantur. *Sicut quis naturaliter venenis nocere poteſt, ſic & magicè, adhibitis venenis: quæ & naturaliter ut venena, & ex pacto & fide magicâ, tanquam ſigna tantum valent, quantum reliqua inſtrumenta,* ait Voetius *Diſp. Select. pag. 558.* Non incommodum, ſpero, erit, Suarezium, quoque *lib. 2. de Superſtit. cap. 15. n. 1.* hoc loco audire. *Quando pactum,* inquit, *eſt expreſſum, neceſſarium non eſt, quod effectus intentus, vel modus externus illius ſit aliquo modo mirabilis, vel ſuperans vires humanas: nam licet ſit merè naturalis, vel talis, ut poſſit à famulo fieri, vel ab alio agente ordinario: quacunq; ratione aliquis ad illum utatur operâ Dæmonis expreſsè poſtulando vel acceptando illam, etiam ad ferendam epiſtolam modo ordinario, vel ad dirigendum invia, vel aliquid ſimile: illa eſt ſuperſtitio contraria fidelitati & cultui Deo debitis, & pertinet ad ſpeciem Magiæ, quia continet expreſſam invocationem adiutorii Dæmonis, & quia ſemper talis effectus habet aliquid mirabile ex parte occultæ cauſæ, ſaltem in hoc, quod à Dæmone fit. At verò ad tacitum pactum neceſſarium eſt, ut vel opus in ſe excedat virtutem naturalium agentium, vel certè in modo, quo fit, & maximè, ut id, quod applicatur, ad illud efficiendum ſit vanum & inefficax ad obtinendum effectum.* Hæc ille. Sic pugiunculis jumentum certis locis confodere, retracta prius cute ſeorſum, ut, ubi ea relapſa, vulnus impreſſum tegitur, lateat dolus, atque ea ratione interficere, facinus quidem in ſe malum eſt, non tamen magicum, niſi ſuaſu & impulſu Dæmonis id patretur.

§. 8. Materiam Sagæ quandoque nullam conferunt, & Satan ipſe totum negotium, modo maleficæ conſenſum præbeant, abſolvit,

Jaque-

Jaquelina Xalveta Saga retulit, ſatis ſibi ſemper fuiſſe, quoties perditum vellet vel hominem, vel pecudem, id ſolo etiam nutu Dæmoni ſuo ut id fieret, indicare, notante Remigio *lib. 2. cap. 9. pag. 257.* ubi exemplum ſubjungit alterius Sagæ, quæ fuit illius popularis, Hubertula dicta, cumque ſortilegii rea peragerετur, ſequentia edixit: *Rure redieramus, multo opere fatigata, quòd faciundum locaverat Leonardus quidam nomine, exſpectabamusq; avidè, dum cœna nobis apponeretur. Ecce verò ejus filia deſidiam mihi uni ferociùs exprobare, ac jubere, interea ut in lintea, fortè ibi, ut lavarentur, congeſta, lixivium infunderem. Ob quem ergò ſupervacaneum laborem cùm indignabunda diras illi imprecarer, non longè abfuit Magiſtellus meus, qui properè ſe hanc protervitatem in illam, ſi ita juberem, vindicaturum polliceretur: Quod & me allubeſcente praſtitit. Nam ad matrem ruri operas poſtridie curantem trepida accurrit filia, nuncians puellulum fratrem tutela ſua commiſſum caſu, cui ipſa obſiſtere non quiviſſet, calidá eſſe perfuſum, jamjamq; animum exhalare. Quod ego audiens, cujus opera id eſſet factum, facilè conjeci: Et non adeò multò poſt accurrit Magiſtellus ille meus: narravitq; mihi, quemadmodum mea gratia hoc bona illi negotium confeciſſet. Non evaſuram ſiquidem, quin parentibus pœnas graviſſimas ſegnitiei, deſidiaq; qualem ipſa mihi adeò ferociter exprobraverat, dediſſet.* Aliud exemplum vide ſupra *Part. 4. Sect. 1. c. 9. §. 2.*

§. 9. Licet etiam expreſſus non accedat conſenſus, & materia omnis abſit, modò ſigna adſint, ceremoniæ, ritusque, quorum primus autor Diabolus eſt, opera tamen magica hujus concurſu & virtute fiunt ac perficiuntur. Hujus exemplum refert Smetius *lib. 5. Miſcell.* ex relatione Nevii & Civium Lipſienſium: Scilicet puellam quandam non intelligentem quid ageret, dum nutricis actionem totam, qua in ciendis tempeſtatibus ſæpiùs uſam viderat, imitaretur, tonitrua ac fulgura excitaſſe, quibus villa haud procul à Lipſia diſſita conflagrarit. Et Deuſingius *Exam. Pulv. Sympath. pag. 91.* ſibi non ignota eſſe ait exempla puellarum, quæ cùm ceremonias quascunque, quas à Sartrice Magiſtra didicerant, imitarentur, utut ignorantes, quòd malè agerent, mures producere potuerint, atque aliis oſtentarint, quaſi jocoſum factum. Repete hoc loco hiſtoriam ex Rudingero ſupra *Part. 4. Sect. 2. c. 2. §. 4.* notatam. Nodationis ligulæ per jocum factæ, quæ nihilominus effectu

Diabolico non caruit, recitat Harsdorfferus im Schauplatz Luſt und Lehrreicher Geſchicht / *Hiſt.* 59. Quid ergò mirum, ſi data materiâ abſurdâ vanâ & ineptâ non quavis, ſed eâ, quæ Dæmonem habet autorem & Doctorem, effectus ſequatur, ab ipſo Dæmone propter pactum cum primò, quem docuit, initum manans? Quia enim per ea, quæ clientibus ſuis tradidit Dæmon, ſe coli advertit, eò libentiùs ſub materiâ abſurdâ effectum ſperatum operatur, quò certiùs cultus ſui argumentum ſuperſtitionis magicæ incrementum, & confidentiæ in Deum decrementum in homine legit. Sic Saga quædam (quod ex civitate quadam primaria Archigrammateus ad me perſcripſit) particulam induſii menſtruati ſecuri alligavit, & lac inde in nomine Diaboli emulſit: emulſum autem per partes genitales derivavit, & coactum ex eo butyrum vendidit. Alias alii obſervant ineptias. Amens ſit, qui non intelligat Dæmonem inviſibili modo lac omne aliunde allatum, ſubminiſtraſſe. Potuiſſet etiam citra ſecuris & ſordidi lintei uſum conferre, ſuaſit autem, ut eò certiùs ſuperſtitioſis mediis ſibi ſagam devinciret. Idem infinitis modis aliis, per characteres, per verba, per corporis geſticulationes, per ritus miros, per rerum ſub limine defoſſionem, per laudationes, imprecationes & inepta plura verſipellis quærit, qui ut abſurdorum uſui homines ſenſim aſſueſcant, & per Magiæ gradus ad thronum Dei infernalis facili labore perveniant, occulto influxu lubentiſſimè perficit.

§. 10. Abſurdam tamen materiam Dæmon Magis non ſemper ſuadet; ſed ut res naturalis virtute efficaciſſimâ potens adhibeatur, quandoque autor eſt. At nec hic fraus omnis ſemper abeſt. Nam & *inter naturalia abſurda* veniunt, quæ ita dicuntur, *non abſolutè*; ſic enim res naturalis quævis per ſuas qualitates, quibus in prima creatione mox donata eſt, efficax eſt, & veros edit effectus; ſed *reſpectivè*, propter effectus vanos, qui ipſi abſurdè & falsò attribuuntur, ſic ut res naturalis ſignum ſaltem ſit, & quaſi teſſera, aut tegumentum actionum magicarum ſpecioſum, ut cum v. g. mandragora divitias & favorem comparare dicitur: cum herba viæ inſtrata & pede calceato ſemel tacta mortem inferre putatur; cujus exemplum Remigius *lib. 2. cap. 8.* habet: *Franciſca Perina pyra aliquot, quæ ex arbore vicini (Riberiano ei nomen erat) deciderant, tranſiens ſuſtulerat: ob quod ei* ἐπαυτοφώρῳ ἁλὺς *durius vapula-*

Digitized by Google

vapulaverat. Id ergò, illa dolens, ac aliqua ratione ulciſci cupiens non longè abiit, quin Dæmon explendi deſiderii occaſionem aliquam aperiret. Ea verò fuit iter, quo Riberianus ſummo mane ad operas ſuas contendere ſolebat, herbula, quam tum illi tradidit, ut inſterneretur. Quod cùm feciſſet, ac ille inſidiarum ignarus locum eum eſſet ſupergreſſus, illicò in eum morbum incidit, qui vitam illi non multo poſt cruciabiliter abrumperet.

§. 11. Materiæ abſurditas ex hoc quoque elucet, quòd, quàm ad faſcinum inferendum Dæmon dedit, eandem herbam ad idem faſcinum tollendum quandoque commendet. Quo de Remigium iterum audire placet. Catharina Metenſis, inquit, acerbè ferens piſtoris cujusdam repulſam, à quo mutuum panem rogaverat, ei ut hanc rependeret gratiam, Dæmonis ſui implorat auxilium. Aſtat is momento pro ſuo more diligens, atque officioſus ad quamcunque vindictæ occaſionem: atque ea gratia illi herbas ſuggerit convolutas papyro, monens eo loci illas ut diſpergeret, ubi frequentior is atque ejus familia. Nec mora, acceptas effundit in porticum, per quam neceſſarius in vicum erat egreſſus. Cuidam inſiſtit piſtor, poſtque eum uxor & liberi, omnes eodem morbo correpti, non prius convaleſcunt, quàm Saga ducta miſericordia à Dæmone impetraſſet, ex valetudine ut emergerent. Atque in id herbas denuo accepit, quas clam eorum ſubmiſit cubili, ſicuti facere edocta fuerat: ſicque confirmata à morbo valetudine ad priſtinam ſanitatem omnes rediiſſe.

§. 12. Quandoque abſurda quædam ab autoribus tradita exiſtimantur, quæ tamen non ad ſenſum primum, phyſicè vel magicè, ſed ethicè & hieroglyphicè exponenda, & propterea inter abſurda vel magica ſimpliciter referenda non veniunt. Sic de Rubetis ſeu Bufonibus mira quædam certatim tradere autores ſcribit Plinius *lib. 32. cap. 5.* & inquit, illatis iis in populum, ſilentium fieri: in ejus dextro latere oſſiculum eſſe, quo in aquam ferventem dejecto fervor ceſſet, nec niſi exempto, redeat: oportere tamen in ſolium addi ſingula, eroſis à formicarum agmine carnibus: quartanas iisdem ſanari alligatis in pellicula agnina recenti, aliasque febres: amorem inhiberi: in ſiniſtro latere aliud eſſe apocynon contrarii effectus, utpote quo dejecto aqua efferveſcere videatur: canum impetus eo cohiberi: amorem concitari, & jurgia addito in potionem:

 tionem:

Digitized by Google

tionem: venerem alligato ſtimulari. Et *lib. 18. cap. 29.* Archibius ad Antiochum Syriæ Regem ſcripſit, ſi fictili novo obſerata obruatur rana rubeta, in media ſegete non eſſe noxias tempeſtates. Hæc de Rubetis ſi quis velit phyſicè intelligere, falſum ſe cenſurum ſcribit Dn. D. Libavius *lib. 2. Batrachior. cap. 5. in Schol. pag. 396.* ubi hieroglyphicam expoſitionem tradit ſequenti modo: Bufo Rex eſt impudens & tyrannus vel ſolo viſu truculento formidandus. Infer hunc in populum ſervitiis natum, ſilentium fiet, nec ullus metu ſupplicii audebit hiſcere: ſed non ſi in ſapientum, qui à populo ſunt ſecreti, collegia. In hujus dextro latere certè eſt oſſiculum, quo fervor populi & indignatio undabunda compeſci poteſt; & cùm inſipiens multitudo remota formidinis cauſſa redit ad ingenium, iterum ebullit animus inconſtans oſſiculo illo remoto, ſeu poteſtate ſublatâ. Cùm dicitur ſingula addi debere carnibus eroſis per formicas, mera potentia deſignatur, & unius ſolius autoritas, cæteris exeſis. Quòd ſi carnes addantur h. e. non ſit ſummus penes unum dominatus, brachia carnoſa, conſiliaque optimatum obſiſtunt effectui, nec refrigeratur aqua fervens præſente. Eodem inhibetur amor. Nihil enim facit amicitiis munitum eſſe. In Tyranni gratiam etiam deſerenda ſunt fœdera. Præſentia tanti metus facilius pellitur quartana. Neque enim audet quiſquam etiam ſapiens & melancholicus, quales homines quartana laborare ſolent, contra conſilia & voluntatem tyranni bufonium ingenium habentis mutire. Veruntamen hoc etiam naturale eſſe poteſt. Nam ranæ morborum ſpiritus exhauriunt, & ſæpe directio phantaſtica promovet actum. Sed aliud oſſiculum ſiniſtri lateris eſt contrarii effectus, ſive velis per hoc intelligere tyrannum invalidum & ſtultum, quem vulgus potius contemnat: ſive abſentiam heri, & converſum ingenium ad conſilia ſiniſtra, aut etiam mollem blandumque & effœminatum dominum, inertemque. Hoc oſſiculo canum impetus inhibetur, hoc eſt, ita affecto domino non faciunt officium ſatellites: conſpirationes fiunt, à quibus jurgia & pericula bellorum. Si alliges id oſſiculum Venus ſtimulatur, h. e. ſi ſocietatem ineas cum tali hero, ad luxum raperis & amores illicitos. Itaque ethicè utrumque ſignificat Bufo: dextro ſcilicet latere dominum aſperum, moroſum, ferocem & perſequentem injuriarum & ſuſpicionum: ſiniſtro verò latere mollem, delicatum

catum, inertem &c. Populus autem ut aqua fluctuans eſt, facilè fervens, facilè remittens. Satellites canum inſtar ſunt. Ita eſt hierophyphia de Plinianis, Similia hanc in rem adducit *pag. 270. 354. & ſeqq.*

§. 13. Inter naturalia primo loco collocamus *Venena*, à quibus, ut *Part. 2. Sect. 2. c. 2.* diximus, Lamiæ etiam Veneficæ (frequentiùs, quàm Magi venefici) dicuntur, tum quia his frequentiùs utuntur, tum quia fœminæ ad veneficia ſunt procliviores. Scientiam fœminarum in veneficiis prævalere, novit etiam Plinius *lib. 25. cap. 2.* Fœminas veneficiis apud Romanos primùm uſas eſſe, autor eſt Livius *lib. 8.* Hecaten fœminam omnium primùm aconitum inveniſſe, & ad venena mortifera conficienda ſummum ſtudium operamque impendiſſe, Diodorus *de Antiquor. Geſtis lib. 2.* tradit. Furia illa apud Claudianum *libr. 1. in Ruffinum* ait:

— — Nec me latuere fluentes
Arboribus ſucci, funeſtarumq; poteſtas
Herbarum, quicquid lethali germine pollens
Caucaſus aut Scythia vernant in gramine rupes,
Quas legit Medea ferox & callida Circe.

Venenorum quidem ad hominum & pecorum internecionem uſus de ſe non reddit Magum, ſed, ut diximus, quando ad Dæmonis juſſum & placitum homo venena in abuſum trahit, actus iſte à cauſâ efficiente immediatè impellente magicus jure dicitur. Qui præterea compoſitione ad necanda animantia ſingulari, quæ Dæmonem habet autorem & inventorem, utuntur, propter hoc ipſum, quia ad pactum implicitum ſpectat, Magi notam non effugiunt.

§. 14. *Venena* autem veneficæ *vel* propria manu colligunt & præparant, *vel* à Satana collecta & præparata accipiunt. Quæ *propriâ manu colligunt*, venena *vel* ſunt in ſe talia, *vel* talia per accidens fiunt. *In ſe talia* ſunt, quæ malignitatis characterem in ipſis generationis principiis acceperunt, & deſumuntur *è regno* vel *minerali*, ut arſenicum, auripigmentum &c. vel *vegetabili*, ut napellus, aconitum cicuta &c. vel *animali*, à viperâ, bufone, lacertâ &c. *Per accidens talia* evadunt, quæ non à primordio generationis, ſed poſtea ab alio extrinſecùs accedente venenatam naturam acquirunt. Ita apud cavernas ſerpentum & bufonum herbas cordiales, ut bugloſſum, borraginem, meliſſam, violam, qualitatem

Digitized by Google

litatem induere venenatam teſtatur Sylv. Rattray *de Symp. & Antip. p. m. 32.* aut cum res ſalubres horrendis imprecationibus, à Lamia adhibitis, vim venenatam aut lethiferam, Deo permittente, à Diabolo accipiunt.

§. 15. Satanas venena apparat varia ſcopo ſuo accommoda, & ne vel veneni penuria vel ejus propinandi difficultas ſagis ad cædes patrandas moram impedimentumq́ue afferat, minutum pulverem primo quoque congreſſu adminiſtrat, qui morbi necisve certiſſimam, cui ita conſtituerit, cauſam præbeat: quemque, ut noceat, non ſit neceſſe, in cibum potumve infundere, aut nudo corpori affricare, ſed leviter etiam in veſtes ipſas ſpargere. Eum, qui necat, atri, qui morbum tantùm facit, cineritii, aliquando etiam ruffi eſſe coloris. Ac quoniam Sagæ ſæpe metu vel pretio, nonnunquam etiam miſericordiâ (à qua nec omninò profitentur ſe alienas) adducuntur, ut morbo ſic affectis curationem adhibeant, ne deſit quoque ad eam rem paratum remedium, tertium accipiunt albi coloris, cujus vel aſperſione, vel in eſculentum potulentumve immiſſione morbus propulſetur. Pulvis tamen ille, quem Saga die Grûndelfüllerin dicta (cujus ſupra *Part. 4. Sect. 1. cap. 9. §. 9.* mentionem fecimus) ad necandum puerum accepit, albi fuit coloris. Nec dubium eſt, ratione coloris, quia materia variat, pulveres ex venenis paratos variare.

§. 16. *Sed cur venena, quibus Magi in ſuis actionibus utuntur, non ipſum potius Magum inficiunt*, cùm naturalia ſemper eadem & eodem modo agant? cur non obvios quosque, ſed quandoque determinatas perſonas lædunt? Bodinus *lib. 2. Dæmon. cap. 8. pag. 271.* negat contra Danæum, Sagas veneno, quod ore circumferunt, alios inficere, aut venena tam ſubtilia fieri poſſe, ut, quod Jobertus ſenſit, iis oblitus ſtapes conſcendentem interimat. Argumentum autem ſuæ negationis habet, quia iſta venena ſint prius nocitura illis ipſis, qui ea parant & uſurpant; quodq́ue videantur iſti homines Magi eſſe, quibus in occidendo miniſtret Diabolus. Sed reſpondet Dn. D. Libavius *Batrachior. libr. 2. cap. 18. in Schol.* Bodinum hîc non attendere viſu (ſeu ut nos explicamus, effluviis è viſus organo emanantibus malignis) noceri poſſe aliis illæſo vidente: & intoxicatum Regem alios ſputò halituq́ue necaſſe, ſe verò minimè; & ſcorpium ſibi innoxium alere venenum, homini nocentiſſi-

centiſſimum. Norunt item iſti venefici nocendi modum. Itaque ſibi cavent, & qui venenata poma (qualia oblata ſcribuntur Reginæ cuidam, ut olfactu concideret) adornant, porriguntque, ſtudioſè vitant vim veneni, vel etiam ſeſe præmuniverunt alexiteriis more eorum, qui ſerpentes virulentos ſine noxâ tractant manibus medicatis. Dn. Freudius cauſarum ſcrutator ſolertiſſimus ex mente variorum, quos *Quæſt. 193.* citat, autorum reſpondet, fieri hoc vel quia præmonentur Sagæ à Satana & antidotis ſe præmuniunt; vel quia pulveres non ſemper natura ſui venenati ſunt, ſed ex pacto & vi Satanæ in deſtinata feruntur, non alia; vel quia diverſa eſt corporum conſtitutio, & unum longè faciliùs lædicur ac alterum, aut fortiùs etiam reſiſtit venenis, ac aliud, ut agens non per modum activitatis, ſed receptivitatis ſuæ agere cogatur; vel quia diverſa ipſius lædentis rei eſt temperies, & quandoque vetuſtate detrita & exhalavit, vel quia mirabilis Dei diſpenſatio quandoque accedit, ut ne in ea quidem, quibus deſtinata ſunt, Magica quicquam poſſint. Naturalia ſemper eodem modo agunt, ſed niſi impediantur. Et hic actus non omnimodè naturalis, ſed præternaturalis & Magicus eſt, qui ad Satanæ, ut Demiurgi, attemperationem totus ferri debet. *Hæc Freudius.*

§. 17. Unctio ſanè pulverumque diſperſio non cuivis ſemper, ſed iis tantum, quos injuria affectos Sagæ volunt, lethalis eſt, quod indicio eſt, non ſemper ex meris & veris venenis unguenta & pulveres conſtare, quia res naturales æquè, & ſine diſcrimine in objecta ſimilia agunt, ſed ſecretiorem cauſam, Dæmonem ſcilicet, ut ſupra innuimus, ad iſta, ut ſua Symbola, accurrere, & complemẽtum actionibus efficaciter addere. Siquidem Remigius *lib. 1. cap. 3.* experientiâ deprehenſum ſe habere ait, ſine noxa unguenta & geſtari & attrectari à quovis poſſe, poſtquam in vincula conjecti ſortilegi, ſocietatem Dæmoni ſuo renunciaverunt: uti uſu venit cum refertas iis pyxides inter lictorum, quibus earum perquirendarum cura demandata eſt, manus agnoſcunt. Idem *lib. 2. cap. 8.* eleganter confirmat ex eo, quòd qui inde (ſcilicet mortiferi pulveris uſum) ſequitur morbus, nullâ *arte ferè ſit medicabilis, quàm quæ ab illis volentibus proficiſcitur eamq; plerumque unius atque alterius verbi prolatione, vel manus ſolo contactu, ſæpe etiam earum rerum adhibitione, quarum uſus vulgo adverſus morbum nullum eſt efficax, conſta-*

Digitized by Google

re ac contineri. Quæ omnia ſatis indicant rebus, quas ſic adhibent, nec juvandi, nec nocendi facultatem ſuâ naturâ ineſſe: ſed quicquid id eſt, quod ſic prodigiosè efficiunt, hoc totum ſibi Dæmones vi aliqua, cujus ignoratur cauſa & ratio, afferere ac efficere. Siquidem exempla earum rerum continent, quæ nulla naturæ probabili cauſa nituntur, ſed potius ab eo, quem ipſa in agendo patiendoq; tenere ſolet, modo atq; ordine ſunt alieniſſima.

CAPUT II.

Ad Materiam magicam venit Mandragora. Hujus & vocis Alraun *Etymologia. Ejusdem deſcriptio: vis præcipua quæ? Commentum de ejus radice.* ἀνθρωπόμορφα *in regno vegetabili opera. Alruni impoſtorum fraude quomodo ſculpantur & fiant? Alius modus recitatur. Anilè circa radicem Mandragoræ commentum aliquot rationibus refutatur. Mandragora quomodo fœcundare queat? Dudaim Rachelis Mandragoram fuiſſe dubitatur: eam conceptionis juvandæ gratia Matriarcham expetiiſſe negatur. Effectus Mandragoræ ſpurii refutantur, eosque à Dæmone manare docetur. Hiſtoria de Alruno.*

§. 1. MAndragoræ radicem ſuperſtitioſi ad magicas πραγματείας & quidem comparandarum diviciarum, cutis indurandæ, & omnigenæ proſperitatis conſequendæ gratia trahunt. Nomen Mandragora à Græco, ὁ μανδραγόρας ſua ducit natalia. Græcum autem ſic dictum nonnulli volunt, ὅτι μάνδρας ἀγορᾷ, quia præſentiâ ſua ſpecus adeſſe ſignificat. Siquidem umbroſis in locis feliciùs ea pervenit. Quidam παρὰ τὸ μανίαν ἀνδράσιν ἐναγαγεῖν, ob infatuandi facultatem, unde etiam Tollwurtz/ Tollkraut à Germanis, & mas μώριον, q. d. *fatuellum*, ab effectu à Dioſcoride *libr. 4. cap. 71.* cognominatur. Alii ab ἀνδρὸς γονῆ, quòd humanam formam repræſentare videatur. Caſp. Hoffmanno autem *de Medic. Offic. lib. 2. cap. 140. §. 1.* vox Mandragora non Græcum, ſed barbarum nomen eſt, neque Goropio vult credere, qui Germanicum eſſe, quaſi Mann tragen exiſtimat. Germanis vocatur Alraun/ Alrun/ Altraunß/ quo nomine etiam Sagas, ut ſuprà *Sect. 2. cap. 1.* notavimus, noſtrates appellant. Tò Raunßen verò ſignificat noſtratibus profundiùs & longiùs dormire; hinc

iisdem

iisdem Schlaffraunß / qui ſomno nimium indulget, quæ appellationis ratio virtuti, Mandragoræ ſopiferæ congruit, quæ propterea etiã Schlaff-kraut / & fructus Schlaffbeer appellatur. Rectiùs ex mente aliorum, Alrun dicitur à Runen / Rühnen / quod quaſi ſuſurrare ſonat, quia magicis ſuſurris & murmurationibus radix effoditur, à voce *Runa*, quæ Gothicè Magiam aliquando ſignificat. Freudius *Quæſt. 54.* ait, Allraun werde die Wurtzel genennt / von dem Wort All / und Raun / raunen / weil es allen heimlich in die Ohren raune / was ſie thun ſollen / um reich zu werden. Illuſtre illud Germanici orbis Sidus Riſtius in Mertzens-Unterredung eleganter de nomine *pag. 211.* diſſerit & ait: Ich glaube feſtiglich / daß dieſes Gedichte von den Allraunen nicht neu / ſondern für vielen hundert Jahren ſchon mag ſein im Schwange gangen / wie denn ſolches der Name bezeuget. Denn das Wort ein Ruhn oder Allrun iſt ein uraltes teutſches Wort / und ſind die jenige / welche bey den Alten zukünfftige Dinge verkündiget / Ruhnen genennet worden. Dieſe haben auch ihre eigene Sprache gehabt / welche die Ruhniſche (gewißlich eine recht herrliche Sprache) geheiſſen. Et *pag. ſeq.* Das Wort Rühnen heiſſe ſo viel / als einem heimlich etwas verkündigen / wie denn annoch unſere Teutſchen pflegen zu ſagen: Er hat ihm etwas Heimliches ins Ohr geräunet. Imgleichen: Wer räunet der läugt. Daher iſt die Rede entſtanden / daß die Allräunichen den Leuten / die ihrer wol pflegeten / etwas Heimliches / das zu ihrer Wolfarth und ſonderlichem Gedeyen gereichete / pflegten ein zu blaſen / nicht anderſt / als wenn es kleine Haus-Götter wären / derer die alte Teutſche / annoch im Heidenthum / ſich wol mögen gebrauchet haben / und hat dieſer Aberglaube alſo immerhin / bis auf unſere Zeit gewähret / welchen man auch nicht leicht gantz und gar wird ausrotten können.

§. 2. Herba hæc ſpectabile eſt naturæ opus, odoris & coloris ſuavitate inſigne, quod nomine דודאים *Dudaim* in ſacris *Geneſ. 30.* & *Cantic. 7. v. 13.* venire, eoque tempore meſſis triticeæ à Ruben repertô Rachelem fuiſſe delectatam, non pauci, & inter hos Doctiſſimus Thomaſius *Diſp. de Mandrag. cap. 1. §. 18.* contendunt. *Formam* ejus deſcribit Dioſcorides *loc. cit.* ubi duo ejus genera recenſet & ait; *Niger, quæ fœmina exiſtimatur, thridacias appellatus, anguſtioribus foliis ac minoribus, quàm lactucæ viroſis ac graveolentibus, in terra ſparſis: mala gerit ſorbis ſimilia, pallida, odorata, in quibus ſemen veluti pyrorum: radicibus inhæret benè magnis, binis ternisve, inter ſe convolutis, nigris foris, intus albis*

 craſſo

craſſo cortice veſtitis, caulem non fert. Alter candidus, qui mas dicitur, nonnullis Morion vocitatur. Hujus folia magna, alba, lata, levia, ut beta: mala, quàm alterius duplo majora, colore in croceum inclinante, jucundè, cum gravitate quadam olentia: quorum pomorum cibo aliquantum opiliones ſoporantur: radix alterius ſimilis, major & candidior: orbata & hac caule.

§. 3. De virtutibus Mandragoræ nihil, cùm in Botanographorum monumentis eæ delineatæ conſpiciantur, dicam, ſed præcipuam ſaltem exponam. Ea eſt ὑπνωτικὴ & ναρκωτικὴ, qua mala & radix gaudent. Unde apud Græcos in proverbium abiit, ut qui oſcitanter & quaſi profundè dormientes res ſuas tractarent, *Mandragoram, aut è potu Mandragora bibiſſe* dicerentur. Soporem autem conciliat olfactu, eſu, ſucco, etiam, cum pro balano ſedi, teſte Dioſcoride, immittitur. Mandragoram inſuper tantâ cum violentia purgare, ut cum helleboro compararint veteres, notat Hoffmannus.

§. 4. Nobile hoc naturæ ornamentum impoſtores prodigioſô & magicô deformarunt commento, ejusq́ue radici certa lege collectæ vires naturæ poteſtatem tranſcendentes, quas *§. 1.* indicavimus, attribuunt. Commentum ex variis, quos allegat, carptim congeſtum nervosè more ſuo Excell. Thomaſius *cap. 3. §. 53.* tradit, quem audire juvat: *Ex urinâ,* inquit, [alii ex ſemine] *quam homo ad ſuſpendium furti crimine damnatus inter extrema vitæ effuderit, herbam naſci ajunt ſub patibulo, foliis latis, flore croceo, radice hominem examuſſim ſimulante, pilis quoq; & ipſis ſexuum notis apparentibus.* Nonnulli adjiciunt, vitalem fuiſſe ſubterraneum hunc fœtum. Radicibus Belgæ ab *urinâ furis* nomen indiderunt Pisdiven. Noſtri Alrunam vocant. Eam eruere rem eſſe pleniſſimam periculi: ab erutâ enim radice gemitum edi tam terribilem, ut audienti foſſori moriendum ſit è veſtigio. Sed paratum eſſe remedium, cujus has afferunt ceremonias. Die Veneris ante Solis exortum auribus goſſipio oppletis, ceraq́ue, aut pice occluſis exire jubent, crucis figuram terno tripodis circumductu plantæ inſcribere, tum circumfodere terram, ſic ut terræ non niſi extrema fibra obhæreat; ita ſolicitatam caudæ canis alligare funiculo, ſtatimq́ue aufugere, fruſto panis cani obverſo: id illum appetentem nitendo radicem evellere, moxq́ue audito ejus ejulatu concidere mortuum. Hoc modo ſe ἀνθρωπομόρφου compotes factos

mentiun-

mentiuntur nebulones, venduntque credulis, ut rem ſanctam cariſſimè.
Nimirum poſſidentibus πολυφιλίαν, fœcunditatem, divitias, (accepimus &
ἀργυροτόκους fuiſſe tales ἀνθρωπίσκους) futurorum prænotionem, breviter lar-
gum fortunæ favorem pollicentur. Sed eſſe rei tam beneficæ ſuum.
cultum tribuendum. Ergò vino eam lavare, ſericeo panno candidi ru-
briq́ue coloris involvere, in capſula condere, ſingulis noviluniis invo-
lucrum mutare, & hæc omnia conceptis verbis peragere fas eſſe, lædere
vel minima ex parte nefas, & ſummi rem periculi. Hæc Thomaſius.
Sigmund. Freyberg *Recreat. Menſal. Diſcurſ. 13. pag. 335.* ubi Strategus in-
ducitur, hæc habet: Ich hab unter meinem Regiment einen Leutenant ge-
habt/ der die Galgen-Kinder aus allerhand Wurtzel / am füglichſten aber aus
der Mandragora machte/ und in dem Winter-Quartier viel Geld daraus er-
löſete. Er halffe der Wurtzel / die von Natur ſich ſpaltet / von unten aus mit
einem Meſſerlein / ſtecket ein Gerſten-Körnlein oder Hirſen in die Wurtzel/ wo
Haar ſolten wachſen / vergrub es dann ein drey Wochen in einen linden Sand-
Hafen / und triebe alsdenn ſolche Fantzen mit den Einfältigen/ als müſte er mit
Leib und Lebens-Gefahr um Mitternacht mit einem ſchwartzen Hund unter ei-
nen Galgen graben / dieweil ſolche Kindlein nirgend anderſt/ denn von deß er-
henckten Harn wüchſen.

§. 5. Impoſturæ & fabulæ huic occaſionem dediſſe videtur Flav.
Joſephus, qui *lib. 7. de Bello Judaic. cap. 25.* de alia quadam planta, conſi-
milia, nec minus ſuperſtitioſa, habet: *Vallis*, inquit, *qua civitas* (Machæ-
runtis) *à parte ſeptentrionali cingitur, quidam locus Baaras appellatur,
ubi radix eodem nomine gignitur, quæ flammæ quidem ſimilis eſt colore,
circa veſperam verò veluti jubar fulgurans. Accedentibus, eamq́ue velle-
re cupientibus, facilis non eſt, ſed tam diu refugit, nec prius manet, quàm
quis urinam muliebrem, vel menſtruum ſanguinem, ſuper eam fuderit.
Quin etiam tunc, ſi quis eam tetigerit, mors certa eſt, niſi forte illam i-
pſam radicem ferat de manu pendentem. Capitur autem alio quoq́ue modo
ſine periculo, qui talis eſt: Totam eam circumfodiunt, ita, ut minimum ex
radice terrâ ſit conditum: deinde ab ea religant canem, illoq́ue ſequi eum,
à quo religatus eſt, cupiente, radix quidem facilè evellitur, canis verò con-
tinuò moritur, tanquam ejus vice, à quo tollenda erat, traditus: nullus
enim poſtea arripientibus metus eſt. Tantis autem periculis propter u-
nam vim capi eam operæ pretium eſt. Nam quæ vocantur Dæmonia,*

Digitized by Google

peſſimorum hominum ſpiritus, vivis immerſa, eosq́ necantia, quibus ſubventum non fuerit, hæc citò, etiamſi tantummodò admoveatur ægrotantibus, abigit. Hæc Joſephus. Hanc fabulam à Dæmone ipſo poſtmodum per nebulones circumforaneos, fictitiis ex locio furum ſuſpenſorum furunculis, eſſe accommodatam, paucis mutatis, & quibusdam aſperſis, ad fallendos ſuperſtitioſos homines fovendamq́ue in animis ipſorum execrandam ſuperſtitionem, exiſtimamus cum Franc. Joele *Med. Practic. Sect. 2. p. m. 97.* & Deuſingio *Faſcic. Diſſert. Select. 11. §. 22.*

§. 6. Sic non naturæ ſed impoſturæ homunculi tales ſunt opera: neque ſi tales à natura ſint, effecta enumerata edere poſſunt. Prius quod concernit, polydædala quidem natura, ut in minerali regno lapides, ita & in vegetabili plantas, quandoque exhibet, tam integram hominis formam, quàm humanas partes æmulantes. Rapa anno MDCXXVIII. in horto pagi Weiden binis milliaribus Juliaco diſtantis crevit, cujus folia ſuperius enaſcentia crinium ſpeciem in altum ſe erigentium repræſentarunt, formavit in ſuprema rapæ parte natura quaſi oculos, naſum, labia; truncus reliquus rapæ thoracem; radices hinc inde extenſæ & in ſe circumgyratæ brachia & pedes, miro naturæ luſu nulla accedente arte exhibuerunt, adeoq́ue tota Rapa fœminam nudam ſedentem manibus & pedibus flexis præ ſe tulit. Deſcriptionem hanc & rapæ iconem tradit Nobiliſſ. Sachſius *Ann. 1. Natur. Curioſ. Obſ. 48.* Idem ſubjungit hæc: Naturalem ſimilem radicem Mandragoræ deſcribit Franciſc. Imperatus *in Diſcurſib. Natural. Italicè 1628. Neapol. editis Diſc. XIV. pag. 76.* in Muſeo nominatiſſimo Parentis ſui aſſervatam, quæ radix brachia bina cum omnibus membris certa proportione diſtinctis & circumdatis plurimis parvis, & longis radicibus exhibuit effigiem humanam proximè accedentem, unde & ἀνθρωπόμορφος dicta Mandragora. Fabius Columna Lyncæus *in Annotation. & Addition. in Rer. Medicar. nov. Hiſpan. Nardi Anton. Rechi* tradit, ſe vidiſſe Neapoli radicem Mandragoræ tripedalem, apud Chymicum quendam deſtillatorem, puellæ imaginem æquantem, corpore in umbilico extuberante, ac etiam in poſterioribus, à quibus femorum ac tibiarum modo in acutum deſinebat, ſuperne verò, brachiis elatis craſſis, in quibus flores emiſit Dryadum, & Daphnidum iconem repræſentantem &c. Dn. D. Simon. Pauli quidem *Quadripart. Botanic. Claſſ. 3. pag. 388.* exiſtimat, Chymicaſtrum impoſtorem impoſuiſſe Columnæ,

Columnæ, aut loco Mandragoræ Bryoniæ radicem vel ei oſtentaſſe, vel venditaſſe. Sed ſive verum naturæ, ſive fraudis id fuerit opus, certum tamen eſt, naturam in vegetabilium regno anthropomorpha opera quandoque edere, id quod Dn. D. Sachſius *loc. cit.* ex Aldrovando & Kirchero inſuper confirmat. Dn. D. Martin Bernhard à Bernizin *Ann. 2. Natur. Curioſ. Obſ. 41.* inter varias orchidum ſeu Satyriorum ſpecies ſingulares variorum animalium, ut avicularum, crabronum, veſparum, apum, muſcarum, papilionum, culicum, cimicum, locuſtarum, &c. effigiem referentes ἀνθρωπόμορφον etiam duplicem ponit, & in iconibus oculis ſubjicit, quorum altera hominum mares, altera fœmellas effigie nudi corporis monſtrat. Riſtius *loc. cit. pag. 220.* Für etlichen wenig Jahren ward eine Blume im Korn zwiſchen Hamburg und Altenah gefunden/ welche ſo natürlich ein Weibes-Haupt mit einer Holſteiniſchen Mützen oder Hüllen abbildete/ daß man ſich zum hoͤchſten darüber muſte verwundern.

§. 7. Quicquid tamen hujus rei ſit, ejusmodi naturæ luſus in effingendis variorum animantium figuris negare nobis ſit religio. Rari autem iſti ſunt, & pauciſſimis occurrunt: Alrunorm verò numerus major eſt, quàm ut à natura productos eſſe, aſſeri debeat. *Impoſtorem quendam* (ſcribit Matthiolus) *cum Romæ eſſem curare contigit, qui præter alias innumeras impoſturas, quibus circumventis hominibus multam pecuniam extorquebat, docuit & artem, qua fictitias ſibi comparabat Mandragoras, quarum complures mihi demonſtravit, aſſerens unam tantum divitibus vendidiſſe quinq; & viginti, nonnunquam etiam triginta aureis.* Modum etiam apparandi tradit Matthiolus. *Sculpunt in his* (Mandragoræ, Bryoniæ, aliarumque plantarum radicibus humanam figuram referentibus) *adhuc virentibus tam virorum, quàm mulierum formas infixis hordei & milii granis, iis in locis, ubi pilos exoriri volunt: deinde facta ſcrobe tamdiu tenui ſabulo obruunt, quousque grana illa radices emittant: id quod fiet viginti ad ſummum dierum ſpatio. Eruunt eas demum, & adnatas è granis radices acutiſſimo cultello ſcindunt, aptantq; ita, ut capillos, barbam, & cæteros corporis pilos referant.* Impoſturæ autem imprimis Mandragoræ radix inſervit, quæ à medio ſui ad imum bifurcata trunci humani brachiis & capite defecti formam utcunque imitatur, niſi inſuper, ut completior ſit homines effigies, fructum pro

capite

capite ipſi cum Excell. Thomaſio imputare velimus. Inde Pythagoras Mandragoram ἀνθρωπόμορφον *hominiformem* appellavit.

§. 8. Virunculum fictitium fabricandi modum novum detexit Celeb. Bartholinus *Cent. 2. Hiſt. 51.* Mercator enim juvenis homunculum talem oſtendit, quem Mandragoram eſſe ſub patibulô in Helvetiâ erutam ſibiq́ue Hamburgo Haffniam per tabellarium publicum miſſam dixerat. *Caput ſphæricum* (ait) *prominentiis quatuor oculos, naſum & os mentiebatur, crinibus oblongis per tergum demiſſis. Corpus reliquum oſſibus, muſculis, articulisq́; animalis alicujus donatum. Sed revera Mandragoræ radix non fuit, nec naturalis compages: animal quippe ex planta quomodo generabitur oſſibus conſtans? Præterea caput ex radice gallæ efficitum oculis patuit agglutinatum trunco. Id ne animadverteres, collo circumduxit collare ex crinibus contextum. Crines appoſiti ex fibrillis radicum exſiccatis, in dorſo enim ſoluti pro lubitu, eximi & reponi poterant. Corpus reliquum animalculi cujusdam erat, quia vera oſſa conſpiciebantur, muſculi & articulationes. Ex exſiccatis muſculis abſciſſum erat fruſtulum, quod Epilepſiam in muliere curaſſe ad majorem fidem narrabatur. Re preſſius cum D. Fuirenio Conſobrino meo, Botanices & Anatomiæ ſcientiſſimo examinatâ, ranam apparuit eſſe exſiccatam, & in erectam hominis formam protenſam, quia os ſterni breve, & latum prominet in rana, digiti manus pedumq́; quatuor tantum, qui in ranâ longiores, hic decurtati fuerunt & obtuſi. Adhæc facta cum rana ſceleto comparatione, abdomen utrobiq́; oblongius & os pubis prominens. Ita detecto fucô ſpe ſua excidit mercator.* Aliam Mandragoræ formam priori veroſimiliorem & ad vegetabilium naturam propius accedentem vide ibidem.

§. 9. Anile iſtud placitum, *ex urina vel ſemine hominis innocenter ad ſuſpendium furti crimine damnati homunculum generari &c.* rationem ſobriam nimis offendit. Nam 1. Urina excrementum ſeroſum eſt, à ſanguinis maſſa ſeparatum, in cujus potentia non eſt vis genitalis, ut vermiculus, nedum homunculus inſigni & admirandâ virtute pollens ex eo generetur. Semen autem à ſuſpenſo deciſum vitalem ſpiritum ante amittit, quàm ad terram cadat, & in eam ſe inſinuet, propterea etiam vi πλαστικῇ, quæ à vitali principio pendet, caret. 2 Qui innocentiam urinæ vel ſemini miraculoſam qualitatem ſuperaddere ſtatuit,

tuit, ipſe miraculum eſt. 3. Gemitum à virunculo inter eradicandū edi, abſurde dicitur, quia gemitus ab organis voci dicatis emittitur, iſtis autem virunculus Mandragoreus caret: & ſi ullus editur, non ille à Mandragoreo, ſed ſubterraneo virunculo, h. e. Dæmone editur. Unde lethalis illa poteſtas, quæ preſſo gemitu abeſt, mox verò eo dato oritur? 5. Cur obturatis auribus incolumis manet foſſor cùm tamen ſi naturalis ſit illa poteſtas lædendi, vitæ fontem obturatis auribus æque, ac non obturatis ob liberum acceſſum deſtruere, & vox qua talis nihil efficere valeat? Pluribus abſurdum iſtud convellere piget. Unicum hoc addo, ex iniqua Mandragorei virunculi tractatione non pio, ſed ſuperſtitioſo rerum magicarum ſectatori pertimeſcendum eſſe periculum. Mihi ipſi, ait Delrius *lib. 4. D. M. cap. 2. Q. 6. Sect. 4.* inter rei cujusdam Licentiati annotatas à fiſco chartas, præter libellum magicis plenum characteribus, oblata ſimul capſula, ſandapilæ more efformata, & in ea virunculus Mandragoreus, ater, & ſitu, pædoreque obſitus, largo capillitio, ſed imberbis: hunc vulgò putant, ad divinationes, lucra, & alia multa mirè efficacem: accepi librum, capſam & fictitium cadaver, hoc etiam primùm laceravi, abruptis avulſisque brachiis. Dictitabant, qui aderant, magnum mihi & domui periculum imminere: riſi & abire, qui metuerent, juſſi: abeuntibus, in focum, qui aderat, conjeci: nec aliud quàm uſtæ radicis nidorem percepi. Dn. Riſtius *loc. cit.* ubi erroris circa illum enormitatem reprimit, virunculum ſuum Mandragoreum quem ludificante animo poſſedit, ſine damno tractavit, aliisque monſtravit, tantæ eum magnitudinis eſſe ſcribit, quantæ nullum unquam viderit. Longitudine ſua, ait, pedem ferè totum, ſive dimidium ulnæ æquat. Simulachrum quod virunculum repræſentat, turpis eſt faciei, oculos habens profundè ſitos, naſum ingentem, frontem gibboſam, capillos craſſos ad crura abeuntes, brachium alterum maximè incurvatum corpori ſeu coſtis quaſi innatum, alterum à coſtis nonnihil diſtans, lumbos, crura, & pedes à proportione debitâ inſigniter deficientes, ſummatim, tota imago ita fabricata eſt, ut multis, præcipuè ſuperſtitioni nonnihil deditis, eam ſaltem intuentibus terrorem injiciat, ducentorum annorum eſſe exiſtimat poſſeſſor. Arcula, in qua jacet, lignea eſt, extus colore rubro illita, intra tegeticula cum pulvillo, in quo ſimulachrum quieſcit. In parte operculi interiori crux nigra depicta conſpicitur, in ejusdem ex-

teriori & ſuperiori patibulum modo pervetuſto delineatum habetur, in quo für ſuſpenſus, ſub eo autem aliquid ſuccreſcens, radicem ſine dubio Mandragoræ notans, advertitur.

§. 10. Sed poſito, non conceſſo, naturam Alrunicos viros modo jam dicto producere, non minor tamen è decantatis effectibus abſurditas elucet, quanquam fœcunditatis beneficium veræ Mandragoræ detrahere nolim, eoque nomine Rachelem Jacobi uxorem Mandragoræ pomum deſideraſſe nonnulli contendunt, quia narcoticâ ſuâ vi & refrigerante æſtuantes uteros & ad conceptum inhabiles in calidioribus regionibus & fœminis temperare poteſt, ut tradit Lemnius *de Herb. Bibl. cap. 2.* Quamvis (ut hoc obiter addamus) Mandragoras eandem ſpecie herbam cum דודאים eſſe, apertè non conſtet, pluresque contra quàm pro Mandragorâ, pugnent. Alii enim ſtatuunt Dudaim fuiſſe fructus ſolani halicacabi, Lutherus mora rubi, alii lilia, alii violas, alii herbam Satyrium, alii in genere poma ſapidiſſimi gratiſſimique coloris. Rachelem autem juvandæ conceptionis gratia Dudaim non expetiiſſe ex eo patet, quia Scriptura *Gen. 30. v. 15.* ait, Rachelem neglectui habuiſſe Virum, adeoque etiam conceptionem, ut potiretur Dudaim. Nam *cubet*, inquit, tecum hac nocte pro דודאי *filii tui.* Quin longô poſt tempore concepit Rachel. Nec herbis ſed divinis mediis conceptionem promoveri debere Rachel novit. Hinc cum Bilha ejus ancilla filium pepeviſſet, ſoli Deo partum adſcribit *Gen. 30. v. 6.* tandemque ipſa gravida facta *v. 23.* dicit: *Recepit Deus opprobrium meum* Sed hæc ὡς ἐν παρόδῳ. Videatur de hoc Deuſingius *Diſſertat. Select. 11.* & Gaſp. Reies *Quæſt. 43. n. 9.*

§. 11. Divitias autem, impenetrabilitatem ab armis, & largum fortunæ favorem ab homunculo iſto oriri, aſſertum eſt homunculorum pietate & ratione carentium. 1. Amentia eſt, ab hominis infortunati excrementis expectare fortunæ cauſam. 2. Divitiarum acquiſitio & fortunæ ſucceſſus optatam cauſarum multarum connexionem requirit: at iſta non à naturâ individui particulari, ſed generali & naturâ ſuperiori dependet. 3. Impenetrabilitatem ab armis Mandragoram non inferre, deciſum habemus, à Facultate Medicâ Lipſienſi apud D. Ammannum *Medicin. Critic. Caſ. 40.* 4. Vegetabile non poteſt producere rem verè artificialem. Sed herba ex urina ſuſpenſi nata eſt vegetabilis

lis: nummus verò percuſſus eſt res artificialis. Atqui Alrunicum illud monſtrum ſolido vel thalero, vel aureo, quem ſingulis noctibus producit, quotidie poſſeſſorem ſuum donare fertur. Ab eodem forſan veniunt thaleri, quos Heck-Thaler vocant, quia ſi fides vulgato ſermoni habenda, quavis nocte novum poſſeſſori ſuo gignit. Differre nonnihil generantem à genito perhibent, ſed quod me latet. Hæc enim & alia ejusdem farinæ oblectamenta filiis mundi rara & chara in arculis curioſè aſſervata ſilentii ſipario callidè teguntur, ne luci rationis & pietatis fervori ſubjecta poſſeſſori idololatriæ & magiæ execrandæ ſtigma imprimant. Nam

§. 12. Si tandem, quod res eſt, dicendum, totum illud, quod de virunculo Mandragoreo, ejusdem effoſſione & operatione proditur, magicum eſt & Diabolicum. Diabolus ad placitum ſuperſtitioſorum abſurdis, ut ſæpe diximus & probavimus, ſe immiſcere geſtiens, ut bruta, ita & radicem ſubit, & in eâ ſui cultum quærit: cultus ita poſſeſſorem quidem proſperitate temporali, tandem verò æternâ infelicitate mactat & qui fuit hic dator liberalis, ibi fit tortor infernalis. Poſſeſſore moriente Alrunum vel commori, ſed omnem divitiarum ubertatem ad hæredes traductam ſenſim in egeſtatem tandem reſolvi dicitur: vel vivum, ut loquuntur (an & cujus vitæ, vegetabilis aut animalis indicia edat, me hoc æquè, ut plura alia, latet) ad hæredem, in quò easdem Tragœdias agat, transferri.

§. 13. In præcipua quadam Franconiæ civitate opificis cujusuam uxor Alrunum, ſeu virunculum Mandragoreum poſt ſua fata relinquit. Morti vicina filiæ natu majori, ut virunculum nigrum in profluentem projiciat, mandat. Filia minor in Alrunum, quem inter materna bona adfuiſſe noverat, inquirit. Finitâ autem bonorum diviſione radicem enixè deſideratam ſeu Alrunum inter reculas ſuas in arcâ abditum ſoror minor Hedvvigis dicta, reperit & de eo ſibi maximè gratulatur. Inde quoad externam ſpeciem, quod egit, benè omnia & ad votum ſucceſſiſſe obſervatum. Piſtoris cujusdam ſervum connubiali fœdere ſibi junxit, eumque ut in civem & Magiſtrum evaderet, curavit, imò primô conjugii annò domum ſibi comparavit elegantem ſemper pecunioſa. E contra ſoror ſub grviſſimo paupertatis onere gemuit. Transactô paucorum annorum tempore Hedvvigis iſta lethali

correpta morbo, ut maritus citiſſimè advocetur, clamat, quod jam vitæ ſuæ finem celeriter imminere ſentiat. Ipſa, ut ad obitum Chriſtianum peccatorum ſuorum agnitione & fiduciæ in Dei miſericordia collocatione ſe præparet, affabili ore monetur. Sed vacivas aures denegat, tantùm maritum clamore perpetuo vocans. Marito tandem januam transeunte verba de Alruno vult facere, ſed ore ab eo percuſſo in mortis agonem prorſus decidit, & de vitâ exit. Corpore terræ mandato ipſa cum multis gemitibus & clamoribus in domo iterum, ea ſpecie, qua feretro fuerat repoſita, apparet, ut viduus derelictus propterea novas ædes quærere & inhabitare; ſui verò priores iſtas ædificatione novâ reformare fuerint coacti. Hiſtoriam hanc, quàm nos idiomate Latino dedimus, recitat Germanicè Dn. Freudius *Quæſt. 54. n. 7.* Tantum eſt, invito Deo prono Diabolo divitias ex ſuperſtitioſo pectore anhelare, ſuamque voluntatem divinæ præponere. Pigmæulis his ſuis infernalibus venator ſtygius multos ſæpe, quos in fide Gigantes dixiſſes, capit, eos vetularum ope paſſim vendendo, & ad cœlum usque evehendo. Sed virgis dignæ ſunt ejusmodi venditrices, & laudabili conſilio Hamburgenſes Anno 1630. mulieres tres ejusmodi radices venditantes virgis cædi juſſerunt.

§. 14. Sagas merce eadem maledictâ inſtructas Satan quoque in has oras nonnunquam inſcio & invito Magiſtratu optimo mittit. Fœminam novi egenam, eamque piiſſimam, quam tabernæ ſuæ in forô noſtro exiguæ & minoris pretii mercibus refertæ adſtantem vetula quædam rugarum ſulcis cutisque livore egregiè deformis accedit, & Alrunum venalem in linteo craſſo quinquefolio impoſitum offert, binis oculis globulos nigros minimos referentibus & barba prolixiore inſtructum, reliquo toto corpore hirſutum. Iſta terrore perculſa ait: Quid hoc rei? Virunculus eſt, inquit anus, quem qui habet, in vendendo felix eſt, taberna tibi eſt exigui pretii, ecquid hac efficis? Opulenta eris, & inſtructiſſimam magnamque brevi tibi comparabis tabernam, ſi virunculum hunc habueris. Quæcunque conſpexeris, ampliſſimam fortunæ gratiam tibi largientur. Iſta: Ego equidem neſcio, emere eum nolo. Et licet animum emendi non habuerit, pretium tamen ex anicula quærit. Ohe! ait vetula, ſentio te hujus deſiderio non teneri, propterea nec pretium indicabo. Dictis addit hoc: Huh! Ihr wehrt

euch

euch ſo / und wolts nicht käſſ / ſind ſo viel Leut zu Cob. die deren gekäſſt. Et mox diſceſſit, nunquam deinceps eidem viſa. Emiſſariam hanc Satanæ fuiſſe, omninò mihi perſuadeo, quæ, ut fœminam paupertate preſſam hoc medio faſcinaret, & magicæ ſocietatis membris adſociaret, ejusdem impulſu laboravit, & falſa aliorum exemplorum narratione eandem invitavit.

CAPUT III.

Homo materia Faſcinationis magicæ. Cur infantes præſertim nondum baptizati expetantur? Etiam proprios infantes olim Molocho Phœnices & Iſraelitæ conſecrarunt. Gnoſticorum circa infantes inceſto concubitu natos crudelis error. Veneficæ infantes potus & maleficii gratia expetunt. Initiationis & promotionis magicæ ritualia. Ad uſum magicum adhibentur cineres cadaverum uſtorum, caro, caput mortui. Teraphim quid? Hiſtoria horrenda. Expetunt etiam Sagæ ſpinas demortuorum, manuum pedumq; digitos pro magico lumine, excrementa, lac maternum. Platea Coburgi die Jüdengaß *dicta, unde nomen habeat? Usnea vires magicæ. Cur iſta ab homine deſumenda Dæmon ſuadeat? Abſurda iſta vim magicam, Deo non permittente, non exerere, hiſtoria quadam confirmatur. Serpentes, bufones, anguillæ &c. ad magica opera adhibentur. Bufones ſub limine defoſſi & pulveriſati non faſcinant. Hydropicus pulvere bufonis uſti reſtituitur. Inſecta in corpus immiſſa verum effectum edunt.*

§. 1. AB *Homine* materiam maleficii ſui ad ſuaſum & mandatum Dæmonis mutuantur Magi, id quod Apulejus *lib. 2. Metamorph. pag. m. 27.* attigit, ubi cauſam exponit, ob quam cadavera Lariſſæ in Theſſalia pervigili noctis cuſtodia ſervari ſolerent. *Ignoras*, inquit, *Theſſaliæ te conſiſtere, ubi Sagæ mulieres ora mortuorum paſſim demorſicant, eaq; ſunt illis artis magicæ ſupplementa.* Quærunt autem vel totum, vel partes. *Totum* quidem, nimirum infantes tam baptizatos, quàm nondum baptizatos, maximè tamen non baptizatos, fontique ſalutari nondum immerſos. Cauſam tradit nervosè Nobiliſſ. Dn. D. Schröderus *Diſſert. Jurid. de Lamiis Quæſt. 4. §. 3.* partim, quia eorum nece admodum de-

leſtatur Diabolus, quorum animam & corpus lucro ſibi ceſſuram ſperat: partim quia hæc ætas eſt imbecillior ad reſiſtendum, incautior ad cavendum, nequit earum conatum deprehendere, vel revelare, vel accuſare: partim quia peſſimæ illæ mulieres petunt ab his inſtrumenta ſuorum maleficiorum. Nam perſuadet iis Dæmon, ſi certam partem (quam nominari non eſt opus) ex iis exciderint, & comederint, ſeſe patientiam omnium tormentorum eſſe conſecuturas, adeò, ut ad confeſſionem criminum perduci non queant, Binsfeld. *in L. multi 4. C. de Malefic. & Mathemat. Quæſt. 2.* Conficiunt quandoque ex corpuſculis infantium occiſorum coctis, famoſum illud unguentum ſuum, quod Ghirland. in Italia vocari dicit *unguentum paganum*, cui vim ineſſe lædendi ſanos admirabilem prædicant. Sagam tamen quandam hoc, quod ſubjungitur, faſſam eſſe, nonnemo per literas amicas mihi ſignificavit: Was unter dem Creutz und Bruſt ſteckt/ als nemlich das Hertz und Leber/ das dörfften ſie nicht nehmen/ und müſten ſolch Theil deß Leibs/ und was darunter liegt/ wieder begraben. Aber die Finger/ das Gehirn/ das Gemächt/ und das Ubrige nehmen ſie zu ihrer Salben. Aſt variare in hoc puncto verſipellem hoſtem, atque aliud aliis perſuadere patebit ex ſeq. *§. 3.*

§. 2. Sed occiſum hominem ejuſque partes Dæmon ad uſum non tam materiæ, quàm homicidii gratiâ, quo delectatur, Magum verò Deo per id abominabiliorem factum ſibi magis appropriat, ſuadet. Etiam proprios infantes interficere & pro hoſtia Dæmoni enectos conſecrare tenentur ſagæ: ut jam olim in ſacris Phœnices quoque fecerunt, hosque imitati Iſraelitæ vicini, qui infantes & liberos Molocho (hujus imago ſeptem conſtitit conclavibus, quorum in primum offerebant ſimiam, in alterum turturem, in tertium ovem, in quartum arietem, in quintum vitulum, in ſexum bovem, in ſeptimum filium, pro numero Solis, Lunæ & quinque planetarum: ex quibus poſtremum Solis ut excellentiſſimi Numinis fuit, propterea Melech, *Rex*, dictus) per ignem traduxerunt, h. e. in idoli ſacrificium cremarunt, ut oſtendunt Seldenus *de DIS Syris Syntagm. 1. cap. 6.* Elias Schedius *de DIS German. Syngr. 2. cap. 33.* & Voſſius *Idolol. lib. 2. cap. 5.* Similia Gnoſtici perpetrarunt ſacrificia nefanda. Nam ut de his ex Porphyrio *in Vita Plotini* refert Langius *lib. 1. Epiſt. 71. conveniebant die, quo paſſus eſt Salvator, veſpere ad locum deſtinatum, unà cum puellis ſibi notis: & ſacris peractis, ac candelis extinctis, indiſcriminatim,*

tim cum ſororibus, aut filiabus, ut ſors eas obtulerat, coibant. Ex hoc nefario & inceſto concubitu infantes aut pueros à maternis uberibus avulſos jugulabant, ac omnibus corporis puerorum venis inciſis, ſanguinis effluvium phialis excipiebant, corpora exanguia cremabant, cinerem ſanguini admiſcebant, quo epulas & pocula condiebant tum ſua tum aliorum: quo veneficio exiſtimabant characterem divinum nobis impreſſum, dæmonia procul arcentem penitus aboleri, & dæmonum furorem fatidicum, & audaciam ad quævis ſcelera obeunda, concipi. Poſtquam verò, ne homo immolaretur, non tantum anno ab urbe conditâ DCLVII. ſub Cn. Cornel. Lentulo & Licinio Craſſo Conſulibus prohibitum, ſed & radiante paſſim veritatis cœleſtis luce atque Juſtitiæ per ſanam rationem ſuſcitatæ vigore invaleſcente ἀνθρωποθυσίαι publicæ ceſſarunt, ſeu homines pro ſacrificio non amplius ſunt mactati, veterator poſtea virtutis ſingularis in occiſorum infantium partibus latentis opinione ſuos ſeduxit, & occultas cædes pro materia magicis actionibus utili ſuaſit.

§. 3. Godelmannus *lib. 1. cap. 7. num. 30.* ſcribit, Berlinæ duas veneficas furto alterius vicinæ mulieris infantulum rapuiſſe, & ipſum diſſectum coxiſſe: divinitùs autem factum fuiſſe, ut mater quærens infantem intervenerit, ibique in ollam impoſita amiſſi infantis membra viderit: captas autem mulieres & in tortura examinatas dixiſſe, ſi proceſſiſſet coctio, futuram fuiſſe ingentem glaciem, ita ut omnes fruges fuerint perditæ. Malefica quædam apud Sprengerum *Mall. Malefic. Tom. 1. Part. 2. Quæſt. 2. cap. 2. pag. 241.* interrogata, per quem modum infantes comederent, reſpondit: *Infantibus nondum baptizatis præcipuè inſidiamur, vel etiam baptizatis, præſertim quando ſigno crucis non muniuntur & orationibus. Hos in cunabulis vel ad latera jacentes parentum ceremoniis noſtris occidimus, quos poſtquam putantur oppreſſi eſſe vel aliunde mortui, & de tumulo clàm furto recipimus, & in caldari decoquimus, quousq; evulſis oſſibus tota caro efficitur benè potabilis, de ſolidiore materia unguentum facimus, noſtris voluntatibus & artibus ac transvectionibus accommodũ: de liquidiore verò humore flaſconem aut utrem replemus; de quo is, qui potatus fuerit, additis paucis ceremoniis ſtatim conſcius efficitur & magiſter noſtræ ſectæ.* Ita liquidiore carnis humanæ humore hauſto rerum magicarum ſcientiam ſubitò comparari religio Magica credit: id quod & conformis iſti juvenis cujusdam confeſſio ibi ſubjuncta roborat, quæ ſceleſtæ

Digitized by Google

ſceleſtæ initiationis, & ad tartareum magiſterium promotionis ritualis tradit: *Oportet*, inquit, *primò ut Dominico die antequam aqua benedicta conſecratur, diſcipulum futurum cum Magiſtris Eccleſiam introire, & ibidem abnegare coram eis Chriſtum, ejus fidem, baptiſma & univerſalem Eccleſiam. Deinde homagium præſtare Magiſterulo, id eſt, parvo magiſtro, ita enim Dæmonem & non aliter vocant.* Et paulò poſt: *Poſtremò de utre bibit ſupradicto, de facto ſtatim ſe in interioribus ſentit imagines artis noſtræ concipere & retinere, ſuper principales ritus hujus ſectæ. In hunc modum ait, ſeductus ſum.*

§. 4. E *Cadaverum* exuſtorum cineribus potiones ad certam eorum, quos volunt, perniciem parant, aut cineres in ventos cum exſecratione ac devotione, ad urendos arborum flores, vel interficiendas ſegetes adſpergunt. *Carne* ad unguenti Strigiportio inſervientis confectionem utuntur, id quod Remigius *lib. 2. Dæmon. cap. 3.* ex ſagarum confeſſione compertum tulit. *Maria Joannis Sartoris in Metzer Eſch commorantis uxor, recitavit Joannetam Soniam Matthei uxorem, cùm partum intempeſtivè ejeciſſet, eum clam, in quo habitabat, cubiculo defodiſſe. Sed cùm id olfeciſſent Sagæ quædam, eum illas poſtmodum perfodiſſe, atque in unguentum confeciſſe: unde & ipſa ſcopas aliquando illeviſſet quibus inſidens in ſublime illico eſſet elata, atq; in Bruch (ut dictis comitiis locus erat à Magiſtello ſuo Romgen) deportata.*

§. 5. *Caput mortui* ad magicas actiones jam olim fuiſſe adhibitum, R. Elieſer ſcriptor antiquiſſimus *in capitulis ſuis cap. 36. de Teraphim* autor eſt, cujus verba Dn. M. Pfeiferus *Diſput. Philol. de Teraphim. §. 8.* citat & vertit ita: *Quid autem ſunt TERAPHIM? Mactabant quendam primogenitum, & avellebant caput ejus, & condiebant illud ſale & oleo, ſcribebantq; ſuper laminam auream nomen ſpiritus cujuſdam immundi, & ponebant illud ſub lingua ejus. Poſtea ponebant illud caput ad parietem, & incendebant lampadas coram eo, ac procumbebant coram ipſo, & ſic loquebatur ſimulachrum illud cum ipſis.* Quanquam, eodem ibi notante, hæc Teraphim componendi ratio nimis crudelis, & propterea ex traditionum colluvie hauſta videatur G. H. Vorſtio *ad Pirke Eliezer.* Quicquid tamen hujus rei ſit, certum eſt, ex humani corporis partibus etiam caput & crania demortuorum ad forum magorum, ut nefandis actionibus inſerviant, deportari. *Audivi*, ait Bodinus

Digitized by Google

nus Dæmon. *lib. 2. cap. 3. pag. 185. ex Inſulano Abbate Novalliorum Domino, & ex Nobili Polono: cui nomen eſt Pricinski Legato in Galliam, unum ex maximis Chriſtiani orbis Regibus avidum ſui exitus cognoſcendi Jacobitam Necromantem ad ſe accerſiviſſe, qui confecta miſſa, & ſacrata hoſtia primogenitum quendam decennem puerum ad hoc comparatum truncari juſſit capite: eo hoſtiæ impoſito certas voces pronunciaſſe, characteres, quos ſcire non attinet, adhibuiſſe, ac tum roganti, quid vellet, caput duobus verbis reſpondiſſe: Vim patior. Illicò furibundum Regem indeſinenter clamaviſſe, tollite caput iſtud, & in eo furore exſpiraſſe. Hæc hiſtoria in toto regno, ubi geſta eſt, pro certa & indubitatâ habetur, etſi quinque homines ſolum negotio interfuere,* Dn. D. Carpzovio *Part. 1. Prax. Crim. Quæſt. 50. Sentent. 25. pag. 448.* referente, *veſpillo quidam à Dæmone ſic edoctus adoleſcentis cujusdam demortui in tumulo nondum imputreſcentis caput pala detruncatum in ſuo contubernio inter duas feneſtras funiculo ſuſpendit. Cranio aperto feces & cereviſiam, item cruorem è furis demortui cujusdam hominis ad hoc diſſectis extractum, ut & lac muliebre, quod è mammis duarum puerperarum expreſſerat, commixta in nomine Diaboli infudit. Quando deinceps pluriũ funerum deductionem idem deſideravit, hypocauſti, quod calefecerat, calore ad ſudorem caput mortui diſpoſuit: quo provocato continuo in gyrum agitavit, & quot ex eo guttæ deſtillarunt, tot funera ad ſepulchrum deferenda eo die accepit, guttarumq; numero numerus funerum reſpondit, & ad hoc Dæmonem, ut auxilium ferret, invocavit. E cranio humano & terrâ è ſepulchro ſumta pulverem paratum veſpillo alius in nomine omnium Diabolorum in ædes projecit: ex eo quotquot in ædibus fuerunt, omnes, licèt nullus antea in iis morbo laboraſſet, ſupremum vitæ ſuæ diem obierunt. Sed appoſita ad feretrum aqua & deinceps in feretri exportati loco ter in crucis forma profuſa infectionis & inſperſionis noxiæ fuit prophylacticum*, ut tradit idem *loc. cit.*

§. 6. Ad magici luminis uſum Magi latrones & fures ſpinas demortuorum, *manuum pedumq; digitos*, & alias partes accendunt, inunctas prius oleô à Dæmone accepto, vel ad ſingulos digitos candelas effingunt. Remigius *lib. 2. cap. 3. pag. 207.* ſcribit, Lamias partus intempeſtivi cadavere ad ſoporiferum faſcinum uti, reſecto inde cum humerô coſtisque continentibus dextrò brachio in uſum luminis, & ardere

Digitized by Google

ejus membri extremos digitos flamma ſulphureâ ac violaceâ tantiſper, dum perficiant, quod cæpere: hac flammâ extinctâ tam integros & illibatos manere digitos, quàm ſi lumini fomitem nullum præbuiſſent: idque quoties opus, cum eadem digitorum incolumitate repetere. Exemplum ſpinæ cadaveris humani ad ſoporem inducendum magicè accenſæ refert ex Cæſario Ciſtercienſi *libr. 6. Mirac. cap. 10.* Delrius *libr. 3. P. 1. Q. 3.* notatque in Flandria occidentali haud procul Balliolo furem fuiſſe prehenſum & apud eum repertum truncum pedem patibulati, quo ad hujusmodi ſoporiferum lumen fuerat abuſus articulis incenſis. In Leodienſis ditionis quodam oppido (ſubjungit idem) noctu ad diverſorium venere duo, qui ſe à via admodum feſſos ſimulabant. Cœnâ ſumptâ negant ſe cubitum aliò ituros, ſed importunè admodum pervicaci inſtantiâ tandem abs caupone impetrant, ut liceat ad ignem in culina ſomnum capere. Interea ancilla domus, cui non ſatis peregrini iſti placebant, clanculum per foramen quoddam pervigil conſpicit, quid acturi. Nocte intempeſta, videt è marſupio manum abſciſſam mortui depromere, & digitos inungere, cum admotos igni incendere. Omnes lumen recepere, uno excepto. id verò Magi mirari inſolitum. Sæpius ergò tentant, & flammæ admovent, fruſtra ſemper. Tum eorum unus, quid tum (ait) ſi unus duntaxat in domo vigil? & affixa ad caminum manu, quatuor velut candelis obſcura flamma conlucentibus, domo egreſſi, noto ſibilo ſocios advocant ad prædam. Puella ſubſequitur egredientes, & domô, janua revolutâ, excludit, inde irrumpit in herilem thalamum, invenit omnes altum adeò ſtertere, ut nulla vi (nam in medium cubiculi de lecto detraxerat) potuerint evigilare. Interea fures per feneſtram quandam ſe dirigebant in domum; occurrit iſta, & ſcalis deturbat. Inſtant tamen, & alibi moliuntur ingreſſum. hæc luminis memor, & ſuſpectione hanc eſſe ſoporis domeſticorum cauſam, omnes digitos exſufflat; ut lux emortua, dormientes experrecti, ad clamorem accurrunt, & domo protelant manifeſtarios. Poſt aliquot dies capti, facinus confeſſi fuere.

§. 7. Idem *loc. cit. pag. m. 16.* ex Grillando tradit exemplum *mulieris cujusdam turpiſſimæ, quæ acceperat particulam cutis illius, qua infans indutus egreditur de utero matris, quam primùm venit in lucem, illamq; ſimiliter ſuper lapide nudo ſacrato abſconderat, & ſuper illa plures*

miſſas

miſſas, numero quinque, celebrari fecerat, cutemq́; prædictam poſtea aſſumpſerat, & baptizaverat ſub nomine perſonæ maleficiandæ cum aqua baptiſmatis & cærimoniis conſuetis, deinde eam in pulverem redegit, ad effectum tradendi perſonæ maleficiandæ, tamen interim capta fuit, nec perficere potuit ſortilegium, ſed congruas ſceleris ſui luit pœnas. Adeo nefarii etiam ſunt hujusmodi ſacrilegi, ut & fœminæ viris ſua *menſtrua*, & Viri (quorum utrumque vix pudicæ aures tolerant) *ſemen* in cibum potumq́ue aliis permixtum & certis verbis condita præbent, ut multorum conſtat confeſſionibus, *ſtercora* quoque & alia hujusmodi excrementa, ut Sprengerus tradidit, notante Delrio *lib. 3. P. 1. Q. 3. p. m. 17.*

§. 8. *Lac maternum* etiam ad vanitates magicas confertur. A majoribus ego jam olim accepi, quod & noſtratium pluribus per traditionem conſtat, Judæo cuidam hic loci fœminam quandam æs immodicum debuiſſe, ſed iſtum debiti remiſſionem promiſiſſe ſub hac conditione, ſi lactis ſui, quo ipſe indigeat, aliquid mulier dederit. Sed hæc lactantis ſcrophæ muliebris loco ſubſtituit, & creditori obtulit. Judæus noctu patibulum adit, comitemq́ue ſuum per ſcalæ gradus adſcendere, & aperto furis ibi ſuſpenſi cranio lac infundere, idque agitare jubet. Judæo prima vice quærenti: ecquid vides? nihil video reſpondet ſocius; idemq́ue ut agitando pergeret juſſus ad idem quæſitum ſecunda vice factum reponit. Tertiâ vice interroganti: quid jam cernis? magnum porcorum gregem jam cerno, dicit. Maleficus autor, qui hominum ſtragem meditatus fuerat, indignatus, & diras deceptrici pœnas imprecatus, magicum ſuum factum non hominum, ſed porcorum luem ſecuturam præſenſit. Sed cum porcorum exitio ſibi quoque exitium paravit. Re enim cognita non tantum de illis autore ſupplicium fuit ſumtū, ſed & omnes Judæi **ex hac urbe** fuerunt proſcripti & proſcripti hactenus manſerunt, à quibus nomen tantùm plateæ, die Judengaß / dictæ, in qua Judæorum plurimi habitarant, reliquum ad præſens usque manſit. Eandem hiſtoriam, paulò tamen aliter & ſuppreſſò loci nomine recitat Camerarius *de Natur. & Effect. Dæmon. in Proœm. Quodam in oppido venit Judæus ad mulierculam anum, & petit ab illa, acquirat alicunde ſibi lac muliebre, promittitq́; donum, ſi afferat. Hæc ſibi notam alteram accedit, & rem ei exponit, quidq́; in mentem ſibi venerit, ut Judæus eludatur, & donum tamen accipiatur, indicat. Habebat mulier illa ſcropham*

lactantem, eam mulgent, & lac defertur ad Judæum. Qui id, quod ſtatuerat, cùm cæpiſſet agere, audit grunnitum & intelligit, quid factum ſit. Atque tota ea vicinia ſues fœda tunc lue interierunt. Re autem cognita, & de Judæo, & illis mulierculis ſupplicium tanquam veneficis in dolore recentis damni, quod hominibus ejus regionis fecerant, ſumptum fuit.

§. 9. Plura ad veneficii exercitium ab homine deſumuntur, *ut urina, ſtercus, ſanguis, capillorum & unguium præſegmina:* atque *hæc*, ait Wierus *lib. 3. cap. 36. §. 2. pag. 260 & pag. 312. num. 1. ſolent generaliter includi membris canis ſimilibus aliquo modo his, quorum in homine ſunt partes aut excrementa, claudiq; oſſe mortui hominis ac in illius nomine ſepeliri, alia quidem in veſtibulo, alia in viis crucis formam habentibus, alia in torrentibus.* Sed hæc & reliqua omnia ad veneficii uſum ab homine tracta nos quoque cum Wiero ad abſurda, merè inania & ridicula referimus. *Muſcus* calvariis ſuſpenſorum, rotâ contuſorum, vel alio modo morte violentâ peremtorum, liberoq́ue aeri expoſitorum adnatus *Uſnea* dicitur. Hunc die Veneris ante Solis exortum cum certis precibus quidam deradunt, & in veſte ſub ſiniſtra axilla inſutum geſtant, ut ſe hoc modo inviolabiles reddant, notante ex libello publicè impreſſo Sennerto *lib. 5. Princ. Med. Part. 4. cap. 24. pag. m. 520.* Alii iterum ſunt, qui Uſneam ex cranio hominis ſuſpenſi cum Zenith ſeu linteo maculato primi menſtrui plumbo commiſcent, quando ſphærulas ſeu pilulas fundunt, & ſic ſibi certum ictum ex bombardâ promittunt, Sachſius *in Schol. ad Obſ. 53. Anni 2. Nat. Curioſ.* Virtutem ad iſta muſco ineſſe naturalem, negandum: ſupernaturalem autem in eo quæri, deplorandum. Saga quædam in fimum *urinam* ſuam excrevit, & per locum iſtum puerum quendam ter deduxit: inde duo erucarum paria per faſcinum ei immiſit, & in ægritudinem maximam hominem miſerabilem præcipitavit apud Carpzovium *Practic. Crim. Part 1. Quæſt. 50. Sent. Scabin. Lipſienſ. 3.* Nec urina, nec fimus faſcini hujus fuit cauſa; ſigna tantùm fuerunt conſenſus Sagæ, quo dato faſcinum Dæmon operatus eſt. Similia pater mendaciorum ex fraudulentiæ abyſſo plura derivat, & ne occulta ejus operatio deprehendatur, ſenſibilia, quæ oculos ſuperſtitioſorum remorentur, licet in ſe ſint abſurda, commendat; excrementis partibusq́ue ab homine ſumtis faſcinandi virtutem, quæ nulla eſt, affingit. Quæ tamen omnia ſigna mera ſunt, non cauſa ullius faſcinationis magicæ.

§. 10. Ope-

§. 10. Operari & ſuadere iſta pergit, ut ad cædes patrandas Magorum colluvies fiat attentior, & iniquitatis faſcinô magis magisque correpta majus indies iræ divinæ incrementum & certius animæ ſuæ exitium paret. Denegata autem Dei permiſſione Dæmonis nugacitas & fictitius abſurdæ rei uſus proditur, cujus exemplum in Paulo Diacono *lib. 20. Rerum Roman. ſub Theodoſ. Geſtar.* habemus, citante Remigio *lib. 2. cap. 3. pag. 211.* *Pergamenſes*, inquit Paul. Diaconus, *cùm à Sarracenis obſiderentur, à Mago quodam, (ut in deſperatis rebus malo exemplo fieri ſolet) conſilium exquiſiverunt, qua ratione urbem ſuam obſidione liberarent. Eum verò reſpondiſſe futurum, ut id certò facerent, ſi dextras ſuas in ollam inſtinxiſſent, in qua fœtus è gravida matre per vulnus detractus ebulliiſſet. Quod cùm religiosè admodum feciſſent, nihilominus omnes in hoſtium poteſtatem venerunt.*

§. 11. De ſerpentibus, bufonibus, anguillis, erucis, muſcis, Receptas magicas ingredientibus, quale jam ſit ferendum judicium, præcedentia aperiunt. Venefici illius apud Codronchum, quem ſuprà *Part. 4. Sect. 1. cap. 10.* §. 5. adduximus, inſtrumentum, quo abortionis procurandæ gratia fuerat uſus, ſerpens fuit in limine oſtii reconditus. Quo perquiſito, & pulvere tantum aliquibusque veſtigiis *ſerpentis* ob temporis diuturnitatem inventis, igneque concrematis fœcunditas fuit reſtituta. Sagam Compendienſem cum *bufonibus* duobus à Sacerdote baptizatis, quibus ad res magicas utebatur, comprehenſam fuiſſe legimus in Monſtreti hiſtoria, ait Bodinus *lib. 2. cap. 8. p. 269.* & *pag. ſeq.* Froiſſardi hiſtoria teſtis eſt, Curionem quendam apud Sueſſionas ad ulciſcendum inimicum à ſaga conſilium petiviſſe: qua conſulente, ut bufonem baptizaret, nomen ei inderet, & conſecratam hoſtiam edendam traderet, id à ſe factum & alia permulta tacenda confeſſus eſt. Quinque Magarum quæſitores narrant inter alia, quandam conſecratam hoſtiam, quam oportuerat deglutiviſſe, ſudario exceptam, in poculo, ubi bufonem alebat, condidiſſe.

§. 12. Enimverò ſi *ſerpens* ſub oſtii limine repoſitus fœcunditatem amoliri potuit, ut in Maleficarum Malleo legitur, cur in illis regionibus, ubi ſerpentum numerus domos pervagatur, non omnes ſterileſcunt fœminæ? Ita non inſcitè arguit Wierus *loc. cit.* *Limen ipſum arte fabricatum ſerpentis qualitatem exaltare nequit.* Itaque ſi de ſe habe-

rent eam faſcinandi poteſtatem ſerpentes, gratum hoc eſſet meretricibus imprægnationem metuentibus præſervativum, nec limini tantùm, ſed & lectis ſerpentes facilè ſubmiſſuras credo.

§. 13. *Bufonis lumbos Sagæ percuſſionibus ex fide magicâ frangunt, inde homo, in cujus nomine bufo percutitur, paralyſi ac contracturâ brachiorum pedumq́; corripitur*, Carrichterus *pag. m. 476.* Sed tota actio de ſe faſcinandi homini malum nullum creat; Dæmon ſolus ſigno, cujus ſuaſor & autor primus eſt, dato omne punctum abſolvit. Quandoque tamen Bufonem, quia animal maximè venenatum eſt, quod veneni quandam burſam Kircherus vocat, magorum conatum promovere, negare cum Bodino nolumus. *Ut amplius conſtet*, ait, *neque bufones, neq; hoſtias, neque pulveres diabolicos mortem animalibus importare, certo certius eſt, Sagarum peritiſſimus flando in os nonnunquam enecare, quod in ſuo dialogo Danæus optimè obſervavit: quod autem id veneno fieri, quod in ore circumferant, idem exiſtimat, probare nequeo. Nam ipſæ primum Sagæ moritura eſſent, cui argumento non video quid reſponderi poſſit.* Sed ad hoc jam ſuprà *cap. 1.* §. *16.* reſponſum eſt. Dæmonem quidem, qui voluntati hominum ipſo utentium lubens ſe accommodat, magicas operationes abſolvere concedimus, ſemper tamen & in omnibus id efficere negamus. Nolo ingenioſos Hiſpanorum, Gallorum & Italorum modos venenandi & interficiendi, in quibus à Bufonibus materia petitur, recenſere, qui ſi malis Magiæ puris & Medicis bonis noti ſunt, Dæmonem & per hunc Magos latere nequeunt. Modos tradit Dn. D. Libavius *lib. 2. Batrachior. cap. 18.* qui eos non omiſit, *ſaltem* (ait in Scholiis) *ut nocumenta conſtarent, poſſentq́; agnoſci & caveri, ac magiſtratui ad ſcelera indaganda exercendasq; quæſtiones informatio eſſe poſſet.*

§. 14. Bufonum ſub limine & alibi defoſſorum & in pulverem redactorum partes ad faſcinandum eſſe nullas, intrepidè aſſeveramus. Siquidem exſiccatum bufonis cadaver ſeorſim in pulverem tuſum, & ex eo cum tragacantha, aut pulvere Arabicô trochiſcos formatos feliciter Helmontius uſurpavit. Et D. Gisbertus Horſtius notatu dignam conſignavit hiſtoriam, quam Wierus *lib. 3. cap. 35. pag. m. 266.* tradit, nimirum *Romæ quendam hydropicum diu decubuiſſe, cujus uxor tandem ſumptuum pertæſa veneno illum tollere decreverat. Quare bufonis in olla uſti pulverem ægroto propinat, unde ille copioſum reddit lotium. Hinc denuò*

eundem

Digitized by Google

eundem pulverem exhibet, ut citiùs illi ærumnoſam ſumptuoſamq; vitam cum præcipite commutaret morte. Qui multò uberiore exonerata per veſicam ſaburrâ aqueâ convaluit præter conjugis expectationem. Nam bufo etiam diſciſſus, & renibus impoſitus, hydropicorum aquas per meatum urinarium expellit. Imò inanis eſt credulitas, defoſſam ſub limine rem ullam ex ſe habere faſcinandi virtutem tranſeuntes; & adſtipulamur Dn. D. Rolfinckio *Medic. Special. de ev citu pag. 121.* ubi ait: *Magicis Supranaturalium præſtigiis inductorum capitu dolorum indicia habentur, ſi orbiculi plumarum anſerinarum variis tricis implicatarum reperiantur: vel globi pilorum quorumcunq; in angulo aliquo quærentibus ſe offerant. Nonnulli aciculas in punctorio dolore, fruſta oſſium calvariæ ſub limine domus prætendunt. Vana ut plurimum, imò nunquam non inanis hæc eſt credulitas.* Signa ſaltem ſunt, non cauſa faſcinationis magicæ. Sic bufone in nomine hominis faſcinandi circa lumbos percuſſo paralytica redduntur hominis illius brachia & crura, teſte Carrichtero *pag. m. 475.* Non percuſſio iſta efficit; ſed hæc ſaltem ſignum eſt, quo in nomine Cacodæmonis poſito Cacodæmon ipſe agit.

§. 15. Inſecta verò ejusmodi per faſcinationem magicam in corpus immiſſa verum effectum, nimirum atrociſſimos dolores ex ſe & ſua natura, ibi rodendo, uti lumbrici in inteſtinis, excitare poſſunt. *Nobilis Georg. à* Deben*ſ dum ventrem exonerare conatur, in ano diutiùs quid hærere ſentit, & non exiguam inde moleſtiam percipit. Ea igitur ut ſublevetur, manum tandem admovet, & pro ſtercore duro, quod ſubeſſe putavit, magnum extrahit bufonem etiamnum viventem. Ex maleficio hoc contigiſſe, & ipſe, & alii exiſtimarunt. Suſtinuerat enim antea varios, inſolitos & acerbiſſimos cruciatus, modò in hac, modò in illa corporis parte.* Hæc Salmuth *Centur. 3. Obſerv. Medic. 1.* Sic & erucæ, ſeu vermes (die Elbe) in caput, pedes, aliave membra per faſcinationem immiſſi ingentes cruciatus ac dolores pariunt, quâ de re fidem faciunt confeſſiones multarum Lamiarum, quæ habentur apud Dn. D. Carpzovium *loc. cit. in ſententiis Dnn. Scabinor. Lipſienſ. à pag. 333.* usque ad *343.*

CAPUT

CAPUT IV.

An virgula divinatrix ad materiam magicam ſpectet? diverſæ hic ſententiæ. Rationes eorum, qui Dæmonis commercium hic latere ſuſpicantur. Autorum circa materiam, tempus collectionis, præparationem &c. inconſtantia. Sed propter cauſæ obſcuritatem Magiæ notam virgulæ divinatoriæ non eſſe imprimendam oſtenditur. Metalla virga è Corylo detracta ſcrutari illicitum non eſt: nec virga ipſa illicitum medium. Sententiarum diverſitas, quid arguat? Cur varius ſæpè ſit circumſtantiarum apparatus? Superſtitiones circa virgulæ illius amputationē recitantur & refutantur. Tempus amputationis & collectionis obſervare diverſo reſpectu eſt & non eſt ſuperſtitioſum. De Fraxini ligno (Wunds holtz) *ſimile fertur judicium. Autorum diverſitas hic quoq; notatur. Hiſtoria. Superſtitioſis ritibus lignum hoc infamatur. Chamæleontis pes ſiniſter, item heliotropius lapis, ut quis inviſibilis fiat, ſuperſtitioſè commendantur. Lapides materia magica in Scopeliſmo. Scopeliſmus quid? Ejus Exempla. Voetius magicum quid fuiſſe dubitat. Contrarium vindicatur. Varii dantur Scopeliſmi. Exempla eorum.*

§. 1. AN *virgula divinatrix*, ſive Mercurialis (Glück-Wünſchel-oder Gold-Ruthe) bifidus coryli ramus, quatenus ad reconditas in montibus & campis metallorum venas à metalloſcopis adhibetur, ad magica inſtrumenta ſit referenda? Virga hæc virgo virtute ſuâ formoſa & famoſa multorum, ſi non corpus, tamen mentem ita faſcinavit, ut quidam in ejus ſpecie fixi hæſerint; alii verò, quòd in ejus amplexum non venirent, per contemtum Satanæ larvam eam dixerunt, nonnulli verò figmentis & fraudibus eam ſtuprare conati ſunt, h. e. quidam motionem ejus, & ad metalla inclinationem, quam percuſſionem (ſchlagen) vocant, naturalem eſſe ſtatuunt: alii millecuplam & decantatiſſimam fraudem autoris omnis mali, Satanæ, ex pacto ſeu explicito, ſeu implicito ſubeſſe contendunt: nonnulli verò caſu vel fraude eam moveri exiſtimant.

§. 2. Qui Cacodæmonis operæ effectum adſcribunt, præcipuè obſcu-

obſcuritate cauſæ & ſequentibus rationibus dicuntur. 1. quòd decantatæ virgulæ vires non in cujusvis manus ſe exerant. Quæ ratio etiam Doctiſſimum Deuſingium, qui ipſe duobus aliis periculum feliciter facientibus idem, ſed fruſtra, fecerat, movit, ut impoſtori infernali, hominum perſuaſioni ſe accommodanti, vim iſtam tribueret *Exam. Pulv, Sympath. p. 57.* 2. quia, ſi vis metallorum ad ſe virgam colurnam bifurcatam trahit, trahet etiam, & multo magis ac facilius virgam rectam & perfectiſſimè libratam, facillimè convertibilem, quod tamen non fit. Accedit 3. Autorum hac in re variatio & inconſtantia, quæ rem omnem reddit ſuſpectam. Siquidem *materiam* quod concernit, eam quidem à ſolis corylis petunt: nonnulli verò etiam fraxinum, abietem, betulam pinaſtrum, pirum, ceraſum, imò etiam plantas, ut lappam majorem conferunt. *Tempus collectionis* quidam Dominicam proximam à novilunio ante ſolis exortum, & quidē menſibus Septembri ac Decembri potiſſimū: nonnulli verò diem Paraſceves, vel etiam Dominicam, qua Luna plena eſt, antequam radios ſuos orbi ſol monſtrat, eligunt. Quoad *præparationem*, *ſunt*, qui ſtando Virgulam è regione ſolis orituri, abſcindunt & quidem deorſum tribus vicibus, quidam inſuper in nomine Patris, Filii & Spiritus S. reſecant, & formula ſacra Magorum more ad uſum alium abutuntur. *Figura* furcillæ reſpondere jubetur, ſic tamen, ut caput ſit minutum, cornua verò, quæ exinde prodeunt, longiora: ſed & rectiformem in arcum coactam & manu utraque retentam percuſſiſſe obſervatum: Craſſitiem mediocrem, non tamen ad certum alligatam punctum requirunt. Nonnulli enodem, nodoſam alii exhibent. Novum inſuper modum curioſitas Germanos docuit: rectum nimirum ac tenuem ſurculum in duos diſſecant bacillos, quorum unum in extremitate excavant, alterum in conum acuunt, ita ut conus concavo alterius excipiatur. *Numeri* ratione ea notatur autorum diſcrepantia. Quidam enim colurnam ſolam ad omnium metallorum ſcrutinium adhibent, ſed ſeparatis vicibus, pro varietate ſeptem planetarum dominantium confectam: alii diverſas diverſis metallorum ſpeciebus accommodare jubent. Itaque ferrea utuntur ad aurum, corylacea ad argentum, fraxinea ad æs, piceaſtri ad plumbum, iſatis caule ad ferrum. *In applicatione* quando virgula divinatrix apprehenditur, quidam tacitè vel ſonora voce recitant dictum Joh. 1. *In principio erat verbum & verbum*

bum erat apud Deum. Temperantiam etiam in applicante, & ſitum ſtationis verſus orientem requirunt alii, alii verò circumſtantiarum apparatum hîc nullum requirunt.

§. 3. Suſpenſum, me, fateor, iſta, omnia diu tenuerunt, nec tamen, ut in eorundem caſtra planè abirem, movere potuerunt. Magiæ cur inſimulanda ſit virgula vel actio, in qua virgula illa ad metallorum ſcrutinium adhibetur, rationem ſufficientem nondum video. Siquidem 1. à rei difficultate & obſcuritate ad ejusdem negationem, proceſſus non eſt Philoſophicus. Cauſa motionis in virgula obſcura eſt, & inveſtigatu difficilis, nec ſolida à virgulæ amaſiis datur: Ergo cauſa naturalis planè non datur: Argumentatio hæc illegitima eſt, inſtantiisque variis infirmari poteſt. Qualitatum modus emanandi à ſua forma obſcurus eſt, inveſtigatu difficilis, imò planè indicari nequit: modus, quo anima in fœcundo proſeminationis actu ſe multiplicat, obſcurus eſt, & indicari nequit. Neutrum tamen iſtorum propterea negandum. Rerum omnium formæ ſunt obſcuræ, & de lapide dicit alicubi Scaliger; *Dic mihi formam lapidis, qui tamen quotidie tuis obverſatur oculis, & Phyllida ſolus habeto:* nec tamen formæ propterea ſunt negandæ. Redeat hic diſtinctio inter Phyſicam & Phyſicum, & hujus in Phyſicum abſolutè talem, & in eum, qui induſtrium naturæ ſcrutatorem notat. Non vitium hujus, quod vel mediorum ad inveſtigandum defectus, vel cauſarum & objecti ipſius ſublimitas, vel ſenſuum imbecillitas, vel intellectus incapacitas peperit, Phyſicæ ipſi, vel phyſico qua tali eſt tribuendum.

§. 4. Præterea poſitis quidem omnibus ad agendum requiſitis effectus non poteſt non ſequi. At verò quæ requiſita ſint ſcrutinii virgulæ beneficio adornandi non ſatis conſtat, neque ulli, an ratio ſufficienter ea enumerare queat, audacter aſſeverare licet. Ut autem unicam in foro judiciali circumſtantiam, quæ latuit, in apricum autem poſtea venit, magni momenti eſſe, & totam actionem immutare, inclutum Jurisconſultorum Collegium edicit: ita unius requiſiti ad actionem Phyſicam neceſſarii abſentiam totam ſæpe actionem fruſtrari & agentis conatum eludere, naturalium ſcrutatores fateri tenentur. Vix verò quiſquam ſibi omnium hujus actus requiſitorum cognitionem arrogabit, quæ vel ex parte virgæ, vel ex parte loci, vel ex parte applicantis

cantis deſiderari poſſunt, vel impedimentorum, quæ ſæpe occultiſſima, notitiam ſibi polliceri poterit, præſertim, quia plurimæ in natura inſenſibiliter & inviſibiliter per influentias occultas, per qualitates ſpirituales & per atomos peraguntur: quæ qui naturalibus agentibus, (ſi poſſibile eſſet) ſubtraheret, inertem ubique & impotentem offenderet naturam. Itaque ſi non in omnium manibus virgulæ divinatricis motio contingat, non tamen animus propterea abjiciendus, & ad Magorum rogum virgula damnanda. Nec ſi unum vel alterum probationis medium à Phyſicæ cultore prolatum rationi non congruat, ipſe propterea impliciti pacti arguendus, ſed ingenii vela porrò explicanda, obortisque dubiorum ventis adverſis conatus majore labore erit promovendus.

§. 5. Satanæ fraudes & commercia quandoque ſubeſſe non negavero, Rebus enim naturalibus Dæmon ſe immiſcere gaudet; ſed apud eos ſe immiſcet, qui ſuperſtitionibus immerſi illicita illicitis & ſanæ rationi repugnantibus mediis quærunt. At metalla virgæ è corylo detractæ beneficio ſepoſitis ſuperſtitionum & obſervantiarum inutilium ineptiis ſcrutari, nec illicitum eſt, nec illicito, ſanæ rationi repugnante fit medio. Non illicitum eſt, quia omnipotentis benignitas mineralia omnia in uſum hominum creavit, quæ ſtudio & labore eruenda, non negligenda; grata manu accipienda, non contemnenda; debito modo uſurpanda, non projicienda, ut Dei gloria decantetur, ejus voluntas efficiatur, & ſalus proximi promoveatur. Medium ipſum per ſe ſumtum ſolum obſervantiis vanis denudatum licitum eſt, vel eo ſaltem nomine, quia cùm ſimilia ſympathiæ veſtigia in natura, & quidem in regno vegetabili obſerventur, ratio non nullo fundamento nititur: ſiquidem ſimilem percutiendi ſeu inclinandi ad metalla promtitudinem in aliis arboribus, & quidem excellentiorem in acere, quàm in corylo, adeoque ſympatheticum modum deprehendunt metallurgi. item in quibusdam herbis: quæ omnia virgulæ Mercuriali inclementiùs tractatæ ſuis qualitatibus, velut argumentis quibusdam, ſuccurrunt, eamque ab infamia liberant. Tantum autem abeſt, ut pio & à ſuperſtitionibus alieno metallurgo Dæmon per virgam ſubterraneas divitias prodat, ut, quantum in ſe eſt, eas potiùs invideat & neget, ſæpiſſimeque clientes ſuos, theſauros anhelantes, ſpe præſenti erectos fallat, & pro nummis fragmenta

Planetarum diſſonantia, quæ omnia fuſiùs prænominatus Autor deducit, & Virgæ Virginis famam præclarè defendit & vindicat. Ex dictis & hoc fluit, virtutem Virgæ Mercurialis per aſtrale hominis temperamentum vel exaltari, vel infirmari, ut proinde mirum non ſit, ſi virgula amputata vel metallis adjecta de ſe ſola ad metalla non moveatur, nec contactus virtualis in ampliorem actum, qui viſum incurrat, deducatur.

§. 9. Gaſp. Schottus *Mag. Univ. Part. 4. lib. 4. Syntagm. 4. cap. 1.* Virgulæ colurnæ converſionem contingere ſtatuit vel fraude virgulam tractantis, vel ope Diaboli, quo cum pactũ intercedit explicitum aut implicitum. Annotationi tamen ejuſdem capitis ſecundæ judicium Viri cujuſdam docti de Virgulæ corylaceæ uſu ſubjungit, quo materiam ſuam claudit. Cùm autem ἐπίκρισιν ſuam more ſolito non addat, Schottum ipſum in alteram ſententiam abiiſſe, vel tandem fluctuaſſe ex ſilentio colligimus. *Scripſeram hac* (ait Schottus) *cum perfertur ad me Epiſtola cujuſdam Viri probi ac docti, & in dicta virgula tractatione apprimè experti, cujus judicium exquiſiveram, ſimulq́ cujus forma, magnitudinis, craſſitiei, ætatis, ex ipſius opinione eſſe debeat virga; quo tempore & quibus circumſtantiis reſecta, & an in ejus tractatione fraus intervenire ſoleat, ut indicaret, rogaveram. Ad quæ reſpondet hunc in modum: Rem ſanè difficilem exigit à me Reverentia Veſtra, non quòd in virtute coryli propalanda laborem, ſed quòd innumeros, eosq́ eruditiſſimos hac in re plurimùm mihi adverſari ſciam. Sunt enim, qui virgam metallicam ex turbati cerebri imaginatione rotari affirmant: ſunt, qui præcipiti quodam judicio ducti impoſturâ non carere proclamant: quin imò fuerunt, qui implicitum cum Cacodæmone pactum ſubeſſe credentes, me ad proteſtationem præmittendam coegerunt, coryli extremitatibus ceram benedictam affixerunt, atque in ipſo etiam motu exorciſmos adhibuerunt. Quæ me ratio movet, ut nullam deinceps experientiam ſumere, neque quæ uſu didiciſſem, apud alios evulgare decreverim. Cùm autem germanus R. V. candor meliora ſperare me jubeat, ſequentia tanquam certa atq́ à me ſæpius pertractata, duxi perſcribenda.*

Ac inprimis quidem determinatam magnitudinem craſſitiemq́ non requiro: explodo ſuperſtitioſas in ea abſcindenda circumſtantias: tempus inſuper anni, vel diei horam obſervandam eſſe, penitus inficior. Hoc tamen

men expertus ſcribo, majorem corylo vim circa plenilunium eſſe negari non debere. Caterùm virga illa bifurcata eſt, cenſeturq́; melior, ſi ex ipſo terra fundo ea, qua dixi, figura enaſcatur, unde etiam apud metallarios eine Grund-Ruhten *appellatur. Indicat hac non ſolùm omnis generis metalla, & mineralia, ſed, ut aliqui ſentiunt (quod tamen probare non licuit) reconditas fontium ſcaturigines.*

Ut autem, quid ſub terra, aut in parietibus, aliisq́; locis lateat, cognoſci poſſit, aliud metallum ejusdem ſpeciei circa extremitates coryli applicatum ſine difficultate prodet, v. g. theſaurum in area domus defoſſam virga motu ſuo innueret, cuperetq́; curioſus rerum indagator tum quantitatem, tum qualitatem explorare; quid faciendum hic mihi foret? certè nihil aliud, quàm ut ad virgam corylaceam, in quacunq́; manu libuerit (eam enim ambabus manibus teneri neceſſe eſt) aurum vel aliud metallum apponam, atq́; ita loco appropinquem. Si enim ferrum ibidem lateat, & ego cuprum manu, qua corylum teneo, geſtem; virga ſponte quieſcet: aſt verò ſi metallum ejusdem ſpeciei cum illo, quod defoſſum eſt, dexterâ aut ſiniſtrâ geſtem, violento ſtatim impetu in locum iſtum deflectet. Eodem planè artificio quantitatem pecunia in marſupio contenta certò enuntiabo. Nam ubi quantitas auri vel argenti manibus apprehenſa qualitatem alterius pecunia excedit, nunquam Virga movetur: quando autem pecunia in crumena praſtat, mox ad majorem partem inclinat. Secreta ſunt hac, quaq́; non facilè à quovis pandi ſolent, ſed tamen adeò certa, ut, ſi captatas hac ſuper re experientias recenſere vellem, aliquot folia complerem. Notandum inſuper eſt, à corylo corylum attrahi, quippe ſi duas virgas corylaceas à ſe aliquantulum ſejunctas quis eo, quo debet, modo manibus prehendat, ad ſe invicem moveri videbit. Venio nunc ad ejus atatem, fateorq́;, me ad id unum pra cateris invigilaſſe, ut virgam unius anni compararem. Quare omnes, qui captanda experientia ſtudio tenentur, moneo, diligenter ad coryli genicula (quorum ſubinde plura invenient) attendant. Si enim tantummodò unum notarint, credant, citra controverſiam duorum annorum eam eſſe, neq́; ſuo uſui inſervire poſſe, &c. Quamvis non diffitear, hanc virgam fallere ſubinde. Sed quam cauſam rei illius aſſignabo? quid ſi theſauros à Damone aliò transferri, non ſine fundamento affirmem? quid ſi coryli ſympathiam nobis non omnimodè perſpectam eſſe dicam? Juvabitur hic fortè melius R. V.

ex

Digitized by Google

ex aliorum doctiſſimorum Virorum literis, quàm ex mea, quæ nulla eſt, reſponſione. Facilius rationem, cur ſcilicet in hujus potius quàm illius manibus ſucceſſum habebat, in præſentiarum ſim redditurus. Nam ad certum ſanguinis manuumq; temperamentum referre quid vetat? itane ſtare poterit objectio, quæ dato hoc reſponſo non corruet. Hæc ille. Clementioribus manibus etiam Philoſophus naturalis Sagaciſſimus Dn. D. Libavius *in Append. Syntagmat. Arcan. pag. 260.* virgulam hanc tractat, cujus judicium placet ſubjungere: *Omni vitio*, ait, *rem carere, ex uſu oſtendimus. Cadatur virga bifurcata horna, i. e. unius anni ex corylo vel quercu, cujus cornua ſint æqualia & ſine vitio. Quidam tamen eandem putant ante Solis exortum, maximè creſcente Luna, & quidem potiſſimum circa diem Annunciationis Mariæ cadendam: ſed nos nihil horum obſervavimus. Hoc facto ſumantur duæ furculæ in utramq; obverſam manum, cælum verſus digitis compreſſis, utrinq; videlicet extremitatibus flagellorum furcæ ad utrumque compreſſum pollicem extra manum prominentibus: Ipſe autem furcæ caudex extrinſecus intra duas manus vergat. Quod ſi quis argenteos globulos thoraci præfixos geſtet, etiamſi omni nixu comprimat virgam utraq; manu, tamen gyrum movendo per ſe faciet, & verſus thoracem ſeſe introrſum usq; ad globos cæſa illa caudicis pars vertet: ſin verò omni metallo exutus argentum, aut aurum ponas in terram, tunc etiam renitente & invito te, qui virgam tenes, pars caudicis cæſa extrorſum verget, donec validiſſimo indicio & motu metallum percutiat. Quæ ſit hujus rei ratio, phyſicos latet; adeò miranda eſt natura ſympathiæ: tamen & ipſe verum eſſe reipſa expertus ſum, & in aliis identidem vidi. Quod ſi non cuivis movetur in manu, ſanè in Dei potentia & hoc reſervari quis non videt?* Hactenus Libavius. Vir tam pius & à ſuperſtitione omni alienus, quàm doctus, cujus eruditio orbi, pietas cum eruditione urbi huic, cum in ea Illuſtris Gymnaſii fuerit primus Director, innotuit, quam & mihi Parens meus Chariſſimus M. Andreas Frommann/ qui illius auditor, & poſtea Gymnaſii ejusdem ab Anno 1616. Profeſſor, ab Anno 33. verò ad annum 1666. Director fuit, non ſemel commendavit.

§. 10. *Fraxini* lignum (das Wundholtz) eadem, quæ corylus, experitur fata. Sunt, qui lignum die Joh. Baptiſtæ cæſum vulneribus ac contuſionibus ſolo affricatu mederi credunt. Cædunt autem id alii ante Solis ortum, alii ipſo meridiano temporis puncto, Schröderus *Pharmac. Medico*

dico Chymic. lib. 4. Claſſ. 1. cap. 148. Naſſerus *Theſaur. Sanit. pag. 486.* inſuper hoc requirit, ne lignum cæſurus pridie vel nocte præcedente rem cum fœmina habuerit. Borellus *Cent. 3. Obſ. 78.* refert, Medicum quendam ex fraxino uno ictu baculum, cùm Sol & Luna conjungebantur in ariete, ſecuiſſe, & cera Hiſpanica utrinque, ne vires ac ſpiritus amitterentur, ſigillaſſe, cujus admotione omnes iſte ſedarit hœmorrhagias. Sunt, qui Acer pro ligno vulnerario habent. Et eſt, qui arborem dictam hoc in oppido alit, quam impetrata à poſſeſſore licentia, quidam certo die & hora conſcendit, truncosque amputavit. Sed reverſus, nunquam ſe idem, promiſſo etiam multorum milliũ thalerorum munere facturum faſſus eſt, ideò quod in arbore perculſus fuiſſet angore maximo, & permultos circa arborem viros inferiùs vidiſſet atros. Chirurgi vulnera ligno fraxini attacta vel non, vel difficillimè ſanari per experientiam conſtare produnt. Inde lignum iſtud laudatur ab his, culpatur ab illis, & magicum eſſe remedium, multi credunt.

§. II. Sed vereor, ne & hujus arboris innocentia propter abuſum, quo Dæmon optima quæque conſpurcare geſtit, vim patiatur. Magni in Medicina eſt viſcum quernum uſus, nec tamen propter abuſum viſcum ipſum eſt damnandum. Non nemo quercum die Paraſceves manè conſcenſurus ſocium ſibi jungit, & ſilentio viſcum decerpit. Tanto verò ex corvorum velut cum quodam impetu arborem circumvolitantium & obſtrepentium copia terrore uterque corripitur, ut facti eos maximè pœnituerit, idemque ſe nunquam patraturos edixerint. Simili ſuperſtitionum cœno fraxinum quandoque dehoneſtari, non abnuo, dehoneſtamentum tamen hoc non eſt arbori proprium, ſed alienum, quod Magi doloſa Dæmonis opera inferre ſatagunt. Nec curationis vulnerum difficultas à contactu, ſed à verbis incantatoriis, quæ ſolent à quibusdam admurmurari, vel à ritibus magicis, quæ Dæmonem primum habent autorem, oritur. Verba autem incantatoria æquè, ut benedictiones aniles (ut ſuprà *libr. 1. Part. 2. Sect. 3. cap. 6.* diximus) item ritus magici remoram naturalium remediorum poteſtati injiciunt. Abſint, dum lignum iſtud frangitur, vanitates & ſuperſtitioſi ritus omnes, nulliusque niſi ſiderum habeatur ratio, atque ita integer vitæ ſcelerisque magici purus effectum expectes æger, ſic & corpori & animæ, ſeu conſcienciæ tuæ optimè erit conſultùm. Si autem dubia nihilominus fuerit circa

uſum conſcientia, ut arma alia ex Medicinæ ſeu Chirurgiæ armamentario, ubi plura habentur hoſti tuo repellendo apta, petas, conſulo. Juvat hic iterum audire Willenium, qui *loc. cit. Quæſt.6.* hæc de arbore iſta prodit: Der bekandte Baum Eſche (Fraxinus) der hat in ſich eine ſonderliche natürliche Krafft / und iſt ſo heilſam / daß / wenn man eine gehauene / oder geſchnittene Wunden (wenn ſie nicht beinſchrötigt iſt) darmit ſtreichet / ohne weitere Medicamenta ſolche heilet. Deßgleichen die innerſte ſubtilere weiſſe Schale zeucht die Wunden zuſammen / daß nur ein Ritzlein / wie ein Zwirn-Faden / bleibet. Ob nun gleich dieſes natürlich iſt / ſo iſt doch ein Abuſus und Mißbrauch dazu geſchlagen. Denn die ſo genandte Quackſalber geben vor / es müſſe zu gewiſſen Zeiten / Tagen und Stunden geſchnitten werden / da ſie doch nicht wiſſen / welchen Planeten dieſer Baum zugeſchrieben / vielweniger deſſen Exaltation und Balſamiſche Art / wenn er am kräfftigſten iſt. Dennoch aber machen ſie denen Leuten einen ſolchen blauen Dunſt vor die Augen / vorgebende / auf die und die Zeit / ſo und ſo muß das Wundholtz geſchnitten werden / betriegen den einfältigen Mann / und verkehren dieſes Natur-Werck in ein ſuperſtitioſiſch und abergläubiſches Werck. Imaginationem tamen & perſuaſionem effectu quandoque majorem eſſe, ego mihi perſuadeo, & nullus dubito, naturæ ſolius beneficio vulnera (ut non rarò fieri ſolet) nonnunquam ſanari: ſanationis autem gloriam ligno adſcribi.

§. 12. *Chamaleontis* pedem ſiniſtrum ait ex Democrito *lib.28. c.8.* ferro & igni calefacto torreri cum herba, quæ appellatur eodem nomine chamæleon, & utrumque macerari unguento, colligique in modum paſtilli, atque in vas mitti ligneum: & eum, qui id vas feret, etiamſi is in medio palam verſetur, à nullo videri poſſe. Verùm Gellius *lib.10. Noct. Attic. cap. 12. pag. mihi 379.* his portentis atque præſtigiis à Plinio ſcriptis non dignum eſſe cognomine Democriti putat, *Multa videntur*, ait, *ab hominibus male ſolertibus hujuſcemodi commenta in Democriti nomen data, nobilitatis, autoritatisq; ejus perfugio utentibus.* Interea tamen negari nequit, improbos hac arte, ſe certis mediis, licèt ad iſtam rem ſatis ineptis, ex conſpectu aliorum abducendi ſæpè uti. Balduinus *lib. 3. Caſ. Conſcient. cap. 5. caſ. 4.* Sic & Heliotropius lapis ex Alberto, ut mendacibus Diaboli nundinis accedat authoritatis pondus, viſum perſtringere, & geſtantem inviſibilem reddere dicitur.

§. 13. *Lapides* in acervum magicè comportare, aut eos erigere, crimen

crimen fuit Arabibus peculiare, σκοπελισμὸς *Scopeliſmus*, σκοπελίζω, *lapides pono*, dictum. Ponebant autem nefarii homines lapides in prædio inimici ſui, indicio futuros, ſi quis eum agrum coluiſſet, inſidiis eorum, qui ſcopulos illos poſuiſſent, mala morte periturum eſſe: inde factum, ut Domini metu crudelitatis ad agrum illum non accederent. Talem Scopeliſmum circa tempora Caroli M. in Hiſpania adhuc conſpicuum, Arabs ille omnium nequiſſimus atque Magus inſignis Mahomet, vid. Speidel. *in Not. Jur. Hiſt. Pol. in verbo Mahemeth.* Lampad. *Melliſ. Hiſtor. p. 3. cap. 3.* Micræl. *Synt. Hiſtor. l. 3. p. 9. q. 3.* poſuiſſe, atque in eo Dæmoniacam Legionem ſua arte magica ſigillaſſe fertur, tanto robore, ut ſtatua illa à nullo frangi poſſet; cæterum Chriſtianis absque periculo ad illam accedere haud licuiſſe, ſi etiam avis ſuper illam ſedit, illico mortuam cecidiſſe. Turpin. *de Reb. G. Caroli M. cap. 4.* Cam. *Med. Hiſt. 3. 14.* ut hæc omnia D. Thebeſius *in Diſput. ſua Inaugur. de Scopeliſmo Argentorati 1660, habita §. 13.* enarravit. Voetio *libr. 3. Diſp. Select. pag. 597.* nihil huic Arabum maleficio magicum aut ſuperſtitioſum ſubeſſe videtur; quod comminatio & intentatio mortis tantùm lapidibus illic poſitis, tanquam arbitrario ſigno, ſignificata fuerit; fortè etiam certum genus intentati homicidii, lapidatio ſcilicet. Inſtantibus autem, per lapidum poſitionem, tanquam ſignum & ritum magicum, voluiſſe autores ejus maleficium magicum minari, & per illud mortem aut malefici ac chronici morbi excarnificationem inducere: reſpondet, non hîc, quia de eo in antiquitatibus nihil proditum reperitur, certi quid affirmari poſſe. Nos cum Delrio *lib. 3, pag. m. 44.* & Jordano *cap. 44.* maleficii magici crimen ſubfuiſſe ſtatuimus; alioquin ſolæ mortis minæ tam atrociter non fuiſſent punitæ, nec pœnam capitis dictaſſet ille Juriſconſultorum facilè Princeps Ulpianus *l. quadam D. extraord. crimin.* Strues illa lapidum tremenda per ſe non fuit nociva: nocuit autem ex pacto, ut ſcopelismi alii aliis. Dantur enim, ampliato vocis uſu, ſcopeliſmi etiam lignei, ænei, plumbei, hominibus quidem utiles & boni, ſed in ſe mali, quorum effectus non ex naturali, ſed ſupernaturali principio, eoque malo, manat. Ita plumbeum aliquem Crocodilis Ægyptios poſuiſſe refert Bodinus *de Dæmon. lib. 1. cap. 3.* quo combuſto incolas graviſſimè Crocodili infectati. Talem fabricarunt Conſtantinopolitani ſerpentibus, ut & alium peſti; quorum illum occupata urbe, cum Mech-

Digitized by Google

metes Imper. Pusdigano læderet, continuò in urbe viſi ſunt ſerpentes; hunc autem cùm planè deſtrueret, hodie ſingulis annis peſſima graſſatur peſtis. Leoncl. *Pand. Turc. num. 130.* Ita Lutetiæ Pariſiorum, cùm aliquando cuniculi pontis mundarentur, ſerpentem, gliremque æneum invenerunt, quibus ſublatis & glires extra numerum, & ſerpentes apparuiſſe ſcribit Greg. Turonens *Hiſt. Franc. lib. 8. c. 33.* Cam. *Med. Hiſt. 2. 11* citante D. Thebeſio *loc. cit. §. 14.*

CAPUT V.

Verba & voces magicis operationibus inſerviunt. Vox à natura, articulatio ab arte eſt. Lingua nulla naturalis eſt. Cur variæ formulæ adducantur. Pſalmo 109. tanquam magico incantamento quidam malè utuntur: in eo finis Spiritus S. oſtenditur. Imprecatio iſta Prophetæ non eſt in exemplum trahenda. Anathema Adelberti: judicium de eo. Exempla verborum ſcriptorum magicè uſurpatorum. Ad ſomnia vera impetranda Cardanus libros cervicali ſubdere, abſurdè commendat.

§. 1. DE vocibus & verbis verba jam faciemus. Iſta quatenus aerem verberant, ſonusque articulationem ſuscipere aptus natus eſt, inter naturalia veniunt. Articulatio autem pro idiomate certò ſpecifica à natura non ineſt, ſed arte & induſtria humana acquiritur. Facultas quidem loquendi homini naturalis eſt, ſed indeterminata ad hanc vel illam linguam. Nam ut Dn. Pfeiferus *Introduct. in Orient. Diſq. 1. Quaſt. 4.* diſſerit, ſi Ebraica, vel ulla alia homini naturalis eſſet, omnes homines bilingues forent, gnari naturalis ſuæ & acquiſitæ linguæ, vel ſaltem omnes homines majorem ad Ebraicam, quàm ad ullam aliam linguam haberent inclinationem. 2. experimur à nativitate ſurdos, & mutos eſſe, utut ſalvis loquendi organis, tantum quia nullos audiunt loquentes. Si ergò ut homo hac vel illa loquatur lingua, id humanæ arti & induſtriæ tribuendum, ut Camerarius *Cent. 3. cap. 71.* quoque loquitur: ex hoc jam ſatis colligitur, nullam eſſe verbis connatam poteſtatem, neque ullam iisdem inter pronunciandum vel ſcribendum imprimi poſſe, *lib. 1. Part. 2. Sect. 2.* abundè dedimus evictum, ut miremur, quosdam radiante veritatis luce nihilominus cæcutire, variorumque

que effectuum producendorum gratia verbis nudis uti, nullam agentis veri in re canſcientiam attinente curam habentes, & hoc ſaltem contumaciam ſuam excuſantes: Iſt doch nichts Böſes: gleichwol hilffts / cujus tamen vanitatem in ſuperioribus remonſtravimus, & quod in verborum effectibus (exceptis paucis quibusdam, in quibus Phantaſiæ aliquis locus conceditur) præſens ſit, deteximus.

§. 2. Formulas in ſuperioribus multas paſſim dedimus, plures in hoc capite dabimus, morem Sacerdotum imitaturi, qui non tantum craſſa peccata, ſed & ſubtiles peccandi modos enumerant & reprehendunt apud eos, qui etiam ſubtilium peccatorum gravitatem vel non advertunt, vel advertere nolunt. Dæmonem ipſum adorare, ejusque mandata exequi, craſſa eſt Magia, ſed eundem etiam per ſuperſtitioſa & abſurda, adeoque etiam per verba ſua natura inefficacia, quia primus eorum autor eſt, quæ vel ipſe immediatè, vel mediatè per ſuos candidatos, homines ad ſuperſtitionem pronos docuit, coli, quæ Magia eſt ſubtilis, pauci percipiunt, de effectu & utilitate magis, quàm de cauſa & honeſtate ſoliciti.

§. 3. Itaque non in genere tantum ſuperſtitio, & verbalis actio in effectum certum, absque Dei mandato & naturæ fundamento imperitè directa rejicienda eſt, ſed & in particulari denominandæ ſunt formulæ, & dicendum: Hæc formula magica eſt, ac damnanda: & iſta formula magica eſt, ac damnanda: & illa formula magica eſt, ac damnanda: ſi non omnis ob pactum explicitum, tamen implicitum. Sunt enim, qui, licèt verborum inefficaciam agnoſcant & fateantur, nihilominus tamen quibusdam verbalibus actionibus, neſcio quo faſcino capti, renunciare non audent. Sed faſcinum, credo, tum verborum ſimplicitas, & quorundam ad ſpeciem bonitas, tum effectus utilitas parit, v. g. recitatione Pſalmi 91. quidam in prælia ituri ſe immunes ab armorum & globulorum injuria reddere præſumunt, cujus exempla recitat D. Danhauerus in Engliſchen Chriſten-Schuß / & ex eo Freudius *Quæſt. 133. n. 41.* Dicendum jam eſt, hoc remedium eſſe ſuperſtitioſum. Superſtitionis autem autor Diabolus eſt, cui gratificantur, qui ſuperſtitioſis ab eo inventis utuntur, iidemque magia indirecta implicantur. Superſtitioſum id eſſe his Dn. D. Danhauerus in Scheid- und Abſags-Brieff *pag. 264.* confirmat: Die Pſalmen Davids ſind uns für-

gelegt / daß wir ihnen ſollen nachbeten / aber den bloſſen Worten keine ſonderliche Krafft zumeſſen. Wann einer / zum Exempel (wie daß dergleichen in einer Schlacht geſchehen / ich von einem fürnehmen Fürſten deß Reichs einsmals gehöret) den 91. Pſalm bete / ehe und wann er für den Feind ziehen ſolte / und ſich bereden / in Krafft der ausgeſprochenen Wort ex opere operato, werde er ſicher ſein für Hauen und Stechen / das wär GOtt verſucht / ja dem Allerhöchſten ſeinen Brieff verfälſcht und verkehrt. Iſt ein Aberglaub; denn die Characteres und Wort-Segen weder in der Natur / noch durch Göttliche wunderthätige Erhöhung dergleichen Krafft haben. Ita & aliæ formulæ ſuperſtitioſæ enumerandæ & rejiciendæ ſunt.

§. 4. Varias formulas tradit Delrio *lib. 3. Part. 2. Q. 4. S. 8.* quas prætermus, & jam iſtas, quas ad manus noſtras amicæ manus ſuperſtitionibus & magicis rebus infenſiſſimæ, dum præſentem materiam tractavimus, transmiſerunt, noſtræ ætatis hominibus, vel perverſis, vel ſimplicibus ac latens Magiæ crimen ignorantibus uſitatas proponemus *ut de iis poſſint Lectores* (mutuabor in re eadem verba Delrii, quæ ibi de ſuis facit) *quando de facto inciderint, judicare, nec adſcribam integras, ne curioſi & impii queant abuti, ſed adſcribam initium ac finem omiſſis mediis ac circumſtantiis, quas auctores earum requirunt.* Et intereſt multum hæc *nequitia ſpiritalia noſſe*, ut Tertullianus loquitur, *non quidem ſocia conſcientia, ſed inimica ſcientia: nec invitatoria operatione, ſed expugnatoria dominatione.*

§. 5. Magicæ ergò, impiæ, deteſtandæ & execrandæ ſunt ſequentes cum ſuis ritibus & ceremoniis formulæ omnes tum dictæ, tum ſcriptæ, v. g. cùm pro feliciſſima ſclopetorum exploſione nocte feſtum Paſchatos antecedente globulos plumbeos formant, & ad ſingulos inter fundendum dicunt: **Kugel ich ꝛc. Da JEſus auf den Morgen vom Tod iſt erwacht. Daß du fahreſt durch die Wolcken / Blut und Fleiſch / ſo wol als Maria ꝛc.** cum bombardam certis ritibus cum impoſitione nominis cujusdam baptizant, in nomine &c. baptizatam deinde certa lege humero imponunt. Bombardam jamjam ad explodendum paratam, ſi modò in conſpectum venit, faſcinant malitioſi his verbis: Ago, rago, mago &c. &c. Animal in medio gregis certiſſime ſe globulis petere quidam glorientur baliſtarii periti (Treff-Schützen) ſi, dum januam, ſeu domus, ſeu hypocauſti tranſeunt, in ipſa janua, palma dextra ſuperliminare

liminare tangant, datoq́ue parti palmæ ejusdem ſuperiori oſculo crucem pollice dextro ante ſe forment: inter progrediendum verò ter recitent Ave Maria &c. viſoq́ue animali dicant: Ich beſchwere dich ꝛc. der dich erſchaffen ꝛc. und ſteheſt zu ſchieſſen: & dicat: Turiam, Omiſina, Jax &c.

§. 6. Venatoribus irritum laborem faſcinando creant einem einen Weidmann machen vocant) per hæc verba ſub certo numero & ritibus quibusdam prolata: Lauff Haas/ lauff Häſin/ lauff Alp/ lauff Aſpin/ alle ꝛc. Das zehl ich dir N. zur Buß ꝛc. Modum faſcinum idem tollendi per verba planè Diabolicum, ne verbo quidem tangam. Tollunt & hisce: Ich und die Jäger/ die Garn und die Hund ſind bezaubert ꝛc. lös ich ſie auf mit den heiligen fünff Wunden/ es hab gethan Frau oder Mann/ ſo ſey ꝛc. im Namen ꝛc. Sed faſcinum venatores faſcinati, vindictæ cupiditate flagrantes vindicaturi hoc itidem faſcinô utuntur. Ligulam, quâ rete affigitur, extrahunt in nomine &c. eamque in arborem projicientes ajunt: Daß dich N. der Frörer ſchüttele/ weil der Stab auf den Baum liegt/ und der Wind ꝛc. Ad eludendum omnem omnium armorum impetum ipſis Calendis Januarii benedictionem hanc vulnerariam proferunt: Ich N. beſchwere heut/ und das gantze Jahr alle Büchſen ꝛc. bey dem heiligen JEſu Chriſti Blut ꝛc. alſo möſſen heut und das gantze Jahr von mir N. alle Büchſen/ Pfeil und Waffen ſeyn verbunden mit ꝛc. daß ſie mich nicht mögen ſchieſſen/ hauen/ ſtechen ꝛc. und wenn es kommt aus meiner Hand/ ſo ſey ꝛc. das ſey mir zur Buß ꝛc.

§. 6. Leporem, ut conſiſtat, his verbis faſcinant: Haas ſtehe ſtill ꝛc. um dreyer Wort willen/ die Chriſtus der HErr ſprach ꝛc. daß du weder weicheſt noch wanckeſt/ bis du erſt geſchoſſen ꝛc. das zehl ꝛc. Item ſuppreſſæ calcei parti poſteriori inſiſtentes &c. dicunt: Haas ſitz hoch ꝛc. Quidam à canum latratu immunis ne quidem moloſſos metuit, ſed in fugam eos vertit. Interrogatus de cauſa reſpondit, ſe, quando canem accedat, clam ſecum hæc pronunciare: Hund leg dein Maul auf die Erden/ GOtt hat mich erſchaffen/ und dich laſſen werden/ das ꝛc. *Quidam* (ut lepidam hiſtoriam, quam habet Wierus *lib. 4. cap. 21.* adſpergam) *videns vulpem gallina prapingui oneratam verſo mox non ad modum pragrandi lapide in via obvio, verbisq́; aliquot admurmuratis vulpem firmat, qua depoſito onere ſubſtitit. Ille accurrit, fugienteq́; vulpe pradam aufert. Ruſticus cui e-*

repta

repta erat gallina, ab hoc eam repetit: hic reddere recuſat. Vocatur inde in jus, & ablata gallinæ accuſatur: qui id quidem non inficiatur, ſed ſe eam optimo ſortitum eſſe jure, quippe è vulpis faucibus ereptam. Tandem ventilata aliquandiu cauſa ſententiam pronunciat judex, ut gallinam ſimul coquerent, eâq; unanimes cum aliquot bonis amicis fruerentur. Lupos & vulpes, poſtquam acclamarunt: Ecce agnus Dei &c. globulo die Paraſceves fuſo &c. trajiciunt. Ad faſcinum puerorum curandum hæc pronunciant: Ein falſch Aug dich anſah/ eine falſche Zunge dich beſprach/ es ſey Frau oder Mann ꝛc. das ſey dir zur Buß ꝛc. Ad amorem conciliandum die S. Johannis Baptiſtæ radicem urticæ cum pronunciatione trina Ave Maria &c. effoſſam in altari ſub linteo reponunt, &c. qua perſonas tangunt. Ignem ut faſcinent, formatâ ter ad ignem & ſeipſos faſcinantes crucis figurâ dicunt: Du Feur ſolt ſtill ſtahn / und ſolt auch nicht für das gahn/ du ſolt bey dir behalten die Funcken und Flammen/ als unſer liebe Frau ꝛc. das gebeut dir der Mann der den Tod ꝛc. das zehl ich dir zur Buß ꝛc. Alii ita: Feur du biſt ein werthe Flamm / dir gebeut JEſus ꝛc. behalt deine Flammen/ als Maria behielt ihre Keuſchheit vor allen Mannen ꝛc. das zehl ꝛc. Theſauros ſub hâc benedictionis formulâ quærunt: In nomine &c. Ich gebeut dir Erdreich bey der Krafft und Macht Gottes ꝛc. zu ſuchen verborgene Schätze unter der Erden/ ſie ſeyn geſtohlen oder genommen / oder wie ſie in GOttes Gewalt ſeyn kommen ꝛc. bey den vier Ertz-Engeln ꝛc. bey den drey Patriarchen ꝛc. bey den ſieben Worten unſers HErrn JEſu Chriſti ꝛc. Daß du Erdreich anfängeſt/ und läſt in dir ſuchen die verborgene Schätze ꝛc. *Ad putridam oris fauciumq; conſtitutionem Saga quadam hoc filiam ſuam docuit remedium, ut ſcilicet manu ſua ter in nomine S. Trinitatis internum lupi os contingat, & poſtmodum vocata eandem ter pariter in os infantis immittat, & dicat: In nomine Patris &c. Adjuvet te nomen Jeſus!* M. Bernh. Albrecht *de Magia pag. 184.* Contactui non eſt attribuenda curandi virtus, ſiquidem qualitas, ſi ulla ab ore lupi per contactum fugitivum manui imprimitur, variis lotionibus & crebro attactu extinguitur, & permanens (licet noſtrates quoque ita credant) fieri nequit. Itaque propter abuſum divini nominis Satanas tacitè oris ſanitatem operatur. Ægrotos equos curant nonnulli verbis in eorum aures inſuſurratis, hinc digitos verſus terram excutiunt (ſchlenckern die Finger gegen die Erden zu) crucisque forma ter pede in terra formata dicunt: In nomine Patris &c. Hæc & ſimilia

& ſimilia omnia ſuperſtitioſa eſſe & magica patet, ſi ad lydium veritatis lapidem, quem in hoc tractatu dedimus, revocantur. *Ipſe Dæmon* (ait Scaliger *Exerc. 359.*) *agit, quod ſtultus magus ſuis verbis & mediis ſe agere putat.* Anile commentum & hoc eſt: Aniculæ ægrum lecto affixum viſitantes exploraturæ, an ille ſit futurus ſuperſtes, antequam aliquid ſonora voce pronunciant, hæc tacitè intra ſe mox loquuntur: Armes Menſch —— deine Füß — deinem Ende / ſo reich ꝛc. Aliæ ita: Sünder wilt du — ſo reiche —— wilt du ins Vatterland — deine Hand ꝛc. Si ægrotus pedes extendit & porrigit, ex hoc ſignum reconvaleſcentiæ legunt: Si verò brachium porrigit, mortis id eſſe indicium ajunt, & experientiam crepant. Ego in hujus & ſuperſtitioſorum omnium, quæ ſemper horrui, veritatem inquirere nunquam volui. Si autem eventus verbis ſic recitatis reſpondet, fortuitò id evenire; at ſi contrarium obtingit, mox oblivioni experimentum falſum tradi ſtatuo. Adhæc corde in morbo lethali anxietatibus perculſo facilis eſt brachiorum agitatio, motuque crurum frequentior: inde accedens ad infantem lethaliter decumbentem vetula citiùs iſtorum, quàm horum motum obſervat. Quid? quòd fieri nequeat, quin crura aliquando idem æger moveat: at ſi plures viſitandi gratiâ acceſſerint, & ſingulæ aniculæ eadem verba intra ſe muſſitarint, ab una vel altera motus crurum obſervabitur: annon ergo hujus obſervatio priorem eludet, & indicii incertitudinem prodet?

§. 8. Superſtitioſi ſunt & hi, qui, ne dolores ſentiant, hos verſus pronunciant:

Imparibus meritis tria pendent corpora ramis,
Diſmas & Geſtas &c.
Diſmas damnatur, Geſtas ſed ad aſtra levatur &c.

Item ex Pſalm: *Eructavit cor meum verbum bonum, veritatem &c.* Item: *Jeſus autem tranſiens per medium illorum &c.* Alii hac prece ſe muniunt: Quemadmodum lac beatæ glorioſæ Mariæ Virginis fuit dulce & ſuave Domino noſtro Jeſu Chriſto; ita & hæc tortura ſive chorda, ſit dulcis & ſuavis brachii &c. Wierus *lib. 5. cap. 12.* & Godelmannus *libr. 3. cap. 10,* qui non malè notat Paulum Grillandum *in Tractat. de Quæſtion. Q. 4. n. 14.* ſuperſtitioſe ſcribere inter reliqua remedia ad eruendam è Sagis veritatem pronuncianda eſſe verba Prophetæ:

Unus *Domi-*

Dominus labia mea aperiet & os meum annunciabit &c. Item: *Eructavit cor meum verbum bonum. Dicam ego cuncta opera mea Regi, confundatur nequitia peccatoris &c.*

§. 9. Magicis ſuperſtitionibus annumeranda quoque eſt verſus certi è Pſalmis, cum cubitum itur, recitatio, quatenus, ut, qua voles, horâ expergiſcaris, uſurpatur. *Spectabat quidem verſus, ut David ad orandum & prædicandum Dei laudes excitaretur, veruntamen non apponam eum, quia iniquè fit, cum verbis virtus tribuitur: ut nihil amplius ſit, quàm quod verbis habetur fides, hoc tamen ſatis eſt, ut homines provehantur longiùs & ab his principiis in res ſuperſtitioſas & impias ferantur præcipites*, ita Bodinus *lib. 2. Dæmonol. cap. 1.* Nemo jam ruſticus neſcit, certo quopiam verſu (quem nolo indicare) è Pſalmis pronunciato, quando lac premitur, non cogi butyrum. *Fui Chellis Valeſiorum agro, quum parvulus à pedibus puer ancillæ impedimento eſſet, ne butyrum cogeret: ea autem interminante flagrum à Domino, ſi carmen non eximeret, fecit eodem verſu præpoſterè enunciato, ac velut retexto, ut butyrum, in quo totus fere dies conſumptus, cogeretur.* Hæc Majolus *loc. cit. Colloq. 3. pag. 224.* Adeò Dæmon hominibus verbis ſacris ad maleficia abutentibus præſens eſt, ut verus eorum uſus abuſu tandem profanetur & obſcuretur. Verba nimirum ſacra quoque cum abuſu uſurpata teſſeræ ſunt Cacodæmonis, quas agnoſcit, *ſtatimq; quaſi convocatus praſtò eſt, ſi vel ignari rerum eas tractent, miſcetq; ſeſe ipſorummet actionibus, dumq; ita ſua fraude ſe hominibus familiarem reddit eosdemq; conſuetudine audaciores efficit, revera eos arctiori fœdere ſibi obſtringit*, uti veriſſimè Deuſingius *Diſſert. Select. 1. §. 58.* loquitur.

§. 10. Sic Pſalmo 109. tanquam magico incantamento quidam utuntur, certâ perſuaſione ducti, contra quemcunque ardua hæc & dura pronunciaſſent ſolùm verba, illum protinus vel interiturum, vel ut longiſſimè annum ſupervivere non poſſe, notante Wiero *lib. 5. cap. 6.* Dn. D. Geierus *Comment. in iſtum Pſalm. pag. 661.* non tantum è Delrio refert, maleferiatos iſto abuti ad deprehendendum furem, ſed & è Calvino *ad verſ. 6.* deteſtabile Monachorum, præcipuè Franciſcanorum ſacrilegium notat, quo conduci ſe patiuntur ad recitandum hunce Pſalmum quotidiè pro his, qui hoſtem ſuum capitalem volunt perditum. *Imò in regno Galliæ*, addit Calvinus, *ſcio primariam quandam fœminam*

minam conducttios ex Franciſcanis habuiſſe, qui unigenito filio hac forma imprecarentur. Aſt magici inſtrumenti loco Pſalmus ſic & eum in finem recitatus eſt. Qui enim verbis ſacris in finem alium, ad quem Spiritus S. non intendit, utuntur, iisdemque virtutem aliam in promisſione Dei non fundatam tribuunt, & non ad hominis ſalutem, ſed noxam abutuntur, Magiæ ſaltem indirectæ notam non effugiunt, eòque magis incurrunt, quò firmius propter recitationem mala eventura credunt. Finis Spiritus S. eſt oſtendere in prima & ſecunda Pſalmi iſtius parte, adverſitatum, quibus Davidem Doeg Idumæus, & conſimiles alii Saulis aſſentatores in ejus perniciem & necem conſpirantes afflixerunt, gravitatem, & conceptæ inde à Davide indignationis per vehementisſimam imprecationem ſignificatæ æquitatem. Siquidem *non eſt iniquum, imprecari illis maledictione, qua velut amiciantur, & foris pariter & intus occupentur, qui benedictionem ſic averſantur, ut maledictionem mordicus complecti videantur*, ait Wolf. Muſculus *Comm. in hunc Pſ. p. 909. Quod autem ipſe Propheta* (ſunt ejusdem Muſculi verba ibidem pag. 906.) *iſta inimico ſuo imprecatur, non eſt cuivis uſurpandum, pio & Chriſtiano, & in exemplum trahendum. Sunt hujusmodi Sanctorum imprecationes peculiari cuidam Spiritus S. raptui & impulſui tribuendæ, qui non eſt communis omnium. Id verò communiter præſcriptum eſt omnibus, quod Chriſtus Matth. 5. præcipit, ut diligamus inimicos noſtros, benefaciamus iis, qui nobis malefaciunt, de maledicentibus nobis bene loquamur, & pro perſequentibus nos oremus.* Itaque non ad imitationem, ſed ad conſolationem afflicti Pſalmum iſtum legant, & ſi adverſarium vel hominem, vel ſpiritum malignum patiantur, qui omnibus ſuis conatibus indeſinenter reſiſtat, ſimilibus calamitatibus etiam viros ſanctos, & inter hos Davidem fuiſſe obrutos, cogitent, & cum eodem orent, ut Deus ſecum facere, ſeque eripere velit. Cùm ergò non ad imitationem imprecatoria Pſalmi iſtius verba ſint recitanda, exauditionis veritas inſuper ex verbo Dei oſtendi nequeat, imò Chriſti, inimicis benefacere jubentis, mandato imprecationum fulmina ſint adverſa, non erit ob id virtus ſupernaturalis per verba deſuper expectanda. Si jam ſupernaturalis, eaque divina abeſt (diabolicam ut expectes, eò veſaniæ te venire non exiſtimo) virtutem tamen in iisdem nihilominus quæris, eam naturalem eſſe debere, non potes non demum fa-

Uuuu 2 teri.

teri. Quæ autem cum in verbis nulla ſit, hoc ipſo, non dicam tuam ignorantiam & malitiam, ſed ſuperſtitionem, quæ primus ad Magiam gradus eſt, te prodere agnoſce.

§. 11. Anathema S. Adalberti, plerisque religioſis in Papatu familiare, magicum quoque incantamentum meritò audit, quatenus, ut res furto ablata reſtituatur, adhibetur. Deſcriptionem tradit Wierus *lib. 5. cap. 5.* è quâ, cum prolixa ſit, caput ſaltem, medii partem & finem, adducam. Ita autem habet: *Ex authoritate Dei omnipotentis Patris & Filii & Spiritus S. & Sanctæ Mariæ Virginis matris Domini noſtri Jeſu Chriſti, & Sanctorum Angelorum & Archangelorum, & Sancti Michaelis, & Sancti Joannis Baptiſtæ, & ex vice beati Petri Apoſtoli, & aliorum Apoſtolorum, & Sancti Stephani, & omnium martyrum, Sancti Sylveſtri & Sancti Adalberti & omnium Confeſſorum, & Sanctæ Alegundis & Sanctarum Virginum, & omnium Sanctorum, qui ſunt in cœlo & in terra. quibus data eſt poteſtas ligandi atque ſolvendi: excommunicamus, damnamus, maledicimus vinculo anathematis & à liminibus Sanctæ matris Eccleſiæ ſegregamus illos fures, ſacrilegos ſeu raptores, operarios, conſiliarios, coadjutores, coadjutrices, qui hoc furtum ſive malum perpetraverunt, ſive ſibi inde aliquid uſurpaverunt: ſit pars eorum cum Dathan & Abiram, quas terra propter eorum peccata & ſuperbiam deglutivit: ſit etiam pars illorum cum Juda traditore, qui Dominum pretio vendidit, Amen: & cum Pontio Pilato, & cum eis, qui dixerunt Domino Deo, recede à nobis, viarum tuarum ſcientiam nolumus, fiant filii eorum orphani: ſint maledicti in civitate, maledicti in agro, campo &c. Adjuro te Lucifer cum omnibus ſatellitibus tuis cum Patre, & Filio, & Spiritu S. & cum humanitate & nativitate Chriſti, & cum virtute omnium Sanctorum, ut nullam habeas requiem, diebus neque noctibus, donec perducas eos ad interitum, ſive mergantur in fluminibus, ſive ſuſpendantur, vel devorentur à beſtiis, ſive comburantur, ſive interficiantur ab inimicis, & odio habeantur ab omnibus viventibus, &c. Sicut candela de manibus meis ejecta extinguitur, ſic opera eorum & anima eorum in fœtore barathri extinguentur, niſi reddant, quod furati ſunt, intra certum terminum, Amen dicant omnes. Poſtea cantabitur, Media vita in morte ſumus &c.*

§. 12. De hoc anathemate quid ſit judicandum Freudius *Quæſt.* 221. ex

221. ex Brochmanno & aliis Theologis proponit ita : *In hoc anathemate (1) fur æterna morti, & damnationi adjudicatur, cum Chriſtianus etiam inimicis bene precari debeat , Matth. 5. 44. quod contra naturam anathematis eſt, cujus finis eſt, ut homo carne afflictus ſalvetur in die adventus Jeſu Chriſti 1. Cor. 5. (2) junctim invocatur S. Trinitas, Maria, Apoſtoli &c. quod Idololatria eſt (3) junctim quoq; adjuratur Lucifer, & Deus & uterq; in vindictam pari jure imploratur, quod eſt colere Diabolum, & Deum abnegare, Deo ſimul & Diabolo ſervire, Communionem Chriſti & Belial introducere.*

§. 13. Magicum eſt illud ad pulices decantatum apud Melandrum *Tom. 1. Joco-Ser. è Cordi lib. 7. Epigr.*

Ne te nocturni pulices pecudesq; fatigent.
Hunc exorciſmum, candide Lector, habe.
Manſtula, Correbo, Budigosma, Tarantula, Calpe,
Thymmata, Dinari, Golba, Caduca, Trepon.
Hos novies lectum ſcanſurus concine verſus,
Tresq; meri calices ebibe quaq; vice.

Ut taceam monſtroſa hæc nomina monſtrorum, ſine dubio in orco degentium eſſe, tres meri calices, ſeu pocœnia novies epota 27. conſtituunt, quæ tantam ſenſibus inducere poſſe eclipſin largimur, ut ſine iſtis verborum monſtris nullam à pulicibus potator ſentiat injuriam; ſed & hoc damus, ita Dæmonem ludere, illudere, & quærere, ut non ratio tantum per ebrietatem, ſed & fides per ſuperſtitionem eclipſin patiatur. Et quis omnia, quæ ad faſcinationem ore adhibentur, verba verbis, in tanta Magorum & ſuperſtitioſorum ubique latentium & Satanæ regnum abſurdis quibusque egregiè augentium ubertate enarrabit.

§. 14. Incantatoria verba huc ſpectant, quibus & Theurgia & Goetia gaudet. *Illa* enim ſacratior Magiæ ſpecies dicta, bonorum ſpirituum per ſacroſancta nomina & precationes eſt imploratio : *hæc* quoque carminibus nefariæ curioſitatis arte compoſitis & ritibus vanis utitur. Utraque verbis ſuperſtitiosè inhæret, & quia effectum per ea à Deo non promiſſum expectat, meritò damnanda. Damnavit non hanc tantum, ſed & Theurgiam ipſam ſpecioſo nomine celebrem Archimagus Cornelius Agrippa, qui diſertis verbis teſtatur, *ſæpiſſimè ſub nominibus Dei & Angelorum, malis Dæmonum fallaciis eam obſtringi, &*

Uuuu 3 licet

Digitized by Google

licet ejus ceremoniarum pars maxima munditiem animi , corporis & rerum externarum utenſiliumq́, oſtentet, immundos tamen ſpiritus & deceptrices poteſtates hanc exquirere, ut adorentur pro Diis. Huc quoque imprecationes, execrationes & devotiones ſpectant. *Joanna à Banno* apud Remigium *lib. 10. cap. 10. videns in rure Bernardum Bloquetium cum bigis prætereuntem, memor pridem acceptarum, & adhuc multarum injuriarum devotione ſui præſens ei infortunium peperit. Nam vix adhuc imprecari cœperat, cùm ille è curru, in quo ſedebat, præceps tanta vi dejectus eſt, ut illico exanimatus ſit, integro nihilominus toto corpore, nec vel vulnere ullo ſaucio, vel livore decolorato, vel tumore inæquali, vel deniq́ luxato, intorto, aut ullâ ſui parte læſa, ut illi interclusam animam interceptosq́ omnes uno momento ſpiritus fuiſſe à Dæmone credibile ſit.*

§. 15. Quis verò ſcripta verba omnia, characteres, ſigilla &c. delineabit? Pauca jam præter ea, quæ ſupra dedimus, ſufficiant, quæ non examinabimus. Examen enim proprio Marte, qui ſuperiora recoluerit, inſtituere poteſt quivis. Animalibus à cane rabido demorſis gramen propinant devorandum, cui inſcriptum: ✠ Iram ✠ biram &c. Osram &c. Ut quæ placuerint, certiſſimè globulo exploſo quis petat, pollicem ſuſpenſi à carnificè datum &c. chartâ, cui ſuſpenſi nomen eſt inſcriptum, involvunt, eoque in vaſe cooperto in pulverem redacto certa lege utuntur. Ne petitum ullum denegetur, ſanguine columbino ſcribunt verba: Sator, Arepo &c. Scriptum rogaturi manu ſuaprement &c. Fortunæ favorem in chartâ luſoria ut ſibi concilient, chartæ folio verba, Virgo ✠ alo ✠ &c. inſcripta ſecum portant &c. Amorem ut quis provocet, ſuum & amatæ nomen in ovo gallinæ ſcribere, & ſub &c. fodere &c. magicarum ſuperſtitionum amantes quærunt. Petrus Joh. Faber ait *Spagyr. Pallad. cap. 22. pag. 993.* ſe vidiſſe aſinum, in cujus aure depoſitus fuerat character magicus, illicò tolutim inceſſiſſe animo, aſperaque voce rudentem, hinc inde ſaltibus variis curſuque rapido corpus agitantem, animum mirò riſu exhilaraſſe aſtantium, veluti eſſet aliquis de novo factus equus Hiſpanicus, aut barbaricus, erectis auriculis, collo, elatoque capite, torto, inflexo, caudaque in ſpinam elata, curſuque acto rapido, fortiſſimo impetu calces in aerem jactabat ambas; illicoque totum corpus hornorum equorum propemodum nimbis ſubſultim in aerem ſublimabat,

ſimabat, tanta denique agebat miranda, ut equus etiam nobiliſſimus & fortiſſimus aſini præſtantiæ ceſſiſſet: ſed ſublato ex aure charactere proſtratus humi jacuit fere mortuus. Ad dentium dolorem hortulanus quidam ſibi ſequens profuiſſe, jam olim Regiomonti mihi retulit. Scribantur nimirum hæ voces:

AGAPETHUS hinc ſumatur clavus novus, qui in limine quo-
MATECIUS . dam literæ primæ A. inde ſecundæ G. tertiæ
ASPERUL &c. A, & ita porrò infigatur: ad quemcunque autem ictum quæratur æger: Num adhuc dentes tui dolent? &c. antequam ad ultimam literam deveneris, dolor peribit. Ad quam literam dolorem evanuiſſe adverteris, in ea clavus fortiùs imprimatur &c. Idem furem ſic explorari poſſe, ſeque in ſuo famulo expertum eſſe dixit, ſi particulæ caſei inſcribantur hæc: ✠ RAX-PAX ✠✠✠ AMAX ✠ EXEA &c. caſeumque ei, quem furti ſuſpectum habes, comedendum exhibeas, dicendo: ſi rem hanc abſtuliſti, comedas hoc in nomine Diaboli &c. ſi non abſtuliſti, in nomine Dei comedas &c. Qui inſons eſt, bolum deglutiet, fur autem deglutire nequit. Ad febrem quamcunque ſumantur tres amygdalæ: primæ inſcribatur HABRA: ſecundæ FABRA: tertiæ SAHRA. Detur febricitanti prima, & ſi febris non recedit, ſecunda &c. Hujus uſus febri finem faciet. Tertia verò amygdala comburatur vel in aquam projiciatur. Omnia hæc media magica ſunt, & ad orci præſidem, à quo venerunt, ableganda.

§. 15. Benedictiones aniles ſcriptas fœminæ ſuperſtitioſæ pro amuletis contra affectus varios geſtant. Ita fœmina quædam in Herreth Anno 1650. (quæ anno 1666. laqueo ſibi collum brevi poſt mariti ſui obitum fregit) ſequentem à Viro quodam in Schottenſtein ad atrociſſimos capitis dolores ſcribi curavit, quam, quia opportunè, dum hæc tractamus, ad manus noſtras venit, ſubjicere non gravabor. Tu vero L. B. ineptias legens ride, ſed & mecum ingemiſce: Unſer HErr JEſus Chriſtus / der gieng aus über Land ꝛc. da begegnet Jhm das Aiſchlich und das Fraiſchlich ꝛc. Spricht JEſus Chriſtus der HErr: Aiſchlich und Fraiſchlich / wo wolt ihr miteinander hin? Wir wollen gehen in Barbara N. Haus / wollen ihr ziehen alle Glieder aus / wollen ihren gantzen Leib zerreiſſen / wollen ihr alle Glieder zerbeiſſen ꝛc. Spricht Chriſtus der HErr: Aiſchlich und Fraiſchlich / Jch gebiet euch bey meinen heiligen 5. Wunden / daß ihr nicht gehet in Barbara N.

Haus

Haus/ ziehet ihr ihre Glieder aus. Ihr ſolt ihr ihren Leib nicht zerreiſſen ꝛc. nicht mehr ankommen/ bis ſo lang unſer liebe Frau einen andern Sohn bekommen ꝛc. Das zehlet man Barbara zur Buß ꝛc.

§. 16. Materia Magicæ ſuperſtitionis libri fiunt, quando iis cervicali ſubditis ſomnia vera impetrari creditur, ut ſentit Cardanus *de Variet. Rer. lib. 15. cap. 87.* & ſcribit: *Secundus modus eſt per ſomnia, animo quidem, ut propoſitum eſt, elato ad Deum & minimè ſordido, viſum autem eſt ſub cervicali librum quempiam ad hoc intentum convenientem ponerem. Elegi autem vitam Patrum, tanquam optimam in hoc negotio, profuitq́. Quanquam enim plura fabuloſa contineat; certum tamen eſt, illos viros beatos tanta abſtinentia, tantaq́, animi puritate atq́, innocentia multa promeruiſſe ab eo, qui fons eſt veniæ, ſapientiæ, beneficentiæ, atque liberalitatis. Itaq́, hæc quaſi animam confirmant ad ſecurius petendum, & firmius ſperandum: nam falſa illa, quæ libro inſerta ſunt, non vitiant illorum dona, aut virtutes, ſed in crimine hiſtoriam texentis ſunt reponenda; haud enim dubium eſſe poteſt, hos homines tam ſanctos vidiſſe quàm plurima & vera, vitamq́, duxiſſe, ſi non omninò tam admirabilem, qualis deſcribitur, ſaltem tamen aſperam, atque arduam ac raram. Poſt Patrum vitam, ſi deſit, Novum Teſtamentum ſupponatur capiti. Sed hoc divinius eſt, minus negotio accommodatum. Succedunt ergò ex his ſomnia, clara, nitida, ordinata, læta, etiam in malo genere quæſiti ſub diluculo, quæ animam admiratione plenam reddunt, diuq́, in ſui memoria retinent.* Hactenus Cardani verba, tanto viro indigna, qui calamo inſolenti divulgare non eſt veritus, milleſimo quoque anno unum tantùm excellentem Medicum fuiſſe, & ſe è millenario ſexto eſſe ſextum (vid. Thonerum *lib. 1. Obſ. Medic. 37.*) An litera mortua per cervicale agit in phantaſiam dormientis, eamque ſpeciebus perfundit? an verò ejusdem phantaſia per cervicale in librum & ejus contenta influit, atque inde imaginum farraginem concipit? an cervicale promovet hujus aut illius operationem, ut propterea intermediatio ejus requiratur? Certè iſta recitare eſt refutare.

§. 17. Nolumus negligere res iſtas, quibus pro materia magica Sagas uti Speidelius *loc. cit. Tit. Hexen pag. 599.* ex confeſſionibus earum notavit, quas ex ſchedula vel deſignatione quadam Schmalcaldiæ anno 1627. Germanicè impreſſa ab ipſo collectas nos verbis latinis jam recitabimus,

tabimus, v. g. ſi domo vel hypocauſto ſcopis purgato quisquiliæ & excrementa poſt januam relinquuntur, Sagas hominem in paralyſin & contracturam præcipitare; Dæmonem verò in iis latere; Lamiasque omnium eorum, quæ in domo aguntur, notitiam habere poſſe: item ſi quis ſalem in orbe reliquum ſalino immittit, eo hominem aridum & paralyticum poſſe reddi; eodemque in ſambuci fruticem rejecto ſupervenientem fortunâ hominem illicò excœcari; Scybalis tibiæ demortui inditis, fontique tibiâ deinceps injectâ, quotquot ex eo aquam bibunt, omnes in maciem & maraſmum incidere: Ovorum corticibus, ſi toti, non confracti, patinæ redduntur, homines in perniciem trahi poſſe: ſi quis manus manè nō lavat, quæcunque illotis manibus contrectat, eorum Sagas poſſe fieri participes, iisque poteſtatem in ea omnia eſſe conceſſam: bruta quoque, quæ idem tractat, puta, equos, vaccas, boves, porcos & oves, non capere incrementum, imò ea ſe poſſe occidere ajunt; lac, butyrum, caſeum & pinguedinem accipere, & vaccas propriis manibus mulgere: aqua, quæ poſt pedum lotionem per noctem reliqua manet, amaſium ſuum Dæmonem, præſertim nocte Sabbathi ſe poſſe lavare: è cineribus in foco ſcopis collectis, ſi non pronunciatur; Quod Deus bene vertat! (das walt GOtt) vel ter non inſpuitur in nomine Dei Patris &c. ſe ignem, quoties libet, petere, vel ædes ipſas comburere poſſe.

§. 18. Sed nugas quivis percipit riſu, vel potius dolore excipiendas: nimirum Dæmones cum Dæmonibus incarnatis tantam per obſervantiarum vanarum neglectum vel exercitium permiſſionem & poteſtatem in homines acquirere, vel tantam res ipſas virtutem per certos ritus denuò acquirere: quisquilias puta poſt fores relictas; ſalem ex orbe ſalino redditum, aquam per tibiam defuncti ſcybalis repletam; cortices ovorum infractos patinæ immiſſos; manus illotas; aquam poſt diluvium per noctem ſuperſtitem. Miſerum Diabolum, qui demum in excrementis hypocauſti poſt fores relictis verè latendi occaſionem accipit! At verò verè multipræſens (ut ita loqui liceat) Spiritus nequam eſt, nobis induſio, ut Lutherus ait, vicinior: imò cor ille ingreditur, *Luc. 22. v. 3.* ſemen verbi Dei de corde tollit, *Luc. 8. verſ. 12.* ibi, ut homines ad obſervantias vanas, quas per ſagas propagat, magis, quàm ad preces, quæ ſunt optimum maleficii præſervativum, fiant attenti, quærit. Si per enumerata faſcinandi potentiam Dæmon, cujus voluntas ad hoc ſemper prona

 eſt,

eſt, obtineret, quantus quotidie foret faſcinatorum numerus! Quod cùm non fiat, ſuperſtitioſas eſſe omnes iſtas obſervantias patet: & ſi contingat, per accidens omne fit, & ſignum ſaltem eſt, ad quod à Saga, ex magiſtri infernalis juſſu uſurpatum magiſter ipſe, impetrata à Deo permiſſione concurrit, & ſi concurrere ei negatur, fruſtrari effectûs cauſam impoſtor exercitatus facilè & ſpeciosè, vel in medium ſeu inſtrumentum, vel in Magum ipſum rejicere novit. Adſtipulantem habemus Celeberrimum Philoſophum Jacob. Martini, qui *lib. 3. Diſp. Miſcell. 11.* §. 4. *Quæ à Magis*, inquit, *eas ad res adornantur, etſi nullo ordine nullaq; vi ad effectum concurrunt: tamen vano ſigno & falſa imagine, quod factum, futurumve eſt, quandoq; adumbrant. Talia ſunt characteres, imagines cereæ, aut quæcunq; è re confectæ: carmina, orationes, laudationes, imprecationes, intuitus infenſus, corporis geſticulationes, ligatura, herba per certa loca diſpoſita: liquorum & pulverum innoxiorum ſive in aerem, ſive in terram diſperſio: lapides retrò jacti, herba aut alia res decocta, defoſſa in terram oſſa, pili, alia.*

§. 19. Paucis his, quæ ex vaſtiſſima rerum ſuperſtitioſarum & magicarum ſylvâ adduximus, L. B. contentus eſto: plura ſi legere inimica ſcientia libet, in actis Judicum, in monumentis Autorum, & in ſcrinio pectoris anicularum ſimulata ſimplicitate & adſtipulatione operto invenies. Excrevit decerptorum numerus & opinione mea major evaſit, forſan & tua, L. B. non ſine admiratione. Tanta ſi ad manus noſtras, dum hæc tractavimus, copia pervenit, quanta in toto orbe dabitur. Adoleſcentem quendam, cum in balneis admoviſſet marmori manus utriusque digitos alternatim & pectori, ſeptemque vocales literas numeraſſet, ad ſtomachi remedium prodeſſe id arbitratus, in judicium tractum, gladioque poſt tormenta fuiſſe percuſſum ſcribit Ammian. Marcellinus *lib. 29. pag. m. 622.* Gladio ſi omnes, qui verbis, ritibus & ceremoniis ſuperſtitioſis hactenus fuerunt uſi, uno die jam eſſent percutiendi, quis foret percuſſionis finis? an omnium carnificum manus actui uno die abſolvendo ſufficerent. Tam altas & latas radices ubique egerunt ſuperſtitionis magicæ zizaniæ, ut iis eradicandis omnium quà pietatis quà juſtitiæ Sacerdotum manus impares ſint, & ad finem usque mundi manebunt.

CAPUT

CAPUT VI.

Artificialia etiam materia magica fiunt. Vocis, Teraphim, natalia. quid ſint? Tilſemarum exempla. Gaffarellus fruſtra ſculpturas taliſmanicas & Teraphim defendiſſe conjicitur. Crucifixi Chriſti imago pro materia magica uſurpatur; Exemplum. Cereæ item imagines quomodo faſcini cauſa tractentur? Hiſtoria puellæ per imaginem ceream miſerè faſcinatæ. Sagitta, bombardæ, inſtrumenta Magica fiunt. Solennia conſecrationis. Tragicus ſæpe eſt iſtorum ſagittariorum eventus. Panis euchariſtici ad maleficia abuſus. Induſium neceſſitatis quomodo conficiatur? Gladii magici Imperatoris Maximiliani præparatio & vires; quæ in dubium vocantur. Armorum magicè faſcinatorum exemplum. Specula, veſtimenta, acus, amuleta & ſigilla ad materiæ Magicæ cenſum venire poſſunt. Ex characteribus duos præcipuè Paracelſus commendat. Artificialium magicorum differentia. Materia magica mixta. Res omnes homini inſervientes quatenus materia Magica fiant?

§. 1. Viſis, quæ ad Faſcinationem magicam adhibentur, naturalibus. Ad *Artificialia* abimus. Inter hæc תרפים *Teraphim* veniunt: quæ vox ſive à rad. רפא *ſanavit, medicatus eſt*, quod morbos ſanarint; ſive à rad. רפה, *remiſſus fuit, deſiit*, quòd verba eorum fuerint opus turpe & fœdum: ſive à Syriaco שרפים *Seraphim*, mutato ש in ת, quòd fuerint imagines Angelis dicatæ: ſive ab Arabico תרף *Tárafa*, quod ſignificat *bonis commodisq́; vita affluxit, uberem & affluentem reddidit*, nihil jam moramur.

§. 2. Fuerunt autem Teraphim ſimulacra, & ſtatuæ ex diverſis materiis ſub ſpecie humana effabricatæ, quas gentiles pro Diis penatibus & Laribus domeſticis habuerunt, ut eſſent fortunæ bonæ autores, & occultorum indices. Teraphim Michæ *Judic. 17. v. 4.* ex argento conſtiterunt. Idola Labani *Gen. 31*, Lutherus vocat ſilberne Götzen. Michalis Teraphim *1. Sam. 19.* nonnulli ſtatuam fuiſſe conjiciunt panno, ligno, palea, aliiſve rebus ſuffarcinatam: quanquam & ænea vel lignea, cava tamen vel alia eſſe potuerit: quæ ſtatua ex mente Lutheri à pri-

Digitized by Google

ſtino religionis paganæ cultu forſan reliqua inſcio Davide à Michale, non cultûs, ſed memoriæ cauſa fuit aſſervata. In Teraphim gentilium quæ conſulebantur, Cacodæmon æquè ut in alia ſe inſinuabat, & reſponſa dabat. *Ezech, 21. v. 21.* Rex Babylonis Teraphim interrogaſſe diſertis verbis dicitur. Reſponſa autem jam vera, jam falſa, plerumque dubia erant. Et *Zach. 10. v. 2.* dicit Propheta : *Simulacra* (Teraphim) *locuta ſunt inutile*. Lutherus vertit : Die Götzen reden eitel Mühe.

§. 3. Huc imagines, quas Arabes *Tilſemas* vel *Talisman* vocant, de quibus ſuprà *l. 1. Part. 2. Sect. 2. c. 20.* aliquid diximus, ſpectant. Iſtas Magi juxta certam conſtellationem, & pro ratione horoſcopantium ſignorum effabricabant, & credebant, ex ſiderum influxu iſtis communicari vim occulta nunciandi, & voces edendi. Omnis tamen iſte prætextus, naturali ratione ſpecioſus, fucus fuit, & iniqua Dæmonis deceptio, qui ipſe formæ aſſiſtentis vices gerens, imaginibusque præſens voces edidit. Dn. M. Pfeifferus *Diſſ. Philol. de Teraphim* duo ex Hottingero Tilſemarum profert exempla, quorum primùm è *Chronologia Samaritana cap. 46.* deſumtum, ubi dicuntur *Romani collocaſſe in vertice montis Garizim Tilſeman, avem nempe aneam, quæ cum ipſo Sole circumferretur: Quòd ſi ergo Samaritanus adſcenderet, clamaſſe avem, Hebræus. Unde colligentes, Samaritanum in monte eſſe, egreſſi Romani eum occiderint.* Alterum ex Jacobi Juſti Judæi *Chorographiâ terræ ſanctæ: Adonis fluvius Phœniciæ notus & à fabula Adonis ſic nominatus hodie dicitur fluvius* Canis, *ſiquidem illius regionis habitatores ſibi perſuadent, in quodam monte alto, vicinoque illi fluvio Canem ex metallo arte magica conflatum fuiſſe, & cum hoſtium Piratarum naves mare percurrerent, latraſſe, cujus latratu omnes commonefactos confeſtim conveniſſe, & ad defenſionem arma cepiſſe, hincque fluvium nomen comparaſſe.* Hisce tertium Dn. Pfeifferus addit ex Joh. Balæo Anglo, qui *in Actis Rom. Pontif. pag. 164.* refert ſequentia: *Sylveſter ſecundus magicas artes in papatu celabat, & neceſſitudinem illam, quam ipſa diabolo habuit, diſſimulabat. Caput veruntamen aneum in abdito quodam loco ſervabat, à quo, cùm quicquam peteret à maligno ſpiritu illo, reſponſa ſemper accepit. Tandem ſibi pulchrè placens in papali faſtigio, ſciſcitabatur ex ſuo congerrone diabolo, quamdiu potiturus eſſet pontificatu? Diabolus ambiguè reſpondit : Non moriturum illum, priusquam in Hieruſalem miſſam celebraverit.* Quanquam hæc, eodem notante, paulò aliter referat Guilhelmus Malmesburienſis Monachus Benedictinus *de*

Geſtis Regum Angliæ lib. 2. c. 10. De Teraphim videatur quoque Dilherrus *Tom. 2. Diſp. Acad. p. 340.*

§. 4. Gaffarellum equidem in ſuo libro, quem *Curioſitates Inauditæ* inſcribit, non tantùm Idololatriam Judaicam & Samariticam, ſed & Magiam Perſarum, & ſculpturas Taliſmanicas, nec non Teraphim Judæorum defendiſſe, modumque & rationem ea conficiendi deſcripſiſſe, efficaciam denique naturalem ipſis ut in genere aliis figuris & characteribus tribuiſſe, ſumto argumento à ſignaturis, & characteribus, & imaginibus, quæ naturaliter herbis & lapidibus impreſſæ conſpiciuntur, refert Voetius *lib. 3. pag. 554.* Verùm ex hoc ipſo argumento, quod ineptum eſſe ſupra *lib. 1. Part. 2. Sect. 2. cap. 21.* oſtendimus, licet ad manus noſtras liber iſte non venerit: curioſitates iſtas circa hujus argumenti tractationem vanas eſſe, primo mox auditu collegimus, & ſi gravioribus rationum ponderibus non eſt inſtruſtus, curioſitatum apparatum in phantaſticas deluſiones, aut magicas deceptiones iri reſolutum facilè eſt divinare.

§. 5. *Crucifixi Chriſti imaginem*, quæ ineffabilem Dei amorem & atrociſſimos Salvatoris pro peccatis noſtris perpeſſos dolores in memoriam revocare, atque à Satanicis machinationibus avocare quemque debebat, ad iniquitates magicas à ſceleſtæ fidei hominibus revocari, lacrymis cruentis eſt deplorandum. Joannes Jovianus Pontanus *lib. 5. Belli*, quod Ferdinandus Senior, Dux Neapolitanus cum Joanne Andegavenſium geſſit, ſcribit, Gallos Sueſſæ in Regno Neapolitano obſeſſos & ob aquarum inopiam in ſummo diſcrimine verſatos opem in magicis maleficiis quæſiviſſe. Inventi enim ex oppidanis atque obſeſſis ſunt, qui nocturnis in tenebris, deceptis caſtrorum vigiliis, per aſperrimas rupes furtim profecti ad littus, trahentes ſecum imaginem affixi ad crucem Chriſti, maledictis illam prius ac diro perſecuti carmine, poſt in mare execrabundi immerſerint, cœlo, mari, terriſque tempeſtatem imprecati. Quo etiam tempore Sacerdotes aſino pro ædis foribus conſtituto, tanquam agenti animam, cecinere funeſtum carmen. Poſt divina euchariſtia in illius os palatumque injecta conclamatum aſinum funereis cantibus, vivum tandem ibidem pro templi foribus humavere. Hic verò vix dum perfecto ſacro tanta è nimbis prorupit pluvia, imbresque tam validi, ut non ciſternæ modo colligendis aquis ſatis non

Digitized by Google

eſſent, ſed arentia ſaxa, rupesque exuſtæ ſolibus torrentes undequaque prolapſos diffunderent. Itaque Rex, qui ſola in ſiti potiundi oppidi ſpem collocaverat, fruſtra ab ea habitus ad Savonem vetera in caſtra rediit, Wierus *lib.* 3. *cap.* 16. & Bodinus *lib.* 2. *cap.* 8. Vincentius Belluacenſis *lib.* 13. *Specul. Hiſtor. cap.* 147. Conſtantinopoli Imaginem Mariæ ex conſilio Magi cujusdam in mare projectam, totumque ex hoc navalem exercitum fuiſſe diſſipatum refert.

§. 6. *Cereas imagines* hominis necandi cauſa Lamias fingere, Ovidio notum eſt, qui de Medeâ ſaga ita canit:

Devovet abſentes, ſimulacraq; cerea fingit,
Et miſerum tenues in jecur urget acus.

Et Horatius *lib.* 1. *Satyr. Eclog.* 8. ubi Saganæ & Canidiæ Veneficarum duas ſtatuas, ceream & laneam, maleficio imbuentium maliciam exaggerat & ait:

Lanea & effigies erat, altera cerea. Major
Lanea quæ pœnis compeſceret inferiorem.
Cerea ſuppliciter ſtabat, ſervilibus, utq;
Jam peritura modis — — — —

Idem teſtatur Jacobus Cujacius, *in Paratit. Cod. de Malefic. & Mathemat. Imagines vel acubus pungunt, vel igne liquant, vel confringunt, & ſic certum iis, quos tales imagines deſignant, interitum tabe, vel alio mortis genere adferunt. Ex cera imaginem cum imaginatione hominis, quem faſcinare volunt, formant, formatam ligno quercino imponunt, & impoſitam ſagitta ab arcu, ex chalybe parato feriunt, & quod fuerit percuſſum, membrum quaſi apoplexia correptum paralyſin contrahit.* Carrichterus in Cardilucii Stadt- und Land-Apotheck *Tom.* 1. *p.* 487. *Imaginem quoq; ex cera artificioſe formatam ſpina pruni ſylveſtris, vel mucrone è quercino ligno facto pungunt, & compunctam mucronibusq; refertam ſub limine, quod homo, cujus cauſa imago facta eſt, tranſire tenetur, fodiunt. Exinde homo maximos ſentit dolores, & Lazari inſtar jam ex hoc membro clavos, ex iſto acus, ex illo ſpinas facta ſuppuratione egredi ſentit*, ut Carrichterus ſuis id vidit oculis. Ibidem *pag.* 489. E terra quoque, teſte Roderico à Caſtro *Medic. Politic. lib.* 4. *cap.* 2. è gemmis aut alia quavis materia imagines fabricant, quas baptizant, adjiciendo quædam verba turpia, quibus etiam quandoque aperiunt pectora & ipſorum corda

Digitized by Google

corda ingenti calore ignita reddunt: vel etiam limo eorum, quos pervertere nituntur, effigies exprimunt, cujus maleficii Virgilius meminit in Pharmaceutria, dicens:

Limus ut hic dureſcit, & hæc ut cera liqueſcit
Uno eodemq; igni, ſic noſtro Daphinis amore.

§. 7. Notatu dignum exemplum refert Zacutus Luſitanus *de Praxi Medica Mirabili lib. 3. Obſ. 134.* ſequentibus verbis: Puellam annum agentem ætatis decimum ſextum, ex nobili proſapia oriundam, formâ non vulgari præditam juvenis quidam ſpecioſus & liberalibus artibus apprime inſtructus ita miſerè deperibat, ut illius amore irretitus noctes plures, velut amens, inſomnis duceret. At cum illum ea, ut ex infimo loco natum, temneret & irrideret, indignabundus ſagarum conſilio de ea magicis artibus vindictam ſumere curat. Quare abſentis puellæ imaginem cerâ confictam verbis prolatis ſortilegæ compungunt, quibus recitatis inſons ſævis doloribus in toto corpore excitatis eſt afflicta, isque infandis immiſericorditer vexabatur, ut aculeis transfigi videretur. Quibus lenitis remanebat aphona, & convulſione mirabili arrepta, quà pedibus antrorſum pectus contingebat, cum oculis torvis, nigricante facie, pinnis narium inverſis, linguæ tremore, lipothymia, omnimoda virium jactura, faſtidio ſummo. His triduò perſeverantibus, convocantur Medici, qui, poſtquam ultrò citroque de cauſa morbi diſceptarunt, in eam unanimes convenerunt ſententiam, ut crederent, hæc horrenda vitia ab utero, auraque venefica ad partes ſuperas elata, tanquam à prima origine, emanare, quæ ſimilem tragœdiam excitare nata eſt. Quapropter præſidia plurima adaptant in hunc uſum. Sed cùm iis applicatis illa delira, furibunda, omni convulſionis ſpecie premeretur immaniter, à Medicis tanquam ſpiritu malo apprehenſa, aut veneficio vexata, deſeritur. Hoc ita eſſe confirmavit poſtea enormis vomitus, cujus violentiâ nigerrimam materiam primo, poſtea glomeratos crines, tribulorum faſciculum, acus æneas, & tandem oviformem maſſàm atro colore conſpurcatam rejecit, qua diſſecta erupere plures volantes formicæ, quæ adeò horrendum fœtorem ex ſe exſpirarunt, ut nullus in domo perſiſtere poſſet. Viſis his omnibus patuit, cuncta hæc ex veneficio eſſe ſuborta. At cum in agone eſſet ſyncope oppreſſa, per vomitum laborioſiſſimè excrevit animal pugni formâ, colore

lore atrum, cauda oblonga, toto corpore piloſum, muris inſtar; quod poſtquàm in terram elapſum eſt, eximia pedum agilitate per domum obrepit, & emoritur. Parentes rei novitate & periculo filiæ commoti conſulunt ariolos, ſagas, ſortilegos, magos & incantatores. Ex iis unus ſe eam ſanaturum propoſita multa mercede conſtanter pollicetur, dicens, ut adventante paroxyſmo advocaretur. Sic factum. Nam cum acceſſio ferociter invaleſcit; convocatur ipſe, qui ſuper caput ægræ prius abraſum me præſente impoſuit papyraceam chartam albiſſimam, in qua ſcriptæ erant literæ binæ: T. M. & impoſita erat ungula aſini ſemicombuſta, & ille neſcio quæ verba ad aurem obmurmurans, illam ab inſultu & omni ſymptomate impoſterum liberavit.

§. 8. De Duffi Scotorum Regis ſimulacrô à Saga quadam ligneo veru affixo, igniq́ue admoto, unde in ſudorem Rex ſolutus & ad maciem redactus fuit, diximus ſupra *Part. 4. Sect. 1. cap. 9.* §. 3. Quia verò Wierus & Cardanus, ut vidimus *Part. 4. Sect. 1. cap. 9.* §. 4. hiſtoriam hanc fabulis annumerant, aliam ejuſdem commatis è Chriſtoph. Brovveri *Annal. Trevirenſ. Lib. XI. ad Ann. 1066.* quam Vir *Max. Reverendus* Dn. D. Matth. Zimmermannus *Analect. Miſcellan. hoc Anno editorum menſe 2. cap. 14. pag. 106.* annotavit, adducere placet. Refert ille Eberhardum Archi-Epiſcopum Trevirenſem obſtinatum Hebræorum gentem ad Chriſtiana ſacra redigere voluiſſe, quare necem ejus quæſiviſſe Judæos. Excuſſis igitur diligenter conſiliis ante diem XVIII. Kal. Mart. quo die proximo Paſchali Sacro fonti, ex ritu Eccleſiæ Pontifex operam daturus erat, facta ex cerâ ad Epiſcopi ſimilitudinem imagine, clericum ædis Paulinæ, nomen ei erat Chriſtiano, ſed Pſeudo-Chriſtianum ego potius dixerim, corrupere pretio, ut ad ſtygias has machinationes, imaginem eam undæ ſalutari immerſam ablueret, ac veluti infantem ſacro fonte tingendum, expiaret. Ubi igitur dies ſanctioris hebdomadæ extremus illuxit, Archi-Epiſcopus Pontificali habitu ornatus & ſtolâ incinctus ad Sacroſanctum lavacrum, cum honeſto clericorum agmine prodit. Tum verò Judæi præparatam jam maleficiis iconem lychnis inferentes accendere, ea porro abſumta dimidiata Pontificem ſacris myſteriis inſiſtentem, vires omnes ſubitò liquere. Elanguidus Antiſtes, veneni afflatu, faſcinoq́ue propemodum enectus abſceſſit in ſacrarium; ibi poſitis coram Chriſti in cruce pendentis effigie genibus fuſus

Digitized by Google

fuſus in preces, capute que in Archidiaconi ſinum reclinans, ſpiritum exhalavit, cujus Epitaphium:

PAUSAT HIC EBERHARDUS TREVIRORUM ARCHIEPISCOPUS, QUI IN VIGILIA PASCHÆ SACRIS INSTANS OFFICIIS, EX CEREA IMAGINE PER JUDÆOS ACCENSA INFIRMATUS, AD SACRARIUM DUCTUS IBIDEM ELEXIS GENIBUS ORANS IN SACRIS VESTIBUS EXSPIRAVIT ANNO DNI MLXVI. XVII. KAL. MAII.

Plura videantur apud Delrium *D. M. libr. 3. P. 1. Q. 3. Sect. 4.* & Bodinum *lib. 3. Dæmon. cap. 8.* Idem hic *l. c. cap. 3.* hæc habet: *Plumbeum Crocodili ſignum in quodam Ægypti oppido (ubi non, ut in aliis ſecundum Nilum oppidis Crocodili fuerunt) inventum eſt, ſub adis limine conditum, quam Mehemed ben Thaulon cremari juſſit: quo nomine expoſtularunt incolæ dicentes, ſe ex eo tempore à Crocodilis graviſſimè infeſtari.*

§. 9. *Sagitta, ſeu baliſta, bombarda, glandes plumbea* inſtrumenta magica fiunt eorum, qui, ut infallibili ictu, quod velint, etiam longiſſimè diſſitum trajiciant, pactum cum Satana propterea ineunt. Solennia ſeu trivialia è Sprenger. *Mall. Part. 2. Q. 1. cap. 16.* eruit & proponit Delrius *lib. 3. D. M. P. 1. Q. 4. Sect. 4. p. m. 47.* Præſtant Dæmoni homagium mox ſexta feria proximæ Hebdomadæ Majoris, infra tempus miſſæ, ſacram crucifixi imaginem aliquam ſibi deligunt, in quam ut in ſcopum, tela colliment, vel (quod Per. Binsfeldius teſtatur) ſclopô poſt tergum ejaculato glandes plumbeas emittant. Nec conſtat, an aliqua tunc verba ad hanc operis apoſtaſiam adjiciant. Poſtea, certô telorum numerô in crucifixi imaginem emiſſo credunt ſe totidem uno die, quoscunque deligent, necare poſſe; quocunque illi loco fuerint, etiam remotô & concluſo. Dæmon enim ſpondet, ſe tela eò perlaturum & hoſtili in corpore defixurum. Ea tamen hæc lege: ſi hominem necandum maleficus aliquando viderit, & tunc iterum de novo actuali (ut vocant) conſenſu eum occidi voluerit. Ultimo pollicetur, tantam illis ſe baliſtâ bombardave jaculandi peritiam tributurum, ut denarium capiti impoſitum, absque capitis læſione, valeant dejicere. Exempla vide ſupra *Part. 4. Sect. 1. cap. 11. §. 6.* Olaus Magnus *lib. 3. cap. 17.* Lap-

Digitized by Google

pones & Finnos de plumbô conficere ſcribit jacula magna digiti longitudine, & ea per quævis loca mittere in eos, de quibus vindictam expetunt, & hos oborto carcinomate in crure vel brachio intra triduum vehementia doloris emori. Sed tragicus ſæpe eſt horum ſagittariorum & ſclopetariorum eventus, cujus notabile *in Malleo Maleſic. Part. 2. Q. cap. 16.* reperimus exemplum: Nam in diœceſi Conſtantienſi, prope caſtrum Hoheneorn/ ac Monaſterium monialium, Eccleſia quædam jam de novo cernitur conſtructa, in qua hujusmodi imago Salvatoris cum ſagittâ infixa ac cruore effuſo cernitur, cujus miraculi veritas tali ordine patuit. Miſer enim quidam, dum juxta ordinem prænotatum ſuper tres aut quatuor tractus baliſtæ, ad interitum aliorum à Diabolo certificari cuperet, in bivio quodam imaginem crucifixi ſagitta petit, & modo quo usque in præſens cernitur, transfixit, & dum cruor miraculoſus erumperet, miſer immobiliter, divina virtute greſſu percuſſus figitur. Et ubi à prætereunte quodam, cur ibi fixus maneret, interrogaretur, miſer caput agitabat, brachiisque ac manibus, quibus baliſtam tenebat, ac toto corpore tremens, nil reſpondere poterat: & alter hinc inde circumſpiciens, dum imaginem crucifixi intuetur, & ſagittam cum cruore effuſo ſpeculatur; Peſſime, inquit, nequam, imaginem Domini noſtri transfixiſti: & alios convocans, attendite, inquit, ne fugam capiat: dum tamen, ut præmiſſum eſt, ſe de loco movere non poterat: ad caſtrum cucurrit, & rem geſtam narravit: qui concitè deſcendunt, & miſerum in eodem loco perſiſtentem reperiunt, & inquirentibus de caſu, dum crimen faſſus fuiſſet, ex contactu publicæ juſtitiæ de loco movetur, & dignam pro commiſſis ultionem per miſerabilem mortem recepit.

§. 10. *Panem euchariſticum* in S. Cœnæ adminiſtratione datum, & deinceps furtim reſervatum Magorum ad nefarias actiones fieri inſtrumentum, dictu & auditu horrendum eſt. *Malefica corpus dominicum ſumpſit, & declinans ſubitò peplum ori adhibuit, & in panniculum dominicum corpus extrahendo involvit, & in ollam, in qua bufo erat, ſic à Diabolo informata projecit, & ſub terra in ſtabulum prope horreum domus ſuæ occultavit, cum aliis plurimis rebus adjunctis, ex quibus ſua maleficia exercere habuiſſet: ſed aſſiſtente divina pietate tantum facinus detectum ad lucem pervenit. Nam ſequenti die, mercenario quodam, cauſa ſui laboris, prope*

prope ſtabulum, iter faciente, vocem quaſi cujuſdam infantis ejulantis audivit, & quantò propiùs acceſſit, usq; dum ad pavimentum, in quo olla abſcondita erat, perveniſſet, tantò clariùs audivit, & æſtimans infantem aliquem à muliere ſubtumulatum, Sculteturn ſeu præſidentem acceſſit, & rem geſtam ſua æſtimatione à parricida perpetratam narravit: qui citò miſſis ſervitoribus eſſe, ut ille narraverat, repertum eſt. Exhumare autem puerum nolebant, ſed potius cuſtodes à remotis poſitis, ſi qua mulier accederet, ſano uti conſilio attendere haberent. Nec enim dominicum corpus ibi abſconditum eſſe noverant, unde & contigit, ut eadem malefica locum accederet, & ſub pallio aliis occultè cernentibus ollam abſcondit. Unde capta & quæſtionibus expoſita facinus detexit, aſſerens Dominicum corpus cum bufone fuiſſe in illa abſconditum, ut ex his pulveribus ſua ad libitum nocumenta hominibus ſeu aliis creaturis inferre poſſet, Mall. Malefic. Tom I. Part. 2. Quæſt. 1. cap. 5. Ita laudatiſſima & ſacratiſſima animæ infirmæ medicina in toxicum verti abſurdè creditur. Nam nullius malignitas ex pane conſecrato, cuicunque etiam admiſceatur, exaltatur, ſed omne, quod inde oriri creditur, ex pacto manat. Eum autem Dæmon à Magis poſtulat, ut abnegationis fidei remedium certiùs contemnant, & majorem Redemptoris offenſionem periculoſiùs incurrant.

§. 11. Pectora ad amorem faſcinanda Sortilegos hoſtia abuti notat etiam ex Grillando *de Sortileg. Quæſt. 3. a. num. 15.* Delrius *lib. 3. Part. 1. Quæſt. 3.* eâque tum conſecrata, tum nondum conſecrata, ſed circumſcripta notis & literis ſanguineis; ſuper qua dici curant, quandoque unam, duas, tres, quinque vel plures miſſas, quibus celebratis tradunt hoſtiam ipſam, non integram prout eſt, ſed in pulverem redactam valde ſubtiliter, perſonæ maleficiandæ, quam aſſumere faciunt in cibo, ſicut in meneſtra, vel in potu: eodem modo faciunt cum calamintha &c. *Bis aut ter* (ait idem) *habui in facto ſortilegos; qui, huic ſortilegio ſive maleficio incumbentes hoſtiam ipſam ſacratiſſimam accipiebat, cujus partem ipſe ſceleratiſſimus, qui cupiebat amari, aſſumpſerat, dicendo quædam verba ſatis turpia atq; nefanda, quæ hic referre non expedit; reliquam verò partem hoſtiæ miſerat ad ipſam mulierem, non in forma hoſtiæ, ſed minutatim contritam, & in pulverem redactam, ſumendam in cibo & potu. Iterum habui alium, qui hoſtiam nondum ſacratam acceperat, & ſuper illam circumcirca, cum ſanguine annularis digiti, nonnulla verba ſatis turpia deſcri-*

Yyyy 2 *pſerat,*

Digitized by Google

pſerat, deinde ipſam hoſtiam ſuper altari depoſuerat, hoc eſt, ſuper nudo lapide conſecrato, ſub linteamine tamen altaris abſconditam, & à quodam Sacerdote rotundæ conſcientiæ ſuper illa quandoque miſſas celebrari fecerat, certis rationibus ad ejus propoſitum ſuperadditis; deinde hoſtiam ipſam ſumſerat, quæ tamen non erat expreſſe conſecrata; cujus partem alteram pro ſe aſſumpſerat, alteram verò partem perſonæ maleficiandæ tradiderat, redactam in pulverem, ut proximè dixi: aſſerentes, uterque ipſorum, qui hoſtiam ipſam aſſumpſerant, indiſſolubili amoris vinculo ad invicem ſe colligandos, nihilominus nullum effectum apparentem vidi nec percepi. Nec ſunt adhuc duo anni elapſi, quòd alium ſimilem caſum audivi Romæ accidiſſe, de quadam impudica muliere, in cujus cophinis repertæ fuere duæ hoſtiæ, ſuper quibus ambabus erant deſcripta quædam verba ſanguinea &c. quas ipſa tenebat, ut aſſerunt, ad effectum tradendi cuidam alteri mulieri, ad inſtantiam viri, qui ejusdem mulieris amorem concupiſcebat. Agnus Dei per ſuperſtitionem Papalem magica fit materia. Exemplum tradit Thyræus *Part. 3. Diſp. de Dæmoniacis cap. 45.* ex Molano. *Anno 1568. cùm Princeps Auriacus numeroſo exercitu in Brabantiam irrumpere tentaret, in agro Juliacenſi, prope Trajectum ad Moſam quendam Hiſpanum captivum habuit, quem capitis damnatum milites arbori alligatum ſclopetis vel bombardis occidere conabantur. Verùm fruſtra ſua in illum emiſerunt tormenta ænea. Tantum enim abfuit, vi illum ſic arbori alligatum bombardis transverberare, ut nec creberrimis emiſſionibus lædere potuerint. Quo viſu obſtupefacti, cæperunt eum ſuis ſpoliare veſtibus, arbitrantes, hominem occultis quibusdam armaturis communitum, quas vis tormentorum penetrare non potuerit: verùm nihil præſidii ab ipſis inventum fuit, præter dependens ex co*[illegible]*o amuletum Agni, quo eidem ſublato primo ictu bombardæ extinctus, occub*[illegible]*it.*

§. 12 *Induſium neceſſitatis*, inferni camiſia, Germanis Nohts Hemd/ Hellen-Hemd/ Teuffels-Rock dictum inde, quòd in neceſſitate ejus uſus ſit proficuus: ſiquidem in bellis à quocunque telorum vel ſphærularum bombardicarum ictu & armorum injuriis liberum reddit, & quodvis aliud corporis incommodum declinat. Parturientibus etiam, ut citiùs tutiusque fœtum deponant, ſuccurrere creditur. Induſium hoc à proavis tantoperè commendatum ad fæces magicas rejiciendum eſſe, ejus conficiendi ratio prodit. Hanc tradit Wierus *lib. 5. cap. 18. §. 6. In*

una

una eademq́ nocte feriarum natalis Chriſti, filum ex lino in nomine Diaboli à junioribus notæ caſtitatis puellis neri texiq́ & induſium conſui debuit. In pectore verò duo aſſuebantur capita in quorum dextro longa propendebat barba, & velut galea erat impoſita: ſiniſtrum autem horridum, & corona ornatum, regis illius magni Beelzebub fuiſſe diceres: latus utrinque muniebatur cruce. Longitudine à collo medium contegit induſium cum manicis.

§. 13. An *Gladius magicus* Imperatoris Maximiliani, & aliorum huc referendus, ita ut vox Magicus, ſenſu non æquiore, quo etiam ſagacibus & expertis Philoſophis ac artificibus tribuitur, ſed famoſiori & in malam partem ſumatur? Rationem fabricandi, quam è Staricio tradit Harsdörfferus im groſſen Schauplaz Hiſtor. 109. prius videbimus. Recipitur electrum magicum (quod eſt mixti metalli ſpecies) in conjunctione ♄ & ☿ præparatum, cui adduntur *auri* & *argenti* drachm. decem, *cupri* & *chalybis* drachm. quinque, *ſtanni* & *plumbi* drachm. duæ, *Mercurii vivi*, drachm. una. Ex his metallis benè purgatis cuditur gladius. Ignis ab igne in quercu à fulmine accenſa petitur, qui Tubalis ignis à Chymicis dicitur. Electrum illud, folles, forcipes, incus, gladius &c. in promptu ſint, & tempus certum, dies nempe & hora Martis in exaltatione conſtituti obſervetur, requiritur. Verſus Latini ad iſta pronunciantur, quos alii omittunt. Enſi vel Loricæ ſignum martiale, Sagitta vel Leo, aut aliud quid, quod eorundem armorum poſſeſſori acceptum fortitudinis eſt memoriale, imprimitur. Tali gladio qui eſt munitus, eum ferunt fortem evadere, omnemque hoſtium ſuorum impetum eludere. Sed vereor ego, ne per ſpecioſum hunc ingredientium & circumſtantiarum apparatum μυειοτιχνίτης & præſtigiarum ſedulus curator oculos mentis ita faſcinet, ut gladii poſſeſſor eò ſecurior & congreſſuum felicium pluralitate audacior factus certius & corporis & animæ periculum tandem incurrat: ſicut & Harsdörfferus Nobilem quendam tali gladio magis, quàm Deo fretum tandem in periculo, quod amaverat, periiſſe notat. Nihil equidem mineralium virtuti detractum volo: non tamen me latet, *nonnullos de foſſilibus, lapidibus & gemmis arrogantiùs, quàm verius ſcripſiſſe*, ut loquitur Dn. D. J. Rud. Salzmannus *Diſſ. de Occult. Qualitat. ſ. 2.* Et tantam metalla iſta in gladio dicta lege fabricato cuivis, ei etiam, qui abjectioris fuit animi, virtutem addere, ut animum Hectoribus & A-

 chillibus

chilibus (quibus ſi non nomine & re ſimul, re tamen & virtute talibus natura noſtra ætate Martis theatrum ornavit) heroicum cum corporis viribus eripere, & congreſſus ſuos victorioſo exitu coronare queat, mihi non fit veriſimile, eique qui facilioris aſſenſus prærogativam jactat, ego lubens cedo.

§. 14. *Armorum* Diabolicè faſcinatorum mentionem facit è Mejero Jordanus *de Divin. cap. 43.* quibus frater fratrem faſcinavit. *Dux nimirum Aurelianenſis, ſublaturus per ſummum ſcelus omnem regiam ſtirpem, arma ſua & annulum tradidit apoſtata cuidam monacho, diabolicis dicanda & initianda praſtigiis. Evocantur per matronam quandam Dæmones in turri Mongeya juxta Ligniacum. His inſtrumentis poſtmodum Carolum germanus ejus dementavit adeo ſubtiliter, ut vix quiſquam poſſet percipere. Prima incantatio facta apud Belloacum, quæ adeò erat virulenta, ut Regi ungues ac capilli deciderent. Alterum maleficium in Cenomanis, in quo tanta erat vis, ut nemo mortalium judicare poſſet, an viveret Rex nec ne. Jacebat enim abſq; ullo ſenſu & ſpiritu vitali, quantum cerni poſſet. At poſtquam ad ſe redire cœpit, obſecro, inquit, auferte hunc gladium, qui mihi corpus transfodit, idq; mihi facit germanus meus Aurelianenſis.*

§. 15. *Specula* Catoptromantiæ inſervientia materiam artis magicæ fieri advertimus. Variant iſta, & quædam non omnibus, ſed quorum gratia ſunt fabricata, quæ deſiderantur, oſtendunt, vel iiſdem, vel per pueros, quia puriores viris æſtimantur, & quidem alia imagines tantum, alia ſermones ore aliorum prolatos ſcripto exhibent, alia literas, & quicquid calamô ab aliis conſignatum eſt, utcunque ſecretiſſimum, monſtrant. Apud Argivos ante Cereris templum ſpeculum fuiſſe ex Pauſania in Achaic. notat Natalis Comes *Mytholog. lib. 9. p. 944.* pertenui funiculo ſuſpenſum, & ad aquam fontis ibi exiſtentis demiſſum; in quo ægri peractis prius ſacrificiis de more ejus loci vel certam ſanitatem, vel certiſſimam mortem ex offerentibus ſeſe in ſpeculo imaginibus ſunt intuiti. Sed id non niſi ad comprobandam illam religionem ab impuris dæmonibus effectum eſſe, rectè ibidem advertit. Speculum Catharinæ Mediceæ Magus quidam oſtendiſſe fertur, in quo tanquam in anguſto conclavi Reginæ filiorum quilibet toties circumambulabat, quot annos regno eſſet præfuturus, cumque Henricus III, ſuas perio-

periodos abſolviſſet. Dux Guiſius quaſi fulgur ſpeculum percurrit, & poſtea etiam Navarræ Princeps bis ſupra vicies ſeſe oſtendens confeſtim diſparuit. Ludit & illudit Dæmon Catoptromantiæ arte, ut homines ſeu ex ſingulari curioſitate, ſeu vindictæ cupiditate impulſi ignota & futura illicito modo recognoſcendi cupiditate amplius inflammentur, nefanda patrent, & Dæmonis, non Dei, patrocinium cum æterno animæ exitio quærant. Vide quæ ex Rob. Holkoth adduximus *Part. 4. Sect. 1. cap. 11.* §. 6. Exempla varia quoque collegit Freudius *Quaſt. 84.* Item Schottus *Phyſ. Curioſ. lib. 4. c. 13.*

§. 16. *Veſtimenta*, eorumque particulæ maleficiorum etiam materia fiunt, quibus perſonas remotas quoque, quarum iſta ſunt, faſcinant: prout malefica quædam in Iſpruch ſe jactare ſolebat, quòd ubi ad minus filum ex veſtimentis alicujus detenti haberet, tantum efficere poſſet, ut quantumcunque tormentantur etiam usque ad mortem, nihil fateri poſſet, Freudius *Quaſt. 315. n. 4.*

§. 17. *Quid Magi & incantatores cum acu, quâ cadaver in funebri veſte fuit conſutum, ad veneficia agant, novis nuptis virilem potentiam auferendo, haud ſcribendum, ne ad talia occaſio detur*, inquit Kornmannus *de Mirac. Mort. Part. 5. cap. 22.* *Amuleta* & *ſigilla* magica huc ſpectant, characteribus & figuris ad certum ſiderum poſitum inſignita & fabricata, quorum artifex inſignis Paracelſus ſchemata in libris ſuis Archidoxeos Magicæ varia exhibet. Inter *characteres* alios plurimos duos tantum veros & præcipuos eſſe ſcribit: horum primus, ait, conſtat ex duobus Trigonis ſuper ſe invicem ita depictis, ut ſexagonum conſtituant, & ſingulorum angulorum ſpaciis inſcribere jubet unam ex ſex literis nominis divini ADONAI. Alterum dicit priori eſſe potentiorem & efficaciorem, & eſſe Pentagonon ſive 5. angulorum acutorum; in quorum ſpaciis inſcribendas docet quinque literas ineffabilis nominis divini JEHOVA. Aut ſingulis ſpaciis inſcribendas docet quinque ſyllabas vocabuli *Te-tra-gram-ma-ton.* Subjungit etiam olim Iſraelitas virtute horum duorum characterum inſignia miracula perfeciſſe, & non reperiri in ullis Magorum, aut Necromanticorum libris characteres efficaciores hiſce duobus. *Qui ſi*, inquit impudico ore, *in placentulam melleam, aut oſtiam ſacrificulorum, quam noſtri Ablat vocant, depingantur, & patienti ad comedendum exhibeantur,*

antur, ab obſeſſis ſpiritus immundos expellunt, Diabolum fugant, & omnes morbos magica malitia inflictos, tam animi, quàm corporis, omnesq; alias infirmitates, ubi aurum potabile, & quinta eſſentia antimonii nihil efficere potuerunt, tollunt & perſanant, & ne, inquit, *quiſpiam dicat, hac in parte me peccare contra ſecundum præceptum, is ſciat, me minimè peccare, cùm divinis nominibus non ad perniciem, ſed ad ſalutem hominum utar. Dicant ad hæc, quicquid velint, Theologi hypocritæ. Annuli* Magici exemplum lege infra *Part. 6. c. 12.* § *13.* Talem habuit etiam Gyges, qui cum palam annuli ad palmam converterat, à nullo videbatur, ipſe autem omnia videbat, Cicero *3. Offic. cap. 9. ex Platon. 2. de Rep.* Aſt nullius annuli, quacunque etiam ex re conficiatur, talis deſe eſt virtus, ſed potius ſpiritus ejus, qui hodie quoque ejus, quem vult capere, genio ſe accommodans, annulo ſe capi ſimulat, h. e. Dæmonis.

§. 18. Plura ex artificialium ſerie congerere ſuperſedemus: horum tamen quædam craſſæ Magiæ inſervire primo mox intuitu quivis advertit, ut quæ in nomine Dæmonum fiunt & elaborantur, quæ effectum natura ſimpliciter impoſſibilem edunt, v. g. longiſſimè diſſitos ſagitta trajicere, in cryſtallo ignota & remota certis ſaltem perſonis monſtrare &c.. Quædam verò ad Magiam ſubtiliorem ſpectant, & ſunt ea, quæ evidentem ſuperſtitionum apparatum non habent adjunctum: quæ verò ſuperſtitioſa videntur, ſub apparente (ſed in rigoroſo examine mox diſparente) ratione, aut occultarum qualitatum tegumento, aut per occultum ſiderum influxum quodam modo occultari poſſunt, v. g. ſi quis lethali pleuritide decumbit, ſolent aliqui confeſtim lanionum cultros è carnificinâ tollere, & potui ægrotantis immergere, credentes, quoniam ſicut cultri confoſſionis ſunt inſtrumenta, ita crebram lateris puncturam illorum virtute pelli ac ceſſare: Item ſi quis per hæmorrhagiam crebram copioſius ſanguinem fundit, eum ſceptri à judice ſuper necis reum ſententiam proferente diffracti fruſtrum in manibus tenere, id quod & alia plura advertit Raymundus Mindererus in *Threnod. ſua Medica cap. 12.* Sed qui ad rationis incudem hæc & ſimilia revocaverit, eorum ad effectus determinati productionem jactatorum abſurditatem vel nullitatem, vel (niſi forſan in pau-

Digitized by Google

cis quibuſdam imaginatio aliquid effecerit) ipſius Dæmonis quoque ad gratificandum promptitudinem deprehendet.

§. 19. *Mixta*, atque ex naturalibus & artificialibus compoſita, aut confuſa materia magica jam eſſet proponenda, ſed operæ pretium non eſt, quia ex dictis ea intelligere, & obvia hujus farinæ exempla ad hanc ſedem quivis revocare facilè poteſt. Unicum exempli loco ex Wiero *lib. 5. cap. 5 num. 6.* dabimus. *Ut fur deprehendatur, accede fluentem aquam, inde collectos tot numero lapillos, quot ſunt, de quibus furtum commiſſum ſuſpicaris, domum confer & ignefcant. Hinc ſub limine ſepeliantur, per quod ingredi conſueverunt homines, & triduum relinquantur, poſtea ante Solis ortum eximantur: deinde ſcutella cum aqua imponatur circulo, transverſa obliquaq; mixtim cruce inſignito, cui inſcriptum eſt: Chriſtus vincit &c. Scutella adhac cruce ſignata, & formula conjurationis per Chriſti paſſionem, mortem & reſurrectionem adhibita, in aquam ſinguli lapilli in cujusq; ſuſpecti nomine conjiciantur: & ubi ad rei lapillum fuerit ventum, tum calculus, tanquam ignitum ferrum, fervorem concitat. Ut inſontem gravet fraudetq;, ejusmodi fingere ebullitionem diabolo non eſt difficile.* Varia hîc, naturalia & artificialia, quæ omnia abſurda, junguntur.

§. 20. Summatim loquendo, omnia, quæ uſui humano inſerviunt, inſtrumenta magica fiunt tum, quando ex Cacodæmonis pacto ſeu explicito, ſeu implicito ad faſcinandum adhibentur, atque ab iis effectus poſtulatur, qui eorum virtutem naturalem ſuperat; neque etiam res promiſſionem habet, à ſupernaturali ſuperiori, ſeu divino ſeu angelico effectum eſſe expectandum.

PARS VI.

De

MODO FASCINATIONIS MAGICÆ,

CAPUT I.

Modus eſt nodus, hoc eſt, explicatu difficilis. Nodi Caſſiotici. Si modus in phyſicis ſæpe ignoratur, quantò magis in metaphyſicis? τὸ quomodo decepit Wierum, ut hiſtoriam Regis Duffi in dubium vocaret. Diabolorum opera tribus modis efficiuntur: pleraque ſine naturæ adminiſtra ope efficere neſcit. Actio Dæmonum ab ipſo effectu diſtinguenda: iſta ſemper vera, hic ſæpe apparens eſt. Corporalis obſeſſio quomodo fiat? Quomodo per imprecationes immittantur Dæmones? Obſeſſio ſpiritualis quomodo fiat? Satanam cor intrare, cor implere, quomodo intelligendum? Obſeſſio hæc ſuos habet gradus. Satanæ in ea technæ. Suggeſtio quomodo fiat? Intellectus faſcinatio. Quomodo Dæmon artes & ſcientias doceat? Exempla. Ars Notoria. Non cujusvis intellectum Dæmon ſcientia & arte illuſtrat: illuſtrat usq; ad aram religionis: bona animi confert, ut animam ipſam lucretur. Hiſtoria. Scientiæ per res naturales momento non acquiruntur. Hiſtoria de Craca anguium tabe ſcientiarum copiam ingenerante privigno. Abſurdum quidem medium, malè tamen propterea hiſtoriam ipſam negat Wierus. Quomodo ipſam ſedem intellectus Dæmon perficiat? Mediatè etiam per phantaſiam intellectus faſcinatur. Modus quo ſe anima rationalis ad ſpecies objectas applicare poteſt.

§. 1. AD *Modum*, qui formalis rationis vices in actionibus gerit, delabimur, qui quantò jucundior, tantò profundior, & inveſtigatu difficilior. Proinde *Modus nodus*, cujus character τὸ *quomodo*. Nodus jam ſolutu facilis, jam difficilis, ſæpe indiſſolubilis, qui non ſemper craſ-

ſus

ſis rationis humanæ manibus,ſed gladio Spiritus S. ſolo ſolvendus,& qui ſacros nodos acutis faſcinatæ rationis unguibus ſolvere tentant, citius in filamenta externas nodi partes diſcerpunt, quàm nodum ipſum ſolvunt, h. e. ſchismata & hæreſes pariunt: imò nodos quidam ſoluturi Caſſioticos nodos ipſi nectunt. Caſſius mons eſt, & ejusdem nominis civitas in Ægypto vicina Peluſio. Ei genti quaſi genuinum ac gentilitium eſt, miros quosdam nodos nectere. His ſimiles multi in explicandis modorum nodis evadunt, qui, dum nodos ſolvere laborant, novos & miros in eodem filo nectunt, veritatemque explicando implicant. Mihi in re ardua & difficili ne idem quandoque ſit eventurum, vereor: ei tamen qui meliorem ſolvendi modum monſtraverit, vacivas aures & oculos præbere non renuam. Latent in modo τὰ βάθη τοῦ Σατανᾶ. *Apocal. 2. verſ. 24.* Iſta autem quis explicabit?

§. 2. Si in phyſicis & rebus materialibus ſæpiſſimè modus nodus eſt Gordius & Herculeus, hoc eſt, indiſſolubilis, quid fiet in metaphyſicis, & rebus à materia abſtractis, ſenſus (à quibus tamen omnis ferè cognitio noſtra incipit) fugientibus? Homo mediante ſemine generat, & ſe multiplicat: at quomodo ſe multiplicet, & animam numero novam ſpecie eandem producat, homo ipſe neſcit. Brutorum familiaritas quotidiana neminem in eam deduxit notitiam, ut explicare queat, quomodo in iſtorum generatione animæ, quæ antea in brutis actu tales non extiterant, actu eſſe incipiant ſine animarum generantium vel diviſione, vel deciſione, vel decremento. Formas in rebus naturalibus omnibus per qualitates, & has per effectus deprehendimus: at qualitatum modus emanandi ſemper, modus verò agendi frequentiſſimè obſcurus manet. Præclarè proinde & modeſtè Cl. Sperlingius *Anthropol. lib. 1. cap. 3. Quæſt. 11. Sæpe*, ait, *re patente latet modus. Omnes rem videmus, modum capiunt pauci. Vivit planta, vivit animal: at quomodo, vix fragilitas capit noſtra.* Si jam modus agendi phyſicus phyſicum latet, quis agendi modum metaphyſicum Dæmonibus in actu faſcinationis, ut cauſæ principali proprium, indagare, aut comprehendere animo & ſpe præſumet? præſertim cùm illud ipſum agens, quia ſpiritus eſt, occultum ſit, in occulto agat, qualitates ſuas, quæ homini ſemper occultæ, in occulto exerceat, ſuumque influxum ſtudio ex fraude, ne pietatis & juſtitiæ Sacerdotibus factio magica facilè prodatur, occultet. In nonnullis quidem, quid

poſſibile ſit, & quibus poſſibilitas modis in actum deduci queat, in genere indicari poteſt; at modus certus in actione certa in ſpecie indicari nequit. In multis tandem illa veteris judicii formula utendum: *Non liquet.*

§. 3. *Τὸ quomodo*, Wierum decepit, ut hiſtoriam Regis Duffi fabulis annumeraret. *Quomodo*, inquit, *ſimulacrum cereum liquefactum potuit ad regis imaginem confectum eſſe dignoſci? Unde in ſejunctiſſimo intervallo, vis toſtionis, liquoris infuſi, ſimulacri & carminum recitatorum, in Duffum reſultare potuit? Quomodo item Rex in ſudorem ſolvi quivit, & macie confici liqueſcente cerâ, quum cera igni admota facilè & brevi tempore defluat, regem autem longo tempore morbo hoc contabuiſſe narretur? Quomodo etiam ex conſumpta cera mors ſubſequi?* At ſi rationibus phyſicis magorum actiones metiri, & quæ adhibetur, materiam omnem ad rationis ſtateram revocare vellemus, facinora pleraque maleficorum forent neganda; quia quam perficiendis ſuis actionibus adhibent, materiam modò non ſemper vanam eſſe & abſurdam, atque ad efficiendum ea, cujus gratia adhibent, impotentem, qui rationis potens eſt, inficias nemo ibit. Itaque materialia pleraque ſigna ſaltem ſunt, & ſymbola fœderis atque conſenſus Lamiarum, quibus poſitis ad magicarum actionum productionem ex pacto Satanas concurrit. Sed quomodo concurrat, & quomodo primam & ultimam manum, ut loqui ita liceat, imponat ſpiritus, hoc ipſum mentis æquè ac corporis oculos fugit. *Sæpiſſimè enim talia ſunt, ut nulla virtus ac ſubtilitas humana ad id ſufficiat*, fatente Philoſopho acutiſſimo Suarezio *libr. 2. de Superſtit. cap. 16. num. 1.* Itaque & brevem & mancum fore omnem noſtrum in indagando modo laborem, & ubique aliquid caliginis ac ἀλύτου obſervatum iri, inficias ire nolumus. Neque tamen dicendorum brevitas, inveſtigandorum difficultas, & tractandorum obſcuritas à conatu nos abſtrahat, qui brevia etiam & tenuia ad ſuperiora confirmatum & illuſtratum accedere confidimus. Servabimus autem methodum in objecto primario, quod homo eſt, ratione totius & partium, præcipuè ratione facultatum obſervatam.

§. 4. Præmittimus tamen circa modum, omnia Diabolorum & Magorum opera uno ex his tribus modis effici, vel per deluſionem, vel per motum localem, vel per applicationem activorum cum paſſivis. Deluſio-

Digitized by Google

Deluſiones ſeu præſtigiæ multæ ſine naturalium ope non fiunt. Activa & paſſiva è naturæ ſinu pariter petuntur: ea etiam, quæ loco moventur, in naturæ foro ſolo habentur. Ipſe Dæmon virtute propria ſaltem in conjungendis, ſeparandis & transferendis rebus utitur, virtute aliena, rerum ſcilicet naturalium, quam ipſe de ſe non habet, ad faſcinationis negotium neceſſaria fretus. Quomodo verò activa paſſivis applicet, quæ illa ſint, & qua qualitate imprægnata, qua quantitate, quo loco & tempore fiat applicatio, quis Dæmonum complicum numerus, qui ſint permisſionis divinæ limites, & quæ alia in ſpiritus operatione notari debent, nemo oculis tam mentis, quàm corporis benè percipit. Adeò callidè polytrophus ille & multiformis circulator decipiendis humanis ſenſibus invigilat, ut vix deprehendatur, niſi quodammodo ex effectu præſente rationem naturæ evidenter ſuperante. Proinde actionum magicarum cauſas, quæ plures unius effectus eſſe poſſunt, certò determinare ratio neſcit, easque non tam effari, quàm hariolari licet. Ignorata autem cauſa, ignoratur etiam modus. Efficiunt Dæmones corporea, adminiſtra natura: ſpiritualia, propria indole: & iſta in operibus res creatas, hæc in rebus animam attinentibus. Naturæ ſolius operatio nunquam de ſe mira ſiſteret, niſi artificioſa ſubitò collectarum naturalium rerum applicatione illam Dæmones juvarent. Hac ratione cauſæ naturales propriis ſuis viribus quodammodo præſtantiora dant effecta. Imò & ea, quæ præſtigiatoriè fieri dicuntur, absque adminiſtra natura non ſemper fieri inferiùs patebit. In actionibus verò per præſtigiarum deluſiones productis ipſa actio ab effectu diſtinguenda eſt. Actio quidem vera ſemper eſt, non autem effectus ſemper talis eſt, ut exiſtimatur, ſed apparens ſæpe eſt. *Unde*, inquit Suarez. *lib. 2. de Superſtit. cap. 16. num. 1. diſtinguendo omnes actiones Dæmones ab his fictionibus hominum dicere poſſumus, omnia opera Magiæ verè & realiter eſſe opera Dæmonum, ſicut dici veriſſimè poteſt, columbam, quæ in baptiſmo Chriſti apparuit, actione verâ & propria Angelorum bonorum formatam fuiſſe, quia ſive illa fuerit vera columba quoad ſubſtantiam talis animalis, ſive tantum imago ejus, utroq; modo debuit induſtria & motione Angelorum formari. Ita ergo in præſenti ſupponimus, hos corporeos effectus vel motus, qui per Magiam fiunt, per realem ac veram operationem Dæmonum fieri. Inquirimus autem de ſubſtantia ipſorum effectuum, qualis ſit, id eſt, an ſint veræ res, quales*

Digitized by Google

apparent, vel ſolùm appareant per effectionem aliquarum veluti imaginum, ſpecierum, aut phantaſmatum, quæ omnia generali vocabulo præſtigia vocamus.

§. 5. *Totum hominem* in totius, ſeu corporis & animæ obſeſſione ſimul facta; partes autem, & quidem corpus in corporali, & animam in ſpirituali obſeſſione diſtinctim ortâ, faſcinari diximus. *Corporalis obſeſſio*, quando corpus à Dæmonio agitatur (δαιμονίζεται, ut habetur *Matth. 15. v. 22.* Germanus dicere poteſt, durchteuffelt) quomodo fiat, non ita planum. Spiritus malignus, dum corpus occupat forma quidem aſſiſtens eſt, informantis tamen animæ, quæ ratione eſſentiæ ſpiritualis eſt (quod de quavis etiam formâ ſubſtantiali, Schoockius *Phyſ. General. Diſp. 3. §. 15.* confirmat) indolem imitatur, & vel quasdam, vel omnes & ſingulas corporis partes intima ἐγχωρίου permeat, ſeipſum illis communicat, easdem καθ' οὐσίαν & ἐνέργειαν inhabitat, & pro lubitu libituque, ſed cum tyrannide regit, movet & agitat, in tantum tamen, in quantum divina Majeſtas permittit. Der den Leib einnimt und denſelben verderbt / Dn. D. Danhauerus im Scheid-und Abſage-Brieff *pag. 90.* Quemadmodum anima hominis, ita ſe Dæmones habent in corpore, quamvis interim alias Dæmones, alias anima habeat operationes, arctius etiam cum corpore anima, quàm Dæmones conjunguntur, uti Thyræus *Part. 1. Diſp. de Dæmoniol. cap. 10.* §. 2. bene advertit. Non autem neceſſe eſt, ut ubi operantur, ibi ſint αὐτοπροσώπως ipſi ſpiritus. Nam ut Thyræus *loc. cit. §. 5.* ait, *poſſunt hoc loco exiſtere, & alio operari.* Alia eſt ſphæra activitatis Dæmonum, alia præſentiæ. Igitur ſi tuber in aliqua hominis parte excitant, ſi obſeſſorum linguam protrudunt, ſi moleſtia hoc vel illud membrum afficiunt, non mox ibi ſpiritum eſſe neceſſe eſt dicere. Omnia hæc Dæmonum virtute fieri poſſunt, quæ ad plura, quàm ipſorum ſe præſentia extendit. Similiter dum aranei aut muſcæ in obſeſſorum ore conſpiciuntur, non ita iisdem Dæmones includimus, ut extra illa non ſint. Poſſunt hæc animalcula producere, & in iis latere, poſſunt quoque extra ipſa ſubſiſtere, & nihilominus, quò libet, impellere.

§. 6. Dæmonem hominem obſeſſurum, Deo ex juſto & occulto judicio permittente, ingredi diximus vel per ſe, vel ad Magorum imprecationes. Quomodo autem, & per quas partes ingrediatur, curio-

ſum eſt diſputare. Cùm enim ſit ſpiritus agilis, totumque hominis corpus pervium, obſtaculo ei nihil eſſe poteſt. At cùm inferior in ſuperiorem, adeòque & homo in Dæmonem nullam habeat poteſtatem quæritur, qua ratione à Magis immittantur Dæmones? Reſpondemus cum Schotto *Phyſ. Curioſ. libr. 4. cap. 4. hoc non provenire à facultate cogendi, quam Magi ac malefici habeant; ſed vel ad imperium, vel potius ad petitionem maleficorum Dæmones ſuperiores cogunt inferiores, ut, ſi Deus permittat, deſtinatum hominem invadant, vel Dæmones ipſi, poteſtate ſibi à Deo facta, ſponte accurrunt, & ex pacto hominem invadunt, fingentes, ſe obtemperare, imò & cogi.*

§. 7. *Animam* hominis vel ratione facultatis propriæ, ut eſt rationalis, vel ratione facultatum communium, ut eſt forma hominis informans à Dæmone faſcinari diximus *Sect. 1. cap. 1. §. 8. Ut eſt rationalis* faſcinatur, vel *immediatè* in obſeſſione ſpirituali, vel *mediatè*, per phantaſiam corruptam, de quo *cap. ſeq.*

§. 8. *Obſeſſio Spiritualis* non juxta obſeſſionis corporalis modum venit intelligenda, quaſi ſpiritus malignus in animam hominis illabatur eamque ſecundùm ſubſtantiam impleat & occupet, hoc enim ſoli Deo competere dictum eſt *Part. 2. Sect. 1. cap. 2. §. 8.* Satanas quidem Ananiæ cor impleviſſe *Act. 5. v. 3.* & in Judam intraſſe *Luc. 22. v. 3.* dicitur, ſed hoc ita accipiendum eſt, quòd iniquas iniquarum cogitationum perſuaſiones de Chriſto Judæis prodendo & tradendo in cor Judæ immiſerit, ut *Joh. 3. v. 2.* exponitur. Diaboli perſuaſiones qui ſequitur, τόπον τῷ διαβόλῳ locum Diabolo dat, quod Paulus *Eph. 4. v. 27.* perhibet, Didymus Alexandrinus *ſub finem libri 3. de Spir. S. ap. Hieron. Tom. 6. Oper. p. 33.* citante D. Gerhardus *Harmon. Evangeliſt. Chemnitio-Lyſerian. cap. 168. p. 1155.* ad illud, quod Satanas Ananiæ cor impleviſſe dicitur, reſpondet, quod *Satanas mentem alicujus & principale cordis impleat, non ingrediens eum & in ſenſum ejus atque ut ita dicam: in aditum cordis introiens, ſiquidem hæc poteſtas eſt ſolius Trinitatis, ſed quaſi callidus quidam & nequam, ac fallax fraudulentusq́; deceptor, in eos animam humanam malitia affectus trahat per cogitationes & incentiva vitiorum, quibus ipſe plenus eſt.* Ad hoc, quod Satanas Judam intraſſe dicitur, reſpondet, quod *obſervans Diabolus, quibusdam motibus & operationum ſignis, ad quæ potiſſimum vitia Judæ cor proclivius, deprehenderit*

derit eum patere inſidiis avaritiæ , & reperta cupiditatis janua miſerit in mentem ejus, quomodo deſideratam pecuniam acciperet, & per occaſionem lucri proditor Magiſtri & Salvatoris ſui exiſteret , argentum proprietate commutans & ſuſcipiens precium ſceleris à Phariſæis atque Judæis. Hanc ergò cogitationis occaſionem locum tribuiſſe Satanæ, ut in cor ejus introiens impleret eum peſſima voluntate. Introiviſſe igitur non ſecundum ſubſtantiam, ſed ſecunndum operationem, quia introire in aliquem increatæ ſit naturæ ejus, quæ participetur à pluribus; imparticipabilem autem eſſe Diabolum, quippe non creatorem ſubſiſtentem &c.

§. 9. Faſcinatio hæc ſpiritualis ſuos habet in variis gradus. Gravis eſt & evidens in filiis incredulitatis, in quibus ἐνεργεῖ operatur *Eph. 2. v. 2.* (metaphora à corporali obſeſſione deſumta) quos ſibi tum per deliberati conſenſus impetrationem , tum per operis executionem ſubjugare laborat: acrior , ſed obſcura in piis, ſiquidem nec pii, & fideles à faſcinatoris ſtygii tyrannide ſunt immunes, quos per varias technas in inſidiis tentat. Inſidias aliquantulum verbis tropicis detexit B. Ephræm *Sermon. Exhortat. ad Fratr.* citante Fileſaco *de Idol. Mag. pag. 7.* quæ quia ponderoſa ſunt, ea omittere nolo. *Caveamus*, inquit, *ejus inſidias, quoniam per eas adverſum nos decertat, ne dum nos velut ex omni parte ſecuros ducimus, ipſe ſibi ingrediendi locum inveniat. Si enim tanquam leonem firma murorum communitione ipſum arceamus , tanquam canis efficitur, ut propter vilitatem eum minimè devitemus. Si ut canem excludamus , volucris inſtar per feneſtram ingreditur. Metuimus eum, dum aquilam ſe exhibet, & mox paſſerculus apparet. Ejicimus ut corvum, velut apis inſilit: cumq́ in omnibus cognoverimus eum, tunc in culicem ſeſe transformans, non exigua nos injuria afficit.*

§. 10. Dæmon utroſque & fideles obſeſſurus faſcinare audet,& infideles obſidens faſcinare pergit ſuggeſtionibus & inſpirationibus pravis, quæ tela ignita Apoſtolus *Eph. 4. v. 16.* vocat. Quomodo autem tela ejus ignita immittantur, ſeu ſuggeſtio & inſpiratio fiat , non ita evidens eſt. Spiritualis cùm ſit, ſpirituali ea explicanda modo, quem ſanè hominis intellectus ex aſſe non percipit. *Miſſio iſta ſpiritualis ſuggeſtio eſt, non ſit per aurem, ſed per cogitationes: ac per hoc non corporaliter, ſed ſpiritualiter*, inquit Auguſtinus *Tr. 53. in Joh.* Modum nonnihil Michaeli Pſello Marcus, in Cherſoneſo Græciæ contermina, vitam ſolit-

ſolitariam degens, ſive Marcus iſte fuerit Dæmonii cultor, ut Wierus *lib.1.cap.14.§.1.* eum appellat, nec ne, eleganter tamen explicavit. Ita ille apud Pſellum: *Spiritui, qui nobis ineſt, phantaſtico propinquant Dæmones, utpote, quia & ipſi ſpiritus ſint: verba perturbationum & voluptatum nobis inſinuant, non emittentes quidem vocem pulſatione quadam & ſonitu, ſed ſermonis ſuos absq; ſonitu immittentes.* At quonam pacto, inquam, reſpondet Pſellus, ſine voce ſermones nobis ingerere poſſunt? Quid mirum, ait Marcus, ſi modo illud animadvertas, quemadmodum videlicet, qui loquitur, ſi procul loquatur, vehementiore clamore eget, factus verò propinquior, in audientis aurem ſuſurrando ſubloquitur: qui, ſi poſſet cum ipſo animæ ſpiritu copulari, nullo ſono prorſus egeret, ſed ſermo ejus voluntate conceptus, nullo penitus ſono audienti illaberetur. De ſuggeſtionibus iisdem Dn. D. Danhauerum eleganter *Theol. Conſcient. p.147.* differentem placet audire. *Tentare,* inquit, *ſolet hic tenebrio vel palam, craſſe ac immediatè, quaſi pirasmo afflixit Apoſtolum colaphis caſum, & palo ſauciatum: vel clam tecte ſubtiliter per tela ignita ſubitò immiſſa, opinione citius ferientia, ipſis quandoq; precibus ſcævum quid injicientia, per ſuggeſtiones inſtar ignis aut fulminis vibrati, penetrantes, inflammantes, ſubtiles, celeres, quibus inflammat ſubjecta inermia, & facile vincit, cùm intra obſidionem concupiſcentias inveniat, quaſi proditrices, in his ſemen ſuum effundit pater mendacii, ut tandem prolem pariat ſui ſimilem, filium Belial.*

§. 11. Ita intellectum Dæmon immediatè faſcinat, ſed moraliter ſaltem, & indirectè, aut occaſionatè, non autem phyſicè & directè, id quòd ſupra *Part. 4. Sect. 1. cap. 2. §. 3.* indicavimus. Intellectum poteſt afficere abſque media phantaſia aut phantaſmatibus, eidemque ſpecies intelligibiles immediatè proponere & imprimere, ſive id fiat per illuminationem, ſive per inſpirationem, ſeu vocem ſpiritualem, nos non adeò diſputabimus: quanquam nec prius dubium eſſe queat, quia, ſi de Angelis bonis conceditur, eos intellectum hominum movere illuminando, de malis Angelis negari nequit, vel ideò ſaltem, quia in naturalibus æqualis ſunt poteſtatis utrique. Faſcinat etiam Dæmon naturale & præhabitum lumen intelligibile, per ſpecies intelligibiles novas illud obſcurando & confundendo. Obſcuratus ita intellectus & per ſpecies intelligibiles erroneas corruptus, niſi revelati verbi lumine

reformetur, varia hæreſium & errorum monſtra parit, imò phantaſmatibus ſuis immiſſis homines adeo turbare poteſt, ut vix aliud queant advertere, vel reſpondere, quàm quod ab eo ſuggeſtum fuit. De hoc intellectus ſive animi faſcino Aretius *Probl. Theol. Part. 3. p. 342.* ita diſſerit: *Faſcinum animi eſt*, inquit, *quando Satan pravis dogmatibus corrumpit fidem & veram Chriſti doctrinam, ut in articulo juſtificationis, Galatæ mutata ſententia putabant, Chriſti meritum non ſufficere ad ſalutem, niſi circumciſionem ſimul, & alia legalia obſervarent. Hæc corruptela doctrinæ faſcinum Satanæ erat per falſos doctores injectum. Ideò Apoſtolus ad Gal. 3. inquit: Quis vos faſcinavit, ut non crederetis veritati? Huc pertinent igitur omnes omnium temporum hæreſes & ſecta circa fidem. Ut enim corpus & oculi faſcinantur, ut credant ſe videre, quod minimè verum: ſic animus pravis opinionibus imbutus à veritate recedit, ut credat mendacio, interim juret per omnia ſacra, veras ſe amplecti ſententias.* His ſubjicimus elegantem B. D. Chriſtian. Chemnitii diſcurſum, ex ejus *Diſput. Inaug. de Tentation. Spiritual.* §. 18. in quo quomodo intellectum hominis Satan adoriatur, & faſcinet, nervoſè tradit. *Quemadmodum*, inquit, *ſecundum Philoſophos triplex eſt Operatio intellectus: Simplex rerum apprehenſio: Compoſitio; & tandem Diſcurſus: ſic etiam Satanas tripliciter adoritur intellectum hominis: Primo; per modum ſimplicis apprehenſionis, repræſentando nempe objecta vetita; ſicut in Paradiſo fructum arboris vetitæ Evæ objiciebat. Secundò: per Compoſitionem & diviſionem; ſuggerendo enunciationes, in quibus compoſita ſunt, quæ ſecundum verbum Dei eſſent dividenda: & in quibus diviſa, quæ juxta idem eſſent componenda. Sicut ad Evam dicebat: Nequaquam morte moriemini; Perſuadebat item: Arborem vetitam facere ſapientem, Eos fore ſicut Deos. Et ſicut multis etiamnum blaſphemas, impias, perditas & Verbo Dei contrarias ſuggerit propoſitiones: v. g. non eſſe DEUM; DEUM eſſe injuſtum; DEUM non amare homines; Biblia non eſſe verbum DEI; Nullum eſſe infernum; Mortuos non eſſe reſurrecturos; Sacram Cœnam eſſe rem leviculam, & nullius ponderis: & quæ ſunt ferè infinita alia mendacia, & propoſitiones falſæ ac impiæ, quas Satan hominibus ſuggerere ſolet. Tertio per Diſcurſum: quando ad confirmandas ſuas mendaces enunciationes, etiam rationes affert, exempla, aut*

causas

Digitized by Google

cauſas, & audacter mentitur, omnem concutiens lapidem, & falſa veris miſcens, fallaces quoque conſequentias nectens; aut S. Scripturam depravans, totumq; Acheronta movens, ut, intellectum obtenebret, & per intellectum voluntati poſtea imponat, tandemq; in gravem lapſum tentatio deſinat. Etenim hic mille artifex Satan, nec explicari poteſt, quot modis regiam hominis ſedem, intellectum turbare conetur & evertere: quoniam novit, hac occupata regia, totum deinceps hominem à ſe teneri poſſe. Quamvis non negemus, Diabolum etiam aliquando dictamen intellectus planè pravertere poſſe: vehementius commovendo ſenſus, aut concitando affectus: vel impellendo voluntatem: Ut non expectato, quid intellectus cenſeat, homo ſalutis prodigus & ſecurus in gravia ſcelera labatur, & videns meliora probansq;, tamen deteriora ſequatur, ut maximè fieri ſolet in ebriis, iracundis, aut aliis enormibus vitiis & peccatis habitualiter aſſuetis.

§. 12. Quomodo Dæmon artes atque ſcientias ſua mancipia doceat, ex dictis pariter patet. Sive autem ſuos informet immittendo lumen ſpeciei intelligibilis, quo tanquam principio intelligendi ad conceptum formalem de ſcibili ante ignoto promtè formandum atque ad intellectionem eliciendam juventur; ſive ſuggerendo ſcibilia velociſſimè, ſic quidem, ut Magus, cùm velocitatem non percipiat, ſimul & in inſtanti ſe didiciſſe exiſtimet, quæ ſucceſſivè & in tempore breviſſimo acceperat, nos hoc loco non curamus. Faſcinum diabolicum quomodo hîc occurrat, dixiſſe ſufficiat: rationem appellationis dedimus ſuprà *Part. 4. Sect. 1. cap. 2. §. 4.* Atque ita omnes, qui noſtro ſeculo magnos ſcientiarum & linguarum theſauros, quos nunquam ante tenuerunt, & ſine labore & exercitio, ſine lectione & auditione acquiſiverunt, monſtrant, Dæmonis, non Dei, ope fruuntur. Deus enim miracula talia, conferendo ex ſinu gratiæ ſingularis ampliſſima ſapientiæ munera, hodiè non facit, nec in Eccleſia ſua plantata ſe facturum promiſit, neque cur ſibi ſingulariter conferantur, indicare poteſt ullus. Tales ſunt fanatici quidam hæretici, qui cùm antea eſſent literarum ignari, Scripturam S. & res Theologicas memoria ſubitò pronunciant: item Enthuſiaſtæ, quorum catalogo etiam Peucerus comprehendit mulieres, Sibyllas, & *omnes Diaboli fatidicos miniſtros, quos æmulatione veri Dei, qui per Prophetas ſanctos locutus eſt cum patribus, Diabolus finxit, ne cedere Deo videretur.*

deretur, Lib. de Divin. tit. de Θεομαντεία *pag. m. 132.* In eodem catalogo Voetius Ignatium Lojolam, cui Diabolus ingentem copiam divinarum intelligentiarum in animum influxerit, reperit. Huc vani Notoriæ (& quæ hujus ſpecies putatur, Paulinæ) Artis cultores referuntur, Pariſiis jam olim Anno 1320. damnati. Hujus artis diſcipulus primò per confeſſionem, totius vitæ maculas eluit, & per ſeptem ſeptimanas continuas quotidie ſeptem Pſalmos & certas preces recitat, jejuniis & bonis operibus ſe exercet, quibus peractis aliæ precum concipiendarum formulæ præſcribuntur, in ſeptem primos novilunii dies recitandæ ipſi Sole quotidie oriente, & poſtremò ſibi diem eligit, in quo ſolus exiſtit in templo, vel in agro, & flexis genibus manibusque ad cœlum ſublatis ter primum verſiculum hymni, *Veni Sancte Spiritus*, pronunciat, quod cùm fecerit, repente non minus, quàm Salomon, Apoſtoli & Prophetæ omni ſcientia eundem impleri dicunt, ut è Petr. Cirvelo narrat Torreblanca *lib. 1. Dæmonol. cap. 14. num. 2.* ubi artis iſtius vanitatem damnat & confutat. Ejusdem commatis ſunt, qui per ſpirituum familiarium aſſiſtentiam ſplendida animi dona & omnis ſcibilis divitias anhelant.

§. 13. Non tamen obvii cujusvis, ſed ejus, qui malitiæ magicæ nomen dat, nec cujusvis bubulci & agreſti robore nati hominis, ſed eorum faſcinat & illuſtrat ingenia, qui ad magna nati ſublimiorum rerum gratia curioſiùs mentis & ingenii alas explicant. Sic enim, quia alia ratione vix capere poteſt prudentia ingenia, in tali puteo ſuffocat: ſimpliciores verò ſua inſcitia perire mavult, quàm ut per prudentiam & ſcientiam etiam fucatam, forſan ſapere & ad meliorem frugem ſe recipere diſcant. Illuſtrat verò intellectum, ſed ad aram usque religionis veræ, Fidei verò ſalvificæ notitiam ut augeat, tantum abeſt, ut potius præſentem omnem obſcuret, & expungat, quæ ſumma eſt ignorantia & cœcitas. Sed artes & ſcientias dona Dei eſſe, ſi forſan objicis, admitto hoc de vera ſcientia & arte intellectum, quarum habitus excellentiſſimus vel per uſum & experientiam ex ſupremi Numinis benedictione perpetuo perfectionis gradu coronatur: vel Dei omnipotentis larga inſpiratione imprimitur, ita ut ſpeciali Dei concurſu ſublato habitus ſuum vigorem oſtendere pergat. Alia autem ratio fuit cognitionis Prophetiarum, quæ Prophetis non per habitum immanentem, ſed transeuntem contigit. Inde Eliſæus Spiritum Prophetiæ cantu muſico excitabat *2. Reg. 3. v. 15.* itemque

itemque *cap. 4, v. 27.* fatetur, Jehovam celaſſe ſibi mortem filii Sunamitidis, & non indicaſſe ſibi. Aſt, quod Magiſtellus Stygius ſuggerit, ſcientiarum & artium donum omne ſubtracto ejusdem influxu in nihilum reſolvitur, ut in rudem iterum homo evadat. Vid. *lib. 3. Part. 4. Sect. 1. cap. 2. §. 4.* Verus enim bonifacius Dæmon nunquam eſt, malifacius ſemper. Bona pauca confert, ut mala multa inferat. Apparens bonum menti vendit, ut verum hominis bonum, animam ipſam, lucretur. Bonorum ubertatem malorum gravitate compenſat. Mentem pro conditione hominis ſeducendi aliquandiu colluſtrat, ſed quod colluſtraverat, tandem ut ſuum ſibi vendicat. Exempli loco eſto ſequens in Gallia natum, quod Viri cujusdam Generoſi candor, quem candidi venerantur, ſubminiſtravit. Juvenis quidam ad amici ſui inſtantiam in Scholam Magicam, in qua Dæmon ipſe docuit, ut hoſpes ſeducitur. Finitâ lectione Doctor auditorem ſuum novellum blandis compellat verbis, &, ut ſingulis, ita & huic aliquid petendi concedit poteſtatem: renuentem hunc ille urget, ut vel aliquid ſaltem à ſe petat vel voveat, quodcunque etiam fuerit, ſe non denegaturum. Defatigatus urgentibus monitoris verbis hoſpes hoc ſibi dari tandem vovet, ut ab eo, qui primus eſt à Rege, proximus, & ſic tertius in regno eſſet. Dæmon dato nutu, ut compos diſcipulus voti ſui fieret, ſe effecturum promittit. Magiſter linquit diſcipulum, diſcipulus Magiſtrum, totumque collegium magicum, animumque ſtudiis deinceps ſeriis, de magicis ſecurus, applicat; ſed tantos cum omnium applauſu facit progreſſus, ut magnis honoribus, & tandem loco à Rege ſecundo digniſſimus fuerit judicatus. In eo conſtitutus, foribus aliquando pulſatis & apertis per advenæ præſentis faciem Magiſtri olim in Schola quadam ſui vultum, & cum hoc promiſſionis ſuæ liberalitatem, Dæmon verò diſcipuli ſui factum per promiſſi impletionem in lucem revocat, eumque totum ceu ſuum mancipium mercedis loco jam poſtulat. Territus ille fidei gladio & Spiritus S. favore benigno malignum Spiritum propellit. Sed ubi varios hujus Spiritus tyrannidem perpetuo ſpirantis regreſſus & inſultus ſenſit, animæ & ſalutis majorem, quàm corporis & exiſtimationis rationem habens Magiſtratui rei olim petulanter, & jam periculosè geſtæ circumſtantias proprio motu exponit, & impetratô capitis ſupplicio, quod ſibi non innocenti decerni petiit, æternæ ſalutis jacturam per Satanæ importunitatem, ſi diu ſuperſtes

eſſet, metuendam præcavere voluit. Tantum eſt, vel ſemel Cacodæmonis blandientis petito aſſurgere, ſuique voti diſpoſitionem veteratori committere! Magna hoc in caſu fuit Dæmonis juvenem occulto influxu ſcientiæ & prudentiæ ubertate ditantis, iſtumque honoris gradum procurantis, aſt ſub his animæ inhiantis calliditas: major tamen Viri, quòd per occultam divini ſpiritus inſpirationem æternum temporali præferret, & majus periculum per vindicem Magiſtratûs manum ultrò evitaret, prudentia.

§. 14. Abſurdi verò ſunt, qui per abſurda, hoc eſt, per res ex naturæ gremio inſtinctu Dæmonis tractas, in ſe quidem ſanas, ſed in reſpectu ad effectum vanas ſcientiarum fontes haurire ſatagunt, cujus memorabile exemplum ex Saxone Grammatico *lib. 5. Hiſtor. Danic.* Wierus *lib. 3. cap. 15.* recenſet ita: Erant Ericus & Rollerus Regneri pugilis filii, patre eodem ſati, diverſaque editi matre. Matrem quippe Rolleri, eandemque Erici novercam, Cracam vocabant. Mittitur Rollerus à Patre, cognoſcendi cauſa, quæ domi, interim dum abfuiſſent, eſſent acta. Is ut maternum fumare tugurium vidit, foris accedens, parvulumque foramen furtiva luminis applicatione trajiciens, introſpectâ æde, animadvertit matrem in furni cacabo coctilia pulmenta verſantem. Suſpexit præterea tres colubras ſuperne tenui reſte depenſas, ex quarum ore profluа tabes guttatim humorem epulo miniſtrabat: duæ quippe colore piceæ erant, tertia ſquamis albida videbatur, reliquis modico eminentius penſa. Hæc nexum in cauda geſtabat, quum cæteræ immiſſo ventri funiculo tenerentur. Ille rem maleficio conſentaneam ratus, ſilentio, quod viderat, preſſit, ne matrem veneficii ream aſtruere putaretur. Ignorabat enim innocuam anguium extitiſſe naturam, neſcius quantum vigoris illo epulo pararetur. Supervenientes deinde Regnerus & Ericus, ut fumidam aſpexére caſam, ingreſſi diſcubitum petivere. Quibus ad menſam ſitis, Craca privigno filioque unà cibus capturis, catillum diſcoloris dapis admovit. Pars quippe picea, ſed croceis guttis interlita, pars albida videbatur: quippe pro varia ſerpentum ſpecie, geminus pulmentum color infecerat. Cujus cùm ſolam uterque particulam delibaſſet, Ericus non ex colorum habitu, ſed interni vigoris effectu epulas æſtimans nigrantem dapis partem, ſed ſucco potiore contectam, catino quàm celerrimè verſo ad ſe tranſtulit: albidamque ſibi admotam prius

Rollero

Rollero applicans, cœnam feliciùs geſſit. Et ne mutationis induſtria notaretur: taliter, inquit, æſtuante freto puppim in proram referri ſolitam. Nec tenue Viri ingenium fuit, induſtrii operis diſſimulationem à navigii conſuetudine mutuantis. Ericus itaque fauſta jam dape refectus, interna ipſius opera ad ſummum humanæ ſapientiæ pondus evaſit. Quippe epuli vigor ſuprà quàm credi poterat, omnium illi ſcientiarum copiam ingeneravit, ita ut etiam ferinarum pecudaliumque vocum interpretationem calleret. Neque enim ſolum humanarum rerum periciſſimus erat, verùm etiam ſenſuales brutorum ſonos ad certarum affectionum intelligentiam referebat. Præterea tam comis atque ornati eloquii erat, ut, quicquid diſſerere cuperet, continuo proverbiorum lepore poliret. At ubi ſuperveniens Craca concham tranſpoſitam, partemque pultis potiorem ab Erico comeſam cognovit, fortunam, filio præparatam, privigno ceſſiſſe condoluit. Cui mox gemebunda ſupplicare cœpit, ne unquam ſua fratrem ope deficeret, quem ipſius mater tot novæ felicitatis opibus cumulaſſet: quippe ſapido unius epuli guſtu, rationis atque eloquentiæ ſummam, nec non gerendorum proſperè conflictuum gratiam aſſecutus videbatur. Adjecit quoque, Rollerum propemodum conſilii capacem, futurumque, ut deſtinati ſibi obſonii prorſus expers non eſſet. Monuit quoque, ſi ſuprema neceſſitatis violentia poſtularet, nominis ſui nuncupatione remedium celerius eſſè quærendum: affirmans, ſe divinâ partim virtute ſubnixam, & quaſi conſortem cœlitum, inſitam Numinis geſtare potentiam. Ericus ſe ad aſtandum fratri natura pertrahi dixit, probroſam referens alitem, qui proprium polluit nidum. At Cracam magis propria moleſtabat incuria, quam fortuna filium gravaret adverſa. Artificem enim ingenio ſuo deludi, magnum olim ruboris incitamentum fuit. Hæc Saxo.

§. 15. Wierus hiſtoriam hanc mendacem, aut mendaciis egregiè exculcam vocat, quòd nulla creatura, multò minus virulenta anguium tabes extillatitia gignat rationis & eloquentiæ ſummum donum, aut proſperitatem in bellis donet, ſed peculiaria illa ſint Dei munera. Verùm enim verò lubens quivis ſanæ rationis homo admittit & prius, nimirum falſum eſſe, creaturam, aut rem ullam è naturæ ſinu tractam gignere rationis ac eloquentiæ ſummum donum, ſeu verum conſtans & perpetuum intellectus bonum. Quod autem creatura ad infernum damnata,

ſeu

ſeu Dæmon confert, fugitivum illud eſſe diximus hoc *cap.* 5, 13, & ſuprà *Part.* 4. *Sect.* 1. *cap.* 2. 5. 4. Admittimus etiam poſterius, ſcilicet à virulenta anguium tabe rationis ac eloquentiæ donum provenire non poſſe: ſed conſequens, quod inde Wierus elicit, eſt inconſequens, hiſtoriam ipſam puta propterea eſſe mendacem. Non ſi hiſtoria rerum abſurdè geſtarum mentionem facit, propterea hiſtorica relatio ipſa mendacii arguenda. Ecquid frequentius Dæmoni, quàm ut ad abſurdorum, vanorum, & ad effectum determinatum planè inefficacium uſum ſuos vel cogat, vel ſuadeat? non tamen propterea, quia abſurda fiunt, res geſta ipſa, ſeu rei abſurdæ narratio abſurda eſt. Abſurdum quoque & ineptum ad ſcientiam acquirendam medium, quibus Sagæ utuntur, adduximus ex Niderio ſuprà hujus Libri *Part.* 5. *cap.* 3. §. 5. non tamen quia medium eſt abſurdum, hiſtorica Sagarum relatio ipſa propterea in dubium vocanda.

§. 16. Quomodo verò Dæmon intellectus ſedem ipſam, ut ingenii acumen creſcat, afficere queat, jam ſupra *Part.* 4. *Sect.* 1. *cap.* 2. §. 4. paucis indicavimus, nimirum inferendo eidem commodiores diſpoſitiones, humoribus videlicet denſioribus motu locali diſpulſis, vel agentium naturalium adhibitis medicamentis, vel ſpiritibus ſenſitivis expurgatis & ad organa dictorum modorum altero attractis, aut ſanguinis defecatione iiſdem ſpiritibus multiplicatis. Quò enim plures, meliores, purgatioresque ſunt ſpiritus, & quò meliora ac expeditiora impedimentis ſunt interni ſenſus organa; hoc intellectio expeditior atque felicior naſcatur neceſſe eſt, Delrius *lib.* 2. *Quæſt.* 24. qui quidem Angelorum bonorum hæc quaſi propria eſſe munia vult: malos autem Dæmones potius humorum denſitate, ſpirituumque paucitate, imbecillitate, atque impuritate tenebras mentibus humanis offundere ait. Quod quidem utplurimum Dæmones facere largimur. Sed ubi caprina & prurientia advertit ingenia, quæ felicitate & acumine ſuo ad magicas & alias ineptias ſint abuſura, quæque aliis rebus vix capi poſſunt, Dæmon aliquod bonum largitur, ut majus malum inferat.

§. 17. *Mediatè* etiam intellectum per phantaſiam faſcinatum, decipi & faſcinari, ſupra *loc. cit.* 5. 2. diximus, & ibi modum inſuper expoſuimus, qui pluribus circa phantaſiæ faſcinum tradetur. Hunc ipſum etiam Excell. Dn. Poſnerus Diſp. *de Inſomniis Vigilantium cap.* 3.

§. 9. in-

§. 9. ingenioſè tradit, ubi modum, quo ſe anima rationalis ad ſpecies objectas applicare poteſt, exponit. Virum laudatum ipſum audire placet: *Quo momento phantaſia perculſa ſpeciem expreſſam elicit, imaginemvè, ſeu ſimilitudinem rei, quæ in ſenſum incurrerit, ſua vi exprimit ac format, h, e. ipſam rem quaſi inſpicit, eodem momento intellectus ob intimam ſui præſentiam, & quaſi cohæſionem, cum phantaſia rem eandem contuetur, ſpeciemq; ejus in ſe recipit.* Hinc etiam *intellectus poſſibilis ſeu potentialis* appellatur, quia omnium ſpecierum intelligibilium imagines ſeu formas apprehendere poteſt. Et propterea etiam Ariſtoteles III. *de Anima cap. V. text. 14. poteſtate quodammodo intelligibilia eſſe dixit, antequam autem intelligat, eorum nullum eſſe actu.* Realiter tamen ab ipſo intellectu agente non diſtinguitur, ſed tantum per operationem mentis, & quatenus diverſa obit munera, ut optimè ab aliis eſt oſtenſum. Unde dum intellectus ſpeciem ſimul cum phantaſia inſpicit, & hæc ipſa fortior fuerit iis à ſenſu exteriori receptis, non mirum, ipſum tunc decipi, ut etiam pro verâ, & veluti ab externô ſenſoriô transmiſſam accipiat, ſibique ſimilem efformet imaginem, qualem in ſenſu interno deprehendit, à cujus imagine ordinariè oritur imago intellectualis.

CAPUT II.

Voluntatem Dæmon faſcinat, non phyſicè, ſed moraliter: item inſpirationibus: ad vitia temperamento congrua homines ſolicitat. Riſus faſcinum: Riſus quomodo fiat naturaliter & ſupernaturaliter? Sermonis faſcinum. Organa vocis & ſermonis quæ ea Dæmon faſcinare poteſt. Sagæ cujusdam equuleo impoſitæ Dæmon linguam in forma ſciuri comprimit, ut taceat. Varias voces novit formare. Lingua abutitur energumenorum, ut blaſphema effutiat, abſentia indicet, ignota & futura prodat. Quorum futurorum Dæmon habeat cognitionem? Omniſcius non eſt. Chriſtianorum in ſylvis Juliani tempore degentium locum ignoravit: item Lutheri Pathmum.

§. 1. **V***oluntas* quando faſcinetur, ſupra *Part. 4. Sect. 1. cap 2.* §. 9. dicta inſinuant, ſcilicet *non phyſicè*: poſitivè enim ſeu abſoluta

neceſſitate à Diabolo cogi nequit, licet reſiſtendi vis, Deo gratiam ſuam vel paululum ſubtrahente, non rarò debilitetur : *moraliter* autem faſcinatur , propoſito nimirum exterius objecto odibili vel amabili, vel etiam , ut habet Delrius *libr. 2. Q. 24.* excitatis imaginariis viſionibus & cogitationibus ; vel allecta & inclinata voluntate per paſſiones in parte ſenſitiva inflammatas, quæ quò vehementiores ſunt , eò quoque acriùs inclinant, & quaſi abripiunt aliquandò : nunquam tamen ullam voluntati neceſſitatem imponunt.

§. 2. Inſpirationibus ſuis inprimis voluntatem ad continuandum actionum peccaminoſarum exercitium faſcinare ſatagit , objectum vel exaggerando vel attenuando. Er machet die Sünde ſchön wie ein Döcklein / er macht ſie klein wie ein Senffkörnlein / er ſchnitzet ſie dünn wie ein Mohnblätlein / er macht ſie ſüß wie Honigſeim / er ſpricht für eine Sünd iſt leicht gebüſſt. *Acrius autem tentat hominem ex illa parte, qua eum videt per excreſcentem humorem facilè inclinare ad vitia , ut ſecundùm humoris conſperſionem adhibeat etiam tentationem* , Bernh. *Serm. 67. de Mod. benè viv.* Nam, ut B. Gerhardus *in Epiſtolâ* quadam ad D. Zachar. Brendelium allegante Dn. Rauppio *Biblioth. Portat. Pract. loc. 4. p. 433.* ſcribit, *diabolus temperamentum uniuscujusq; hominis perſpectum habet, & ad quæ vitia naturalem inclinationem obtinet, ad illa potiſſimum eum ſolicitat , ſicut in Urbis oppugnatione loca minus munita adoriuntur , qui eam oppugnare cogitant. Sic ſanguineum ad libidinem, cholericum ad iracundiam , phlegmaticum ad ἀκηδίαν, melancholicum ad triſtes ac deſperabundas cogitationes impellit, unde vulgari proverbio dici cœptum , quòd caput melancholicum ſit Diaboli balneum.* Hic latus Diabolicarum tentationum campus aperitur, ſed quia is Dnn. Theologis tantùm patet, eum præteribimus.

§. 3. *Riſus* faſcinum, etſi exigui ſit momenti, dimittere tamen nolumus ; cumque riſus per diaphragmatis, cordis & muſculorum thoracis ;& ex conſequente inde per conſenſum dilatatione muſculorum, qui circa buccas ſunt, ob ſanguinis calidioris & ſpirituum vitalium diffuſionem fiat , per cauſæ ſupernaturalis , ſanguinem & ſpiritus vitales debitò largiùs ad prædictas partes impellentis actionem faſcinum riſus, potiſſimum in obſeſſis, oboriri poſſe conſtat.

§. 4. *Sermonem ψυχῆς ἄγγελον, animæ nuncium & interpretem*, ut Ennius

Ennius loquitur, faſcinat, dum organa ipſa faſcinat, ita ut lingua vel non loquatur, vel ea loquatur, quæ loqui non debet. Organa voci & ſermoni formando neceſſaria quæ ſint, diximus *libr. 1. Part. 1. Sect. 3. cap. 1.* Materia aer eſt. Ut ſermo edatur, requiritur, ut aer intret & egrediatur liberè pulmones, per foramen laryngis ſufficienter apertum, ut uvula pendula moveatur pro voluntate, ut lingua ſit integra, ſeque liberè debita cum promptitudine & agilitate moveat, ab una parte ad alteram, ut dentes in ordine, labia diſpoſita, palatum ritè cum naſo formetur, ad faciendum ex aeris repercuſſione ſonum vocis, qui producit loquelam, ut ſaliva ſit in ſufficienti quantitate ad humectandas omnes oris partes, & facilitandum motum uvulæ, labiorum & linguæ, ut tradit Jacob. Rolandus de Beliad *Agloſſoſtomograph. cap. 6.* Dæmon autem his partibus præſens non tantùm potentiâ propriâ eas in operando coercere, retardare & impedire, ſed & humores ac ſpiritus impellere, vel repellere poteſt, v. g. ne ſpiritus animalis ad linguam confluat, ex quo paralyſis ejuſdem oritur; nervos comprimere, aut humiditatem ſuperfluam ad eos devolvere poteſt: fauces & os præcludit, linguamque comprimit, debita tamen moderatione, ne ſuffocationis periculum ſequatur. Saga quædam hac in Urbe tormentis ſubjecta fateri primùm nec voluit nec potuit. A carnificis autem miniſtro blandè, ne ſe tantis tormentorum cruciatibus porro ſubmitti pateretur, ad confeſſionem admonita; tandem confeſſa eſt, ſe hactenus verba facere non potuiſſe, quòd procus infernalis ſub ſpecie ſciuri rubri præſens linguæ uſum ademerit, ſibique non aliter viſum eſſe, ac ſi ille caudâ ſuâ collum obturaſſet, linguamque compreſſiſſet: ſed ad dicti miniſtri monitum Dæmonem in interiora corporis, ubi etiam aliquos dolores excitarit, ſe recepiſſe, per inferius guttur, & tandem ex hypocauſto in prædicta forma exiiſſe. Pro variâ autem linguæ directione & diſpoſitione in retrahendo, conſtringendo, dilatando, elongando, protrudendo, jam ad palatum, jam ad dentes, pro ſpiritus jam multi, jam pauci impulſione faucium etiam dilatatione & coarctatione variat ingenioſus & expertus artifex vocem, ut rugire, balare, latrare, grunnite, in energumenis queat.

§. 5. *Lingua energumenorum abutitur*, blaſphema effundendo, & abſentia, ignota ac futura eliminando. *Blaſphema effutit*, & ſan-

Digitized by Google

ctiſſimam Majeſtatis divinæ famam lacerat, quia hoſtis ejus eſt infenſiſſimus: *abſentia indicat*, quia ſpiritus velociſſimus omnes mundi angulos brevi pervolitare, & quæ ubique agantur, referre poteſt: *ignota & futura prodit*, quatenus à cauſis phyſicis neceſſariam habent dependentiam. Harum enim cum ſit ſcientiſſimus, non poteſt non earundem effectus integerrimè perſpicere: cumque Magnatum mores & ſtudia cum non lateant, horum, quæ moliuntur, eventum futurum ſagaciſſimè præſcire, & plura alia (quanquam non rarò falſiſſima ſint) prædicere poteſt, id quod Autores, qui argumentum hoc ex profeſſo tractarunt, pluribus remonſtrant. Quapropter multiſcius licèt ſit, non tamen omniſcius eſt. Ea novit, quæ in ejus notitiam cadere vel poſſunt, vel à Deo permittuntur. Itaque non plus prodere, & per linguam energumenorum fundere poteſt, quam ipſe novit. Precibus Chriſtianorum in ſylvis degentium repulſus Diabolus Juliano Imperatori non potuit determinare locum, cujus recognoſcendi gratia erat ablegatus, teſte Euſebio *lib. 5. de Præp. Evang. Cùm D. Lutherus Ann. 1521. reverſus à Comitiis Wormatientibus patriam ſuam repeteret, & ex mandato Clementiſſ. Illuſtriſſimi ſui Principis, Ducis Saxoniæ Friderici in Sylva prope Iſenacum caperetur, & in arcem Wartburgum abduceretur, quò tutus ibi foret à proſcriptione & perſecutione Imperatoris, id quod tantum octo reſciebant perſonæ, & fideli cuſtodiebant apud ſe ſilentio: ecce! nullus ariolus, augur, Magus, necromanticus aut aruſpex, quorum plurimi, per univerſam Italiam & Germaniam quærebantur à Pontificiis, divinare aut indicare potuit, ubinam locorum Monachus ille lateret*, Lercheimerus *loc. cit. c. 4.* & ex eo Wolffius *Lect. Memor. Tom. 2. p. 924.* Si non omnia actu exiſtentia novit, multo minus futurorum omnium notitiam ſibi arrogare poteſt. Ignorat, quæ à Dei voluntate abſolutè dependent, ut ſunt ſupernaturalia myſteria, rerum publicarum mutationes, & quæ ex hominis arbitrio pendent. Hæc enim Deus ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ poſuit, qui ſolus & regna & corda, quæque inde manant, mutare & prævidere poteſt. Quantum Diaboli præſcientiæ ejusque prædictionibus tribuendum ſit, vide ſis apud Balduinum *Caſ. Conſcient. lib. 3. cap. 2. Caſ. 2.* D. Mœbium *de Oraculis Ethnic. cap. 5.* Freudium *Quæſt. 4.*

CAPUT

CAPUT III.

Facultas ſenſitiva quomodo faſcinetur, & quidem in ecſtaſi Diabolica? in Lycanthropia Datur etiam Lycanthropia ex morbo: item ob phantaſiam in ſomno faſcinatam. Modi, quibus accidit vigilantibus, ut ſe in beſtias transformatos eſſe credant, & aliis etiam tales videantur, exponuntur. Dæmon ſe in beſtias ſagarum loco transformans, quæ accipit vulnera, Sagis alibi dormientibus infligit. Exempla hujus. Senſus communis & phantaſiæ faſcinatio quomodo fiat? Dæmonem ſpecies novas phantaſiæ ſubminiſtrare poſſe confirmatur rationibus, & experientia. Vigilantium phantaſiam Dæmon faſcinat privativè & poſitivè, & quidem mediatè: eam confortat & confirmat: quomodo hæc fiant? Diſpoſitionem ad phantaſiam & memoriam requiſitam Dæmon melius, quàm homo ullus, novit. Depravatæ imaginationis exempla: ea Dæmon novit, & hinc intermedia naturæ ope ipſe phantaſiam faſcinare poteſt. Virtus memoriæ: eam Dæmon exemplis edoctus Medici inſtar confortare poteſt modo vel naturali vel ſupernaturali.

§. 1. Ad inferiores animæ facultates, & quidem eas, quas cum brutis homo habet communes, *Senſitivas* nimirum jam deſcendimus; ubi *Cognoſcens*, quæ *Senſus* dicitur, primo limine occurrit. *Ecſtaſin Diabolicam* hic occurrere diximus *Part. 4. Sect. 1. c. 7.* §. *ult.* in qua ſenſus omnes vel in totum, vel in tantum, maximè tamen externi feriantur. Quomodo eam Dæmon efficiat, tradit Majolus *l. c. p. 165.* nim. ligando vel ſolvendo ſenſus exteriores, idque duobus modis. Prior eſt, quando illos tramites obſtruit, quibus à cerebro ſpiritus ſenſitivi ad exteriores ſenſus penetrant, velut contingit ſomniantibus. Poſterior quando eosdem ſpiritus ſenſitivos ab exterioribus ſenſibus, ad interni ſenſus organa attrahit, ibique retinet, ne ad externorum ſenſuum organa queant deſcendere. Ita enim contingit, ut in raptu ob nimiam internarum virium ſenſitivarum applicationem & ſpirituum ſenſilium ad interni ſenſus organa confluxum adeò impediantur ſenſuum exteriorum munia, ut corpus vivum cadaveris mortui, & immobilis ſpe-

ciem præ ſe ferat. Hæc tamen majorem lucem in ſpeciali ſingulorum ſenſuum conſideratione accipient. Wierus cum ſuis aſſeclis Cardano, Reginaldo, Scoto & aliis, qui pro fabulis omnia habent, nullo hic negotio implicantur. Quæ enim de lycanthropis referri ſolent, vel negant, aut morbo melancholico, aut diabolicæ illuſioni, & imaginationis curruptioni imputant. *Verùm omnes hiſtorias & experientias falſi arguere nimis temerarium eſt, præſertim cùm nec Scripturæ, nec rationi repugnet, nec contradictionem implicet modus ille metamorphoſeos præſtigiatoriæ. Et neceſſariò ille ſtatuendus eſt, cùm non tantum ſibi & aliis videntur lupi, canes &c.* ita benè Voetius *Tom. 1. Diſp. Select. pag. 939.*

§. 2. *Lycanthropia* ſeu hominis in brutum converſio quomodo fiat, jam venit explicandum. Totalem transformationem ſupra *Part. 4. Sect. 1. cap. 2.* refutavimus, animamque verè & realiter transmutari negavimus: itaque ſaltem ex parte corporis modus nunc erit investigandus, & quidem ejus, qui non tantum ſibi, ſed & aliis lupus, equus &c. videtur. Proinde mittimus eos, qui per phantaſiam vel *phyſicè à morbô* corruptam, vel *hyperphyſicè à Satanâ* in ſomno faſcinatam in bruta ſe transformatos eſſe exiſtimant: *in illis* ob atræ bilis præſertim per febres ardentiores exaltatæ exceſſum phantaſiâ, & hinc ratio ita corrumpitur, ut ſe beſtias eſſe ægrotantes ſibi perſuadeant, ferinos mores induant, deſiderioque homines invadendi, lacerandi, & vorandi teneantur. Petro Pomponatio celebri olim in Italia Medico, referente Majolo *Tom. 2. Colloq. 3. pag. 231.* oblatus eſt, quem ruſtici fortè ſub fœno repertum, captumque, quia ſe lupum eſſe clamabat, & fugere illos jubebat, ne ab ipſo devorarentur, excoriare cœperant, ut explorarent, an verſipellis eſſet, i. e. inverſos pilos haberet: (ſic enim erant perſuaſi errore populari.) Sed Pomponatii interceſſione dimiſſus, & per idonea medicamenta curatus fuit. Patavii agricolam fuiſſe meminit Fincelius *lib. 11. Mirab.* qui lupus ſibi videbatur, multosque in agris inſiliit, trucidavitque. Tandem non ſine difficultate multa captus confidenter aſſeveravit, ſe verum eſſe lupum, diſcrimen ſolum exiſtere in pelle cum pilis inverſa. Quapropter quidam exuti omnem humanitatem, vereque lupi truces voraceſque, tibias & ejus brachia gladio feriunt, amputantque veritatem rei exploraturi: cognita verò hominis innocentia, cum chirurgis tradunt curandum, ſed poſt dies non multos

expira-

expiravit. *Hyperphyſice* in ſopore Sagis perſuaſionem talem imprimere poteſt Dæmon, quod ex hiſtoria, quam ex Auguſtino *lib. 18. de C. D. c. 18.* nos ſuprà *Part. 4. Sect. 1. cap. 3. §. 9.* adduximus, patet, idemque pluribus inferiora docebunt.

§. 3. Sed & vigilantibus nonnunquam accidit, ut lupi vel alterius beſtiæ formam ſe habere exiſtiment, & aliis tales videantur. Hoc autem ſequentibus modis fieri poteſt. 1. quando Dæmon exuvias ferarum, (non omnium, ſed earum, quæ ſtaturæ hominis ferè convenientem habent quantitatem, ut ſunt lupi, aſini, vituli, equi minores &c.) hominibus, ſive inſciis, ſive conſciis accommodat, ita tamen, ut præſtigiis falſitatis notas, quibus fucus prodi poſſet, compleat, ad exactiorem conformationem corpus diſponat, ejusque agilitatem influxu & motu ſuo promoveat. Lupinam pellem in trunco quopiam cavæ arboris occultatam Dæmonem Magis dare, ex confeſſionibus quorundam conſtare ait Delrius. Atque ab his validiſſima etiam animalia in campis proſterni, proſtrata diſcerpi, diſcerpta luporum more vorari deprehenſum eſt. Veruntamen, ut D. Sennertus *Inſt. Medic. lib. 2. Part. 3. Sect. 1. cap. 7.* monet, Dæmone adminiſtro, & conatus hos adjuvante, atque ea, quæ potentiæ humanæ deſunt, ſupplente talia fieri poſſe, quilibet facilè æſtimare poteſt. 2. Quando Dæmon ex aere effigiem efformat, brutum certum, ejusque membra omnia exactè repræſentantem, eâque Magum quaſi induit, quæ tamen facilè diffluit & perit. Remigius *lib. 2. cap. 5.* mulierem fuiſſe ſcribit ejusmodi malis artibus addictam, cui & ea induendi alienas formas à Dæmone facultas fuiſſet tributa. Eam igitur, cum ejus pagi opilionem odiſſet impendio, ac quoquo pacto malè mulctatum cuperet, in ejus gregem paſcentem lupi forma, atque habitu aliquando irruiſſe: ſed ab illo accurrente injecta atque impacta ſecuri vulnus in femore accepiſſe, quo debilitato coacta eſſet ſe illicò in proximum dumetum inferre, ubi ab aſſequente opilione reperta eſſet vulnus obligans veſtis diſciſſæ peniculamentis, quò ſanguinem, qui ex eo magna vi diffluebat, ſiſteret: ſicque eo indicio delatam ac compertam rem omnem agnoviſſe, ac tandem luiſſe ignis ſupplicio. Repete hoc loco hiſtorias quas ſuprà *Part. 4. Sect. 1. cap. 6. §. 5.* recitavimus. 3. Quando Dæmon ipſe vel veras, & vivas beſtias ſubit, & occupat (occupare eum vidimus *lib. 1. Part. 2. Sect. 2. cap. 5. §. 1.*) vel ex aere beſtiæ cujusdam effigiem appoſitè format, & varia Magorum

gorum loco ſub ſchemate iſto agit, Magis ipſis interea alicubi in occulto loco ſoporatis, & per ſomnia puriſſima rerum à Dæmone alibi geſtarum notitiam capientibus: ſomno verò excuſſò ſomniorum claritate decepti ſeipſos omnia egiſſe ſibi perſuadent. Idq; cum potiſſimùm fieri exiſtimo, quando Magis transformationis non tantùm in majorum ferarum, ſed & in minorum formas, ut muſcæ, avis, bufonis, muris &c. (quæ quidem transmutatio per datos jam apparentiæ & deluſionis modos eſt poſſibilis) opinionem Dæmon imprimere laborat. Modum hunc agnovit etiam Auguſtinus *loc. cit.* ubi ait: *Non itaq; ſolum animum, ſed nec corpus quidem ulla ratione crediderim Dæmonum arte, vel poteſtate in membra, vel lineamenta beſtialia veraciter poſſe converti, ſed phantaſiam hominis (quod etiam cogitando ſive etiam ſomniando per rerum innumerabilium genera variatur, & cùm corpus non ſit, corporum tamen ſimiles mirâ celeritate formas capit, ſopitis aut oppreſſis corporeis hominis ſenſibus) ad aliorum ſenſum neſcio quo ineffabili modo figura corporea poſſe perduci, ita ut corpora ipſa hominum alicubi jaceant, viventia quidem, ſed multò gravius atq; vehementius, quàm ſomno ſuis ſenſibus obſeratis. Phantaſticum autem illud veluti corporatum, in alicujus animalis effigie appareat ſenſibus alienis, taliſq; etiam homo ſibi eſſe videatur, ſicut talis ſibi videri poſſet in ſomnis, & portare onera, quæ onera ſi vera ſint corpora, portantur à Dæmonibus, ut illudatur hominibus, partim vera onerum corpora, partim jumentorum falſa cernentibus.* His ſubjungit hiſtoriam de Præſtantio, quam ex eo nos ſupra loco, §. hic 2. indicato recitavimus. Confer Petr. Joh. Fabrum *Pallad. Spagyr. cap. 22. p. 889.*

§. 4. Joh. Fredericus Wolferhuſius Philoſophus Lipſienſis *in Orat. de Lycanthropis* ibidem anno 1561. habita, quam citat Voetius *l. 1. Diſp. pag. 940.* Lycanthropiſmum, ſalvo ſpiritu & ratione humanâ, phyſicè fieri poſſe contendit ſequenti modo, quem ſpecioſè ſatis tradit & proponit: *Veriſimile itaque*, ait, *ad transformanda hominum corpora & membrorum lineamenta externa materiam à Dæmone talem ſeligi, & per occultos meatus corporibus immitti, cui naturalis ſecundùm propoſitam affectionem alterandi facultas inſit. Quia verò materia corporea ob nativam craſſitiem inepta eſt ad penetrationem in quamlibet partem alterabilis, rectè, puto, cum Cæſalpino dixerim, tenuiorem ex rebus ſubſtantiam, quæ operi accommoda ſit, à Dæmonibus elici. Ut enim Medicos ad tuendam ſanitatem ſuccos videmus exprimere, & Chimiſtas per ſublimationem*

ex

ex omnibus terræ naſcentibus puriſſimam elicere eſſentiam, quam quintam vocant: ita omninò credibile eſt, ſpirituoſam ſubſtantiam ab omni feculentia probè expurgatam, & veluti formam materiæ craſſitie liberam Dæmonum induſtria à rebus ſeparari, & pro inſtrumento proximo ad formam peregrinam corpori affingendam uſurpari. Atque hinc eſt procul dubio, quod affectiones quaſcunq; fere momento temporis inducunt, cùm ſpiritus nimia tenuitate undiquaq; penetret, ac, quod in peſtilenti aëris ſtatu, ſerpentum venenis & omnibus ferè morbis contagioſis patet, breviſſimo tempore operetur. Sic autem agit (opinor) Dæmon, poſteaquam intra corpus accepta eſt apta materia contagio; quemadmodum anima, quæ alendo & augendo animalis corpori eſt attributa. Ut enim hæc innati ſpiritus & caloris adminiculo ſanguineum alimenti ſuccum ad extimos venarum tubulos deductum miro ſubigit artificio, percoquit, denſat, novaq́; & ſolidiore carnis ſpecie veſtit, illa tamen pro multiplici animalium natura & craſi, multiplice ac diverſa: (ſic in homine, tenuiore ac glabra cute molliter apparet obducta, duriuſcula verò hirtaq́; pelle intecta in quadrupedibus: Atque illic in pedum manuumq́; digitos ſectim, & decenter excreſcit, hic in rigentes ungulas & incurvos horribilesq́; ungues deſinit) ita Dæmon in corpora Lycanthropon inviſibili ſpiritu illapſus materiam corpoream, ſuo mediante pharmaco, pro arbitrio turbat, variè commovet & commiſcet, transfert, componit, dividit, motus celeritate & efficacitate pharmaci momento perficiens, ut materia, quæ alendo & amplificando corpori proxima eſt, peregrinis qualitatibus inquinata naturam ab inſita diverſam aſſumat, & ita non in partes humani corporis, ſed membra beſtiarum abeat, motum materiæ pro lubitu intus moderante ac dirigente ſpiritu. Inde mox pilis efflореſcunt Lycanthroporum corpora, novoq́; unguium genere pedes & manus obarmantur, diducuntur aures, decora ac venuſta facies in novam oblongo rictu oris deformem excreſcit, tranſitq́; totus aſpectabilis habitus naturæ rationalis, ad cœli contemplationem divinitùs erecta, in figuram naturæ brutæ, depreſſo corpore & inclinata facie terram obtuentis. Hactenus Wolferhuſius. Verùm nos 1. negamus, dari materiam, quæ ab omni feculentia depurata & in corpus deducta materiam alendo & amplificando corpori proximam, peregrinis qualitatibus inquinet, & inquinata partes corporis transmutandi vim obtineat: ſiquidem ſpecificam partibus tribuere figuram, non niſi formæ ſpecificæ eſt, virtute πλαςικῆς

 inſtru-

Digitized by Google

inſtructæ. At formam bruti nulla materia in ſubtilem eſſentiam reſoluta in corpus humanum devehere poteſt. 2. Neque partes ipſæ naturalem recipiendi externas brutorum figuras aptitudinem habent, cùm v. g. cartilagines & oſſa hominis naturaliter verti nequeant ita, ut, quod minus eſſe debeat, majus, & contra, evadat; quod hunc ſitum in corpore habet, alium ſitum in corpore mutato acquirat: quem numerum partes in hoc ſubjecto habent, in eodem immutato immutatum iſtum legant. 3. Citiùs (nonnunquam in momento) Lycanthropi bruti forma induuntur, quàm ut à materia naturali modo & motu, qui moram requirit, agente oriri id queat. 4. Momento etiam habitus lupinus ſæpe deponitur: at à lupino habitu tali ad humanum regreſſus momento fieri nequit: Nec 5. indicari poteſt, quid & quomodo partes brutales in humanas naturaliter, & ſubitò rurſus convertat. 6. Nec corpus belluinum ab anima humana poteſt informari, quia quælibet forma proportionatas & peculiares ſibi diſpoſitiones ac corporis organizationes requirit. Rationes, quas Wolfershuſius longè arceſſit, & pro ſua ſententia adducit, refutat Voetius *loc. cit.*

§. 5. Quæ in aſſumto aeris certo modo figurati corpore Dæmon videtur accepiſſe vulnera, ipſe poſtmodum Magis domi vel alibi ſoporatis infert. Sic Remigius *loc. cit.* hoſpitam quandam diverſoribus inter cœnandum felis ſpecie petulantiùs inſultantem ab eorum uno truncatam pede altero, poſtridie unimanam repertam fuiſſe ſcribit. Sprengerùs *Part. 1. Quæſt. 1. cap. 9.* refert, in diœceſi Argentinenſi laboratorem quendam quadam die, dum ligna in domo ſecaret, catum non parvæ quantitatis moleſtaſſe, quem cùm abigeret, alius majoris quantitatis ſimul cum priori acrius ipſum aggreditur, quos iterum, ubi repellere voluit, tres pariter, & jam verſus vultum ſaliendo, jamque inter tibias morſibus lacerando eundem invaſerunt, quos per inciſa ligna vix abegit. Poſt horæ ſpatium laborator ad judicem, & inde ad carcerem ducitur, in quo multis innocentiam ſuam querelis urget. Eductus & à judice, quòd tres civitatis matronas vulneraſſet graviter reprehenſus, pauper, *illa*, inquit, *horâ creaturas me percuſſiſſe recolo, non autem mulieres. Attoniti circumſidentes, cujusmodi creaturas percuſſerit, referari cupiunt? Tunc ille rem geſtam omnibus ſtupentibus recitavit. Et intelligentes opus Dæmonis fuiſſe, pauperem ſolutum & illaſum abire, & quòd negotium nulli*

nulli revelaret, præcipiunt. Ruſticus quidam ſcapham à ripa cum filio ſuo admodum validoſumma ope repellere non valens, militum trium prætereuntium ſociam in repellendo operam, ſed fruſtra, implorat. Expoſitis mercibus vident in ſentina lucidum bufonem ſcintillantibus oculis eos intuentem, quem militum unus gladii cuſpide perforatum ad guttur tumidulum in aquam ejecit. Ille quaſi exanimis in tergum provolvitur, ventre reſupinato. Vulnera natitanti imponunt, cæteri alia, & repentè navis ſolvitur. Ruſticus cum ſociis lætus in hoſpitium reverſus heram in lecto animam agere ab ancilla percipit cum ſtupore, quod eam ante ſemihorulæ ſpatium ſalvam reliquiſſet. Intrans in thalamum invenit ejus collum & ventrem vulneribus confoſſam laceramque expiraſſe. Hiſtoriam hanc longè prolixiùs deſcribit Delrius *lib. 2. Quæſt. 18.*

§. 6. *Senſum Communem* & *Phantaſiam* in præſenti tractatione jam propter eorundem affinitatem, & hujus ab iſto in operando dependentiam conjungemus. Utrumque ſenſum Dæmon ab intra & extra, mediatè & immediatè faſcinat. Senſus tamen communis, quia ſenſibus externis vicinus eſt, magis ab extra, phantaſia verò, quia ab externis remotior, ab intra faciliùs faſcinatur: quapropter etiam majorem phantaſiæ, quàm ſenſus communis habebimus hoc loco rationem. Ab intra phantaſiam Dæmon directè & poſitivè per nova phantaſmata, qualia qualia etiam ſint, modò ſcopo ſuo inſerviant, faſcinat, ea accuratè proponendo & objiciendo. *Cenſeo quoq; à Deo ac Intelligentiis variè phantaſiam affici poſſe tum varia earundem ſpecierum agitatione, tum aliarum ſubminiſtratione,* ait Kyperus *Anthropol. cap. 24. pag. 629.* Id confirmatur rationibus ſequentibus: Nam 1. ſi intellectum Dæmon immittendo lumen ſpeciei intelligibilis faſcinat, quidni immediata aliqua & interna operatione imaginationem, immittendo ſpeciem phantaſticam novam, faſcinare queat? 2. Lamiæ à ſomno reverſæ ea quandoque referunt, quæ nullo unquam ſenſu exteriori, adeoque nec interiori perceperunt, res nimirum varias alibi viſas, auditas & geſtas, quia nimirum Dæmon Lamiis ſopore oppreſſis rerum alibi earum nomine & figura fictitia geſtarum ſpecies per ſomnia impreſſit. Hujus rei exempla paſſim proſtant. Sequens tradit Majolus *loc.* ſæpius *allegato Colloq. 3. p. 213.* *Æquè admirabile eſt,* ait, *judicium illud Magorum ſeptem, quod anno 1549.* apud

apud Nannetas audita. Cum igitur iſti coram multis ſe indicaturos recepiſſent, ante horam, quid per milliaria decem in ambitum ageretur, exanimes conciderunt ſubitò, & tres horas defecti animo jacuerunt: exurgentes renunciaverunt, *quicquid in toto Nannetum oppido, & ambitu longiore perpetrarant, locis, factis & hominibus obſervatis, quæ omnia ſtatim comperta ſunt. Itaq; omnes iſti accuſati, & maleficiorum multorum comperti ad ignem fuerunt damnati.* Quæ autem nec phantaſia, nec mediante hac memoria accepit, Dæmon revolvere nequit: itaque ipſum immediatè ſpecies novas per ſomnia ſuggerere colligitur. 3. Quia ſpecierum in uno ſomnio & in eodem ſubjecto occurrentium tanta quandoque eſt varietas, ut à temperamento & humoribus derivari nequeat. Quivis enim humor phantaſmata ſuæ naturæ congrua & conformia parit, quæque à cholerico humore moventur, non poſſunt à pituitoſo oriri: proinde ſi phantaſmatum quorundam ortus, neque ſpeciebus aſſervatis, neque humoribus & temperamento eſt adſcribendus, ea de novo à Dæmone fuiſſe immiſſa colligere licet. Specierum tamen in phantaſia & memoria aſſervatarum ac humorum & vaporum artificioſè inter ſe permixtorum ope Dæmonem varia ſomnia concitare poſſe, non nego. Idem experientia conſtat, & exemplo, quod ſuprà *Part.4.Sect.1. cap.5. §.4.* recitavimus, patet, Dæmonem in Imaginatione, etiam vigilantium nedum dormientium de ſubitò ſpecies horribiles & monſtroſas pingere poſſe.

§. 7. Idem experientia confirmat. Evidens ætas noſtra exemplum in oppido Sileſiæ H. ante quadriennium vidit, ubi in ſexus præſertim fœminini perſonis multis tyrannidem tortor infernalis per intervalla non ſine totius civitatis perturbatione & exiſtimationis ejusdem apud vicinos jactura exercuit. Totam rerum ibi Cacodæmonis malitia geſtarum narrationem futura ſine dubio tempora typis impriment. Ego tam, quod præſens concernit inſtitutum, ex literis ab amico quodam in Sileſia degente ad me prolixè exaratis, extraham. Filiæ duæ, Paſtoris cujusdam altera, altera Figuli, illa 15. hæc 16. annos nata pilæ fuerunt præcipuæ, quibus in iſto theatro præſtigiator infernalis luſit. Accedente enim Diabolici paroxyſmo, tempore, quod ipſæ præſciunt, inſtar epilepticarum inſtar in lectum ad hoc ſtratum concidunt, inque velut extaticæ ſine ſenſu & motu aliquamdiu jacent: ocularis tamen

men inſpectio & animæ & corporis præſentiam advertit. Sed ad ſe poſtmodum reverſæ in amœniſſimo vireto apud patibulum circa lacum magnum in conventu multarum ſtrygum, ſibi, exceptis duabus, ignotarum, aſſeclarum decem vel duodecim menſarum, quarum nonnullæ etiam ex Candia adveniſſent, ſe hactenus fuiſſe dicunt. Præſidem Conventûs Dominum eſſe holoſerica veſte indutum ajunt, ibiq́ue jam exequias felis aut canis ſe celebrare, & adſtantibus pro præſentia actui funebri commodata gratias agere; ſicut & Piſtoris filia formalia parentationis verba aliquando recitavit: jam ſe comœdias adornare: jam magna hilaritate comeſſationibus & compotationibus, itemque choreis inter ſaltantes tibiarum & fiſtularum ſonos ſe indulgere: jam graves ſibi à Sagis imponi labores, cogiq́ue ut fila trahant, pinſent, triturent, lavent &c. atque geſtus eoſdem, quos ſic laborantes edere ſolent, puellæ iſtæ cum adſtantium admiratione apprimè expreſſerunt. Dæmonem harum phantaſiam ſic faſcinaſſe, extra dubium. Quamvis ſpecies, quæ ſomniorum fuerunt materia, multæ jam ante in earum phantaſia & memoria latuerint, omnes tamen adfuiſſe, vix erit aſſerendum: neque apta ſomniorum cohærentia, & concinna ſine confuſione eorundem ſeries, ut Dæmonis commercium abfuiſſe, & ſolius naturæ negotium hic viguiſſe dicamus, admittit.

§. 8. Nec dormientium tantùm ſed & vigilantium, eorum potiſſimum, qui animum magicis & ſuperſtitioſis actionibus applicare pergunt, phantaſiam faſcinat. Faſcinat eam & *privative*, ſpecies in phantaſia hominis præſentes, ſed intentioni magicæ non convenientes auferendo: & *poſitive* & quidem [illegible], vaporibus & ſpiritibus ſagæ faſcinandæ [illegible], quibus *phantaſiam vel confortat*, ut inſomnia, quæ immittit, [illegible] inhæreant: *vel infirmat*, ne percepta à ſenſibus externis [illegible] examinentur. Omnia hæc vel motu ſpirituum [illegible] & retractivum cerebri, phantaſiæ in perceptione [illegible], vel alteratione per humorum & ſpirituum, qui [illegible] qualitatum cauſæ ſunt potentes, affluxum & refluxum [illegible] ipſe, quàm homo ullus cognoſcit, & effectui dare novit. Quæ etiam ad memoriam & phantaſiam [illegible] diſpoſitio cerebri [illegible] imbecillitate determinata [illegible] difficile, imò impoſſibile [illegible] Sennerto lib. 1. Pr. Med. Part. [illegible]

cap. 5. Certam tamen requiri, ex hoc cognoſcere datur, quòd quibus antica capitis pars prominentior eſt, & tumidior, phantaſiæ excellentia alios ſuperent: ſuperentur autem, quibus eadem pars ſubſidens in declive fertur. Memoria valent, quibus in poſteriora caput protuberat: at quibus velut complanatum, cervici exæquatur, eandem experiuntur infirmam. Hæc ab extra & à poſteriori homo cognoſcit: Dæmon autem cùm ſpiritus ſit ſubtilis, agilis, & ſpirituoſis facilè præſens, omnes ſenſuum internorum operationes & requiſitas organorum diſpoſitiones cognoſcere, & pro inſtituti ratione mutare quæque poteſt, ut officina hæc ſimulacrorum jam fertilis, jam egena, jam ſerena, jam tenebricoſa, jam operoſa, jam otioſa evadat. Species præterea à ſenſibus externis per communem ſenſum ſuppeditatas cum ſpeciebus ex theſauro memoriæ regurgitantibus jungit, ex quarum, ut & ſpecierum inſenſatarum immediatè introductarum commixtione inſolita phantaſmata & varias rarasque ſpecies ex placito pro ſomnijs tum vigilantium, tum dormientium, quæ Diabolica propterea ab efficiente cauſa vocamus, fabricat. Abſtruſiores autem hæ ſunt actiones, quàm ut exprimere modumque, quo fiant, explicare homo queat. Dæmon autem abſtruſſimarum in natura rerum & operationum jam inde à mundi origine peritiſſimus per experientiam naturales vitiatæ imaginationis cauſas habet cognitas, & juxta ſcientiam officinam ſpecierum diſponere & inſtruere poteſt.

§. 9. Theophilus Medicus referente Galeno *lib. 2. de Sympt. Diff. cap. 3.* ægrotans, cùm alioqui prudenter diſſereret, atque eos, qui tum præſentes erant, exactè noſceret, Tibicines tamen quoſdam arbitrabatur eſſe in angulo cubiculi, in quo decumbebat, eoſque tibia canere atque pulſare, & ſe illos videre putabat, alios quidem ſtantes, alios autem illic ſedentes, atque ita continenter canentes, ut neque noctu neque interdiu quicquam remitterent, aut quieſcerent, ne minimo quidem temporis momento: proinde aſſiduè clamans juſſit eos à cubiculo expelli, atque hanc habuit ille delirii ſpeciem. Is, ubi convaluit, abeunte morbo, quicquid ſinguli eorum, qui ipſum viſitabant, vel dixiſſent, vel egiſſent, narrabat, denique viſa, Græci phantaſmata vocant, quæ de cantoribus apparuerant, memoriter recitabat. Hollerius *Comment. 2. ad Aphoriſm. 7. lib. 3. Coac. Hippoc.* ait, ſe vidiſſe quendam, qui in phrenitide mediis ignibus, quos purgatorios vocant, verſari ſeſe affirmaret; cumque refutaretur,

quod

Digitized by Google

quod ederet, loqueretur, reſpondebat, quem viderent edentem & loquentem, ſe non eſſe, ſed fratrem: tandem tamen beneficio ætatis adjutum remediis convaluiſſe. Valleriola *Comment. ad cap. 3. Libr. de Sympt om. different. Galeni*, Virginem curavit, quæ larvas, umbras, funera coram ſe multa, pollinctores, pullatos tædiferos, mortuum fratrem (qui haud ita multum antea fatis conceſſerat) adeſſe ita exiſtimabat, ut ab ea meditatione avelli nulla ratione potuerit. Plures depravatæ imaginationis hiſtorias recitat Marcell. Donatus *libr. 2. de Medic. Hiſtor. Mirabil. cap. 1. Has autem retuliſſe ſat ſit, ad faciendam fidem* (ut Donati verba *pag. m. 101*, mea faciam) *non ſolum in ſanis hominibus præſertim habentibus fortem & vehementem imaginationem* κατάληψιν *vocatam ab Alexandro Aphrod. ſed & in iis, qui facultatem imaginatricem oblæſam obtinent, hujusmodi mirabilia obſervari, ita ut non immeritò ſcripſerit Aver. in Comm. Lib. de Divinat. per ſomnia, imaginativam virtutem habere maximum dominium in melancholicis, ita ut in vigilia comprehendant illud, quod alii comprehendunt in ſomno.* Præterea ad demonſtrandum, omnes illas cerebri in phreneticis & melancholicis indiſpoſitiones, earumque cauſas ſpiritum expertiſſimum omnia pervagantem non poſſe latere, cumque juxta illas tanquam ideas ſpiritus & humores movere, cerebrum diſponere, qualitates exaltare, ſpecies varias miſcere, imagines miras efformare, omniaque ex tempore facultate motiva, quæ ipſi propria, & alterativa, quæ humorum alterantium eſt, applicando activa paſſivis, modo inſenſibili & imperceptibili affabrè efficere, ita ut verè & realiter, qui iſta patiuntur, evenire ſtatuant, eò quidem pertinaciùs, quò clarius eſt ſimulacrum quodvis phantaſiæ objectum. Quò clariora & puriora ſunt ſimulacra à præſtigiatore infernali efformata, eò fortiùs ſedes illius facultatis percellitur, & perculſa perceptas ſpecies pro veris facilè reliquis potentiis, ipſi etiam intellectui ſagarum jam ante ſpiritualiter faſcinato obtendit. *Quare idem non licebit Diabolo tanquam artificioſè ſpiritui, ut Deo connivente, in ſenſuum organa ſeſe inſinuet, & humores ſibi commodos, vel vapores commoveat, vel aerem idoneum conferat; maximè delectu habito ex temperamento, ætate, ſexu vel alia cauſa externa aut interna apta: Unde nova ſpecies in imaginativa vi concepta plerumque etiam ſpiritui viſorio per nervum opticum communicentur, quo ſe vidiſſe, vel deſignaſſe mortis etiam periculo affirmare audeant, qua* nun-

Digitized by Google

nunquam vel viſa, vel natura etiam non admittit ! Ita quoque Wierus *de Lamiis cap. 10.* §. 2. Operoſus ſine dubio fuit Dæmon in faſcinanda Herodis M. phantaſia apud Joſephum *Antiquit. Judaic. lib. 15. cap. 9.* Ille cum tanto flagraret erga Mariamnem uxorem amore, eamque ira præventus occidi juſſiſſet, magis magisque deinceps ejus exarſit deſiderium, ita ut ſibi imaginaretur eam in vivis eſſe, ſæpiusque ejus tanquam præſentis nomen invocaverit, & blandis geſtibus, veluti coram vultu ſuo ſtantem exceperit; præterea Mariamnem vocare miniſtris tanquam viventem valentemque præciperet. Naturali quidem ex fonte hunc imaginativæ laborem derivari poſſe non nego; ſed & rivulos faſcinationum Diabolicarum eò confluxiſſe, h. e. Dæmonem ſpeciem uxoris impreſſam à cæteris depuraſſe & ſedulò agitaſſe, ut rationis perturbatio graviorum malorum, concurrentibus ſuggeſtionibus Diaboli continuis, foret incentivum, omninò exiſtimo.

§. 10. *Memoria* quomodo faſcinari queat, ea, quæ *Part. 4. Sect. 1. cap. 4. §. 8.* diximus, non obſcurè produnt. Quibus addimus hoc: *Virtutem memoriæ* eſſe, facilè recipere, diu retinere, prompte reddere. Hanc autem Metaphyſicus ex inferno per naturam oberrans novit pro ratione Candidatorum ſuorum vel confortare, vel infirmare. *Confortat* modo *vel* naturali, *vel* ſupernaturali. *Naturali* remediis in naturæ ſinu receptis, cùmque ea, quæ memoriæ obſunt, motu locali removet. Remedia memoriam confortantia, quorum catalogum D. Sebizius *Manual. Pract. Tom. 1. Part. 2. Sect. 2. cap. 14.* Lemnius *lib. 2. de Complex. cap. 4.* & Macarius Promptuar. *lib. poſt. cap. 5.* ſiſtunt, vagabundo per omnia iſti Phyſico non ſunt ignota. Quæ memoriæ obſint, & quomodo nociva repelli queant, ſpiritus idem erraticus in omnia ſe inſinuans facilè experiri, & quæ in corpore humano agantur & fiant, optimè perſpicere poteſt. Quidam apud Benivenium *cap. 47. de Abditis*, ex morbo reconvaleſcens, quæcunque memoria fixa tenuerat, ita prorſus oblitus eſt, ut ne rerum quidem nomina reminiſceretur, ne quidem amicos ab inimicis diſcerneret, quos etiam nominibus immutatis vocitarat. Sed eo velut prorſus amente atque deliro naturæ dimiſſo, cum 20. jam die hoc malo ageretur, cœpit venter fluere, variaque & diverſa ſtrigmenta, ſanguinem, bilem viridem, mucoſasque dejectiones deponere; quo factum, ut mens ſimul & memoria redirent, licet nihil eorum, quæ ipſe interim geſſerat, recordaretur. Chriſtophorus à Vega *cap. 10.*

cap. 10. lib. 3. de Arte Medend. vidit quendam Franciſcanum, memoriâ ſolutâ acutâ febre ita privatum, ut, cùm ipſe aliàs peritus fuiſſet Theologus, nec literas agnoverit, neque nomina rerum, quæ ſibi aſſiduè in uſu fuerant, memoriâ tenuerit: quatuor autem integris menſibus ſic affectum primas literas addidiciſſe, adhibitis tamen remediis, mirâ quadam celeritate, prædicto elapſo tempore in priſtinam ſuam eruditionem fuiſſe reductum. Hæc & alia plura in medico foro occurrentia Dæmon perſpicit, imò accuratius omnia, quàm Æſculapius quivis comprehendere, & per obſervationes confirmatus ſcitè Medici inſtar experientiſſimi tollere novit. *Supernaturali* modo confortat memoriam, ſive per communicationem luminis cujusdam intelligibilis, ſive per occultam & continuam ſpecierum & rerum ſuggeſtionem id fiat, de quo ſupra diximus. *Infirmare* & oblivionem inducere poteſt per media & actiones contrarias, organi ſcilicet temperiem laudabilem evertendo, humoribus illud plus juſtò irrigando, ſpecies aſſervatas auferendo, vel novarum, phantaſiæ acceptarum, multitudine obruendo: aut ſi memoria vigorem à lumine quodam intelligibili vel inſpiratione occulta habere creditur, ſubtracto iſto, vel ceſſante hac oblivio ſpecierum Dæmonis virtute communicatarum adeſſe putatur. Salmuth *Cent. 2. Obſ. 41.* Æditurum quendam, nullo evidenti morbo perdidiſſe memoriam refert. *Hic enim*, ait, *dum ob gravitatem capitis pilulis utitur cephalicis, eaq; nihil operantur, caput dolere incipit. Sub noctem ſubitò tanta oblivione corripitur, ut adſtantes nec cognitos haberet, nec orationem Dominicam recitare poſſet. Altero die agnati quoq; ipſius adſunt, & varia ex eo quærunt. Neſcit ille ubinam ſit locorum. Nominatur quidem urbs Serveſta at qualis, vel quæ ſit, ignorat. Pedetentim tamen reſtituitur, præcipuè verò per decoctum ligni.* Talis diſpoſitio non latet Dæmonem, eamque & inferre & auferre mediantibus cauſis naturalibus ipſe novit.

CAPUT IV.

Vigilia & ſomnus quomodo per faſcinum magicum oriatur? quandoque difficulter cognoſcitur. Somni cauſa: eam Dæmon procurare poteſt. Non oritur ſomnus à digitis infantium, aut ſpinis humanis accenſis, niſi forſan ab inuncto oleo. Vaporibus narcoticis

Digitized by Google

poteſt Dæmon ſomnum inferre: item narcoticis cibo clam admiſtis. Narcotica quæ? ingrediuntur ſine dubio unguentum Sagarum. Hoc ipſo ſomnum inferri negat Bodinus, ſed malè. Narcotica non omnia frigida ſunt. An Epimenidis ſomnus fuerit Diabolicus? Quomodo Dæmon phantaſiam ſomniis imprægnet? De mediata ſomniorum productione, eorumq́ varietate, quæ Dæmoni in faſcinandis Sagis inſervit.

§.1. MOdus, quomodo *Vigilia & Somnus* per faſcinum magicum fiat, ut jam oſtendatur, nobis eſt vigilandum. Aſt nec iſte vigilaciſſimis ſemper ſit obvius. Ad enormitatem quidem ſomnum & vigiliam per cauſas naturales, ſed vehementiores à Satana per potentiam loco motivam applicatas reduci, *Part. 4. Sect. 1. cap. 5. §. 1.* diximus. Verùm cauſæ vehementiores vehementiora, ſeu evidentiora etiam ſui ſigna edunt, quæ tamen hic non rarò abſunt. Duffus Rex Scotorum in perpetuam vigiliam incidit, de quo hiſtoria, quam *Part. 4. Sect. 1. cap. 9.* §. 3. recitavimus, nihilominus refert, ſuavem ac uniformem ſpirituum à corde motum demonſtraſſe, vitale humidum nihil temperie exceſſiſſe. Lamiæ equidem faſcinatrices in vincula conjectæ carminibus ſuis recitatis cauſam pervigilii tribuerunt. Sed ineptiæ ſunt quas dudum diſcuſſimus. Satan ex pacto cum Sagis Deo permittente liberum ſpirituum animalium in ſenſoria ſecunda à primo ſenſorio influxum, in quo ratio vigiliæ conſiſtit, continuò promovit, & vapores, qui medicamentorum ope ſuſcitati influxum iſtum impedire potuerunt occulta operatione removit: actionibus autem ſuis ineptis Sagæ procul abſentes nihil effecerunt, licet ſe iſta omnia effeciſſe, ſibi ob incognitam Dæmonis propter ſigna magica concurrentis operationem perſuaſerint. Sunt & aliæ cauſæ, quibus Satan ſe immiſcens faſcinum vigiliarum inducit, quando vel ſpeciebus expreſſis phantaſiam, ut in præcedentibus oſtendimus, imprægnat, quæ nullam ſpiritibus pauſam concedunt, ſed ad motum continuum irritant, vel vapores calidos & acres in corpore elevat, qui membranas cerebri vellicando ſpiritus turbant & agitant; vel vaporum, qui ad quietem ſpiritus invitare debebant, defectum cita diſcuſſione parit. Ex his jam tanquam ex oppoſito,

§. 2. Quomodo *Somnificum* maleficium producatur, faciliùs cognoſci-

gnoſcitur, nimirum cauſarum contrariarum in exceſſu peccantium illatione. Immediata ſomni cauſa eſt ſpirituum animalium detentio, eorumque in organa ſenſus motusque influxus prohibitus. Quo arctiùs in ſenſorio communi ſpiritus continentur, eò gravior eſt ſomnus. Arctè continentur, & agilitate ſua privantur à vaporibus & humoribus. A vaporibus quidem craſſis, nebuloſis & narcoticis. Ab humoribus omnis generis, modô, quem Æſculapii familia in ſuis monumentis abundè exponit. Aſt loco motiva facultate Dæmon humores, qui in corpore humano ſemper præſentes ſunt, movere, ac his motis vapores ſuscitare, & ad cerebrum, ut ſpiritus animales figantur & coerceantur, ſuscitare poteſt. Si genius infernalis intimè præſens phantaſiam per ſomnia diabolica (quæ dari omnes concedunt) facilè movet; quidni vapores & humores idem agitare queat, cùm, quia corporei iſti ſunt, & magis ſequaces, factu hoc ſit facilius? Propterea

§. 3. Faſcino mentis graviter laborant, & ad inſaniam usque ineptiunt, qui digitorum infantium per abortionem egeſtorum, & ſpinæ humanæ accenſione, aut rerum abſurdarum aliarum admotione ſoporem induci credunt. Talia enim ſigna ſaltem ſunt, quibus ex pacto poſitis Dæmon, permittente Deo, ſopore profundiſſimo homines occulta operatione modoque jam expoſito obruit, quam virtutem Magi & Magæ digitis, & abſurdis aliis abſurdè tribuunt, niſi forſan digiti accenſi oleo quodam ſomnifero fuerint inuncti, à cujus exhalationibus ſopor profundus oriatur. Si enim, ut ex Mercuriali notat Sennertus *lib. 1. Pr. Med. Part. 2. cap. 32.* Sabæi populi ex odore & fragrantia fructuum & florum apud eos naſcentium in carum, qui eſt βαθὺς δύσγερτος ὕπνος, *altus & excitatu difficilis ſomnus*, incidunt: ſi ſtupor à carbonibus accenſis, & à calce in cameris noviter incruſtatis oritur, quidni ſoporem effumationes ab oleo ſomnifero accenſo prodeuntes idem excitent? Dæmonem è rebus venenoſiſſimis quandam quaſi quintam eſſentiam extrahere poſſe ſcribit Delrius *libr. 3. P. 1. Q. 4. Sect. 5.* Eundem κακότεχνον ex rebus narcoticâ qualitate excellentiſſimis ad ſoporem inducendum remedia in vaporoſa ſubſtantia efficaciſſima elicere poſſe ambigere nolo. Levin. Lemnius *Herbar. Biblic. Explicat. cap. 2.* hoc de Mandragora ſibi accidiſſe ſcribit. *Cùm æſtivis menſibus (nam eo tempore poma Mandragoræ ſe proferunt) ſemel atq; iterum in Muſeo noſtro*

..mabilem & ſpecioſum ejus ſtirpis fructum negligenter collocaſſem, ita ſo..nolentus ſum effectus, ut agrè ſopor excuti poſſet. Cùm autem obnixè obluctarer ſomnolentiæ, illamq; excludere conarer, agrè id obtinui: nec rationem tanti Veterni inire potui: Tandem cùm quaqua verſum dimoviſſem oculos, obtulit ſe à tergo pomum Mandragoræ, quo amoto, & in altum locum translato factus ſum alacrior, atq; torporem depuli, omnemq; oſcitantiam ducuſſi. Talia effluvia Dæmon ad homines ſoporandos ſecum, quò libet, transvehere & externè, ut attrahantur, naribus admovere poteſt: eodem modo, ut ſpiritus hic ſua natura qualitatis expers fœtidiſſimas exhalationes è cloacis & putridis locis rapere, & in viſibili formâ apparens, donec diſparet, occultare novit.

§. 4. Internè etiam narcotica cibis clam admiſcere & exhibere poteſt, uti Chirurgi membrum quoddam ſine doloris ſenſu amputaturi narcotica exhibent. *Cujus artis facetum quidem, ſed tamen commiſeratione dignum exemplum memorant de Narbonenſi adoleſcente à Thracio pirata in ſervitutem abducto: cui interea, dum ex medicata potione altior ſomnus obrepit, tam bellè teſtes exſecti ſunt, ut experrectus ſeipſum miraretur ſic adempta virilitate novum hominem*, Remigius *lib. 2. c. 4.* Narcotica ſunt ſolanum, papaver, hyoſcyamus, opium, madragora, cujus mala ſoporem afferunt olfactu, teſte etiam Dioſcoride *de Re Medic. lib. 4. cap. 74.*

Innumeraq; herbæ, quarum de lacte ſoporem
Nox legit.

Ut canit Ovidius *lib. 2. Metam.* Ea ſine dubio unguentum Sagarum ſopore obruendarum, quo ſe totas inungunt, ingrediuntur, ut ſoporem ſpiritibus & ſtuporem nervis inducat eum, qui nec verbera nec uſtiones moretur. Hoc quidem Bodinus, ut felicius pro animæ in ecſtaſi emigratione pugnet, *pag. 511.* impugnat, pinguedine deceptus. Pinguia autem calida ſunt. Itaque neque etiam unguentum illud pingue ſoporem inferre putat. *At non accidentalis, ſeu unctuoſa forma, ſed ſubſtantialis, quæ in temperamento conſidet, è baſi confectionis nata: hæc, inquam, ſomnum generat. Adduntur autem pinguia, ut inungi, inunctumq; tenacius adhærere & agere poſſit. Nec verum eſt vulgò quod putatur, quæ ad ſomnum ſtuporemq; cogunt, frigida eſſe omnia. Indicant hæc opium, crocus, ſtorax, vinum, cicuta, coriander, quæ calida cum ſint vapore-*

vaporoſa & indigeſta, plus minusve humiditate ſpiritus ligant, ita Jac. Martini *lib. 3. Diſp. Miſcell. 11.* §. 25. Sed cùm internè, ut oſtendimus, Dæmon maleficium ſomnificum parare queat, ut externis id conciter, eum laborare non exiſtimo: poſſibilitatem tamen, ad confutandam magis remediorum, quibus maleficii iſtius gratia Magi utuntur, ineptitudinem remonſtrare volui.

§. 5. An Dæmònis faſcino diuturnus *Epimenidis Cretenſis ſomnus* adſcribendus? Is quærens ovem meridiano æſtu ſpeluncam ingreſſus ſopore gravi victus LXXVII. juxta Pauſaniam, vel XLVII. juxta Eudæmum, pauciores ſecundum alios quievit annos, experrectusque poſtea ratus, ſe parum indulſiſſe ſomno, oviculam quærere perrexit. Delrius *lib. 2. Quæſt. 21.* Dæmoni id tribuit. Nos circumſtantiarum ad judicium exactiùs formandum neceſſariarum ignari rem in medio relinquere malumus, quàm aliquid certi determinare.

§. 6. Somniis quomodo phantaſiam præſtigiarum faber ingenioſus mediatè & immediatè imprægnet, res eſt obſcuriſſima & humana ingenii ſagacitate major, tum quia immediatus Dæmonis in phantaſiam agendi modus eſt obſcurus, tum quia actiones phantaſiæ memoriæ latent, quomodo nimirum ſpecierum fiat in cerebro perceptio, perceptarum aſſervatio, aſſervatarum repetitio, repetitarum commixtio, commixtarum explanatio & diſtincta repræſentatio. Præſtat tamen aliquid dicere, & ſua animi ſenſa citra præjudicium proponere quàm tacere.

§. 7. De ſomniorum mediata productione (immediatam ſupra *cap. præced.* vidimus) ut aliquid dicamus, ſupponimus, cerebrum per nervos ſpiritus animales in organa ſenſibus dicata verſus exteriores corporis partes diffundere, qui ibi ſenſibilium ſpecies emanatione naturali ab iis reſultantes ſuſcipiunt, iisdemque velut qualitate nova imbuti ad cerebrum progreſſu continuò citoque, ob ſpiritualem nervorum & cerebri συμπάθειαν revertuntur, inque ſinus ejus ſpecies deponunt. Spiritus iſti cuilibet ſpeciei ſunt aptæ. Singulis præterea organis ſui ſunt & peculiares nervi, qui non promiſcuè quævis, ſed ſui generis objecta percipiunt: optici colores & lucem, auditorii ſonos, &c. Percipiunt autem ſpirituum beneficio, qui ſpeciebus tincti ad ſenſorium commune & phantaſiam revertuntur, ibique ſpeciem in plicis deponunt, vel

ipſi ibidem ſubſiſtentes ſpecies retinent ; quas etiam memoriæ ſedes, quæ cerebellum ſtatuitur , ſibi traditas aſſervat. Nec tamen confuſio ſpecierum hinc metuenda. Servant pro modulo impreſſionis ſpecies ſuam naturam, & ut infinita viſibilium ſimulacra eo ordine, ſitu, colore & motu, quo repræſentantur viſibilia, à parva pupilla hominis in altiſſimo monte conſtituti, citra confuſionem recipiuntur , & in retina pinguntur ; ita ſenſibilium ideæ in tenui & rara cerebri ſubſtantia , quæ præter cæteros uſus illius gratia ita ſingulariter condita eſt, figuntur, & numeroſiſſimæ exiguo etiam ſpatio concludi & aſſervari poſſunt. Species iſtæ & ideæ à ſpiritibus diſcurrentibus facilè moveri & ſomniis materiam præbere, & ſi copioſiores ſunt, anſam nobis etiam invitis ad cogitandum ſubminiſtrare poſſunt. In ſomno autem ſpecies phantaſiam quaſi actuat, iis exactiùs judicandis incumbit, & operatione nova ſuum ſymbolum confert.

§. 8. Motum etiam ſpecierum promovent vapores & exhalationes è corpore adſcendentes, quæ ſi ideis præſentibus congruunt, eas affinitatis amore ad progreſſum pronas ſollicitant , & ſomniorum telæ longiùs pertexendæ materiam amplam ſubminiſtrant. Hinc *cholericus* vapor, qui calidus eſt & ſiccus ac mordax, imagines & ſpecies ſuæ naturæ convenientes ſuſcitat & irritat, quibus conjunctis phantaſia fortiùs afficitur, & phantaſmata varia concipit, utpote rixas, contentiones, incendia, uſtiones &c. Vapor *melancholicus* cùm obſcurus ſit & ater , ſomnia parit ſuæ naturæ affinia, caligines ſcilicet, tenebras, ſpectra, atros fumos &c. *Phlegmatici*, aquas, balnea, navigationes, pluvias, merſiones in aquam; *Sanguinei*, choreas, muſicam, convivia, ſomniant. Ita pro qualitate imaginum per ſomnium ex humorum halitu firmius invectarum res ita viſæ creduntur eſſe veræ. Dæmones verò ex divina permiſſione conſecuti poteſtatem phantaſiam faſcinandi his ſe immiſcent, ſpecies in cerebro præſentes ſpirituum animalium pro placito agitatorum ope movent, vaporibus certis, quos ipſi in corpore determinatè ex humoribus certis ſuſcitare norunt, jungunt, ſpecierum defectum novarum interpolatione ſupplent, vitioſas ſupprimunt, alienas à cæteris ſeparant & ut omnia exactiùs intus repræſententur, ſpirituum animalium excurſum ad exteriora inhibet, ſenſusque externos arctè ligat. Atque ita ſomniorum artificioſâ expreſſione Dæmones ſtrigibus ſic imponere poſſe, ut ſe

ad

ad conventicula verè deportari, choreas ducere, Venerem exercere credant, totamque phantaſmatum ſeriem pro veris accipiant, concedimus; ſed ſemper id phantaſticè fieri, realiter autem nunquam, nos cum iis, qui longo rerum uſu & experientia aliud ex actis judicialibus compertum habent, Wiero negamus.

CAPUT V.

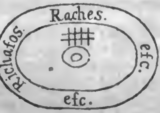
Viſus faſcinum cognitu difficile. Oculus faſcinatur cum excutitur. Ex modis aliquis examinatur. Quomodo oculus faſcinetur, ut non videat ea, quæ ſunt, vel videat ea, quæ non ſunt. Etymologia Vocis Præſtigiæ. Præſtigiator quid? Ad oculos mentis vox iſta transfertur metaphoricè. Præſtigii inventum Mercurio tribuitur. Cauculator, Gauckler *unde? Ars cauculatoria quid? Okos Bokos unde dicatur? Cauculatores quandoque incantatores. Diabolus Cauculator peritus. Quomodo Dæmon ad præſtringendum ſe accingat, Pſellus per falſam hypotheſin explicat. Aere cur potiſſimum Dæmon utatur? Coloris natura. Ex aere Dæmon novit coloratum corpus formare. Opticæ ope Drebbelius mira perfecit: ita & Dæmon. Specula dantur naturalia & artificialia. Nubes ſpecula naturalia fieri poſſe oſtenditur. Dæmon ſpecula aerea varia fabricare, & per ea hominibus illudere poteſt. Ad hoc in phantaſia adminiculum quærit per imaginationem falſam, cujus exemplum traditur. Ex ſolo aere Dæmonem phantaſticum corpus formare negat Delrius, cui reſpondetur. Inſignia præſtigiarum ſpecimina per exempla oſtenduntur.*

§. 1. AD *ſenſus externos* tractationis ordo nos jam vocat, ut quomodo hi faſcinentur, exploremus. Sed & hîc modus nodus eſt, rationi & ſenſibus noſtris ſolutu difficilis ob rationes ſuprà indicatas. Quis igitur νοήματα καὶ βάθη Diabolici ingenii in præſenti Diabolicarum artium & fraudum abyſſo perſcrutari poteſt? præſertim, cùm id, quod teſte Philone *de Mundi opificio* ad Philoſophiam prodeſt, oculum ſcilicet ipſum Dæmon faſcinet. *Viſus ad vita commoda maximè neceſſarius, ac præterea ad diſciplinarum inventionem certiſſimus dux: ab eo pene ſolo maximam rerum partem exploratam eſſe manifeſtum eſſe*, inquit Scaliger *Exerc.*

Exerc. 298. Sect. 6. At ducem eundem dux infernalis frequentiſſimè faſcinat, oculosq́ue præſtringit, ita ut non videat ea, quæ ſunt, vel ea videat, quæ non ſunt, vel nihil planè videat. Si enim auditu & ſermone homines impetrata à Deo venia privare poteſt, viſu quoque data eadem Dæmonem homines ſpoliare poſſe, inficias ibit nemo.

§. 2. Spoliant autem *maleficio excusſionis & diviſionis oculi.* Beneficium excuſſionis & diviſionis in jure benè apud creditorem, ſed malè apud debitorem, cùm actu afficitur, audit: longè pejus excuſſionis & diviſionis illud maleficium, quo (non omnes, ſed eos, qui ſpreto ſeptimo Decalogi præcepto bona proximi rapiunt) fures Cacodæmon in natura angit. Magi ſubſidiarias ad hoc operas conferunt hoc modo, quem tradit Wierus *lib. 5, cap, 5. §. 7.* Primùm legunt ſeptem Pſalmos, cum Letania: deinde formidabilis ſubſequitur oratio ad Deum Patrem, & Chriſtum. Item exorciſmus in furem: hinc in medio ad oculi ſimilitudinem veſtigio figuræ circularis nominibus barbaris notatæ, figitur clavus æneus triangularis, conditionibus certis conſecratus, incutiturq́ue malleo cypresſino, & dicitur: Juſtus es Domine, & juſta judicia tua &c. Tum fur ex clamore prodetur.

§. 3. Alios ſequenti modo ceu maximè experto uti accepi, quo quidem non oculus excutitur, oculo tamen dolor maximus, donec ablatum à fure reſtituatur, incutitur, & beneficium viſus adimitur; Albumini ovo conquaſſato carbonem quercinum miſcent, quo in charta vel in aſſere oculum (vel quaſi) hunc in modum pingunt, poſtea acum &c. Orationem Dominicam & ſequentem ter certis legibus recitant: O HErr JEſu Chriſte der du ein gerechtes Gericht gefället haſt / durch deinen Diener Joſua in der Stadt Jericho von dem Diebſtall Ochis / verleihe daß dieſer Dieb / ſo das genommen hat / ſolche Pein leide an ſeinen Augẽ / und ſehen darinnen / ſo lange 2c. 2c. Sed modus hic eſt abſurdus, impius, magicus & Diabolicus. *Abſurdus,* quia albumen ovi, carbo quercinus & acus in abſentes agendi virtutem nullam habent; verba autem tam ſacra quàm profana virtute phyſicâ planè carent: *Impius,* tum quia peccatum eſt in abuſu ſacrorum verborum magicè applicatorum,

Digitized by Google

cæcorum, cùm quia totum orationis veræ indoli contrariatur: quippe vera oratio ulciſcendi ſtudium & animi perturbationem horret, Deoque ſoli vindictam, qui eam in hoc ſeculo retribuit, per judices vicarios ſuos, relinquit: *Magicus*, quia Magorum eſt ex pacto ſeu explicito ſeu implicito, abſonis & abſurdis, nullam ex ſe ad determinati effectus productionem vim habentibus uti, & vanas obſervantias ſectari: *Diabolicus* eſt, quia ſolus Diabolus totum excuſſionis oculi actum ad Magi voluntatem Deo juſtis de cauſis in furis pœnam permittente abſolvit. Quomodo autem ipſe Dæmon oculum excutiat, & dolores inferat, obſcurum primo limine videtur, ſed ſi potentiam ejus corpora loco ſuo, permiſſione data, movendi ſpiritualem conſiderabimus, movendo humores, parteſque ſis implendo continui ſolutionem, adeoque dolorem, tandem oculum vi validiſſima à partibus, quibus conjungitur, ſeparando, excuſſionem fieri poſſe negari nequit.

§. 4. Oculum ipſum Dæmon etiam per varios morbos, quos, ut aliis partibus, ita & oculo, partim immediatè, partim mediantibus cauſis naturalibus, occultè inferre novit, poteſt faſcinare. Eos autem Sagæ per imagunculas, & alias ineptias ſe intuliſſe credunt. Sic Freitagio *Noct. Medic. cap. 21.* muliercula ruſticana de intolerabili ſiniſtri oculi dolore, conquerens dixit, eum ſibi inflictum, à vicina Saga qer ceream imagunculam, cui cùm primum loco dentium impreſſiſſet acum, ſe ex dentibus laboraſſe; extracta verò acu & imagunculæ oculo ſiniſtro impreſſa, dolorem è dentibus in ſiniſtrum ſuum ocellum translatum eſſe; idque incantandi genus in ſuo pago & vicinia familiare & vulgare eſſe, & vulgo vocari einen Schwick ſetzen. Pro cauſarum verò & morborum magnitudine differentium varietate oculus vel nihil planè, vel ſaltem obſcurè videt, vel non videt ea, quæ ſunt, & videre ſe arbitratur ea, quæ non ſunt. *Primũ* efficit Dæmon, 1. cum ſpiritus animales, qui ſunt commune omnium ſenſuum inſtrumentum, & propterea lucidi ac tenues eſſe debent, obſcurat, vaporumque melancholicorum ac caliginoſorum admiſtione incraſſat: cùm nervorum opticorum anguſtiam, eos vel comprimendo, vel obſtruendo inducit; cùm pupillam vel anguſtiorem reddit, ſic, ut pauciores radii, qui à quolibet objecti viſibilis puncto ad quodlibet pupillæ punctum radiant, debiliter illuminati oculum ingrediantur, vel ampliorem reddit, ut exinde à luce copioſiùs ingrediente imaginum

Eeeee fiat

obliteratio : cùm per vapores obſcuros & craſſos inſitos natura oculos humores obſcurat; cùm ſitum humorum, præſertim cryſtallini mutat, & tunc, ſi uno oculo fiat ſitûs cryſtallini humoris mutatio, aut alter ſurſum, alter deorſum, vel ad latera vergat, res duplicatæ appareat. Quas ſanè mutationes, præcipuè obſeſſis, in quibus dominium habet, infert.

§. 5. *Poſterius* per præſtigias potiſſimùm efficitur, de quibus, quia in faſcinatione Diabolicâ freqventiſſimè occurrunt, in genere aliquid diſſeremus. *Præſtigia*, Præſtigium Iſidoro *Etymol. lib. 8. cap. 9.* eſt ſenſuum & oculorum deluſio. Nomen non à *Styge* venit : id enim & ſcripturæ, & quantitatis diverſitas confutat : non à *præſtinguendo*, ut doctè Joh. Pincier Otii Marpurg. *lib. 3. cap. 23.* exponit : ſed à *præſtringendo*, quòd præſtringatur oculorum acies. Hebræis dicuntur Præſtigiatores מְכַשְּׁפִים, & ſunt, qui mutant & transformant res naturales ad adſpectum oculi, à כשף *præſtigiis uſus eſt.* Nec viſum ſolum, ſed & reliquos ſenſus Dæmon præſtringit, ut miſeri homines jurent, ſe audire, tangere, guſtare & olfacere aliquid, quod tamen revera non audiunt, tangunt, guſtant & olfaciunt, cùm objectum ſit putatitium, non verum. Vox tamen *præſtigium* præcipuè de oculorum faſcino dicitur. Solet diſtingui aliàs inter veneficos & præſtigiatores. Illi enim nocent veneficio, ut Sagæ, ſtriges; hi tantùm ludunt homines, faciuntque, ut aliud appareat, ut aſinus, vacca, equus, qui homo eſt, aut arbor, quod eſt culmus ſtraminis; chartæ luſoriæ pro breviario. *Ferè* [imo verè] *tamen ſunt etiam venefici & incantatores*, inquit Dn. D. Libavius *Exam. Philoſoph. nova pag. 30.* Præſtigii inventum tribuitur Mercurio. Ita Sariſberienſis *lib. 1. Policr. cap. 9. Præſtigium*, inquit, *Mercurius dicitur inveniſſe, quòd aciem præſtringat oculorum, fuitq́ Magorum peritiſſimus, ut quæcunq́ res vellet inviſibiles faceret, aut, ut videbatur, in alias ſpecies transformaret.* Sed nos in primis primi Magi incunabulis præſtigium, quod velut inſigne ornamentum Magiæ autoritatem magnam parit, fuiſſe repertum, exiſtimamus. Itaque præſtigiatores ſunt, qui opera Satanæ hominum oculos incantationibus & illuſionibus faſcinant & fallunt, ut non videant ea, quæ ſunt, & videre ſe arbitrentur ea, quæ non ſunt, Godelmannus *lib. 1. cap. 3. num. 3.* Per metaphoricam ſignificationem transfertur ad oculos mentis. Ita Paulus *Galat. 3.* τίς ὑμᾶς ἐβάσκανε, *quis vos faſcinavit*, hoc eſt, oculos mentis præſtrinxit, ut non crederetis veritati? Ut enim oculi corporis

poris faſcinantur, ut homo credat, ſe videre, quod tamen verum non eſt: ſic oculi mentis faſcinantur,& apparente pravarum opinionum ſpecie præſtringuntur, ut homo credat mendaciis ſpecioſis,& per omnia ſacra juret, ſe veras amplecti ſententias. Huc ſpectat ejusdem Apoſtoli dictum *2. Cor. 4. v. 4. Deus hujus ſeculi excæcavit ſenſus incredulorum,ne illuceſceret illis lumen Evangelii gloriæ Chriſti, qui eſt imago Dei.* Præſtigias autem Dæmon agilitate etiam efficit,qua in re Cauculatorem perfectiſſimum agit.

§. 6. *Cauculator*, caucularius dicitur à voce caucus & cauca, i. e. patera,unde bibitur. Unde German. Gauckler/ M. Lipenius *Strenar. Hiſtor. cap. 3. §. 75.* Hujusmodi Cauculatores vocantur etiam *Saccularii*,quia ex ſacco artis ſuæ ſpecimina edunt. Eſt autem ars ejusmodi, qua peculiari quadam agilitate, celeritate & occultatione miri aliquid facere videntur, & facere ſe jactant, cùm revera nihil tale faciant. Agyrtæ vocant *Okos Bokos*, vocabulis à vero vel ficto nomine Itali cujusdam,hujus artis Myſtæ & Myſtagogi, aut aliunde deſumptis, ut tradit Voetius *lib. 3. Diſp. pag. 542.* De arte hac edidit libellum M. J.P. quem inſcripſit *Hocus, Pocus*, oder Taſchenſpieler. Tam aptè autem iſti oculos videntium præſtringunt, ut, qui Philoſophiæ expertes ſunt, pro Magis eosdem habeant. Forſan etiam Magi Caucalatoriæ artis nomine Dæmoniaca quandoque multa vendiderunt, eaque agilitati ſuæ adſcripſerunt, quæ tamen è Veteratoris cooperantis dolo promanarunt. Hinc etiam *in Capitular. Caroli* cauculatores pro incantatoribus ſumuntur, Lipenius *loc. cit.* Et Saccularii communiter dicuntur, qui quasvis artes vetitas, etiam Diabolicas exercent. Turnebus *in Adverſar. lib. 9. c. 17.* & JurisConſ. *ad L. Saccularii in ff. de extraordin. crim.* notante Voetio *loc. cit.*

§. 7. Si autem mira, quæque fidem omnem ferè ſuperant, Cauculatores absque magica arte agilitate ſumma ſcyphulis,globulis, ligaminibus & ſimilibus perficiunt oculosque intuentium fallunt, quantò magis Dæmon, qui mille artifex (rotundo quidem numero, ſed quo ſumma ejus notitia, & innumeri fallendi modi ſignificantur) ſalutatur, oculos præſtringet, qui non tantum agilis & velox, ſed & ipſe inviſibilis, potentiam movendi ſe & alia à ſe diſtincta obtinet, ſocios habet multos, elementa novit impellere & repellere, corpora grandia adducere & reducere, diſperſa colligere, & collecta diſpergere, viſibilia occultare, objecta variè

diſponere, corpora aſſumere, activa paſſivis applicare, organum ipſum alterare, ſenſus pervertere & plura alia fallendi ſcopo inſervientia exactè callet? Ludovicus Vives *Comment. ad Auguſtin. de C. D. lib. 10. cap. 16.* eleganter de hoc differit & ait: *Nec mirum eſt, hæc fieri poſſe à Dæmonibus, & falli ab eis obtutus noſtri aciem, cùm à circulatoribus nobis ſic imponatur, oſtendanturq́; quæ niſi à tali hominum genere agerentur, pro miraculis qui caperent, non deeſſent: etiam ſic facta admirationi ſunt, & vix acumen ingenii rationem illorum conſequitur. Suntq́; qui credant, ſine dæmoniaca vi non perfici; artis tamen ſunt exercitatiſſimæ, quæ celeri motu atque agitatione defixum in res obtutum præſtigiis fruſtratur. Ita qui edit panem, ſpuere cernitur farinam ſiccam, qui bibit vinum, per frontem id, aut etiam per jugulum remittit. Magno ſpectatorum metu ac horrore, gladii vorantur, & ingens vis evomitur acuum, zonularum, nummorum. Tranſeo, quæ ex Magia naturali fiunt, ſubitò apparere convivas omnes truncos, aut aſininis capitibus, extendi per triclinium vitem. Quorum rationem plurimi norunt, nam libri his de rebus ſunt conſcripti, & factu facilia ſunt: quantò magis Dæmones, qui nobis & agilitate præſtant, & peritiâ rerum naturæ hæc norunt?*

§. 8. Quomodo præſtigiator infernalis ſe ad decipiendum & præſtringendum accingat, aptè ſatis Mi hael Pſellus explicaret, ſi modò, qua nititur, vera eſſet hypotheſis, Dæmones ſcilicet eſſe corpora. Verba ejus recitat Wierus *libr. 1. cap. 14. §. 1. Dæmones*, ait, *licèt ſexu & propriâ linguâ careant, corpus tamen illud aereum ſibi conceſſum pro arbitrio velut nubes vento flante, in varias formas mutant, contrahuntq́; atque extendunt; quemadmodum lumbricis videtur accidere ob ſubſtantiam molliorem, ductuq́; facillimam: neque ſolum magnitudine diverſitas in eis accidit, verùm etiam figuras coloresq́; variant multiformes. Corpus enim Dæmonis ad utrumq; eſt natura paratum; quæ enim ratione eſt natura facile cedens, ſic in varias figurarum ſpecies transformatur: quæ verò aereum eſt, diverſos aeris inſtar color ſubit. Sed aer quidem extrinſecus coloratur; corpus verò Dæmonis, juxta animi ſui affectus, ſpecies colorum mutat, velut & hominis: ſed longè melius, ut quod anima ſit obedientius. Omnia tamen celeriter dilabuntur ob corporis mobilitatem tenuitatemq́; Sic tanquam vir apparet, & mox occurrit ut fœmina: leonis more fremit, ſaltat ut pardalis, latrat ut canis, atq; ad utris vaſisq́; formam ſe aliquando transfert.*

§. 9. Sed

§. 9. Sed licèt ſpiritus corpora non ſint (id quod Metaphyſici & Pneumatici juxta cum Theologis contra antiquiores Doctores Eccleſiaſticos atque Philoſophos theſin iſtam profeſſos demonſtrarunt) adeóque nec Dæmones corpora aerea: aere tamen potiſſimum utitur & abutitur. Nomine aeris tamen latè etiam exhalationes quaſcunque, fumos & vapores hoc in loco intelligimus: ſive auram ex triplici præcipuè particularum genere compoſitam, nempe ex particulis aeriis, ætheriis & igneis, quibus porro accedunt particulæ aqueæ, oleoſæ, ſalis aliorumque corporum reſolutorum, ut loquitur Dn. Samuel Reyherus *Diſſert. de Aere cap. 1.* Hic præſtigiis commodam ſubminiſtrat materiam. Eſt enim mollis, rarus, laxus, mobilis: omnis quidem figuræ expers, per modificatam tamen formationem omnes recipere aptus: omnis ſoni expers, promtè tamen omnes excipere aptus. Coloris quidem omnis eſt expers, per lumen tamen variè inflexum & modificatum induere aptus. Colorem ex lucidi cum opaco miſtione oriri, ſeu lumen eſſe, cui admiſtum eſt perſpicuum & opacum ope majoris lucis in viſum radiare potens, Opticis conſtat. Colores autem diverſimodè apparentes (ut & opacitas ac diaphaneitas) dependent à varia incidentia ac emerſione radiorum lucis, lucidique cum opaco commiſtione. Radii enim in materiam ſubjectam incidentes refractique lumen aggregant, quod in principio fortius; cùm lumen idem ulterius procedit, debilitatur, & alium gignit colorem. Si in tranſitu parum radii refringuntur, citrinus emergit color; plus adhuc refracti ruborem ſiſtunt: cum exigua opacitate colorem puniceum, cum mediocri viridem, cum majore purpureum inducunt: ſi radii lucis incurvantur, adeò ut non denuò emergant, opacitas aut nigredo oritur: ſin ab extima ſuperficie ſtatim reflectuntur, albedo emergit. Hinc videmus in nubibus omninò colores, lacteum, nigrum, viridem, rubrum aliasque innumeras differentias, *ſed earum cauſa eſt lumen refractum*, ait Magnenus *Democrit. Reviv. Diſp. 3. c. 4.*

§. 10. Nubes cùm ſit aer vaporoſus, magis coactus & craſſus; at qui nos circumſtat, vaporoſus quidem, ſed diſperſus & rarus: Dæmon diſperſas vaporum particulas facilè ad figurandum corpus phantaſticum poteſt colligere, & compingere, easdemque ita diſponere, ut lucidum cum opaco commiſceatur, & quos ipſe vult, colores per miſturam exprimantur, luciſque radii particulis vaporoſis impacti, & juxta omnes incli-

nationum & directionum modos reflexi ſimulacrum referant, cumque ſequaces particulæ ſint, & ſingulis præſens ſpiritus animæ inſtar movere queat, totum quaſi vivum apparere facit. Flammantes Eliæ equos & currum, *2. Reg. 2.* licèt nonnulli Angelos fuiſſe cenſeant, ſunt tamen, qui nubem fuiſſe rutilam, ad currus & equorum ſimilitudinem in aere affabrè effigiatam ſtatuunt; eam tamen verè & formaliter igneam non fuiſſe, ex eo probant, quia deferendum Eliæ corpus aduſtionis periculum incurriſſet; præterea quia alia quoque meteora, præſertim emphatica, igneum ejusmodi colorem naturaliter ſolent mentiri. Jam ſi oſtenta in aere varia & ſingularia efficiendi poteſtatem in angelis bonis agnoſcimus, ea nec Dæmoni erat neganda, quia hæc ad naturalia eorum dona ſpectat per lapſum non amiſſa. Et quamvis modum ipſum, quo in producendis in atmoſphæra oſtentis & præſtigiis utatur, nos perſcrutari nequeamus, nobis tamen Dæmonem ea efficere poſſe, ſcire ſufficiat, eoque, quem rationibus non frivolis nixi conjecturando aſſequimur, ſimus contenti.

§. 11. Admiranda, quæque ſtuporem incutiunt, Optica Practica exhibet ſpectacula, quæ vide ſis quaſi per indicem monſtrata in Vortrab und Entwurff eines neuen Optiſchen Platzes Cl. Dn. M. Kolhanſii, qui egregiam Opticæ navavit operam, & pluribus omnia in Tractatu ſuo Optico expoſuit, ut jam Cornelii van Drebbel Alcmarienſis inſignis Mathematici & Optici verbis, quæ ad amicum ſuum Iſebrandum à Rietroyck teſte Gotefrido Hegenicio *Itinerar. ſui Friſio Hollandic. pag. 75.* perſcripſit, quæque res admiratione plenas continent, facilè fidem habeamus. Ita autem ille: *Ego in camera manifeſtè ſedeo ſolus nemine mihi adſiſtente. Et primò veſtitum meum transformo in præſentia & adſpectu illorum omnium, qui in cubiculo ſunt. Nunc induor totus nigro holoſerico, & momenti ſpatio, imò tam confeſtim, quàm aliquis cognitione aſſequi poſſit, holoſerico viridi ac rubro amictus ſum, in colores omnes Mundi me transmutans. Nec ſolùm hoc, ſed commuto meam veſtem cum qualibet ſpecie pannorum, qua ipſemet volo: nunc bombycina ſeu ſerica colorum omnium: tum ex villis texta omnium colorum: nunc argenteo, nunc auro variegatis veſtibus utor: nunc regio ornatu & adamante atque omni gemmarum ſpecie ſum ſplendidus, at in momento poſtea mendici*

dici habitum aſſumo, pannus obſitus ac deformis, cum in illo actu unicam duntaxat veſtem habeam, quam abs me non depono.

§. 12. Ludunt autem & oculis ferè illudunt Optici potiſſimum ſpeculorum & vitrorum arte factorum ope: Sed & Dæmonem, qui ut Phyſicus eſt excellentiſſimus, ita & Opticus ingenioſiſſimus, in faſcinandis hominum oculis, quandoque ſpeculis, ſed naturalibus uti, nullus dubitabo. *Eſt enim aliud ſpeculum naturale, aliud artificiale. Naturale eſt oculus, aer denſus, nubes, aqua limpida, umbroſa & placida &c.* Cl. Kolhanſius *Admirand. Optic. pag. 21.* Nubes præcipuè naturalia ſpecula quandoque fiunt ſic, ut diverſarum rerum ſimulacra in iis, velluti ſpeculis aereis, repræſententur, quæ arte omni humana majora videntur. Et quidem in freto Mamertino naturam inexhauſtos pictoriæ ſupellectilis ſuæ divitias aperire ſcribit Athanaſ. Kircherus *lib. 10. Artis Magn. Lucis & Umbræ Part. 12. c. 1.* & ex eo Gaſp. Schottus *Mag. Univ. Part. 1. lib. 4. cap. 1. Paraſt. 1.* Referunt enim tempore, quo ardentiſſimus Sol æſtu fervoribusque mare Mamertinum concoquit, in vaporoſo aere caſtella plurima ordinatiſſimè diſpoſita, palatia & ædificia ad perſpectivæ regulas fabricata, umbroſos ſylvarum tractus, campos, innumeras hominum turmas, boum armenta, ovium greges, omnia tanta colorum varietate, tam artificioſa lucis & umbræ miſtura, tam vivis geſtibus nonnunquam ſpectanda exhiberi, ut nihil humana induſtria ſimile producere videatur; cauſam eſſe variam rerum in aere vapido & ad reflectendum imagines apto reflexionem docent. Aerem denſum ſpeculum fieri, ex Ariſtotele etiam habemus, qui *lib. de Memor. & Reminiſc.* refert, Antipherontem in aere propriam imaginem continuò verſantem vidiſſe, & Viſellio *lib. 10. Perſpectiv.* ſcriptum reliquit, cuidam noto ſuo, cùm antea per multas noctes inſomnis fuiſſet, nocte equitantem imaginem ſuam, h. e. virum ſecum equitantem vidiſſe, qui ſanè vir omnia ageret eadem, quæ ille agebat, & flumine trajecto illum quoque vidiſſe, mox ubi ad aerem ſerenum & perſpicuum deveniſſet, imaginem illam evanuiſſe, citante Marcell. Donato *lib. 2. cap. 1.*

§. 13. Ad eundem modum Princeps aeris ſcientiſſimus Dæmon aerea ſpecula ſpecularibus ſuperficiebus referta, plana, concava, convexa, cylindracea, unum vel plura, tota vel quaſi confracta conficere, in iis, quæ fabricat, corpora phantaſtica repræſentare, & mille modis oculos

trahere, totum verò per potentiam propriam motivam loco movere & transferre poteſt. Delrius tamen *lib. 2. Quæſt. 27. Sect. 2.* an ex ſolo aere materiam Dæmon deſumere poſſit, ambigit, & putat, eum non poſſe ſolum aerem condenſare, ita ut quid ſolidum exhibeat. Sed ſive poſſit, ſive non poſſit, ait, ſolere ipſum aeri commiſcere partes terreas & aqueas, nubium, vaporum, exhalationum, ut & colores faciliùs hac mixtione exprimat, & meliùs membra conglutinet, atque condenſet. Atque hoc ipſum Virgilium non ignoraſſe dicit, eum *Æneid. 10.* cecinit:

Tum Dea nube cava tenuem, ſine viribus, umbram
In faciem Ænea, viſu mirabile monſtrum
Dardaniis ornat telis &c.

Verùm ſi ex partium terreſtrium cum aqueis mixtione color & membrorum conglutinatio expectanda, illæ longè pauciores ſunt, quàm ut pro tanta in uno corpore colorum varietate & partium diverſarum conjunctione ſufficere queant. Neque in phantaſtico corpore ſoliditas vera, ſed apparens, & præſtigiatoria datur, id quod ſubita, & totalis phantaſticorum corporum in conclavibus undique clauſis evaneſcentia prodit, cùm nullum poſt eam craſſioris materiæ appareat veſtigium: Vapor autem craſſus mox ejus inſtar, qui à cibis calidis ſurgit, diſpergatur & in auram abeat.

§. 15. Excellens præſtigiarum ſpecimen edidit nequam ille *Matth. 4. cùm*, ut Eraſmus loquitur, *mirum quoddam gloria mundana theatrum oculis Chriſti repente objectum magnorum Regum ſtrepitus, opes, famulitium, palatia, copias, tubas, adorantium obſequia, pompas, triumphos objecit, ut ad animam iſta admitteret & præſtigiatorem adoraret.* Simile huic eſt, quod D. Sacco mendicus quidam retulit, nimirum ſibi caſtra olim ſecuto, indeque cum ſociis reverſo, inopi ac triſti virunculum obviam veniſſe, qui ſe Grau-Röcklein nominarit, & promiſerit, ſi ſe ſequi velint, theſauros fodiendi, futura prædicendi, atque ita divitias comparandi artem ſe iſtos edocturum. Artis arcana his poſtulantibus dicit fortunæ rotæ eos eſſe imponendos, & ſi artem addidiciſſent ex iis unum ſibi mancipatum manere. Conſentientes in hoc omnes duodecim virunculus rotæ imponit, cujus tantus fuit ambitus, ut ſinguli à ſe invicem trium ulnarum longiorum ſpatio diſtarent. Adſpectus

Digitized by Google

ctus mutuus ſub comminatione inverſionis colli fuit interdictus. Rotam Magiſter unguibus ſuis à ſiniſtra verſus dextram movet. Inter circumgyrandum cryſtallinæ claritatis aquam infra ſe ſibi videre videntur inſeſſores, in qua quid ſinguli in mundo agant, extemplo perſpicere, homines cognoſcere, ſuisque nominibus appellare potuerunt. Ignis infernalis deſuper reſplenduit, dependentibus ſtiriarum inſtar flammis. Transacto ſic 12. horarum ſpatio Dæmon, juvenem elegantem Conſulis cujusdam è Misnia ortum filium de rotâ dejecit, & per medias flammas traduxit. Reliqui undecim conſternati, quæque ſibi eveniſſent, ignorantes in campo ſub dio aliquot horas ſopore obruti jacuerunt. Excuſſo ſomno veſtes inſtar fomitis friabiles deprehendunt, & ruinoſas. Tantum enim in rotâ ſenſerant calorem, ac ſi in medio ignis ſediſſent. Poſtea viam, quæ placuit, quisque ſpe pinguioris fortunæ erectus iniit; ſe verò ad tantam redactum eſſe egeſtatem, ut eleemoſynam quærere cogatur, mendicus erat conqueſtus D. Sacco, è quo Titius *Locor. Theol. Hiſtor. Art. 11. c. 6. n. 3.* hoc recitat.

§. 16. Magnum etiam & præcipuum ſubſidium modò non ab ipſa hominis faſcinandi phantaſia præſtigiator accipit, quatenus latentes in ea rerum imagines ſuſcitare, depurare, & exaltare, easque aptè reformatas ita non tantum menti proponere, ſed & ad ſenſus exteriores remittere poteſt, ut revera extra fieri exiſtimet, quæ intra advertuntur. Sic & Jacob. Martini *lib. 3. Diſp. Miſcell. 11. §. 28. neque ſolùm*, inquit, *ſpecies & figura rerum externarum oculis ſuſcipiuntur, ſed à phantaſia ſimiles ſponte effinguntur, tanta quidem vi & evidentia, ut & foras ad communem ſenſum, inde ad oculos redundent: ſic pueri auditis* μορμολυκείοις *faciem occultant, quòd ſpecies horrenda ab impotentiori phantaſia efficta, jam in oculis ſit. Itaq; perſtringi poſſunt oculi imagine à ſola phantaſia.*

§. 17. Quæ omnia cùm ita ſint, Magos ope & auxilio Diaboli variis modis illudere, & oculos hominis præſtringere omni tempore potuiſſe, negandum non eſt, ut v. g. homo alius, quàm ſit, videatur: ut in S. Clementis hiſtoriâ legimus per Simonem Magum effectum eſſe, ut Fauſtinianum amicorum nullus agnoſceret: item Neroni Imperatori dixiſſe, ut ſibi cervices juberet abſcindi, ſe enim tertio die reſurrecturum eſſe, quod cum Nero (ut videbatur) feciſſet, eum tertio die rever-

revertiſſe : Neronem verò miratum ei ſtatuam Romæ poſuiſſe cum hâc inſcriptione : *Simoni Mago Deo* : Neronem ex eo tempore in artes magicas incubuiſſe totum, Bodinus *lib. 4. cap. 6.* Plura alia præſtigiarum exempla paſſim in hoc Tractatu, & apud alios occurrunt. Ridiculum tamen, antequam ad alia transeo, non poſſum non dictis ſubjungere. Camerarius hoc *Comm. de Generib. Divinat. p. 113.* refert & ait : *Audivi ego, iis affirmantibus, quibus de multò majoribus rebus fides habenda eſſet, fuiſſe in meâ patria quondam, qui prodiens aliquando in forum piſcarium piſces ſimularet ſe velle emere, cumq́, delegiſſet, quos ſumeret, cœpiſſe prætendere oblivionem domi obliti marſupii, & dicere, ſe pecuniam ſtatim eſſe miſſurum. Muliercula, quæ ad venales piſces aſſidebat, perhibet, quod metueret, ne falleretur. At ego, inquit ille præſtigiator, tibi caput meum pignori relinquam, & depoſito capite ante eam ita truncus diſcedit. Territa muliercula clamat, ut piſces ſibi haberet, modo caput ſimul auferret.*

CAPUT VI.

Dæmon viſum faſcinat ſubtrahendo objectum tum ſimpliciter, cum impedit, ne objecti ſpecies ad oculum deferatur, vel delata recipiatur, vel recepta in tunica retina pingatur : tum ſecundum quid. Quomodo viſum faſcinet, ut alia forma viſibile, & quidem ratione figuræ appareat. Corpus viſibile, quod Dæmon induit, vel verum eſt, vel phantaſticum, vel partim verum, partim phantaſticum. Mortuorum corpora à putredine præſervare novit, edoctus à natura. Talis mixtura exemplis probatur. Inanimata ad præſtigiarum fucum trahit. Phantaſticum corpus pro finis varietate variat. In Chriſti figura Martino, in Angeli forma Ludovico Regi Germanorum Dæmon apparuit. Apparet in forma bona, ut fallat. Alia ratione Dæmonem ſe in Angelum lucis transformare oſtenditur. Wierus & Reginaldus Scotus, qui Dæmonem cum Lamiis paciſci negant, notantur.

§. I. HÆc de Præſtigiis in genere præmiſſa facem jam pleriſque *de Faſcinatione viſus Part. 4. Sect. 1. cap. 6.* adductis admovent, ut faciliùs modus, quo Dæmon viſum faſcinet, & fallat, intelligi queat.

Digitized by Google

Objectum ipſum viſui ſubtrahit, ut præſens ab adſtantibus actu non videatur, & inviſibile fiat, *vel* ſimpliciter *vel* ſecundùm quid. *Simpliciter*, ut objectum planè non videatur, præſtat, quando nimirum impedit, ne *vel* objecti viſibilis ſpecies ad oculum deferatur, *vel* delata recipiatur, *vel* recepta in retina tunica pingatur. *Ad oculum non defertur*, quando nimirum *vel* craſſiori aere ipſum objectum induit, *vel* ex tempore aliud corpus ſive ficticium, ſive verum inter organum & objectum ſupponit, *vel* momento viſui objectum ſubtrahit, & in alium locum transfert. *Ne recipiatur*, in cauſa eſſe poſſunt in ipſo organo vapores & humores alieni, quos ad oculum, & in oculo commovet, qui non tantùm ſpeciem recipiendam, ſed & receptam, *ne in retina tunica pingatur*, impedire poſſunt. *Secundum quid* & ſecundum partes quomodo viſui objectum ſubtrahatur, ex dictis patet. Helmontius *Libr.* quem inſcripſit *Injaculatorum modus intrandi* ſcribit, Satanam rem in ſe viſibilem facere inviſibilem non tantùm per oculorum effaſcinationem, ſed & ſuo ſpiritu inviſibili, quo res ipſe circum apprehendat. Verùm an & quomodo hoc fiat, ego fateor, capere nequeo, eſſentiam ſcilicet inviſibilem poſſe ſua eſſentia occultare viſibile, ita ut & ipſum inviſibile fiat.

§. 2. *Ut alia forma viſibile*, & quidem ratione *figuræ* ſecundum vel totum, vel partes appareat, facile hoc eſſe Dæmoni, ex dictis intelligit quivis, aerem ſcilicet compingendo, celerrimè ad determinatam ſpeciem figurando, & colorem debitum per certam luminis cum opaco miſcellam producendo. Hinc diſcuſſo aere priſtina mox adeſt forma. Sic Jobius Fincelius *Libr. de Mirabilit.* ſc. ibi Lycanthropum Paduæ fuiſſe deprehenſum, cui lupini pedes reſecti ſunt, & momento manibus pedibusque truncatus homo exſtitit. Accedit & hoc, quod Satanas complicum ſuorum & Lycanthroporum phantaſiam quoque ita faſcinet & dementet, ut ſe verè beſtias eſſe exiſtiment, hominum ſocietatem fugiant, & in ſylvas ſe recipere geſtiant; ſubtracto autem præſtigiarum fuco homines ſuam figuram omnium oculis mox conſpiciendam exhibeant, eademque & eo in loco vulnera, quæ ut beſtiæ acceperant, oſtendant. Sic exemplorum *§. 5 loc. cit.* adductorum, ut & cæterorum ratio conſtat; quomodo item quantitatis tum continuæ, tum diſcretæ, nec non coloris, motus & quietis ratione fiat immutatio. Inde pariter, quomodo ratione omnium vel plurium fieri queat faſcinatio patet, cum v.g.

porri-

Digitized by Google

porrigitur & agnoſcitur, ubi coloris, figuræ quantitatis & reliquorum accidentium ſit immutatio. Quanquam hîc ſtatuere malim, Dæmonem viſibilem factum veram monetam ſæpè ſubminiſtrare, ſed eandem inviſibiliter ſumma celeritate Sagis non advertentibus rurſus ſubtrahere, & ſpurium in veri doni locum ſubſtituere.

§. 3. *Corpus viſibile*, quod Dæmon induit, vel phantaſticum vel verum eſſe diximus. *Verum* vel ex patibulis, vel ſepulchris, vel locis, ubi hominum & jumentorum ſtrages edita, rapit, & citiſſimè, ut ſolet viva corpora, transferre breviſſimo temporis ſpatio novit, in quibus, quod ex parte corporis deeſt, phantaſticis illuſionibus ſupplet: animæ autem vices ipſe, permeando & regendo omnes corporis partes, obit. Sic commenſalis illius Corn. Agrippæ Diabolum ignotis verbis conjurantis, ſed repellere neſcientis & propterea à Dæmone ſuffocati cadaver Dæmon ingreſſus vivum hominem repræſentavit. *Reverſus domum Archimagus videt*, inquit Majolus *loc. cit. pag. 175. exultantes ſuper eam Dæmones; utitur ſolitis artibus, adſunt vocati, narrant rem, ut geſta. Ille homicida jubet cadaver ingredi, & per forum (ubi cæteri ſolebant ſtudioſi frequentius convenire) aliquoties obambulare, tandemq́ corpus deſerere. Ambulavit ille ter quaterve, tum corpus concidit, diffugiente eo, qui regebat.* Balduinus *Comm. 2. Cor. pag. 532.* ait: *Hanc ad rem fieri poteſt, ut mortuorum corpora ingrediatur, eaq́ circumferat, & pro lubitu eis abutatur*, Mortuorum corpora etiam præſervare novit à putredine, à natura ipſa, cujus vim & operationem probè perſpicit, edoctus. Non rarò enim cadavera à putredine diu incorrupta natura ſervat, id quod Mumiæ Ægyptiorum teſtantur, quæ ſeculis plurimis incorruptæ perſtant. Ammianus Marcellinus *lib. 19.* refert, Cadavera Romanorum à Perſis in prælio occiſorum diſcerni potuiſſe à Perſis. *Noſtrorum enim cadavera*, inquit, *cæſorum mox fatiſcunt & defluunt, adeò ut nullius mortui facies poſt quatriduum agnoſcatur. Interfectorum autem Perſarum inareſcunt in modum ſtipitum corpora, ut neq́ liquentibus membris nec ſanie perfusâ madeſcant, quod vita parcior facit, & ubi naſcuntur exuſta caloribus terra.* Exempla varia etiam collegit Th. Bartholinus *Centur. 1. Hiſtor. Anat. 62.* Caſp. à Reies *Quæſt. 34. num. 13.* Kornmannus *de Miracul. Mortuor.* paſſim. Dæmon eam naturæ in præſervando curam perſpiciens remediis quoque naturalibus corporum defunctorum integritatem, ut ſint apta

in præſtigiarum theatro materia, procurare ſatagit, & quidem vel motu locali noxia pellendo, vel medicamentorum vi juvantia applicando.

§. 4. Ut autem totum, ſic & partes corporeas nonnunquam ſubſtituit cauculator infernalis v. g. cornua aliunde celerrimè allata, quæ perſonæ faſcinandæ affixa ipſe tenet: ori partes ſolidiores præſtigiis correctas applicat, linguam regit, ut non niſi mugitum edere queat, & phantaſiam per ſenſum externum decipit, ut verè omnia fieri æſtimet. Talia phantaſticorum & realium corporum mixturâ veteratorem verſipellem uti & homines faſcinare omninò exiſtimandum. Si Magi Pharaonis Dæmonis ope & fraude ſerpentes aliunde allatos intuentium oculis ita ſubjecit, ut virgæ in ſerpentes viderentur converſæ, idem in actionibus magicis etiamnum fieri, variaque celerrimè Dæmonem ſubſtituere, ac cum phantaſticis ad ſenſus certiùs faſcinandos conjungere, non eſt dubitandum. Lutherus de Doctore quodam Medicinæ refert exemplum, qui tantum ex baptiſmo ſuo animum ſumſit, ut nec Diabolum, nec infortunium ullum metueret. Quare cum Dæmon in forma hirci villoſi ei aliquando obviam eſſet factus, cornibus eum apprehenſum in menſam projecit, ſed corpus evanuit, remanentibus in manu cornibus. Ut cornua, ita & ſanguinem, ſtercora, carnem & alias partes præſtigiator fallax citiſſimè transferre novit. Egregium præſtigioſi miraculi ſanguine canino à Satana editi recitat Deuſingius *Diſſert. Select. 3. §. 22. Cùm Præſtigiator Satanas*, ait, *ante aliquot annos in Cœnobio quodam Colonienſi (hiſtoria recens ac veriſſima eſt, infinitos habens oculatos teſtes, qui nondum conſenuere) omnes cœnobii virgines impura ſua magia infeciſſet atque obſediſſet (quarum maxima pars ibidem igne cremata eſt) ex ſimulacro quodam Salvatoris cruci affixo ſtillare aliquamdiu faciebat ſanguinem, eumq; verum.* Res ſummæ admirationis fuit, ac ſuperſtitioni deditis hominibus ingentem cernebatur religionis ſuæ zelum excitare: ſed cùm fraus Satanæ præſtigioſa tandem pelluceret ac detegeretur, miſellorum ac ſuperſtitioſorum hominum dementiam ridebat ipſemet ex monialibus obſeſſis, quòd caninum ſanguinem pro ſanguine Salvatoris penè adoraſſent: ipſeque plurimorum eorum cadavera, è quibus ſanguinem pro ſuo præſtigioſo exercendo miraculo ſuſtulerat, in quodam urbis angulo ſecretiore congeſta indicabat.

§. 5. Si jam Dæmon animata, eorumque partes in ſcenam hanc producit,

producit, non inanimata idem negliget, quorum cum magnus ſic numerus, quantum erit ejusdem præſtringendi artificium, maximè ſi vel ſolum lapidem Bononienſem cogitaverimus, qui ſoli expoſitus, lucem ita capit, ut receptam retineat, & in tenebris etiam luceat: quo ipſo & aliis pluribus luce ſplendidis, noctuque lucentibus (de quibus ſingulari Tractatu egit Bartholinus, quem inſcripſit *de Luce Hominum & Brutorum*) varias eum præſtigias promovere nemo ambigat. Non intactum relinquam Polypum mineralem, h. e. lapidem mirum, cujus *Annus III. Natur. Curioſ. Obſerv. 102.* facit mentionem, qui in aquam immiſſus incipit in margine lucere, & lucidam, ſed ſuccineam umbram aquæ communicare; pauculi temporis ſpatio per variegatos colores, ſuccineum, amethyſtinum, nigrum, album, nebuloſum, & quaſi fuliginoſum præſentat, tandem totus lapillus antea opacus in aqua vertitur in translucidum, perſpicuum lapillum, coloris fulvi, ſuccinei. Aqua exemtus per omnes eos recenſitos colores retrogrado motu ad priſtinum ſtatum redit.

§. 6. Phantaſticum corpus deterrimus præſtigiator ſæpe aſſumit ex vaporoſo aere ingenioſè & artificioſè formatum, idque pro finis, quem ſibi habet propoſitum, varietate variat. Διαβολοειδωλατρείαν in B. Martino quærens in Chriſti effigie eum circumvenit, teſte Sulpicio *in Vita Martini cap. 25.* qui ex ipſius Martini ore hoc ita geſtum eſſe, ſe didiciſſe refert: *Diabolus B. Martino circumtectus ipſe luce purpurea, quo facilius claritate adſumpti fulgoris illuderet, veſte etiam regia indutus, diademate ex gemmis auroq; redimitus, calceis auro illitis, ſereno ore, læta facie, ut nihil minus, quàm Diabolus putaretur, oranti in cellula aſtitit, haſitanti & anxio B. Martino dixit: Agnoſe Martine quem cernis, Chriſtus ego ſum, deſcenſurus ad terram, dubitanti ſanctiſſimo Viro iterum ingerit: Martine quid dubitas credere, cùm videas? Chriſtus ego ſum. B. Martino Luthero quoque ardentiſſimè oranti & paſſionem Chriſti in memoriam ſanctè revocanti idem ſub ſpectaculi Chriſti vulneribus quinque inſigniti figura in fulgore excellenti apparuit. Sed Lutherus Deiturientis veteratoris ludibria & dolum facilè olfaciens ſpurium Chriſtum, ut mox diſpareret, pro zelo profligavit*, Freudius *Quæſt. 28. v. 4.* ubi aliam quoque iſti affinem hiſtoriam recitat.

§. 7. Etiam in Angelum lucis Satanas transfiguratur, μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτὸς, *2. Cor. 11.* Et tali integumento apparente ſe involvit, ut homines

homines faciliùs ſeducat; uti ſeduxit Carolum Ludovici Regis Germaniæ filium, quam hiſtoriam Wolffius *lib. 2. Memor. pag. 291.* ita recenſet: *Quodam tempore Germanorum Rex Ludovicus (teſte Eginaldi hiſtoria) conturbatus fuit acerbè à filiis ſuis, quorum tres fuerunt numero, Ludovicus Junior, Carolus, poſtmodum cognominatus Craſſus & factus Imperator, & Carolomannus, qui fuit pater Arnulphi, poſtea facti Imperatoris. Nam Ludovicus & Carolus maximo odio flagrabant & invidia adverſus fratrem ſuum Carolomannum, & pluribus in rebus erant inobedientes, & pravas moliebantur machinas contra Patrem, eò quòd ipſis videbatur, ipſum ſemper eis alterum præferre, ſe autem exhæredatum iri metuentes. Et aliquando die quadam, quando dictus Ludovicus Rex Germaniæ fuit Francofurti cum ſuis duobus filiis, Ludovico & Carolo, Diabolus in forma Angeli cujusdam apparuit dicto Carolo, & dixit ei, quòd parens ei intentaret & pararet mortem, ut poſſit præferre & evehere ad Regni faſtigia fratrem ejus Carolomannum; & de hoc facto Deum valdè iraſci, & offendi graviſſimè: conſtituiſſe enim Deum dare Imperii poteſtatem Carolo. His verbis Carolus totus fuit attonitus, & ex pavore aufugit in templum, loco illi proximum. At Diabolus eodem ſubſequitur eum, & dicit illi: Cur timidus es tu & fugis? Cogitas tu, quòd, ſi verba mea non eſſent ex Deo, in hoc ingreſſus eſſem templum? Igitur credas mihi velim, & recipe Sacramentum Domini ex manibus his (offerebat ei formam hoſtiæ cujusdam) meis. Verùm quid fit? Continuò ingreſſus in eum eſt Diabolus, & obſedit corpus ipſius, & incepit clamare, & boare horrendum, Diabolo vexante. Ex hoc igitur Pater ejus & univerſa nobilitas fuit maximopere perturbata & perterrefacta, & curaverunt cantari miſſam, eo præſente: hac durante, interea ipſe, præſertim verò, cùm cantaretur Evangelium, clamavit horribiliter, alta voce confiteri cœpit, hoc infortunium ſuperveniſſe ei eò, quòd conſpiraverit contra patrem ſuum. Poſt miſſam parens ejus Ludovicus emiſit quæſitum Sacerdotes, Epiſcopos, Paſtores religioſos & ſanctos, & qui pietatis haberent nomen, ut orarent ad Deum pro filio ſuo, horumq́; etiam precibus fuit ab hoc tandem malo liberatus.* Hæc ille.

§. 8. Nimirum *fiſtula dulce canit, volucrem dum decipit auceps* infernalis. Quod aperto Marte non audet efficere, fraudibus aggreditur. Lupinam pellem ovinâ tegit. *Quis enim*, ait Remigius *libr. 1. cap. 9. adeò eſt confidens ac ſecurus, qui, ſi prima fronte, quod ajunt, cornua oſtendentem*

dentem i. e. perniciem apertè intentantem videat, non ſtatim obnixè illum vitet ac defugiat? Improbus malas merces ſuas, ut venaltores hominibus obtrudat, eas ſpecioſis involucris tegit, ac (quod de ſui temporis Philoſophis dixit Seneca) pharmacopolarum more pyxidibus venena occultat, quæ tamen honeſtiſſimos titulos præ ſe ferant. Transfigurat ſe inſuper Dæmon in Angelum lucis, quando bona facere, & vitia fugere, munditiem conſectari, & utilitatibus providere jubet. Hoc autem cur faciat, tradit Ambroſius *Comm. in 1. ad Theſſ. 4.* citante Lavatero *de Spectr. Part. 2. cap. 18. Solent ſpiritus immundi fallaciter, quaſi per imitationem dicere bona, & inter hæc ſubinducere prava, ut per hæc, quæ bona ſunt, acceptò ferantur & mala. Et quia unius ſpiritus dicta putantur, non diſcernantur abinvicem: ſed per id, quod licitum eſt, commendetur illicitum, authoritate nominis, non ratione veritatis.*

§. 9. Ex dictis jam patet, in fumum abire magnorum Sagarum Patronorum Wieri & Reginaldi Scoti Nobilis Angli argumentum. Ille enim Dæmonem extenſa manu, firmaque ſtipulatione cum Lamia fœdus inire negat, quod ſpiritus carnem & oſſa non habeat, adeoque nec manum, quæ iſtis conſtat: hic pariter Dæmonem, utpote corpore deſtitutum, paciſci negat, quod ideo vel ipſe creare dicendus, vel à Deo in ipſius uſum creatum accipere: utrumque abſurdum; primum enim Diabolum efficere creatorem, ſecundum Deum creare aliquid de novo, idque, quo Satan ad fraudes ſuas abutatur. Sed optimè ad hæc reſpondet Nobiliſſ. Dn. D. Mauritius Profeſſor jam Kilonii Celeberrimus *Diſſert. Inaug. de Denunciat. Sagar. Tubingæ Ann. 1664. habita, pag. 44.* paciſci etiam Deum dici cum homine, non ergò requiri hac acceptione ex utriusque paciſcentis parte corpus: nec neceſſe eſſe, ſi corpus aſſumat Diabolus, ut id vel Deus, vel ipſe ex nihilo creet, datur enim tertium, aſſumptio alterius corporis jam compoſiti, & quartum ex creatis plurimis minutis corporibus, aut ut aliqui volunt ex aere, corporis majoris, in humanam ſimilitudinem ficti, compoſitio.

CAPUT VII.

Hominis ſpeciem Dæmon induit ſub variis ſimulacris , id quod variis exemplis confirmatur. Non tantum autem hominis in communi, ſed certarum perſonarum, & mortuarum, & adhuc viventium formam aſſumit. De Spectro quodam fœminæ vivæ imaginem hic Coburgi referente. Dæmon etiam futurorum, ut ita loquar , hominum ſpeciem exprimit. Cur Hominis ſpeciem libentius aſſumat? an ſemper turpitudine quadam notatus appareat : An verum ſit , Dæmonem pedes ſuos nunquam obtegere? Moraliter hoc explicatur.

1. H*Ominis* ſpeciem hominum omnium adverſarius ſceleſtiſſimus ſæpe induit , & ſic ſe conſpiciendum hominum oculis exhibet, ſpectrum inde dictus. Variis autem ſub ſimulacris ſe ſiſtit, & comœdi inſtar exercitatiſſimi in theatro mundi agit perſonam quamcunque : Jam *Juvenis* elegantis, vel *Virginis* formoſæ forma his , qui Veneris delicias animo ſecuro verſant, apparet : jam *nobilis*, jam *ruſtici*, jam *mendici* perſonam mentitur, &, ut *homines omnium horarum* dantur & dicuntur, qui ſeriis pariter ac jocis ſunt accommodati; ita Dæmones ſpiritus ſunt omnium ſtatuum , ætatum, & ſexus omnis , qui cuicunque per præſtigiatorias metamorphoſes externa ſpecie ſe accommodant. In mulieris forma ſe obtulit Curtio Rufo, ſenis macie & ſqualore confecti Athenodoro Philoſopho Athenis, referente Plinio Secundo *lib. 4 Epiſtolar.* Specie grandis fœminæ nihil veſtitu aut facie à Tragica permutatæ furia Dioni apparuit apud Plutarchum *in Ejus Vita.* Bello Macedonico P. Vatinius Reatinæ Præfecturæ Vir noctu urbem petens vidit duos juvenes excellentis formæ equis inſidentes, obvios ſibi factos nunciare, die, qui præterierat, Perſen Regem à Paulo captum, Valerius Maximus *lib. 1. cap. 8.* C. Caſſius Julium Cæſarem , ſeu Dæmonem in ejus imagine in prælio poſt mortem vidit humano habitu auguſtiorem, purpureo paludamento amictum, minaci vultu, & concitato equo in ſe impetum facientem, Idem *ibidem.* In area ædium Matthæi Vice-Comitis, qui Magnus dictus eſt, poſt occaſum ſolis viſus eſt Vir armatus in equo , longè ſpecie humana major, qui, ubi à multis

multis conſpectus fuit per horæ ſpatium, poſtea evanuit, magno eorum qui rem viderant, horrore, ex Baptiſt. Fulgoſo Lavaterus *Part. 1. c. 15.* Judæis Dæmon apparuit in forma Moyſis, & ſe ducem iis in promiſſionis terram futurum pollicitus, induxit perſuaſos ad mare transfretandum, plurimosque illorum undis involvit. In Furnenſi agro, pago Eggafridi inferioris Germaniæ, Gerardum Ducem Britanniæ ſe mentitus eſt, & diu multumque variis præſtigiis illuſit hominibus, donec tandem à Diacono quodam Rodolpho adjuratus, quod erat, immundum ſe ſpiritum confeſſus eſt. Jacob. Mayerus *lib. 5. Annal. Flandr. Ann. 1153.* citante Schotto *Phyſ. Curioſ. libr. 2. cap. 34.* Dæmones metallici Virunculorum ſpecie apparent, de quibus eruditè Excell. Dn. D. Posnerus *in Diſput. quadam* egit. Plura non tantum in hiſtoriarum monumentis, ſed & in Judicum actis occurrunt exempla eorum, qui Dæmonem in hominis forma, modo ſub hoc, modo ſub iſto habitu conſpexerunt. Et vix erit, qui, ſi non propriis oculis, tamen auribus viſa ab aliis non hauſerit. Proteus ille in montibus Sileſiæ Rubezahlius Comœdum in theatro ſuo excellentem agit, qui non modò in bruta, & res alias, tum naturales, tum artificiales, ſed & in hominem ſe transmutat, varia cujuscunque ſtatus, ætatis & ſexus ſchemata exhibet, multisque iter facientium oculos præſtigiis fallit, quo de Prætorius *Dæmonol. Rubenzalii Sileſii Part. 2. & 3.* videatur.

§. 2. Non tantum autem hominis ſimulacrum indeterminatè, & in communi, ſed & determinatè certæ perſonæ tam adhuc viventis quàm demortuæ aſſumit. Samuelis demortui imaginem Regi Sauli Dæmonem exhibuiſſe diximus ſupra *Part. 4. Sect. 1. cap. 6.* § *9.* & Julii Cæſaris C. Caſſio *§. præced.* ex Valerio Max. vidimus. Vivos etiam Dæmon repræſentat, eorumque formam & habitum exactè refert. Lavaterus *loc. cit. cap. 19.* ſcribit, ſe ex Viro gravi & prudente, ditionis Tigurinæ Præfecto audiviſſe, qui aſſeverabat, ſe æſtate ſummo mane cum ſervo ſuo iter facientem per paſcua vidiſſe quendam optimè notum, qui equæ ſeſe nefariè commiſceret: ſe obſtupefactum reflexiſſe iter, pulſaviſſe ædes illius, quem putabant ſe vidiſſe, atque certò comperiſſe, quòd ille cubiculo ſuo nunquam egreſſus eſſet. *Novi ego*, inquit Autor *Cautionis criminalis Dub. 48. p. 345. virum probum, doctum, & religioſum, egregia forma, in quem cum procax quadam mulier & ſaga in-*

ſano furore Veneris exardere cœpiſſet, nec tamen ulla via, quas varias tentarat, potiri optata ſpe poſſet, hoc uno ſe utcunq; leniebat, quod Dæmonem ſuum concubinum in illius ſemper faciem formatum accipiebat, ut ei deinde ipſamet eſt faſſa. Et *pag. 347.* recitat hiſtoriam, quam in loco Germaniæ celebri contigiſſe ait. *Vocaverat ad menſam ſuam Princeps religioſos duos, viros ſpectata virtutis & doctrina: inter epulas deinde Princeps ad alterum eorum: Mi Pater, inquit, exiſtimas ne ex æquo & recto geri, cùm eos hactenus in nervum abripimus, qui à decem & duodecim ſagis denunciati ſunt in ſaltibus comparuiſſe? vereor non parum, ne mille artifex ſuis aſſeclis illudat, & non æquè tuta ſit ad veritatem via, quam per haſce denunciationes ſternimus: præſertim, cùm & Viri graviſſimi, doctiſſimiq; non pauci paſſim incipiant reclamare, & conſcientiam nobis commovere. Dic igitur, quid ſentis? tum ille, ut eſt acer ſubinde, & profuſus impetus eorum, qui non ultra pedes quatuor à fornace abſiti philoſophari ſolent: quid malum, inquit, quod nos anxios hic facit, ac conſcientiam conſtringit tot teſtimoniis convictam? Scrupulus ſit exiſtimare id unquam Deum permiſſurum, ut innocentium perſona ita traducantur: non eſt, quod ad tantum denunciationum numerum Judex hæſitet, quin tutò progrediatur. Ad quod cùm rurſus à Principe replicatum eſſet, atque ultrò citroq; multa in utramvis partem hinc inde mota, videreturq; religioſus penitus obtinere velle, concludens tandem diſputationem Princeps: Atqui verò, inquit, doleo mi Pater, tuam vicem, qui in re capitali tuomet ore te confodiſti, nec habes adeo, quod reclames, ſi te quoq; in cuſtodiam recludo: quippe quem à ſe in conventibus ſuis viſum non minus quindecim denunciarunt: neve putes, rem ſerio non agi, nihil impedit, quin è veſtigio acta afferri jubeam, ut te ipſe ibi legas, tot teſtibus, quot nec ipſe poſtulabas convictum. Obſtupuit vir bonus, & dejecto vultu non habuit, quod ſic ſubitò opponeret præter confuſionem, & è ſumma facundia ſilentium.* Dn. D. Ericus Mauritius *loc. cit. §. 16. in MSto quodam Conſilio* (aii) Ampliſſ. Facultatis Juridicæ Tubingenſis exſtat, uti ex tranſmiſſis actis à Judice Criminali Göppingenſi; & propterea reæ voluntariâ confeſſione conſtitit: Mariam Braitengeriam ex Bermaringen in agro Ulmano Anno 1629. ſeptendecim tunc annos natam, & cum adoleſcente quodam in Holzhauſen nimis familiariter conſueſcentem, ac quandoque concumbentem, cum ad gramen colligendum exiiſſet, à Diabo-

Diabolo ſub forma adoleſcentis, quam aſſumpſerat, illam fallente compreſſam fuiſſe. Qui cum deinceps quæſiviſſet ex ea, an ipſi addicta eſſe vellet, eaque nondum cognoſceret Dæmonem, idque ei conceſſiſſet, eique annulum ſuum donaſſet, ei demum, qualis eſſet, oſtendit, ac evanuit. Plura exactiùs conquirere fugio, nec tangam, quæ D. Reinking *Reſponſ. Juris n. 80.* aliique notarunt exempla.

§. 4. Hoc unum ſubjicio, quod Dn. D. Mengernig *Informator. Conſcient. Evangel. Dominic. Invocav. Quæſt. 2. pag. 164.* adducit. Spectrum nimirum Præfectum quendam in caſtello Coburgenſi habitantem, uxoris ſuæ viventis ſpecie ſic deluſiſſe, ut ſpectro contubernium ingrediente ipſe menſæ adſidens dubius quandoque fuerit, quænam vera ejus eſſet conjux. Relationi huic quod mihi eam in rem inquirenti fama narravit, ego ſubnectam. Præfectus ille Vir Nobiliſſimus G. P. W. Z. tempore Joh. Caſimiri Principis noſtri Laudatiſſimi glorioſæ recordationis, primùm eques aulicus, deinde Stabuli Ducalis fuit Præfectus, qui in hoc oppido degens, ſpectri iſtius effugiendi cauſa habitacula aliquoties mutavit. Primùm in plateâ, quæ Spittelgaß vocatur, deinde in his meis, quas ego nunc poſſideo, poſtea in ædibus magnis prope ſuburbium urbi vicinis die Roſenau dictis, inde in caſtello, cui Præfectus fuit, habitavit. Sed ſpectrum, velut vivam uxoris imaginem, in omnibus ædibus habuit ſequens. Muliere nobiliſſima habitationem novam effugiendo ſpectro aptam aliquando in his meis, marito ſuo commendante, clara voce illud infit: Du zieheſt gleich hin / wo du wilt / ſo ziehe ich dir nach: wenn du auch die gantze Welt durchzögeſt / id quod etiam factum. Nam ſequenti poſt emigrationem die ſonum fores ædium mearum poſteriores ediderunt, quaſi cum impetu occluſæ fuiſſent, ex quo ſpectrum nunquàm hic viſum, in novo Viri Nobiliſſimi domicilio ſe conſpiciendum exhibuit. Quali veſtitu uxor fuit induta, tali etiam ſpectrum ſemper comparuit, tam feſtivo quàm lugubri, jam eleganti, jam domeſtico. Ipſa ſine comite ad domeſtica obeunda nunquam abiit: comparuit autem phantaſma tempore plerumque meridiano inter 11. & 12. Confeſſionarius Dn. Joh. Pfrüſcherus Diaconus rogatus meridie aliquando accedit: ſed eo tempore non comparuit ſimia infernalis: ſequenti die ad prandium vocatus Paſtor itidem adeſt, ſed neque hoc, neque ſequenti ullo alio tempore, præſente iſto, ſpe-

Digitized by Google

ctrum comparuit, niſi quod cum Nobilis juxta cum uxore & ſorore Virgine ad gradus diſcendentem comitaretur, ſpectrum ab infra gradatim adſcendens per clathrum ligneum ſcalæ vicinum ſuccinctorium Virginis, quæ ſola ſpiritum viderat, arripuerit, edito autem ab hac clamore mox diſparuerit. Superliminari culinæ aliquando brachiis incumbens phantaſma muliebre, coquæ interroganti: quid vis? reſpondet: Dominam tuam volo. Damnum tamen nullum mulieri nobiliſſimæ ſpectrum intuliſſe percepi; mariti autem ſorori fuit infeſtum, cui alapam aliquando impegit tantam, ut veſicæ in mala inde fuerint ortæ, virgo etiam propterea ad lares paternos redire fuerit coacta. Ædium mearum fama propter iſtud ſpectrum fuit primùm inclemens, inclementiam tamen tempus mitigavit, earumque innocentiam prodidit. Neque ego per 20. annos, quibus eas incolui, (faxit Deus & reliquis feliciter!) vel domeſtici mei per Dei gratiam phantaſma ullum conſpexerunt; niſi quod 6. ſeptiman. ante obitum filiolæ meæ ſuaviſſimæ Mariæ Barbaræ die 10. Febr. hujus anni 1674. denatæ (cui æternum benè ſit) ancilla mea noctu inter horam 11. & 12. negotiis prope fontem meum domeſticum implicita, infantem induſio albo amictum prono & mœſto capite fonti inſidentem, & mox diſparentèm viderit; quem tamen mortis prænuncium non niſi poſt ultima filiolæ fata indicavit. Tantum de ſpectro iſto domeſtico, de quo diſſerendi Dn. D. Mengering, relationis raritate mirâ & ipſe invitatus, occaſionem ſubminiſtravit.

§. 4. Ne tamen innocentibus forſan manibus injuria fiat, & hoc addam, me quidem ex fama in ore paucorum, qui eo tempore vixerunt, reſidente iſta accepiſſe: verùm ut in rei veritatem certiùs devenirem, meipſum mulierem quandam ſatis annoſam, quæ Matronæ nobiliſſimæ à ſervitiis fuerat 9. annos, non quidem una ſerie, ſed diſtinctis temporibus, etiam in his meis ædibus, de relatione in Muſéo meo interrogaſſe, ſed eandem famæ communi non ſine indignatione contradixiſſe. Neque enim vel ſibi, vel reliquo famulitio ſpectrum ſub viva vivæ Dominæ imagine unquam (niſi ſemel, ut mox indicabitur) comparuiſſe frequenti ore edixit: nobiliſſimam matronam famæ ſuæ per totam urbem crebreſcentis iniquitatem ægrè ferentem ſæpius deploraſſe, & Confeſſionario ſuo Viro prænominato querula voce expoſuiſſe, eumque propterea, ut ſolatio

ſolatio ſibi ſuccurreret, quandoque ad prandium invitaſſe: ædes quidem ſpectris tumultuantibus, non autem viſibilibus fuiſſe infames, & propterea Dominam juſtò timidiorem vix ſolam ædes perambulaſſe. Tandem autem mulier hoc fatebatur. Videbar tamen mihi, inquit, noctu aliquando voce Dominæ meæ excitatæ videre eandem habitu ſuo domeſtico indutam lectoque adſtantem dicere: Margethla, ſurge, deſcende in cellam, in pariete ejus à dextro latere lapis eſt (per circumſtantias eum deſcribebat) poſt quem theſaurus latet abſconditus tibi ſoli donandus & extrahendus. Ego verò juvencula ſpectri facie & voce perterrita luminibus clauſis lecto me ſepelio. Triſtior ex hoc ego facta rem geſtam poſt aliquot tempus parenti meo de triſtitiæ inſolitæ cauſa me acriter interroganti omnem enarro: De theſauro autem nemo fuit ſolicitus. Aliàs nihil mihi viſum fuit unquam; neque domeſticos aliquid vidiſſe unquam inaudivi. Hæc iſta mihi coràm retulit. An verò ex amore erga ſuam Dominam defunctam famæ malitiam ſimulando redarguere mulier hæc voluerit, me latet. In gratiam autem Lectoris, cujus judicio hæc committo, hæc adducere volui.

§. 5. Majorem verò hoc parit admirationem, Diabolum etiam formam repræſentare hominum, qui ſunt, ut ita loquar, futuri, v. g. maritorum, qui nondum tales & ſic conſiderati ad contingentium numerum ſpectant, quorum utpote agentis maximi directioni liberæ & nutanti hominum voluntati ſubjacentium non eſt determinata veritas. Eò ſiquidem veſaniæ curioſitas & præſciendi quodammodo fatorum futurorum qualitatem cupiditas petulantes juvenculas adigit, ut ſacra natalitiorum Chriſti nocte media in nomine Diaboli nudæ contractis cruribus & brachiis, averſo à janua corpore, immota facie &c. menſæ ſilentio adſideant, impoſitis prius pro ſingulis perſonis vitris tribus, quorum primum aqua, ſecundum cereviſia, tertium vino repletum. Aqua fortunæ tenuis, cereviſia mediocris, vinum ampliſſimæ eſt index, ex quibus Dæmon in habitu mariti futuri accedens in generalem conditionis futuræ notitiam unum aufert. Ancillam habuerunt parentes mei hujus expertam. Hæc Nobilis cujusdam Fœminæ, cui à ſervitiis fuit, ſuaſu cum ancillis duabus aliis, obſervatis iſtis ritibus (Domina rem in hypocauſto geſtam omnem per apertam cubiculi januam interea conſpiciente) menſa ſe aliquando adſediſſe retulit. Singulæ vitra tria ſuo loco in menſa

Digitized by Google

menſa repoſuerant, liquoribus dictis impleta. Spectrum primum ſervi domeſtici habitu ingrediens, vitrumque aqua plenum, quod primæ ancillæ fuerat, manu arripiens diſceſſit. Sequens victoris inſtar ſecundum ſecundæ vitrum, quod cereviſiam tenuit, pari auſu amovit. Tertium, veſtimento Ludimoderatoris pagani inſtar nigro & tibialibus albis indutum tertium liquore optimo refertum abſtulit. Magicæ huic explorationi nefando ſuaſu & auſu ſuſceptæ eventum reſpondiſſe tertia retulit. Primæ enim, quæ ſervo cuidam nupſit, tenuis fuit conditio; ſecundæ victori nuptæ fortuna pinguior. Quæ verò ipſius tertiæ demum fuerint fata, compertum mei non tulerunt. Finito enim famulæ hujus apud parentes meos famulitio, finita fuit ejusdem in patria præſentia & hactenus etiam fama. Magnus hic, ſi extravagari liceret, excurrendi campus & varia diabolicorum auſuum, quibus ſacram iſtam noctem improbæ juvenculæ divinationis gratia profanant, exempla in medium producendi locus daretur, ſed reprimo calami libidinem, & hoc ſaltem, quod exemplis aliorum didici, morale ſubjungo: Qualis labor, talis merces: Diabolicum augurium ſequitur Diabolicum conjugium, i. e. rixoſum & calamitoſum. Vereor, ne conjugii fata ejus, in cujus nomine præliminaria facta, diſpoſitioni divina Nemeſis relinquat, cùm æquum non ſit, florem primitiarum conjugii Diabolo, reliquum verò jam ante magico fermento conſpurcatum Deo conſecrare.

§. 6. Hominis ſpeciem, utpote ad congreſſum & colloquium convenientiſſimam Dæmon libentiùs ſibi aſſumit. Et in hoc Dei gratiam elucere erga miſeros mortales ait Remigius *lib. 1. cap. 7.* quòd nunquam tam commodè illam ſpeciem effingat, quin fucus etiam craſſioribus appareat. Nam aut in vultu fœditas eſt, ac turpitudo, aut uncis hamisque, quales obſcœnis vulturibus inſunt, manus pedesve depravatos habent, aut denique inſolita atque inſigni aliqua nota, quæ naturæ immanitatem prodat, conſpicuos ſe oſtendunt. Sed Delrius *lib. 2. Quæſt. 28. ſ. 3.* putat, ſi majori poteſtate Dæmones non impediantur, poſſe, qua velint, apparere forma, humanamque perfectam, & omni ex parte pulchram, pulcherrimamque exhibere; obſtare tamen ei voluntatem Dei, ut ſemper aliquid adſit, quo detegatur impietas & impoſtura, ne quam mortales ignorantiæ juſtam cauſam prætexant. Vulgò dici ſolet: Wenn der Teuffel ſchon die ſchönſte Geſtalt an ſich nehme / ſo könne er doch ſeine Füſſe

und

und Klauen nicht verbergen. Hoc quidem propriè intelligi poſſe & explicari Freudius *Quæſt. 33.* non negat; perpetuum tamen non eſſe ex eo colligit, quòd in Angelum lucis, imò in Chriſti ſpeciem ſe transformet Dæmon. Moraliter autem ſic explicat: Darum ſo iſt dieſe Rede/da man ſagt/ er könne ſeine Füſſe nicht verbergen / nicht von den Füſſen zu verſtehen/ darinnen er erſcheinet und ſich ſehen läſſet/ ſondern alſo/daß/ wenn er dem Menſchen zuſetzet/ und ſich gleich anfangs freundlich gegen ihm erzeiget / und gantz ſüß und lieblich mit ihm redet/ und eine Sach gar ſchön vormahlet/ ſo ſey doch das Ende und der Ausgang ſchrecklich/ und höchſtſchädlich/ an welchem er alsdenn recht erkandt werde.

CAPUT VIII.

Brutorum formas Dæmon aſſumit. Viri etiam ignei forma apparet. Unde ille ignis? Hirci formam in conventu Sagarum aſſumit. Dæmonibus hirci forma apparentibus Judæi ſacrificarunt. De voce לשעירם, *Levit. 17. v 7. Gentiles etiam Satyros coluerunt. Jupiter Hammon in arietis forma cultus: Pan caprina facie, hircinis cruribus. Cur ſuperbiſſimus ſpiritus hirci fœdi formam exhibeat? Ratio Delrii, Urſini, Autoris. An verum ſit, Dæmonem Lucii, Ovis & Columbæ effigiem non poſſe repræſentare? Affirmantium rationes diluuntur.*

§. 1. IN *Brutorum* etiam formas & mille ſpecies alias Satanas novit ſe transformare, Proteumque agere, & ut canit Virgilius *4. Georg.*

Tum variæ illudunt ſpecies, atq; ora ferarum,
Fiet enim ſubitò ſus horridus, atraq; tygris,
Squammoſusq; draco, & fulva cervice leæna,
Aut acrem flammæ ſonitum dabit.

Et paulò poſt:

Omnia transformans ſeſe in miracula rerum,
Ignemq; horribilemq; feram fluviumq; liquentem.

Apparent ſpiritus, inquit Lavaterus *de Spectris Part. 1. cap. 19. forma brutorum animantium nunc quadrupedum, ut canis, porci, equi, hirci, catti, leporis, nunc volatilium, vel ſerpentium, aut forma corvi, noctuæ, bufonis, anguis, draconis, quorum gentiles multos in templis & etiam domi ſua habuerunt,*

buerunt, & nutriverunt, ut paſſim videre eſt apud Poetas. Aliquando ſpiritus forma grata & jucunda, aliquando horribili apparuerunt. Nunc viſus eſt aliquis equo vehi, nunc pedibus incedere, vel brachiis & pedibus niti. Nunc viſus eſt vir igneus, nunc ſanguinolentus, nunc ventre diſſecto viſcera provendere viſa ſunt. Interdum umbra ſolùm apparuit, aliquando manus, aliquando inſtrumentum aliquod, puta baculus, gladius, aut ſimile aliquid, quod ſpectrum in manibus habuit: aliquando apparuit inſtar ardentis faſciculi ſtraminis. Hæc Lavaterus. Anno 1545. Rocivilæ per urbem Satanas vagatus eſt, ſæpe leporis, ſæpe etiam anſeris, interdum quoque muſtelæ aſſumpta forma, claraque & diſerta voce minatus eſt, ſe urbem incenſurum; quam rem non parum terroris hominibus incuſſiſſe ſcribit Fincelius *lib. 1.* In Patria mea, præſertim ante bellum Germanicum, & hactenus per multos iterum annos Dæmon in forma Viri ignei jam maximi, jam parvi, ſeu virunculi noctu in campis oberrantis & brevi hinc inde diſcurrentis apparuit, noſtratibus proinde der feurig Mann dictus. Viro cuidam Rodachenſi nocte tenebricoſiſſima obviam aliquando factus, tantam terræ mox adſperſit lucem, ut obulus in ea, ſi ibi jacuiſſet, videri potuiſſet, ut Vir idem mihi retulit. Quorundam noctu iter facientium dorſo incumbit, ut aliquandiu pondus non ſine anxietate, citra tamen aduſtionis periculum, portare cogantur. Atomos autem igneas per aerem diſperſas Dæmon colligere, & in flammam jam denſiorem, jam rariorem, modò majorem, modò minorem compingere, calorem ne adurat, inhibere, flammam ipſam rurſus in minima diſpergere & oculis ſubtrahere poteſt.

§. 2. *Hirci* formam ut plurimum Cacodæmon in conventu Sagarum nocturno aſſumit: ſicut & jam olim antiquiſſimis temporibus apud Hebræos & gentiles aſſumſit. Judæos etiam Dæmonibus hirci forma apparentibus ſacrificaſſe ex illo *Levit. 17. verſ. 7.* colligitur, ubi prohibet Deus, ne ſacrificent לשעירם *laſehirim*, ubi LXX. quidem vertere ματαίοις, hoc eſt, *vanis & futilibus*; ſed Aquila vocis proprietati inſiſtens reddidit τριχῶσι, uti Arias Montanus *piloſos*, à שָׂעַר *horrere, horreſcere*, unde שָׂעִיר *piloſus, hirtus*; & ſpeciatim *Sahir* hircus, ut *Levit. 4.* ubi agitur de manu imponenda hirco inter ſacrificandum, notante Voſſio *lib. 1. Idolol. cap. 5.* qui addit: *Sanè in illo etiam Levitici loco XVII, 7. per ſahirim hirci; per hircos, Dæmones intelligunt R. David Kimchi in Libro Radicum, & R. Moſes*

R. Moſes Maimonides Lib. III. More Nebuchim cap. XLVII. Ac cauſam adferunt, quia Satanas præcipuè in hirci figura ſe ſolent hominibus offerre. Videatur quoque Seldenus *de DIS Syris Prolegom. p. 38.* Gentiles etiam ſtulta ſuperſtitione Satyros, ſive Dæmones pro ſemi-Deis ſive ſylveſtribus Numinibus coluerunt. Satyri autem hircum ſi non in totum, ex parte tamen inferiori referebant. Et vox Satyrus levi immutatione à voce, qua Moſes *loc. cit.* utitur, derivari poteſt. Capram & Hircum Mendeſii coluerunt, Alex. ab Alexandro *Gen. Dier. lib. 6. cap. 26.* Jupiter Hammon in Hirci vel Arietis forma fuit cultus: hinc Arietinum oraculum, de quo Aul. Gellius *lib. 3. cap. 3.* Lucanus *lib. 9.*

Ventum erat ad templum, Libycis quod gentibus unum
Inculti Garamantes habent, ſtat corniger illic
Juppiter, ut perhibent, ſed non aut fulmina vibrans,
Aut noſtro ſimilis, ſed tortis cornibus Ammon.

Pan antiquiſſimus, fuit apud Ægyptios Deus: *ejus ſimulacrum*, inquit Herodotus *in Euterp.* (Ægyptii) *& pictores pingunt, & ſtatuarii ſcalpunt quemadmodum Græci* αἰγοπρόσωπον καὶ τραγοσκελέα *caprina facie, hircinisq; cruribus: haudquaquam exiſtimantes, eum eſſe talem, ſed ſimilem cæteris Diis,*

§. 3. Cur autem ſuperbiſſimus & Deituriens ille ſpiritus hirci aſpectu fœdi, atri, olidique imagine in conventiculis, ubi ſe ſuis honore & adorationis cultu afficiendum exhibet, apparet? Delrius *libr. 2. Q. 28. Sect. 3.* hujus rei hanc, quæ prima ei eſt, dat rationem, *quoniam ob reverentiam Verbi incarnati Deus non patitur, eum tunc aſſumere humanum ſchema.* At cùm Dæmon homines, quos ſocietati ſuæ jungere quærit, primùm aggreditur, humana, & quæ ſæpe honeſtam morum compoſitionem præ ſe fert, ſpecie occurrit, cur reverentiam verbi incarnati tunc periclitari patitur Deus? Alias idem reddit cauſas, nimirum, animalis hujus ſalacitatem (quam rationem etiam dat Bodinus *lib. 2. cap. 6.*) ſuperbiam & alia vitia, quæ moribus & actionibus ſuis Dæmones ſtudioſè imitentur: ſiquidem, ut Remigius ait, regem decet eo habitu in publicum prodire, qui maximè virtutes ejus exornet ac demonſtret. Item quod hircus ad ſiniſtram locandorum Dæmon ſit caput. Sed neque has rationes ad quæſitum de Imagine Majeſtatis quicquam facere advertit Urſinus *Analect. Sacr. Vol. 1. cap. 39.* qui hanc ſub-

Hhhhh 2 mini-

miniſtrat rationem : *Stulta mortalium*, inquit, *eaq; pervetuſta illa opinio* Pana *Deum eſſe naturæ, qui ut bipes hircus pingi ſolebat & coli, ſtultiſſimum ſpiritum ita cepit, ut non aliter appareat, ubi magnificentiſſimè vult, quam hirciformis, quaſi ſe jactet Dominum naturæ in Hirco. ab antiquiſſimis temporibus cultum, cujus Symbolum Hircus ſit, & ſuis fidelibus habeatur.* Verùm hæc ratio apud gentiles forſan, quibus hieroglyphica iſta notatio nota fuit, locum habuerit, non ità autem ſimplicem recentiorum temporum plebeculam, quam ratio iſta fugit. Ego exiſtimo non debere nec poſſe Dæmonem, qua velit, apparere in Comitiis magicis, ſpecie ad Majeſtatem quandam compoſitâ, obſtante ita Majeſtatis divinæ voluntate, ut in tremendô Judicis extremô judicio ii, quibus illuſtriſſimi in orbe Chriſtianæ veræ divinitatis radii affulſerunt minus ſint excuſabiles, & cultus abominabilis ac veſaniæ ſuæ cauſa, quam prætendant, deſtituantur. Nam in quibus per naturam rationis, & per inſtitutionem pietatis vel mica ſaltem reliqua eſt, omnem in τραγολατρείᾳ veræ divinitatis indolem abeſſe facilè cognoverit. Eſt enim ut Remigius apprimè eum deſcribit, hirci obtutus trux ac ferox, frons cornibus aſpera, barba promiſſa ac inculta, villi temerè pendentes, ſuccincta crura, totusque adeò corporis habitus ad deformitatem, fœditatemque comparatus, ut aptior ab eo deligi non queat, qui intus forisque fœda horrenda, atque immania habet omnia. Oſcula non loco amoris, ſed fœtoris, podici ſuo imprimi præcipit: nec virtutes ſuadet ſed vitia, non lucem, ſed tenebras ſectari jubet, atque hoc unum ſatagit, ut blaſphemiarum plauſtris veri Dei Majeſtas conſpurcetur: qui tamen Satanæ complices, quod vel ſolius Jeſu aut Dei nomine ore pio prolato ſubitò Magorum grex diſſipetur, in ſe deſcendere, & ex hoc verbi fulmine veram ſuperioris & nobilioris agentis, quod eſt SS. Trinitas, Majeſtatem cognoſcere & venerari debebant.

§. 4. Multorum quidem, non tamen omnium animalium effigiem Dæmonem aſſumere, & quidem ex *aqueis* Lucii, ex *terreſtribus* Ovis, ex *volatilibus* Columbæ imaginem non poſſe repræſentare nonnulli contendunt, quod paſſionalia in capite *Lucii* reperiantur inſtrumenta : Chriſtus *agnus Dei Joh. 1. v. 29.* & Spiritus S. in columbæ imagine apparuerit *Matth. 3. v. 16.* Sed ſpecie falluntur iidem. Non quia actu Dæmon ſpeciem quandam repræſentare non eſt viſus, repræ-

ſentari-

Digitized by Google

ſentandi iſtam potentia eidem deneganda, propter iſtas exigui valoris rationes. Nam 1. licèt quædam in capite *Lucii* partes paſſionalium instrumentorum figuram exprimant, non tamen inde, quo minus Lucii ſpeciem imitari queat, terretur, cùm ne crucis quidem figuram horreat, nec in templis imagine ipſius crucifixi exornatis verbum Dei ex cordibus auditorum rapere deſiſtat: ne tangam phantaſiam & imaginationem, ut Matth. Berneggerus *Obſervat. Hiſtorico-Politic. 23. pag. 229.* advertit, ex ſpinis ſibi iſta inſtrumenta effingere: præterea figuram de ſe agendi poteſtatem nullam obtinere. 2. Metaphoricus loquendi modus, quo Chriſtus Agnus vocatur, non impedit iſtam in *ovem* ſe transformandi potentiam, cùm ne quidem hominis, cujus tamen eſſentiam verè Filius Dei induit, figuram aſſumere Dæmon impediatur. Et qui 3. *Columbæ* ſpeciem non induere queat Satanas, quem in Chriſtum, qui Spiritum S. miſit, & in Angelum lucis ſe quandoque transfigurare ſupra vidimus? Vide Freudium *Quæſt. 32.*

CAPUT IX.

Faſcinum Auditus quomodo fiat, obſcurum. Soni natura eſt abdita. Organum, quod eſt auris, quomodo faſcinetur? Sonus quid? is variat: ubi ſubjectetur, quomodo diffundatur. Dæmon de ſe ſonum non efficit, ſed mediante corpore, aere ſcilicet. Vox Dæmonis non propria, ſed mutuatitia ſaltem eſt. E fiſtulis & organis pneumaticis novit, quæ ad ſonum formandum requirantur, quomodo is formandus? Ἐγγαστρίμυθοι & πύθωνες? Pythoniſſa in Endor ex obſcœnis oracula edidit. Cathedram divinatricem Dæmon ubique formavit. Dæmonis vox qualis. Phantaſiam Dæmon ſpeciebus honoris imprægnare poteſt. Ex parte objecti & medii quomodo fiat faſcinatio auditus.

§. 1. AD faſcinum *Auditus* tendimus. Sed & hic modus nodus. Auditus enim objectum ſonus eſt: at hujus & vocis *tam abdita eſt natura, tam arcana productio ac propagatio, proprietates ac effectus tam miri ac prodigioſi, ut cùm nihil magis ſit obvium ſono, tamen minus cognitum ac penetratū à ſummis philoſophis videatur*, fatente Schotto Magiæ Phonologicæ peritiſſimo *Mag. Univ. Part. 2. lib. 1. in Proœm.* Si jam

Hhhhh 3 Soni

Soni abdita eſt natura & propagatio, longè magis abdita erit faſcini circa ſonum ratio, cùm ipſius quoque Dæmonis faſcinum inferentis operatio occulta ſit & abdita, omniaq́ue ingenioſiſſimus præſtigiarum faber modo à ſenſibus noſtris remoto efficiat.

§. 2. *In auditus autem faſcinatione* afficitur vel organum ipſum, vel objectum, vel medium. *Organum auris* eſt cum omnibus ſuis partibus, tum internis, tum externis variis, quas Anatomici enumerant. Has autem Dæmon ſi permiſſionem habet, faſcinare poteſt inferendo morbos, & intemperiei & conformationis, & ſolutæ unitatis. Poteſtatem enim ſuam naturalem operandi ad extra, quando licet, ubique & ſemper in corporeis exercet: propterea mediantibus humoribus & ſpiritibus, quos ad aures commovere novit, facilè alterationem inferre, aurium meatus ſive ductus obſtruere, tympanum, quod membrana eſt tenuis & ſicca, humectare & incraſſare, oſſicula tria, quæ ſunt incus, ſtapes & malleus, loco movere, nervum auditorium, qui ad ſonos ſpeciatim percipiendos contrahitur, obturare, aërem congenitum impurum reddere poteſt. His autem ita malè diſpoſitis vel nulla, vel difficilis fit auditio, h. e. externi aëris commotio ſeu ſonus nequit interno aurium aeri per tortuoſos anfractus communicari: neque aër externus internum ferire, adeoq́ue nec per nervum auditorium ad cerebrum, quod eſt ſentiendi principium, ſonus transmitti poteſt.

§. 3. *Objectum Sonus* eſt, qui eſt qualitas auditum movens, orta ex corporum virtute ſonativa, quæ virtus & potentia ſoni effectrix motu ac colliſione corporum actuatur. Sonus verò pro diverſitate temperiei corporum collidentium variat, & ex magnitudine, ex duritie, lævitate & concavitate diverſificatur. Atque is ſubjectatur in corpore ſonante, indeq́ue ſphæricè ſecundùm rectas lineas intra certam activitatis ſphæram per aërem intermedium, donec ad aures perveniat, propagatur, eò quidem faciliùs, quò ille purior, & ab obſtaculis denſis propagationi ejus obſiſtentibus liberior. Unde pluvio vel ningente cœlo non tam benè audimus, quàm ſereno: clauſis oſtiis ac feneſtris obſcurius ſonus percipitur, quàm apertis, & vento abreptus, minus clarè & tardiùs auditur. Eò quoque longiùs ſonus diffunditur, quò idem fortior & medium penetrabilius. Suæ tamen activitatis ſphæræ limitibus magis

Digitized by Google

magis magiſque appropinquans magis & magis debilitatur, tandemque evaneſcit.

§. 4. Jam cùm ſoni cum naturis materialibus & corporeis, ex quibus reſultant, & à quibus producuntur, cohæreant; Dæmon autem ſpiritus ſit, & proinde potentia ſonativa careat, hinc ut in præſtigiis oculorum, ita & aurium, ſine naturalium ope, quæcunque & quomodocunque corpora colligat, & ad invicem collidat, præſtigias auditus efficere nequit. Proinde ſi curabit, ut homo audiat, quæ non ſunt, ſonum ſcilicet vel ſimplicem vel multiplicem & reflexum, quaſi ſit vel ranæ, vel corvi, vel canis &c. hoc ipſum etiam mediante aëre craſſo efficiet. Si enim, ut diſſerit Corn. Gemma *libr. 1. Coſmocritic. cap. 7.* à venenato ſpiritu inflatæ hominis arteriæ, diductæque in amplitudinem, ſecundum longitudinem ita contrahuntur, ut *neceſſe ſit, aliquando mulierem ſtrangulari, voces mirandas ex imis viſceribus exaudiri, nunc velut ranarum coaxatus, nunc ſerpentum ſibilos, nunc crocitus corvorum, gallorum cucurritus, latratus canum &c. quæ tamen pro viarum & erumpentis ſpiritus proportione caſus effingit*: quidni ingenioſus artifex & præſtigiator antiquus, aërem, ubi liber, ita cogere, diſponere & impellere queat, ut ſimilem iſtis ſonum & ſtrepitum edat? Ipſa etiam corpora aliis loco aperto inviſibilia ſupponere & ex eorum colliſione ſtrepitum concitare, aut nocturno tempore, ut ſolent ſpectra tumultuantia, ipſas ollas, orbes, patinas, menſas, ſedilia & ſupellectilia quæque cum ſtrepitu ſubvertere, & loco ſuo illæſa omnia reſtituere poteſt. Ita auditus faſcinatur, ut homo ſuſque deque mota & confracta omnia exiſtimet, quæ tamen nullam ſui læſionem manè exhibent.

§. 5. Quæ ad ſoni articulationem & vocis humanæ productionem requirantur inſtrumenta, & qua vi impellendus ſit aër, ipſe optimè novit. Proinde hominis auditum faſcinat, ut putet, ſe hominem, vel brutum audire, illum verba, hoc vocem, utrumque vi naturali & propria, facere; quæ tamen vis mutuatitia ſaltem eſt, non Dæmonis propria, quia veris organis voci formandæ neceſſariis caret. Inſtrumenta autem, quibus ad vocum formationem utitur, vel vera itidem ſunt vel phantaſtica, vel mixta ex veris & phantaſticis. Illa brutorum, quæ ingrediuntur, linguæ ſunt: iſta aer certo modo diſpoſitus & verberatus:

hæc partim aer, partim ſolida corpora alia, quæ vel viſibilia ſunt, vel hominibus inviſibilia facta ad ampliorem aeris colliſionem iſti junguntur. Hæc omnia ſequentibus confirmantur. Felix Malleolus *Lib. de Nobilit. cap. 30.* citant. Lavatero *de Spectr. Part. 1. cap. 17.* ſcribit in hiſtoria Rodolphi Regis Romanorum extare, quod Rodolphus, quum prælio Othocarum Regem Bohemiæ viciſſet in campo, ubi prælium commiſſum fuerat, pernoctarit, quodque intempeſta nocte lemures exercitum horribili clamore & tumultu turbarint. Quod autem lemures fuerint, hinc apparuiſſe, quod fumi inſtar diſparuerint. Legio Diabolica (das wütende Heer) è ſpectris variis variorum animantium ſimulacra referentibus collecta noctu hinc inde oberrans, venatorum militumque clamorem, canum latratum, ovium balatum, equorum hinnitum, porcorum grunnitum, mentitur, & mira ſonorum diſtortorum mixtura auditores decipit: quæ legio momento tota diſparens nulla ſui veſtigia relinquit.

§. 6. Si induſtria humana è fiſtula, tibia, vel alio inſtrumento aerem exprimere, & ſic cogere poteſt, ut certum ſonum & vocem referat; cavæ etiam valles repercuſſam vocem articulatè reciprocant, quidni ſimili modo, ut vox oriatur, Dæmon aerem cogere & impellere queat? *Si humanam figuram ſibi ex denſato aere aſciſcere poteſt, quî minus ex ejusdem diverberatione, agitationeq; vocem ſibi effingere poterit, quàm etiam exceptam ac repercuſſam valles ſæpe articulatiſſimè reciprocant atque imitantur?* inquit Remigius *lib. 1. Dæmon. cap. 8.* & paulò poſt ibidem: *Quemadmodum organorum pneumaticorum ſoni ſola (ut Juvenalis verbis utar) criſpi numeratione pectinis in varios accentus ac tonos diſtinguuntur: ita & Dæmones ſolent pro ſua in fingendis rebus dexteritate aerem ſine lingua, ſine palato, ſine faucium, laterum, pulmonum ulla vi & figura in quemvis ſermonem atq; idioma informare.*

§. 7. Ea ratione jam olim ex ventre & partibus genitalibus Simia infernalis, Dei oracula ex κακοζηλίᾳ imitans, reſponſa dedit. Homines, quorum ex ventre reſponſa dabantur, ἐγγαστριμύθους & πύθωνας Græci vocabant. *Act. 16. v. 16.* legimus ancillam πνεῦμα πύθωνος, *ſpiritum Pythonis* habuiſſe, qui ſcilicet ex ejus quoque ventre locutus fuerat. Ex Pythoniſſæ illius, quæ *1. Sam. 28.* Regi Sauli Samuelis imaginem repræſentavit, obſcœnis Satan etiam locutus eſt. Nam fœminam hanc vocat Scriptura אֵשֶׁת בַּעֲלַת־אוֹב, *mulierem habentem Ob.* LXX. Interpretes verò; γυναῖκα ἐγγαστρίμυθον. Et Saul inquit *v. 8. divina quaſo mihi in Ob.* LXX. Inter-

Digitized by Google

Interpr. tranſtulere: *μάντευσαι δή μοι ἐν τῷ ἐγγαστριμύθῳ.* *Ob* igitur hoc loco eſt ventriloquus ſpiritus , qui ex obſcœnis partibus oracula edebat, Dn. D. Mœbius *de Orac. Ethnic. cap. 4. pag 64.* Vid. quoque Libavius *Exam. Philoſophiæ novæ Sect. 11. pag. 27.* Nihil autem fermè in mundo reliquit, è quo non verba verſipellis ſpiritus fecit, & cathedram formavit divinatricem. *Xanthus equus Achillis*, verba ſunt Cyrilli *lib. 3. contra Julian. Domino ſuo mortem prædixit. Fluvius Cauſus Pythagoram ſalutavit.* Arbor incantata Apollinem allocuta eſt: Dodonæa quercus humana voce dicitur uſa : Argo navis alloquitur Argonautas in tempeſtate: Taurus Jovis in Rhodo locutus fertur : quæ ſi non magis poeſin quàm hiſtoriam redolent, alium autorem non habuerunt, niſi quem diximus, *omnibus occaſionibus advigilare, quibus mortales attenderi ac ludibrio haberi poſſunt*, inquit D. Danhauerus *Theol. Conſcient. pag. 7.*

§. 8. Cùm autem phantaſtica illa inſtrumenta ad loquendum apta ſatis non ſint, inde fit, ut Dæmonis vox ſit ſtridula, ſubſibilans, confuſa, obſcura, debilis, puſilla, & quaſi ex dolio vel teſta rimoſa, ut ex Sagarum confeſſionibus narrat idem Remigius *lib. 2. Dæmon. cap. 8.* Dn. Joh. Wilh. Otto Paſtor quondam in Mommelsdorff ſuperioribus Martis temporibus durum paupertatis clavum ſibi infixum ſentiens ex mœrore corpus laſſum grabato imponit. Hunc vicem ſuam dolentem in abſentia uxoris, oluſculum in horto famis ſedandæ gratia colligentis , jam ſolùm velut in deſerto degentem tentator in forma virunculi parvi inſtar ruſtici ſub menſa prodiens accedit, ejus miſeriam exaggerat, & oblato cultro (cultro ipſe & domus tota tum caruerat) ut finem malorum ipſe ſibi faciat, ſuadet. Tentatus ad hæc tacens tanta conſternatione corripitur, ut ſtramen è grabato arreptum in tenues particulas manibus inſcius attriverit. Uxore verò fortuna revertente Dæmon relicto cultro (quem Nobili ſuo Sacerdos poſtea dono dedit) diſparuit. Iſta conſternationem inſolitam è mariti facie legens neglectis quæſtionum ambagibus ei ſe mox jungit, & hymnos ac preces juxta cum marito ad Deum ore pio mittit. Paſtor, cujus anima jam in requie beata , mihi id & hoc inter alia in Eſſhauſen/ tum temporis ibi Paſtor narravit: Der Schelm redete / als wenn er aus einem holen Topff redete. In pago quodam Jenæ vicino hoc ſeculo ab eleemoſynis earundem Præfectus quinque florenos abalienat. Sed in tantum ob id deinceps à Satana tentationis & deſperationis peri-

culum inducitur, ut nec ſuaviſſimæ Paſtoris præſentis & vicinorum conſolationes ignita Dæmonis tela ab eo repellere, ejusque animum ad tranquillitatis portum reducere potuerint. Tandem aliquando præſentium Sacerdotum cura ruſtici animus ita erigitur, & ſibi redditur, ut de omnibus tentationibus triumphum reportaſſe crederetur. Sed ecce! poſt fornacem ex improviſo vox non humana, ſed quaſi ſerpentina ſibilans, diſertè tamen loquens, à ruſtico & præſentibus in contubernio Paſtoribus auditur: Es werden nicht alle / die zu mir ſagen / HErr / HErr / in das Himmelreich kommen / ſondern die den Willen thun meines Vatters im Himmel. Ex eo denuò in caminum tentationum præcipitata fuit anima, ut ſibi penitus emori & languore confici fuerit viſa: ex quo tamen, ſed non niſi magno Dnn. Jenenſium & aliorum Theologorum labore, adſpirante divini numinis gratia, fuit demum eductus, & mens priſtinæ ſanitati reddita.

§. 9. In Energumenis ipſorum linguâ ad ſermonem abutitur, uti mox in Paradiſo per linguam ſerpentis primos parentes decepit. Iſtam quidem de ſerpentis cum Eva collocutione hiſtoriam Julianus Apoſtata irriſit, inquiens: *Quonam idiomate Serpentem cum Evâ uſum dicimus? nunquid humano? & quid differunt hæ fabulæ ab iis, quas Poetæ Græci finxerunt?* Cui Cyrillus *lib. 3. contra Julian.* egregie reſpondet: *Hoc, quod diximus* (ſermonem illum Dæmonis operatione eſſe factum) *efficere ac præſtare, Dæmonibus eſſe facilimum, confirmatur clariſſimorum apud illos Gentiles, tum Poetarum tum Philoſophorum teſtimoniis. Etenim Homerus prodidit, Achillis equum, inditâ ſibi à Junone loquendi facultate prædixiſſe Achilli. Porphyrius item vitam deſcribens Pythagoræ, narrat, cum Pythagoras multis comitatus flumen Cauſum tranſiret, audientibus cunctis flumen ei locutum eſſe, & ſalutantium more dixiſſe: Salve Pythagora! Philoſtratus, qui Apollonii nomen diſertè ſcripta ejus vitâ & factis nobilitare & illuſtrare voluit in lib. 6. c. 5. narrat, cùm Apollonius veniſſet ad Gymnoſophiſtas, principis eorum Theſpeſionis juſſu arborem ulmum, propter quam conſederant, humana voce ſalutaſſe Apollonium & vocem quidem fuiſſe articulatam & diſtinctam, tenuem tamen & exilem, ac muliebri ſimilem. Quin etiam Iſigonus Cithienſis in Rhodo inſula dicit, Jovis taurum humani ſermonis expertum non fuiſſe. Si Dæmon igitur per equum, taurum, flumen & arbores, humanas voces fingere*

potuit;

potuit; cur incredibile Juliano viſum eſt, potuiſſe eum per ſerpentem cum Eva loqui ? Hæc ex Cyrillo.

§. 10. Phantaſiam etiam Dæmon inteſtina latentique graſſatione agitare & ſpeciebus ſonoris imprægnare poteſt, ut homo ſe audire putet, quæ non ſunt, eidemque eveniat id, quod Beſſus ille apud Plutarchum *in Libello de Sera Numinis vindicta*, expertus eſt. Is cum Patrem interfeciſſet, delituit longo tempore, metu interim, ne deprehenderetur, agitatus. Tandem cùm aliquando cœnatum iret, nidum hirundinum ex ædibus haſta deturbavit: cùmque ſimul cœnantes hanc ejus crudelitatem deteſtarentur & objurgarent: Nonne, reſpondit, jam diu falſum teſtimonium adverſum me ferunt, clamitantes me Patrem interfeciſſe? Præſentes admiratione ducti hæc verba ad Regem detulerunt; qui tormentis Beſſum ſubjecit, reque diligenter diſcuſſa ac deprehenſa, parricidii pœnas de illo ſumpſit.

§. 11. Melancholici etiam ſibi, ſe ea audire, quæ tamen non ſunt, quandoque imaginantur, id quod Horatius *lib. 2. Epiſt. ad Florum* quodam exemplo docuit:

— — — fuit haud ignobilis Argis,
Qui ſe credebat miros audire Tragœdos
In vacuo lætus ſeſſor plauſorq; theatro &c.
Hic ubi cognatorum opibus curiſq; refectus
Expulit Elleboro morbum, bilemq; meraco,
Et redit ad ſeſe: Pol me occidiſtis amici,
Non ſervaſtis, (ait) cui ſic extorta voluptas
Et demptus per vim mentis gratiſſimus error.

Sic & Dæmon faſcinandæ phantaſiæ ſpecies, ut rerum quaſi viſibilium ita & quaſi audibilium, ſeu ſonorum, clamorum & vocum variarum objicere non dormientibus tantum, ſed & vigilantibus poteſt; ſic tamen, ut novæ non ſimpliciter ſint dicendæ. Neque enim ejus, qui à nativitate ſurdus fuit, & ſpecies ſonoras nunquam percepit Dæmon ſpecies ſonoras ſiſtere valet, ſed ex ſpeciebus phantaſiæ & memoriæ expreſſis, occulto & ſpirituali nobis incognito modo elicit & ſpecificè determinat.

§. 12. Puerorum Hammelenſium auditum Magus ille mira ſine dubio modorum fiſtula editorum varietate faſcinavit, nec auditum tan-

tùm, ſed & viſum indumenti (forſan etiam geſticulationum) raritate & per hos ſenſus ipſam phantaſiam, quæ occulta & magica virtute tracta ſolis ridiculi ludionis actionibus inhærens, ejus ductum extra urbem in cavernam ſecuta.

§. 13. Præterea hominem, ut non audiat, quæ ſunt, faſcinare poteſt immutando non modo organum, ut §. 2. vidimus, ſed etiam objectum, ac medium. Ex parte *objecti* contingere poteſt, quando ſonus, qui ſucceſſivè per motum diffunditur, proptereaque tardiùs, quàm viſus ſua agit, cùm aere motô aliò transfertur, ut vel non, vel debiliter percipiatur, vel aliorum ſonorum ex aliis corporibus excitatorum mixtura adulteratur. Ex parte *medii*, quandò aërem craſſium inter organum & ſubjectum interponit, ut ſonus vel non, vel debiliter itidem ad aures perveniat: vel propter aeris variis in locis denſitatem ſubinde reflectens multiplicatus audiatur.

CAPUT X.

Quomodo reliqui ſenſus faſcinentur? & quidem Odoratus ex parte ſubjecti, objecti & medii. Guſtus ex parte ſubjecti & objecti. Hominis omnivoracis exemplum. Pica quid? Ejus exempla. Quomodo ſaporem certis proprium in inſipidis & alienis Magorum lingua cum gratia percipiat? Magi Anthropophagi: horum ſcilicet Anthophagorum exempla plura.

§. 1. AD ſenſus maximè belluinos ſerviles que (ita *Odoratus*, *Guſtus* & *Tactus* vocantur, quòd pecudes & feræ ventri atque inguini deditæ iis maximè trahantur) jam mentis ſenſus vertimus. In his itidem ad meliorem modi faſcinationis enodationem organi, objecti & medii conſideratio neceſſaria eſt. *Odoratum* quod attinet, ejus *Organum* Dæmon faſcinat, cum humoribus ad internos proceſſus nerveos & os ethmoides commotis temperiem eorum deſtruit, vel alienis vaporibus occultè naſum externum, ne ad odoratus proprium organum objectum veniat, replet. *Objectum* Dæmon *vel* ſubtrahit, *vel* depravat. Objectum *ſubtrahit*, quia odoris vehiculum utplurimum eſt καπνώδης ἀναθυμίασις: hanc ipſam autem, ſicuti nubes ad pluviam, cogere, repellere, ſurſumque à ſenſu omnium vel quorundam procul movere poteſt,

Digitized by Google

teſt. *Adulterat & depravat* alienis aliunde convectis particulis, quibus rei ſuaviter olenti, facilè immixtis & præponderantibus odoratus non percipit ea, quæ percipere debet. Atque, hinc quomodo ex parte *medii* Dæmon in faſcinando odoratu agat, conſtat, idque rei certæ vicinæ ſolum, etiam particulis odoris imbuere poteſt, ut homo odoretur ea, quæ non ſunt, h. e. rem oculis & naribus ſubjectam de ſe inodoram odoram eſſe exiſtimet.

§. 2. *Guſtum* quomodo faſcinet Dæmon, ut lingua non guſtet ea, quæ ſunt, faciliùs eſt hariolari, quàm hoc, quomodo linguam faſcinet, ut guſtet ea, quæ non ſunt. *Prius* facit ſubjectum & objectum (medium hic non occurrit) immutando. *Subjectum* ſeu organum *Lingua* eſt, quam, ne guſtet ea quæ ſunt, Dæmon faſcinare poteſt vel commovendo ad eam humores decentem ejus temperiem corrumpentes, *vel* adulterando aut obtundendo ſalivalem ejus humiditatem, quæ ſecundum naturam ſe habens guſtum juvat, *vel* impediendo ſpirituum guſtu deſtinatorum influxum, & tunc omnia, inſipida, fœtida, abominabilia, dura, ſicca, cum ſapidiſſimis pari per guttur paſſu & gratia ambulant, ſicut de Lazaro vitrivorace ſcribit Realdus Columbus *libr. 15. Anatom.* qui expers omninò guſtus amara æque ac dulcia, vitra, ſaxa, lapides, carbones, vivos piſces nullo diſcrimine voravit, conjugatione nervorum quartà, qua pro guſtu lingua gaudet, ad occipitium legata, & proinde ſpirituum præſentia denegata: *vel* inferendo ſiccitatem: *Areſcenti enim lingua papillarum cæci meatuli conſtringuntur, nec ſunt ſatis ſalibus excipiendis ciborum, qui medullitus latent, niſi accedat in menſtruum ſaliva.* Ita Carol. Fracaſſatus *in ingenioſa de Lingua Exercit. Epiſtolic. p. 170.*

§. 3. *Poſterius* quomodo efficiat, ut ſapor etiam gratus in re, quæ iſto caret, percipiatur, perceptu eſt difficile. Pica affectus eſt, in quo ea quandoque appetuntur, & cum voluptate aſſumuntur, quæ alii aſpernantur, imò abhorrent, ut ne tantillum poſito etiam & promiſſo magno pretio deguſtent. Marcellus Donatus *Hiſt. Mirab. Medic. lib. 4. cap. 1.* ſe vidiſſe, ait, puellam lacertorum deſiderio detentam, ut quoties illi liceret, arrepta fronde oblonga per hortum currendo venaretur, innoxieque devoraret. Victorius Trincavellius *lib. 7. Cur. Par. Aff. cap. 4.* *Mater mea*, inquit, *cambaros fluviatiles crudos comedit, dum in utero haberet, me-*

miniq́, me viſitaſſe puellam nobilem, quæ fila ex veſtibus, quibus erant conſuta, extrahebat & comedebat. Novi aliam, quæ calcem à parietibus deradebat & comedebat. Vir quidam nobilis apud Fernelium *lib. 6. de Par. Morb. & Sympt. cap. 3.* edendæ calcis vivæ deſiderio diu preſſus illam tandem pugni magnitudine voravit recreatus inde nulla viſcerum offenſione. Cauſam vitioſæ & depravatæ hujus appetentiæ Medici humorem eſſe dicunt prava qualitate & ventriculi orificio tunicisq́ue inſertum. Quæ autem in ſpecie ſit illa qualitas, occultum eſt omnibus, non autem ſcientiſſimis ſpiritibus. An ergò Deus hujus ſeculi in ſuis mancipiis, in quibus à Majeſtate divina averſis plenius dominium habet, per varia ingeſta humores generat, quibus ad orificium ventriculi delatis appetitus etiam cum gaudio feratur?

§. 4. At quomodo ſaporem certis cibis proprium in inſipidis & alienis Magorum lingua cum gratia percipiat, majorem ſcrutantibus parit difficultatem. *An* quædam propter ſubſtantiæ ſimilitudinem & affinitatem ſaporis quoque affinitate fruuntur, ut inter carnem felium, luporum, canum & inter cæterorum animantium quibus veſci communiter homines ſolent, nulla vel exigua ſit differentia? *An* per phantaſticas ſaltem in ſomniis deluſiones Magi ſopore oppreſſi ſe certis cibis cum palati gratia accipere exiſtimant? *An* veros cibos aliunde allatos Dæmon ſubſtituit, ut quæ bufones pro avibus ſe aſſare vel propinare credit, aves revera à veteratore citiſſimè ſuppoſitas aſſet vel propinet? *An* papillarem linguæ ſubſtantiam primi boli aliunde ex vero cibo adducti qualitate guſtûs organum ita imbuere poteſt, ut ſequentes rerum abſurdarum boli ſimilem primo referant ſaporem? Sicuti febricitantes, quorum lingua bile eſt ſuffuſa, dulciſſimum vinum felle amarius eſſe putant. Et hîc modus nodus.

§. 5. Magos carnis humanæ eſu delectari minus miramur, cùm etiam per affectum naturalem talis ventriculo imprimi poſſit appetitus. *Non defuerunt*, inquit Marcellus Donatus *loc. cit. lib. 4. cap. 1. noſtra memoria, quæ conſpecto viro quodam toroſo ac corpore ſucculento, morſu hujus appeterent armos, quod ipſum cuidam gravidæ, quo illius deſiderium expleret, & ne quid incommodi accideret, haud gravatè admiſit. Itaq; illa dentibus partem avulſam crudamq́; paululum modo mandibulis confectam devoravit, illa verò nec dum ſatiata iteratò id tentavit. at vir illam repulit,*

pulit, nec denuò in corpore ſuo lanienam pati ſuſtinuit, quæ confeſtim mœrore, tædioq; affecta parturire occipit, ac quum geminos geſtaret, alterum, quod eodem pulpamento fruſtrari contigerat, mortuum edidit. Si autem à cauſis naturalibus juxta Medicorum affectus iſte mirus oritur, per Dæmonis aſtutiam & facilitatem eundem etiam in Sagis promoveri poſſe per dicta ſit veroſimile. Quin & Anthropophagi, præcipuè illi Americani fidem rei faciunt. Mulier quædam apud Hector. Boethium *Scotor. Hiſtor. lib. 18.* ob homicidia ad ſupplicium tracta, multisque ob eſum carnis interfectorum execrationibus onerata vultu crudeli ad ſequentes converſo: *quid,* inquit, *me objurgamini, veluti ſcelus homine indignum admiſiſſem? mihi credite, ubi experti eſſetis, quàm palatum delectet caro humana, qui à liberorum eſu abſtineret, inveniretur nemo.* Scoti ſive Hiberni B. Hieronymi tempore ἀνθρωποφάγοι etiamnum erant, atque in deliciis maximè habebant virorum quidem nates, mulierum verò ubera, Voſſius *de Idolol. lib. 3. cap. 73.* Suetonius *in Vita Neronis, credimus,* ait, *etiam polyphago cuidam Ægyptii generis, crudam carnem, & quicquid mandere daretur, aſſueto concupiviſſe vivos homines laniandos abſumendosq; objicere.*

CAPUT XI.

Quomodo Tactus faſcinetur? Cur ſenſus pereat illæſo motu? Stuporis univerſalis exempla. Cauſa in membranis Cerebri inveſtigatur. Objectio diluitur. Stuporem univerſalem etiam Dæmon inducere poteſt, ut cauſa mediata, per membranas cerebri læſas, per narcoticos corporis humores & cibos, item per externa narcotica. Lapis Memphites: media ſtupefacientia. Quomodo ſtigmata Sagis impreſſa fiant inſenſibilia? Quomodo ab ignis injuria Magi reddantur immunes? Ignes, qui non urunt, dantur. De cutis induratione, ut impenetrabilis ab armis fiat: eam herba Victorialis non efficit, nec pulvis Ægagropili. Cutis induratio naturalis non ſatis validè impugnatur: quæ per verba acquiritur, non à Deo vel bono Angelo eſt, ſed à Dæmone: quomodo Dæmon eam efficiat? Quomodo tactus faſcinetur, ut ſentiat ea, quæ non ſunt? Tactum faſcinat Dæmon etiam per dolorem.

§. 1. *Tactus*

§. 1. T*Actus* verò quomodo faſcinatur, ut non ſentiat ea, quæ ſunt, & ἀναισθησία in parte ſentiente tormentis ſubjecta oriatur? Facem ars medica hîc nobis itidem præluceat. Stuporis cauſam Aſclepiadea familia aſſignat ſpirituum animalium in organo tactus defectum. Sed cur ſenſus pereat, illæſo motu? non infimi commatis eſt quæſtio. Braſſavolus *ad Aph. 9. lib. 7.* refert, ſe vidiſſe quendam ab hœmorrhagia narium corporis totius ſtuporem incurriſſe. Fernelius *lib. 5. Pathol. cap. 3.* ſcribit, univerſi corporis cutem ex crapula & vinolentia ſtupore affectam illæſo motu, notante Sennerto *lib. 1. Pract. Medic. Part. 3. Sect. 1. cap. 1.* Notatu dignam obſervationem adjecit *Ephemerid. Colleg. Natur. Curioſ. Ann. III. Obſerv. 251.* Excell. D. Ludovici *Medicus Ducalis Saxo Gothan. excellentiſſimus*, quæ legi meretur. *Juvenis 18. annorum*, inquit, *macilentus, debilioriſq; ventriculi citra ſufficientem cauſam veſperi praviam, aut perceptam capitis perturbationem, poſt ſomnum manè aphonus in lecto reperitur: pertentantibus autem, num fortè membrum quoddam ſit reſolutum, tangentes ſe, pungentes, cutimvè vellicantes nullatenus ſentire ſignificat, & reipſa deprehenditur: quo, pro more, apoplectica quadam ſunt infuſa. Sed cum nihilominus commodè incederet, ederet, biberet, ſomnum caperet, & reliqui ſenſus interni ac externi forent integri, ab aliis ex eorum numero habebatur, qui morbum ſimulare ſolent. Poſt biduum fortè ſuperveniens ego, rei novitate motus, ſurgere hominem jubeo, averſumq; nec tale quippiam expectantem, in capite, nucha, ſcapulis, tergo, hinc inde pungo, acicula ſæpe in locis carnoſioribus ad dimidium, ſed ſine animadverſione doloreq; quodam, adacta. Poſtmodum adverſum in ventre, pectore, brachiis, ſimiliter configo: iſte ridebat, ſeu ſingularitate caſus, ſeu quaſi bene ſecum ageretur. Cæterùm cum primùm videretur loquelæ reſtitutio, ranulas aperiri juſſi, & ecce! ſub mediocri ſanguinis profluvio non ſolùm loquela integrè, verùm etiam eadem opera ſenſus undiquaque in tantum rediit, ut levis ſaltem ſtuporis qualiacunque veſtigia ſupereſſent &c.*

§. 2. Dn. D. Sennertus *Inſtit. Medic. lib. 2. Part. 3. Sect. 2. cap. 5.* quæſiti cauſam ex nervorum inſertione deducit: ſi nimirum nervus aliquis ſolùm in membranam aut cutem, partemque motui non deſtinatam inſeratur, atque is afficiatur, tunc ſolum ſenſum integro motu lædi ait. Id quidem de particulari partis cujusdam ſtupore conceſſero; at

ſi ſermo

ſi ſermo ſit, de univerſali totius corporis ſtupore, minimè. In hoc enim ſolùm nervos membranæ aut cutis affici, illæſis muſculorum nervis, vero non eſt ſimile, propter nervorum muſculis & membranis dicatorum plurimis in locis vicinitatem, & ad cauſam, quæ in univerſali gravior, quàm in particulari, ſuſcipiendam facilitatem. Nobis Autoris Anonymi *Libri de Ratione Muſculorum*, qui acceſſit Anatom. Cerebri Th. Willisii, ſententia arridet. Statuit ille, omnes in corpore membranas ſenſiles à cerebri tunicis oriri, iisdemque per nervos ſenſum attribui: membranas iſtas in ſumma tenſione ac tono debito exiſtentes habere ſe ad modum campanæ, aut vitri puriſſimi, quorum eà eſt indoles, ut, ſi partem aliquam ferias, reliquæ univerſæ tremula quâdam vibratione concutiantur. *Si iſte*, inquit, *membranarum tonus vel univerſim, vel ex parte corrumpatur, ac naturalis, qui fuit, particularum ſitus ac ordo turbetur, vel accedente nimia humiditate, vel ex vulnere, aut alio quovis modo; tum quidem vibratio illa ac undulatio particularum, ex qua ſenſus fit, interrumpitur: ut in campana, aut vitro, cui fiſſura accidit, ſonum tinnulum ac acutum in raucum quendam & ingratum ſtrepitum permutari notamus.* Atque hæc iſti Ludovicianæ obſervationi conveniunt. Materia enim, quæ membranarum cerebri tonum læſerat, per ranularum ſectionem detracta, membranæ iſtæ ad tonum ſuum & per conſenſum reliquæ totius corporis ad officium redierunt.

§. 3. Difficultatem quidem redire video: ſiquidem in contuſionibus, vulneribus, & materialibus cerebri intemperiebus tonus meningum pariter & quidem ſæpe afficitur: at ſtuporis univerſalis exempla ſunt rara. Verùm & hîc ſine dubio immoderatio non quævis, ſed certa, rationi noſtræ obſcura, membranarum tonum perdit, ut ſunt plura, quæ immoderationem aliquam perferunt, graviori ruunt: ſicut nec quovis pulſu vehementiori, niſi juſto vehementior ſit, campanæ ſonus & tonus perit. Jam rationis calculum ſubducimus: Si per materiales res internas natura tantùm corpori inferre poteſt ſtuporem, ut fiat inſenſile, & à rebus continui ſolutionem procreantibus dolorem nullum percipiat, quidni Satan in Magis velut ſuis mancipiis, data à Deo permiſſione (quam in omnibus Satanæ actionibus præſuppono) eodem modo, quem perſpectiſſimum habet, res in corpore materiales, quarum ope materiales

 & natu-

& naturales perficit effectus commoveat; ut membranarum cerebri tonus ad ἀναισθησίαν inducendam ſupprimatur?

§. 4. Præterea ſtuporem ναρκωτικὰ *ſtupefactiva* inferunt, ſenſus ligant, motum tollunt, ſoporem ingenerant, & ſpiritus quaſi ſopiunt. Atqui *tales humores & vapores in corpore noſtro generari impoſſibile non eſt, cùm conſtet ſoporem, carum, & ſimiles ſomnolentos affectus ex humoribus in corpore genitis provenire, quorum cauſa fruſtra ex ſola frigiditate deducuntur:* Et paulò poſt: *Quamvis narcotica plerumq; ſoporoſos ſaltem affectus inducant, tamen impoſſibile non eſt, ſi eorum vis ſit major, quin ipſam apoplexiam inducere poſſint:* Ita Sennertus *lib. 1. Princ. Med. Part. 2. cap. 33. Quæſt. 3.* Ut humores tales in corporibus ſagarum generentur, in conventibus Magicis Dæmon cibos & potus narcoticâ qualitate præditos & ſingulari arte præparatos Sagis exhibere poteſt, ut impreſſam humoribus ſtupefactivam tempore, quo ſibi placet, in actum facilè deducat, & ad tolerandos in equuleo cruciatus Striges aptas reddat. Quæ autem in ampliſſimo naturæ theatro ſint narcotica, quomodo virtus ex illis compendioſa quantitate & arte extrahi queat, infernalis Doctor exactiùs, quàm omnes artis Medicæ Proceres, tenet. Recole hîc, quæ ſuprà *cap. 4.* adduximus.

§. 5. Stuporem etiam narcotica benè præparata & externè in unguentis, odoramentis admota inferunt. Id ſi hominibus eſt notum, Dæmonem latere nequit: imò is eſſentiam narcoticam in atomos reſolutam, & per nares in cerebrum, ac per poros ad nervoſas partes transferre novit. Forſan etiam narcotica unguentis Sagarum Spiritus ſagax artificioſè ſic immiſcet, ut qualitatem ſenſus ſtupefaciendi non repentè, ſed vel ſtato vel placito tempore in actum deducere ipſe queat. Lapide Memphite tradunt trito & illito, quæ urenda aut ſecanda ſunt, ſine periculo obſtupeſcere, ita ut non ſentiant cruciatum, ait Dioſcorides *lib. 5 cap. 115.* Quæ tortos in equuleo ſtupefaciant, indicat Cardanus *lib 8. de Variet. Rer. cap. 44.* *Quæ hominis ſenſum,* inquit, *in tormentis auferunt, præter ſtupefacientia, ſunt veluti ſuccus apii, chelidonia, crocus, fuligo, medulla, & pinguedo humana, & hæc arteriis allita, ut etiam oleum lacertarum; ebibitum quoque vinum, in quo octo diebus infuſum fuerit ſemen portulacæ marinæ, prohibet, ne tortus confiteatur.* Idem *lib. 7. de Subtilit.* mirabilis cujuſdam lapidis mentionem facit, cui acum aſtrictam

carnem

carnem ſine dolore penetrare ſcribit. *Attulerat*, ait, *Laurentius Guaſcus Cheraſcius, Provinciæ Turonenſis Medicus Empiricus his diebus hunc lapidem, pollicebaturq́; poſſe, ſi vel ſtylum aut acum tangeret, carnem totam abſq; ullo dolore penetrare. Quod cùm nobis, ut par eſt, ridiculum videretur, rem experimento in meis contubernalibus confirmavit. Ego tandem, ut tam incredibilis rei periculum facerem, acum ipſam prius lapidi affricatam, cuti adjutorii brachii intuli, ſenſiq́; primò leviſſimam punctionis imaginem: poſt cùm totum muſculum quaſi directè penetraret, acum quidem in profundum, qua pererrabat, penetrare ſentiebam, dolorem nullum penitùs ſenſi; tuncq́; familiaribus, quod in me fueram expertus, credidi. Dimiſi verò longo ſpatio, flectens undique brachium, nec quicquam moleſtum ſenſi, nec detracto effluxit ſanguis, nec foramen ullum relictum eſt; quandoq́; ſemiguttula levis cruoris, non autem ſanguinis effluit, qua veſtigium vulneris deprehenditur.* Nobiliorum ſine dubio, quæ ſcopo eidem inſerviant, in naturæ ſinu latentium Phyſicus φύσει carens notitiam habet, utpote qui non tantùm aliorum experientiam novit, ſed & ipſe rationem ſimplicium vires cognoſcendi tenet, neque ut longo ſtudio, labore & uſu addiſcat, opus habet, qualis opera ut navanda ſit, jam olim alter Medicinæ Parens Galenus nervosè ſatis, ſed & noſtra ætate non minus ſci è Doctiſſimus Dn. Herm. Grubius in ſuo *Comm. de Modo Simplicium medicam. Facultates cognoſcendi*, opere egregio, ut Celeberrimus Th. Bartholinus *in Epiſtol.* ad eundem iſti præfixa meritò vocat, tradidit. *Quocirca non videtur abſonum*, ait & reſpondet Greg. Horſtius *Epiſtol. Medic. Sect. 7. pag. 417.* ad Quæſtionem: *Quomodo Saga tormenta ſomniantium inſtar perferant? vi quâdam narcoticâ principium αἰσθήσεως ita iisdem obturari aſtu diabolico, ut inſtar apoplecticorum nihil quidquam tormentorum percipiant, qua ratione videmus epilepticorum corpora omni dolore deſtituta, licet abſque dolore, (quem tamen ob læſum nervorum principium percipere nequeunt) partes convulſivæ non tendantur, unde poſt remiſſionem paroxyſmi languor totius apparet.*

§. 6. Jam quomodo ſtigmata à promotore ſtygio miniſterii magici Candidatis impreſſa inſenſibilia queant fieri, ita ut nec acus longiſſimè infixæ præſentiam ſentiant, ex dictis ſatis eſt colligere. Nervi partem cuti ſubjectam etiam, dum ſtigma imprimit, ita corrumpere poteſt, ut ſpiritus animalis pro ſenſu ad ſignatam partem deferendus ibidem

Digitized by Google

non recipiatur, & proinde ſenſus ibi non percipiatur, licèt ejusmodi veſtigia teſte Remigio *lib. 1. cap. 5.* illo ipſo temporis momento, quo à fide defecerunt, inſcribantur: Puncturam tamen, adeoque ſubjectarum partium læſionem factam eſſe produnt cicatrices in levem callum obductæ, ſi quis parum iſtis credulus periculum facere velit. *Et quod magis mirum videri poſſit, totus ille locus ita exſanguis eſt, ac ſenſu labefactatus, ut ne admiſſa quidem acus altiſſimè aut dolorem faciat, aut ſanguinis minimum eliciat*; verba ſunt ejusdem Remigii *loc. cit.* Si Characteris latitudo ſatis magna (aliquando enim eſt ſimile leporis veſtigio, aliquando autem bufonis pedi, aliquando araneæ, catello, gliri) ſtupefacientem quandam eſſentiam occultè fuiſſe immiſſam dixerim. Non tamen ſtigmata ſagarum omnium inſenſibilia eſſe experientia edoctus notat Delrius *lib. 5. D. M. Sect. 4.*

§. 7. Ne ignis furorem ſentiat homo, uti Simon Magus in igne poſitus non arſit, Dæmon efficere poteſt, vel ungendo corpus per ſe, aut per alium, remedio quodam, quod igni reſiſtat; ſicuti ſucco malvæ manus inunctas circumforanei pice liquata innoxiè lavant: vel ſubtrahendo præſentem ignem, & ſubſtituendo alium, qui comburendi vi careat. Ignes, qui non comburunt, dari, ex variis tradit Jonſtonus *Thaumatograph. Natur. Claſſ. 2. cap. 1. Art. 5.* In Pithecuſis tradit Ariſtoteles *Lib. de Admir. Audit. cap. 31.* ferventem & calidum ignem reperiri, qui non comburit. Plinius *lib. 2. c. 107.* ait, in Puteolano monte ſulphureo ignem eſſe manantem, qui neque oleo, neque cerâ aut quolibet pingui, neque ſulphure quidem accendatur aut augeatur, neque aqua reſtinguatur aut accendatur, ſtupam injectam non adurit, nihil denique in eo accendi poſſe luminis. Hunc Majolus *Colloq. 22.* non ignem ſed igneam aquam eſſe exiſtimat. Joannes Diaconus *in Vita S. Nicolai apud Methodium*, citante C. Schotto *Phyſ. Curioſ. pag. 133.* ſcribit, eſſe penes urbem Pataram Lyciæ quendam locum campeſtem, qui totus per noctem quaſi ferrarii fornax ignivomam vaporat flammam talis naturæ, ut ſi quis manus propiùs admoverit, ardorem quidem ſentiat, ſed nullam patiatur aduſtionem.

§. 8. Faſcinatur etiam *Tactus*, cum *impenetrabilis ab armis fit cutis*, ita ut eam gladii acutiſſimi & bombardarum globuli penetrare nullo modo queant. *An naturalibus remediis id procurari queat?* quæri-

tur.

tur. Herbæ Victoriali ea vis tribuitur, quæ & nomen inde habere creditur, ſic ut & Germanis Sieg-Wurtz / item Aller Manns-Harniſch appelletur, quia, ſecundum Lonicerum, geſtata hominem à vulneribus præſervat. Sed ut rectè advertit Pancovius *Herbarii ſui pag. 413.* Es müſſen nicht harte Schläge ſeyn / ſonſt möchte mancher zu kurtz kommen. Magirus *Mag. Natur. libr. 1. cap. 29.* Ich möcht es nicht darauf wagen / es könte einer probiren. Radix Victorialis pompoſum habet nomen, ſed ut ſic victoriam non infert, ait Dn. D. Amman *Medicin. Critic. in Diſcurſ. ſuper caſum 40. num. 5.* Et Facultas Medica Lipſienſ. ibidem : Wir ſind der gewiſſen Meinung / daß weder mit dem Allraun / noch der Victorial Wurtzel ſich jemand feſt machen / oder ſonſt den Leuten Schaden zufügen könne / es wäre denn / daß deß böſen Feindes Betrug und Liſt / dadurch er die armen Leute auch mit natürlichen Mitteln bisweilen zu ſich locken pfleget / dazwiſchen käme. Schröderus *Pharmac. lib. 4. cap. 356. Plebi noſtrati*, inquit, *Judæisq; familiariſſima eſt* (Victorialis) *qua à ſpectris, aëreq; infecto ſe tutos fore perſuaſi ſunt.* Et Hoffmannus *de Medicam. Officin. lib. 1. cap. 7. §. 20.* ſcribit, Metallarios ſe Victoriali munire adverſus ſpiritus immundos, & vocare ideò Sieg-Wurtz / Ober-Harniſch / Aller Manns-Harniſch. Ex hoc ſine dubio factum, ut Magi, quo artis Paſſavienſis dignitas ſtabiliretur, nominis herbæ Victorialis rationem ad immunitatem corpori contra armorum impetum præſtandam transferrent.

§. 9. Sunt, qui pulverem Ægagropili manè jejunis datum XXIV. horarum ſpatio ſumentes ab omni armorum genere, aut hoſtium inſultu incolumes ſervare credant, quod alii ipſis quoque doronici radicibus impiè luſtratis effici putant. Sed hos Excell. Dn. D. Georg. Hieron. Velſchius *Diſſertat. Medico-Philoſoph. de Ægagropilis 1. pag. 64.* ad eos relegat, qui præſtantiſſimis uſibus dicata medicamenta plurima peſſimo abuſu profanant. Alii in corde rupicapræ globulum exiguum reperiri ajunt, qui è corde adhuc calido extractus & geſtatus cutem induret, & impenetrabilem efficiat, eoque generoſiſſimum & fortiſſimum quendam Comitem in caſtris Suecorum inſtructum olim inter globulorum grandines perſtitiſſe incolumem accepi. Fides ſit penes autores. Scaliger *Exerc. 181. S. 27.* arboris in Java meminit, cujus medulla ferrea ſit, de qua qui fructum gerat, ferro impenetrabilis ſit.

§. 10. Nos equidem, quamvis de experientiæ fide in rebus jam

allatis ipſi dubitemus, rationem tamen firmam, qua cutis induratio naturalis per media naturalia procuranda impugnari, & inter impoſſibilia ſimpliciter referri queat, ſufficientem non videmus. In contrarium quidem obvertitur ordo à Deo in natura inſtitutus, ſecundum quem corpus hominis ita producitur, ut vehementiori ictu diſſolutionem continui patiatur, quam ſequitur dolor. Induratio autem eſt contra naturæ inſtitutum. Rebus à Deo conditis aliter uti, quàm ut à Deo creatæ ſunt, magicum eſſe, & corpus ab inſtrumento lethali graviter tactum à vulnere ſervare tutum, Diabolicum ſervandi modum dicunt. Verùm & is ordo à Deo in natura inſtitutus eſt, ut ſanguis, qui fluidus eſt, datâ per vulnus porta effluat, non tamen propterea, ſi ordo invertitur, & fluxus ſine vulneris obligatione ſiſtitur (quod fieri poſſe ſupra *lib. 1. Part. 2. Sect. 2. cap. 22.* oſtendimus) actio pro magica habenda. Neque rebus à Deo conditis aliter uti, quàm à Deo creatæ ſunt, magicum ſemper eſt. Nam venenum ſibi, vel aliis propinare, non tantùm contra naturam hominis eſt & Dei ordinem, ſed & abuſus veneni ad id, ad quod à Deo creatum non eſt: non is tamen, qui propinat, Magus, ſed malus propterea audit, & pulveris pyrii ingredientia non eum in finem, ad quem milites uſurpant, à Deo creata ſunt: ſulphuris tamen & nitri in pulvere pyrio uſus magicus audire nequit. Diſtinguendum itaque inter rei uſum primarium, & ſecundarium: hunc ille non tollit. Ordinem à Deo in natura inſtitutum mediis ſuperſtitioſis & illicitis invertere, rebus à Deo conditis ſuperſtitioſas & abſurdas vires affingere, iisdemque eo nomine uti, & corpus ab inſtrumento lethaliter tactum, à vulnere tutum medio ſuperſtitioſo & vano ſervare, hoc magicum eſſe nos ipſi fatemur. At omnia, quæ pro induratione cutis ex natura afferuntur, media abſurda eſſe, ſuperſtitioſa, effectumque iſtum naturæ poteſtatem ſuperare, in quæſtione eſt, neminemque, niſi Adamiticam vel Salomoneam ſcientiam ſibi arrogantes arrogare velit, qui id ſimpliciter affirmare, aut ullum in natura dari medium, quod cutim induret, negare auſit, fore exiſtimo. Superſtitioſis autem & abſurdis rebus virtutem, corpus à globorum & ictuum injuria immune præſtandi ſæpe tribui, certo certius eſt. Tribuunt autem omnes, qui eam in verbis & characteribus extollunt, quæ cùm in iis non detur, ut *lib. 1.* evictam dedimus, nihilo tamen minus in effectu deprehendatur, à quodam

dam principio eam deducendam eſſe, non poteſt non affirmari. Non autem à Deo eſt, vel bonis Angelis. Nam 1. Deum promiſiſſe, ſe vel per ſe, vel per bonos Angelos characteribus & verbis, vim peculiarem ad cutim indurandam daturum, probari nequit. 2. Verba ſæpe ſunt ludicra, barbara, obſcœna & blaſphema, quibus Dei manus auxiliatrix non immiſcenda. 3. Dei manus omnipotens non ita infirmanda eſt & reſtringenda, ut eam quaſdam corporis humani partes ab armorum injuria per verba defendere, quaſdam verò nimirum oculos, os, cervicem &c. negligere dicamus. 4. Nec eandem naturalibus repelli impio ore aſſeramus. Aſſeritur autem ſi immunitatis illud privilegium cera Hiſpanica, terra recenti, vitro, argento, ſordibus aurium certa lege uſurpatis, &c. tolli ſtatuitur, quibus & aliis pluribus indurationem ſolventibus mediis iidem Paſſavienſis artis cultores oborto inter ſe diſſidio ad perdendos adverſarios complices utuntur. 5. Actiones Dei gratioſas tragicus & funeſtus non excipit exitus. Talem autem ſæpiſſimè induratos experiri, hiſtoriæ teſtantur, quarum plures collegit Freudius *Quæſt. 133. n. 27. & ſeqq.*

§. 11. Quapropter cum iſtud immunitatis beneficium, quod per verba acquiri putatur, non à verbis ipſis, nec à Deo, nec ab Angelis bonis ſit, & præter hæc agentia nullum aliud, niſi Dæmon detur, à Dæmone indurationem manare, non poteſt non ſtatui. *Is nimirum, ut homines à Dei cultu abducat, & ſibi obnoxios reddat, paciſcitur cum aliquo, ſi à Deo ad ſe deſciſcat, eum ab armorum omnium vi immunem & inviolabilem ſe præſtiturum, ſi periaptum tale geſtet, vel characteres chartæ inſcriptos devoret. Cujus pacti ſeſe obnoxios reddunt, qui eosdem characteres uſurpant. Sunt enim characteres illi alphabetum Diaboli, & teſſera quaſi militaris, è qua ſuum auxilium implorantes agnoſcit. Etſi verò nonnulli hic ab omni idololatria, ſuperſtitione, & impietate ſeſe immunes eſſe, & nihil commercii cum Diabolo intercedere putant; tamen falluntur, dum mediis non à Deo, ſed à Diabolo ordinatis utuntur*, Sennertus *lib. 5. Pr. Med. Part. 4. c. 24.*

§. 12. Quomodo autem impenetrabilitatem & cutis indurationem Dæmon efficiat, nodus eſt durus, rationi vix penetrabilis. *An* cutem occultè ita conſtringit, ut corii inſtar duriſſimi aciei tranſitum neget? *an* rem duriſſimam occultè & inviſibiliter aciei & globulo acce-

denti

denti opponit? *an* gladii aciem obtundit & recurvat, præſentibus faſcinato oculo id non advertentibus? *an* arcano quodam naturæ occulto adhibito indurationem promovet? *an* lædens & lædendus ita faſcinantur, ut uterque fallatur, & ſentiat ea, quæ non ſunt? *an* globulos ad cutem protruſos Satanas, qui, ut corpora loco movere & promovere poteſt, repellit? *an* eorum curſum inter meandum ſic infringit, ut debilitati, ubi ad cutem appulerunt, penetrare nequeant? *an* modi, quos ſupra modum excogitare Dæmon novit, alii in ejus profunditate habentur nobis ignoti? Sed filii hujus ſeculi corporis majorem, quàm animæ rationem habentes non de cauſa vel modo, ſed de effectu magis ſunt ſoliciti; de fide ſalvifica Spiritu Dei adverſus varios Satanæ hoſtis noſtri abjurati inſultus omnium maximè induranda ſecuri, quibus propterea ſola verborum ſimplicitate facilè & miſerè proh dolor! imponit Deus hujus ſeculi.

§. 13. *Ut Tactus ſentiat ea quæ non ſunt*, vel non eſſe putantur, Dæmon efficit, vel ſubſtituendo corpus alienum, quod ratione tangibilis qualitatis cum alio affinitatem habet: vel faſcinando phantaſiam & ſenſum communem, & quidem ſenſum utrumque imprægnando ſpecie quadam tangibili, quæ cùm ex ſuperioribus pateant, uberiorem non merentur explicationem. Tactui ſe opponere, & durum etiam reprimere poteſt, ut difficultatem faſcinatus ſentiens mollia pro duris habeat: & contra duris retractis, vel occultè diviſis hæc pro mollibus agnoſcat. Non tamen ita faſcinare poteſt tactum, ut ignem aquam, & aquam ignem eſſe judicet. Tactum etiam Dæmon faſcinat, cùm depravatur per dolorem. Dolor oritur à continui ſolutione, quam inferunt res ſecantes, perforantes, diſtendentes, rumpentes, & contundentes, ſive ſint humores interni à Satana agitati, ſive res alienæ ab eodem immiſſæ. Exemplum, in quo plures ſenſus faſcinati fuerunt, recitat Petr. Joh. Faber *Pallad. Spagyric. cap. 22. pag. 890.* quod quia prolixum, ſtudio prætermus.

CAPUT XII.

Quomodo Appetens Facultas faſcinari queat? Quomodo Dæmon affectus juvet? De Faſcino Amatorio. Nomen Philtrum conſidera-

Digitized by Google

ſideratur. An amor philtris conciliari queat? Nonnulli negant: quidam affirmant. Horum cōciliatio. Cognitio triplex. Senſus duplex. Amor naturalis quomodo actuetur? C.à Reies rationes ſolvuntur. Amorem per philtra naturalem conciliari poſſe, probatur autoritate, ratione & experientia. An magicis artibus & philtris amor conciliari poſſit? An & quomodo Dæmon in voluntatem noſtram agat? quomodo amorem excitet? Pulchritudo faſcinatis oculis quandoque ſpectata amorem parit, qui philtris adſcribitur. Philtra abſurda. Hippomanes. Pernicioſi philtri exemplum. Philtra jam olim damnata. Damnantur naturalia malè præparata, item magica. Annulo magico Carolus M. ad amorem faſcinatus. A philtrorum naturalium uſu cur abſtinendum? Jeſuitæ interrogando philtra confitentes puellas docent.

§. 1. A*ppetentem Facultatem* jam appetimus. Quomodo ea & in genere & in ſpecie faſcinari queat, in genere ſupra *Part. 4. Sect. 1. c. 5.* §. 1. brevibus indicavimus; nimirum voluntatem Dæmon movet per exaggerationem objecti amoris, odii, iræ, timoris, & ſimilium paſſionum, ut perturbatio & pugna oriatur inter partem voluptatum dolorisque capacem, & inter conſultantem ac judicantem. Exaggerat intus objectum per ſuggeſtiones & inſpirationes, quibus perturbato intellectui in fingendis rationibus ad objectum vel elevandum, vel deprimentum ſuccurrit. Non minorem enim poteſtatem Spiritus malus in animos hominum ſibi arrogat, quàm Spiritus S. in animos pios, qui bonorum motuum ipſis cauſa exiſtit. *Voluntatem hominis impellit Satan, ut faciat homo lubentius id, ad quod propendet. Impulſus iſte fit propoſito objecto & turbatis affectibus*, Balduinus *Caſ. Conſ. p. 577.* De Suggeſtionibus autem quomodo fiant, diximus ſupra *cap. 1. §. 10.* quæ ſi in genere cognoſcantur, facilè, quæ circa affectuum particularium faſcinum veniunt explicanda, intelligi queunt. Specialem faſcini circa ſingulos affectus conſiderationem, ne labor idem multoties redeat, ſtudio præterimus. Ab extra objectum quaſi intenſius ſiſtit, ut ſpecies ejus percepta majus ſit ad affectiones inflammandas incentivum. Affectus etiam ipſe juvat, agitando & incitando humores, nimirum ſanguinem, flavam & atram bilem, humores frigidos, qui affectuum illorum

Digitized by Google

ſunt materia. Quo de B. D. Chemnitius *Diſp. de Tentat. Spiritual.* § 16. Diabolus hominem aggreditur, & animæ illius mala ſuggerit movendo *ſenſus*, vel commovendo *affectus*, vel turbando *memoriam* & *phantaſiam*, vel ſeducendo & obtenebrando *Intellectum*, vel ſolicitando ad malum *Voluntatem*.

§. 2. *Faſcinum* tamen *amatorium* ex affectibus in ſchola Magorum frequentiſſimum negligere nolumus. Quod ut faciliùs fiat, prius quæſtionem examinabimus: *An per Philtra naturalia amor in certum ſubjectum conciliari queat?* Poſtea an per faſcinum amor induci queat? Quantum enim per philtra naturalia in homine effici poteſt, tantum etiam Satanæ ac Magis non negandum.

§. 3. *Philtrum* φίλτρον, ἀπὸ φιλεῖν *amare* dictum, nominatur etiam poculum amatorium, quia in potu vel potulentis frequentiùs amoris pharmaca exhibentur; Germanis Liebs Tranck / ut proinde Latinorum & Germanorum nomen ſpecialius ſit, liquidam ejus formam exprimens; Græcum autem generalius, ipſum effectum, amorem notans, quem, qui poculum propinat, intendit; quamquam intentioni effectus non ſemper reſpondeat.

§. 4. Amorem autem Philtris non conciliari plurimi ſtatuunt, quòd affectus oriantur ex rei notitia; & quidem amor ex rei pulchræ (ſive revera talis ſive apparentis) cognitione. Ignoti enim nulla cupido. Res autem naturales vel pharmacorum uſus rei notitiam non conciliat: Siquidem objecta movent ſenſus, & quidem viſibile pulchritudinis gratia amabile viſum, ſenſusque internos: ſenſus hi movent voluntatem, intellectum & appetitum, ex quo deſiderium. Hinc illud: ἐκ τοῦ ὁρᾶν γίγνεται τὸ ἐρᾶν. Et *oculi ſunt in amore duces*. At Philtra ſenſum Viſus afficere nequeunt, proinde nec efficiunt, ut hoc, & non aliud objectum placeat, nec voluntati & intellectui deligendi facultatem largiuntur. Nunquam Charea exarſiſſet amore Pamphilæ, niſi in plateis eam conſpexiſſet. Nunquam Dido Æneæ Ducis Trojani amore fuiſſet accenſa, ejusque amplexum expetiiſſet, ſi eum non vidiſſet. Autores tamen iidem concedunt, pharmaca talia irritare ſemen, totum calefacere, & ſic ardorem & ſtimulum in Venerem concitare poſſe, præſertim in iis, qui amore prius alicujus perſonæ ardent: qui tamen ſtimulus non in unam certam perſonam, ſed in omnia promiſcè individua con-

Digitized by Google

concitetur, ut non tam philtra, quàm pharmaca venerea ſint dicenda.

§. 5. E contra alii noſtra præſertim ætate (quæ Veterum diligentia adjuta, & Recentiorum curioſitate edocta priorem omnem experimentorum multitudine ſuperat) ſentiunt & ſtatuunt, amorem rebus naturalibus poſſe conciliari, qui quidem ſententiæ ſuæ fundamentum ponunt in ſympathia naturali, quæ amorem notat naturalem; iſti verò, quos præcedenti theſi vidimus, cognitionem ſenſualem, quæ viam ad amorem ſenſualem ducit, urgent. Ita qui contrarii primo limine videntur, contrarii non ſunt. Res naturales noticiam ſeu cognitionem non pariunt, ſcilicet ſenſualem, benè tamen naturalem. Triplex enim datur *cognitio*, naturalis, ſenſualis, & intellectualis: de qua diſtinctione videatur Sperlingius *Inſtit. Phyſ. lib. 1. c. 6. Q. 2.* à quo parum abit Dn. D. Rolfinck *Libr. 2. Vegetab. Sect. 1. cap. 16.* per diſtinctionem ſuam inter *ſenſum* naturalem & animalem. *Animalis* eſt, quo prævio animi judicio ſenſibilium objectorum perceptio fit. *Naturalis*, cujus beneficio quodlibet congruum ſibi alimentum appetit, & quod gratum eſt, percipit, illove gaudet. Hujus generis eſſe ait naturalem illam rerum ad ſe invicem inclinationem, & à ſe invicem averſionem, quam ſympathiam & antipathiam vocamus, quæ absque judicii interventu naturalibus motibus ſine dubio adnumeranda. Ita philtra amorem naturalem parere poſſunt, ut perſona certa non ſenſuum, ſed naturæ impulſu & motu per naturalem inclinationem ſeu ſenſum naturalem, quæ cognitio naturalis vocari poteſt, amore proſequatur eum, qui philtrum, non promiſcuè quodvis à quavis anicula commendatum, ſed conveniens, benè elaboratum prudenter exhibuit. Actuatur ſive in actum deducitur amor naturalis per artem acquiſitus præſentia, viſu & converſatione: ſicut magnes, qui ferrum amat, abſens ſui amoris naturalis indicia non edit; ei autem junctus virtute tractiva amorem teſtatur. Augetur autem amor naturalis formæ gratia, morum venuſtate, ac illecebris variis; ſiquidem

moribus ac forma conciliatur amor,

ut canit Ovidius, amator juvenili ſua ætate maximus. Iſte per philtra partus naturalis amor ſenſuali deinceps junctus intenſior evadit.

§. 6. *Amorem per Philtra naturalem conciliari poſſe*, probatur autoritate, rationibus & experientia. Quanquam nos 1. non tam *autori-*

tatem, quàm ſcientiam, & quæſiti notitiam, quam Viri literati & experti habuerunt, per eam urgeamus. Paracelſus *Tract. 1. de Morbis Amentium cap. 5.* ſcribit ita: *Quòd illi, qui ederunt aut biberunt aliquid à ſcerto datum, in amorem alicujus conjiciantur & rapiantur, cauſa hac eſt, quòd ſimplicia quadam exiſtant, à nobis hîc minimè enumeranda, qua iſtam in ſe vim habent, qua ſi viri fœminis, aut ha illis propinant, amor indiſſolubilis & pertinax inducitur. Simili opera canes quoq; & pecora ad eorum amorem coguntur, qui medicinas iſtas prabent.* Chriſtophorus à Coſta in deſcriptione herbæ cujusdam Indicæ, quam & vivam, & amoris vocat, ſcribit, interrogatos à ſe nonnullos indigenas Medicos, an aliquas hujus plantæ facultates perſpectas haberent, illamque in uſum adhiberent, affirmaſſe, utilem eſſe ad virgines corruptas reſtituendas in integrum, miræque efficaciæ ad conciliandum amorem. Helmontius Libr. *Jus Duum-Viratûs* inſcripto *§. 54.* docet, *dari ſimplicia, qua inebriant, ſomnum, ſtuporem amentiam furores, & deliria inducunt; eſſe item alia, quorum uſu in amores, rixas, imò in certas ſaltem perſonas feruntur.* D. Sylveſter Rattray *Libr. de Sympath. & Antipath. cauſis inveniend. pag. m. 56.* philtra, ſeu potiones amatorias, quæ fiunt ex ſpermate, menſtruo ſanguine, radicibus aut ſeminibus herbarum, aut animalium partibus, qualia ſunt orchis ſpecies, eringium erucæ, paſſeres, ſcinci, teſticuli animalium ſalacium, ſudore hominis irrigata, & ſic exhibita, ait conciliare amorem, ita ut comedentes ſequi cogantur eum, cujus ſudore imbuta ſunt. Dn. D. Beckerus Profeſſ. quondam in Academia Regiomontana celeberrimus, *Spagyr. Microcosm. pag 89.* philtrum ex ſanguine humano fieri ſcribit, quo infenſiſſimæ in gratiam redigi, odiaque & ſimultates in amorem transformari queant. Modum ibi docet, & ſubjungit: *Ejus exhibe alteri perſona, qua odium alit, in vini hauſtu Dr. j. ad Dr. ij. aliquoties repetendo, & mirabili admodum metamorphoſi animi diſſidentium conciliabuntur, omnium rixarum fomites, ſeu irritamenta ceſſabunt, ſi duntaxat prater hanc medicinam, & piorum conſolationes, & jucunda ſuaſiones accedunt: malevolorum verò garritus & nuga abarceantur. Hac ratione conjuges furiis rixarum agitati redintegrato priſtino favore in individuum amorem, mutuosq; amplexus rediiſſe explorata & confirmata apud Philoſophos experientia fidem facit.* Hæc Beckerus. Itaque quæ in contrarium Caſp. à Reies *Elyſ. Jucund. Quaſt. Campo Quaſt. 29. num. 20.* profert, noſtram

ſtram ſententiam non convellunt. 1. Autoritatem multorum objicit, qui omnes voluntatem philtro nullo cogi poſſe ſtatuunt, id quod & nos aſſerimus: ſympatheticam enim illam amoris vim naturalibus productam, non in animæ voluntate, ſed in peculiari temperamenti proprietate, quæ non ingenita, ſed acquiſita, fundari dicimus. 2. Ait, ſi philtris amor induci poſſet, etiam nunquam viſa nec cognita in amorem trahi poſſent, nec rei amatæ aſpectus neceſſarius foret. ℞. Diſtinguendum inter actum & potentiam. Plura ad illum, quàm ad hanc requiruntur. Ut actuetur amor, præſentia partis utriusque & in homine converſatio mutua requiritur. Mercurius aurum amat, ejus autem amor non in diſtantia magna & in abſentia actuatur. Semel autem per præſentiam in homine amor actuatus intenſior deinceps per morales actiones evadit, qui poſtmodum in abſentia ob imaginationis ſpeciem gratam recolentis ἐνέργειαν uberiora ſui indicia prodit, quæ inferioris gradûs animata prodere nequeunt. 3. Sic quicunque hoſtis in amorem trahi poſſet, & ad pacem inter principes diſſidentes promovendam medium eſſet optimum &c. ℞. Imò hoſtes etiam in amorem philtris trahi posſunt. Sed quòd non trahantur, conditionis ſine qua non defectus in cauſa eſt. Neque enim diſſidentium Procerum præſentia & converſatio mutua ad actuandas amoris producti ſcintillas procurari poteſt. Reliqua, quæ Reies ſubnectit, facilè componi poſſunt.

§. 7. II. *Rationibus* idem confirmavit Excell. Dn. D. Clauderus *Medicus Ducalis Altenburgi feliciſſimus, Amicus noſter optimus* in Inaugurali ſua *de Philtris Diſputatione, §. 34. & ſeqq.* quæ quia in paucorum manibus eſt, ex eâ rationes præcipuas accommodatò petere placet. Ratio I. ſumitur à *contrario*. Si dantur res medicamentoſæ conſortium Amicorum infucatorum, conjugum &c. in contumax convertentes odium, uti teſtatum eunt incomparabilis naturalium indagator Helmontius *in Duumviratu* §. 54. Schenckius *lib. 7. Obſervat. pag. 930.* P Borellus *Centur. 1. Obſ. 91.* & curioſiſſimus rei botanicæ perſcrutator, Excell. Dn. D. Urſinus, qui herbam nominavit, quæ ſi aliquandiu in manu detenta à maſculo porrigatur fœminæ, pervicaciſſimam excitare reciproce inimicitiam, creditur. Si itaque dantur res in odium nos abducentes, quis tam injurius eſſet in divinam Majeſtatem, ut velit negare, eandem etiam nonnulla per fortiſſimum illud FIAT ordinaſſe, quibus amorem

alteri alter inducere valeat? 2. *A Simili.* Si viperam & ſimiam, animalia incomparabile invicem nutrientia odium, poſſim conciliare, & quidem via naturali, ceu Autorum fatentur plurimi, cur, quæſo, idem erit factu impoſſibile in hominibus, utpote ſpecie non differentibus, & ſibi magis convenientibus. 3. Si canem, aut aliud brutum perpetuum mihi aſſociare poſſim comitem, cur non etiam hominem homo in amabile pellicere fœdus poterit? *Magnifico Dn. Præſidi D. Michaelis* (ſunt ejusdem Dn. D. Clauderi *§. 23.* verba) *quondam narravit Chymiater ſuæ artis primarius Joh. Hartmannus curioſum quendam naturalium indagatorem ſibi illud ipſum de Amore adfirmaſſe; utq; fides conſtaret verbis, pulveris parum ipſi dedit, quod in cibo paſſeri capto propinavit, unde factum eſt, ut poſtea paſſer iſte perpetuus ejusdem aut adſedendo, aut advolando voluerit eſſe comes.* 4. Si morborum pleroſque, & quidem modo naturali, bruto cuidam communicari, in aliam item plantam aut arborem transplantari, ut morbus iſte relicto priori, id eſt, hominis convaleſcentis domicilio brutum aut ſubjectum illud infeſtet, poſſibile eſt, cur itaque hominem aliarum rerum ſimiles vires experiri poſſe impoſſibile erit?

§. 6. III. *Experientia apud Philoſophos*, ut loquitur Dn. D. Beckerus, *confirmata cùm ſit, non curabimus, quæ forſan opponi poteſt ejusdem in vulgi foro raritatem, cùm propter metuendum amorificæ rei abuſum præſtet talia ſilentii ſipario obtegere, quàm laſcivis libidinis explendæ amore amorem reciprocum deſiderantibus retia amoris in perniciem monſtrare. Novi herbam,* ait Helmontius *loc. cit. paſſim obviam, quæ ſi teratur, & manu foveatur, donec intepuerit, mox alterius manum detinueris, quoad & illa tepeſcat, ille continuò tui amore ardebit per aliquot dies. Detinui pedem catuli, hic confeſtim me peregrinum ſecutus eſt adeò, ut noctu ante cubiculum ejularet.* Amorificæ herbæ nos ſuprà *lib. 1. Part. 2. Sect. 3, cap. 4. §. 7.* ex Laurembergio fecimus mentionem. Virgini cuidam formoſæ in præcipua quadam Italiæ civitate referente Bartholomæo Anhorn *Magiolog. pag. 956.* elegantiſſimum, aromatum & ornamentorum apparatu ſplendidè inſtructum pomum dono datur, & ut fructu ſuaviſſimo veſcatur, monetur. Virgo domum delatum pomum matri antè oſtendit, quàm comedat. Sed mater pomum filiæ manibus ereptum per feneſtram in plateam projicit, quod porcus caſu

invenit & devorat. Porcus autem hic continuo circa ædes ejus, qui Virgini pomum dederat, moratus eſt, & quando in publicam prodiit ille, roſtro ſuo veſtimenta ejus coagitavit, ut propterea cum porci Domino transigere fuerit coactus, quò vel domi ille detineretur, vel mactaretur. Quæ equidem pomi hujus amatorii fuerint ingredientia, non conſtat. Nihilominus

§. 9. His præmiſſis jam ad quæſtionem: *An magicis artibus & philtris amor conciliari queat?* affirmativè reſpondemus. Nulla equidem Diabolo in voluntatem humanam directè competit jurisdictio, aut coactio, ut cauſalitate phyſica pro lubitu in perſonæ certæ hominem impellere queat: ſolus enim Deus directa & immediata motione mentem & voluntatem hominum movet. Indirectè autem, & mediatè Dæmon in voluntatem agere, atque amorem excitare novit, mediante ipſa natura. Ordini enim naturæ ac terminis Dæmon, de ſe naturæ expers, ita eſt adſtrictus, ut ejus opera opus habeat, ſi velit ex permiſſione Dei effectum naturalem promovere. Efficit autem iſtud, cùm res amorem naturalem excitantes, homines, ſeu ipſe, ſeu per Magos, docet præparare & occulto modo propinare. Res iſtæ è regno tam vegetabili & minerali, quàm animali, præſertim homine ipſo, qui alterius amorem deſiderat, deſumitur. Ex harum uſu excitata cognatione ſympathetica deſiderium unionis cum eo, qui philtrum exhibuit, oritur, idque eò faciliùs, quò certiùs ſpiritus iſte ſpiritibus humanis & phantaſiæ hominis (ſive philtrum verum, ſive abſurdum accepit) ſe jungit & aſſociat, objecti, in quod cogitationes dirigi debent, ſpecies ſuſcitat, & occulta inſpiratione ac perſuaſione illius pulchritudinem aſſiduè commendat. Ita demum fieri poteſt, ut animus amatæ in amantem commoveatur, maximè ſi amans philtri exhibiti fiduciâ eam accedat, ore ſuaviſſimo roſas loquatur, manu liberali eam ſibi devinciat, & humanitatis officia quæque exhibeat.

§. 10. Quandoque etiam amor excitatur, qui non tam philtro, quàm pulchritudinis gratiæ adſcribendus: adſcribendum autem eſſe Dæmon artibus ſuis nugaciter perſuadet. Olympiadi Regis Macedonũ Philippi uxori aulici nonnulli perſuadebant, Regem, qui amore puellæ cujusdam flagrabat, philtro aſſumto in amorem eſſe pertractum: quod cum Regina ægerrimè ferret, puellam adduci juſſit: adductam verò, cùm

& for-

& formæ elegantia, & morum ſuavitate excellere videret, ſuſpicione de philtro abjecta exclamavit: χαιρέτωσαν διαβολαί : σὺ γὰρ ἐν σεαυτῇ φάρμακα ἔχεις. *Valeant*, inquit, *calumniæ : Tu in te philtra habes.* Pari ſine dubio modo oculos quorundam Dæmon faſcinat ita, ut majorem in ranâ, quàm in Diana admirentur formoſitatem, indeque amoris ſcintillæ ſuſcitatæ in flammam ampliorem erumpant, quæ continuo ſpecierum in phantaſia cultu nutritur. Ita amoris, qui ex ſenſuum deceptione ortus, cauſam philtro inepto ſimpliciores deinceps tribuunt.

§. 11. Hoc autem facit veterator, ut virtutis ad amorem conciliandum rebus abſurdis & ineptis mediis adſcriptæ opinionem credulis ingeneret & confirmet. Abſurda media ſunt verba, ſigna, charecteres, imagines, hoſtia conſecrata, annuli, pilus in extrema lupi cauda, ejusque virga, remora piſciculus, os de ranâ viridi in formicarum acervo exeſa, Hippomanes, quo de Virgilius *Æneid. 4.*

Quaritur & naſcentis equi de fronte revulſus
Et matri præreptus amor.

Item *3. Georg.*

Hinc demum, hippomanes vero quod nomine dicunt
Paſtores, lentum deſtillat ab inguine virus:
Hippomanes, quod ſæpe malæ legere novercæ,
Miſcueruntq; herbas & non innoxia verba.

Quibus in locis hippomanes notat & virus ex equarum inguinibus tempore, quo amoris furore feruntur, defluens, & carunculam pullo equino in fronte caricæ magnitudine, colore nigro genitam, quam ſtatim edito partu devorat pariens, neque fœtum ad ubera admittit, ſi quis præripuerit, ut habet Plinius *lib. 8. cap. 42.*

§. 12. Hic mos eſt Satanæ, ut cùm aperto Marte per res manifeſtò abſurdas homines aggredi non audet, ne fucus mox deprehendatur, res quasdam naturales, ſed æquè ineptas, abſurdiſſimis jungere, vel iſtas ſolas in uſum trahere ſuadet. Perniciosſum philtrum memoratur à Franciſco Bencio in *Literis* Anno 1589. Romæ excuſis de pio adoleſcente Genuenſi, citante Jordano *de Divin. cap. 23. Is amore languens poſt miſſa ultrò citròque munera & furtivas literas idq; trimeſtri ſpatio, mirum q...m immundas ſordes evomuit, crines muliebres, ovium villos, linum, bombycem, acus crinales & ſutorias, unguium ſegmina, oſ-*

ſium

Digitized by Google

ſium fragmenta, & ferramentorum non parvum numerũ unà cum ſanguine. Cùm ægro occulta quadam voce innotuiſſet , arculam amaſiæ ab adſtantibus quæri, arculæ clavem horrendis clamoribus poſtulat , & acceptam eadem voce admonente , injecit in os voraturus , niſi prohibitus fuiſſet. Eam deinde pulvino ſupponit, & oculorum uſum amittit. Admonet mater, ut doctus malo reddat clavem. Eam cùm quærens non inveniret, furto ablatam credidit. Tunc incipit magis vociferari; nec tamen reperta in toto lectulo diligenter excuſſo. Vi tandem cum arcula eſſet reſerata, binæ literæ amatoriæ inventæ & igni traditæ ſunt. Quo facto reſtitutus ei videndi ſenſus , & clavis non ſine admiratione apparuit ante oculos quærentis expoſita. Melius interim habere cœpit & corpore & animo, & paulò poſt ſanus omninò factus eſt.

§. 13. Fucum, abſurditatemque philtrorum jam olim viri non ignobiles deprehenderunt. Ovidius periciſſimus artis amatoriæ Magiſter, qui de Amoribus & arte amandi libros ſcripſit, ab iis abſtinendum eſſe ſuadet *lib. 2. de Arte amandi*, ubi ita canit:

Fallitur, Æmonias ſi quis decurrit ad artes,
Datq; , quod à teneri fronte revellit equi.
Non facient, ut vivat amor Medeides herbæ,
Miſtaq; cum magicis merſa venena ſonis.

Hoc ipſum exemplis Medeæ & Circes poſtea comprobat.

Phaſias Æſoniden, Circe tenuiſſet Ulyſſem,
Si modo ſervari carmine poſſet amor.
Nec data profuerint pallentia philtra puellis:
Philtra nocent animis vimq; furoris habent.

Ariſtoteles *lib. 2. Magnor. Moral.* ſcribit , uxorem marito propinaſſe poculum amatorium , quo maritus ſæpius exanimis & mortuo ſimilis concidebat. *Noſtra ætate*, ait Jordanus *l. c. p. 88. à philtro totum aliquando corpus velut in truncum aut ſtipitem obriguit , cruſta denſiſſima undiq; obtectum, ita ut ſex integris ſeptimanis perdius pernoxq; ſteterit, commiſeratione digniſſimus juvenis.* Hæc omnia verò de philtris vel naturalibus malè præparatis, vel Diabolicis ſeu magicis ſunt intelligenda quippe quæ non tantùm furorem , ſed & mortem accelerare poſſunt. Magicum ad amorem conciliandum medium fuit annulus ille, quo Carolus M. fuit faſcinatus. Hic enim, ut refert Quercetanus, immani cujusdam

Digitized by Google

jusdam laſcivæ amore vi magica annulo cuidam (quem ſecum ſemper portabat ſcelerata iſta) impreſſâ illaqueabatur : Pedem unum jamjam, quod dicitur, in Charontis cymba habens meretrix iſta, quò poſt mortem mortuæ non minus, ac antea vivæ amore Cæſar dementaretur, in ore annulum abſcondit. Nec fruſtra : Cæſar enim fœtens illud mortuæ cadaver adeo deperibat efflictim, ut in proprium conclave reponi curarit. Conſiliarii Cæſarei huic amori inhumano magici aliquid ſubeſſe ſubolfacientes, in mortuæ ore maledictum invenere annulum, quo exemto evanuit ſubitò vanus Cæſaris fervor. Bartholom. Anhorn/ *loc. cit, pag. 962.* ſibi à fide dignis hominibus in Germania relatum eſſe ſcribit, viduam quandam laſcivam (cujus nomini & loco parcit) aliquid ex corpore Viri cujuſdam nobilis & ſtrenui accepiſſe, cui res magicas addiderit, eaque pulvillo conſuto incluſa habuiſſe. Quoties verò pulvillus axillis ſubditus incaluit, toties Vir pius ac ſtrenuus magicâ vi adactus arcem & conjugem ſuam deſerere, ad Thaidem laſcivam properare, & per aliquot dies ei cohabitare fuit coactus. Domum reverſus conjugem ſuam (cum qua vitam aliàs tranquillam egit) humiliter, ut ſibi ignoſceret, deprecatus eſt non ſine lachrymis, faſcino magico ſe conſtrictum teneri faſſus eſt, & ut ab eo liberaretur, animitus ipſe vovit.

§. 14. Friderici Auſtriæ Ducis gratiam nobilis mulier marito ſuo conciliatura philtrum propinavit, ex quo ſenſim Dux tabeſcens defecit. Sic Vetula quædam tres Abbates propinatis in philtro ſcybalis ſuis interemit, referente Sprengero *lib. 1. Quæſt. 7. pag. m. 113.* Quare non immeritò jura civilia in eos, qui philtra, ſeu pocula amatoria (nimirum magica, & nociva illicitè) exhibuerunt, pœnas conſtituunt capitales : ipſe etiam Dn. D. Clauderus *loc. cit.* § *19.* quosvis, à philtrorum, etiam naturalium, uſu, ut abſtineant, monet, quòd & iſta, ob errorem in conficiendi aut propinandi methodo commiſſum, vel generalem & confuſam erga omnes amentiam aut furorem amatorium conciliare, vel maniam & melancholiam producere, vel planè morti ſubitaneæ feneſtram aperire queant: Quæ ratio eſt Phyſica & Medica. Accedit etiam Ethica & Theologica. Qui matrimonii Candidatus certam perſonam non tam virtutis, quàm formoſitatis gratiâ in vitæ ſuæ ſocietatem obſtinatè eligit, & philtrorum virtute magis, quàm divina voluntate fretus ducere geſtit, non primum conjugii Authorem, ſed primum ejuſdem depravatorem,

Digitized by Google

habet propitium, & conjugium futurum variis calamitatibus propterea patens, id quod experientia obſervationibus variis teſtatum ſemper fecit. Naturalibus autem benè præparatis & honeſtum in finem propinatis philtris debitam honoris laudem detrahere nemo poteſt.

§. 15. Mirum verò Jeſuitas in Confeſſionis loco Virgines interrogando docere philtra. Sic enim in Tractatu quo jam Patres pro faciliori à Laicis commiſſorum peccatorum exploratione informari, ut & hoc quærant: num confitens piſcem in ſuis genitalibus ſuffocatum ei, cujus amorem expetiiſſet, ad comedendum propinarit? Vir quidam tam candoris, quàm pietatis & eruditionis laude maximè commendatus in literis, quas etiamnum adſervo, ad me pridie Calend. Februarii Anno 1664. perſcripſit. Tantum de faſcino amatorio.

CAPUT XIII.

Affectuum reliquorum faſcina inferendi modus in genere indicatur. Affectus quid? Tria ſunt, quibus ad mala facienda impellimur. Faſcinum odii inducitur per ſuggeſtiones, & per naturalia. Abſurda etiam Dæmon ſuadet. Odium naturale cum maleficio odii non confundendum.

§. 1. EX dictis, quomodo reliquorum affectuum faſcina Dæmon inferat, quodammodo (nemo enim modos omnes, quibus callidiſſimus ſpiritus utitur, hariolari poteſt) cognoſcitur. Sunt enim animi affectus nihil aliud, quàm motus appetitus ſenſitivi orti ex apprehenſione boni, vel mali, cum aliqua mutatione non naturali corporis. Itaque & circa animum, & circa corpus occupatus eſt faſcinator ſtygius. Ibi phantaſiam, hic humores afficiendo, modo, quem præcedentia pluribus indicant. Huc Maximi, Philoſophi Platonici mellitiſſimi, quem Magnum, & terrarum Domini Præceptorem Heinſius vocat, verba *Centur. 2. cap. 33.* ſpectant. *Tria ſunt*, inquit, *quibus ad mala facienda moventur & impellimur, nimirum affectus, Dæmones, & malum propoſitum. Affectibus* hoc pacto ad mala rapimur, nempe quando præter rationem rei alicujus deſiderio tenemur, videlicet aut cibi, ultra quam tempus & neceſſitas exigit, aut mulieris præter ſcopum procreandi liberos, aut etiam illegitimè; & rurſus iraſcentes, aut triſtantes præter modum, ſcilicet ad-

verſus eum, à quo aut contumelia, aut injuria affecti ſumus. Ac *Dæmones*, quoties noſtri curam non habemus, ipſi obſervata oportunitate ex improviſo in nos magna cum vehementia irruunt, & excitantes in nobis prædictos jam affectus & ſimiles. Porrò *malum propoſitum*, videlicet cùm quod bonum eſt cognoſcentes malum tamen eligimus.

§. 2. Exempli loco faſcinum & maleficium ſolius *odii* ponimus, cum v. g. Sponſa Sponſum, maritus uxorem, & contrà averſatur, & odio ita habet, ut abſentem perditè amet, præſentem autem tolerare nequeat. Ad hoc inducendum menti Cacodæmon (quia libertatem arbitrii, ſeu voluntatis noſtræ actione phyſica cogere nequit) ſpecioſas rationes, propter quas perſona odio ſit habenda, inſpirat, & contrarias refutat, iſtas & amaritudinis modos exaggerat, omnes odio oportunas imagines phantaſiæ objicit, & ut ſæpius ad animum revocentur, curat. Humores etiam propter objectum odioſum commotos concitatius movere & impellere ſatagit.

§. 3. Naturalia etiam pharmaca dantur, quibus teſte Jordano *loc. cit.* humorum ratione ferocitas, moroſitas, crudelitas, imò tandem miſanthropia, ut vel ipſis caritatibus noſtris nos ſubtrahamus, inducitur. Confer ſuprà *Part. 6. cap. 12. §. 7.* Exemplum vide infrà. Iſta quomodo ſint præparanda & propinanda, ſuos etiam Dæmon naturalium peritiſſimus eodem modo, ut pocula amatoria conficiendi rationem, edocet. Abſurda tamen eundem quoque ſuis ad conciliandum odium ſuadere conſtat; quæ tamen teſſeræ ſaltem, & ſigna pacti conventi ſunt, quibus Satan more ſuo ſuperſtitioſos ſibi magis devincit, ut ſunt, ſpecula, quibus verba adjiciuntur, per quæ periculoſiſſimum faſcinum inferri ſcribit Carrichterus *p. m. 485.* capita ſerpentum, & pelles ſub limine defodere, aliasque ineptias agere, quales ex illo Godſcalci Molleri, quod refert Delrius *lib. 3. Part. 1. q. 4.* colligere licet.

§. 4. Odium autem naturale cum maleficio odii confundere caveamus. *Novi*, inquit Schottus *Mag. Univerſ. Part. 4. lib. 5. cap. 5. quodam loco honeſtas fœminas, matrem & filiam; fuerat filia jam aliquot annis matrimonio juncta, ſed propter incredibilem horrorē ab actu matrimoniali nunquam admittere voluerat virum, eumq; adeò averſabatur, ut viſo illo aufugeret, & accedentem modis omnibus abigeret. Exiſtimabant paſ-ſim*

Mmmmm 2

ſim, eam dictæ maleficio affectam, nec parum pecuniæ inſumpſerat mater in remedia. Venit tandem ad me mater, ſuum infortunium conqueſtura. At quoniam difficulter credo, maleficium ſubeſſe, ubi cauſa naturalis ſubeſſe poteſt, judicavi, filiam melancholia laborare. Suaſi igitur honeſtam animi laxationem ei concederet; quo facto, non diu poſt cum melancholiâ evanuit & odium erga maritum.

CAPUT XIV.

De Faſcino Facultatis loco motivæ. Id Dæmon mediantibus cauſis naturalibus infert, motum naturalem vel inferendo, vel depravando. Violentum motum quomodo inferat? eundem in Strigiportio confert. Unguenti Sagarum ingredientia. Unguentum motum non confert. Quidam per artem volarunt. Corpora deportare ſpiritui non repugnat. Exempla. In velociſſimo iſto motu Sagæ aliquid violenti patiuntur.

§. 1. F*Acultatem* hominis *locomotivam* Dæmon faſcinat, cum vel *motum* ejus *naturalem aufert* aut *depravat*, vel *violentum infert*. Illud mediante natura, hoc virtute propria præſtat. *Natura mediante*, ſeu cauſis naturalibus fretus motum aufert, quatenus organa & inſtrumenta motui naturali inſervientia, nervos ſcilicet & muſculos afficit, commovendo humores aut ad nervos, eoſque comprimendo, ne ſpiritus animalis influat, aut ad ligamenta, quæ articulos obvolvunt, ut hi laxiores redditi in naturali ſitu retineri nequeant: vel nodis & callis inde genitis occupentur, removendo etiam humidum balſamicum & gluten, quo tendines obliniuntur, ſiccitatem movendis partibus nocivam inducit. *Depravat* motum commotis ad nervoſas & fibroſas partes humoribus continuo vellicantibus. Sic Dæmonis malitia Juvenis quidam, referente Fernelio *lib. 2. de Abdit. Rer. cauſis*, corporis concuſſione, & quaſi convulſione ex temporum intervallis laboravit, quæ nunc ſolum ſiniſtrum brachium, nunc dextrum, interdum etiam digitum unicum, aliàs crus alterum, aliàs utrumque, aliàs corporis truncum tanta celeritate exagitavit, ut vix à miniſtris quatuor decumbens cohiberetur. Venena etiam quædam paralyſin pariunt, quæ proinde cibis occultè admiſta & propinata motus naturalis impotentiam inducere poſſunt.

§. 2. *Violentum* motum infert, quando invitos tùm obſeſſos, tum non obſeſſos data permiſſione divina virtute ſua potente ad motum impellit & urget. Sic obſeſſos quosdam in ignem, quosdam in aquam præcipitat. Vir ille *Luc. 8.* qui Dæmonium multis temporibus habuit, accedente Chriſto ruptis vinculis agebatur à Dæmonio in deſerta. Per phantaſiam etiam turbatam loco motivam hominum motu non deſtitutorum potentiam poſitis à Mago ſignis faſcinat, ut nolentes volentes curſum ſuum faſcinati invertant, & domum, vel ad locum à Mago deſtinatum revertantur. Lictores ſuis id tribuunt ineptiis, veſtimenti fugitivi particulam cum bufone in medio cruciformis viæ ſepelientes: quæ tamen minora ſunt, quam ut fugitivum ſine agentis naturâ ſuperioris virtute retrahere queant. Fugitivorum Chriſtianorum, quos magicis artibus Turcæ retrahunt, phantaſiam Dæmonem excellenter ab extra & intra turbare, ſupra vidimus, objiciendo nimirum eidem varia phantaſmata, ut fugientes putent ſibi in itinere vel leones, vel dracones incurſare vel flumina contra ſe inundare, vel omnia tenebris nigreſcere, donec terriculis repulſi ad herum redeant. Caſp. Schottus *Mag. Univ. lib. 4. p. 407.* ſe puerum adhuc ſequens, quod apud alios quoque legerit, vidiſſe ſcribit. *Ex urbe quadam egrediebantur duo juvenes artificis gladiis accincti, & ſarcinulis onusti, peregrinaturi ad opificium in aliis urbibus exercendum pro more patria. Horum unus bene potus, neſcio ob quod verbulum licentioſius effuſum antea in hoſpitio, alterum provocat ad duellum. Renuit hic, ut temulento parceret. Temulentus è contra evaginato gladio irruit in alterum, & excuſſo primùm pileo lædit in vertice ad copioſum ſanguinis defluxum. Coactus igitur congreditur cum temulento, poſt gladium per inguina transadigit, proſtratoq; inimico in terram ſupino abit cum ſarcinula ſua. Accurrunt ſtatim ex urbis vicina porta multi ad occiſum adhuc ſpirantem, interq; illos, militis uxor protinus evertit ſpirans cadaver, ut vultu ac ventre terram contingeret: & ecce! eodem ſtatim momento, ut notatum ab excubitore milite ſupra urbis portam fuit, fugiens ſe retrahi ſentit, & poſt longam luctam inter abitum & reditum tandem ſponte redit, ad urbem & Magiſtratui ſe ſiſtit. Retractus igitur hic fuit non ab alio, quàm à Diabolo, ex pacto cum militis uxore, ſeu explicito ſeu implicito.* Hæc Schottus.

§. 3. Violentus is eſt motus, quo Magi & Sagæ furcis, colis, ſcopis,

pis, pallio, hircis, aut equis inſidentes, qua corpus qua animam ad conventicula & alia loca deportantur, qui ab externo principio, quod Dæmon eſt, oritur. Non illa deportandi virtus unguenti magici eſt, quo Striges ad iter ſe accingentes, vel ſua corpora ſive tota, ſive ſecundùm partes, vel furcas aut baculos inungunt. Nam unguenti ingredientia, quæcunque etiam ſint (eſſe dicuntur adeps felis, canis, aſini, lupi, & alia quæ teſte Petro de Lanere nemo unquam ex toto reſcire potuit, potiſſimum infantis pinguedo additur) talem virtutem, quæ rei merè naturalis poteſtatem tranſcendit, non obtinent: ſiquidem determinatio motus ratione temporis, medii, & loci, ſive termini non à re merè naturali, ſed ab intelligente eſt. Arte quidem hominem aptando ſibi pennas volatum quodammodo imitari poſſe, ſi vel maxi[illegible]jar; ſicut Calviſius Chron. Belg. ad Ann. Chriſt. MLVII. narrat, fuiſſe quendam Henrici IV. Imperat. temporibus, Oliverium, qui Icari fabula auditâ adaptarit ſibi pennas, ut volaret, nec infeliciter proceſſiſſe, quando volatum periclitaretur: & Staricius in Helden-Schatz *pag. 11. Lobſingerus*, ait, *Noribergæ multis adhuc viventibus notus beneficio alarum ingenioſè cum rotulis ad motationem proficuis paratarum in aere avis inſtar volando ex alto deſcendit*: Motus tamen ſpiritualis, & quaſi momentaneus nullâ arte, nulloque unguine acquiri poteſt. Tardus eſt volatus arte partus, & periculo non caret. Oliverius ille, cùm de turri quadam multa collecta pecunia devolaret, exorto ventorum turbine in terram dejectus crura fregit, quibus pennas adaptaverat, & Lobſingerus ex incuria, rotulis vitium facientibus, decidit, & crus fregit. Adhæc Sagas quandoque ſine unguenti ejusdem uſu aliò verè eſſe devectas conſtat apud Bodinum *Opin. Joh. Wieri Confutat. pag. 510.* Itaque Dæmon eſt, qui verè & realiter de loco ad locum deportat. Hoc autem ei impoſſibile non eſt, quia Spiritus completus eſt, at Spiritui completo corporalia quoad motum localem obediunt. Simon Magus à malignis ſpiritibus vere ſublatus, ſed precibus Petri detruſus, repentino eliſu extinctus eſt, teſte Egeſippo *lib. 3. Excid. Hieros. cap. 2.* Apollonius Tyanæus verò à ſuo ſpiritu, Smyrna Epheſum translatus eſt, referente *Philoſtrato in Ejus vita.* Antidius, Turonenſis Epiſcopus verè à Cacodæmone Turone Romam delatus, & ab eodem Roma Turonem relatus

latus eſt, teſte Sigeberto *in Chron. ſub. ann. 411.* notante iſta Voigtio *Deliciar. Phyſicar. cap. 7. pag. 248.* Confer ea, quæ ſupra *Part. 4. Sect. 1. cap. 9.* §. *ult.* ſunt tradita. Spiritus movens movetur pneumaticè per mutationem τȣ̃ ubi, mobile verò, ſive corpus deportandum phyſicè mutando locum. Defert & refert id bajulator officioſus ocyus Euro, (non tamen momento) ad loca quandoque vicina, nonnunquam verò ſatis remota ad aliquot paſſuum millia, incredibili celeritate. Et in hoc *Theologi omnes conveniunt, Dæmonibus poſt lapſum atq; apoſtaſiam integra manſiſſe naturalia dona: uti ſunt immortalitas, potentia, motus, celeritas, ſcientia aliaq; id genus veluti dotes, quas à ſua acceperunt origine: Bonis autem ſpiritibus promtum eſſe, ut vel momento temporis non tantùm ipſi immenſa aeris ſpatia decurrant; ſed & homines nullo negotio unà ſecum traducant, ſatis demonſtrant, quæ in eam rem paulò ante de Propheta Abacuc & Philippo Diacono à nobis ſunt recitata. Minus igitur mirum jam videri debebit, ſi hæc quoque præſtant mali*, Remigius *lib. 1. cap. 29. pag. 168.* In velociſſimo tamen iſto per aerem tractu & motu violenti aliquid reſpirationis organa patiuntur, propterea laſſitudinem totius corporis inſignem Sagæ domum reverſæ ſentiunt. Quamvis verò modus angelicus movendi corpora penitus nobis non ſit perſpectus, certum tamen eſt, quòd ab ignoratione modi ad negationem rei ipſius non valeat conſequentia, ut benè *loc. cit.* advertit Voigtius.

CAPUT XV.

Vegetativæ Facultatis faſcinum. Cauſa morbi remota quadruplex eſt. Morbus triplex. Dæmon omnis generis morbos poteſt inferre. Modos venena applicandi varios Dæmon novit. Sagas naturaliter, non per Satanam faſcinare ſcribit Helmontius. Ex univerſalitate effectus caute de cauſa ejus eſt dijudicandum. Sagas per ideas faſcinare Helmontius operosè probare laborat; quæ ſententia examinatur & profligatur.

§. 1. AD Facultatis *Vegetativæ* Faſcinum miſſâ Senſitivâ jam progredimur. In ea Vitam, Nutritionem, Augmentationem & Generationem occurrere diximus, Dæmon & hic per modos nodos ingenio ſolutu difficiles nectis. Quamvis idem nihil ferè ſine naturæ

ipſius

ipſius ope efficiat ipſe tamen modus, quo ad faſcinum naturæ abutitur, occultus eſt & difficultatem creat.

§. 2. *Vitam* per morbos, & mortem à Dæmone vel ipſo immediatè, vel ſocia Magorum opera infeſtari, ſupra *Part. 4. Sect. 1. cap. 9.* exemplis confirmavimus: jam modus & ratio erit evolvenda. *Cauſa morbi* ſecundum χαρίεντας, quibus purior philoſophandi modus arridet, in immediatam & mediatam, & hæc in remotam & proximam diſpeſcitur. *Remota* quadruplex eſt, naturalis, præternaturalis, non-naturalis, & ſupernaturalis. Ad *ſupernaturalem* faſcinum, malus genius, incantatio referuntur, D. Schenckius *Synops. Inſtit. Medic. lib. 2. Art. 3. Sect. 2.* *Morbus* triplex eſt, vel *intemperiei*, in partibus ſimilaribus: vel *compoſitionis* in partibus diſſimilaribus: vel *ſolutæ unitatis* in partibus utriſque. Per partes jam ire & oſtendere, quomodo Dæmon, ut cauſa remota ad morbi cujusque in ſpecie productionem, concurrere queat, hoc eſſet Inſtitutionum Medicinæ partem quandam hoc loco operosè tradere, & Lectori forſan tædium parere. Scire hoc loco ſufficiat, Dæmonem, ut quandoque omnium confeſſione à potentiſſimo potentiam impetrat, animam hominis miris modis affligendi, ita ab eodem permiſſionem nonnunquam accipere, corpus humanum faſcinandi, id quod eo modo efficit, humores variè commovendo, ſpiritus corporis agitando, phantaſiam turbando, & ſingulas partes afficiendo. Ipſe enim ſpiritus ſubtiliſſimus omnia corporis permeare aptus potentia ſua corporeas res movendi potente pro permiſſionis conceſſæ gradu loco movere, & mirè turbare poteſt, v. g. ad *intemperiem ſimplicem & manifeſtam* producendam ſanguinis circulationem, ad immoderationem pro intemperie calida, ad remiſſionem pro frigida reducere novit. Quartana febre ex faſcino contracta ultra biennium Licentiatum quendam laboraſſe refert Bald. Timæus à Güldenklee *lib. 7. Caſ. Medicin. 24.* Rejecta demum per vomitum materia, quæ intemperiem quartanam produxerat, liber ille evaſit. Intemperiem *occultam*, ſeu totius ſubſtantiæ morbos producit convehendo particulas venenatas, malignas & peſtilentiales cum aere vel per os, vel per poros attrahendas, vel ſubminiſtrando occultè cum cibo & potu venena, & alia pernicioſa. *Conformationem* lædit mox in utero matris phantaſiam, & per hanc virtutem πλαστικὴν in utero turbando, & humores ad partes juſtò copioſiùs, vel

parcius commovendo. In ætatis progreſſu pariter humoribus qualitate peccantibus inordinatiùs ad meatus & cavitates extra vel intus, ut & ad partes alias ad conformationem ſpectantes delatis, obſtructio, compreſſio, durities & mollities, magnitudinis, ſitus & connexionis varia vitia oriri poſſunt, quæ etiam in variis jactationibus, luxationibus, convulſionibus & contractionibus advertuntur. Morbum ſolutæ unitatis excitat tum propria virtute, tum mediantibus naturalibus rebus partium continuitatem ſolventibus, ſive intus genitis, & ad partes copiosè, ac impetuosè detruſis, ſive ab extra immiſſis; utrisque copia & qualitate peccantibus. Quæ omnia fuſiùs confirmat Gutierrius *de Faſcino Dub. 8. p. 172. & ſeqq.*

§. 3. Hæc & præcedentia illuſtrabimus ac confirmabimus verbis Valleſii, Medici & Philoſophi Clariſſimi, *de Sacr. Philoſoph. pag. 169.* ubi quærit: Quo pacto ſpiritus immundi poſſint eſſe cauſæ morborum, & reſpondet ſic: *Dæmon eſt cauſa externa morborum. Non enim intra corpus ipſum latenter naſcitur, ſed extrinſecus accedit morbos illaturus. Eos igitur, qui pendent ex materia, non aliter infert, quàm alia cauſa procatarctica, puta movendo internos, ut melancholiam morbum, augendo melancholicum ſuccum, & eum, qui inerat commovendo, deferendoq́; in cerebrum, & internorum ſenſuum ſedes, vapores nigros. Augere verò poteſt melancholiam eam, quæ naturaliter generatur, detinendo, ne expurgetur: aut quæcunq; exurentes cauſas admovendo: Epilepſiam verò apoplexiam, paralyſin aut catochum, deferendo craſſos ſuccos, ac per eos cerebri ventres, aut ipſas nervorum radices obſtruendo. Cæcitatem aut ſurditatem eodem modo, excrementa ad oculos, aut aures acervando: quanquam has duo mala ſine interna cauſa facere per ſeſe poſſit, nervos viſorios, aut auditorios comprimendo, quo minus per eos facultas ſentiendi transmittatur: aut cæcitatem quidem humorem aqueum, qui cryſtallino oppoſitus eſt, agitando: ſurditatem detinendo aerem congenitum, quo minus moveatur.* Hactenus Valleſius. His junge Weckeri verba §. *ultim.* citanda, & Medici in Anglia Excellentiſſimi Th. Willis *lib. de Morb. Convulſiv. cap. 7. Concedimus*, ait, *admiranda in corpore humano pathemata à Diaboli præſtigiis ſæpenumero produci, quatenus nimirum iſte, pro mira, qua pollet, agendi ſubtilitate, animæ ſenſitivæ, ſive ſpirituum animalium Syſtaſi, atomos ſive corpuſcula heterogenea inſi-*

nuat

Digitized by Google

nuat, adeoq; functionibus ejus modò ſtimulos addit, modo vincula injicit, modo eas in perverſum rapit: quin etiam aliquo modo ipſe corpus humanum ſubit, & quaſi altera anima ei, coextenditur, ſingulas partes & membra actuat, vigore inſolito inſpirat, ac pro lubitu ſuo regit, ac ad facinora immania & ſupernaturalia perpetranda incitat. Th. Eraſtus Vir judicii limatiſſimi *de Lamiis p.61.* non eſſe dubium dicit, quin humorum, ſpirituum & ſeminis commotione titillationem efficere valeant Dæmones, non minus, quàm eorundem perturbatione morbis excarnificare.

§. 4. Per venena Angelorum & hominum excrementa (ita Dæmonem ejusque mancipia jure dixero) ægritudinem, vel necem homiminibus ſæpe intentant. Modos applicandi in genere D. Thummius *Tract. de Sagar. impiet. pag. 41.* tradit & ſcribit: Venenum iſtud vel *introſumptione*, vel *applicatione exteriore* per *contactum*, vel *inhalatione* propinatur: *introſumptione* fit, quando in *cibum* aut *potum* injectum in corpus aſſumitur; *applicatione exteriore;* cum *unguentum*, quo manus ſuas impunè illeverunt, *corpori adfricant*, vel *virgis* aut *manu perniciali* aliqua re illita, quaſi *adblandientes*, & *benevolè ominantes*, vel *ſuaviter demulcent*, vel *feriunt* quos perditos volunt; vel ſaltem *illic*, quà *transeundum* & *ſupergrediendum eſt*, *collocant* ac *condunt;* denique per *inhalationem*, quando *halitu & afflatu nocivo* inficiunt; fit hoc, quando *venenum in ore*, antidotis contrariis prius præmunito *geſtant*, vel *Dæmonem ipſum*, venenum exhalantem, *ori incluſum* habent. Sagæ (ut tradit Carrichterus) ſucco ex herbis venenatis juxta certam cœli configurationem collectis (quibus verba quædam admurmurant) expreſſo, manus ter lavant, & retentis in manibus herbis ſponte eas exſiccari permittunt. Obviam deinde his, quibus malè cupiunt, factæ manum porrigunt, quos, ſi precibus non ſunt muniti, ſpiritus herbæ venenatus momento ſubit, omnes ſanguinis ſpiritus ſuffocat, & atrociſſimos ventris dolores excitat. Quanquam in multis non tam veneni natura, quàm Satanæ ipſius malignitas ſit accuſanda.

§. 5. Helmontius *Lib.* cui Titulus: *Recepta injecta*, alium hîc faſcinandi & vitæ humanæ inſidiandi modum effingit, quo non Satanam, ſed Sagas naturaliter uti ſcribit, quem jam audire placet. Primò quidem mediorum, quæ ſuis Dæmon præſcribit, vanitatem ipſe agnoſcit, at-

que ita refutat, cum ait: *Si media à ſe praſcripta ullam operandi vim in ſe haberent, quam apud ſuos jactitat, de neceſſitate quoque naturali ſemper, ubiq; in cujusq; manu & aqualiter idem efficerent, absq; reflexione in pactū vanasq; circumſtantias.* Verùm hoc cautè accipiendum eſt. Siquidem media & actiones variant. Medii unius & ſimplicis vanitas facilè exploratur: at ſi abſurdorum magna detur in actione operoſa varietas, veterator fraudulentus abſurda media virtute occulta in omnium etiam manibus, ad quas veniunt, ſemper & ubique ſtabiliendi & promovendi facilè accipit permiſſionem. Deus enim actionibus à ſe non mandatis temerariô auſu extra pietatis & vocationis viam ſuſceptis, cùm in ſui tentationem cedant, per ſpecialem & miraculoſum concurſum Dæmonis laborem non reprimit, ſed id, quo temeritas, & vana hominum curioſitas delectatur, ut à Dæmone patretur, fieri Deus permittit. Quis jam, quia in ſimilibus actionibus per characteres figuras, & verba adornatis omnes ſemper & ubique effectum ſentiunt eundem, naturalem quandam neceſſitatem inde exſculperet? Atque ita ſolet auceps univerſalitate effectus ſuperſtitioſos irretire, ut, cum v. g. hæc vel illa verba cum ritibus pronunciantur, & characteres etiam à puellis Magiæ omnis ignaris formantur, promtus occultè actionem effectu ipſe coronet, quem homo, latentis virtutis ignarus, verborum, rituum & characterum eſſe, vana credulitate deceptus credit. Et ſi vel maximè actio deſtituatur effectu, fruſtrationis tamen cauſam impoſtor facilè per inſtantiam deſumtam à naturalibus, quæ non rarò effectu proprio carent, apud ſuos excuſare, & in aliud rejicere poteſt.

§. 6. Idem Helmontius poſt iſta Sagarum potentiam non à Satana, ſed à Sagis ipſis naturaliter, & quidem ab earum ideis mentalibus & operativis manare contendit. *Nec valet*, inquit, *argumentum: Satan ſuis praſcribit vana verba, ſuperſtitioſa, & in ſe omninò impotentia; ergò totus illorum effectus, qui incantatis accidunt, ex ſolo ſunt Satana. Siquidem licèt media in ſe ſint vana, nulliusq; momenti, potentia vel efficacia (qualia ſunt verba non ſignificativa, figura, characteres, numeri, Gamahea, Taliſmanica, adorationes, cum omni vanarum obſervantiarum ſuperſtitioſo exercitu) attamen concurrunt inſuper alia media operativa, qua non ſunt Satana. Quandoquidem Diabolus non habet vim idealem, ſeminalem & ſigillarem, qualem habet homo ex dignitate imaginis divi-* na,

na, qua ipſius pedibus ſubſtituta ſunt bruta &c. Ergo Diabolus has mutuat ideas mentales & operativas Sagarum, quas poteſt ſigillare in ſordibus & venenis. Accendere autem ait Cacodæmonem in Sagis deſiderium & odium, quæ ſint paſſiones imaginantis creantes ideas non inanes, ſed exſecutivas atque incantamenti motivas. Hoc illuſtrat exemplo gravidarum, quæ mentis perturbationes, & harum ideas conſtantes ſeminaliter fœtui imprimunt. Similes ideas ait formare Sagas non gravidas, Cacodæmonem eas inde mutuare & eaſdem imprimere in ſordes, atque ita ex non venenis fieri venena: hæc applicari tam per loco motivam Diabolo vernaculam, & liberam, quàm etiam, quòd transferantur ad objectum, ad intentum, cui nocere voluerit. Utitur & ſimili à Baſilisco & Torpedine ſumto, quo demonſtrare vult homini nedum, ſed vilibus animalculis naturaliter ineſſe vim attributivam & exſecutivam intentionis illorum, quibus ſolo viſu, intentione, deſiderio vel odio nocere inſtituunt.

§. 7. Quantum ex contextu Helmontii obſcuro (ut ſolet obſcurè & confusè multa tractare) colligere licet, ſtatuit ille Sagas deſiderio & odio à Satana *accenſis* accipere ideas, quæ fiant venena in proprium deſiderii & odii objectum emanativa: eaſdem Dæmonis auxilio ſepultis ſub limine vel ſuſpenſis imprimi; vigorari autem ab idea accenſi deſiderii, ut, ſicut Baſiliscus & Torpedo venena ſua in objectum determinatum tantùm emittunt, ita Sagæ ideas in quod dirigunt commoveant.

§. 8. Verùm enim verò iſte Helmontii diſcurſus non realibus, ſed ſpecularibus ſeu idealibus nudis nititur, quæ à phantaſia autoris concepta & per manus ejuſdem edita non niſi in librorum involucris, à parte verò rei minimè reperiantur. *Idea* exemplar notat, repræſentans id, quod eſt, vel eſſe concipitur. Sic Plato perfectiſſimum Reipubl. Statum, licet non detur, in idea adumbravit. Conceptus rerum in mente ſunt ideæ objectorum intelligibilium & ſenſibilium: conceptuum rurſus dantur ideæ, quæ vel verbo vel ſcripto exponuntur, ſuntque exemplaria repræſentantia conceptus. Proinde *mentales ideæ* vel intelligibiles ſunt, vel ſenſibiles. *Intelligibiles* ſunt imagines conceptuum, quos intellectus ſpeculando, quandoque etiam citra phantaſmatum ſenſibilium adminicula, producit, qui in mente hærentes ibidem alterius intel-

lectui per verbum dictum vel ſcriptum communicari poſſunt, ut conceptus hujus ſint idea conceptuum illius: & conceptus illius idea imaginum, quas intellectus ex ſe ipſe formavit, & quando libet, porrò ſibi ipſi ad ulterius ſpeculandum objicere poteſt. *Senſibiles* ideæ ſunt imagines ſpecierum ab objecto ſenſuum externorum ad commune ſenſorium & potentiam cognoſcitivam delatarum, quæ inibi retinentur, & tandem obliteratæ pereunt. Tales ideas dari phantaſia propria quemque, & gravidas docet, quæ rebus viſibilibus nimium attentæ viſarum ſpecierum ad potentiam cognoſcitivam delatarum imagines fœtui imprimunt. Imagines hæ in fœtu ſunt ideæ phantaſmatum ab imaginatione matris conceptorum, & hæc ideæ ſunt objectorum.

§. 9. Verùm neque intelligibiles, neque ſenſibiles ſpecies ex intellectu & potentia cognoſcente egrediuntur. *Non intelligibiles*, quia ſunt qualitates ſpiritales, quæ realitate & efficientiâ phyſicâ carent. Si enim ſpecies intelligibilis, quàm intellectus agens producit, ab omni materialitate eſt abſtracta, quantò magis id, quod ſpeciei illius idea eſt, ab ea erit libera: proinde nec ad indolem materialium mente realiter egredi queunt. Communicari quidem illæ poſſunt, non phyſicè, ſed ethicè, non per realem translationem, quaſi illæ proprium ſubjectum deſerant, & alienum ſubeant; ſed per aliqualem ſignificationem verbo vel ſcripto expreſſam. *Senſibiles*, quæ pariter qualitates ſunt ſpiritales, corpore egredi, nulla ratione adſtrui poteſt. Fœtus quidem ſui immutationem ab ideis, quas mater prægnans concipit, patitur: aſt alienum à matris corpore fœtus ſubjectum non eſt, ſed quatenus in utero eſt, ejus pars eſt, eique per commune vaſorum commercium continuatur, ut mirum non ſit, ideas imaginum à matre conceptarum ſpirituum beneficio ad contentum in utero materno fœtum per ſanguifluos ductus communicari. Deinde ideæ illæ è corpore progredi nequeunt, quia rerum ſenſibilium qualitates, quò magis diſperguntur, eò magis imminuuntur, ut tandem pereant: ſicut ſonus, quò longiùs abit, eò magis debilitatur, ut demum in nihilum abeat. Pari ratione ſpecierum ſenſibilium idea, cum ſenſorio communi imprimitur, ita imminuitur, ut ad extra regredi nequeat. Adhæc licèt ideas iſtas egredi poſſe concedatur, dirigi tamen ab imaginativa ad objectum quandoque multa milliaria diſtans, aut ſub limine altè defoſſum nequeunt. Anima enim, quia ſpi-

ritus eſt incompletus ad aliud conſtituendum ordinatus in ſubjectum proprium, non in remotum & diſtans, ut ſpiritus completus, agere poteſt.

§. 10. Tandem licet ideæ egrediantur, & ab anima dirigantur, venenatam tamen qualitatem induere nequeunt. Corruptio enim & infectio illa fieret vel ab intra, ab ipſo ſagarum corpore, vel ab extra à re quadam externa. Si prius, Saga ſeipſam prius & potiùs, quàm alium faſcinaret: Si poſterius, dico jam: ſi rerum ſenſibilium ſpecies alterationis ſunt expertes, ut v. g. color & ſonus reali qualitate affici nequeat, multo minus earundem ideæ, quæ in facultate cognoſcente ſunt, licet inde eas egredi poſſe concedatur, erunt alterationi per venena ſubjecta. Itaque modus iſte faſcinandi Helmontianus nullus eſt, qui ſi daretur, quantus foret Magorum & Sagarum numerus; ſiquidem multitudinis capita multa ſocietati magicæ non adſcripta affectuum turbine inſpiratione Dæmonis ferè quotidiè abripiuntur, ita ut odio flagrent Vatiniano, & neſcio quas odii ideas concipiant, non tamen iſta eos, quos odio habent, nec Domina famulam (ut ſunt mulierum affectus intenſiores) faſcinat.

§. 11. Admiramur tamen Helmontii ſcientiam & liberalitatem, qui *lib. de Injectis materialibus*, ideas conceptas veſtit, & veſtitarum operationem oſtendere novit. *Homo*, inquit, *quatenus eſt ſimulacrum Dei, creat ex nihilo entia quadam rationis, ſive non entia in ſui initio, idq; in propria virtutis phantaſtica dote, Qua tamen ſunt aliquid amplius, quàm merè ens privativum. Nam inprimis dum ejuſmodi concepta idea tandem ſe corpore veſtiunt, ſpecie imaginis fabricata per imaginationem fiunt entia jam ſubſiſtentia in medio illius veſtimenti, cui per totum aquabiliter inſunt. Et hactenus fiunt entia ſeminalia atque operativa, à quibus videlicet ipſa ſuorum aſſumta ſubjecta totaliter mox diriguntur. Hac autem poteſtas data eſt ſoli homini.* Adeò facilè fuit Helmontio chartam ſpeculationibus & ideis vanis veſtire. Unde enim ideæ illæ, quæ ſua natura entia rationis, eodem fatente, ſunt, veſtimentum, quod corpus poſtea ipſe vocat, acceperint, an ex aëre, aut contentis in eo corpuſculis, an ex regno cœleſti vel ſubcœleſti? quale ſit illud veſtimentum, ſimplex an mixtum? quis applicarit, an Satan, an aliud agens?

Digitized by Google

agens? unde vis & operatio phyſica, quam idea in ſe non habet, veſtimento accedat? an veſtimentum in ſe habeat? an ex ente rationis, & re naturali ens unum per ſe & activum fieri queat, & iſti conjugandi aptitudo inſit, Helmontius non probat, nec per ſimilia, quæ ineptè adducit, inſtitutum ſuum probabit unquam.

12. Transeant alia inconvenientia in diſcurſu iſto occurrentia, Dæmonum ſcilicet auxilio defoſſis imprimi malignas ideas, cur non ad objectum ipſum recta, vel ad ejus veſtimenta aut lectum deferuntur iſtæ, ut propior ſit faſcinandi occaſio? Defoſſa ab idea deſiderii accenſi vigorari ridiculum eſt. Quid ſepultura confert ad faſcinum? ea non tam promovet, quàm retardat venenatæ ideæ vim, quæ melius ad rem non ſepultam dirigi poteſt. A Baſiliſco fruſtra peti ſimile, ea quæ de Baſiliſco *lib. 1. Part. 2. Sect. 1. cap. 9.* docuimus, produnt. Torpedo obvios quosque, ad quos venenum ejus traducitur, non ut Sagarum maligna ſigna certum ſubjectum, lædit, ut propterea ab hoc quoque fruſtra ſimile ſit tractum.

§. 13. Mittimus ergò Helmontii ideas, & cauſas modosque, quos expoſuimus, retinemus, quamvis ratio omnium non ita pateat, ſed in occulto multa maneant. *Morbos*, inquit Weckerus *Secret. lib. 2. pag. 38.* *Dæmon complures inferre poteſt, quorum nobis incomperta eſt ratio. Poteſt autem, quod ſubtilis exiſtens facilè corporis partes univerſas pervadat, quas conſtringat, divellat, aut aliter excruciet: Viſcerum quoq; actiones ad vitam ſuſtentandam neceſſarias inhibere poteſt. Quin & tetro halitu, variisq; venenis nobis incognitis pulmones, aliasq; corporis partes inficere poteſt, unde morbi præter naturalem modum exoriuntur. Sed corporis tamen corruptionem inducere nequit, niſi mediante natura. Hippocrates ergo & Avicenna, & hos ſecuti Pomponatius, & Levinus Lemnius minùs certè negarunt, morbos ullos per Dæmones mortalibus inferri poſſe, ducti hac ratione, quia morbi omnes naturalibus ex cauſis naſci queant. Conſequentia enim hæc nulla eſt; Morbi omnes poſſunt ex naturalibus cauſis oriri. Ergò Dæmones nullos mortalibus inferre poſſunt. Id enim agunt per naturalia media.* Hæc illc.

CAPUT

CAPUT XVI.

Injecta morbos pariunt. Dubitatur tamen, an ea, quæ è corpore rejiciuntur, revera in corpore fuerint, & verè ejiciantur: quidam affirmant, alii negant. Rationes pro negativa Wieri, quas tamen non adeò firmas eſſe oſtenditur. Autor quædam revera, quædam autem præſtigiatoriè fieri ſentit. Vias ordinarias Dæmon mediante ſenſuum faſcino legit. Quomodo materialia in partes externas Dæmon immittat? Sententia Delrii & Helmontii: hic citra dimenſionum penetrationem materialia non à Satana, ſed à Saga immitti ſtatuit, & exemplis è natura petitis confirmare ſatagit: idem ad ſuas ideas recurrit: quæ omnia examinantur & refutantur. Hiſtoria pueri, cui venefica femoris os, & os tibiæ ſurripuit. Modus morbos inferendi prodit etiam modum mortem inferendi. Lamias quandoque per ſomnia deceptas credere, ſe homines verè occidiſſe hiſtoria quadam confirmatur.

§ 1. MOrbos etiam varios Dæmon per ea, quæ occultè immittit, & in corpore variè agitat & movet, excitat. Dæmonem autem varia immittere, ea, quæ excernuntur, vel arte chirurgica extrahuntur, teſtantur: quæ cùm naturaliter in corpore generari nequeant, ut acus, clavi, plumæ, pili, pelles, porcorum ſetæ, ſtramen, ferramenta, & alia plura, ſequitur eadem à ſupernaturali cauſa fuiſſe immiſſa. Dubium tamen movetur à multis, an talia revera in corpore fuerint & inde rejiciantur, an verò præſtigiæ Dæmonis ſint, in cutis ſuperficie ſaltem talia oſtentantis? Modus hic nodus, qui difficultatem parit hanc, quomodo à Dæmone hujusmodi corpori inſerantur? Sennertus *lib. 5. Med. Pr. cap. 5.* varias variorum ſententias recenſet, & dicit, nonnullos putare, hominem in ſomnum profundum demergi, & tum Diabolum corpus, vel membrum illud incidere, & ea, quæ velit, inferre, ac ea ſubtilitate & arte vulnus id conſolidare, ut nulla cicatrix appareat: *alios* ſtatuere, à Diabolo poros cutis diſtendi, & per eas inſeri ſtramen, ſetas porcinas corium & ſimilia: *alios* opinari, Dæmonem nullo negotio res ejusmodi in minutiſſimas partes, & in pulverem etiam frangere ac conterere, ſenſimque in hominum corpus ingerere; ingeſtas verò rurſum com-

Digitized by Google

pingere poſſe: alios exiſtimare, etſi ſua ſponte œſophagus non ita dilatari poſſit, ut corpora tam magna per eum rejici poſſint, tamen ut à Diabolò extra conſuetum modum extendatur, impoſſibile non eſſe.

§. 2. E contra alii, cùm in modis iſtis, quo animus veritatis avidus ſatiari queat, non inveniant, negant ea in corporis meditullio fuiſſe. Wierus *de Præſtig. Dæmon. lib. 4. c. 2.* & *de Lamiis cap. 17.* ſtatuit, monſtroſas materias, dum per os, aut anum naturalium fit excrementorum ejectio, vel ſubtilitate, velocitateque Dæmonis ſumma aliunde afferri, iisque mira dexteritate admiſceri, vel ejusdem præſtigiis pro veris ſupponi, cùm tamen ficta tantùm ſint, & apparenter talia, qualia hominum ſenſibus faſcinatis atque deluſis occurrunt. Rationes ejus ſunt 1. quod excreta magnitudinem œſophagi, quoad fieri poſſit in homine vivo, tenſi diſtractique naturalem diductionem exſuperet', quibus 2. nec alius ab ore introrſum laxior pateat meatus. 3. quòd fieri non poſſit, quin os ventriculi, quod exactiſſimo tactus ſenſu prædicum eſt, ac levi flatu facilè afficitur, à rebus acutis & pungentibus tranſeuntibus læderetur, cùm tamen nihil doloris poſt monſtroſarum rerum ejectionem ſentiant. 4. quia tametſi mox vel paulò longiùs à cibo ſubſequatur vomitus, nihil tamen cibi vel chyli appareat mixtum, idque diligenti inſpectione ſe obſervaſſe ait, uti & 5. ſcribit, vigilanti ſtudio ſe ante & poſt vomitionem & ventriculum contrectaſſe, valideque ſurſum ac deorſum pugno, palma & digitis variis torſiſſe modis, nullam tamen à contentis putatis injuriam ſenſiſſe ventriculum.

§. 3. At vereor, ne & hic ab ignoratione modi ad negationem ipſius rei illicitus fiat progreſſus. Modos ſine dubio μυριοτέχνης callet innumeros, quos nec ratio, nec ſenſus hominis penetrat unquam: cumque multa, etiam in natura, fiant admiranda, quæ ipſa, niſi ſenſibus paterent, ratio ob modi ignorationem negaret. Nihil proinde mirum, etiam ea, quæ à ſupernaturali agente modo longè ſublimiori immittuntur, revera immiſſa eſſe ob ſpecioſas in contrarium allatas rationes negari. Ut ad Wieri argumenta accedamus, concedimus 1. excreta monſtroſa quandoque magnitudinem & naturalem partium diductionem exuperare: non autem exſuperant ſupernaturalem diductionem. Ut partium quarundam longitudo ſupernaturalis, ita & latitudo ac profunditas ſupernaturalis naturalem ſuperare poteſt. Sic Dæmon mulieris

ris cujuſdam, quam obſederat, linguam ſæpe in modum probuſcidis elephantinæ protruſit (Thyræus *Part. 1. de Dæmoniac. cap. 6. §. 6.*) quæ protruſio ſupernaturalis naturalem longiſſimè ſuperat: ſiquidem nullum agens naturale motu vel naturali vel violento ad eam quantitatem linguam trahere poteſt. Ut autem ratio elongationis, ita & dilatationis partium ſupernaturalis eſt, & manet occulta. 2. Annon, ſi per os non immitantur aliena, alio modo & per alias vias ſi non naturales, tamen præternaturales à Diabolo paratas immitti queant, in quæſtione eſt. Multa cruribus, natibus & ſubcutaneis partibus magicè immittuntur, ad quas partes per communes nutritionis vias ab ore usque ad arteriarum extremitates faſcini materiam deferri, nemo erit, qui ſine aperto crimine læſæ rationis id aſſerat. 3. Si Dæmon toti corpori ſtuporem & immunitatem ab armorum injuriis conferre novit, quomodo etiam pars aliqua, ut orificium ventriculi, ne à transeunte acie lædatur, ſit præmunienda, non erit neſcius. 4. In vomitu ſolos aliquando humores, non autem cibos recens aſſumptos ſimul excerni, experientia vulgo etiam, nedum Medicis teſtatum facit. Proinde nihil miri, ſi & alia è ventriculo ſine ciborum vel chyli admiſtione reddantur. Ad 5. dicimus, annon ipſius etiam tangentis manus in iſta Diabolica faſcinatione faſcinata fuerit, ut ea, quæ ſunt, tactu non perceperit, nemo certare audeat, cùm infallibilem negationis rationem in re ardua & obſcura, ut ſunt omnia ſpirituum molimina, perſcrutari arduum ſit & difficile. Nec facile eſt actiones naturales omnes, quibus Dæmones ſe immiſcent, à purè naturalibus diſtinguere.

§. 4. Non autem nos aſſerimus, omnia, quæ è corpore excerni putantur, in eo revera latuiſſe, & immiſſa fuiſſe: è contra non ſtatuimus nulla fuiſſe immiſſa arte magica. *Non omnia fuiſſe immiſſa* ſentimus, quia cauculatorem ſtygium fraudibus & machinationibus præſtigiatoriis, quas nos ipſi deteximus, uti conſtat. Ei proinde æquè, ut in aliis, ita in his, facile eſt, ſumma agilitate faſcinatis oculis aliena, tam vera, quàm phantaſtica, ſubjicere, ut homo ſe è corpore excreta cernere exiſtimet, quæ tamen excreta non ſunt, ſed aliunde adducta & ſuppoſita; prout & illa in Exemplo Langii à nobis ſuprà *Part. 4. Sect. 1 cap. 9.* adducto, maximam partem præſtigiatoriè fuiſſe ſuppoſita exiſtimamus. Dæmon etiam dolores & cruciatus atrociſſimos prius in corpore, ac ſi à re

Digitized by Google

ſuppoſititia fuiſſent orti, excitare potuit. Atque hoc ſpiritus tenues efficere poſſe, ſuperius dicta produnt. Refert Codronchus *lib. 2. cap. 3.* mulierem quandam veneficam cùm fœminæ cujusdam gravidæ ventrem blandè quaſi tetigiſſet, eam mox fœtus motum inconſuetum ſenſiſſe, & poſtea fœtum in fruſta comminutum rejeciſſe. Fœtus in fruſta comminutionem non natura ipſa, nec Sagæ tactus, ſed Dæmon ad tactum, ut ad ſignum accurrens effecit, qui ſi fœtui tantam ex Dei permiſſione potuit continui ſolutionem inferre, quantam data eadem licentia partibus inferet? quantos per hanc dolores excitabit? Uxor quædam Erfurti per 4. annos lecto affixa per alvum præcedentibus doloribus immaniſſimis res varias, ut fila ſerica rubra, nigra, oſſicula varia, lapillos, ariſtas, ligna excrevit. Aperto poſt mortem cadavere Dn. Lic. Hermannus nullum in ventriculo & inteſtinis incantationis veſtigium; os autem pubis valde protenſum invenit & craſſum, ſubſtantiâ tophacea quaſi incruſtatum, veſicam ſphacelo correptam, nigram, conſtrictam, & admodum duram, continentem calculum magnitudine ovi gallinacei, in urethra alium columbino paulò majorem calculum, & rupturam ligamenti uterini dextri lateris offendit, *Ephemerid. Colleg. Natur. Curioſ. Ann. 2. Obſ. 171.* An ergo res Magicæ ante mortem excretæ fuerunt præſtigiæ & celerrimè ſuppoſitæ, an veræ & ante ultima fœminæ fata omnes excretæ, ut nullæ remanſerint poſt obitum in ejus corpore conſpiciendæ: an calculus & reliqua mala à faſcinatione fuerunt orta? Nihil horum certò ſtatui poteſt, quia nullum impoſſibilitatem involvit.

§. 5. Cornel. Gemma *libr. 2. de Nat. Divin. Characteriſm. cap. 4.* refert, puellam quandam vivam anguillam vomitu rejeciſſe: hanc tamen exenteratam in loco alto, ab animalibus tuto ſuſpenſam repentè evanuiſſe; ex quo anguillam præſtigioſum quid fuiſſe colligit D. Sennertus. Gregor. Horſtius *lib. 1. Epiſt. Medic. Sect. 7.* refert, quendam Illuſtriſſimi Principis ſui Conſiliarium narraſſe fratri ſuo, cùm ex incantatione graviſſimâ ophthalmiâ laboraret, quotidie magnam ſcoparum minutim inciſarum copiam per oculos egreſſam fuiſſe, ita ut ſcopæ purgandis ædibus vix emptæ ſtatim amitterentur. Tantum ſcoparum minutim conciſarum corpori à Diabolo potuiſſe inſeri, ut eæ per oculos egrederentur, nemo ſibi perſuaderi patiatur; propterea per præſtigias ab extra oculis eas fuiſſe oſtenſas, ſtatuimus cum Sennerto. Helmontius *Tract.* *de*

Digitized by Google

de Injectis Material, ſe olim Liræ in Belgio vidiſſe, ait, pueros, orphanum per vomitum rejeciſſe equuleum, manibus aſtantium extractum: ſcamnum ſcilicet quadrupes ſuâ rotâ atque funiculis inſtructum. Quo ſitu autem locaretur equuleus, erat facilè duplo major gutture. Præſtigiatorio & occulto modo Dæmonem equuleum ſubſtituiſſe, eundemque interea doloris ſenſum virtute propria, quaſi ab equuleo eſſet ortus, ſuppleviſſe, exiſtimo.

§. 6. *Nulla autem à Dæmone in corpora immitti* aſſerere nobis ſit religio: ſiquidem hoc ejus potentiam non ſuperat. Quæ oris & ani quantitatem non excedunt, per eas etiam vias, ſopitis præſertim ſenſibus, & ſopore graviſſimo ſepultis, Dæmonem conceſſâ licentia corpora aliena inviſibiliter & inſenſibiliter ingerere ut dicamus quid prohibet? Foreſtus *lib. 18. Obſ. 16. in Schol.* refert ſe vidiſſe pannum, clavos, ferramenta, capillos & oſſa vomitu fuiſſe rejecta. Balth. Timæus à Güldenklee *libr. 7. Caſ. Medic. 24.* ait, Juris quendam Licentiatum acus muſco involutas, & inter has cultelli ſcriptorii fragmentum cum portiuncula manubrii eburnei rejeciſſe. Idem *loc. cit.* narrat, Filiam quandam carbonem, putamen nucis, plumbi particulam, ſpinas piſcium, acum crinalem argenteam &c. exhibito vomitorio rejeciſſe. Quæ omnia imò & ea, quæ Studioſus ille in ultimo exemplo vomitu rejecit, (licet D. Timæus Dæmonis præſtigias hic interveniſſe ſentiat, cujus tamen poſſibilitatem impugnare nolo) per vias ordinarias faſcinatis ſenſibus corpori potuiſſe injici, nullus dubito. Cingaros equis ſuis venalibus, ut agiliores fiant, anguillam per anum immittere me legiſſe memini. Et hanc viam ſine dubio Dæmon, cum aliena immittere ei permittitur, legit.

§. 7. Sed quomodo materialia in brachia, crura, pedes & partes ſubcutaneas injiciuntur, ad quas licet ab ore per nutritionis organa viæ dentur, minores tamen & anguſtiores iſtæ ſunt, quàm ut per eas deferri iſta queant? Carolus Comes Mansfeldenſis maximos in juventute ſua dolores per faſcinum inductos perpeſſus eſt, ex cujus crure ſupra talum animal vivum lacertæ inſtar eſt exciſum, referente ex Nicol. Iſthuanſii *Hiſtor. Ungaric. lib. 10.* Zeilero *Epiſt. 418.* Delrius *lib. 3. D. M. Part. 1. Q. 4. Sect. 6.* duos agnoſcit modos: Primus eſt, ut profundo ſomno Dæmon hominem obruat, & ſenſum doloris eximat, tum dextrè incidat membrum, & materiam illam duram imponat, denique eâdem ſubtilitate vul-

nus adeò conſolidet, ut nulla cicatrix vel veſtigium relinquatur; quod periti Chirurgi nonnunquam faciunt. Secundus eſt, ut idem Dæmon res ſolidas dividat & comminuat in partes minutiſſimas, & eas iterum uniat, idque tam properè & ſubtiliter, ut cernentium oculi nequeant ob nimiam motus celeritatem id advertere, ideoque putent ea integrè immitti & emitti.

§. 8. Helmontius *loc. cit.* Delrii opinionem quoad ſecundum modum exagitat: ipſe verò alium modum oſtendere, & probare conatur, injectiones ejusmodi omnes immediatè fieri per hominem, non autem per Satanam, neque opus eſſe ait auxilio Satanæ, ut corpus aliquod ſolidum absque ſui comminutione per viam ſe longè minorem immittat, cùm hoc ipſum etiam per naturam fieri queat. Quod ut probet, multa exempla adducit, quæ oſtendere videntur, corpora ſolida ſatis magna ſtomachum, inteſtina, uterum, omentum, abdomen, & membranas, vulneris aliàs impatientes, ſine vulnere penetraſſe, quod æquivalere penetrationi dimenſionum factæ in natura absque ope Diaboli ait. Ex iis notatu digniora placet excerpere. Ruſticus Polonus tentaverat ſibi anginam in gutture aperire brevi cultro, quem incautus deglutivit, eundem tandem dextro abdominis latere cum multo pure poſt multas anxietates reddidit, & incolumis ſupervixit. Ambroſ. Paræus refert de quodam, quem latrones coegerant deglutire cultrum, quem dein ſoſpes reddidit per apoſtema lateris. Alex. Benedictus alterius meminit, cui ſagitta in dorſum penetraverat, cujus uncum deinde latitudinis trium digitorum per anum excrevit absque læſione. Idem narrat de puella Veneta, quæ acum degluti verat, eamque poſt triennium eminxit calculo incruſtatam: de muliere Hetruscâ, quæ cupream acum deglutitam triennio inde juxta umbilicum ſana excreverat.

§. 9. Verùm exempla quæ allegat (modò etiam in omnibus præſtigiæ Dæmonis abſint, quod tamen in re ignota pro certo nullus aſſerere audebit) id non probant. Natura enim rei, ratione inſitæ ſuæ gravitatis progreſſum molienti vias extraordinarias quandoque concedit, vel ipſa per inſolitas vias, ſi per ordinarias commodè non licèt, rem moleſtam expellit; ſed cùm ſit ſui conſervatrix ſtudioſiſſima, res tranſeuntes arctè ambit, ne laudabilis liquoris fiat profuſio; easdem ſenſim & lentè movet, ne ſubitâ continui ſolutione partis inflammatio oriatur.

Digitized by Google

Ut pars verò ipſa continui ſolutionem paſſa ſenſim interea reſtituatur curat: propterea viæ in exemplis ab Helmontio allatis, corporibus tranſeuntibus minores non fuerunt, neque dimenſionum penetrationem ita demonſtravit. Et naturam aliena ſine continui ſolutione non expellere ſequens, quod fictam illam dimenſionum penetrationem refutat, exemplum probat. Panarolus enim *Pentecoſt. 1. Obſ. Medic. 8.* ſcribit, Juvenem quendam inſtrumento (quod vulgo vocatur Schioppo) à tergo vulneratum, vulnus autem hujus conditionis fuiſſe: Pila plumbea ingreſſa per medium temporis ſiniſtri ſuper aurem, egreſſa eſt per ſiniſtrum oculum cum laceratione magna & totali ipſius ablatione, & ſpatio quatuordecim dierum citra ſpem omnium judicatus eſt. Subjungit Panarolus: *Mirum, quanta ſit Naturæ vis ad individuum conſervandum; ut vulnus hoc periculoſiſſimum, ac ſi leve, & nullius momenti fuiſſet, ad ſanitatem perduxerit.* Tandem Helmontius multis in medium inaniter productis *Tractat. ſeq.* quem inſcripſit: *Injaculatorum modus intrandi*, modum declarat, quo corpora in corpus intrant vel admittuntur. Ibi, poſtquam dixiſſet, Diabolum facere res injiciendas inviſibiles, ſive id fiat per oculorum faſcinationem, ſive alio modo, ſubjungit: *Res igitur injiciendas, factas inviſibiles, transfert Diabolus ad objectum, dirigente iter idea deſiderii humana. Etenim quia Diabolo non eſt permiſſum ullatenus introire in hominem, multò minus, ut eum lædat, atque omnium minimè cum onere inviſibili, quod ipſus circumvolveret: ideò utitur Blas libero hominis arbitrio ſibi devincti. Homo ergo ſuum Blas motivum liberum imprimit in corpus, inviſibile factum: Diabolus autem defert usq; ad hominem, in quem injicitur: & ſicut culter per deſiderium atque conſenſum vulnerantis infigitur in carnem vulnerandi; ita hoc corpus, factum inviſibile per Diabolum injicitur in corpus incantandi, per ideam Blas motivi Saga, conſpirante ad hoc Satana, propter directionem ferientis hominis.*

§. 10. Ita redit Helmontius ad ſuas ideas, & Satanæ, tanquam cauſæ inſtrumentalis auxilium, quod antea negarat, manifeſtò agnoſcit, eumque res injiciendas inviſibiles factas transferre ait ad hominem, in quem injicitur: itineris autem directionem ideis adſcribit. Sed quid de ideis his earumque activitate & directione ſit ſentiendum, diximus *cap. præced.* Caſp. Schottus *Mag. Univerſ. Part. 4. libr. 5.* fuſiùs, quàm

quàm nos fecimus, Helmontii ſententiam, & pleraque ipſiſmet Autoris verbis refert, nullo verò verbo examinat, fusè tamen ſe voluiſſe referre ait, *ut ex his vel in unico Tractatu ab eo aſſertis judicet Lector, quàm phantaſticus ſit Helmontius, & quàm ad fingendum ſine ullo fundamento pronus. Nihil refuto, quia refutatione non indigent, quæ ſuomet vitio ſponte corruunt.*

§. 11. Proinde cùm in imaginationis poteſtate non ſit, ideas ad faſcinandum tales efficere, quæ è ſuo ſubjecto egreſſæ vel corpus in viâ induant, & cum eo ſe uniant, vel corpus injiciendum à Dæmone inviſibile factum ad objectum dirigant, & per vias corpore injaculando longè minores cum penetratione dimenſionum immittant, aliud agens erit agnoſcendum, quod cùm Saga ſeu homo non ſit, ſupernaturale quoddam erit. Non autem Deus eſt vel Angelus. Ergo Diabolus omne punctum, impetrato à Deo permiſſu & ab homine conſenſu, abſolvit. *At contra pietatem eſt*, inquit Helmontius, *quòd inſontibus Cacodæmon nocere poſſet pro lubitu. Quod ſanè fieret, ſi paſſim ejuſmodi injiceret pro nefario lubitu, puerulis, inquam, inſontibus, virginibus piis, atque Deo ſingulariter dicatis hæc eveniſſe vidi.* Verùm non major eſt Sagarum, quàm Dæmonis potentia, pro lubitu homines faſcinandi, quamvis illa Dæmonis ſit reſtrictior, ut propterea ad faſcinandum magorum ſæpe requirat conſenſum, cujus cauſam dedimus ſupra *Part. 3. Sect. 1. cap. 2. in fine.* Neuter tamen, nec Magus nec Diabolus ſine Dei permiſſione faſcinandi voluntatem ad actum transferre poteſt. *Pigritiæ*, ait, *ſaltem immenſæ inventum fuit, omnia in Diabolum retuliſſe, quæ non capimus. Nec velim Diabolum invocatum, ut noſtris ſatisfaciat quæſtionibus per temerariam poteſtatum attributionem.* Concedo hoc de iis, qui omnia, omnia inquam, in autorem ſtygium referunt: ſed & temeritatis eſt immenſæ, in naturam referre ea, quæ ejus genium transcendunt, & per temerariam poteſtatum attributionem naturæ pallio fraudes Cacodæmonis occultare. Quid? quod cùm ipſe ex naturæ poteſtate immittendi modum derivare nequeat, Diaboli auxilium quàm maximè agnoſcat. Dæmon enim, ex ejus mente, rem injaculandam facit inviſibilem, eam ad corpus faſcinandum defert, & dimenſionum penetrationem promovet. Effectum concedimus, at modum iſtum ex imaginationis & Dæmonis actionibus miſtum negamus. Nos, ut dixi-

diximus, ea, quæ ſuperioris & inferioris gutturis quantitatem non excedunt, Dæmonem per eas partes varia hominibus ſopore oppreſſis immittere, &, ut humores & ſpiritus, ita & immiſſa corpora aliena loco movere & impellere poſſe: immiſſa verò poſtea virtute naturæ expulſiva, vel ope Diaboli, corporibus ipſis viam ſibi aperientibus & dilatantibus, expelli ſtatuimus. Quo verò modo ſubcutaneis, & carnoſis partibus citra præſtigiarum fucum (quem tamen & hic non raro adeſſe conjicio) aliena immittat, obſcuriſſimum: non tamen ſi modus dari nequit, propterea alius, ab omni ratione alienus fingendus, aut affectus ipſe negandus. *An* cutis extendi apta, ut in obeſis apparet, ita à Satana dilatatur, ut ſi faſcinandi permiſſionem habet, facta ejusdem dilatatione & continui ſolutione, rerumque alienarum immiſſione in ſeipſam deinceps regredi, & latera collapſa poſt medicinæ optimæ ex naturæ fundo petitæ applicationem conſolidari facilè queat? *An* ſpiritibus, Deo permittente, corpora ſic cedere & obedire coguntur, velut gravibus aquæ, ut facta diviſione res varias ſecum trahere & immittere queant? *An* alius modus, indagine humana ſuperior? Certe mirus eſt Dæmon in ſuis actionibus ludio, & cauda ſua veſtigia iniquitatis leo infernalis ingenioſè occultare novit. Si cibum & potum clam ille ſubminiſtrare, vel ſubminiſtratum auferre poteſt, (de quo mox in *ſeqq.*) clam etiam corpora alia immittere poteſt, licet modum, quo id fiat, non comprehendamus, effectum tamen ex facto, & ignoratione modi mentis noſtræ in ſpirituum actionibus imbecillitatem agnoſcamus. Repetimus ergò hic illam veteris judicii formulam: *Non liquet:* nec pudet nos in hyperphyſico modo fateri doctam ignorantiam, qualem fateri in naturalibus Scaligerum ſubtiliſſimum non puduit. Certè ſi ſpiritus è corpore partes ſolidas modo indicibili & inviſibili ſine idearum hominis commercio & ope ejicere novit, idem ſine dubio ſolida corpora modo ſimili citra ullam Sagæ ideam & adminiculum injicere noverit. Prius confirmat hiſtoria, quam Gregorius Horſtius ad D. I. Chriſtoph. Eiſenmengerum perſcripſit *in Epiſt.* quæ habetur *in Additione ad Hiſtoriam Medic. Marcelli Donati p. m. Edit. Nov. 724.* de Viri Nobilis Haller von Hallerſtein Conſulis in Hermeaſtad Tranſſylvaniæ filio, cui per incantationem in pueritia femoris os & os tibiæ ſurreptum fuit à venefica, quæ per torturam id ipſum confeſſa eſt, promiſitque reſtitutio-

Ppppp nem,

nem, ſi eidem concederetur, ut alteri cuidam illa oſſa per artem Diabolicam extraherentur, propterea quod oſſa propria deperdita jamdudum in profundum maris projecta ſint. Vixit autem prædictus Haller ad ætatem conſiſtentem, equitare, ſedereque potuit femore cum pede huc illuc depoſito.

§. 12. E modo morbos inferendi jam patet, quo modo Dæmon cum ſuis ſociis mortem quoque inferat, nempe modo tum quaſi naturali, per media naturali ratione calidum noſtrum inſitum ſenſim, vel ſubito intus deſtruentia, tum violento per externam quandam violentiam repente vitæ flammam extinguendo: quamvis neſcius non ſim, naturale in diviſione mortis in naturalem & violentam, in Phyſicis aliter accipi. Si enim homo hominem veneno, philtris, ferro, aliisque modis tollere poteſt, quidni Magi ope Dæmonum naturalia agentia paſſivis applicantium? Nec rejiciendæ tot hiſtoriæ de miſeris hominibus, quos Diabolus ſuffocavit, aut eliſa cervice ſuſtulit, aut duro alicui corpori illiſit, aut alio modo rupit, contudit, ex alto præcipitavit, avexit, postea nunquam conſpecti ſint, uti Voetius *lib. 3. Diſp. Select. p. 584.* diſſerit.

§. 13. Diffiteri tamen nolumus, (1) Lamias, ut abſurda alia, ita & morbos & mortem ſe hominibus intuliſſe, non ex rei veritate, ſed quandoque phantaſiæ propriæ deceptione, credere & ad hoc credendum ſomniorum, quæ Diabolus artificioſè immittit, claritate induci. Memorat Tannerus *Tom. 2. Diſp. 4. de Juſt. Quæſt. 2. Dub. 2. num. 42.* citante D. Mauritio *loc. cit. pag. 88. in quadam civitate ad Rhenum accidiſſe, quod & certa relatione ad Facultatem Juridicam Ingolſtadienſem delatum conſtet, ut, cùm damnatarum velut ſtrigum confeſſio publicè prælegeretur, & inter alia varia homicidia & maleficia certis ac nominatis ibidem perſonis illata referrentur, illæ ipſæ perſonæ tunc præſentes ſalvæ & incolumes falſitatem prælectæ confeſſionis redarguerint.* Confeſſionis falſitatem peperiſſe phantaſiam per inſomnia Diabolica faſcinatam ambigere nolo.

§. 14. (2.) Alia ratione Lamias egregiè falli, quando veterator, ut eſt rerum naturalium peritiſſimus, hominem ex apparatu morboſo gravi morbo correptum iri prævidet, ſagis faſcinum meditantibus ſuadet, ſi, quæ jubet, adhibeant, futurum exinde, ut homo gravi morbo corripiatur,

Digitized by Google

ripiatur, quo tamen ille, licet faſcinatrix nihil egiſſet, fuiſſet correptus. Sagæ interim ſibi perſuaſum habent, ſua opera per ſignum loco, tempore & modo à Dæmone indicto conſtitutum faſcinum fuiſſe inductum. Vide quoque Sennertum *lib. 5. Pr. Med. pag. m. 402. & 442.* Gutierrium *de Faſcino pag. 252.*

CAPUT XVII.

De Nutritionis Faſcino. Nutritionis cauſa tum efficiens, eaq; triplex, principalis, inſtrumentalis & impulſiva, tum materialis. Quomodo in his faſcinatio fiat? Alimentum Dæmon clam ſubtrahere, & clam ſubminiſtrare poteſt. Herba Scythica, Tabacum, Coca famem ſedant, ſed ad tempus non adeò longum. Faſcinata Nutritiva Facultate Augmentativa faſcinatur. Quidam ex liberis ſuis arte Pygmæos effecit. Catellos Pygmæos efficiendi ars. Homo procerioris quidem, ſed non gigantéæ quantitatis per artem fieri poteſt: Sic & Diabolico faſcino.

§. 1. Nutritionem quomodo Dæmon faſcinet, ut melius cognoſcamus, breviſſimis hoc loco recolimus *cauſam Nutritionis* efficientem, & materialem. *Efficiens* triplex eſt, principalis, inſtrumentalis & impulſiva. *Principalis* anima eſt, quæ ut omnium operationum fons eſt & origo, ita ſuis eſt ſtipata facultatibus, ex quibus nutritiva etiam eſt. *Inſtrumentalis* calor naturalis eſt, & organa corporis varia nutritioni inſervientia, quorum quædam alimentum alterando præparant, quædam excrementa ſeparant, quædam tranſmittunt, quædam ſuſcipiunt, quædam expellunt, quædam ſalubrium ſuccorum in omnem partem deferendorum ſunt viæ. *Impulſiva* appetitus eſt, cujus cauſa fermentum eſt ſui generis ventriculo inſitum, ac à reliquiis fermentatorum ciborum ſalivaque continua deglutita ſuſtentatum. *Materialis* cauſa eſt alimentum, quod mutatione conveniente in ſubſtantiam corporis converti debet.

§. 2. Jam ſi fraudulentiam, agilitatem, ſubtilitatem, potentiam & in ſpiritus ac humores corporis dominatum Dæmonis, cum permiſſionem impetravit, ex dictis recoluerimus, quomodo nutritivam hominis facultatem idem faſcinare queat, obſcurum eſſe nequit. *Principalem* e-

quidem nutritionis cauſam, animam ſcilicet, quatenus ea nutritiva facultate pollet, faſcinare Dæmon quoad actum primum nequit, quia facultates à ſuo ſubjecto adæquato dependentes immutabiles in ſe ſemper ſunt: faſcinare autem eam poteſt quoad actum ſecundum, ſeu *inſtrumentalem* cauſam, quam calorem & organa nutritioni dicata eſſe diximus, faſcinationis ludibrio exponere poteſt. *Calorem* quidem, eum debilitando vel extinguendo, cum naturalia ei adverſa occultè ingerit: item ſuccum pancreaticum, lympham, bilem, & ſalivam, quæ ſecundum recentiores ad nutritionis opus non minus veniunt, vel depravando, vel ab iſto opere removendo. *Organa* ipſa verò, eorundem intemperiem, conformationem, aut unitatem deſtruendo, modis iſtis, qui in antecedentibus ſunt propoſiti, quos, ne cramben bis coctam hic apponamus, præterimus. Proinde *nutritionem* univerſi corporis retardare, ſeu *atrophiam univerſalem* inducere poteſt, chylum ſeu auferendo, vel vitioſis humoribus conſpurcando, ſanguinemque depravando: *particularem*, impediendo ad partem ipſam ſanguinis fluxum, arteriaſque ad ipſam tendentes comprimendo. *Impulſivam*, ſeu appetitum faſcinat, ita ut vel minuatur ac tollatur, vel augeatur. *Prius* facit Dæmon commovendo ad ventriculum humores viſcidos & pingues, qui fermentum ventriculi inſitum obtundunt: *Poſterius* ſuſcitando ex ſuccis juſto acidioribus, ſi in corpore abundant, vapores, eoſque ad ventriculum convertendo. Monſtroſi appetitus varia paſſim proſtant exempla, raraque ad *Annum I. Naturæ Curioſ. Obſ. 83.* Nobiliſſ. Dn. D. Fehr, & in *Schol.* Dn. D. Sachs contulerunt, quorum cauſa inveſtigatu homini difficillima, ſpiritui autem callidiſſimo facillima, qui ſecundum notitiam, ſi præſens ſit cauſa in corpore remota, ut proxima fiat, promtè efficere novit. Ex parte *materialis cauſa* ſeu alimenti fit faſcinatoria deceptio, quando vel materia alimentaris denegatur, vel inutilis ſubminiſtratur. *Alimentaris* denegatur, vel per ejuſdem ſubtractionem, vel phantaſtici aut inutilis nutrimenti exhibitionem. *Subtrahitur* vel ex ipſis faucibus, aut ventriculo. Nobilis cujuſdam miniſter ſpiritum familiarem habens poculorum fuit heluo ſtrenuus. Certamine inter hujus Dominum & alium, de ejus in bibendo potentia oborto, ille 6. cantharos vini Hiſpanici miniſtrum ſuum evacuare & tolerare poſſe affirmavit, hic negavit. Dirimendæ litis ergò Bacchi mancipium vocatur. Adeſt ſervus, qui occaſionis

gratæ

gratæ raritatem admiratus, de palma tamen Domino ſuo conferenda, primùm dubitat: nihilominus ejusdem ſuada animatus rem fortiter aggreditur, & gutture ſuo ſuaviſſimum, ſibique rariſſimum liquorem condit, ac ſponſioni finem Domino gratum imponit. Idem tamen poſtea dixit, ſe quidem primum vini hauſtum in gutture percepiſſe, cæteros verò fuiſſe imperceptibiles, & quò tranſierint, ſe ignorare. Spiritus nimirum familiaris reliquos vini hauſtus occultè abſtulit, ut homo familiaris citra ebrietatis notam oneri iſti fuerit ferendo. Simili modo in aliis alimentum clam ſubtrahendo nutritionem fallere poteſt. In energumenis idem patrat, quo de ſuprà *Part. 4. Sect. 1. cap. 4. §. 11.* diximus.

§. 3. *Phantaſtici & inutilis nutrimenti* exempla adduximus ſuprà *Part. 4. Sect. 1. cap. 9. §. 10.* Quæ cùm ita ſint, non maciei cauſa in terram, in qua faſcinandi hominis veſtigium eſt, effoſſam, & in camino perfumationis ergò à Saga ſuſpenſam, referenda; de quo Carrichterus *Edit. ult. pag. mihi 476.* videatur. Signum ſaltem id eſt magicum, non cauſa. Neque enim per veſtigium, tranſitorio ſæpe gradu terræ impreſſum, è corpore aliquid egreditur, quod propter ſuſceptam in camino alterationem malum homini ipſi faciat commune.

§. 4. Ut autem Dæmon alimenta clam ſubtrahere, ita & clam ſubminiſtrare poteſt, ut longam homo inediam tolerare poſſe fraudulentæ ſubminiſtrationis ignaris videatur. Ita Proſper Aquitanicus *Lib. de Promiſſ. & Prædeſt. cap. 5.* referente Sennerto *lib. 3. Pr. Med. pag. m. 84.* notat, juvenem quandam Arabam, quæ Carthagine à Dæmone fuerat obſeſſa, tres ferè menſes jejunaſſe, & tandem ſumpto SS. Euchariſtiæ Sacramento liberatam fuiſſe, & retuliſſe, noctu ab ave liquorem quendam in fauces ſibi inſtillatum fuiſſe: ubi ſubjungit Sennertus: *negandum non eſt, homines à malo ſpiritu obſeſſos diu jejunium ferre poſſe, Dæmone vel clam cibum ſubminiſtrante, vel alio modo corpus ſine cibo conſervante.* Ut homo inediam perferat, licèt alimentum Dæmon occultè non ſubminiſtret, per res tamen naturales clam immiſſas id efficere poteſt. De Scythica herba hæc tradit Matthiol. *in Epiſt. nuncupator. ad Comm. Dioſcorid.* *Sytha*, inquit, *Sythicam herbam circa Boeriam creſcentem adinvenêre, guſtatu quidem prædulcem, cujus magna quidem commendatio, quòd in ore eam habentes famem ſitimq; non ſentiant. Idem præſtat apud eosdem Hippice dicta, quòd equis quoq; eundem effectum præbeat. Traduntq; his*

herbis Scythas etiam duodenos dies durare in fame & ſiti. Tabacum ſitim & famem ſedare Tabaci Scriptores annotant, quia, ut ſentit Magnenus *de Tabaco Exerc. 9. pag. m. 136.* ſpiritus animalis, qui motui inſervit, lentior fit, & fortioris compaginationis, unde & tardius difflatur & evaneſcit. Ego autem exiſtimo calori ventriculi vitali, & propter hoc ejus fermento tabacum narcotica ſua qualitate eſſe adverſum, ut ob iſtius penuriam nulla fiat in ore ventriculi ſolicitatio. Sic & Cocæ herbæ uſum ad ſitis famisque ſedationem inſervire rerum naturalium ſcriptores produnt. Hæc omnia tamen diutinam non efficiunt inediam, niſi forſan diuturnitas continua ſubminiſtratione promoveatur.

§. 5. *Augmentativam* facultatem, quæ à nutritiva pendet, quomodo faſcinare queat Dæmon, ex præcedentibus jam conſtat. Quo enim modo nutrix, ne cunctæ hominis partes alimentum accipiant, & in ſui ſubſtantiam vertant, impeditur, eodem etiam auctrix retardatur, quia augmentatio eſt amplior partis ſecundum omnes dimenſiones nutritio. Hanc quidem facultatem impediri, ut Pygmæi generentur, non autem amplificari poſſe, ut Gigantes oriantur, oſtendimus ſupra *Part. 4. Sect. 1. cap. 9. §. ult.* D. Jac. Joh. Wenceslaus Dobrzensky de Nigroponte *Obſ. ad Ann. 1. Natur. Curioſ. 79.* virum quendam egenum fuiſſe refert, qui prolem ſuam à die nativitatis ſolitus fuerit unguento quodam per ſpinam dorſi, & juncturas artuum ungere, ita ut poſtliminio exſiccata medulla ſpinali, aut induratis oſſiculis liberi non potuerint accreſcere, ſed puſilli manentes, Magnatibus oblati, & ſimul gratioſi alimoniam parenti conciliarint, uſum autem fuiſſe triplici adipe ex animalculis minimæ magnitudinis, ut ſunt glis, veſpertilio & talpa. Adipes vi ſua exſiccativa incrementum prohibuiſſe conjicit idem. Simile in caniculis etiam, ne majus capiant incrementum, effici poſſe, Bononiæ ſe non ſemel obſervaſſe ſcribit, ubi ſtatim à die qua naſcuntur catuli, ſpina dorſi & pedunculi ſæpius, ſpiritu vini inunguntur. Ex his non malè idem autor collegit, vice verſa homines proceræ etiam magnitudinis poſſe effici, ſi unguentis ex animalibus proceris & multum humidi nativi habentibus medulla ſpinalis, & juncturæ artuum inungantur, ſeque Pragæ hominem noviſſe ait ex parentibus mediocris ſtaturæ genitum, quem in juventute ſua hectica correptum amici unctionibus multam fidem dantes duorum ferè annorum ſpatio perpetuo

per

Digitized by Google

per ſpinam dorſi & coſtas unxerunt, ex quo in lentam poſtea proceritatem excreveris, ut vir factus ſpectabilis parentes ſuos ſtatura multum ſuperarit. Non tamen Gigantes ea ratione produci poſſe, inferre licet. Nec eſt, ut forſan objicias: Dato uno contrariorum, datur & alterum. Quod ſi abſolutè & univerſaliter verum eſſe exiſtimas, ſimili modo inferas: Ergò & malum tranſcendentale datur, quia bonum tranſcendentale datur: cui tamen collectioni Metaphyſicæ Doctores contradicent.

§. 6. Jam ſi mediis naturalibus augmentativæ facultatis virtutem homo artifex poteſt infirmare, eandem etiam infirmare & faſcinare poterit ſpiritus mille artifex (quem titulum impoſtor infernalis ob ſcientiam multijugam reportat) cum ſuis ſynergis Magis & Lamiis, quia non tantum plura & nobiliora ad effectum iſtum producendum media & quomodo artificiosè præparanda ac ſagarum manu applicanda ſint, novit, ſed & inſuper nutritionis opus modo jam indicato infringere poteſt.

CAPUT XVIII.

Genetricis Facultatis faſcinum tradere difficile eſt. Ligatio ligulæ eſt actio magica. Debiti conjugalis ſolutionem Dæmonem decem modis impedire poſſe oſtenditur. Hiſtoria de juvene, qui ob phantaſma interjectum ſe ſociæ jungere non potuit. Herodis Zelotypia inſana. Hiſtoria de Dæmone, qui inviſibiliter ſuccubus factus ſemen viri provocavit. Partium genitalium ablatio fit vel verè vel phantaſticè. An Dæmon ſexum mutare queat? mutationis naturalis exempla. Vera ſexus mutatio non datur, ſed apparens. Cauſa apparentiæ & erroris eſt 1. luſus naturæ, quæ vel partes viriles aliquandiu occultat, vel clitoridem longiorem producit, vel Androgynos parit. 2. error quorundam, ſtatuentium partes genitales virorum & mulierum ſolo ſitu differre.

§. 1. GEnetricis Facultatis Faſcina verborum faſcibus ultimo loco colligenda veniunt. Ea autem colligere & modos tradere laboris eſt non exigui propter nodorum in materia præſenti ubertatem & difficultatem, actionumque magicarum obſcuritatem. Tentabimus tamen,

Digitized by Google

tamen, & ſi induſtria noſtra nodi & modi erunt majores, aliis eoſdem ut ſolvant, officioſa manu commendabimus, nulliusque in ſolvendis iſtis dexteritati invidebimus.

§. 2. Diximus 1. Marem & fœminam faſcinari ita, ut congredi, debitumque ſibi conjugale reddere nequeant, idque maleficium potiſſimum novis conjugibus nodatione, vel ligatione ligulæ inferri. Quod quidem execrabile maleficium, etſi quandoque ſine expreſſa conventione & ſocietate cum Diabolo committatur, actio nihilominus eſt Diabolica, & ſupplicio capitali digna, ait Göddmannus *libr. 1. cap. 6. n. 18.* nimirum propter pactum cum autore primo initum Diabolus ingenioſus turbandi conjugii artifex ad vanæ rei obſervantiam, velut ad ſignum advolat, & malevolo ex peſſima [illegible] multiplicationem generis impedienti, & in deteſtanda actione Satanæ auxilium tacitè expetenti *gratificatur*. Propterea Magiæ implicitæ nodatores iſti fiunt rei. Effectum quidem nodationi in ſe ad hoc ineptæ tribuunt, & in ſua opinione cum formularum nodandæ ligulæ varietate, quarum referente Bodino ſunt amplius quinquaginta, cum nefandorum auſuum feliciter promotorum pluralitate. Aſt Deo occulto, ſed nunquam injuſto judicio permittente Satanas omne perficit. Sic nec ferarum compreſſio in templo copulationis tempore facta, earundemque ſub aquas immerſio; nec lini grana neogamis, templum die nuptiali ingreſſuris, admota; nec veſtimenta è panno, quo cadaver quoddam fuerat conſectum, parata; nec lintea, in qua demortuus jacuit, ad incubandū ſubſtrata; nec ſerpentum ſub limine defoſſio; nec rami quercini ad rectum angulum ſurſum incurvati in terram lotio Sponſi madidam inſitio tantam vim, quantam faſcinati ſibi ſubito, ſæpe in ſatis magna diſtantia, inferri ſentiunt, ad faſcinandum obtinent. Faciliùs tamen Sagis quoad inferendam ſterilitatem virtutis per abſurda media acquirendæ opinionem imprimere, & confirmare poteſt, quando iſta apud perſonas adhibere jubet, quæ ſua natura propter frigiditatem, ſiccitatem, & alia vitia ſunt impotentes. Suadet autem Lamiis ad ejuſmodi ſcelera pronis, ſaltem ut per officia etiam apparentia ſibi eas magis devinciat, & impietatis curſu animet.

§. 3. Dæmon autem congreſſum, & debiti cojugalis ſolutionem impedit (1.) *morbos inferendo*, v. g. *intemperiei vel frigidæ*, cum frigidos

dos humores ad organa generationis commovet, eorumque calorem debitum, ſeu teſtium fermentum deſtruit; vel *ſicca*, cum humidum balſamicum deſtruit; vel *humida*, cum humores ad nervos penis ejusque muſculos in copia commovet, quibus penis erectio impeditur. (2.) *ſpiritus* qua *vitales*, qua *animales repellendo*, & ſic languorem inferendo. (3.) *naturalia* vel *occultè adhibendo*, vel per Magos fraudulentiæ inſciis *ſuadendo*; quæ fervorem reprimunt, & ſterilitatem vi inſita inducunt. Sic me legiſſe memini, Dn. D. Langium Prof. quondam Lipſienſem obſervaſſe, teſticulos cujusdam ex nimio ſpiritus vitrioli uſu, cujus ſingulis diebus quatuor ſaltem guttulas appetitus promovendi cauſa ſumſerat, ita fuiſſe imminutos, ut ferè piſorum magnitudinem æquarint. Neglecto autem iſtius uſu, genitalia cibis benè nutrientibus ad priſtinam rediiſſe magnitudinem. Nitro ſemen extingui confirmat apud Balth. Timæum à Güldenklee *lib. 2. Caſ. Medic. 52.* hiſtoria lectu digna. (4.) *phantaſiam variis cogitationibus obruendo*, quale quid hypochondriacis etiam ſolet contingere, id quod Salmuth. *Cent. 2. Obſ. Medic. 78.* notavit. *Duos novi*, inquit, *qui ſeſe impotentes, & quidem maleficiatos imaginabantur, cùm antea in militia illa ſatis ſtrenuos ſeſe præbuiſſent, etiam cum conjugibus. Ambo verò ut melancholici, & quidem hypochondriaci à me tractati atque curati, ſe ipſos poſtmodum riſerunt. Melancholicos autem illos ex eo conjiciebam, quòd circa actum illum variis ſe cogitationum cumulis obrui quererentur. Inde enim de effectus iſtius cauſa facile conſtare poterat.* (5.) non tantùm *phantaſiam*, ſed & *viſum*, & *alios ſenſus faſcinando*, ut v. g. oculis ſociæ ſpecies falſis imaginibus deturpata appareat, & per hanc omnia comparis tela venerea ille obtundat, vir ſociam inviſam habeat, & alias amore proſequatur: ſicuti, cùm vel Venus juxta Steſichorum, vel Medea injecto pharmaco fecit, ut omnes fœminæ Lemni graviter olerent, ſicque illas mariti ſunt aſpernati, notante Delrio *lib. 3. P. 1. Q. 4. Sect. 6. p. m. 61.* Huc ſpectat exemplum ſupra *Part. 4. Sect. 1. cap. 8. §. 5.* adductum. Valazza Libuſſæ Bohemæ famula mulieres à Virorum amore per veneficium adeò avertit, ut conjuratione initâ ſuos quæque maritos, fratres, patres, filios, una nocte interfecerint, mox arce Viſſegradenſi obſeſſa Primislai Regis exercitum ad internecionem ferè ceciderint, Æn. Sylvius *Hiſt. Bohem. cap. 7.* (6.) *odium excitando* vel per phantaſticas illuſiones, quas ſupra *cap. 14.* expreſſimus

vel per calumnias, quæ tela ſunt acutiſſima maximum in tenero mulierum animo dolorem generantia, vel per naturalium pharmacorum miſanthropiam inferentium uſum. Quo Excell. Dn. D. Clauderus ſequentem Borelli *Cent. 1. Obſ. 91* hiſtoriam refert. *Cum uxor* (inquit Borellus) *Domini de M. Paſtoris Eccleſiæ de Savarat cibum quendam à ſtrige ſumpſiſſet, poſt conjugii benedictionem, ſtatim amor, quo pro marito flagrabat, in tantum odium commutatus eſt, ut nec ejus quidem præſentiam ferre poſſet. Eo verò abſente miſeram ſuam conditionem agnoſcens, in ſe jurgia vertens, valde angebatur, quod Vir tanti meriti ab ea adamari non poſſet; tandem elapſo magno temporis ſpatio, abſque ullo à Medicina pharmacis levamine à quodam Mago facilè curata fuit, adeò ut cum marito amicè vitam duxerit.* Quamvis in hoc exemplo (quod pace Viri amici dixerim) ego ſoli & immediatæ Dæmonis operationi odium adſcribere malim, quàm naturali virtuti, quia dictæ mulieris odium in præſentia ſaltem mariti flagravit, in abſentia autem remiſit, ipſaque miram affectus ſui καταστροφὴν doluit. (6) *faſcinum oblivionis inducendo*, quo Viri uxores, & contra adeò ſusque deque habent, ut videantur earum non meminiſſe, cujus exemplum dedimus ſupra *Part. 4. Sect. 1. cap. 8. §. 4.*

§. 4. (7.) *Phantaſma*, aut *aliquid aliud intermedium interponendo*, quod hiſtoria lectu digna, quam Vincentius Beluacenſis *libr. 26.* recitat, confirmatum ibimus: *Romæ*, inquit, *temporibus Heinrici III. Imp. fuit juvenis quidam locuples & nobilis, qui recens uxorem duxerat & ſodales ſuos opiparo convivio nuptiali exceperat. Exivere in campum à prandio luſuri pila. Sponſus, ludi Dux, pilam poſcit, & ne excideret annulus ſponſalitius, inſerit eum ſtatuæ Veneris areæ, quæ in proximo erat. Omnes unum petebant, ſic citò defatigatus ipſe à ludo ſeceſcit & ad ſtatuam rediens, annulum recepturus, ecce! videt digitum ſtatuæ usque ad volam manus recurvatum, & quantumvis conatus annulum recuperare, nec digitum inflectere, nec annulum valuit extrahere. Rediit ad ſodales, nec illis de ea re quicquam indicavit. Nocte intempeſtâ cum famulo ad ſtatuam revertitur, & extenſum, ut initio, digitum reperit, ſed ſine annulo, jactura diſſimulata domum ſe confert ad novam nuptam. Cumq́ torum genialem ingreſſus, ſponſæ ſe jungere vellet, ſenſit impediri ſeſe, & quiddam denſum ac nebuloſum in ſuum conjugiq́ cor-*

pus

pus volutari, ſentiebat id tactu, videre tamen nequibat. Hoc obſtaculo ab amplexu prohibebatur. Audiebat enim vocem dicentem: Mecum concumbe, quia hodie me deſponſaſti. Ego ſum Venus, cui digito annulum inſeruiſti, nec reddam. Territus ille tanto prodigio, nihil referre auſus eſt, vel potuit: inſomnem duxit noctem illam, multum ſecum deliberans. Sic factum eſt per multum tempus, ut qua hora cum ſponſa concumbere vellet, illud idem ſentiret & audiret. Erat ſanè aliàs valens & domi aptus & militiæ. Tandem uxoris querelis commonitus, rem parentibus detulit. Illi habito conſilio, Palumbo, cuidam presbytero ſuburbano rem pandunt. Is autem erat Necromanticus, & in maleficio potens. Illectus ergò promiſſis multis compoſitam epiſtolam dedit juveni dicens: Vade illa hora noctis ad compitum, ubi quatuor viæ conveniunt, & ſtans conſidera. Tranſient ibi figuræ hominum utriusq; ſexus, omnisq; ætatis & conditionis, equites & pedites, quidam læti, & quidam triſtes, quicquid audieris non loquaris, ſequetur illam turbam quidam ſtatura procerior, forma corpulentior, curru ſedens: huic tacitus epiſtolam trades legendam, ſtatimq; fiet quod poſtulas. Ille autem juvenis totum implevit, ut edoctus erat. Viditq; inter cæteros ibi mulierem in habitu meretricio, mulam inequitantem, crine ſoluto per humeros jactato, vitta aurea ſuperius conſtricto, auream virgam gerentem in manibus, qua mulam regebat, præ tenuitate veſtium penè nuda apparebat, geſtus exequens impudicos. Ultimus Dominus turbæ terribilis in juvenem oculos exacuens ab axe ſuperbo ſmaragdis & unionibus compoſito cauſas viæ ab eo exquirebat. Nihil ille contra, ſed protenſa manu epiſtolam ei porrigit, Dæmon notum ſigillum non audens contemnere, legit ſcriptum, moxq; brachiis in cœlum elevatis: Deus, inquit, omnipotens, quamdiu patieris nequitias Palumbi presbyteri: Nec mora, ſatellites ſuos à latere mittit, qui annulum extorquerent à Venere. Illa multum tergiverſata, vix tandem reddidit. Ita juvenis voti compos ſine obſtaculo potitus eſt diu ſuſpiratis amoribus. Palumbus autem, ubi Dæmonis clamorem ad DEUM audivit de ſe intellexit ſibi præſignari finem dierum. Quocirca omnibus membris ultrò citroq; truncatis, miſerabili pœna defunctus eſt, confeſſus coram populo Romano inaudita flagitia. Hæc Beluacenſis.

§. 5. (8) *Zelotypiam & rivalitatis metum cauſando*, cujus exemplum in Herode ſubminiſtrare poteſt Joſephus *lib. 15. Antiq. cap. 13.* qui

 ſequen-

ſequentia de eo refert: *Herodes, qui ſemper ardenter amavit Mariamnem conjugem, ſtatim perturbatus eſt, non ferens zelotypia ſtimulos. Ægrè tamen ſe continens, ne à recta ratione tranſverſum raperetur inſanis affectibus, ſeorſim Mariamnem percunctatus eſt, ecquid haberet cum Joſepho commercii: illa verò pernegante factum cum dejerationibus, & quicquid inſons fœmina poſſet, in defenſionem adducente, Rex paulatim aſſentiendo placari ſe ſinebat, victus amore uxorio, ut poſtremò veniam peteret, quod temerè fidem habuiſſet rumoribus, agebatq́ ei gratias pro ſervata pudicitia, ſuum viciſſim amorem commemorans, tandem, ut mos eſt amantium, prorumpentibus lachrymis ruunt in complexus mutuos, cùm tamen nondum uxori amoris ſui fidem faceret, tantoq́ magis conaretur id efficere; tum illa: Non eſt,* inquit, *amantis mandare, ſi quid humanitus accidat, uxorem innoxiam addi fati comitem. Hoc verbo Rex velut ictus præ dolore, confeſtim eam è complexu dimiſit, vociferabaturq́ capillos ſibi lacerans, tenere ſe manifeſtò conſtupratam à Joſepho conjugem: nunquam enim proditurum fuiſſe data ſibi privatim ac ſecreto mandata, niſi obſtricta mutuum fide per ſtupri conſuetudinem: atque ita parum abſuit, quin eam interficeret. Sed amore victus, licet ægrè, cohibuit ſe tamen. Veruntamen Joſephum ne in conſpectum admiſſum juſſit interimi, & Alexandram, ut malorum omnium cauſam, vinctam conjecit in cuſtodiam.*

§. 6. (9) *Semen provocando & ſubtrahendo*, cum ſuccubus ſit Dæmon modo inviſibili, quale quid cuidam contigiſſe narrat Sprengerus *Mall. Malefic. Part. 2. Quæſt. 2. cap. 1. pag. m. 403.* ſequentibus: *Eſt in civitate Confluentia pauper quidam ſic maleficiatus, quòd in præſentia uxoris omnem actum Venereum, prout viri cum mulieribus agere ſolent, etiam repetitis vicibus per ſe exercet, nec ab illis ad inſtantiam & ejulatum mulieris averti poteſt, quia uno aut tribus actibus expletis verba replicat: volumus iterum denuo inchoare, cùm tamen nulla perſona corporali viſu cernatur ei ſuccumbere, fitq́, ut poſt diutinas hujusmodi vexationes pauper ille colliſus in terram omnibus viribus deſtituitur, & dum poſt aliquarum virium recuperationem interrogatur, quomodo, & qualiter iſta ſibi contingant, & anne perſonam ſuccumbentem habuerit: Reſpondere ſolet, ſe nihil videre, ſed ita mente captivatum, ut omninò abſtinere non valeat.*

§. 7. (10) *Partium genitalium ablatione* vel vera, vel præſtigiatoria. Verè Dæmonum poteſtate genitalia quandoque auferri, inde

primò

primò colligit Sprengerus *loc. cit. Quæſt. 9. pag. m. 132.* quia majora poſſunt Dæmones, ut homines occidere, vel localiter transferre, ut patet de Hiobo & Tobiæ 7. viris occiſis. Ergò etiam poſſunt membra hominis verè & realiter auferre. Reliquas ejuſdem rationes, quæ ejuſdem ponderis non ſunt, præterimus. Diabolum ſanè, permiſſione à Deo impetrata, multa poſſe patet: ſed an, & quando Deus permittat, latet; tantò quidem profundiùs, quantò altius præſtigiarum fucus extenditur: extenditur autem modo captu humano majore. Præfecti cujusdam in diſtrictu Coburgenſi dormientis cubiculum Saga iſta, cujus mentionem ſuprà *cap. 2. §. 2.* fecimus, noctu foribus admoto unguine citrino ſponte apertis ingreditur, & unguento rubidi coloris genitalia ejus inungit: poſt inunctionem virilitas, ſive penis carni crudæ ſimilis digiti longitudine è cute velut vagina in manum Sagæ involat, quem domi ſcatula incluſum tandem Dæmonis juſſu in nomine ejusdem in lacum projecit. Præfectus eo lento morbo confectus tandem ad meliorem & æternam vitam eſt profectus. An vera, an apparens in eo fuerit partis illius ablatio, nemini facilè poteſt innoteſcere tum propter circumſtantiarum ad exactam cognitionem requiſitarum ignorantiam, tum propter præſtigiarum Diabolicarum potentiam. Faciliùs autem præſtigias in ſequenti exemplo, quod recitat Sprengerus *loc. cit. Part. 2. Quæſt. 1. cap. 7.* deprehendimus, quia partes verè ablatas Dæmon reſtituere nequit, æquè ac vitam ſemel excuſſam verè reddere neſcit: In oppido Ravensburg juvenis quidam juvenculæ adhæſit, quam relinquere volens membrum virile perdidit, præſtigioſa utique arte, ut nihil videre aut tangere præter planum corpus poſſet. Anxius inde cellare quoddam adiit, ut vinum emeret, & paululum reſidens mulieri cuidam alteri ſupervenienti cauſam triſtitiæ ſuæ aperiendo ſingula enarravit, & ita eſſe in corpore demonſtrabat. Aſtuta illa, anne aliquam ſuſpectam haberet, inquiſivit. *Hic:* utique, talem ipſam denominando, & rem geſtam narrando manifeſtavit. Et illa: Expedit, ut per violentiam aliquam, ubi benevolentia tibi non ſuffragatur, prò acquirenda ſanitate ipſam inducas. At juvenis in crepuſculo noctis viam, quam tranſire Malefica ſolebat, obſervavit, & ipſam reperiens, dum pro ſanitate corporis ſibi reddenda ſupplicaret; & illa, ſe innoxiam, nec quicquam ſcire aſſereret, ipſam invadendo, manutergium quoddam ad collum fortiter comprimendo, ſtrinxit

Digitized by Google

& dixit: Niſi mihi ſanitatem reſtitues, è manibus meis peribis. Unde illa, quia clamare non poterat, & jam facies tumefacta nigreſcebat; Sine, inquit, me liberam, & te ſanabo. Et juvenis dum nodum & ſtricturam laxaſſet, Malefica manu ipſum inter femora ſeu coxas tetigit, dicens, jam habes, quod deſideras. Et juvenis, ut poſtmodum referebat, notabiliter perſenſerat, antequam viſu aut tactu ipſum certificaſſet, membrum ſibi ex tactu duntaxat Maleficæ fuiſſe reſtitutum. Hæc ille. Vid. quoque Th. Bartholinus *Cent. 3, Hiſt. Anat. 71.*

§. 8. Quæſtio hîc ventilanda occurrit: *An Dæmon ſexum ipſum ſic faſcinare queat, ut ex maribus fiant fœminæ, & ex fœminis mares?* Affirmativam prima fronte variæ in hiſtoriarum monumentis de naturali ſexus mutatione occurrentes hiſtoriæ ſuadere videntur. Si enim per naturam ea eſt poſſibilis, Dæmon cauſis naturalibus fretus, divino permiſſu, eandem quoque efficere poterit, quia omnia naturæ ſacra, vires & operationes habet perſpectiſſimas, quomodo humores ac ſpiritus commovendi, phantaſia exaltanda, & activa paſſivis ſint applicanda, exactè tenet. Quapropter ejus inſtinctu naturam ad id, quod ſibi relicta omiſiſſet, nimirum ad ſexus mutationem impellere, & ſuſcitatis ab anima facultatibus inferioribus his ſe comitem jungere, & quantum per propriam indolem poteſt, ſuppetias ferre poteſt, quod ipſum majorem ejusdem in faſcino partibus genitalibus inferendo potentiæ probationem ſubminiſtrat.

§. 9. *Mutationis marium in fœminas* exempla occurrunt rariora, fœminarum autem in mares frequentiora habentur. Auſonius *lib. 1. Epigramm.* Beniventi puerum quendam repentè virginem factum his verſibus prodit:

Nec ſatis antiquum, quod Campano in Benevento
Unus Epheborum Virgo repentè fuit.

Tireſiam vatem Thebanum, cum coëuntes angues baculo percuſſiſſet, mutatum fuiſſe in fœminam; & poſt annos 11. cùm iterum percuſſiſſet coëuntes angues, virilem naturam recepiſſe refert, Ovidius *in Metamorphoſ.* Proinde, ut idem tradit, Jupiter & Juno contendentes, utrius ſexus major eſſet libido, hunc, qui utrumque eſſet expertus, arbitrum elegerunt. Tireſias autem pro Jove ſententiam tulit, aſſerens, fœminam plus libidinis habere.

§. 10. *Ex*

Digitized by Google

§. 10. *Ex fœminis mutari in mares* non eſſe fabuloſum ait Plinius *libr. 7. N. H. cap. 4.* & addit : *Invenimus in Annalibus, P. Licinio Craſſo, C. Caſſio Longino COSS. Caſſini puerum factum ex virgine ſub parentibus, juſſuq; Aruſpicum deportatum in inſulam deſertam. Licinius Mutianus prodidit, viſum à ſe Argis Areſcontem, cui nomen Areſcuſa fuiſſet, nupſiſſe etiam, mox barbam & virilitatem proveniſſe, uxoremq; duxiſſe. Ejusdem ſortis & Smyrnæ puerum à ſe viſum. Ipſe in Africa vidi mutatum in marem nuptiarum die, L. Coſſicium Tisdritanum.*

§. 11. Philoſtratus *lib. 1.* de Empedocle Agrigentino verba faciens inquit:

Et puer ipſe fui, nec non quandoq; puella.

Amatus Luſitanus *Cent. 2. Conſult. Cur. 39.* hanc recitat hiſtoriam & ſcribit in oppido Esguerra novem leucis à Coimbrica, nobili apud Luſitanos civitate, puellam extitiſſe nobilem, cui nomen Maria Pacchera erat, quæ cum ad ætatem perveniſſet, in qua mulieres menſtrua primùm emittere ſolent, vice menſium, priapum usque ad id tempus intus latitantem extramiſiſſe, ſicque ex fœmina maſculum factam, virilique toga inditam ac ſacra aqua reſperſam Manuel vocatum, qui ad Indos perveniens dives & clarus factus ad ſuos rediit, & uxorem duxit, at ſemper imberbis vixit. Plura ad fidem hiſtoricam facientia profert Wierus *lib. 4. cap. 24.* Delrius *l. c. D. M. cap. 22.* Marcellus Donatus *de Medic. Hiſtor. Mirab. lib. 2. cap. 2.* Franc. Torreblanca *lib. 2. Dæmonom. cap. 17.* Caſp. Schottus *Phyſ. Curioſ. lib. 1. c. 31.*

§. 12. Verùm enim verò ſexum reverà mutari fabuloſum omninò eſt: quæ autem obſervata fuit mutatio, vel ficta vel apparens ſaltem fuit. Cauſam apparentiæ & erroris dedit (1.) luſus naturæ, ſeu, ut Sperlingius *Anthropol. pag. 724.* vocat, *monſtroſa partium genitalium conformatio.* Nam 1. ut in aliis, ita & in genitalibus partibus natura quandoque ſic ludit, ut virilia intus occultet, relicta extus rima, etiam membro virili recipiendo apta. *Naſcuntur*, inquit Cardanus *de Rer. Variet. libr. 8. c. 43. p. m. 560. pueri contracto genitali membro obductaq; membrana, quaſi ſinu quodam, atq; in eo foramine anguſto, ob quod puellam exiſtimant, qui non attrectaverint. Aliis autem ſponte, ubi penis erigitur, adoleſcentiæ initio, fracta membrana penis erumpit; pluribus in conatu viri; dum cum ſponſa rem habere ſe putat, fracta membrana*

& at-

& attritu erecto pene maſculus prodit. Id eleganter confirmat hiſtoria, quam ex Alberto citat Dn. D. Sennertus *lib. 3. Pr. M. 398. In quodam*, inquit, *noſtri temporis nato teſticuli intra pellem contenti erant ſuperius, ita quod prominentia eorum repræſentabant duo labia vulvæ, & fiſſura videbatur eſſe in medio clauſa per pellem, ut habilitaretur ad coitum. Inciſione facta proſilierunt teſticuli, & virga, & poſtea duxit uxorem, ex qua plures genuit filios.* Iidem tamen naturali vel etiam violento motu protruduntur, vel congreſſus vehementia ruptis, quibus iſta incarcerabantur, vinculis ad prolapſum ſolicitantur. Motus enim naturæ peculiaris ſecundo ſeptenario in adoleſcentibus æquè ac in fœmellis obſervatur. In illis enim mutatio per primam ſeminis generationem, & inde ortam vocis mutationem, in his per menſtruorum, & ſeminis productionem ſecundum communes naturæ leges obtingit, quem per motum membranis laxatis virilium prolapſui, & hinc errori de ſexus mutatione concipiendo occaſio ſubminiſtratur. Sic puellam quandam Vitriaci ſuo tempore fuiſſe teſtatur Mich. Montanus *lib. 1. Experim. cap. 21.* apud Delrium *l. c.* nomine Mariam, quæ cùm ſaltaret violentiùs, ſubitò virilibus erumpentibus in virum mutata ſit, & ab Epiſcopo Sueſſionenſi Confirmationis Sacramento mutato nomine Germanicus vocari cœperit. Fulgoſus *lib. Exempl. cap. 6. Ebuli*, inquit, *ſub eodem Rege* (Ferdinando I.) *puella, quæ jam quatuor annos viro promiſſa Sponſa habuerat nomen, quæ nocte primùm viro tradita cum eo cubuit, ſive ex confricatione, ſive aliam ob cauſam, quæ ignota ſit, effractis membranis, quæ ut mulier videretur, efficiebant, virilia membra prodierunt: domumq́; reverſa, in judicio dotem repetivit.* Membrum autem virile ingenitum determinato tempore extra prodire poſſe, impoſſibile nemini videri debet, cùm videamus dentes in utero materno in embryone fieri non ſolùm, qui primo prodeunt, ſed & ſecundos, qui prioribus cadentibus renaſcuntur, occultari tamen, usque ad ſtatutum tempus extramiſſionis eorum, ait Marcell. Donatus *l. c. p. m. 608.*

§. 13. 2. Membrum illud muliebre Clitoris mentulam, vel penem virilem quadantenus mentitur, inde etiam nomen apud Anatomicos habet. Ejus quantitas aliquando eſt prodigioſa, colli anſerini, autore Platero obſervata, vel digiti medii aut minimi, à Riolano adnotata, adæquans magnitudinem, notante Dn. D. Rolfinckio *lib. de Part.*

Generat.

Digitized by Google

Generat. Dicat. Part. 2. c. 42. Panarolus *Pentecoſt. 4. Obſ. Med. 4.* in meretrice quadam propriis oculis vidit, clitoridem ita productam & tenſam, ut pueri duodecim annorum mentulam æmularetur. Hoc autem inſtrumento tanquam virga maritali quandoq; mulieres ſeſe mutuo fricare, & ſubire teſtatur Riolanus *Anatom. cap. 37.* & ait, ejus rei exempla peti poſſe ex *libr. 3. Peregrinationis Leonis Africani*, & apud Juriſconſultum *Paponem lib. 22. Tit. 7. Arreſt. 2. & Martialem in Tribadum hiſtoria Epigramm. 9. libr. 1.* Plempius *libr. 2. Fund. Med. Sect. 5. cap. 9.* Antverpiæ quandam fuiſſe narrat, quæ tali mentula ſeu nympha prædita fuerat, ut non ſolùm in lupanari multas exerceret meretrices, ſed etiam alibi non paucas virgines vitiaret. 3. Androgyni dantur utriusque ſexus genitalibus inſtructi, in quibus prima ætate non apparent viriles partes, ſed ſolum fœmininæ; temporis verò progreſſu viriles conſpiciuntur, muliebres verò abſconduntur; aut maſculi ii ſunt, ſed virilia membra ita habent retracta, ut videantur eſſe fœminæ; ſucceſſu verò temporis incipiunt apparere mares.

§. 14. (2.) Errorem iſtum confirmavit erronea quorundam de partibus genitalibus opinio, ſtatuentium, partes genitales virorum & mulierum ſolo ſitu differre, propterea facilè eſſe naturæ ſexum transformare. A qua ſententia nec Galenus ipſe *lib. 14. de Uſu Part. cap. 6.* nec Theophilus Piccolhominius, & alii immunes fuerunt. At ſolidis rationibus ſeculo hoc ultimo, Anatomica cognitione prioribus longè illuſtriori, profectionis Magiſtri demonſtrarunt, partes genitales utriusque ſexus, non ſolo ſitu; ſed & compoſitione, & officio differre, imò ſpecie, at incompletè. *Specie differre* ait Kyperus *Anthropol. pag. 155.* quia inſtrumentorum eſſentia in officio conſiſtit: at mulierum partes genitales obtinent aliud officium: *incompletè* dicitur, quia officium partium genitalium muliebrium ſubordinatur officio partium genitalium virilium ad completam actionem ſpecificam, nempe generationem hominis.

§. 15. Ex his jam, Viros in fœminas, & fœminas in Viros verè & realiter neutiquam mutari poſſe, conſtat, quia talis eſt ſpecie differentium partium diſpoſitio, ut quia ſpecifica eſt & ingenita, natura ipſa ſponte ſua eam nunquam deponat. Confer Caſp. à Reies *Elyſ. Camp. Quæſt. 57.* ubi fusè hanc quæſtionem tractat: An ſexus mutatio

Rrrrr maſculi

maſculi in fœminam, aut è contra, tam in homine, quàm in cæteris animalibus poſſibilis ſit? Neque ulla habemus exempla virorum in fœminas mutatorum, niſi quæ Poetæ Ovidius & Auſonius afferunt, quibus, ut & Pictoribus, quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas, Auguſtinus quæ adducit, ut Hiſtoricus, non ut Phyſicus narrat. Dicit enim *loc. cit.* ipſe: *Cætera hujusmodi, quæ in eorum libris non fabuloſis, ſed hiſtoricis, ſeu vera ſeu falſa ſint, non inferunt hominibus perniciem, ſed ſtuporem.* Ut autem natura, ita & Dæmon non niſi apparenter ſexum mutare poteſt: quia non plus per naturam, quàm in ejus poteſtate eſt, efficere valet.

CAPUT XIX.

Faſcinum abortus Dæmon internè & externè infert. Abortum promoventia vera & abſurda. Faſcinum difficultatis partus. Faſcina generationis læſæ. Quomodo Dæmon monſtrorum productionem promoveat; fœtus Diabolicos producat? hujus exempla. verum hominem, licet cum homine verè congrediatur, generare nequit. Diabolum prolem nec ex ſe, nec mediante alterius ſemine producere poſſe probatur. Wierus Thomam malè refutat. Quid de exemplis, quibus ex Dæmonis incubi cum mulieribus commixtione homines fuiſſe productos probatur, ſentiendum? Dæmones cum Viris & fœminis verè commiſcentur. Probatur hoc ex Auguſtino, quem Wierus malè in eo reprehendit. Datur etiam commixtio phantaſtica, quæ per ſomnia fit.

§. 1. F*Aſcinum Abortus*, ut fœminæ juſtò citiùs pariant, legitimumque pariendi tempus anticipent, cauſarum & internarum & externarum ope Dæmon poteſt inferre. Quantum enim ejus in humores & ſpiritus, cùm permiſſionem à Deo habet, ſit dominium, ex antecedentibus innoteſcit. Proinde *internè* ſub eodem permiſſionis ſidere varii generis morbos, ut ſupra id demonſtravimus, inferre, ſanguinem & humores uberiùs ad uterum commovere, ejusque, ut & infantis ſuffocationis periculum effugere annitentis, expultricem facultatem ſtimulare, vincula, quibus fœtus alligatur, mollificare, laxare, & ſolvere, aut ſuccos ad uterum transmittendos, ut embryo iis privetur, abſtrahere

here poteſt. *Externè* quoque ipſe, quæ occulta quadam vi fœtus ejectionem moliuntur, occultè, nemine id faſcinatis ſenſibus percipiente admovere novit. Iſtius enim generis plurima in natura occurrunt: Ut pennæ aquilæ vel aliæ pedibus gravidæ ſuppoſitæ partum accelerando abortum cauſari dicuntur. Semen dracunculi olfactu gravidis nocere affirmatur. Mulierem quandam camphoræ pyxidi inſidentem abortiiſſe refert Borellus *Cent. 2. Obſ. 98.* Menſtruum mulieris ſanguinem qualitate peccantem occulta quadam vi prægnantibus infeſtum eſſe adeò, ut, ſi alia gravida iſtum ſupergrediatur, aut illo circumlinatur, abortiat, tradit Rodericus à Caſtro *de Morb. Mul. Part. 1. libr. 2. cap. 10.* Ne mira tangam, quæ de radice cyclaminis, de Serpentibus, de Fibro, de Vipera Amphisbæna, quamvis mortuis, produnt rerum naturalium Secretarii. Iſta autem & plura alia, ut & modum occultiſſimè applicandi ſagaciſſimus ſpiritus novit, interea verò arcana & ſacra ſua nemini revelat: quæ verò ſuæ ſocietatis membris è genere humano collectis indicat, ſuperſtitioſa pleraque ſunt & abſurda, quæ commendat & ſuadet: inventis autem & ſublatis iiſdem Dæmonis ἐνέργεια ceſſat, ſubtrahit autem influxum, ut inſitæ rebus abſurdis virtutis opinionem in utentibus, & magico erroris ac impietatis ſenſu faſcinatis confirmet.

§. 2. Abſurda ſunt & vana media iſta, v. g. halitus oris, tactus, carmina &c. quæ de ſe tantas in utero prægnantis turbas excitare nequeunt, ut abortionis periculum præſens inde oriatur. Signa ſaltem ſunt & Sacramenta, in quorum uſu obedientiæ ſibi gratæ teſtimonia Cacodæmon legit: propterea poſitis vel ablatis illis ipſe ſponte operatur vel operari ceſſat. Magicum maleficii inſtrumentum malefici illius apud Niderium, quo abortum ſepties mulieri cuidam procuravit, ex ejus cōfeſſione ſerpens fuit ſubter oſtii domus limen poſitus, quo perquiſito & pulvere tantum, aliquibusque veſtigiis ſerpentis ob temporis diuturnitatem inventis igneque concrematis eodem anno fœcunditas fuit reſtituta. Hujus autem ad inducendum abortionis periculum abſurditatem nos ſupra *Part. 5. cap. 3. §. 42.* deteximus. Imò abſolutè loquendo Dæmon data à Deo permiſſione, citra cauſarum naturalium adminiculum, ut corpora naturalia alia, ita & embryonem loco ſuo movere

Digitized by Google

poteſt. Uteri tamen expultricem ſine auxiliatrice naturæ manu ſtimulare neſcit. Proinde &

§. 3. *Faſcinum difficultatis partus* poteſt inferre, virtute propria in loco fœtum ſervare, vias occluſas tenere, embryonem ad vitioſum ſitum diſponere, & vaſis umbilicalibus mirè implicare. Naturalium tamen cauſarum ope, ut eundem Dæmon conſequatur finem, hic quoque uti, humores ſpiritusque agitare, ac morbis varii generis, tam fœtum, quam uterum afficere poteſt. Sed & hic abſurda ſuis ad faſcinum parturientibus inferendum ſuadet, idemque mediis iſtis Sagæ ſe verè inferre credunt, cùm tamen Cacodæmon interea ſolus omne punctum occultè abſolvat.

§. 4. *Faſcina Generationis læſæ* plura dantur, quatenus nimirum fœminæ *pariunt id, quod non parere debent*, & *vel* monſtra, *vel* fœtus diabolicos, *vel* corpora aliena, *vel* fœtus mortuos in lucem edunt. Quo verò modo faſcina, hæc peſſimus generationis humanæ violator Dæmon, & hujus ope Magi inferant, ea ipſa, quæ *Part. 4. Sect. 1. cap. 10. §. 7.* & *ſeqq.* adduximus, nonnihil inſinuant.

§. 5. *Monſtrorum* productionem Dæmon, ut diximus, promovere poteſt, phantaſiæ matris, &, mediante hac, formatrici facultati horriferas ſpecies objiciendo, ad cujus ideam formatrix in ſubjectum agit, eidemque formam à nativa immane quantum diſcrepantem, i.e. horridam & turpem imprimit. Mediantibus cauſis naturalibus eundem effectum permiſſione impetrata virtute ſua promovet, ſeminis partes divellendo, ſemen ipſum minuendo, (augere pro majori corporis mole neſcit) indebitè in utero collocando, humiditates ad uterum, ut fluxile nimis ſemen fiat, commovendo, uterum comprimendo, alimentum vel corrumpendo, vel ſubtrahendo; unde admirandæ varietatis & turpitudinis monſtra Dæmonem etiam producere poſſe, ex his & præcedentibus intelligere in proclivi eſt. Nec monſtra tantùm, ſed &

§. 6. *Fœtus Diabolicos* producit, quando, ut ſupra etiam diximus, in congreſſu cum Lamia ſemen, ut ad uterum prurientem confluat, per libidinis œſtrum ſolicitat, & latentem in eo virtutem formatricem ſuſcitat, ut hinc mola generetur, quam & ipſe ſubit, atque formatrici, molæ partes variè collocando, ad producendas miras Diabolicæ deformitatis ſpecies occaſionem ſubminiſtrat. Exemplum præter id, quod *loc. cit. §. 9.* nos

§. 9. nos attulimus, hoc loco aliud ex Boethio *lib. 8. Hiſt. Scot.* quod ex eo etiam Cardanus *libr. 16. de Rer. Variet. cap. 93.* recitat, adducemus: *In Marrea regione, uti ex his, qui rem hanc conſpexerunt, accepimus, nuper puella nobilis formoſaq; averſata conjugium, inventa eſt prægnans. Parentes cùm ſtupratorem quærerent, faſſa eſt puella, nocte dieq; ſecum formoſiſſimum cubare adoleſcentem, quem unde veniret, non ſciret. Illi tametſi parum fidei reſponſo adhiberent, tertio die, indice ancilla, cognoſcentes, illum adeſſe, cum tædis ac facibus ſubitò ingrediuntur reſeratis foribus; horrendumq; monſtrum, & ſupra humanam fidem terribile in complexibus filiæ conſpicantur. Accurrerunt ocyùs vicini ad fœdum ſpectaculum; atque inter illos Sacerdos probatæ vitæ, nec ſacræ paginæ ignarus. Evangelium Beati Joannis cùm recitaret, eoq; perveniſſet* (verbum caro factum eſt) *Dæmon aſportans cubiculi tectum, incenſa ſupellectile, ſtridore emiſſo horribili abiit. Fœmina poſt triduum peperit monſtrum undequaq; aſpectu fœdum, & quale unquam in Scotia viſum non eſt; quod obſtetrices, ne in dedecus familiæ ſervatum eſſet, exſtructa pyra exuſſerunt.*

§. 7. Aliud non minus horrendum Diabolici fœtûs exemplum recitat Dn. Rauppius *Biblioth. Portat. Practic. Loc. 4. pag. 454. Anno 1565. in pago* Schmitz *ſub ditione Illuſtris Domini Vratiſlai à* Berſtein *mulier Satanicum enixa eſt fœtum, qui capite pedibusq; carens in pectore prope ſiniſtrum humerum oris rictum aperuit, in ſiniſtro aurem exeruit, loco digitorum acetabula habuit inſtar ranæ vel bufonis, totum corpus epatis colorem retulit, & liquaminis inſtar, vel coagulati gari intremuit; cùm ab obſtetrice ſolio vel urnæ impoſitus lavaretur, terrificum edidit clamorem. A multis ante templum Diabolicum hoc monſtrum conſpectum fuit, & in peculiari loco cœmeterii, ubi infantuli, qui baptiſmi exortes obierunt, ſepeliri ſolent, terra defoſſum. Verùm mater indeſinentibus inſtitit precibus, ut horrendus iſte partus rurſus effoſſus, & in cineres redactus rurſus tolleretur, ut nec ulla de eo reliquiæ ſupereſſent. Confeſſa quoque eſt, Diabolum mariti ejus forma aſſumpta frequenter ſecum rem habuiſſe. Quare Satanæ ſuum reddi, ſibiq; gravibus terroribus à Satana injectis agitatæ cuſtodes & fidos, pioſq; amicos addi enixè petiit. Tandem ergò ex Illuſtris Domini Uratiſlai mandato fœdus ille partus effoſſus, rotæq; impoſitus, & carnifici extra pagum comburendus eſt traditus. Abſumta ingenti lignorum ſtrue maſſa tamen iſta Satanica abſumi non potuit, quin etiam*

Digitized by Google

faſcia, quibus involuta erat, madida uſque, quamvis in ignem conjecta rapidiſſimum, fuerunt, donec eam carnifex in minutulas diſſectam partes magna cum difficultate die Veneris poſt Feſtum Aſcenſionis Chriſti cremavit.

§. 8. Verum autem hominem, licèt cum homine verè congrediatur, Cacodæmon generare nequit. *Verum hominem* dico: quia à mare & fœmina, ut cauſis ſociis, quæ in generatione ſtant pro una, hominis fit productio. At toto genere, totaque natura Dæmon & homo ob eſſentiæ & propterea influxus tota natura differentis diverſitatem pro una ſtare nequeunt. Præſtigiatoria verò arte apparentem hominem in utero formare, & ut in lucem edatur incarnatus ſpiritus, procurare poteſt. *Verus congreſſus* opponitur hîc congreſſui phantaſtico eorum, qui ſopore nonnunquam alto oppreſſi, & per ſomnia apprimè deluſi cum Dæmone Venereos actus ſe exercere putant; ſopore verò emerſi revera ſe exercuiſſe firmiſſimè ſibi perſuaſum habent. Ille ipſe tamen congreſſus, quem cum Dæmonibus incubis vel ſuccubis Magici ſodalitii membra realiter abſolvunt, ſi accuratè loqui velimus, verus non eſt, quia Dæmon ſpiritus eſt, & de ſe corpore caret: propterea ad actionem corpoream vel corpus accommodatò aliunde fraudulenter trahit, vel quoddam corpus præſtigiatoriè mentitur.

§. 9. Ex dictis jam quæſtionum harum reſolutio patet. 1. *An Diaboli liberos producant?* 2. *An Diaboli verè cum Sagis congrediantur?* Quoad *priorem:* duo ſunt productionis modi, creatio & generatio. Neutrum poteſt Dæmon efficere. *Non* poteſt *creare*, quia hoc eſt Dei proprium: *non generare*, quia hoc eſt opus φυσικώτατον ſecundum Ariſtotelem *2. de Anim. t. 34.* At Dæmon φύσιν caret. Huc trahimus verba Cyrilli *c. Anthropomorph. lib. 1. cap. 17.* quæ citat Voetius *Tom. I. Diſp. p. 938.* *Stultum eſt exiſtimare, Dæmones incorporeos corporis munia exequi poſſe, quodq; à natura ſua alienum eſt, efficere. Neque enim quicquam eorum, quæ in rerum natura exiſtunt, aliquid præter ſuam naturam præſtare poteſt; ſed unumquodque, ut factum eſt, ita manet, ſuum cuique munus præſcribente Deo. Ipſe enim eſt author ac Dominus omnium ortus, cujus nutu atque arbitrio, unumquodque eorum quæ ſunt, eſt id, quod eſt.*

§. 10. Idem inſuper inde conſtat, quia 1. ratio formalis generantis

rantis conſiſtit in propriæ eſſentiæ communicatione. 2. generatum, qua tale, ſuum eſſe à generante ſui ordinis trahit : neque enim in æternum poſſibile eſt, ut hujus ſpeciei (corporis) ſubſtantia ab alterius ſpeciei vel generis ſubſtantia proveniat, ſive derivetur & propagetur. 3. corporeæ ſubſtantiæ generatio fit mediante ſemine tanquam proximo generationis medio ; quæ omnia omnium doctiſſimè Excell. Dn. D. Leichnerus in ſuis *de Generatione Exercitat.* propoſuit. Jam verò 1. Diaboli eſſentia propria eſt ſpiritualis. Itaque ſi vel maximè eſſentiam propriam communicaret, incorpoream, non corpoream ſubſtantiam communicaret. 2. Dæmon & homo diverſiſſimi ſunt ordinis. Spiritus eſt ſenſus expers, incorporeus, immortalis: homo verò ſenſus particeps, corporeus, mortalis; adeòque naturas habent incompatibiles, & maximè diſcrepantes, à quibus abſolutum & perfectum quid progigni nequit, 3. Spiritus ſemine corporeo, ex quo ſubſtantia corporea oriatur, vel cum quo ſaltem virtus aliqua diffundi queat, caret.

§. 11. Alia ingrediuntur via Toſtatus *Quæſt. 6. in cap. 6. Geneſ.* Delrius *lib. 2. D. M. Quæſt. 15.* Schottus *Phyſ. Curioſ. lib. 1. cap. 22. Concluſ. 1.* qui tamen mox *Concluſ. 2.* ſententiam mutat. Statuunt autem, Dæmonem mediante alterius ſemine generare poſſe prolem, quando nimirum ſemen aliunde acceptum v. g. in ea, quæ ſomnianti viro contigit, illuſione, defert, & qua eſt agilitate, & rerum naturalium peritia, calorem prolificum in ſemine, quantumvis ille ſubtilis ac aereus ſit, ac facilè diſſipabilis, conſervat, & illud denique, quo momento mulier ad concipiendum optimè diſpoſita (quod eum non latet) matrici infundit, vel naturali vi attrahendum exhibet, ſeminique muliebri commiſcet. Ita ſecundum Delrium Dæmon inſtrumentum fit generationis ſobolis applicando naturalia agentia paſſivis, ut pater ſit is, ex cujus ſemine gignitur ille homo; mater verò illa, quæ illud excepit, & poſitis ponendis, ac collatis ex ſua parte, quæ juxta naturæ leges conferenda ſunt, concepit, geſtavit, peperit,

§. 12. At neque hæc benè cohærent, neque ad veritatis portum deducunt curioſum. Siquidem *generatio* ſumpta non *in ſenſu materiali*, vel *collectivè* pro toto opere, ſed in *ſenſu formali* & diſtincto, quatenus eſt actus generantis, ſeſe propagantis & multiplicantis, fit ἐν τῷ νῦν *in momento* ſive inſtanti, ejusque terminus, qui eſt ſubſtantia corporea,

non

non per partes graduales, vel quantitatis acquiritur, ſed eſſentia neceſſariò tota vel adeſt, vel abeſt. Illud autem ſymbolum, quod ratione eſſentiæ generandæ prolis, ope Dæmonis pater conferre dicitur, non ἐν τῷ νῦν ad uterum Dæmon deferre poteſt. Breviſſimum licèt temporis ſpatium ſit, non tamen momentaneum eſt. Non eſt diviſim & partialiter concipiendum ſymbolum, quod utrumque generans in fœcundo proſeminationis actu conferunt. Mas & fœmina ibi in reſpectu benedictionis ad multiplicationem conceſſæ unum ſunt, non quidem in individuo, ſed unitate ſpecifica. In ſe ſpectatæ perſonæ generantes individua duo ſunt, atque ita cauſæ partiales; neceſſario tamen ſocientur, & ſecundum divinam ordinationem fiunt una caro, ut non ſolus mas, nec ſola fœmina, ſed uterque parens generet; in reſpectu autem ad effectum producendum totam animam & mas & fœmina producat. Sic copula parentum arctiſſima & principiorum generationis conjunctio immediata requiritur. Aſt copula & conjunctio talis in ficto illo generationis negotio exulat.

§. 13. Sed ſi vel maximè furtivus ille applicandi modus admittatur, & ſolam virtutem πλαστικὴν à patre cum ſemine communicari ponatur, (licet virtutem ſeu qualitatem illam ſpecificam ſolam ſine ipſius vitæ principio, à quo neceſſariò in conſervari dependet, communicari poſſe nunquam conceſſero) ea tamen ob intervenientem morulam etiam exiguam extra naturalia receptacula rapta cum calore facilè in auras abit, & diſſipatur: imò & Sagæ id, quod incubi in uterum immittunt, ſive ſemen ſit furto ablatum, ſive aliud quid, frigidum eſſe, unanimi ore ſemper confeſſæ ſunt, teſtibus rerum magicarum ſcriptoribus. Atque ex his dictis etiam conceptionis, generationis & partus virginum, quem ex ſemine virili per Dæmonem inſenſibiliter injectum fieri poſſe nonnulli fingunt, impoſſibilitas & abſurditas patet, modusque iſte, ut aſylum omnium impuritatum & adulteriorum meritò damnatur.

§. 14. Wierus *lib. 3. cap. 21.* notat, temperiem ſeminis extra propria conceptacula qualicunque tranſlatione corrumpi, propterea quod ſpiritus & calor ille cordis, totiusque corporis nec adſit, nec quantitate & qualitate juſta ſit in eo temperatus. Malè autem Thomam refutat, ut nugantem, temperiem ſeminis à Dæmone conſervari poſſe, tum propter motûs celeritatem, tum propter fomentorum, quibus illa defenditur,

tur, applicationem. *Si enim,* inquit, *hoc fieri poſſet, quàm fœcunda monſtrorũ mater tam longo tempore extitiſſet humanum genus ſemine ex feris vel beſtiis permutato translatoq́ʒ ab incubo Dæmone & mulieris ſinui infuſo? En horribilem conſequentiam!* Verùm ego ſimili modo inferam: Si hoc fieri poteſt, h. e. ſi Dæmon homines interficere, libidinibus eos immergere, ad idololatriam flectere, deſideriis illicitis implicare, phantaſiam & voluntatem ſeducere, & plura alia poteſt, quod nec Wierus negabit, univerſum genus humanum dudum internecioni eſſet traditum, mundus hic totus ſaltem eſſet theatrum Dæmonibus incarnatis plenum. Quæ illatio illi ſimilis formæ eſt, antecedente vero, conſequente nihilominus falſo & horribili. Malè nimirum à negatione actus ad negationem potentiæ concluditur. Non tam ad Dæmonis voluntatem & potentiam, quàm Dei permiſſionem hic, & in omnium Dæmonum actionibus eſt reſpiciendum. Ejus potentia fundatur in donis naturalibus, quæ ſemper poſſidet, ſed potentiæ exercitium ſive actus ſola Dei permiſſione nititur, qua negata negatur etiam actus. Wiero in memoriam revocamus illud ſuum, quod tradit *lib. 1. cap. 24.* §. *1.* *Non indulget ei,* (Dæmoni Deus) *connivetq́ʒ ad omnia: nec infinitam, nulliuve aſtrictam limitibus licentiam concedit, alioqui uno momento à Diabolo enecti interiremus omnes: ſed metas conſtituit, quousq́ʒ illius actiones tolerare velit &c.* Per noſtrum aſſertum, quod *§. 12.* dedimus, veriùs cadit illa Thomæ exceptio. Multis quidem contradictionum oneribus iſtud meum & aliorum aſſertum premi novi, ſed, quod ex ipſa animi mente dico, opprimi, ſeu immotis argumentis omni exceptione gravioribus refutari, ego nondum vidi, id quod tamen ſalva doctiſſimorum virorum, qui contrarium ſentiunt, autoritate hîc dixero.

§. 15. Varia producuntur in medium exempla, quibus ex Dæmonis incubi cum mulieribus commixtione homines fuiſſe ortos oſtenditur. *Vetuſtas* (inquit Delrius, & ex eo Schottus) *obtrudit ſuos Semideos, Hercules, Sarpedones, Æneas, Servios Tullos; Anglia Merlinum; Pannonia Hunnos ex Alrunis ſtrigibus Gothicis & Faunis natos.* Chieza *cap. 27. Part. 2. Hiſt. Peruv.* ſcribit in Hiſpaniola ſolitum Corcoton Dæmonem miſceri mulieribus, & ex eo natos, bicornes eſſe. Clivenſium quoque ſtemma huc retulit Helinandus apud Vincentium Belluac. *lib. 3. cap. 27.* Xacam ſuum Japones talem eſſe volunt. Subjungit Delrius: *Sunt qui*

Lutherum in hanc claſſem retulerunt; & in margine Fontainum Gallum *in Hiſtor. Sacr. de Statu Religion.* citat. Schottus veritatis amore meliorum ſine dubio conſcius verba iſta omiſit. Fontaino verò & Pontificiis reliquis, qui à Patre mendacii impraegnati ejusdem faciei & ſpeciei turpiſſimum foetum impudico ore ediderunt, graviter ex partu laborantibus veritatis pharmaco praeprimis ſuccurrunt D. Joh. Müllerus *in Luther. defenſ.* & *in defenſion. Lutheri defenſ. cap. 1.* Dn. Michael. Freudius *Quaeſt. 79.* & Wierus *de Praeſtig. lib. 3. cap. 23.* Pharmacum jam olim praeparavit graviſſimus Hiſtoricus Sleidanus , qui Lutherum in Comitatu Mansfeldenſi Ann. 1483. d. 10. Novembr. ex parentibus honeſtis & piis, Patre Johanne, & Matre Margaretha natum eſſe ſcripſit.

§. 16. Exempla priora quod concernit, iſta omnia nobis quoque ſunt ſuſpecta, & quod negativae ſententiae patronis placet, nos quoque ſtatuimus. aut omnia iſta tanquam ficta rejicienda eſſe, aut illos , quos dicunt, genitos, ex Diabolo non fuiſſe , ſed Daemones humana ſpecie: aut dicendum, foeminas cum Daemone verè aut imaginariè congreſſas, & poſtea per eum ita affectas, tanquam utero geſtantes, & tempore partus foetum aliunde ſuppoſitum. Voetio autem ἄλυτον & inexplicabile videtur, quomodo in illis caſibus ita decipi potuerint foeminae parientes cum obſtetricibus aliisque, ſi quae adfuerint. *Nihil ergò reſtat*, ait, *quàm ut conceſſo coitu de conceptione & generatione hominis ex Daemone ſuccubo aut incubo doctam ignorantiam profiteamur.* Verùm ſi quis varia praeſtigiarum ſpecimina, quae cauculator ſtygius paſſim edidit, recoluerit, & praeſentium oculos manusque curioſas ita faſcinari poſſe adverterit, ut ablationem & ſuppoſitionem minimè percipiant , iſtud non erit ei incredibile. Pharao ejusque aulici ad Magorum actiones novas & miras aequè ac ad Moſis miracula maximè ſine dubio fuerunt attenti : apparentem tamen baculorum in ſerpentes transmutationem , ſive ſerpentum aliunde allatorum loco baculorum ſubſtitutionem fraudulentam non viderunt. Multi multa faſcinatis manibus tetigerunt, quae tamen apparentes talia fuiſſe ſublato praeſtigiarum fuco adverterunt.

§. 17. Quoad *poſteriorem*: Daemones cum Viris & foeminis verè commiſceri poſſe, ſeu dari Daemones *incubos*, qui ſub ſpecie virili incubant foeminis, & *ſuccubos*, qui ſub forma foeminae ſubcubantes viris muliebria patiuntur, negant Wierus, Lercheimerus, Biermannus, Godelmannus,

nus, & alii, quòd congreſſus Venereus actio ſit naturalis, quæ non, niſi inter eos, detur, qui naturalem & mutuam habent compatibilitatem, qualis inter ſpiritum & corpus humanum non intercedat. Sed Dn. Freudius *Quaſt. 73.* optimè reſpondet, diſtinguendo inter uſum & abuſum. Res quidem eſt phyſica, ut ejus *uſus* phyſicè etiam deberet tractari, videlicet convenienter juxta mutua compatibilia à natura ordinata, h. e. ut homo cum homine, mas & fœmina commiſcerentur ad generis humani propagationem: ſed Diabolus abuſum hîc introducit, ut præter naturalem ordinem ſe commiſceat, non generis humani propagandi gratia, ſed ut illud Deo magis magisque exoſum reddat: hinc cum utroque ſexu ſe commiſcet, & modò incubi, modò ſuccubi vices ſuſtinet. Eandem rem præter viros graviſſimos tam Theologos, Medicos & Philoſophos, quàm JCtos confirmant acta Judicum quotidiana eorum, qui non ſuperfunctoriè, ſed ſagaciter in omnes Sagarum & complicum confeſſiones & actiones inquirunt; ut rei per experientiam clariſſimæ jam contradicere temerarium ſit. Auguſtinus quoque *lib. 15. de C. D. c. 23.* idem tradit & ſcribit: *Quoniam creberrima fama eſt, multiq; ſeſe eſſe expertos, vel ab iis, qui experti eſſent, & de quorum fide dubitandum non eſt, audiſſe confirmant, Sylvanos & Inuos, quos vulgò incubos vocant, improbos ſæpe exſtitiſſe mulieribus, & earum appetiſſe & peregiſſe concubitum: & quosdam Dæmones, quos Galli Duſios nuncupant, hanc aſſiduè immunditiem & tentare & efficere, plures taleſq; aſſeverant, ut hoc negare impudentia eſſe videatur.*

§. 18. Wierus *lib. 3. cap. 27.* ut Auguſtini ſententiam reddat dubiam, in varia ſe torquet, & multa veluti confuſus, ac propter viri autoritatem pudore ſuffuſus comminiſcitur. *Non hic*, inquit, *temerè aliquid audeo definire, utrum aliqui ſpiritus elemento aereo corporati (nam hoc elementum etiam cum agitatur flabello ſenſu corporis tactuq; ſentitur) poſſunt etiam pati hanc libidinem, ut quo modo poſſunt, ſentientibus fœminis miſceantur.* Aſt non Dæmones libidinem ſentiunt, ſed ſimulant, ut nefando ſceleri graviùs homines immerſi eidem adſueſcant. Sentiunt autem Dæmones immunditiam, voce illa in ſenſu non proprio ſumta, ſed latè & impropriè pro advertere. Advertunt & efficiunt immunditam non in ſe, ſed in alio. Plura jamjam dabimus. Pergit: *Hæc parum, aut nihil facere contra nos intelliget is, qui cum noſtris ra-*

 tionibus

Digitized by Google

tionibus ſupra adductis exactiùs ſingula diſcuſſeris expenderiſq;. Quænam illæ? *Concubitum,* ait, *lib. 1. cap. 24. exercere, eoq; generare nequit Dæmon. Deſunt enim ei organa & materia, illis animalibus ſolùm ab initio mandata, quæ carnem, ſanguinem, ſpiritum & oſſa, quibus carent Dæmones, habent.* Hæc ſolidè probant, ex ſe & de ſe Dæmones non generare; id quod omnes admittunt: at per hoc nondum evincitur, Dæmonem congreſſum non poſſe mentiri. *Quæ inſuper,* ait, *rumore acceperit ille, duntaxat recenſet, nec certi aliquid ſtatuere audet.* Imò certi aliquid ſtatuit, quando hoc, incubos peregiſſe concubitum, negare, impudentiæ eſſe dixit. Quæ verba, ſi dubius fuiſſet, tutiùs omiſiſſet: ad hoc autem, ut credat, inducitur famæ crebritate & experientiæ pluralitate. At rumores fama tenace pervagatos voces publicas, non hominum, ſed oraculi, quidam nuncupant; ut rectè hîc applicari queat illud Ciceronis *lib. 2. ad Heren. cap. 8.* Fama temerè non naſcitur, quin ſubſit aliquid. *Et ſi demus,* inquit Wierus, *ſpiritus aliquos elemento aereo corporatos eſſe; minimè tamen hinc ſequetur, ab aereo corpore cum eo, quod contemperata quatuor elementorum permixtione conſiſtit, naturalem, vel ſimilem ei, qui inter paria, terrena magis contemperatione imbuta contingit corpora, exerceri congreſſum. Aerem tales ſpiritus adferunt, aerem agitant, aerem verberant. In ejuſmodi actu præter alia commoda organa requiritur caro & ſanguis, quibus ſpiritus carent. Reliqua itaque erunt ludibria à Dæmone objecta, confirmataq; vitioſa mulieris dementata phantaſia. Quare præponderet hic ratio, & veritatis robur.* Verùm 1. qui Satanæ præſtigias agnoſcit, non oculorum ſeu viſus tantùm, ſed & reliquorum ſenſuum, adeoque & tactus fidem egregiè à veteratore falli poſſe, admittet. Faſcinati enim quandoque præſtrictu oculorum, manuumque & totius corporis ſenſu putant, ſe verum corpus videre, & tactu ſentire, quod tamen non eſt. 2. Dæmon non ſolum aerem in phantaſma poteſt compingere, ſed & corpora ſolida ei artificioſè immiſcere, ut ſupra oſtendimus, & ſic compacta corpora pro lubitu movere ac calefacere, ac proinde ſexum, quem natura non habet, mentiri, & quidem viris ſpecie fœminina ſe ſubſternere, fœminis autem ſpecie virili incubare, & his ſemen ſeu verum, ſeu falſum, ſeu liquorem quendam ſeminis formam referentem infundere. 3. Defunctorum etiam corpora Dæmon aſſumit, & realitatis defectum per præſtigias com-

plet.

Digitized by Google

plet. Ita multi libidinis furiis agitati deluduntur, exiſtimantes, ſe cum ſpectatiſſima Helena amoris ſerram reciprocare; peracto autem opere ſe cum cadavere tabe ſoluto, quod Dæmon ad turpes uſus adhibuerat, rem habuiſſe cernunt, cujus horrendum exemplum legere eſt apud Martin. Zeillerum *Hiſtor. Trag. 1.* Simile legimus apud Guilh. Pariſienſ. *in Summ. de Univerſ.* de milite, qui, cùm putaret, ſe formoſa potiri virgine, invenit ſe in complexu cadaveris belluini tabe ſoluti. Præponderet itaque ratio experientiæ conformata, eique inanes ſpeculationes ex præconcepta opinione natæ cedant. *Non obſtat autoritas Auguſtini*, inquit Godelmannus *lib. 2. cap. 5. num. 26.* Nam ut Cardanus *de Variet. lib. 15. cap. 18.* ſcribit: *Melius feciſſet Auguſtinus, ſi à tam abſurdis narrationibus abſtinuiſſet.* Sed melius Cardanus & Godelmannus feciſſent, ſi à tam abſurda animadverſione abſtinuiſſent. Wiero tamen & qui eum ſequuntur, 4. concedimus, Dæmonem etiam phantaſiam per ſomnia quandoque ita faſcinare, ut dementatæ anus à Dæmone ſe verè comprimi, & viri deluſi ſe fœminam comprimere exiſtiment, atque omnia æquè, ut ſtrigiportium per ſomnia formatum, diſcuſſo ſomno verè contigiſſe affirment. Hæc autem phantaſtica illuſio non omnem Dæmonis cum hominibus commixtionem realem tollit.

CAPUT XX.

Uterus aliena ſæpe parit. Mola volatilis. Quomodo aliena in utero generentur. Sententia Marci refutatur: cui aſſenſus præbetur, ſi mediante ſemine aſſumto fieri dicatur. Exemplum de ſerpente. Dæmonis fraude etiam aliena in utero oriri poſſunt. Conſideratio ſpecialior ratione fœminæ, uteri, partus, Diaboli. Alterius ſpeciei ſemen homo magico auxilio concipere, & propria virtute generare nequit. Hiſtoriæ mulierum, quæ ova pepererunt. Judicium de iis. Hiſtoria ruſtici, qui ova peperit, ſic & canes. Id per actionem magicam & præſtigiatoriam factum eſſe probatur. De ovi à gallo productione. Ova, quæ ruſticus & canes ediderunt, celeritate & fraude Dæmonis fuerunt ſuppoſita. An Dæmon uterum ita faſcinare queat, ut fœtum immaturum non per viam ordinariam, ſed aliam, v. g. per os, umbilicum, ilia &c.

&c. pariat ? Affirmativa poſt relationem hiſtoriæ de fœmina, quæ conceptum ter per os peperit, ſtatuitur.

§. 1. A*Liena* & varia animalia fœminas ſæpe parere, diximus ſupra, piſculos puta, ranas, ſerpentes, aſtacos, rubetas, harpas, mures, bufones, &c. de quibus videatur Caſp. à Reies *Elyſ. jucund. Quæſt. Campo Quæſt. 36. n. 19.* ubi varia ex variis autoribus adducit exempla. Bartholinus Collegio Natur. Curioſ. iconem miſit molæ ſingularis volatilis, avem quadrupedem exactè repræſentantis. Familiarem eam eſſe ait in Belgio, ubi vulgo Suygers vocatur, quaſi ſanguiſuga fœtui infeſta ſugillando. *In noſtra urbe* (ſunt ejusdem verba in Ephemerid. *Ann. 2. Natur. Curioſ. Obſ. 160.) nonnullæ ſunt matronæ, quæ molam hanc volatilem ediderunt, ſed occultant, ne facilè innoteſcat. Poſt fœtum prodit, & cubiculi angulos pervolitado inquietat mulieres, quæ omni ſtudio perſequuntur feram, ut enectam comburant. Credunt enim niſi comprehenſa comburatur, eam laborare in eo, ut iterum uteri latebras intret, quas ſi repetierit, mori puerperam. Obſervatum quoq; aliquando, embryonis pedem ab hoc commorſum in utero.*

§. 2. Joh. Marcus Marci *in Idea Operatrice Id. c. 8.* citante Dn. D. Sachſio *in Schol. ad illam Bartholini obſervat.* nihil repugnare cenſet, in utero fœminæ concipi & perfici aut piſcem, aut aliud animal, ut ejusmodi ſemen coitu, ſive alia ratione ad uterum perveniat. Poteſt enim forma piſcis aut animalis ineſſe illi parti, quæ à corpore in ſemen eliquatur, quia nimirum illius ſignaturæ nequeunt aboleri per illas mutationes, quibus alimentum in chylum & ſanguinem excoquitur. Verùm quamvis hæc ſpecioſa primo limine videantur, quia tamen poſtulata grandia fovet, rationum ſigillo nondum confirmata, calculum noſtrum adjicere renuimus. Nam hæc ſententia ſupponere tenetur, animalis, v. g. piſcis demortui formam, quæ prius totum informat, deſtructo toto in parte quadam corporis in cibum noſtrum præparati, ſuperſtitem manere. 2. manere eam ſublatis etiam diſpoſitionibus tam organicis, quàm inorganicis ſive ſimplicibus, quæ in ſemine in calore, ſive ſpiritu genitivo determinato conſiſtunt. 3. ſignaturam, quæ (ut aperto ore loquamur) nihil aliud eſſe poteſt, quàm forma, ſive anima, v. g. piſcis poſtquam illæſa tam varias in ventriculo & corde ſubterfugit

git alterationes, alterius ſpeciei calorem vitalem ſive ſpiritum genitivum ad elaborandum ſibi proprium corpus poſſe appropriare: quæ poſtulata ſana ratio vix ſibi appropriare poteſt. De formis ſpecierum ea omnia concedere, nimis durum. Nobilior eſt piſcium omnium, qui certæ ſpeciei claſſem per ſpecificam formam ſubeunt, forma; quàm ut in materia quacunque indiſpoſita conſervari, & ratio generationis eorundem, quæ ex ovis fit, reſtrictior, quàm ut eo modo piſcis propagari, ſeu rectiùs eadem numero forma ad παλιγγενεσίαν, & reſurrectionem naturali poteſtate revocari, &, ſi non ſub priori, tamen ſub alio corpore prodire queat.

§. 3. Aſſenſum eidem Marci facilius largimur, ſcribenti: *mulieres in quibusdam locis, cùm bibiſſent aquam, in qua ſemen erat echini, echinos pepererunt. Eo modo ortum habuiſſe illa animalcula credendum ex utero excluſa, de quibus Schenck lib. 4. Obſ. 230. mures ſcilicet, talpas, feles, lepuſculos, tineas, polypos, ſanguiſugas &c.* Siquidem & ipſa experientia rationem, ut hoc ſtatuat, cogit. Ita Caſp. Bauhinus *in Appendice ad Libell. Franc. Rouſſeti de Partu Cæſareo* narrat de Anna Tromperin uxore bajuli cujusdam, quæ Anno 1575. meſſis tempore ſitibunda ex ſcaturigine fontis in ſylvula, Brüderholtz dicta, ſerpentum ſperma ſe bibiſſe ſuſpicata eſt; quippe exiguo temporis intervallo cœpit ei venter augeri; qui, ubi tribus menſibus poſt gravida reddita eſt, tantam in molem excrevit, ut ad ejus geſtationem faſcia uti cogeretur. Enixa eſt tandem puerulum cervice vulnerata & eroſa, unà cùm duobus ſerpentibus ex utero prodeuntibus. Serpentes iſti non niſi ex ſpermate ad uterum ipſum mediante ſanguine delato potuerunt produci. Sic forſan aliorum animalium abjectiorum ſemina fortuitò & incautè hauſta à coctionibus & alterationibus immunia manent, & mediante ſanguine adducta ab utero ingenita vi ſeminalis materiæ cupide arripiuntur, ubi iſta generationis ſecundæ telam ordiuntur, atque animalia, quæ inde oriuntur, ex utero ſic æquivocè naſcuntur. Caſp. à Reies quoque *in Campo Elyſ. Quæſt. 36. §. 31.* aut corruptos humores, aut devoratum animalium ſemen in utero contentum atque ibi propter ineptitudinem & moram in peſſimam ſubſtantiam degenerans cauſam putat eſſe, ut apta ad horrendas animalium figuras materia evadat. Quibus nos addimus facultatis formatricis, quæ non minus in brutis, quàm in

homine datur, errorem, qui ratione materiæ ipſi oblatæ oboritur ſic, ut, ſi aliena ſemina incautè fuerint aſſumta, formatrix in utero materia putrida ad monſtroſæ rei productionem abutatur. An forſan phantaſia, quæ animæ non rationali, ſed ſenſitivæ propria prima ſuæ virtutis ſpecimina in generationis negotio edit, & ſpiritibus alienis ſeducta formatricem ipſam ad monſtri productionem ſeducit.

§. 4. Quicquid tandem hujus rei ſit, quam omnem ſagacioribus relinquimus, quamvis varii generis animalia & monſtra in utero naturali ratione & modis iis, quos autores ponunt, gigni admittamus, hoc tamen noſtrum inſtitutum non evertit, ſed confirmat. Quicquid enim Dæmon in faſcinando utero, ut aliena & monſtra edat, peragit, mediantibus cauſis naturalibus, quas ipſe propria virtute efficere nequit, præſtat, ſive ſemina aut animalia ipſa recens nata clam per genitales partes inferat, ſive cibis occultè admiſceat, &, ut ad uterum deriventur, ſua operatione adjuvet, ſive formatricem, ut jam diximus, in ſuo opere ſeducat, ſive arcanorum naturalium ipſe peritiſſimus alio modo totum iſtud opus abſolvat.

§. 5. Ut ad ſummaria cogamus dicenda, ajo, aliena, quæ fœminæ faſcinatæ pariunt, vel animata eſſe, vel inanimata, vera, vel phantaſtica, aut ſuppoſititia. Conſideranda hic veniunt fœmina, uterus, partus, & Dæmon. *Fœmina* de ſe & ſua natura ſuæ, non alterius ſpeciei eſſentiam communicat genito, & genitum eſſentiam ſuam à ſimilis eſſentiæ corpore trahit. Itaque fœmina murem, ſerpentem, lacertam &c. virtute propria generat nunquam. *Uterus* de ſe præter locum nihil ad generationem confert, ſed ſemen humanum excipit, fovet & retinet ad generati uſque perfectionem: immiſſa etiam animalium imperfectiorum ſemina calore ſuo blando ſaltem fovere, & ad augmentum promovere, & tandem parere poteſt, quocunque modo inferantur. Generatio autem hæc ſecunda ſeu partium elaboratio in loco facta non infert primam, ut eodem in loco eſſentiæ communicationem factam eſſe colligere liceat. In loco remotiſſimo extra generans pulli formatio fieri poteſt, qui tamen natalia prima non loco, ſed gallo & gallinæ debet. Immiſſis etiam alienis pluribus locum & ſpatium uterus concedere poteſt.

§. 6. *Partus* latè ſumptus, ſive id, quod ex utero prodit, eſt vel perfe-

perfectus homo, & hic genuina patris & matris eſt ſoboles: vel effectus monſtroſitate notatus, qui, ſi ſpeciem humanam refert, vitium in corpore organico reſidens à pluribus cauſis oriri potuit: ſi ſpeciē mutat, conſiderandum eſt, an mutatio facta ſit in totum, an in tantum h. e. an fœtus ad aliam ſpeciem ſimpliciter pertineat, eamque ſecundum omnes proprietates exprimat, an verò partim matris, partim aliam ſpeciem referat. Si prius, non homo id eſt, nec ejus, ſed alterius eſt effectus, ut indicatum. Si poſterius, aut matris cum diverſæ ſpeciei individuo commiſtionem, aut inſignem phantaſiæ matris ſeductionem præceſſiſſe arguendum, quamvis & ſupernaturalis cauſæ manus accedere queat. Partus demum, ſeu id, quod naſcitur, eſt inanimatum, ſtupendæ quantitatis & qualitatis, ac ſpeciei nobilis individuum, & hoc vel phantaſticum vel ſuppoſitum eſſe exiſtimamus. *Diabolus* ſæpe generationis humanæ agro abutitur, *vel* ſemen inſectorum, v. g. erucarum, culicum &c. *vel* animalcula recens nata occulto modo per genitales partes intrudendo, aut ſemen cibis occultè immiſcendo, *vel* in molam ſeipſum inſinuando, *vel* phantaſticum corpus, cui partes ſolidiores immiſcet, formando, *vel* partum genuinum auferendo, & alienum ſubſtituendo. Fœminam quandam ſimplicem ab improbo marito deluſam infantem oretenus & concepiſſe & digiti longitudine peperiſſe refert Salmuth *Cent. 3. Obſ. 94.* Hieron. Jordanus *de Divin. cap. 30.* præſtigium fortè Dæmonis fuiſſe exiſtimat, fallaciter arte doloſa ocyſſimè in extremas fauces ingerentis. Si fauces ita deludere Dæmonem ſtatuimus, quidni ſimili dolo etiam partes genitales idem ludificare, & falſa pro veris ſubſtituere queat?

§. 7. Alterius ſpeciei ſemen homo magico auxilio concipere & propria virtute generare nunquam poteſt, v. g. ova gallinacea non poteſt homo, nec canis, nec alterius ſpeciei animal parere; nec ovum anſerinum gallina vel alterius ſpeciei avis, parere poteſt, quia ſpecifica ratio uni propria non eſt alteri communis, nec in alienam traduci poteſt. *Dn. D. Tobias Matthai*, ſcribit D. Mœllenbroccus *ad Ann. 1. Natur. Curioſ. Obſ. 109. nobis narrabat, ſe anſerculum vivum habuiſſe, ex utero mulieris cujusdam progreſſum, quem Dresdam Sereniſſ. Elect. Saxoniæ miſerit.* Anſerculus non niſi ex ovo anſerino, nunquam ex al-

terius ſpeciei ſemine, aut putrida materia oriri poteſt, ut propterea fraudem vel Dæmonis, vel hominum ibi ſubfuiſſe conjiciamus.

§. 8. *Mulier quædam in Norvvegia* referente Barthòlino *Cent. 1. Hiſt. Annat. 4. Anno 1638. peperit bina ova ovo gallinaceo ſimillima quorum primum cùm fregiſſent fœminæ præſentes, vitello & albumini communi prorſus reſpondere animadverterunt.* D. Wormium pro magico ovum habuiſſe ſcribit idem, quòd aſtu Dæmonis multa aliena in corpore humano & inducantur & formentur. Bartholino autem dubium eſt, an ex utero prodierint, vel alvo, quod forſan non ita accuratè diſcernere potuerint, nec puerpera ipſa inter tot dolores, nec adſtantes fœminæ. Dubitandi rationem ponit hanc, quod ex alvo nonnunquam ova viſa ſint prodire. Refert enim Salmuth *Cent. 2, Obſ. 7.* per clyſterem ex fœmina quadam Lipſienſi rejectam maſſàm quandam inſtar ovi gallinæ, ſed cruſtæ admodum mollis, in qua aperta vermis biceps oculis micantibus linguam vibrans repertus fuerit. Ex falſa forſan imprægnatione, ait idem Bartholinus, conatu vehementi ovum in inteſtinis genitum per alvum excluſit. Quod ſi revera ex utero provenerit, notum, conceptum humanum ovo eſſe ſimile, ſi cruſtam excipias, quod Pſaltria illa apud Hippocratem docuit, & eruditè ab Harvejo *lib. de Gener. Animal.* probatum.

§. 9. Nos calculum noſtrum D. Wormio largimur. Poſt deteſtandam copulam ovum gallinaceo ſimillimum in inteſtinis poſſe compingi non videtur veriſimile. Majorem probabilitatem altera invenit conjectura. Ariſtoteles enim *libr. 3. Hiſt. Anim. cap. 9.* conceptum ὠοειδὴς *oviforme* quoddam nominat, humoremque membrana tenui ait contineri, perinde ac ſi ovi teſtam detraxeris. Ita quoque Harvejus *Exerc. de Gener. Anim. 63. pag. 293.* conceptum ovum vocat. Nova in ſexu muliebri nuperrimè Anatomici præclariſſimi invenerunt ova, & inter eos primus Joan van Horne in Academia Lugduni Batavorum Anatomicus celebris ſcripſit, ad Dn. D. Rolfinckium *in Prodromo ſuarum circa Partes Generationis in utroq; ſexu Obſervationum* referente Excell. Dn. Dd. Poſnero Doctiſſ. *Diſputation. Phyſic. de Princip. Generationis atque Nativit. human.* §. 39. *Ova iſta in teſtibus muliebribus reperiuntur humore ſcatentia & pellicula circumcincta piſi viridis magnitudinis, intra iſtam latitudinem, qua piſorum determinat quantitatem varian-*

variantia; de quibus plura Vir prælaudatus Dn. Dd. Posnerus *l. c.* ex D. Kerkringio & Regnero de Graff tradit.

§. 10. Quicquid autem hujus rei ſit, ova quidem etiam in ſexu fœminino dari Viris oculatiſſimis & doctiſſimis conceſſero, ſed ad eam figuram, calorem, conſiſtentiam & quantitatem iſta, ut ſimillima ova gallinaceo fiant, ut credam, adduci non poſſum. Quod ſi per naturæ vires id fieri poſſet, in tanto fœminarum numero in tot mundi partibus ovorum productio non tam rara foret. Præter iſtam autem in Norvvegia fœminam ullam ovum gallinaceo ſimillimum enixam non memini me legiſſe. Ruſticum quendam, & canem ova peperiſſe apud Stengelium *Emblemat. 58. n. 2.* invenio, Hiſtoriam ex tripode ſe afferre veriſſimam ac recentem, ſed admirabilitate ſua cuivis fere fabulæ parem, ait ipſe, quam & nos, quia riſum nulli non movet, in gratiam Lectoris ex eo placet tranſcribere. *Vix anni*, ait, *ſeni fluxere, cùm Bonna à fide digniſſimo Viro ſcriptum, & relatum eſt Ingolſtadii literis, quas ipſe vidi, legi, captam in ea provincia & in vincula datam veneficam, & verò etiam ſupplicio affectam, flammisq; rogalibus luſtratam, quæ velut ſorex, ſuo ſe indicio prodiderit in hunc modum. Vicinam habebat non admodum opulentam. Ea ſe inter cæteros ruſticos lucrandi modos, etiam gallinarum nutricatione, venditioneq; ovorum ſuſtentare ſolebat, ſed quæ eſt invidia aut hominis, aut Dæmonis, aliquando malis artibus factum eſt, ut gallinæ omnes præter morem parere ceſſarent, non hyemis rigore, ſed faſcino ſteriles & concluſæ. Hoc ubi ſimplex fœmina advertit, damno dolorïq; ſuo conſilium pariter remediumq; à vicina petivit. Hæc buſto maturà redire afflictam poſtero die juſſit: enimverò dixit, ſe remedium præſentiſſimum in diem ſequentem paraturam. Ubi diluxit, illa rediit, nec aliud quicquam à vicina ſua, quàm panis haud exiguum fruſtum accepit. Eum panem micatim juſſa eſt gallinis ceſſatricibus obſipare. Accepit panem mulier, & gratias immortales reddit, etiam ovorum non contemnendum numerum donatura, ſi ars, imò caſus non fefelliſſet. Poſtquam domum eſt reverſa, neſcio, quonam repentè negotio incidente in granarium adſcendit. fruſto panis interea temerè depoſito ac in menſa relicto. Dum abeſt, ingreditur in hypocauſtum ſervus latrante ſtomacho famelicus pater eſuritionum, qui occaſione utendum ratus, vice jentaculi, utraq; manu involat in panem, vires roboraturus antè, quàm cùm equis & ara-*

tro ad agrum colendum exiret. Bonam jam partem detruncarat panis, cum ſenſit heram per gradus deſcendere. Maturè ergò ſe ſubduxit, parte reliqua & ultima panis menſa reddita. Sed non diu latuit furtum. Quanquam alia id eſt ratione, quàm ficus Æſopica, proditum. Cæpit enim illico tumultuari ille venter, & murmurare inteſtina, pelliuq; laterum tendi in morem tympani. Veritus eſt miſellus, ne extemporaneo hydrope intumuiſſet. Sed paulo poſt morbum ſuum ipſe riſit, animadvertens, ſe identidem de ruſtico gallinam factum, & ova moliri, enim verò etiam bono numero parere. Quibus omnibus egeſtis, extemplo ſenſit, ſe convaluiſſe. Id quamprimùm reſcivit hera, reſcivit vicinia, pagus, provincia, magiſtratus, qui non dubitavit, tam prodigioſæ artis auctorem comprehendere, ac de gravioribus examinare. Examinata ab ovo usq; ad hircum, inde usq; ad rogum eſt deducta. Simile quid conſtanti fama narratur, in Franconia contigiſſe, niſi quòd hic artificem & oviſicum panem, non ſervulus aliquis, ſed canis ſupervenieus degularit, cujus virtute (an vitio?) fertur centum & triginta ova partu prodigioſiſſimo, enixus eſſe. Hæc Stengelius. De cane oviparo quoque communicavit *Collegio Naturæ Curioſ. Ann. 2, Obſ. 250.* D. Georg Sebaſtianus Jung, qui cum eſcam quandam à ruſtica ſingulari artificio pro gallinis ſuis, ut ova majora & copioſiora parerent, præparatam devoraret, dominum ſuum in itinere inſequens aliquot ova, unum poſt alterum pluribus conſpicientibus per alvum excludere viſus eſt, unde multum debilitatus, eſca verò illa excreta, priſtino vigori reſtitutus fuit. Quæ tamen ova potius maſſam quandam oviformem ex materia illa eſculenta in inteſtinis coagmentatam, quàm vera ova fuiſſe exiſtimat, ſi ruſtica illa à magiæ ſuſpicione immunis credenda.

§. 11. Magicam & præſtigiatoriam fuiſſe hanc in ruſtico & canibus ovorum productionem inde colligere datur, (1) quia verum ovum ſimile gallinarum ovis & iisdem conſtans partibus ſolùm in utero ſive matrice, quâ omnes mares, non ſolùm in genere humano & canino, ſed & reliquis ſpeciebus carent, generatur. Gallum quidem, qui utero caret, in ſenectute, cùm à concumbendi uſu & conſuetudine deſuevit, ex putrefacto ſemine intus cohibito, coagulato & indurato ovum edere, ex quo virulenta beſtia ſeu Baſiliſcus excludi queat, multi, & præcipuè Lemnius ſtatuunt. Sed erroneam hanc eſſe ſententiam D. Sebizius *lib.*

3. de

3. de Alim. Facult. cap. 12. egregiè demonſtrat. *Neceſſe enim*, inquit, *foret, generari id in vaſis galli ſpermaticis, in quibus ſemen delitescit. At adeò anguſta, minutaq́ illa ſunt, ut ovum continere nequeant. Sunt praterea illa non generationi ovi, ſed ſeminis deſtinata: quemadmodum patet in gallinis, quæ ſemen & ovum non uno in loco, ſed diverſis gignunt; ſemen in vaſis, ovum in matrice, quæ ipſis eſt duplex ſuperior & inferior. Quapropter rationi magis conſonum eſt, ſi dicatur, ovum iſtud ex alia quadam humorum colluvie procreari. Quemadmodum enim in homine & pediculi & dracunculi & vermes, iiq́ triplicis generis, longi, lati, & aſcarides, & in mulieribus Harpa, quam Itali fratrem Salernitanorum appellant, ex putri materia proſeminantur; ita impoſſibile non eſt, in gallis corpus aliquod ovo ἀνάλογον fieri, idq́ ex corrupto aliquo vitioſoq́ humore, cujus exterior ſuperficies vi caloris ita ſiccetur, ut teſtaceum ovi putamen referat. Quod ſi maximè concederemus, tale ovum in gallis ex labefactato ſemine emergere, haud tamen viam oſtendere poſſumus, per quam illud exeat. Nam per penem galli exire non poteſt; quoniam is adeò tenuis eſt atque exilis, vix ut appareat. A vaſis autem ſpermaticis ad ventriculum & inteſtina nullus apparet tranſitus.* Hæc ille.

§. 12. Bartholinus *Centur. 1. Hiſt. Anat. 99.* gallum annoſum in arce regia Hafnienſi ovum peperiſſe ſcribit minus ovo gallinæ, ſed columbino majus, candida duraque teſta, & liquoribus ſolitis pellucidum: In ejus abdomine aperto nullum aut uterum, aut uteri analogon, in quo aut ova conciperentur, aut continerentur, fuiſſe inventum: neque aciem oculorum potuiſſe videre tum locum, in quo conceptum fuerit & formatum ovum, tum viam, qua fuerit redditum, niſi ventriculus & inteſtina eligantur. In re hac obſcura ſuſpicatur Vir Celeberrimus, à copioſiſſimis ſeminis vaporibus ex teſticulis ad inteſtina per vicinos poros patulos exhalantibus ovum conceptum fuiſſe, & per anum redditum, quòd magna ſit recenti ſeminis vis, & fumi ad reliquum corpus evaporantes tantum per poros valeant, ut totam corporis temperiem immutent. Verùm non ſi ſeminis vis & qualitas tanta, tanta etiam quantitatis vis eſt, ita ut craſſior ſeminis ſubſtantia vel materia pro ovo formando inteſtina, quorum textura in annoſis denſior eſt, penetrare queat. Seminis ſubſtantia craſſior citiùs inſpiſſatur, quàm à calore in vaporem reſolvitur. Reſolutio talis aquoſæ & ſpirituoſæ debetur ſubſtantiæ, quæ

cum in ſemine quoque detur, hanc quidem, non autem craſſiores etiam ovi partes à calore adeò blando reſolvi exiſtimamus. Itaque corpus aliquod analogon ovo ex vitioſo aliquo humore, non autem verum ovum in iſto gallo fuiſſe generatum, nos Dn. D. Sebizii veſtigia ſecuti ſtatuimus. Spurium autem iſtud ovum æquè ut verum teſtaceo cortice firmari potuit, quia galli non minus, ac gallinæ lapillis, arenâ, tartarea & calcaria materia delectantur, ex qua ovorum cortices produci demonſtrat Senguerdus *Exercit. Phyſ. 45.*

§. 13. (2.) Nulla res naturalis de ſe vim habet producendi quocunque in ſubjecto, velut in inteſtinis hominis & canis, ova; quia hæc non niſi in diſpoſito ſubjecto è diſpoſita materia fiunt. Sed nec inteſtina, nec alimentum ullum pani admixtum diſpoſitum eſt, ut ex eo magnus ovorum numerus produci queat. Augeri quidem ſeminalis materia, eique ſtimulus poteſt addi, ſicuti gallinis pro uberiori ovorum proventu urtica minutim inciſa & furfuri mixta exhibetur, non tamen ipſam ovorum ſubſtantiam ex ſe vel naturalis ulla confert & multiplicat. (3.) Superat naturæ ordinem, breviſſimo temporis ſpatio ingentem ovorum numerum producere & parere. Saltum enim natura non facit, ſed ab imperfecto ad perfectum, in generationis materia ſeminali elaboranda æquè, ac in corpore è ſeminali materia producendo, tendit.

§. 14. An ergò, cùm naturaliter ova in ruſtico & canibus non fuerint producta, magicè ibidem fuerunt generata? Negatur, quia Dæmon, cujus ope Magi magica patrant, effectum naturalem non niſi mediante natura producere, nec vires naturæ exaltare poteſt, ita ut in indiſpoſito ſubjecto ex materia indiſpoſita ſpecificum quid oriatur, propterea nec ex pane, quodcunque etiam ei fuerit admixtum, in iſtorum abdomine actione vera & occulta ova producere potuit. Quærenti, unde ergò ova iſta fuerunt orta? dico, ova iſta non fuerunt immiſſa. Immitti enim debuiſſent, vel per ſuperiora, vel per inferiora, vel per exteriora, ſive per os, anum aut poros; at per iſta vi magna, per hos autem penetratione dimenſionum, aut dilaceratione cutis fuiſſent translata, quod ruſticus non ſenſit. Neque tamen, ſi vel maximè faſcinatas iſtas partes fuiſſe dicamus, tanto numero, tam brevi temporis ſpatio ſine quodam ſaltem in dictis partibus ſenſu ova Dæmonem potuiſſe injice-

re,

Digitized by Google

re, credendum. Temporis ſpatium longius contrahere ille nequit, nec ut res producendæ, quæ iſtud poſtulant, breviſſima morula effectui dentur, cum contradictionem involvat, efficere valet. Exiſtimamus ergò, Dæmonem ipſum, agitatis à re flatus concitare apta & pani immixta humoribus ac vaporibus iſtorum abdomen in tantum tumorem elevaſſe, ut hydropem illud minari fuerit viſum: gutturis quoque inferioris ſenſum ita faſcinaſſe, ut ſe excernere putarit ea, quæ tamen non fuerunt; ova autem vera aliunde allata præproperè Dæmonem ſuppoſuiſſe, & quo magis numerus ovorum excrevit, tantò magis abdominis tumor decrevit, Dæmone ab interna operatione ſenſim remittente, & oviferæ qualitatis opinione hominem egregiè deludente.

§. 15. Quæritur hoc loco: *An Dæmon prægnantem ita faſcinare queat, ut fœtum immaturum non per viam ordinariam, ſed aliam v.g. per os, pariat?* Naturam monſtroſas ac inſolitas pro partu edendo vias quandoque per anum, per umbilicum, per hypochondria, per alia, per palatum quærere, affirmantibus fidem vix haberemus, niſi experientia ipſa fidem faceret. Quo de argumento Bartholinus *in nova de Inſolitu Partus Humani viis Diſſertat.* Hafniæ Ann. 1664. edita egit. Admiranda per vomitum fœtus abortivi rejectio contigit eodem Anno 1664. in pago Reuſt haud procul à civitate Ronneburgo, ubi ruſtici cujusdam Andreæ Haſelbarths filia, corpore gracili, virgo vixit ſine inſigni aliqua moleſtia aut morbo ad annum vigeſimum ſeptimum, aut octavum usque. Quæ excernenda erant, juſto tempore depoſuit, etiam per conſuetum fluxére locum menſtrua. Poſtea nupta Anno circiter M. DC. LXIV. conſenſu parentum Ruſtico ejusdem loci incolæ Chriſtophoro Grubern/ cui muliebrem hortum irrorandum ex conjugali affectu expoſuit. Percepit quoque illicò roris fœcunditatem, dum ſuppreſſis menſibus aliqualem uteri tumorem, nauſeam, vomitum, & quæ gravidarum aliàs ſolent eſſe pediſſequa, mox ſenſerat. Paulò tamen graviora viſa ſunt ſymptomata, ita ut eo tempore, quo prægnans, rebus ruſticis non adeò navare operam potuerit. Illud quoque mirabantur maximè agnati, quod ſanguinem quaſi menſtruum ſimul cum ſputo crebrius ejiceret. Sed quid fit? Menſe ſecundo ab ingravidatione ſymptomata magis magisque incrementum capiunt; ſentit tormina ſæviſſima in utero, qualia parturienti ſolent oriri. Oboriuntur lipothymiæ,

& poſt

Digitized by Google

& poſt ſummos dolores, vomitus. Cum vomitu autem, quod ſanè mirandum, ejecit partum bimeſtrem, obvolutum ſecundinis, ovi gallinacei figuram & ſpeciem referentem, quo facto melius habuit. Anno ſubſequente iterum ingravidatur, & cum ſummo Parentum mœrore eadem patitur ſymptomata, iterumque ejusmodi ovum cum *δευτέροις* evomuit. Tertio anno meliora quidem ſperans permittit tertia vice ſe impraegnari, ſed deteriora ſecuta ſunt. Spes ſiquidem fuit, dum usque ad tertium menſem utero geſſit; ſed & tunc temporis vana ſpe deluſam eadem ſymptomata ipſam invaſére, ut evomuerit quoque non, ſicut antea, ovum, ſed integra oſſicula, carniumque fruſta, caput, membraque reliqua, exigua quidem, magnitudine tamen bene diſtincta, & membratim omnia: ſubſecutæ quoque ſecundinæ, & conſueta aliàs mulieribus lochia, ita ut exactiſſimè abortum omnia repræſentarent. Sic tandem Medicorum ope & auxilio fruſtra implorato moleſtiſſima hujus affectus falce probè lancinata, petiit à Deo beatam *ἀνάλυσιν*, qua etiam ſexageſimo ſeptimo, menſe Octobri potita, Pleuritica in Domino vitam cum morte commutavit.

§. 16. Hiſtoriam hanc Dn. D. Juſtinus Ortolphus Maroldus Phyſicus jam & Practicus Schleuſingæ feliciſſimus *in Diſput. ſua Inaugurali* curioſo & docto calamo elaborata Altorphi Anno 1669. publicæ disquiſitioni ſubjecit, eamque ſuis auribus, ex ipſius uxoris marito, parentibus & cognatis eum ſumma admiratione ſe hauſiſſe ſcribit: teſtem etiam adducit Virum integerrimum Dn. Chriſtophorum Zehen Pharmacopœum apud Crimmizenſes prope Cygnæam dexterrimum, qui non ſolum audivit, ſed abortum quoque vidit. Eandem hiſtoriam Ampliſſimum Collegium Naturæ Curioſorum dignam æſtimavit, ut Ephemeridibus Medico-Phyſicis Germanicis inſereretur; & habetur *Anno I. Obſ. 103.* ubi potiſſima, quæ in citata diſſertatione habentur, excerpta reperiuntur.

§. 17. Nos in viam noſtram revertimur, & dicimus, ſi Dæmonis in inferendis diſpoſitionibus pravis, præcipuè ſolutæ unitatis morbis potentiam ad animum revocaverimus, non poſſe non fateri, ejusdem etiam virtute poſſe effici, ut læſo, ſeu unitatis ſolutionem paſſo utero & ventriculo abortus lege inordinaria ad os deferatur & injiciatur; quamvis potentiam ad actum traducendi, & generationis hortum ſimilibus

zizaniis

zizaniis conſerendi permiſſionem rariſſimè eum impetrare cenſeamus. Iſtud, ſeu prædictum effectum Cacodæmonem edere poſſe, Dn. D. Maroldus *loc. cit.* etiam diffiteri nequit. *Diabolum*, inquit, *perverſitate ac impietate hominum occulto Dei judicio ac permiſſu contra eos provocat um ſeſe μυεωτεχνίτην vel in hoc genere exhibere valere, non eſt, quod hæſitemus.* Et paulò poſt: *Negare non poſſumus, interdum Diaboli aſtutia abortum per os evenire poſſe.* In iſto autem caſu ſuo, quem Medicè reſolvit, cauſam ſupernaturalem Diabolum non eſſe aliquot rationibus probat. Cauſam verò præternaturalem, utramque conſtituere paginam ſcribit, malam nimirum Uteri conformationem, qua I. bina orificia nactus eſt, unum naturale, alterum præternaturale, quod incipere dicit à fundo Uteri, & dehiſcere in ventriculum. 2. qua uterus nimium parvus.

CAPUT XXI.

Faſcinationis modus in ſubjecto ſecundario cur hic negligatur Tempeſtates Dæmon poteſt excitare. Pluvia artificialis quomodo exhibenda? Dæmon breviori labore pluviam efficit. Animalia domeſtica præcipuè Dæmon faſcinat, & inter ea vaccas, lacte eas ſpoliando, quod ipſum ad varia inſtrumenta ridicula, vel ad ſagarum vaccas occultè defert. Exemplum ridiculum.

§. 1. MOdum & nodum hactenus in Faſcinationis magicæ objecto primario, quod Homo eſt, ſpectavimus: idem jam in *ſecundario*, quod res ſunt tum *naturales*, tum *artificiales*, hominis uſui inſervientes excutiendus eſſet, ſed quia hæc occaſionem præbent prolixitati tædioſæ & inutili, cùm, quæ dicenda hic forent, ex iis, quæ in præcedentibus dicta ſunt, facile ſuopte Marte & ingenio quivis colligere queat, labore hoc ſuperſedebimus. Duo ſaltem hoc loco notabimus, quorum alterum regnum elementare, alterum animale attinet.

§. 2. Dæmonem & hujus ope ſagas *fulmina, grandinem & tempeſtates alias*, quibus frugibus & arboribus nocent, *ciere poſſe* diximus. *Modum*, quomodo hoc efficere debeat, ipſe ex cauſarum naturalium notitia pleniſſimè habet cognitum. At nulla in aere meteororum portenta è non præexiſtente materia producit, ſed ſemper naturalia, ſine

Digitized by Google

quibus naturale nullum efficit, actionibus ſuis ſubſternit. Motu nimirum locali, quæ Dæmonis eſt immediata actio & operatio tranſiens, vapores, exhalationes & fumos movet & congregat, ſumma celeritate miſcet, & quæ effectui promovendo conveniunt, aptiſſimè applicat. Si homines artificialia meteora, pluviam puta, grandines, nives, ventos, fulgura & tonitrua poſſunt ex arte repræſentare, quantò magis Princeps aeris, mille artifex κατ' ἐξοχὴν dictus, qui omnes homines ſcientia & arte longiſſimè ſuperat, & præter celeritatem potentia loco motiva ſublimiori pollet, id efficiet. Arte autem humana meteora enumerata poſſe produci, ingenioſiſſimus naturæ interpres & artifex ſagaciſſimus Athanaſ. Kircherus in ſuo *de Magnete lib. 3. Catena Magn. Part. 2. p. 433.* oſtendit, è quo ſaltem modum, quomodo artificialis pluvia ſit exhibenda, accommodatò petemus: reliqua meteora producendi modos artificiales præteribimus.

§. 3. *Ad pluviam artificialem exhibendam,* (ait) *primò fiat ex laminis ferreis tholus ſive hemiſphærium duplicatum, ferreis filis craſſioribus, ſi machina parva; ſi major fuerit, fortioribus ferramentis veluti columnis innitens. Hoc peracto fiat ex ære vas cum collo oblongo, quod humore ad medietatem ferè implebis, tholo verò duplicato nives, ſeu contuſas glacies unà cum nitro ſeu vitriolo permixtas inſeres, habebisq; inſtrumentum præparatum. Tempore igitur, quo amicis experimentum pluviæ demonſtrare deſideras, ſuppoſito ſupra ignem vaſe, rarefiet aqua; quæ mox rarefacta, per colli orificium cum impetu in vapores abiens in cavitatem hemiſphærici tecti ſeſe recipiet: verùm vapor hic ex frigore à latente glacie, vel nive cauſato compactus, condenſatusq; paulatim in aquam reſolutus guttatim omnium aſtantium admiratione deſcendet. Hoc autem inſtrumentum ad naturæ exemplar factum ita probo. Quoniam enim tholus nive repletus aerem incluſum ſibi ſimilem reddit, videlicet frigidiſſimum; refert hujuſmodi aer mediam regionem aeris frigidiſſimam, vas verò aquâ repletum inferiorem aeris regionem reflexis ſolis radiis æſtuantem; aqua igitur in vaſe æſtu in vaporem abiens, aſcendet uſq; ad regionem aeris frigidi. Ergò vapor condenſatus ibi non ſecus ac vapores à Sole attracti ad mediam regionem aeris, & in aquam reſolutus tandem guttatim decidet, pluviamq; exhibebit. Quod ſi quiſpiam in ampliori loco hanc eandem pluviam exhibere voluerit, is tectum fabrica nivibus repleat,*

Digitized by Google

pleat, in pavimento verò vas aliud ferventibus plenum cineribus aut ſilices grandiores prius candefactos collocet. Hujuſmodi igitur ſi aquam frigidam affuderis, major pars aquæ illicò in vaporem aſſurgens, ſuperius fabricæ tabulatum petet, cujus aerem cum ex nive inibi repoſita frigidiſſimum reperiat, totus ille vapor condenſatus atque in aquam reſolutus, per guttas in pavimentum deſcendens, fragore, frigore, aliisq; affectionibus pluviæ propriis, imbrem perfectè referet. Quæ quidem fabrica, ſi ſoli exponatur ea ratione, ut oculus tuus Solem inter & roſcidum vaporem jam frigida regione in guttas reſolutum conſtituatur, & ea iridem quoque tibi perfectam repræſentabit. Quod ſi ſanguineam pluviam deſideras, humorem vaſis minio aut cinnaberi dilues, & aqua hac arte præparata in vaporem rubeum adſcendet, quæ deinde condenſatione frigoris in guttas reſoluta ſanguinis inſtar, non ſine intuentium admiratione deſcendet. Hactenus Kircherus.

§. 4. Breviori longè labore Metaphyſicus ſcientiſſimus Dæmon pluviam producit, qui vapores per aerem diſperſos ſaltem ad frigidam aeris regionem, quam natura ſemper in parato habet, propellit, ubî poſtmodum frigore condenſantur, & in aquæ guttulas reſolvuntur. Ita manifeſtum fit, quomodo Dæmon, & hujus ope Sagæ, quæ per ſe nihil planè, per abſurda autem ſaltem ſignum pacti cum Satana initi & conſenſus ſui conferunt, per meteora varia vegetabilibus, arboribus nimirum, fruticibus plantis & ſegetibus nocere queat.

§. 5. Inter *Animalia*, quæ Hominis uſui inſerviunt, domeſtica præcipuè, ut equos, vaccas, oves &c. Lamiæ faſcinant, atrociſſimos dolores & violentam mortem iisdem inferendo, quod quibus modis fieri queat, è modis, quibus homines internecioni tradunt, omnibus fit obviam. Vaccas ſæpiſſimè Sagæ faſcinant, ubera earum lacte ſpoliando, quòd Dæmon ipſe mira celeritate modo inviſibili, ad cultros, clavos, forcipes, colum, aut ſimilia Lamiarum inſtrumenta defert, è quibus lac emulgent. Eadem calliditate ad proprias Lamiarum vaccas lac furto aliis ablatum defert, quod Satanæ ludibrium Sagæ ignorantes, quando cum verborum certorum emurmuratione mulgent, lactis ubertatem verborum ſuorum efficaciæ adſcribunt. In diſtrictu Rombildenſi, Saga quædam vaccas alens eas mulgendi officium ancillæ nunquam credidit. Aliquando autem ſuſceptricis munere fungens illud

Digitized by Google

ancillæ relinquere tenetur, cui mandat, ut inter mulgendum hæc verba repetat: Von allen Kühen ein Löffel voll. Von allen Kühen ein Löffel voll. Von allen Kühen ꝛc. Ancilla verò mandati verba negligentiùs percipiens ait: Von allen Kühen ein Kübel voll. Von allen Kühen ein Kübel voll / & ita porrò. His dictis tantam lactis copiam ancilla accepit, ut vaſa omnia domeſtica non fuerint lacti ſuſcipiendo, propterea heræ, à convivio baptiſmali avocatæ, conſilium & auxilium implorat, quæ ipſa cùm manus ad emulgendum adhibuiſſet, admurmuratis quibusdam verbis, flumini lactis fecit finem. Finem his in modo facimus.

PARS VII.

De FINE, item LOCO & TEMPORE FASCINATIONIS MAGICÆ.

CAPUT I.

De Fine Faſcinationis Magicæ. Finis eſt in genere bonorum: at bonitas ibi vera nulla, ſed malum, cujus principium Dæmon. Finis ille conſideratur vel ex parte Dæmonis efficientis, qui vel primarius, vel ſecundarius, vel ex parte Magi conſentientis, vel Dei permittentis. Cauſæ permiſſionis ex mente D. Thummii, qui docet, Deum hominum corpora & fortunas Satanæ lædendas tradere 1. propter ſeipſum. 2. propter hominum utilitatem. 3. propter hominum peccata. 4 propter ipſum Satanam. 5. propter Sagas.

§. I. IN *Fine* jam facimus initium, ſeu cauſam Faſcinationis magicæ finalem tractare jam incipimus. Spectatur is ex parte vel *Dæmonis* efficientis, vel *Magi* inſervientis, vel *Dei* permittentis. Sed quia exquiſita horum tractatio ad forum Theologicum ſpectat, finem dicendorum, productis in medium paucis, ne manca prorſus in hoc tra-

ctatus

ſtatus noſtri ſeries maneat, maturabimus, & fidelia Dnn. Theologorum hunc parietem dealbabimus.

§. 2. *Finis* quidem omnis in genere bonorum eſt, ut ait Scaliger *Exerc. 250. Sect. 1. & 224.* at nulla in actionibus magicis eſt bonitas, vera ſcilicet, ſed ſaltem apparens. Apparens ea bonitas tegit ſummum malum, cujus principium & ortus eſt Dæmon, id quod & gentiles agnoverunt, qui exiſtimarunt, duos eſſe Deos, quaſi contrariis deditos artibus, ut bona alter, alter mala conficiat. Οἱ δὲ τὸν μὲν ἀμείμονα θεὸν, τὸν δὲ ἕτερον δαίμονα καλοῦσι, *alii eum, qui eſt melior, Deum; qui deterior, Dæmonem dicunt.* Plutarchus *de Iſid. & Oſirid.*

§. 3. Ex parte *Dæmonis efficientis* finis vel primarius eſt, vel ſecundarius. *Primarius*, quem ſemper intendit, eſt divinæ gloriæ labefactatio, & ſalutis hominum everſio. Dei enim & hominum abjuratus cùm ſit hoſtis, eorum, quæ ad conſequendum iſtum finem malum faciunt, nihil omittit, imò & miſeros homines ipſos ad hoc ſcelerata ſocietate perducit. Utrumque etiam ob finem, divinorum operum ſemper fuit & adhuc eſt κακόζηλος, quædam ſimia & μιμητής, ut tum gloriam divinam infirmet, tum divinitatis opinione de ſe hominibus impreſſa in æternum exitium eosdem præcipitet.

§. 4. *Media* pro finium intermediorum varietate variant. Ad illum conſequendum actiones ſceleratas & ſuggeſtiones adhibet pravas, quibus vires impietati jam inde à primis parentibus cordi humanæ implantatæ ſubminiſtrat, quem apparente & fucata bonorum temporalium bonitate fovet, & ut in flammam majorem indies erumpat, omni ſtudio curat. Cor Davidis venereo affectu & ſuperbia, Judæ avaritia, Ananiæ mendacio, aliorum aliis vitiis implet. Nonnullos morbis graviſſimis & doloribus atrociſſimis afficit, ut impatientiæ ſtimulis adacti à Deo deficiant, & ſalutem apud Magicam ſocietatem quærant. Homines ipſos etiam à ſe ſeductos & collegio ſuo adſcriptos, quos inſtrumentalem ejus cauſam diximus, tanquam media ad faſcinationis negocium feliciùs perficiendum adhibet. Per hos mediatè, vel per potentiam ſuam loco motivam immediatè operatur: naturalia etiam media pro ratione finis, quem in faſcino particulari inferendo ſibi habet propoſitum, uſurpat.

§. 5. *Secundarius* faſcinationis magicæ finis ex parte Dæmonis

Uuuuu 3 eſt

Digitized by Google

eſt gratificari ſuis, quos è ſocietate humana ſibi adoptavit, complicibus; quamvis per gratiam ſuam periculoſas iisdem ſtruat inſidias, dum ſibi magis eos devincit, & certiùs perdit. Siquidem *blanditur Dæmon, ut noceat; bona promittit, ut malum tribuat; vitam pollicetur, ut perimat. Lucent nunc quoque verba ejus, & venena manifeſta ſunt. Pacem pollicetur, ne perventri poſſit ad pacem: Salutem promittit, ne, cui promittit, veniat ad ſalutem.* Sunt verba Cypriani *lib. 1. Epiſt. 8.*

§. 6. Ex parte *Magi conſentientis* quis ſit finis, ex cauſis earundem impulſivis, quas dedimus *Part. 3. Sect. 3. cap. 1.* nonnihil patet. Pro ſubjectorum varietate ille variat: eſtque animum vindictæ cupidum tranquillare; paupertatis onere preſſum erigere, voluptatibus prurientem lenire, Deum infernalem ſibi propitium reddere, honoribus & dignitatibus frui: & qui ſunt alii fines plures.

§. 7. Finis ex parte *Dei permittentis* quis ſit, & cur homines tam bonos, quàm malos, tam infantes, quàm adultos à Diabolo faſcinari permittat, non æquè patet. *Quæ cauſa eſt, ut ſæpe bimuli trimulive, & ubera materna lactantes à Dæmonio corripiantur? Inviſibilia hæc, inſcrutabili Altiſſimi judicio ſunt relinquenda*, inquit Hieronymus *Epiſtol. ad Paulam de dormitione Bleſillæ*, citante alicubi D. Danhauero. De adultis ratio datur faciliùs. Lutherus *Colloq. Menſal. pag. 212.* ait: GOtt gibt dem Teuffel und Zauberern auf zweyerley Weiſe Gewalt über die Menſchen. Erſtlich über die Gottloſen/ wenn Er ſie ſtraffen will von wegen ihrer Sünde. 2. Uber die Frommen/ wenn Er ſie verſuchen will/ ob ſie beſtändig im Glauben / und im ſeinen Gehorſam bleiben wollen. Itaque in impios Deus Satanæ poteſtatem concedit, ut puniantur, & puniti vel emendentur, vel non emendati graviores & hîc & illic pœnas luant. Bonos autem tentari permittit, tum ſui ipſius, tum ipſorummet, tum aliorum cauſa. Quæ ſingula fuſiùs exponit Dn. Rauppius *Biblioth. Port. Pract. loc. 4. pag. 428.* D. Thummius *Tract. Theolog. de Sagar. Impietat. Quæſt. 6. pag. 60.* cauſas permiſſionis divinæ ſequentes enumerat: Nam 1. hominum corpora & fortunas Satanæ lædendas tradit, propter SEMETIPSUM, ut ejùs inde eluceſcat 1. *Majeſtas & Omnipotentia*; quod, licet hominem Satanicæ libidini tradat, ei tamen terminum ſtatuere poteſt, ejuſque malitiam compeſcere & refrænare novit, ut ne tantillum quidem procedere

dere ulterius, quàm permiſit, præſumat. 2. *Paterna & provida cura*, quâ fideles ac pios contra hoſtiles tum Dæmonum, tum hominum inſultationes quàm tutiſſimè defendit &c. 3. *Amor & miſericordia*, quia onus cervicibus imponit, ſed portabile. 4. *Longanimitas & lenitas*, quod homines maleficiis infames non ſtatim pro ſcelere ulciſcitur, ſed diuturnam impunitatem concedendo converſionem & pœnitentiam eorundem avidè præſtolatur. 5. *Juſtitia*, quia peccata hominum per ultrices & pœnarum miniſtras Sagas punire ſolet.

§. 8. II. Propter HOMINUM UTILITATEM, quæ multiplex eſt. Nam quibus maleficio nocitum eſt, eorum 1. *Patientia* exercetur & *conſtantia* roboratur, *Job. 1. & 2.* 2. *Ad pœnitentiam revocantur.* 3. *Humilitas* acquiritur, & ſuperbia paulatim inter demiſſa dediſcitur.

§. 9. III. Propter HOMINUM PECCATA &c. In iſtorum cenſu habentur inprimis. 1. *Uſus carminum veneficiorum, ad rei alicujus effectionem, morborumq́; curationem &c.* 2. *Imprecationes, Execrationes, Ejurationes &c.* 3. *Contemptus verbi & Sacramentorum &c.* 4. *Majorum ſemper-lenitas & in coarguendo negligentia &c.* 5. *Odium proximi & vindicta.* Ut enim caritas metatrix eſt Dei, domicilium præparans Spiritui Sancto: ita vitium illi contrarium, Diabolum invitat & introducit. 6. *Carnalis libido*, propter quam maritalis thori excubitori Asmodæo ſeptem Saræ Sponſos interficere licuit &c. 7. *Ebrietas &c.* 8. *Uſura vitium &c.*

§. 10. IV. Propter IPSUM SATANAM, ut 1. illius veteratoris *malitia* & *potentia* detegatur, hominesque adverſus ipſum ſeſe præmunire queant. 2. Ut innoteſcat, *tantum facere Diabolum, quantum à Deo permittitur.* Auguſt.

§. 11. V. Propter SAGAS, ut ſi quando reſiſtente Deo, ipſarum ſtudium & conatus eluduntur, vim Numinis majorem agnoſcentes, *ſeſe ad Deum rurſus aut per converſionem recipiant*, &, quàm lubrica ſit Satanæ fides, vel tandem ſubodorentur; aut, ubi peccatorum menſuram oppleverunt, *deterioribus & infernalibus ſuppliciis reſerventur.*

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT II.

De Loco & Tempore Faſcinationis Magicæ. Locus ubiq; datur, ne ſacer quidem eſt immunis. Tempus omne eidem inſervit, præcipuè nocturnum. Pavoris nocturni cauſa. Vocis, Strix, Synonyma Hebraica & Græca. Lilis quid? A Dæmone nocturno Hugon dicto, Hugonoti nomen habent. Meridie etiam Dæmon operoſus eſt. De Dæmonio meridiano ex Pſalm 91. v. 6. Interpretatio vulgata & LXX. non reſpondet fontibus. Explicatio illius dicti. Dæmones meridie eſſe infeſtos credidit vetuſtas. Obſtetrices etiam norunt. Hiſtoriis id confirmatur.

§. 1. TEmpore & loco quovis, ſi permiſſionem habet, Dæmon faſcini opera patrat. Ne *ſacri* quidem *loci* habet reverentiam. Et qui habeat, qui DEUM ipſum, CHRISTUM in deſerto, in monte altiſſimo, in pinnaculo templi faſcinare non erubuit? In Auditorio ſacro verbum Dei ex Chriſtianorum cordibus multoties rapit, phantaſiam alienis cogitationibus turbat, ſomnum immittit, & laborat, ne audientes audiant, & intelligentes intelligant: hoc autem eſt animum faſcinare. *Audax & temerarius perrumpit omnia; dum prædam ſuam ſectatur, mortalibusq; inſidias inſtruit: in templorum ſacratioribus adytis, in concionibus ſacris, in Anachoritarum cellis, in eorum, qui mundum ejuraverunt, ſodalitiis & frequens & aſſiduus: uti, quæ ejus ductu auſpicioq; ibi patrantur, facinora ſatis indicant.* Remigius *lib. 3. cap. 11.* In templo Dæmon faſcinavit Carolum Ludovici Regis Germaniæ filium, quod horrendum exemplum ſuprà *Part. 6. c. 6.* §. 7. recitavimus.

§. 2. Nocte dieque Hiobum teſte ſacra pagina faſcinare perrexit: nocte dieque eundem cum complicibus ſuis magicis operibus incumbere, perpetua hactenus experientia & acta Judicum docuerunt. Nocte tamen, & quidem media, Satanæ, eique addictæ ſocietatis labor potiſſimum viget. Noctu jumentis & pecoribus inſidias ſtruunt, noctu ad conventicula properant, ludibriis vigilantes perturbant, dormientes inſomniis terrent, peregrinantes à recto itinere ſeducunt, & omnibus mortalibus inſidiantur. Vide Jacob. Andr. Cruſii elegantiſſimas *de Nocte Lucubrationes Hiſtorico-Philologico-Juridicas cap. 17.* ubi ex Hagero

in

Digitized by Google

in Chronico Bohemiæ notat Anno 1203. urbem quandam in Bohemia à ſpectris noctu obſeſſam : ſimile quoddam in Provincia Angelome in Gallia An. 1608. contigiſſe ex Meterano refert. Nec mirari debemus, cum noctu ſæpiùs, quàm interdiu audiri & videri. *Ille enim, quo autore hæc ferè fiunt, in ſacris literis Princeps tenebrarum vocatur, & lucem verbi divini refugit*, Lavaterus *de Spectris Part. 1. cap. 19.* Pavoris noctis h. e. nocturni mentionem facit Regius Pſaltes *Pſalm. 91. v. 5.* Eum autem incutiunt Dæmones, Spectra, Lemures, Lamiæ, Striges. Sicut & Strix Hebræis לילית *lilit*, à ליל, quod nox eſt, & νυκτινόμα ac νυκτιβία Feſto vocatur. Huc vox Lilis ex illo puerperarum Judaicarum præſervativo (de quo infrà *Part. 9. cap. ult.* § *21.*) ſpectat. Sed quid Lilis eſt? Reſpondet Buxtorfius *Synagog. Judaic. cap. 2. pag. m. 74.* Nomen hoc invenitur in Bibliorum ſacrorum textu Hebræo apud Prophetam Iſaiam *cap. 34.* & aliquibus Strix eſt. Strix autem avis nocturna & ominoſa eſt; quibusdam lamia eſt, i. e. mulier nocturna, quæ vulgò venefica. Sic & Judæi ipſi judicio meo accipiunt de Spectro Diabolico aliquo in forma muliebri apparente, quod ſpectrum quondam infantes octavo die circumcidendos occidere, vel ſecum prorſus aſportare conſuevit. Noctu Turoni ſpectrum quoddam ſeu Dæmon tumultuatus eſt, quem regem *Hugon* ſeu *Huguet* vocarunt, à quo Reformati iſtius regni ſub Regibus Franciſco I. Henrico II. Franciſco II. appellati ſunt *Hugonots*, quaſi Reformati, quia noctu ad ſacra ſua conveniebant, diſcipuli eſſent & ſectatores illius ſpiritus tenebrarum. Quam etymologiam habet præter Thuanum Hiſtoricum celebris JC. Stephanus Paſchaſius *in Epiſt. lib. 4.* Voetius *lib. 3. Diſp. p. 160.*

§. 3. Ipſo etiam meridie Dæmonia magis operoſa eſſe receptum eſt. Nolo ex anteallegato Davidis loco confirmare, ubi verſio vulgatar *Non timebis à timore nocturno. A ſagitta volante in die, perambulante in tenebris, ab incurſu & Dæmonio meridiano.* LXX. ſic: ἀπὸ συμπτώματος καὶ δαιμονίου μεσημβρινοῦ. Huic enim verſioni fontes repugnare genuini Interpretes advertunt. Nam voces, דבר, קשב *planiſſimam & ſolitam ſuam admittunt ſignificationem, quod etiam evincunt circumſtantia textus. Ita ſimpliciter τὸ* קשב *exterminium, luem, perniciem interpretantur, ex ipſis Pontificiis Pratenſis, Pagninus, Arias Montanus, Vatablus.* Ita Voetius *Diſp. Select. pag. 993.* Inprimis Vir Max. Reverendus

rendus D. D. Geierus *Comment. in Pſal. 91. pag. 274.* legi meretur. Vult autem David pium quemque admonere, ne per totum diem, manè, meridie, veſperi & media nocte ea , quæ hominibus impendent, metuat. Non metuat à pavore noctis, à ſagitta, quæ volabit interdiu, ſeu à periculo repentè, ſagittæ inſtar, vitæ vel corporali, vel ſpirituali imminente; à peſte, quæ in obſcuritate, ſeu, ut Joſ. Scaliger *lib. 1. Epiſt. 9.* explicat, in crepuſculo incedit; à vaſtitate in meridie , ſeu lue contagioſa, quæ apertis Solis calore poris altiùs recipitur, & citiùs flammam vitalem extinguit , vaſtitatemque multiplici individuorum ſtrage civitatibus & pagis infert. Et licet Chaldæus habeat , *turbam Dæmoniorum meridie graſſantium, non tamen horum meminit , ut metaphraſtes, ſed paraphraſtes, qui & reliqua antecedentia refert ad Dæmones*, inquit Dn. D. Geierus *loc. cit.* Voſſius *Idolol. lib. 1. cap. 8. pag. m. 32.* vulgatam , & L X X. Interpretum verſionem per Dæmonium meridianum non adeò improbat, idque dici ait ideò, quòd à meridie, h. e. à deſerto veniret. Addit autem: *Olim legebatur* ישׁד *veſched , h. e. & Dæmonio. Sed nunc legitur* ישׁוד, *jaſchud , i. e. vaſtante.* Futurum enim accipitur pro præſente. Ita peſtilentia intelligatur: ea meridiana dicatur, quia inprimis graſſatur in calore Solis intenſo.

§. 4. Dæmones meridie infeſtos eſſe , vetuſtatem credidiſſe Joſ. Scaliger *loc. cit.* teſtatur, & adducit Paſtoris illius Theocritiani verba:

ὐ θέμις, ὦ ποιμάν, τὸ μεσαμβρινὸν, ὐ θέμις ἄμμι
συρίσδεν. τὸν Πᾶνα δεδοίκαμες. ἦ γὰρ ἀπ' ἄγρας
τανίκα κεκμακὼς ἀμπαύεται. ἔντι γε πικρὸς &c.

Subjicit Scaliger: *Sed hæ nugæ ſunt.* Dixerat ante, Sophiſtas ex illo Davidis loco hariolari, Dæmones in meridie vagari. Dictis mox vetuſtatis ſententiam per iſta Theocriti verba ſubdit: Verùm non , ſi nugatorius eſt probandi modus, propterea res ipſa , ſeu Dæmonium meridianum inter nugas referendum. Dari illud, ſeu Dæmones meridie magis infeſtos eſſe, nec obſtetrices latet, quæ propterea puerperas, ne ſolæ in hypocauſto maneant, monent, atque ut egreſſum præcocem , præſertim ab hora meridiei undecima ad duodecimam caveant, intraque parietes vel lectum ſe contineant , ſeriò injungunt. Matri ſuæ in primo puerperio hoc eveniſſe obſtetrix quædam Lipſienſis narravit M. Prætorio *Anthropodem. Plutom. Membr. 14. pag. 531.* cum poſt horam meridiei undecimam

decimam panis ad ſcrinium butyrô illinendi gratia contubernio eſſet egreſſa, virum quendam atrum ex foramine cellari ſe ei conſpiciendum exhibuiſſe, atque inde tanto terrore fuiſſe perculſam, ut 16. ſeptimanas ægra lecto manſerit affixa. Altenburgi Anno 1639. ſpectrum ſpecie infantis induſio albo induti puerperæ cuidam, quæ cum infante ſola eſt in contubernio, apparet. Iſta perterrita domeſticos inclamat. Hi accurrentes infantem ab infante occiſum inveniunt, referente D. Mengering *Informat. Conſc. Evangel. Fer, 3. Paſch. pag 279.* Ruſſorum Dæmon meridianus meſſoribus brachia & crura frangit, niſi protinus viſo ſpectro in terram proni concidant, Jordanus *de Divin. cap. 14. pag. 57. & 61.* ubi ſubjungit: *Jobi liberos opprimens Dæmonium meridianum à deſerto ſeu meridionali plaga inter prandendum venit, ut optimè colligit autor Comment. in Jobum, qui ſub Origenis nomine circumfertur: ſed recentior eſt, cùm mentio ibi fiat S. Luciani martyris & Homouſianorum.*

PARS VIII.

De

SIGNIS FASCINATIONIS MAGICÆ,

SECTIO I.

De

SIGNIS DIAGNOSTICIS.

CAPUT I.

Signa Faſcinationis magicæ calamo breviore hic conſignantur. Rerum faſcinatarum omnium ſigna tradere difficile eſt. Signum per quod diſcrimen effectus naturalis à ſupernaturali cognoſcitur. Exempli loco ponitur pluvia verè ſanguinea: ex cauſis merè naturalibus non oritur; Hiſtoria illuſtratur. In dijudicandis autem effectibus naturalibus prudenter agendum eſſe, exemplo pluviarum ibidem confirmatur. Vitulo, pileo, lapidibus &c.

Xxxxx 2 *pluere*

pluere naturaliter poteſt. Agentis ſupernaturalis veſtigia in rebus artificialibus facilius deprehenduntur. Exemplum rerum arte factarum cruentarum.

§. 1. Signa Faſcinationis Magicæ nunc veniunt conſignanda. Conſignabimus autem ea calamo breviore. Cùm enim faſcinationis hujus objectum latum ſit, idque præter primarium, quod Homo eſt, ſecundarium res ei inſervientes, & naturales & artificiales, abſolvant; harum autem ſeges ſit ampliſſima; in ſolius hominis faſcino animus noſter erit occupatus.

§. 2. Nec facilè eſt ſigna faſcinationis rerum tum naturalium, tum artificialium tradere, tum quia infinitus eſt earum numerus, ut immenſi fuerit laboris, ad ſpecialem ſingularum tractationem ſe dimittere; tum quia Dæmon ſub cauſarum naturalium larvâ aſtutè & verſutè ſe occultare novit; tum quia naturalium quarundam ſæpe vis eſt admiranda, quæ cùm captu noſtro major ſit, ſupernaturalis agentis ſuſpicionem nobis ingerit, & ad confundendum phyſica cum hyperphyſicis curioſum etiam ſeducit.

§. 3. Magni ponderis eſt acutiſſimi Philoſophi Suarez *de Superſtit. cap. 16. num. 12.* effatum, quo etiam ſigna Faſcinationis magicæ & naturalis operationis tradere ſatagit. *Quoties*, inquit, *effectus omnem vim cauſarum naturalium & corporearum ſuperat, & requirit formalem aliquam mutationem, quoad ſubſtantialem formam vel qualitates, talis effectus non fit verè per magiam, ſed tantùm phantaſticè, vel per aliquem motum localem, qui ita ab ipſomet Dæmone fit, ut ab aliquo fieri appareat. Nam Dæmon non habet virtutem ad efficiendos verè hujusmodi effectus. Ergo quando illos promittit, vel exhibet, mendaciis ac præſtigiis utitur. Tunc ergo falſitas eſt ex defectu poteſtatis.* Sanè ut nullum agens naturale principium ſibi melius & nobilius dare; ſic & nullum virtutem ſuam ultra propriam conditionem exaltare poteſt: & ſi vires naturæ effectus immane quantum tranſcendit, agens ſupernaturale ſubeſſe Philoſophus naturalis meritò ſuſpicatur. Exempli loco pluviam ponimus cruentam. In poteſtate & viribus naturæ non eſt pluviam verè ſanguineam producere: ſiquidem ſanguis non niſi in hominibus & brutis generatur. Ex horum autem corporibus cæſis vel ex

locis

Digitized by Google

locis pugna finita cruentis non (ut nonnulli ſtatuunt) humor ſanguineus ſolis ardore attrahitur. Sanguis enim extra vaſa conſtitutus concreſcit, nativumque colorem amittit. Subſtantia inſuper ſanguinis, ſeu ejusdem craſſamentum in vapores ſanguineos reſolvi nequit, ſed ſaltem vapor, coloris expers, inde poteſt adſcendere: ſicuti vapores corporis noſtri, qui è ſanguine per recluſa corporis ſpiracula prorumpunt, nec cutem, nec induſia tingunt.

§. 4. Wolfius *Lect. Memor. Tom. 2.* ex Andrea Angelo refert, Anno M. D. XCVII. Stralſundæ Pomeraniæ nobili emporio, in aliquibus hortis pro porta Danzica manè ex arboribus, herbis, floribus, graminibus, & alibi pependiſſe guttas ſanguineas; ex quo quilibet concluſit, præterita nocte ſanguine pluiſſe, præſertim, cùm & piſcatores, qui eadem nocte ſuo labori incubuerunt, idem in ſuis navigiis & retibus animadverterint: præcipuum verò, ait, indicium erat quoddam cervicale, operimentum lineum, ex quo cum ſanguinolentas vellent eluere maculas, eæ protinus in cruces ſe diſperſerunt, quæ, quò magis eluebantur, eò magis multiplicabantur, donec tredecim cruciculæ ſint factæ, quarum quælibet de noctu unum exæquabat digitum longitudine, & tam nitidæ erant ac venuſtæ, ac ſi quis ſumma induſtria & artificio eas pinxiſſet. Supra naturam, non juxta naturam, & ſic ſupra naturæ vires iſta contigiſſe, neminem ſpero contradicturum. Effectus quidem materiæ ratione naturalis eſt, quæcunque etiam ea in elementari mundi regione fuerit: (Deus enim nil de novo creat, ſed creata tantum ſervat: idemque ſolus creat, ut creandi poteſtatem fruſtrà in Angelis quæramus) ſupernaturalis tamen dici poteſt, tum reſpectu cauſæ primæ, quæ talis eſt abſolutè, cùm reſpectu finis, qui communis non, ſed prodigioſus & inuſitatus; tum etiam reſpectu modi & generationis, qui ſanè non videtur conſuetus & ordinarius, ſed inſolitus, quo primus motor, intervenientibus tamen cauſis ſecundis, aliquando utitur, ut res magnas per effectus inde productos portendat. Cæterùm qualis illa ſit materia, & ubi præciſè conſiſtat, quibusve ex corporibus eliciatur, & quomodo transformetur in ſanguinem, apodicticè demonſtrari nequit, cumque omnia fecerimus, tandem erit utendum illa veteris judicii formula. *Non liquet*, uti candidè diſſerit Cl. Matth. Berneggerus *Obſervat. Hiſtoric. Politic. 23.*

§. 5. Prudenter tamen, non præcipitanter, ea, quæ vim cauſarum naturalium ſuperare videntur, ſunt dijudicanda, ne ad ſupernaturalem poteſtatem referamus ea, quæ naturæ viribus unicè ſunt adſcribenda. Idem Berneggerus *l. c. pag. 289.* ſcribit: *Illos porro genios Dei naturæq; miniſtros, non ſanguinis modò, ſed & carnium, piſcium, vermium, cinerum, lapidum, ferri, cretæ, frumenti, pluvias (qualium item exempla paſſim in hiſtoriis obvia ſunt) efficere veriſimilimum eſt. Nam qui talia vel ſublimi aere demum generari, vel eò ventorum abripi violentia putant, cum ratione videntur inſanire.* Viro Clariſſimo hoc facile conceſſero, iſta nec in aere ſublimi generari, nec eo ventorum abripi violentia. Quid verò ſi alius detur modus? Alium Albertus Kyperus *Inſtitut. Phyſ. Tom. 2. lib. 11. cap. 3. §. 3.* tradit, ubi quærit: *An verum ſit, aliquando vivis animalibus pluere?* Reſpondet: *Conſtantiſſima fama de ranis eſt, ita ut dubitare non liceat, & plura collegit Jonſtonus in Admirand. Meteor. cap. 8.* Ego certò compertum habeo, aliquando copioſè piſcibus pluiſſe non procul à Regiomonte in Pruſſia, ita ut viæ quoque & prata piſcibus fuerint repleta, & ipſe ex piſcibus illis comedi, unà cum parentibus meis. At quomodo id fieri poſſit, dubium eſſe poteſt. Aliqui putant ſemina illorum animalium à ſole ſurſum elevari, & ibi elaborari, ac poſt decidere: ego & hoc concedere poſſum, & crediderim aliquando ipſa quoque animalia integra vehementi & quaſi ſimultanea elevatione aquæ ſurſum trahi. Namque à nautis fide dignis mihi relatum eſt, accidere quandoque in mari, ut integræ cymbæ aut minutulæ naves, unà cum hominibus aliquando ſurſum aliquousque evehantur; atque iſtorum unus ſanctè jurabat, ſe cum in India ex loco aliquo in alium navigaret, in tali periculo fuiſſe. Si id verum eſt, non poteſt prorſus fabuloſum haberi, quod vitulo, pileo, lapidibus & ſimilibus aliquando pluere potuerit. Ita ille.

§. 6. Hæc omnia ideò adducere & præmittere volui, ut conſtet, in rebus ad ſenſum merè naturalibus (hæc artificialibus jam contra diſtinguo) haud facilè ſemper eſſe agentis naturalis & ſupernaturalis actiones ab invicem diſtinguere, cùm in re naturali vires quandoque opinione curioſorum majores & plures lateant abſconditæ, quas illarum ignari ſuperiori agenti adſcribunt. In rebus artificialibus agentis ſupernaturalis veſtigia faciliùs deprehendimus. Ut recens & evidens,

quod

Digitized by Google

quod noſtrâ ætate Plaviæ Variſcorum contigit, exemplum non ſine animi conſternatione legendum adducam, verba, quæ Præſide M. Sim. Frid. Frenzelio Gottfrid. Schulz Miſnicus *in Diſput. de Cauſis Corpor. cruentor. Witteberg. 1673. habitâ*, fecit, citabo: In Planen den 25. Maji dieſes 1672ſten Jahrs am Pfingſtheiligen Abend zwiſchen 3. und 4. Nachmittag wurde angezeigt / daß in Leonhard Weckerleins Hauſe in der Wohnſtub aus den Wänden / Decke / Boden / Tiſche häuffig Blut heraus gedrungen ſey: Anfangs kleine Tröpfflein / welche ſich hernach ſo ergröſſert / daß kleine Blut-Pfützen endlich zuſammen gefloſſen / aus den Bäncken / Werck-Stühlen / dürren abgeſcherbten Wacholder-Stecken / einem Schreib-Schiefer / und auf Abwiſchen hat es ſich wiederum ereugnet. Die Weber-Stäbe ſeynd in ein Tuch eingewickelt durch einen Boten zum Fürſten zu Zeitz überſchicket worden; Und als der Stab iſt aus dem Tuch genommen worden / iſt lauter geronnen Blut in dem Tuch geweſen / und der Stab ſelbſten hat Tropffen-weis Blut von ſich gegeben. Amens ſit & cum ratione inſaniat, qui ſupernaturalem cauſam hic non admiretur. Naturalem quidem & verum ſanguinem ex rebus artefactis exanguibus ibi emanaſſe, præterea Dæmonis præſtigias & faſcinatorias artes exulaſſe cenſeo: Angelica tamen & occulta operatione iſtum è corporibus quibusdam detractum, vel materiam quandam in ſanguinem fuiſſe transmutatam, immiſſam & emiſſam, concurrente ubique ſpeciali Omnipotentis Dei influxu exiſtimo: in quo tamen ſpecialiores modos circa res artificiales nos, quia eos in via omnipotentiæ ſcrutari impoſſibile, cum ignorantia admiramur. Artefactorum tamen etiam datur varietas, tanta quidem, ut quædam agentis ſupernaturalis concurſus quandoque arguantur: ſicuti Alberti M. caput fictile, quod ita fabricavit, ut ſuo tempore loqueretur, Dæmonis latentis fraude verba apparenter pronunciaſſe nonnulli ſentiunt, repugnante Joh. Adam. Webero, *qui Arte diſcurrendi de qual. mater. Font. 21. Exempl. 4.* rationibus tribus illud diluit. At ſi non aliorum, ſed propriis oculis & manibus artefacta curioſè uſurpantur, perit facilè concepta de ſupernaturalis agentis concurſu ſuſpicio. De abſentibus oculi mentis ſoli, & ſoli corporis oculi de præſentibus ſolidè vix judicare poſſunt, niſi utriſque omnem circumſtantiarum apparatum evolvendi detur copia.

CAPUT

CAPUT II.

Signa Faſcinationis Magicæ in Homine tradere difficile eſt. Signa obſeſſionis ſpiritualis. Corporalis obſeſſionis ſigna propria & infallibilia non dantur. Diſpeſcuntur in primaria & ſecundaria. Iſta ſunt rerum occultarum revelatio & notitia, linguarum peregrinarum ſcientia , & potentia præternaturalis : ſed eadem nec omni, nec ſoli Dæmoni obſidenti competunt. De obſeſſis ex ſignis non ſingulis, ſed aliquot conjunctis judicandum. Signa ſecundaria quæ? An faſcinatio ſit obſeſſio, & faſcinati obſeſſi ſint dicendi? Non ſemper Dæmon, ubi operatur, αὐτοπροσώπως *eſt. Ad obſeſſionem requiritur ſæviendi Dæmonis facultas à Deo impetrata. Ratio tractationis limitatur arctiùs. Regula generalis pro faſcini mentis & corporis dignotione.*

§. 1. UT ad inſtitutum noſtrum accedamus, & Faſcinationis Magicæ in Homine ſigna indagemus, hoc ipſum negotium ſua non carere difficultate itidem advertimus. Eam Dæmonis calliditas, mentis noſtræ imbecillitas, cauſarum ejusdem rei varietas, & faſcinorum pluralitas creat. *Hominem* & totum, & ſecundum partes varias varia ratione faſcinari diximus. *Totus* in obſeſſione totali; ſecundum *partes* ratione *animæ* in obſeſſione ſpirituali, ratione *corporis* in obſeſſione corporali & pluribus aliis modis, ratione nimirum facultatum ſi fiat conſideratio, ut ſequentia docebunt.

§. 2. *Signa* Faſcinationis ſeu *obſeſſionis ſpiritualis* ſunt opera ipſa ſive fructus mali, quos Dæmon in iis, in quorum cordibus impietatem plantavit, influxu & adſpiratione maligna maturat. *Omnis* enim *arbor bona fructus bonos facit : putris autem arbor fructus malos facit. Ex fructibus ipſorum agnoſcetis eos, Matth. 7. v. 17. 20.* Hi ſunt, qui impulſu ſpiritus mali carnalium cupiditatum cœnô animum ad effrænem ſcelerum luxuriam ſtercorant; ἐλαυνόμενοι (qua voce ἐλαύνω *agito, impello*, quæ ἐπὶ ἵππων καὶ νεὼς, de equis, curru & navi, teſte Varino, uſurpatur, Lucas etiam *cap. 8. v. 29.* utitur) impulſi à Dæmone & jumenti inſtar ab eo corpore & mente ad patranda ſcelera agitati : quem impulſum vulgus ſic exprimit: Je reit't dich denn der Teuffel. De ſtatûs hujus, in quo talis

verſa-

verſatur ; ſignatione differit Dn. D. Danhauer. im Scheid-und Abſags-Brieff *Part. 1. Quæſt. 7. pag. 83.* Dieſer Stand iſt zwar ein unſichtbarer/unſcheinbarer/unheiterer/ doch bezeichneter Stand / den man auch an gewiſſen Characteribus, Denckmahlen erkennen und unterſcheiden mag/ſonderlich was den groben/ laſterhafftigen Teuffel anlanget : der reitet zimlich grob herein/ den kennet man am Gang / wie den Vogel am Geſang / den Pfenning am Klang. Die Wercke deß Fleiſches ſind offenbar : Chriſtus verräht die gottloſen Jüden zu ſeiner Zeit aus dem Augenſchein ihrer böſen Wercken/ und Sataniſcher Nachfolg ꝛc. Belangend aber den heiligen Teuffel/ wenn er den Heuchler ſpielt/ und ſein weiſſes hell-liechtes Engel-Kleid anzeucht/ der macht einen blauen Dunſt für die Augen/ er ſchleicht unvermerckſam herein / er führet einen Glaſt und Schein ſonderbarer Frömmigkeit: das albere/ unberichtete/ leichtglaubige Leut tauſend Eid ſchweren möchten/ ſolche von ihm bewohnete Leut / bevorab / wenn ſie nach eigener Wahl und Geiſtlichkeit der Engel einhergehen / wären lauter lebendige Heilige ꝛc.

§. 3. *Signa obſeſſionis corporalis* propria & infallibilia, quæ omni, ſoli & ſemper competant, nulla dantur. Quæ autem ab Autoribus proferuntur, probabilia ſaltem ſunt & incerta, aut vana & ſuperſtitioſa. Ea in primaria & ſecundaria diſpeſcit Dn. D. Dorſcheus *Diſput. de Satan. Obſeſſ. Sect. 1. Quæſt. 5.* *Primaria* ſunt (1.) *rerum occultarum, nimirum vel non comprehenſarum, vel futurarum, vel remotiſſimis in locis geſtarum, revelatio & notitia,* quæ hominum iſta eloquentium, cum rudes & indocti ſemper fuerint, captum ſuperant : Ut Dæmoniacus ille ſylveſtris *Marc. 5 v. 7.* & Pythoniſſa Philippenſis *Actor. 16.* Sic Vir ille apud Camerarium *Horar. Subciſiv. Cent. 1. Obſ. 70.* à mirificô & inquietô ſpiritu certis intervallis agitatus, non tantùm quando ſedatiori animo fuit ad ſe accedentes licèt ignotos & nunquam antea à ſe viſos proprio nomine compellavit, illiſque de parentibus & conſanguineis, nec non & gentilitiis inſigniis, ac ſi familiariter cum illis diu verſatus fuiſſet (quod & ſibi accidiſſe refert Camerarius) facundè retulit : commotiore verò animo falſa & obſcœna intermiſcuit ; ſed etiam interdum alia protulit & fecit, quæ inſolita & mira ſunt. Nocte, qua immanis laniena Lutetiana facta eſt, ſæpius exclamavit; omnia ſanguine & cruore ſcatent. Et paulò poſt: Ecce! ecce! quanta agmina Cacodæmonum velut ex diſſitis ac diverſis locis advenientium, & invicem congratulantium, gaudioque geſtienti-

um; ac ſi aliquam cruentam & inſolitam diuque expetitam rem ex arbitrio perfecerint, hinc inde circumvagari conſpicio ! addidit exclamando : Ea omnia extra Germaniam acticata & geſta ſunt.

§. 4. (2.) *Linguarum peregrinarum ſcientia.* Quod enim, quis nec audivit, nec didicit unquam, effari de ſe neſcit: ſi autem à Deo aut Angelo bono inhabitante idioma promanat, à Dæmone illud eſſe, meritò præſumi poteſt. Hoc ſigno deprehenſus eſt ille, qui Candidatum quendam Conſtantii Imperatoris poſſedit. Quamvis enim Candidatus Francam tantum & Latinam noſſet; tamen B. Hilarioni Syro, quo ipſum rogabat, ſermone reſpondebat, & quidem ita perfectè, teſte Hieronymo, ut non ſtridor, non adſpiratio, non idioma aliquod Palæſtini deeſſet eloquii, Thyræus *de Dæmoniac. Diſp. 2. cap. 24. n. 12.* ex *Hieron. in vita Hilarion.* Confer ſupra *Part. 4. Sect. 1. cap. 3. §. 14. 15.* (3.) *Potentia præternaturalis*, &, ut Thyræus *pag. 67.* loquitur, vires in corpore humano non humanæ, ut catenas frangere, onera portare humeris, ſive viribus humanis majora. Ita Dæmoniacus ille *Marc. 5. v. 2.* Catenis ligari non poterat, quoniam ſæpè compedibus & catenis vinctus dirupiſſet catenas & compedes comminuiſſet. Huc agilitas & currendi pernicitas humanas vires ſuperans refertur. Talis indicavit ſpiritum mulieris cujusdam Mediolanenſis vetulæ, quæ ad S. Bernardum adducta, ſcamnum, in quo ille ſedebat, tranſiliit; addidit quoque, ſe quoscunque equos curſu æquare poſſe, eorumque dorſa ſine adminiculo tranſilire, Thyræus *loc. cit.*

§. 5. Hæc autem τεκμήρια, quia nec ſoli, nec omni Dæmoni obſidenti competunt, infallibilia & propria ſigna eſſe nequeunt. *Non omni* competunt. Nam, ut Dn. D. Dorſcheus *l. c.* advertit, Diabolus ſe abscondere poteſt, & nullum indicium ſuæ præſentiæ præbere, quanquam id rariſſimè faciat : *Non ſoli*, quia Dæmoni aſſiſtenti ea etiam competunt. Dæmonis nudè aſſiſtentis, non obſidentis, inſpiratione Magi & ſpiritibus familiaribus familiares occulta & ignota revelant, qui tamen obſeſſi non ſunt. Sic Apollonius Thyaneus, Philoſophus Pythagoricus Anno Chriſti 98. eo tempore, quo Domitianus Cæſar Romæ à Stephano fuit interfectus, & ipſe Epheſi in frequentiſſimo auditorio diſſeruit, mox per aliquod temporis ſpatium velut attonitus ſiluit, deinde exclamavit : Evge Stephane, pulchre Stephane, percute ſceleſtum, percusſiſti,

Digitized by Google

ſiiti, vulneraſti, interfeciſti. Philoſophum hunc obſeſſum nemo dixerit. *Per Parhedros autem ſpiritus ita cognovit abſentia tanquam coram oculis agerentur*, ait Dn. D. Libavius *Exam. Philoſoph. nova Sect. 20. p. 35.* Quid? inquit Thyræus *l. c. c. 22. n. 14.* quòd nec occultorum revelatio ſatis magnum hic argumentum præbeat. Divinatores occulta revelant; ſed tamen à Diabolo non poſſidentur omnes. Mortis diem & horam quosdam ſibi prædixiſſe variis exemplis probat Voetius *Part. 2. Diſp. p. 959.* qui tamen obſeſſi non fuerunt. Linguarum ſcientia & locutio ſupernaturalis an à bono, an malo principio oriatur, non à priori, ſed à poſteriori ex fine deprehenditur, qui ſi bonus, & Dei gloriam hominumque ſalutem promovet, à bono donum iſtud provenire exiſtimandum, ſicuti Apoſtoli variis linguis Chriſti regnum propagarunt, Spiritu S. inſtructi: at verſipelles ſpiritus in obſeſſis gloriam propriam cum Dei injuria & hominum pernicie quærunt. Dæmonem quoque cum lumine intelligibili, linguarum quoque theſauros ſuis donare ſupra *Part. 6. cap. 1. §. 12.* confirmavimus. Robur quoque ut donum corporis idem quoque ſpiritus, qui animi dona, licet apparenter, largitur, ad tempus citra veræ obſeſſionis præjudicium conferre poteſt.

§. 6. Quapropter Balduinus *Caſ. Conſc. lib. 3. cap. 3.* de Obſeſſis non ex ſingulis ſignis, ſed aliquot conjunctis judicare jubet. Dn. D. Dorſcheus ſatis certa enumerata iſta ſigna eſſe ait ad obſeſſionē probabiliter evincendam, cumprimis quando & alia accedunt, nimirum *ſecundaria* ut ſunt 1. horrenda vociferatio. 2. Dei blaſphematio & proximi cavillatio. 3. geſtuum deformatio. 4. inhumana comeſſatio. 5. corporum excruciatio. 6. inſolita corporis & proximorum læſio. 7. admiranda corporum motio. 8. rerum geſtarum oblivio, quæ omnia fuſiùs nonnihil vir prælaudatus explicat. Confer Dn. D. Danhauerum im Scheid und Abſags-Brieff *Part. 1. p. 131.* Plura, quæ faſcinatum intellectum, voluntatem, affectus & alia concernunt, nos Dnn. Theologis relinquimus.

§. 7. Quæritur hic: *An faſcinatio ſit obſeſſio, faſcinatiq; obſeſſi ſint dicendi?* Affirmativam ſuadere videtur hoc, quia dictum eſt, Dæmonem ægritudinem inducere, ſpiritus movere, humores agitare, ſomnia inferre, voluntatem ſeducere, morbos, ſolutæ unitatis immittere,

 & plu-

& plura alia in ipſo corpore humano operari, ideoque poteſtatem, ut in obſeſſis, in illud uſurpat, idque miſeris modis affligit, adeoque faſcinationi Diabolicæ definitio & requiſita obſeſſionis competunt. Eſt enim obſeſſio afflictio ſeu vexatio non naturalis homini, illata à Diabolo immediatè & localiter intra corpus exiſtente & operante, illudque ad tempus ſubigente, Voetius *libr. 1. Diſp. Select. pag. 1020.* Requiſita hujus mali, eodem autore, ſunt 1. ut ſit paſſio deſtructiva ſeu corruptiva (ut vocant) corpori & naturæ ejus adverſa. 2. ut ſit in homine tanquam in proprio ſubjecto: haud aliter ac Eclipſis eſt paſſio Lunæ. 3. ut ſit à ſolo Diabolo immediatè operante. 4. & quidem localiter intra corpus exiſtente, h. e. ut non tantùm ſit in corpore, ſed intra corpus, quod fit cùm operatur intra terminos quantitatis corporum. 5. ibidemque tanquam in proprio ſuo quaſi domicilio permanente, aut ſaltem illud exercente. Quæ omnia faſcinationi dæmoniacæ quadrare videntur. Verùm à præſentia faſcini interni ad internam Dæmonis potentiam non licet indubitatò colligere, quia tum ab extra interiores corporis partes artificis inſtar horologium externa manu levi tenuis fili motu pendentis mutare, tum naturalia faſcini productiva ab extra admovere poteſt, Vid. Danhauerus *loc. cit. pag. 107.* *Neceſſe non eſt*, inquit Thyræus *de Dæmoniac. Part. 1. Diſp. cap. 10. n. 5. ut, ubi operantur, ibi ſint* αὐτοπροσώπως *ipſe Spiritus. Poſſunt hoc loco exiſtere, & alio operari. Alia eſt ſphæra activitatis Dæmonum, alia præſentia.* Imò ne ii quidem, in quos Diabolus ipſe eſt ingreſſus, ſunt dicendi obſeſſi. Nam, ut idem Thyræus *loc. cit. cap. 2.* diſſerit, Diabolus in Judam poſt acceptam buccellam ingreſſus eſt, ſacra atteſtante hiſtoria: ſed tamen non dixerimus facilè, Judam obſeſſum fuiſſe. Quid ita? Quia non ſatis eſt Dæmonium hominem intraſſe, ut obſeſſus dicatur; requiritur præterea, ut in eundem ſæviendi, vel agendi à Deo obtinuerit facultatem.

§. 8. Signa jam quoad *facultatem* animæ humanæ *intellectivam* faſcinati intellectus, voluntatis, ſermonis & riſus: quoad facultatem *ſenſitivam* faſcinati ſenſus communis, phantaſiæ & memoriæ: faſcini ſomni & vigiliarum, ut & facultatis appetentis & loco motivæ: quoad facultatem *vegetativam* faſcinatæ nutritionis, augmentationis & generationis, item faſcinationis rerum homini inſervientium tum naturalium tum artificialium eſſent proponenda; ſed quia horum tractatio tra-

ſtatui præſenti, cujus materia opinione noſtra major evaſit, ampliorem pro augmento materiam ſubminiſtrat, ea præteribimus, & in ſignis morborum per faſcinum illatorum, ſed in genere tantùm occupati erimus. Antequam autem eò tendimus, regulam quandam pro faſcino mentis & corporis dignotione generalem ponimus: Quæcunque à ſummo bono, à ſana ratione atque honeſtate ſummè diſtant, & à ſtatu naturali ſupra omnem naturæ indolem & conditionem recedunt, iis faſcinum plerumque ineſſe meritò colligitur. Plerumque dico: quia ob pravam animi diſpoſitionem & infirmitatem, ob mediorum in ſcrutando defectum, ob nimiam credulitatem, ob ſenſuum deceptionem, ob affectuum perturbationem, ob cauſarum ſublimitatem, & obſcuritatem intellectus in cognoſcendo à verô, & voluntas in appetendo, à bono longiſſimè citra Dæmonis adſpirationem & influxum recedere poteſt, ut faſcinum adeſſe exiſtimetur, quod non eſt. Quæ autem in naturalibus ſupra conditionem naturæ verè oriuntur, ea quidem de ſupernaturalis, non autem mox determinatè de Dei, Angeli boni vel mali operatione, niſi penſiculatius aliæ circumſtantiæ evolvantur, teſtari poſſunt, v. g. linguas peregrinas nunquam comprehenſas, futura & abdita promtè effari, ſupra naturæ humanæ conditionem eſt, id quod influxum quidem & concurſum ſupernaturalis agentis, non autem determinatè ſpiritus boni vel mali arguit. Alia itaque ſigna erunt colligenda & inquirendum, an homo, quæ edixit, intelligat, & dictorum reminiſcatur. Si non intelligit, nec reminiſcitur, autore ſpiritu malo faſcinum ſermonis fuiſſe illatum dicendum. Non autem affirmativè ſimpliciter inferre licet: Intelligit & reminiſcitur: Ergò à ſpiritu bono homo adactus loquitur, quia & in hoc caſu impoſtorem calidiſſimus ſpiritus agere poteſt, propter quam ejus impoſturam alia inſuper curioſiùs erunt inveſtiganda, & cum judicio iis conjungenda.

CAPUT III.

Faſcinatio corporis difficillimè cognoſcitur. Cauſa difficultatis morborum quorundam facies admiranda. Horum exempla. Cauſarum in quibusdam morbis obſcuritas. Tò θεῖον Hippocratis in morbis quid? Exempla. Vulgus, cum morbi cauſam non com- 1. 2.

prehendit, ad faſcini opinionem labitur. 3. Morborum naturalium & ſupernaturalium quandoq; affinitas. 4. Dæmonis verſipellis calliditas. Exemplum utriusque. Signum, quod omnibus morbis à faſcino ortis conveniat, non datur. Sennertus tria eorum ſigna tradit, quæ evolvuntur. Capitis diſtortio affectus mirus & rarus. Ejus exemplum. Certiſſimum faſcini illati ſignum quod? Faſcini infantium, præcipuè macies ſignum. Ligaminis ſigna. Signa morborum magicorum ſuperſtitioſa. Unde pili in decocto verbenæ poſt lotionem.

§. 1. F*Aſcinatio corporis* non minus ac animæ quandoque *difficillimè cognoſcitur*, ut non facilè ſit, nullo in oculos incurrente ſymptomate ſupernaturali, diſcernere, an morbus ſit à cauſis merè naturalibus, an verò Dæmonem habeat vel autorem, vel adjunctum naturali cauſæ. *Difficultatem parit* (1.) *morborum quorundam facies admiranda*, qua territus Medicus etiam expertiſſimus quandoque dubius hæret, an naturalis, an ſupernaturalis agentis ſint effectus iſti. Talia paradigmata praxis ſæpe exhibet. Alex. Benedictus *lib. 5. cap. 6.* refert, ſpinam in ſpaſmo aliquando in arcus Scythici modum retrorſum flecti tanto cum cruciatu, ut ſæpe intra dies quatuor tollantur è medio. Uteri ſuffocatio tanto nonnunquam cum impetu proſternit fœminas, ut defunctis fiant ſimiles, & teſte Paræo *lib. 23. cap. 46.* pro mortuis, etſi viverent, fuerint elatæ. In ſaltu S. Viti homines inſano ſaltandi furore perciti choreas ducere ſemper appetunt, & cum aliis tripudiare ad extremam virium defatigationem geſtiunt, Horſtius *Epiſt. Medic. Sect. 7. de Admirand. Convulſ.* Morbus ſacer, qui Epilepſia Hippocrati dicitur, præſertim à minera ſcorbutica ortus, graviſſimis hominem quandoque convulſionibus, ac ſi faſcino eſſet læſus, cruciat, notante D. Dravvizio im Schmertz-machenden Scharbock *pag. 90. Vidimus*, inquit Th. Willis *de Morb. Convulſ. pag. m. 21. quosdam convulſionibus admirandis ac perpetuis affectos, ut neceſſe habuerint, membra huc illuc tractare & diſtorquere, ſaltare, diſcurrere, humum manibus aut pedibus contundere, aliasq; geſticulationes ſtupendas exercere, haud ſecus, ac ſi Sagarum præſtigiis læderentur.* Exempla morborum plura, in quibus θαυμαστὸν habetur, apud D. Sebizium loco mox citando videantur.

§. 2. (2.)

§. 2. (2.) *Cauſarum in morbis quibusdam obſcuritas*, quæ, ſi comprehendi facilè nequeunt, ſuſpicionem τοῦ θείου, vel δαιμονίου pariunt. Τὸ θεῖον in morbis jam olim Hippocrates agnovit, idque accuratè diſcendum, & prævidendum præcepit, per quod rejectis aliorum interpretationibus D. Sebizius *Differtat.* περὶ θείου, & Hier, Jordanus *Lib. de eo, quod divinum aut ſupernaturale eſt in morbis*, intelligunt abſtruſum, abditum & arcanum, quod nec ſenſuum beneficio, nec adminiculo rationis perveſtigari poteſt, ſive lateat in affectibus, ſive cauſis. Quædam in ſe quidem manifeſta ſatis ſunt, & effectus rationem dant evidentem, obſcura tamen manent, quia ſenſibus ad ea cognoſcenda, dum vivum eſt corpus, non datur via: aperto autem poſt mortem corpore, cauſa fit manifeſta. Exempli loco ſit obſervatio ſequens, quam Eraſmus Bartholinus per D. Morerum inſignem Mathematicum à Brixiano Medico accepit, referente Thom. Bartholino *Cent. 3. Hiſt. Anat. 24. Filius D. Marci Antonii Scalvini Brixiani, novem annorum, bonæ complexionis 1654. ægrotavit diebus 33. febre ardentiſſima, quæ ſpatio paucorum dierum conſumpſit omnem carnem, reduxitque miſerum puerum ad ſceleti maciem. Extremis diebus de ardore urinæ conquerebatur, ejusque difficultate, quam ſanus nunquam paſſus fuerat, licet ſiti continua aridus ſine modo & modio tam vinum quàm aquam puram lutulentamque & ſapone inquinatam avidius hauſerit. Demortui cadaver parentes de incantamento dubitantes, cupientesque ſcire cauſam mali aperiri juſſerunt. Inveniebatur hepar immenſæ magnitudinis prorſus ſanum, niſi quod in extremis partibus eſſet toſtum, nigrum & durum. Renes flaccidi, nullius conſiſtentiæ, in venis emulgentibus prope renes reperti ſunt duo calculi, unus utrinque, nec tamen unquam in juvenili corpore urinæ mictionem impediverant. Primus calculus æquabat pondus duorum aureorum Hiſpanicorum, 1½. ungaros & ſex grana. Alter duos aureos, medium ungarum, exceptis ſeptem granis.* Hæc Bartholinus.

§. 3. Vulgus, cùm morbi cauſas ſtatim & ſatis aſſequi nequit, ad faſcini illati opinionem pronus eſt, quo de meritò conqueritur Anton. Prætorius im Bericht von Zauberey und Zauberern *cap. 9 paz. 58.* Es iſt leider dahin kommen/ ſo bald einem die Augen verdunckeln/ der Bauch grimmet/ die Finger ſchwären/ die Füß geſchwellen/ das Hertz zerſchmeltzt/ die Seel ausfährt/ oder das Vieh verdörret/ verſeihet/ verlahmet/ verfället und ſtirbt: da

tuſſe

rufft jederman/ das gehet nicht recht zu/ dem iſt vergeben. Er hats am Apfel geſſen/ er hat es vom Trunck bekommen. Da gedenckt man weit umher/ wo man geweſen/ wer zu Eſſen gegeben/ und zugetruncken habe / wer bey geſeſſen / wer angegriffen/ und was mehr. Bald verdenckt einer dieſen/ der ander jenen/ hie redet man heimlich/ da ruffet man laut/ der und der hats gethan. Alſo wird Leid mit Leid verſaltzen / und Jammer über Jammer angerichtet. Ach! das iſt zu viel/ unrecht und leichtfertig gehandelt. Es gehören erfahrne Aertzt und Naturkündiger dazu/ daß Kranckheiten / ſo von Gifft kommen / erkannt und von andern unterſchieden werden. Et Thom. Williſius *loc. c. pag. m. 100. Quoties*, ait, *è potentioribus cuipiam viro natus aut affinis ſpaſmis fortè atrocioribus & inſolitis corripitur, plerumque fit, ut vetula mox proxima veneficii accuſetur, rea peragatur, laqueumq; aut flammas vix ac ne vix quidem miſera evadat; cùm interim morbus à cauſis merè naturalibus procedens, non alio exorciſmo, quàm remediis contra affectiones convulſivas præſcribi ſolitis facilè curetur.*

§. 4. (3.) *Morborum naturalium & ſupernaturalium quandoque affinitas.* Dæmon enim varios morbos cauſis naturalibus mediantibus inferre poteſt, ideò ſub morborum leviorum æquè ac ſub graviorum morborum larva latere, & per morbum à ſe inductum primò blandam naturalis affectus opinionem excitare poteſt. Exemplum eſto illud quod *Part. 4. Sect. 1. cap. 6.* recitavimus, item quod *Part. 5. cap. 6. §. 7.* habetur. (4.) *Dæmonis verſipellis calliditas*, qui decipiendi cupiditate æquè, ut nocendi voluntate flagrat, eaque, quæ propriam naturæ indolem produnt, facilè fraudibus & præſtigiis variis occultat, tamdiu quidem, quamdiu vel vult, vel occultare ei permittitur. Exempla notatu digna recitat Fernelius *lib. 2. de Abditis rerum cauſ. cap. 16. Quidam cùm per æſtus nocte vehementer ſitiret, è ſomno ſurgens, potu non invento obvium malum fortè prehendit, id mandens fauces ſibi quaſi manu præcludi ſtrangularíq; ſenſit, ſimulq; à ſubeunte Dæmone jam obſeſſus viſus eſt in tenebris videre ſe à prægrandi nigerrimoq; cane vorari, quæ poſtea reſtitutus integra mente nobis ordine recenſuit. Hunc non pauci ex pulſu, ex calore, & ſcabricie linguæ febricitare, ex vigiliis & mentis perturbatione ſimpliciter delirare judicabant. Juvenis alius familia equeſtri paucis antè annis corporis concuſſione & quaſi convulſione ex temporum intervallis laboravit, quæ nunc ſolùm ſiniſtrum brachium, nunc dextrum,*

interdum etiam digitum unicum, aliàs crus alterum, aliàs utrumq; aliàs corporis truncum tanta celeritate exagitaret, vix ut à miniſtris quatuor decumbens cohiberetur. Caput autem inconcuſſum jacebat, lingua & locutio libera, mens ſana omnesq; ſenſus integri vel in convulſionis ferocia. Decies minimùm corripiebatur; in intervallis ſanus, ſed labore confractus. Vera epilepſia judicari poterat, ſi mentis ſenſuumq; læſio acceſſiſſet. Peritiſſimi quiq; adhibiti medici convulſionem epilepſiæ finitimam à maligno venenatoq; vapore ſpinæ dorſi impacto cenſuerunt: & quòd vapor in eos nervos emanaret, qui à ſpina in artus quoque verſum, non autem in cerebrum diſſeminantur. Hac credita cauſa ut ſummoveretur, clyſteres imperantur frequentes, purgationes generis omnis & validæ, cucurbitulæ infiguntur nervorum initiis, fotus, unctiones, emplaſtra, primùm quæ diſcuterent, dein quæ roborarent, venenatamq; malignitatem obtererent adhibentur. His parùm proficientibus ſudores proliciuntur balneis, æſtuariis, & guajacina hebeni decocto, quæ nihilo magis profuerunt. Tam accommodatis remediis malum id non ceſſit, quoniam omnes longè aberamus à cognitione veri. Nam menſe tertio primùm deprehenſus Dæmon quidam totius mali author voce inſuetiſq; verbis ac ſententiis tum Latinis, tum Græcis (quanquam ignarus linguæ Græcæ laborans eſſet) ſe prodens. Is multa aſſidentium, maximèq; medicorum ſecreta detegebat, ridens, quòd eos magno periculo circumveniſſet, quodq; irritis pharmacis corpus hoc penè jugulaſſent. Similis farinæ hiſtoriam refert Zacutus Luſitanus *in Prax. Admiranda lib. 3. cap. 134.* Æquè deluſus fuit Johannes Echtius, Medicus Colonienſis *pilulis de Cynogloſſa* puellæ clam obſeſſæ ſomnum conciliaturus: quarum una devorata, digitoque alterum oculum occludente ægrota; Vide, inquit Dæmon, quàm egregiè nunc dormiam! Piſana virgo Cæſalpino memorata *de Inveſt. Dæmon.* cùm Dæmoniaca eſſet, integrum decennium crurum tantùm paralyſi fuit detenta, nullis prorſus remediis ex arte medica juvantibus, donec prodente ſe Dæmone ad exorciſtas itum, notante Jordano *l. c. p. 162.*

§. 5. Bapt. Codronchius *lib. 3. cap. 13.* ſigna communia varia, varioſque morbos, quibus faſcinati laborant, enumerat; tandem tamen fatetur, non eſſe neceſſarium, ut omnia relata ſigna in his ægrotantibus reperiantur; ſed eſſe ſatis, quòd aliqua duntaxat pro diverſitate morbi

 & ma-

& maleficii adſint. *Non potui,* ait, *adhuc obſervare ſignum aliquod, quod omnibus conveniat, quamvis aliqua ſint magis frequentia.*

§. 6. Sennertus *lib. 6. Pr. Med. Part. 9. cap. 5.* tria morborum à veneficiis ortorum ſigna proponit: ſed nec ea genuina eſſe, adæquata & propria, oſtendemus. *Primum* eſſe ait, quòd Medici etiam doctiſſimi in morbo cognoſcendo dubii ſint, & hæſitent, ac omnino fluctuent, & vix aliquid certi, quo vel ſibi ipſis ſatis faciant, ſtatuere poſſint; & quamvis multa remedia adhibeant, iis tamen nihil proficiant, ſed morbus indies deterior reddatur. Verùm & morbi novi, ut fuit in Europa lues Venerea Anno Chriſti 1493. & affectus rarò occurrentes, v. g. capitis diſtortio, magnam in curando Medicis figunt crucem, ut cùm omnia fruſtrà tentarint, Medici dubii maneant, quid porrò ſit agendum. Rarus eſt Capitis diſtortio affectus, & propterea inter affectus omiſſos ab Arnoldo Bootio *Obſervat. Medic. de Affectib. Omiſſ. cap. 5.* relatus. Obſervationibus iſtis ſecundò editis præmiſit Dn. D. Meibomius elegantiſſimam Præfationem, in qua bis, iſti gemina germana exempla ſe obſervaſſe ſcribit, Lubecæ alterum, alterum Romæ. Hoc notatu dignum ex eo adducere placet. *Juvenis quidam Tirolenſis veteribus & novis ruderibus totum diem, neglecto quoque prandio, Romæ occupatus, veſperi domum reverſus de cervice conqueri cœpit. Nec tamen aliud ſentiebat, quàm rigorem quendam, qualem aliàs ſe paſſum à catarrhoſis defluxionibus meminerat. Unde etiam ſponte id ceſſaturum ratus, Medici auxilium non imploravit, ſed à calidis tegumentis quærere remedium decrevit. At cum altero die expergefactus ſe lavare vellet, in latus ſiniſtrum tanto cum impetu trahi ſibi caput ſenſit, ut ſuccurrere manu cogeretur, veritus, ne planè intorqueretur. Notabilis tamen dolor non aderat, ſed levis aliquis gravitatis ſenſus circa collum & ſcapulas in utroque latere. Et ex eo tempore raras intermiſſiones habebat, niſi nocturnas. Circa cœnæ & prandii tempus potiſſimum illum invadebant affectus. Memini, cùm primum ori bolum immitteret, tanto impetu invaſiſſe malum, ut abire menſâ impranſus & cedere vicino demenſum ſuum cogeretur. Habebat idcirco, quoties menſæ aſſidebat, ſedile quoddam cum appendicibus in ſuperiori parte ita ſtudiosè paratum, fulciendo capiti ejusq; involuntario motui præcavendo. Mirabar circa ordinarium cœnæ, prandii autem*

Digitized by Google

potiſſimum tempus, paroxyſmos ingruere. Suſpicabar primùm, accelerari eos à motu muſculorum maxillam eo tempore moventium; quò reſpicientes in emproſthotono & opiſthotono jam curatos vitare cibum jubemus, quuquis mandendus eſt, metu recidivæ. Sed extraordinarium illud cibi ſumendi tempus, licet comederet, non exacerbabatur malum. Interim floridiſſimo erat colore; & omnia mentis corporisq; munia ſolito more ſuo exequi poterat. Sicut autem hic affectus ægerrimè ipſum exercebat, ſic ille viciſſim Romanorum medicorum ingenia. Jam venam ipſi ſecare, jam purgare, jam in dorſo ſcarificare, jam ad decocti ſancti ingratos hauſtus & laconici ſudores damnare (quod Syphilidos & curanda illius ergò facta Mercurialis inunctionis ſuſpectum haberent) denique quicquid & logos & methodos atque experientia ſuadet, in illo tentare. Sed omnia fruſtra. Juſſus dein mutare aerem in patriam cogitabat, Venetiasq; lectica portatus, cùm ex itinere immane quantum langueret, ibi ſubſtitit, iterumq; Medicorum conſilio uſus eſt, ſed eodem, quo prius, eventu. Tandem in patriam reverſus ibiq; paulo poſt (hoc ne morbo an alio?) obiiſſe relatum eſt mihi. Hactenus Meibomius, ex quo hiſtoriam totam annotare libuit, ut conſtet, à cognitionis & curationis difficultate ad faſcinum non eſſe argumentandum. Vulgo, qui plerumque, quæ quotidie non occurrunt, ad *τὰ θεῖα* refert ac faſcina, atque in recitato iſto affectu, annotante eodem Meibomio, incantamenti ſuſpicionem aut ad minimum veneni habere ſolet, ſic argutanti condonatur: ſed docti ſic inferre, niſi evidentia ſigna contrarium ſuadeant, cavent. Dolores ſcorbutico-colici & iliaci quadraginta & plures dies ſæpenumero, teſte Dn. D. Dravvizio *l. c. p. 288.* durant, nec medicinæ ulli cedunt. An ergo, ſi forſan ex affectibus, caſu vel errore in diæta commiſſo iſti intenderentur, dolorum contumacia & in pejus ruina faſcini ſuſpicionem præbeat?

§. 7. *Secundum* ſignum eſt, quòd, cùm morbi naturales ſenſim incipiant, & ſua tempora percurrant, & ad ſtatum perveniant; morbi à Diabolo reverà inducti, ſæpe nullis præſentibus cauſis, praviſque humoribus, ſtatim in ſuo vigore conſtituti videantur, & graviſſimis doloribus ac aliis ſymptomatibus ægrum affligant. Sed τὸ ſæpe, ſignum hoc ex infallibilium & genuinorum catalogo rejicit. Adhæc cùm morbos mediantibus cauſis naturalibus Dæmon benè multos inferat, activa paſ-

ſivis utique temperare novit, ne mox ad ἀκμὴν morbus deveniat. Quâ poteſtate & licentia naturalia in furorem & exceſſum Dæmon agit, eadem etiam turgentem materiam, ut per gradus eat, refrænare poteſt. Juvenis illius apud Fernelium epileptici faſcinum Medicorum nullus unquam, niſi menſe tertio intellexit, Dæmone ipſo naturali modo, epilepticis non inſolito ludificante. Inſuper nec omnes morbi tempora quatuor habent, cùm natura victa æger etiam in principio mori queat; nec in morbis ſine faſcino ortis ſemper mitiora, ſed interdum graviora in principio, quàm in ἀκμῇ oriantur, ut in variolis, epilepſia &c. notante D. Mœbio *Inſtit. Med. l. 2. Part. 3. cap. ult.*

§. 8. *Tertiò* ægri inuſitata & à Medicis vix dum annotata ſymptomata patiuntur, & modò in hac, modò in illa parte de dolore conqueruntur, plurimi ſine cauſa toto corpore emaciantur, fiunt melancholici, quidam convulſiones varias patiuntur. Verùm qui πολύμορφον Scorbutum, & quas de eo Dravvizius *loc. cit.* adduxit, hiſtorias evolvit, non poteſt non ſymptomatum & varietatem & gravitatem in eo admirari. Certiſſimum tamen morbi à faſcino & veneficio illati ſignum, eſſe Sennerto adſtipulamur, ſi acus, cultri & ſimilia artificioſa vel alia, quæ in corpore humano generari non poſſunt, vomitu, vel per alvum, ejiciantur, vel ex ulceribus, & vomicis erumpant, aut extrahantur. Huic quoque ſigno, quod Dravvizius ad diſtinguendam convulſionem naturalem ab ea, quam faſcinum intulit, adduxit, multum tribuendum, minus reliquis. Certiora habet Th. Williſius *de Morb. Convulſ. l. c. p. m. 101. Si*, inquit, *in cujusquam laborantis caſu veneficii aut faſcinationis ſuſpicio exoriatur, duo ſunt inprimis motuum genera, quæ hanc creare & fovere ſolent, ſcilicet 1. ſi patiens ejusmodi membrorum, aut totius corporis contorſiones aut geſticulationes perficiat, quas nemo ſanus, ne quidem mimus aut geſticulator quispiam imitari ſolet. Dein 2. ſi robur exerat, quod vim omnem humanam ſuperat; quibus ſi rerum monſtroſarum excretiones accedant &c. extra dubium ponitur, in hac tragædia Diabolum partes ſuas habere & agere.*

§. 9. *Faſcini Infantium* ſigna Cardanus *lib. 2. de Venen.* varia tradit, ſed pleraque incerta ſunt. Proinde Henr. Nicolai *Exerc. de Magic. Action. 10. pag. 242.* tutiùs eſſe cenſet, à negatione indicii & cauſæ naturalis imbecillitatis, alterius morbi in matre vel infante, veneni abſentia

& re-

& remediorum inutilitate ſigna deſumere. *Macie* ex faſcino infantes ſæpe laborant: nonnunquam tamen ita laborare falsò judicantur, & quidem, cùm nec dormiunt, nec lac ſugunt, ſed perpetuo vagitu matres laceſſunt, faſcinum adeſſe vulgus exiſtimat, cùm tamen non ex faſcino, ſed Dracunculis ſeu vermibus in dorſo natis laborent. Maciei ſigna, cauſas veras indicantia, non facilè legi poſſunt, quia Dæmon cauſis naturalibus ad inducendam iſtam ſubdolè & verſutè abuti poteſt. Itaque non niſi per viam negationis ad hujus etiam dignotionem devenimus. Et ſic alios etiam ſigna puerorum effaſcinatorum tradere ſcribit Hier. Mercurialis *lib. 1. de Morb. Pueror. cap. 3.* Duo potiſſimum eſſe ait: *Primum, ſi nullis remediis naturalibus, nulla arte macies ſuperari poteſt: adhæc ſi nulla alia adſit cauſa, neq; interna neq; externa, nec ex parte nutricis, nec infantis, tunc arbitrantur & dicunt, eos eſſe effaſcinatos.*

§. 10. *Faſcinum* ſeu *maleficium ligaminis*, quod reſpectivum vocatur, ex hoc cognoſcitur, quòd Vir cum fœmina, quam amat, ſe inclinare (ut Plauti voce utor) & jam virga erecta molere paratus, ubi eam applicat, actum abſolvere nequeat, organis ſubitò relaxatis & demortuis, toties quidem, quoties ad ὁμόφυλον accedit, & jam voluptate conjugali frui deſiderat; ſi verò furtiva venere utitur, nullum in ea parte defectum ſentiat: aut cùm ſine omni cauſa amor mutuus in odium convertitur.

§. 11. Superſtitioſa ſunt, quibus ad morbos indagandos magicos nonnulli utuntur, ſigna. Nam teſte Codronchio *libr. 3. de Morb. venef. p. 152. b* quidam plumbum liquefactum in aquam fundunt, opus hoc peragentes ſuper ægrotum, & præſertim ſupra particulam affectam, interim verba quædam obmurmurantes, & in plumbo coagulato maleficium inſpici, ac maleficii genus aſſerunt, pro figurarum compoſitione. Exemplum hujus recitat Sprengerus *Tom. 1. Part. 2. Quæſt. 1. cap. 1.* & ex eo ſermonis genere contractiore ac elegantiore Bodinus *Dæmon. lib. 3. cap. 2.* qui pauperem vicinam ſuam videns affligi graviſſimè ac ſi inteſtina ipſius gladiis indeſinenter peterentur, experiar, inquit, an forte affecta ſis, & ſanabo te. Tum liquatum plumbum diſco infudit aquæ pleno, & mulieri ægrotæ impoſito, & certis vocibus enunciatis, imagines quasdam percepit indurato plumbo, ex quibus agnovit forte affectam eſſe mulierem. Hoc facto, abducit virum illius mulieris, & reſpi-

reſpicientes uterque ſub limen januæ imaginem ceream palmarem invenerunt, cui acus duæ ad duo latera hærebant fixæ, cùm aliis pulveribus, granis, ſerpentumque oſſibus, quæ omnia objecit igni: mulier verò, cum pignori dediſſet animam ſuam Satanæ & Magis, quos pro incolumitate ſua adiverat, fuit reſtituta. Sed ut modus eſt ſuperſtitioſus, ſic & Dæmonem operari eſt credendum, ut benè cenſet Codronchus: quamvis non deſint, qui exiſtiment, à Saturno vim hanc eſſe plumbo inditam, ut maleficia prodat, quod tamen à veritate eſt alienum.

§. 12. Aliud experimentum adducit idem, quod ſe à quodam didiciſſe ſcribit, ut ægrotans cum decoctione verbenæ vulgò herba S. Johannis dictâ, abluatur, in qua ablutione, ſi nihil reperiatur, vel decoctio non immutetur in colore, infirmum veneficio non eſſe affectum quod ſi magna copia pilorum, & præcipuè ſuorum inveniatur, eſſe argumentum efficax non ſolùm veneficii, ſed & graviſſimi, minimeque curam ſuſcipientis, quod ſi pili ſint pauciores, morbum eſſe mitiorem, & curationem admittere. Præterea intellexit, quod ſi decoctum illud ad nigrum colorem mutetur, ſignum eſſe præſentiæ Dæmonis, & ſi ad alios colores mutetur, alia indicare. D. Mollenbroccius *Tract. de Variis cap. 16. n. 14.* fatetur, ſe non ſine admiratione ſæpe in decocto verbenæ poſt pedum lotionem ſordes & pilos vidiſſe: cùm tamen, ſi horum ægrorum pedes mundari in aliud decoctum, vel aquam calidam immiſſi fuiſſent, non idem fuerit obſervatum. Modum, cùm ſuperſtitioſus videatur, in medio relinquit. Nos cum Codronchio exiſtimamus, cùm illi pili virtute verbenæ vel ablutionis elici vel procreari non poſſint, majorem requiri potentiam, ut eſt illa Dæmonis, qui morbum & inferendo & curando peccatis & ſuperſtitionibus fœdare ſatagit.

§. 13. Aliud faſcini & incantamenti ſignum ex vulgi foro adducit Th. Bartholinus *Cent. 5. Hiſt. 35.* Corylum recentem in furnô ſeu clibanô benè expurgato in cineres comburunt, & accuratè deinde combuſtos nitidoſque per cribrum trajiciunt. Inde ægrum, de quo ſuſpicio eſt, nocte media ſuper cineres mingere jubent, laſanumque lotio plenum lento igni imponunt, ut vaporum ſpecie exhalet liquor, cumque ſi morbus eſt magicus, in reſiduo cinere crines inveniri credunt.

Hos

Digitized by Google

Hos tamen, ſi fides experimento, ex reſinoſo ligno eductos ſuſpicatur Bartholinus,

§. 14. En aliud! Pontificius quidam à Paſtore quodam Evangelicæ religionis, à quo hoc accepi, ad explorandum faſcinum aquam baptiſmalem, ſed fruſtra, petiit. Hanc autem faſcinum deprehendendi rationem ſe tenere dixit ille. Ovum in aquam communem in vaſe quodam contentam immitte, & ſub ægrotantis lecto repone, &c. Aqua autem ab eo, cui nomen eſt Johannes, ut allata ſit requiritur. Poſtea aquam baptiſmalem ſuper ovum funde, ſi hæc effuſa in vaſe ebullit, faſcini inde legitur indicium: ex ebullitionis autem abſentia morbi naturalis præſentia colligitur. Sed & hoc experimentũ ſuperſtitioſum eſt, cujus effectum, ſi quis ex abuſu aquæ poſt ſacrum Baptiſmi actum reliquæ deprehenditur, non aquæ ipſi, cui verba iſto in actu recitata phyſicam virtutem imprimere nequeunt, ſed Dæmoni adſcribimus, & caput hoc iisdem verbis, quibus Bartholinus hiſtoriam ſuam, finimus: *Ridicula hæc omnia, & in mei excuſationem, illud Conſtantini Cæſaris lib. 13. Rei Ruſt. c. 5. in re ſimili prætendo. Scripſi hæc, ne quicquam præterire viderer. Nec probo quidem ut fiant talia, ſed potius conſulo omnibus, ne inducant animum alicui horum, quæ digna ſunt riſu.*

SECTIO II.

DE

SIGNIS PROGNOSTICIS FASCINATIONIS MAGICÆ.

CAPUT I.

An Morbi à Faſcino orti ſint curabiles? Quidam affirmant, quidam negant. Affirmantes rationibus & experientia ſe tuentur: ſic & negantes. Sententia definitiva Codronchi, Sennerti, Autoris, Suarezii, qui diſtinguit inter morbos, qui à Magia dependent, & non dependent.

§. 1. QUæſtio hic primo limine venit diſcutienda: *An Morbi à faſcino orti ſint curabiles, an incurabiles,* ſeu medica manu per natura-

diis medicis ipſa ſuperari poſſe. 4. Dæmones humori melancholico, quià triſtis eſt, turbulentus, ac locus Dæmonum naturæ congruus, facilè commiſcentur. Humore illo ex toto ſublato Dæmon corpus illud deſerere cogitur, ut in quibusdam dæmoniacis experientia comprobatum eſt.

§. 3. Experientia huic ſententiæ ſuffragatur. Sic Mart. Rulandus *Cent. 3. Obſ. 100.* mulierem annor. 60. à maligno ſpiritu multis annis vexatam exhibito medicamento melancholagogo, item panchymagogo, ut & ardentibus precibus, fuiſſe reſtitutam narrat. D. Schorerus Poliater Memmingenſis *Medicin. Peregrin. pag. 205.* exemplum juvenis cujusdam Ann. 1663. faſcinati & curati annotavit. Fœmina benè nota noctu in cœmiterio eum inſequens accedit, & oſculum infigere audet. Renuit ille & fugam meditatur, hæc verò per inferiorem axillæ ſiniſtræ partem eum comprehendit. Tactum mox dolor atrox & contumax, crurisque ſiniſtri impotentia excipit. Dolentem inſuper Vir tetro vultu dentibusque albis formidabilis terret, nebulam oculis objicit, naribusque fœtidum halitum immittit. Ex hoc *ἀφωνία* ac ſermonis privatio orta. Domum ille deductus D. Schoreri & aliorum quos hic in curationis ſocietatem receperat, cura ac diligentia à pertinacibus doloribus liberatus, & ſanitati priſtinæ fuit reſtitutus. Schorerus methodum & ordinem ſpecialem in curando obſervatum in ſuis obſervationibus nondum editis (quas nos cum Dn. D. Velſchio *in Syllab. promiſſor. at nondum editor. librorum*, qui in ejus Sylloge Curat. & Obſervat. Medicin. habetur, expectamus) ſe monſtraturum promiſit. Thonerus *lib. 4. Obſerv. Medicin. 1.* ſcribit, puerum quendam novennem ab inquilina paternarum ædium quoddam eſculentum accepiſſe, poſt vitrum aqua plenum exhaurire fuiſſe coactum, inſuper ſagam ſua manu humerum, collum, & ſiniſtrum pedem pueri percuſſiſſe, ex quo illicò pes diſtortus, dolorque in toto inferiore ventre ingens quoquo verſum, ſurſum & deorſum, ac ſi fera vagabunda tantas turbas daret, obortus. Quamvis verò puer manibus pedibusque omnem pharmacorum uſum rejecit, à Satana, quo minus parere auſit, ſe inhiberi quæritans, vomitu tamen poſt aliquot à maleficio illato ſeptimanas materiam quandam vitioſam forma rotunda rejecit, & jam Satanam emigraſſe palam aſſeruit. Utrum autem materia illa robore naturæ, irritata facultate expultri-

pultrice fuerit vomitu reddita, vel Dæmon in illa materia delitefcens, velut ſeminali principio ultrò ceſſerit, vel ope magica interveniente ergaſtulum corporeum reliquerit, haud liquere, ait Thonerus. Quicquid tamen ſit, Medicus eam curandi rationem imitari, & pro conditione faſcinati naturæ ſimili modo ſuccurrere tenetur.

§. 4. Idem etiam confirmatur exemplis duorum faſcinatorum feliciter arte Medica reſtitutorum, quæ Thonerus ex Agricola & Fabro *l. c. p. 224.* adducit. *Johann. Agricola Viennæ puerum 16. annorum prætumido ventre, quaſi hydropicus eſſet, ab aliis duobus Medicis relictum, beneficio Mercurii dulcificati & vitæ in integrum reſtituit, pileo pleno vario oſſium majorum & minutorum genere per vomitum rejecto, poſtremo etiam ſuccedente animalculo vivo hiſpido, colore fuſco, ranæ formam referente.* Joh. Faber Medicus Gallus in ſua Pharmacopæia chymica refert, cuidam fœminæ à Saga pomum venenatum exhibitum, exin in tabem cum dolore ſtomachi incidiſſe, in ventre ſenſiſſe motus varios, & animalium morſus, multorum Medicorum opera fruſtranea, ſe conſultum obtuliſſe Sal Vitrioli cum aqua ſalviæ, ſubſecuto vomitu materiæ nigræ copiosè, & rejecta rana nigra ſquamoſa: altero die eadem doſi iterata, vomitu reddito ſerpente ſquamoſo, reſtitutam. Dn. D. Joh. Georg. Grubelius *in Diſſ. ſua Inaug. de Frigidis Jenæ hoc Anno 1674. habita* è MSS. Practico Joh. Michaelis notat, hunc referre ſe Generoſum quendam nobilem ex faſcino ſterilem, intra paucos dies feliciſſimè per vomitoria curaſſe, & vidiſſe tres vermes nigros cùm magna materiæ venenatæ copia fuiſſe rejectos. Bald. Timæus à Güldenklee *lib. 5. Caſ. Medic. 24.* quatuor faſcinatorum exempla recitat, ex quibus tria curationis naturalibus rēmediis feliciter peractæ amplum teſtimonium perhibent. Favet huic ſententiæ etiam B. Lutherus loc. ſupra *Part. 4. Sect. 1. c. 9. §. 9.* allegato.

§. 5. Pro his, qui negant, faſcino remedia naturalia prodeſſe, ex oppoſito Codronchus ſequentes profert rationes. 1. quòd homines, cùm inferioris ſint virtutis, Dæmonum operationes naturali virtute impedire vel deſtruere nequeant. Et quamvis Medici intemperies adimere, obſtructiones aperire, noxios humores educere, & alia munia obire ſtudeant, Dæmones tamen morbos continuò fovent, cauſas eorum augent & medicamenta ſuos effectus ſortiri non ſinunt. 2. Cùm omnium, quæ

quæ in mundo occurrant, circumſtantiarum, & inde dependentium indicationum ad perfectam curationem cognitio requiratur, curatio faſcini non poteſt non eſſe manca, imperfecta, & cum diſcrimine ægrotantis, quia eſſentiam & cauſam morbi, faſcino illati, multaque alia Medici ignorant. 3. Cùm rerum naturalium in Dæmonem, quia ſpiritus eſt, nulla ſit efficacia, faſcinatos Medici nequaquam per ſeipſos reſtituere poſſunt, etiamſi rerum naturalium omnium, ut Angeli & Dæmones eſſent gnari, & ad amuſſim mederentur, niſi virtus ſuperior Dæmonibus à Deo ipſis Medicis eſſet impertita.

§. 6. Hic iterum urgent *experientiam. Exempla*, inquit Bruno Seidelius *libr. de Morb. incurab. pag. 29. quorum nonnulla Fernelius & Benivenius commemorant, ſatis comprobarunt, omnibus phyſicis remediis adhibitis etiam efficaciſſimis, nihil tamen profectum fuiſſe, donec palam factum ſit, vel obſeſſos fuiſſe ſpiritu immundo miſerrimos agros, vel ejusdem opera alioqui afflictos, quo recedente, aut præſtigiis ejus, precibus ſanctorum profligatis, ſua ſponte fœda & horrenda ſymptomata ſtatim & per ſe ceſſaviſſe.*

§. 7. In hac controverſia ſtatuit Codronchus remedia naturalia aliqua ratione juvare energumenos, & morborum veneficorum nonnullos profligare poſſe, ſi mites ac leves ſint, Dæmonesque ipſorum autores annuant, vel ſtatutum tempus ſanitatis ex fœdere inito venerit. Sennertus morbos, qui à Diabolo ſimpliciter inducuntur, non mediantibus humoribus naturalibus, naturalibus remediis curari poſſe negat, quia eorum in Diabolum, qui ſpiritus eſt, nulla eſt actio: eos verò, quos per cauſas naturales Diabolus inducit, quatenus conſtitutionem naturalem immutat, ac humores alterat & corrumpit, naturalibus remediis poſſe curari; aſt hæc ſola non ſufficere, ſed præterea divina curatione opus eſſe ait. Cùm enim in talibus morbis duæ cauſſæ concurrant, humores & aliæ, quæ ſunt in corpore humano, & præterea Diabolus: etiamſi prior cauſſa tollatur, tamen niſi etiam Diabolus ab agendo & nocendo ceſſet, curatio perfecta nulla ſperari poteſt.

§. 8. Scilicet ad Dei permisſionem hic potiſſimùm reſpiciendum; ea data, ne leve quidem Faſcinum per media naturalia tolli poteſt, quia Dæmon ſemper nocendi cupidiſſimus permiſſione, ceu occaſione optata, abutens Faſcinum ſemper fovet, & remediorum, etiam efficaciſſimorum,

rum, uſum eludit. Sublata verò per preces permiſſione, quas curationi naturali jungere Sennertus piè præcipit, morbi à faſcino reliqui, modò ſua natura adhuc curabiles ſint, medica arte curari, quiq́ue eos fovebant, humores & ſpiritus alterari, eorumq́ue furor mitigari poteſt. Itaq́ue facimus cum Brun. Seidelio, qui *loc. cit. pag. 40.* iſtiusmodi mala quoad artem ἐπέκεινα τῆς ἰατρικῆς & incurabilia ſimpliciter pronunciat. Sunt quidem morbi magici in ſenſu compoſito, quatenus ab influxu pendent, incurabiles; morbi autem magici in ſenſu diviſo, qui ab influxu ejusdem dependerunt, curari poſſunt.

§. 9. Hunc in ſenſum Suarez *libr. 2. de Superſtit. c. 17. n. 7.* ita diſſerit & ait, *effectum maleficii* jam *à Magia non dependere*, licet per illam fuerit effectus, & tunc de illo perinde judicandum eſſe, ac ſi ex aliqua cauſa naturali eſſet factus, ideoq́ue ſi ſit ægritudo aut læſio capitis, vel intrinſeca impotentia generandi, vel aliquid hujusmodi ad Medicos ſpectabit, judicare, an talis effectus phyſicè ſit incurabilis, vel ſi curari poſſit, quæ remedia poterunt eſſe accommodata &c. Sed *ſi effectus ſemper ab arte mala & à Dæmone pendet*, parum proderunt naturalia remedia vel Medicinæ, quia ſi permittatur à Deo, Dæmon poteſt facilè impedire talium remediorum efficacitatem, vel adhibendo contraria reſiſtentia, vel corrumpendo ipſa medicamenta, vel vias obſtruendo, aliterve impediendo, ne applicentur.

CAPUT II.

Medicamenta faſcino opponere Medicus non deſiſtat, niſi ipſe deſiſtere cogatur. Prognoſis in Faſcino eſt difficilis. Prognoſtica generalia traduntur.

§. 1. Porrò cùm certi ſint permiſſionis limites & gradus reſpectu etiam operationis & applicationis, ita ut non, quæ velit, licèt poſſit, extremè mala Dæmon patrare, & quovis modo applicare audeat, talem ſe ſine dubio gerere quandoque tenetur, ut medicamentis, quæ ſunt dona Dei, convenienter faſcino oppoſitis cedat, malumq́ue fovere deſinat, non quod vim à medicamentis ipſis, ſed per ea permiſſionis finem à Deo, qui ut creator etiam per medicamentorum uſum legitimum colitur, ſentiat. Quando autem permiſſionis terminus criticus ſit futurus, Medicum latet;

Digitized by Google

nihilominus remedia applicare non deſiſtit, niſi deſiſtere ipſe cogatur, quia vel ex imperſcrutabili & juſto Deus judicio limites permiſſionis diutiſſimè extendit, vel faſcinati uſus & ſumptuum pertæſi ipſi remittunt, vel ob dilatam auxilii horam deſperant, vel evidentia morbi non amplius curabilis indicia adſunt.

§. 2. Difficile autem eſt in morbis à faſcino ortis prognoſin inſtituere, tum quia agentis liberi effecta non, ut rerum naturalium opera cum ſua cauſa neceſſariò cohærent, tum quia Proteus infernalis ſub cauſis naturalibus latens occultè activa paſſivis applicare, eaque variè miſcere, remedia etiam exhibita auferre novit, tum quia permiſſionis divinæ à Deo conceſſæ latitudo latet. *Difficillimam eſſe curationem quivis facilè videt, cui non pepo pro corde, quum cauſa operantis natura, aut certè modus agendi ut plurimum nos latent, adeoq; medicamenta genuina & efficacia opponi facilè non poſſunt.* Jordanus *Lib. de Divin. c. 49.*

§. 3. Nos itaque in re difficili ſaltem generalia dabimus prognoſtica. 1. Morbi, qui à Dæmone immediatè oriuntur graviores & curatu difficiliores ſunt his, qui ab eo mediatè per cauſas naturales immittuntur: Quos enim immediatè infligit, ſua potentia & ſubita violentia immittit: ejus autem violentia major eſt violentia cauſarum naturalium, etiam ab ipſo impulſarum. 2. Quò major eſt receſſus à naturali ſtatu, eò gravius & periculoſius eſt faſcinum: quo minor ille, eò minus etiam eſt periculum. 3. Faſcinum à rebus externis immiſſum (reſpectivè) gravius eſt & periculoſius eo, quod ab interno humorum apparatu eſt immiſſum, quia humores arte medica faciliùs domari & evacuari poſſunt, non ita verò immiſſa. Univerſaliter tamen hæc regula non procedit, quia caloris nativi in parte extinctio gravior eſt morbo, quem res quæpiam levis ventriculo injecta produxit. Hac ſublata plerumque tollitur morbus; illa autem nunquam. 4. Quò graviora in morbo per faſcinum illato concurrunt ſymptomata, eò morbus judicandus vehementior: quò mitiora, eò leviora. 5. Faſcinum partibus nobilioribus immiſſum plus habet periculi, quàm id, quod ignobilioribus infligitur. 6. Qui morbi à cauſis merè naturalibus orti ſua natura ſunt incurabiles, ii à Dæmone immiſſi longè minus arte Medica evelli poſſunt, ut luſcioſitas, gutta ſerena, gibboſitas, cancer, cœcitas, &c. 7. Morbi multi magicè immiſſi arte etiam magica curari nequeunt, v.g. ruptura tympani

in auribus, ruptura majoris venæ aut arteriæ circa interiora viſcera, quia cura non niſi per medicamenta fieri poſſet: at talia, quæ amiſſam iſtarum partium continuitatem reſtituant, non habentur. Sic nec ſphacelum tollere poſſunt Magi, cùm talis privationis ad habitum priorem redactio etiam Magiſtro infernali ſit impoſſibilis. 8. Faſcinum animæ longè periculoſius eſt faſcino corporis: per illud enim æternum, per hoc temporarium imminet periculum; & quo gravius eſt animæ faſcinum, eò certius eſt ejusdem exitium. 9. Inventis & deſtructis ſignis faſcini corporalis deſtruitur etiam ipſum faſcinum, non quòd ſigna ipſa cauſalitatem exerceant, ſed quia protractis in lucem Spiritus tenebrarum ſignis vanis, ipſe ſuperioris directione confunditur & operari inhibetur vel operari ſponte ceſſat, quia ſigno pacti ſublato pactum ipſum, per quod faſcinandi promptitudo promittitur, tollitur, vel ideo ceſſat, ut cauſalitatis efficaciam in abſurdis commendatam ſilentio confirmari eò certiùs ſuis perſuadeat: propterea clientes, quo in ſuis actionibus ſilentii & occultationis ſtudio eò vigilantius incumbant, impellit, ne ſcilicet ſceleratiſſima opera detegantur. Non autem non inventô ſignô faſcinum ſemper manere, dicemus inferius.

PARS IX.

De

PRÆSERVATIONE.

CAPUT I.

Immunis à Faſcinationis periculo nemo eſt; etiam primos parentes Dæmon faſcinavit, & adhuc animas faſcinare laborat. Corporale faſcinum certò præcavere poteſt nemo. Precibus tamen inſiſtendum, quæ optimum præſervativum, quod hiſtoriis confirmatur. Sagarum commercium vix vitare poſſumus, quia earum ſigna non habentur. Signa afferuntur falſa, ut ſunt fletus ſine lacrymis. Nam quidam flere nequeunt, ob conſtitutionem naturæ ſingularem, & ſtuporem in malo atroci peculiarem, quod exemplis probatur. Sprengeri & Bodini error. Voſſii judicium de Bodini

Bodini libro de Dæmonom. Signa plura alia examinantur. Probatio per aquam rejicitur. Magica Sagas explorandi remedia.

§. 1. Immunitatis à Faſcino privilegium nemo habet, imò ne quidem primi noſtri parentes in ſtatu ſuo innocentiæ id habuerunt, in quibus egregium & primum faſcinationis ſpeciem Veterator edidit, faſcinando per prudentiæ callidioris titulum oculos mentis, ne veritatem mandato divino incluſam viderent. In hac autem poſt lapſum naturæ noſtræ corruptione faciliorem idem, præſertim quoad animam, invenit aditum, & niſi precibus ac fide ejus impetus obtundatur, pro cujusque natura & moribus incautum quemque variis artibus ſubitò faſcinationis retibus implicat. Præclara ſunt Theodoreti verba *l. 5. c. 16.* quæ dixerat occaſione Theodoſii Cæſaris ab Amphilochio memorabili arte correcti, citante Jordano *l. c. cap. 74.* *Univerſas communis hominum hoſtis plagas vitare facile non eſt. Sæpe enim, qui impuritatis morbum declinarunt, cupiditatis in laqueum incidunt, ſiq; fortè & de hoc ſeſe expedierint, propè eſt invidia fovea: qua ſanè & ipſa ſaltu ſuperata, explicata tum retia iræ obviam habet, atque alias innumerabiles tendiculas hominibus ille diſponit pernicioſa venationis ſua. Ac habet quidem perturbationes corporales adminiſtras fraudum, quibus animam impetere ſolet. Solius autem eſt mentis victoria; quæ vigilantia ſua & divino motu facilè reprimit impetus iſtos.*

§. 2. Sic nec faſcinum corporale, ſeu morbos, qui per faſcinum corpori immittuntur, certò præcavere poteſt ullus, quia Deus etiam pios juſtiſſimas & occultas ob cauſas faſcino tali ſubjici quandoque permittit. Sed quia precibus non muniti facilius, experientia teſte, faſcinantur, iisdem, cum ex vera fide ardenter fuſæ optimum ſint præſervativum, nunquam non, præcipuè manè & veſperi inſiſtendum: cætera in ſilentio & ſpe Deo in ſolidum ſunt committenda, & ſi faſcinum in probos Deus permittat, dicat faſcinatus cum optimo Regum Joſaphat *2. Paralip. 20. Domine, ſi irruerint ſuper nos mala, ſtabimus in conſpectu tuo, & clamabimus ad te in tribulationibus noſtris, & exaudies, ſalvosq; facies. Deus noſter, ergò non judicabis? in nobis quidem non eſt tanta fortitudo, ut poſſimus huic malo reſiſtere, quod irruit ſuper nos. Sed cùm*

ignore-

Digitized by Google

ignoremus, quid agere debeamus, hoc ſolum habemus reſidui, ut oculos noſtros dirigamus ad Te.

§. 3. Mercurii Triſmegiſti effatum jam olim fuit: *Una & ſola cuſtodia hominum à Dæmonum aſtu pietas eſt; pium enim hominem nec Dæmon malus, nec fatum tenet.* Oratione & verbi divini gladio munitus, qui in ſtadio vocationis ſuæ decurrit, omnes Satanæ conatus eludit, & Magorum minas contemnit. *Fabri ferrarii ſervum pium, & probum Saga cujusdam domum prætereuntem catellus allatrat, ejusq; ſuram morſu petit, hunc ille malleo, malleo verò crus quoddam catello frangit. Mulier ex ædibus ruens dira quæq; illi minatur, ſeq; ex vindicta effecturam, ut per omnem vitam ſervum facti pœniteat. Territus ille mala ſibi metuit. Precibus Deum matutinis & veſpertinis cuſtodiam, ne malefica noceat, rogat. Ea nihil non malorum, quibus nocere poſſet, meditata in vanum laboravit. Magiſtri ſui auxilium petens id reſponſi accepit, ſervum vallo munitum eſſe, quem propterea circumvenire nequeat,* Lercheimerus *loc. cit. p. m. 159.* ubi & ſequens refert: *Philippus Pulcher Rex Galliarum percipiens imaginem ſuam ex cera fabricatam mirum quantum per Baptiſmum, Benedictiones, & alios actus eſſe mutatam, ita ut, ſi frangatur vel perdatur, præſens ſit mortis periculum. Rex eam afferri mandat & ait: Atqui jam videbo, an Dæmonis potentia major ſit in me perdendo, an Dei in me conſervando. Imaginem in ignem Rex pius & fide plenus projicit. Sed tamdiu, ut Deus, non ut Diabolus voluit, vitam egit.*

§. 5. Præſervativum bonum eſſet, ſi Magorum & Magarum præſentiam & conſuetudinem devitare foret integrum. At cùm gens perdita ſagacitatis virtute æquè ac impietatis vitio famoſa confœderationis Dæmoniacæ ſcelus ſtudioſiſſimè ſimulationis larva apparente occultet, non poſſumus vitare eos, cum quibus familiaritatem fovendam neceſſitas quotidiana imperat. *Signa* ſi darentur, quæ in cognitionem *Sagarum* nos certò deducerent, evitationis & ſic præſervationis ea nos redderent memores. At nulla dantur. Quæ verò afferuntur, vel falſa ſunt, vel ſuperſtitioſa & magica.

§. 5. *Falſa* ſunt 1. *Fletus ſine lacrymis.* Nam ſunt, qui, ut Plautino ore loquar, pumiceos habent oculos, quos nequeunt exorare, lacrymam unam ut exſpuant. Fontes lacrymarum ſteriles eſſe poſ-

ſunt,

Digitized by Google

ſunt, quia adeſt 1. *conſtitutio naturæ ſingularis.* Delrius *lib. 5. D. M. Sect. 4.* pueros ſe noſſe ait, quos flagris citiùs diſcidiſſes, quàm vel unicam excuſſiſſes lachrymam. Phocionem Athenienſium Ducem, nemo unquam neque ridentem, neque lachrymantem vidit, Plutarcho *in Apophth.* teſte. 2. *ſtupor ob mali atrocitatem peculiaris.* Nam juxta Senecam in *Oedip.*

Fletuq; acerbo funera & queſtus carent.
Quin iſta tanti pervicax clades mali
Siccavit oculos, quodq; in extremis ſolet,
Periere lachrymæ.

Suo id Pſammenitus Ægyptiorum Rex à Rege Cambyſe victus malo eſt expertus. Illius animum ut experiretur Cambyſes, filiam ejus veſtitu ſervili circumdatam, cum hydria ad aquam miſit. Quam Pſammenitus videns vultum demiſit. Mox ante oculos ejus filium miſit cum duobus millibus Ægyptiorum vinctas fune cervices, & frenata ora habentibus, deducebantur autem tanquam pœnam luituri. Pater idem, quod erga filiam, fecit. His prætergreſſis ut conſpexit convictorem ſuum inopem & mendicantem, erumpente ingenti fletu, compellans nomine amicum, caput ſuum cædebat. Rogatus cauſam reſpondit: Domeſtica mala majora ſunt lachrymis, Herodotus *lib. 3. cap 14.* Quid mirum igitur, inquit Dn. D. Siricius *Diſcurſ. Theoret. Pract. de Lachrymis Chriſti cap. 2. pag. 43. ſi conſternatio pias & inſontes fœminas in caſu, quò publicè deteſtandi & Diabolici criminis arguuntur, ita attonitas reddat, ut lachrymæ nullæ ſequantur? Dubitari etiam poſſet de ipſo experimento, an impoſſibile ſit ſagas emittere lachrymas. Etiamſi enim ita eſſent obduratæ mentes, ut nullus eas doloris ſenſus tangat, quis credat Diabolum, ſi velit, non poſſe ex oculis earum elicere lachrymas, cùm eas muliebre genus, quando lubet, eliciat?* Hæc D. Siricius. Ex quibus jam conſtat, enormiter erraſſe Sprengerum in ſuo *Malleficarum Malleo,* quando pro certo Magarum indicio habet, ſi quæ fœminæ accuſatæ magiæ inque judicium protractæ lachrymas non emitterent. Eundem errorem cum aliis Bodinus quoq; erravit in opere, quod Voſſius *Idolol. lib. 3. cap. 47. p. m. 489.* vocat inconſideratiſſimum, quodque ut pluribus ibidem remonſtrat, non atramento, ſed ſanguine, præſertim adverſus imbecillem ſexum, maximè deformes & melancholicas ſcriptum.

§. 6. 2. *Imaguncula in oculo non apparens vel inverſa.* Vitio enim humorum oculis propriorum ex varia alienorum admixtione & confuſione defectus oriri poteſt. Adhæc non omnes Sagæ imaguncula carent, nec omnes carentes Sagæ ſunt. Ergò hæc nota non eſt catholica. Prius membrum confirmat experientia: poſterius ratio, quia ob naturæ vitium illa abeſſe poteſt, D. Danhauer *Tom. 2. Theolog. Conſcient. pag. 448.* 3. *Stigma & character inſolitus ſenſu deſtitutus.* Siquidem, quod Stigma attinet, etiam naturalis aliqua nota vel nævus, ſive per imaginationem, ſive per vulneris curationem aut alium caſum eſſe poteſt. Quoad ſtuporem, ſi ſtilus vel cultellus magicus adhibeatur, carnoſæ partes eum ſine doloris perceptione admittere poſſunt. Bene itidem Danhauerus *loc. cit. characterem ejusmodi cur non poſſit piis etiam inurere Cacodæmon, qui permiſſu divino Jobum potuit ulceribus obruere?* addimus nos: cur non etiam ſenſum poſſit adimere? Prudenter itaque ejusmodi ſtigmata ſunt dijudicanda; & autor Cautionis criminalis *Dub. 43.* decem cautiones circa iſta in exploratione obſervandas præcipit. 4.[tum] auribus obvium non minus, quàm præcedentia oculos afficientia, fallax eſt, *ignominioſa in vulgo diffamatio*, quia etiam innocentes vel ob præcox fortunæ incrementum, vel ob admirandorum operum exhibitionem, vel ob hominis vindictæ cupidi malitiam, vel ob conjunctionem, aut cum Sagis converſationem, vel ob facinorum, quæ pactum implicitum redolent, repetitionem, aut alias ob cauſas inclementium linguarum pilæ fiunt mobiles. 5. *Accuſatio & denominatio à Sagis facta*, quæ depoſitio falſa itidem ex vindictæ cupiditate, vel ſpe liberationis, vel phantaſiæ dormientium per ſomnia illuſione, aut vigilantium per præſtigias & phantaſticam innocentium repræſentationem oriri poteſt: quo de Jurisconſultorum evolvantur monumenta.

§. 7. Hæc ſigna tam fallacia, quàm frequentia, quibus multùm imperiti ad Sagas in converſatione politica cognoſcendas tribuunt; robur non acquirunt per *probationem per aquam* factam, quia hæc ex gentilium ὑδρομαντείᾳ orta medium illegitimum eſt, atque adeò Dei tentatio, ſuperſtitio & Magia indirecta, neque in natura, nec in Scriptura habet fundamentum, id quod pluribus ſolidè remonſtrat Voetius *lib. 3. Diſp. Select. pag. 573.* Hoc explorandi medium abſurdum plures alii dudum ex foro Juridico proſcripſerunt, non obſtante vel inveterata ejusdem

con-

Digitized by Google

conſuetudine, quæ, ſi in ſe mala, annorum pluralitate ſeu vetuſtate pravitatem nunquam deponit; vel calamo propitio Jacobi Regis Angliæ, Wilhelmi Adolphi Scribonii Profeſſoris Marpurgenſis & aliorum probam iſtam probantium: vel hodierno ejusdem in Livonia, Weſtphalia, Holſatia, & aliis nonnullis in locis uſu, quod teſtatur Dn. D. Ericus Mauritius JCtus *Part. 1. Conſil. Chilon. 5. & 23.* ubi nervosè hoc argumentum tractat. Evolve inſuper Freudium *Quæſt. 255.* Delrium *lib. 4. cap. 4. Quæſt. 5. Sect. 3.* Godelmannum *lib. 3. cap. 5.*

§. 8. *Magica* quoque Sagas explorandi media habentur varia. Juſtitiæ executores ſtrenui Carnifices quidam Sagas ſe cogere poſſe jactant, ut ſolæ, quæ in civitate degunt, omnes ad pultem in foro publicè à ſe coctam comedendi gratia accedant. Nonnulli pariter, quæ noctu hominibus moleſtæ fuerunt, Lamias, ut mutuandi aliquid gratia ſequenti manè eosdem homines conveniant, adigere queunt. Sed conſcientioſi Juſtitiæ Sacerdotes magica ejusmodi media meritò damnant, & effectui dare prohibent, quia naturali vi nullius voluntas cogi poteſt; bene autem Dæmonis inclementia (poſito nimirum ſigno ſuperſtitioſo eidem ob cultum & pactum tacitum non minus grato) μισανθρώπων & καθαρμάτων, quæ nomen militiæ magicæ dederunt, voluntatem ſeducere & faſcinare valet. Milites, ut à quodam inaudivi, ſuſpectam Magiæ fœminam menſæ adſidere cogunt, & inter duas perſonas nolentem volentem concluſam detinent. Tertius interea aquam in olla fornacea calidam rudicula agitat &c. Mulier, quæ Saga eſt, tanta inde anxietate & perturbatione corripitur, ut in adſidentium amplexus ruat, ac precibus & oſculis eos, donec dimittitur, defatiget. Nonnulli curant, ut Sagæ capillos, vel è calceis ejusdem ſoleam alteram acquirant, eamque in ollam aqua ad ignem fervente plenam conjiciunt, vel acubus pungunt &c. ex qua Sagam tantos in abdomine cruciatus ſentire ferunt, ut cito gradu accurrere, & ſe faſcini illati cauſam eſſe, ipſa prodere cogatur, M. Bernh. Albrecht im Bericht von der Zauberey *pag. 290.* Quidam poſt januam contubernii, in quo Saga moratur, ſcopas inverſas in nomine &c. locant, quibus poſitis iſta magnis mox angoribus ſudorem etiam exprimentibus percellitur, nec niſi ſcopis remotis, exire poteſt. Gratificatur his Dæmon, quia gratum ſibi obſervantiæ cultum per ſuperſtitioſa ſigna exhiberi advertit.

Digitized by Google

CAPUT II.

Naturalia faſcini præſervativa nulla dantur. Dæmon à rebus naturalibus non afficitur. Sententia Thoneri, qui cenſet, Dæmones habere potentiam videndi, audiendi, odorandi &c examinatur. Rebus fœtidis cur Dæmones fugentur? De radice Baaras. Hiſtoria Eleazari ventilatur. Jecoris piſcis ſuffumigium in Lib. Tobiæ quomodo Dæmonem fugarit? Præſervativa faſcini remedia veterum. Herbas & gemmas incantationes & faſcina depellere, quomodo intelligendum? ex abſentia effectus præſervativum non poteſt certò ſtatui. Experientia, quæ obvertitur, examinatur. Cur quandoque rebus ſenſibilibus alliciantur Dæmones. Sanguini humano indirectam vim ad faſcinum & Dæmonem ineſſe negatur.

§. 1. NAturalia Faſcinationis Magicæ præſervativa remedia nulla dantur. Cùm enim præſervationis ratio in cauſarum efficientium remotione conſiſtat, Dæmon autem ipſe faſcinum morboſum inducat, qui cùm per naturalia repelli nequeat, præſervationem locum hîc habere nullum patet.

§. 2. Non repellitur vel afficitur Dæmon à rebus naturalibus. 1. quia incorporeus eſt. Itaque à re corporea aut naturali, ſive ſubſtantia ſit, ſive accidens, affici nullo modo poteſt: patiendi enim aptitudo in materia, qua Dæmon caret, fundatur. Deinde voluptatis & doloris ſenſitivi Dæmon incapax eſt. Deſtituitur namque ſenſibus & organis ſenſuum, quorum objecta res ſenſibiles ſunt, quæ voluptatem aut dolorem adferunt. Igitur per naturalia media non poſſunt cogi vel allici, ut faſcinandi actum negligant, vel perficiant.

§. 3. Thonero, Medico aliàs Doctiſſimo & Practico Experientiſſimo *lib. 4. Epiſt. Medic. Obſ. 1.* non videtur paradoxum, ſtatuere, Dæmones, quos ſubſtantiæ incorporeæ eſſe fatetur, habere potentiam videndi, audiendi, adeoque etiam odorandi, quòd potentiæ cognoſcantur per intervenientes actiones. *Rem ita ſe habere*, ait, *annon id luculenter demonſtrare licet per machinationes, ritus & ceremonias magicas, dum certis conceptis verbis ſpiritus vocati, illicò ſpiritus ſe viſibiles præſentant: dum*

characteribus conſignatis tantùm, ſine ullius vocula enunciatione, incitati ea exequuntur, quæ ipſe Magus requirit, ad ejus quaſi nutum obſequentes: dum ſuffitu rerum fœtidarum profligantur. Sed reſpondetur 1. ſi ex actionibus Dæmonum judicandæ mox ſunt potentiæ, Dæmones etiam nutrientur, creſcent & generabunt, quia cibis veſcuntur, potum hauriunt, & cum Magis & Sagis ſe commiſcent. Id verò aſſertum propria vineta cædit, cùm Dæmones ſecundùm eundem ſubſtantiæ ſint incorporeæ. Itaque 2. diſtinguendum inter actiones veras & apparentes. Ut Dæmones apparenter edunt, bibunt, congrediuntur; ita non verè, ſed apparenter ſaltem audiunt, vident, odorantur, rerumque ſenſibilium modo ſenſitivo objecta percipiunt. 3. Nulla eſt conſequentia: Dæmones vocati adſunt. Ergò potentiam audiendi habent, quæ per ſonum verborum afficitur. Quæ in ſpiritibus occurrunt notanda, ſpiritualiter ſunt explicanda, non corporaliter. Dæmones intelligentiæ ſunt, eorumque cognitio eſt intellectiva, non ex parte ſenſitiva, quæque in materialibus occurrunt, Angelico, non corporeô, modô percipiunt. Ex actione angelicâ potentia angelica infertur. Quomodo autem actio angelica peragatur, intellectus noſter per ſenſus ad hoc improportionatos percipere nequit. Ubique præſentes cùm ſint per ſummam velocitatem, & ad actiones hominum ad ſuperſtitionem pronorum attendant, præſentes ante ſunt, quàm vocantur. 4. Sub Dæmonum obediendi promptitudine latet nocendi libido. Eò libentiùs homini rebus ſuperſtitioſis inhærenti inſerviunt, quò certiùs eundem in errore confirmant, ſibique devinciunt. Majoris ponderis eſt prima Thoneri ratio, quâ rebus fœtidis fugari Dæmonem ſcribit, quòd ſpiritus ſint inſolentes, ægrè ferant, ſe tantoperè deſpici & ludibrio haberi, propterea cùm indignatione recedant & ergaſtulum corporeum relinquant. Aſt hæc non naturaliter, ſed moraliter veniunt intelligenda. Naturalia quandoque ſpiritualium rerum ſunt ſigna & indicia, quibus Angeli vel delectantur vel fugantur. Angeli boni piis precibus delectantur, mali fugantur: è contra obſcœnis & impiis ſermonibus boni fugantur, mali delectantur. Pietatis nimirum & fidei index voce humana expreſſus Angelos bonos attrahit; malos, ſi præſertim cum contemtu index proferatur (plurimum enim Diabolus dolet, cum videt ſe ab hominibus piis ex vera fide contemni & irrideri. Oſiander *Cent. 6. H. E. pag. 103.*) repellit, non phyſicè, ſed mo-

 raliter.

quæ vires naturæ ſuperant, facit, ipſo Tyræo fatente & loquente *c. 43. pag. 145.* E. *Diabolica* fuerit, neceſſum eſt.

§. 5. *Jecur* piſcis (quem Callyonymum fuiſſe ſcribit Voſſius *lib. 4. Idol. cap. 39.*) ea virtute præditum fuiſſe *Tob. 6.* legimus, ut ejus ſuffumigium omne Dæmoniorum genus averteret. Sed ego jam in varias variorum, præcipuè Pontificiorum, miſerè ſe circa hunc locum torquentium, diſceptationes me non inferam. Qui evolvere eas geſtit, Freudium *Quæſt. 235.* legat. Ego, ſi Tobiæ liber non Comœdia comica ratione conſcripta, ſed hiſtoria vera eſt, cum Sennerto *lib. 6. Part. 9. cap. 7.* dico ſuffitum illum jecoris piſcis non ex ſe, ſed ex vi à Deo conceſſa virtutem illam habuiſſe. Nam, ut Dn. Freudius *l. c. in fine* diſſerit; Deus ſi velit, per naturalia media virtute non extraordinariè eis indita, ſed concreata, & à natura inſita, à malis, à Dæmone & organis ejus illatis poteſt liberare & ſanare; quod ſi verò ex juſto judicio ob impœnitentiam ægroti & maleficiati nolit, tunc neque media naturalia contra Deum aliquid poſſunt, id quod nemo negabit. Deus enim eſt, qui mediis naturalibus utitur, non vires extraordinarie & de novo illis largiendo, ſed concreatis gratioſè benedicendo, ut efficaciter operentur, easdem etiam pro juſta voluntate ſua impedit, quò minus operentur.

§. 6. Quæ antiquitas commendavit ad Faſcinum præſervatoria bene multa, non moramur. Scillam in limine januæ ſuſpenſam malorum medicamentorum introitum pellere tradit Pythagoras, ait Plinius *libr. 20. cap. 9.* Idem tradit Dioſcorides *libr. 2. cap. 168.* qui de *Rhamno* ſcribit *lib. 1. cap. 102.* famam eſſe, ejus ramos valvis feneſtrisve impoſitos veneficia depellere. *Laudatiſſima herbarum eſt Homero, quam vocari à Diis putat Moly, & inventionem ejus Mercurio aſſignat, contraq; ſumma veneficia demonſtrat*, verba ſunt Plinii *libr. 25. cap. 4.* In Homerico hoc Moly duo notatu digna notat Petr. Laurembergius *Apparat. Plant. lib. 1. cap. 17.* 1. difficulter eam & non niſi à Diis erui è terra. 2. tollere ac avertere incantamenta & veneficia. Propterea hoc Moly affine eſſè cenſet illi plantæ, quam Joſephus Baaras indigitat. *Leontopodii* radicem εὔχρηςον εἰς φίλτρα περιαπτομένην, utilem eſſe ad philtra appenſam, ſcribit Dioſcorides *lib. 4. cap. 26.* *Alyſſon* domibus appenſum ſalutare eſſe creditur, & hominibus atque animalibus faſcini amuletum. Idem *libr. 3. cap. 87.* *Faſcinationes ſaliva jejuni repelli veteri ſuperſtitione creditum*

eſt,

Digitized by Google

eſt, ait Alex. ab Alexandro *lib. 5. Genial. Dier. cap. 27. pag. 313. b.* Propertius *lib. 4. Eleg. 7.* arcanas ſalivas vocat, quarum in veneficiis uſus. Athenis notante Codronchio *lib 4. de Venef. cap. 1.* invaluit uſus, ut antequam nova nupta mariti domum ingrederetur, oleo & adipe ſuillo vel lupino poſtes inungerentur, ne quid pernicioſæ peſtis in domum irreperet. Venatores pro veneficio repellendo quercus fruticem ſciderunt, ac per ipſum cum canes, tum venatores ipſi tranſiverunt. Mitto multa alia apud Codronchium *l. c.* & Jordanum *cap. 65.* legenda.

§. 7. Mart. Panſa *de Prorogand. hominis vita Part. 4. c. 56.* plantas nonnullas & gemmas ad depellendas incantationes, conferre miratur. *Tametſi enim*, ait, *herbæ earum præcipuè uſum, easq; vires inſitas habent, ut alimenti & medicamenti ratione corporibus humanis accommodentur; ſunt tamen aliquot ſtirpes ejusmodi virtute nobilitatæ, ut maleficiis obſiſtant, omniumq; generis faſcinationes abigant. Similis virtus præter herbas etiam gemmis quibusdam attribuitur, eamq; conſecuta ſunt non à primis qualitatibus, h. e. temperamento caliditatis, frigiditatis ſiccitatis & humiditatis, ſed ſpecifica vi & occulto effectu, additaq; proprietate, cujus rei cauſa indagari nequit.* Verùm 1. τὸ depellere incantationem, maleficiis obſiſtere, & faſcinationes abigere intelligitur vel ratione curationis, vel ratione præſervationis. Si *prius*, ſano ſenſu, quem in fine capitis primi indicavimus, admitti poteſt. Si *poſterius*, & naturalia præſervationi inſervire ex eo quis colligre velit, quod ad curandum faſcinum proſint, hanc colligendi & argumentandi rationem rejicimus, quia in faſcino magico, quatenus imminet, ſeu inferendum eſt, Dæmonis partes ſunt potiores, cujus conatum ſi permiſſionem habet, nulla herba infringit, nulla gemma tollit. Secus ſe res habet in morbis à cauſa merè naturali ortis, in quibus præſervativa ſæpe ſunt curativa, & quæ in curatione febrium malignarum proſunt, etiam ad præſervationem conferunt. 2. ſi herbæ non primis qualitatibus, ſed ſpecifica vi & occulto effectu imminens faſcinum repellunt, unde hoc ipſum cognoſcitur? ex effectu? at quomodo ex effectu! ex abſentia faſcini more anicularum id colligere nemo poteſt, cùm incertum ſit, annon citra præſervativi uſum homo à faſcino manſiſſet immunis. Multi venenatæ auræ metu antidota uſurpant, eorumque uſu ſe præſervaſſe jactant, qui tamen an venenatæ auræ abſentia, an antidoti virtus immunitatem

nitatem præſtiterit, certò affirmare nequeunt. Neque ex autorum, qui disquiſitiones magicas ſcripſerunt, monumentis, vel ex actis judicum patet, ſagas fruſtrationis in inferendo faſcino cauſam herbis vel gemmis unquam adſcripſiſſe. De precibus illud conſtat, non autem de re naturali ulla.

§. 8. Experientia quidem multiplex obvertitur, ſed eam cum grano ſalis eſſe capiendam, ex his, quæ Voetius *lib. 1. Diſpp. Select. pag. 929.* doctè proponit, conſtat. Nam *1. multa hic occurrunt fallacia tum hominum ignorantium, tum impoſtorum, tum ipſorum Dæmonum, qui cum factis aut verbis præ ſe ferunt, ſe rebus illis affici, torqueri, fugari, more ſuo mendaces agunt. 2. Etiamſi daremus, res quaſdam Diabolo moleſtas aut gratas eſſe, non tamen inde ſequeretur, eum ideo cogi, ad veniendum & recedendum, ad agendum, aut ceſſandum: eſt enim libero arbitrio præditus. 3. Totum illud, ſi quid ſit, eſt per accidens. Neque enim rebus illis ſenſibilibus alliciuntur Dæmones propter ipſas, ſed propter aliquid aliud illis conjunctum, ſive incluſum, ſive ab iis derivatum. Fit autem illud tribus modis, ut bene explicat Thomas de Potentia Quæſt. 6. Art. ult. Vel quia res corporales ſunt aptæ & Diabolo idoneæ ad perficiendos effectus mirabiles applicando agentia paſſivis, ſic e. g. delectatur melancholica complexione, herbis & beſtiis venenatis, pharmacis incitantibus ad libidinem, plenilunio, aliisq; infelicibus ſiderum conſtitutionibus, quibus melancholia aliiq; noxii humores abundant &c. vel quia homines per eas in peccatum adducuntur, ſic e. g. delectatur lautis conviviis, choreis, comœdiis &c. vel quia ſunt ſigna & ſacramenta ſuperſtitionum, quibus Dæmones ex pacto delectantur, non tanquam cibo & potu (ut loquitur Auguſtinus de C. D. libr. 21. cap. 6.) ſed tanquam ſignis.* Hactenus Voetius.

§. 9. Majolus in humano ſanguine vim aliquam ad faſcinum indirectam ineſſe poſſe ait *Colloq. 3. pag. 195.* ut menſtrua muliere agros circumeunte noxia vermina necari, cenſuere Dardani ſectatores apud Columellam, & Lud. Banairolus ſcribit *Ennead. Muliebr. c. 2.* ſi menſtruo cruore domus alicujus poſtes inungantur, dæmoniacis magorum artibus & inſidiis aditum omnem præcludi: & apud Mich. Iſſelt. Ann. 1586. legitur, in Livonia fuiſſe locum, ubi nimbis, tonitruis, ac tempeſtatibus Dæmonia truculenter graſſabantur, niſi in lacum quendam injiceretur ...

nocuus infantulorum cruor à ruſticis infunderetur. Poſterius hoc quidem apertè Satanicum Majolus meritò vocat: priori autem aliquid Phyſicum ineſſe poſſe, ſed indirectè agens, ſtatuit. Verùm menſtruum indirectè agere poſſe in Dæmonem, qua ratione firmari queat, non video. Sanè medicamenta Medici agnoſcunt & producunt, quæ in Dæmonem indirectè agere dicunt, quatenus ſcilicet per ea humores, quibus œconomiam hominis ipſe turbat, evacuantur, atque ita privativè id, quod præſtant, efficitur: at ea ratione ſanguis iſte non agit, multò verò minus poſitivè agere in ſpiritum poteſt, Hoc enim eſſet directè agere,

CAPUT III.

Recentiorum ad faſcinum remedia. Hypericum & Antirrhinum præcipuè commendat Carrichterus: de hoc autore Helmontii judicium. Hypericum & Ruta faſcinatis & obſeſſis cur proſint? ratio J. Bapt. Porta à Sim. Pauli eluditur. Hiſtoria mira de Hyperici contra Dæmones virtute examinatur. Hydrargyrum ad faſcinum commendatum.

§. 1. RECentioris ætatis vulgus ſua etiam habet, quæ ad faſcinum tam præcavendum, quàm curandum commendat, remedia, & ſunt præcipuè Adiantum aureum, Germ Güldenwiederthon: origanum, Doſten; Antirrhinum, Orant Dorant: Ruta; Filix, Farrenkraut: Viſcum Corylinum & Tiliaceum, Haſels und Lindenmiſtel / Scrophularia, Braunwurtz: Muſcus terreſtris, Teuffelskraut / Drutenfuß / Beerlapp: Hypericum Johannskraut / Harthau / Jageteuffel / Teuffelsflug / quo de rhythmi Germanici:

Doſt / Harthau und weiſſe Heid /
Thun dem Teuffel viele Leid.

Thom. Pancovius *Herbar. p. m. 213.* Antirrhinum & Pervinca liberans à faſcinatione & incantamentis vel intus aſſumpta, vel amuleticè oppoſita, ait Sylveſter Rattray *Aditu ad Sympath. & Antipath. p. m. 21.* Carrichterus *p. m. 493.* pro Hyperico & Antirrhino ſecundùm cœli influentias veras effoſſis, & in quatuor domus, hypocauſti, cubiculi & cellæ angulis; item de collo ſuſpenſis, in hebdomade etiam in forma pulveris

ris uſurpatis pro præſervativo & optimo ad faſcinum remedio ſpondet. Sed quid de eo nos ſentiamus, dicta aperiunt. Succurrit hic, quod de Carrichtero Helmontius, *Lib.* quem inſcripſit, *Recepta injecta*, prodit. *Nemo*, ait, *Medentum interim, quod ſciam, unico Karrichtero excepto, hanc materiam tractavit. Qui quidem modum fiendi atq; remedia ſanandi aliqua propoſuit, at non parum ſuſpecta vana ſuperſtitionis. Theoriam quoq; nec attigit, quia ignorare viſus.*

§. 2. Hypericon & Ruta faſcinatis & obſeſſis cur proſint, Joh. Baptiſta Porta *lib. 3. Phytognomicor.* auguratur, Rutam nimirum ob crucis ſignum ſemini impreſſum. Hypericon autem vehementiſſimè Dæmones ejicere ait ob thuris odorem, quo manibus confricata redolet, cùm ſoli Deo thus donaretur. Cui falsè reſpondet D. Simon Pauli *Quadripart. Botan. Claſſ. 3. p. m. 350. Novimus ex ſacris ſatis negotii ipſius Chriſti diſcipulis hoſpites mali ingenii ſæpe faceſſiſſe, ita ut acerſere Salvatorem ipſum, ipſiusq; operam implorare coacti ſint. Et tamen bonus hic Porta adeò mitem & mollem Diabolum putat, ut planta thuri ſimilem odorem ſpirante ejici poſſit. Hoc certè non uſurpare ad Dei gloriam, ſed perversè ac ſuperſtitiosè profanare medicamenta eſt. Abſit verò, eò dementiæ nos abeamus.*

§. 3. Miram de *Hyperici* ad Dæmones uſu hiſtoriam refert ex Hercule Saxonia Scipio Mercurius Italus im Heb-Ammen Buch / interpret. D. Welſchio *pag. 571.* quam Saxonia ab Epiſcopo quodam accepit. Mulieris nimirum cujuſdam juvenculæ amore ſpiritus quidam malus flagrat, & cum ea multoties, quandoque etiam præter ejus placitum, rem habet. Alius ſpiritus ejuſdem amore captus in humana forma eam rogatum adit, ſed fœmina zelotypiæ fervore amaſii ſui ſe excuſat. Inſtat hic, & pro conſenſu ſe eam herbam edocturum promittit, quam ſi geſtarit, vel appenſam habuerit, fore, ut ſpiritui malo, cujus conſuetudine hactenus fuiſſet uſa, appropinquandi & concumbendi potentia adimatur. His dictis, ſe quoque ſpiritum malum eſſe fatetur. Mulier ſagax ſuum herbam cognoſcendi deſiderium aperit, & quia jam ante commixtionis & ſocietatis pravæ tædium eam cœperat, proco novo pro herba dicta, ſi allatam dederit, promtiſſimum ad omnia conſenſum promittit. Spiritus herbam, nempe Hypericum, afferre non moratur; quam ubi attulit, per inſidias eam fœminâ aufert, ac poſſeſſionem ejus ſibi vendicat.

Digitized by Google

dicat, eâque appenſa tam à novi, quàm à veteris præſentia & ſocietate ſe liberat.

§. 4. En mirum, Amice Lector, hiſtoriæ contextum: Herba ſpiritus malos fugaſſe, & ſpiritus mali herbam fugiſſe creduntur, cùm tamen illam ſpiritus alter ipſe attulerit. Quid ergò dum decerpebat procus novus, & herbam afferebat, inhibuit, quo minus inter legendum & apportandum Dæmon fugeret herbam, vel herba fugaret Dæmonem? Itaque non herba, ſed animus ad valedicendum impuritatibus abominandis paratus, & Spiritus S. lumine illuminatus Dæmonem ſine dubio fugavit: cùmque prior ille limites ad faſcinandúm permiſſos jam perire forſan intellexit, alius ſpiritus æquè mendacis ope circa diſceſſum fœminam ſuperſtitioſum medium docere voluit, ut ab ea alii plus herbis, quàm precibus fidere diſcerent. Herm. Grube *de Medicament. ſimpl. cognoſcend. Sect. 3. Art. 1.* exiſtimat, hunc de Hyperico errorem in animis credulorum ſedem ſuam fixiſſe, quòd cum melancholia hypochondriacâ variis phantaſiis nocturnis ac ſomniis periculoſis tanquam ſpectris ſibi oblatis tententur, jam tum cum fructu in uſum vocarint Hypericum.

§. 5. *Hydrargyrum* commendari legimus apud Th. Jordanum *de Peſtis Phænom. cap. 9. Tr. 3.* ubi ſcribit: *Patavii in officina Aromatarii, ad D. Antonii inſigne forte fortuna cùm eſſem, acceſſit mulier petitum hydrargyrum: ibi Pharmacopæus terebello pertudit avellanam nucem; excavatam replevit hydrargyro & tradidit: ſciſcitanti mihi uſum, reſpondit, frequens eſſe mulierculis, quibus à faſcinatricibus ademtum ſit lac, quo infantuli alendi fuerant. Hoc ſi ſecum geſtaverint, nullas prorſus Sagarum, Lamiarum aut Strigum pertimeſcendas inſidias, quod & in ſua conjuge exploratum & expertum ſe habuiſſe, ſanctè aſſeverabat.*

CAPUT IV.

Peculiaria ſunt Pontificiis remedia præſervativa, de quibus 1. in genere judicatur 2. in ſpecie de ſigniculo crucis. De uſu ſigni crucis in primitiva Eccleſia. Cur hodierni Chriſtiani eo utantur? Non crucem, ut talis eſt, ſed propter fidem, cujus crux teſſera eſt, fugit Dæmon. Crucis inefficacia probatur. Virtus ejus accidentaria

juvandi

Digitized by Google

juvandi unde? Thyræus notatur. Aquæ luſtralis ad Dæmonem fugandum futilitas probatur. Pro reliquiarum Sanctorum virtute gratis Thyræus & Schottus laborant, quorum objectiones diluuntur. Satanæ, conquerenti ſe imagine B. Mariæ fuiſſe fugatum, Pontificii credunt. Nec cruce, nec aqua luſtrali, nec reliquiis Dæmonem depelli hiſtoria quadam confirmatur. Agnum Dei Pontificii commendant ad ſuperſtitionem usque, ad impietatem & falſitatem usque. Pronunciatio nominis JESU an, & quatenus ſit præſervativum? Lojoliticum præſervativum. Salem cum Dæmon abhorreat, ratio Bodini, quæ rejicitur: nec ratio Delrii ſatis probat. Lotio manuum matutina malè inter præſervativa refertur: error ex lotionis apud Judæos & Ægyptios uſu ortus. Præſervativa alia ſuperſtitioſa, præſertim Judæorum recenſentur.

§. 1. S*Ignaculo crucis, Aqua benedictâ, Agno Dei, Nominis Jeſu pronunciatione & Reliquiis Sanctorum,* Dæmonem, omneque faſcini genus arceri Pontificii operosè contendunt. Nos de his in genere notamus, ea in ſe ſpectata ad Dæmonis & faſcini fugam non ἐνεργητικῶς, vel ὀργανικῶς, ſed συμβολικῶς concurrere. Certè niſi vera fides in Chriſtum capitis ſerpentini contritorem defixa, quæ organum eſt genuinum, quo divina ad amolienda faſcina quæque virtus acquiritur, adſit, fruſtraneus erit omnis per iſta in profligandis Dæmonibus labor: & qui efficientiæ nomine iſta jactat, vana, ſuperſtitioſa & magica commendat. Omnis enim uſus rerum ad effectus, qui viribus naturæ, aut artificis ſolertiæ, aut virtuti ſupernaturali propter promiſſionem Dei adſcribi nequeunt, implicat Magiam. Enumerata autem iſta eam in ſe virtutem habere, aut à Deo ejus promiſſionem habere, ex ſacra pagina oſtendi nequit.

§. 2. *Signaculum crucis* telum Dæmonibus formidabile dicitur. Sanè crucis ſigno ſe vel Chriſtianæ religionis Candidatos ſignare antiqua & pia fuit Eccleſiæ veteris conſuetudo. Catechumeni in primitiva Eccleſia hoc ſigno ante baptiſmum in fronte ſacro chriſmate ſignabantur, poſt eum obſignati vel ſignati propterea dicti: & ſignaculum Chriſti petere vel accipere, erat idem ac Baptiſmum petere vel accipere. Signaculum hoc ipſis deinceps frequenti erat in uſu. *Ad omnem progreſſum,*

ſum, ad omnem aditum & exitum, ad veſtitum & calceatum, ad lavacra, ad menſas, ad lumina, ad cubilia, ad ſedilia, quæcunq; nos converſatio exercet, frontem crucis ſignaculo terimus, Vide Dn. D. Caſp. Sagittarium *de Martyrum Cruciatibus in primitiv. Eccleſ. cap. 16.* & quæ Conr. Rittershuſius *Sacrar. Lection. lib. 5. cap. 14.* ex S. Patribus, Tertulliano, Chryſoſtomo, ac Hieronymo annotavit. Similia ex iisdem adducit Lavaterus *de Spectris Part. 3. cap. 9.* quæ & Schottus *loc. cit.* profert; at granum ſalis, quod Lavaterus ſubjungit, Schottus omittit, de quo mox §. 4. Prudentius hymno ante ſomnum ſic canit:

Fac cum vocante ſomno
Caſtum petis cubile,
Frontem locumq; cordis
Crucis figura ſignet.
Crux pellit omne crimen.
Fugiunt crucem tenebræ.
Tali dicata ſigno
Mens fluctuare neſcit.
O tortuoſe ſerpens.
Diſcede, Chriſtus hic eſt,
Signum, quod ipſe noſti,
Damnat tuam catervam.

§. 3. Signo crucis etiamnum hodierni Chriſtiani ſe muniunt. *Eſt enim*, ut loquitur Balduinus *Caſ. Conſc. lib. 3. cap. 6. Caſ. 8. ſignum crucis confeſſio fidei noſtræ, & commonefactio crucis Chriſti, per quem regnum & opera Diaboli deſtructa ſunt.* Crux verò per ſe Diabolum non fugat, ſed fides meritò paſſionis & crucis Dominicæ nixa, quæ in corde latens, ſi externo ſigno ſe prodit, hoc ipſo, ut teſſera, Dæmonem arcet. Fide ſi quis ſit deſtitutus, cum nec mille cruces adverſus Satanam ſatis muniverint. Fidem fidus ſalutis noſtræ aſſertor gratioſè reſpiciens ipſe Dæmonem fugat, & ab ejus inſultu hominem liberat. Et qui nudæ crucis ſignum pellat Dæmonem, qui Chriſtum ipſum crucifigendum in deſerto accedere non erubuit? Adhæc Magi conjuraturi Dæmones, circulos ſuos, ut & amuleta, item ſigna faſcini multis crucibus ſolent inſignire (exemplum lege infrà *Part. 10. Sect. 2. cap. 2. §. 9.*) quibus ſi repellendi Dæmones vis ineſſet, fruſtraneus foret eorum in conjurando & faſcinando

labor.

Digitized by Google

labor. Papam à Dæmonis furore in auras deductum non ſalvavit crucis ſignaculum, ſed hoc ille eluſit καρκίνῳ ſeu retrogradu hoc verſu:

Signa te ſigna, temerè me tangis & angis,
Roma tibi ſubitò motibus ibit amor.

Circa templa, Monaſteria & Cœmiteria crucibus abunde inſtructa variis tum tentationibus, tum externis terriculationibus graſſatur Dæmon.

§. 4. Lavaterus, poſtquam ex Lactantio adduxit, Chriſtianos hac ceremonia antiquitus, in expellendis Dæmonibus & ſanandis morbis uſos eſſe, ſubjungit: Non quòd externo crucis ſigno tantam vim & efficaciam adſcripſerint (ſuperſtitioſum enim hoc eſſet) ſed cruci, h. e. merito Chriſti, cujus dignitatem ſimul in mentem revocarunt. De Sanctis quidem Apoſtolis & Apoſtolicis Eccleſiis non legitur, quòd ceremonia Crucis in expellendis Dæmonibus vel morbis curandis, aut aliàs quoque uſi ſint. Judæis, qui in Ægypto ſuperliminare ſanguine agni ſignarunt, parſum fuit: non quòd ſanguis ovillus vim haberet conſervandi homines ab interitu, ſed typus erat ſanguinis & crucis Chriſti. Vid. Freudium *Q. 240. n. 14. & ſeqq.*

§. 5. Thyræus *l. c. cap. 28. n. 20.* quærit, cùm duo ſint in cruce, motus quidam in aere factus, & exſpectatio fugæ Dæmonum, utrum horum ſuperſtitioſum? prius illud, an poſterius? Reſpondet, prius res naturalis eſt, alterum officium pietatis aut charitatis. Sed reſponſionis vanitatem ante dicta produnt. Addenda nimirum tertiò fides, quæ in externo crucis ſigno, tanquam cauſa effectus collocatur, & hoc ſuperſtitionis eſt. Diſtinctionem, quàm ibidem Thyræus comminiſcitur inter crucem tranſeuntem & permanentem, vide ſis profligatam à Balduino *loc. cit.* In hoc itaque graviùs Pontificiorum ſecta delinquit, quàm olim Macrianorum familia Romæ in eo, quando ſolenne ſemper habuit, ut Alexandrum Magnum Viri in auro & argento, mulieres in reticulis & annulis exſculptum geſtarent, quòd, ut Julius Capitolinus *in Vita 30. Tyrannorum* teſtatur, diceretur, juvari in omni actu ſuo, qui Alexandrum ſculptum aut auro, aut argento geſtaret. Macriani ſuperſtitioſè id crediderunt fide pagana: Pontificii, qui ſuperſtitionis vitium à ſe amoliri nituntur, qua? carbonaria.

§. 6. *Aquam benedictam* Sagæ ipſæ ad veneficia cùm adhibeant

qui

pora poſita , longe ilicò à conſpectu eorum pavidi fugiunt & abſiliunt Sed & homines mali piorum conſortium , & Rei Judicis præſentiam fugiunt ob rationem non phyſicam, ſed moralem, Martyrumque, qui conatui Dæmonis ad ſpiritus & ſanguinis profuſionem uſque reſtiterunt, memoria ſpiritui malo eſt adverſa: in oſſibus autem ipſis & linteaminibus realem Dæmones vim non experiuntur.

§. 9. Exemplum Schottus è Theodoreto adducit ſequens, ipſius Theodoreti verbis: *Execrandus Marcio multas ſpinas impietatis ſeminavit in regione Urbis Cypri. Eas cùm conarer evellere radicitùs , noctu venit quidam Dæmon exitialis , clamans & lingua utens Syriaca. Cur, inquiens , tu bellum geris cum Marcione ? Cur hanc pugnam adverſus eum ſuſcipis ? Quanam is te unquam affecit moleſtia. Deſine belligerare, deſine à malevolentia, aut diſces experientia, quantum bonum ſit quies. Scias, quòd te jam pridem confodiſſem, niſi chorum Martyrum te cuſtodientem vidiſſem, cum Jacobo. Hoc ego audivi, & dixi cuidam ex familiaribus, qui prope me dormiebat : Audis, inquam, quæ dicuntur? Ille verò, omnia, inquit, audivi, & cùm vellem ſurgere & reſpicere, & ſcire, quis loqueretur, tua cauſa quievi, qui te putarem quieſcere. Ambo itaque ſurgentes, reſpeximus, neque ullum, qui moveretur, vidimus; nec qui loqueretur, audivimus. Illa verba alii quoque, qui nobiſcum habitabant, audiverunt. Intellexi igitur , quòd Martyrum quidem chorum dicebat lecythum olei Martyrum; quæ cùm à multis Martyribus collectam haberet benedictionem , pendebat in meo lecto. Sub meo autem capite erat magni Jacobi vetus amictus , qui quovis clauſtro adamantino fuit mihi validior.* Verùm ut ex Dæmonum accedendi promptitudine non licet colligere realem verborum & characterum efficiendi poteſtatem: ita nec ex recedendi celeritate eorum, quæ fugæ gratia adhibentur, virtutem protinus aſſerere licet, quia ut in accedendo, ita & in recedendo fraus ſæpe verſipellis ſpiritus latet , qui , ut hominum ſuperſtitionem confirmet, ſponte accedit & recedit , ac coactionem ſimulat. Non tangam Dæmoni vacivas aures nunquam præbendas eſſe , quæcunque etiam dicat, quia pater eſt mendaciorum, qui ut falſa venditet, vera non tam ex voluntate, quàm calliditate ſubinde aſpergit. Et ſi vera etiam dicentem fugiamus, quantò magis eundem, ſi de re dubia & ſuperſtitionis opinionem ſtabilente verba perſuaſoria facit, poſtponamus?

Ddddd §. 10. Ait

Digitized by Google

fucos & ineptias Pontificii admirari & credere, vel ſaltem in vulgus credulum ſpargere non erubeſcunt.

§. 12. Nec Cruce, nec Aquâ luſtrali, nec Reliquiis Dæmonem depelli, hiſtoria, quam Joan. Cluverius *Epit. Hiſtor. p. m. 504. ad Ann. Chriſt. 856.* recitat, fidem facit. Eo tempore, ait, Spiritus nequam ſingulari Dei permiſſu Moguntiam, ejusque vicinos locos ritè perturbavit. Primùm lapides jaciendo & parietes pulſando domorum, infeſtus hominibus, paulatim loqui, & furto ſublata indicare cœpit, eoque pacto diſcordias ſerere inter vicinos. Denique omnium animos in unum quendam exacerbavit, quaſi peccatis illius exigentibus cæteri talia paterentur. In quamcunque is domum ſe recepiſſet, ea extemplo deflagravit, nec in agris tutus, congeſtis eò frugibus igni abſumptis, fuit. Cùm ob id irruerent in eum vicini, cædem facturi, ille candens geſtando ferrum innocentem ſe probavit. Ergò miſſi urbe Presbyteri cum Reliquiis & Crucibus & Aquâ luſtrali, qui malignum Spiritum depellerent: Sed hos lapidibus impetitos abegit ſpiritus, unum ex iis filiam vitiaſſe procuratoris vociferans. Talia per triennium agitando non ceſſavit, donec univerſa ædificia ſuccendio conſumeret, planiſſimum documentum, quantum Satanæ in ſuperſtitioſos mortales liceat, quamque parum Reliquiis Crucibusque percellatur.

§. 13. *Agnum Cereum* ſeu agni imaginem geſtare, ut ſignum ſit morale ſeu memorativum agni Chriſti, ejusque innocentiam jugiter in memoriam revocet, ſua non caret laude. At verò vim ei ſeu phyſicam ſeu ſupernaturalem contra Dæmonem & Dæmoniacas faſcinationes tribuere, vanum eſt, ac ſuperſtitioſum, animumque ad ἐθελοθρησκείαν inclinat. Vires Agno ſuperſtitioſè tributas ex his Urbani V. verſibus apud Pontificios pervulgatis, qui habentur *libr. 1. Cerem. Sect. 7.* petas:

Balſamus ex munda cera, cùm chriſmatis unda,
Conficiunt Agnum quod munus do tibi magnum!
Fonte velut natum, per myſtica ſanctificatum.
Furgura deſurſum depellit & omne malignum:
Peccatum frangit, ut Chriſti ſanguis, & angit.
Pragnans ſervatur, ſimul & partus liberatur.
Dona confert dignis, virtutem deſtruit ignis:
Portatus mundè, de fluctibus eripit unda.

 Stepha-

Stephanus Quaranta in conſtit. Pontif, addit citante Voetio *lib. 3. pag. 939.*

Morte repentina ſervat, Satanaq; ruina,
Si quis honoret eum, retinet ſuper hoſte trophæum.
Parsq; minor tantum tota valet integra quantum.

Thyræus *Part. 3. Diſp. de Dæmoniac. cap. 45. n. 17.* non erraſſe judicat, qui hac de re cecinit:

Pellitur hoc ſigno tentatio Dæmonis atri,
Et pietas animo ſurgit abitq; timor.
Hoc aconita fugat, ſubitaq; pericula mortis,
Hoc & ab inſidiis vindice tutus erit.
Fulmina ne feriant, ne ſæva tonitrua lædant,
Ne mala tempeſtas obruat, iſtud habe.
Undarum diſcrimen idem propulſat & ignis,
Illaq; ne noceat vis inimica valet.
Hoc facilem partum tribuente puerpera fœtum
Incolumem mundo proferet atq; DEO.

Schottus *l. c. p. 272.* exempla è Delrio adducit, quibus Agnum Dei virtutem præſentiſſimam ad ſpectra Diabolica avertenda habere ſcribit, quæ ſi excutias, ea Dæmonis fide niti videas, cùm tamen, ſi quid dixerit, quia ſimulare novit, illi minimè ſit credendum, tanquam Patri mendaciorum. Imò Schottus ipſe Delrium aliud ibidem ſubjicere exemplum fatetur, cui noctu a Dæmone Sacri Agni cerei effigies fuerit abrepta. En egregium præſervativum! Nos vana iſta, & ſuperſtitioſa crepundia alia, ut ſunt globuli, roſaria &c. quæ ſuis autoribus & cultoribus relinquimus, rejicimus cum Voetio *lib. 3. pag. 942.* 1. quia ſignificationis, devotionis, impetrationis, operationis efficacia nulla ineſt: deeſt enim verbum Dei tum mandati tum promiſſionis. 2. apertè repugnat impetrationi & efficaci applicationi ſalutis per Chriſtum; mediisque applicationis externis, verbo ſcilicet & ſacramentis, totique cultui inſtituto. Specialiter etiam repugnat fidei in Chriſtum & orationi; cui unico adverſus Diaboli vexationes amuleto (*Matth. 17. Epheſ. 6.*) ſubſtituunt ſuos Agnos Dei. Vide eundem pluribus.

§. 14. Nomen JESUS quidem ſupra omne nomen, *Philipp. 2. v. 9.* ut in nomine JESU omne genu ſe flectat, cœleſtium ac terreſtrium

um & infernorum, nec poteſt ſpiritualiter enunciari ſine Spiritu S. *1. Corinth. 12. v. 3.* Romæ, ex quo JESU nomen ibi auditum, nullus in urbe Deorum amplius ſenſit auxilium, nec Æſculapii amplius acceſſus in eam fuit. Dn. D. Mauritius *l. c. p. 37.* refert ex Hermanno Gœhauſen ſequens ex actis Facultati Rinteliensi à Republ. quadam transmiſſis, petitum, Veneficam quandam fuiſſe confeſſam: Sie hätte ein mal puellæ N. N. einen Buhlen in ihrem Hauſe zugeführet/ und ihr denſelben freyen wollen/ und als das Mägdlein ohngefehr geantwortet: Ei JEſu der Geſell iſt mir viel zu ſtattlich 2c. Diabolum ſtatim ad nomen JESU evanuiſſe, ſey zum Fenſter hinaus geflogen/ und habe ein Glas Ruthen mitgenommen.

§. 15. Verùm nuda & ſola nominis Jeſu pronunciatio Dæmonem non fugat, ſiquidem & ipſe Dæmon hoc nomen, Jeſus, pronunciavit *Act. 19. v. 15.* Itaque & hoc nomen non niſi pio corde ſuſcitatum & ſincero ore prolatum alexicacon Satanæ eſt. Eo in caſu verè dicere poſſumus: Ein Wörtlein kan ihn fällen. Nicephorus ſcribit, pium quendam virum ſuis ædibus inſcripſiſſe hæc verba: *JESUS nobiscum, ſtate:* & hanc proinde domum, ſi aliàs creditur ſubleſtæ fidei hiſtorico, integram ſteriſſe. Non nominis inſcriptio, ſed Dei manus, quam fide ſua Vir pius provocavit, ædium ruinam præcavit. Abſque ea ſi ſit, ſi vel millies ædibus ruinoſis nomen idem inſcribas, nullum tamen remedium ex ea impetrabis.

§. 16. Egregium (ſi Diis placet!) Jeſuitæ à ſuo Ignatio Lojola acceperunt præſervativum & curativum. Haſenmüllerus enim *in Hiſtor. Jeſuit. cap. 8. pag. 290.* ex Turriano refert, quòd aliquando Romæ fœmina quædam à Diabolo obſeſſa Ignatium Lojolam ſecuta ſit, & clamarit: Tu ſolus me liberare & juvare potes. Tunc Lojolam recitaſſe verſum Virgilii: *Speluncam Dido, Dux & Trojanus eandem.* Qua voce audita Dæmonem mulierem proſtraviſſe ac egredientem clamaſſe: O fili Lojola, tu ceu Leo me ad ſpeluncam inferni abire cogis, ſed rogo te, ne me æternæ ſpeluncæ injicias. Poſtea Ignatium illi dixiſſe: Vade quocunque volueris, modò nullum amplius hominem obſideas; ac ſtatim Dæmonium magno cum ſtrepitu egreſſum eſſe. Tanta ſi vis eſt Virgiliani verſus, quanta erit oraculorum Papæ! adeò Papicolæ præſervativis remediis abundant!

§. 17. *Salem* abhorrere Cacodæmonem credunt. Bodinus *lib. 2.*

Dæmon. cap. 2. rationem reddit hanc, quia ſal æternitatis & immortalitatis eſt ſignum, neque putredine neque corruptione infeſtus unquam, ſed ipſe à corruptione & putredine omnia vindicat. Diabolus verò nihil habet antiquius, quàm rerum creatarum corruptionem & diſſolutionem. Verùm longiùs arceri hanc rationem ſic probo. Hirci figuram Dæmones ſæpe ac propè ordinariè ſumere ſtatuit ipſe Bodinus *l. 2. cap. 6.* quia hircus fœtidus eſt & ſalax; propria autem Dæmonum eſt ſecundùm eundem in laſcivam brutamque cupiditatem dominatio. Jam ſimili ratione arguam grata etiam ſalis præſentia poſſet eſſe Dæmoni, quia ſal libidinis eſt indicium & illicium. Ob id Ægyptii canes ad coitum inertes ſalſamentis carnibusque ſale maceratis ad Venerem alacriores reddebant, teſte Plutarcho *Sympoſ. lib. 5. Problem. 10.* Poetæ Venerem prolificæ principem geniture è ſalo natam & ἁλιγενῆ vocari confingentes, quin iidem omnes maris Deos laſciviosos, fœcundiores plurimorum conſtituunt parentes, quo de doctè Cl. M. Iſrael Clauderus *Philologem. de Sale cap. 5.* At propria Dæmonum eſt in libidinem & laſciviam dominatio. Plauſibilior eſt ratio, quam Delrius *lib. 2. pag. 11.* ſubminiſtrat, qui odii in ſalem cauſam dicit eſſe eam, quòd victimis & oblationibus olim fuerit additus, quò etiam Bodinus *lib. 2. cap. 2.* inclinare videtur. Quanquam & hæc ratio bene quidem, ſed non plenè probet: ſiquidem & hirci ſacris fuerunt additi *Levitic. 16.* Aaroni enim præcipitur, ut ſumtis duobus hircis ſuper utrumque ſortem mittat, unam Domino & alteram capro emiſſario &c. At tantum abeſt, ut hirci à ſacris magicis excludantur, ut potius recipiantur, imò ipſe Satan hirci formam ſubinde aſſumat. Itaque non concreatum & naturale, ſed morale aliquod Dæmoni odium ineſt, vel iſtud aut hoc ſaltem ſimulat. Non illud ineſt, quia in hominibus obſeſſis, qui & ipſi ex ſale quoque conſtant, ſalis præſentiam in alimentis propinatis tolerat, & in culinis, ubi ſal aſſervatur, ſæpe tumultuatur. *Non dubito,* inquit Delrius *lib. 2. Quaſt. 12. p. m. 127. ſi Deus ſinat, & Diabolus velit, poſſe & ſalem & panem, & benè ac opiparè conditos cibos apponere, rarò tamen id facit: non rarò jubet invitatos ſymbolum conferre, & quemq., quo veſci ſolet, ſecum adferre, quod Sagæ nonnunquam confeſſa.* Adverſitatem nimirum adverſarius omnium ſimulat, ut adverſitatem palato creet, & in hoc ſub prætextu quodam ægrè faciat complicibus. Optimum enim ciborum condimentum cùm

ſal

ſal ſit, vult oſor bonorum omnium, ut hoc ipſo etiam ſui in cibis careant. Mittimus *Cineres, Campanas, Ramos, flores benedictos*, & ineptias Pontificiorum alias, quibus non tantum vim ſanandi, à naufragio, incendio, infortuniisque aliis præſervandi, ſed & ab infeſtatione ſpectrorum, Dæmonumve liberandi, ſuperſtitiosè tribuunt.

§. 18. *Lotio manuum matutina* vulgò inter præſervativa quoque refertur. Ait hæc, ut talis, quæ privationem impuritatum attactu contractarum notat, vim quandam manibus, ne partes reliquæ faſcinum recipiant, imprimere nequit: nec, cur ea corporis pars ſua munditie in hoc cæteris præſtet, dici poteſt. Solet autem Dæmon ſemper ſuperſtitioſa ſuadere, & per ea confluxu ſuo occulto operari, ut virtute iſtorum putatitia aliis commendata homines plus ſuperſtitioſis & factu facilibus quàm veris inhæreant, & per ambages ab his tandem recedant: vel ſi precum vi faſcini inferendi vis eluditur, hoc & aliis prætextibus vanis fruſtratio excuſetur. Sagæ nonnullæ referente Remigio *libr. 1. cap. 10.* affirmarunt, eam lavationem certò proficere contra malas incantantium artes, ſi domo quis pedem efferens ſe præterea in Dei tutelam præſidiumque ſupplicibus verbis committat. Alia jamjam in ignem imponenda ac ultimum cum marito prandens placidè eum, multis audientibus, monebat, ne inſalutato Numine, illotisque manibus domo pedem efferret, ſi ſe à Sagarum inſidiis tutum cuperet ac ſecurum. Sic præſervativum optimum & veriſſimum quod ſolum in præmuniendo omne fert punctum commendatione adjectivi vani & ſuperſtitioſi conſpurcari videmus, &, quod divinare non difficile eſt, ideò, ut hoc altero, tanquam facili remedio vim precibus parem homines ſua natura ad pietatis cultum torpidi tribuant, idque promptius arripiant.

§. 19. Talis perſuaſio radicatur eò facilius, quò certiùs divinitatis veſtigium in puritate homines ſuſpicantur. Lotio enim & in Judæorum & in gentilium ſacris ad avertentda mala & vitia jam olim fuit frequens. Ægyptii etiam puritatem indicaturi aquam pinxerunt, quòd eo elemento luſtratio atque expiatio optimè fieri crederetur. Virgilius *Æn. 7.*

Tu genitor cape ſacra manu patriosq́ penates:
Me bello è tanto digreſſum & cæde recenti

Attre-

Attrectare nefas, donec me flumine vivo
Abluero.

Heſiodus *in Opertb. & Dieb.* vinum Jovi manè litari, vel etiam quemquam ingredi amnem aut fontem χερσὶν ἀνίπτοις, vetat.

§. 20. Præſervativum vanum & ſuperſtitioſum etiam eſt, crines pectinando evulſos nonniſi ter conſputos abjicere. Judici cuidam Helleo Saga quædam famoſa vinculis conſtricta, interrogata; qua ratione quis Lamiarum maleficia evitare poſſet? reſpondit ſeriò: Quisque detrita & vetuſtate, multoque uſu conſumpta calceamenta cuſtodiat. Quaſi verò eorum opera inferri, vel etiam arceri maleficia valeant. Cui mens ita ſtupet, ut has non ſentiat nugas? Wierus *libr. de Lamiis cap. 15. §. 3.* Guevaræ à Xandilla Sagarum primiceria ſuggeſtum fuiſſe meminit Garzonius, referente Dn. D. Geiero *Disq. de Superſtition. cap. 5. § 3.* ut, ſi velit ſecurus eſſe, non muniat ſolùm ſe crucis ſigno, verùm etiam cuique primùm obvio, ſive homo ſit, ſive beſtia, dicat: *Duobus oculis cerno te, quinis ego adjuro te, ſanguinem tuum bibo, cor tuum lacero &c.* Cui intellectus ita eſt obſcuratus, ut has non intelligat ineptias? Plura alia eaque ridicula & puerorum ineptiis ſimillima collige ex iis, quæ diximus ſupra *Part. 5. cap. 5. §. 17.*

§. 21. Nugatorium tamen Judæorum in præmuniendis à faſcino puerperis præſervativum, quod Dn. D. Danhauerus *l. c.* monſtrat, præterire nolo. Ita ille: *Rabbi Elias (ita Serrar. ad Tob. 8. q. 5. p. 88. in Thisbi) conſuetudo, inquit, inter nos Judæos Germanos inolevit, ut faciamus circulum per circuitum in parietibus cubiculi, in quo jacet puerpera, cum creta aut carbone, ſcribamusq́; in ſingulis parietibus, Adam, Havah, Chutur, LiLoth. Atque in oſtio cubiculi interiori ſcribamus nomina trium Angelorum, qui Senoi, Sanſenoi & Samangeloth, quemadmodum tradidit illis ipſa Lilithea hora, qua Keriath ſchemah dicitur, eſt, & quas Thephilin vocant, quibus noxia ſeſe omnia fugare arbitrantur.* Cadavera ſua Judæos à Dæmonis inſultu ridiculè præſervare fidem habemus Alexandro Roß von unterſchiedlichen Gottesdienſten in der gantzen Welt/ *pag. 97.* ubi ait: Sie die Juden bedecken deß Verſtorbenen Angeſicht/ und beugen ſeinen Daumen / daß dem Hebreiſchen Buchſtaben ד in *Schaddai* gleich ſey / damit ſie alſo den Satan mögen abſchrecken/ nicht an den Leich nam zu kommen. Superſtitioſum æquè ac ineptum eſt illud Judæorum,

quod

quod annotavit Chriſtoph. Helvici *Part. 2. Hiſtor. Judaic. 5.* Wenn man will ſchlaffen gehen / ſo lieſet man zuvor Krias ſchma (das iſt der Paſuc) HErr Iſrael dein HErr iſt ein einiger GOtt. Denn derſelbige Spruch hebt an mit dem Buchſtaben *Schin*, und höret auf mit dem Buchſtaben *Daleth*, welche zween Buchſtaben zuſammen geſetzt / machen ein neu Wort *Sched* das iſt der Teuffel. Welcher nun ſagt dieſen Spruch auf dem Bett / der iſt ſicher vor dem Teuffel / und darnach das Gebet *Phibinoam*, das iſt auch gut vor Ungeheuer. In demſelben Gebet iſt der Buchſtab *Dſain*, bedeut 7. in der Zahl / und *Dſain* heiſſet Wehr und Waffen. Darum welcher es ſagt ſiebenmal / der iſt ſicher vor allerley Wehr und Waffen. *Hiſtor. 23.* hoc habet: Man lieſet / daß ſie glauben / daß man für Zauberey ſicher ſey / wenn man ſich den Tag mit einer irrdenen Scherben wiſche; wenn einer die Tag ſeines Lebens keine Laus auf ſeinem Kleid getödtet / und nichts aus einem Bund Stroh / ehe es aufgeſchnitten / gegeſſen hat.

PARS X.

De

CURATIONE FASCINATIONIS MAGICÆ,

SECTIO I.

De

NATURALI EJUS CURATIONE.

CAPUT I.

Faſcini curatio triplex. Divina neceſſitas. Naturalis non in omni locum habet. Etiamſi faſcini à Dæmone in conſervari dependentia ignoretur, non tamen remedia naturalia ſunt negligenda. Medicamenta ſunt vel evacuantia vel alterantia. Inter iſta præferuntur mineralia vegetabilibus. Alterantia ſimplicia enumerantur, omnia ſecundùm methodum medendi ſunt uſurpanda. Alterantia pro faſcino univerſalia duo Codronchii. *Em-*

 plaſtrum

plaſtrum fœtidum Mynſichti. Carrichteri duo unguenta ex viſco corylino (quod Horſtius & Henricus ab Heer commendant) & tiliaceo.

§. 1. Curatio morborum per faſcinum inductorum triplex datur, Naturalis Magica & Divina. *Divina*, quæ Deum habet Autorem maximè opus eſt. Dei enim benedictio, ut in omnibus, ita & in Medici actionibus imploranda. Non ejus tantùm generalis concurſus, ſed & ſpecialis, in morbis præcipuè magicis, qui ſolis remediis è natura petitis quandoque minimè cedunt, implorandus. Hiskiam Regem lethaliter ex Dei voluntate decumbentem, ſed precibus ardentibus auxilium rogantem, Deus influxu particulari reſtituit: quique ſecundum generalem Dei cum rebus omnibus concurſum mortis erat candidatus, ſpeciali Dei gratia vitæ denuo fit candidatus. Benè Philo *lib. 1. de Vita Moſis: Aliud eſt humanum, aliud divinum auxilium. Noſter adjutor nullis opus habet apparatibus.* Ἐν ἀπόροις πόρον εὑρεῖν ἴδιον Θεοῦ. *Exitum invenire in rebus dubiis eſt Deo proprium.* Divinam autem curationem Dnn. Theologis relinquimus.

§. 2. *Naturalem*, quatenus per remedia naturalia perficitur, nos venabimur. Morbos à Sagis immiſſos curari poſſe ratione & experientiâ *Part. 8. Sect. 2. cap. 1.* confirmavimus. Id quod non univerſaliter de omnibus volumus intellectum. Nam ſi in morbis merè naturalibus locum habet illud: Non eſt in medico ſemper relevetur ut æger, id veriùs de effectibus virulenti hoſtis potentia inductis pronunciare licet. Hos in duplici eſſe differentia *loc. cit.* diximus: quidam enim à Magia dependent, quidam non dependent. Iſti remediis naturalibus non tolluntur, quia ſi Deus faſcinum permittit, à Dæmonis influxu in conſervari illud dependet: quo in ſtatu diſpoſitiones pravas, quas induxit, fovet ne eæ per ſigna prodantur, fraudulenter cavet, remedia naturalia inviſibiliter aufert, aut ſi exhibita vel applicata fuerint, vires eorum debilitat ac infringit, & pluribus aliis modis humanam induſtriam fugientibus curandi ſcopum retardat. Neque omnes à Magia non amplius pendentes morbos arte medica curari poſſe diximus *loc. cit. Prognoſt. General. 6. & 7.*

§. 3. Incertum verò licet ſit, an faſcinum à ſpiritu peſſimo etiamnum

Digitized by Google

num in conſervari ex Dei permiſſione pendeat, & permiſſionis limites ampliores ſint conceſſi nec ne, fruſtraneus etiam licet hactenus præſidiorum naturalium uſûs fuerit, ea tamen propterea non erunt negligenda, & medica manus repellenda, quia 1, ſi ardens & frequens accedat auxilii divini imploratio, pro feliciori rerum naturalium operatione, permiſſionis limites contrahere vel tollere, & *Deus*, (verba ſunt Sennerti) *qui ſupra naturam eſt, rebus naturalibus vim agendi etiam in incorporea tribuere poteſt*. 2. quia etiam Dæmonis poteſtas, humores & ſubſtantias alias movendi determinata eſt, ut non pro ſuo, ſed Dei lubitu eas movere teneatur, Effectus autem extra determinationem reperti reſpectu nihilominus, quamvis illa ignota ſit, ſi non curatio, tamen mitigatio expectari poteſt. 3. quia Sagarum veneficio morbi quandoque infliguntur, qui nihil ſupernaturale continent, quibus ſanè naturalia remedia, quæ ratio & experientia homines à tot ſeculis docuit, ex arte ſunt opponenda. 4. quia remedia, ſi non directè, tamen indirectè in Dæmonem agere poſſunt, ſublatis nimirum diſpoſitionibus, per pravos & corruptos humores inductis; humoribus iſtis evacuatis, internam corporis humani œconomiam minus turbare poteſt Dæmon.

§. 4. *Medicamenta* ſunt vel *evacuantia*, vel *alterantia*. Evacuantia exhibenda ſunt his, qui atra bile & humore melancholico, in quo balneum Dæmon quærit, abundant. Fit *evacuatio* vel per ſuperiora vel inferiora, ſuntque *Senna*, *Elleborus*, *Veratrum*, *&c.* Circulator circumforaneus Neapoli in publico foro ſua medicamenta commendabat coronæ, eo etiam nomine, quòd Diabolum ex obſeſſis ejicere valerent. Abreptus in domum inquiſitionis ſe cum explicuiſſet, non illicitis à ſacra ſede prohibitis mediis ſe id moliri, ſed *veratro* & *antimonio*, craſſis eductis humoribus; dimiſſus fuit, Rolfinck *de Purgant. Vegetab. p. 220.* Thonerus *l. c.* mineralia efficaciora & magis appropriata hic eſſe cenſet, quàm vegetabilia, nimirum, *Mercurius dulcis* & *vita*, *Antimonium* &c. In quorum uſu eædem, quas Medici in genere præcipiunt, leges & cautiones ſunt obſervandæ, quas etiam Codronchus *lib. 4. cap. 4. & ſeqq.* tradit propter Exorciſtas, qui falcem in meſſem Medicorum ponentes varia *vomitoria*, *potiones*, *linimenta*, *ſuffitus*, *balnea* & alia ſine ulla differentia, ac temerè cùm ægrotantium periculo propinant.

§. 5. *Alterantium* faſcino à Magicis actionibus inducto oppo-

Digitized by Google

nendorum certus pro ratione morbi & partis laborantis habeatur delectus, quæque experientia comprobavit, eligantur. Ea ſunt vel interna vel externa, cum ſimplicia, cum compoſita. *Simplicia* ſunt *Ruta*, *Verbena*, *Hypericum*, *Herba paridis ſemen*, *Artemiſia*, *Antirrhinum*, *Abrotanum*, *Centaurium*, *Sabina*, *Palma Chriſti*, *Ariſtolochia*, *Marrubium*, *Aſter Atticus*, *Allium*, *Tuſſilago*, *Pæonia*, *Chamæpitys*, *Cyclamen*, *Sclarea*, *Galega*, *Fæniculum*, *Laurus*, *Cupreſſus*, *Anethum*, *Sulphur*, *Gagates*, *Thus*, *Myrrha*, *Galbanum*, *Ladanum*, *Moſchus*, *Styrax*, *Pix*, *&c.* Plura vid. in D. Macaſii *Promptuar. Mater. Medic. Part. poſt. cap. 5.* Quæ & alia omnia ſecundùm communem curandi rationem & methodum genuinam ſunt ordinanda & uſurpanda. Morbos enim mediantibus naturalibus Dæmonem, qui eorum cauſa in faſcino remota eſt, inducere diximus. Itaque eandem, ut alii morbi, medendi rationem poſtulant. Sic Dn. D. Conringius Juvenem Sponſum ligatum ſolis remediis naturalibus venerem excitantibus, ſemenque augentibus feliciter reſtituit, citante D. Joh. Georg. Roſa *Diſp. Inaug. de Ligatione Heidelberg. habita Ann. 1672. cap. 7.* Itaque ut Medicina Practica hic adornetur, & omnium in ſpecie morborum curatio doceatur, opus non eſt. Sufficiat ea propoſuiſſe, quæ peculiariter faſcino prodeſſe experientia, ſi non ſemper, tamen aliquando, docuit.

§. 6. Sennertus duo ex Codronchio adducit univerſalia, quæ tamen in meo exemplari (niſi forſan alia ſit editio) non habentur.

Primum Rec. *Hyperici*, & præcipuè *ſemin. illius* drachm. un, vel ſcrup. duos.
Margaritar. ſcrupul. unum.
Fiat Pulvis, qui exhibeatur cum unciis quatuor decoctionis, ſeu ſtillatitiæ *aqua mellata.*

Alterum hoc eſt:

Rec. *Thuris*,
Myrrha,
Ladani, ana unc. duas,
Sulphuris,
Galbani, ana unciam un.
Hyperici,
Ariſtoloch. ana unciam ſemis.

Fiat

Fiat Pulvis, qui eâdem quantitate exhibeatur.

Plura in ſequentibus occurrunt.

§. 7. Externa ſunt *Emplaſtra*, *Unguenta*, *ſuffumigia* & *balnea*. Mynſichtus *Armamentar. Medico-Chym. Sect. 36.* ſequens commendat Emplaſtrum, quod fœtidum vocat.

Rec. *Aſa fœtida* unc. tres.
Granor. antirrhini quæ ſceleton repræſentant numero ſeptem.
Fol. quercin. numero tria.
Corall. rubr.
Pulv. magnetis, ana drachm. un. & ſemis.
M. & fiat cum *Ol. hyperici* Emplaſtrum.

Ad quævis, ait, maleficia experimentum eſt ſtupendum, & quaſi cœlitùs demiſſum: ſuper centrum enim, ubi cruciatus, perſequendo poſitum, non duntaxat maleficium ipſum, verùm etiam omnia phantaſmata & incantationes ſine ſuperſtitione, & confeſtim fugat, propulſat, atque debellat. Patiens autem bibat interim de ſequente decocto.

Rec. *Herb. antirrhini* cum *ſemine*,
Hyperici,
Pyrolæ, ana quantum vis.

Coquantur in cereviſia, vel vino ad tertias. Doſis mane & veſperi bonus hauſtus.

§. 8. Carrichterus ſequentia duo *Unguenta*, quæ *Balſama* vocat, ad omnis generis faſcina & veneficia commendat *p. m. 473.*

Primum ex *viſco corylino* ita paratur:

Rec. *Adip. canis* benè liquat. & mund. unc. quatuor.
Urſi, unc. octo.
caponis, unc. duodecim.
Viſci Colurni adhuc virentis truncos tres fruſtatim ſectos, & tuſos dum humeſcant,

Contunde autem ſimul *lignum*, *folia*, *baccas*. Miſce omnia in phiola, quam Soli novem ſeptimanas cùm expoſueris, virentem balſamum extrahes, quo ſi veneficio affectorum corpora & loca maximè dolentia ac juncturæ inungantur, certo experimento æger ſanabitur.

§. 9. Hoc unguentum commendat Greg. Horſtius *Epiſt. Medic.*

 Sect. 7.

Sect.7.p.m.415. Eodem ſe puellam inſigni maleficio affectam curaſſe ſcribit Henr.ab Heer *Obſ.rar.8.* Cùm enim puella iſta nono ætatis ſuæ anno à Saga ſtipem petente *acetoſæ folium* donatum deglutiviſſet, alvi dolores mox ſenſit, toto corpore contremiſcere, deinde & convelli, demum animo linqui & quaſi mortua cadere cœpit. Variis remediis fruſtra tentatis tandem Henricus ab Heer unguento prædicto puellam ſanitati reſtituit. Hiſtoria hæc habetur *in Addit.* ad Marcelli Donati *edit. nov.p.m.727.*

Alterum Balſamum *ex viſco tiliaceo* ſequentem in modum conficitur.

Rec. *Adip. Caponis* benè purificat,
add
Viſci tiliacei truncos tres: ex his ad modum præcedentis conficiatur.

Prius illud commendat ad contracturam & ariduram, quando genua pectori quaſi adnaſcuntur. Si inflammatio vel intemperies oborta fuerit calidior, hanc tollere jubet *radice filicis* & *lixivio* ex *cinere quercino*, quod frigidum aſpergere præcipit. *Aqua* etiam *antirrhini* recipiatur, vel in hujus defectu *adiantum* manè ante Solis ortum colligatur, & inde aqua deſtilletur, cui tres vel quatuor guttæ *ſanguinis ex aure ſiniſtra catelli* pro mare, vel canis fœmellæ pro ſexu fœminino detracti immittantur, eaque aliquoties, donec inflammatio tollatur, applicetur. Si ad exulcerationem devenerit, recipere jubet *adianti* partem unam, *antirrhini* partes tres, & hæc in pulverem ſubtiliſſimum redacta exulcerato loco, donec ſanetur, inſpergere. Nulla ſi adeſt exulceratio, *unguentum ex viſco coryllino* loco dolenti adhibitum conferre ſcribit.

CAPUT II.

Ad Paralyſin crurum & brachiorum ſine macie ex faſcino remedium Carrichteri: ad maciem corporis, ad contracturam. In motibus quaſi convulſivis profuit oleum hyperici compoſitum Goleri: hujus deſcriptio. De Cataplaſmate ad faſcinum, quod ex aſa fœtida & allio paratur, judicium Autoris. Hiſtoria de puella faſcinata proprio ſanguine externè uſurpato, curata. Juniperi ad faſcinum

Digitized by Google

ſcinum uſus. Pro faſcino per imaginem ad ignem in orbem motam remedium Carrichteri. Ad dolores eo modo illatos. Hydrargyrum ad faſcini curam uſus.

§. 1. AD *Paralyſin crurum & brachiorum*, quæ *ſine macie* ex faſcino oritur, Carrichterus jubet in quatuor *vini rubri* ſextariis *antirrhini* manipulos quinque, & *abrotani* manipulos quatuor decoquere, ac in decocto ægrotantem in ſolio poſitum novies lavare, aquam verò ex lotione reliquam in fluentem profundere: ſingula etiam membra *unguento ex viſco corylino* inungere: ex uſu etiam eſſe decoctum iſtud haurire ait.

§. 2. Ad *Maciem corporis*, quæ Phthiſin referre putatur (ut ſolet vulgus maciem omnem cum phthiſi confundere) ex ejusdem conſilio recipiendum *hypericum*, triplex *adiantum*, & triplex *antirrhinum*, eaque in aqua ante Solis ortum ſecundùm, non contra, flumen hauſta decoquantur, in decocto, quod ſingulis diebus innovandum, æger, quotidie bis, novem diebus lavetur, egreſſusque terram pedibus nudis non contingat, ſed in calceis vel ſandaliis ambulet. Poſt quamcunque lotionem pedum ſoleas radat, abraſum colligat, & collectum poſt nonum diem teneræ quercui cuneatæ inferat, ac inibi muniat. Poſt lotionem ſemper partium fiat inunctio *unguine ex viſco tiliaceo* parato. Sed in hoc conſilio quædam ſuperſtitionem redolent, cujus autorem Helmontius etiam, ut vidimus, inſimulat.

§. 3. *Ad Contracturam*, quâ fœminæ potiſſimùm *ex Retentione menſium* per faſcinum orta laborant, ita ut genua cum cruribus ad pectora attracta maneant, Carrichterus ordinat hoc:

Rec. *Antirrhini* manip. un.
Verben. manip. quinque.
Conſolid. major. unc. duas.
Vini & *aquæ* cantharos duos.

Decoq. ad dimidiæ partis conſumptionem. De decocto quotidie ter hauſtus benè magni ſumantur. Iſto exhauſto, aliud paretur. Inſuper Rec. *Filicis* manip. ſexaginta, quos in tres partes diviſos in ahena tria ſatis capacia aqua fontana repleta immitte, & ſat diu decoque: decoctum ſponte ad tolerantiam refrigerari permitte, inque eo lavet ægra manè per bihorium,

Betonic.
Centaur. min.
Prunell.
Conſolid. aur.
Ptarmic. Auſtriac.
Chelidon. ana manip. un.
Sem. antirrhini unc. ſemis.
Hyperic. unc. unam & ſemis.
Rad. dracuncul. macul.
Ariſtol. rot.
Symphyt. ana manip. ſem.
Scrophular.
Fabariæ ana manip. un.

Coq. in diplomate vaſe optimo clauſo ad conſumptionem vini, poſtea imponatur

Croci Martis, mumiæ, maſtichis
Thuris, myrrhæ, ana drachm. duas.

Coq. leniter, & pro circulatione pone ad Solem, hyeme ad fornacem.

§. 5. Ad faſcinum manibus pedibusque immiſſum commendat Carolus de Gogler in ſeiner Feld- und Haus-Apotheck *pag. 70. aſam fœtidam*, & *allium*. Utriusque partes æquales invicem contuſæ (alii urinam faſcinati ad meliorem ſubactionem addere jubent) partibus læſis imponuntur. Ex eo faſcini autorem continua inquiete turbari ait, donec ipſe faſcinum auferat. Alii guſtum faſcinantis ita depravari dicunt, ut omnia, quæ ore ſumit, fœtidum aſæ fœtidæ & allii ſaporem referant. Hoc ſi ita eſt, non naturale, ſed magicum id eſt remedium. Neque enim iſtarum rerum ea vis eſt, ut faſcinatis partibus impoſitæ, in faſcinatoris multis paſſibus & ſæpe milliaribus diſtantis corpus, vel linguam ac palatum agere queant. Neque concipi poteſt, cur ſolùm iſtius & non alterius corpus res iſta parti per faſcinum læſæ applicata feriat? Determinatio tanta reſpectu loci, perſonæ & temporis nulla ratione fit probabilis. Itaque faſcinum faſcino ita tolli exiſtimo. Et Magi Magos faſcinant, ac faſcinandi modos, ratione gradus varios, ſuos edocet faſcinator ſtygius, qui idem poſito ſigno à ſe faſcini gratia commendato, quod abſurdum quandoque ſimpliciter, quandoque reſpectivè (quicun-

Ffffff que

BIBL. NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

Digitized by Google

que etiam illud potuerit) prius faſcinum tollit, & majoris efficientiæ opinionem in hoc altero, velut illius contrario, quod tamen nudum ſignum ex pacto ſaltem pariter eſt, hominibus inſinuat, ut ſtygiis ſacris ſenſim aſſueſcant. Faber quidam lignarius in Urbe R. per faſcinum manibus pedibusque brevi contractus redditur. Multis fruſtra tentatis *cataplaſma* ille ex *allio* & *aſa fœtida* imponit: & ecce! ægrum concivis famæ aliàs & exiſtimationis bonæ accedit, ut cataplaſma removeat, eo & ſequenti die inſtanter & blandè compellat, fore, ut priſtino vigori reſtitueretur, promittit. Remoto iſto faber brevi, & ſi benè memini, intra octiduum reſtituitur, ac manus pedesque ad officia ſua denuò ex voto redeunt. An concivis ipſe poſt remedii applicationem, tanquam per aliud faſcinum inquietus fuerit factus, aut guſtus ejus depravatus, quis reſciverit? An aſæ fœtidæ & allii virtute naturali, an putaticia & magica faſcinum fuerit ſublatum, quis determinaverit? Aſa fœtida diſcutiendi vim obtinet, ob eamque tumido medetur lieni; calida & ſicca, cum tanta partium tenuitate, ait Hoffmannus *de Medicam. Officin. lib. 2. cap. 28. §. 7.* qualis in *Euphorbio*. Allium calefacit & ſiccat, incidit, aperit, diſcutit, alexipharmaca eſt, Schroderus *Pharmacop. Medic. Chymic. lib. 4. cap. 19.* Allium etiam appenſum collo puerorum omnes faſcinationes tollit, ſecundùm Mercurialem *lib. 1. de Morb. Pueror. cap. 3.* An itaque μιάσματα venenata per faſcinum diabolicum immiſſa, & nervorum tonum conſtringentia cataplaſma iſtud diſcutit? Hoc nomine à Magiæ ſuſpicione liberabitur medicamentum: quod tamen oblato ſimili caſu accuratiùs curioſis animis examinandum relinquimus.

§. 6. In eadem civitate puella quædam ad ſceleti faciem per faſcinum redacta & contracta nullam in lecto quietem, & nullam è Medicina opem ſenſit. Pennæ, quibus incumbere voluit, exaſperarunt dolores, ut propterea dura ſcamna lecto etiam molliſſimo fuerint potiora, quibus tamen non incumbere, ſed inſidere, & brachiis prono capite in re pariter dura repoſitis quietem quærere cogebatur, id quod ſpectantibus commiſerationem movit. Molli animo durum fuit nullum è rebus naturalibus variis fruſtra adhibitis percipere auxilium. Tandem balneator quidam accedens triſtem animam promiſſione ſanitatis erigit. Hic tribus, ut loquuntur, Veneris diebus, quibus Luna ſilens fuit, & ut noſtrates loquuntur, da kein Mond am Himmel iſt/ cucurbitulas poſt

aures

aures adhibet ſcarificatas, & extracto inde ſanguine calido pectus & ventrem puellæ faſcinatæ mox inungit; ex quo hæc primùm alleviationem & alterationem in omnibus corporis partibus ſubito ſenſit: majorem longè ſecunda vice. Tertia vice actum repetitum excepit exoptata & integra valetudo. Curatio certè mira! Lunæ quidem electioni aliquid tribuo, in hoc negotio, ſed iſtius diei electionem ſuperſtitioſam eſſe, non deerunt, qui mecum affirmabunt. Explorent autem mecum alii oblato ſimili caſu, & neglecto die ſolùm Lunæ ſilentium in ſcarificatione & inunctione reſpiciant ac attendant, num effectus diei iſtius electionem eludat.

§. 7. Dn. D. Beckerus in ſeiner Wacholder-Apotheck *pag. 511.* Juniperum ad mala per faſcinum illata commendat ita: *Conradus* ſchreibet in ſeiner *Medulla pag. 463* daß für allerley zauberiſche Einſchüſſe / Schäden und Zuſtände / man bey den zauberiſchen empfangenen Gifften / wo ſich am Leibe Schmertzen erzeigen / denſelben Ort mit S. Johannis Oel ſchmiere / und Wacholderbeer zu einem Mues ſtoſſe / oder / wo ſie dürre / im Waſſer ſiede und darüber lege / und auf 24. Stunden ungefehr darüber liegen laſſe. Und wo zäuberiſche Bäulen aufwachſen / ſo ſoll man Wacholder-Saltz / und zweymal ſo ſchwer gebratene Zwibeln zuſammen wol untereinander ſtoſſen / und auf ein leinen Tüchlein geſtrichen über den Schaden legen. Daneben ſoll auch der Patient von Wacholderbeer-Körnlein / S. Johannis-Kraut oder Wolgemuth trincken / ſo wird er gewiß mit Göttlicher Hülffe wiederum geneſen. Man kan auch von den Wacholderbeeren-Eſſentz dem / ſo beſeſſen oder bezaubert iſt / mit den Wacholder-Saltz und Oel vermiſcht in S. Johanniskraut-Waſſer täglich zu trincken geben; ſoll auch ſehr erſprießlich ſeyn / und iſt durch die Erfahrung bewähret worden.

§. 8. Ad *maleficium*, cum *per imaginem ad ignem in orbem motam* homo faſcinatus colliquatur, & ſudore perpetuo diffluit, Carrichterus hoc præſcribit: Rec. *hyperici*, *origani*, *antirrhini*, *adianti*, *abrotani*, *artemiſ. rubr.* ana partes æquales. Coq. in ſtagnante aqua ad tertiæ partis conſumptionem, & in hoc decocto quotidie æger per bihorium ſedeat. Ignem autem vulgarem & communem ex chalybis attritione ortum, quod morbum augeat, ad hoc uſurpare prohibet: ex malo verò, quæ fulmine tacta eſt, ſerram ligneam parare jubet, qua ſuper limine ligneo, per quod multi homines ambulant, tamdiu fiat diviſio,

donec ignis proliciatur, qui betula ejusque fungo alatur & conſervetur. De decocto etiam æger bibat: aquam vero poſt lotionem in aquam ſtagnantem, è qua fuerat hauſta, iterum profundatur, tertio vero quoque die aqua nova paretur. Idem ad anxietatem per ignem magicè paratam commendat *potum antirrhini, vincæ pervincæ, adianti, hyperici* ana, in vino decoctorum, & amuletum ex *antirrhino* ac *hyperico* de collo geſtatum.

§. 9. Ad dolores mediante imagine rebus acutis puncta & ſub limine defoſſa illatos, ſi imago inveniri nequit, jubet *hypericum, adiantum, antirrhinum, origanum* & *abrotanum* in vino decoquere, & decocto partem dolentem lavare, ex eo etiam quotidie tres hauſtus ſumere, & in balneo ante *§. præced.* dicto per horam ſedere, quod tertio quoque die innovandum, eoque per menſem dimidium in decremento Lunæ utendum.

§. 10. *Hydrargyrum* inter præſervativa venire, ſuprà *Part. 9. cap. 3. §. 5.* hujus *Libri* vidimus. Rudolphus Goclenius etiam faſcinum curare amuleti loco geſtatum ſcribit. Ex avellana perforata nucleus cum acicula extrahitur, deinde catoptrum, vel ſpeculum pavonis, & ultimo hydrargyri tantum, quantum avellana capere poteſt, immittitur, L. Martinus Schmuck *Theſauriol. Secretor. Natural. pag. 27.*

CAPUT III.

Ad ſterilitatem ex Faſcino & ligatione remedia ex variis autoribus. Corallia commendantur. Hiſtoria Salmuthi de Coralliorum ad faſcinum uſu. Eum in dubium vocat Schockius. Autor diſtinguit. Hiſtoria Salmuthi ſuſpecta eſt. Franc. Joëlis methodus curandi faſcinatos. Hiſtoriæ duæ ridiculæ. In amoris faſcino & philtro quid agendum? Naturæ motus eſt obſervandus. Appropriata in hoc faſcino.

§. 1. IN Curatione mali frequentiſſimè nonnullis in locis occurrentis, nimirum *ſterilitatis ex faſcino & ligatione*, ſi quidem partium congreſſui dicatarum frigiditas adſit, ſeminis defectus aut paucitas & imbecillitas, exhibeantur, quæ Practici commendant, medicamenta ſemen augentia, veneremque ſtimulantia, quorum uſu ligatum quendam D. Con-

Digitized by Google

Conringium reſtituiſſe ſuprà *cap. I.* §. 5. percepimus. Extractum Satyrionis in confortanda Venere eſt præſtantiſſimũ medicamentum, & datur magno juvamento frigidis & maleficiatis, ait Crollius *Baſilic. Chymic. pag. m.* 256. Arcanum Diaveneris datur maleficiatis & iis, qui ſunt invalidi femoris, D. Matthias Tilingius *Prodrom. Prax. Chymiatr. Claſſ. 3. Tit. 18.* Oleum formicarum plantæ pedum & regioni pubis ac perinæi inunctum mirabiliter torpentes excitat, etiam à maleficio tales. Idem *loc. cit. pag. 770.* Ad ligationem, quæ cum ſtranguria & ardore faſcinatum cruciat, Carrichterus *pag. m. 478.* potui quotidiano *radicis angelicæ* unc. tres & *adianti aurei* manipul. un. immittere, & de eo ſolo bibere; genitale verò *unguento*, quod ex *corylino viſco* eſt paratum, inungere jubet. In ſterilitate per incantationem pudenda cujusque ſexus *decocto aquilegiæ ſimplicis* diligenter lavare, & *dente demortui* pulveriſato carbonibusque injecto fumigare jubet Hartmannus *Pract. Chimiatr. p. m. 265.* Nonnulli *ſuffitum* ex *antirrhino, adiantho aureo* & *hyperico* prodeſſe ajunt. Cleopatræ Medicus ſcripſit, ut refert Codronchius *lib. 4. de Venefic. cap. ult.* quòd *fel corvinum* cum *oleo ſeſamino* miſtum, ſi ex eo univerſum corpus liniatur, ligatos adjuvat. Iſaac etiam teſtatur, quod ſi conjuges *fel* alicujus *piſcis*, & maximè *zangarini* vulgò dicti ſecum habuerint in paropſide Juniperi, & antequam ſomnum capiant, ſupra carbones poſitum fumigentur, omnia veneficia evaneſcant. Nicolaus [illegible]rentinus laudat *Theriacam* cum *ſucco Hypericonis* exhibitam, & *Hyper*[illegible] formam *emplaſtri* renibus appoſitum. Joannes de Vigo ait, q[illegible]*cus* avis aſſata vel elixata, ſi comedatur, habeat virtutem ſolvendi ma[illegible]atos. Alii volunt, *oleum abrotani* illitum & cum *vino* ſumptum non parum prodeſſe: quod à Plinio acceperunt.

§. 2. Potum ſeu cereviſiam, in qua *betula* cocta, commendat Helmontius *de Lithiaſ. c. 8. §. 25.* Nam Sponſus quidam, ait, ligatus per menſes quinque, ne ſponſam ſuam attingeret, pediſſequam interea impraegnavit. Poſtmodum exortis inter deſponſatos jurgiis dixit Sponſa, ſe nefas cum pediſſequa diſſimulaſſe, ut exploraret, an frigidus an maleficiatus eſſet, & quo titulo divortium tentaret. Tandem ſoluta eſt ligationis incantatio per potum præfatæ cereviſiæ (è betulâ paratæ) repertusque fuit maleficiatus non autem frigidus.

§ 3. *Corallia* Venerem excitant, incantamentis reſiſtunt, Joan. Ludovic. Ganſius *Corallior. Hiſtor. cap. 11. pag. 119.* De horum ad faſcinum viribus lectu dignam recitat hiſtoriam Salmuth *Cent. 3. Obſ. Medic. 34.* *Famula Cæſaris à* Breitenbach *intenſiſſimo ſiniſtri brachii dolore corripitur, qui cùm minimè remitteret, ſed magis magisq; adaugeretur, nullusq; tumor, nec quidvis aliud præternaturale extrinſecus appareret, adſtantes veneficium quoddam verentur. Experiuntur igitur, quod in tali caſu valde probatum dicitur, corallos nimirum rubros cum foliis quercus optimè contuſos, & cum aqua roſacea in cataplaſmatis formam redactos imponunt, ibiq; 24. horas relinquunt. Quo temporis ſpatio locus ad ſuppurationem deducitur, & per totidem horas, cuporiſto illo rurſus applicato, abſceſſus rumpitur, inq; eo acus, pili & carbones reperiuntur. Hæc omnia cum amuleto ſimul, in foramen in radice quercus orientem ſpectans mane ante Solis ortum, terebra factum immittunt, & illud cuneo ex eadem arbore facto obturant. Dolor inde planè ceſſat, & locus aliis medicamentis ad cicatricem perducitur. Quidam verò talia irridens & præſtigia putans, refodit illa. Hinc exemplo cruciatibus & quidem ſeverioribus adhuc affligitur rurſus miſera illa famula. Repetuntur ergo ſuperiora, & copioſior prodit materia, quæ cum amuleto excepta & eundem in locum repoſita, dolor omnis ilicò evaneſcit, ipſaq; poſtmodum ſana degit.* Mart. Schockius *lib. de Cerviſia cap. 5.* in Corallio nullam efficientiam Phyſicam contra faſcinum hyperphyſicum adverti ait, & antiquitatem hic deceptam largam poſteritati ineptiendi materiam reliquiſſe ſcribit. Verùm diſtinguendum hic venit inter cauſam & effectum. Corallia & alia ad faſcinum magicum decantata remedia, ſi non faſcini cauſam, Dæmonem nimirum repellunt, faſcino tamen à Dæmone illato, quando à cauſa ſua non amplius dependet, adverſari poſſunt. Quanquam in illa affectione & curatione, cujus recitata hiſtoria mentionem facit, omnem Cacodæmonis concurſum abfuiſſe affirmare nolim, ſi præſertim inter excreta ſimilia itidem fuerint notata.

§. 4. Alii parum raſuræ de *cornibus tauri*, in cereviſiâ coctæ & ebibitæ virilem potentiam per veneficium ablatam reſtituere, taurumque ſtatim caſtrari putant, Dn. D. Roſa *loc. cit. p. 19.* Raſuram annuli conjugalis prodeſſe author eſt D. Joh. Michaelis *in Colleg. Pr. MSS.* in quo *hypericum* etiam tum præſervationis, tum curationis gratia in uri-

na

Digitized by Google

na ægri coctum adhibere jubet, referente D. Grubelio *l. c. cap. 8.* Ad incantatos, maleficiatos, ligatos, & ex maleficio impotentes ſecretum eſſe pulverem, qui fit ex raſura campanæ, priapo tauri, & modico croci ſcribit D. Joan. Ferdin. Hertodt *Crocolog. cap. 19.* ubi ſequens etiam Joan. Zechii *Conſult. Medic. fol. 781.* veneficiatis utile adducit:

Rec. *Sem. palmæ Chriſti* ſcrupul. duos,
rutæ pugill. duos
abrotan. pugill. un.
croci grana quatuor
ſacchar. albiſſ. drachm. ſemis

M. pulveriſentur, tribusque horis ante cibum alternis diebus ex vino albo ſubdulci propinentur. Quod ſi verò occulto Dei judicio vel ex aliqua conjugum culpa veneficium non ſolvatur, orationibus ſedulis, jejuniis, aliisque operibus piis vacare jubeantur conjuges, ex conſilio Codronchii *l. c. pag. 198.*

§. 5. Franciſc. Joel *lib. 7. Practic. Sect. 1. p. m. 425.* conjuges per ligationem faſcinatos ſequenti modo curavit. Primò cohortatus eſt Patientem, ne ob technas Diaboli curis ſe maceraret, ſed una cum conjuge per dies aliquot à Venere abſtineret, & Deum Opt. Max autorem conjugii ardentibus precibus fatigaret, ut ipſe per filium ſuum Dn. noſtrum Jeſum Chriſtum deſtrueret opera Diaboli propter ſuam ordinationem. 2. juſſit, ut diligenter materiam faſcini in lecto, ſub lecto, in ſtragulis, cervicalibus, & tota lecti ſupellectile inquirerent. Quin & ut terram ſub poſtibus, liminibus januæ, cubiculi effoderent, & ſi quid materiei reperirent, igne comburerent, & cubiculum, aut ſaltem lectum, ſtramina & lectiſternia mutarent & renovarent. 3. juſſit Patientis corpus pro ratione redundantis humoris convenientibus remediis, potiſſimum autem drachmis ſeptem *Benedictæ laxativæ* in vino reſolutæ, ab infectis humoribus purgari, & purgato corpore, ut quoque ſpiritus naturales ſimul purgentur, ſuaſit Patienti, ut intraret balneum ſudorificum, aſſumeretque diaphoreticum ſequens remedium.

Rec. *Theriac.* Androm. drachm. un.
pulv. ſcordii
zedoar.
ariſtol. rot.

corall.

corall. rubr. præp. ana ſcrup. un.

Commiſceantur cum hauſtulo aceti & ante ingreſſum balnei ebibatur tepidus. Ita purgatis humoribus & ſpiritibus, juſſi, ait Joel, ut ſingulis diebus ituri cubitum ambo conjuges devorarent juglandis quantitatem *Electuarii diaſatyrii* vocati, & ſuperbiberent hauſtum vini generoſi, ac tandem poſt horam in timore Domini operam darent liberis. Quo curandi genere ex benignitate Dei, non tantùm priſtinas vires naturæ, ſed & fœcunditatem brevi reſtituimus.

§. 6. Ut ſeria facetis temperentur, duo placet ſubjungere ridicula. 1. *Raſuram capitis* efficaciſſimam eſſe ad Venerem excitandam exemplo ſequenti ex ſermonibus Adelphinis probat Wolfius *Tom. 2. Lection. Memorab. pag. 420.* Mulier quædam maritum ſuum apud Judicem impotentiæ accuſaverat. Sciens autem Judex, mulierem hanc adulteram eſſe, & cum Monacho rem habere, maritumque ejus falſo accuſari, ſtatuit, ut & maritus tondeatur, coronamque capiti ſuo radat, & cum conjuge dormiat; quod tamen conſilium clam marito indicatur. Obtemperat ille Judici, & mulier attactu coronæ Monachum ſibi adeſſe credens & condormire, laudat mariti potentiam. Tandem à marito cognoſcens quis eſſet, totum hoc tonſuræ adſcripſit, quod etiam ille affirmavit, dicens, poros capitis crine obſtrictos exhalare ſuperfluitates non ſinere, neceſſe igitur eſſe, ut coitus impediatur: abraſis igitur capillis contrarium ei fieri perſuaſit, exemplum Monachorum reliquorumque Sacerdotum adducens, qui omnium eſſent potentiſſimi, juxta proverbium: Qui non poteſt indulgere Veneri, radatur.

§. 7. Ridiculam membri virilis decurtati aut ablati reſtitutionem & ſolutionem proponit Sprengerus *Tom. 1. Part. 2. Quæſt. 1. cap. 7. pag. m. 293.* ubi quærit: Quid ſentiendum ſuper eas Maleficas, quæ hujusmodi membra in copioſo interdum numero, ut viginti vel triginta membra, inſimul ad nidum avium, vel ad aliquod ſcrinium includunt, ubi & quaſi ad viventia membra ſe movent, ad avenam vel pabulum conſumenda, prout à multis viſa ſunt, & communis fama refert. Dicendum, inquit, quod Diabolica operatione & illuſione cuncta exercentur, ſic enim ſenſus videntium illuduntur. Retulit enim quidam, quòd, dum membrum perdidiſſet, & quandam Maleficam cauſa recuperandæ ſuæ ſanitatis acceſſiſſet, illa, ut quandam arborem aſcenderet, infirmo injunxit,

Digitized by Google

xit, & ut de nido, in quo plurima erant membra, ſi quod vellet, accipere poſſet, induſit. Et cùm ille magnum quoddam accipere attentaſſet; non, ait Malefica, illud accipias: & quia uni ex plebanis attineret, ſubjunxit.

§. 8. Ad *Amoris faſcinum & philtrum*, quam primùm ejus ſuſpicio oritur, vomitoria exhibeantur. Amorem enim naturalem naturalibus rebus excitari poſſe, ſuprà *Part. 6. cap. 12.* confirmavimus. Amoris ergò materia ſeu philtrum cum cibo vel potu oblatum, ventriculoque obrruſum vomitu rejiciatur. Juvenis ille, cujus Dn. D. Gabriel Clauderus *loc. cit.* §. *42.* mentionem facit, poſtquam à levioris notæ fœmina pomum citrium dimidium acceptum horâ 4. pomeridianâ comediſſet, quotidie poſtea ſub eadem hora per horæ ſpatium tanto deſiderio & anxio penitus amore in eam fœminam flagravit, ut hinc inde currens inquieto animo & anxiè eam complectendi cupiditate fuerit detentus. Cùm autem amaſiæ peregrè abſentis compos fieri non poſſet, amor in dies auxit vires, & præcipuè dicta hora, donec amoris iſtius illegitimi ignis in tempore medicamentis fuerit extinctus. Extinxit autem Dn. D. Langius exhibito, ut prælaudatus Dn. D. Clauderus refert, *vomitorio*, & quidem Clariſſ. P. Joh. Fabri, quod *Panchymici ſui Tom. ult. cap. 12. pag. 526.* emeticum pro Regibus & Magnatibus adpellitat. Unde juvenis ille, & ex prima quidem doſi multum, ſed abſque levamento evomuit: hinc tertio poſt die illud idem mox ante ingruentis paroxyſmi tempus iteratò dedit ipſi, & ita ἄνω καὶ κάτω materiæ fœtidiſſimæ & nigerrimæ ejecit ſaburram, quibus duabus emetici doſibus ad integrum valetudinis ſtatum reductus, & ab amoris faſcino liberatus eſt juvenis.

§. 9. Martinus Rulandus *lib. 1. Curat. Empiric. pag. 32.* Studioſum quendam ex Philtro, quod Malefica quædam in philtris dederat, inſanum, exhibitâ *Aquâ* ſuâ *benedictâ* (quæ croci metallorum eſt infuſio) provocato vomitu curavit, ut & ſervum quendam data radice aſari pulveris, cum vino malvatico.

§. 10. Ad *Purgantium*, item *ſudoriferorum* & *diureticorum* uſum, ſi è re fuerit, etiam progrediendum, & quò natura ipſa vergat & tendat, reſpiciendum. Henr. ab Heer *Obſerv. Spadan. 13.* refert, Juvenem quendam accepto pulvere amatorio varia incurriſſe ſymptomata, cujus ſanitatem acceleravit quidam exhibito *Ludo* Paracelſi urinis copioſiùs motis.

Ggggggg Sic

Sic & *calculum Microcoſmi* pulveriſatum & in *aqua naſturtii* exhibitum, contra philtra & amore erotico furentibus urinam copioſiùs pellendo plurimum profuiſſe teſtatur idem. Iſtorum materia apud Practicos quæratur. Nos enim hîc generalia tantùm tradimus & appropriata.

§. 11. Inter *appropriata*, quæ & ſpecifica dicuntur, occurrunt itidem, *hypericum*, *antirrhinum*, *bacca herba Paridis*, *verbena*, *ſcilla*, *rhamnus*, *corallia*, *cranium humanum &c.* quæque ex his præparantur. Hartmannus *Prax. Chymiatr. pag. m. 60. pulverem ſecundina* præp. commendat, ut & ſeq. Electuarium.

Rec. *Succ. meliſſæ*,
hyperic. ana unc. duas.
rad. vincetoxic. unc. ſem.
lap. magnetis boni & qui ferrum trahat drachm. duas.
mellis deſpumat. quant. ſatis.

Fiat Electuarium, cujus doſis eſt à drachm. una ad drachm. unam & ſemis jejuno ventriculo aliquoties, donec remittat malum. Electuarium hoc ſufficiens curando philtro inveniſſe Dn. D. Johannem Michaelis ſcribit Dn. D. Gabriel Clauderus *loc. cit.* qui addit, Dn. D. Langium ſummoperè laudaſſe *Tincturam* & *Eſſentiam* Veneris, *Spiritum Vitrioli*, *Veneris*, & omnia medicamenta ex *Venere* parata. Carrichterus *p. m. 486.* ad amorem inſanum ex philtro ortum præſcribit hoc:

Rec. *Hyperic.* manip. un. & ſem.
antirrhin. manip. duos.
adiant. aur. manip. un.

Coque in tribus vini cantharis, de quo æger veſperi, manè & meridie hauſtum largum, per 7. dies ſumat. Octavo die *ſemin. Mari* drachm. un. vel drachm. ſem. pro ratione perſonæ detur omni manè itidem per 7. dies. Si verò à Dæmone nimium æger agitetur, balneum pro eo ſeq. modo paretur.

Rec. *Hyperic.* manip. tres.
origan. manip. duos.
antirrhin. nobil. manip. duos.
antirrhin. minor. & *vulgar.* ana manip. un.
adiant. tripl. ana manip. un.

Coq.

Coq. in aq. ſtagnante ad tertiæ partis conſumptionem, in quo æger novem diebus vel donec reſtituatur, lavetur, quotidie autem aliud paretur, & inſuper potu ac pulvere præcedente utatur.

§. 12. Bald. Timæus à Güldenklee *lib. 7. Caſ. Medic. 24.* refert Studioſum quendam inter tripudia & choreas incaleſcentem à puella quadam nutrice poculum accepiſſe, eoque ſumto ſub auroram diei ſequentis in vehementiſſimos ventris cruciatus & tormenta, poſtmodum in choleram, cum aſſidua & immoderata per ſuperiora & inferiora rejectione, item in varios ſubinde morbos & ſymptomata, maximè verò in melancholiam incidiſſe. Huic Timæus antidotum petenti præmiſſis univerſalibus pulviſculum per dies novem ex aqua bezoardicâ ſumendum cum ſudoris elicio dedit.

Rec. *Rad. vincetox.*
contrajerv. ana drachm. duas,
fol. meliſſ.
ſcordii ana drachm. un. & ſem.
ſem. hyperici drachm. duas.
margarit. præp.
corall. rubr. præp. ana ſcrupul. duos.
Lapid. chryſolith. præp.
Smaragd. præp. ana ſcrupul. un.
Miſc. Fiat Pulvis.

Hujus uſu per novendium continuato, ait, melius quidem habere, alacriorisq; animi eſſe videbatur, ſed brevi gaudio: ſuborta enim paulò poſt inſigni præcordiorum anguſtia & ſpirandi difficultate in lipothymiam incidit, à qua ægrè liberari potuit, recruduere deinceps & ventris cruciatus, in tantum aucti, ut diſſipatu ſpiritibus de vita periclitaretur. Supervenit tandem ſubita faucium præcluſio, ut jamjam ſuffocandus videretur, niſi in vomitum erupiſſet ſui conſervatrix natura, cujus beneficio ingens fætidorum humorum copia, aliaq; res abſurdæ, capilli, ſeta porcina, noviſſimè & ferramenta quædam aſpera rejecta ſunt. Ceſſante vomitu, qui ultra octiduum duravit, convaluit æger, evacuatis ſcilicet vitioſis humoribus, à quo morbi & ſymptomata illa producta fuerunt.

CAPUT IV.

In Curatione bufonum, lacertarum, & inſectorum aliorum, item abſurdorum & inſolitorum per faſcinum immiſſorum evacuantia ſunt exhibenda: item ſpecifica, quorum quædam per obſervationes hiſtoricas recenſentur. In curatione faſcini remedia ſunt continuanda & varianda; Deiq; auxilium primo limine implorandum.

§. 1. SI *bufones, lacertas & inſecta* alia; item *inſolita* ac *abſurda* in corpus per faſcinum immiſſa eſſe ſuſpicio fuerit, non tantùm vomitoria & purgantia, ſed præterea ſpecifica erunt exhibenda. Licentiato cuidam Juriſ in quartanam cum tumore & punctionibus ſiniſtri hypochondrii incidenti Bald. Timæus à Güldenklee / ut refert ipſe *l. c. Caſ. Medic. 24.* varia & exquiſitè comparata remedia exhibuit, fruſtra quidem, febri in tertium usque annum cum ſymptomatibus graviſſimis invaleſcente, ut vix oſſibus vir hæreret: tandem tamen ex decocti longo uſu, quod vetula quædam ex vegetabilibus paraverat, is brevi temporis decurſu priſtino vigori & corpulentiæ fuit reſtitutus. Bonum enim potionis hauſtum ubi bis vel ter aſſumſit, vomitu frequenti faſcini cauſam, nimirum præter ingentem bilioſorum humorum copiam & ſanguinem nigrum ac concretum rejecit materiam quandam gypſeam, & cum hac lapillos quindecim varii coloris; acus item muſco involutas, & inter has cultelli ſcriptorii fragmentum cum portiunculâ manubrii eburnei. Idem Timæus filiæ cuidam dolores infimi ventris acutiſſimos ſentienti cum totius abdominis inflatione & diſtentione, ut rumpi metueretur, ad nauſeam & vomendi deſiderium emeticum petenti exhibuit *Sal Vitrioli*, & hoc nihil proficiente, *infuſum vitri antimonii ex vino Hiſpanico*: rejectis per vomitum plus vicies humoribus varii coloris, iisque fœtidiſſimis & rebus abſurdis, nimirum carbonibus, putaminibus nucum, ſetis porcinis, acu crinali argentea &c. illa ad priſtinam rediit ſanitatem.

§. 2. Bufonibus, vermibus & inſectis, ſi quæ per faſcinum corpori ineſſe ſuſpicamur, opponenda ſunt ſpecifica. Servus cujusdam lanionis Anno 1667. Thorunii poſt infelicem è ſtagnante aqua hauſtum poſtmodum ſe aliquid vivi in ventriculo alere ſæpe conqueſtus, alicujus ſuaſu

ſemeſtri poſt ſpatio *pinguedinem ſerpentis* aſſumit, inde vomitu tres rejecit Bufones, D. Segerus *ad Ann. 2. Natur. Curioſ. Obſ. 56.* Dn. Heugel Cancellarius idem expertus eſt in mendico quodam, cui vermis ubique crus eroſit, qui fruſtra multis uſus erat remediis. Applicavit particulam *allii rubri* cum *oleo lini* contuſum foramini nuperrimè facto, ea nocte benè & tranquillè dormivit. Repetiit ter, & repertus eſt vermis longitudine articuli digiti, D. Rœslero *ad Ann. 3. Natur. Curioſ. Obſ. 330.* referente. Nihil *vino* & *ſpiritu vini* præſtantius ad enecandos in corpore vermes, quibus etiam in lumbricis felici ſucceſſu utimur, ait Bartholinus *Cent. 4. Hiſt. Anat. 19.* Hæc & ſimilia per experientiam cognita in uſum ſunt trahenda.

§. 3. Nolumus hoc loco hiſtoriam, quam Salmuth *Cent. 1. Obſ. Medic. 70.* recenſet, præterire. Nobilem præcipuum filia hoſpitis cujusdam Halenſis deperit, abeuntique pomum pulcherrimum offert. *Ille ſuſpectum eſt hoc donum, ac projicit* in die Halffter. *Poſt triduum recordatur illius & aſpicit; tum illud prorſus nigricans apparet. Expectat per aliud triduum, tum ranulas perplures ibi reperit. Redit ergò in hoſpitium illud, morbum ſimulat & ingentia tormina. Virgo lacte calido uti jubet. Ille illud ranis affundit, quod avidè aſſumunt, ac paulatim increſcunt. Ille verò indies majores cruciatus ſimulat, unde virgo miſerta jubet urinam equinam jamjam excretam & adhuc calidam ebibere. Ille illam ranis affundit & moriuntur. Poſt aliquod tempus ſerva alterius nobilis miſerrimis cruciatibus conflictatur, ac ſuſpicio eſt de philtro, ab equite quodam exhibito. Propinatur urina equina, atque revomit duas lacertas, itemq; duas ranas.*

§. 4. Ut autem in morbis gravibus & occultis aliis, ita & in his à faſcino ortis, remedia non tantùm continuanda, ſed & quandoque immutanda ſunt, ac cum ratione varianda, ut occulta morbi qualitas, ſi non per hoc, tamen per aliud, quod ſæpe per mixtionem nobiliorem agendi poteſtatem acquirit, tollatur. Et cùm à remediis naturalibus omnibus in morbis à veneficio inductis nemo certè ſibi ſanitatem polliceri queat, fatente D. Sennerto, ad Deum mox primo limine recto & inoffenſo pede ægrum quisque ducat, ejusque auxilium junctis cum faſcinato precibus imploret, ut Dæmonis potentia, quæ divinæ ſubjacet, infringatur, & remediis cœlitùs benedictis faſcinum tollatur. Ut feli-

Digitized by Google

ciùs tollatur, abſit à curatione ſuperſtitio omnis, quæ ad Magicam, non ad naturalem, nec divinam ſpectat curam.

SECTIO II.

De

MAGICA MAGICÆ FASCINATIONIS CURATIONE.

CAPUT I.

Magica Faſcini curatio quæ? Dæmon non tantùm morbos, quos intulit, ſed & eos, quos non intulit, curare poteſt, ſed non ſemper nec omnes. Curandi notitiam habet. Curare eum poſſe Saludadores probant & incolæ Provinciæ Arcladam. Diaboli auxilium non eſt implorandum, ob ſeverum Dei mandatum: promiſſum in baptiſmo datum: inimicum hoſtis jurati conatum: Satanicarum fraudum apparatum. Dubia & periculoſa eſt apud eum morbi cum Sanitate commutatio. Nec à Magis faſcini ablatio petenda eſt. Jure quidem civili id conceditur, non autem divino & canonico. Caſus tamen excipitur.

§. 1. DEo, aut hujus conceſſione, Diabolo naturalem curationem remorante, ad Magicam curationem nunquam eſt progrediendum. *Magica* ſeu *Dæmoniaca cura* fit per Dæmonem, qui vel immediatè & apertè, vel mediatè & tacitè per res ſuperſtitioſas & vanas à ſe Magis & per hos aliis præſcriptas, quamvis in ſe nullas ad ſanandum vires habeant, rogatus faſcinum homini illatum tollit.

§. 2. *Dæmones* non tantùm *morbis*, quos intulerunt, ſed & quos non intulerunt, graviſſimis etiam, modò curabiles ſua natura ſint, quandoque *mederi* poſſunt: *Quandoque* dico, non ſemper, quia non ſemper, ſed quandoque ut nocendi, ita & ſanandi permiſſionem à Deo accipit. Deus abſolutè vitæ & necis Dux eſt. *Parvulus ampliſſimi cujusdam in Gallia Principis puer decumbit graviſſimè. Magus de morbi eventu conſulitur, qui reſpondet, magiſtros peritiores è Germania accerſendos eſſe,*

eſſe, ut eventus cognoſcatur. Nam inter Diabolos & Magos alios aliis aptiores ad eam rem eſſe: paulo poſt adventant Magi; ſed utcunq; ſpem boni facerent, puer tamen obiit. Bodinus *lib. 3. c. 4.*

§. 3. *Curabiles dico:* Nam quæ hominibus incurabilia ſimpliciter ſunt, ut cæcitas nativa, morbus in numero perfectè deficiente, glaucoma, ſphacelus &c. Dæmones etiam curare nequeunt, quippe ex eo quod ad aliud ſimpliciter eſt indiſpoſitum, aliud efficere, infinitæ eſt virtutis, in qua creandi potentia continetur, ad quam rei ex indiſpoſitô & planè inepto ſubjecto productio reducitur.

§. 4. Morbos autem quandoque arte medica majores Dæmon curare novit, &, ſi licet, poteſt. Plenam enim rerum naturalium omnium cognitionem habet, & quicquid etiam ſagaciſſimo Medico ſedula cura & crebra experientia patuit, ſpiritus hominibus longè ſagacior longæva & non interrupta duratione multò meliùs didicit & cognovit: ſiquidem ſpiritus, licèt è cœleſti ſede ejecti dona gratiæ amiſerint, non tamen naturalia amiſerunt dona, propterea omnium ſcientiarum & artium capaciſſimi ſunt & manent, retinentes profundiſſimum encyclopædiæ totius pelagus. Sic Saludadores Hiſpani multos, ut ſupra vidimus, ſolo tactu aut afflatu ſanant, virtute non naturali: tactus enim & afflatus medendi vim non habent; nec ope Dei aut Angeli, cùm plerique ſint improbi: Ergo ope Dæmonum. In Provincia Tartarorum Arcladam nulli ſunt Medici, ſicut nec in Canclu & Carajam, ſed ægrotus convocat Magos & idololatras, quibus exponit morbum. Hi Deos ſuos inclamant, donec unus ex illis à Dæmone correptus ſit, qui de morbo & liberatione ſua conſulitur, ut narrat P. Venetus *lib. 2. c. 42.* Si ergò morbos à ſe non illatos Dæmon novit curare, faſcinum, quod intulit, removendi potentia ei non erit deneganda.

§. 5. Non tamen, quia poteſt curare, Deus hujus ſeculi de valetudine noſtra eſt conſulendus, ejuſque auxilium implorandum. Animo revolvamus (1.) *ſeverum Dei mandatum. Maleficos non patieris vivere, Exod. 22. v. 18. Non declinetis ad Magos, nec ab ariolis aliquid ſciſcitemini, ut polluamini per eos: ego Dominus Deus veſter, Levit. 19. v. 31. Nec inveniatur in te qui luſtret filium, aut filiam, ducens per ignem: aut qui ariolos ſciſcitetur, & obſervet ſomnia aut auguria: nec ſit maleficus. Nec incantator, neque qui pythones conſulat: nec divinos, & quærat à*

mortuis

Digitized by Google

mortuis veritatem. Omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter iſtiusmodi ſcelera delebit eos in introitu tuo. Hinc cùm Rex Ahaſias *4. Regum cap. 1.* ad Beelzebub, Accaronitarum idolum, quoſdam de valetudine ſua conſultum ablegaſſet, Elias Propheta illis obviam factus, ita eos alloquitur: *Nunquid quia non eſt Deus in Iſrael, mittis, ut conſulatur Baalzebub, Deus in Ecron? Idcirco de lecto, ſupra quem aſcendiſti, non deſcendes, ſed moriendo morieris.* (2.) *Promiſſum in baptiſmo datum*, quia in regenerationis lavacro, ubi in regnum Chriſti tranſlati ſumus, promiſimus, Diabolo & omnibus ejus operibus nos renunciaturos. Ideò *tam patres, quàm filii pactum, quod cum CHRISTO in Baptiſmi Sacramento conſcribunt, cuſtodire contendant, nec unquam aliquid Diaboli pompis vel mundi iſtius luxurioſis oblectationibus concupiſcant*, verba ſunt Auguſtini *ad Patrimos Serm. 116.* citante Gerhardo van Maſtricht *Schediasm. de Suſcepterib. p. 128. Violare, quod quisq́ promittit, perfidia eſt*, ait Iſidorus Hiſpal. *lib. 4. Orig. c. 24.*

§. 6. (3.) *Inimicum jurati hoſtis conatum.* Totus hic in eo eſt, ut non tantùm Magos, ſed & per hos cæteros omnes in extremum exitium præcipitet. Eſt enim abjuratus & capitalis Dei hominumq́ue hoſtis, de quo *in Append. Membr. 3.* diximus. Quis homo ab homine, quem inimicum ſuum cognovit, auxilium petat, aut illi confidat? Quò hic ſuperior & potentior, eò longiùs recedit ille. Diaboli potentiam & eſſentiæ ratione ſuperioritatem cùm omnes agnoſcant, non tamen ab omnibus eam formidari, admirandum. *Grandis cautio eſt, adverſarii animum cognoviſſe: etenim hoſtem propius ſenſiſſe, ſuperaſſe eſt*, ait Ennodius *in Vit. Epiphan, pag. 370.* Jam qui Dæmonis auxilium & opem implorat, hoc ipſo ſe ſpreta cautione hoſtis ſtygii animum non cognoſcere, prodit, & ſi ab eo demum ſuperatur, ſupinitatis ſuæ pœnam luit meritò.

§. 7. (4) *Fraudum Satanicarum apparatum.* Ut pro bono corporis malum animæ inferat, mille artifex innumeros fraudum & deceptionum laqueos ſtruit. Sanitatem largitur, ſed ea vel nulla eſt (ita Sancius Avila ſupremus Caſtrorum Regis Hiſpaniæ Præfectus ex equi recalcitrantis ictu læſus curandum ſe commiſit militi cuidam carminibus utenti: ſed mortuus eſt exiguo & non lethali vulnere. Camerarius *Centur. 3 Oper. Subciſiv. cap. 30.*) vel brevis eſt, & gravioribus ſymptomatum ictibus brevi iterum proſternitur; vel fucata; vel, ſi confirmatior ca-

ſit,

ſit, ſpe lucri majoris, ut homines in fide magica detineat, ſanitatem continuat: vel morbum non niſi ejuſdem in alium hominem translatione curari poſſe ſimulat: vel remotis permiſſionis divinæ terminis ipſe invitus à faſcinandi actu tandem remittere cogitur: quæ remiſſio & ab opere magico ceſſatio eſt ſanitatis (cæteris paribus) reparatio. Nunquam autem Satanas benefacit, niſi ut gravius ex eo redundet malum: adeò naturæ Dei adverſatur, qui nullum malum permittit fieri, niſi ut majus conſequatur bonum, Bodinus *libr. 3. cap. 2. Poteſt quidem Dæmon,* ait Fernelius *lib. 2. de Abdit. Rer. Cauſ. cap. 16. quosdam integrè perſanare: at tantum beneficium in hominem, quem perpetua conſectatur invidiâ, conferre haud quaquam vult. Fictam duntaxat ſimulatamq́; præſtat ſanationem, cujus admiratione perverſas hominum mentes irretiat, ſibiq́; infidelitate ſubjuget, hoc unum cumprimis adnitens, ut ab his, quos ſeduxerit, divino cultu & honore dignetur.*

§. 8. Ad orcum itaque damnamus illam Paracelſi *Lib. de Caduco* regulam, qua adſtruit, nihil referre, Deus vel Diabolus, Angeli vel immundi ſpiritus ægro opem ferant, modò morbus curetur. Proinde nec Magos nec Magas, quas faſcinum induxiſſe ſuſpicio eſt, licet rogare, vel etiam vi cogere, ut faſcinum, quod ipſæ vel aliæ immiſerunt, tollant. Quicquid enim Sagæ in curando præſtant, id omne Dæmonis ope efficiunt. Itaque qui Sagæ auxilium implorat, ipſius Dæmonis auxilium contra divinæ Majeſtatis præceptum à Moſe promulgatum ſceleratiſſimo Creatoris & Legiſlatoris ſanctiſſimi contemptu implorat.

§. 9. De jure quidem civili licet conſulere & adhibere ſortilegum aut Sagam per expreſſam *L. C. de Maleſic. & Mathem. in verbis: Nullis verò criminationibus implicanda ſunt remedia humanis quæſita corporibus.* Sed Delrius *libr. 6. D. M. cap. 2. Sect. 1. Quæſt. 2. pag. mihi 152.* dicit Conſtantinum Chriſtiana fide tunc, quando legem hanc tulit, non fuiſſe imbutum: eam autem poſtea Leonem Imp. *Conſtitut. 65. ad Stylianum de Incantatorum pœna* ſuſtuliſſe. De Jure autem divino & Canonico, cujus deciſioni propter morſus conſcientiæ evitandos haud dubiè ſtandum, non licere ullo modo etiam pro recuperanda corporis ſanitate quærere remedia Diabolica & ſuperſtitioſa contendit & fusè probat Nobiliſſ. Dn. D. Erneſt. Frideric. Schröter *JCtus & Prof. P. Jenæ Celeberrimus Diſſert. Jurid. de Lamiis pag. 39.*

§. 10. Hieron. Jordanus tamen *l. cit. c. 58.* excipit caſum, in quo ſalva conſcientia, ſalvis legibus, ſalva proximi caritate, etiam Malefici conſilium ſequi liceat, & in uſum conferre, tum nimirum, cum ſatis probabiliter credimus, eum ſine ullo aliquo novo maleficio, mediis naturalibus, iisque absque ſuperſtitione adhibitis morbum propellere poſſe: ſeu, cum quis moraliter certus eſt, Sagam aut Maleficum modo aliquo licito maleficium nobis adimere poſſe.

CAPUT II.

An ſigna Faſcini liceat deſtruere? Et negativa & affirmativa ſententiæ autores graves nominantur. Autor in affirmativam inclinat. Rationes pro affirmativa. Negativa ſententiæ rationes quædam ſolvuntur. Signa anxiè non ſunt quærenda, ac ſi in eorum deſtructione ſpes ſola ſit collocanda. Faſcinum etiam tollitur, ſigno non deſtructo. Anxia cura eſt diffidentiæ index. Signa caſu inventa deſtruere licet. Exempla faſcinorum, ſigno invento, repente ſublatorum. Dei circa ſigni poſitionem & inventionem non ſunt partes nullæ.

§. 1. ARdua jam & gravis occurrit quæſtio, quæ multorum ingenia exercuit: *An ſigna illa vel inſtrumenta, quibus Saga ad morbum & faſcinum inducendum uſa ſunt, liceat perquirere & deſtruere?* V. g. res ſub limine reconditas eruere, ligulas ſolvere, clauſtra aperire, imagines cereas, characteres &c. comburere. Et affirmativa & negativa ſententia ſuos habet patronos magnos, & rationes graves. *Negant* Joh. Heſſels à Lovanio, Eſtius, Bodinus, Balduinus, Freitagius, Sennertus, Voetius, Freudius &c. *Affirmant* Delrius (qui & ipſe multos ſententiæ ſuæ citat fautores, eamque ſententiam communem eſſe ſcribit) & noſtra ætate Jordanus, Joel, Gutierrius, Schröterus, Joh. Georg. Simon & alii. Quorum omnium rationes & exceptiones adducere inſtituti noſtri ratio non permittit. Sententia tamen poſterior rationibus ſuis ſuas in partes nos magis pertrahit, ſuntque ſequentes, quas à Dn. D. Schrötero *l. c. Quæſt. 5.* poſitas accommodatò petemus.

§. 2. (1.) In hac amotione ſigni nulla intercedunt media illicita, ſive enim actus *internos* 1. quæ ſunt, deſiderium, ut ſanitas reddatur,

tur, ac ceſſet nocere Dæmon. 2. opinio & credulitas, qua ſibi quis imaginatur, cum ſublatione ſigni pactum ceſſaturum & cum pacto noxam. 3. eſt ſpes ſanationis & ceſſationis: ſive actus *externos*, qui ſunt rogare Maleficum, ut ſignum tollat, & nocere per Dæmonem deſinat, vel jam nota ſigna externo opere tollere & deſtruere, ſpectes, liciti maximè ſunt & ſuperſtitionis omnis expertes. Licita igitur omninò erit tota hæc amotio cum ſpe tollendæ noxæ.

§. 3. (2.) Maleficus malefacit ponendo. Ergo aliquis benefacit tollendo. (3.) Si licet declinare à loco, ubi poſitum ſignum ſuſpicamur; ſi licet evitare perſonas, à quibus quis metuit lædi maleficio. Ergo etiam licet removere ſignum cum eadem ſpe, ne quem amplius lædat. (4.) Licet Maleficos Maleficasque è medio tollere, ea ſpe ac deſiderio, ne hominibus amplius noceant per Diabolum, ut ejus viva inſtrumenta. Licet ergò ſigna quoque earum tollere, ne per Diabolum ea amplius noceant, ut ejus muta & fictitia inſtrumenta. (5.) Licebit itidem argumentari à ſimili: Si quis cum hoſte in civitate obſeſſa foret pactus; ut ſuſpenſa de muro flammula candida accurrat, & portam occupet, urbeque potiatur. Et tertius quiſpiam civium hoc reſciſcat, nonne tollere licebit? Imò laudem & præmium merebitur, ſi fecerit. Quis quæſo illum proditoribus conſentire dicat? Imò ob pactum hoſtile interruptum laudabitur. Cur igitur non eadem ratione & jure, is, qui reſcivit, pactam fuiſſe Sagam cum Dæmone defodiendo ollam in necem ac perniciem hujus vel illius familiæ: Poterit eam tollere & tollendo liber & alienus à Dæmoniaco pacto erit pronunciandus.

§. 4. (6.) Si licet quovis modo licito conatus Dæmonis deſtruere, iisque etiam maturè occurrere; ſi incantamentis aliquis Dæmonem ad nocendum invitaret, rectè faceret, qui murmuranti os pugno probè obturaret; Si per ſcripturam & characteres id conaretur, laude dignus eſſet, qui diſſiparet ac conſcinderet membranulas. Cur non idem jus conceditur in ſignis poſitis, quæ ſimiliter Dæmonem ad nocendum pelliciunt? Sicut ergo poſſum impedire, ne verbis vel characteribus Magus aut Saga conſequatur effectum à Dæmone, potero etiam ſigni alterius deſtructione id ipſum perficere.

§. 5. Qui *negativam* tuentur, hoc præcipuè urgent 1. quòd, *cùm mediorum & ſignorum Saga notitiam non habeant, non niſi à Diabolo eam*

habere queant: ſed neque à Diabolo, neque à Malefico conſilium licet expetere. At Sagæ ſignorum plerumque, ſi non ſemper, ſunt gnaræ, ita ut mox citra novam Dæmonis inſtructionem ea indicare queant. Quo in caſu Saga non ut Saga, ſed ut homo, quæ in theſauro memoriæ recondita habet, profert, conſideranda venit. Ad hæc fortuna quandoque ſigna inveniuntur, quæ ſic inventa, ut opera Diaboli deſtruere nemo ſanus prohibet. 2. *Ita ſignis vires nocendi tribui, quas nullas habent.* Concedimus virtutem quandam naturalem ſimpliciores ſignis ineſſe facilè ſuſpicari, ſed melius informati, quibus error ſimpliciorum nihil præjudicare poteſt, non naturalem, ſed moralem adeſſe ſentiunt, quæ in pactis conventis conſiſtit, & per ea ſigna, tanquam per teſſeras ſignificatur. Sublata teſſera tollitur etiam pactum: ſicuti vexillo ſublato miles à fide vexillo data liberatur. 3. *Deum præteriri, à quo ſolo morbi immittuntur.* Verùm pia mens Deum ea ratione non præterit, quæ novit Dei permiſſione faſcina immitti, & Dæmonis licentiæ conſtitutos eſſe terminos, qui æquè, ut in caſuali, ita & in voluntaria iſtorum ſignorum deſtructione dirigente cuncta Dei directione, accelerantur.

§. 5. 4. *Implicitum pactum, honorationem & invocationem Dæmonis latere in deſtructione ſigni.* Neque hoc ſtringit. Ut qui caſu ſignum invenit, & inventum deſtruit, non reus pacti impliciti arguitur: ſic nec ille, qui labore id acquirit & deſtruit, eo nomine accuſari poteſt, cùm non major in hoc, & minor in illo ratio occurrat, cur hîc damnetur, ille abſolvatur. Tantum autem abeſt, ut, qui ſigna deſtruit, Dæmonem honoret, ut potius eum contemtui habeat, quia pactum nocendi cum Saga initum deſtruit & annihilat. Non ex ſigni pacti deſtructione, ſed ejuſdem promotione & conſervatione honoratio eſt colligenda. 5. *Animam periclitari, quia Dæmon, ut noceat, corpus ſanat.* Aſt faſcinatus, qui novit, quamdiu ſigna poſita manent, Dæmonem permittente Deo lædere, quique in ſola ſigni deſtructione ſpem ſuam ſuperſtitiosè non collocat, Deo pro licentiæ per ſignorum deſtructionem ſublatione gratias agit, neque ejus animæ nocere ille poteſt.

§. 7. Si tamen ex ipſa animi ſententia pronunciandum eſt, dicimus, ſigna poſſe quæri, non tamen anxie, ac ſi in eorum deſtructione ſpes ſola ſit collocanda: neque ſi fruſtra quærantur, animus propterea abjici-

abjiciendus, ſed in timore Dei ac patientia divini Numinis adjutorium precibus rogandum; omnia autem divinæ voluntati, quæ ſemper bona, relinquenda. Ad S. Hilarionem cùm eſſet adducta puella à Dæmone obſeſſa, & Dæmon clamaret, ſe invitum in puellam ingreſſum eſſe nec ſe poſſe eam relinquere, niſi prius ablatis ſignis ſub limine poſitis, noluit Hilarion ſigna perquiri: orationis autem virtute Dæmonem expulit. In civitate quadam primaria atrociſſimis crurum doloribus mulier quædam excruciatur, cui in cryſtallo conſilium quærenti bufo ſub limine degens cùm particula induſii fœminæ ægrotantis oſtenditur quam ſi ore ſugebat, dolores recrudeſcebant; remittebant autem toties quoties ſuctionem bufo negligebat. Ægra inquiri jubet, & viſa in cryſtallo ſub limine reperit: quibus ſublatis dolor etiam crurum fuit ſublatus. Hæc alteri cuidam poſtmodum ſimilibus crurum doloribus laboranti fœminæ idem de perquirendo latente forſan ſub limine bufone ſuggerit conſilium; ſed pia Satanæ fraudes ſubodorata eſt, qui vel bufonis formam ipſe repræſentet, vel bufonem vivum momento ſubſtituat. Bufonem enim nullum ſub limine latitantem dolores ſuctione inferre poſſe, optimè norat. Neglecto conſilio nihilominus remiſerunt: quamvis, an & hujus dolores à faſcino fuerint orti, ad me non ſit perſcriptum.

§. 8. Certè anxia cura diffidentiæ eſt index, quaſi ratione nulla nulloque modo faſcinum niſi per ſigni deſtructionem tolli queat, quod omnipotentiæ divinæ præjudicat: & pectus humanum, ut ſolet in anguſtiis doloris magnitudine excruciatum, facile ad puſillanimitatem declinare, & de Dei providentia ac auxilio deſperare poteſt, præſertim cum ſignum abſconditum manet, naturalia omni effectu deſtituuntur, & permiſſionis termini ad faſcinandum prolongantur. Caſu autem & fortuna invento ſigno, quodcunque illud ſit, quicunque etiam inveniat, bona conſcientia illud deſtruere & annihilare poteſt. D. Joh. Georg Grubelius loco ſupra citato refert, ſe in lectionibus publicis *Excell.* Dn. Wedelii *Prof. Jenæ Digniſſimi*, percepiſſe exemplum ligaturæ & deſtructionis ſigni notatu dignum de cive quodam Jenenſi, qui hac morbi malitia per multos annos ita fuit afflictus, ut humido radicali penitus abſumpto & dejectis viribus pedetentim ad mortem properaret, & tandem naturæ debitum ſatis citò perſolveret. Poſt hujus obitum cùm

Digitized by Google

ædes ſtatim venditarent hæredes; & novus hoſpes illas penitus everteret, fortè fortuna gallum gallinaceum induſio viri demortui involutum & in pariete abſconditum invenerunt. Hoc è medio ſublato ligatura apud ſucceſſorem ex tempore deſiit, & cauſa ſterilitatis occulta poſtmodum manifeſtior facta.

§. 9. Matrona quædam tam pietatis laude, quàm nobilitatis ſtemmate celebris temperamenti melancholici ſolitò triſtior aliquando evadit, ſolitudinem & ſilentium quærit, anxietate cordis continua perculſa. Die gantze Welt war mir damals zu eng / ad me dixit. Mariti, liberorum & rerum domeſticarum, velut ſibi ſoli relicta, & tota mœrore ſepulta, nullam habuit curam. Melancholicam eam in gradu excellentiori cuncti vocarunt. Corpori ægrotanti remedium in natura, animæ laboranti ſolatium in Scriptura, ſed fruſtra, quæſivit. Sacerdos animæque hujus perturbatæ Paſtor mali magnitudine commotus eam bonis, & ſæpe his verbis erexit: Nun GOtt wird helffen: id quod etiam factum. Cubiculum enim ſuum coloribus renovatum & dictis Scripturæ variis inſignitum | fortunâ aliquando ingreſſa parietem accedit, cui inter alia hic *Pſalm. 86.* verſus ultimus fuerat inſcriptus: (HErr!) thue ein Zeichen an mir / daß mirs wol gehe / daß es ſehen die mich haſſen / und ſich ſchämen müſſen / daß du mir beyſteheſt HErr / und tröſteſt mich. In hoc dictum animo confuſo & oſcitante digitum intendit. Sed ecce! digito prementi cedit nonnihil locus, foveolæ cujusdam ſpeciem exprimens. Arctiùs illa digitum urget: ſed locus itidem nonnihil remittit. Oborta hinc latentis ſub pigmento paxilli ſuſpicione, jam non digitum, ſed manum ad extrahendum iſtum, admovet. Extracto paxillo invenit ſuos capillos, item clavos & oſſa demortui cujusdam, incluſa omnia duobus fruſtis ex capulo quodam deſumtis, & colligata filo crudiore ter crucis formam exprimente. Hæc ubi matrona invenit, malo ſuo mox, quaſi vinculis & compedibus liberata, privatur. Es war mir nicht anderſt / als wenn Ketten und Bande oben herab von meinem gantzen Leib fielen: quæ formalia ejus, mihi rem ita geſtam non ſemel narrantis, verba fuerunt. Inde lectum ſuum evolvere juſſit, & in eo faſcini ſigna pariter, ſchemata nimirum cruciformia ex foliis hyoſcyami contortis parata invenit. His faſcini ſignis Dei directione inventis & deſtructis Matrona optima plenam corporis & mentis ſanitatem per Dei gratiam recepit.

§. 10. Ni-

Digitized by Google

§. 10. Nimirum, ut Deus non impedit rerum naturalium motus per intrinſecam eorundem determinationem phyſicam, neque per extrinſecam motionem moralem voluntatis & appetitus, quin pro ſua quæque conditione naturaliter, ſpontaneè & liberè agant: ita nec Sagarum cum Satana fœdus ineuntium voluntatem & agendi libertatem per ſpecialem motionem tollit, neque Dæmonis in ſocietatem actionis malæ ab homine recepti conſenſum reprimit, aut ejus in inferendo faſcino conatum & influxum ſpeciali & miraculoſa potentia enervat. Abſoluta quidem & extraordinaria poteſtate omne, & Magi, & Dæmonis conamen ſemper & mox in primo etiam auſu Deus poteſt eludere, ſed ſecundũ ordinariam potentiam, quæ poſtulat, ut precibus contra faſcinum ſe quis muniat, ſpreto hoc precum mandato ſemper non vult eludere. Qui in ignem Deo etiam in naturæ curſu permittente cadit, immunis à combuſtionis periculo non manet, quamvis abſoluta Dei potentia eum tueri queat: ſic qui eodem permittente, Saga expetente, Dæmone operante faſcinum incurrit, ſalvus non manet: quamvis abſoluta Dei potentia eum præſervare queat. Verùm, ut directione Dei occulta lapſus in ignem & conſequens ambuſtionis periculum quandoque præcavetur, ita & faſcinum: & ut naturalium curſus non rarò & improvisè impeditur & finitur: ſic eadem ſupernaturalium actio, & quidem per ejus, quod ſignum erat pacti cum Dæmone initi, ſublationem tollitur, quæ ipſa ſigni inventio & deſtructio, ad directionem divinam ſpectat: & quod per ſigni poſitionem ſibi ipſi & Magis limites actionis poſuerat, per ejusdem inventi deſtructionem jam limites & finem Comœdiæ adeſſe fateri, & proinde ab actione ſecundum Dei directionem & voluntatem ceſſare tenetur.

CAPUT III.

Curatio magica etiam frivolis, ſuperſtitioſis & abſurdis peragitur. Hæc curandi ratio etiam Ægyptiis fuit uſitata, quorum Dii mali genii fuerunt. Cur laudata olim Ægyptiorum remedia hodie nihil valeant? Quomodo intelligendum illud, in Verbis, herbis & lapidibus magna eſt virtus. De ſcypho vitreo per certum humanæ vocis ſonum rupto D. Morhofi relatio. Experimenti ratio

ratio in aere fundatur: propterea vocis & verborum efficaciam non confirmat, nec Magos juvat.

§. 1. Curatio autem Magica non tantùm ea eſt, quæ à Dæmone immediatè fit & abſolvitur, ſed & quæ rebus vanis, frivolis, ſuperſtitioſis & abſurdis quaſi mediantibus peragitur. Harum enim vires cum nullam ipſæ de ſe habeant efficiendi poteſtatem, Dæmonem ſupplere *lib. 1.* diximus. In iſtorum Catalogo habentur ſoni, voces, verba characteres, aniles benedictiones, ritus, ceremoniæ, & res omnes, quæ ſupra naturalem ſuæ ſpeciei virtutem ad majora perficienda, vel ad alia quàm à Deo deſtinata, ipſisque inditum eſt, uſurpantur, ſeu omnia, quæ ad effectum producendum adhibentur, ſi non ſunt cauſæ naturales, nec inſtrumenta Dei moralia, ſuperſtitioſa ſunt & magica. Confer quæ de ſuperſtitione diximus *lib. 2. Part. 2. Sect. 3. cap. 4.* Talis fuit characteriſtica illa Panacæa cujusdam, qui, referente Dn. D. Libavio *Defenſ. Syntagm. Arcanor. pag. 4.* characterem antipatheticum novit pingere, quo omnes morbi fuerint ſanati, & qui magico carmine diſtortum puerum correxerit. Cedro digna hæc foret medicina, & inter delicatulos laude omni ſuperior, ſi à principio laude digno virtus iſta manaret.

§. 2. Magicam hanc curandi rationem Ægyptiis propriam ex gentilium tenebris ad noſtram usque ætatem, in loca veritatis divinæ & ſobriæ rationis fulgore illuſtria dimanaſſe, atque etiamnum à multis foveri, dolendum. Ægyptii Diis ſuis ferebant eam acceptam, eorumque influxu occulto verba, figuras, & characteres viribus imprægnari exiſtimarunt. *Ægyptiis autem non bonos, ſed malos genios operam ſuam locaſſe, nemo dubitabit, niſi qui ignorat, illos omnium hominum ſuperſtitioſiſſimos fuiſſe cultores Dæmonum.* Ita Celeberrimus Conringius *lib. 1. de Medicin. Hermetica cap. 11.* Subjungam & reliqua ejus verba, lectu non minus digna. *Et ſanè cauſa, quare deſtructo Dæmonum cultu nihil hodie valeant apud pios unius Creatoris Dei fideles omnia illa laudata olim Ægyptiorum remedia, non alia eſt, quàm quòd Dæmones largiri vim ſuis quondam ſymbolis amplius nequeant. Imò verò non alia de cauſa inter Græcos ſtatim defeciſſe videtur Ægyptiaca Medicina exiſtimatio. Etenim hæc gens à Philoſophis ſuis perſuaſa religionem Dæmonum vulgò receptam usque adeo contempſit, cum primis à Alexandri M. usque*

ævo

Digitized by Google

avo, ut pauci tandem videantur ſuperfuiſſe, neq; niſi in plebe, qui juxta plura ab avis accepta etiam animo ipſo approbarent. Hoc nimirum contemtu Dæmones offenſi, videntur & ipſi deſiiſſe eſſe benefici: quo ipſo non potuit non ſimul ergò Ægyptiaca Medicina corruere, ut quæ parum fuerit à remediis intra naturæ limites conſtitutis inſtructa.

§. 3. Salomoni quidem hoc tribuitur: *In verbis, herbis & lapidibus magna eſt virtus*, attamen nec æqua, nec ejusdem ſpeciei virtus tribus iſtis propterea tribuenda. Verba ſaltem moralem, herbæ verò & lapides naturalem habent vim & virtutem. Reſponſum iſtud Salomon dediſſe dicitur interroganti de compeſcenda muliere improba, referente Dn. D. Libavio Batrachior. *libr. 1. cap. ult.* Judicavit initio utendum perſuaſione ex argumentis humanæ vitæ & aliis. Si perſeveret, jam non eſſe animi morbum, ſed corporis. Inde enim pati ſolet mens ipſa, ut in phreneticis, melancholicis &c. conſtat. Itaque medicinam ex herbis petendam eſſe judicavit. Si ne hæc quidem medicina contulerit, ad lapides veniendum putavit, & vel lapide ignominiæ compeſcendam improbitatem, vel carcere aut opere duriſſimo excoquendorum laterum vel ſaxorum fodiendorum.

§. 4. Vocum tamen verborumque efficaciam naturalem, quam *lib. 1.* nos rejecimus, videtur primo limine confirmare elegans experimentum Excell. & Clariſſ. Dn. D. Dan. Georg. Morhofi *Profeſſoris Kilonii Celeberrimi* in Epiſtola, quàm inſcripſit: *De Scypho vitreo per certum humanæ vocis ſonum rupto*, Kiloni Ann. 1672. edita. Argumenti raritate Angli, ſua natura curioſi, ducti propera exemplarium Hamburgi venalium coemptione & in Angliam transportatione iſtorum raritatem in Germania pepererunt, ut rara ſit inter literatos Germanos Epiſtola iſta.

§. 5. Experimenti hujus ventilatio, quamvis potiori jure ad Librum 1. ſit referenda, quia verò Epiſtola jam modo ad manus noſtras pervenit, ſi hoc loco iſtud lectu jucundum adduxero, non erit, ſpero, Lectori ingratum. Accepit autem hoc experimentum Clariſſimus Morhofius, uti ipſe ſcribit, à Nicolao Pettero, Oenopola Amſterdami, qui de experimento rogatus produxit ſcyphos aliquot vitreos, pedibus nodoſis; quos vulgò Römer vocant, ſed qui pintæ menſuram non excedebant. Eligebam ipſe, inquit Autor, (quod voluit, ne fortè dolum ſubeſſe ſuſpica-

Digitized by Google

ſpicarer) aliquem, qui validiſſimus mihi videbatur. Tum is, explorato primum ejus tono, mihi tenendum porrigebat, oreque mediæ parti admoto, voce, quæ diapaſon vitri ſuperabat, tonum inſonabat, conſonabat ſtatim vitrum penè ad ſtridorem usque, & tremorem ejus manus mea ſentiebat. Quam cum ille vocem non interruptam longo pneumate continuaret, cum ſtrepitu rumpebatur vitrum, ita quidem, ut ruptura orbicularis obliqua per ventrem ſcyphi ipſosque pedis nodos ex adverſa orbis parte tranſiret. Succedebat & in aliis ſcyphis res. At mihi idem tum tentanti, cùm vox eſſet obtuſior, atque ob affectationem varia & inconſtans, defuit eventus. Facile itaque videbam, in quo experimenti ratio conſiſteret, quod & ipſe non negabat Oenopola, in æqualitate ſcilicet ſoni, quam quidem adeo accuratam requiri ille ajebat, ut, ſi vel commate integro aut dimidio variaret, irritus futurus ſit effectus. Ille verò diuturno uſu ita vocem moderari didicerat, ut nunquam eventu fruſtraretur. Habebat & filium, qui idem præſtare poterat, & quidem expeditius, cùm vocem haberet acutiorem. Sola autem diapaſon hoc efficit.

§. 6. Verùm quantum ex ingenioſa phænomeni hujus reſolutione, quàm ibidem Cl. Autor proponit, intelligere datur, non ſonus, ut qualitas eſt, ſed aer, quatenus per ſonum afficitur, rupturam efficit. Siquidem omnis ſoni ratio, ut prælaudatus Autor ait, in motu aeris tam intra corpus ſonorum contenti, quàm externi impreſſi conſiſtit. Vitrum, quod heterogeneis partibus, arena, cinere & ſale, maximo calore per colliquationem compactis conſtat, in prima textura ſpaciola vacua ſeu poros & vacuitates, etiam in extremis habet, utut perexiguas: omnes autem à particulis aeris, quæ flatu ab artifice impinguntur & ſubeunt, intraque plexus vi quadam, velut in carcere quadam detinentur, & cum ad ſtatum quietis non devenerint, in motu ſunt continuo: quarum particularum inteſtinarum motum etiam in aliis corporibus obſervare licet. Atque hæ in poris vitri contentæ aeris particulæ ab aere externo vitri poros tranſeunte vel iis ſe implicante poſſunt moveri. Cur autem aeris motus certo aliquo oris ſono definitus aptus ſit movere vitri particulas, & ita quidem validè, ut vitrum rumpat, obſcurum licet ſit, doctè tamen & nervosè Cl. Morhofius exponit, quæ cum prolixa ſint & huic loco non conveniant, dimittimus. Hoc tamen probabile eſſe agnoſci-

agnoſcimus, corpuſcula undularum aerearum voce propulſatarum hoc in ſono præcipuè, qui Diapaſon dicitur, poris vitri eſſe configurata, ut eas ſubeant, in reliquis non item. Ab impulſu autem & motu aeris rem omnem procedere ſatis patet.

§. 7. Hæc autem omnia eos, qui in prædicamento Magiæ conſtitui verbis faſcinum inferre vel auferre intendunt, nihil juvant: ſiquidem ſonus aeris motu efficitur, & effectus inde manans non tam ſono quam ejus ſubjecto, quod aer eſt, tribuitur. Aer quidē impulſus admiranda varia pro impulſus & objecti varietate, quod tangit, efficit, nimirum corpora de loco movet, confundit, propellit & de ſede ſua turbat, quæque motum violentum conſequuntur, accidentaliter aeri etiam tribuuntur. Non autem aer ſic impulſus ultra propriam naturæ ſuæ conditionem agere, corpora & qualitates alienas ex ſeipſo concipere, & ſic maleficam conſtitutionem, alienaque corpora inferre aut auferre, voce, etiam exiliter & cum murmure facta, valet.

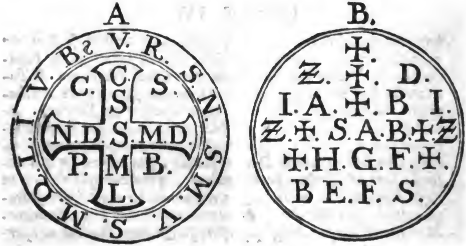
CAPUT IV.

Amuleta characteribus & verbis inſignita ſuperſtitioſa ſunt & magica remedia. Monſtroſa ſuperſtitionis paradigmata Papatus parit. Exempli loco producitur Crux Numuma S. Patriarchæ Benedicti, cui vires ſupra modum ſuperſtitioſè attribuuntur, id quod & Jeſuita Kircherus agnoſcit & fatetur. Amuleta duo è Baronio notantur. Naturalia quandoque ſuperſtitioſis junguntur, ut hæc per illa excuſari quodammodo queant. Nonnunquam ſola naturalia Dæmon ſuadet, quæ tamen & ipſa abſurda ſunt ad effectum producendum, quod exemplo de lotio in Rege Pherone confirmatur: & veterum herbæ multæ ſuperſtitionis ſaltem ſigna fuerunt, propterea voto hodie non reſpondent. Non tamen ſemper Magi ſuperſtitioſa & vana ſuadent ac uſurpant.

§. 1. IN cenſum magicorum remediorum veniunt & omnia iſta amuleta, quæ variis characteribus, verbis ſeu ſacris, ſeu profanis ſunt inſigna, quia talia ſuperſtitioſa ſunt & vana, & propterea ad Magiam indirectam ſpectant. Superſtitionis autem cauſa eſt Dæmon, qui per

vana viam ad ſe ſterni curat. Superſtitioſa & vana iſta eſſe conſtat, quia quem producere creduntur effectum de ſe non edunt, neque ut edere queant vel debeant, in ſacris, vel revelato verbo promiſſionem habent. Itaque effectus, qui iſtorum uſum ſequitur, nòn Deo nec Angelis bonis, ſed malis eſt tribuendus, qui permittente Deo ad eorum uſum operatur.

§. 2. Monſtroſæ ſuperſtitionis paradigmata varia Papatus parit, Unicum jam, idque inſigne annotaſſe ſufficiat, Crucem nimirum, ſive Numiſma S. Patriarchæ BENEDICTI, variis characteribus inſignitum, magniſque elogiis decantatum Salisburgi Typis Joh. Baptiſtæ Mayr Aulico-Academiæ Typographi 1669. Hujus figuram Dn. D. Dorotheus Aſcianus in exemplari typis excuſo, non invenit, ex deſcriptione autem ſic ordinavit *lib.* quem inſcripſit: *Montes Pietatis Romanenſes, pag. 612.* ut A ſit prima ejus facies, B altera.

Explicationem & ſenſum characterum in Numiſmate & Cruce, ſub A. notatorum hunc eſſe ſcribit:

Circum-

Circumſcriptio in margine.

Vade Retro Satana, Nunquam Suade,
Mihi Vana; Sunt Mala, Quæ Libas,
Ipſe Venena Bibas.

Literæ Cruci inſcriptæ:

Crux Sacra Sit Mihi Lux
Non Draco Sit Mihi Dux.

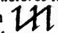
Literæ ad 4. crucis angulos.

Crux Sancti Patris Benedicti.

Alteram faciem Numiſmatis ſcribit complecti 25. characteres, ſive ſacras, approbatas, & antiquas contra peſtem preces à S. Zacharia, Epiſcopo Hieroſolymitano ante aliquot centenos annos collectas, & in membrana ipſius S. Epiſcopi manu ſcriptas in Hiſpanienſi Monaſterio de Fraylis repertas, quibus Epiſcopi & Legati præeunte Leachardo Patriarcha Antiocheno ſub Concilium Tridentinum tanquam præſentiſſimo contra Peſtem & dolorem laterum, remedio benè uſi ſunt Anno 1546. Preces ipſas ſtudio brevitatis omittimus. Effectum autem annotamus, qui hic eſſe narratur: Effectus hujus Crucis ob ſingularem ejus benedictionem & efficax patrocinium S. Benedicti miſericordia divina comprobavit, ſequentes: 1. Expellit ab humanis corporibus maleficia, ligaturas, omneque opus Diaboli. 2. Prohibet omnem acceſſum Sagis ad eum locum, in quem reponitur. 3. Animalibus veneficio ac maleficio affectis præſens remedium exhibet. 4. In lacte faciendo butyro, aliiſque ſucceſſum per maleficia impeditum reſtituit. 5. Hominibus à Dæmonibus infeſtatis ſecuritatem præſtat. Denique omnes Diaboli artes & quaſcunque aſtutias & præcavet ſtruendas, & ſtructas evertit, afflictis tentatis & propemodum deſperatis ſolatium eſt & levamen. Modus applicandi vel appellandi alius non eſt, quàm ut vel collo ſuſpendatur, aut aliàs portetur: imponatur ad limina vel poſtes, aut aliàs affigatur vel defodiatur cum firma fiducia in meritis Sanctiſſimi Benedicti.

§. 3. Sat hic verborum, imò & ſuperſtitionum! Superſtitionem ſubeſſe agnovit, & ingenuè fatetur Jeſuita Doctiſſimus Athanaſ. Kircherus *Scrutin. Peſtis p. 332.* ubi alterius modo lateris characteres, & preces ſecundùm literas initiales, ſaltem aliquas, adducit, amuletum il-

lud damnat, idque ſuſpectum atque ſcandali plenum, eaque propter ejus uſum cavendum eſſe ſcribit: *Nec refert*, (pergit) *quod ejus amuleti characteres ſic explicari poſſint, ut ſint verſuum quorundam Pſalmorum, ſimiliumq; precum initiales literæ. Nam præterquam quod iidem characteres per ſeipſos ad id indeterminati ſint, poſſintq; à Dæmonis miniſtris ejusmodi amuleta cudentibus in ſenſum prorſus oppoſitum detorqueri; adhuc tamen ex hoc talis amuleti uſus reprobandus eſt, quod eo modo nudis characteribus & crucibus conſignatum & in corpore geſtatum, exinde inſignem & ſingularem ac certam vim ad effectus ſuos habere, ſuperſtitioſius exiſtimetur. Uti uberrimè in Magia Ægyptiorum Tom. 2. oſtendo.*

§. 4. Amuleti loco uſurpantur etiam gemmæ characteribus inciſæ, quarum duas è Baronio, monſtrante ea Dn. D. Libavio *Exam. Phil. nova p. 55.* adducemus. Scribit ille Romæ inventam eſſe gemmam ex Amethyſto, imaginibus & notis Baſilidanis inciſam, ita ut ſit Gamahæa Paracelſica. Gemmæ forma ovalis eſt, in cujus una parte hominis effigies cum literis multis, furca & aliis, ſub cujus pedibus ſcriptum Abraxax, unde fictum poſtea illud magicum, Abracadabra &c. Ab altera ſculpens fuit ſuper baculo præfixo capite tauri, quo ſignificari creditur duplex, cœleſte ſignum, pertinens ad genituram ejus, qui iſtam Gamahæam eſſet geſturus, ut notat Baronius. Aliam (referente itidem Libavio *l. c.*) ejusdem Magi Gamahæam exprimit idem Baronius *in Appendice Annalium Tom. II.* quæ adjecta eſt Tomo XII. *Fuit gemma caſu Romæ inventa itidem ovalis, in cujus una planitie ſeu ſuperficie ſcripta fuit Abrahax* (nomen ſcilicet Principis magici 365. horoſcoporum ſeu cœlorum) *in altera figura hominis armati habentis in manu dextra clypeum, in ſiniſtra ſcuticam ſeu flagellum cum galea in capite acuta, Loco pedum duo dracones ſculpti ſunt, qui capita in dextrum & ſiniſtrum porrigunt, in medio nodum ſeu circulum faciunt, caudis ex paludamento pendent,* Ab utroque latere characteres ſunt adjecti, unus duplicis Crucis alter q. N duplicatum aut ſtratum qua figura Jovem deſignant adjecta virgula transverſa ♃ veriſimile eſſe cum Dn. D. Libavio exiſtimamus, hanc Gamahæam factam fuiſſe pro victoria ab hoſte & contra venena ſerpentum, contra faſcinum magicum &c.

§. 5. Naturalia quandoque ſuperſtitioſis junguntur, ut hæc in il-

lis

lis excuſationis quendam inveniant prætextum. Sic Barbara Dorca apud Bodinum *lib. 3. cap. 5.* fatebatur, ſe iis, quos faſcinaverat, medicinam feciſſe disciſsâ columba, & ægrotantis ſtomacho impoſita his verbis: ***In nomine Patris, Filii & Spiritus S. D. S. Antonii , & D. S. Michaelis curari poſſis ab hoc malo:*** & mandaviſſe, ut novem diebus miſſam in templo illius vici curarent celebrari. Magica hæc fuit curatio propter uſum nominum Sanctorum ſuperſtitioſum, quibus pro palliando nonnihil ſuperſtitionis vitio columbæ inſervire debuerunt: prout etiam à ſuperſtitionum fabro, Dæmone ipſo, hoc remedium ſe didiciſſe Saga fuerat confeſſa.

§. 6. Sed naturale ſolùm nonnunquam Dæmon ſuadet remedium, quod, licèt in ſe & abſolutè ſpectatum non ſit abſurdum, reſpectivè tamen tale eſt, quatenus ad effectum, ad cujus productionem vim naturalem nullam habet, commendatur, Diabolo interea tacito influxu operante, & per hunc gravius malum intendente, cujus exemplum de quodam Pherone ſuppeditat Herodotus *lib. 2.* referente Remigio *lib. 3. p. 336.* Majolo *lib. 2. Colloq. 3. pag. 198.* A Dæmone enim Pheron Rex excœcatus, quod ſpiculum iratus in Nilum flumen contorſiſſet, poſtquam undecim annis ſic luce caruiſſet, Oraculum, quod in Buti urbe conſuluerat, fertur reſpondiſſe; viſum ei rediturum, ſi oculos abluiſſet lotio mulieris, quæ à ſolo ſuo marito cognita fuiſſet. Expertum ergo primo loco propriæ conjugis urinam, cùm nihil amplius cerneret, cæterarum deinceps, tandem oculos recepiſſe. Ibique omnes mulieres illas præter eam, cujus urina ſalutaris fuerat, in unam urbem coegiſſe, quæ ἐρυθρὰ βῶλος rubra gleba dicta, & eas illic unà cum urbe omnes concremaſſe, & medicam illam ſuam ſibi matrimonio copulaſſe. Cruentam hanc & igneam Tragœdiam autor infernalis ſolus egit, Regem fallendo & per vanum remedium operando. ***Nam quod in lotio muliebri collyrium ſatis potens eſſe queat reſtituendo oculorum lumini, aut quare ejus erit magis efficax, quæ virum unum, quàm quæ multos paſſa eſt,*** benè inquit Remigius *l. c.*

§. 7. Veteres multas ad faſcinum commendarunt herbas, quarum vires voto hodie non reſpondent. Cauſam eſſe arbitratur D. Conringius *in Epiſt. ad Hieron. Jordanum, præfixa hujus tractatui de Divino,* quod illas herbas Dæmones olim voluerint eſſe pro arcanis quibusdam ſymbolis (ſi loqui ita fas eſt) ſuæ in autores gratiæ: adeoque φαρμακολατρεία è medio

è medio ſublata, fruſtra ab illis decantatis herbis auxilii quicquam expectari. Hæc verba ſat... monis ſtudium in proferendis rebus abſurdis confirmant.

§. 8. Non tamen omnia, quæ Magi ad faſcinum tollendum ſuadent, vel ſubminiſtrant pro Magicis & ſuperſtitioſis habenda; benè nihilominus omnia examinanda, & à ſuperſtitionis fermento depuranda. Quo de Dn. D. Danhauerus im Scheid⸗und Abſag⸗Brieff *Part. 2. Quæſt. 2. pag. 195.* Deßgleichen ſo iſt nichts neues/ daß auch die Zauberer und Unholden wegen der Artzney und Erfahrenheit beruffen geweſt / denen der Satan natürliche Mittel gezeigt/ welche hernach die Medici (ſo dergleichen von den hafftelen Zäuberinnen erkündiget) in der Prob heilſam und juſt befunden. Magum illum, qui in pago Jenæ vicino Anno 1588. variis à Satana monſtratis herbis, multos ſanitati reſtituit, ut refert Manlius *in Collectan.* licèt quotidianum cum Saga commercium habuerit, ſuperſtitioſis & vanis ſemper uſum fuiſſe, non auſim dicere, cùm metuendum ipſi fuerit, ne vigilantes Magiſtratus & Sacerdotum oculi id adverterent.

CAPUT V.

Maleficium maleficio non licet tollere: at de facto id frequenter fieri dolendum: ſed falluntur iidem. Exemplum maleficii, diſpenſante Papa, ſublati, in quo tres homicidas notat Bodinus. Quo animo hîc magica remedia tradantur. Medicaſtræ cujuſdam methodus, qua in macie puerorum curanda utitur, examinatur. Experientia quatenus locum inveniat. Magicum ad incubum Dæmoniacum remedium, ut & futilia alia. Magica ad impotentiam conjugalem per faſcinum inductam varia recenſentur. Exempla maleficii maleficio vaccis & ovibus illato oppoſiti. Lactis ablationem magicam ſtercore humano tollere, magicum non eſt. Sententia Auguſtini, in Deo, non in Dæmonibus ſalutem eſſe quærendam.

§. 1. Maleficium verò magicum per aliud tollere nemo audeat. Quod enim Magicum eſt, Deo eſt adverſum, & à vera pietate alienum, etiamſi magnum aliquod commodum inde proveniat. *Non enim facienda ſunt mala, ut eveniant bona, Rom. 3.* Diabolo inſerviunt, qui artibus

artibus diabolicis ad pellenda mala quæcunque utuntur: abjecta enim in Deum fiducia confidunt, ſe auxilium impetraturos à Diabolo, Balduinus *lib. 3. cap. 5. caſ. 11.* Suarez *Tom. 1. lib. 2. de Superſtit. fol. 370.* piè & doctè diſſerit ita: *Licet deſtructio maleficii in ſe bona eſſe poſſit, tamen poſtulare illam à Dæmone, intrinſecè malum eſt, quia involvit ſocietatem & pactum cum ipſo Dæmone, & quendam cultum ejus. Nam rogare Dæmonem, ut aliquid non faciat, non minus eſt quidem cultus ejus & quædam ſubjectio ad ipſum, quàm rogare illum, ut aliquid faciat; ſed petere ab illo quodlibet bonum vel remedium alicujus mali, intrinſecè malum eſt: Ergo & petere ab illo, ut à maleficio ceſſet, intrinſecè malum eſt.* Et paulò poſt: *Quod ſi Deus liberare noluerit, non propterea orandus aut colendus eſt Dæmon, ut in ſimili dixerunt tres pueri, Dan. 3. eò vel maximè, quòd ſi quis rectam fidem teneat, non poteſt cum fiducia petere à Dæmone aliquod remedium etiam in proprio maleficio, cùm ſciat illum eſſe mendacem & perniciosum hoſtem, qui bonum etiam corporis non confert, niſi ordine ad animæ malum, & ideò etiam ratione periculi moralis, non poteſt hoc fieri ſine gravi peccato.* Plura vide ibidem.

§. 2. At quoties proh dolor! in orbe Chriſtiano maleficia maleficiis de facto non tam opponuntur (Diabolus enim ſponte, ut peccatum peccato augeatur, dato novo maleficio recedit, & lædere ceſſat) quàm ſupponuntur? quorum quædam, quò magis ad ſubtilem Magiam abeunt, eò pertinaciùs excuſantur & retinentur: quò verò magis ad craſſam inclinant, eò curioſiùs ſilentii velo conteguntur, & circumſpectiùs, ne deprehendantur, ad alios faſcini onere graviſſimo preſſos propagantur. Ignorant hi, qui ad ſcenam Diabolicam bonitatis ſpecie apparentem, ſed malitia turgentem abeunt, calliditatis Dæmoniacæ profunditatem, quam detexit Tertullianus *Lib. de Anim. Quæ*, inquit, *in ſpeciem benignitatis & utilitatis comparata veluti beneficia, eò ſubtiliùs falluntur, dum per ea, quæ juvant, ab inquiſitione veræ divinitatis abducit Diabolus ex inſinuatione falſa, & eo magis lædit juvando.* Sprengerus exemplum quoddam refert, in quo Bodinus *lib. 3. cap. 5.* à Satana procuratum notat, ut tres, Papa, Epiſcopus & Saga in eodem facto homicidæ eſſent, quibus ſimul perſuaſit, ut ſibi ſervirent, & obſequerentur mandatis ſuis. Scribit enim ille, Epiſcopum à ſe in Germania viſum, qui adverſa utens valetudine ex Saga vetula cognovit, ſe ex maleficio ægrotare,

Kkkkkk nec

Digitized by Google

nec aliam valetudinis recuperandæ viam eſſe, quàm ut eadem Saga ſortilegio pereat, quæ ſortem in ipſum conjecerat. Miratum Epiſcopum celeribus equis miſiſſe Romam ad Nicolaum V. Papam, ut veniam indulgeret hujus curationis adhibendæ. Papam, qui Epiſcopum deamabat unicè, indulſiſſe hac clauſula diſpenſationi adjecta, ut ex duobus malis fugiatur majus: Sagam diplomate allato dixiſſe, cum Papæ & Epiſcopo placeat, ſe illud effecturam: ſic media nocte reſtitutum fuiſſe Epiſcopum, Sagam verò, quæ eum faſcinaverat, in morbum, ex quo obiit, incidiſſe.

§. 3. Recenſebo & ego quædam hoc loco particularia nequitiæ magicæ exempla, quæ noſſe intereſt, ut Tertulliani ore iterum loquar, *non ſocia conſcientia, ſed inimica ſcientia; nec invitatoria operatione, ſed expugnatoria dominatione.* *Ad maciem puerorum* fœmina quædam in diſtrictu Hilperhuſano detractæ ex induſio infantis particulæ ceram illinere, & illita, tribus, ut vocant, Veneris diebus crura, neſcio quo modo menſurare, poſtmodum in camino per tres ſeptimanas ſuſpendere jubet. Hoc remedium, ut experientia probatum, jactat & commendat eo nomine, quòd nihil mali in eo advertatur, nulla verba admurmurentur, nec alia adjiciantur. Verùm 1. hæc cura magica eſt: eſt enim ſuperſtitioſa. Superſtitioſa verò cura magicæ germana ſoror eſt, quod confirmatum legas *in Append. membr. 5. §. ult.* Superſtitioſam eſſe patet, quia effectus, maciei ſublatio, cum illa materierum, temporum & actionum præceptarum obſervantia naturaliter non cohæret, nec procurari poteſt. Cauſam enim, quæ in macie, etiam per faſcinum inducta, varia eſt, & pertinax, ineptiæ iſtæ non evocant vel attrahunt. Transplantationi quidem morborum, quæ à Medicis quibusdam recipitur, affinis ea cura videtur, ſed non eſt. Nam è corpore ipſo ægrotantis, è quo morbi transplantatio fieri debet, ut ſubſtantia quædam, nimirum ungues, capilli, ſudor, ſanguis &c. ſumatur, præcipitur. Iſta autem in cura tale quid non jubetur. Forſan ſudor objici poteſt. At qui macie laborant, rariſſimè udorem, nedum ſudorem ſentiunt. Taceo eam conditionem medicaſtram iſtam (ſi bene memini) negligere & indifferenter induſii particulam poſtulare. 2. Superſtitionis objectum verba tantum eſſe, ſuperſtitioſa mulier ſibi perſuadere videtur; quod falſum. Siquidem ſubſtantia, quantitas (& in ea numerus, figura æquè ac oratio ſeu ſermo) qualitas & reliqua in prædicamentis membra ejusdem ſunt objectum,

id quod Dn. D. Geierus *Duq. de Superſtit. cap. 4.* fusè oſtendit. 3. Sat mali hîc, quia ſat ſuperſtitionum deprehenditur, præcipuè in diei iſtius obſervatione, qui nullam ad medendum confert virtutem phyſicam: moralem autem, quam pii in eo venantur, alienorum obſervatione obliterare ſtudet Dæmon. 4. Nec effectus veritas, nec remedii ſimplicitas, nec vitandorum verborum curioſitas remedio dant bonitatem. Nam & Magi in operibus ſuis effectus veritatem, multorumque ſimplicitatem commendant: nec ex verborum & murmurum abſentia remedii bonitatem æſtimare licet. Joh. Fileſacus *Lib. de Idolol. Magic. pag. 69. f. b.* Magis eos annumerat, (licèt ſe tales eſſe pernegent) qui, dum ægrotis opem ferunt, ea adhibent remedia, quæ multis veterum Medicorum, aut cognita, aut probata non fuerunt, atque adeò, quæ nullam omninò ex ſui natura, hujusmodi morborum ſanandorum vim & energiam habent, à quibus longiſſimo diſſident intervallo. Hos ſimiles eſſe ait latronibus quibusdam Ægyptiis, qui Philetæ cognominati erant, quaſi dicas baſiatores; dum enim homines arctiſſimè amplecterentur, eosdem ſuffocabant, ut habet Seneca *Epiſtola 51.* Non aliter Magi hujus generis, ſi divis placet, ſalutares. *Dum enim inauditis, inuſitatis & planè ineptis remediis ſanitatem ægris reſtituere contendunt, annon iis, quos curant, ſalivam movent & guſtum dant artis iſtius tam benefica, tam potentis, ut ipſi dictitant, cognoſcendæ? annon validiſſimum illud eſt illicium, quo vel curioſi aliquantum, vel ſimpliciores nullo negotio, in ſui perniciem capientur?* Hæc Fileſacus.

§. 4. De Experientia, quatenus locum habeat, benè diſſerit Deuſingius *Diſſert. Select. 2. §. 115.* *Experientia*, inquit, *haud quaquam contemnenda illicò, ſi fortè rei ratio nondum inventa ſit: Cæcutit ſæpe intellectus noſter, nec ubivis ſtatim rerum ratio eſt obvia, quas ſolidè experientia commonſtrat: adeò ut citra rationem exquiſitam multa paſſim amplectatur Medicina rationalis, quæ per ipſam experientiam probata atque commonſtrata novit: Attamen ſi cui rei ipſamet natura munita ratione manifeſtè ac apertè refragetur, utpote nequaquam ullum in natura fundamentum obtinenti, neque congruenti interim Scripturæ S. id ſanè ſi experientia ſe muniat, experientiam ejusmodi fallacem eſſe, ac revera fraude Diabolica ac ſuperſtitione niti certum eſt.* Hæc in gratiam

Sympatriotarum, quibus Medicaſtra hactenus impoſuit, & Dn. Paſtoris, qui iſta mihi communicavit.

§. 5. Ad incubum, ſive faſcinum, incubi ſpecie à Dæmone Sagæ conſenſu, illatum hiſtoria ſupra *Part. 4. Sect. 1. cap. 6.* §. *6.* relata magicum remedium oſtendit. Similem hiſtoriam Patria mea novit. Quidam enim incubo pariter infeſtatus, idem remedium ab alio edoctus in uſum trahit, & urinam ſuam noctu, poſtquam malum receſſerat, mox in vitro (Kuttruff-Glaß) colligit & per triduum curioſè aſſervat. Hoc elapſo ancilla (quæ poſtmodum in judicio Dei matura ad rogum damnata eſt) Virum accedit, & ut vitrum projiciat, rogat, eoque primùm renuente inſtat, dataque de non amplius offendendo fide petiti ſummam impetrat. Vitrum ille projicit; mox effuſa ex vitro fracto urinâ urinam etiam ſaga ſuam, antequam pedem loco movit, omnem profudit. Ita ſublato in Viro faſcino faſcinum aliud Sagæ Vir intulit. Ita ut cum ſuperſtitioſo medio effectum neceſſariò cohærere magis & non magis perſuadeat, ipſe ſolus omnia tacitè operatur. Quis enim adeo amens ſit, ut credat, urinam hominis faſcinati vitro aſſervatam habere virtutem, faſcinatricis abſentis veſicam conſtringendi & lotium coercendi, tamdiu quidem, quamdiu faſcinati urina aſſervatur? Ludibria Satanæ intervenire, iſta, quam ex Jaſone Pratenſi de otioſo quodam ſacrificulo recenſet Wierus *lib. 3. cap. 19.* §. *4.* hiſtoria prodit, in qua licet per incubum faſcinatus urinam ſuam aſſervarit, ſagam tamen continua urinæ ſuppreſſione inde fuiſſe faſcinatam non legimus.

§. 6. Alii in ipſo paroxyſmo, ſi mens oppreſſa ſe parum extricare poteſt, manu mox emiſſa in lecto ſuperiori quærunt, & ſi acum inveniunt (inveniri hanc & quandoque alia vulgus narrat, penes quem ſit fides) eam igni admovent, vel in circulum incurvant, vel alia ratione torquent, & ſic Sagam ipſam, domi licet degat, incendii, incurvationis & cruciatuum aliorum tormenta pati ferunt. Et hoc magicum eſt, per quod, ſi fides in eo collocatur, &, ut Sagis malè ſit, Dæmon advocatur, ad ſuperſtitioſorum effectum promovendum, & ad mala ſuis mancipiis inferenda promtiſſimus. Quidam ab incubo ad ſe reverſi mox hoc dicunt: Cras manè veni, & accommodatò aliquid à me pete, ſicque Sagam mutui gratia accedentem ſe prodere exiſtimant. Sed vereor, ne hoc ipſum fallax ſit, & Dæmon ſuos ideo edocuerit, ut inno-

innocentium famæ atrociſſimum Magiæ ſtigma facilè imprimatur, & ſi ſuſpicioni veritas reſpondet, per accidens eveniat: quò referendum forſan illud Bodini, qui *libr. 2. cap. 7.* refert, Sagam quandam vetulam poſt eam noctem, qua puero incubus contigiſſet, veniſſe, ut ignem aut aliquid aliud poſtularet.

§. 7. Ad *impotentiam conjugalem* per faſcinum inductam ſuperſtitioſa & magica remedia habentur plura, quæ nullam ex ſui natura ſanandi virtutem habent, vel ἐνέργειαν propriam obtinent. Guil. Varignana, Nicolaus & Arnoldus de Villa Nova, Petrus Argelaus & Antonius Mizaldus, referente Wolfio *Lect. Memorab. Cent. 11. pag. 278.* certiſſimum remedium eſſe docent, ſi quis aliquo veneficio impotens ad uſum Veneris factus fuerit, ut quam primum mingat per annulum conjugalem, tunc ei extemplo amiſſam redire virtutem. Bodinus *libr 3. cap. 5.* remedium hoc, cum nuptæ annulus ad nodationem ſolvendam accipitur, quomodo uſurpetur, horret dicere, idemque inter res illicitas refert, ut & Delrius *libr. 3. P. 2. Q. 4. Sect. 7.* Dn. D. Geierus *de Superſtit. cap. 4.* ac Freudius *Quaſt. 237. n. 9.* Paracelſus tale tradit remedium, quibusdam, monſtroſis characteribus & barbaris nominibus, in membrana nova deſcriptis. Verba hæc ſunt, AVIGAZIRTOR ϑαλχιώφιλι, cum hisce characteribus, ƆCLΛL. Jubet autem deſcribere ante Solis ortum, & chartam ſingulis diebus per novem continuos dies quotidie renovare, & retuſo præputio glandi alligare, easque chartas tandem jubet colligere, & in cinerem adurere &c. cineremque cum hauſtulo vini impotentia laboranti propinare. Addit præterea: Si ex ferreo calceo equi, Gabatam quidam vocant, Hufeiſen / fortuitò in itinere invento tridens ſive furca die Dominico ante Solis ortum fabricetur, & in ſingulos dentes, characteres & vocabula quædam barbara inſculpantur, & tridens in fluvium infigatur, maleficium ſeu impotentia à patiente aufertur, & in autorem revertitur, Gödelmannus *libr. 1. de Lam. c. 8. n. 53.*

§. 8. Sunt, qui nuptias eodem ritu repetunt, quo ante celebraverant, cum alligati ſunt, atque hoc pacto exſolvuntur, Freudius *l. c.* Saga quædam olim in Patria mea inter confeſſionis verba Judici hoc ſibi ad virilitatis amiſſæ reſtitutionem compertum remedium narravit: Gladii ſui vagina vacui mucronem eviratus corpori ſuo veſperi obver-

tat, & in eum urinam ſuam emittat, ita ut ad manubrium defluat, &c. poſtmodum gladius ſub lectum reponatur. Hoc novies repetatur. Cartichterus *betulæ*, *ſambuci ſylveſtris* & *ſpartii* ramos inſtar ſcopæ colligere, & per raras à vinculo liberas partes, quaſi per inverſam ſcopam lotium emittere jubet. Alii mictionem per clavem templi, nec non per rotam aratri ſuadent. Quidam convaluit facto ante ſolis ortum in patibulo per terebram foramine, & miſſà per illud urina. Ex pugione, quo aliquis occiſus, curabis fieri tres annulos, unum geſtabis collo appenſum, alterum digito, tertium ſub cervicali ponito, juvat etiam pugionem ipſum ſub cervicali ponere &c. ita Joh. Georg. Roſa *l. c. p. 21. ex MSS. alicujus Medici*. Sic & amoris faſcinum perire ajunt, ſi in amantis calceo ſtercore amatæ collocato odor percipiatur; quamvis hujus rei rationem à manifeſta qualitate fortaſſe deduci poſſe contendant Wierus *lib. 5. cap. 9.* §. *7.* & Deuſingius *de Superſtit. Morbor. orig. & curat.* §. *42.* Ridiculam curationem meditata eſt mulier quædam, referente Wiero *l. c. cap. 36.* §. *4.* Hæc Viro nupta hunc in initio comperit impotentem. Quare à vario temerè quæſito conſilio, hæc in ara D. Antonio ſacra Everfeldi in Ducatu Montenſi, ubi degebat, ceream membri virilis effigiem religionis ergò, ut à ſuo malo levaretur maritus, ſuſpendit offertque. Sacrificus rei ignarus canone ad altare demiſſis oculis recitato, ut fieri ſolet, ſuſpicit, priapumque illum cereum inopinatò intuitus, tollatur Dæmonium illud, acerbè inquit.

§. 8. Ad maleficia & faſcina jumentis & brutis aliis illata, magica & maleficia crebrò, præſertim in pagis, pagano animo & modo uſurpantur, quæ tamen delicta, ſi facie prima iniquitatem ſuam produnt, occultiſſima manent, & raro, niſi forſan caſu, vel per Sagarum confeſſiones ſpontaneas in notitiam veniunt. E. g. Paſtoris cujusdam ovium vaccæ non lac, ſed ſanguinem purulentum manibus mulgentibus dederunt. Circumforaneus accedens, auditá uxoris illius querela, hoc eam docet remedium magicum. Tridens & ligo ſtabuli in crucis forma ad limen januæ in nomine D. ponantur &c. inde in ejus nomine vaccæ, ut limen transgrediantur, debitè impellantur. Hoc facto, in ejusdem nomine eodem tridente & ligone fimus è ſtabulo ejiciatur, poſtea prunæ candentes & cineres in olla allati in nomine itidem D. januâ arctiſſimè clauſa, ne ventus ignem in furorem agat, paſſim in ſtabulo

diſper-

diſpergantur &c. Hoc ubi Paſtoris uxor fecit, tanta ſuborta eſt venti vehementia, ut janua quaſi impetu facto fuerit reſerata. In vento aviculæ velut cum ſibilo cantillantis (als zwitzerte es) vox fuit audita, & in pectore fœminæ maximus incendii metus obortus. Poſt hæc vaccarum faſcinum fuit ſublatum, & lactis modo debito redeuntis præſentia animi malum, quod poſſeſſorem hactenus excruciaverat. Mago verò lactis fieri faſcinique autori faſcinum itidem, & quidem aduſtionis graviſſimæ, per magicum illud medium fuit illatum, qui etiam ex Paſtoris uxore brevi poſt, cur aduſtionis periculum ſibi intuliſſet, velata facie & querula voce quæſivit, quæ tamen innocentiam per abſentiam ſuam excuſavit.

§. 9. Alius quidem Ovium Paſtor in pago D. urbi huic vicino ſucceſſivam gregis ſui jacturam ex faſcino patitur. Oves veſperi ſanas ſequenti manè mortuas reperit. Apertis cadaveribus viſcera omnia deprehendit ſana præter inteſtina, quorum nigredo ſummam eorundem corruptionem prodidit. Varia præſervationis gratia Ovibus medicamenta exhibuit, ſed in caſſum ſemper laboravit. Quæ autem ab ejus grege ſegregatæ fuerant aliorum oves, ſalvæ manſerunt omnes, ex quo faſcinum, quod ipſi jam antè erat prædictum, collegit. Interroganti mihi, quid ergo faſcino & maleficio oppoſuiſſet? reſpondit ſe à quodam edoctum inteſtina (das Ingeſchnätt) ovis demortuæ in minutas partes ſciſſa ſuper oxycanthum in forma crucis projeciſſe &c. ex eo faſcinum remiſiſſe, & ovium reliquarum nullam periiſſe. Ita magicum magico fuit ſublatum.

§. 10. Magicum tamen non eſſe exiſtimo, magicam lactis vaccarum ablationem hoc modo tollere, nempe ſtercore humano, quo ubera vaccarum aliquandiu inunguntur. Sic enim lac, quod non niſi Dæmonis ope à vaccis aufertur, fœtido odore & ſapore conſpurcatur, ut illud expetere & Satanæ beneficium Sagæ implorare deſinant. Ipſe autem Dæmon licet impoſſibile ei non ſit, lac alieni ſaporis expers ſubtrahere, dato tamen excuſationis prætextu Sagis lubens, more ſuo ſemper malo, ægrè facere geſtit. De eodem refert etiam Zeilerus *Epiſt. 568. ex D. Hornigk.* Wenn eine Milch durch Zauberey verderbt/mit Menſchen Koth verwiſcht wird/ ſo bringt man ſie in wenig Stunden wieder zu recht / und hei-

let

let man auch mit eben dieſem Koth einen von Zauberey untüchtig gemachten Arm oder Fuß.

§. 11. Infinita autem ſuperſtitioſa & magica magicis opponi ſolita alia habentur, in quorum uſum ſimpliciores, bonitatem remediorum ex utilitate metientes, oborto faſcini infortunio prona mente ruunt, qui ipſi gravioribus malis per ea ſe implicari non advertunt, vel advertere nolunt. His pia & ſalutaris Auguſtini *in Pſalm. 34.* doctrina hæc eſt inculcanda: *Multi in inopia, in anguſtiis, in morbis conſtituti quærunt auxilium à Dæmonibus per arreptitios Dæmones conſulunt, ſortilegos quærunt. Quid hoc aliud, quàm inviſibiles hoſtes noſtros adire, qui animam noſtram expugnant, & nobis perſuadent, non eſſe nobis in Deo ſalutem? Obſurduerunt illi ad vocem Dei, dicentis: SALUS TUA EGO SUM. Hunc nos audiamus, nec aliam ſalutem requiramus, præter Dominum Deum noſtrum; ſi de aliqua creatura, ut ex aliquo medicamento aut medico, illisq; mediis ordinariis mihi liberatio ſuggeritur, à Deo eſt: à Deo eſt, ſi per hominem ſubvenit; ab Ipſo eſt, ſi per Angelos ſuos, & illud eſt à Domino. Illum tu quære, qui deeſſe nunquam poteſt. Si tibi ſubtrahit valetudinem, vel opes, non ideo ſe tibi ſubtrahet, juxta Pſalmum 23. Etiamſi ambulavero in medio umbræ mortis &c.*

§. 12. Præterea & hoc circa finem omittere nolo, nonnullos, ut faſcinum à Saga illatum tollatur, eandem ter propter Deum (um Gottes Willen) ſerie una, non interrupta, ne fiat interpellatio, rogare, ut conſilium vel remedium ad malum ſuggerat. Ita enim Sagam adigi, & experientia teſte quaſi cogi ajunt, ut non poſſit non faſcinum, modò poſſibile ſit (id namque, cujus ſigna vel comburuntur, vel in profundum maris, aut fontium projiciuntur, inſolubile eſſe ferunt) ſolvere & auferre. Quo de quid ſentiendum ſit, Theologorum & Philoſophorum eſt edicere. Philoſophorum quidem, quatenus verbis iſtis naturalis vis fruſtra & ſuperſtitioſè adſcribitur. Theologorum, quatenus in trina iſta petitione nominis divini abuſus notatur, quem egregiè Vir Maximè Reverendus Dn. D. Phil. Jacob. Spenerus Eccleſ. Mœno-Francofurt. Paſtor Vigilantiſſimus, atque Rever. Miniſterii ibid. Senior Meritiſſimus, Affinis meus honoratiſſimus, in *literis ad me* exaratis expoſuit, cujus verba pia & erudita in gratiam eorum, quos petiti facies ob nomen Dei ſpecioſa dubios reddere, & ſeducere poteſt, placet adjicere. *Exiſtimo,* inquit,

inquit, *utique nomen divinum profanari, ſi ex vulgari more Saga ter propter Deum, ut faſcinum tollatur, rogetur. Triplex iſta rogatio nec à natura hanc virtutem habet, ut faſcinum tollere illa adigatur, nec ab inſtitutione divina, unde ad ſuperſtitionem magicam utique refertur. Cùm jam nomen divinum his precibus miſcetur, adhibetur uſui, ad quem deſtinatum non eſt, & ſine religione: hæc enim non permittit, ut Dæmone vel ejus mancipio utar ad auxilium obtinendum. Inter iſtum enim & hominem, qui Dei obſequio adhuc videri vult addictus eſſe, bellum geri debet ἄσπονδον, nunquam verò colluſio ad obtinendum ſubſidium intercedere. Quod verò ter repetitur divinum nomen, nemo non videt, Sacroſanctæ Trinitatis reſpici myſterium, ut eſt ille Cacodæmon ſanctorum myſteriorum κακόζηλος, atque impensè gaudet, ſi quid illorum ſuæ impietati accommodans, quocunque modo commaculare queat. Huic verò nos cooperari nullo modo oportet. Unde quicquid in more illo reſpiciamus, ubique tranſparet ſuperſtitio, ideoq; non leviter injurius eſt in divini nominis ſanctitatem. Et nonne hoc titillat ambitionem ſuperbi illius Spiritus, ſi in illius nomine rogetur maleficia ſua tollere, cujus honorem ubiq; ſupplantare molitur, & eo ipſo ſupplantare ſibi videtur, cùm, ut fingunt iſti impii, Deus tanquam ſupplex accederet hunc hoſtem ſuum alteri opem exoraturus? Id verò formula illa vult, cum per Deum hoſtis iſta rogatur; tanquam Deus juſſiſſet, aut illius vice preces hæ funderentur: nam in gratiam illius facere hoſtis nolet, niſi aliquo auctoramento motus. Apage verò, tam indignum quid, quod vel ex interpretatione tale innueret, DEO tribuamus. Experientia autem ſi qua ſit, non poteſt impietati illi patrocinium ſiſtere. Nam & experientia docuit, adoratum Dæmonem, ſi DEUS permiſit, corporis aliquando ſuſtuliſſe noxam, ut animam ſibi certiùs vindicaret.* Hactenus Vir prælaudatus. His ſubjungatur

QUÆSTIO UNICA.

An transplantatio morborum ex uno ſubjecto in aliud ſit Magica?

§. 1. QUæſtio hæc eſt *gravis*, ob ſubjecti nobilitatem; *jucunda* ob operationis raritatem: *ardua* ob cauſarum obſcuritatem: *periculoſa* ob incuſationis facilitatem: *neceſſaria* ob utentium pluralitatem: *utilis*, ob finis, qui intenditur bonitatem. Operæ igitur pretium fuerit, quæſtionis hujus enodationi diutiùs nonnihil immorari, ingenii vires intendere, & aliis uberiorem meditandi occaſionem ſubminiſtrare: id quod tamen ſalva cujusque autoritate & ſententia aggredi præſumimus.

§. 2. Vox, *Transplantatio*, ex φυτολογίᾳ eſt deſumpta à plantis, quæ de loco in locum cum radicibus transferuntur, quibus apud Romanos Vertumnus, ſeu Vertunus erat præfectus, propterea honore & cultu ab iisdem mactatus. Aliter vocem hanc capiunt Chymici, quibus Transplantatio eſt ſubſtantiæ in ſubſtantiam mutatio exaltatoria. Quo de vide Dn. D. Libavium *Alchym. Part. 1. libr. 6. cap. 11.* quod inſcribit: *De Transplantatione* & Tinctura. Laxior eſt ea ſignificatio, quam ex mente Chymicorum adducit Sennertus *de Conſ. & Diſſ. cap. 12.* Metaphoricè autem vox iſta ad affectus humanos accommodatur, & morbi ab ægro in aliud ſubjectum translationem ſignificat.

§. 3. Τὸ *Magicum non* in *bona ſignificatione* hic ſumitur, quatenus nimirum aliquid ex abſtruſioris qualitatis à naturali cauſa ortæ habitu proveniens denotat; ſed in ſignificatione jam *famoſâ*, ut effectum à ſupernaturali principio, & quidem à Diabolo manantem indigitet.

§. 4. Transplantatio hæc vocatur quibusdam *Curatio Magnetica*, ſumta ſimilitudine à magnete, qui ferrum irradiat & trahit: ita & morbos per irradiationem quandam ex uno ſubjecto in aliud, quaſi magne-

ticè

ticè trahi & traduci volunt: ſicut & omnem actionem, quæ per attractum & depulſionem contingit, magneticam appellant. *Magica* etiam dicitur *ſenſu bono* iis, qui transplantationi favent, eamque ut cauſæ naturalis, licèt abſtruſioris, partum quendam excipiunt: *ſenſu malo* verò his, qui eam ex naturæ foro proſcribunt, & ut Dæmonis ſobolem damnant.

§. 5. Teſtimonia, hiſtoriæ & exempla curationum transplantatoriarum varia habentur, quorum nonnulla præmittere placet, ut quid de tali cura ſit ſentiendum, faciliùs intelligi queat. Fit autem Transplantatio vel in Brutum, vel in Vegetabile, vel in Elementa.

§. 6. I. *In Hominem*, cujus exemplum refert Petr. à Caſtro *Obſ. Med. MSS. ſ. 23.* citante D. Sachſio *Gammarol. pag. 873.* Nam quidam, qui pectinem offenderat, quamvis eo non uteretur in componendo capillitio, tineâ correptus eſt, quæ per biennium duravit. Nulla profecere remedia præter hoc: Emit pectinem, quo ſe pectinavit lardo perunctum, poſt tres dies pectinem projecit, breviqúe liberatus transeunte morbo in aſſumentem. Mulier quædam, eodem *ſ. 24.* referente, nodulum, quem offenderat, diſſolvit, & protinus febre quartana correpta fuit, quæ trimeſtre ſpatium duravit, & ſequenti convaluit remedio. Erant in nodulo reſegmina unguium & capillorum, ipſa pariter capillos à temporibus & occipitio ſumſit, ungues reſecuit, & cum paucis monetis nodulo incluſit, donec ab aliquo transeunte elevaretur, in quem transiret morbus, ea certè liberata. Transplantatio epilepſiæ etiam in hominem fit mediante amuleto ex frutice ſambuci in ſalice inventæ, quod Epilepticus geſtavit, quo de Hartmannus *Pract. Chym. pag. m. 70.* & fuſiùs Th. Bartholinus *Cent. 4. Hiſt. Anat. 69.* Surculus enim ſalicis illius in taleolas ſecatur, quarum novem nodulo lineo vel ſericeo incluſi collo ad orificium usque ventriculi adpenduntur, ſive ante, ſive poſt paroxyſmum, & tamdiu geſtantur, donec ſponte ſua rumpantur, decidantqúe. *Nodulus delapſus*, ait Bartholinus *non tangendus manu, ſed forcipe apprehenſus loco remoto ſepeliendus, ne vel ab agro transeunte, vel aliis tangatur, inficiatq́ convulſione.*

§. 7. Frequentior & tolerabilior eſt Transplantatio II. *in Bruta*, Plinius *lib. 32. cap. 8.* ait: *Eſt rana parva arborem ſcandens, & ex ea vociferans. In hujus os ſi quis expuat, ipſamq́ dimittat, tuſſi liberari narratur.*

ratur. Simile eſt, quod de equi ſaliva ſcribit idem, & confirmant Sextus ac Marcellus: *Equi ſalivam ſi biberint phthiſici, & qui malè tusſiunt, ſani efficiuntur, equus emoritur.* Dn. D. Libavius *in Epiſtol. ad D. Sigiſm. Schnizerum in ciſta medica Hornungi 40. Ut transferatur,* ait, *morbus ab homine in ſuem, ſeca venam medianam patientis in dextro brachio. Extrahe tantum ſanguinis, quanto impleri poſſit ovum gallinaceum evacuatum. Hoc obturatum ſupponitur gallinæ excludenti pullos per dies 14. putreſcit interim ſanguis, quo facto, contritum ovum totum miſcendum eſt offa vel pulte, & ſui dandum. Evadente ægro ſus moritur.* Idem ajunt fieri patientis urina & farina in maſſam coacta, dataque cani vel porco. De translatione cancri morbi per Aſtacos, Gammaros & Talpas vid. eund. *loc. cit. Epiſt. pag. 118.* Nonnulli Phthiſicos ſanant evacuato ex brachiis ægrorum ſanguine, & gallo gallinaceo propinato, Th. Bartholinus *Cent. 3. Hiſtor. Anat. 66.* ubi de Transplantatione morborum fusè agit, & ait, *ſanguine ex mediana ægrotantis extracto, ovi gallinacei teſta artificiosè incluſo, & deinde ovo gallinæ per 14. dies ſuppoſito poſtmodum famelicæ exhibito, icterum, morbosq; quoscunque ex ſcorbuto, cachexia, hydrope ortos abolere, apud multos innotuit. Nobilis fœmina Cimbrica occulto morbo laborans ſe balneo lactis immerſerat, quod lac porcis exhibitum omnes enecabat, ægra convaleſcente.* Hæc Bartholinus. Febribus chronicis avenam ſacculo incluſam per triduum ventriculi regioni impoſitam, tandemque porco datam mederi ajunt, Zeilerus *Cent. 1. Var. Quæſt. 66.*

§. 8. Dn. D. Schulzius. *Hic,* inquit, *mihi in memoriam venit vidua Novo-Oppidana Thorunenſis Benigna Reichia, quæ, cùm ſæpiſſimè, dum viveret, ab Ictero defœdaretur, ex diuturno uſu medicamentorum eorundem pertæſa tandem urinam propriam ipſo die, quo emiſſa eſt, acervo formicarum ſuperfundendam curavit, & hoc modo morbum transplantando ab eo liberata eſt; quod quidem remedium ei tantùm dicis cauſa propoſui, ſed illa experientia propria veritatem ejus confirmare voluit, Annus 3. Nat. Curioſ. Obſ. 89.* Hartmannus *Pr. Chym. p. m. 232.* hoc ad conſumptionem corporis commendat: *Recipe Ovum recens, coque in urina conſumpti hominis in ollula nova, ut urina ovum planè contegat, ebulliendo, donec ovum indureſcat. Quod ubi factum fuerit, remove ollulam ab igne, & ovum coctum hinc inde foraminibus perfora ligneolo acuto, ut foramina pertingant ad vitellum, poſtea idem ovum perfora-*

Digitized by Google

tum in eadem urina reliqua coque ſemper vertendo ovum, donec urina planè conſumpta fuerit; poſtremo ovum ſic paratum ſepeli in acervo formicarum. Quando itaque ovum à formicis conſumptum & exeſum fuerit, mirabili συμπαθείᾳ conſumptio corporis deſinit, & nutricatio ſubſequitur priſtina & elegans. Dn. D. Rolfinck *Epit. Meth. Cognoſc. & Curand. Affect. lib. 4. cap. 1. de Arthrit. Scarificatur locus podagricus in ipſa plenilunii hora, & ſanguis accuratè colligitur. Indatur in tabulam vitream, ac in formicarum acervum defodiatur. Devorato ſanguine cedit dolor.*

§. 9. In canes frequentiùs morbi transferuntur. Mizaldus *Cent. 6. Memor. 38.* ex frequenti cujusdam Itali experimento refert, ſi accipiatur omne lotium, quod laborans unica vice acceſſionis tempore reddiderit, & cum eo farina concoquatur; ſi hoc cani famelico devorandum exhibeatur, ubi id ter repetitum fuerit, ſanitatem conſequi, & pro ægroto canem laborare. Quartanam in canem ſic transferri ſcribit Franc. Joel *Tom. 5. Sect. 2. p. m. 32. Urina patientis in paroxyſmo projecta, & cum farina quantitatis ſufficientis ſubacta & in maſſam redacta, & in clibano panis modò cocta, ſi famelico cani, maſculo quidem, ſi maſculus eſt æger, & fœmella, ſi fœmina, projiciatur, comedendaq́ præbeatur, idq́ ter aut quater reiteretur, patiens quidem liberatur à febre, ſed laborabit canis.* Elegans exemplum perſcripſit ad me nuper Vir Excell. Dn. D. Georg. Abrah. Merclinus, Jun. Medicus Noriberg. Fautor & Amicus Optimus. *Novi*, inquit, *lanionem, qui podagricis doloribus afflictim cruciatus, neſcio cujus ſuaſu, carnem crudam bubulam afflictis ſuis pedibus applicuit, & ſuper iis aliquandiu detinuit, poſtea removit, & cani impoſuit. Lanio convaluit. Canis quaſi podagricus etiamnum apud nos decurrit.* Freitagius *Noct. Medic. cap. 39.* Ictericos perſanari dicit, ſi urinæ laborantis injiciatur fruſtulum recentis carnis bubulæ, & coquatur, ad liquoris conſumptionem, dein cani objiciatur, qui devorata carne ictericia continuò corripiatur, liberato prorſus ægro.

§. 10. Joh. Pharamund. Rhumelius *Spagyric. Tripartit. p. mihi 409.* ſequens ad febres commendat & jactat, ſi nimirum ungues febricitantis in pedibus & manibus reſecentur, viviq́ue cancri dorſo adligentur, & cancer in aquam fluentem vivus conjiciatur. Idem tradunt Camerarius *Cent. 9. Memorab. §. 19.* Weckerus de Secretis *lib. 5. pag. 117.*

Llllll 3 Admi-

Admirationem paric id, quod recitat D. Sachſius *Gammarol. pag. 873. Relatum mihi*, ait, *fœminam, ſi transeat ſepulchrum fœminæ puerperio extinctæ, eam laboraturam fluxu menſium perpetuo, ſanari ægram, ſi tres cancri ſepeliantur cum puerpera.* Podagricos dolores miteſcere ſcribit Sophron. Kozack *Tr. de Sale cap. 11. Sect. 15.* ſi ungues abſciſſi ex loco affecto & de collo ranæ ſuſpenſi fuerint, ea iterum in lacum demiſſa.

§. 11. III. *In Vegetabilia* non minus frequenter fit morborum transplantatio. D. Beckerus *Spagyr. Microcoſm. cap. 12. pag. 89.* Burgravium curæ cujusdam mentionem facere ſcribit, qua ægritudo corporis frutici vel arbori inſeratur, & ſubjungit: *Hanc non eſſe de nihilo, teſtari poſſunt aliquot exempla, in quibus ipſe ego Odontalgiam cura hac profligavi, & cum antea immenſis ſæpiſſimè dentium cruciatibus obnoxii nonnulli eſſent, hoc remedio & medio deſtillationes ad dentes ceſſarunt.*

§. 12. Ad immodicum menſtruorum fluxum cohibendum ſunt, qui pannum menſtruo ſanguine imbutum certo tempore cerafi radici in cortice apertæ indunt, inciſuramque iterum operiunt, Schröderus *Pharmacop. lib. 5. p. m. 288.* Pomum in duas æquales diſſectum, ſi iis verrucæ fricentur, usque dum tepeſcant, conjunctis pomi partibus filo ſi reponatur, ubi putreſcere poteſt, diſparent verrucæ, ſi verò non putreſcat, manent: hoc etiam verificatur in particula carnis eodem modo adhibita & ſepulta, Rattray *de Cauſ. Sympath. & Antipath. p. m. 36.*

§. 13. Podagræ incipientis curam transplantatoriam deſcribit D. Joh. Loſelius *de Podagr. Sect. 2. Membr. 2. Art. 2. Subſ. 5.* ſequentibus: *Ægro pilos in utroq; crure novacula demunt, & inſimul ungues manuum pedumq; ſtato tempore, vere ſcilicet, arboribus de integro ſuccum recipientibus, & quidem propridie ante novilunium, reſecant, poſt terebra, in populo alba, vel quercu vireſcente foramine facto, ad medulloſam usque arboris partem unguium ſegmina, & pilorum filamenta in locum excavatum, nullo ſegeſtri adhibito, transportant, foramine ligneolo ex arboris cujusdam ramulo fabricato, accuratè & profundè clauſo. Ligneoli propendens particula proximè arborem ſecuri amputatur, & admoto fimo vaccino ſaucia ligni pars propediem optimè deligatur. Quod ſi trimeſtri ſpatio malum podagricum haud recurrat, arborem magnetica virtute efficaciſſimam arguit.*

§. 14. D. Simon Paulli *Quadripart. Botanic. p. m. 32. in Annotationi-*

Digitized by Google

tationibus FABRICIANIS *MSS. in Crollium* ſe reperiſſe indicat, quòd prunellæ aridæ radix denti dolenti tam diu affricta, donec ſanguinem ex gingivis exprimat, magnetica vi dolorem ſopiat, ſi cruentata ſalici aliquò usque perforatæ indatur, mox iterum foramen tubulo ex ſalice probè obturetur. D. Sophron. Kozack *l. c.* odontalgiam etiam diuturnam auferri refert, ſi ſalici ſaltem per corticem vulneratæ aſſula ſanguine ex loco dolente tincta inſeratur, ſuperinducto iterum cortice, quo tegitur prædicta aſſula. Idem tradit & exemplo confirmat Adrian. Naſſerus *Theſaur. Sanit. p. 392. Ita ſciunt*, ait D. Rozack *ibidem aliqui hernias, & ventoſas, & carnoſas abigere ex tenerioribus pueris per hordeum in urina eorum maceratum ſine omni moleſtia & periculo. Et quamvis videatur aliquid ſuperſtitionis illi actui ſubeſſe, ob ceremonias, quæ obſervantur circa actum illum; tamen revera omni ſuperſtitione caret, atque ceremoniæ, quæ adhibentur, non ſunt de eſſentia artificii: nam & eis abſentibus feliciter ſuccedit cura, nulla imaginatione patientis concurrente, niſi imaginatio artificis aliquid poſſe in morbum ſupponatur. Hordeum in urina patientis maceratum hic ſufficit donec turgeat, quod tandem quercui vetulæ terebra ad medullam usque perforatæ inſeritur, & foramen cuneo obturatur, quercino quidem, ſed jam rancido, quod aliquandiu in ſepe haſit: hæc ſunt omnia illius curæ requiſita.* Hactenus D. Kozack.

§. 15. Herniam pari ratione transplantare, docet I. Pharam. Rhumelius *Jatr. Chym. p. m. 635.* cujus verba in Latinum translata dabimus. Recipe ovum recens adhuc calidum, eoque locum affectum aliquoties tange: hinc ad tiliam quandam abi, & in ea liberato à trunco ejus cortice, terebra majore foramen ovi magnitudine reſpondens para. Intruſo poſtea ovo cortex in locum ſuum reducatur, ita ut inconſpicuum maneat foramen, idque unguento pro arboribus cereo (Baum-wachs-Salben) inungatur, quod tamen certo ut fiat tempore requiritur. Cortice arbori accreſcente tumor hernioſus decreſcit & perit; isque effectus menſis ſpatio eſt expectandus. Perſeverante verò tumore aliæ arbores ad hoc ſunt eligendæ. Et quidem tribus ante novilunium diebus hora iſta, quæ conjunctionis horæ reſpondet, quercus ad medullam usque perforetur, indeque extracta & contuſa ſcobs in ſacculo eadem hora loco affecto imponatur, & per triduum ad ipſum usque novilu-

novilunium relinquatur: tunc ſcobs detrahatur, & antequam hora finitur, foramini priori imponatur, foramen verò cuneo quercino obturetur, & ſtercore vaccino oblinatur. Poſthæc per menſis ſpatium, donec corticis vulnus ſanetur, ab omni operatione æger iterum ceſſet. Tandem perſiſtentibus etiamnum tumoris veſtigiis aliquibus tertia arbor quæratur; æger capillorum, omniumque omninò pilorum, præſertim in loco affecto repertorum extremitates forfice reſecari curet, iisdemque reſectos digitorum in manibus & pedibus ungues, in nodulo addat; inde ad quercum abeat, eidemque ad medullam itidem perforatæ pilos & ungues imponat, foramen autem cuneo quercino fortiter obturet & inungat. Pereunte, dum creſcit, foramine, perit & morbus. Non autem trina repetitione opus eſſe ſcribit autor, cum pro ætatis & morbi differentia apparatus primus, vel ad ſummum ſecundus ſufficere queat. Subligaculo tamen, donec tranſplantatoria cura ſit abſoluta, uti jubet. Sic & Dn. D. Frid. Hoffmannus *libr. de Meth. Medend. pag. 327. Cura* (Herniæ) inquit, *quæ cum fruſtulo ligni ſalicis recentis hoc in affectu peragitur, vulgo nota eſt, & fit per tranſplantationem. Quomodo autem perficiatur, & an quibusdam ex ſympatriotis meis id conſtet, me latet.*

§. 16. Podagram ex ſpiritibus ortam per tranſplantationem ſic curari poſſe ſcribit idem Rhumelius. Novacula pili in ægrotantis cruribus utrisque, & extremitates unguium in manibus & pedibus detrahantur (quod certo tempore poſt plenilunium fiat) poſtea populo, vel quercui ad medium usque terebra perforata imponatur, foramen verò cuneo ex ejusdem arboris ramo fabricato & acuminato, diligentiſſimè obturetur, ac ad æqualitatem ſecuri redactum ſtercore vaccino oblinatur. Si podagra poſt tres menſes non revertitur, arbor ad attrahendum ſatis efficax eſt. Podagricis verò doloribus recurrentibus curam ſic denuò inſtituas. Tribus ante novilunium diebus aliam arborem, ea hora, quæ conjunctionis horæ reſpondet, perterebra, eademque horâ ſcobem collectam ac contritam in ſacculo loco dolenti impone & per triduum relinque: ipſa verò novilunii ſeu conjunctionis horâ ſcobs detracta in foramen prius immittatur, & malleo quodam cuneus ſuper intrudatur. Doloribus ante trium menſium effluxum redeuntibus pili & ungues denuò detrahantur, & cancri vivi dorſo alligentur: poſtmodum

Digitized by Google

dum cancer in aquam fluvialem projiciatur. Sic podagra ceſſabit. Quosdam mox per primùm transplantationis apparatum à podagra liberatos fuiſſe ait; qui verò ea ratione non curantur, horum podagram non ex ſpiritibus, ſed humoribus, ſeu Mercurio & Sale mercuriali ortam eſſe concludere jubet.

§. 17. Dn. D. Bald. Timæus à Güldenklee hanc podagræ curam transplantatoriam *lib. 5. Epiſt. Medic. 8.* proponit. Secundo ab ultima Lunæ quadra die ramum ſaligneum præciſum, ſalicis inſtar tenerioris traducendæ, præpara. Eodem etiam die in loco affecto fiat ſcarificatio cum cucurbitulis: adſit & olla major, quæ ultra dimidium urina patientis, per biduum vel triduum collecta, ſit repleta, cui ſanguinem ſcarificatione extractum mox infunde & cum urinâ exactè omnem permiſce. Deinde in ollam hanc ſalicis præparatæ extremitas, quæ terram reſpicere deberet, immiſſa, ibi usque ad triduum illud, quod novilunium præcedit, relinquatur: poſtea foramini in terra facto urinam ſanguine mixtam infunde, ſaligneum ramum inſere, eumque foramine terra ritè iterum repleto relinque. Elapſo quatuor hebdomadum ſpatio tribus iterum ante novilunium diebus, ſcarificatio dicto modo repetatur, ſanguisque cum urina nova probè mixtus, remota prius aliqua terræ ſuperioris parte ſaligneo ramo affundatur. Hoc ipſum negotium poſt quatuor iterum ſeptimanas & ſic tertia vice ad modum jam enarratum ſuſcipiatur. Ita feliciſſimè podagram curari ſcribit. Sed eo tempore ut fiat, quo ſalix junior ſolet traduci, & ut Lunæ in piscibus exiſtentia caveatur, præcipitur. Huic aliam ſubjungit curam. Recipe Verbaſci manipulum majorem, cretam ovi quantitate, quam pulveriſatam cum herba in aheno coque: cui deinceps, ubi tepidior facta eſt, pedes impone, eaque pro pediluvio utere. Tandem foramini in terra facto aquam cum herba & creta infunde, idque iterum terra ſua imple. Sepultis ad putredinem vergentibus ad finem podagræ tyrannis verget.

§. 18. Vir prælaudatus Dn. D. Merclinus ſequens quoque notatu dignum communicavit. Civis noſtras hisce diebus ſeriò mihi affirmavit, ſe ipſum melancholia hypochondriaca aliquando detentum conſilio cujusdam venam frontis ſibi tundi juſſiſſe, extractumque ſanguinem ſub roſarum frutice defodiſſe eo ipſo tempore quo roſæ floruere:

roſas paulò poſt è frutice illo pendentes periiſſe: elapſo verò menſe circiter repullulaſſe, inde ſe convaluiſſe, & ab illo usque ad hoc tempus ejus mali nihil unquam ſenſiſſe, adhibitis antè fruſtrà quamplurimis remediis.

§. 19. Epilepſiæ ſequens egregiè conferre noſtratium hic Coburgi quidam pro certo affirmant. Ungues digitorum pedumque hominis malo iſto laborantis in decremento Lunæ reſectos caule pennæ anſerinæ include, & die 11. vel 12. Martii inter 8. & 9. vel 10. horam matutinam cum comite quodam eam ſalicis junioris ſpeciem, quam noſtrates Pappel-Weide vocant, quære: comitem tuum jube Salicis truncum terebra perforare, & ſcobem curioſè collectam cumque unguibus cauli inditam foramini immittere jube: foramen autem paxillo, qui è ramuſculo quodam ſalicis illius fiat, obturetur, & ſecuri arbori æquetur, tandem terra paxillus oblinatur. Sed patiens arborem, ne ad eam in poſterum unquam revertatur, caveat: qui verò ejus fuit comes ſecurè ſemper eam adire, & num vigeat nec ne, recognoſcere poteſt.

§. 20. IV. *In Elementa*, ſumta hac & tranſplantationis voce in ſenſu laxiori. Neque enim ex mente autorum Elementa ipſa verè morbos recipiunt, ſed ſaltem medii vel loci rationem habent, ut particularum ab ægri corpore detractarum alteratio in Elementis commodè fieri & conſpiratio poſtea (cujuscunque etiam agentis ope illa inter corpus & ejus partes perficiatur) cum corpore ægro actuari queat.

§. 21. Tranſplantationis morborum (1.) *in Terram* hæc ſunto exempla. Joh. Bapt. Sitonus *Jatroſoph. Miſcell. Tract.* 29. allegante D. Bartholino *loc. cit*, ſequens ad Scirrhum commendant: Ex urina ſcirrhum patientis hominis phiala vitrea impleatur, ſtuppaque lini vel cannabis, aut communi papyro clauſa humi ſepeliatur ab homine jejuno, & ibi dimittatur, quousque tota abſumpta ſit urina, quia illa conſumpta urina conſumptum dicunt ſcirrhum. *Lues Venerea & cancri*, referente eodem Bartholino, *perſanari dicuntur, ſi balthens Mercurialis illitus corpori & applicitus profundè in terram demergatur. Lardo perfricatas verrucas, poſtea in terram defoſſo, evanuiſſe experta mihi mulier retulit*, ait idem.

§. 22. Ad febres magnas grana juniperi immatura, quæ viridis ſunt coloris, in mortario contuſa, & cum modico ſalis mixta, capiti, cor-

di,

Digitized by Google

di, dorſo & plantis pedum imponuntur, exſiccataque terræ mandantur, Rhumelius *loc. c. p. m. 397.* Ad ulcera antiqua perſicaria in decremento Lunæ colligitur, & loco affecto imponitur: ſingulis vero 24. horis ad incrementum usque Lunæ remedium renovatur: herba remota in ſimo ſepelitur, putreſcente iſta ſanatur ulcus, Idem *l. c. p. 427.* & Sylveſt. Rattray *l. c. p. m. 29.*

§. 23. Icterum ſic per transplantationem curant. *Manè ante Solis ortum cichorium totum effodiunt, ita tamen, ne radici læſio ulla inferatur. In foveolam icterici urinam mittunt, cichorium in eundem locum reponunt, ſub terra propria recondunt & relinquunt. Lignum fraxini tempore debito collectum inquina excrementis Dyſenterici ſanguine tinctis, inſere lardo ad tempus*, D. Frid. Hoffmannus *l. c. p. 332.*

§. 24. (2.) In *Aquam.* Ad febrem tertianam tempore æſtivo locuſta minor, quæ ea anni ætate in pratis hinc inde ſolet ſalire, legitur, eaque cum fragmento panis ſecalini, & modico ſalis nodulo incluſa de collo ægrotantis, qui contentorum illorum debet eſſe ignarus, ſuſpenditur. Poſt nonum diem nodulus detrahitur, & in fluvium projicitur, Mart. Schmuck *de Occult. Magico-Magnetica Morbor. quorundam Curat. pag. 33.* Alvus ægroti aperta ſervatur, ſi excrementa ejus oſſi humeri vel femoris hominis demortui, reſectis prius ſerra extremitatibus, indantur, & extrema foramina cera obſtruantur: os verò ipſum in aquam moderatè calidam immittatur. Extracto oſſe, vel aquæ calore ſponte abeunte tollitur iterum alvi laxitas, Idem *loc. c. pag. 56.* Anginæ magicè curandæ gratia hoc ab eodem maximè commendatur. Camphoræ drachma dimidia in cochleari ſpiritu vini pleno conteritur, cui deinceps adduntur *ſtamin. croci* quinque *aq. ſolani* cochl. duo *aceti roſac.* cochl. un. & *aq. fontan.* libra dimidia. His probè mixtis imbuitur lanea cœrulei pars, eaque dextro pectoris lateri imponitur. Hoc ſepties peragitur, poſtmodum pars in flumen rejicitur.

§. 25. (3.) *In Aerem. Magiſter meus Petrus Caſtellus*, ſcribit Panarolus *Faſcic. Arcanor. 1. p. 210. ajebat, ſe expertum fuiſſe, hæmorrhoides, ſi tangantur tuberoſa radice chondrillæ, ſiccari, ſi chondrilla ſiccetur; corrumpi verò, ſi corrumpatur; quapropter ſub camino exſiccanda ponitur poſt hujusmodi tactum chondrilla tuberoſa.* Ad Scirrhum Lienis conferre ſcribit Joh. Bapt. Sitonus *loc. cit.* ſi trium vel quinque noctium urina ab

Digitized by Google

ægro ſcirrhum lienis patiente micta ſingulis auroris cum ſufficiente cineris communis quantitate commiſceatur; ſolisque radiis ſiccandum quotidie exponatur, totum mixtum illud ex urina & cinere, donec exſiccatione peracta tota maſſa igni domeſtico apponatur, & diſſolvi paulatim ex ſe permittatur, quia maſſæ illius diſſolutione perfecta diſſolutum eſſe volunt & ſcirrhum.

§. 26. Verulamius *Sylv. Sylvar. Cent. 10. Hiſt. 997.* de ſe ſcribit, ſe puerum admodum in digito verrucam habuiſſe circa annum ætatis ſuæ decimum ſextum, cum Pariſiis degeret, ſenſim in utraque manu ſubnaſcentibus pluribus, ad minimum centum menſis ſpatio. *Angli Oratoris uxor*, inquit, *fœmina minimè ſuperſtitioſa, dixit quodam die, velle ſe quicquid verrucarum manus fœdabat, tollere. Poſt accepit lardi particulam, pelle non exutam, cujus pinguedine illevit omnes verrucas, & inter eas, quæ pene mihi cumq; fuerat coæva. Clavo deinde affixam lardi particulam ad poſtem feneſtræ cubiculi ſui, quod meridiem ſpectabat, ſoli expoſuit putrefaciendam. Succeſſus fuit, quod omnes verrucæ intra ſeptem menſes prorſus evanuerunt, etiam illa, quæ reliquas ætate anteibat.*

§. 27. Joh. Agricola *Tract. 5. Chirurg. parv.* fæcibus ægri loco incantato applicitis, & mox in veſica ſuilla fumo expoſitis per triduum ægrum reſtituit. Petrus Hiſpanus *Theſaur. Pauper. cap. 39. ſplen capræ*, ait, *ſi ligetur per diem unum ſuper ſplenem infirmi, & altera die ad furnum vel Solem ſuſpendatur; quantum ibi exſiccabitur, tantùm quoq; ſplen patientis diminuetur.*

§. 28. Prima (dyſenterici) excrementa ſanguine tincta, ſi Salis manipulo miſceantur, magnetica vi curant; quidam caput mortuum Vitrioli, alii anguillarum cutem pulveriſatam addunt, D. Frid. Hoffmannus *loc. cit. pag. 332.* Icterici linteum mundum permingunt, idque in aere ſiccari permittunt. Hoc aliquoties mingendi neceſſitate compulſi repetunt. Sic linteum flavedinem contrahit, patiens verò priſtinam ſanitatem recuperat. Hanc curam Naſſerus vocat eine Luff-Cur. Grülingius *Cent. 3. Curat. 23.* ſibi colonum quendam narraſſe ait, quòd coſta ſua fluore albo ultra annum laboraſſet, & multos medicos conſuluiſſet. Tandem vetula quædam ſuadet, ut ſumeret linteum, & exciperet fluorem uterinum, eundemque ſuſpenderet in fumarium. Et ſic hæc mulier ab omnibus ſymptomatibus liberata eſt.

§. 29. 4.

Digitized by Google

§. 29. 4. *In Ignem. Petia ſanguine imbuta ſub cineribus calidis poſita menſes ſiſtit experimento pluries comprobata*, inquit Panarolus *loc. cit. Radix Tamari urina patientis infuſa, poſtea ſi comburatur, curat Icterum*, Rattray *loc. cit. pag. m. 29.* Hominis epilepticum inſultum primum patientis, ſive junior ſit, ſive ſenior, indumenta omnia & veſtes, induſium, calcei, tibialia, & ſimilia ſub dio comburantur, & in cinerem redigantur. Cinis verò in aquam fluvialem ſecundùm flumen projiciatur. Si verò jam ante homo epilepſia laboravit, ad alvi excrementa in ipſo paroxyſmo reddita attendatur: quæ ſi adſunt, res commaculatæ cum ipſis excrementis modo jam dicto comburantur. Ita morbum hunc recedere ait, eamque curationem vocat curam per ignem, eine Feuer-Cur.

§. 30. Exempla plura conquirere ſuperſedemus. De his autem & ſimilibus curationibus, quæ ſuperſtitione carent, in genere (quæ enim in ſpecie ſuperſtitionem redolent, ut quædam redolere, quivis facilè advertit, in conſiderationem non veniunt) quæritur: an hic morbos per transplantationem curandi modus in ſe ſpectatus ſit phyſicus, an hyperphyſicus, & magicus? Prius quidam, quidam poſterius ſtatuunt, quidam rem in medio linquunt. Neque omnes, quos citavimus in exemplis autores, qui transplantatoriarum curationum mentionem faciunt, in affirmantium caſtra abeunt, cùm non tam Medici, quàm Hiſtorici partes iſtarum enarratione agant.

§. 31. Magicum eſſe iſtum curandi modum contendit Vir Celeberrimus Dn. D. Conringius *lib. 2. Hermet. Medic. cap. 4. Nec Transplantationem*, ait, *quicquam valere in morbis, quos ſibi relicta ægrotantium natura non ſolet ſanare, niſi acceſſerit conſtans quædam, & temerè concepta perſuaſio, comperimus. Modus quoq; transplantandi non minus varius eſt, & inter ſe diſſidens. Sed & naturalem hic vim nihil operari rei illius, in quam fit transplantatio, iisdem licet argumentis demonſtrare, quibus in Armario negotioſumus uſi. Artis nimirum illius eſt Transplantatio iſthæc, fatente ipſomet Petro Servio, qua Alpheſibæus Mœrim*

Sæpe ſatas aliò vidit traducere meſſes.

Dn. D. Velſchius *Obſ. Medic. 57.* transplantationes iſtas ludibria vocat, ex arte medica releganda, & miratur eſſe, qui hodieque contra Philoſophiæ ſeverioris placita frivìculis quibusdam argumentis colorem his nugis quærant.

rant. Kircherus *l. 3. de Arte Magnet.* curationem hanc pſeudomagneticam, & rogo mulctandam vocat.

§. 32. E contra illuſtre Daniæ ſidus D. Th. Bartholinus Naturæ interpres famigeratiſſimus Tranſplantationem morborum magnum naturæ myſterium vocat *Cent. 3. Hiſt. 66. Superſtitioſa quidem*, ait, *plurimis videtur curatio, ſed, ſi quidem naturalia adhibentur remedia nulla concurrente ſuperſtitione aut verbis, aut characteribus, aut geſtibus, quanquam non ſemper manca mortalium mens rationem aſſequatur, damnare non auſim, quod experientia plures comprobarunt. In ſacris veſtigia quædam Tranſplantationis hujus obſervo, quanquam miraculoſa, de agno apud Moyſen, & porcis in Evangelio.* Idem laudatus Autor *in Actis Medic. & Philoſ. Ann. 1671. & 1672. pag. 306.* de Tranſplantatione Morborum ſe Diſſertationem Epiſtolicam conſcripſiſſe refert, & ait, *data per Grubium occaſione Tranſplantationem morborum defendi poſſe exiſtimavi & ratione & experientia. Rationem ex poris & corporum effluviis advocavi. Experientiis tam ſacris, quàm profanis, quæ in dubium vocari non poſſunt, rationes roboravi. Tranſplantari autem morbos docui vel in res inanimatas, vel in homines, illorumq́ excrementa.* Verùm deſideratiſſimi ſcripti copiam nobis, licèt operam iſtius comparationi non levem dederimus, ſors iniquior hactenus denegavit. Dn. D. Franciſcus Omichius apud Bald. Timæum à Güldenklee *loc. cit.* curas magneticas à multis doctiſſimis Viris probari ait, licet in omnibus morbis rarò æquè feliciter ſuccedant.

§. 33. D. Sophr. Kozack *Tr. de Sale cap. 9. Sect. 19.* morbos ex uno ſubjecto in alterum mobiles eſſe & tranſplantabiles malè probat à peſte & morbis contagioſis aliis, eò quòd non ſaltem homines, ab hominibus, ſed & à canibus, columbis, felibus inficiantur, Nam non ita ipſe morbus hominis peſte laborantis movetur, ſed multiplicatur, & non tantùm infectus, ſed & inficiens homo ſuo morbo perit. In tranſplantatione morborum autem is, è quò fit translatio morbi, ſervatur.

§. 34. Imò morbos contagioſos etiam tranſplantari poſſe admittimus, ſed in ſubjecta adſtantia & adjacentia. Studioſus quidam Adoleſcens febri maligna hîc laborans canem perpetuo habuit in lecto ſecum comitem. Æger convaluit, canis autem mortuus eſt. Sunt nimirum canes

canes transplantationis capaces, quia ut diſſerit Thom. Bartholinus *Cent.6. Hiſt.53.* calor illis robuſtus, quo ex corpore alieno facilè attrahatur noxia materia. Eodem modo & alii morbi in canes vel feles adjacentes transferri & transplantari poſſunt. Colico dolore (ait idem Bartholinus) torquebatur Avunculus meus. Canis ventri impoſitus, quum incaluiſſet, urgebat exitum, vomuit vehementer, & tormina Colica avunculi remiſerunt. Ancilla ejusdem in dolore dentium eundem canem genis appoſuit, ſenſitque levamen, ſed canis dolorum impatientia hinc inde curſitare & latrare. Sachſius *Gammarolog. p.876.* è D. Petr. à Caſtro *MSS. Prax. cap. de Epilepſ.* hoc ad Epilepſiam remedium transplantatorium proponit. *Accipiatur cattus vetuſtior, cujus pedes & caput ligentur, ne agrum unguibus & dentibus lædere poſſit, applicetur vivus ventri patientis ad ventris regionem usque, relinquatur, donec intumeſcat, tunc deponatur, in foveam mittatur, lapidibus obruatur, non terra, ut ibi moriatur & putreſcat, quod fiet vi veneni imbibiti manente ægro incolumi, & à morbo libero.* Podagram mire levari prodit Borellus *Cent.3. Obſ.28.* ſi catelli cum podagrico recumbant: morbum [illegible] canes contrahere, ut vix incedere queant ægro ſuscipiente levamine. Flud Anglus, citante D. Frid. Hoffmanno *l. c. pag.367.* podagram cujusdam in cane familiari, quo cum dormiebat, fertur transplantaſſe, quo deinde torquebatur canis certis periodis, quemadmodum ante Dominus. Hac ratione etiam latentes in corpore humano morbos prodi & cognoſci poſſe, ſcribit idem Borellus, ſi nimirum catuli per quindecim dies cum ægro decubuerint, & ciborum ejus reliquias ac ſputa deglutierint, ſic enim morbum ſimilem contrahent, & ſi aperiantur, pars eadem, quæ in ægro, affecta reperietur, & ſic cognito morbo remedia admoveri legitima poterunt.

§. 35. Verùm morbos in diſtantia & remota ſubjecta transplantari poſſe, qui rationibus probatum ibit, grande laboris onus ſuscipiet, & ſi eas dederit, Oedipus erit & Apollo magnus. Oneris gravitatem ſentiet, qui ad Transplantationem ipſam ratione tum originis tum applicationis ſpectatam, curioſiùs attenderit, ſeu transplantationem & hortenſem & medicam preſſiùs examinaverit.

§. 36. In *hortenſi* occurrit 1. Terminus à quò, 2. Terminus ad quem,

quem, ſeu locus in quem transfertur. 3. Cauſæ tranſplantationis. 4. Rei ttranſplantatæ conſervatio.

§. 37. 1. *Terminus à quo* eſt ſolum natale, in quo vegetabile tranſplantandum generationis primordia accepit & adolevit. 2. *Terminus ad quem*, ſive locus, in quem res tranſplantatur, eſt terra benè præparata, h. e. terra levis, recens mota, & ſatis profundè & ſatis arctè ac pro diverſitate ſubjecti promovendi aquâ, vel liquore è fimeto educto irrigata. 3. *Cauſas* quod attinet, & quidem *materiam* ſive *ſubjectum tranſplantabile*, hoc plantæ ſunt, ſumpta voce non ſtrictè pro oleribus tenellis ex ſemine nuper natis, ſed latè omni vegetabilium genere. Tranſplantantur nimirum arbores, frutices, herbæ; non tamen ſimpliciter omnes. Quæ enim annoſiores ſunt, quæque floribus & foliis ſunt onuſtæ arbores, item ex oleraceis ſpinachia non tranſplantantur. *Cauſa efficiens* tranſplantationis eſt Agricola, qui rei tranſplantandæ & ſoli naturam cognitam habet, atque inſtrumentis negotio aptis inſtructus manu ſua plantam transfert. *Modus*, qui *formæ* rationem habet, pro varietate ſubjectorum variat, atque ex [illegible] patet. *Finalis* cauſa eſt, ut plantæ, quæ antè nimis denſè fuerant poſitæ, amplius nactæ ſpatium lætiùs exſurgant & creſcant. 4. *Rem debitè tranſplantatam terra* in ſinu ſuo matris inſtar excipit & nutrit: anima autem in vegetabili præſens nutrimentum à matre iſta datum accipit, & in plantæ ſubſtantiam convertit. Atque hæc in tranſplantatione hortenſi evidentia ſunt & manifeſta: ſed

§. 38. Obſcuritatis & difficultatis plena eſt tranſplantatio morborum, applicatione ab iſta ad morborum tranſlationem, ut vocant, magneticam, præcipuè quod cauſam efficientem & modum attinet, facta. Reliqua enim quadantenus explicari poſſe non abnuo. Nimirum

§. 39. (1.) *Terminus à quo* tranſplantationis Medicæ eſt Homo morbo tranſplantari apto laborans. Non enim omnes morbos è corpore humano in aliud ſubjectum transferri poſſe, mox patebit. (2.) *Terminus ad quem*, ſive ſubjectum, in quod propagatur morbus, variat idque vel hominem, vel brutum, vel vegetabile, vel elementum eſſe dicunt. Homo quidem & brutum ſeminiorum morbificorum capacia ſunt, iisque receptis morbo, & homo, & propter affinitatem ratione corpo-

corporis etiam bruta, corripiuntur; non autem vegetabilia. Seminia quidem iſta recipere & ſuſtinere, at morbo affici nequeunt. Idem enim morbi ſubjectum eſt, quod Sanitatis. Hujus autem ſunt partes corporis animalis viventes certa ratione diſpoſitæ, qua diſpoſitione vegetabilia carent. Habent quidem & iſta, teſte Ereſio *de Cauſ. Plantar. lib. 5. cap. 9. & ſeqq.* morbos, ſed morbos ſui generis. Delectum brutorum & arborum hîc ſuadet D. Kozack *loc. cit. cap. 11. Sect. 15. Deleguntur*, inquit, *ad transplantationem morborum arbores ſylveſtres, fructuum alimentalium inferaces, ut fraxinus, quercus, betula, tilia, fagus, alnus: ita & animalia, quorum carnibus homines non veſcuntur, ut canes, feles, equi, lupi, vulpes: Non quòd alia animalia, vel arbores fructifera inutiles ſint ad hanc artem, ſed cavendum, ne morbi ex hominibus in homines transplantentur, quod fieri poſſet ea facilitate, qua in familias inferiores transmigrant.*

§. 40. (3.) *Cauſas* quod attinet. 1. *Finalis*, cur transplantationis negotium ſuſcipiatur, nullum faceſſit negotium. Ea autem non eſt, ut morbus transplantatus alibi lætius proveniat, ſed ut eo tranſlato æger ſanitatem recuperet, quocunque etiam modo morbus vel ſeminium morbificum tranſlatum ſe habeat, ſive lateat, ſive pereat. Præſtat enim animatum quodvis aliud, vel inanimatum morbum vel ejus cauſam recipere, quàm hominem morbo torqueri. 2. *Materia*, ſive id, quod Medicè transplantatur, morbus eſt, voce hac hoc loco latè ſumta pro re omni, quæ quidem præternaturales partes corporis noſtri affligit, ſive ſit morbus, ſive cauſa morbifica, ſive ſymptoma. Quia autem morbus in ſtrictâ acceptione accidens eſt; accidens autem ſuum ſubjectum, cui inſit, requirit; requiritur ergò in transplantatione morborum etiam vel ſubjectum, quod morbi indolem, tincturam, fermentum, aut quocunque alio nomine id appellaveris, ſuſcipiat, & cum hoc in aliud ſubjectum deferatur vel pars quædam cauſæ internæ morbificæ, ut inducta huic in alio ſubjecto alteratione, conſpiratio (quacunque ea fiat ratione) & cum corpore ægro communicatio exerceri queat. *Media* illa ſunt vel *propria* hominis ægri, ut ſanguis, urina, pili, excrementa: vel *aliena*, ut cancri, carnes, ova, lardum, poma, & alia, quæ prius loco affecto vel imponuntur, vel affricantur, ita ut quandam morbifici ſeminii partem per applicationem ſuſcipiant, & poſtea aliorſum trans-

Digitized by Google

ferantur. Cùm autem, quod transplantabile eſt, ut mobile ſit, requiratur, & quod mobile non eſt, non ſit transplantabile, ſequitur hinc, *primò*, non omnes morbos eſſe transplantabiles, v. g. inter morbos intemperiei frigida eſt maxima; inter morbos ratione quantitatis ſpectatos digitus ſextus, defectus oculi &c. ratione figuræ gibboſitas, plancorum, valgorum & plautorum vitia &c. ratione meatuum, coaleſcentia, conſtipatio &c. inter morbos ſolutæ unitatis vulnera cordis, & aliarum partium profunda, ruptura vaſorum &c. *Secundò* nec omnem cauſam morbificam eſſe transplantabilem, quia non omnis eſt mobilis, v. g. calculus renum ramoſus, vermes, qui, licet in ſe ſint mobiles, non tamen talis iisdem competit motus, qui ad transplantationem aliàs requiritur, ut ſcilicet inſenſibiliter ſede ſua moveantur & transferantur. Sic nec venena transplantantur, quia citiùs vim ſuam lethalem exerunt quàm ut transplantatione, quæ moram requirit, auferri queant. Si non omnes morbi transplantantur, nec *tertiò* omnia ſymptomata transplantari poſſe ſequitur, quia ſymptomata à morbo, velut umbra à corpore, dependent. Itaque nec lipothymia, quæ ſymptoma eſt facultatis vitalis, ex vulnere cordis, vel ruptura venæ majoris orta transplantari poteſt: ſic nec coctionis in ventriculo vitium ob anguſtiam à primo ortu contractam, ſtranguria à veſicæ calculo nata, & ſimilia, tolli poſſunt.

§. 41. Morbos, qui transplantari poſſunt, D. Kozack *l. c. cap. 9. Sect. 9.* ſalinos vocat, ſenſu non ſpeciali Medicis uſitato pro morbis ex ſale, quantitate & qualitate luxuriante, effloreſcente aut turgeſcente ortis, ſed generali. Siquidem Sal ſecundum eundem, ut in univerſo, ita & in Univerſi compendio, homine ſcilicet, eſt maximum, omniumque mutationum cauſa, atque Sal cœleſtibus & terreſtribus, æternis & corruptibilibus eſſentiis commune facit. Eo nomine etiam indigitat omnes corporis noſtri partes & humores, adeò ut per Sal nihil aliud intelligere videatur, quàm rei cujusque principium & eſſentiam activam, ſæpe in exiguo, ceu in ſemine, reconditam. Nobis, ſi transplantationis Medicæ exempla percurrimus, ii morbi transplantari videntur, qui cauſam continentem habent ſpiritus & humores transferri aptos, quibus ſublatis vel correctis morbus ab iis non amplius fovetur: Natura autem, quod reliquum eſt, complet & abſolvit. Et quamvis morbi dentur, qui ab humoribus, vel ſpirituum vitio in fieri non dependent, ut

ut hernia quædam; quia tamen ab iis in conſervari dependent, quatenus uberius ad partem affectam confluunt, & malum fovent, hinc eorum affluxu per transplantationis negotium ſedato, per accidens partis redintegratio à natura ſui ſtudioſiſſima procurari poteſt.

§. 42. 3. Cauſam *efficientem* & 4. *Modum* exponere, hoc opus, hic labor eſt. Homo qui actum iſtum adornat, ſaltem rationem cauſæ inſtrumentalis habet, propterea quæſtio remanet ardua, quæ cauſa ſit efficiens principalis transplantationis, à qua morbus in aliud ſubjectum diſtans deferatur, quo modô id fiat: vel, quid ſit illud, cujus influxu ægritudo, vel hujus cauſa ex uno loco in alium promoveatur? an cauſa ſit naturalis, an ſupernaturalis? natura vel Dæmon? Quicquid arripias, nullam ab ulla parte videas rationem, quæ ſolidè & apodicticè probet, vel contrariam ſtringat. Probabilitas ſaltem datur ab utraque parte.

§. 43. *Iſtos*, quibus transplantatoria cura magica audit, ſuperſtitionis ſuſpicio, & cauſarum naturalium, quæ dari nequeant, defectus: *Hos*, qui transplantationem naturæ viribus perfici ajunt, magici conatus cum proteſtatione averſatio, & verus, per experientiam notatus, effectus movet. Neutra tamen pars genuina & firma ratione nititur. *Non illi*: Neque enim ex patentium cauſarum defectu, qui ex parte ſcrutatoris ſæpe eſt, naturalem effectum ſimpliciter negare & magicæ damnare licet, cùm ſint & reperiantur in natura merè & verè naturalia, quorum opera ſenſum & rationem humanam tranſcendunt, quibus nudo ore prolatis nullam ratio fidem haberet, niſi experientia ipſa in medium proferret. *Multa*, inquit Plinius, *ſunt naturæ miracula incomperta adhuc rationis, & in natura majeſtate penitus abdita. Ergò*, ait Author, *Diſquiſit. Phyſio-Theolog. de Sympath. apud Langenmantelium pag. 10. fieri poteſt, ut effectus ſit naturalis, & nobis incomperta ſit ejus cauſa, poſſeſſio enim ſtat pro natura, cujus intima penetralia explorare licitum eſt. Secus autem dicendum, quando conſtat effectum naturæ vires transcendere; nam tunc præſumendum eſt, eſſe à Dæmone, niſi fortè talia indicia adſint, ut jure judicetur eſſe à Deo, aut à bono Angelo.* Quis neſcit rationem pompoſum conſequentiarum apparatum quandoque concipere, quem tamen unicum experimentum diſſipat, quæque deſpectui habuit ſenſuum judicium, rationem ſenſibus cedere, ut, quod abſurdum vocavit, tale non verè, ſed apparenter fuiſſe fateri cogatur.

Suſpicio animi imbecillioris eſt ſoboles, obſtetricante ignorantiæ manu educta, quæ nullis niſi ſuæ genetricis manibus fovetur, & monſtri nomine à ſcientia indigitatur.

§. 44. *Non hi*: ſiquidem & verborum Patroni verbis & characteribus varia efficere conantes ſuum erga Magiam odium operosè verbis pariter teſtantur, qui tamen omnium rectiùs Philoſophantium calculo ad Magorum claſſem, ſpreta omni iſtorum proteſtatione, quòd facto ſit contraria, referuntur. Actionis bonitas non per effectus veritatem legitimatur, niſi velimus Sagis latibulum, in quo actionibus ſuis tutò incumbere queant, aperire. Experientia, quæ ſæpè fraudulenta, nos in veritatis viam deducere nequit. Effectum quidem ſenſus externus in multis ſingularibus actibus percipit, ſed an, & quæ ſit effectus & cauſæ habitudo, ſemper ita, ut ratio recta nihil deſiderare queat, (id quod tamē ad experientiam ſenſualem requiritur) percipere nequit: ut proinde (quod non ſine cauſa noto) de Doctiſſimo Libavio uſum unguenti ſympathetici refutante, D. Tilingius Profeſſ. Rinthelienſis *Prax. Chymiatr.* quam hoc anno edidit, *Claſſ. 3. tit. 25.* ſcabiosè ſentiat, & iniquè eum ſolum (cum Viri Magni, inter quos Sennertus & Conringius veniunt, ἐπλιατρίανquoque impugnaverint) pungat. *Compoſitionem*, inquit, *& uſum hujus unguenti Sympathetici peculiari tractatu, & quidem thetico* περὶ ὁπλιατρίας *exagitavit Libavius, in cæteris quoq; ſuis ſcriptis chimicis in id ipſum invehitur ſophiſticè, & pro more ſuo & inſtituto argumentatur admodum ſcabiosè. Verùm ſophiſtica Libavii ſententia tanti non eſt facienda, quanti experientia, à qua virium & poteſtatum in rebus ipſis exiſtentium effecta meritò ſunt depromenda, utut cauſas inexploratas deploremus, illi tamen & neceſſitate quadam coacti ſubſcribimus, ejusq; potentiam admiramur.* En! ex experientia virium & poteſtatum in rebus ipſis exiſtentium effecta depromit, eique utut cauſæ ſint inexploratæ, ſubſcribit, ejusque potentiam admiratur. Sic Doctorem habent Vetulæ & Sagæ, à quo quomodo benedictionum ſuarum, jam per experientiam confirmatarum bonitatem confirmare queant, addiſcant, cum quo tum experientiæ ſubſcribant, tum hujus potentiam admirentur. Nos hunc philoſophandi modum iſtis relinquimus, & cum ſanioribus ſentimus, non virium & poteſtatum effecta ex experientia, ſed à ſuis cauſis eſſe derivanda. Experientia non eſt effectus cauſa, ſed ſaltem medium, quod à ratione dextrè adhibi-

Digitized by Google

adhibitum nos in cauſæ cognitionem quodammodo deducit. Nec tamen ratio, licèt medium illud, quantum ex ſe poteſt, dextrè adhibeat, ſemper ad cognitionem cauſæ devenire poteſt, quia plures unius rei quandoque dantur cauſæ, & cauſæ ſenſu & intellectu noſtro nonnunquam ſunt ſuperiores. Quo in caſu, ſi cauſæ ſunt & manent inexploratæ, nullumque prorſus in natura habent fundamentum, eam eligere decet ſententiam, quæ rationem habet magis faventem, nullumque conſcientiæ vulnus infligit.

§. 45. Neque actionis bonitas per apertarum ſuperſtitionum verborum, characterum, aut geſtuum abſentiam verificatur, cùm etiam ſuperſtitio in rerum naturalium uſu, quatenus ad effectum producendum ſimpliciter ſunt abſurdæ & ineptæ, ut in ſuperioribus oſtendimus, latere queat. Quæ res ipſæ, quatenus abſurdæ, teſſeræ ſunt Diaboli, ſub iis, ut homines in ſuperſtitionum devia blandè ſenſimque ſeducat, operantis. Præclarè Conringius *l. c. p. m. 231. Illudunt Dæmones etiam probis, quò & illos incautos trahant in ſuperſtitionem, pietatis aut naturæ virium ſimulatione. Si tamen quâ in re, certè hîc eſt opus ex Epicharmi præcepto prudenti diffidentia.* Solet autem Cacodæmon fraudibus ac ludibriis, quibus mortalium animabus inſidiatur, naturalia imò & ſacra attexere, ut naturalitatis & divinitatis ſpecie citiùs incautos alliciat & fallat.

§. 46. Ut animi mei ſenſa circa quæſtionem propoſitam exponam, dico I. Transplantatoriam morborum curam non eſſe ſimpliciter è cenſu rerum naturalium proſcribendam. Cauſam quidem ipſam in puteo veritatis latere abſconditam, & induſtriam eorum, qui extrahere iſtam conantur, eludere fateor, non tamen propterea, quia inveſtigari nequit, mox ad orcum, ceu Dæmonis partus, effectus iſte eſt damnandus, niſi multa naturæ opera, ſcrutinio noſtro majora, pari zelo eodem infamiæ ſtigmate notare velimus. *Naturalem eſſe* iſtum curandi modum probabiliter colligo *ex analogis in natura occurrentibus exemplis*, quæ rerum longè diſſitarum commercium ſympatheticum (quod jam in genere pro inſtituto indicaſſe ſufficiat) evidenter produnt. Exempla ſunt ſequentia, quæ, cùm in re arduâ & gravi verſemur, malo ipſorum autorum verbis, ut majorem

fidem inveniant, recitare, quàm truncata enarratione dubii ſcrupulos in animo Lectoris generare.

§. 47. Primum ſit pilorum abſciſſorum cum vivente conſenſus, cujus Bartholinus *Cent. 1. Hiſtor. 41.* ſequentem recitat Hiſtoriam. *Ex vulnere capitis caſim facto cutis capitis piloſa Viro cuidam fuit detruncata. Curato vulnere piloſam illam cutem exſiccatam, idem aſſervavit ſuerum æſtimator. Vergente deinde ætate cum ſano capite & vivo aut calveſcente aut caneſcente, capillitium quoque exſiccatum, ciſtâ incluſum, & pilos canos oſtendit, & tandem, ſicut poſſeſſor, calvitiem.*

§. 48. *Tantam habet marinus vitulus*, ait Schottus *Phyſ. Curioſ. lib. 11. cap. 20. cum mari ſympathiam ut pili etiam excoriati animalis, ſi mare turbatum in fluctus ſurgit, erigantur, ſi deſidit, ſternantur. Ex quo factum, ut ex horum pilorum mutatione aeris mutatio colligeretur tam mari, quàm terra.* Et pag. 1372. *Quod cùm non crederetur, facto in Indico mari circa Hiſpaniolam inſulam periculo, non amplius fabuloſum haberi aſſerit Cardanus.*

§. 49. Exemplum conſenſus microſmi cum macrocoſmo notatu dignum recitat Caſp. à Reies *Elyſ. Jucund. Quæſt. Camp. Quæſt. 50. n. 36.* ſequentibus: *Ancillam habui, quæ gravida roſarum tempore plures in ſinu geſtare gaudebat, & illarum odore maximè delectabatur; poſt menſes tres filium peperit in maxilla inſignem roſam habentem, quæ ſingulis annis menſe Majo conſpicuè magis repullulabat, attollebatur, rubore ſuffundebatur, ac dolebat, quod per plures annos obſervavi.* Simile tradit Panarolus Medicus Roman. *Pentecoſt. 1. Obſ. 11. Mulier ſatis formoſa malaciam mali Punici in clune dextro ob matris malaciam habet, quæ, dum florent balauſtia, rubeſcit: dum fructus ad maturitatem pervenerint, flaveſcit, cum quibusdam granis miræ rubedinis, ita ut imaginem aperti mali Punici præ ſe ferat: hyberno tempore evaneſcit, ita ut nullum ipſius veſtigium appareat, ac nunquam fuiſſe exiſtimabis, donec redeunte vere florentibus balauſtiis denuo quoquo anno rubeſcat.* Sic & Petr. Servius *de Ungu. Armar. in Theatr. Symp. pag. 549. Nobili Matronæ Florentinæ maculatum eſt dextrum tempus uvæ macula, fuſca illa quidem & adeo obſcura, ut vix oculis pateat, imò nec vix quidem, niſi diligenter inſpectantibus, etiamſi in carne candidiſſima impreſſa ſit. Frondentibus autem, ac virentibus vitibus mirum in modum macula vireſcens vel lu-*

ſcioſe

ſcioſo conſpicua eſt: fæcundis fructuũ exuberantibus ferè intumeſcit, mox è viridi colore paulatim vergit in flavum , deinde haud obſcurè flavet, flavente uva ac penè maturata; demum appropinquante hieme, vitibusq́ pampino nudatis, prope evaneſcit ſub fuſco ſolum colore leviter adumbrata. Ejusdem farinæ plura ibidem, & è Forero ſimile recitat Schottus *Mag. Univ. Part. 4. lib. 4. cap. 2. §. 4.*

§. 50. Sequentia plures annotarunt, videlicet Kircherus, Schottus, Rattray, Digbæus, Helmontius, & alii. *Si quis, dum panes in clibano ſunt, calidas placentas ex eadem maſſa ſcindat cultro, cuncti panes, quantumvis diſſiti, in clibano integra cruſta à mica divelluntur*, Sylv. Rattray *de Cauſ. Sympath. p. m. 26.* Autor ille *Diq. de Sympath. ap. Langenmantelium* ſe hoc ipſum ſemel, & iterum obſervaſſe ait. Neque conterraneos meos hoc latet, qui cavent panem unum recentem cultro ſcindi, antequam ejusdem farinæ reliqui è clibano extrahantur. Divulſionem vocant das Erſchüpffen. Item ſi tempore, dum panes in furno ſunt, aliquis tectum ejus conſcendat, aut aliquo modo concutiat, idem contingere ait Rattray. Gallina ovis incubante, ſi in iisdem ædibus ovum igne aſſetur, intereunt pulli excluſioni vicini. Si lac vaccarum ab uberibus calens projiciatur ſuper prunas candentes, inflammantur cum dolore ubera, & lac diſcedit. Si mulier infantem ablactans in prunas ardentes lac emulgeat, ſecuturus eſt lactis in mammis defectus. Maculæ & ſordes in linteis ex pomorum ſucco contractæ nunquam abſterguntur, quoadusque ex arboribus, à quibus decerpta ſunt folia, decidant. *Mantile*, ait Digbæus, *rubro mori vel vini colore maculatum facili opera expurgatur, ſi ea tempeſtate, quâ hæ plantæ in florem ſe aperiunt, laventur; alio verò tempore & opera & lixivium in his maculis eliminandis perditur.*

§. 21. Tempore, quo vineæ floreſcunt, vinum in cella fervet, ac deſpumat eousque, donec ex vitibus flores decidant. Veſicatorio excrementis adhuc calentibus impoſito inteſtina corroſione afficiuntur. Piſa frixa injecta excrementis tot puſtulas in podice excitant, quot piſa. Cineres calidi, vel prunæ candentes ſcybalis recentibus injecta inflammationem, & puſtulas in ano excitant, id quod Illuſtr. Digbæus in oratione ſua exemplis confirmat. Eadem ratione abſentes ſine medicamentis purgari poſſe ſcribit Tilemannus *de Mater. Medic. pag. 251.* Terra ex Nilo deſumpta exſiccata & diligenter aſſervata toto anni tempore nihil

in

in pondere mutatur ad diem 17. Julii, tunc ſeipsà fit gravior, quo tempore inundatio fit Nili. Allium & cæpæ acriorem & acutiorem ſpirant odorem, cum eorum ſpecies in terra progerminat. Phyſa ſeu orbis piſcis Ægyptiacus & in vitâ & poſt mortem etiam in vitro arctè clauſo ſuſpenſus faciem ad eam cœli partem dirigit, dum vivit, ex qua ventus ſpirat. Id quod etiam de Hirundine marina aſſeritur. Teſtacea ferè omnia licet extra mare quandiu vivunt, accedente maris æſtu hiant, recedente autem æſtu clauduntur. Rattray ait, ſe ſæpe morbi cum ſua urina in vaſe clauſo per aliquot dies ſervata ſympathiam notaſſe. Apoſtemata in plantis pedum vaccarum aut boum orta, & pure vitioſisque humoribus ſcatentia proprietarii, referente Digbæo, ſic in Anglia curant. *Obſervant locum, ubi bos, aut vacca pedem male affectum figit, ſtatim primò greſſu, quem ex ſtramine ſurgens facit, in eodemque loco terra glebam, vel ceſpitem extenſioni infixi pedis reſpondentem exſcindere, eundemq́ in arbore aut ſepe Aquiloni expoſita collocare, qui ſtatim ac terra glebam afflare ceperit, bos intra tres aut quatuor dies perfectè ſanabitur: quod ſi verò exponatur vento meridionali, & quando Africus ſpirat, malum augebitur.*

§. 52. Quid dicam de celebri illo & effectu ſuo jam famoſo pulvere ſympathetico, ore Illuſtriſſimi Comitis Digbæi Angli in Oratione quam in Cromvveliana factione exul è patria in Academia Monſpelienſi publicè de illa habuit, qui vulnera & ulcera ſatis etiam diffita abſque medicamenti ad partem affectam applicatione ſanat? imò febres, & ſcabiem pulverem iſtum pari ratione curare curioſos experientia nupera Lipſiæ docuit, ut Agnatus meus chariſſimus Baldaſſ. Frommann / SS. Theol. Studioſus in Academia Lipſienſi operam navans compertum verè tulit & ad me perſcripſit. Nihil dicam de naſis illis artificialibus, qui ex alterius carne formati, & deinceps per modum inſitionis alteri applicati, mortuo iſto, cujus caro fuerat, putredinem contraxerunt; cùm videam, quoſdam hoc ipſum inter fabulas referre, alios autem exiſtimare, id ſi contigerit, caſu contigiſſe. Sufficiant enumerata iſta.

§. 53. Enumeravi autem multa, ne pauca in medium allata in dubium vocarentur, & paucorum jactura jactura præjudicii noſtri fieret. His verò omnibus, qui falſitatis ſtigma inurat, & quæcunque doctorum aſſerta & experta oſcitante ore neget, neminem adeò perfrictæ frontis fore exiſti-

exiſtimo. Si verò in quibusdam ſaltem aſſenſum quis conceſſerit, jam actiones in diſtans naturales, in quibus nullæ ſunt Dæmonis partes, non poteſt non admittere, (quicquid etiam de activitatis ſphæra fuerit) & naturalem in iis, quæ enumeravimus, conſpirationem agnoſcere, quomodocunque etiam ea promoveatur, & in actum deducatur.

§. 54. Non tamen, quia modus productionis, & in actum deductionis ignoratur, propterea Dæmoniaci concurſus actiones erunt arguendæ. Idem de Transplantatione morborum fiat judicium, & ex ſimilibus probabiliter colligatur, curam transplantatoriam naturæ rerum non adverſari, & proinde virtute naturali, utut nobis occulta, peragi & meliori rationi non repugnare: ſiquidem, ut diximus, inter corpus, & id, quod à corpore in ſubjectum aliud transfertur, conſpirationem, & propter hanc etiam alterationem quandam in toto fieri poſſe, quomodocunque etiam fiat, ex analogis exemplis fit veriſimile. Neque Dæmon ſupra naturæ leges, nec malum, niſi mediantibus naturalibus ſanare poteſt. Ergò qui Dæmoni mediante natura poſſibilis eſt affectus naturalis, ut naturalis naturæ ipſi ſine illius concurſu ſimpliciter impoſſibilis eſſe nequit.

§. 55. Redire quidem dubium, & in contrarium objici poſſe videtur hoc; quamvis Dæmon nonniſi mediante natura ſanet, virtutem tamen loco motivam ei non eſſe denegandam. Hac itaque præditus ut corpora majora, ita & minora, ſeu atomos ac morbifica ſeminia de ſubjecto in ſubjectum transferre poteſt, imò nec opus habet, ut in ſubjectum traducat. Sublata enim morbi cauſa tollitur effectus, ſive è corpore educta poſtmodum evaneſcat, & in auram abeat, ſive Dæmonis ope in ſubjectum aliud traducatur, ut ritus ille ſuperfluus ſuperſtitionis indolem, quam hominibus Dæmon ſub ſpecie naturalitatis inculcare geſtit, redolere videatur.

§. 56. Verùm nec in hoc ſum difficilis, & poſſibilitatem jam dictam in dubium vocare nolo. At non, ſi hoc eſt, illud negandum; ſeu non hujus poſitio illius eſt remotio. Sanat, ut ſupra vidimus, Dæmon mediante natura: Sanat & natura ſine Dæmone. Non hoc illud nec illud hoc tollit. Ita licet transplantare & ſic morbos ſanare Dæmon queat, non tamen propterea eidem ſoli negotium iſtud ſemper

Oooooo defe-

deferendum, & naturæ denegandum. Grave quidem eſt, pro certo affirmare, tranſplantationem iſtam à ſola natura ſemper, & ubique fieri: ſed & æquè grave, imò gravius pro certo aſſerere, eam à ſolo Dæmone ſemper perfici. Nam propter multorum effectuum in natura affinitatem & ſimilitudinem ſtat pro natura poſſeſſio tamdiu, donec contrarium evidentiſſimis rationibus fuerit oſtenſum. Abſurdus ſi videatur modus curationis, fit hoc ob cauſæ obſcuritatem, judiciique infirmitatem. Et videntur quædam abſurda, quæ tamen non in ſe, ſed alteri talia ſunt. Propone quædam in natura occurrentia rara & admiranda cuidam horum ignaro, & ex opinione ſola te iſta fingere ſimula, mox hic confictis & prolatis in medium rationibus prompoſis opinionem hanc eludere laborabit, qui ipſe tamen oſtenſa poſtmodum in natura re ipſa eludendus, & proſtrata unico experimenti ictu rationum ſtrue exſibilandus venit.

§. 57. Cl. Deuſingius, Profeſſor in Academia Gröningenſi Celeberrimus *in Exam. Pulveris Sympathetici*, hunc ipſum pulverem damnat, &, qui ab eo manare dicitur, effectum Diaboli fraudibus adſcribit. Rationem autem nullam aliam video, niſi hanc, quòd energia ejus naturæ vires excedat, nec in natura fundamentum ullum habeat. Verùm 1. ſi preſſius urgeatur Autor, unde conſtet, vires ejus naturæ vires excedere, ad intellectus humani imbecillitatem tandem delabetur quòd iſtam energiam ejusque cauſam ratio capere nequeat. Ergone natura ejusque vires mentis noſtræ captu veniunt metiendæ, quæque eidem quadrare non videntur, tanquam Diabolicæ damnandæ? Abſit! Stante hoc, quantus foret in natura rerum naturalium magiæ ſtigmate notandarum cumulus! Non certè, quia intellectus humanus rem ejusque fundamentum comprehendere neſcit, res ipſa propterea ficta eſt vel magica: ſed quia natura rem nec in ſe, nec in ſimili, manifeſtat, aliquid fingere, vel affingere ratio caveat. Naturæ ipſi modus, ſecundum quem agit, cognitus eſt, quem ſi ratio apprehendere neſcit, ſuam deploret imbecillitatem. Benè Excell. Dn. D. Strauſſius, Fautor & Amicus noſter Magnus, *in Reſponſo ad Exam. Pulv. Sympath.* Deuſingii monet: *Durum eſt à negatione modi rem negare. Extrema ſæpè ſunt ſenſibilia, mediis inſenſibilibus. Durius eſt ſublato contactu phyſico materiali actionem manifeſtiſſimam negare. Duriſſimum verò Dæmoni ſtatim* adſcri-

Digitized by Google

adſcribere, quæ non ad oculum nobis patent. Natura ſatis mirabilis in ſuis operibus multa continet quæ noſtrum captum etiam atque etiam ſuperant & excedunt. Hæc ille.

§. 58. Modus operandi omnis fit mediantibus qualitatibus: at & qualitates naturales (quæ non omnes elementares ſunt, manibus palpandæ, ſed dantur etiam multæ elementaribus nobiliores, omne ſenſuum judicium fugientes) & harum modus emanandi à ſuo principio, (quod ſæpe obſcurum, inque parvo quanto magnarum eſt virium) & qualitatum non elementarium modus operandi, cùm ſenſus non incurrant, quî intellectus omnium, quæ natura edit, effectorum notitiam ſibi arrogabit, cùm nihil ſit in intellectu, quod non prius fuerit in ſenſu? Ἀγαθὸς δημιουργὸς ἡ φύσις. *Natura optimus artifex* dicitur Galeno. *Nec tamen omnem experimentis aſſequi naturam poſſumus*, fatetur ingenuè Plinius *lib.16. cap.16.* Humanæ inventionis artificia ſenſibus noſtris admota intellectus ſæpe capere nequit, nec ob id Magiæ iſta mox damnat. Cur ergò naturæ, quæ artifice omni excellentior, opera, ſi capere non poſſumus, ejusdem criminis damnabimus? 2. Sympathetico pulveri fundamentum quoddam analogia, in dictis, quæ natura oſtentat, operibus ſubminiſtrat, ſeu rectius pulveris ſympathetici operationem (ita & transplantationem) naturalem eſſe, Philoſophus probaturus, fundamentum quoddam ex ſimilibus naturæ operibus colligit. Quoddam dico, cum addito, non ſimpliciter. Ipſiſſima enim cauſa proxima, quæ fundamentum eſt ſimpliciter, obſcura, ut plura alia, manet. Atque hic modus philoſophandi abſonus non eſt, vel impertinens. Benè Eraſmus Bartholinus *de Natur. Mirabil. pag. 72. Neque enim*, ait, *ſolus ſenſus arbiter conſtitui poteſt immenſæ naturæ abyſſi, quippe qui vix obvia & quotidiana percipit, ſed rationi ſociatus quadam per analogiam, plurima arte, ingenio, labore.*

§. 59. Cùm in dubiis benigna fieri debeat interpretatio, cur in hoc curationis modo ſiniſtram mox arripiemus? Εἰ ἀμφίβολον νικάτω τὸ φιλάνθρωπον. *Si res dubia eſt, vincat humanitas*, ait Nazianzenus *Orat.40.* Appoſitè Autor *Disquiſ. Phyſio-Theol. apud Langenmantelium pag. 11. Si in dubio res poſita eſt, utique effectus curationis in noſtro caſu cenſendus eſt naturalis, quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis, & poſſeſſio ſtat pro natura.* Idem etiam hanc in rem citat verba Caramuel. *Lib. 3.*

Theol. Moral. n. 1381. *Si quid rerum vides, gratias age Naturæ Conditori; Potentiſſimus potentiſſimum condidit: hoc ſuppono, ſublatere aliquod pactum aut Dæmonis interventum, quouſque videam evidenter, non credam.*

§. 60. Dubitant quidem tum docti, tum indocti, & cum his Magi, verborumque ac characterum patroni, ſed diſpari modo, proinde nec benigna interpretatio utriſque æquè ſuccurrere poteſt. Docti non ſine ratione dubitant, quibus *ἀπορία ἰσότης ἐναντίων λογισμῶν, dubitatio æqualitas eſt contrariarum rationum*, ut loquitur Ariſtoteles *6. Top. 7. §. 3.* Magi verò, quique characteribus, figuris, verbis, ritibus, & ſimilibus virtutem tribuunt, vel nullis, vel levibus, adeoque reſpectu contradicentis partis valde inæqualibus rationibus, ſaltem ab effectu, qui obiter non in ordine ad cauſam ullam ſpectatur, petitis nituntur, quæ tamen veritatis luci admota facilè diſparent, & communi omnium rectiùs philoſophantium judicio damnantur.

§. 61. II. Quæcunque Transplantationis cauſa in re hac obſcura adducitur, ea, fateor, ſua non caret difficultate. Nec mirum. Si enim ea etiam, quæ apertiſſimæ ſunt veritatis & firmiſſimis nituntur fulcris, robuſtis ingenii verſutiſſimi viribus concutiuntur, ut nihil tam benè dicatur, quod contradictionum fulminibus percuti nequeat: quantò magis res intricatæ & obſcuræ difficultatum oneribus ſubjicientur.

§. 62. (I.) Qui *in Sympathia* transplantationis cauſam quærunt, multis implicantur difficultatibus. Siquidem 1. illa ſympathia nondum ſatis eſt probata. Cognatio quamvis ratione ſubſtantiæ detur, quia ſimilitudine ſubſtantiæ gaudent, v. g. urina in corpore & extra corpus, ex hoc tamen ſympathiam & ſympatheticum motum non ſtatim licet elicere. 2. diſſoluta mixti ſubſtantia diſſolvitur ac perit craſis ac ſympathia. Qui ergò mixtum in interitu ſuo qualitate ſympathetica in morboſum corpus aget? 3. quod transplantatur, minoris eſt reſpectu reliqui in toto corpore quantitatis. Quis neſcit copioſioris ſanguinis in loco ſuo natali vegentis eſſe virtutem majorem, quia in majori quanto major eſt virtus? Ergò copioſior in corpore vivo ſanguis eludet omnem

Digitized by Google

mnem transplantati in loco alieno poſiti activitatem. 4. Nulla eſt conſequentia : Inter hæc datur ſympathia. Ergo in ſe invicem, in quavis diſtantia agunt. Advolet ex ſympathia ferrum ad magnetem, non tamen, qui Noribergæ eſt, meum hîc Coburgi movebit. Neque in contrarium forſan obverti debet, ſiderum à ſublunaribus remotiſſimorum in hæc influxus. Diſtantiam enim compenſat in corpore magno virtutis magnitudo. Nam v. g. ſtella primæ magnitudinis magnitudine terram ſuperat centies ſepties. Ut mirum non ſit, ſi in conſenſum trahantur influxus efficaciſſimi ſubjecta capacia. Tantam autem efficaciam quis partibus exiguæ quantitatis à corpore noſtro avulſis & transplantatis tribuat? 5. Si vel maximè ſanguis, qui divinitatis quendam characterem ſibi impreſſum habet, transplantationis negotio adhibitus ſympathiam cum toto habeat, an ideò etiam pilos, ungues, & alia excrementa ſympatheticum cum toto commercium habere, affirmabimus? 6. Habeant partes divulſæ ad ſe invicem ſympathiam, quid ea propterea faciet ad morbos corporis? *Magnetis vitium non curat ferrum*, licèt ſympatheticè ad eum feratur : nec magnetis pars ſeparata & aliò traducta, quomodocunque etiam diſponatur, vitio totius medebitur.

§. 63. (2.) Ab Atomis, Solis & lucis calore, poris & effluviis corporis ratio transplantatoriæ curæ peti nequit, quia 1. atomi & effluvia nullum habent certum motum, ſed ad aeris motum hinc inde inordinatè moventur, & proinde quò longius à ſe invicem æger & res transplantata diſtant, eò difficilius ad ægrum atomi transferuntur. Occurrente quidem contrario corpuſcula ſimilia ſui generis, ut in tonitru ac fulgure videre eſt, ſe congregant, quam primum verò è corpore egrediuntur, hinc inde vagantur. Nullum eadem habent rectorem, qui ad determinatum locum, & quidem per ambages, propter intervenientia in via impedimenta varia, & quidem ſola, non permiſta cum aliis aeri inhærentibus effluviis ad ægrum deducat. 2. Exiguæ ſæpe cùm ſint qualitatis res è corpore transplantatæ, morbus autem ſatis magnus, quis atomis è rebus iſtis exhalantibus tantam agendi virtutem tribuat, quantam medicamenta intus etiam exhibita, ſicque affectæ parti ferè ipſi admota, non obtinent.? 3. Virtutem medicam rebus transplantatis à brutis, vegetabilibus, vel elementis communicari, quæ cum atomis ad ægrum corpus deferatur, à ratione longè alienum eſt. 4. Sint atomi

operoſæ, lucis calor efficax, pateant pori, corpusque effluvia fundat, hæc ipſa tamen potius in aere libero, quàm in corpore ægro conveniunt, & operationum ſuarum ſpecimina ibi edunt. 5. Cùm calor omnis inſtrumentaliter ad actionem concurrat, principale agens requiritur etiam in transplantationis negotio, cujus partes atomi & effluvia tueri & ſpecificationem iſtam largiri nequeunt.

§. 64. (3.) *Fermento* quidam transplantationis effectum tribuunt. Per Fermentum autem principium intelligunt σπερματοποιητικὸν, & ſi rectè eorum verba intueamur, id quod aliis non tantum ſeminale eſt principium, ſed & ſubordinatarum & accidentariarum formarum ſubjectum: iique formas rerum numero, non ſpecie, differre, omnem autem differentiam provenire à fermentis ajunt, & quæ ſpecificæ dicuntur formæ radios formæ univerſalis eſſe dicunt, qui in cẽtro univerſalis formæ conveniant & uniantur. Itaque transplantationem morborum ſic fieri cenſet Sylv. Rattray *p. m. 70. quia in ſanguine & excrementis, pars fermenti morbifici à canibus &c. comeſti deſtruitur à fermentis eorum fortioribus vel ligatur, & ſic affecta iſta portiuncula fermenti morbifici à cane comeſti, afficitur totum, quod erat in homine, & perit ægritudo. Sic etiam quando vegetabile aliquod, aut ejus ſemen homini vel particulari membro amicum & morbo ejus contrarium irrigatur, mumia morbi, & terra committitur, ut creſcat v. g. in ictero chelidonia, grana juniperi &c. in hydrope abſinthium, ebulus, in pleuritide papaver rheas hypericon, in peſte ſcordium, ſcorzonera, in ulceribus & vulneribus perſicaria maculata, panax: illic pars fermenti ligatur vel deſtruitur à fermentis iſtarum eam vincentibus, & ſic debellatur reliquum ægritudinis in homine.*

§. 65. Verùm, ne hoc tangam, à fermentis differentiam rerum ſpecificam minùs congruè peti, 1. meritò dubitatur, an pili & ungues quæ externæ ſunt partes, quibus mediantibus etiam fit transplantatio, fermenti morbifici interni fiant participes? & quamvis fermenti aliquid participent, non tamen cauſam ipſam ſuſcipiunt, v. g. in ictero ex obſtructione veſicæ felleæ orto, licet de bile aliquid participent ungues, non tamen ipſum fermentum, ſeu cauſam, quæ eſt res obſtruens, accipiunt. Ergò licet fermentum ſecundarium (ut ita loquar) transplantetur, atque icterici color pereat, recrudeſcet tamen malum, quia cauſa

perſtat,

perſtat, & fermento ſecundario, à quo tota natura diſtinguitur, inobediens novam orditur telam. 2. Si fermenti ratione (ſtante etiam hypotheſi de formis & fermentis) in transplantationis negotio fit compaſſio, quî fit, quòd pereunte fermento morbifico translato, quod exiguæ quantitatis eſt & virtutis , reliquum in corpore majoris poteſtatis pereat, & major cedat minori, cùm ne in eodem corpore correcta quadam ſanguinis vitioſi parte, reliquæ ejusdem partes conſentiant? 3. cùm per medicamenta diaphoretica fiat fermenti morbifici imminutio, & in auram, ubi perit, diſperſio, quî fit, quòd poſt eam translationem, quæ eſt transplantatio quædam , reliquum in corpore tumultuans fermentum non pereat, ſed continuatum medicamentorum uſum requirat ? 4. Sanguis per venæ ſectionem extractus laudabilis & ſub roſa ſepultus fermentum ſuum nativum putreſcendo amittit , cur ergo non ſanguis in corpore compatitur, & computreſcit, ſuumque fermentum amittit ? 5. Epilepticum fermentum in malo per eſſentiam orto in capite tantum reperitur : quî ergò fermentum epilepticum poterit cum excrementis alvi transplantari , & cum fermenti excrementis proprii deſtructione perire ? 6. Cùm continuatio & communicatio operationis inter agens & patiens , quæ à ſe invicem longius diſtant , medio quodam intercedente debeat fieri, hoc ipſum etiam in transplantatione quoque ut adſit & indicetur, requiritur. Torqueat domi Conradum colica vel alius morbus, ejusque ſanguis, aut aliud quid exhibeatur cani, cujus deinceps in platea oberrantis fermentum partem fermenti alieni, hominis ſcilicet ægrotantis cum ſanguine dati deſtruat, quid hoc ad ægrum, quem canis reliquit ? cujus ope fit illa inter fermentum in corpore ægri remanens, & inter fermentum in canem translatum , & ab hujus fermento deſtructum conſpiratio ? Ita conſultum foret , ut in Noſodochiorum latrina porci perpetuò alerentur, qui fermentum morbificum in excrementis ægrotantium latens , & devoratum fermento ſuo proprio deſtruerent , ægrosque ad ſanitatem ita reducerent. Vel eundem ob finem transfuſio ſanguinis hominis ægroti in canem, ovem vel vitulum eſſet ſuadenda.

§. *66.* (4.) Helmontius principiis ſuis conformiter dixerit, in ſanguine, humoribus, & excrementis, quæ ab homine in aliena ſubjecta transplantantur, non perire ſpiritus vitales, & poteſtates omnes, ſed

manere,

manere, & propterea ad corpus humanum res transplantatas reſpectum ſervare, inque iis latere phantaſiam (per quam non niſi ſenſus naturalis intelligi poteſt) & potentiam eſtaticam, quæ prævia digeſtione ſeu putrefactione, inferiorisque harmoniæ diſſolutione in alieno ſubjecto procurata excitetur, & in actum deducatur: excitatam virtute influentiali (quam non ſoli magneti ad polum ſe ſponte convertenti, ſed pluribus aliis ineſſe poſſe conjicit) mediante Spiritu univerſi, quem ſympathiæ & dyspathiæ lenonem, confabulatorem, & actionum promotorem vocat, exoticam qualitatem vitioſæ correctricem introducere, peregrinam diſpoſitionem naturæ in ægro cooperantis auxilio tollere, & morbum in corpore ægroto per compaſſionem emendare.

§. 67. Verùm 1. ſpiritus vitales in rebus è corpore humano exemtis reliquos manere vix admitti poteſt. Vitæ enim principio à quo dependent, carent. Poteſtates, ſeu vires quasdam remanere conceditur, quia mixtæ ſunt ſubſtantiæ, diverſisque principiis, quæ ſuis gaudent qualitatibus, conſtant: qualitates autem hæ vitales non ſunt, ſumta voce iſta in reſpectu ad vitalitatem humano corpori propriam. Propter iſta autem principia, quæ aliis quoque mixtis ſunt communia, partes ſeparatas & longè diſſitas peculiarem ad totum habere reſpectum rationi parum congruit. 2. licèt adſit quidam in genere reſpectus, ex hoc tamen non licèt ſympathicum commercium colligere, quia 3. in in putrefactione ille reſpectus perit, cùm non amplius congruam toti naturam retineat: perit proinde etiam dubia illa facultas influentiis ſimilis per irradiationem agens, quæ 4. licet magneti inſit (quo de merito alii dubitant) quomodo probabitur eandem etiam ſanguini, & excrementis in alia ſubjecta translatis ineſſe? à poſſe ad eſſe non valet conſequentia. 5. Spiritus mundi, ſi vel maximè & hic, & influentialis illa rerum transplantatarum virtus detur, nihil niſi ſpirituale quid addit, à quo non niſi ſimplex operatio manat: at morbi, eorumque cauſæ ratione ſuæ naturæ inſigniter variant, quibus removendus impar eſt ſimplex illa irradiatio. Spiritum verò Univerſi irradiationem ſpiritalem ad perficiendam actionem corpoream pro curatione morborum determinare & reſtringere qui conſtat? Plures difficultates ex ante dictis peti poſſunt.

§. 68. (5.) His, qui *Diabolum* cauſam transplantatoriæ curæ ſtatuunt,

Digitized by Google

tuunt, idem, quod Helmontius pro Magnetica vulnerum curatione adducit, opponi poteſt: Ita ille: *Hoc remedium magneticum nullatenus ſuſpectum reddi poteſt, cùm nullos ritus habeat, nulla verba, nullos characteres, aut ſigilla poſcat, ceremonias nullas admiſtas, aut vanas obſervantias: non præſupponat horas, non profanet res ſacras, imò quod amplius eſt, ne quidem praexigat imaginationem, confidentiam aut fidem, neque veniam à vulnerato, quæ cuncta curis ſuperſtitioſis annexa ſunt.* Item quod Autor *Diſq. de Sympath. ap. Langenmantel. pag.30.* pro pulvere ſympath. proponit: *nullam admittit circumſtantiam vanam, nulla verba, characteres nullos, quibus rationabiliter timeri poſſit Dæmonis opem in adjutorium invocari. Non enim nobis omnis agentium naturalium virtus comperta eſt, & ea eſt noſtra humanitatis conditio: ut in peccati pœnam plurimarum, earumq́; præſtantiſſimarum rerum notitia (quam primus parens habebat) privati ſimus: ſed non propterea nobis vetitum, eam è natura arcanis eruere, atque ex effectibus comparare.*

§. 69. Videant verò hi, qui effectum, cujus cauſam naturalem invenire nequeunt, ob raritatem admirandam Magiæ mox præcipitante ore damnant, ne Diabolo gratificentur, quod æquè fit detrahendo rebus naturalibus glorioſam à Creatore inditam virtutem, eamq́ue communi omnium hoſti deferendo, quàm ſuperſtitioſa, quorum autor eſt, obſervando. Superſtitioſa in legitimorum transplantatoriorum remediorum uſu non occurrunt. Superſtitio eſt, cum quis non tantum geſtibus, verbis, aut omiſſionibus, ſed & factis aliquid procurare intendit, cujus tamen nulla ratio in libro naturæ, vel ſcripturæ, aut in Ethicis deprehenditur. Quamvis enim transplantationis ratio, & cauſa nulla phyſica afferri queat, per quam effectus ſolidè, & apodicticè demonſtrari queat, ea ipſa tamen, ut diximus, ex analogis & ſimilibus naturæ exemplis probabiliter colligitur. Superſtitioſa ſi transplantationis morborum actui junguntur (jungi ea quandoque non negamus) ea probi meritò damnant. *Multa ſunt quidem, in communibus transplantationibus, quæ abeſſe poſſunt, quæ ſive ſuperſtitioſa, ſive inutilia nominaveris, ſive doloſa, non peccabis, nam ſine iis ſuccedet opus æquè feliciter, ac iis abſentibus*, ait D. Sophr. Kozack *l. c. p. 514.* Juvenis quidam textoriæ arti deditus mihi Anno 1667. narravit, ſe, poſtquam per annum fermè integrum febre laboraſſet, multaq́ue fruſtra tentaſſet, tandem

dem ungues digitorum manuum, pedumque reſectos ſambuco perforatæ die paraſceves indidiſſe, & foramen obturaſſe, ſanitatemque recuperaſſe. Sed ſuperſtitioſa fuit illius diei obſervatio, propterea meritò damnanda. Sic Dn. D. Schulzius *in Obſ. ad Ann. 3. Natur. Curioſ.* quæ eſt 89, refert, Matronam quandam contra tertianam ſimplicem ſecundùm artis præcepta fruſtra pugnaſſe, tandem mulierculæ cujusdam ſuaſu reſectos manuum pedumque ungues in linteolo colligatos caudæ tineæ piſcis alligaſſe, & poſtea halitum ori ipſius ter inſufflaſſe, ſed piſcem cum verborum quorundam additione à vetula Viſtulæ fluvio fuiſſe immiſſum: paroxyſmum autem febrilem nullum ab hoc remedio Matronam deinceps invaſiſſe. Non transplantatoriam naturalem, ſed verè magicam hanc fuiſſe curam exiſtimo; ſufflatio & unguium alligatio illa dicis ſaltem gratia fuit facta. Ternario numero & verbis admurmuratis virtus realis magicè adſcribitur. Exemplum quoque ridiculum tradit Eraſm. Franciſci im Kunſt und Sitten-Spiegel *lib. 4. pag. 1235.* qui videatur.

§. 70. Vixit in vicino pago agricola, qui (ut & ejus filius faber lignarius hactenus) herniam ſic curavit. Ægroti pronomen ſaltem recognovit, & parum capillorum de vertice ejus reſecuit, illosque ceræ virgineæ immixtos, maris quidem in pyrum teneram, fœminæ verò in malum juniorem in ultima Lunæ quadra facto foramine immiſit, & foramen obturavit. Sed quia verba admurmuravit (hat Wörter dabey gepeppelt / ut noſtrates loquuntur) ſuſpecta mihi ſemper fuit cura, & propter nominis appellativi obſervationem, & propter verborum adjectionem, quæ in ſe ſuperſtitioſa ſunt. Verba ipſa nemo reſciſcere potuit: Chirurgum quendam pro arte 12. thaleros ſolvere paratum docere eam renuit, 24. poſcens. An autem propter verba ſuperſtitioſè adjecta tota cura ſit damnanda, dicere non audeo. Solet enim naturalium etiam rerum uſum Cacodæmon, ſuperſtitionibus & vanis obſervantiis conſpurcare, quique naturalibus utuntur, unius, etiam in ſe & abſolutè ad curam non neceſſarii ingredientis, omiſſione, toties robur infractum iri cenſent ſimpliciores, & fruſtrationis metu circumſtantiarum earum, quas ſemel comprehenderunt, nullam negligunt. Periculum eſſet faciendum ei, qui transplantatoriam illam curam didicerit, annon etiam citra verba, obſervatis obſervandis reliquis, herniæ cura

eveni:

eveniat. Obſervavit idem, hoc ſuo curandi modo facili celebris & à multis curandi cauſa vocatus 1. ægri ætatem, in infantibus, pueris & adoleſcentibus ſpem curationis meliorem eſſe, quàm in ſenibus notavit. Virum quendam ſeniorem hernioſum dicto quidem modo curare tentavit, ſed fruſtra. Dolores tamen, quibus antea frequentiſſimè fuerat correptus, hactenus non recruduiſſe æger ipſe mihi narravit. 2. ætatem arboris. Nam in adulta & vetuſta arbore facultatis augmentativæ non amplius participe effectum non eſſe ſperandum edixit. 3. Malum ipſum ſi recens ſit, faciliùs, difficiliùs contrà inveteratum ſic curari. 4. Tempus anni vernale & autumnale, quibus arbores feliciùs incrementum capiunt, reliquis prætulit. Reliqua me latent. Vir quidam in pago Uzig/non procul à Staffelſtein morborum transplantator famoſus par conjugum phthiſi laborantium curare aggreſſus, ungues digitorum pedumque eorum abſciſſos poſtulavit, & in arborem cum paxillo adjectis certis verbis intruſit, dato inſuper hoc prognoſtico: Si arbor hoc facto exareſcat, ſpem inde affulgere reconvaleſcentiæ: ſi verò in vigore maneat, hoc ipſum ſignum fore lethalis morbi arte omni majoris. Ægrotantium rem actam Confeſſionario Evangelicæ Religionis poſtea referentium hæc inter alia fuerunt verba: Der Mann hätte die Nägel mit lauter guten Worten in einen Felbinger⸗Baum eingepflöckt. Confeſſionarius his auditis abſurditatem in verbis notatam pio zelo & meritò reprehendit. Maritus poſt octiduum, uxor autem eodem quoque anno diem obiit ſuum. An arbor exaruerit, ignoratur.

§. 71. Naſſerus *l. c. pag. 203.* ad ſputum ſanguinis ſuperſtitioſum transplantatorium remedium profert. Pes quidam è ſella extrahatur, ejusque extremitas ſuperior imbuatur ſanguine hæmoptoici calido, & conſpergatur lapide hæmatite pulveriſato, poſtea foramini ſuo intrudatur. Sed has & alias ſuperſtitionum ineptias, veteratoris ſtygii delicias reſpuunt animi melioribus à ſana ratione imbuti, & quæ rei uſum legitimum conſpurcant, pietatis & ingenii acie reſecant.

§. 72. III. Qui ſpiritui Univerſi in ſympathetico transplantationis negotio primas deferunt, probabiliorem videntur aſſignare cauſam. Spiritum Univerſi ut ſtatuamus, non

tam tranſplantatoria morborum cura, quàm alia in univerſo admiranda naturæ opera nos movent, quibus Diabolum ſe ingerere rationabiliter aſſeri nequit. Recolemus quædam ſupra propoſita ſympathetici commercii exempla.

§. 73. Vinum tempore, quo vites floreſcunt, in cella turbatur, & fæcem quandam albam ſpumando in ſuperficie excernit. Sympatheticum hoc commercium nec cœlum, nec ſpiritus vinoſi è vitibus emiſſi & à vino in dolia attracti promovent. *Non cælum*, ut Helmontius *de Magnet. vulner. curat. n.63.* optimè advertit. *Si etenim*, inquit, *cælum cauſaret flores in vite, & vinorum in cadis turbulentiam, neceſſe eſſet, utrumque annis ſingulis ſtato fieri & definito quaſi momento, quod falſum eſt. Nam ſubinde vitis floreſcit & turbatur vinum, ante ſolſtitium atque in eadem regione, alio anno longè poſt: ſed paucis minutis exceptis, ſol & ſtella fixa ſingulis annis ad idem punctum redeunt: ergò vitis floreret, & vina turbarentur eodem ſemper tempore.* Non ſpiritus vinoſi: ſiquidem notante Deuſingio *in Exam. Pulv. Sympath. p.479.* turbulentia iſta non in regionibus duntaxat vino abundantibus, ſed in aliis quibusvis, ubi vitium florentium copia non ſuppetit, oboritur: & ſi à ſpiritibus è vite emiſſis illa vini efferveſcentia, ſeu fermentatio oboriatur, majorem fermentationem vina ſubibunt in iis regionibus, ubi major vitium copia eſt præſens, quod tamen non accidit: ac ſpirituoſa vina ſeu magis generoſa faciliùs, ſpiritu copioſiore accedente ad fermentationem ejusmodi excitabuntur, quàm oligophora quæ dicuntur, ſeu minus ſpirituoſa, cui contrarium deprehendi ait. Deuſingius generalem cauſam adducit, aeris particularem diſpoſitionem, quæ tali anni tempeſtate oboriatur, ſed quæ illa diſpoſitio ſit, in quo conſiſtat, quid eam inducat, quomodo effectum operetur, curioſiùs non explicat, quali tamen curioſitate in examine rationum Illuſtr. Digbæi per τὸ quomodo ſæpiſſimè utitur. Fermentalem quidem vocat iſtam diſpoſitionem, dum is nempe tepore ac ſubſtantiæ modo concitando ſpiritui vini appropriatis in ſeipſo agitatur. Verùm quis ille ſubſtantiæ modus? annon anomalia aeris frequens, ſitusque cellarum varius? quippe hæc profundior, illa minus profunda, illa ad ſeptentrionem ſpectat, hæc ad meridiem, &c. & tamen turbulentia vini efflorefcentiæ vitis egregiè reſpondet, in tantum, ut notante Digbæo vina ſub diverſis climatibus,

matibus, latitudiniſque gradibus nata in loca remota delata loco nihilominus natali reſpondeant, & citiùs tardiusque ferveant, prout unaquæque vinearum, ex quibus proveniunt, in ſolo natali citius vel tardius florere incipit, ut adeò vitis atque vini correſpondentia inſufficientiæ cauſam illam ſatis arguat. Itaque quæ illa diſpoſitio ſit, & quomodo inducatur, explicare æquè grave fuerit Deuſingio, quàm mihi, ſi ex me quæratur, quomodo ſpiritus univerſi cuncta permeans diſpoſitionem à vitibus florentibus ſuſcipiat, ad recondita in cellis vina deferat, eaque ad fervorem incitet. Deuſingius quidem pergit & ait: *quemadmodum & aliis anni temporibus, ab aliis cauſis externis, quandoque eandem excitari experientia teſtatur; ut ſi in cellam vinariam inferatur, atque vino apponatur cereviſia recens, eaq; fortior imprimis, quæ etiamnum fermentetur.* Annuo his, ſed propterea cauſam iſtam non rejicio, ſiquidem unius rei plures poſſunt eſſe cauſæ. Cum ergò nec ſpiritibus vinoſis, nec cœlo, nec aeris tepori commercium illud ſympatheticum ſit tribuendum, malo hoc loco ad ſpiritum univerſi confugere; qui, cùm omnia ſubeat, nullos agnoſcit limites, cumque fermentales diſpoſitiones ſuſcipere, & late propagare queat, dato ſubjecto ex ſympathetica natura ad recipiendum iſtas apto, hoc ipſum alterare & mutare poteſt.

§. 74. Sit aliud. Excrementis hominis recentibus prunas candentes vel cineres calidos injectos inflammationem, teneſmum & puſtulas excitare non Anglis & Gallis tantùm, ſed & Germanis, atque ex his noſtratibus etiam eſt notiſſimum. Deuſingius *loc. cit.* effectum hunc, quòd vires naturæ excedat, Magiæ ſuperſtitioſæ, h. e. Dæmonis operationi tribuit. Vires naturæ autem id excedere cenſet, quia ratio effectus illius ſolida aſſignari nequit: Quam autem Illuſtriſſ. Comes Digbæus ſubminiſtrat, ſuas habere difficultates, illius nullitatem indicantes, operosè oſtendit. Verùm conſequentiæ hujus imbecillitatem jam ſupra deteximus. Non enim ſi Paulo, Conrado, aut Titio cauſa vel ratio non patet, effectum ipſum naturæ vires excedere, & à Dæmone procedere præcoci lingua aſſerendum, imò ne Concilio quidem Oecumenico è Philoſophis collecto tale quid nudè ſtatuenti foret aſſurgendum: ſiquidem analogiam in aliis naturæ operibus occurrentem, ſi

Digitized by Google

non apodicticam, probabilem tamen rationem ſuppeditare, & à ſuperſtitione liberare iſta diximus.

§. 75. Refert Illuſtriſſ. Comes Digbæus de excrementis infantis cujusdam, quæ cineribus à nutrice imprudente tegebantur, atque in ignem projiciebantur, unde infantulo bellulo teneſmus, dyſenteria, & febris ſit oborta, inque ano puſtulæ plures, & podex quaſi excoriatus deprehenſus. Parentes Viro Illuſtriſſimo cauſam in cineres calidos rejicienti fidem dederunt, eidemque conſilium medicum ſubminiſtranti obtemperarunt. Deuſingius originem hujus mali non cineribus calidis vel excrementis in ignem conjectis, ſed animo parentum prono ſaltem ad ſuperſtitionem ejusmodi promptiſſimè admittendam, ceu cauſæ ſine qua non; tum verò ſuperſtitioni ipſius Illuſtriſſ. Viri, qui id, quod frivolum omninò atque indignum metu, ceu cauſam mali futuri jam ante circa infantem apprehenderat, tribuit. Superſtitioſam ſollicitudinem Viri circa illum infantem occaſionem præbuiſſe, ait, Cacodæmoni permittente Numine ſuas fraudes, ſuamque operam miſcendi, dum objecta capacia & ad ſuperſtitionem admittendam prona parentes offenderet.

§. 76. At ſi eam Dæmon ob parentum proclivitatem ſaltem ad ſuperſtitionem & actualem Medici ſuperſtitionem à Deo inſontem infantem lædendi, & influxum particularem exercendi accepit licentiam, quis erit permiſſionis & læſionis finis, cùm non proclivitas tantùm, ſed & ipſa ſuperſtitio ubique vigeat? Parentes ipſi cauſæ veræ hactenus ignari, in infante eadem vel ſimilia mala ſæpe deprehenderunt, & à Viro Magno cauſam recognoverunt. Vir Illuſtriſſimus opinione ſingulari, quæ cauſa naturali nititur, imbutus, infantem incommoda iſta ſæpius, & jam gravius perpeſſum fortunâ accedit, cauſamque exponit: cur ergo ſuperſtitioſi audiant utrique; cur infans proclivitatis Parentum ad ſuperſtitionem & ſuperſtitionis ipſius advenæ pœnam in corpore ſuo luere, ac Dæmonis inſultus toties totiesque, quoties nutrix excrementa infantis ex errore cineribus calidis contexerat, ſuſtinere debuerit, hoc fateor, anguſto pectoris mei ſcrinio non capio; capiant quibus amplius eſt.

§. 77. Illuſtriſſimum Comitem ego in hoc caſu maximè immunem dixerim, quia effectum iſtum vires non tranſcendere eleganti rationum

tionum non frivolarum apparatu demonſtravit. Superſtitioſi autem ſine ratione effectus natura majores credunt. Rationes dat Vir Magnus à ratione non omni & omnis (receperunt enim eam etiam Viri docti) alienam. Ratione autem qui nititur, quantumvis aliis ſaltem probabilis videatur, (modò nugatoria non ſit) ſuperſtitioſorum ordini aſſociari nequit. An ergò, quia cauſam genuinam & veram Comes Illuſtriſſimus ad mentem Deuſingii non aſſecutus eſt, ſuperſtitionis eſt arguendus? Vereor, ne ejusdem quoque Deuſingius fuerit arguendus, quia apicem ſcientiæ & ſapientiæ ſe in omnibus aſſecutum eſſe, nemo, adeoque nec ipſe gloriari, ſeque in omni cauſarum naturalium ſcrutinio veriſſimam cauſam indagaſſe jactare poteſt. Si verò Illuſtriſſimus Comes à ſuperſtitione venit abſolvendus, parentes infantis rationibus illius moti non per ſimplicem narrationem vana credulitate ducti potiori jure erunt abſolvendi.

§. 78. Infantis prædicti Parentes Viri Illuſtriſſimi conſilio excrementa deinceps in pollubrum aqua frigida plenum immitti, & in locum frigidum deportari curaverunt. *Id quod*, ſcribit idem, *quoties neceſſitas efflagitaverat, facere perſeverabant. Unde ſtatim malum remittebat, ita ut intra tres vel 4. dies infans optimè habuerit.* Hoc ipſum D. Deuſingius multis convellit, & experientiam contrarium docere ait. Et ſanè, quod pace Viri Illuſtriſſimi ipſius Com. Digbæi dixerim, non, ſi à calido ille effectus inducitur, arguendum erit, contrarium etiam effectum à frigido fore expectandum. Nam ad agendum ſeu effectum inducendum hîc non par eſt utriusque contrarii ratio. Calidæ particulæ agiliores ſunt, mobiliores & magis activæ: frigidæ contra ſegniores, tardiores & minus activæ. Deinde calidæ excrementorum particulæ vitalitatis quendam characterem in prima coctionis officina acceperunt, ratione cujus ſympathetica cum corpore datur conſpiratio, quæ non ſponte in actum venit, ſed à ſpiritu univerſi promovetur. At frigidæ excrementorum refrigeratorum particulæ, quia charactere illo deſtituuntur, ſimile cum corpore commercium exercere nequeunt. Et ſi in pluribus natura conſequentiæ contrariæ vim eludit, cur hic eam neceſſariò exſculpemus! Summus calor deſtruit naturam. Non tamen vi ſenſus contrarii colligere licet: Ergo ſummum frigus erigit & conſervat eandem. Curationem autem infantis illius non poſitivè, ſed privativè factam eſſe autumo,

quate-

quatenus nimirum nutrix cinerum calidorum inſperſione nocere, & malum augere amplius non perrexit: hinc natura immiſſas particulas è corpore poroſo extrudente malum ſenſim remiſit. E D.Deuſingio jam quæram: Si partium inflammationem Dæmon ad confirmandam ſuperſtitionem ſic infert, cur, ſi prunæ candentes excrementis jam refrigeratis injiciantur, eundem Dæmon nòn producat effectum, & in iis pariter, qui, licèt feriùs accedant, vindictæ tamen cupiditate abrepti, ut caculæ noceant, excrementis jam frigidis prunas nihilominus injiciunt, ſuperſtitionem non confirmet, cùm in hoc caſu æquè, ac in iſto, noxiam inferre Dæmoni ſit facile, & ſpiritus hic in omnes propagandi ſuperſtitionem occaſiones omni ſtudio incumbat?

§. 79. Conſenſus microcosmi cum macrocosmò exempla varia ſupra §. 49. dedimus, ut cum v. g. prægnans fœtui, fragi, roſæ, aut mali punici ſignum imprimit, quod illis in macrocosmo quotanis reflorescentibus annuatim etiam ratione exiſtentiæ, quantitatis & coloris in infante nato reſpondet, iisdemque conſpirationis evidentiſſimum ſubminiſtrat. Prima quidem conformationis cauſa in fœtu imaginatio eſt, ſed quæ cauſa ſit conſpirationis cum macrocosmo, quæſtio eſt maximè ardua. Non ea eſt imaginatio, per quam fœtui character ſingularis fuit impreſſus: infante verò excluſo nihil juris amplius in eum matris imaginatio habet. Nihil ad id confert nati imaginatio, quia etiam hac quieſcente ſignum nihilominus mutationes patitur. Cœlum non poteſt eſſe genuina & principalis conſpirationis cauſa, licet ratione anomaliæ in aere excitatæ aliquod ſymbolum conferre queat: ſiquidem cœli influxus eſt univerſalis & indeterminatus, non magis in pedes, minus in manus aut brachia influit: aut non minus in hanc cutis partem, magis in illam agit. Effectus autem determinatio in vegetabilibus oritur à ſpecifica rei cujusque vegetabilis forma, quæ influxu cœli adjuta, ad florum, foliorum & ſeminum elaborationem ſe definito tempore accingit. At forma vegetabili corpus humanum deſtituitur, adeoque eo caret, quod in modum vegetabilis influxum cœli certo tempore ſuſcipere & figuram vegetabili conformem producere queat. Non vegetabile in flores & fructus erumpens influit, & in ſympathiam trahit id, quod in homine enatum alicujus in regno vegetabili ſimilitudinem refert. Externa enim figuræ ſimilitudo nihil ad influentiam & ſympa-

Digitized by Google

ſympatheticum commercium facit. Planta etiam tota eſſentia differt ab hominis, & quidem ejus partis natura, quæ ſimilitudinem externam habet: hæc enim conſtat carne, cute, venis, arteriis & nervis propriè dictis, quæ in planta non dantur.

§. 80. Exiſtimarim ego in formatione ſigni per phantaſiam matris fœtui impreſſi ſpiritum mundi concurriſſe, & quaſi auxiliatrices manus formatrici porrexiſſe, ita ut cum ea ſecundum ideam matris conceptam agens vim quandam vegetabilem analogam impreſſerit heteroclitæ parti. Proinde vegetabilibus in macrocoſmo ab influxu Solis vigorem recuperantibus, ſpiritus idem cum omnibus naturalibus concurrens, ſui quoque vigoris poteſtatem exerit, & qua ratione, ac quo tempore efficax eſt in hac vegetabilis ſpecie, eandem etiam in analogam ſpeciem, cujus ipſe concauſa fuit, influit, & conſpirationis argumentum edit.

§. 81. Illum pilorum abſciſſorum cum vivente conſenſum, quo de §. *47.* diximus, quid promovit? Non conſenſus nudus qua talis eam canitiem & calvitiem invexit. In ea diſtantia quando pili abſciſſi ciſta incluſi fuerunt, nulla irradiatio & communicatio particularum ſympatheticarum fieri potuit. Et irradiationem ac communicationem talem à capillis fieri, nondum eſt evictum. Sympatheticam autem irradiationem, qualis inter polos & magnetem reperitur, hic occurrere, longè difficiliùs confirmabitur. Canitiem ex temperamenti corporis & ſanguinis, qui pilos alit, mutatione accidere certum eſt, eaque ſecundum Ariſtotelem *5. de Gener. Anim. cap. 3.* ex inopia humidi calidi pinguis h. e. humidi alimentalis oritur. At qui mutatio & inopia ſimilis & in abſciſſis & in ſuperſtitibus capillis eodem tempore oriri potuit, cùm piloſa illa cutis detruncata & exſiccata omni ſanguine, & humido alimentali dudum fuerit deſtituta? citiùs ſtante iſta ex communi ſententia cauſa, ad calvitiem & canitiem capillitium illud exſiccatum, quàm vivum & ſanum caput debuiſſet pervenire, niſi alia adfuiſſet cauſa utriſque communis, quæ eadem actione eundem influxum in capillitium vivum & non vivum præbuit, & utrumque alteravit, nimirum ſpiritus univerſi.

82. Philtris amorem naturalem poſſe conciliari ſupra *pag. 819.* demonſtravimus. Amans verò non præſentem tantùm amore proſequitur, qui, ſicut antipathia per effluvia inimica, ita hic per amica ef-

fluvia quandoque excuſari poteſt, ſed & abſentem & maximè diſtantem, ubi effluviorum amicorum communicatio locum non habet. Quid naturalem illum conſenſum promovet & actuat, ut invitus etiam non poſſit non amare abſentem, quæ philtrum dedit, eidemque adeſſe cupiat? Neque hic ſpiritum Univerſi excluſum velim.

§. 83. Urſorum pinguedinem latebrarum tempore exundare, & exundantem ac intumeſcentem vaſa implere ex Ariſtotele & Theophraſto notat Petrus Servius *l. c.* Nollem cauſam ad atomos in aere luxuriantes referre, cùm eadem atomorum in aere luxuria etiam extra hybernum tempus frequens ſit, & pro ratione graduum diverſa: neque tamen eadem vel gradualis exundantia reliquis anni temporibus obſervatur. Ut proinde & hic ad ſpiritus Univerſi eundem in utraque ſubjecta, ratione naturæ convenientia, influxum confugere malim.

§. 84. Hæc & ſimilia citra Dæmonis adſpirationem in natura emergentia opera cùm ſpiritum Univerſi, ſeu animam mundi ſatis prodant, & probabiliter doceant, probabiliter etiam hinc colligimus, eandem quoque ad morborum transplantationem concurrere, conſpirationis negotium inter rem à corpore ægroto aliò transplantatam & corpus ægrum ipſum actuare, ac facta mediante ſubjecto, ſive hoc ſit brutum, ſive vegetabile, ſive elementum, in transplantato alteratione, alterationem etiam in ægri corpore producere, & ut natura felicius poſtmodum morbi onus deponere queat, efficere; quamvis modum, ut in iſtis, ita & in hoc, non intelligamus; difficultates autem quaſdam, quibus & hæc ſententia implicari queat, prævideamus. Modus & hic nodus, qui ſi ingenii acie ſolvi nequit, non Dæmonis manibus, quaſi non niſi his ſolvi queat, relinquendus. Multos naturam modos inſolubiles nobis oſtendere ſupra vidimus, quos tamen ob id, quod ratio modum ſolvendi neſciat, ſtolidè Magico gladio ſolvendos tradideris. En duos ſuperaddimus nodos.

§. 85. Gravidarum imaginatio quandoque ab externo objecto ita movetur & terretur, ut pro ratione perceptionis fœtus in utero, manibus aut pedibus privetur, & ſic privatus in lucem prodeat. Quis modum annihilationis ratione ſua perveſtigabit? Imaginatio ſpecierum mater ſubſtantias nec producit, nec annihilat, nec inferiorum facultatum ope id efficere valet. D. Deuſingius quidem hujus effectus rationem

Digitized by Google

nem ingenioſè ſatis reddere conatur, & ait: mutata partis formatæ diſpoſitione per vires imaginationis mediantibus ſpiritibus ac humoribus ſenſim deinceps ſpirituum ac ſanguinis in eam partem influxu pars ipſa reſolvitur & diſſolubilis redditur, ut continuo ſanguinis ac ſpirituum impetu eadem imaginatione matris protracta ſenſim diſſipetur atque reſolvatur, ſusceptis continuò atomis diſſolutis in venas ipſas; iisdemque refluo ſanguini permixtis aut partim cum aliis corporibus difflatis. Hoc quidem in eo caſu, ubi poſt imaginationis matris conſternationem amplius commorandi in utero tempus fœtui conceditur, locum habere poteſt. Sed ſi brevi poſt & cito partium in fœtu privatio & annihilatio, ut in ſequenti exemplo contigit, fiat, ratio illa expirat, quia ſecundùm illam mutatio talis tempus & moram requirit. Exempla Helmontius Tr. quem *de Injectis materialibus* inſcripſit, recitat. Citabo unicum. *Uxor mercatoris cognita nobis ut audivit, quod uno mane decapitarentur 13. (tempore Ducis Albani contigit Antvverpiæ) ducunturq; inordinatis appetitibus prægnantes, ſtatuit ſpectare detruncationes. Adſcendit ergo cubiculum familiaris ſibi viduæ in foro morantis, viſoq; ſpectaculo ſtatim illam adorſus eſt dolor parturientis, peperitq; maturum infantem cruento collo, cujus caput nusquam apparuit.*

§. 86. Alter nodus hic eſto. Pueri canibus inſtar equitum inſidentes adultiores & equites facti, equi etiam ephippio benè muniti dorſum ad exulcerationem usque facillimè atterunt. Sie drücken die Pferd / ait vulgus. Et hoc experientia cognitum pluribus eſt notiſſimum. Oedipus ſit, non Davus, qui rationem hujus & illius dederit. Adeò multa ſacro involucro tegit Natura, eaque, præſertim agendi modos mentis acies etiam perſpicaciſſima cernere, imò ſaltem conjicere nequit. Si enim non res ipſæ & qualitates non omnes, à quibus in naturalibus ſcrutinii & cognitionis fit initium, incurrunt, qui agendi modos, præſertim ſi agens ſit ſpiritus, percipiamus? An ergo propterea naturalis operationis, quia incognita eſt, honorem Cacodæmoni deferemus?

§. 87. *Dari* autem *Spiritum Mundi*, Archæum univerſalem, ſive Animam mundi, & *Mundum eſſe animatum, non eſt ſententia pridie, vel hodie demum inventa, ſed inter Philoſophos veteres dudum floruit, neque (ſi rectè capiatur) adeò inepta eſt, ut vulgo putatur*, verba ſunt

M. J. Michael Schvvimmert Collegii Philoſ. Jenenſis Adjuncti, *Tract. Phyſ. Diſſert. 2. membr. 2. theor. 21.* quæ noſtra quoque facimus. Plato in Timæo & alibi Mundum anima quadam informari, quæ ſingulas ejus partes moveat, & gubernet, quæque à mundi mole ſit diſtincta, ſcribit. Marſilius Ficinus *libr. 4. Theol. Platon. cap. 1.* animam mundi ubique per terram & aquam ait ſpiritualia & vivifica ſemina in ſe continere. Ariſtoteles quoque non obſcurè Animam Mundi prodit *lib. 2. Phyſ. c. 2. l. 13.* dicit, cœlum animatum eſſe, & habere motus principium manifeſtum eſſe, quòd habeat ſurſum, & deorſum, dextrum & ſiniſtrum *lib. de Mundo cap. 5.* *Terram etiam omnem*, inquit, *omne mare, atherem, Solem, Lunam, & poſtremò totum cœlum vis una per omnia pertinens, certo ordine deſcripſit, concinneq; digeſſit.* Potentiam hanc eodem capite naturam vocat, à qua omnia animam ducere, & animantia animam habere dicit. Naturam hanc ſociam Deo non rarò jungit, ut quando Deum & naturam nihil fruſtra facere inculcat. Ariſtotelis veſtigia alii etiam Philoſophi, teſte Piccolomineo *libr. de Mundo cap. 30.* legerunt, ut Themiſtius, Simplicius, Averroes. Auguſtinus, Hieronymus, Thomas Aquinas & Scotus etiam mundum hunc animal vocarunt aptiſſimè, ait Bodinus *Theatr. Natur. lib. 5. pag. 553.* quorum etiam loca in margine ibi citat.

§. 88. Quamvis autem non eadem omnium, qui Animam Mundo tribuerunt, fuerint circa eam animi ſenſa, ex his tamen ſententiæ hujus antiquitatem colligimus, ejusdemque Animæ exiſtentiam in primis Philoſophiæ incunabulis fuiſſe deprehenſam advertimus. Quæ recentiorum circa eandem ſint placita, recenſere hujus loci non eſt. Eleganter de eo diſſerit M. Henric. Heidenfeldius *Animadv. Analytico-Didacticar. in libr. 10. cap. 3.* ubi ait: *Nos animam quidem Mundi propriè dictam & ſpiritum, qui ejus forma ſit informans nulli admittimus: interim tamen ſpiritum aliquem mundi, ceu communem quodammodo corporum naturalium ſic adſtruimus, ut ſimul & quod ſit, & quid ſit, pateat. Datur nempe ſpiritus omnium mineralium, plantarum & animalium inſitus, qui certè cum citra tum per eorundem corruptionem indeſinenti effluxu aeri cateriſq; elementis communicatur: cui ἀνάλογον quid & aſtris ineſſe, ex eo demonſtratur, quia ſecus eorum influxus non reciperetur à miſtorum natura: h. e. absque homogeneitate ſpiritus inſiti non ſibi conſtaret neceſſarius recipiendi*

piendi vigor atq; modus; ut hujusmodi ſpirituoſi effluvii & pluviæ & vento, & terra ineſt vis fœcundandi & fovendi plantas cum animalculis.

§. 89. Animam hanc ſeu ſpiritum per omnia diffuſum nos quoque agnoſcimus, hujusque veſtigia in variis naturæ operibus reperiri diximus: hujus commercio etiam morborum transplantationem, & conſpirationem rerum à ſe invicem diſſitarum, ſed ſympatheticè inter ſe, & ex natura ſua convenientium fieri exiſtimamus. Spiritus hic ζωτικὴν καὶ ἐνεργητικὴν δύναμιν habens, data in materia diſpoſitione debita variis putredinis & caloris cœleſtis gradibus introducta ſeipſam inſinuat, eamque actuat & vivificat: hinc natalia rerum ſponte ortarum, ut & inſectorum, & aliorum viliorum animalium petimus. Quo ipſo tamen generationem traductivam & ſpecificas ſpecierum formas non tollimus.

§. 90. Ita à poſteriori ſaltem ſpiritum hunc venamur: à priori eum indagare, ejusque eſſentiam manifeſtam reddere ratio humana nequit, cui teſte Scaligero nulla prorſus forma planè plenèq; cognita. *Et hic fortè ille ſpiritus eſt,* inquit Patricius *Diſcuſſ. Peripat. tom. 2. lib. 6. qui apud Moſen ferebatur ſuper aquas: & qui apud Virgilium, ſpiritus intus alit.* Imò hunc ſpiritum eundem eſſe, quem Moſes aquis incubuiſſe dicit, Dn. D. Joan. Ludov. Hannemannus *Libell.* quem inſcripſit, רוח *Mundo reſtitutus*, probat. Ibi quoque quædam ad aperiendam difficultatem ſympathiæ & antipathiæ tradit, quæ, quia inſtitutum noſtrum illuſtrant & confirmant, adſcribere placet: *Univerſalis,* inquit *pag. 64. mundi ſpiritus ex quolibet corpore elicit quasdam atomos & ſubtiliſſima effluvia, quorum egreſſum Medici inſenſibilem tranſpirationem dicunt. Hæc elicita effluvia vel atomi ſui corporis tincturam ſympatheticam in ſe retinent, & ita conſenſum cum illo corpore habent, ex quo per archæum elicita, & ſi ita hæ atomi vel effluvia afficiantur, totum illud corpus ſimul afficitur. E. g. ſi inuratur ſtercus hominis adhuc calens ferro ignito, tunc hæc inuſtio ſcabiem in natibus facit; ſi coquatur & igne aſſetur alicujus hominis ſanguis, malè habebit homo, præſertim ſi ſanguis adhuc caleat, & ita igni apponatur. Ipſe mundi ſpiritus, qui omnium anima, & natura naturans, omnibus ineſt, & in omnia influit. Si aliquid jam avellatur ab aliquo corpore, tunc illa pars avulſa adhuc in ſe habet univerſalem mundi archæum, qui per atomos & effluvia adhuc ſuum conſenſum habet cum priori corpore, à quo illa pars avulſa. Quod ergo parti avulſæ accidit, hanc contingentiam*

per atomos imprimit mundi archæus in ſuum archæum, qui adhuc corpori ineſt, & ita illa contingentia, quæ fit archæo partis avulſæ, fit quoq; archæo per momentum corporis vivi, patitur ita corpus ex impreſſione archæi Univerſalis. Hactenus D. Hannemannus.

§. 91. IV. Quamvis Transplantatio morborum ſit naturalis, ejus tamen uſus ſit rarus, & circumſpectus in hoc ſit Medicus, propter metuendum tum ſcandalum, tum periculum animæ, tum detrimentum famæ, & exiſtimationis. Multos paſſim Practicos eum curandi modum nec latere nec damnare novi; rarò tamen eo jam utuntur, quia vulgus imperitum ejus rationem non capit, cumque abſurdum eidem videatur, poſſe inter diſtantia & abſentia citra contactum corporeum actionis communioné intercedere, ſuperſtitionis magicæ fraudes ſubeſſe ſuſpicatur, & propterea Medici famæ & exiſtimationi maculam adſpergit, idque eò faciliùs, quò acriùs Viros alios rerum naturalium ſcientia non perfunctoriè imbutos in magneticam curam inſurgere, & ad orcum eam relegare percipit. Tempus tamen futurum ſpero, quo occultior hæc Philoſophiæ & Medicinæ pars magis exculta in uſum iſtam medicinam trahendi ſine famæ damno liberiorem concedet licentiam, perveſtigata magis transplantationis natura, quomodo, quando, quæ in ſubjecta &c. fieri illa debeat. Pulverem ſympatheticum damnat Dn. D. Libavius *Part. I. Apoc. Hermet. cap. 22.* At verò non infimi ſubſellii Viri integritatis laude conſpicui, & à ſuperſtitione alieniſſimi vim illius pulveris naturalem eſſe etiamnum ſtatuunt, ejusque patrocinium ſuſcipere non verentur: quidam licèt in uſum iſtum non trahant, non tamen rejiciunt. Sic Excell. Dn. D. Strauſſius *in Reſponſ. ad Exam. Pulv. Sympath. D. Deuſingii. Ego quidem*, inquit, *nunquam uſus ſum pulvere illo ſympathetico, nec unquam Armario, qui valde his in rebus ſum incredulus, nec tamen rejicio.* Medici ergo prudentis fuerit, ut famæ ſuæ conſulat, præſentibus ſimplicioribus, à docto alio contrarium ſentiente aliter informatis, negligere magneticam curandi rationem. Ita etiam ſcandalum cavet; quamvis hoc, quia cura naturalis eſt, acceptum ſaltem ſit. Mihi his praxeos meæ annis, qui viginti ſuperant, non niſi ter, dictam ob cauſam, transplantatoriæ curæ effectum experiri placuit, & qui-

dem

dem in Georgio Thünckein Tectore, tumore hydropico toto corpore laborante. Urinam ejus recentem veſica ſuilla concluſam in camino ſuſpendi curavi, omnemque remediorum uſum interea, ut vis remedii extraordinarii evidentior fieret, negligere juſſi. Tumor ſenſim remiſit, & corpori tandem valedixit, cum admiratione non ægrotantis tantùm, ſed & habitantis in vicinia balneatoris, qui propterea in remedium ſæpius, ſed propter ſilentium ægro impoſitum, fruſtra inquiſivit. Eundem autem poſt aliquot annos denuò hydropicum factum idem remedium, id quod prædixeram, fefellit. Urina enim, quæ in primo caſu citrina erat, jam rubore ſaturata, & corpuſculis ſalinis cum fæculentiis tartareis copioſiùs imprægnata (erat aliàs æger atrabilariæ conſtitutionis) lienis δυσκρασίαν arguebat, quæ finem vitæ dedit. Virginis cujusdam febre intermittente tertiana laborantis urinam calidam in paroxyſmo redditam gallinæ famelicæ cum pane miſtam exhiberi curavi. Febris receſſit, gallina autem de vita deceſſit. Simili autem morbo alium laborantem ſimilique remedio utentem effectus ſimilis deſtituit.

§. 92. Periculo etiam anima præpropera iſta curatione exponi poteſt: ſiquidem veterator ſtygius, ſpiritus ille malignus, abſurda & ſuperſtitioſa ſua, quaſi ſint ſpiritus univerſi, apud rudem plebeculam, quæ vera à falſis, naturalia à ſupernaturalibus, diſtinguere neſcit, venditare, & incautos in Magiæ illicitæ devia facilè abripere, animos etiam teneriores hactenus ſecuros tandem dubitationum, & hinc tentationum retibus implicare poteſt, delineata ob oculos utriusque, transplantationis & actionis magicæ convenientia, rationumque pro iſta allatarum nullitate. Quibus etiam in morborum transplantatione dubius eſt circa cauſam animus, iſtam planè fugiant, & tutius, ordinarium nimirum remediorum è Pharmacopoliis à Medico præſcriptorum uſum eligant. Nam *nil dubitante conſcientia fiat*, Regula eſt Conſcientiæ informatrix prima apud Dn. D. Danhauerum *Theol. Conſcient. pag. 262.* Secunda hæc eſt: *In dubiis præligendum tutius.*

§. 93. Ex dictis etiam patet, prudentis eſſe Judicis, mota circa actionem, quæ Magica primo auditu cenſetur, dubitatione vel controverſia, non ſuum judicium interponere, ſed Philoſophi naturalis requirere, ne zeli & judicii præcocis tempeſtate abreptus innocentis famæ &

vitæ

vitæ damnum nullo precio reparabile inferat. Damna abſentibus immitti, & Sagis, quæ faſcinum Diaboli ope intulerunt, inferri, & ut faſcinum tollant, citra Dæmonis adſpirationem cogi poſſe, ex amicorum literis ad me exaratis oſtendere eſſet facile, ſed ea ſupprimo. Hoc ſaltem jam in fine in confirmationem dictorum addo, quod Dn. D. Gabriel Clauderus *in Diſputat.* ſæpius *alleg.* §. 55. tradit: *Magnifici Dn. Præſidis* (Dn. D. Michaelis) *conſtat experientia, aliquem ita mediante alvi excremento tractatum proprio ſuo ſtercore poſſe efficere, (ſine omni tamen faſcino & ſuperſtitione) ut illi nequam aut venefico omnia adſumpta ſapiant amara, donec veniens commiſſum fateatur & deprecetur.*

Tantum de præſenti quæſtione, de qua judicium meum liberè ſalva cujusque autoritate & ſententia tuli, meliora docentem ſequi ſemper paratiſſimus.

APPEN-

APPENDIX.

SUperavimus tandem propitio Numine hoc mare, & cum hoc in flumen ad portum abeunte, nos quoque contractis majoribus velis ſenſim abimus. Flumen appendix præſens eſt, quam ſupra *lib. 1. Part. 2. Sect. 2. cap. 10. §. 2.* indicavimus. Dionyſius Synopenſis cùm longiuſculum quendam perlegeret librum, & jam ad extremum in eo caput veniſſet, vacuam oſtendens auditoribus chartam, dixit: *Bono eſtote animo, terram videmus.* Nobis etiam in conſpectu imò in præſentia eſt litus, & ſi placeret, hoc ipſo in loco ceu prima ſtatione pedem navicula efferre poſſemus, ſed nos fluminis hujus ductum ſecuturi ad portum ipſum tendemus. Datam proinde citato in loco fidem jam liberabimus, & ſequentia pertractabimus membra.

I.

Magnum eſſe ubique Dæmonum numerum.

§. 1. ANgelos ab integritatis ſtatu, in quo à Deo erant conditi, benè multos defeciſſe, conſtans eſt omnium ſententia, idque ex variis eorundem ordinibus, quos ſacer codex *Matth. 12. v. 24. cap. 17. v. 21. Luc. 11. v. 26. Epheſ. 6. v. 12.* in genere indicat, patet. In ſpecie autem Dæmonum ordines ſcriptura non revelavit. Marcus apud Michaelem Pſellum, Philoſophum Conſtantinopolitanum *de Natur. Dæmon.* Dæmonibus plenum eſſe dicit aerem, & qui ſupra nos eſt, & qui nobis circumfunditur, plenam etiam terram, plenum mare, plena denique ima ſubterraneorum loca. Idem ſex in univerſum genera aſtruit, quæ vide ſis ſupra *libr. 3. Part. 4. Sect. 2. cap. 1. §. 3.* Corn. Agrippa *lib. 3. Philoſ. Occult. cap. 18.* eos non ſecus ac bonos Angelos in novem diſtinxit ordines, ac Petrus Thyræus *lib. de Loc. infeſt. Part. 1. cap. 6. §. 3. pag. 26.* in tres Hierarchias & novem choros.

Digitized by Google

§ 2. Sed hæc omnia ſunt incerta, uti & numerus eorundem eſt incertus. In maximo tamen numero ſpiritus malignos eſſe extra dubitationis aleam ponunt Sacrarum literarum cuſtodes omnes. Unius miſeri hominis à Dæmonibus obſeſſi exemplum *Marc.5. Luc.8.* magno nobis poteſt eſſe argumento. Iſti à Chriſto interrogati, quòd eis eſſet nomen? reſponderunt: Legio. Legio autem ex ſententia communi ſupra ſex mille, ſexcenta, ſexaginta ſex; ex ſententia Janſenii *in Evang. Concord.* apud Thyræum *loc. cit.* & hujus judicio, rectius 12250. continet.

§. 3. Caſp. Schottus *Phyſ. Curioſ. lib. 1. cap. 4.* numerum Angelorum omnium tam bonorum quàm malorum ſimul ſumptorum majorem eſſe numero omnium hominum, qui ſunt, fuerunt & erunt, probare laborat modo, quem ſuo loco, videndum, & quia non conceſſo fundamento nititur, doctioribus ventilandum relinquimus. Neque noſtrum faciemus illum Aſcetæ cujusdam calculum apud Joh. Adam Weberum *de Arte diſſerend. font. 63.* qui Angelorum damnatorum numerum ſic indagavit: S. Brigittæ revelatum eſt, numerum Angelorum ſic excedere numerum hominum, ut unicuique homini decem poſſent in cuſtodiam deſignari: quam revelationem Eccleſia ſuſcipit, & Vasque egregius Societatis Jeſu Theologus vero ſimillimam cenſet. Jam verò probabile eſt, univerſum numerum hominum conſurgere ad 30. vel 40. millia millionum, quorum unicuique ſi decem Angelos aſſignaveris, pertinget Angelorum numerus ad trecenta vel quadraginta millia millionum. Cujus tertia pars è cœlo ob peccatum deturbata & damnata faciet exercitum circiter centum millium millionum.

§. 4. Hoc autem intactum relinquere nolumus, Origenis, Gregorii Nyſſeni & aliorum ſententiam eſſe, non bonum ſolum Angelum, ſed & Dæmonem cuique hominum eſſe attributum. Proinde non abſurdum fuerit ſtatuere, Dæmones eſſe ubique. Non quidem ratione eſſentiæ omnipræſentes eos eſſe dicimus; hoc enim ſoli Deo competit: ſed ratione numeri & motus celeris, omnia ſubitò penetrando, eos ubiq; eſſe aſſerimus. Multipræſentiam, vel ubiquepræſentiam, ſi ita loqui fas eſt, indicat ſumma eorum velocitas, ad quam ſignificandam alæ non minus Dæmonibus, quàm Angelis bonis attribuuntur, & nonnihil quaſi procurat, quia incredibili celeritate, nec medio reſiſtente, nec mole

corpo-

Digitized by Google

corporeâ impenetrabili impediente in loca remotiſſima, & inde rurſus in alia quæcunque motu quaſi inſtantaneo moventur. Quare B. Lutherus *Concion. in Feſt. Michaelis* bene diſſerit: Das hat einer Lieb offt gehört/ daß der Teuffel allenthalben um die Menſchen iſt/ an Fürſten-Höfen/ in Häuſern/ auf dem Felde/ auf allen Straſſen/ im Waſſer/ in Höltzern/ im Feur. Das iſt alles voll Teuffel. In Compendio cum Tertulliano *in Apologet.* dicam: *Dæmones momento ſunt ubique, & totus orbis illis locus unus eſt: quid ubiq; geratur, tam facilè ſciunt, quàm enunciant; velocitas divinitas creditur, quia ſubſtantia ignoratur.*

II.

Magnum etiam Magorum & Magarum eſſe numerum.

§. 1. Omnibus in locis & angulis angeli prævaricatores cùm ſint, dominatumque ac principatum ubique affectent, ubique etiam ſubditos quærunt, eorumque numerum immediatè partim, partim mediatè per Magos, quos ad hoc vi quadam cogunt & adſtringunt, augere nunquam non laborant. *Unus autem maleficus vel una venefica vel 500. maleficos efficere poteſt*, ait Bodinus *lib. 2. Dæmon. cap. 2.* Nec laborem Dæmonis, dolor! deſtituit effectus ullibi, maximoque in numero ſemper, & in omnibus terrarum partibus in principatu Satanico ſubditi pariter fuerunt: proinde Apoſtolus Dæmones ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας *Epheſ. 6. v. 12.* & *Coloſſ. 2. v. 15.* non malè appellavit. Nolo antiquiorum ſeculorum memoriam evolvere, & dominatus in Perſide, Ægypto, Græcia, & omnibus demum univerſi orbis locis, etiam in ipſa ſede Romana, ut ſupra vidimus, antiquitatem & latitudinem exponere: intra recentiorum ſeculorum tempora ſubſiſtam. Jeſuita à Lapide ex Reſcio *de Sectis* refert, eſſe ſectam *Diaboliſtarum, qui gloriantur, ſe eſſe ſortiarios, & Diaboli charactere inſignitos, quem, ubi vino incaluere, nudata carne oſtendere non verentur. Auditum eſt ex ipſorum confeſſione, quòd numerus eorum uſque ad ſexaginta millia in Galliis excreverit.* Voetius *Tom. 3. Diſp. p. 610.* Audiamus jam Joan. Fileſacum Theologum Parienſienſem. Ita ille *de Idololat. Magica pag. m. 71. f. b. Etiam Magos, Maleficos, Sagas, hoc tempore, in orbe Chriſtiano longè numero ſuperare omnes fornices, & proſtibula &*

officioſos iſtos, qui homines inter ſe convenas facere ſolent, nemo negabit, niſi elleborosſus exiſtat, & nos quidem tantam colluviem miramur, ac perhorreſcimus. Hæc ille. In ſola Comenſi Diœceſi millenarium ſæpe ſagarum numerus excedit, quæ ab Inquiſitoribus anni decurſu examinantur, & ſæpe ultra 100. ſingulis annis comburuntur, ait Spinæus *de Strigibus cap. 13.* Quamvis verò tantam ſingulis annis nedum, ſingulis in locis fertilitatem ſagarum non credam, multitudinem tamen earundem inſignem per hæc probaſſe ſufficiat. Noſtra ætate Nobiliſſimus ac Conſultiſſimus Dn. D. Tabor *Diſſert. de Tortur. & Indiciis Delictor. §. 42. p. 79.* ſcripſit, Magiæ maleficium hodie ita denuò invaleſcere, ut nullum delictum frequentius fores Collegiorum Juridicorum fatiget, & Magiſtratus ubique conquerantur, ſe immanitati illius ſceleris retundendæ vix ſufficere.

§. 2. Neque tamen ex hoc, quia nonnullis in locis altum de Sagarum ſuppliciis eſt ſilentium, locorum ab iſtis puritatem colligas. Latent enim, tum quia externa pietatis ſpecie quemcunque fallunt, ſuaque cautè inter tenebras ſimul ac larvas ad Doctoris infernalis inſtinctum facinora patrant, & propalata callidè excuſant: tum quia Judex vel Wierianis principiis (nempe Scripturam Magiam nullibi damnare ut illicitam; Sagas de Magia exercenda pactum cum Satana nunquam iniiſſe, ſed ex delirio earum confeſſiones promanaſſe: nefas proinde eſſe, ultimò quenquam ob Magiæ crimen ſupplicio afficere) pertinaciùs inhæret, vel complicum denominatorum autoritate, affinitate ac potentia terretur: aut munerum oblatorum pondere corruptus commiſſos actus inquiſitorios corrumpit, aut ex officio inſtituendos negligit: vel ipſe Magiæ addictus Magorum partes quomodocunque tueri laborat: vel nimio metu, ne in re hominis vitam & ſanguinem concernente aberret, inquiſitionis viam inire renuit, quia in nullius criminis cognitione & diſquiſitione faciliùs à tramite juſtitiæ aberrare judices poſſe novit, ac in crimine veneficii, Godelmanno *Tr. de Magis lib. 1. c. 1. §. 1.* teſte.

§. 3. Juſtitiæ autem tubam Judice ad Dei nutum & veritatis tenorem alicubi inflante mira ſæpe numero è Sagarum confeſſionibus complicum denominatorum quantitas reſonat. Petrus de Lancre, quem ſupra citavimus, ad Magorum Sabbatha homines ſupra 12000. ſuo tempore confluxiſſe, atque ſocietatis hujus membrum, juvenculam quandam

de

de Sant Pe. annorum 17. ſtellarum multitudini ſociorum numerum æquiparaſſe refert. David Mederus *Concion. 3. de Sagis* hæc habet: Das iſt dieſe Jahr hero ſchrifft- und mündlich bezeugt worden / daß in dem einigen Ertz-Biſtum Trier in die ſiebendhalb tauſend Manns- und Weibs-Perſonen/ darunter auch viel Münch und Pfaffen geweſen/ dieſes Laſters ſchuldig befunden/ und geſtrafft worden. Was iſt auch für ein Jammer im Biſtum Maintz/ nur im Amt Mittich / und unter dem Cloſter Ammerbach befunden worden? Hat man nicht in die 300. Perſonen ſchuldig befunden? Danæus *Dial. de Sortiariis pag. 7.* ſchreibt / es habe ſich das Zauber-Geſindlein offentlich hören laſſen/ wenn ſie nur einen fürnehmen und anſehnlichen Obriſten und Feldherrn bekommen möchten/ ſo getrauten ſie ſich ſo mächtig zu ſeyn / daß ſie wider einen König einen Krieg anheben / und durch Hülffe ihrer Zauber-Kunſt ſo leicht den Sieg wider ihn erhalten wollen/ als die Hunnen durch ſolche Mittel wider den Sigebertum der Frantzoſen König erhalten haben / citante Herman. Samſonio in der erſten Hexen-Predigt. Quantum proximis annis in Suecia in pago Mohra & circumjacentibus aliis dominatum maledictus Princeps occuparit, ex relationibus hiſtoricis habemus compertum. Apponam pauca, quæ de eo à teſtibus fide digniſſimis Gothof. Voigtius accepit, & *Deliciar. Phyſicar. cap. 7.* tradidit: Man befunde nach gehaltenen Examine im beſagten Dorff (Mohra) 70. Zauberinnen/ wovon man 23. zum Tode verurtheilte/ welche alle gutwillig bekandt hatten: Andere die ſchwanger waren/ und ihre gethane Bekanntniß wieder geläugnet hatten/ wurden nach Faluna geſchicket / woſelbſt ſie aber meiſt nacheinander ſind getödtet worden. Et paulò poſt: Die Zahl der Kinder / welche von den Zauberinnen ſind verführt geweſen/ iſt ungefehr dreyhundert. In Italia, Gallia Spiritus familiares frequentiſſimi cùm ſint, ut ſcribit Nicolai *de Magic. Action. c. 3. Exerc. 3. §. 16. n. 5.* aliis quoque in regnis eos foveri hoc ipſo non negatur: at verò latam per eos viam incautis & ſuperſtitioſis ad Magiam apertam ſterni, quis dubitabit? Plura ex pluribus, cùm de Lectoris in hoc puncto conſenſu dubitare nolim, congerere fugio. Curioſiùs etiam hîc, plures ne Sagæ ſeu malefici in Germania ſint, uti quidem Autor *Cautionis Criminalis Dub. 2. pag. 3.* exiſtimat, an verò alibi, inquirere ſuperſedeo, & viris rerum Politicarum uſu & experientiâ gravibus totum relinquo.

III.
Diabolum eſſe infeſtiſſimum DEI & humani generis hoſtem.

§. 1. Eminentiſſimus Angelorum ac Archangelorum omnium ſapientiſſimus Lucifer, ut Tertullianus *l. 2. adv. Marcion.* allegante *loc. cit.* Fileſaco, eum appellat, quia de erciſcundo divinitatis imperio cum ſuo Creatore agere non erubuit, & ſpe & ſpectata ſede excidit, atque catenis tenebrarum & dolorum conſtrictus ad orcum cum ſuis fuit damnatus. Ex eo juratus & capitalis Dei & humani generis hoſtis Dæmon factus eſt, qui gloriæ Dei & mortalium animabus, ut æternùm malè iis ſit, quàm maximè laborat, & nihil non vigilantiſſimè molitur. Primum odii ſpecimen inde usque ab initio edidit, primos homines, quibus felicitatem ſuam invidebat, in Paradiſo ſub ſerpentis figura ad peccatum fraudulenter ſeducendo; neque ex eo ceſſavit unquam illorum poſteros in promiſſo & dato mulieris ſemine deperditæ ſalutis redintegrationem quærentes ſeducere.

§. 2. Et jam quoque, præterquam, quòd *ante conſpectum Dei noſtri die ac nocte nos accuſat, Apoc. 12. v. 10. adverſarius noſter obambulat tanquam leo rugiens, quærens quem devoret. 1. Petr. 5. Adverſarius*, non unius ſed omnium & ſingulorum: cùm easdem paſſiones quæ in mundo ſunt, fraternitati noſtræ fieri ibidem dicat Apoſtolus. *Obambulat*, hoc ſtudium ejus ſignificat: *tanquam leo rugiens*, cupiditatem & potentiam: *quærens*, induſtriam & ſagacitatem: *quem devoret*, finem, nimirum æternum animarum noſtrarum exitium. *Inimicus ſalutis noſtræ nunquam dormitat, & omnia, quæ ſaluti noſtræ obſunt, operatur*, ait Chryſoſtomus *Hom. 3. in Geneſ.* Hinc Latimerus in Anglia Epiſcopus Sacerdotes ſuos negligentes exemplo Satanæ excitavit dicens: Es wäre in gantz Anglia kein fleiſſiger Biſchoff als eben der Satan / qui otioſis aliis maximè ſit negotioſus, ac proinde illos imitari debere Satanam, qui Deum ſequi nolint, Bakius *Expoſit. Evangel. Dominic. V. poſt Epiphan. p. 406.* Non deeſt Dæmoni *Voluntas*, quia adverſarius Dei eſt, proinde vindictæ in membris Filii Dei exercendæ cupidiſſimus: *non conatus*, quia pudorem per lapſum exuit, nec Chriſtum in deſerto tentando circumvenire formidavit: *non diligentia*, quia nocendi ſtudium ipſi

Digitized by Google

ipſi proprium, aliumque actum non habet: *non technas*, quia mille artibus eſt inſtructus, & in infinita volumina ſe contorquere novit tortuoſus ſerpens: non occaſio, quia eam maligno afflatu corda ad lapſum ſua natura prona diſponendo, ipſe ſibi parare novit: *non auxilium*, quia hoc à Dæmonum ſociorum & mancipiorum ad inſerviendum paratiſſimorum multitudine habet, qui proinde ſuis in communi Magorum Synagoga nocendi neceſſitatem imponit his verbis: *Ulciſcimini vos, alioquin moriemini.*

§. 3. Nec aperto ſemper Marte in Chriſtiano orbe homines aggreditur, ſed ut tutius occidat, errorum & ſuperſtitionum variarum venenum dulciſſimo antiquitatis, receptæ conſuetudinis & bonitatis apparentis ſaccharo obducit, & obvio cuivis, qui delicatioris eſt ſenſus, eoque delectatur, lubens porrigit. Gratiam divini nominis odor, qui omnem deteſtandi abuſus fœtorem corrigere creditur, & perſonarum ſimilibus vanitatibus deditarum ſocietas, commendat. Sed diffuſum per animæ potentias venenum ſenſim, niſi Spiritus Sanctus antidotum ſubminiſtret, eam internecioni tradit. *Sagittas ſuas abſcondit in pharetra, & laqueos ſuos abſcondit ſub ſpecie lucis*, ut loquitur Auguſtinus *Solilоq. cap. 17.* *Sagittæ* tentationes & ſuggeſtiones ſunt; *pharetra* verba & characteres: *laquei* errores: *ſpeciem lucis* ſacrorum Dei nominum recitatio parit ignorantibus τὰ βάϑη *profunditates* Satanæ, *Apoc. 2. v. 24.*

§. 4. Bonifacius quidem & amicus Dominus ſuis videtur obediendi & curandi promptitudine, moremque idem in temporalibus Magis gerit & his, qui ad eorum caſtra inclinant: Sed ſpe lucri majoris gerit, ut videlicet hos promptiùs alliciat & abripiat, illos verò arctiùs ſibi devinciat, & in æterna mala certiùs præcipitet. Morbos ſine artis Medicæ præceptis curat, ſed ut ſimpliciores & impatientiores, cum morborum ſuorum finem non ſentiunt, ejus potentiam & clementiam mirati, à vero Deo ad ſe, à ſeriis ad nugatoria ſe vertant, curato verò corpore ipſe animam tandem perdat. Solus & verus Bonifacius DEUS Opt. Max. eſt. Sed *nunquam adepol Diaboli miniſterio hominibus beneficit Deus*, ut benè Jordanus *loc. cit. pag. 202.* differit, ubi elegantia Leonis Magni *Homil. 10. de Paſſion. Domin.* & Gregorii Turonenſ. *lib. 6. Hiſtor. Franc. c. 35.* verba ſubjungit: Illius hæc ſunt: *Beneficia Dæmonum*

omnibus

omnibus nocentiora vulneribus, & præſtat illorum odium, quàm pacem meruiſſe. Hic porrò ait: *Hæc Diaboli liberalitas eſt, ut boni nihil ullis hominibus præſtet, niſi cum æquali vel majori hominum damno.* Sint ſanè, ut Jordanus *p. 215.* pronunciat, benefici Septentrionalium Drulli, Ruthenorum Coltkii, aliorum Cobaldi, morbos & pericula non rarò monitione ſua avertentes, atrociùs tamen eo ipſo lædunt, & mendacium ipſum, ceu venenatam eſcam & exitialem hamum cautiùs tegunt, velut feles, quæ magno ſilentio, & levibus veſtigiis aviculis obrejunt, prædamque inſidiando indefeſſè ſectantur.

§. 5. Nec omnes, nec ſemper, imò quosdam rariſſimè & non niſi in principio fucato benevolentiæ affectu proſequitur, ſæpiùs ſpe vana mancipia lactat. Sagæ cuidam ad ignem damnatæ liberationem ad rogum usque promiſit amaſius infernalis. Inclamanti inter flammas auxiliique promiſſi eum commonefacienti reſpondit: An ne neſcis me eſſe mendacem? Inopiam multorum ſublevare promittit, promiſſa tamen non ſervat, vel quisquiliis monetæ ſpeciem ad tempus referentibus ſuos falſarios præſtigiatoriè ludificatur. Quot verò verberibus ſuos ſæpe, qui vel nocendi occaſionem neglexerunt, vel datis promiſſis non ſteterunt, cædit? Propriæ eorum confeſſiones à Judicibus notatæ abundè verborum gravitatem & alia graviora produnt. Quæ omnia id, quod caput præſentis puncti eſt, nimirum ſummam Dæmonis erga Deum & homines hoſtilitatem probant.

IV.
Diabolum Dei Simiam eſſe.

§. 1. Ut uberrima hoſtilitatis ſuæ ſemina ad quam plurima; divinæ vero promiſſionis, fœderisque ſalutiferi fructus ad quàm pauciſſima humani generis membra redirent, varia ſingulari acumine molitus eſt ſubdolus veterator, præprimis Deum ipſum imitari voluit, ob id *Dei Simia* vocatus. Quod Germani his exprimunt: Wo unſer HErr GOtt eine Kirche baut / da baut der Teuffel eine Capell darneben. B. Lutherus *Tom. 1. Altenb. f. 117.* Der Teuffel iſt unſers HErrn GOttes Affe / er hat neben den gebahnten Weg und der Landſtraß deß Göttlichen Worts allezeit ſeine Holtzwege und Fußſtege / dadurch er die Leute verführet.

§. 2. Dei Simiam eſſe conſtat (1.) *ex Deiformitatis affectatione* ſiqui-

ſiquidem jam ante præclariſſima præter cæteros Angelos luce & perfectione à Deo Creatore ſuo donatus, Deo nihilominus æqualis eſſe quæſivit, eique debitum obſequium ſolvere detrectavit, ea propter catenis noctis in Tartarũ detractus eſt: cùm verò ex divinitatis conſequendæ appetitu malè ſibi æmulationem cecidiſſe, maximo ſuo damno didiciſſet, Protoplaſtis, ut ſocios malorum haberet, cogitationes Deiturientes inſtillavit.

§. 3. (2.) *Ex ſancta appellationis & venerationis arrogatione.* Sibi enim Dei nomen, & divinitatis faſtigium arripit. *Jehova* Dei proprium nomen ſibi attribuit, & ſub nominibus deflexis aut defractis *Jovis*, *Jao*, *Iacchi*, *&c.* à paganis ſe coli fecit; ſicut & nomen tetragrammaton יהוה, ut gentiles reſonarent in ſacris ſuis choreis effecit, ſive id ſonuit *Jave* vel *Jahave*, ut Samaritani efferebant; ſive pronunciarint *Jeheve*, ut Mercerus & Druſius cenſent, ſive *Jehova*, ut præferunt puncta Maſoritica, annotante Voſſio *de Idol. lib. 2. cap. 14.* Notum eſt ex Macrobio *1. Saturn. cap. 18.* Apollinis Clarii oraculum, qui conſultus: Quis Deorum ſit habendus, qui vocatur ἰάω, ita effatus eſt:

Φράζευ, τὸν πάντων ὕπατον θεὸν ἔμμεν ἰάω.

Cogita ſummum omnium Deum eſſe Jao.

Quid autem Jao? quid? niſi Ebræum יה Jah, vel יהוה Jehovah. Dilherrus *Diſp. Acad. Tom. 2. pag. 169.* ubi plura legas. Eo veſaniæ infeliciſſimus Apoſtata delapſus eſt, ut etiam à Chriſto pro Deo adorari voluerit, *Matth. 4.* Et hunc captandæ divinæ exiſtimationis & cultus divini fervorem nunquam remittit, ſed in Magorum conventiculis, ut ſe Deum appellent & adorent, ſuis præcipit. Irenæus *lib. 5. adv. Haret. cap. 24.* *Diabolus quippe Apoſtata exiſtens Angelus hoc tantum poteſt, quod egit in principio ſeducere & abſtrahere mentem hominis, ad transgredienda præcepta Dei & paulatim obcæcare corda eorum, qui conarentur ſervire ei, & ad obliviſcendum quidem verum Deum, ipſum autem quaſi Deum adorare.*

§. 4. (3.) *Ex fœderum ſanctione.* Deus cum Patriarchis & eorum poſteris fœdus iniit gratuitum, annexa benedictionis, omniumque bonorum largiſſimè conferendorum, ſi in viis Domini ambulaverint, promiſſione. Diabolus etiam deteſtandum cum miſeris & perditis ſuis mancipiis ferit fœdus, quo dato ſibi à Magiæ Candidatis fidelitatis ju-

ramento rerum omnium abundantiam, & quæ à ſe perituri ſint, promittit, ſed ad hoc, ut Deo Triuni renuncient, fidemque Chriſtianam abnegent, jurati Dei omniumque hominum hoſtes fiant, & maneant, ſobolemque ſuam, quantum poſſibile, confœderationis reddant participem, mox adſtringit.

§. 5. (4.) *Ex Sacramentorum inſtitutione.* Sacramenta Deus, per quæ fœdus confirmat, duo in N. T. inſtituit, initiationis alterum, alterum confirmationis. Illud Baptiſmus eſt; hoc Cœna Domini. Illius typus in V. T. circumciſio, hujus agni paſchalis mactatio & manducatio fuit. Pſeudotheus Satanas ſua habet non tam Sacramenta, quàm excrementa; quibus tanquam Symbolis teſſeriſque ſui cultores ſibi obſtringit. *Baptiſmum* habet, in quo ſuos vel ipſe, vel per Magos aqua, vel liquore fœtido è lacuna proxima aut fimeti locis hauſto rigat, novumque eis nomen imponit, teſtibus rerum Magicarum ſcriptoribus. Petrus Martyr Mediolanenſis, *lib. de Inſulis nuper inventis*, narrat apud Cempoalanos Barbaros, anniculos pueros puellaſque quibusdam ritibus & ceremoniis ſacris baptizari à Sacerdotibus in templis, aqua ex urceolo capiti eorum in crucis formam ſuperinjecta, verba quidem non percipi ille ſcribit, ſed duntaxat actus & murmura animadverti, citante Dn. D. Zimmermanno *Analect. Miſcell. Menſ. 9. cap. 7. pag. 472.* Habet & *Cœnam* quam Satanicam appellabimus, in qua hoſtiam & potum quendam ad uſum Sacramentalem porrigit, ut, cùm participes fiunt menſæ Dæmoniorum, & poculum Dæmoniorum (ore Pauli *1. Cor. 10.* loquor) bibunt, conſortes etiam Dæmoniorum fiant. Quo de piſſimus Arndius *Libell.* Von der Gnadenreichen Vereinigung der Chriſtgläubigen mit Chriſto / *cap. 12.* Der Satan als ein Feind deß menſchlichen Geſchlechts hat als ein Aff GOttes abſcheuliche Opffer bey den Heiden geſtifftet und angerichtet / daß das Volck eſſen ſolte von dem Opffer / welches dem Teuffel geopffert wurde / auf daß alle dadurch in deß Teuffels Gemeinſchafft kämen / und ein Leib mit dem Teuffel würden / die deſſelben Opffers genoſſen.

§. 6. (5.) *Ex ſtigmatum impreſſione.* Circumciſione fideles in V. T. divino Numini conſecrabantur, ex qua in parte circumciſa ſtigma reliquum manſit. Infernale Numen ſuis, quos in magicam ſocietatem recepit, ſtigmata etiam imprimit. *Et hac eſt pars mimica Dæmonum*, inquit Voetius *Diſp. Select. lib. 3.* (6.) *Ex ſacrificiorum poſtulatione.* Deus à popu-

à populo ſuo certa ſacrificia, quorum lex [illegible]a divinæ Majeſtatis Cancellarius Moſes ex ore Dei excepit, & in Levitico deſcripſit, certis ritibus ſibi offerri & immolari juſſit, agnos puta, oves, hædos, arietes, turtures, & alia. Quem ſacrificandi ritum ab Adamo inchoatum, ab ejus poſteris continuatum, & ſic à majoribus acceptum Noachus per liberos & nepotes ad poſteros usque ad politiæ Iſraeliticæ conſtitutionem propagavit. Sic & Dæmon, ne deterioris conditionis apud ſuos videretur, ſacrificia varia ſibi vel immediate, vel mediate per Deos fictitios, quos ut gentes colerent, Autor fuit, à ſuis poſtulavit. Ægyptiis ſexaginta ſex genera ſacrificiorum in uſu fuiſſe, Romanis & Græcis non multo pauciora, annotavit Peucerus *de Divinat. Extiſpic. p. m. 169.* Non tamen contentus fuit ſummanus ille Pluto i. e. Satanas brutorum immolationibus, ſeu victimis egregiis, quæ, quòd è grege deligerentur, egregiæ dictæ, aut ex armentis exemtæ, eximiæ appellatæ, ſed & ἀνθρωποθυσίαν, immanem immolandorum hominum ritum invexit, quem in Cananæa jam olim obtinuiſſe David *Pſalm. 106. v. 37.* teſtatur. Aſſyrios in Samariam traductos, qui erant de Sepharvaim, combuſſiſſe filios ſuos igni Adramelech & Anamelech, Diis Sepharvaim *lib. 4. Reg. 17. v. 31.* legimus. De hoc inhumano & execrabili ſacrificio gentilibus olim uſitato vid. Alex. ab Alexandro *lib. 6. Gen. Dier. cap. ult. per totum.* Voſſium *de Idol. libr. 1. cap. 35.* El. Schedium *de DIS Germanor. Syntagm. 1. cap. 33.* Polydor. Virgilium *de Rer. Inventor. lib. 4. cap. 8.* De eodem hodie adhuc Peruanis ac Mexicanis frequenti videatur Joſ. Acoſta *in Hiſt. Indic.* & Ludovicus Gothofredus *in Hiſtor. Antipod.* Ammonitæ quondam idolum Moloch, cujus etiam indicia ſacris in literis habemus, coluerunt, ejusque in honorem februationis gratia rebus proſpere fluentibus, per ſpatium inter duos ignis intermedium Sacerdotes, vel, ad præſcriptum eorum, parentes ipſi infantes ducebant, aut geſtabant: in magnis verò calamitatibus, ut Numen ſuum placarent, vivos cremabant. Sed & in hoc ſacrificio Dei ſimiam deprehendimus. Nimirum, ut ex magnis Theologis, Brentio & Dorſcheo, Dn. D. Mœbius *Tract. Philol. Theol. de Sacrific. pag. 109.* advertit, per traditionem procul dubio à Majoribus acceperunt, hominem aliquando naſcendum, cujus ſanguine & mactatione Deus iratus expiandus, & humano generi reconciliandus eſſet, id quod in ſingulis ſacrificiis à Sacerdotibus Leviticis populo Iſrae-

per illos figurabatur, etſi viſibilibus & ſenſibilibus formis apparens, per creaturam tamen ſuam, non per ſubſtantiam, ait Auguſtinus *libr. 3. de Trinit. cap. 11.* Cacodæmon etiam per naturam ſuam inviſibilis aſſumto corpore vel verò vel phantaſtico varias ſæpe expreſſit formas, quo de ſupra *lib. 3. Part. 6. cap. 6. 7. 8.* ſed finem ſub ea diverſiſſimum ſemper ſibi habet propoſitum, hominum nimirum perniciem æternam; æternam verò eorundem Salutem Deus nunquam non vult, & quærit. Abrahamum Eremitam, inquit Cornel. à Lapide *Comment. 2. Cor. 11. 14.* decipere conatus eſt, ſub Angeli boni ſpecie, teſte Ephrem. *in Vita.* Cùm is media nocte pſalleret, lux inſtar Solis in cella ejus refulgebat, & vox audita eſt: *Beatus es Abraham, nullusq; tui ſimilis, qui omnes voluntates meas expleſti.* Sed Vir Dei agnoſcens dolum, exclamavit: *Obſcuritas tua tecum ſit in perditionem. Ego enim homo peccator ſum, ſed nomen Domini mei J. C. quem diligo, mihi murus eſt, in quo te increpo immunde canis*, citante D. Zimmermanno *Analect. Miſcell. Menſ. 3. cap. 7.* ubi plura exempla notat.

§. 8. (10) *Ex hominum in aliam terram deductione.* Deus Iſraelitas ex Ægypto in terram Canaan deduxit. Deductionem hanc *κατὰ ζῆλον* quadam æmulus Dei hoſtis in urbe Mexico, Vitzliputzli dictus, æquare ſuperbè affectavit. *Dæmonium* enim illud fuiſſe tradit Acoſta, *cujus ductu & auſpiciis ex Azttan & Tuhulcuatam, ſeptima Hiſpania Nova natio Mexicanam à ſe dictam Terram occupavit. Præferebatur idolum in arca juncea. Ordinem itineris, in expeditione item, leges atque ritus ſacrificiorum exponebat. Ubi quieſcendum erat, ante omnia in medio caſtrorum ſuper aram Chriſtianorum altaribus ſimilimam, in tugurio illud collocabant,*

§. 9. (11.) *E Conventuum & feſtorum celebratione.* Et locum & tempus certum exercendæ religioni, externoque cultui deſignavit Deus populo Iſraelitico. Tabernaculum ſibi, ut in medio filiorum Iſrael habitaret, extrui præcepit, *Exod. 26. v. 8.* Salomon verò deinceps templum Hieroſolymis apparatu ædificavit magnificentiſſimo. Ter coram Domino Deo ſuo omne populi Iſraelitici maſculinum apparere tenebatur, *Exod. 23. v. 17.* (non excluſis fœminis, quas etiam conveniſſe legimus) tribus etiam vicibus per ſingulos annos ipſi feſta celebrare, ibidem *v. 16.* & *Deut. 16. v. 16.* Stativas has à Deo præceptas, ut & conceptivas ab

Eccleſia Iſraelitica receptas ferias fusè explicat Rudolph. Hoſpinianus Tigurinus *Lib. de Orig. & Progreſſ. Feſtor.* Adi quoque Voetium *Diſpp. Select. Part. 3. p. 1227.* Fuerunt autem dies feſti teſtimonium & pactum quoddam, quo Iſraelitæ publicè, ſe eſſe Dei populum, & Deum eſſe Dominum ſuum teſtabantur. En itidem Dei ſimiam in populo tum pagano, tum magico! Utrobique conventuum, feſtorumq́ue dierum celebritatem advertimus. Pagani quidem notitia ſibi innata, Deum eſſe colendum, Deum in conventibus & locis Numini ſacris colere laborarunt: ſed quia veræ religionis notitia caruerunt, patuerunt eorum pectora inſtinctibus Satanæ, qui ut verum veri Dei cultum obliteraret, ſibiq́ue tacitè homines devinciret, à verô autem Deo longius retraheret, falſa iſtis divini cultûs objecta obtulit, vel in his latens ſeipſum colendum exhibuit, omnemq́ue cultum ſuperſtitioſis ac nefandis ritibus conſpurcavit. Exempla, ne ambages ſectari, & ab inſtituto longius recedere videar, ab antiquitatum ſecretariis petere jam nolo. Ad Magorum conventus & ferias à Dei Simia inſtitutas propero. Magis quoque Dæmon feſtos indicit dies, quibus magna frequentia congregantur, Viri & fœminæ cum puellis & infantibus, & qui ſuam Conventibus præſentiam invito Domino ſubtrahunt, niſi prægnantem abſentiæ ſuæ cauſam dederint, vel duriſſimè vapulant, vel ære abſentiæ delictum luere coguntur. Imò ſponte ſua adeſſe gaudent, cùm tantam infernalis ſpiritus clientibus advenis per apparentes conventûs delicias frequentandi deſiderium ingeneret, ut, ſi poſſunt, adeſſe velint, abeſſe nunquam, Petro de Lancre, Grillando, Bodino, aliisq́ue rerum magicarum ſcriptoribus teſtibus. Ter pariter coram Dæmone ſingulis annis comparere, & ſabbatha celebrare tenentur, magicæ ſocietatis membra, referente Bodino *lib. 2, cap. 2.* Generalia autem ſine dubio ſunt comitia iſta; particularia iis, qui nonnihil in religione dæmoniaca vacillant, indicit, ut devotionis Dæmoniacæ evadant tenaciores, Vid. M. Prætorius im Bericht vom Blocksberg *p. 513.* Conventus præprimis, qui in ipſa S. Walburgis nocte Calendis Maji frequenti panegyri concelebrantur, celebres ſunt, aliis cæteroquin temporibus magis vel minus, pro malo Ducis infernalis placito, frequentes. Nullam autem ſeptimanæ noctem à Magicis Synagogis eſſe immunem annotavit Petrus de Lancre: diebus tamen hebdomadæ quinto & ſeptimo, ſeu Dominico ob crucifixionis & reſurrectionis Chriſti myſterium minoris Dæmonem eſſe poteſta-

tis

Digitized by Google

tis ſe comperiſſe ſcribit. Locus, in quo Sabbatha feſtæque noctes celebrantur, variis in regionibus variat, & ille vel verus eſt, mons, pratum, via, vel alius memorabili quodam objecto inſignis, vel præſtigiarum fraudibus apparens, cùm quandoque conventus locus regiarum, palatiorumque magnificentiſſimè exſtructorum ſplendorem mirè, mira præſtigiarum Satanæ efficacia exprimere videatur, ceſſante has, patibulorum vel aliarum abjectiorum ſedum loca deprehenduntur. Famoſus conventiculorum locus eſt mons Bructerorum der Brockels, Blocksberg in Thuringia ſitus, quo de Prætorius *l. c.*

§. 10. (12.) *Ex operum & miraculorum Dei æmulatione.* Ingenioſiſſimus Poeta Taubmannus *Præfat. in Virgil. Cirin* aſſerere non dubitat, arbitrari ſe, in ſacris literis paucas hiſtorias eſſe, miraculo præſertim aut myſterio inſignes, quas non Diabolus, cujus ſunt partes intervertendi veritatem, æmulanter, ut Tertullianus loquitur, affectarit exprimere. Infinita cùm ſit ſolius Dei potentia, verbo omnipotente miracula facit ſolus, *Pſalm. 72. v. 18.* Miraculum hic intelligimus, non mirum, quod admiranda quævis, & quæ humanæ mentis captum ſuperant, ſive ab Angelis, ſive à natura ſint, comprehendit. Satanæ potentia finita cùm ſit, & ipſe creatura, vera miracula facere nequit. Nihilo tamen minus Deituriens ille opera Dei, & miracula æmulari, & pro miraculis mira ſub ſpecioſo præſtigiarum fuco, ut ſunt pleraque ſic conficta, & ſuis, & aliis venditare non erubeſcit, ut nimirum affectatæ per mimicas actiones divinitatis ſplendore quodam inter ſuos ſuperbiat ſuperbus ſpiritus. Cùm autem quædam Dei propria ſint, & Dæmoni ἀμίμητα, ſibi tamen mendaciter ea attribuere non veretur, ut ſunt Mundi creatio, conſervatio & gubernatio. Has Dei externas & proprias actiones mimicè ſibi ſub titulis Jovis, Neptuni, Plutonis, Geniorum, Parcarum, Fortunæ &c. attribuit. Sophocles *in Trachin:*

ὁ τῶν ἁπάντων Ζεὺς πατὴρ Ὀλύμπιος.

Cæleſtis omnium parens eſt Jupiter.

In cæteris præſtigiatorem plerumque agit. Videbimus propius Dei ſimiam! Dei virtute primus homo è luto fuit creatus, *Geneſ. 2.* Dæmonis virtute Simon Magus ex aere novum hominem creavit, ut refert Clemens Romanus *lib 2. Recognit.* & *lib. 6. Conſtit. Apoſtolic.* Anaſtaſius Nicænus *Quæſt. 23. in Sacr. Script.* & ex his Delrio *l. 2. D. M. Q. 6.* Gaſp. Schottus

Phyſ.

Phyſ. Curioſ. lib. 1. c. 16. & *Mag. univerſ. Part. 1. lib. 1. c. 8.* Dominus pluit ſuper Sodomam & Gomorrham ſulphur & ignem à Domino de cœlo, *Gen. 19. v. 24.* Satanas è cœlo dejecit ignem ſuper oves & pueros, *Job. 1. v. 16.* Ignis quidem Dei ibi vocatur, ſed, quæ quorundam eſt conjectura, nuncius ille ignem à Deo miſſum eſſe putavit, aut Dæmon ipſe nuncius famuli ſpecie fuit, qui ita ignem vocavit, ut ad blaſphemandum Jobum commoveret. Dei potentia Aaronis virga coram Pharaone verſa eſt in colubrum; aqua non Nili tantùm, ſed omnis in omni Ægypto terra, poſtquam Nilus virgâ iſtâ fuiſſet percuſſus, verſa eſt in ſanguinem. Aarone ſuper fluvios manum ſuam extendente Nilus ebullivit ranas. Sed Dæmonis poteſtate Pharaonis Magi æmula patrarunt opera. Ad Dei juſſum Moſes petram virgâ percutiens aquam prolicuit, *Exod. 17. v. 6.* Ad Dæmonis juſſum & nutum Sagæ è pariete, colo, clavis, cultro &c. lac extrahunt. Dominus Aſinæ Bileam os aperuit & locuta eſt, *Numer. 23. v. 28.* Dæmonis ope locutus eſt Simonis Magi canis, qui Petrum Apoſtolum compellavit. Taurus Jovi ſacratus in Inſula Rhodo humani ſermonis fuit gnarus. Picus Martius Matienæ, Sabinorum oppidi, oracula dedit: idem in Chaonia fecerunt Dodonææ Columbæ; quæ, & alia plura è genuinis autoribus tradunt Torreblanca *lib. 2. Dæmonol. c. 25.* Voſſius *lib. 3. Idolol. cap. 44.* Deus Regem Nabuchodonoſorem in beſtiam mutavit, ut cor ejus ab humano commutaretur. Dæmonis ope Circen Magam Ulyſſis ſocias in varias animantium formas jam olim transformaſſe ex Homero colligimus. Varro apud Auguſtinum *lib. 18. de C. D. cap. 17.* refert, quendam Demænetum cùm guſtaſſet de ſacrificio, quod Arcades de immolato puero Deo ſuo Lycæo facere ſolerent, in lupum fuiſſe mutatum. Omitto, quæ alii tradunt exempla. Deus dat vehementiſſimo imbri curſum, & viam ſonantis tonitrui, mittit fulgura, & eunt, & reverentiâ ei dicunt, adſumus, *Job 38. v. 25. v. 35.* Sed & Dæmonem tempeſtates, pluvias, tonitrua & ventos, quandocunque vult, ciere poſſe, Sagæ, permiſſionis ignaræ, cenſent. Deus ad Eliſæi petitionem puerum Sunamitidis mortuum viventium numero reddidit, *4. Reg. 4. v. 35.* Deique Filius Lazarum ſuſcitavit, *Job. 11. v. 43.* & filiam primatis cujusdam denatam *Matth. 9. v. 25.* Sic & Dæmon reſuſcitationem mortuorum æmulari, ſeu fingere deprehenſus eſt. Regi Sauli Samuelem redivivum expetenti Pythoniſſa in Endor gratificatur: ſed ſpectrum ſub Prophetæ lar-

va incantationibus ſuis evocat, *1. Reg. 28.* Similia tradunt multæ gentilium narrationes, non Poetarum modò de ſuſcitatis ope Æſculapii, Tindareo, Glauco, Admeto & ſimil. ſed & graviorum ſcriptorum. De Ere Armeno narrat Plato; de Gabieno, & aliis Plinius, de Zacla Ægypto Apulejus, de ſuſcitatis ab Apollonio Philoſtratus, de ſuſcitatis à Simone Mago Clemens & Egeſippus, ut notat Delrio *l. 2. D. M. Quaſt. 29. Sect. 2.*

§. 10. (13.) *Ex oraculorum imitatione.* Deus olim divinam ſuam voluntatem revelaturus πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως, *multifariàm, multiſq; modis*, ut ait Apoſtolus *Hebr. 1. v. 1.* locutus eſt Patribus. Iſta oris Dei effata oracula fuerunt dicta, quorum ſub ampliori, quàm vox iſta importat, ſignificatione quinque communiora genera recenſent D. Gerhardus *Exegeſ. cap. 2.* D. Glaſſius *lib. 1. Philol. Sacr. Tr. 4. Sect. 1.* & ex his D. Mœbius *Tract. de Oracul. pag. 17.* quæ fuerunt facta 1. per viſionem. 2. in ſomnio. 3. in ænigmate: 4. in figura. 5. per allocutionem divinam, quibus Mœbius nonnullos modos, qui ſat frequentes fuerunt, addit & explicat, nempe (1.) per tectorium arcæ fœderis, (2.) per Urim & Thummim, (3.) per filiam vocis, ut Hebræi loquuntur, בת־קול, quod oraculum fuit vox ſubmiſſa, cœlo delapſa, unde futura didicerunt. Et ſimia infernalis inimica exempli divini imitatione oracula inſtituit, multiſque modis ſibi addictis locutus eſt, & voluntatem ſuam multifariàm declaravit. Nam, ut Dn. D. Mœbius *l. c. pag. 20.* diſſerit, modo ex ſpecubus, profundis ædificiis, & templis circumſeptis, reſponſa dedit, quæ in parte aliquo modo imitari voluit arcam fœderis in adyto templi collocatam, per cujus tectorium Deus percontantibus reſpondebat. Modò variis viſionibus clientibus ſuis apparuit, illiſque varias res ſignificavit. Modò etiam ſomnia fatidica hominibus immiſit, ut in templo Serapidis fuit factum: modò nonnullos invaſit, illiſque de rebus futuris varia ſuggeſſit, quæ tanquam Prophetæ prædicerent; modò per certos characteres, & literas nonnulla indicavit, quâ ratione Urim & Thummim exprimere viſus fuit; modo ore ad os homines allocutus eſt; modò etiam per aërem vox audita fuit tanquam cœlo delapſa eſſet.

§. 11. (14.) *E regiminis gubernatione.* Deus omnia in Eccleſia ordine conſtituit & colligat, ut alii præſint, alii ſubſint; & qui præſunt, non religionis tantùm, ſed & ceremoniarum, quæ illius ſunt ornamenta, habeant curam. Simia Dei Dæmon, qui aliàs in ſancto Chriſti regno,

ſeu militante Eccleſia, ut & in quovis benè conſtituto Politicô regno confuſionis ſemina diſpergere, ſummaque imis miſcere geſtit, in ſuo tamen ordinem affectare videtur. *Si Numa Pompilii ſuperſtitiones revolvamus, ſi ſacerdotalia officia, inſignia, privilegia, ſi ſacrificialia miniſteria; & inſtrumenta & vaſa ipſorum ſacrificiorum ac piaculorum, & votorum curioſitates conſideremus, nonne manifeſtè Diabolus moroſitatem illam Judaicæ legis imitatus eſt?* ait Dn. D. Zimmermannus *l. c.* Petrum de Lancre *cap. 16.* audiamus: Der Teuffel lutzet unſerm GOTT in allen Dingen nach. Er hat ſeine Prælaten/ſeine Biſchöffe und Prieſter/er hat ſeine Diacken/Unter-Diacken und Prieſter / der die Meſſen thut / um das Amt der Meſſen nachzuäffen: er machet Altarn und Teuffel darauf an Statt der Heiligen. Er hat ſeine Muſic/ Glocken / Creutz/ rc.

§. 12. (15.) *Futurorum prædictionem* & (16.) *miram morborum curationem*, quâ de ſupra *lib. 1. Part. 2. Sect. 2. cap. 10.* pluribus egimus, & plura alia, ne ſimia iſta diutius manſi noſtram & forſan Lectoris oculos ad tædium moretur, ſicco pede præterimus, pedemq; hoc punctoefferimus.

V.

Pactum eſſe vel expreſſum vel tacitum.

§. 1. Diviſionem hanc Doctores Theologi & Juris Conſulti communiter retinent & tuentur. Pactum *expreſſum* (apertum directum, quod primò pactum dicitur) fit tribus modis, ut tradit Delrio *lib. 2. D. M. Quæſt. 4.* Primus fit ſolennitate varia, & ipſi Cacodæmoni viſibiliter in forma aliqua apparenti corporea, coram teſtibus fidelitas & homagium præſtatur. 2. cum abſque teſtibus id peragitur. 3. cum per vicarium initur, Magum videlicet, vel tertium, quando paciſcens Dæmonis aſpectum vel colloquium reformidat.

§. 2. Pactum *tacitum* (occultum, implicitum, interpretativum & indirectum) cum quis iis utitur mediis, quæ alius quis, qui cum Diabolo pactum explicitum iniit, à Diabolo accepit, & diſciplinam hauſit, Sennertus *de Conſ. & Diſſ. pag. 225.* E. g. benedictionis formulam Saga illa ſupra *lib. 1. Part. 2. Sect. 3. cap. 6.* à Dæmone per pactum explicitum accepit: qui verò à Saga, aut ab his, quibus Saga illam formulam tradidit, edocti eâdem utuntur, implicitum cum Dæmone pactum ineunt, quia medio utuntur, quod Dæmon Sagam iſtam, quæ cum eo pactum hac de cau-

ſa

ſa iniit, edocuit. Idem de his, qui verbis, figuris characteribus, rebusque abſurdis utuntur, ferendum eſt judicium, quia cum naturalem nullam ad effectum producendum potentiam iſta habeant, Dæmonem non tantùm ratione primæ traditionis, ſed & ipſius operationis, ſi quæ ſequitur, ea habere autorem nemo dubitet.

§. 3. Pactum hoc duplex eſt. *Primum*, quando quis ſciens ac volens ſuperſtitioſis utitur ſignis, quibus uti ſolent Magi. *Secundum*, quando quis ignorans utitur magicis ſignis, quia neſcit mala & à Dæmone inſtituta. Quo de Codronchus *de Morb. Veneſ. libr. 2. pag. 74.* ſcitè: *Et licet*, ait, *aliqui tale pactum ignorent, & verbis illis utantur, tamen nihil refert. Quamvis, cui Dæmon primò ea verba dictavit, ea lege habuiſſe exiſtimatur, ut, quicunque illis uteretur, tacite Dæmonem invocare intelligeretur. Ideò, qui hæc faciunt, veluti ſacramentis quibusdam Dæmonibus ſe obſtringunt, quamvis imprudenter illud agant, nec ea intentione exequantur.* Proinde pacti taciti ab expreſſo differentia non eſt immanis quanta. Es iſt nur um einen ſchlechten Grad weiter/ jedoch alles urſprünglich von dem Böſen und menſchlichen Feind herrührend/ ait Speidelius *l. c. pag. 1136.* Magicam & ſuperſtitioſam curam germanas eſſe ſorores, ait Freitagius *Noct. Medic. cap. 39. quòd utraque impia, illicita & damnata, & ſerio prohibita ſit: eo duntaxat differre* dicit, *quòd in magica curatione intercedat manifeſta, in ſuperſtitioſa verò tacita cum Diabolo conſenſio & confœderatio. Utraque eaſdem materias, inſtrumenta & ritus, ut characteres, verba, amuleta & ſimilia uſurpat, quæ natura ſua illam efficaciam, quam uſurpata à Magis Dæmonum vi & conteſſeratione acquirunt & præſtant, non habent. Sunt itaque tam in curatione magica, quàm ſuperſtitioſa tantùm ſacramenta Diaboli, in quibus ille non res ipſas, aut earum qualitates viresq́; naturaliter inſitas ſpectat, ſed id tantùm agit, ut per eas animos & mentes hominum ſtringat, illaqueet & decipiat, quaſi non poſſit juvare aut nocere, niſi per ejusmodi ſuperſtitioſo ritu res uſurpatas. In utraque denique curatione magica & ſuperſtitioſa vera fides à vero omnipotente Deo ad Satanam, res frivolas & creaturas convertitur.*

Hæc Freitagius.

 FINEM

Digitized by Google

FINEM

Jam in rerum omnium Principio, quod Deus eſt, facimus.
Exordium qui fuit, fiat jam Exodium.

TIBI,

O SANCTA TRINITAS! DEUS OMNIPOTENS,

PRo auxilio, quod è ſanctuario tuo mihi ad hunc laborem continuandum & abſolvendum miſiſti, gratias corde devotisſimo agam ſempiternas. Abſolutum quod eſt, TIBI & PROXIMO ſit conſecratum. Tui Nominis gloriam & Proximi commodum meditatus ſum: ut meditationibus reſpondeat eventus, & effectus, divino tuo lumine & Numine, quo ſine vanus eſt omnis hominum labor, cuncta diſpone. Multis momento quovis expoſitum eſt genus humanum periculis, in quæ ut per varia faſcina mortales præcipitent, Dæmones quærunt. Magnus horum eſt numerus, omnium in hoc, ut æterno faſcino anima hominis ſubjiciatur, conſpirantium, & ad idem, quos in ſocietatem ſtygiam ex humana gente magno numero adſciverunt, verſutè inſtruentium. Jurati ſunt tui hominumq́ʒ hoſtes: gloriam tuã impugnant, hominum ſaluti inſidiantur, & ex inſidiis exitiale hoſtilitatis ſuæ virus in incautos evomunt. Simiam agit Princeps hujus ſeculi Satanas; inimicisq́ʒ & miris operibus divinitatis opinionem de ſe in animos ſimpliciorum ſpargere, ſiq́ʒ fruſtratum ſe in eo videt, occulto per vana & ſuperſtitioſa

ſtitioſa influxu incautos ad pactum implicitum invitare, & hoc prævio ad explicitum pertrahere ſatagit, ut pacti cum Deo expliciti mortales oblitos in inferno tandem pangat. Non tam corporis, quàm animæ, illius per dolores, hujus per errores & vitia, faſcinū meditatur, quod, quantò anima corpore eſt nobilior, tantò faſcino corporis gravius eſt & exitioſius, tantoq́ laborioſius faſcinator ſtygius malas ſuas partes agit. Tanta pericula animabus incurioſorum imminent! Pauci, eheu! hoc percipiunt, (ſi perciperent, toto certè pectore mox exhorreſcerent) ſed innumeri poſt ultima fata demum experiuntur & ſuæ in terra ſupinitatis pœnā in inferno luunt. Tu verò, Omnipotens Deus! animabus noſtris, pretioſo Filii Tui ſanguine à faſcino Diabolico, cui omnes, ut filii iræ, fuimus immerſi, ſemel redemptis, ſacrum Spiritus tui Sancti faſcinum immitte, ut hoc perculſi nos omnes inimicorum noſtrorum faſcina repellere, & ignita Satanæ tela fortiter profligare, tandemq́ poſt exantlatos in hôc mundi theatro labores devictis hoſtibus & adverſariis noſtris omnibus in cœleſti regia Te puriſſimo & tranquilliſſimo glorificati corporis ore & corde laudare, & cum Sanctiſſimo Angelorum Sanctorumq́ agmine concelebrare queamus. Amen.

FINIS
TRACTATUS DE FASCINATIONE.

INDEX
RERUM ET VERBORUM.

A.

Ἀβασκάντως, faſcini alexiterium. 61.
Abel quid notet. 248
Aberglaub unde derivetur. 339
Abortum promoventia genuina & abſurda. 867
Abortus ex faſcino. 619
Abortûs faſcinum. 866
Abracadabra. 45. 307. 990. unde dicatur. 307. ei affinia alia. 308
ex Abſceſſibus varia prodiiſſe obſervatum. 464
horum cauſa inveſtigatur. 465
Abſentes etiam faſcinantur. 634
Abſurda quæ videntur, nonnulla non phyſicè vel magicè, ſed ethicè veniunt intelligenda. 661
Abſurdis vim ineſſe cur Dæmon perſuadeat. 195. 198. 660 684. 685
Abſurda vel abſolutè vel reſpectivè talia ſunt. 660
Actiones ideales, ſeminales. 242
Actionum vitalium animaliumq; detentio non ſtatim extinctionem ipſius vitæ arguit. 486
Adami ſopor ecſtaſis fuit. 562
Adiantum aureum. 938
Adjuratio. 23. 153. differt ab incantatione. ibid. ejus objectum. ibid. ejus effectus unde? 154
Adoleſcentes ſeniores faſcinare exiſtimantur. 49
Adoratione faſcinum averti creditum. 63
Adrianus Imperator genu ſuo cœcum ſanat. 196
Ædium faſcinum. 654
Ægagropili lapides an ab armis reddant incolumes. 813
Ægyptii Magi. 167
Ægyptii malis geniis operam ſuam locarunt. 984
Ægyptiorum remedia olim laudata cur nihil hodie valeant? 984
Æliani encomium. 84
Aër denſus fit ſpeculum naturale. 775
Aër impulſus admiranda efficit. 987
Aëris natura. 773
Aër præſtigiis Dæmonum inſervit. ib. ratione ſubſtantiæ eſt omnis malitiæ expers. 484
Aër ſolus an præſtigiis Dæmonum inſerviat. 779
Aëtites. 85
Affectus animi quid ſint? 827
Affectibus quomodo ad mala rapiamur. ibid.
Affectus canentium cum cantu transfundi nequeunt. 230
Agentia tria ſaltem dantur. 188
Agni cerei geſtatio an & quatenus ſit licita.

licita. 947. ei vires ſuperſtitioſè tribuunt Pontificii. ibid.
Agnus Dei fit materia magica. 724
A in I tranſitus eſt facilis. 4
Alala vox militum. 40
Alberti M. caput fictile. 903
Aleæ uſui ſemper immediatam Dei providentiam adeſſe negatur. 325
Alexander Trallianus. 176
Alexandri M. imaginem Macrianorum familia Romæ geſtavit. 943
Allii vires. 962
Alraun. 666
Alrunæ. 502
Alrunicus virunculus vid. Mandragoreus virunculus. 672
Alyſſum herba controverſa. 445. 935. amuleti faſcinum. 65
Amen, varias habet ſignificationes. 144. unde dicatur. 255. cur vox hæc in Eccleſia retineatur. ibid.
Amen pupillare, acceleratum, amputatum quid. 255
Amici faſcinare creduntur. 49
Amicitiam æqualitas conciliat & tuetur. 165
Amorifica herba. 343
Amorifica remedia. 820
Amor excitatus erga eos, qui in ſomniis ſunt viſi. 111
in certum ſubjectum an per philtra naturalia conciliari queat. 818
magicis artibus poteſt conciliari. 823
multiplex. 110. 597
non acquiritur emiſſione radiorum oculi. 111
vulgaris dicitur faſcinatio quædam. 17. quomodo Ficinus & Valleriola hunc explicent. ibid.
Amore quidam flagrans, dum verba cum amata facit, ſentit venam in temporibus aperiri & copioſum ſanguinem fundere. 18
Amoris natalia. 113
nimii ungues. 165
philtrum pulchritudo. 824
Amphion. 222
Amuleti nomen. 270. diviſio. ibid
Amuleta naturalia. 270. quomodo agant in corpus. 479. ludicra. 273. ſunt illicita. 275. quo ſenſu admitti queant. 276. magica. 277. 298. 304 ſunt illicita. ibid. particularia quædam recenſentur. 302
Amuleta faſcini. 65. beſtiarum ad faſcinum. 84
Amuleta quædam naturaliter ſanguinis impetum reprimunt. 305
varia fuerunt Ægyptiis. 306
Amuletis febricitantium paroxyſmi malè quandoque inhibentur. 273
Amuletorum characteribus inſignitorum varietas. 278. falſitas. 286
Amuletorum ſuperſtitioſorum effectus unde? 988
Amuletum cujusdam Archiepiſcopi ad peſtem. 302
Anathema S. Adelberti. 708. judicium de eo Theolog. 709
Anaxagoras. 179
Androgyni. 865
Angelorum velocitas. 1050
numerus eſt incertus. ibid.
Angerona. 348
Anginæ cura transplantatoria. 1011
Aniculæ ægris remedia olim præcinere ſolebant. 156

Anima hominis tripliciter conſideratur. 346
non faſcinat. 142
quomodo ſe ad ſpecies objectas applicet. 745
extra corpus de ſe non agit. 420
an & quatenus faſcinari queat. 546
rationalis in irrationalem commutari nequit. 547
Animæ humanæ operationes ad externa ſecundum Avicennam. 53
Animæ ictus eſt reprehenſio. 338
officium & operationes. 420
Animalia ætate minora cur faciliùs faſcinentur. 50
Annuli characteribus inſigniti jam olim in uſu fuerunt. 279
Annuli conjugalis ad faſcinum uſus magicus. 997
Annulus Gygis Lydorum Regis. 281. 293. 581. 728. Eleazari. 281. magicus. 825
Anſerculus ex utero mulieris editus. 881
Αντέρως. 112
Anthropophagi. 807
Ανθρωποθυσίαι publicæ. 679
Antipathia ſuos habet gradus. 407. ſubjectum ſuum non denominat morboſum. 384
non omnis effluviorum effluxu abſolvitur. 392. in eadem ſpecie humana eſt accidentaria. 384. hujus exempla. 382
Antipathiæ activitas. 401
exempla. 392. inter patrem & filium exemplum. 382. cauſa in homine venenum non eſt. 382
in Antipathia datur aliquid, quod hominem ut patiens afficit. 391
faſcinatio naturalis fundatur. 395
Antirrhinum. 938
Apio hirundines blattas abigunt. 85
Apollo Pythius. 239
Apollonius Thyaneus aſſiſtẽtem non obſidentem habuit ſpiritum. 906. ſe inviſibilem fecit. 581
Appetens facultas quomodo faſcinetur. 816
Apulejus. 181
Aqua benedicta non eſt faſcini magici præſervativum. 644
marina frequens olim Magis ad purgationes & expiationes medium. 196
puritatis index. 951
Aquæ baptiſmalis abuſus. 376. abuſus pœna. ibid.
Aquilæ pennæ abortum promovent. 867. aliarum alitum pennis miſtæ eas abſumunt. 469. 481
Aridura remedium ſuperſtitioſum. 196
Arietinum oraculum. 795
Arimaſpi cur monoculi dicantur. 86
Arioli. 150
Arion cantu bruta movit. 33. quomodo hoc intelligendum. 225
Ariſtotelis encomium. 83. 342
Armorum faſcinum. 654
Ars muta cur Medicina dicatur. 348
notoria. 740
Paulina. ibid.
Paſſavienſis. 595. remedia huic opponi ſolita. 815
Artes & ſcientias quomodo Dæmon ſuos doceat. 739
Articulatio vocis pro idiomate certo arte

arte & induſtriâ acquiritur. 700
Artificialia quædam Magiæ craſſæ, quędam ſubtiliori inſerviunt. 728
Artificialium faſcinum. 652
Aſari folia ratione contrarii avulſionis modi vires contrarias habent. 344
Aſæ fœtidæ vires. 962. ejus & allii uſus ad faſcinum. 961
Aſmodæus plures in cubili, quàm Mammon in convivio interficit. 616
Aſpaſiæ ſomnium. 196
Aſtra quomodo in hominem influant. 295
Aſtrorum malevolo influxu quibusdam faſcinandi virtutem ineſſe nonnulli contendunt. 53
Aſtris an ſapiens dominetur. 294
Atheus. 339
Atheorum primariorum nonnulli. 510
ab Atomis ratio tranſplantatoriæ curæ peti nequit. 1029
Auditûs faſcinum. 588
Auditûs hominis perfectio. 226
Aves allectatrices. 534
Augmentativa virtus amplificari nequit. 614
Auguſtus Cæſar lucidos habuit oculos. 14
Avicennæ ortus. 12
Auſpicium rerum veteres à Deo fecerunt. 1
Autoris parens. 696
Autoritas profana. 82. autoritas antiquorum quanti habenda. ibid.

B.

BAalphegor Orientalium eſt Græcorum Priapus. 333
Baalſchamaim. 490
Baaras radix. 669. 934
Baccharis faſcini amuletum. 65. 445
Balliolorum in Galliâ divinum munus. 478
Balnei aquæ dulcis utilitas. 437. 438
Barbaricum genus ad ſuperſtitionem pronum eſt naturâ. 2
Barbari Græcis qui. 167
Baſiliſcus datur. 115. Hiſtoria de Baſiliſco vero. 18. de fictitio. 115. eſt aſpis criſtata. 116. dicitur Regulus. ibid. unde fictitii formentur. ibid. Baſiliſcus viſu faſcinare dicitur. 18. negatur. 118
Βάσκανος, βασκαίνω, βάσκω. 4. 78. 79
Beelzebub unde dicatur? 490. ratio appellationis. ibid.
Belial unde dicatur. 490. nomen hoc tribuitur Satanæ tanquam proprium. 490
in Bello variis gentibus uſitata Muſica inſtrumenta varia. 35
Beruffen. 4. 10
Berufftraut. 69. 70. 436
Beſchreyen. 4. 10
Beſchwerung. 155
Benedictio unde dicatur. 351. 356. quid ſit? 351. varia ejus acceptio. ibid. triplex eſt. 352. divinæ & humanæ cauſa ibid. cauſa impulſiva, ſubjectum quod, materia, objectum, forma ibid. Finis. 353. deſcriptio. 356
Benedictio à Sacerdote in populo Iſraelitico quo ritu ſit facta. 358
Benedictio anilis eſt à precum & piorum votorum naturâ aliena. 356. eſt maledictio. 368. ejus cauſa. ibid. finis. 361

Uuuuuu Bene-

Benedictionis anilis paradigmata. 711. 353. & ſeqq. examinantur. 358. 368. formulæ variant. 355
Benedictiones aniles ſunt ſuperſtitionis plenæ. 362. magicæ. 363. per ſacra nomina excuſari nequeunt. ibid. ſunt fruſtraneæ. 365. eas M. Chriſtoph. Viſcherus ex profeſſo refutavit. 373
qui Benedicunt efficaciter, eorum quatuor ſunt genera. 352
Beneficium excuſſionis & diviſionis. 768
Betulæ uſus ad maleficium. 965
B in F tranſitus eſt facilis. 4
Bileamus Magus. 507
Blaſphemia unde dicatur? 368
de Bodini Dæmonolatria judicium Voſſii. 929
Bombardæ inſtrumenta magica fiunt. 721
Bruta homines amarunt. 111. habitu maligno lædentia. 117. ab appellatione ſpecifica aut individua non afficiuntur. 320. faſcinantur. 651
Bubo quid? 208
Bufo eſt veneni quædam burſa. 686. ad hæmoptyſin confert. 271
Bufonis in dorſo hominis geniti exemplum. 464
effecta mira ap. Plinium hieroglyphycè ſunt intelligenda. 662
Uſus medicus internus. 686. ad hydropem. ibid. uſus magicus. ibid.
Bubonibus & inſectis aliis per faſcinum immiſſis quid Medico agendum. 972
Bulla geſtamen triumphantium. 61

C.

Cabal animal. 305
Cabbala unde dicatur. 275. diverſæ ejus acceptiones. ibid.
Cabbalæ fundamentum præcipuum. 44. ei tribuunt Rabbini virtutem magnam. ibid.
Cabbalæ vanitatem Chriſtianis Cabbalæ ſtudioſis Photiniani remonſtrant. 258. Pererius detegit. 259
Cachexiæ cura transplantatoria. 1004
Cadaveris humani manus quomodo ſanet. 479
Cadaveris loquela, quam in eo Dæmon facit, vera loquela non eſt. 589
Cadaverum exuſtorum cineribus Magi utuntur. 680
Cadaverum ratione putredinis differentia. 783
Cain quid ſignificet. 248
Cajus Furius Cteſinus Magiæ falſò accuſatur. 345
Calamitates mortalium convivia Dæmonum. 498
Cambiones unde dicantur, quid ſint? 627
Camphora prægnantibus nocet. 867
Cancrorum oculi ad caſum utiles. 303 dentitionem promovent. 271
Cancri remedium transplantatorium. 1010
Canere. 150
Canis oviparus. 884
Cantare. 150
Cantandi vox ad magica flagitia denotanda cur ſit traducta. 156
Cantiones antiquorum ſæpe fuerunt incantationes. 238

Canus

Digitized by Google

Canus ætate ſua tibicen præſtantiſſimus. 35
Capitis diſtortio affectus rarus & gravis. 914
Caput mortui ad actiones magicas adhibetur. 680. 681
Cardanus ſe ſuſpectum facit. 564
Caricarum vires. 190
Carmen maleficum. 149
Carmina non ſanant ſanguinis profluvium, iſchiadicū affectum, luxationem. 202. non podagram. 203
Carminibus Circen ſocios Ulyſſis mutaſſe falſum. 181. Item Lunam detrahi. 179
Carminibus Romani urbem obſidentes Deos tulelares evocarunt. 27. 182
Carminum vim Hippocrates eludit. 181
Carnifices ſæpe Magi. 529. 657
de Carrichtero Helmontii Judicium. 939
Carolus M. amoris faſcino corripitur. 826
Caroniæ fons. 223
Caſſioticus nodus 731
Caſſius Mons. ibid.
Caſu aliquo adverſo ſuſcepto atque contracto invidiam extingui olim creditum. 65
Catalepſis. 561
Catellos pygmæos efficiendi ars. 854
Cato. 202
Catoblepæ virulenta natura. 19. 118. radiis viſivis non lædit. 119. unde dicatur. ibid.
Catoche. 561
Catinus unde dicatur. 4
Cauculator unde dicatur. 771. Cauculatores. 772
Cauſa morbi quotuplex. 833
Cauſam phyſicam vulgus cum morali ſæpe confundit. 183
in Cauſarum Scrutinio cautè procedendum. 344
de Centauris fabulæ origo. 86
Cephalalgiæ faſcino inductæ ſigna fallacia. 687
Cerebri diſpoſitio ad ſenſum communem & Phantaſiam quæ requiratur determinatu eſt difficilis. 757
Cerebrum homo maximum habet. 231
Cereviſiæ faſcinum. 652
Cervæ fiſtulis demulcentur. 33
Chaldaicæ linguæ antiquitas. 251
de Chamæleontis pede ſiniſtro figmentum. 698
Character unde dicatur. 278. characterum diverſitas. ibid. horum Patronus Paracelſus & Agrippa. 279. Iudæi, Rudolph. Goclenius. 280. Lotichius. 296. cujus rationes ſolvuntur. 297. gratis à cœlo characterum virtutes nonnulli arceſſunt. 283. de ſe non habent virtutem. 288. eorum uſus ſuperſtitioſus & magicus. 298. characteres ſunt noctuæ Diabolicæ. ibid. alphabetum, Sacramenta Diaboli. 299. opinio de characterum vi unde nata. ibid. characterum ſpecies tres in Scripturis Ægyptiis fuere. ibid. characteres duos magnifecit Paracelſus. 727
Charadrius avis viſu ictericum ſanare dicitur. 19. id quod examinatur. 122

Chriſti ſignaculum petere vel accipere quid ſignificet. 941
Chriſtus cur media & geſtus in quibusdam morbis curandis adhibuerit. 190
Chriſto Dæmon objicit quidem præſtigia, non autem præſtigiis Chriſtum faſcinavit. 544
Circe ſaga famoſa. 522. ejus parentes, conjugium, regnum, exilium, homines in bruta mutavit. ibid.
Clamoris militaris efficacia. 40
Clamor magnus phantaſiam afficit. 244
Clitoris. 864
Coccinea linea faſcini remedium. 61
Cœcitatis ſuperſtitioſa remedia. 196
Cœli influxus multarum ſuperſtitionum magicarum pallium. 171
Cœlum non agit in caracteres. 284. qualis ſit cauſa. 411
Cognitio triplex. 819
Cognoſcens facultas. 561
Colicæ cura tranſplantatoria. 1015
Color quid. 773. colorum diverſitas unde. ibid.
Colorum diverſitas in pullis avium non eſt ab imaginatione avis ova excludentis. 422
Colorationis in facie cauſa. 328
è Commentario ſapere turpe. 79
Comitum de Habsburg donum divinun. 478
Commodi Antonini ſordities. 712
Conceptus oviformis. 882
Conceptus & partus ſine mare in Gallia. 426
Confeſſio falſa ex phantaſiæ deceptione. 850
Confidentia ægri de Medico multum juvat. 426. quomodo? ibid.
Congreſſus hominis cum Dæmone quandoque verè fit. 874
Columbæ imaginem an Dæmon aſſumere queat. 796
Conſtantinus M. incantationes permittere videtur. 162
Conſtellationum imagines. 284
Conſtitutio habitiſſima cur periculoſa. 52
Contagium quid. 380. 389. ad effectum contagioſum quæ requirantur. 384
Continendum quibus ſit. 348
Contracturæ ex faſcino remedium. 929
Conyza cœrulea. 70
Corallia geſtata à terrore nocturno defendunt. 271. cur geſtata quandoque nitorem amittant. 328. eorum ad faſcinum uſus. 966
Cornelli van Drebbel optica admiranda. 774
Cornelius Agrippa an fuerit Magus? 250. dæmonem habuit ſpecie canis perpetuò comitem. 585
Cornices verbenacâ blattas abigunt. 85
Corpus verum vel phantaſticum Dæmon induit. 585
Corylinum viſcum. 938
Coxendix quid, ejus luxatio. 202
Credulitas ſuperſtitionis mater. 337
Crocodili incantantur. 28
Crocodili ſignum plumbeum ad Crocodilos ipſos. 721
Crocodilus carnificis munere fungitur. 537

Crocus

Digitized by Google

Crocus melancholicis confert. 270
Crucis in primitiva Eccleſiâ uſus. 966
Crucis ſignaculum an & quatenus ad faſcinum magicum conferat. 941. 943
in Cruentatione cadaverum (non tamen omni) faſcinatio locum habet. 399
Cruentationis cadaverum cauſæ naturales. 400. 406. ſupernaturales. 401. 407. exempla. ibid.
Cryſtallen-Seher. 503
de Cuculo figmentum Plinii. 141
Cunina Dea. 63
Cura anxia diffidentiæ index. 981
Curioſitas credulitatem comitem habens viam nonnullis ad magiam ſternit. 532
Curatio morborum per faſcinum inductorum divina & naturalis. 954. magica. 974. faſcini à Dæmonis influxu in conſervari pendentis fruſtranea eſt. 954
cur ea tamen planè negligenda non ſit. 955
Curatio magnetica. 1002
Cutis an ab armis naturaliter impenetrabilis fieri queat? 812. ejus indurationem per media naturalia ſimpliciter impoſſibilem eſſe, probari nequit. 814. non induratio fit per verba. 814
Cymbalis in bellis utuntur Arabes. 35
Cyprianus an fuerit Magus. 530
Cyrus à Jove auſpicium rerum quomodo fecerit. 1

D.

DÆmon unde dicatur. 488. nomē hoc tribuitur etiam angelis. 489. item animæ à corpore ſeparatæ. ibid. Dæmonum varia genera. 640. Dæmon miraculoſos curandi modos Dei imitatur. 191. 470. poteſt curare morbos. 191. 974. non tamen omnes. 975. non eſt conſulendus. ibid. ut vera opera mentiatur, quid agat. 192. eſt Apollo infernalis. 193. per ſomnia remedia indicavit. 196. ſuggerit vera nonnũquam remedia. 198. rete verborum & abſurdarum rerum quibus ponat. 198. cum abſurdis cur operetur. ib. 660. cur infirmis interdum ſubveniat. 198. mendax eſt, vera tamen quandoque dicit. 199. cur vera dicat, & fidem nonnunquam ſuis ſervet moremque gerat. 200. phthiſin palliativè vel mendaciter curat. 205. ſuperſtitioſarum rerum uſui ſe accommodat. 210. muſcam, araneam & formicam ingrediens ſpiritus fit familiaris. 210. per imprecationes hominibus immitti poteſt. 219. 547. 735. Wiero hoc neganti reſpondetur. 219. Dæmon muſicis inſtrumentis ludit. 237. citharæ pulſu è Saule fuit ejectus ibid. Muſicam fugit & eâdem fugatur. ibid. peſtem ſedat. 239. Peſtis eſt Magiſter. 609. ut caſus in culpam tranſeat, ſuo inſtinctu curat. 324. malus eſt moraliter. 361. Dæmonem hominibus adverſarium cur Deus conſtituerit. 489. Dæmones varia ſibi ipſis imponunt nomina. 491.

Dæmonum poteſtas magna eſt. 492. attamen reſtricta. 493.537. 631.648. eſtque vel naturalis vel moralis. 492. Dæmones dotes gratiæ, non naturæ, amiſerunt. 493.832. cur Dæmon, cùm alligatus ſit, adhuc prævaleat? 494 cur Dæmon, cùm per ſe lædere & faſcinare queat, Magorum & Sagarum requirat conſenſum & operationem. ib. ejus ſervitus inclemētiſſima & injuſtiſſima eſt. 508. Dęmon ſibi à Deo permittente limites poni agnoſcit & fatetur. 538. faſcinat hominem vel totum vel ejus partes. 545 animam quoad intellectum. 551. immediatè & mediatè, externè & internè. 552. 737. an immediatè etiam & directè in intellectum hominis agentem & ſpecies intelligibiles tanquam principia intelligendi per modum objecti imprimere queat? 552. artium & ſcientiarum notitiâ mancipia ſua imbuere poteſt. 553. quomodo? 739. intellectûs organum ad intelligendum melius diſponere poteſt. 554. ſcientiam per cauſam naturalem ſubitò infundere nequit. 555. ſcientia quam intulit, ſublato ejusdem influxu perit. 741. quomodo intellectûs ſedem, ut ingenium creſcat, afficiat. 744. animæ non illabitur. 556. voluntatem hominis faſcinat. 757. quomodo? 745. Judæ proditoris intellectum & voluntatem faſcinavit. 557. Riſum & Sermonem faſcinat. 558. voces brutorum exprimere novit. 559. Linguâ obſeſſorum abutitur. 559. 748. ecſtaſin ſuis ex κακοζηλίᾳ infert. 564. quomodo? 749. item Lycanthropiam. ibid. ſenſum communem faſcinat. 567. quomodo? 755. phantaſiam vigilantium & dormientium. 568. 757 faſcinat memoriam. 571. quomodo? 760. ſomnum & vigilias. 774. 762

Dæmon faſcinat viſum. 580. quomodo? 781. verum vel phantaſticum corpus induit. 584. 783. non omnibus ſui videndi copiam facit. 587. eſt præſtigiator. 771. aëre ad præſtigias utitur. 773. 776. opticus eſt ingenioſiſſimus. 775. 776. Chriſti oculos præſtringere conatur. 779. pręſtigii exemplum aliud inſigne. ibid. phantaſiâ hominis ad præſtigia abutitur.. 780. in Chriſti effigie apparuit Martino Epiſcopo ut & Luthero. 785. in Angelum lucis ſe transfigurat. 786. 1061. ſic apparuit Carolo Ludovici Regis Germaniæ filio, eumque obſedit.. 786. Hominis ſpeciem ſub variis ſimulachris refert. 786. non tantum hominis in communi, ſed & individuo, tàm vivi, quàm demortui. 787. illius exemplum rarum Coburgi notatum. 789. futurorum maritorum formam repræſentat. 791. cur hominis ſpeciem aſſumat. 792. an ea ſemper ſit inſigni notâ conſpicua. ibid. brutorum formas aſſumit. 793 hirci in con-

ventu

Digitized by Google

ventu ſagarum cur aſſumat, rationes variorum. 794. viri ignei formâ etiam apparet. ib Dæmonibus hirci formâ apparentibus Judæi ſacrificarunt. 794. an lucii, ovis & columbæ imaginem repræſentare queat? 769

Dæmon faſcinat auditum. 588. quomodo. 798. ſine naturalium ope ſonum non edit. 799. quibus inſtrumentis ad vocis formationem utatur. ibid. cathedram divinatricem ubique formavit. 801. Dæmonis vox qualis ut plurimum. ibid. energumenorum linguâ abutitur. 802. Dæmonem per ſerpentem cum Eva collocutum fuiſſe fruſtra irridet Julianus Apoſtata. 802. Dæmon phantaſiam ſpeciebus ſonoris imprægnare poteſt. 803

Dæmon faſcinat odoratum & guſtum. 592. quomodo? 804. in Magis appetitum carnis humanæ producere poteſt. 806. tactum faſcinat. 593. quomodo? 807. quomodo ſagis ſtuporem inferat? 809. quomodo impenetrabilem ab armis cutem efficiat? 815. Appetentem facultatem quomodo faſcinet. 817. poteſtatem in animos hominum ſibi arrogat. ibid. quomodo animæ mala ſuggerat. 818. quomodo amorem excitet. 823. maleficium odii quomodo inferat. 828. loco motivam facultatem quomodo faſcinet. 829

Dæmon faſcinat vitam. 603. morbos infert & quomodo? 833. 840. injectis morbos parit. 841. ſub morbis naturalibus quandoque Medicis illudit. 912 mortem infert. 615. quomodo inferat? 850. quomodo nutritionem faſcinet? 851. fame & ſiti ſub ciborum & potuum luſu quandoque necat. 612. Dæmonis epulæ ſordent. 613. alimenta clam etiam ſubtrahit & ſubminiſtrat. 852. 153. augmentativam facultatem faſcinat. 613. 855. Gigantes producere nequit. 614

Dæmon genetricem facultatem faſcinat. 616. 855. ad monſtrorum productionem concurrit. 620. an ſexum hominis mutare queat. 862. quomodo monſtrorum productionem promoveat? 868. quomodo fœtus Diabolicos producat? ibid. liberos producere nequit. 870. 874. non poteſt creare. 870. non generat mediante alterius ſemine. 872. cum viris & fœminis verè congreditur. 874. Auguſtino id affirmanti contradicit Wierus, qui refutatur. 875. Dæmon utero ſæpe abutitur. 881. efficere poteſt, ut partus per inſolitam viam edatur. 887. Dæmon quomodo corpus obſideat? 734. quomodo corpus ingrediatur. ib. quomodo cor implere & intrare dicatur. 735. ejus inſidiæ. 736. tela ignita quomodo imn.ittat? ib.

Dæmon univerſum hoc ejuſque leges faſcinare nequit. 639. non cœlum, non integra elementa ibid. partes elementorum turbat. 641. meteora non niſi mediantibus natura-

naturalibus producit. 643. 890. cur princeps aëris dicatur. 645
Dæmon pios etiam faſcinat, ut Hiobum. 630. magiſtratum. 631 precibus non munitos facilius. 632. omnis etiam ætatis & ſexûs homines. 633. matrimonii violatores. 636. jejunos. 637. tempore & loco quovis faſcini opera patrat. 896
Dæmon à rebus naturalibus non afficitur. 932. an fœtida fugiat? 913. Dæmonem reliquias & imagines ſanctorum fugere credunt Pontificii. 946. an ſalem Dæmon odio habeat? 950. cur ſuperſtitioſa ſuadeat? 951. Dæmonum magnus ubique eſt numerus. 1049. numerus eorum eſt incertus. 1050. eorum velocitas. ibid. Dæmonis indoles & genius. 1054. Dæmon bonifacius verus nunquam eſt. 1055. miracula æmulanter affectat. 1063. univerſalitate effectus ſolet facilè ſuperſtitioſos irretire. 836. ad vitia temperamento congrua homines ſollicitat. 746. quorum futurorum habeat cognitionem. 748. omniſcius non eſt. ibid. 488. triplex in Dæmonibus datur ſcientia. ibid. Lutheri Pathmum Dæmon ignoravit. 748. in beſtias ſe ſagarum loco transformans, quæ accipit vulnera, ſagis alibi dormientibus infligit. 749. 754. ſenſuum internas & requiſitas organorum diſpoſitiones novit. 758. mille artifex cur dicatur. 771. non eſt corporea ſubſtantia. 773. corpora à putredine novit præſervare. 781
Dæmonium cur Luc. 11. mutum dicatur. 558
meridianum. 897
Dardanarii olim Magi dicebantur. 453. non ita hodie. 454
Dardaniæ artes magicæ ſunt. 453
Dardanus Magus. ibid.
Dea Cunina. 63
Deformoſiſſimos etiam faſcinari creditur. 50
Delphinus muſicâ mulcetur. 53. 224
Democritus. 167. 168
ſub Democriti nomine commenta multa venduntur. 698
Denominatio à ſagis facta non eſt verum ſagarum indicium. 930
Dentes ad loquelam conferunt. 132
Denunciationi complicum à ſagis factæ ſoli nil tribuendum. 788
Deos duos gentiles agnoverunt. 893
Deſperatio. 103
Deſpuitione faſcinum repercuſſum. 63
Deus an & quomodo ad magicam actionem concurrat? 536
ſolus animæ hominis illabitur. 556
cur hominum corpora & fortunas lædendas tradat Satanæ. 894
in Deum ex non impeditione nulla recidit culpa. 536
Dei permiſſio circa actiones magicas non nuda eſt. 537
Diabolus unde dicatur. 453. 489
vocis hujus Homonymia. 453. cur Satan dicatur calumniator. 485. quomodo Deus dicatur. 491. eſt

Digitized by Google

Dei & creaturarum omnium hoſtis. 492. 1054
Diabolum Dei ſimiam eſſe probatur. 1056. vide Dæmon.
Diffamatio in vulgo ignominioſa non eſt verum ſagarum indicium. 930
Digitorum infantium demortuorum ad ſoporiſerum faſcinum uſus magicus. 681
Dii gentium Dæmonia. 191. eorum numerus. ibid.
Diis quomodo pagani valetudinis recuperādæ cauſa ſupplicarint? 169
Divinum in morbis quid ſit. 911
Doloris cauſa. 816
Doloris dentium remedium transplantatorium. 1007. 1015
Dormire unde dicatur. 170
Drachen-Huren. 504
Dracunculi ſemen abortum promovet. 867
Druidæ qui fuerint? unde dicantur. 502
Druten/Drütner. ibid.
Ducum Auſtriæ divinum donum. 478
Dudaim Rachelis. 667. quid fuerint dubitatur. 674. cur ea Rachel expetierit. ibid.
Duffus Rex Scotorū faſcino læſus. 604
blaue Dürrwurtz. 70
Dyſenteriæ cura magnetica. 1012
E.
Echeneis piſciculus. 467. 481. unde dicatur. 468
Echo polyphona. 145
Ecſtaſis quid? 561. vel naturalis eſt vel ſupernaturalis. ibid. hæc divina vel diabolica. 562
Diabolica quomodo fiat. 749
Ecſtatici qui? 561
Effluviorum natura & qualitas. 390. ſunt vel amica vel inimica, vel neutra. 391. inimica, quæ ſummum inimicitiæ gradum obtinent, ſunt rariſſima. ibid. effluvia continenter egrediuntur ex homine & brutis. ibid. effluviorum communicatio duplex. 392. effluvia antipathetica ſæpe ſubito & magnam alterationem inferre poſſunt. 395
Ἐγγαστρίμυθοι. 800
Ἐκχύμωσις. quid. 329
Elben. 622
Eliæ currus & equi flammantes. 774
Empedocles. 168
Emplaſtrum fœtidum Mynſichti ad faſcinum magicum. 957
Empſalmiſtæ. 174
Empuſæ. 499
Entelidam ſeipſum faſcinaſſe Plutarchus ſcribit 49. negatur & alia ratio affertur. ibid.
Epheſiæ literæ. 132
Epheſiorum librorum Actor. 19. pretium. 133
Epheſus magicarum artium mater. ib.
Ephialtes. 578. vide Incubus.
Epilepſiæ cura ſuperſtitioſa & periculoſa. 349
transplantatoria. 1003. 1010. 1013. 1015
Epilepticos an & quatenus verba excitent. 204
Ἐπῳδὴ, ἐπῳδὸς. 149
Equi coëuntes tibiâ incitantur. 33
Ericus Suecorum Rex cur pileoſus dictus. 648

Ερως χαυνῖος. 112
Evangelium pro amuleto ſuſpenſum. 45. Pontificii ſic utuntur. 310. abutuntur hic Auguſtini authoritate, item Chryſoſt. 311
Euchariſtia pro amuleto uſurpata. 318
Eudoxus. 167
Evocationis Dei tutelaris formula. 27
Excrementa ſanguinis duplicia. 393
Execratio. 31. execrationis efficacis exemplum. 32. execrationum effectus unde. 217. execratio res triſtis & mali ominis. 218. execratio Laconum. 368
Exorciſmus quid? 153
Exorciſmi Pontificiorum magicis incantationibus ſunt affines. 158
in Exorciſmo baptiſmali Evangelicorum verbis imperativô modo factis quid ſignificetur. 159
Experientia 129. 382. 1020
in Experimentis lapſus eſt facilis. 692. 995
Experimentum pro vocis & verborum efficaciâ. 985
Exſpirationis finis. 484
Ezechiæ curatio miraculoſa. 190

F.

Familia effaſcinantium in Africa. 11. 178. in Creta. 56
Familiares faſcinatores. 49
Fanatici. 223
Faſcinum. Variæ nominis derivationes. 3. & acceptiones. 5. Faſcinatio actionem & faſcinum effectû ſignificat, ſed non ſemper, ibid. Faſcinationis deſcriptio & diviſio. 7. Faſcinatio quædam cur vulgaris & poëtica dicatur. 9
Faſcinatio viſualis probatur authoritate tum ſacra. 10. tum profana. 11. quæ ventilatur. 77. rationibus. 13. quæ diſcutiuntur. 91. experientiâ. 20. quæ examinatur. 124
Faſcinatio vocalis. 22. ea probatur authoritate ſacra & profana. 23. illa examinatur. 163. hæc 166. rationibus. 28. quæ reſolvuntur. 187. & ſeq. experientiâ. 46. quæ examinatur. 321
Faſcinationis vulgaris deſcriptio, ſubjectum. 48. cauſæ variæ ex vulgi opinione. 49. objectum, modus 50. efficiens proxima, remota origo opinionis de faſcino. 51. 435. ſigna. 58. quæ ventilantur. 328. curatio. 59. 333. ad faſcinum amuleta. 65. varia vulgi ſuperſtitioſi remedia ad faſcinum curativa. 67. præſervativa. 73. 376
Faſcinatio naturalis & philoſophica cur ita dicatur? 379. an detur? quid ſit? 379. eſt propriè infectio ſive contagium ibid. an alia ratione detur faſcinatio naturalis inquiritur. 381. faſcinatio naturalis per antipathiam explicatur. 386. faſcinandi virtus an ab aſtris fluat? 408. in faſcinatione quantum imaginationi tribuendum? 411
Faſcinatio Magica. Magica & diabolica unde dicatur? 452. Dardania dici poteſt. 453. quo ſenſu hic magica dicatur? 454. faſcinatio diabolica & magica differunt. ib. ad faſcinationem magicam quid requi-

Digitized by Google

requiratur? 455. dari faſcinationem Diabolicam & Magicam probatur. 455. negat Reginaldus Scotus. 456. nomen etiam impugnat Gutierrius. 456. deſcriptio faſcinationis illius. 458. Faſcinatio magica quæ viſu fieri creditur. 459. refutatur. 460. ea nec verbis fit. 462. nec tactu. 465. nec halitu. 483. Faſcinatio facultatis cognoſcentis. 596. faſcinatio viſus. 580. 781. auditûs. 588. 798. guſtûs. 592. 800. olfactûs. 591. 804. tactus. 593. 807. faſcinum amatorium. 598. 823. faſcinum affectuum. 601. 827. odii. 599. 828. facultatis loco motivæ. 600. 829. vegetativæ 603. 832. nutritivæ. 612. 851. augmentativæ. 613. 854. genetricis. 616. 855.

Faſcinationis magicæ cauſa efficiens. 487. principalis. 488. inſtrumentalis. 496. cauſa ſine qua non 536. cauſæ impulſivæ: 540. objectum primarium. 542. ſecundarium. 638. materia. 656. modus. 730. finis. 892. locus & tempus. ibid. ſigna diagnoſtica. 899. prognoſtica. 919. præſervatio. 926. curatio naturalis. 952. magica. 975

Faſcinatio an ſit obſeſſio? 907

Faſcinatio ſpiritualis ſuos habet gradus. 736. totius hominis. 734

Faſcinare ſeipſum aliquem poſſe creditur. 49

Faſcinare poteſt homo hominem naturaliter. 396. etiam bruta. 395

Faſcini ſigna num liceat deſtruere? 978

Faſcini curatio transplantatoria. 966. 1012.

Faſcinati qui putantur infantes, quomodo curandi. 448

Faſcino in corpus injecta varia, 843. 845. item ex eo extracta. 949

à Faſcinô nemo eſt immunis. 927

Faſcinum ex difficultate curationis morbi non licet ſimpliciter colligere. 915. neque ex ſubito morbi vigore ibid. nec ſemper ex inuſitatis & raris ſymptomatibus. 916

Faſcinum ex mucilaginis præſentiâ poſt balneum è ſideritide paratum colligi nequit. 437

Faſcinum quale Paulus Galat. 3. v. 1. intelligat? 80

Faſcinus Deus. 59

Faſciolæ rubræ faſcinationem repellere creduntur. 66

Fatalia nomina. 136

Favete linguis: phraſis hæc quid ſignificet. 350

Fauni quid ſint. 578

Febris remedium transplantatorium. 1004. 1005. 1010. 1011. 1014

Felix Malleolus infelix. 369

ejus ſcripta prohibita. 318

an Fermento transplantationis effectus tribuendus. 1030

Feſcennini verſus. 62. unde dicti? 63

Feſta luſtralia. 64

Feſtorum celebratio ſacra & diabolica. 1062

Fiat Dei. 198

Figuræ de ſe nulla vis eſt & efficacia. 288. 289. 293. vid. & character.

Filia vocis. 1065

Filii de Kockerlack. 15. 100

Filix. 938

Finis in genere bonorum eſt, 361. 893. bonitas tamen non ſemper vera eſt. 361
Fiſtulas è certis plantis morbos ſpecificè reſpicientibus formatas ſpecificos morbos curare creditum. 38
Fletus ſine lachrymis eſt falſũ ſignum ſagarum. 928. ejus cauſæ plures eſſe poſſunt. 929
Fluoris albi cura magnetica. 1012
Fœmina alterius ſpeciei eſſentiam genito non communicat. 880
Fœminæ cur veneficiis frequentius quàm viri operam navent. 534
Fœminę plures faſcinantes quam viri. 48
Fœminarum imbecillitas 532. 533
Fœtus Diabolici. 868
Fœtus maſculinus ſeptimus an ſtrumoſos ſanet. 479
Formula quædam oculum faſcinandi examinatur. 768
Formulæ ad faſcinum & invidiam avertendum. 62. 73
de Formulis his: daß dich GOtt behüt: GOtt behüt es/quid ſentiendum. 376
Fortuna Iudionis non faſcinatur verbis. 324
Fortunæ in luſu conſideratio. 324
Fortunæ fecundæ occultatio faſcini præſervativum. 64
Frater Lombardorum: Salernitanorum 622 artificio dæmonis producitur.
Fraxini lignum. 696. an ejus uſus ſit magicus ib. ſuperſtitioſa circa illius collectionem notantur. 697. lignum hoc vindicatur. ibid.
Fructuum traductio magica. 650
Fugitivos ſervos quomodo Turcæ retrahant. 157
Fures deprehendendi modus magicus. 729
faſcinandi ritus. 768
Fußbeer. 434
Fußbeerkraut. 69
Futurorum & occultorum revelatio non eſt infallibile ſignum obſeſſionis. 906

G.

Gabelreuter. 503
Gagates. 446. de ejus ſuffumigio diſceptatio. ibid.
Galbala, Galgulus vid. Charadrius.
Gallus in arce regia Hafnienſi ovum peperit. 885
verum ovum non parit. 884
Gamathei quid? 279
Ganglium quid? 205
Gauckler unde dicatur? 771
Gellius. 90
Generantis ratio formalis in quo conſiſtat. 870
à Generatione ſecunda non licet propter locum inferre primam. 880
Generatio fit in inſtanti. 871. ejus terminus. 871. non poteſt fieri ex ſemine virili à dæmone inſenſibiliter in uterum injecto. 872
variis modis accipitur. 871
Generationis faſcinum. 868
Genitales partes vel verè vel præſtigiatoriè auferuntur. 860
Genitales utriusque ſexus partes an & quomodo differant? 866
Genitivam facultatem dæmon faſcinat. 616

Gibbo-

Gibboſitas quid? 206
Giganteæ quantitatis homo per artem fieri nequit. 854. neq; etiam maleficio magico. 613
Gigantes an & quatenus ſint monſtra. 615
Gladius magicus Imper. Maximiliani. 725
Gladius piſcis verbis ſingularibus capitur. 34. 225. Græcorum idioma ab Italico diſtinguere putatur. ibid. ſententia de hoc aliorum. 226
Gliedkraut. 69
Gnoſticorum ſacrificia nefanda. 678
Goëtia. 173. 176. 709
Græcia mendax. 172
Græci ſemper pueri. 169. multa ſunt mentiti. ibid.
Gregorii nomen fatale Eccleſiæ & Imperio Romano. 137
Gregorius IX. ibid.
Guſtum faſcinat Dæmon. 592. 805
Gutierrius Carthaginenſem infeliciter refutat. 408. ut & Sennertum. 415. nomen faſcini magici impugnat. 456

H.

HÆmorrhoidum cura transplantatoria. 1011
Hæreditate rebus nulla vis comparatur. 346
Halitûs efficaciam quæ ſuadeant. 483
Halitûs de ſe noxius non eſt. 484. eſt indifferens. ib. impuritatem unde contrahat? 485
Hallelujah unde dicatur. 255. cur in Eccleſia vox hæc retineatur. ibid. voce hac milites in fugam verſi. 244
Hammelia oppidum. 590
Hammelenſium puerorum auditum & viſum Dæmon faſcinavit. 590. 803. Hiſtoria ipſa. 590
Harmonia. vid. modi muſici.
Harpocrates. 347
Hebræa lingua unde dicta? 43. eſt prima omnium. ibid. hac primi parentes locuti ibid. ex ejus dignitate & efficaci ſignificatione non licet colligere virtutem phyſicam. 251. à rebus non accipit virtutem. 251. ejus antiquitas in dubium vocatur. 251
Hebræa nomina cur Eccleſia retineat. 255
Hecate cur Luna dicatur. 207
primùm aconitum invenit. 693
Heckthaler. 675
Heerdkind. 622
Heliotropius lapis. 898
Herba amorifica, 343. 820
Coca. 854
Hippice. 853
Scythica. ibid.
Tabacum. ibid.
Herbæ Dæmonis conatum non infringunt. 936
Herbæ olim ad faſcinum commendatæ cur hodie nil proſint 997
Hermes. 168
Herniæ cura transplantatoria. 1007
Heſiodus. 168
Hexen unde ita dicantur. 504
Hiobi parentes. 630. ejusdem pietas & calamitas ibid.
Hippomanes. 824

Hirci delineatio. 796
Hirci formam præcipuè cur dæmon induat. 794
Hirundines apio blattas abigunt. 85
Hiſtoria citharœdi Regem Ericum Muſicâ ad furorem adigentis 36. 235. Vincentii mirè oratione ſuâ Auditores flectentis. 41. de Pompejo ex nomine quodam malum omen legente. 42. de Baſiliſco vero. 18. factitio. 115. de hoſpitio perniciofiſſimis bufonis halitibus infecto. 177. de Juvene verbis ignotis Dæmonem advocante. 133. de Salutatore dolum ſuum fatente. 175. de incantatione ſerpentis tragica, 185. 186. de Eremita homines à ſerpente morſos, etiam abſentes, verbo ſcripto ſanante. 194. de muliere, quam Paſtor, an ſaga ſit, variis modis, ſed infeliciter, pertentat. 209. de ſtudioſo, qui malè informatus ſuperſtitioſo modo alios curavit. 210. de quibusdam ſpiritum familiarem expetentibus, quibus inſecta per jocum data, ſed cum his dæmon, animalcula ſubiens, datus. 210. de muliere, quæ verbis curavit, ad lapides damnatâ. 216. imprecationum efficacium hiſtoria, 218. immiſſionis Dæmonum per imprecationes factæ. 219. mali eventus eorum, qui temerarios ſermones fecerunt. 220. miraculoſi muro rum collapſus. 224. brutorum diverſorum certo ſono convocatorum. 226. de quodam, qui audito phormingis ſono urinam reddere coactus. 230. de hoſtibus voce Hallelujah in fugam verſis. 244. de Saracenis unicâ voce exacerbatis & ab Imperatore deſciſcentibus. 247. de quodam filiis ſuis ridicula nomina imponente 248. de amuleti naturalis intempeſtivo uſu. 272. de Paſtore baculo cum ſchedula in medio gregis terra affixo lupos ab acceſſu prohibente. 313. de Cajo Furio Cteſino Magiæ falſò accuſato. 345. de muliere, quæ abſurdæ rei uſu magnam butyri quantitatem è lacte comparavit. 346. hiſtoria tragica benedictionis anilis, 366. hiſtoriæ duæ mire delirantium. 432. viri, cujus natibus per faſcinum magicum mus fuit immiſſus. 463. ſagæ marito ſuo valedicentis, manuq; ipſum periculoſè percutientis. 482. ſagæ obſtetricis ventrem puerperæ manu tangentis tactum, prædicto à ſagâ tempore, atrociſſimi dolores ſunt ſecuti. 483. ſagæ halitu carnificem leproſum reddentis. 484. Virginis molam extra uterum pinguem in abdomine gerentis. 528 ſagæ obſtetricis, quæ infantes multos utero egredientes necarat. 530. Hiſtoria Monachorum trium horrenda, quorum unus cùm finitâ compotatione & ſcortatione gratias Dæmoni egiſſet, ab eo ad internecionem fuit affatus. 538. armigeri cujusdam, qui extra limites voca-

vocationis & officii temerario auſu cum vitæ jacturâ vagatus eſt. 539. Medici, qui Dæmonem in vitro ad tempus feliciter, in fine vitæ infeliciter poſſedit. 544. item nobilis in annulo eum gerentis. 545. viduæ à furibus, ne loqueretur, faſcinatæ. 558. hiſtoria duorum Catalepticorum. 561. ſagæ ecſtaticæ. 562. 568. Lycanthropiæ exempla. 565. 581. memoriæ ſtupendæ exemplum. 572. item artis memorialis. 573. faſcini ſomni. 575. incubi hiſtoriæ. 579. ſagæ lacerata & fracta ſubitò reparantis. 583. Dæmonis, qui cum duobus ſociis, aſſumtis ſuſpenſorum cadaveribus hoſpitis cujusdam filiam ducere tentat. 586. de pari conjugum à Wagnero ridiculo ſpectaculo faſcinatorum. 586. Hiſtoria exitûs puerorum Hammelenſium. 590. Dæmonis in forma Monachi Lutherum convenientis. 592. ægri tentationes Diabolicas maſculè repellentis. 592. ſagæ, quæ maleficio taciturnitatis in cunno recondito ſublato, ſponte demum omnia faſſa eſt. 594. Fauſti viſum & tactum præſtringentis 596. faſcini amatorii 598. 599. faſcini odii. ibid. 826. hominis à Dæmone facie inflata, conſentiente ſagâ, affecti. 604. Duffi Regis Scotorum faſcino læſi. 604. rerum per faſcinum in corpus injectarum. 609. carnificis & ſagarum unguento & pulvere homines interficientium. 610. voracium obſeſſorum. 613. maleficii ligaminis. 618. abortuum ex faſcino. 619. fœtus diabolici. 621. Comitiſſæ poſt fœtum avem vivam parientis. 623. fœminæ monſtrum bufoni non abſimile, & alterius animalculum gliri ſimile in lucem etendis. 623. his affinia habentur. 624. 626. ſagæ quæ culicem longũ peperit. 626. hiſtoriæ Cambionum. 627. fœtûs in ipſo partu per faſcinum ablati. 628. fœtûs locô veri à Diabolo ſuppoſiti. ibid. Paſtoris ſagarum exiſtentiam malô ſuo addiſcentis. 633. eorum, qui à faſcinante longè diſtantes faſcinati nihiloſminus fuerunt. 635. magi à mago faſcinati. ibid. ſponſi noctu à latere ſponſæ rapti. 636. puellæ octennis imbrem certis ritibus cientis. 645. item ſtudioſorum perjocum actu ſuperſtitioſo idem procurantium. 646. ſagæ frumentum alienum in ſuum ſolarium traducentis. 650. crocodili faſcinati. 652. oppidi Schiltach à ſaga Dæmonis impulſu exuſti. 655. mulieris Alrunum poſſidentis. 675. Regis cujusdam, qui è pueri decennis ad actionem magicam truncati capite futura recognoſcere voluit. 681. veſpillonis cujusdam, ut plura funera deducerentur, actio magica. 681. furum lumine magico utentium 682. Pergamenſium à Dæmone per Magum deceptorum. 685. hydro-

hydropici pulvere bufonis curati. 686. Eberhardi Archiepiſcopi Trevirenſis per imaginem ceream faſcinati & interfecti. 720. Sagittarii cujusdam, cujus finis tragicus. 722. panis euchariſtici ad actionem magicam recepti; actio autem miraculoſè fuit prodita. 722. militis ab amuleto agni Dei ab armis impenetrabilis. 724. fratris fratrem gladio magico faſcinantis. 726. ſpeculi magici. 726. de juvene Dæmonis concurſu ad magna adſpirante, ſed ſeipſum apud Magiſtratum deinceps deferente. 741. de Cracâ cum cibo per faſcinum filio ſcientiam, eloquentiam & fortunam ingenerante. 742. ſagæ, cujus linguam Dæmon in forma ſciuri compreſſit. 747. ruſticorum ſe lupos eſſe exiſtimantium. 750. ſagæ in lupum ſe transformantis. 751. ſagarum in aſſumtâ beſtiæ formâ ſe in homines irruiſſe & vulnera ab aliis accepiſſe crediderunt, cum tamen Diabolus iſtis ſopore domi oppreſſis ea inflixerit. 754. puellarum, quarum phantaſiam Dæmon in ſomno mirè faſcinaverat. 757. phantaſiæ per morbũ læſæ. 758. Herodis phantaſiæ perturbatione inſigniter laborantis. 760. memoriæ amiſſæ & reſtitutæ. ibid. præſtigiarum exemplum inſigne. 779. Medici Diabolum in forma hirci obvium intrepide aggredientis. 784. de imagine crucifixi Chriſti ſanguinem fraude Dæmonis ſtillante. ibid. de Carolo Ludovici Regis Germaniæ filio à Dæmone ſeducto & obſeſſo. 786. hiſtoriæ variarum apparitionum Dæmonis. ibid. ſpectrorum hominum viventium formam repræſentantium. 787. petulantium juvencularum futuri conjugii qualitatem Satanæ ope præcognoſcentium. 691. lemurum clamorem excitantium. 800. Beſſi parricidæ ab hirundinibus proditi. 803. gravidæ armos viri cujusdam appetentis & comedentis. 806. pernicioſi philtri magici. 824. melancholicæ maritum ſuum averſantis. 828. homicidæ fugitivi magicâ vi retracti. 830. rerum admirandarum vomitu rejectarum. 885. rerum per inſolitas vias excretarum. 846. pueri, cui os femoris & tibię faſcino ſurreptum. 849. quarundam, ſe homicidia patraſſe, falſò ex phantaſiæ deceptione confitentium. 850. potatoris dæmonis ope ſtrenui. 852. melancholicorum, qui ſe impotentes imaginabantur. 875. uxoris, faſcino odii erga maritum laborantis. 858. juvenis ab amplexu ſociæ in toro conjugali à ſpectro, quod ſe interpoſuerat, impediti. 859. Herodis Zelotypiæ ſtimulis agitati. 860. ſagæ penem Præfecti cujusdam noctu auferentis. 861. juvenis à ſaga virilia ſua vi quadam repetentis. 862. fœminarum in

mares

mares mutatarum. 863. Fœtus diabolici exemplum. 868. hominum ex Dæmonis incubi cum mulieribus commixtione ortorum exempla 873. Hiſtoria ruſtici ova parientis. 883. ancillæ, quæ recitatis quibusdam inter mulgendum verbis magnam lactis copiam acquiſivit. 892. de Dæmoniis meridianis. 898. pluviæ ſanguineæ. 901. ſudoris ſanguinei ex artefactis. 903. obſeſſi inſolita & mira proferentis. 905. aliûs peregrinam linguam loquentis. 906. hominis occultò morbo mortui & poſt mortem aperti. 911. juvenis obſeſſi, qui primùm naturali morbo laborare fuit judicatus. 912. juvenis diſtortione capitis laborantis. 914. faſcinatorum, qui arte Medica fuerunt reſtituti. 821. pii cujusdam ſervi, quem ſaga per Dæmonem faſcinare non potuit. 928. Regis Galliarum imaginem ſuam magicè factam & mutatam ſine periculo in ignem projicientis. ibid. fœminæ ſpiritum hyperico abigentis, quæ examinatur. 939. Dæmonis Moguntiam turbantis. 947. faſcinatorum, quibus bufones, lacertæ, & inſecta alia fuerant immiſſa. 972. philtri in pomo dati. 972. ligaturæ & deſtructionis ſigni. 981. melancholiæ ex faſcino. 982

Homerus. 168. ejus poema exilibus notis exaratum. 278

ab Homine materia faſcinationis magicæ ſumitur. 677

Homines omnium horarum. 786

Hominis uſui quæ inſerviant. 693

Hominum imolandorum ritus. 1059

Homo cur muſicâ delectetur 230

Spiritum faſcinare nequit. 545

totus in brutum transformari nequit. 547

Horatius. 90

Hugonoti unde dicantur? 897

Humores narcotici in corpore humano generari poſſunt. 810

non poſſunt linguas peregrinas extorquere. 560

Hunnorum origo. 578

Hydropis cura transplantatoria. 1004. 1047

Hydrargyri ad faſcinum magicum uſus. 940. 964

Hypericum. 938. 965. de ejus ad Dæmones uſu hiſtoria mira 939. oleum hyperici faſcinatis confert. 963

I.

JAnnes & Jambres Magi Pharaonis 513. nomina hæc unde Apoſtolo innotuerint? ibid. fuerunt Sacerdotes Ægyptiorum. ibid. an eorum opera præſtigatoria, an quoad hypoſtaſin vera fuerint. 514. cur iſtis Deus prodigiorum exercitium permiſerit. 539

Icteri ſuperſtitioſum remedium examinatur. 341

remediũ transplantatorium. 1004. 1011. 1012. 1013

Ictus ſerpentum remedium ſuperſtitioſum examinatur. 194

Idea quid. 242. 837. idearum exempla. 242. ideales actiones. ibid.

ideæ mentales vel intelligibiles ſunt vel ſenſibiles. 837
Idololatria ſubtilior. 298
יהוה nomen tetragrammaton. 258 ſanctius quam cætera Dei nomina habitum. 258
Jejuni facilè faſcinantur. 637
Jejunorum qualitas. ibid.
Jejunus ſeipſo non jejuno gravior. 638
Jeſu nominis pronuntiatio an & quatenus Dæmonem pellat? 949
Jeſuitarum nomen. 248
Ignatius Lojola comitem aſſiduum habuit Dæmonem. 524 ejus mors horribilis. ibid. obſeſſam à Dæmone liberat Virgiliano verſu. 949
Ignes non comburentes. 812
Ignis Dei cur Job. 1. dicatur. 1064
Ignis fervorem ne manus ſentiat, quomodo præcaveatur? 812
Illyrii quare faſcinare credantur? 86
Imago unde? 278. imago Chriſti crucifixi magicarum actionum inſtrumentum. 717. imagines cereas hominis necandi cauſa Lamiæ fingunt. 718. imaginu magicaru materia varia. ib. imagines magicas lædendi modi varii. 719
Imaginatio quid? 413. motricem facultam movet diverſimodè, 414. in potentias naturales non habet imperium. 416 extra corpus non operatur. 421. verba virtute imprægnare nequit. 414. 423. in imaginationem alterius non operatur. 421. alienum, ſed internum, corpus mutare poteſt. 427. quomodo fœtui nævum imprimat. ibid. matris imaginatio animi vitia imprimere poteſt. 428. variorum effectuum cauſa per accidens eſt. 433
Imaginatione forti partium in fœtu fit annihilatio. 1042. depravatâ qui laborant, cautè in curâ ſunt tractandi. 432
ex Imaginatione nimiâ ſponſa, quam Juvenis deoſculatur, moritur. 56
Imaginationem quatenus riſus aliorum moveat. 425
Imaginationem quomodo verba iræ, gratiæ quæque ſalutis ſpem ægro faciunt, ſuſcitent. 430
Imaginationem faſcinationis cauſam ſtatuit Avicenna. 53
Imaginationis vis juxta quoſdam. 54. 55. 305. 410. 426. in quinque potiſſimum obſervatur. 414. an imaginationis ope homo ſine matre, utero & ſemine generari queat? ibid. imaginationis vi contrectata in aurum verti falſum. 427. ejus vi an monſtra fieri queant? ib. Imaginationis prodigia per exempla oſtenduntur. ib. Imaginationis ope morbi, non tamen omnes curantur. 431
Imaguncula in oculo non apparens vel inverſa non eſt vera ſagarum nota. 930
Imbellicitas humana finem aut modum non habet. 2
Imprecatio, 31. ejus effectus unde? 217. hiſtoriæ. 218. per imprecationem Dæmon immitti poteſt. 219. imprecationis effectum quid remoretur. 220

Incan-

Digitized by Google

Incantatio carminibus & verbis conſtat. 23. unde dicatur. 24. incantare quid. ibid. 150. incantator. ibid. incantandi ratio eſt antiqua. 151. incantamentum Tralliani ad Podagram. 25

Incantatio ſerpentum. 163. infelicis incant. exemplum. 185. 186. formula incantationis ſerpentū. ib.

Incantationis nomen. 149. deſcriptio. 151. 152. diviſio. 150. cauſa efficiens principalis, inſtrumentalis. 152. materia, ratio formalis, objectum, finis, ibid. effectus unde? 154. modi. 156

Incantatio differt ab adjuratione. 153. continet vel benedictiones vel maledictiones. 157

Incantationem magnam habere vim negat Seneca: affirmat Plinius: conciliantur. 160

Incantationes divinæ & humanæ leges interdicunt. 161

Incredundæ. 162

Incubatio. 170

Incubare qui dicantur. 170. ritus hic ſuperiori ſeculo duravit. ibid.

Incubus unde dicatur. 158. eſt vel naturalis vel præternaturalis. ibid. morbi remedium magicum. 579. 996

Induſium neceſſitatis quomodo conficiatur? 725. ejus vires. 721

Inediam quomodo obſeſſi ferant. 853

Inediam res naturales inferre poſſunt. ibid.

Infantes etiam faſcinantur. 633. facilius quam pueri ab aurâ frigidiore læduntur. 434. vaporoſum excrementum habent copioſius. ibid. eorum calor qualis. ibid. recens nati cur ſudore non madeant. 435. Infantium morbi difficulter cognoſcuntur. 448. cur ſint voraces. ibid.

Infantes præſertim nondum baptizatos cur ſagæ expetant. 677. 679

Injecta à Satana morbos pariunt. 841. dolores. 687

Inſomniorum cauſæ. 328

Inſolita quæ è corpore ejiciuntur aut extrahuntur, an revera in corpore fuerint. 841. quomodo fuerint immiſſa ventilantur. ibid.

Intellectum quomodo Dæmon faſcinet. 737

quouſque illuſtret. 740

Intellectus quomodo voluntatem moveat. 557

Intellectus poſſibilis ſeu potentialis. 745

Intellectus illuminatio à Dæmone facta cur faſcinatio vocetur. 554

Intelligentiæ quid? 420

Invidia quid? 102. cor conſumendo lædit totum. 16. ejus vis malefica. ibid. 103. nihil ad faſcinum facit. 102

in Invidia quale ſit oculorum lumen. 15

Invidi faſcinatores putantur. 49. 51

Invidus ſibi non aliis nocet. 107

Inviſibiles quidam ſe fecerunt. 581

Jonas Propheta in ventre piſcis Lamiæ fuit ſervatus. 499

Ira τῶν παθῶν πανσπερμία. 16

in Irâ quale ſit oculorum lumen. 15

Irati faſcinatores dicuntur. 49

Iſchiadicis medetur Muſica. 38
Judæ cor quomodo Satanas intraverit. 735. intellectum & voluntatem faſcinavit. 537
Judæi Magiæ ſunt addicti. 266
Judæi cujusdam factum, qui ignem aliquoties Coburgi verbis ſcriptis exſtinguere conatus eſt, examinatur. 260
Judam Dæmon quidem eſt ingreſſus, non tamen obſedit. 908
Judex in dijudicandis actionibus magiæ ſuſpectis ſit circumſpectus. 1047
Judicibus ſagæ inſidiari ſatagunt. 632
Judicii imbecillitas ſuperſtitionis mater. 337
Jul. Cæſar. Vannini Athei mors. 510
Julianus Cæſar Mercurio occultè ſupplicavit. 554
Jupiter Hammon in formâ arietis cultus. 795

L.

Lactatio infantis ablactati reiterata faſcinandi vim non parit. 321. non eſt cauſa mortiferæ inter conſanguineos ſuis. 322
Lactis exſiccatio magica. 607. 651
Lac maternum etiam actionibus magicis adhibetur. 683
Lachrymarum defectus non eſt genuina ſagarum nota. 928
Lachrymas cur quidam non fundant. 929
Lacus Pilatinus in Helvetiâ. 344
Lamia unde dicatur. 498. hujus nominis eſt ceti quoddam genus. 499. in Libya regina crudelis. ibid. ſpectri genus. ibid. item fera in Africa. 499. cur ſagæ vocentur Lamiæ. ibid.
Lapis aëtites geſtatus abortum præcavet. 271
Bononienſis. 785
memphites. 310
mirabilis. 649
nephriticus nephriticis confert. 271
ſtupefaciens. 811
Lappi magi exſtatici facti abſentium conditionem recognoſcunt. 563
Lateris doloris remedium magicum. 197
Latini à Græcis multa falſa acceperunt. 169
Laudatione nimiâ faſcinatio quomodo fieri queat. 56. 49
Laudatione familiæ in Africâ effaſcinant. 11
Leontopodii radix. 935
Lepræ prognoſticon. 190
Liberi Patris ſacra turpi licentia celebrata. 5
Liber Tobiæ. 935
Libido viam nonnullis ad Magiam ſternit. 533
Libri cervicali ſubditi inſomnia parere nequeunt. 712
Libri de tribus impoſtoribus autor. 510
Lienis exſiccatio modo transplantatorio. 1012
Ligatio ligulæ eſt actio magica, capitali ſupplicio digna. 856. eſt actio in ſe inepta. 856. hoc maleficio nullum eſt frequentius. 616. formulæ ejus ſunt multæ. 856. uſus ejus antiquus. 617. ligationis maleficio frequentius viri quàm fœminæ

minæ corripiuntur. 633. Ligationis nomine venit quibusdam faſcinatio. 543. Ligationis remedia. 965. magica. 997
Lilith unde dicatur. 897
Lingua Hebræa vid. Heb. Lingua.
Lingua energumenorum abutitur Dæmon. 559. 747.
Linguæ in formanda voce uſus. 132. 142. conformatio. ibid.
Lingua nulli homini naturalis eſt. 144. 700
Linguarum notitia non eſt ingenita. 560
Linteorum faſcinum. 655
Lippientes oculorum intuitu lædere putantur. 20. quod refutatur. 123. Lippitudinis cauſa. 124
Literæ dentales, gutturales, labiales, linguales quæ? 143
Literæ Judæorum hodiernorum non ſunt Hebraicæ. 261
Ægyptiorum. 300
Loco in ſacro etiam Dæmon faſcinat. 896
Loco motivam facultatem Dæmon faſcinat. 601. 829
Lothi uxor qualem metamorphoſin ſit perpeſſa. 550. 548
Lotio manuum matutina non eſt faſcini magici præſervativum. 951
Lucii formam an Dæmon aſſumere queat? 796
Lues Venerea quando in Europa orta. 914
Luis Veneræ remedium transplantatorium. 1010
Lumen magicum. 68. 363
oculis ineſt. 14. 96. quod pro affectuum varietate variat. 15
Luna radios de ſe non fundit. 96. qualis ſidus. 206. fundit humores. ibid. gibboſitatem ejus radii cũ rant. ibid. quomodo reſolvat humores. ibid. Hecate cur dicatur. 207
Lunam carminibus cœlo detrahi error eſt: unde ille exortus. 179
Lunæ Eclipſis. 180
Lupi horriſonis cornibus arcentur. 33 halitus non eſt venenatus. 120 roſtrum, cervix & cauda faſcinum depellunt. 66
à Lupo homo prævìſus raucus fieri dicitur. 19. hoc refutatur. 120
Lutheri annus, dies & locus natalis. 874
Lutherus Dæmonem Muſica fugat. 238
Lutheri Pathmum ignoravit Dæmon. 745
Lutum faſcini præſervativum. 64
Luxationis manuum remedium ſuperſtitioſum. 341
Lux omni miſto ineſt. 96
Lycanthropia latè ſumta quid notet. 564. datur etiam ex morbo. item ob phantaſiam in ſomno faſcinatam. 750
Diabolica quomodo fiat. 751
Lycanthropiſmus an Phyſicè & realiter fieri queat. 752
Lycanthroporum non una eſt ratio. 565
Lyrâ in bello utuntur Cretenſes. 35
Pythagoras animi perturbationes compoſuit. ibid.
Clinias iracundiam pulſavit. ibid.

M.

Macies. 330. ejus cauſa. 328. quæ ſit incurabilis. 330. maciei infantium ſigna. 916. in cura quid attendendum. 449
maciei remedium magicum. 994
maciei ex faſcino remedium. 929
Magia ab Ægyptiis ad Græcos & Romanos venit. 168. 507. ad eam quatuor olim pertinuerunt. 452. publicè ſuperioribus ſeculis in ſcholis fuit propoſita. 173. ejus campus pinguis Medicina eſt. 169 naturalis & artificialis etiam datur. 455. Naturalis quid. ibid.
Magiam dari probatur. 455
Magiam variæ diſciplinæ & facultates conſiderant. 213
Magi Chriſtum adorantes an verè Magi fuerint. 515
Magi Pharaonis. vid. Jannes & Jambres.
Magi olim Dardanarii dicti. 453
Magus unde dicatur. 452. quid ſit? 504. ejus ſignificatio primitiva in alienā tranſiit. 453. Mag⁹ primus poſt diluvium Zoroaſter ſive Cham fuit. 506. ante diluvium quis fuerit ignotum. ibid. magus magum faſcinat. 635. magis annumerandos eſſe, qui verbis curant, docent orthodoxi & heterodoxi. 214. Magos ſedes Romana habuit. 529. Magos viſu faſcinare creditur. 459. id quod refutatur. 460. magi verbis faſcinare nequeunt. 462. neque tactu. 468. neque halitu. 483. de Magis & ſagis cur quibusdam in locis altum ſit ſilentium. 1052. Magi divini potentes. 150
Magorum numerus tantus in tanta Evangelii claritate cur ſit. 508
Magorum non omnia remedia ſunt ſuperſtitioſa. 992
Magorum & Magarum magnus eſt numerus. 1051
Magica actio ſemper vera eſt, non autem effectus. 733
Magica remedia & exempla cur autor afferat. 994
Magicæ actiones ſunt occultæ. 771. non rationibus phyſicis ſemper dijudicandæ. 732. nec ratione humana capi poſſunt. 733. magicis in actionibus apparens eſt veritas. 893. magicæ initiationis & promotionis ritualia. 680. ad magicas actiones ſagæ quandoque nihil niſi nudum conſenſum conferunt. 659
Magiſtratum Dæmon faſcinat. 631. ſed rarius. ibid.
Maleficium ſumitur vel latè vel ſtrictè. 498
ad Maleficium tria concurrunt. ibid.
Maleficiatus quis. ibid.
Maleficii, diſpenſante Papa, ſublati exemplum, in quo tres homicidæ notantur. 994
Maleficium non licet maleficio tollere. 992
Malis quid nos implicet. 337
Malorum cauſæ. 217
Manaſſes Rex Magus. 507
Mandragora unde dicatur. 666. ejus forma. 667. præcipuæ virtutes. 668. 674. commentum de eo impo-

impoſtorum. ibid. modus apparandi homunculos ex ejus radice. 671. 672. mandragora ſomnifera. 763
Mandragoreus virunculus non generatur ex ſemine vel urina ſuſpenſi. 672. ex ejus tractatione iniquâ nullum imminet periculum. ibi. divitias, cutis indurationem & fortunam non parit. 674. ſi quæ operatur, Diabolus in eo latens efficit. 675.
in Manſuetudine quale ſit oculorum lumen. 15
Mantis viſu lædere putatur. 19
Marſi. 397
Materia faſcinationis Magicæ. 656
Matrimonii violatores faſcinantur facilè. 636
Maximi Philoſophi Platonici laus. 827
Medicamenta ad faſcinum magicum naturalia. 955. ſpecifica ad idem. 956
Medicina pinguis Magiæ campus. 69. eam Ægyptii excoluerunt. 169. cur ars muta dicatur. 348
Medicus & Philoſophus naturalis verborum vim ſpectat. 213
Melancholici faſcinatores. 49. ſibi quandoque imaginantur, ſe ea audire, quæ tamen non ſunt. 830. ſimilem ſui diſpoſitionem medïantibus ſpiritibus non communicant. 425
Melancholiæ hypochondriacæ remedium transplantatorium. 1009
Melis faſcini remedium. 65. 66
Menſtrua etiam magicis actionibus adhibentur. 683
Menſtruorum fluxus nimii remedium transplantatorium. 1006. 1013
Meridianum dæmonium. 898
Meridie etiam Dæmonia ſunt operoſa. 897
Metalla beneficio virgulæ divinatoriæ ſcrutari licitum eſt. 691
in Metu quale ſit oculorum lumen 15
Microcoſmi cum macrocoſmo conſenſus exemplum. 1022
Milchdieb / Milchdiebin. 503
Mineralia etiam faſcinantur. 649. in curatione faſcini magici vegetabilibus ſunt efficaciora. 955
Minerva Medica. 191
Modorum Muſicorum varietas & effectus varius. 35
Modus in doctrina de faſcinatione eſt nodus. 730. in rebus phyſicis explicatu eſt difficilis. 731
in Mœrore quale ſit oculorum lumen. 15
Mola volatilis. 878. frequens in Belgio etiam Haffniæ editur. ibid.
Molendinorum faſcinum. 655
Molochus. 678. 1059
Moly. 935
Monſtrorum productionem etiam Dæmon promovet. 621. 868
Morbi admirandi. 910
magici an & quatenus curari queant. 919. 924. non omnes transplantantur. 1018. cauſa quandoque non niſi diſſecto poſt mortem corpore indagari poteſt. 311. verbis non curantur. 174
Morborum quorundam cauſæ obſcuræ. 911. ex faſcino cognitio diffi-

difficilis eſt. 910. quorundam ſupernaturalium affinitas cum naturalibus quandoque decipit. 912
Morbos poteſt Dæmon inferre. 603. 611. 841. quomodo? 833. 840. 856
Morbos poteſt Dæmon curare. 191. non tamen omnes. 192
Morbos injecta à Dæmone pariunt. 841
Morbus quotuplex. 833
Morbus ſubitaneus & lethalis à variis cauſis oriri poteſt. 125
Mors quid. 564
Mortem quomodo Dæmon inferat. 850
Mortui à Dæmonis faſcino non ſunt immunes. 634
Morum varietas ſub vario & eodem ſole. 387. cauſa. ibid.
Moſen Magum fuiſſe nonnulli ſtatuerunt. 509. unde falſa hæc perſuaſio manarit. 510. à Magiæ crimine Moſes vindicatur. ibid. nec obſtat eum omni Ægytiorum ſapientia fuiſſe eruditum. 511. Moſis excellentia. 510. Moſi magiæ notitia fuit, non uſus. 511. quo ſenſu Moſes Magus dici queat. 513
Motus animalium fit ſecùndum & contra naturam. 602
Mulier unde dicatur. 532. mulier quædam ova peperit. 882. mulierum ſexus qualis. 532. mulieribus faſcini opinio magis quàm viris probatur. 76. mulier eſt imbecillis animi. 76. 336. ad credendum facilis. ibid. 337
Mures fœmina quædam peperit. 626
Muſæus. 168
Muſcæ qui olim dicti. 578
Muſcus terreſtris. 938
Muſci in calvariis hominum morte violenta peremtorum uſus ſuperſtitioſus. 684
Muſica unde dicta. 222. ex avium imitatione ortum ſuum habuit. 224. inanimata movere dicitur. 32. 224 bruta. 33. 224. hominem. 34. 227. Spiritus. 37. 225. movet phantaſiam. 229. quomodo Alexandrũ ad iram commovere potuerit. 231. quomodo tarantatos curet. 240. Muſica cur homo delectetur. 230
Muſicæ organa pruriginis arma. 35. ab eorum materia ſonus non accipit virtutem. 239. Muſicæ organa & effecta variant. 35. pro muſicorum modorũ varietate varii effectus fuerunt excitati. ib. Muſicæ mirabilis effectus. 36. Muſicæ inſtrumentalis vis exaltatur vocali. 231. Muſicæ vim Græci exaggerarunt falſis exemplis. 231. Muſicæ noſtra ætate incrementum. 232. Muſicam Dæmon fugit & eadem fugatur. 237. muſicis inſtrumentis etiam Dæmon ludit. ibid.
Muſici modi. 232
Mutatio eſt vel ſubſtantialis vel accidentalis. Illa vel totalis vel partialis, & hæc vel materialis, vel formalis. 549

N.

NAbuchodonoſoris Regis mutatio. 549

Narciſ-

Narciſſus ſeipſum faſcinaſſe putatur. 49
Narcotica. 764. 810
Natura ſui conſervatrix. 393. multa tegit. 342. morborum medicatrix. 238. in excernendis rebus vias inſolitas quandoque quærit. 846
Naturæ virtutes quinque. 393
Naturale variis modis ſumitur. 385
Naturalia à ſupernaturalibus caute ſunt diſtinguenda. 902
Naturalia cur in faſcinationis negotio Dæmon quandoque ſuadeat. 991
Necromantia. 157
Nero Magus. 781. Simonis Magi cultor. ibid.
Neſtel knüpffen. 617
Nitrum ſemen exſtinguit. 887
Nocte, potiſſimum media, Satanæ & ſagarum labor viget. 896
Noctu quidam omnia viderunt. 14. cauſa hujus. 100. 101
Noctu urbs in Bohemia à ſpectris obſeſſa. 897
Nodatio ligulæ, vid. ligulæ nodatio.
Nodus Caſſioticus. 731
Nomen unde dicatur. 252
Nomina fatalia. 136
Nomina rerum propria Magi vocant radios 44. cur Perſarum Reges novi mutarint, aut ad prius aliud aſſumpſerint? 247
boni ominis ergo impoſita vel mutata. 42
Nominibus Adam cuncta animantia appellavit. 43. vim ineſſe nonnulli ſtatuerunt. ibid.
Nominis impoſitio & recitatio omino-ſa. 247. non ſemper ratione naturæ fuit ab Adamo facta. 252.
Nominum vim à rebus manare negatur. 253
Nubes quid ſit? 273
fiunt ſpecula naturalia. 775
Numeri nulla vis eſt. 345
Numerum definitum faſcino obnoxium eſſe credebatur. 65
Numiſma Patriarchæ Benedicti. 988
Nutritionis cauſa efficiens, principalis & inſtrumentalis, impulſiva, materialis. 851. faſcinum. 612. 851.

O.

OB in ſacris notat ſpiritum ventriloquum. 801
Oblivionem quomodo Dæmon inferat. 761
Obſeſſio quid? 908. ejus requiſita. ib. corporalis. 734. ejus ſigna. 905
corporalis & ſpiritualis in uno ſubjecto concurrere poſſunt. 545
ſpiritualis. 735. 546. ejus ſigna. 904
Obſidetur corpus vel totaliter vel partialiter. 546
Obſtetrices ſæpe faſcinatrices. 529
Oculi aquilini. 101. piſcium. ibid.
conſideratio duplex. 94
humoribus cur turgeant. ibid.
igne etiam cur à natura ſint donati. ibid.
lumen non fundunt. 96
ſunt in amore miniſtri, non duces. 113. temperamentum. 94
urentes i. e. faſcinantes. 64
Oculis lumen aliquod ineſt. 94
Oculorum conformatio & in animalium ſpeciebus & individuis humanis variat. 101. gratia unde. 95

triſtitia unde. 328. humiditas & ſiccitas. ibid.
Oculus invidi. 11. 78. 79
malignus. 10
ſpeculum eſt naturale. 92. 775
ut faſcinetur. 768. 769
Odium eſt ira inveterata. 103. in invidia. ibid.
excitandi abſurda media. 823
malignitatem de ſe non parit. 103
naturalibus mediis inferri poteſt. 819
naturale cum maleficio odii non licet confundere. 828
Odii faſcinum. 598
Okos Bokos. 771
Oleum hyperici compoſitum. 950
Omnivoracis exemplum. 805
Onomacritus. 168
Optica viſionis modum docet 92. admiranda ſpectacula exhibet. 774
Oraculorum divinorū varietas. 1065
Oratoriæ vis in animos hominum. 41. 245. effectus felix Deo potius tribuendus. 247
Oratoria phantaſiam afficit. 246
Orationem quandam Salutatorum Epiſcopus Simonius nervoſè examinat. 417
Orationis requiſita. 356
Origanum. 938
Origenis encomium. 301. error. 173. 301
Orpheus. 168. 222. 223. inanimata & animata an & quomodo muſicâ moverit. 35. 222.
Oſcitatio quid. 424
Oſcitante uno cur oſcitet alter. ibid.
Os femoris & tibiæ per incantationem puero cuidam ſurreptum. 849
Oſtentatio invidioſa eſt. 65
Ova peperit mulier. 882. quovis calore poſſunt excludi. 108. reperiuntur in teſtibus muliebribus. 882. peperit ruſticus. item canis. 883. ſed productionem eam magicam & præſtigiatoriam fuiſſe probatur. 884
Ovidius. 90. 825
Ovis effigiem an Dæmon aſſumere queat. 796
Ovi albumen in aqua frigida leviter concreſcit. 332
Ovorum cortices unde generentur. 886
Ovorum uberior in gallinis proventus quomodo promoveatur. 886

P.

PActum eſt vel expreſſum vel tacitum. 1066
Paguri muſica capiuntur. 33
Pan Deus Ægytiorum, ejus ſimulachrum. 799
Panis euchariſticus ad actiones magicas ſumitur. 723
ignem non extinguit. 267
Paracelſus verbis ac characteribus addictus. 27. 276. horum vim quomodo probet. 28. fuit magus. 183. 524
ad Paralyſin crurum ex faſcino remedium 929
Parentes faſcinatores. 49
Partus difficultas ex faſcino. 620
Partuum mirorum exempla. 879
Partus præcoditus. 881. 887
Partus viæ inſolitæ. ibid.
Paſſavienſis ars. 585

Patina unde dicatur. 4
Pavonis ſagacitas. 85
pennæ fluxum ſanguinis promovent. 480
Pavor noctis. 897
Paupertas viam ad Magiam nonnullis ſternit. 533
Penetrationem dimenſionum exemplis Helmontius confirmare ſatagit. 846
Permiſſio Dei. 537. 631. 685. 982.
Permiſſionis divinæ circa actiones magicas cauſæ. 894
Perſarum Regis filio quatuor Pædagogi præficiebantur. 511
Peſtis ferociam Muſica an mitiget. 38. 239. magiſter Diabolus. 609
Pervinca. 938
Petrus Apoſtolus cur à Nerone ſupplicio affectus. 522
Peſtis meridiana. 898
Phantaſia à Muſica movetur. 229. à Pictura. 230
in metu varia ſibi imaginatur. 776
ſubjectum ſuum afficit per accidens. 413
Phantaſia hominis Dæmon ad præſtigias abutitur. 780
Phantaſiæ varia acceptio. 412. actiones primariæ. ibid. ſecundariæ, 413
Phantaſiæ an novas ſpecies Dæmon poſſit immittere. 755
Phantaſiam quomodo Dæmon faſcinet. 755. vigilantium Dæmon faſcinare novit. 757. ſpeciebus Dæmon impprægnare poteſt. 803.
Vid. Imaginatio.
Pfaff unde dicatur. 452
Pheron Rex cæcus lotio reſtitutus 997
Philetæ. 995
Philoſophia à Barbaris ad Græcos venit. 167
Philoſophandi ratio apud Ægyptios & Græcos. 334.
Philoſophi apud priſcos Sacerdotes fuerunt. 513
Philtrum unde dicatur. 818. philtris amorem non poſſe conciliari quomodo ſoleat comuniter probari, ibid. quatenus philtra amorem excitare poſſe concedatur. ibid. philtris amorem poſſe conciliari docetur. 819. philtra jam olim cur damnata. 825. philtrorum noxiorum exempla. 825. philtrorum magicorū exempla, 826. naturalia philtra diſſuadentur. ibid. Philtra Jeſuitæ in loco Confeſſionis interrogando docent. 827. curatio. 969.
Phthiſis quid. 205. cur Londinenſibus frequens. 204. verbis transplantari nequit. 205. remedium transplantatorium. 1004
Phyſæ poſt mortem motus. 1024
Pica quid? 805. ejus cauſa. 388. exempla. 805
Picus avis maleficiatis confert. 965
Pilorum abſciſſorum cum vivente conſenſus. 1022
Pios Dæmon non niſi permittente Deo faſcinat. 631. 928
Piſces ad Nomen vocati venientes. 225
Plagæ Ægyptiacæ dicuntur immiſſiones per Angelos malos. 641

Platea Coburgi Judaica unde nomen hoc habeat. 683
Plato. 102. 161. 167.
de Plinio judicia varia. 85. 86. ejus lapſus. 88. 512.
Pluvia artificialis quomodo producenda. 890
piſcium naturaliter oriri poteſt. 902. ita & pluvia lapidum, animalium &c. ibid.
verè ſanguinea naturaliter non datur. 900
Pluto nomen illicium ad amorem. 598
Plutarchus. 91. 113
Podagræ cura transplantatoria. 1005. 1006. 1008. 1009. 1015
Poëtæ ψευδόλογοι 9
Poëtica faſcinatio, vid. Faſcinatio poetica.
Polypus mineralis. 785
de Pomponatio judicia. 327
Porcus magicè excarnatus. 652
Pororum corporis uſus. 393. diverſitas 439. obſtructio univerſalis & particularis. ibid. levis vel gravis & pertinax. 440.
Poſthumo filio vis peculiaris ſuperſtitioſè tribuitur. 481
Præfiſcine. 61. 336
Præſervatoria faſcini remedia juxta veteres. 935
Præſtigia. 735. unde vox hæc originem habeat. 770. earum inventio tribuitur Mercurio. ibid. exempla. 595. 588. 543. 635. 779. 784. 844. ridiculum. 781
Præſtigiatores qui. 770. inter præſtigiatores & veneficos differentia. ib.
Preces ſunt optimum faſcini præſervativum. 927
Priapus. 5. faſcini depulſor. 59. 66. 333. invidiæ medicus. 60. hortorum cuſtos. ejus patria. 60. figura. 334. Baalphegor Orientalibus dictus. ibid. eſt idem ac Ægyptiorum Horus. Horus verò idem ac ſol. 334. non tam oculos repulit, quàm invitavit. 333. ex Priapo biberunt gentiles. ibid. Priapum de collo geſtare quis Græcis monſtrarit. ibid. cur Priapus faſcini fugator fuerit dictus? 334. cur hortis præfectus. 335
Probatio ſagarum per aquam rejicitur. 930
Productionis modi duo ſunt. 870
Prognoſis in morbis à faſcino illatis cur difficilis. 925
Provocationis efficacis ad tribunal Dei vis unde. 220
Pſalmi. 109. ſcopus. 707
Pſalmorum abuſus ſuperſtitioſus & magicus. 706
Puerperis dæmonium meridianum inſidiatur. 898
item magicum ſodalitium. 634
Pulchra facilius faſcinari creditur. 50
Pulvis ſympatheticus. 1024. immeritò damnatur. 1026. 1046
Pupillas geminas nonnulli habere dicuntur. 11. quid de hoc ſentiendum. 87. pupillarum pluralitas non infert faſcinandi virtutem. 88
è Putredine non quodvis, ſed congruum naturæ viventis animal & à cæteris differens oritur. 624

è Putri

è putrida materia inſectorum, non autem nobiliores certæ ſpeciei formæ oriuntur. ibid.
Pygmæos quidam ex liberis ſuis arte fecit. 854
Pygmæi ut naſcantur, an arte magica fieri queat. 613
Pyrrhus tactu ſpleneticis ſuccurriſſe dicitur. 465. hoc refutatur. 469
Pythagoras. 168. 238
Pythia mulier quomodo reſponſa acceperit & reddiderit. 518
è Pythoniſſæ obſcœnis Satan, 1. Sam. 28. locutus eſt. 800
Python. 134

Q.

Qualitas aliena unde. 410
Qualitatibus in occultis quæ occurrant. 409
Qualitatum occultarum nomen multarum ſuperſtitionum magicarum pallium. 171

R.

Radii ſolis moventur. 106
Radiis oculorum perforari vitra negatur. 89
Radiorum emiſſione viſionem fieri negatur. 92
Radios oculorum non probat ignis in oculo præſentia. 95
Radius viſivus examinatur. 98. 105. 106
Rapa ἀνθρωπόμορφος. 680
Raſura capitis virilitatem augere creditur. 968
Ratio in experimentorum ſcrutinio non negligenda. 128
Raucedo unde. 120
Raußen. 666
Reginaldus Scotus Magiam negavit. 456. male negat Dæmonem cum ſagis fœdus mire. 785
Regulis non eſt incantatio. 23. 164
Religio velut inter duos ſcopulos ſita eſt. 2
Reliquiæ quæ optimæ. 946
Reliquias Sanctorum Dæmones pellere Pontificii fruſtra confirmare laborant. 544
Remedii veritas unde ſit æſtimanda. 203
Rhamnus. 935
Rhetorica ars faſcinum dicta Lacedæmonibus. 6
Riſus cauſa: faſcinum. 746
Roma turbida. 182
Romani cur Dei & urbis ſuæ nomen Latini ignotum eſſe voluerint. 27
Romani in Deorum cultu ſuperſtitioſi. 182
Rubenzalius ſpectrum in montibus Sileſiæ Comœdus. 787. nominis illius notatio. 489
Rubigo ferri. 330
Rühnen / Runen. 667
Ruſticus quidam parit ova. 883
Rutæ nomen & vires. 444. 84. faſcini vulgaris remedium. 11. cauſa hujus ſecundum Ariſtotelem. 83. ad faſcinum naturale confert. 446. ad faſcinum magicum. 938. 939
Rutæ hieroglyphicum in inſignibus Ducum Saxoniæ. 84

S.

Sabbathi die quæ opera fiunt, in ea Dæmon permiſſionem quandam à Deo accipit. 539. 653
Saccularii. 771

Sacerdotum Ægypti authoritas fuit magna. 300
Sacratiſ geſtatio. 1060
Sagæ unde dicantur. 499. muſcæ dici poſſunt. 578. vaccas ſæpe faſcinant. 891. lac quod ex abſurdis rebus mulgent, unde veniat. 891. ad conventicula corporaliter quandoq; deportantur. 602. 637. 570. quandoque illuſio phantaſiæ ſaltem eſt. 559. ſed an hoc an illud frequentius fiat, ignoratur. ibid. an tonitrua, pluvias excitare queant. 643. fructus alio traducere de ſe nequeunt. 650. veſcuntur carne humana. 592. infantibus inſidiantur. 677. 679. in inferendis morbis verè & realiter operam ſuam Diabolo conferunt. 607. quomodo tormenta perferant. 811. ut per Satanam lædant, quandoque ſaltem conſenſum præbent. 656. quandoq; ſignum nudum ſufficit. 659. in Strigiportio aliquid violenti patiuntur. 832. ſunt aves allectatrices. 534. ſagæ etiam faſcinantur. 658
Sagarum ſigna vel falſa ſunt, vel ſuperſtitioſa. 928
Sagas an liceat conſulere. 977. naturaliter vitam hominis faſcinare ſingulari ratione monſtrat Helmontius. 835. num ter propter Deum, ut faſcinum tollant, liceat rogare. 1000. Sagas explorandi magica media. 931. eas Dæmon falſo quandoque perſuadet, ac ſi ipſæ hominibus morbos inferant. 850
Sagittariorum magorum ſolennia. 721. eorum finis eſt ſæpe tragicus. 728
Sagittæ inſtrumenta magica fiunt. 721
Sal libidinis illicium. 950
an Dæmon abhorreat. 949
Salomon Rex incantationes compoſuiſſe dicitur. 24. variorum de hoc judicia. 176. magiæ addictus dicitur. 281
Saliva luſtralis. Saliva virgo. 64. ſerpentibus venenum. 397. jejuni. 935. arcana Saliva. 936
Salutationem cur Salvator diſcipulis inhiberit. 349
Salutatores. 174
Sambuci ramus in ſalice naſcens Epilepſiæ confert. 270. cortex pro decorticationis modo contrario contrarias habet vires. 344
Samuelem à Pythoniſſa evocatum ſpectrum fuiſſe probatur. 584
Sanguinei faſcinatores. 49
in Sanguine occiſi calor & ſpiritus ſunt reliqui. 404
Sanguinis ad faſcinum uſus. 962
Sanguinis excrementa duplicis ſunt potiſſimum naturæ. 393
Sanguinis menſtrui malignitas. 17. negatur. 110. profluvium terrore ſedatum. 430
Sanguis humanus ſuperſtitioſũ eſt ad elephantiaſin remedium. 196
menſtruus an indirectè agat in Dæmonem. 938
Sanitas à Dæmone non petenda. 976
Sapor in fronte infantis ſalſus non arguit faſcinum. 332
Saporem certis cibis proprium quomodo

modo magi in alienis cibis percipiant. 806
Saturni figura. 284
Satyrii radix faſcini amuletum. 65. 445. ejus vires. ibid.
Satyrus unde dictus. 60. Satyri culti 795
Saul an à Spiritu maligno fuerit obſeſſus. 235.
einen Schwick ſetzen quid ſignificet? 769
Scientia Dæmoniaca. 553. & ſeq. 679
Scientiæ per cauſum naturalem ſubito infundi nequeunt. 555
Scilla. 935
Scintillæ oculorum unde. 95
Scirrhi remedium transplantatorium. 1010. 1011
Scopeliſmus quid. 699. an maleficii magici crimine ſit infamis. ibid. ſcopeliſmi varietas. ibid.
Scorbuti remedium transplantatorium. 1004
Scorpionum ictus voce Bud non cohibetur. 203
Scriptura Ægyptiorum. 300
Scuta Davidis. 279
Schwartzkünſtler. 303
Seegenſprechen/ Seegenſprecher. 351. 503
Semen etiam ad actiones magicas petitur. 683
ex Semine hominis ſuſpenſi in terram profuſo homunculus generari nequit. 672
per Semhammephoras Chriſtum miracula feciſſe nugantur Judæi. 43. 252
Senecio. 70
Senibus faſcini opinio magis quam juvenibus probatur. 76
Seniores parum faſcinare poſſunt. 49
Sennertus ab inſultibus Gutierrii vindicatur. 415
Senſitiva facultas quomodo faſcinetur. 749
Senſus eſt vel internus vel externus. 561. ſenſus requiſita. 567 ſenſus non errat. ib. illæſo motu cur pereat ſenſus. 808. faſcinari poteſt. 567
Senſus in rebus duplicis eſt generis. 819. 391
communis officium. 413. 567
ſolius fide in ſcrutinio cauſarum non ſimpliciter ſtandum. 188
Senſus belluini & ſerviles qui. 804
Sententiarum in eadem re diverſitas quid arguat. 692
Q. Serenus. 45
Sermo nullus homini naturalis. 144
ad Sermonem quæ requirantur. 747
Sermonis temerarii pœna. 220
à Serpente morſum hominem, ſi æs adſpiciat, repente mori fabuloſum eſt. 123
Serpentes igniti Iſraelitarum cur ita dicantur. ibi. cur frequentius incantentur. 186. 634
Serpentis ſub oſtii limine reconditi uſus magicus & abſurdus. 685
Sexus fœminini imbecillitas. 532. 533. mutatio. 862. vera non datur. 863 cauſa apparentiæ. ibid.
Sibyllæ unde dictæ. 516. nomen hoc generale eſt. 517. quot earum fuerint, incertum. ibid. an fuerint magæ, earumque vaticinia inſtinctu Dæmonis edita. ibid

vatici-

Digitized by Google

vaticinandi earum donum ad naturalium cauſam referri nequit. 518. libros Sibyllinos ſuppoſititios eſſe Cauſabonus probat. 519. Sibyllas inſpiratione Dæmonis de Chriſto potuiſſe vaticinari conceditur, ſed non ſequitur id factum fuiſſe ibid.
Sideritis. 69. 350. ejus nomen & vires. 436. 437. ad faſcinum commendatur. 436. 443. ſordes in ejus decocto poſt balneum unde. 436. ejus decoctum non omnes morbos ſanat. 438. cur etiam in decocto poſt lotionem ſanorum quandoque reperiantur. 439. ſuperſtitioſæ circa ejus uſum obſervationes. 440
Siderum influxus non eſt malignus. 408
Sigalion quis. 347
Sigillum. 278
Signa faſcinationis magicæ. 899. ea tradere difficile eſt. 900
Signa faſcini infantium. 916
maleficii ligaminis. 917
Signatura plantarum ſignum eſt non cauſa. 297
Signis faſcini ſublatis cur faſcinum pereat. 426
Silentium quid. 345. unde dicatur. 347. ſumitur bifariam. ibid. ejus dignitas. ibid. numen in bello maximum. 348. ſilentii exempla ſacra. ib. ſilentium Pythagoricum. ibid. ſilentium cur chirurgi præcipiant. ibid. ſilentium nec divinitatis nec virtutis realis eſt particeps. ibid. ſilentium cur Dæmon in exercitiis magicis amet. 350
Simon Magus faſcinator celebris. 521. 780. ejus mors. 522. 831. canis ejus humana voce locutus eſt. 559
Sirenes Poetarum ad fabulas referuntur. 233. expoſitio nihilominus datur quadruplex. 234. Sirenes dari probatur. ibid.
Solem Phœnices vocant Beel-Samen. Hebræi Baal-Schamaim- in civitate Accaron Baalzebub. 490
Solon. 168
per Somnia à Diis ægri pagani conſilium acceperunt. 170. 196. 577
Somnia Diabolica. 577. 1060
vigilantium. 574
Somni cauſa. 763
faſcinum. 575
Somniorum productio. 765. varietas unde. 766.
Somnus Epimenidis an fuerit Diabolicus. 765
Sonus quid. 132. 798. ejus ratio in quo conſiſtat. 986. ejus vis unde. 140. natura ejus eſt abdita. 797. variat. 798. quomodo propagetur. ibid.
Sono buccinarum Iſraelitæ muros Hierichuntinos ſuccuſſerunt. 33. 223
Sortiarii, ſortilegi unde dicantur. 498
Species ſenſibiles, intelligibiles. 838. non egrediuntur ex intellectu & potentia cognoſcente. ibid
Species rerum viſibiles. 92
Spectra quid. 585. obſident urbem in Bohemia. 897

Specu-

Specula fiunt inſtrumenta magica. 726
Speculum datur naturale & artificiale. 775. magicum. 726
eſt oculus artificialis. 92
Specus Smellen horridum edit ſonum. 41
Spiritus completus vim habet corpora loco movendi. 831. pnevmaticè, corpus phyſicè movetur. 832. corporis humani vitium contrahere poſſunt. 15. ſunt mixti. 16
Spiritum familiarem qui habet, Dæmonem habet aſſiſtentem, non obſidentem. 908
Spiritus faſcinari & cogi nequeunt. 544. cur ſe cogi ſimulent. ibid.
Spiritus Pythonis Act. 16. 800
Spiritum Univerſi dari exemplis quibusdam probatur. 1036. ſententia hæc eſt antiqua. 1034. item à poſteriori indagatur. 1045
de Spiritu qui Saulem exagitavit. 37. 235
Sputi ſanguinis remedium magicum. 197
Statuæ amorem excitarunt. 111
Statuis Deorū Ethnici quaſi ſupplicaturi tabellas affixerunt. 2
Stellæ animatæ non ſunt. 292
Stercora humana etiam magicis actionibus adhibentur. 683
Sterilitatis ex faſcino remedium. 964
Stigmata magorum inſenſibilia. 811. varia. 812. non omnia ſunt inſenſibilia. ibid.
Stigma & character inſolitus ſenſu deſtitutus non eſt vera ſagarum nota. 930
Stimme unde dicatur. 131
Stratagemata medica. 276
Strix unde dicatur. 500. quid ſit. 897. 500. cur ſagæ vocētur ſtriges. ib.
Strumæ quid. 205. ſtrumæ remedium magicum. 193. ſtrumas à Regibus Hiſpaniarum, Galliarum & Angliæ curari dicunt. 466. à manu etiam cadaveris humani. 467. item à ſeptimo fœtu maſculino ibid. primum illud in dubium vocatur. 475
Struthiocamelum viſu pullos excludere falſum. 108
Suaveolentia utero non ſunt inimica. 395
Stuhlbinder. 503
Stupefacientia. 810
Stuporis cauſa. 808. univerſalis exemplum & cauſa. 808. eum quomodo Dæmon ſagis immittat. 809
Suchtkraut. 69
Sudor corroſivus. 90. ſudoris ex artefactis ſanguinei hiſtoria. 903
Suffituum ad morbos exempla varia. 442
Suffumigia pietatis, voluptatis & ſanitatis. 441. ſanitatis reſpiciunt vel partes. ibid. vel totum. 443. quomodo operentur. ibid. quibus noceant. 449
ad faſcinum. 78
Suffumigio jecoris. Tob. 6. an Dæmon fuerit pulſus. 935
Suggeſtiones Dæmonis. 737. 740
Superſtes unde dicatur. 339
Superſtitio unde dicatur. 339. quid ſit. 76. 339. ſumitur bifariam. ibid. cujus ſit ſoboles. 337. formoſa

ſpecie decipit incautos. ibid. pietatis larva ſe commendat. 2. eſt humanarum mentium ludibrium. ibid.
Superſtitionis cauſa efficiens principalis, inſtrumentalis, impulſiva. 340. ſigna. 341. 345. exempla. 341
Superſtitioſa & magica cura ſunt germanæ ſorores. 1067
in Superſtitioſorum dignotione cautè procedendum. 342
Superſtitioſorum verborum formulæ variæ. 782. & ſeq.
Superſtitioſum. 260. 298. ſuperſtitioſis cur naturalia & ſacra quandoque jungantur. 996
Superſtitioſis colitur Dæmon. 701
Suſpiriorum cauſæ. 328
Suſurri Zoroaſtræi. 134
Sylveſter. II. 529. 716
Sympathia an ſit transplantationis morborum cauſa. 1028
Syriacæ linguæ antiquitas. 251

T.

TAbaci uſus. 442. 854. ejus loco alius pulvis compoſitus commendatur. 442
Tactu curatorum exempla. 465. 466. 467. ventilantur hæc. 470
Tactus qua talis nihil efficit. 469. 471. per accidens ad alterationé facit. 469. 240. tactus efficacia à plantarum & mineralium viribus homini coſiatis deduci nequit. 471
Tactum Dæmon faſcinat. 593. 595. 807. tactum noxium qui ſequitur effectus, bene examinandus eſt. 482
Tactu num Reges Galliarum, Angliæ, Hiſpaniæ ſtrumas curent. 467
Talisman quid. 278. horum author. 279.
Talpæ pes faſcini remedium. 66
Tarantulæ nomen. 38. morſus ejus muſicâ curatur. ibi. 240. ſymptomata ex ejus morſu oborta. ibid. diſſonantiam Muſicæ ægrè ferunt. 39
Tarantula ideas ſimiles ſuæ ſpeciei in veneno homini cōmunicat. 242
Tauri incantati exemplum. 28
Tegularia philtra. 598
Tegulariæ. 501
Telephium confert hæmorrhoidibus & mariſcis. 271
Temerarii faſcinantur. 637
Temperamenta brutorum non ita, ut hominum variant. 386
Temperamentum homini competit elementare & vitale. 472
Temperiei gradus ut in manifeſta, ita & in occulta dantur. 390
Temperiei in eadem ſpecie humana magna eſt varietas. 387. 472
Temperies brutorum variat. 396 occulta ſæpe eſt. 388
Tempus quid. 207. Temporis obſervatio ſuperſtitioſa. 208
Teraphim unde. 712. quid ſint. ibid. 680. Michæ, Michalis. 515
Terror panicus unde dicitur. 128
in Terrore ſpiritus intro refugiunt. 393. ſanguinis profluvium ſiſtitur. 430
Tetinus. 59
Thalerorū effigie equitis S. Georgii inſignitorū uſus ſuperſtitioſus. 303

Tha-

Thales. 167
Thebit. Philoſophus. 280
Theologiæ quidam Doctor Magus pro concione ex pacto Magiam negavit. 508
Theſſala philtra. 598
Theſſalæ voces & preces. 26. 182
in Theſſalia magia floruit. 182
Theſſalica mulier. ibid.
Theurgia. 173. 176. 709. 503.
Thyeſteæ voces & preces quid. 26. unde dictæ. 217
Thyeſtes. ibid.
Thymiama. 441
Tibia in bellis utūtur Lacedæmonii. 35
Tiliaceum viſcum. 938
Tilſema quid. 279. 716. exempla Tilſemiarum. 716
Tineæ cura transplantatoria. 103
Tireſias in fœminam & tandem in marem rurſus mutatus. 862
Töberer/Toverſche. 503
Torpedinis piſcis vis. 467. 481
Transformatio hominis in brutum vera non datur. 547. Bodinus eam fruſtra defendit. 548
Transfuſio ſanguinis. 501
Tranſpirationis vis & neceſſitas. 394. impeditæ Incommoditas. ibid. 433. 435. 437. hujus hiſtoria. 394. curatio. 434.
Transplantatio morborum ex uno ſubjecto in aliud an ſit magica. 1002. terminorum explicatio. ib. transplantationis in hominem exempla. in bruta. ibid. in vegetabilia. 1006. in Elementa. 1010. in terram. ibid. in aquam. 1011. in aërem. ibid. in ignem. 1013. transplantatoriam morborum curam quidam damnant. 1013. quidam recipiunt. 1014. neutra pars ſuam ſententiam apodicticè probat. 1019. transplantationis morborum in adſtantia & adjacentia exempla. 1014. in transplantatione hortenſi quæ occurrant notanda. 1016. item in medica. ibid. transplantatoria morborum cura è cenſu rerum naturalium non eſt ſimpliciter proſcribenda. 1021. quæcunq; transplantationis cauſa affertur, ea non caret difficultate. 1028. Spiritui univerſi transplantationis effectus tribuitur. 1035. curæ transplantatoriæ uſus ſit rarus & circumſpectus. 1046
Triballi quare faſcinare dicantur. 86
Triſtitiæ effectus. 103. 430. cauſa. 328
Trithemius Magus. 523. de ejus Steganographia judicium Bovilli ib. fruſtra eum excuſant quidam Jeſuitæ. 523
Tubis in bello utuntur Arcades. 85
Turcoſia ad caſum utilis. 303
Turtur lupos ſquillæ foliis arcet. 85
Tuſſis cura transplantatoria. 1003
Tutelares Deos Sacerdotes Romani, cum oppidum hoſtium obſiderent, carmine evocabant. 27. 182
Tympano in bellis utuntur Ægytii. 35

U.

Uberſehen. 10
Vagiones unde dicantur quid ſint. 627
Variolis & morbillis laborantibus cur rubra & punicea videnda objiciantur. 13

Vegetabilium faſcinum magicum. 650.
Veneficæ, venefici unde dicantur. 297. 663. venenarii. 498
Veneficæ cor hominis devorantes. 461. tactu faſcinantes. 468
ad Veneficium quid requiratur. 455
Venena quatenus ad materiam magicam pertineant. 658. ſunt vel in ſe talia, vel talia fiunt per accidens. 663. varia Dæmon apparat. 664. cur magos ipſos non inficiant. ibid. quomodo Dæmon & ſagæ applicent. 835
Venenata venenatorum animalium natura unde. 408. qualitas in corpore generari, venenumque diu in eo latere poteſt. 435
Veneni vox & in bonam & in malam partem olim accipiebatur. 497
Veneno quidam nutritii 389. nutritorum conſtitutio an ſit morboſa. ibid. an ſit contagioſa. ibid.
Ventos venales habent Finni & Lappones. 648
Veratrices. 501
Verbaſci vires. 193
Verbena capitis dolori medetur. 270
Verbenaca cornices blattas abigunt. 85
Verba ſunt vel ſignificantia vel non ſignificantia. 132. hæc vel ſimpliciter talia ſunt vel ſecundum quid. 133. vel bona ſunt vel mala. ib. vel clara voce pronuntiantur, vel ſaltem admurmurantur, vel ſcribuntur. 134. vel ſunt in enuntiatione vel extra enuntiationem. ibid. non habent vim ἐνεργη-τικὴν 135. probatur rationib⁹. 139. non habent vim artificialem aut ſupernaturalem. 144. idem Ethnici adverterunt. 160. habent autem virtutem moralem. 138. 142. quoad materiale ſonus ſunt. 140. ſigna pura ſunt. 141. arbitraria. 143. ex aere diverberato facta in aere pereunt. 140. non ſignificantia ſunt cadavera. 133. retia ſunt Satanæ. 131. verba ſacra etiam fiunt teſſera Dæmonis. 706. verba naturalē vim habere Ariſtoteles nō docuit. 172. verba virtute Dæmon imprægnare nequit. 463. unde verba vim acquirere quidā credant. 52. 324. ab imaginatione verba virtute impraegnari nequeunt. 414. verba ſacra ad morbos ore proferre, vel collo geſtare ſuperſtitioſum eſt. 315
Verbis virtus quæ ineſſe creditur, eſt vel à cauſa ſupernaturali. 135. vel à cauſa naturali. 137. vel ab arte. 138. verbis mira Prophetæ & Apoſtoli effecerunt. 135. & hodie Sacerdotes verbis ſunt potentes. ibid. verbis Hebraicis Cabbaliſticè ſpectatis nulla ineſt virtus phyſica. 257. in verbis herbis & lapidibus magna eſt virtus, quomodo hoc intelligendum. 985. in verbis datur materiale & formale. 134. verbis ſcriptis vis ineſſe creditur. 45. verbis vim ineſſe domeſticæ vulgi probationes. 46
Verborum ſacrorum obſervantia quæ 316. intellectus varius. 78
Verbum unde dicatur. 132

ſcriptum bifariam ſumitur. 268. non habet virtutem realem. 260. neque à cœlo habet. 283. 326
nec agens quod, nec quo eſt. 145
Verpus. 64
Verrucæ quid. 205. verrucarum cura transplantatoria. 1010. 1012. remedium ſuperſtitioſum. 481
Verſchreyen. 410
Vertumnus. 1002
Veſpaſianus ſputo cæcum ſanat. 196. 470
Vetulæ cur maximè faſcinent. 48. 130. earum aſpectus non lædit. 128
Vias extraordinarias quandoque natura legit. 846
Victimæ quædam cur egregiæ dicantur. 1059
Victorialis herba victoriam non dat. 813
Vigiliarum cauſæ. 328
faſcinum. 574
Vindicta. 533
Virgilii encomium. 88
Virginum partus nullus. 872
Virgula divinatrix an ad magica inſtrumenta ſit referenda. 688. autorum in eius uſu variatio & inconſtantia. 689. virgula excuſatur & defenditur. 690. ſuperſtitioſa circa ejus uſum damnantur. 692. cur non in omnium manibus moveatur. 693. ejus vis major in plenilunio. 693. virgula hæc ſubinde fallit. 695
Viſibile objectum varia ratione faſcino ſubjicitur. 583
Viſibiles rerum ſpecies. 92
Viſio eſt actio immanens. 94
Viſionem fieri radiorum emiſſione ſtatuunt Platonici. 13
Viſionis modus verus. 91
Viſionis varietas unde. 101
Viſualis faſcinatio. 10. 14
Viſus utilitas & neceſſitas. 767
Viſus faſcinum. 580. cognitu difficile eſt. 767
Viſus & agit & patitur. 108
Viſu qui faſcinaſſe dicuntur, horum exempla. 21.
mulieres quædam in Tartaria faſcinare creduntur. 12
adoleſcentes ſeniores faſcinare putantur. 49
Vita quid? 603
Vitis quando floret, turbat vina in cella procul. 1023. 1037
Vitrioli ſpiritus uſus teſticulis noxius. 857
Ulceris ſanatio. 190
Ulcerum antiquorum cura transplantatoria. 1012
Umbilicus infantis deciduus colico dolori medetur. 27
Unguenti lamiarum ingredientia nihil ad motum localem faciunt. 198. 631. cur Dæmon id ſuis perſuadeat. 199. narcotica id ingredi exiſtimatur. 764. item caro cadaverum humanorum. 680
Unguenta Carrichteri ad faſcinũ magicum. 957
Unguentum paganum. 678
Unholden unde ita dicantur. 504
Voluntas non faſcinat. 142
per appetitus ſenſitivi impetum faſcinari poteſt. 558
Voluntatem quomodo Dæmon faſcinet, 745. 598
intellectus moveat. 557
Voluntatis in appetitum ſenſitivum imperium quale. 558
Volatum arte quidam ſunt imitati. 831. nonnunquam periculoſè. ibid.
Vomitu mira rejecta. 845
Voracitatis effecta. 84
Vox quid? 131. 132. voci formandæ inſervientia inſtrumenta. 131. vox naturalis eſt. 134
Vox Pythonis.
Urim & Thummim. 1060. 1065
ex Urina hominis ſuſpenſi in terram profuſa homunculus generari nequit. 672
Urinæ cum morbo ſympathia. 1024
Uſnea. 674
Uteri ſuffocatio quomodo fiat. 395
Utero Diabolus ſæpe abutitur. 881
Utero ſuaveolentia non ſunt inimica. 395
ex Utero mulieris cujusdam anſerculus fuit editus. 881
Uterus an concipiat & perficiat piſcem aut aliud animal. 878
quid ad generationem conferat. 880
quomodo aliena pariat. 622
Vulgaris faſcinatio vid. faſcinatio.
Vulgi cor quale. 10
Vulgus malus honeſtæ rei judex. 75. rem ſuam ponderare nequit. 336
Weiſe Frauen. 504
Wettermacher. 503. 645
Wickherſen. 504

W.

Wierus malè ſagarum actiones earundem melancholiæ, ſomniis & ſimplicitati tribuit. 608 hiſtoriam Duffi regis fruſtra fabulis annumerat. 606. 732. hiſtoriam de Craca falſitatis infirma ratione fretus accuſat. 742. malè negat Dæmonem manus ſtipulatione fœdus cum Lamiis inire. 785. Dæmones cum hominibus miſceri negat Auguſtino, qui vindicatur. 875. an fuerit Magus. 524

Witte wyven. 517

Wund-Holz. 696

X.

Xiphia piſcis vid. Gladius.

Y.

Ὑπνώδεες. 55

Z.

Zauberer. 503

Zeißkraut. 69

Zelotypia. 165

Zingari nomen unde habeant. 526. unde hoc hominum genus originem ducat. 527. hodierni non ſunt Ægyptii, furto, rapina & divinationibus victum quæritant. 527. ſunt mendaces. 528. ignem faſcinant. 648

Zoroaſter primus poſt diluvium magus, unde dicatur. 505

fuit Cham. 506. quomodo ad poſteros magiam propagarit. 506

Zoroaſtres plures fuerunt. 506

ERRATA.

PAg. 1. lin. 10. & pag. 5. lin. 5. lege teſſeram. pag. 3. §. 2. pro תבר lege חָבֵר. pag. 6. lin. 14. lege civitate. pag. 7. lin. ult. poſt Mogunt. lege pag. p. 8. lin. 10. dele verò. p. 10. lin. 25. leg. textu Hebraico. lin 26. lege עִיבוּ. lin. 27. lege הֵרִיעַ. pag. 14. lin. 6. lege ἀντίχοντα. pag. 15. lin. 27. pro attingunt &c. lege attingunt afficiunt læduntque. lin. 28. pro Auctibus lege fluctibus. pag. 20. lin. 19. pro manè, lege macie. pag. 23. lin. 7. lege παιδὶ. pag. 25. lin. 17. lege ægro. pag. 28. lin. 22. lege ducentos. p. 30. lin. 27. lege Strumas. p. 36. lin. penult. lege שִׁיר. p. 42. lin. 25. lege antequam. p. 43. lin. 5. in voce Hebraica pro ד ponatur ךְ. p. 44. lin. 10. poſt diverſas, lege ſpecies & res. pag. 47. lin. 15. lege aliàs p. 52. lin. 29. lege fuiſſe. p. 54. lin. 13. dele &. p. 57. lin. 3. lege halitum. pag. 58 lin. 28. lege omnis ſordis. pag. 59 lin. 25. dele H. lin. ult. lege ἄτλαν pag. 61. lin 16. & infantes. pag 63. lin. 27. lege Εὐώδεα. pag. 66. lin. 23. lege iridem lin 25. lege è pinu. pag. 68. lin. 20. lege maceſcere. p. 74. lin. 24. lege alias. pag. 85. lin. 33 pro ex lege &. pag 93. lin. 29. lege, in oculo. pag. 94. lin. 14. poſt hæc, ſit ſeparandus, lege Ex oculo, quatenus eſt viſus inſtrumentum, nihil emanat. p. 99. lin. 2. lege pro cui, cur. lin. 3. pro ut, lege, cùm. p 104. lin. 16. dele ſit. lin. 20. lege ideò. lin. penult. lege habens. pag. 106. lin. 31. pro quò, lege quà. pag. 109. lin. 6. poſt hæc: an in oculo, adde, ut lin. ult. pro lib. 20. cap. 7. lege lib. 19. cap. 10. pag. 110. lin. 19. pro aſt, lege eſt. pag. 111. lin. antepenult. lege tranſmiſſis. pag. 112. lin. 11. lege frequentatâ viſione. pag. 113. lin. 32. lege acquirit pag. 114. lin. 22. pro terria, lege certâ. lin. 27. lege redamare. pag. 117. lin. 10. lege opinionem ſecurus ſecutiſque. pag. 129. lin. 19. lege enervatum iri ſperarunt. pag. 136. lin. 10. lege tum. p 143. lin. 9. pro ח ponatur הָ. lin. 10. pro כ fiat בַ. lin. 12. pro ש ponatur ט. lin. 13. pro ו fiat ז. pag. 145. lin. 14. poſt hæc, in compoſito: lege vel inſtrumentale. pag. 150. §. 5. lege חָבַר חָבֵר. pag. 154. lin. 16. lege ille. pag. 156. lin. 16. lege nec. pag. 161. lin. 11. & 16. pro ח ponatur ת. lin. 33. poſt noxiam, adde: Hæc ille. pag. 163. lin. 32. lege incantantis. pag. 167. lin. 13. pro hic, lege ſic. pag. 177. lin. 25. 26. lege magiâ. pag. 179. lin. 7. lege agnoſce. pag. 180. lin. ult. lege Poſſe Sireneis. pag. 181. lin. antepenult. lege magum. pag 184. lin. antepenult pro hoc lege hæc. pag. 185. lin. 23. lege mejendi. pag. 189. lin. 23. & 28. lege teſſeras. pag. 190. lin. 38. poſt confer, dele punctum. pag. 192. lin. 6. pro ad, lege & : lin. 30. lege docet. pag. 195. lin. 19. poſt fol. 353. lege verba. pag. 198. lin. 8. lege obtuſioris. pag. 200. lin. 13. lege μετεχηματίζεται εἰς. lin. 19. poſt. n.

le

Digitized by Google

lege ubi, pag. 201. lin. 18. pro inimicus lege mimicus. pag 205. lin. 18 poſt male, lege quandoque. lin. 20. pro ſuſpicienter lege ſufficienter. pag. 206. lin. 11. lege ſed quia. lin. 26. lege radii. lin. 29. lege aëris pag. 208. lin penult. lege Temon. pag. 209. lin. 22. lege renter. lin. 25. pro faceret, lege foret. pag. 219. lin. 17. lege quendam. p. 222. lin. 15. dele, quæ. pag. 225 lin. 19. poſt verbum paſcuntur, inſere: pari modo, ut coloris ſuavitate oculi invitantur & paſcuntur. pag. 226. lin 14. lege cerebello, & adde: derivantur; ſicuti perturbationes in cerebro. pag. 235. lin. 30. lege רוח. pag. 242. lin. 14. poſt totum lege; tamen in tantum. p. 246. lin. 12. lege mendare pag. 247. lin. 18. lege τοῖς. pag. 256. lin. 15. lege transferri. pag 257. lin. 13. poſt ſed, lege inſere &. pag. 258. lin. 4. lege buccis. lin. 19. lege: ſaltem) opponitur, ſicut. pag. 261. lin. 13. pro qualis, lege quaſi. pag. 264 lin. 15. pro tamen, lege panem. pag. 265. lin. 16. lege charta. pag. 269. lin. 31. lege ſ. 4. (2.) pag. 271. lin. 28. dele poteſtate. pag. 280. lin. 3. lege Philoſopho. lin. 11. lege Cœlius. pag. 281. lin. 16. lege Chaele. pag. 282. lin. 2. dele, ait. pag. 287. lin. 13. exempli. pag. 299. lin. 5. dele, &. pag. 311. lin. penult. lege ſalutem. p. 312. lin. 12. pro hac lege hæc. pag. 325. lin. 14 pro genitus lege genius. pag. 330. lin. 10. lege portiones. lin. penult. lege corpore. pag. 335. lin. 6. dele in. lin. 22. pro reis lege rei. pag. 341. lin. 9. lege introſpiciens. lin. 29. lege ad huc. pag. 343. lin. 24. pro magas lege magicas. pag. 350. lin. 29. lege opponatur. pag. 352. lin. 11. lege exemplar. pag. 355. lin. 13. poſt &c. lege, recitatione. lin. 18. lege nomine. pag. 372. lin. 7. lege bonæ. pag. 382. lin 4. lege individuis eam. pag. 385. lin. 8. lege qua. pag. 402 lin. 9. poſt vocem vivente, lege non pag. 403. lin. 31. lege à Democriteis. pag 410. lin 25. dele ſed inimica. pag. 421. lin. 12. dele non. pag 424. lin. ult. pro talem, lege tamen. pag. 426. lin. 2. lege imaginationem. pag. 427. lin. 11. pro & lege in. pag. 432. lin. 8 lege ſecundum. lin. 11. lege profiteretur. lin. 32. lege conceptæ. pag. 438. lin. 17. lege ἕξιν. pag. 442. lin. 31. lege unum. pag. 446. lin. 17. lege antipatheticam qualitatem. pag. 447. lin. 2. lege calorificâ. pag. 454. lin. 2. lege dicantur. lin. 3. lege παντα πύλαι. pag. 457. lin. 19. poſt largimur, inſere: Concedimus Dæmonem propria virtute non transmutare vel alterare materiam corpoream: At non omne faſcinum per alterationem, quæ mediatè per res naturales fit, ſed ſæpe per motum localem ab eo immediatè infertur. Cum enim. ſede ſuâ partes & humores corporis movet & turbat, quod ipſe propriâ virtute citra naturæ opem efficere valet. Actio autem hæc faſcinatio Diabolica rectè dici poteſt. pag. 474. lin. 20. lege dixerint. pag. 475. lin. 25. lege regum pag 482. lin. 8. dele, non niſi. pag. 487. lin. 11. lege habet. pag. 490. lin. 7. lege בְּלִי. lin. 30. lege בַּעַל־. pag. 491. lin. 2. lege בַּעַל־זְבוּב lin. 3. זְבָחִים pag. 494 lin. 20. l. præſtringere. pag. 497. lin. 1. ab initio, dele; cum illo inito pag. 498. lin. 26. lege in aquam. pag. 499. lin. 5. lege beluinam. pag. 501. lin. 31. lege quem. pag. pag. 512. lin. 28. literæ Hebraicæ in unam vocem ſunt cogendæ. pag. 520. lin. 4. lege pro miraculâ, oracula. pag. 523. lin. 17. lege ſcribenti. pag 528. lin. 21. lege quandam. pag. 538. lin. 32. lege alius. pag. 546. lin. 6. lege propriæ. pag. 548. lin. 12. lege at ſaltem quoad corpus: ſed. pag. 554. lin. 31. lege retris. pag. 557. lin. 22. pro quia lege qua. pag. 563. lin. 23. lege ἐκπυρωσεων. pag. 569. lin. 28. pro Wiglius lege Voigtius. pag. 570. lin. 11. lege ἐν ἀγλαις. lin antepenult. lege in eventum. pag. 571. lin. 18. lege dubitabimus. lin. 20. pro vero lege uno. pag. 573. lin. 1. lege ſeu verbotenus. pag. 584. lin 31. lege movere. pag. 594. lin. 3. lege fuerat. pag. 601. lin. 19. lege inferendo. pag 603. lin. 14. lege quidam. pag. 604. lin. 30. lege eruditis. pag. 612. lin. 9. lege propior. pag. 614. lin. 19. lege Dæmonem. lin. 32. lege ſubſidium. pag. 619. lin. antepenult. lege immemor. pag. 622. lin. 1. lege promtos. pag. 627. lin. 12. pro naturalia lege natalia. pag. 629. lin. ult. lege omnis. pag. 634. lin. 27. lege magi. pag. 649. lin. 3. lege lapis. pag. 654. lin. 14. lege ne. lin. 15 lege poſſit. pag. 657. lin. 5. lege modo. pag. 658. lin. 22. lege in viâ. lin. 23. lege debito. lin. 32. lege ſurſum. pag 659 lin. 8. lege exprobrare. pag. 663. lin. 2. lege hierogly-. pag 665. lin. 9. lege ſua. pag. 671. lin. 23. lege triginta. pag. 673. lin. 20. lege conjeci. pag 683. lin. 16. poſt Scrophæ, lege lac. pag. 689. lin. 1. lege ducuntur. pag. 692. lin. 24 pro horam II. lege horam undecimam. pag. 695. lin. 7. lege parietibus. pag. 698. poſt hæc, ex Democrito, legatur Plinius. pag. 701. lin.

Digitized by Google

lin. 2. lege conſcientiam. lin. 6. poſt ſit, inſere agens. pag. 704 lin. 24. lege oris. pag. 711. lin. 9. pro æger, lege ex ægris. pag. 712. lin. 8. lege ponere. pag. 714. lin. 20. lege aperto. lin. antepenult. lege zizania. pag. 720. lin. 20. lege obſtinatum. pag. 727. lin 14. lege tormentaretur. pag. 734. lin. 7. lege δαιμονίζεται. pag. 735. lin. 26. lege Gerhardo. pag. 737. lin. 6. lege ſermones. lin. 15. lege quali. pag. 740. lin. 18. lege militiæ. pag. 742. lin. 29. lege cibos. pag. 750. lin. 6. lege corruptioni. pag. 754. lin. 10. dele agente. pag. 760. lin. 24. lege Macoſius. pag. 766. lin. 12. lege phantaſia. pag. 775. lin. 26. lege Vitellia. pag. 781. lin. 14. lege truncus. pag. 782. lin. 24. lege Mirabilib. pag. 783. ab initio adde & lege: teſtarum particulæ, carbo vel ſtercus equinum pio aureo vel argenteo nummo. pag. 784. lin. 8. lege Tali. pag. 785. lin 1. lege pro ſic ſit. lin. 25. lege Agnoſce. pag. 789. lin. 7. lege Mongering. pag. 791. lin. ult. lege menſa. pag. 796. lin. 12. lege Chriſtiano. pag. 797. lin. 26. lege honoris. pag. 801. lin. 18. lege Memmelſdorff. pag. 803. lin. 29. lege ejus phantaſiæ. lin. 31. lege memoriæ impreſſis. pag. 804. lin. 11. adulteretur. pag. 813. lin. 26. lege ἐρᾶν. pag. 820. lin. 32. lege conjugatos. pag. 823. lin. 23. lege acceperint. pag. 824. lin. 30. lege ſuadeat. pag. 828. lin. 3. dele, &c. pag. 830. lin. 20. lege onuſti. lin. 27. lege vicinæ. pag. 833. lin. 1. lege naturâ. pag. 848. lin. 1. lege occultare. pag. 855. ad lin. 3. adde: quia facultas per organum læſum & debilitatum mox & continuò debilitatur: non autem per organum illæſum & confortatum ſubitò & perpetuò confortatur, ita ut etiam terminos ſibi per naturæ leges præfixos transgrediatur. pag. 856. lin. 32. lege & in impietatis. pag. 858. lin. 32. lege famulum. pag. 867. lin. 4. lege alæ. lin. 28. lege confeſſione. pag. 875. lin. 19. lege pro Inuos Faunos. pag. 877. lin. 8. lege confirmata. pag. 878 lin 13. lege pervolitando. pag. 887. lin. 15. lege ilia. pag. 888. lin. 32. lege nos non poſſe non. pag. 906. lin. 6. lege idioma non manat. pag. 910. lin. 7. lege maciei. pag. 911. lin. 14. pro 24. lege 34 pag. 915. lin. 4. lege extra ordinarium. pag. 917. lin. 16. lege utar. lin. 30. poſt hoc, cap. 2. lege de quodam. pag. 925. lin. 1. lege deſiſtat. pag. 927. lin. 5. lege ſpecimen. pag. 928. lin. 9. lege catelli. pag. 932. lin. 29. lege ſubſtantias corporeas. pag. 941. lin. 10. pro cum lege cur. pag. 951. lin. 29. lege avertenda. pag. 959. lin. 3. lege Hydrargyri. pag. 960. lin. 11. lege digitorum. pag. 966. lin. 17. lege extemplo. pag. 1008. lin. 7. lege forfice. lin. 18. & 19. literâ antiquâ erant verba iſta exſcribenda, quia ſunt Autoris. pag. 1010. lin. 25. lege commendat. lin. penult. lege malignas. pag. 1013. lin. 11. lege ait Naſſerus. pag. 1014. lin. 27. lege inficiantur. pag. 1016. lin. 10. lege pro omni. pag. 1017. lin. 23. lege præternaturaliter. pag. 1018. lin. 4. lege frigidæ ſphacelus. pag. 1019. lin. 20. lege magiæ. pag. 1028. lin. pénult. lege degentis. pag. 1032. lin. 30. lege removendis. pag. 1034. lin. 23. lege gepripelt. pag. 1035. lin. 15. lege facto. pag. 1045. lin. 19. lege רוח. pag. 1056. lin. 14. dele ne. lin. 20. lege יהוה ; יה.
pag. 1065. lin. 17. lege בַת־קול. lin. 19. lege mimica. pag. 1066.
lin. 13. lege mirum.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

TANTUM.

[illegible]
[illegible] RO [illegible]
[illegible] Cod [illegible]
[illegible] 26.07.07

Digitized by Google